

Gos Nge Ek Ka Ei
Sinim Kin Ngołum

The New Testament in the Nii Language of Papua New Guinea

Gos Nge Ek Ka Ei Sinim Kin Ngołum
The New Testament in the Nii Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tok ples Nii long Niugini

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nii

Dialect: Central Wahgi

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-04-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020
57529bce-9e23-5350-904d-243a1b359818

Contents

FRT	1
MASYU	3
MAK	63
LUK	100
JON	162
APOSEL	208
ROM	259
1 KORIN	290
2 KORIN	322
GALEISIYA	341
EPESES	351
PILIPAI	361
KOLOSII	368
1 TESILONAIKA	375
2 TESILONAIKA	381
1 TIMOSII	384
2 TIMOSII	392
TAISIS	398
PAILIMON	402
EIPRU	404
JEIMS	428
1 PIISA	437
2 PIISA	446
1 JON	451
2 JON	459
3 JON	460
JUS	462
REPELEISIN	465
Bible reading	500

Gos Nge Ek Ka Ei Sinim Kin Ngołum
The New Testament in the Nii language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Nii long Niugini

Gos Nge Ek Ka Ei Sinim Kin Ngołum

The New Testament in the Nii language of Papua New Guinea
 [nii]

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Web version

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

<http://www.Wycliffe.org>

<http://pngscriptures.org>

<http://www.ScriptureEarth.org>

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-No Derivative Works).

<https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri**. Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Na tu, **yu no ken senisim Tok**.

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa. Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long <http://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

Jiisas Nge Ek Ka Masyu Pułum

Jiisas Nge Kupam Noł Embe

(Luk 3:23-38)

¹ Ei Jiisas Kraiis nge kupam noł tilap ei, Deipis nge tilap. Nga Deipis eim Eiparam nge tilap ende.

² Eiparam eim kingam Aisik, Aisik eim kingam Jeikop, Jeikop eim kingam Jura ni angim noł pei.

³ Jura eim kingam Peres kin Sara, el elip menjngil ei Tamar. Peres eim kingam Esran, Esran eim kingam Ram, Ram eim kingam Aminarap.

⁴ Aminarap eim kingam Neison, Neison eim kingam Salmon.

⁵ Salmon eim kingam Bowas, eim mam Reiyap. Bowas eim kingam Opes, eim mam embe Rus. Opes eim kingam Jesii.

⁶ Jesii kingam King Deipis, Deipis eim kingam Solomon. Mam ei ok Yurainya nge ambim.

⁷ Solomon eim kingam Riyapom, Riyapom eim kingam Apaisa, Apaisa eim kingam Asa.

⁸ Asa eim kingam Jiyasopas, Jiyasopas eim kingam Joram, Joram eim kingam Yusaiya.

⁹ Yusaiya eim kingam Josam, Josam eim kingam Eiyas, Eiyas eim kingam Esekaiya.

¹⁰ Esekaiya eim kingam Manasa, Manasa eim kingam Amon, Amon eim kingam Josaiya.

¹¹ Josaiya eim kingam Jekonaiya kin eim angim noł, kunum ele Esrel wumb Bapilon konu ele kan ngii mił punjung kongun dinga enjing ku.

¹² Kan ngii mił punjung kongun dinga erik kunum ei Jeikonaiya eim kingam Siyalsiyel, Siyalsiyel eim kingam Serapapel.

¹³ Serapapel eim kingam Apiiyur. Apiiyur eim kingam Eliyakim, Eliyakim eim kingam Asor.

¹⁴ Asor eim kingam Sarok, Sarok eim kingam Akim, Akim eim kingam Eliyur.

¹⁵ Eliyur eim kingam Eliyeisa, Eliyeisa eim kingam Masan, Masan eim kingam Jeikop.

¹⁶ Jeikop eim kingam Josep, Josep eim ambim Maria, pe Maria eim Jiisas mengim, wumb eim Kraiis niłmin.

¹⁷ Yi mił Eiparam nge tilap ele opu Deipis tonu onum. Pe wumb tilap ei nge engki nga kapil kapli mulnjung. Deipis nge tilap ei pei Bapilon konu kan ngii mił punjung. Ei wumb tilap engki nga kapil kapli mulnjung. Pe Bapilon konu kan ngii el mułangin Kraiis tonu om kunum ei, wumb tilap engki kapil kapli tonu ok mulk, yi mił mulnjung.

Maria Jiisas Kraiis Mengim

(Luk 2:1-7)

¹⁸ Jiisas Kraiis nge ek poł yi to tu wunjung, mam Maria, Josep simba nik kuimi to mundnjung ninjing. Ba wumb tał tep to ende endnerangil, ba amb Maria Gos Gui Ka tuk wang kin amb Maria, kangil mundum. ¹⁹ Wam simba ninjing wu Josep eim wu kun ka mołpu endim. Wu ei eim kenim ni ambil kangil peng kanpi, ambil singambil simba nipi si kindmbii ni yi piim.

²⁰ Josep eim yi piipi pupu or pim konu, Gos nge Enjel kindang opu eim kin ek yi mił nim, "Josep nim Deipis nge kingam, nim amb Maria simbii

ni singambil kulerii mon! Piini! Eim kangil mołum ei Gos Gui Ka kangil eim kin mołum. Or kumb yi mił kenim.

²¹ Pe eim kangil endi mengmba, kangil ei embe Jiisas ninjii. Nimbił erang, kangil ei wumb pei oł kis ei kil ngopu, nga sipi orung simba ku.”

²² Epi ombu pei tonu om kin, ok ek ni tor kindilmin wumb Gos oł ekii se ermba ei piipi nilim wu ei Gos gupu ele ek keimi ei pei tor omba. Gos nge ok ek ni tor kindilmin wumb ek ei ok nirim mił, tonu om.

²³ “Piini! Ambil ei kangil endi mengpi nim kin kangil ei embe Emanuwel, ningii,” pa yi nim. (Ei pułe yi mił, ‘Gos sinim kin ouni mołum.’)

²⁴ Josep or kumb er kenim mił, angpi pupu owundu nge enjel nim ek mił piipi, pupu eim ambim sim. ²⁵ Ba eim kin tep to endnenjingil, eim kangil mengim kunum ei, eim kangil ei embe Jiisas nim.

2

Wumb Orundung Konu Eipi Wu Kombur Ok Kangi Kenjing

¹ Maria Jiisas mengim konu kembis embe Beslem ei Juriya konu owundu mei konu ele Eros King mułum kunum ei Jiisas mengim. Ekii se wu kombur ał mani eni tonu onum konu orung tonu ele wu noman pim wu ombu ok Jerusalem konu ok yi ninjing. ² “Kangil konj endi mam mengim ei Jura wumb King mułma nge tonu om; ei jili pałim? Sin kenjpin ni eim tonu om konu ele kanjip konj ei tonu o peng kanpin eim embe ambil tonu kindpin ngumun ei nge onmun,” yi ninjing. ³ King Eros eim ek ei piipi, tungu enim. Nga wumb Jerusalem konu mulnjung wumb ei Eros kin tungu enjing ku.

⁴ Pe King Eros eim kulmał kalmin wumb owundu ni Esrel wumb num noman pim wumb ei pei neng kulou tunjung. Tangin, eim wu ombu kii sim. “Gos kindim wu Krai konu jili mił tonu omba?” ⁵ Wumb ei ek yi ninjing, “Beslem konu kembis ni Juriya mei owundu ok wumb oł ekii se tonu omba piipi nilim wu mon yi mił pułum ei pałim,” ninjing

⁶ “Nim Beslem konu kembis, Jura konu owundu wii mon. Nim konu owundu mił mulnjii. Nimbił erang, nim kin wu owundu endi omba wu na nge tilap ele Esrel wumb eim ekii singii tep ermba.”

⁷ King Eros eim popuł sim, ba eim nge wu ombu ał konu orundung noman pim wu ombu wii tang wangin kin, wu ombu kii sim. “Enim eni tonu ołum konu orundung wu, enim kanjip ei kunum nenj tonu wang kenjing?” ⁸ Pe King Eros ek yi nim, “Enim Beslem konu puk kin kongun dinga er andik, kangil ei kan singii. Kan sik, nga orung ok na nengin kin, na yi ku pup men top ermbii,” pa nim. ⁹ King Eros ek nim mił piik punjung. Pe nga en enim eni tonu ołum konu molk, kanjip kanik kanjip ei, en enim pungiı konu kumb se pang kanik ekii se punjung. Pe kanjip ei pupu, kangil pim ngii el tonu kun pim. ¹⁰ Wu ombu en enim kanjip ei nga kanik kin wu ombu ka ka piinjing. ¹¹ Pe ngii ele nirik punjung. Puk kenjing ni kangil ei mam Maria kin mulnjunguł. Pe wu ombu en enim mong gopsing pii polk molk, men tok erik, en enim kon apsik, ond muł tuk ele muru ka tołum epi ni, dup kilangin muru ka tołum ei ni, gol ni kangil Jiisas ngunjung.

¹² En enim epin or pinjing konu, or kumb kenjing ni Gos yi nim, “Enim King Eros kin orung punerngii mon! Andlam eipi endi puk kin en enim konu pungiı,” nim. Yi neng kin, wu ombu en enim andlam eipi ele puk, en enim konu ele orung punjung.

¹³ Pe wu ombu orung punjung. Pangin, Josep or pepi or kumb kenim ni, Owundu nge enjel opu yi nim, “Nim angkin, kangil ei mam tel sikin Eisip konu sipnjii. Enim orung ongiı kunum ei, na ek nimbii. Pe King Eros eim

kangi ei to kundmbii ninim,” pa nim. ¹⁴ Pe Josep eim kangi ei kin mam tel epin tuk mii memb si mengpi Eisip konu sipim. ¹⁵ Pe Josep eim ni Eisip konu owundu mulangan kin King Eros eim kapli kulmba.

Oł ekii se tonu omba ei piipi nilim wu ei kin Gos Owundu eim neng, ek ei keimi palim. Eim ek yi nirim, “Na kangi ei Eisip konu molum ei na wii tamb tor omba.”

“Kangi Pei To Kundei!” Nipi, King Eros Yi Nim

¹⁶ Pe king Eros ei piim ni, eni tonu olum noman pim wumb ei, na ek ei ekii sinenjing mon, yi peng kin, eim popul kis sim. Sipi, eim wu kombur kindang puk Beslem konu ni konu orung mandi sim konu ele puk, kangil kembis kung ngii tal o pum kangil ombu to kundngii nipi kindim. Eim yi piim wu noman pim wu ombu ok ninjing kunum ei kangi endi king mulmba nje tonu om ei, na en enim kii sinj kunum ei piik ninjing.

¹⁷ Kumb ok ek ni tor kindilmin wu Jermaiya gupu ele Gos ek nipi tor kindrim, ek ei keimi tonu om.

¹⁸ “Rama konu Beslem konu owundu endi salim wumb ek tanginmin dinga piinjing. Amb ke owundu nik, ek kaimb er ninim ni piinjing. Resel eim kingam nol piipi ke nim. Wumb eim noman er ka erngii pinerim mon. Nimbil erang, eim nge kingam nol pei mulenjing, wumb to konduk poru ninjing.”

¹⁹ Ekii se, King Eros kulang kin, Josep or pepi or kumb kenim ni, Gos Owundu enjel kindang opu eim kin ek yi nim. ²⁰ “Nim kangi ei mam tel sikin, Esrel mei ele si kind orung pui!” nim. “Wumb kangi to kundngii enjing wumb ei kolk poru ninjing,” pa yi nim. ²¹ Pe Josep eim kangi ei kin mam tel si mengpi, Esrel wumb mei konu ele sipim.

²² Ba eim piim ni, wu Arkelos eim arim Eros mulum konu eim King molum ninjing. Yi nengin kin, Josep eim konu ele ba gal erim. Pe nga kunum endi eim or kumb er kenim ni, Gos eim kin ek nim. Pe eim Galilii konu orung pum. ²³ Eim pupu konu endi ‘Nasres’ nilmin konu ele pupu mulum. Oł ekii se tonu omba piik nilmin wumb ninjing ek ei keimi tonu om ei yi mił, “Eim Nasres konu ele wu.”

3

Jon Wumb Nol Pendilim Wu, Ei Ek Ni Tor Kindim

(Mak 1:1-8, Luk 3:1-18, Jon 1:19-28)

¹ Kunum ele Jon wumb nol pendilim wu ei opu, eim Juriya wumb konu mei wii sim konu ele molpu ek ni tor kindim. ² Eim ek dinga nipi yi nim, “Enim noman ak tungii! Nimbil erang Gos sinim tep er molum ei enim kin mandi onum.” ³ Jon omba nge, Gos eim ek ni tor kindilim wu Aisaiya gupu ele ni tor kindrim, ek yi mił nirim,

“Mei wumb mulenjing konu ele wu endi ek dinga nipi wii top molum. ‘Owundu nge andlam er kun erei! Owundu omba nge piik, enim noman tuk er kun erik mulngii.’”

⁴ Jon eim konduk kindilim kon, ei kung kamil ngenj elmin kon ei kindpi, kan eim kend ele tuk si talpi ei ka ngenj elim. Eim kuni nolum kuni ei guimbi gulnjambi ni ka piimi mul ombu nupu yi elim. ⁵ Kunum ele Jerusalem wumb ni Juriya konu orung orung wumb pei nol Joran konu orung wumb pei ok Jon mulum konu onjung. ⁶ Nga en enim oł kis ombu ni tor kindik erangin ni, noman ak tok erik kin Jon en enim nol Joran ele nol pendpi ngum.

⁷ Jon eim kenim ni, wumb kolk nga konj onerngii piik elmin ni Lo ek piik ekii silmin wumb ombu ok no! pimin nik onjung. Ei eim kanpi ek nipi yi nim, “Enim ka wembii nge kingam mi! no! noman kis piik enjing, wumb nii enim neng o! ekii se tonu omba ei Gos nge popu! owundu ei tungu pungii nge onmun?” ⁸ Enim noman ak tungii nge, o! kun erik, noman ak tok elmin o! ei mi! kun erangin wumb keningii,” pa nim. ⁹ “Enim noman tuk ele yi piinerngii, ‘Eiparam ei sin nge kupenjpim,’ sin noman ak tunermin ei kapli yi ni piinerngii. Gos eim kapli ya kom ku ombu erang, Eiparam nge kingam no! mulngii. Mulangin, Gos enim topu tor kindmba. ¹⁰ Pe nga tui mer ond pul e! palim. Ond pei mong ka tuna!min, ond ombu kolmung tok dup kelngii. ¹¹ Na Jon enim no! mendpi! ele no! pendind ei, enim noman ak tangin pendind. Ba Gos kindang wu endi ekii se omba wu, ei eim dinga ei dinga wii, na dinga ei kapli enanim. Na wu kun ka mo!al pim kin, eim simb su ei si kindmbii ei kapli enand mon. Nga enim wumb kopur Gos Gui Ka ei ngang singii ba wumb kopur Gos kin pii gii ninanmin wumb ei Gos nge popu! kis ei dup ningil ele mulngii. ¹² Pe Gos kindim wu Krai, eim angil ele ambilpi kuni mong wiis kapur ei sik sik tang, wiis tindkan si kindpi wiis kulou to!mun ngii ele nirik kindmba mi! yi elim. Nga wiis rais tindkan ei sipi dup ele kindmba, dup kumbupu nga nopy yi elim dup endi mon. Kunum kunum nopy palim dup.”

Jon Jiisas No! Pendim

(Mak 1:9-11, Luk 3:21-22)

¹³ Kunum ele Jiisas eim Galilii konu si kindpi, no! Joran konu orundung Jon kin pum. Jiisas Jon angil ele no! pimba nge pum. ¹⁴ Ba Jon eim erang kin Jiisas eim noman ak topu pimba nipi erim, “Na nim kin no! pimbii, ba nim nimbil erang na kin on?” a nipi Jon eim Jiisas kin ek yi nipi orung kindim. ¹⁵ Ba Jiisas ek nipi orung kindim, “Mon, pe Gos nge noman ele o! kun palim mi! yi na kin enjii ei kapli,” nim. Yi mi! neng, Jon eim ek ekii sim.

¹⁶ Jiisas eim no! pepi poru nipi, no! si kindpi sikir tonu om ni ei epin wul a! pang, Gos nge Gui Ka ei mani om. Sinim kei Kurmu! ninmin ei mi! opu Jiisas kin mu!um. ¹⁷ Pe ek endi epin konu ele tor om ek ei yi nim, “Kangi ei, na kangil mendpi!, na eim noman ngond. Na noman ka eim kin palim,” pa nim.

4

Seisen Ek Nemb Jiisas O! Ermba Mi! Kenmbii Ni Piim

(Mak 1:12-13, Luk 4:1-13)

¹ Kunum ele Gos Gui Ka ei Jiisas sipipi wumb mulenjing konu ele mulang kin, Seisen eim Jiisas ermba o! ei kenmbii nipi ek nimba pum. ² Jiisas eim kuni nunarpi mu!um, kunum ei kunum 40 epin, tinga pei mu!um. Mo! pang, eim kuni owundu tang piipi mu!um. ³ Pe Seisen Jiisas kin ek neng ermba o! ei kenmbii ni piim Seisen yi piipi kin, ei Jiisas mandi tor opu ek nim. “Nim Gos kingam mendpi! pim kin, kapli nim ya kom ku mu!um ei ek nen kin bres pengi!” ⁴ Ba Jiisas ek dinga nipi orung kindpi yi nim, Gos ek ka ok nirim mi! yi ninim, ‘Bres mendpi! ei wumb noman ele konj ngunermba mon. Ba Gos nirim ek ni tor onum ek ei, wumb noman konj ngonum.’”

⁵ Jiisas eim ek yi neng kin, Seisen Jiisas sipipi, Jerusalem men ngii owundu ele ei tonu mendpi! sipim. Sipipi, engndang engim. ⁶ Engang, ek nipi yi nim, “Nim Gos nge kingam pim kin, ele nim puku sikin mani pan, Gos ek ninim mi!, ‘Enjel kindang neng ok, nim enim angil embilangin, nim simb ele ku ni epi endi nim tunermba,’” pa nim.

7 Nga Jiisas ek yi nim, “Gos nge ek ka nga ninim, ‘Ninim nge Gos Owundu ermba ol ei kenmbii ni enerii mon!’ ninim,” pa nim.

8 Nga Seisen eim Jiisas nga sipipi, komung owundu endi pim konu ele sipim. Sipipi, konu owundu orung orung pei andan topu, konu ka wii owundu pei wu king tep er moʔmun konu ei kenjingi. 9 Nga Siesen Jiisas kanpi yi nim, “Pe nim na kin simb ele ming gopsing pii polkun, na kin men tokun enjii, kapli na nim konu ka wii ni epi ombu pei ngumbii,” nim. 10 Pe Jiisas ek yi nim, “Nim Seisen po! Gos ek ka ok nirim miʔ yi ninim, ‘Nim Gos Owundu nge embe ambiʔ tonu kindkin men tokun enjii. Erkin, eim kongun ei mendpiʔ enjii,’ Gos nge ek ka yi ninim,” pa nim.

11 Yi neng kin, Seisen Jiisas si kindpi pum. Pang kin, enjel ok Jiisas paki tunjung.

*Galilii Konu Jiisas Kongun Puʔngun Mondpu Erim
(Mak 1:14-15, Luk 4:14-15)*

12 Jiisas piim ni Jon kan ngii kindinmin ninjing. Nengin piipi, Galilii konu ele pum. 13 Pupu, Naseres konu si kindpi, Kapaniyam konu ele pum. Kapaniyam ei noʔ gopu owundu ele orundung sim. Nga konu orung Sepulan ni Napsalii konu taʔ ele orung sim. 14 Yi miʔ erang kin, pe ok ek ni tor kindiʔmin wu Aisaiya gupu ele Gos ek nirim ei yi miʔ nirim,

15 “Sepulan mei konu ni Napsalii mei konu ele andʔam pupu noʔ gopu owundu ele pupu orung noʔ Joran tor punum. Galilii konu ei torung wumb eipi wumb konu. 16 Konu ele wumb noman tuk ele emii miʔ peng molk ol kis erik mulnjung wumb ei tiʔang owundu ei kaninmin! Nga wumb noman tuk ei emii tuk molk kulk poru ninjing konu miʔ moʔmun, ba tiʔang ei Jiisas enim wumb kin om, ei tiʔang erang nimba. Emii konu kulngii nge moʔmun, tiʔang ei ok orum poru nim!”

17 Kunum ele Jiisas kongun puʔngun mondpu ek ni tor kindpi wumb ngum. Ngopu, yi nim, “Gos epin konu sinim tep enim ei, enim kin mandi poru ninim, kapli enim ol kis si kindik noman tuk ele ak tok erngii,” pa nim.

*Jiisas Wu Kapil Kapli Eim Kin Ekii Singii Nge Wii Tum.
(Mak 1:16-20, Luk 5:1-11)*

18 Jiisas eim Galilii noʔ gopu owundu wer ele pupu endim. Pupu kenim ni, wu angim angim taʔ, endi Saimon nge embe nga endi Piisa. Nim eim angim Endru teʔ noʔ gopu ele omu kon poʔ simbiʔ ni er mulnjunguʔ. Wu taʔ el elip omu toʔmbuʔ kongun ei erkiʔ kin ku siʔmbiʔ. 19 Pe Jiisas eim wu taʔ kanpi kin ek yi nim, “Elip na kin ekii singii nge weʔ! Wangiʔ, na elip wumb eipi nengii na kin ekii singii nge nip ngumbii,” pa nim. 20 Kunum ei mendpiʔ omu kon ni epi si kindpiʔ, sikir pukuʔ, Jiisas pum konu ekii se punjunguʔ.

21 Nga Jiisas noʔ wer ele pupu kenim ni angim taʔ, endi Jeimis, Sependii kingam, angim Jon teʔ erinjngiʔ kin omu kon er ka er mulnjung. Muʔangin, ei tonu noʔ kanu el molk erinjngiʔ Sependii kin er mulnjung. Nga Jiisas eim wu taʔ wii tum. 22 Pe sikir wu taʔ erinjngiʔ Sependii si kindiʔ, Jiisas pum konu ekii se punjunguʔ.

*Jiisas Wu Amb Pei Er Ka Erim
(Luk 6:17-19)*

23 Jiisas eim Galilii konu orung pei endim. Andpi, en enim men ngii konu ele pei ek ka ni tor kindpi wumb ngopu ek ei Gos sinim tep enim miʔ nipi ngum. Ngopu kin, eim wumb ngenj ele ening kanim kanim ening, ei er ka erim. 24 Eim erim ol ei, wumb ek poʔ to pangin Siriya konu orung orung wumb piik, pe wumb ening kanim kanim pim wumb ni, ngenj kumbii erpi, kinj num wumb, ni keku tum wumb ni, simb angii mapi erim wumb ni gui

kis tuk mu'lang ni ening kanim kanim pim wumb ei pei tu wunjung. Wumb ei pei Jiisas eim er ka erim. ²⁵ Pe wumb tilap owundu punjung wumb ei, Galiliu konu ni Dekapolis konu ni, Jerusalem konu ni Juriya konu ni no' Joran orung wumb pei ok Jiisas pum konu ekii se punjung.

5

Jiisas Eim Tonu Komung Ele Ek Yi Nim

- ¹ Jiisas kenim ni wumb tilap owundu pei ok, eim kin ongii nge onjung. Ok kin, pe eim komung ele tonu pupu mu'um. Nga eim nge ekii silmin wumb eim mu'um konu ku'ou tunjung. ² Pe Jiisas eim ek man ek nipi, eim nge ekii silmin wu ombu ngum.
- ³ "Wumb Gos Gui Ka nge simin nik wii mulnjung wumb, ei ka piyangin. Gos konu ele tep er mo'um epi ei eim nge.
- ⁴ "Wumb eipi ol kis erangin kin wumb ei ke nik mu'ngii wumb ei ka piingii. Gos wumb ombu kin noman er ka ermba.
- ⁵ "Wumb en enim embe ambil tonu kindnanmin wumb, ei ka piingii. Ei en enim Ernjing Gos epi ka pei ngumba nirim mi', ei pei singii.
- ⁶ "Wumb kombur en enim noman ele kunum kunum ei ol kun ka er mu'ngii wumb ei, en enim ka piingii. Gos en enim epi pei ngang kapli ermba.
- ⁷ "Wumb kombur en enim wumb eipi kin kaimb singii ei ka piingii. Gos en enim kin kaimb simba ku.
- ⁸ "Wumb noman tuk kun ka simba wumb ei, en enim ka piingii. En enim Gos kapli keningii.
- ⁹ "Wumb kombur en enim wumb eipi kin noman ende pimba nik kongun dinga enmin wumb, ei ka piingii. Gos wumb ei kin yi nimba. 'Enim nanim kingam no', pa nimba.
- ¹⁰ "Pe wumb en enim Gos nge ol kun erangin, wumb eipi ok en enim kin ol embin tui erngii, ei en enim ka piingii. Gos sinim tep e'lim konu ei en enim nge konu simba.
- ¹¹ "Pe enim na ek ekii sik erik endangin, wumb eipi enim kin ek ngok, ek kis kanim kanim kend nik ngok, enim kin kis yi enjing kin kapli enim ka piingii. ¹² Pe enim noman ka seng ka piingii. Enim nge kumep ka singii epi ka wii ei tonu epin sa'lim. Yi mi', wumb Gos nge ol ekii se ermba piik ni tor kindilmin wu, ombu ok kin yi enjing ku," pa nim.

Enim Wumb Dup Alam Mi' Ni Ep Kusa Mi' Mu'ngii

(Mak 9:50, Luk 14:34-35)

- ¹³ "Pe sinim mei wumb ei ep kusa mi' mu'um. Ei pu'le yi mi' wumb ol kis elmin wumb ei tonu mani kindik ol kis enerngii mon nilmin. Ba ep kusa singin ei poru nim kin wumb pii gii ei ep kusa singin mi' poru ni si kindim. Sinim nimbil ol eramin nga opu singin ermba? Ep kusa ei singin enermba ei wumb si kindilmin. Si kindangin, wumb kanik, simb el kambik elmin.
- ¹⁴ "Enim mei wumb el dup tilang mi' erang mu'ngii. Nga konu owundu endi tonu komung ele simba, ei koi enermba mon ku. ¹⁵ Pe wumb dup alam kalilmin, ei sipik pe' mandring ni el kindnalmin mon. Dup ei tonu peni ele mundangin, tilang erang wumb ngii nirik mu'ngii wumb ei tilang erang keningii. ¹⁶ Yi mi' ku, enim ol kun ka elmin ei tilang mi' wumb pei andan tangin kanik, enim Ernjing ei epin mo'um, ei eim embe ambil tonu kindngii."

Gos Nge Lo Ek Ei Palim

- ¹⁷ "Na op lo ek ni Gos ol ekii se ermba ombu piik nik elmin wumb ei to tor kindmba om nik enim yi piinerngii mon. Na op lo ek ni Gos ol ekii se

ermba oł wumb pei ek nik enjing ek, ei na pule nip ka erbii nge ond. ¹⁸ Na ek keimi nip enim ngond, tonu epin konu nga ya mani mei konu ei poru nimba kunum ei, mon min ek kembis endi tuk lo ek mon eł aninga endi pimba. Ek ei am punermba mon. Lo ek yi pepi mulang, epi tor opu poru nimba,” pa nim. ¹⁹ Pe wu endi eim lo ek eł aninga endi sipipi, ek nipi wumb ngumba wu, ei eim embe tonu Gos epin konu sinim tep enim konu eł kembis wii pimba. Ba wu endi lo ek ekii sipi, nipi wumb ngopu ermba wu, ei eim embe Gos epin konu sinim tep er mołum konu eł Gos eim embe ambil tonu kindmba. ²⁰ Na enim nind, enim lo ek kin oł kun erik erngii ei, wumb lo ek połmun wumb ni lo ek piik ekii silmin wumb ni elmin oł ka ei kapli to mani kindnenjing kin kapli enim Gos epin konu tep er mołum konu eł tuk punerngii mon.”

²¹ “Ok sinim kupenjpın noł sinjing ek ei piik poru ninjing. Enim wumb to kundnengii mon! Nga wu endi pupu wu endi to kundum kin, wu ei kos ełe ba. ²² Ba na enim kanip nga nind, wu endi eim angim kin ek mił enjingił kin, eim kos ełe ba. Nga wu endi eim angim kin ek kis nimba, ‘Nim wu kis noman pinałim wu!’ ei eim kaunsul owundu mołum konu ba. Nga wu endi mołpu wu endi nim wu wulu mendpił nimba, wu ei dup konu mendpił ba. ²³⁻²⁴ Pe ninim Gos kin kulmał kelnjii nge okun, kulmał kałimın konu mandı angkin piinjii ni ninim angnim kin ek endi pałim. Ei piikin kulmał kelnjii epi eł mond si kindkin, pukun angnim kin ek ni kun erkin poru nikin, nga orung okun, Gos kin kulmał kał ngunjii.

²⁵ “Pe wu endi nim kin kos ermba neng, elip andlam eł punguł konu eł nim ekii sikin eim kin noman ende sekin ek ka ni enjii. Yi ninen kin, wu ei nim sipipi ek pii kun elim wu ngang, nga ek pii kun elim wu ei ngang, wu ei sipipi opu ond wumb ngang, opu ond wumb eim sipik, kan ngii eł kindngii.

²⁶ Na nim kanip nind, pe nim ku epi ngo pendin, ei kopur pei ngunen kin nim kan ngii sikir tor onenjii mon!”

*Wu Amb Kilip Tonmun Oł Ei Nge
(Masyu 19:9, Mak 10:11-12, Luk 16:18)*

²⁷ “Enim kin ek ei ok tor om enim piik poru ninjing, ‘Nim wu amb eipi nge ningił enenjii mon.’ ²⁸ Ba na enim kanip yi nind, wu endi eim amb eipi endi kanpi noman to piimba wu, ei eim oł kis noman ełe erpi poru nim. Wu ei lo ek ei piinerim mon. ²⁹ Nga ninim ningił tunding epi endi kanpi oł kis ermba, erim kin ningił tunding kopis si kindnjii. Ei mił nim oł kis ei si kindnjii. Ninim nge ngenj orung kopur kopis kindnjii ei kapli. Mon pim kin, nim ngenj ei kopis kindnen kin, nim ngenj pei mer dup konu kis ełe ba.” ³⁰ Nga ninim angıł tunding oł kis endi erim kin, angıł orung kilip to kindnjii. Nimbił erang nim angıł tunding kilip to kindan, ei epi kis ba ninim ngenj orung pei dup konu ba ei epi kis mendpił. Oł yi eran kin nim ngenj pei mer dup konu ełe punermba.”

³¹ “Kumb ok lo ek endi tor orum ek ei yi nirim, ‘Wu endi eim ambim si kindmba wu, ei eim ok pupu kos pipe sipi amb ei ngumba,’ nilmin. ³² Ba na enim kanip nind, wu endi eim ambim si kindmba, ei eim ambim wu eipi kin ningił enermba wu ei lo ek to kindim. Nga wu endi ok ambim si kindim amb ei, nga wu endi simba wu, ei lo ek to kindmba.”

³³ “Ek endi sinim kupenjpın noł sinjing ek ei enim piinjing. Ei yi mił, enim ek keimi endi nik tonu kindik ek dinga nik enjing, ei to kindnengii mon. Ba ek keimi endi ninjing kin, enim ek kun nik Owundu kumb eł ninjing ek ei yi mił erngii. ³⁴ Ba na enim kanip nind, ek keimi endi nik tonu kindik dinga enerngii mon! Enim tonu epin Gos konu sik ek endi nik dinga enerngii. Epin ei Gos eim mołum konu. ³⁵ Nga mani mei eł nik ek endi nik dinga

enerngii ei mon. Nimbil erang mei ei mei kembis Gos simb salim konu. Nga Jerusalem konu nik ek endi ni dinga enerngii ei mon! Jerusalem konu ei King Owundu konu salim. ³⁶ Na ek dinga endi kun keimi pinerang kin, eim na peng el tui topu koimung erpi si kindmba, pa ninjii mon. Enim peng enjin ei endi kuru erpi wu tukui mil pinermba; nga peng enjin endi ping erpi wu gal mil yi enermba mon ku. ³⁷ Ba enim wu nik mon ni owa ningii ei mendpil. Enim nga ningii, ei Seisen mendpil enim kin nei neng ninmin.”

Oł Endi Erngii Er Orung Kindnenjii Mon (Luk 6:29-30)

³⁸ “Lo ek ei ok tonu om, ek ei kapli enim ol yi mil erngii, ‘Nim wumb ningil ei si kindkin nin kin wumb nim ningil ei si kindngii ku. Nga nim wumb gupu mong ei si kindkin nin kin, wumb nim gupu mong si kindngii ku!’ ³⁹ Ba na enim kanip nind, wumb endi enim tumbii ni ermba wumb, ei enim eim to orung kindnerngii mon. Pe wu endi nim kon taki tum kin, nga ak tan orundung tumba ku. ⁴⁰ Pe wu endi nim kin kos erpi nim kumep sinerim kin, eim nim konduk simbbii nim kin, nim torung muł elim kon ei ouni ngunjii ku. ⁴¹ Pe wumb endi eim nim kin konu mandi el pambil nim kin, nga nim eim nga konu turii sipnjii. ⁴² Nga wu endi nim epi endi ngui nim kin, nim eim ngunjii. Wu endi nim epi endi ngan, nga ekii se nim ngumbii nim kin, nim wu ei kin buł ngunenjii,” pa nim.

⁴³ “Enim lo ek ei ok tor om piinjing ek, ei yi mil, ‘Wumb nii endi nim kin mandi mułmba wumb ei noman ngunjii. Nga nim nge opu orung wumb ei nim eim kin kis piikin noman ngunenjii mon!’ ⁴⁴ Ba na enim kanip nind, enim opu orung wumb noman ngok, nga opu orung wumb enim tumbii ni ermba wumb ei paki tok Gos kin prei erik, opu orung wumb paki tungii.

⁴⁵ Yi mil enjing kin, enim Gos epin konu ele mołum ei enim Ernjing mil mułang kin, enim eim kingam noł mil wumb eipi kin andan tangin keningii ei enim. Gos eim eni erpi kindang opu wumb kis ka mołmun konu ele eni pei topu tilang enim. Nga Gos eim konu kumb erpi kindang opu wumb kis ka mołmun konu, ele eim konu kumb kindang onum ku. ⁴⁶ Enim wumb noman ngolmun wumb ei kin noman ngunjing kin enim epi sinerngii mon. Pe wumb ku takis silmin wumb ei ol yi elmin ku. Ba enim nga ol kun ka wii pei erngii. ⁴⁷ Nga enim nge engnjing noł kin ek ka nik enim nipe epi ka wii enjing? Pe wumb torung ngenj eipi wumb ei ol yi elmin ku. ⁴⁸ Yi palim ei piik en enim ol kun ka wii erik mułngii mil, enim Ernjing Gos tonu epin konu kun ka wii mendpil mołum mil yi mułngii.”

6

Wumb Paki Tungii Oł Ei

¹ “Enim pii kun erngii enim ol ka endi, eramin wumb eipi ei sin keningii nik yi enerngii mon. Pe enim ol yi enjing kin, enim Ernjing Gos tonu epin mołum ei, enim kumep epi ka endi ngunermba.

² “Ninim wumb epi sinerang wii mołmun wumb, ei paki topu epi ngumbii ni piinjii, ei nim wumb eipi kanik wii top ngumbii ni yi enjii ei mon. Ei yi mil, ek kend wumb men ngii nirik ni andlam owundu orung ele angk prei erik wumb kanik kin, ‘Sin embe ambil tonu kindngii,’ nik elmin mil yi enerngii. Yi elmin ei Gos kin epi ka endi sinerngii mon! Na enim kanip nind, wumb ei en enim epi sinjing poru nim, Gos nga epi endi ngunermba mon. ³ Pe ninim wumb epi sinermba wumb ei epi ngumbii ni piinjii, ei yi mil. Nim angil taring orung nimbil ol enjii ei, nim angil tunding orung piinermba mon. Ei pule yi mil. Nim wumb epi sinermba wumb ei koi erkin

epi ngunjii ei wumb kinerngii. ⁴ Yi mił, ninim kongun kaimb sikin enjii mił yi koi er pimba. Nga nim Arnim tonu epin mołum ei nim nge epi koi er pimba, ei eim kanpi nim kin ngopu orung kindmba.”

Prei Elmin Oł Ei
(Luk 11:2-4)

⁵ “Enim kunum endi prei erngii, ei wumb ek kend tok elmin mił yi enerngii mon. Ek kend tok elmin ei andlam el ni men ngii kumb el angk prei kinan erik pengin kin wumb en enim keningii ni piik elmin oł ei nge enerngii. Na ek keimi ni enim ngond, wumb ombu nge kumep endi ei sinjing poru ninim.

⁶ Pe kunum ele ninim prei enjii pimba, ei nim pukun ngii nirik pukun, ondu ngokun, koi er prei enjii. Ei ninim Arnim Gos epin konu epi koi ele mołum ei kaninim. Nga eim epi pei koi er sałim ei kanilim, eim nim ngumba,” pa nim. ⁷ “Enim prei erngii, ei torung ngenj wumb ek wii pei nik kinan kind palmin mił enerngii. Ngenj wumb yi piinmin, ‘Nimbil erang sin ek pei nemin, Gos piimba,’ nim piik yi elmin. ⁸ Enim wumb enmin oł ei ekii sinerngii. Ernjing Gos enim epi simin ni piimin ei Gos eim piimin. Enim eim kin kii sinerngii kunum ba eim ok piilim. ⁹ Enim prei yi mił erngii:

‘Sin Erinjpin Gos. Nim tonu epin mołun. Nim embe ambil tonu mendpil kindmin ei ka wii. Gos ninim nge sin tep er mołun dinga sin kin omba.

¹⁰ Ninim nge noman ele tonu epin ekii sinmin mił yi ku sin ya mei el ekii sinmin.

¹¹ Pe sin kuni kunum kunum ele kapli ngon.

¹² Nim sin oł kis enjpin ei kil ngokun si kindnjii. Ei mił sin yi ku wumb sin kin oł kis enjing, ei sin kil ngo si kindmin ku.

¹³ Nim sin kin epi oł embin tui endi tonu omba kunum, nim sin kin wakin to si kindnenjii mon. Ba wu er kis elim wu, ei sin kin omba nim sin paki tokun, tep ka er mulii.’

¹⁴ “Piimin. Enim wumb endi enim kin oł kis ermba ei nik kun enjing kin, enim Ernjing Gos tonu epin mołum, ei nim oł kis kil ngopu si kindmba ku.

¹⁵ Ba enim wumb eipi oł kis ei nik kun enenjing kin, enim oł kis erngii Gos enim oł kis kil ngopu si kindnermba ku.”

Kuni Mowii Nilmin Oł Ei

¹⁶ “Pe enim kuni nunarik mowii piingii. Nimbil erang Gos eim enim kin noman ka piimba. Wumb ek kend wumb, en enim kumb dinga puk enmin. Nimbil erang wumb enim keningii ei oł yi enjing kin, wumb yi piingii wu ombu kuni mowii pek onjung ni kengii. Na ek keimi nip enim ngond, wumb epi ekii se singii kumep epi ei pe si poru ninmin. ¹⁷ Ba nim kuni mowii piin kin, nol was, kumb ningil el erkin, kopung peng el kalkin, yi erkin endnjii.

¹⁸ Yi mił en onjii ei, wumb nim kuni mowii pekin on ni yi kinerngii. Ba Gos eim epin konu mołum ei endeim mendpil eim epi koi er sałim, epi ei piilim nga kanilim ku ei kanpi kin nim kumep epi nga ngopu orung kindmba.”

Epi Ka Sik Kulou Tolmun Oł Ei
(Luk 12:33-34)

¹⁹ “Enim epi ka wii kan apirik ya mei ele kulou tunerngii. Mei ele tumb jingamb ok epi ombu er kis erngii, nga waning wu opu waning simba ku.

²⁰ Ba enim oł kun ka wii elmin oł, ei nge Gos eim enim kin ka piimba ei tumb jingamb ni waning erngii wumb ni ei epin konu el tuk puk er kis monduk enerngii mon! Nga waning wu pupu waning sipi ermba andlam sinalim mon ku. ²¹ Yi mił erang, en enim noman el epi ka wii simba konu el enim nge noman ei ele simba ku.”

*Sinim Ngenj Et Tilang
(Luk 11:34-36)*

²² “Ningit ei sinim ngenj ele nge dup alam mit. Pe nim ningit ei ka pim kin, nim noman tuk kun ka sim kin, ol kun ka enjii ku. ²³ Ba ninim ningit kis mulum kin, ninim noman tuk ei pei emii owundu pimba. Nimit erang ol kis elmin ol ei nim kin pei sepi kin, nim noman tuk ei emii er palim,” pa Jiisas yi nim.

*Wu Endi Kundii Tal Kin Kongun Enermba
(Luk 16:13)*

²⁴ “Wu endi eim kongun wu owundu tal kin enermba mon! Nga wu ei owundu tal kin kongun erim kin, eim owundu endi kin ka piipi kin nga endi kin kis piipi ermba. Nga owundu endi kin noman ngopu endi kin noman ngunarpi ermba ei mon. Yi mit sinim noman tal sepin Gos kongun erpin nga ku kongun erpin kunum ende enermin mon!

*Epi Pei Noman Peng, Noman Nendii Piiinmin
(Luk 12:22-31)*

²⁵ “Yi piik na enim kanip nind. Enim konj molk, noman embin to yi piinerei! Nga kuni nipe numun el yi piinergii mon. Sinim nge ngenj ele epi nipe telmin? Sinim konj molmun ei epi owundu ba kuni ei epi owundu mon. Yi ku sin nge ngenj ei epi owundu ba alap ei epi owundu mon. ²⁶ Enim kei kaninmin ei tonu bur ni andinmin: ei kuni emb tilanmin, nga kuni tu wuk, ngii konu sinaimin. Ba enim Ernjing Gos tonu epin ei kuni ngoim. Enim kei ombu to mani kindik enim wumb molmun. Gos enim kuni ni alap ngumba ku. ²⁷ Enim molmun konu tuk el, wu nii endi eim epi endi noman erang piim kin, eim kunum kinan konj mulmbii ni piimba, ei kapli enanim.

²⁸ “Pe nimit erang enim ngenj ele konduk ni ei noman to piinmin? Enim andaring plawa kuk nin ond kuk tonu onum, ei er onum mit nenj ei keningii. Plawa kuk ei kongun dinga ena'im, nga konduk ni epi endi ena'im ku. ²⁹ Ba na enim kanip nind, ok king Solomon eim konduk ka wii kindrim, ei ya ond kuk ka wii mit ei kindnerim mon. ³⁰ Keimi, pe kui engimb nin epi ei en enim Gos konduk mit ei ka wii akip ngang kindim. Topul mer dup kalimin konu el kindang dup numba. Pe nga enim konduk ni epi ei kindnermba ni piinmin min? Nimit erang Gos epi ei enim kui pei ngunermba nik pii gii ninanmin? ³¹ Ei piik enim noman embin yi piinergii. ‘Sinim kuni nipe kuni endi numun da, sinim nol nik piinergii mon. Nipe nol endi numun da ni piinergii mon. Ei sinim konduk nipe konduk endi kindmin da ni piinergii mon.’ ³² Mon, ol ombu wumb torung ngenj wumb ei, kongun yi enmin. Ba enim nge Ernjing Gos tonu epin molum ei piilim. Enim epi ombu nge pei ngang singii ku. ³³ Ba enim ol kun ka palim mit ka erik, Gos sinim tep er molum ni piik ekii sik er mulangin kin kapli Gos enim epi epi ombu ngumba ku. ³⁴ Yi palim ei piik, topul ermin epi ni noman embin yi piinergii mon. Topul wumb endi ei eim ermbii ni piinim epi ei enim. Nga ol embin tui endi topul tonu omba ei, enim noman to piinergii mon.”

7

*Wumb Epi Elmin Ol Ei Mok Tok Yi Enejii Mon!
(Luk 6:37-38,41-42)*

¹ “Enim wumb kanik ek ngok erik kos piik elmin mit yi ninergii. Enejing kin, Gos enim kin kos piinermba ku. ² Pe enim wumb kin erngii ol ei, Gos enim kin ermba. Nga epi wumb ngoim mit yi ku Gos enim ngumba.

³ Nimbil erang nim angnim epi moł aninga ningil el palim ei kankin nin, ba ninim ningil el ond owundu mił palim? Ei ok si kindkin, ekii se eim nge ningil el epi moł pimba ei si kindnjii. ⁴ Ond owundu mił ninim ningil palim, ba ninim angnim kankin yi nin? “Engnan, nim ningil el epi moł palim, ei si kindmbii nin?” Ei pule yi mił, sinim ol kis enmin ol ei epi moł mił, sinim nge noman tuk el palim ei si kindinmin. ⁵ Nim ek kend nge wu. Ninim ok ningil el ond owundu mił si tor kindkin, ningil ka seng, kan kun erkin, nga angnim epi moł ningil el palim, ei si kindnjii,” pa nim. ⁶ “Enim Gos ek ka epi ka wii mił, ei nge wumb kis owu mił kapli ngunerngii mon! Nga biis ni epi ka wii ei sipik, wumb Gos kin ek buł ngok elmin wumb, ei kung mił ngunerngii mon ku. Mon peng, wumb kung mił, biis ka wii ei en enim simb el kamb mani kindik, nga wumb owu mił ok enim kin erik kis erngii ku,” pa nim.

*Wu Endi Prei Kongun Dinga Erim
(Luk 11:9-13)*

⁷ Enim Gos kin prei er ngungii, “Enim Gos kii sik enmin ei epi enim ngumba. Enim epi kuruk endngii, ni keningii. Enim Gos ngii ondu el to teki teki nengin, aki tumba,” pa nim. ⁸ “Wumb pei Gos kin prei elmin, ei epi silmin. Epi sipmin nik kurulumun, ei kanilmin. Nga Gos ngii ondu el to teki teki nimba wu, ei Gos eim ngii aki tolum ku. ⁹ Pe wu endi kingam aka numbii nimba, eim arim kom ku endi sipi ngumba min? Ei mon. ¹⁰ Nga kingam omu numbii nimba, eim arim ka wembii sipi kingam ngumba min? Ei mon ku. ¹¹ Yi mił, enim wumb kis ei kingenjng noł epi ka noman ka pend kingenjng ngolmun. Pe sinim piimin, Erinjpin Gos tonu epin mołum ei sinim prei erpin kii sipin ninjpin kin kapli epi ka ei ngumba ku.

¹² “Wumb enim kin ol yi mił erngii nik piinmin ol ei, en enim wumb eipi kin ol yi erngii ku. Ek ei lo ek, nga Gos nge ol ekii se ermba piik nilmin wumb ek ei ende palim.”

*Konj Mułngii Konu Ondu Kembis Wii Salim
(Luk 13:24)*

¹³ “Enim epin konu andlam kembis ele pungii. Nimbil erang andlam puk konu kis dup konu el pungii andlam ei owundu salim. Andlam ele wu amb ombu pei andlam ele andik mołmun. ¹⁴ Ba kunum kunum konj ka mułngii konu, ei andlam kembis wii. Nga andlam puk konu ka el pungii, ei kongun dinga erngii. Erik kin, wu amb endeim endeim ni andlam ei kan singii,” pa nim.

Ek Ni Tor Kindilmin Ek Kend Wumb Ongii, Ei Kan Kun Er Mułngii

¹⁵ “Ek ni tor kindilmin ek kend wumb ongii, ei kan kun er mułngii. Ek kend wumb siipsiip ngenj mił ei torung kun ka wii mił kindik ongii. Ba noman tukrung ei owu simbii mił enim kin onmun. Ok enim pii gii ei to kis erngii nge ongii. ¹⁶ Nga enim molk ek ni tor kindilmin kend kongun er ongii, ei enim wumb ei nge ol kongun erik keningii. Nimbil erang wumb noł wain mong ond angil ele gał mołum ei silmin; min wumb ond pik mong sik, engimb min epi gał mołum ei sik yi elmin min? Mon, ei sin kapli enalmin. ¹⁷ Yi mił ku, ond ka mong ka tolum ku. Nga ond kis ei mong kis tolum ku. ¹⁸ Ond ka ei mong kis tunalmin mon ku. ¹⁹ Pe nga ond endi mong ka tunalim, ei kolmung tok, sik dup kałilmin. ²⁰ Ek ei yi mił, enim ek ni tor kindilmin kend kongun elmin wumb ei, enim keningii. Kanik, ek ei pule piingii pa nipi ngum.”

²¹ “Wumb kombur aninga na kin ‘Owundu, Owundu,’ nik, ek dinga nik erngii wumb, Gos sinim tep er mołum konu el tuk pungii ba wu endi nam

Ernan tonu epin mołum ni piipi, eim noman eł ekii sipi endmba wu, ei eim Gos kin Owundu Owundu nimba wu, ei eim Gos kin epin konu tep er mołum konu eł kapli tuk ba. ²² Pe kunum owundu tonu omba kunum, ei wu amb pei yi ningii, 'Owundu, Owundu! Na nim nge embe eł of ekii se ermba mił piik niłmin mił ninj ningii. Nim embe eł sin gui kis to si kindinjin. Nim nge embe eł sin jep of kanim kanim enjpin,' pa ningii. ²³ Kunum ełe, na ek nip orung kindip yi mił nimbii, 'Enim na kinał. Enim of kis wumb mendpił, na kin tuk onerei!' nimbii," pa nim.

Ngii Takilmin Of Tal Ei
(Luk 6:47-49)

²⁴ "Pe wu endi na nind ek ei piipi, ekii simba wu, ei wu endi yi mił eim noman ka peng, eim ngii tonu kom ku peł takilim. ²⁵ Pe konu kumb topu mani orum, konu pop owundu topu onum, noł owundu topu elim ei ngii mani punalim. Nimbil erang, wu eim ngii ei kom ku peł ełe tonu takilim ei dinga pupu ngii eim engim. ²⁶ Wu endi na ek ei piipi, ekii sinerim wu, ei eim yi mił wu ende noman pinalim wu mołum ei mił. Pinerang, eim ngii tonu noł ku kilta takilim. ²⁷ Konu kumb owundu topu, mani orum, konu pop owundu topu orum, noł owundu to orum kunum ei ngii ei eskił tołum. Ei keimi, ngii mani pupu er kis elim."

²⁸ Jiisas ek ei nipi poru neng, wumb tilap owundu ok mulnjung ni, eim ek ei wumb piik mund mong enjing. ²⁹ Nimbil erang, Jiisas eim ek nim ek ei wumb noman peng niłmin lo ek ei nge ninerim. Jiisas eim wu endi noman dinga, pii gii nik niłmin ek mił yi neng, wumb mund mong enjing.

8

Jiisas Wu Endi Kinj Bombułum Tum Ei Er Ka Erim
(Mak 1:40-45, Luk 5:12-16)

¹ Jiisas eim komung eł si kindpi mani wang, wumb pei eim pum konu ekii sik punjung. ² Pangin, ngenj kinj bombułum tum wu endi opu, Jiisas simb eł ming gopsing pii polpu, kan mani kanpi yi nim, "Owundu, nim na er ka ermbii ni piin kin, kapli enjii." ³ Jiisas eim angil wu ei ambilpi ek yi nim, "Na yi mił ermbii, nim ngenj ka simba." Neng, wu ei kinj bombułum tum ni poru neng, wii ka mułum. ⁴ Pe Jiisas ek yi nim, "Of ei, nim pukun wumb endi kankin ninenjii mon. Nim ngenj ei sipkin, Gos kin kułmał kałilim wu mołum konu ełe andan tan, ok Moses nirim of ei erkił, Gos kin kułmał kilan, wumb nim keningii ni, nim ening pim ei poru nim ni keningii," pa nim.

Jiisas Opu Elmin Tep Elim Wu Nge Kongun Wu Endi Er Ka Erim
(Luk 7:1-10)

⁵ Jiisas pupu Kapaniyam konu tor pang, Rom wu endi opu wumb 100 pei tep elim wu, ei opu, kii dinga sipi Jiisas ngum. ⁶ "Owundu, na nge kongun wu ei ening topu, ngenj dinga pinerang, peł ełe ngii konu palim, eim ngenj kumbii owundu ei piipi palim," pa nim. ⁷ Neng, Jiisas yi nim, "Na pup, eim er ka ermbii," pa nim. ⁸ Ba opu elmin tep elim wu, ei eim yi nim, "Owundu, na wu ka mon. Nim na ngii konu ełe onenjii mon! Nim ek wii nen, nam nge kongun wu ka mułmba. ⁹ Nam yi ku, wu num na tep elim wu ei na tep erang, na nam nge opu wu ombu tep erip, endi 'Pui!' nemb, pułum. Nga endi, 'Ya wei!' nemb, olmun. Nga nam kongun wu kongun ei 'Erii!' nemb, kongun elim," pa nim. ¹⁰ Jiisas wu ei ek piipi puku sipi erim. Erang, ek nipi, wumb eim kin ekii se onjung wumb ei ngum, "Na Esrel wumb konu ełe wu endi pii gii wu, yi nge endi kan sinenj mon! ¹¹ Na enim kanip nind, wumb konu

eipi wumb orung eni tonu olum konu, ni eni mani punum konu, wumb ei ok, Eiparam ni Aisik ni Jeikop ni kuni peł endi nok mułangin, Gos sinim tep er mołum konu ele no mułngii,” pa nim. ¹² Ba wumb Gos mołpu tep erang tuk mołmun Jura wumb, ei topu tor kindpi, emii konu epi endi eł kindmba. Ei en enim ke nik, gupu mong kongk, kaimb er mułngii,” pa nim. ¹³ Pe Jiisas ek nipi opu ełmin tep elim wu ei ngopu yi nim, “Ninim pii gii peng eramb ni pui mił yi ermba?” pa nim. Pe konu eni ele Jiisas opu ełmin tep elim wu kin ek tengim, kunum eł mendpił, eim nge kongun wu ei ening poru neng, ka mułum.

Jiisas Piisa Ambim Nge Mam Er Ka Erim

¹⁴ Jiisas pupu, Piisa ngii konu eł nirik pupu kenim ni Piisa ambim nge mam ei ening tang, peł ele or pim. ¹⁵ Pe Jiisas eim angii emblang, ening ni si kindpi pum. Pang, amb ei eim Jiisas kin wumb ngungii kuni nge er kun erpi onguł erpi ngurum.

¹⁶ Pe konu pou neng, wumb gui kis mułum wumb pei tu wunjung. Jiisas ek nipi gui kis to kindpi, wumb ening pim wumb, pei er ka erim. ¹⁷ Yi mił erang kin, Gos ok ek ni tor kindiim wu Aisaiya gupu ele ni tor kindrim ek ei keimi pim. Ek ei yi mił nirim, “Eim sinim nge ening pim pei si kindpi, sinim ening kanim kanim ei eim kin sim.”

Wu Nii Endi Jiisas Kin Ekii Simbii Ni Piinim (Luk 9:57-62)

¹⁸ Jiisas kenim ni wumb tilap owundu eim mułum konu orung orung mułangin kanpi mułum. Eim ek yi nim, “Sinim noł gopu orundung pamin!” nim. ¹⁹ Pe lo ek kengpi tołum wu endi opu yi nim, “Ek emb tołum wu, nim konu orung orung min konu endi punjii konu, ei na nim kin ekii sip bii,” pa nim. ²⁰ Jiisas ek yi nipi orung kindim, “Owu simbii mei tukpu ele pałiimin. Nga kei andinmin ngii anghim. Ba Gos wu kingam ya mani mei ele kindang, wu ngenj sipi mołum eim nge peng sipi sałim konu endi sinałim. Yi mił, wu endi na kin ekii simba wu, ei kongun dinga pałim,” pa nim. ²¹ Nga eim nge ekii simin wu endi ek nipi kii sim, “Owundu, na nim kin ekii simbii ba kumb se kapli na kindan pup, ernan tukpu tumbii min?” ²² Ba Jiisas ek nipi yi nim, “Mon, wumb Gos ek piinanim wumb, kulii mił wumb, ei wumb kulii er kun erngii ba nim na ond konu ekii se oi!” pa nim.

Jiisas Konu Pop Owundu Tum, Ei Ek Neng, Pop Owundu Ei Poru Nim (Mak 4:35-41, Luk 8:22-25)

²³ Jiisas noł kanu ele tonu pang, eim nge ekii se andiimin wumb ekii sengin ouni punjung. ²⁴ Konu pop owundu topu, noł gopu tuk pinin nipi noł kanu tuk opu, noł kanu to ak tumba erim, ba Jiisas eim or pim. ²⁵ Eim nge ekii se andiimin wumb eim to konj kindnjing. Kindik, ek yi ninjing, “Owundu, nim sin paki to! Sin to kundmba enim,” pa ninjing. ²⁶ Jiisas eim ek dinga nipi eim nge ekii se andiimin wu ombu ngum, “Nimbił erang enim tungu enmin? Enim pii gii kembis ninmin.” Pe eim angpi, eim konu pop kin noł ei ek neng, nga ka wii mendpił sim. ²⁷ Jiisas eim nge ekii se andiimin wumb, mund mong erik yi ninjing, “Ei wu kanim eipi endi mołum. Eim ek neng kin, konu pop topu, noł pinin ni erim, ei nga eim ek ekii sik enmin,” ni yi ninjing.

Wu Tał Gui Kis Mułum Ei Jiisas To Kindim (Mak 5:1-20, Luk 8:26-39)

²⁸ Jiisas no! gopu orundung tor pupu, Garariin wumb konu ele pum. Pe gui kis tuk mu!um wu ta!, eim kin tor onjngul, ei wumb guimeng el molku! onjngul. Wu ta! wu simbi! mi!. Wumb konu ele and!am endna!min mon. ²⁹ Pe wu ta! wii dinga toku! yi ninjngil, "Gos kingam, nim sil kin nimbi! ol enjii on? Kunum ei epi poru nimba ei poru ninerang okun sil ngenj kumbii ngunjii nge on min?" ³⁰ Pe kung konu ele pei orundung ei nok mulnjung. ³¹ Gui kis ombu ek dinga nik yi ninjing, "Nim sin tor kindnjii pim kin, sin kindan kung mo!mun konu ele tuk bin," pa ninjing. ³² Pe Jiisas ek yi nipi ngum, "Enim pei!" Pe gui kis wu ta! si kindik puk, kung pei mulnjung konu tuk pangin, kung ombu pei sikir puk, konu tumbu!am no! gopu mo!um ele mani puk, no! nok kolk poru ninjing.

³³ Kung es to mulnjung wumb, ol ei kanik tungu puk, konu owundu wumb mulnjung konu kanik, wumb ei ek yi ninjing. Wu ta! gui kis er kindim ol, ei pei nik wumb ngunjung. ³⁴ Wumb konu owundu ele ek ei piik ok Jiisas kanik yi ninjing, "Sin mei ele mulenjii; konu eipi pui!" nik ek dinga yi ninjing.

9

Wu Endi Simb Angil Kis Mu!um Ei Jiisas Er Ka Erim (Mak 2:1-12, Luk 5:17-26)

¹ Jiisas eim no! kanu el nga tonu pupu, no! gopu ele nga orung pupu eim konu kun tor pum. ² Wumb wu endi ening pim wu ei, tu wunjung. Wu ei eim ngenj kolpu poru neng, embil dinga pinerang, eim pe! ele or pim. Pe Jiisas kenim ni wumb ei kin pii gii ninjing. Kanpi, ening pim wu kin ek yi nim, "Na nim ol kis ei si kindind," pa nim. ³ Pe lo ek pi!min wu kombur, en enim noman ele yi piinjing, "Wu ei Gos kin ek ambilim," ni piinjing. ⁴ Jiisas wu kei en enim noman yi piyangan, kanpi yi nim, "Nimbi! erang enim noman tuk ol kis yi piinmin?" ⁵ Nipe ek ei oi mi! to peng nimbi!? Pe na nim ol kis ei kil ngond nimbi! ei kapli min? Nga nim pe! ei si mungkin pui yi nimbi! ei kapli min? Ek endi na nim ol kis kil ngond ei nimbi!. ⁶ Ba na end ei enim kanik piingii nip end. Na tonu epin si kindip, mei mani op, wu kingam tels ei na noman dinga peng, wumb ol kis ei kil ngop ek nip ya wu embil dinga pinernang ei kanip nind. "Nim angkin, ninim pe! ond sikin, ninim ngii konu pui!" nind," pa nim. ⁷ Jiisas ek yi neng kin, wu ei eim pe! sipi, eim ngii konu sipim. ⁸ Nga wu amb ni wumb pei ol ei kanik, mund mong erik, yi piinjing, Gos wu yi nge noman dinga, ni noman ka, wu ei kin ngonum nik, yi erang Gos embe ambil tonu kindnjing.

Jiisas Wu Masyu Wii Tum (Mak 2:13-17, Luk 5:27-32)

⁹ Jiisas andpi pupu kenim ni wu endi mu!um ei ku takis silim ngii ele mu!um. Wu ei embe Masyu. Jiisas wu ei kanpi ek yi nim, "Na ond konu oi!" Nipi yi neng, wu ni angpi, Jiisas pum konu ekii se pum.

¹⁰ Jiisas Masyu eim ngii konu ele mo!pu kuni num. Wumb pei ku takis silmin wumb ni ol kis elmin ei kin mo!pu kuni ende num. Eim nge ekii silmin wu ombu ouni nunjung. ¹¹ Lo ek pi!min wumb, ei Jiisas wumb kis kin kuni nang kanik, eim nge ekii sik elmin wu ombu kanik yi ninjing, "Nimbi! erang enim nge ek emb top ngolum wu ei wumb kis ni ku takis silmin wumb kis ni ombu kin kuni nonum?" ¹² Jiisas eim ek ei piipi yi nim, "Wumb ening tuna!im wumb ei, ening ngii ele puna!min mon. Ening pa!im wumb ei mendpi! pulmun. ¹³ Enim puk Gos nge ek ka ele kanik piingii, 'Ka kulma! ka!imlin epi ei na noman pina!im. Na noman ka!im silmin ei na noman

pa'im.' Na wumb ka mulnjung ei kin, paki tumbii onenj. Ba wumb kis mulnjung ni ol kis enjing wumb ei, paki tamb, noman ak tungii nip onj," pa nim.

*Kuni Mowii Palmin Ol Ei
(Mak 2:18-22, Luk 5:33-39)*

¹⁴ Jon wumb no! pendim wu, ei eim nge ekii sik andilmin wumb Jiisas kin ok, ek yi kii sik ninjing. "Nimbi! erang sin kin lo ek ekii silmin wumb kin kuni mowii elmin, ba nim nge wu ombu kuni mowii enalmin, ei nimbi! erang elmin?" ¹⁵ Jiisas ek ekin nipi orung kindpi yi nim, "Pe wu endi eim simba ermba kunum ele, eim nge wumb pu!, eim paki tolmun wumb kunum ele kapli amb simba wu ei eim wumb kin kuni no mulmba kunum ei eim nge wumb kis piik mulngii min? Ei mon. Ba ekii se amb simba wu ei wumb kis eim konu eipi si pangin, eim nge wumb ei kapli kuni mowii piingii," pa nim.

¹⁶ Wu endi eim konduk endi piltan top kis ermba, konduk ele alap konj endi sipi, mui tumba mi! mon? Pe wu endi yi erim kin, alap konj ei pepi, konduk topu, kis owundu nga ermba. ¹⁷ Jura wumb kung meme ngenj kulk, no! wain tuk kindilmin. Ei kung meme ngenj konj ele no! wain konj kindilmin, epi ta! ka mulangil. Nga no! wain ok nge ei kung meme ngenj ok nge ele kindilmin. Nga no! wain konj ei sipik, kung meme ngenj ok nge ele kindilmin ei no! tok nipi no! wain tor pang, kung ngenj kis molulum ku. Yi mi! na ek konj ei Jura lo ek ok nge ei kin ende punermba."

Wu Num Endi Amblam Er Konj Sipi Kindang Nga Amb Amblim. Eim Konduk Amblim Amb Ei Er Ka Erim Ku

(Mak 5:21-43, Luk 8:40-56)

¹⁸ Jiisas eim ek ei nipi mulang, Jura wu num endi opu, eim simb ele ming gopsing pii polpu ek yi nim, "Na amblam pe mendpil koltum, nim okun, eim ngenj ele emblan, nga konj mulmba," pa nim. ¹⁹ Pe Jiisas wu ei kin pum. Pang, eim nge ekii sik andilmin wu ombu ni punjung.

²⁰ Puk, amb endi mulum amb, ei eim kunum kunum eim miyem ei o pupu minj mulang, kung ngii engki nga ta! o purum. Amb ei eim opu, Jiisas bul morung ele eim opu Jiisas konduk embilim. ²¹ Eim nge noman ele yi piipi om. "Na pup, Jiisas konduk minjin tamb, na ening ei kapli wii simba, ka mulmbii," ni piim. ²² Ba Jiisas eim piipi ak topu kanpi yi nim, "Ambil, nim na kin pii gii nin, ele nim ei ka seng, wii mulnjii," pa nim. Pe kunum ele mendpil, amb ei ka mulum.

²³ Jiisas opu, Jura wu num ngii ele opu kenim ni mingal pop tok golang nik wumb ke dinga wii nik mulnjung. ²⁴ Jiisas opu ek dinga nipi yi nim, "Enim kunerei! Ambil ei kulerim ba or pa'im," pa nim. Neng, wumb eim kanik tokul enjing. ²⁵ Pe wumb to anda kind poru nik, Jiisas eim nirik pupu, ambil ei angil ambilpi, er konj sim. ²⁶ Jiisas yi erim, ek ei wumb konu orung orung pei nik pangin, wumb pei piinjing.

Jiisas Wu Ta! Ningil Tumbun Mulum, Er Ka Erpi, Endi Ek Tinerim Ei Er Ka Erim Ku.

²⁷ Jiisas konu ele si kindpi, andlam ele andpi pang, ningil tumbun mulum wu ta! okul wii dinga tokul yi ninjingil, "Nim Deipis kingam, nim sil kin kaimb sinjii." ²⁸ Pe Jiisas eim ngii ele nirik pang, wu ta! eim ekii sikil onjngul. Wangil, Jiisas ek yi nim, "Elip pii gii na kin piinjngil na ol ei ermbii." Wu ta! yi ninjingil, "Owundu, keimi sil pii gii ninmbil." ²⁹ Pe Jiisas eim wu ta! ningil ele ambilpi yi nim, "Elip pii gii pim mi!, kapli ol yi ku ermba," pa nim. ³⁰ Wu ta! ningil ka mulang, Jiisas ek dinga nipi wu ta!

ngum. Ngopu yi nim, “Na elip kin ol ei, wumb endi kangil ek nineret mon!” pa nim. ³¹ Ba wu tał el elip anda pukul, wumb konu orung orung pei Jiisas kongun erim ol ei kankil nikil punjungul.

³² Andlam ele bil ni erangil, nga wumb wu endi gui kis tuk mulang, eim ek tingnerim wu ei Jiisas kin tu wunjung. ³³ Pe Jiisas eim gui kis ei to kindpi yi erang, gupu ek tingnerim wu ni ek tangpi erim. Yi erang, wumb pei mund mong enjing yi ninjing. “Ok Esrel konu ol yi endi tonu onerim, sin kinerpin,” pa yi ninjing. ³⁴ Ba lo ek ekii silmin wumb yi ninjing, “Gui kis nge wu num eim kin mołpu, eim kin noman dinga ngopu, eim gui tor kindnim,” nik yi ninjing. (Ei ek keimi mon, Jiisas ek keimi ninim.)

Jiisas Wu Amb Kaimb Sim

³⁵ Jiisas konu owundu ni konu orung orung pei andpi, wumb men ngii ele nirik popu, Gos ek ka nipi wumb ngopu, Gos sinim tep er mulum nil nipi ngopu, wumb ngenj ele ening kanim kanim pim, ei er ka erpi yi erim.

³⁶ Jiisas eim wumb tilap owundu ei kanpi kaimb sim. Nimbil erang wumb noman embin piik kin, wu endi paki tumba nge kuruk endnjing yi er mulnjung. Ei kung siipsiip tep elim wu mulalim mil, yi er mulnjung. ³⁷ Jiisas ol ei kanpi, ek nipi eim nge ekii sik andilmin wu ombu ngum. “Kuni wiis pol topu pei mołum, ba tengingii kongun wumb mon palim. Ei yi mil, wumb Gos ek ka piingii wumb ei pei mołmun ba ek ni tor kindik wumb ei ngungii wumb mon palim. ³⁸ Yi piik kin enim kongun ei nge arim kin prei erangin, eim kongun wu kombur kindimba,” pa nim.

10

Jiisas Nge Ek Se Andilmin Wu Ombu Engki Nga Tal (Mak 3:13-19, Luk 6:12-16)

¹ Jiisas eim nge ekii sik andilmin wu engki nga tał, wii tang wangin, noman dinga nipi wu ombu ngum. Noman ei ni ngopu gui kis to kindik, ening ni ngenj ele ol kanim kanim ermba ei to kindngii nge nipi ngum. ² Eim nge ek ka endngii nge engki nga tał, wu ombu embe yi mil: kumna Saimon embe endi Piisa, eim angim Endru, nga Jeims ei eim Sependii kingam ni eim angim Jon. ³ Pilip ni Barsolomyu ni Tomas ni Masyu ku takis ok silim wu, ni Jeims arim Sariyas. ⁴ Saimon Selos ni Juras wu ei Eskerios, eim Jiisas opu orung wumb onjung konu Jiisas mołum ei nipi andan tum wu.

Jiisas Ek Nipi Eim Ek Se Endngii Wu Ombu Ngum (Mak 6:7-13, Luk 9:1-6)

⁵ Jiisas eim nge wu engki nga tał, ek dinga nipi kindang punjung. Jiisas ek yi nim, “Enim wumb konu eipi punerngii, nga Sameriya konu owundu ele tuk punerngii mon! ⁶ Enim puk Esrel wumb, kung siipsiip mil am punjung ele pungii,” pa nim. ⁷ Enim puk, wumb kanik, ek yi ningii: ‘Gos sinim tep er mołum kunum ei pei mandi omba enim,’ ningii. ⁸ Enim puk, wumb ening pimba ei er ka erik, wumb kulngii, ei er konj sik, wumb gui kis mulmba ei tor kindik, wumb ngenj kinj bumbulum tonum wumb, ei erangin ka mulngii. Pe enim epi ei sinjing, ei epi endi ngok enjing. Yi mil nga wumb kin ol yi erngii, epi endi sinerngii mon,” pa nim. ⁹ Enim ku gol ni, ku silpa ni, ku kapa ni ombu endi pendik epi ombu sipnerngii mon,” nim. ¹⁰ Kon andlam pungii kon ni, konduk ni nim su ni dolu ni epi ei endi sipnerngii mon. Wu kongun elim wu, ei kuni ngangin nolum, mil yi enim ngungii.

¹¹ Enim puk konu kembis min owundu endi tor pungii, ei wumb kan kun erngii. Konu endi tor pangin wumb konu, ele ol kun er mulngii. Ei

enim wumb ei kin molk, puk, nga enim konu ei si kindik pungii. ¹² Pe enim wumb ngii endi ele nirik punjung kin, wumb ngii pul wumb ei ek yi ningii, 'Enim noman emin pengli!'. ¹³ Wumb ngii ele tuk pangin, ek ka nik enjing kin, "Enim nge noman emin ei wumb ombu kin ba. Ba wumb en enim ngii konu ele, 'Enim nirik wei!' a ninarik enjing kin, enim noman emin ei wumb ei kin noman emin ei ngunerngii. ¹⁴ Nga wumb nii endi enim nge ek piinarik min enim tuk sinarik kin kapli enim ngii konu ele si kindik kunum ele konu eipi pungii kunum ei enim simb ele kulman si kindngii. ¹⁵ Na ek keimi nip enim ngond. Ekii se Gos kunum owundu kos owundu piimba kunum, ele wumb mok tumba kunum ei Gos Sorom konu ni Gomora konu ele eim kaimb simba. Ba nga konu eipi ele wumb ei enim kin, 'Weiyoy,' nik enenjing kin, Gos konu ele wumb kaimb sinernba mon," Jiisas yi nim.

Oł Embin Tui Kanim Kanim Tonu Omba
(Mak 13:9-13, Luk 21:12-17)

¹⁶ "Piingii! Na enim kung siipsiip mił tuk owu simbii wumb mił mulnjung konu kindind. Ei piik enim ka wembii noman ka peng oł ei nge ekii singii. Nga kei Pulmu noman emin seng elmin oł ei nge ekii singii. ¹⁷ Pe enim kan kun er mułngii! Wumb enim ambiił gii nik, kos ngii sipik, en enim men ngii ele enim kepil tok yi erngii. ¹⁸ Erik, na nge ek ni na to mani kindngii nge, enim sipik king ni kumb ele sipik gapman nik erngii. Ei nimbiił erang enim ek nik en enim kin wumb tilap eipi ngok yi enjing konu ele. ¹⁹ Nga wumb enim kos ele tonu tu wangin, enim yi piingii. 'Sinim nimbiił ermin? Sinim nipe ek nimin?' ni piik mułngii. Kunum ele mendpil, Gos enim ningii ek ei nipi enim ngumbii," pa nim. ²⁰ Enim nge ek ninerngii, ba enim Ernjing Gos nge Gui Ka ei enim kin molum ei ek nipi tor kindmba.

²¹ "Nga wu endi eim angim kos ele tonu si pang to kundngii. Yi ku arim eim kingam kos ele tonu si pang to kundngii. Nga kangil en enim, ernjing, menjing noł kin opu orung erik to kundngii ku. ²² Wumb pei enim kin noman kis piingii. Ei nimbiił erang na nge embe ei enim kin pimba, ba wu endi eim ambiił gii nipi na kin pii gii dinga pupu mułum kin, ekii se kunum poru nimba kunum, wu ei Gos eim sipi orung simba, ei wu eim nge. ²³ Pe nga wumb enim kin oł embin tui kis enjing kin, enim konu ei si kindik, tungu puk, konu owundu endi eipi pungii. Na enim kanip nind, enim kongun endi Esrel wumb konu owundu ele kapli poru nininang, kapli na wu kingam tonu epin konu ele si kindip, mani mei ei sikir tor ombii," Jiisas yi nim.

²⁴ "Pe nga men kangil ei ek emb topu eim ngonum wu, ei to mani kindmba mił mon? Nga kongun kunum kunum wii minj elim wu, ei eim nge wu owundu to mani kindmba mił mon? ²⁵ Pe men kangil ei mołpu, ek emb topu ngumba wu ei mił kapli, nga kongun wu ei eim wu owundu mił mułmba ei kapli. Ngii ei arim embe Biyelsipul ei ek kend wu pim kin, wumb en enim ngii ende wumb embe kis mendpil singii. Ei yi mił, wumb na Biyelsipul nik embe singii."

Gos Owundu Kin Mund Mong Kulmun
(Luk 12:2-7)

²⁶ "Pe wumb enim tungii ei mund mong enerngii. Epi pei koi er salim, ei Gos nga peni ele tor kindmba. Epi pei kum top pałim ei ekii se wumb keningii. ²⁷ Ek na enim ya emii peng nind ek, ei enim tinga eni kin nik wumb ngungii. Nga en enim kom ele ek piinjing ek, ei ngii ele tonu puk, ek nik wumb ngungii. ²⁸ Wumb nii endi enim ngenj ele to kundngii, ei gał piinerngii. Ba ei enim noman tuk ei to kundnerngii mon. Ba enim Gos

eim kin gal kulk muŋgii. Nimbil erang Gos eim kapli ngenj kin noman tuk kin ouni topu kondpu, dup konu ele kindmba. ²⁹ Wumb kei Winu kembis taŋ ku kundii ei nge endeim nga silmin. Ba enim Ernjing Gos kei endeim endi boi nipi, mani mei ele ba, ei eim piinim. ³⁰⁻³¹ Yi piik kin, enim noman embin to piinerngii mon! Enim kei Winu kembis ku ngok sinmin ei to mani kindinmin. Yi peng kin, Gos sin tep ka er muŋmba. Enim peng enjin Gos eim gerpi, kanpi si kindpi moŋum.”

Jiisas Embe Ni Tor Kindngii Oŋ Ei
(Luk 12:8-9)

³² “Wu endi na embe ele nipi wumb pei ningil ele nimba wu, ei eim embe na Ernan Gos ningil ele nimbii. ³³ Ba wu endi na embe ei, wumb ningil ele ko erpi ni tor kindnerim kin, wu ei eim na Ernan Gos ningil ele eim embe tonu epin konu ele ni tor kindnermbii mon ku.”

Jiisas Eim Om, Ei Opu Erngii Si Tonu Kindim
(Luk 12:51-53, 14:26-27)

³⁴ “Enim piik, na op mei ele opu enmin ei to mani kindip noman emin ngumbii nge onj, ni piinerngii mon! Ba na wumb mok top noman kanim eipi eipi ngumbii nge onj. ³⁵ Na onj ei opu erngii nge onj, wu endi eim arim kin opu orung erang, eim ambŋam ei eim mam kin opu erang, nga amb ei eim wam nge mam opu orung erngii nge onj. Ei yi miŋ wumb kombur na kin pii gii ninerngii. Nga wumb kombur na kin pii gii ninmin. ³⁶ Wu endi eim na kin pii gii nimba wu, ei kin ngii ende wumb ei en enim eim kin opu, orung erik muŋgii ku.

³⁷ “Wumb en enim ernjing, menjing noŋ noman ngok, enmin oŋ ei, ba na kin noman ngunanmin. Wumb ei na nge wumb puŋ mon. Nga wumb en enim kingenjing, embilenjing noman ngonmun, oŋ ei ba na kin noman ngonanmin. Wumb ei na wumb puŋ miŋ mulerngii mon! ³⁸ Wu endi eim ond peri ei ko wupu na kin ekii sinerim kin, wu ei na wu puŋ miŋ kapli pinermba mon. ³⁹ Wu endi eim nam noman konj kan simbii ni piipi endmba wu, ei eim noman konj ei am ba. Wu endi na kin piipi, eim nge noman konj si kindmba wu, ei eim noman konj nga orung simba,” pa nim.

Wu Endi Kumep Ka Simba
(Mak 9:41)

⁴⁰ “Wu nii endi enim eim ngii ele nirik sim kin, eim na eim ngii ele nirik sim ku. Wu nii endi na eim ngii ele nirik sim kin wu endi ei Gos na kindang onj, ei eim ngii ele nirik simba ku. ⁴¹ Wu nii endi oŋ ekii se ermba piipi nilim wu, ei paki topu eim ngii konu sipipi erim kin, eim oŋ ekii se ermba piipi nilim wu nge kumep ka simba miŋ yi ku simba. Pe wu nii endi eim kinang, wu kun ka endi wang, eim sipipi, kuni ngopu eim wu, ei eim wu kun ka, ei eim kumep ka eim ngumba. ⁴² Pe wu nii endi eim wumb ei kanpi, eim noŋ jii ni kulpu tu wupu, nam nge ekii sik andilmin wu ombu ngopu ermba, wu ei na ek keimi nip enim ngond. Wu ei kumep simba, epi ei am punermba mon,” pa nim.

11

Jon Eim Nge “Kongun Wu Kombur Jiisas Muŋum Konu Kindim
(Luk 7:18-35)

¹ Jiisas eim nge ekii sik andilmin wu engki nga taŋ wu, ombu ek nipi kongun ele kindpi, eim konu ele si kindpi, konu eipi pupu, wumb ek emb topu, ek ka ni tor kindpi erim.

² Jon wumb noł pendilim wu, ei eim kan ngii pepi mołpu piim ni, Gos kindang wu Kraiss kongun yi erpi, oł yi erpi enim nengin piipi, eim nge ekii sik andilmin wu kindang, Jiisas mołum konu punjung. ³ Puk, Jiisas kin kii sik yi ninjing, “Nim Gos kindim wu Kraiss ei nim on, min sin wu endi eipi kui er mołmun?” ⁴ Jiisas ek nipi wu ombu ngum, “Enim Jon mołum konu puk, enim epi kanik piik enmin mił, ei nik Jon ningii,” pa nim. ⁵ “Ningil tumbun mołum ei nga ka seng kaninmin. Simb kis mołum ei nga kun kamb andinmin. Ngenj kinj bumbulum tum wumb ei, nga ngenj ka salim. Kom ngum wumb ei nga ek piinmin. Wumb kolk, ei nga tonu konj onjung. Nga wumb epi sinerim kaimb mulnjung wumb, ei ok Gos ek ka piinmin. ⁶ Pe wu nii endi eim pii gii ei na kin dinga pim kin, wu ei eim ka piyangli!” pa nim.

⁷ Jon wumb noł pendpi ngołum wu, ei nge ekii se andilmin wu si kindik orung pangin, Jiisas eim Jon nge ek ei nipi wumb ngum. “Kumb ok enim wumb mulenjing konu punjung, ei epi nipe keningii punjung? Enim puk, wu endi gumei mił mołpu kin konu pop tang ek eipi eipi nipi enim wu, ei enim keningii nge punenjing mon. ⁸ Enim epi nipe keningii punjung? Enim puk, wu endi eim konduk mon kanim kanim kindpi mołum, ei keningii nge punenjing mon. Wumb konduk mon ka kanim kanim kindilmin, ei king ngii ełe mołumun wumb,” pa nim. ⁹ Ba enim nimbił erang punjung? Oł ekii se tonu omba piik nilmin wu, ei keningii nge punjung. Ba oł ekii se tonu omba piik nilmin wu kombur tonu ok wu ombu, eim to mani kindpi poru nim, eim wu owundu mołum. ¹⁰ Wu ei mendpił Gos nge ek ka ełe ek yi nim,

‘Piini! Na ek se andilim wu endi kindamb pupu, na ek ni tor kindmba Wu ei eim kumb se ba. Pupu, Jiisas nim nge andlam er ka ermba.’

¹¹ Jiisas yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond. Jon wumb noł pendpi ngołum wu, ei oł ekii se tonu omba piik nilmin wumb tonu onjung wumb, ei pei kamb mani kindim. Ba Jon eim wu endi Gos sinim tep er mołum konu ełe wu num mił mon. Ba wu wii endi Gos ek ka ni tor kindmba wu ei, Jon to mani kindmba. Nimbił erang Jon eim Gos ek ka aninga kopur piim, ba pe sinim Jiisas kin pii gii ninmin wumb, ei Gos ek ka ei pei piik sinmin.

¹² Jon wumb noł pendilim wu tonu orum kunum ei, wang wang pe kunum ełe sinim mołmun. Pe wumb kis Gos sinim tep er mołum ek ei kin ek buł ambilk ninjing. Pe wumb num ni wumb dinga wii ei wumb eipi kin Gos sin tep er mołum ei, sinerngii mon nik, mani kindik si kindngii enmin. ¹³ Gos nge oł ekii se tonu omba piik nilmin wumb ok nik, Moses lo ek om nin, pe Jon tonu om kunum ei ek ombu pei Gos sinim tep er mołum ek ei kin ninjing.

¹⁴ Pe enim ek ei pii gii ninjing kin piingii. Jon eim Elainja mił oł ekii se tonu omba piipi nilim wu ei omba nge om. ¹⁵ Wu nii endi kom simba wu, ei kom se piyangli!

¹⁶ “Pe wumb kunum ełe mołmun wumb ei, na epi nipe mił su simbii? Wumb ei yi mił, kangil tuk konu endi molk, ek dinga nik kangil kombur ngok yi ninjing. ¹⁷ ‘Sin gising topun enmin, ba enim golang ninanmin. Sin golang kaimb er ninmin, ba enim ek ninanmin mon!’ ¹⁸ Jon om kunum ei eim noł ni kuni numerim. Yi erang kin, wumb yi ninjing, ‘Gui kis eim kin mołum,’ pa ninjing. ¹⁹ Pe na Gos kingam tonu epin si kindpi, mani mei ełe opu wumb ngenj kułpu ei, enim wumb yi ninmin. ‘Wu ei kuni pei nupu, noł wain pei nupu ełim wu,’ nik yi ninmin. ‘Eim wumb puł ei ku takis sik, nga oł kis kanim kanim ełmin wumb ei nge wu puł mołum,’ pa nilmin. Sił epi pei enjpił ei enim pei ka piinenjing mon. Ba Gos nge noman ka ei pep onum. Pe ei sinim kanpin, Gos noman ei keimi ni piimin.”

*Konu Owundu Kombur Wumb Noman Ak Tok Pii Gii Ninanmin
(Luk 10:13-15)*

²⁰ Konu owundu kombur Jiisas eim jep ol pei ok erim konu, ele wumb noman ak tunenjing. Yi erangin kin, kunum ele Jiisas wumb ek ngum.
²¹ Ngopu ek yi nim, “Enim Korasin konu wumb ni Besaira konu wumb, kaimb piind,” pa nim. “Pe wu endi Sairon konu ni Taiya konu, wu endi jep ol yi na end mił ermba ei enim ok enim Sairon ni Taiya ni wumb ei kon alap kis mił sik, dup sik ele kunum kunum molk, noman ak tunjung.”
²² Ba na enim kanip nind, Sairon kin Taiya konu ol embin tui tonu om mił enim kin onermba. Enim kin ol embin tui kis wii owundu tonu opu pimba,” pa nim.
²³ “Pe enim Kapaniyam konu wumb, enim si tonu epin konu simba ni piinmin? Ei mon. Enim dup konu mendpił pungii. Pe wu endi Sorom konu jep ol na enim kin end ol ei, Sorom konu ele wumb ol yi elangin kin wumb ei en enim piram mulangin ku.”
²⁴ Ba na enim kanip nind, “Sorom konu wumb Gos to kondpu kis erim mił yi enim konu wumb onermba. Ba enim konu ele molmun wumb ei kin, Gos kunum Owundu tonu omba memb ei ol embin tui owundu kis ei tonu omba,” pa nim.

*Enim Na Kin Ok Kor Ka Mulngii
(Luk 10:21-22)*

²⁵ Kunum ele Jiisas eim ek yi mił nim, “Arnan, nim tonu epin konu kin mani mei konu ei kin, nim wu num owundu molun. Na nim kin noman ka piind. Nimbił erang ninim nge epi ombu ek keimi wumb noman ka piik elmin wumb, ei kin koi erpin pendin. Nga ninim nge epi ombu ek keimi, ei mendpił kangil kembis andan ton.”
²⁶ Keimi, Arnan nim nge noman ei yi mił palim ei en.

²⁷ “Na Arnan eim epi pei na angil ele kindpi ngum. Wumb endi eim kingam ei pii pol tunanmin mon. Arim eim mendpił kingam piinim. Wumb endi Arim ei pii pol tunanmin mon, kingam eim mendpił arim piinim. Wumb pei kingam noman ele ei arim molun nipi andan topu wumb ngum kin, wumb eim arim ei pii pol tungii,” pa yi nim.

²⁸ “Wu nii endi epi embin ko wumba kis erim kin, na kin wang eim kor ngamb, kor mulmba.”
²⁹ Pe ol embin tui na pandang ele palim ei, enim sik enim pandang ele ko wungii. Ko wuk, na ek ekii sik piingii. Nimbił erang na wumb kin ol ka ele erip, nam embe to mani kindil. Pe enim nge noman tuk ele kan sik kor ka mulngii,” pa nim.
³⁰ Ol embin tui ei enim pandang ele pendind, ei ka wii. Epi na enim ngopu, singii pa nimbii, ei embin owundu enalim mon.”

12

*Ek Ei Kor Kunum Kongun Enerngii Mon
(Mak 2:23-28, Luk 6:1-5)*

¹ Ekii se kor kunum endi, Jiisas kuni wiis pin tuk ele endim. Eim nge ekii sik andilmin wu ombu kuni tum. Pe tuk andik, kuni wiis mong ei tangk nunjung.
² Wumb lo ek piilmin wumb, ek nik Jiisas ngunjung, “Nim nge ekii sik andilmin wumb ombu ol ei kor kunum enmin ei mon ninjing.”
³ Jiisas ek nipi yi nim, “Enim Deipis ek pol ei ger piinjing min? Na nind, ei eim kin eim wu ombu ei kuni tum kunum, ei nimbił ol enjing?”
⁴ Molk kin, Gos men ngii owundu ele nirik punjung. Puk, bres Gos ngii ele salihim ei wumb eipi mon nilmin. Gos kin kulmał kalihim wumb ei minj nungii nilmin.
⁵ Enim ek ei lo mon ele pim, ei ger kinenjing min? Pe kulmał kalihim wumb ei Gos men ngii owundu ele kongun elmin. Kor kunum mon nik elmin ol ei elmin, ba ek endi ninalmin.
⁶ Pe na enim kanip nind, noman dinga ei ya salim ei

men ngii salim epi ei to mani kindim. ⁷ Ba enim na nind ek ei piingii, ‘Na kulma! kalilmin ol ei na noman pinaim. Na noman kun ka salim wumb ei noman enim.’ Enim wumb ol endi enjing wumb ei ol embin tui enerngii mon. ⁸ Na Gos kingam tonu epin si kindip mani mei ele op, mei kingam mil talip mo! ei, na kor kunum pu! wu Owundu mo!. Wumb nipe ol endi kor kunum erngii, ei na dinga efe wumb ol yi mil erngii,” pa nim.

*Kor Owundu Kunum Jiisas Wu Endi Angil Kis Mu!um Ei Er Ka Erim
(Mak 3:1-6, Luk 6:6-11)*

⁹ Jiisas konu ele si kindpi, men ngii ele tuk pum. ¹⁰ Wu endi mu!um wu, ei eim angil ele epi endi sinahim. Angil kulii erim. Pe wu kombur Jiisas kos er ngonmun nik, Jiisas kii dinga sinjing. “Pe sinim kor kunum ening palim wumb ei er ka ermin min?” ¹¹ Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim molmun konu, wu endi kung siipsiip es to!um ei kor kunum kung siipsiip endi konu tukpu endi mani pupu pimba ei, kor kunum si tonu sinermba min? ¹² Nga wumb endi eim kung siipsiip ei to mani kindihim yi mil pe sinim lo ek ele kapli nipin kin sin kor kunum ele wumb kapli paki tumun. ¹³ Pe eim ek nipi wu ei ngopu yi nim, “Nim angil tun kindii!” Neng, tun kindim. Yi erang, wu ei eim angil ei ka mu!um. Wu eipi endi ka mu!um mil yi mu!um. ¹⁴ Jiisas kor kunum ol ei erang kanik puk kin, wumb en enim ek nik piik Jiisas to kundngii nge ek ninjing.

Jiisas Eim Gos Nge Kongun Wu Mendpi!

¹⁵ Ba Jiisas eim ninjing ek ei piipi, konu ele si kindpi pang, wumb tilap pei eim kin ekii se pangin, eim wumb ening ombu er ka erim. ¹⁶ Jiisas ek dinga nipi wumb ngopu yi nim, “Enim ek nik tor kindnerii mon!” pa nim. ¹⁷ Gos ok ol ekii se ermba ol piipi nilim wu Aisaiya ek ni tor kindpi yi nirim. Ekii se ol yi tonu omba nirim, ek ei pe keimi palim. Ek ei yi mil, ¹⁸ “Wu ei na eim kongun ermba nip to mundunj wu. Na eim ka piip, nam noman eim kin salim. Nam nge Gui Ka ei eim ngamb, eim na kos dinga ek kun nipi, torung wumb tilap eipi ngumba. ¹⁹ Pe eim wumb ek ngopu ek dinga nipi enermba. Wumb eim and!am ele angpi wii topu yi erang, eim ek piinerngii. ²⁰ Gumei endi ek nimba er pimba, ei eim to engin tunermba. Dup alam kan endi, dup kembis nopu pimba, ei eim to kumundpu poru ninermba. Ei yi mil wumb nii endi en enim pii gii dinga pinermba wumb ei, eim to tor kindnermba. Eim kongun ermba ei Gos eim kunum owundu tonu omba kunum ele, na ek ka ei erang kin ol kun minj erpi pang poru nimba. ²¹ Pe wumb torung tilap eipi wumb eim kin pii gii nik, eim kui er mu!ngii.” (Gumei kin dup kan ninmin ei yi mil; wumb Gos ek ka ei piipin ol ermin mil nenj ni piik mu!ngii wumb ei, Jiisas eim mani opu kongun erang wumb ol ka wii mendpi! erik mu!ngii nip piipi, ol ekii se ermba nipi piilim wu Aisaiya ek yi pu!um.)

*Wumb Ek Yi Ninjing, Jiisas Biyelsipul Kin Kongun Enim Ninjing
(Mak 3:20-30, Luk 11:14-23)*

²² Kunum ele, wumb wu endi tunjung wu ei gui kis tuk mu!um. Wu ei ningil tumbun mu!ang, gupu ele ek tengnerim ku. Jiisas eim wu ei er ka erim. Erang, gupu ek nipi kin, ningil kanpi erim. ²³ Wumb tilap pei molk kanik puku sik yi ninjing, “Wu ei Gos kindim wu Krai min mon?” Wumb en enim noman ele yi piinjing. ²⁴ Ba lo ek piilmin wumb ek ei piik yi ninjing, “Dinga ele enim ei gui kis nge tep elim owundu Biyelsipul nge dinga ele enim,” pa ninjing. ²⁵ Ba Jiisas eim wumb noman ele piipi, ek nipi yi nim, “Pe king tep erim konu endeim ele wumb, en enim opu erngii ei, en enim

konu ka dinga sinermba. Pe wumb konu ende wumb, min ngii ende wumb orung orung puk, opu erngii ei, en enim ngii konu ni konu ka sinermba.

²⁶ Pe Seisen nge wumb en enim eipi eipi bin ni, erngii dinga ermba min?

²⁷ Biyelsipul na paki tang na gui kis tor kindinj, ba wumb nii enim ekii sik andilmin wumb paki tang, gui kis to kindinmin? Pe en enim kos piilmin wu mił molk kapli enim ek kanim kanim ei nik kun erang, ²⁸ ba Gos nge dinga ele na gui kis top kindinj kin, enim piingii. Gos sinim tep er mołum ei, sinim kin mandi onum ni piingii,” pa nim.

²⁹ “Nimbił erang, na pup, wu num Seisen nge wumb waning erbii ni piind, ba ok na pup, wu num Seisen eim simb angil kan ngo pendip, ekii se na eim nge wumb ei waning simbii.

³⁰ “Wu endi na wu puł mon, ei na kin opu ermba wu. Pe wu endi na kin kung siipsiip es tunermba wu, ei eim kung siipsiip topu eipi eipi kindilim.

³¹ Yi mił palim ei piip na enim nip ngond. Gos eim wumb ek kis nik enmin ei, kapli ol kis kil ngumba, ba wumb endi Gui Ka kin ek buł ngok erngii, ei Gos wumb ol kis ei kil ngunermba mon. ³² Na Gos kingam tonu epin si kindip mani op, mei kangil mił muls ei wu endi ek kis nipi, na ngumba, ei Gos kapli kil ngumba. Ba wu endi Gui Ka kin ek kis nimba wu ei, Gos eim kapli kil ngunermba mon.”

Ond Kis Ei Mong Kis Tołum Ek Ekin Endi

(Luk 6:43-45)

³³ “Pe ond ka pimba ei, ond mong ka tumba. Nga ond kis pimba ei, mong kis tumba ku. Wumb ond ei kanik kin, ond mong ka min kis ei kan pol tołmun. ³⁴ Enim lo ek ekii silmin wumb wembii kis Seisen nge kingam noł, enim ek ka er ningii mił nenj? Enim wumb kis enim noman tuk ele noman kanim kanim palim mił, ek yi gupu ele ni tor kindinmin. ³⁵ Wumb kun ka endi eim noman tuk ele ol kun ka kanim kanim pei palilim mił ei ol kun ka ei pei ni tor kindilim. Nga wu kis endi eim noman tuk ele ol kis kanim kanim pei palilim mił ei ol kis ei pei ni tor kindilim.

³⁶ “Ba na enim kanip nind, wumb en enim ek wii mił nik elmin ol kanim kanim ombu, ekii se Gos wu amb mok tumba kunum, ei wumb pei nipi ek ninjing ek ei, Gos kin ek orung kindngii. ³⁷ Wumb ninim ka ninjii ele Gos nim, wu ka nimba. Pe nga ek kis nin kin, en kin Gos nim, wu kis nimba. Ei ninim ol erkin ek nikin enjii mił ku, Gos nim kanpi nimba,” pa nim.

Wumb Kombur Jep Ol Eran Kenmin Yi Ninjing

(Mak 8:11-12, Luk 11:29-32)

³⁸ Pe kunum ele, wu num lo piilmin ni lo ek ekii silmin wu, kombur kin ok, ek yi ninjing. “Ek emb to ngolun wu, sin nim jep ol endi eran kenmin ni onmun,” pa ninjing. ³⁹ Ba eim ek dinga nipi yi nim, “Wu amb kunum ele ol kis er andilmin wumb, ei na jep ei erang kenmin nilmin ei, ek ni tor kindilim wu Jona ol ei andan top ngol. ⁴⁰ Kumb ok Gos ek ni tor kindilim wu Jona eim omu owundu kirim efe tuk pupu pim. Ei eim kunum tekliki epin, tinga ouni pep mułum. Yi mił ku, na Gos nge kingam tonu epin konu si kindpi mani mei ele wu kingam mił telim, ei eim mei ele kunum tekliki epin, tinga ouni yi pimba,” pa nim. ⁴¹ Ekii se Gos wumb mok tumba kunum ei, wumb Ninipa konu owundu wumb tonu ok wumb pe mołmun wumb angk ei enim ol kis kanim ei ni tor kindngii. Ei nimbił erang, wumb ei wu Jona Gos ek nipi ngum, ei noman ak tunjung. Pe ya epi endi mołum ei wu Jona to mani kindpi, owundu mendpil mołum,” pa nim. Ei Jiisas eim piipi nim, wumb endi mon, eim mendpil, ba enim wumb eim pii gii ninanmin. ⁴² Gos wumb mok tumba kunum ei, kuin owundu konu orundung eipi mołum ei,

opu wumb ya ele mołmun wumb ei ol kanim kanim enjing ei nipi tor kindpi ngumba. Nimbił erang kuin owundu embe Siipa konu mei orundung mołpu omba. Ei opu King Solomon nge noman ka peng ek ka nipi tor kindim, ei piimba nge om. Ba epi endi ya ele mołum ei eim King Solomon noman ei to mani kindpi, eim wu num owundu mendpił mołum.” (Ei Jiisas eim ermba ol ei piipi nim.)

Gui Kis Mułum Ei Nga Orung Om
(Luk 11:24-26)

⁴³ “Pe gui kis ei wu endi si kindpi pułum ei pupu konu kep endi mułmbii ni pułum. Pepi mułmbii ni pułum ba konu endi sinałim. ⁴⁴ Eim yi piłim, ‘Na ok muls ngii ele nga orung bii,’ nipi opu kaniłim ni ngii was erik, brum er ka er sinjing. ⁴⁵ Seng, kanpi pupu gui kis angil orung nga tał pei kanpi neng onjung, ba gui ombu ol kis wii enjing. Pe ok ngii ele nirik puk ngii ele mulnjung ok, wu ol kis aninga er mułum, ba pe am er kis mendpił pup mułum. Ol ei nge, wu amb kis pe mołmun kunum, yi ku tonu omba.”

Jiisas Mam Ni Jiisas Nge Angim Noł
(Mak 3:31-35, Luk 8:19-21)

⁴⁶ Jiisas ek nipi wumb ngopu mułang, Jiisas eim mam ni angim noł ok ngii andaring engnjng. Eim kin ek nimin nik ok mulnjung. ⁴⁷ Pe wu endi kanpi opu ek nipi yi nim, “Nim manim ni angnim noł ok nim kin ek nimin nik ok mołmun,” pa nim. ⁴⁸ Ba Jiisas wu ei kin ek nipi orung kindpi yi nim, “Na minan ei nii? Nga na nge engnan noł ombu nii?” ⁴⁹ Pe eim nge ekii sik elmin wu amb ombu kin angil tuł ngopu ek yi nim, “Enim kinei! Wu amb ombu na nge engnan noł ni minan noł mił mołmun,” pa nim.

⁵⁰ “Wu endi na Ernan Gos noman palim mił ekii singii wumb, ei na minan ni, na engnan nga, na ainan noł mułngii,” pa nipi wumb ngum.

13

Wu Endi Kuni Er Sipi Kuni Mong Wiis Emb Kindim
(Mak 4:1-9, Luk 8:4-8)

¹ Pe akip kunum ele Jiisas ngii ele si kindpi, pupu noł gopu wer ele mułpu, ek nipi wumb ngum. ² Wumb pei Jiisas eim mułum konu ele ok mulnjung. Mułangin, pe Jiisas eim noł kanu endi ele tonu pupu mułum. Wumb noł wer ele mulangin kin eim wumb kin ek nipi ngum. ³ Jiisas eim ek nim ek ei pei ek ekin topu nipi wumb ngum. Ngopu yi nim, “Enim piinmin! Wu endi kuni mong wiis emb kindim. (Ei yi mił wu endi kongun er sepi kinapi mong emb kindinmin ol ei mił yi kindim.)” ⁴ Pe kuni wiis emb kindpi pang, kombur pu andłam ele mani pang, kei ok sik nunjung. ⁵ Kuni wiis mong kombur pupu, mei aninga pim, ku pei mandring mułum konu ele mani pum. Kuni ei sikir tonu om. Ei nimbił erang, mei aninga tonu peł ele pim. Mei pei sepi mani punerim mon. ⁶ Ba konu eni dinga tang, kuni wiis mong ei dumbuł mani punerim. Tonu ku peł ele pim, ei kułii erpi pei kułum. ⁷ Pe kuni mong wiis emb kombur pupu mei sim konu pum. Ei tonu omba erim ba eri ei tonu opu kuni mong wiis to mani kindim. ⁸ Kuni mong wiis kopur pupu, mei ka sim ele mani pum. Ei tonu opu ka erpi, mong pei tum. Kombur mong 100 to mułum, kombur mong 60 to mułum, kombur mong 30 to mułum.” ⁹ Jiisas ek ei nipi poru nipi yi nim, “Wumb endi kom pimba wumb ei, ek ei piyangli!”

Jiisas Ek Ekin Tołum Ol Ei
(Mak 4:10-12, Luk 8:9-10)

¹⁰ Jiisas eim nge ek se andilmin wumb ombu ok yi ninjing, “Nimbił erang nim ek ekin to nikin wumb ngon?” ¹¹ Eim ek nipi orung kindim, “Gos enim epin konu tep er mołum konu, ei ek koi er pim, ei nipi enim ngum, ba wumb ombu mon,” pa nim. ¹² Pe wu endi eim epi sepi mułum kin, Gos eim kin epi nga ngumba, wu endi eim epi sinerang mułum kin, nga eim nge epi kembis endi simba, epi ei am ba. ¹³ Na ek ekin nind ek ei pułe yi palim, ‘Ningil ełe epi kaninmin ba epi kinanmin. En enim kom ełe ek piinmin, ba mendpił piik kun enanmin mon.’ ¹⁴ Wumb oł yi enmin ei, ok ek ni tor kindilim wu Aisaiya ninim ek ei keimi palim. Ei wumb ekii se oł yi erngii ni piipi nirim mił keimi palim. Nirim ek yi nirim.

‘Enim piinmin ba pułe piinanmin. Enim keningii ba epi endi kinerngii.

¹⁵ Enim noman ełe pirek neng, ek piinanmin. Enim kom ełe ek piingii, kis enim. Nimbił erang en enim ningil kumbuł gii ninmin. Yi erik epi kinanmin. Kom ełe er piik tuk sinanmin. En enim noman ełe ek pułe pii poł tunanmin. Tunarik, na kin onan Gos yi ninim. Wangin kin, na en enim er ka ermbii.’

¹⁶ “Ba enim ka piingii ei enim ningil epi kanik, kom ełe ek piik yi enmin. ¹⁷ Enim piingii! Na ek keimi nip enim ngond, kumb ok Gos nge oł ekii se tonu omba, ei piik nilmin wu ni, kombur wu oł kun ka elmin ombu en enim noman ka ka piik, enim pe kanik enmin ei kenmin ni mulk ba kinenjing mon. Nga enim piinmin ek ei piimin ni, ka piik mulk ba piinenjing.”

Kuni Emb Ek Ekin Tum Ek Ei Pułe Jiisas Nipi Tor Kindim (Mak 4:13-20, Luk 8:11-15)

¹⁸ “Wu endi kuni emb pani pin kindim, ei ek ekin ei nge pułe yi palim ei enim piingii,” pa nim. ¹⁹ Wumb pei Gos tonu epin mołpu sinim tep enim ełe ek ei kuni mił, tał pendnim ei pir sinanmin. Ei yi mił kuni mong wiis emb ei mani andlam ełe pang, kei sik nunjung. ²⁰ Nga kuni mong wiis emb pupu, mei ku mułum ełe mani pum ei yi mił, wumb Gos ek piik, ka piik sikir sinmin. ²¹ Pe kuni wiis ei dumbuł mani punanim. Ei yi mił, wumb kombur Gos ek to mani kindik wu ei kin oł kis erangin, wu ei eim pii gii sikir kis mołum ei, nge pułe yi palim. ²² Kuni mong wiis emb kombur pupu, ond kan dumbuł mułum ełe mani pum. Ei pułe yi mił, wumb endi Gos ek ei piim ba mei ełe oł embin tui eim kin tonu opu, Gos ek ka ei to mani kindim. (Ei yi mił eim Gos nge kongun enerim.) ²³ Ba kuni mong wiis emb ei pupu, mei ka ełe mani pum ei yi mił, wumb Gos piik, ekii sik, kongun yi erangin kin kuni mong 100 min, 60 min, 30 yi top mułum.” (Ei yi mił wumb Gos piik, nga kongun erangin, wumb konj nga tuk ok Gos piinmin mił, ek yi nim.)

Ek Ekin Ei Aka Pin Engimb Kis Endi Tonu Om

²⁴ Jiisas eim ek ekin endi nipi ngopu yi nim, “Gos sinim tep er kanpi mułum mił yi, wu endi eim kuni emb sipi kindim. ²⁵ Ba epin konu emii peng opu, orung wu endi opu, kuni mong wiis pim konu engimb kis mong pim, ei kindpi pum. ²⁶ Ekii se kuni mong wiis ei tonu opu, mong tumbii ni erang, engimb kis endi tonu opu pim. ²⁷ Pe kongun wumb puk en enim nge wu Owundu mułum konu kanik, yi ninjing, ‘Wu Owundu, sin piipin nim kuni mong wiis ka wii ei aka pin kindin ni, piinpin ni, engimb kis endi tonu opu mułum,’ pa ninjing. ‘Ei nimbił erang enim?’ a ninjing. ²⁸ Eim ek yi nim, ‘Opu orung wumb endi opu erim.’ Neng, kongun wumb eim kanik yi ninjing. ‘Sin pupun, engimb kis ei pirpin, tor kindmin min?’ ²⁹ Ba wu owundu ei ek nipi yi nim, ‘Enim engimb kis ei er tor kindmin ni erngii ei, enim kuni mong wiis ei ouni er tor kindngii mon!’ pa nim. ³⁰ ‘Pe enim epi tał ouni kan wiik tangin tonu onkuł, pengil, ekii se kuni poł tumba kunum, ei engimb kis ei

eipi or tok, kuni mong wiis ei sipik, nanim kuni ngii ele kindngii, ba engimb kis ei or tok dup ele kindngii,' pa nim.

*Ek Ekin Ei Maser Mong Kin Yiis Tel Ek Pol
(Mak 4:30-32, Luk 13:18-19)*

³¹ Jiisas eim ek ekin endi eipi nipi ngum. Ei yi mił nipi, "Gos tonu epin konu sinim tep enim mił yi eim kuni mong endi embe maser mong," pa niłmin. ³² Kuni ei wu endi eim sipipi, eim aka pin ele telim. Maser niłmin kuni ei mong kembis wii, kuni wii emb ombu kuni mong wiis mił kapli mon. Ba ekii se, kuni ei tonu opu, ond mił mendpił peng kei ok ond ele ambilk molk, ngii takik elmin."

*Kuni Yiis Ek Ekin Endi Nipi Ngum
(Luk 13:20-21)*

³³ Nga eim ek endi ekin topu nipi ngopu yi nim, "Epin konu tep er mołum, ei yi mił kuni yiis ei amb endi sipi kin, ming endi sipi, noł kin erang, plawa owupu tonu ołum. Ei yi mił, wumb Gos ek ka ei piik wumb, pei ok Jiisas kin ekii sinmin."

*Jiisas Ek Ekin Kunum Kunum Top Nirim
(Mak 4:33-34)*

³⁴ Jiisas eim ek ekin ombu ni tor kindpi wumb pei ngum. Ek ombu pei eim nipi tor kindim ei, Jiisas eim er endeim ni tor kindnerim mon; ek pei ek ekin ni tor kindim. ³⁵ Na ek ni tor kindinj ei yi, ok oł ekii se tonu omba, epi ei piipi nirim ek ei keimi, tonu om wu eim ek yi nirim. "Na ek ekin top nip wumb en enim ngumbii. Nga nam ek koi er pirim ek ei nip tor kindip ngumbii ei kumb ok Gos mei eririm ek ei nip ngumbii," pa nim.

Engimb Kis Ek Ekin Ei Pule Nipi Tor Kindim

³⁶ Pe eim wumb si kindpi ngii konu pum. Nga ekii se eim nge ekii sik elmin wu ok, eim kin kii sinjing, "Nim engimb kis endi ek ekin, ei pule ni peni ele kindii!" pa ninjing. ³⁷ Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, "Wu endi kuni mong wiis ka emb kindim wu, ei wu kingam. ³⁸ Aka pin ei pule, mei orung orung pei. Nga kuni emb ei, Gos sinim tep enim konu ele pei mołmun. Nga engimb kis ei yi palim; Seisen nge wumb, ei engimb kis mił mołmun. ³⁹ Sinim nge opu orung wu ei, Seisen eim mołpu, eim engimb kis emb mił ei kindim. Ekii se kunum poru nimba ei, kuni ngungii kunum ei yi mił ku, muł, mei poru nimba kunum ei, Gos enjel kuni ei kułou tungii. ⁴⁰ Engimb kis ei kułou tok, dup kelnjing ei, yi mił ku ekii se ya mei ele poru nimba kunum ei yi pimba. ⁴¹ Gos kindim wu kingam pupu, enjel kindang ok, wumb endi oł kis erik oł kanim kanim yi erangin kin, wumb pii gii to kis elim ei sik, epi kanim kanim endi pii gii to kis elmin ei, Gos tep elim wumb ei kin tep to mulerngii mon. ⁴² Pe wumb ombu, pei olkup to dup ele kindngii. Dup ele en enim ke nik, anmbil kongk, er mulngii. ⁴³ Kunum ele, wu amb kun ka mulngii wumb ei, ngenj ele eni mił tilang erang, en enim nge ernjing tep ermba konu tukrung mulngii. Wumb endi eim kom pim kin ek ei piyengii!"

Ek Ekin Ei Wu Endi Ku Kum Mei Ele Kan Sim

⁴⁴ "Gos sinim tep er mołum ei mił; wu endi ku kum mei ele peng kan sim. Ku kum ei kan sipi nga aka pin ele nga koi erim. Nga wu ei eim ka ka piipi pupu, eim epi wumb kanim kanim pei wumb ngopu ku minj sim. Eim nge ku ei sipi mei ele nga top erpi sirim."

⁴⁵ "Gos sinim tep er mołum konu ei yi mił; wu endi epi top erpi, nga wumb ngopu ku sipi, eim biis ni epi mon ka wii palim ei nge kurnum. ⁴⁶ Pe eim

kenim ni biis ka wii endi kanpi eim epi sipipi wumb eipi kin ku sipipi biis ka wii ei top erpi sim.”

⁴⁷ Pe nga endi yi ku, Gos sinim tep er mołum konu ei yi mił; omu kon ei ol tok noł gopu, ele mani kindik, omu kanim kanim sik tor silmin. ⁴⁸ Pe omu kon ei piki tang sik, noł wer ele tor tu wulmun. Tu wuk, omu ka mił ombu apir sik, ming endi ele kindik, kis mił ombu kułou tok sipik si kindilmin. ⁴⁹ Ekii se muł mei poru nimba kunum, ei yi mił ermba. Enjel ok wumb kis tuk wumb ka mułngii konu tuk mułngii, to sipi tor kindngii,” pa nim. ⁵⁰ Pe wumb ombu pei sipi, dup konu ele kindangin, ke nik, en enim gupu anmbil ni gupu mong ei kongk, kunum kunum dup peł ele minj mułngii.”

Wu Endi Epi Ka Wii Nge Konj Simba

⁵¹ “Jiisas eim ek nipi kii sipi yi nim, “Enim ek ombu pei piik poru ninmin?” Pe eim ek nipi ngopu yi ni dinga nim. Wumb eim kanik, yi ninjing. ⁵² “Gos sinim tep elim ek ei piik poru nik elmin wumb kin, ngii ele ngii arim mił molk. Pe eim top ngii endi ele epi pei konj min oknge ei pei sipi top simba. Ei yi mił, Gos ek oknge nim nga ek konj ei pei Jiisas ni tor kindim.”

Nasares Konu Wumb Jiisas Nim Ek Piinjing

(Mak 6:1-6, Luk 4:16-30)

⁵³ Pe Jiisas eim ek ekin nipi poru nipi, eim konu ele si kindpi pum. ⁵⁴ Nga eim si kindpi pupu, eim nge mei ele pum. Pupu, eim Gos ek nipi wumb ngopu, erang wumb Gos ngii ele molk, piik puku sik yi ninjing. “Wu ei noman dinga ni, jep ol enim, ei eim konu jili orung pupu sim? ⁵⁵ Wu ei eim wu kamnda nge kingam. Mam Maria ei eim nge mam. Eim nge angim Jeims ni Josep ni Saimon ni Juras wu ombu eim angim noł mołmun. ⁵⁶ Pe nga eim nge aim noł pei sinim kin mołmun ba wu ei ek jili orung pu sim?” ⁵⁷ Wumb ek yi nik kin en enim noman kis piinjing. Ba Jiisas eim ek nipi yi nim, “Ek ni tor kindilim wu eim konu orung orung eipi wumb eim kaimb sik, noman kulk elmin, ba eim ngii konu ni eim nge konu ele wumb, ol yi enamin mon,” pa nim. ⁵⁸ Pe nga eim jep ol pei konu ele enerim mon. Nimbil erang wumb eim kin pii gii ninenjing.

14

Jon Wumb Noł Pendilim Wu Ei Kułum

(Mak 6:14-29, Luk 9:7-9)

¹ Kunum ele, King Eros wu owundu, eim Galilii konu tep mołum wu, ei eim Jiisas ek ei piim. ² Eim ek nipi eim nge kongun wu ombu ngopu yi nim, “Wu ei Jon wumb noł pendpi ngołum wu ei, tukpu ele angpi tonu om ele dinga ei eim kin kongun er mołum.”

³ Ei yi mił, King Eros ni wu ei Jon ambil gii nipi sipi kan ngum. Erosiyas Pilip nge ambim, ei eim kamim ba eim King Eros bii nipi kin King Eros kin pum. Pang, Jon, “Mon!” pa nim, ele nge King Eros Jon kan ngii ele kindim. ⁴ Kumb ok, Jon eim King Eros kanpi yi nim, “Nim amb ei sin, ei kapli enanim,” pa nim. ⁵ Nga King Eros eim Jon to kundmbii nim; ba eim wumb pei kin mund mong kułum. Ei nimbil erang, wumb pei Jon ek ni tor kindilim wu mołum ni yi piinjing.

⁶ Kunum ele wu kombur King Eros kin kułou tunjung. Tok, mam eim mengim kunum ei piik er mulnjung. Kunum ele Erosiyas eim nge amblam ei tuk golang nipi, non er endim. Endim ei, King Eros eim kan ka kenim.

⁷ Kanpi, eim ek dinga nipi ambil ei ngopu yi nim, “Nim epi endi simbii ninjii ei, na nim kapli ngumbii,” pa nim. ⁸ Ambil ei nge eim mam ei nim ek mił

piipi yi nim, “Nim wu Jon wumb no! pendilim wu, ei peng ming endi kindkin tu, nam ngui!” pa nim. ⁹ Ambil ei ek yi neng kin, King Eros eim noman embin to piim, ba ok eim ek dinga nipi ngum ei piim. Pe nga eim wu kumbur eim kin kuni ende nok mulnjung, ei piinjing ku. Yi peng piipi kin, “Yi na epi ei ngei!” pa nim. ¹⁰ Eim wu kumbur kindang puk, Jon kan ngii pim konu, pang, “Kolmung er tu wei!” pa nim. ¹¹ Wumb puk, Jon peng embil ei ming ele tu wuk kindik, ambil ei ngangin kin ambil ei sipipi eim mam ngum. ¹² Ba Jon nge ekii silmin wumb ei ok, Jon ngenj sipik, tukpu tok pendik. Ekii se puk, Jiisas kanik, yi ninjing.

*Jiisas Wumb 5,000 Pei Kuni Ngum
(Mak 6:30-44, Luk 9:10-17, Jon 6:1-14)*

¹³ Jiisas eim Jon ek ei piipi, konu ele si kindpi no! kanu sipi, konu eipi wumb mulnjung konu eipi ele pum. Eim endeim mendpil pum. Ba wumb konu owundu orung orung pei piik, eim pum konu ekii se punjung. ¹⁴ Ekii se Jiisas eim tor pupu kenim ni wumb tilap owundu pei ok mulnjung. Eim wumb ombu noman ka ngopu, ening pim wumb ei er ka erpi yi erim.

¹⁵ Konu pou neng, Jiisas nge ekii silmin wumb ok eim kanik yi ninjing, “Sinim ya konu ele wumb endi mandi mula!min; nim wumb ei kindan orung puk, kuni kan sik, nok erngii,” pa ninjing. ¹⁶ Ba Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Nimbi! erang wumb pei orung pungii? En enim wumb ei kuni ngungii,” pa yi nim. ¹⁷ Jiisas eim nge ekii silmin wumb eim kanik yi ninjing, “Sin kuni endi pei sinalim. Bres angil orung kin, omu ta! mendpil salim,” pa ninjing. ¹⁸ Jiisas eim ek nipi, “Kuni ombu ya na mo! konu tu wei!” nim. ¹⁹ Eim ek nipi, “Wumb pei mani ele mulei!” pa neng, mulnjung. Mulangin, eim bres angil orung sipi, omu ta! sipi, tonu kanpi, Gos kin ek ka nipi, bres engin topu, eim nge ekii silmin wu ngang, sipik wu amb ombu ngunjung. ²⁰ Wumb kuni ei nok pangin orung pei mulum ei, kon engki nga ta! to piki tunjung. ²¹ Wu kuni nunjung ei 5,000, ba amb kangil ei pei gerik kun enenjing mon.

*Jiisas Tonu No! Pe! Ele Pum
(Mak 6:45-52, Jon 6:15-21)*

²² Pe Jiisas eim nge ekii silmin wumb ei kanpi yi nim, “Kumb se enim no! kanu ele tonu puk, no! orundung pei! Nam wumb ei ‘Pei!’ nip kindip, ombii,” pa nim. ²³ Jiisas eim wumb ei pei nipi kindpi, eim mendpil tonu komung ele tonu pupu, prei erim. Konu pou neng, eim mendpil tonu komung ele mulum. ²⁴ No! kanu ei pupu, tuk no! miim ele mandi pang, konu pop owundu topu yi erim. Ei no! kanu kumb ele om. Opu, no! kanu to ak tumba erim. ²⁵ Konu tengmba mandi erim, ba aninga kopur emii mil pim konu kenjing ni eim no! gopu pe! ele tonu opu, eim ekii silmin wu mulnjung konu mandi om. ²⁶ Wu ombu molk kenjing ni wu endi no! pe! ele wang mil, wu ombu mund mong kulk, mon gui endi onum, ninjing. Nik, mund mong erik, wii dinga wii tunjung. ²⁷ Pe Jiisas sikir tor opu yi nim, “Enim mund mong enerei! Ei na, na mendpil ond. Enim puku sinerei, mon!” pa nim. ²⁸ Piisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Owundu, ei nim mendpil on kin, na nen no! pe! ele op, nim molun konu ombii,” pa nim. ²⁹ “Oi!” a nipi Jiisas ek yi nim. Pe Piisa eim no! kanu ei si kindpi, no! pe! ele pupu, Jiisas mulum konu bii ni pum. ³⁰ Ba eim konu pop owundu tang, eim mund mong erim. Erpi, no! ele si mani simbii ni erim. Erpi, eim wii dinga topu yi nim, “Owundu, nim na paki to!” nim. ³¹ Jiisas eim sikir opu, angil mani kindpi, Piisa ambil tonu sim. Sipi yi nim, “Nim pii gii dinga pinalim. Nim nimbi! erang nim

na kin pii gii ninan?" pa nim. ³² Pe wu ta! no! kanu ele tonu pangil, konu pop owundu tum ni poru nim. ³³ No! kanu ele mulnjung wu ombu, en enim Jiisas kin men tok erik Gos embe ambil tonu kindik, "Nim Gos kingam keimi mo!un," pa ninjing.

Genesares Konu Jiisas Ening Pim Wumb Pei Er Ka Erim

(Mak 6:53-56)

³⁴ Galilii no! gopu ei orundung puk si kindik, Genesares konu orung tor punjung. ³⁵ Wumb konu ele wumb, Jiisas piik po! tok yi elmin. Erik, "Wumb ening pim wumb tu wei!" pa nik kindnjing. ³⁶ Wumb en enim ek dinga nik yi ninjing, "Wumb ening pim wumb ei, ok nim konduk embilngii," pa yi nengin, ening pim wumb ei ok Jiisas kon ele embilangin, ening pim wumb pei ka mulnjung.

15

Gos Nge Lo Ek Ei Sinim Kupenjing Ek, Ei To Mani Kindnim

(Mak 7:1-13)

¹ Kunum ele, lo ek piilmin wumb kombur ni lo ek emb to!mun wumb kombur ni Jerusalem konu si kindik, Jiisas mu!um konu tor onjung. Ok yi ninjing. ² "Nimbi! erang nim nge ekii silmin wumb ei sinim ok kupenjpjin no!, 'Erei!', nik o! ei enarik, kuni nungii kunum ei, angil was enanmin," pa ninjing. ³ Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, "Nimbi! erang en enim nge elmin o! ei ekii sinmin. Sik, Gos nge lo ek ei si kindinmin min? ⁴ Gos ek yi nim, 'Nim arnim manim ningii ek ekii sik erngii,' pa nim. 'Pe wu endi arim mam kin ek kis nipi ngopu erim kin, eim to kundngii,' pa nim. ⁵ Ba en enim yi nilmin, 'Wu endi eim epi pei salilim wu, ei eim arim mam paki tumba,' ba ei eim ek yi nimba, 'Na epi ei Gos ngumbii nipi poru ninj,' pa yi nilmin. ⁶ Ernjing, menjing ei er ka erngii mi! mon nik, en enim elmin o! ei erik, Gos nge ek to mani kindik, en enim elmin o! ei ambil tonu kindilmin. ⁷ Enim ek kend nge wu ombu, Aisaiya Gos ek ni tor kindilim wu enim kin ek keimi kun yi nirim. ⁸ Eim ek yi nim, 'Wumb tilap ombu en enim gupu ele na embe ambil tonu silmin. Nga en enim nge noman ei na kin am turii salilim. ⁹ En enim wumb lo pendik elmin ek ei ni tor kindik yi nilmin, Gos nge ek ni tor kindinmin,' pa yi nilmin. 'Yi nik kin na kin men tok wii nil nik yi elmin,' pa nipi ngum.

Epi Erpi Wumb To Penj Tolum

(Mak 7:14-23)

¹⁰ Jiisas eim wu amb pei wii topu, "Wei!" a nim. Nipi yi nim, "Enim piik kun erngii. ¹¹ Wumb epi nangin mani punum ei kis mon. Mer gupu ele ek nengin tor onum ek, ei erang, wu noman tuk ei penj kun ka pinalim mon."

¹² Kunum ele eim nge ekii sik elmin wu ombu ok, eim kanik yi ninjing, "Lo ek piik elmin wumb, nim nin ek ei piik, kis piinmin ninjing ek, ei nim piin min mon?" ¹³ Eim yi nim, "Emb epi kanim kanim endi nanim Arnan tonu eim mon ei erip ta! pendnenim, epi endi kapli dumbu! pei pul erngii. ¹⁴ Enim kan wiik tei! Wumb ei ningil tumbun mu!um wumb, ei puk, ningil tumbun molum wumb kombur andlam andan tungii enmin. Pe ningil tumbun mu!um wumb endi pupu, endi andlam andan tumbii ni ermaba, ei wumb ta! ouni bok tungu!," pa nim. ¹⁵ Piisas ek nipi orung kindpi yi nim, "Nim ek ekin ei pule ni peni ele kindan, sin piimin," pa nim. ¹⁶ Jiisas ek yi nim, "Enim yi ku noman kun ka pinalim, wumb eipi mi! mo!mun. ¹⁷ Enim piinanmin, wumb kuni gupu kindilmin, epi nok mani kindinmin ei, mer

kirim ele punum. Pupu, nga sipi tor kind si kindinmin. ¹⁸ Ba epi noman tuk palim, nik tor kindinmin ei, noman ele tor onum. Epi ei mendpil wumb erpi kis mondnum. ¹⁹ Nga wumb noman tuk ele tor onum ei yi mił, ek kis nik, epi waning erik, wumb to konduk, amb eipi nguduk, oł kis epi erik, epi waning sik, ek kend tok erik, wumb kin ek buł ambil erik yi elmin. ²⁰ Oł eipi oł ombu erpi wumb er kis mondułum, ba wumb endi angil was enarpi kuni nołum, ei wumb er kis penj mundnałim mon,” pa yi nim.

Keinan Amb Ei Jiisas Kin Pii Gii Nim
(Mak 7:24-30)

²¹ Jiisas konu ele si kindpi, pupu Taiya kin Sairon konu ele mandi tor pum. ²² Keinan konu ele wumb tilap eipi, amb endi opu konu ele mułum. Amb ei opu, ek dinga nipi yi nim, “Owundu, nim Deipis nge kingam, nim na kin kaimb se. Na nge ambil ei gui kis ei er kis mundang mołum,” pa nim. ²³ Ba Jiisas ek endi nipi ngunerim mon. Eim nge ekii sik elmin wu ombu ok, ek dinga ninjing, “Amb ei eim wii dinga topu sinim onjpun konu onum ei, nim eim orung kندان orung pangli!” ninjing. ²⁴ Jiisas ek orung kindpi yi nim, “Gos na kindang op Esrel wumb kung siipsiip mił am punjing ei, mendpil sip orung simbił nge onj.” ²⁵ Amb ni opu, eim simb ele mani ming gopsing pii polpu ek yi nim, “Owundu, nim na paki to!” ²⁶ Jiisas ek nipi yi nim, “Sinim kangil kuni sipin, owu ngunermin ei, oł kun pinałim mon.” ²⁷ Amb ei yi nim, “Owundu, nim ek keimi nin, ba wumb en enim kuni nołmun kuni eim mani pulum ei owu nołmun,” pa nim. ²⁸ Amb ni ek yi neng kin Jiisas ek nipi yi nim, “Amb, ninim pii gii na kin ei owundu tonu om, epi ninim piin mił yi tonu omba.” Yi neng kin, kunum ele mendpil amb ei ambıam ka wii mułum.

Jiisas Ening Wumb Pei Er Ka Erim

²⁹ Jiisas konu ele si kindpi, pupu noł gopu Galilli niłmin konu ele tor pum. Pupu, komung endi ele tonu pupu, mei ele mułum. ³⁰ Wumb tilap owundu endi ok, eim mułum konu onjung. Ok, wumb ningil tumbun mułum, ni kom ngang ek piinenjing wumb, ni simb angil kis mułum wumb pei sik, eim mułum konu tu wunjung. Tu wuk, Jiisas mułum konu simb ele mandi tuk mundangin, Jiisas eim wumb pei er ka erim. ³¹ Yi mił erang kin, wu amb pei noman nendii tok piinjing. Nimbil erang wumb ek tingnenjing wumb ei, nga ek tengnjing; nga simb kis mułum wumb ei nga simb ka mułum; ningil tumbun mułum wumb ei, nga ningil ka mułang kenjing. Gos oł ei yi mił erang kin, wumb en enim Esrel nge Gos embe ambil tonu kindnjing.

Jiisas Wumb 4,000 Pei Kuni Ngum
(Mak 8:1-10)

³² Jiisas eim nge ekii sik elmin wu ombu, wii tang wangin kin ek yi nim, “Wu, amb ombu na kaimb kis piind,” pa nim. “Wumb kunum tekliki pe na kin mulnjung, pe wumb kuni tang piinmin ei, na nga orung pei nimbii kaimb enim. Nimbil erang wumb ei dinga sinerang, ngii konu bin ni puk, kumb kuni tang meliłim tumba.” ³³ Jiisas nge ekii sik elmin wumb ok ek yi nik, “Ya konu ele orung orung ei wumb mulalmin, sinim kuni jili orung sipin wumb ombu kuni ngumun?” ³⁴ Jiisas eim ek nipi kii sim, “Enim bres nimbrii salim?” Wu ombu yi ninjing, “Sin bres, angil orung nga tał ni omu endeim endeim ni salim,” pa ninjing. ³⁵ Pe Jiisas ek nipi wumb ngang, wumb pei mei ele mani puk mulnjung. ³⁶ Pe eim bres pei sipi, omu ombu sipi, eim Arim Gos kin prei erpi ngopu, kuni ombu sipi eim nge ekii sik elmin wu ombu ngang, wu ombu sik mok tok wumb mulnjung wumb, ei ngunjung. ³⁷ Wumb pei kuni nok pangin, pinang pang kin, kuni orung

mulum ei kon angil orung nga tał, takik piki tunjung. ³⁸ Kuni nunjung wu ei 4,000 pei mendpił nunjung. Nga amb, kang ambil angil pendik tuk kindnenjing mon.

³⁹ Jiisas wumb ei pei nipi kindpi, eim noł kanu endi sipi, pupu konu orung Makaran ni konu ele orung pum.

16

Jep Oł Kenmin Nik Wui Tunjung (Mak 8:11-13, Luk 12:54-56)

¹ Jura wumb wu num ombu lo ek ekii sik elmin ni wumb kolk nga konj angk tonu onerngii ni piik wumb ok, Jiisas kanik, eim nimba ek piimin nik eim ermba mił kenmin nik yi ninjing. Nik, “Eim epin konu ele jep oł andan topu oł, endi eranghi!” ninjing. ² Ba Jiisas eim ek orung kindpi yi nim, “Konu pou nipi, eni mani pang, enim molk kunum ka simba niłmin. Ei nimbił erang kupu muł kundii erang kanik niłmin. ³ Konu kupiiring okrii ni molk, konu kupu ping erpi elim ei, enim molk konu pop topu, kumb owundu tumba, nik elmin. Ba akip kunum ei, na jep oł kanim kanim end oł ei, enim kapli pii poł tunanmin mon. ⁴ Enim wumb kis molk kin oł kis elmin. Enim molk jep oł andan topu oł kenmin ninmin, ei na kapli enermbii. Jep oł andan top ermbii oł ei, Gos ek ni tor kindiim wu Jona kin elim jep oł andan tum oł, ei mendpił. Wumb Jona olup tok, noł ele mani kindnjing kin, ba nga Gos eim sipi, tonu orung sipi konj mundum.” Eim yi ni pendpi poru nipi, wu ombu si kindpi pum.

Lo Ek Ekii Silmin Wumb Nin Wumb Kolk Nga Konj Angk Piinarik Ekii Silmin Wumb Ombu En Enim Oł Kend Tok Elmin Ei Nge Ek Ekin Pałim (Mak 8:14-21)

⁵ Jiisas eim nge ekii se elmin wu ombu, noł gopu ele tumb tok puk, ba en enim kuni bres ni epi endi sik nungii ei, piinarik pendik puk. ⁶ Jiisas eim ek nipi yi nim, “Enim kan kun er mułngii! Jura wumb wu num ombu lo ek ekii sik elmin wumb ni wumb kolk nga konj tonu puk piinalmin wumb ei kin ek kend tok ek ak mak erik ei yiis bres ele tok kindangin opu tonu olum ei mił yi erngii. Ei enim piik kun erik mułngii. ⁷ Jiisas nge ekii sik elmin wu ombu ek enim kin ek nik yi ninjing, “Eim yi mił neng kin, ‘Sin bres tu wunenjpin,’ ” pa ninjing. ⁸ Ba Jiisas eim bres ni kuni epi sinalim ni piipi kin eim ekii silmin wumb kin ek yi nim, “Enim wu pii gii dinga pinalim mił wu, nimbił erang enim en enim kin ek nik orung orung kindik enmin?” ⁹ Enim ek ei piinanmin min? Na bres angil orung ei wumb 5,000 pei ngamb nunjung. Nangin, enim kuni orung mulum ei, kon nimberii kon tunjung ei piinmin min? ¹⁰ Pe nga bres angil orung nga tał ei wumb 4,000 pei ngamb nunjung. Nga kuni orung sik kon nimberii tunjung? ¹¹ Nimbił erang enim piinanmin na enim bres nga ek kun ninand mon? Na nind ei, enim Jura wumb wu num ombu wumb ei ok ek kis ka pei pei nik, kend tok erngii ek ei, piip nind,” pa nim. ¹² Yi mił neng kin, wumb ei nim ek ei piinjing bres ele kuni yiis mon ek eipi endi ninmin, ni piingii, Jura wumb wu num ombu ei lo ek emb tołmun ek pei nga emb tunjung. Wumb ombu en enim oł yi mił elmin ba noman tuk ka wumb eipi kin ngonalmi mon.

Piisa, “Jiisas Eim Krai,” Pa Nipi, “Gos Kindim Wu Mei Mani Om.” (Mak 8:27-30, Luk 9:18-21)

¹³ Jiisas pupu Sisariya Pilipai konu ele pum. Kunum ele eim nge ekii sik elmin wumb kii sipi ek yi nim, “Wumb pei na embe nii niłmin?” ¹⁴ Eim nge ekii sik elmin wu ombu yi ninjing, “Wu kingam wumb kombur, ‘Nim

Jon wumb noł pendihim wu,' ninmin; nga wumb kombur, 'Nim Elainja,' pa ninmin. Nga wumb kombur, 'Nim Jeremaiya ek ni tor kindihim wu endi,' pa ninmin. Wumb kombur molk, 'Nim Gos oł ekii se ermba oł ei piikin nihim wu,' pa ninmin. ¹⁵ Pe Jiisas eim ek nipi yi nim, "Enim na nii ninmin?" ¹⁶ Saimon Piisa ek yi nim, "Nim Krais, nim Gos nge kingam molkun, wumb noman konj ngan, wumb konj mułngii," pa nim. ¹⁷ Jiisas ek nipi ngopu yi nim, "Saimon, nim Jon kingam ka piinjii. Ya mei ele wu endi nim ek ei ni neng, nim ninan mon. Na Ernau tonu epin mołum ei, nim ek ei nipi nim ngonum. ¹⁸ Piisa, na nim kanip nind. Pe na Gos nge ngii tekmbii ei, ya ku peł ele tekmbii. Ku peł ele tekmbii, nim embe ei pułe Piisa ei ku mił. Pe wumb kułngii konu kis ele nge dinga ei, to mani kindnermba mon. ¹⁹ Na Gos sinim tep er mołum konu ei kii wał sip, nim ngumbii. Epi nim mei konu ambii gii nin epi ei, tonu epin Gos ambii gii nimba ku. Nim mei ele epi endi si kindin kin, tonu epin Gos epi ei si kindmba ku." ²⁰ Jiisas eim nge ekii sik ełmin wu ombu kanpi kin ok yi nim, "Enim wumb endi kanik na Krais Gos kindim wu mei mani om, ninerei mon!" nim.

Jiisas Eim Kołpu, Nga Konj Ba
(Mak 8:31-9:1, Luk 9:22-27)

²¹ Kunum ele Jiisas eim Jerusalem konu ba nge pułe andan tum. "Wumb noman peng pim wumb ni, Gos kin kułmał kahiłmin wumb, ni lo ek emb tołmun wumb pei ok, eim ngenj kumbii ngungii. Ngok, to kundngii, tukpu konu mani pupu, epi nga kunum tekliki ele tonu opu konj ba, ek ei ni tor kindim." ²² Piisa eim sipipi tor sipi eim ek kis ngum. Ngopu ek yi nim, "Owundu, nim ek keimi ninan, nim nin ek ei tonu onermba mon." ²³ Jiisas kan ak topu, ek nipi Piisa ngum, "Seisen, nim na buł morung pui! Nim na kin ek eipi ninjii en? Nim Gos nge ermba oł ei piinan mon. Nim wumb noman ele erngii epi ei mendpił piin!" pa nim.

²⁴ Kunum ei Jiisas eim ek nipi eim nge ekii sik ełmin wu ombu ngum, "Wumb endi na kin ekii simbii ni piimba wu, ei eim noman to piinarpi kin, eim ond peri ei kou sipi, na bii konu ekii simba. ²⁵ Wu endi eim nge noman konj peng ka moł ni piimba wu, ei eim noman konj am ba. Wu endi na nge piipi erang, eim noman konj am ba; ei eim noman konj ei nga sipi orung simba ku. ²⁶ Wu endi eim mei ele epi piipi si kułou topu er mułang, eim noman konj kułmba ei, mei ele epi er sipi orung simba mił nenj? Nga eim epi nipe endi eim noman konj ei nga top er sipi orung simba ei epi sinałim. ²⁷ Na tonu epin si kindip, mani op wu kingam talip onj. Kunum ei Arnau Gos nge tilang owundu ei kin enjel ni ouni ongii. Kunum ele, na ek keimi ni pendind mił keimi tor omba ei, en enim oł erngii mił yi ku, Gos eim enim kumep orung kindmba." pa nim. ²⁸ "Na ek keimi nip enim ngond, wumb kombur ya ele angiiłmin wumb ei, konj mułngii. Mułangin, na wu kingam ei king mołup ombii," pa nipi ngum.

17

Jiisas Ngenj Ei Kanim Eipi Kutum
(Mak 9:2-13, Luk 9:28-36)

¹ Pe kunum angii orung nga endeim poru neng, Jiisas eim Piisa sipi, Jeims angim Jon kin nipi, seng puk tonu komung owundu endi ele tonu punjung. Komung ei am ei tonu sim konu, en enim mendpił mulnjung. ² Jiisas nge ngenj ei nga ngenj endi eipi mił peng kenjing. Eim kumb ningiił ei eni topu tilang enim mił, yi tilang owundu erim. Nga eim alap ele kuru mił tilang erim. ³ Moses kin Elainja tał ouni tor okuł, Jiisas eim kin ek tangk kenjing.

4 Piisa ei kanpi kin eim ek yi nim, “Owundu, sinim ya mołmun ei ka wii. Nim kaplı nin kin, ya ełe na ngii tika tekliki tekmbii. Endi nim nge; nga endi Moses nge; nga endi Elainja nge,” pa nim. 5 Ek nipi mułang, kupu kuru tilang owundu erpi opu, wu kei enjing konu om. Kupu ei opu wu kei kin peli erim. Erang, kupu tuk ełe Gos ek endi tor om ei yi nim, “Ei na nge kingam, na eim kin noman ka wii ngond. Na eim ka wii piınd; nga enim eim ek piingii.” 6 Jiisas nge ekii sik ełmin wu ek ei piik, mund mong erik, mani mei ełe puk pinjing. 7 Jiisas eim mandi opu, wu ombu embliim. Ambilpi, ek nipi ngopu yi nim, “Enim mund mong enerei mon!” nim. 8 Pe wu kei tonu angk kenjing ni, wumb endi mulenjing; ba Jiisas eim mendpil mułum kenjing.

9 Jiisas ni wu kei kin komung ei si kindik mani puk, Jiisas eim kin ek nipi ngum, “Enim pe kanik onmun, ei wumb eipi kanik ninerngii mon. Pepi, pang pang tonu epin si kindpi mani mei ełe opu, wu kingam mił mołpu kolpu, nga opu konj pum kin, ek ei tor panglı,” pa nim. 10 Jiisas eim nge ekii sik ełmin wu kei eim kin kii sinjing, “Nimbił erang lo ek emb tok mołmun wumb ei, Elainja kumb se omba ninjing?” 11 Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Ei keimi! Elainja eim kumb se omba. Opu, oł kanim kanim ei er kun ermba nge omba. 12 Ba enim kanip nind, Elainja ok om ba wumb eim om mił pii kun enenjing. Enarik, en enim noman eım eim kin oł kanim kanim erik enjing. Yi mił ku, akip tonu epin si kindpi, mani mei ełe om, wu kingam ei ngenj kumbii simba ku.” 13 Jiisas ek yi neng kin eim nge tekliki ekii sik ełmin wu ombu piinjing ei, Jon wumb noł wii pendiliim wu ei, kin ninim ni piinjing.

*Jiisas Kangi Endi Gui Kis Pim, Er Ka Erim
(Mak 9:14-29, Luk 9:37-43)*

14 Pe puk, wumb tilap owundu endi tor onjung konu ełe, wu endi Jiisas kin tor opu, ming gopsing pii połpu, eim simb ełe mani opu mołpu mei ełe pim. 15 Pepi, ek yi nim, “Owundu, nim na kin kaimb piin kin, nanim kangı ei noman wulu mił pang, pupu dup peł ełe pułum; nga noł tuk pupu, eim ka mulalim mon. 16 Na sip tu wup, nim nge ekii sik ełmin wumb mulnjung konu ninj ei, wu ombu kaplı ka enenjing mon!” pa nim. 17 Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim wumb tilap pei pii gii pinerim; nga enim noman tuk kun ka pinerim wumb. Kunum nimberii na enim kin kongun er mołamb kin, enim Gos nge noman dinga ei pii poł tungii? Enim kangı ei na kin tu wei!” nim. 18 Jiisas kangı ni tu wangin, gui kis ni ek ngopu tor kindim. Kindang, kangı ei pe mendpil ka wii mułum. 19 Jiisas eim nge ekii sik ełmin wu mendpil ok, Jiisas kanik ek nik kii sinjing, “Nimbił erang sin gui kis ei to tor kindnenjpin?” 20 Eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim pii gii aninga mendpil pim. Peng kin, enim ermin ni enjing kaplı enerim. Na enim kin ek keimi nip enim ngond, enim pii gii ei kuni maser mong kembis wii ei sem simbii mong mił yi pim kin, enim mei komung ya palim ei mon, pukun orung ełe pui,” nengin kin ba. Pe enim epi endi ermin, ni pii gii, epi ei kaplı erngii. 21 Ba andlam eipi endi seng, gui kis ei mił to kindmin mił mon. Ba prei erpin ngopun, kuni mowii pepin ermin ei, mendpil palim. Epi endi eipi kaplı enermba mon.”

*Jiisas Eim Kolpu Nga Konj Ba Ek Nga Nim
(Mak 9:30-32, Luk 9:43-45)*

22 En enim puk Galilii konu o ende puk molk, Jiisas ek nipi eim ekii sik ełmin wumb ngum. “Na tonu epin mani mei ełe op wu kingam moł. Mołamb, wumb na sik, opu orung wumb ok angil ełe ngungii ei, piip nind.”

²³ Nipi yi nim, “Pe na to kundangin kulmbii; tukpu konu pep kunum tekliki opu pang, nga angip tonu op konj bii,” pa nim. Jiisas eim ek yi neng, eim nge ekii sik elmin wu ombu noman embin tang piik mulnjung.

²⁴ Ekii se puk, Kapaniyam konu ele tor punjung ni men ngii owundu ele andik men ngii ku takis silmin wumb ei ok Piisa kii sik yi ninjing, “Enim nge ek emb topu ngołum wu, men ngii owundu ele ku takis tołum min mon?” a nik. ²⁵ Piisa ek nipi orung kindpi yi nim, “Owa, eim enim.” Nga Piisa eim pupu ngii ele nirik pum, ba Jiisas Piisa kin opu kii sipi ek yi nim, “Saimon, nim noman nipe noman piin? Ya mani mei ele wu num ei eim kingam amb seng kuimi ngum, ba nga wumb eipi ei wu num eim paki yi ku tum. Tum ele wumb, nii endi epi ei nga ngopu orung wu eim kin kindngii?” pa nim. ²⁶ Piisa ek nipi yi nim, “Wumb tilap eipi kin ngołmun,” pa nim. Jiisas ek nipi ngum. “Yi erpi kin, eim nge kingam ku ni epi ngopu orung kindnermba. Yi mił, na Ernan ngii konu ku takis kindnermbii ku,” pa nim. ²⁷ “Pe sinim yi eramin kin, wumb ei sin kin kis piingii ei mon. Nim pukun, noł gopu ele omu wuk kindan, omu endi ok tonu opu pim kin, sikin, gupu ele ambil aki tokun kenjii ni, ku monii endi pimba ku ei, tu wukun wumb ei ngunjii. Ngunjii ku ei, wumb ei nge tilap ouni ngunjii; ei kapli ermba,” pa nim.

18

Gos Sinim Tep Mołum Konu Ei Ni Epin Tep Mołum (Mak 9:33-37, Luk 9:46-48)

¹ Kunum ele Jiisas nge ekii sik elmin wu ok kin ek yi ninjing, “Wu nii endi Gos sinim tep er mołum konu ei wu owundu mendpil mołum?” ² Jiisas eim kang kembis endi tu wupu, tuk mulnjung konu ele engndim. ³ Eim ek nipi yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond. Enim ok kangil kembis mił ek keimi ni piik mulnjung kin, enim Gos sinim tep er mołum konu ele tuk punerngii. ⁴ Wu endi eim ngenj ei mani kind si kindpi, eim noman to piinarpı mułmba wu ei Gos sinim tep er mołum konu wumb tuk mułngii ei, to mani kindpi mołum kumb ele ba. ⁵ Nga wu endi na nge embe ele piipi kangil ei mił ‘Oi!’ a nipi, eim ngii ele nirik simba wu ei, na yi ku, ‘Oi!’ a nipi, eim ngii ele nirik simba,” Jiisas eim ek yi nipi wumb ngum.

⁶ “Wu endi opu, na kangil mołmun ei na kin pii gii peng mołmun ei to kis ermbii ni ermba wu ei, eim kumep owundu kis mendpil ei eim simba. Ba wu ei kom ku owundu endi sik num goltum ele kan kulk sipik, ep noł mii ele to mani kindngii wu ei, kumep kembis simba,” pa nim. ⁷ “Mei wumb kaimb kis piind. Wumb eipi ei ok kin wumb, na kin pii gii ninjing wumb ei si tor singii. Keimi, oł ei mił tonu ołum. Ba wumb nii endi wumb ei oł yi mił erngii nipi si tor sim wumb ei, eim kin oł embin tui kis endi ei eim kin tonu omba.

⁸ “Pe nim simb min angil ei endi Gos buł ngopu ermbii ni erim kin, endi kilpi to si kindnjii. Yi erang kin, ninim simb endeim min angil endeim ei peng konu ka ele panjii ei ka. Simb angil orung orung ouni pimba ei, dup konu tukpu ele mani kindngii ei, kulałmin kunum kunum dup no mułmba.

⁹ Pe ninim ningil ei erang kin Gos buł ngokun si kindkin en kin kapli ninim nge ningil kopiskin tor sikin, olkup tokun si kindnjii ei, ninim konj mulnjii. Nim ningil endeim peng konj mulnjii ei kapli, ba nim ningil tał pim kin, nim oł kis kanim kanim eran kin, nim olkup tok dup konu kindngii ei kis.”

Kung Siipsiip Am Pum Ek Ekin (Luk 15:3-7)

¹⁰ “Enim kan kun er mułngii; tuk kangil kembis mołmun ei epi wii mon. Na enim kanip nind, tonu epin en enim enjel tep elmin ei, na Ernan tonu epin

mołum ei mandi mołmun piłmin. ¹¹ (Nimbił erang na tonu epin si kindip, ya mani mei ele op telim moł. Mołamb, wumb am punjung ei, sip orung simbii nge onj.) ¹² Enim er piinmim mił nenj? Wu endi eim kung siipsiip 100 pei mulnjung ei, endeim am pum. Ei eim kurnermba min? Ei mon. Eim kung siipsiip 99 pei tonu komung ele mond si kindpi, eim pupu, kung siipsiip endeim am pum ei kurpu ba. ¹³ Na ek keimi nip enim ngond, wu ei pupu, eim kung siipsiip ei kan sim kin, eim ka wii piimba. Nga eim kung siipsiip 99 am punenjing ei kin ka wii piinalim mon. ¹⁴ Yi mił ku, sinim Erinjpin ei tonu epin konu mołum, ei eim tuk kangil kembis mołmun ei am punerngii ni piinim.”

Engnjing Oł Kis Elim Ei, Nik Ka Elmin Oł Ei

¹⁵ “Pe ninim angnim ei oł kis nim kin erim ei, pe nim pukun eim kin molkun, eim oł erim ei andan tunjii ba el elip mendpił konu koi erkil ek ningil. Ek yi nen ninim, angnim nim ninjii ek ei piim kin, ninim angnim si orung sinjii. ¹⁶ Ba wu ei nim ek piinerim kin, nim pukun nga wu tał nga sinjii. Sen, enim tep to pungii. Puk, wu tekliki ni tał ni ek ni tor kindngii ei, Gos nge ek ninim mił yi erngii. ¹⁷ Ba eim wu ombu ek piinermbii nim kin, nga pukun Gos nge tilap men ngii endi wumb mołmun ele sipnjii. Nga eim Gos nge tilap wumb ei ningii ek piinermbii nim kin, enim yi mił piingii wu ei torung pii gii ninanim wu, ni ku takis sipi elmin wu ei mił mołum.”

¹⁸ “Na ek keimi nip enim ngond. Pe nga enim kin ya mei ele oł endi wumb erngii ei, enim buł ngok noman to piinenjing kin, ei yi ku Gos tonu epin konu mołum buł ngopu noman to piinermba. Pe nga ya mei ele enim kin oł endi wumb erngii oł, enim noman to piinjing kin, ei yi ku Gos tonu epin konu mołum yi mił ermba. ¹⁹ Na ek nga nip enim ngond. Enim tuk mei ele mołmun ei wu tał el elip noman ende sekił prei erkil, epi endi simbił ningil. Ei na Ernan epin mołum ei, kapli paki tumba. Topu singil, epi ei ngumba. ²⁰ Keimi, wu tał min tekliki mił molk, na nge embe piik tuk kułou tungii ei, na op tuk ele op mułmbii,” pa nim.

Kongun Wu Epi Sipi Nopu Pendilim, Ei Nge Ek Ekin

²¹ Kunum ele Piisa opu ek kii sipi Jiisas ngum, “Owundu, kunum nimberii na engnan opu oł kis endi na kin erang, na eim si kindip ngumbii. Kunum angil orung nga tał min?” ²² Jiisas ek nipi eim ngopu yi nim, “Nim kunum angil orung nga tał nin ba na nim kanip nind, kunum kunum pei eim nim kin oł kis ermba, ei kil ngunjii,” pa nim. ²³ “Yi mił eran, Gos sinim tep er mołum oł, ei yi mił king owundu endi mołpu, eim kongun wumb eim epi se no pendngii, ei eim mołum ei er kun ka erpi, akip tor sipi yi elim. ²⁴ Pe wu king ei eim wumb ei epi se nok pendilmin ei, akip orung simbii nipi kongun pulngun mondup erang, wumb wu endi eim kin tu wunjung. Wu ei ku owundu kis dinga er sipi no pendim. ²⁵ Ba wu ei ku kapli ngo orung kindmba mił pinerim mon. Yi peng kin, eim nge wu owundu king ei mołpu yi nim. “Wu ei eim ambim ni eim kingam ambilim noł nin eim epi kanim kanim pei wumb ngok, ku singii. Sengin, ku ei nanim kin orung omba,” pa nim. ²⁶ Yi mił neng kin, wu ni opu, king enim konu simb ele mani mei ele pepi, ek dinga nipi yi nim. ‘Wu owundu, nim na kin kaimb sin kin, na kindan andip kapli ku epi kanim kanim na sip no pendinj, ei kapli ngo orung kindmbii,’ pa nim. ²⁷ Pe wu owundu ni eim kongun wu ek nim mił, ei piipi, kaimb sipi, ku no pendim ku ei kapli ngo orung kindmba pinerim ku, ei nim, ‘Epi endi ngunerii mon ku!’ nim. Nipi, nga eim noman ele to piinerim mon.

²⁸ “Kongun wu ni eim si kindpi pupu, nga eim angim kongun wu endi eim ku sipi no pendim wu ni om konu ambil gii nip, yi nim, ‘Na ku sikin no pendin ku, kapli pe mendpil ngo orung kindnjii!’ pa nim. ²⁹ Yi mił neng kin, angim kongun wu endi ni mani mei ele ming gopsing pii polpu ek dinga nipi yi nim, ‘Nim na kaimb piin kin, kapli kui er mułan, na andip kapli, nim ku ngo ninim kin orung kindmbii.’ ³⁰ Ba eim mon nipi, sipipi kan ngii ele pindamb, ‘Kapli, eim nanim ku sen mił ngo orung kindpi poru nipi, kan ngii tor omba,’ nipi yi nim. ³¹ En enim kongun wu endi ol ei kanik, noman embin to kis piinjing. Piik, puk, wu owundu mułom konu kanik erim ol mił pei nik, wu owundu ngunjung. ³² Yi mił nengin kin, wu owundu ni kongun wu ei wii to nirik sipi yi nim, ‘Nim kongun wu kis, nim ok na kin ke nen, na nim ku owundu kis no pendin ei ngo orung kindnerii mon nip, nim kaimb sip mon minj. ³³ Na nim kin kaimb sip ngunj, ei mił ku nim kongun wu endi ombu kin, yi mił ku kaimb sinjii, ba nimbil erang yi mił enen?’ ³⁴ Yi nipi, wu owundu wu ei sipi kindang, wumb eim sipi kan ngii kindnjing ele pepi mołum. “Eim wu owundu kin ku sim mił ngopu poru nipi, eim kapli kan ngii ele si kindpi tor omba,” pa nim. ³⁵ Jiisas eim ek nipi poru nipi yi nim, “Pe en enim nge noman ele enjing ol kis ei si kindnenjing kin, na Ernan tonu epin mołum, ei enim kin yi ku ermba,” pa nim.

19

Jiisas Ek Nipi, “Amb Sik Nga Si Kindnerngii,” Ek Ei Nim (Mak 10:1-12)

¹ Jiisas ek ei nipi poru nipi pendpi, Galilii konu si kindpi, pupu Juriya konu owundu ei si kindpi, pupu noł tungun orundung Joran ni konu ele pum. ² Wumb pei eim pum konu ekii se punjung; ening pim wumb pei tu wunjung, ei er ka erpi yi erim. ³ Lo ek emb tołmun wumb ei, ok Jiisas nimba ek piimin nik, kii sik yi ninjing, “Wu endi kapli eim amb kilpi to si kindmba ei, sinim lo ek ele kapli yi ermba ninim min mon?” ⁴ Pe eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim Gos nge ek ei ger kinenjing min? Gos epi am pei kumb ok eririm, Gos eim ei kumb ok wu kin amb tał eririm.” ⁵ Ek yi nim, “Peng kin, wu ei eim mam arim si kind opu, eim ambim kin o dambiltpi ende punjguł. Pukuł, wumb tał nga o endeim molkuł poru ningil. ⁶ Yi mił wu amb wumb tał mon, wumb endeim. Gos epi erpi ende kindpi pendim ei, pep poru ninim ei, nga wumb endi to eipi eipi kindnermba mon.” ⁷ Wu ombu ek dinga nik yi ninjing, “Nimbil erang Moses lo ek yi nilim, wu endi amb kilpi tumba ei, pipe mon endi eim ambim ngopu, kapli si kindmba nirim?” ⁸ Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Moses enim embnjing to tor kindngii nirim ei, nimbil erang Moses nirim ek ei enim piinarik, buł ngok yi erangin kin, Moses yi nirim, ba kumb ok Gos epi kanim kanim pei eririm kunum ele ol yi endi tonu wang enalmin mon. ⁹ Pe wu endi eim ambim eim kin mandi mularpı, wu eipi kin ningil erang wu ei eim ambim tor kindpi, nga pupu amb konj simba ei, Gos nge lo ek ei wu to kis enim, ol kun palim mił enanim,” pa yi nim.

¹⁰ Jiisas eim nge ekii sik elmin wu ombu, ek nik ngok yi ninjing, “Ol yi pimba ei, wam ambim tał, el elip kongun nikil kun erngil, yi pimba ei wu pupu, nga amb konj sinermba; nga amb yi ku pupu wu konj punermba mon ku.” ¹¹ Jiisas eim ek yi nim, “Ek ei na nip ngond, ‘Ei wumb pei pei kapli erngii ol mił mon. Ba wumb Gos kapli paki tang ermba wumb ei, kapli nanim nind ek ei kapli piyangli,” pa nim. ¹² “Pe mani mei ele wu kanim kanim amb sinałmin wu mołmun ei, puł kanim kanim palim. Nimbil erang, kombur

menjing yi mengpi pendrim mi; nga kombur wumb erangin mołmun mi; nga kombur en enim amb sinałmin ei nimbil erang, en enim Gos sinim tep enim kongun eii ekii sik puk mułngii. Wumb ombu ek emb tołum ek, ei piik ekii sik erngii.”

Jiisas Kangil Kembis Kengip Ek Ka Nipi Ngum

(Mak 10:13-16, Luk 18:15-17)

¹³ Kunum ele, wumb kangil kembis kembis kombur tu wuk ei, Jiisas eim kangil peng ele ambilpi, Gos kin prei erpi ngumba, ni tu wuk ba Jiisas nge ekii sik elmin wu molk. “Kangil tu wuk ei mon,” pa nik. ¹⁴ Jiisas yi nim, “Enim kangil ei kun erangin nam kin wangin, enim mon nik yi enerngii mon. Nimbil erang Gos sinim tep enim ol, ei kangil yi mił mułngii wumb ei tuk pungii,” pa nim. ¹⁵ Pe Jiisas eim angil peng ele ambilpi, Gos kin prei er nipi, yi er poru nipi pendpi, konu ele si kindpi pum.

Kangi Wu Epi Pei Sim Wu

(Mak 10:17-31, Luk 18:18-30)

¹⁶ Pe wu endi Jiisas pum konu tor opu yi nim, “Ek emb tołum wu, na ol ka nimbil ol endi erip, kapli noman konj kunum kunum ei sip kin, konj kunum kunum mołup simbii?” pa nim. ¹⁷ Jiisas yi nim, “Nim na nimbil erang na kin epi ka ei kii sikin? Epi ka endi ermbii ek ei noman to piikin nin, wumb endeim mendpił ka mołum. Pe nim lo ek palim mił piikin, ekii sikin kapli noman konj kunum kunum mołum ei sinjii.” ¹⁸ Wu ni kii sipi yi nim, “Lo nipe lo?” Jiisas ek yi nim, “Lo ek yi palim; nim wumb endi to kundnenjii mon! Nga wu amb eipi nge ngundpu sinermba mon! Nga wumb eipi nge epi waning enenjii, mon! Nga wumb endi kin kankin ek kend to ngunenjii, mon! ¹⁹ Ninim arnim manim ek piikin, ekii sinjii. Pe nga ninim noman kultun mił yi wumb eipi mułngii ei, yi ku noman kulkun ngunjii,” Jiisas yi nim. ²⁰ Wu kangi wu ni yi nim, “Na kumb ok kangil kembis kin moł lo ek ombu ekii sip poru nił; nga na nipe epi endi nga ermbii?” ²¹ Jiisas eim ek yi nipi ngum, “Pe ninim am wu kun ka mendpił mułmbii ni piin kin pukun, ninim epi pei wumb ngo, ku sikin ku, ei tu wukun wumb ku sinerang mułngii wumb, ei ngunjii. Yi mił en kin, nim epi ka wii pei nga tonu epin simba sinjii; nim kapli nanim ond konu ekii sinjii,” pa nim. ²² Pe wu ei eim ek ei piipi eim noman embin to piim. Nimbil erang wu ei eim epi kanim kanim pei salilim.

²³ Jiisas eim ek nipi, eim nge ekii sik elmin wumb ngum, “Na ek keimi nip enim ngond. Wu endi epi kanim kanim pei simba wu ei, Gos sinim tep er mołum konu ele tuk ba, ba ei kongun dinga wii ermba. Nimbil erang eim epi kanim kanim ei erpi, eim sipi konu ka ele kindnermba mon. ²⁴ Na ek nga endi nip enim ngond. Kung kap endi mułmba kung, ei eim kung gui ondu ele tuk ombii ni ermba, ei kapli enermba mon! Nimbil erang ei kung gui ondu ei dinga owii salim. Ei yi mił ku, wu endi epi kanim kanim pei salilim wu ei, Gos sinim tep er mołum konu tuk ba, ei kongun dinga owii mendpił palim,” pa nim. ²⁵ Jiisas eim nge ekii sik elmin wu ombu ek ei piik, puku sik yi ninjing, “Wumb nii endi kapli noman konj kunum kunum mułmba ei simba?” ²⁶ Jiisas wu kei kun kanpi yi nipi ngum, “Wumb kin epi ol yi ei kapli enerngii ba Gos eim kapli epi kanim kanim pei ermba.”

²⁷ Eim ek yi neng kin, Piisa ek nipi orung kindim, “Nim kenjii, sin epi pei ngii konu si kindpin, nim kin ekii sipin onjpun. Ei sin nipe epi endi simin?” ²⁸ Jiisas ek nipi wu ombu ngum, “Na ek keimi nip enim ngond. Ekii se kunum tonu omba kunum ei, na tonu epin si kindip, mani mei ele wu kingam moł. Mołamb, na opu tilang owundu sipi king mołum peł ele

mulmbii. Kunum ei, enim na kin ekii sinmin wu ombu ok, peḷ engki nga taḷ simba konu eḷe mulngii ku. Enim wu num molk, Gos nge wumb ei tep erik kan kun er mulngii,” pa nim. ²⁹ “Nga wumb nii endi eim ngii konu si kindpi omba, angim aim noḷ nin arim mam noḷ nin nga eim kangii ambil nin eim mei konu si kindpi opu, nanim kin ekii sipi na kongun ermbe, ei kapli eim si kindpi omba epi miḷ sipi, nga mering pei mendpiḷ pendpi sipi, nga noman konj kunum kunum mulmba ei simba ku. ³⁰ Ba wumb nii endi pe opu kumb eḷe bii ni piimba wumb ei, ok ekii simba. Nga ekii se ni piimba wumb endi ei ok kumb eḷe ba.”

20

Ond Wain Talmin Konu Kongun Wu Kombur Kongun Enjing

¹ “Keimi Gos sinim tep enim oḷ ei yi miḷ, wu endi eim noḷ wain ond pin seng eim pupu kongun wu simbii nip kupiiring ok purum. Ei ok, noḷ wain kongun erngii nge nip purum. ² Eim kongun wu kombur kin ek tang piipi, noman ende sipi, kunum endeim ni wu endeim kumep ngumbii nim. Pe wu ombu puk, wain taḷim konu eḷe puk kongun erngii nge nipi kindim. ³ Pe konu kupiiring eni 9 erang, eim nga pupu kenim ni epi top elmin konu eḷe wu kombur wii angk kongun endi enenjing. ⁴ Pe wu ombu kanpi ek dinga yi nim, ‘Enim yi ku puk noḷ wain konu eḷe kongun erngii,’ pa nim. ‘Erik mulangin kin na enim kongun erngii miḷ ku ngumbii.’ ⁵ Wumb pangin, eim nga beli kunum 12 erang, nga pou neng kunum 3 erang, yi ku erpi epi top elmin konu wumb kurpu sipi kongun ngumba nge pum. ⁶ Nga pou pou nipi emii pimbe erang kin, eim nga epi top elmin konu eḷe pupu kenim ni wu kombur nga eḷe piram angk mulnjung. Mulangin kin eim pupu yi nipi kii sim, ‘Nimbil erang enim ya eḷe angk mulangin kunum wii miḷ poru ninim?’ ⁷ Wu ombu ek yi nik eim ngunjung, ‘Sin kongun ngumba wu mulaim.’ Pe eim ek nipi yi nim, ‘Enim yi ku puk, noḷ wain konu eḷe kongun yi ku erngii,’ nipi kindang punjung.

⁸ “Konu eni mani pupu poru nipi emii ermbe. Erang, ond wain arim opu, kongun wumb tep elim wu kanpi yi nim, ‘Nim kongun wumb wii tokun, tuk sikin, embe sikin, ku ngunjii. Ba wumb ok kongun enjing wumb ei, ku ekii se ngunjii, nga pe ekii se tuk ok kongun enjing wumb ei, ku kumb se ngunjii,’ pa nim. ⁹ Pe tep wu ni yi nim, ‘Konu pou pou nipi emii pimbe erang ok, kongun enjing wumb ei wangin!’ Neng, ok pangin, kunum endeim pei ni ku kumep ngum. ¹⁰ Pe nga wumb kongun ok kumb se enjing wumb ei, en enim yi piinjing, ‘Sin kongun ok enjpin, ku kopur pei simin,’ ni yi piinjing ni ekii se onjung wumb ku engki ngum miḷ yi ku en enim ngum. ¹¹ Ngang sik pendik, ond wain kin kongun wumb kun tep elim wu ei kin ek kanim kanim nik ek kis nik ngunjung. ¹² Ngok yi ninjing, ‘Wu ekii se kongun enjing ei konu eni endi pei enenjing mon, ba sin kumb se konu eni kopur pei kongun erpin, nga tinga konu eni dinga tum konu kongun owundu enjpin,’ nik yi ninjing. ‘Ba nim wumb ekii se onjung wumb ku ngun miḷ sin yi ku ngun,’ pa ninjing. ¹³ Wu ombu ek yi nengin, ond wain arim wu ei opu, eim ek yi nipi orung kindpi kongun wu endi moḷum konu ngum. ‘Wu puḷ, na nim kin oḷ kis endi enand mon. Ba enim na kunum endeim ni ku ngumbii ninj, ei enim na kin kapli ninjing,’ pa nim. ¹⁴ ‘Nim ku se mengkin ninim ngii konu puil!’ a nim. ‘Ekii sik ok kongun enjing wumb ei, enim ku ngunj miḷ, yi ku ngumbii end,’ pa nim. ¹⁵ ‘Pe na nam ku kumep ei kapli wumb ngop, nga sip kongun epi end ermbii. Ei na kapli ermbii min? Enim na ku eḷe kanik, pei simin na wu ka moḷum ni piinmin min?’” Ond wain arim ek yi nipi ngum. ¹⁶ Jiisas eim ek ei nipi poru nipi yi nim, “Pe nga wumb kombur en enim

kumb simin ni piik mołmun wumb ei, nga ok ekii singii. Nga ekii sik ongii ni piinmin wumb ei, ok kumb singii,” pa nim.

*Jiisas Ek Kunum Tekliki Nim Ei Kołpu Konj Ba Nge Nim
(Mak 10:32-34, Luk 18:31-34)*

¹⁷ Jiisas eim Jerusalem konu tonu bii ni pupu, eim ekii sik elmin wu engki nga tał sipi sipim. Andłam ele puk, Jiisas eim ek nipi eim nge wu ombu mendpił ngum. ¹⁸ “Piyei!” a nim. “Pe sinim Jerusalem konu tonu bin onmun. Pamin! Na tonu epin si kindip mani mei wu kingam moł. Mołamb, na sik sipik, kułmał kałiłmin wumb nga lo ek piłmin wumb ei kin ngungii. Ngangin kin, wumb ei kos piik, nga na to kundngii nge nik piik erngii,” pa nim. ¹⁹ “Nga na wumb ei sik, sipik, wumb tilap eipi endi ngungii. Ngangin, wumb ei sik, na kepil tok, na kin ek kanim kanim nik, ek korum tok sipik, ond peri ele to kundngii. Nga kunum tekliki tukpu ele pep, nga angip op konj bii,” pa nim.

*Jeims Kin Jon Tel Menjngil Epi Dinga Endi Kii Sim
(Mak 10:35-45)*

²⁰ Kunum ele, Sependii ambim eim nge kingam tał sipi opu, Jiisas mułum konu tu wupu, eim mei ele ming gopsing pii połpu kan, mani kan pepi prei erpi Jiisas kin epi endi kii sim. ²¹ Pe Jiisas yi nim, “Nim epi nipe sinjii nin?” Eim ek yi nipi Jiisas kin orung kindim, “Ekii se ninim king mulnjii kunum ei, na kangi tał okuł, endi nim angil tunding mułang kin, endi opu nim angil taring mułang. Mokuł, elip Gos nge wumb tep er mułnguł.” ²² Eim ek yi neng, Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim kii sinmin epi ei, enim pii poł tunanmin, mon! Pe enim kapli na epi embin tui owundu pe ko wumbii er moł mił, enim yi kapli ko wungii ku? Nga pup ond peri ele kułmbii mił, enim yi ku kapli erngii min?” En enim kapli ninjing, “Sin kapli yi ermin.” ²³ Jiisas ek nipi ngopu yi nim, “Keimi, elip kapli na epi embin tui ko wumbii mił nga elip yi ku pukul epi embin tui ko wunguł. Ko wukuł yi erngil ei kapli. Ba okuł endi angil tunding mułang kin, nga endi angil taring mułang yi erngil, ei na kongun mon! Elip ngumbii mił pinałim. Wumb nii endi nanim Arnan ok konu ele mułngii pa nimba wumb ei kapli ok konu ele mułngii,” pa nim.

²⁴ Jiisas eim ekii sik elmin wu engki kei, wu angim angim tał ek ei piik kin, wu angim angim tał kin kis piik, noman embin peng yi erik muljung.

²⁵ Ba Jiisas eim wu ombu wii tang, wangin eim ek yi nim, “Enim piinmin ya mani mei konu ele wu king wu ei, wumb tilap eipi ei to mani kindiłmin, en enim wu owundu ombu molk wu amb ek nik ngok yi elmin piingii,” pa nim. ²⁶ “Ba oł ei nge, ya sinim mołmun konu ele yi tonu onermba mon. Wu endi tuk wu owundu mułmbii ni pimba ei, wumb pei paki topu, eim kongun wu mendpił mołpu, eim embe ambiił mani kindimba. ²⁷ Wu endi eim mołpu o kumb ele bii ni piimba, wu endi enim mołmun konu ele tuk mułmba, ei eim kapli kongun wu mił enim eim no kukuł se mułangin kin eim enim kanpi kun erpi se mułmba. ²⁸ Yi mił, tonu epin si kindip mani mei ele, na wu kingam mołpu yi mił ermbii oł. Na nam op, ei opu wumb na kin kongun erik, na paki tungii nip onenji mon! Na op, wumb paki tumbii nge onj. Op, na ond peri ele kułamb, na miyem ele wu amb pei sip, orung simbii nge onj,” pa nim. (Ek ei eim ermba nge ei piipi nipi ngum.)

²⁹ Pe Jeriko konu si kindik pangin, wumb tilap pei Jiisas pum konu ekii se punjung. ³⁰ Ningil tumbun mułum wu tał, andłam wer ele mokuł piinjngil ni Jiisas andłam ele ek tengpi o pang, piikil wii dinga tunjnguł. Tokul ek dinga nikil yi ninjngil, “Gos kindim wu Kraiss nim sin orung sinjii wu, nim Deipis nge tilap wu sił kin kaimb sinjii.” ³¹ Wumb pei onjung wumb ei ok

kin wu tał wii tokuł yi ninjngil, “Wu ei kin ek tingnenel mon!” pa ninjing. Ba wu tał wii dinga tokuł nga yi ninjngil, “Owundu, nim Deipis nge tilap wu nim sil kin kaimb sinjii,” pa ninjngil. ³² Jiisas angpi ek dinga nipi yi nim, “Na elip kin nimbil ol ermbii ninmbil?” ³³ Wu tał ek yi ninjngil, “Owundu, nim sil ningil ei er ka enjii nipił ninmbil ninjngil.” ³⁴ Jiisas eim wu tał kin kaimb sipi, eim wu tał ningil el embilang, pe sikir wu tał ningil ka wii seng kankil, Jiisas pum konu ele ekii sikil punjungul.

21

Jiisas Jerusalem Konu Wu King Mił Pum (Mak 11:1-11, Luk 19:28-40, Jon 12:12-19)

¹ Andlam andik puk Jerusalem konu mandi puk, Bespeis ni konu ele komung Olip ele tor puk, Jiisas eim ekii sik elmin wu tał nipi kindang ok punjungul. ² Jiisas eim wu tał kin ek yi nipi ngopu kindang punjukul. “Elip punmbul konu ele alting mandi konu kembis endi salim konu ele, kung dongkii endi wał kin, kan kulk kindnjing pałim ei, pe elip kan poskil se mengkil, na kin tu we!” a nipi, kindang punjungul. ³ “Elip pangil, wu endi elip kii sim kin yi ningil, ‘Owundu eim kongun peng simbil onmbul pa ningil.’ Nengil, ngumba,” pa nipi yi nim. ⁴ “Epi ei tonu onum ei, Gos ol ekii se ermba piik nilmin wu ek yi nik pendik mił pe keimi tonu onum pa nipi ek dinga nim,” yi nim.

⁵ “Enim Jerusalem mołmun wumb ei ningii. Pe enim nge king ei enim kin onum. Eim noman emin seng kung dongkii endi kin giyyeng giyyeng ni opu, kung dongkii wał ele mendpil mołpu onum.”

⁶ Jiisas nge wu tał kumb se pukuł, Jiisas yi ereł nim mił, pukuł enjngil. ⁷ Wu tał kung dongkii mam, wał tał tu wukuł, el elip tor konduk gulku tonu kung dongkii ele kin sengil, Jiisas eim tonu pupu peł ele mułum. ⁸ Pe wumb kopur pei en enim konduk tor gulku sipik, andlam ele kumbuk sinjing. Wumb kombur ond onguł tok sipik, andlam ele sinjing. ⁹ Wumb pei kumb se pangin, nga kombur ekii se Jiisas pum konu ele puk, wii dinga tok yi ninjing, “Deipis nge kingam eim embe ambil tonu kindamin tonu pangli. Gos eim wu ei kin noman ka ngumba, wu ei Owundu nge embe ele onum. Gos embe am ei tondrung pangli!” pa nik yi ninjing.

¹⁰ Jiisas Jerusalem konu owundu ele tuk pang, wumb kanik, puku sik noman kanim endi eipi mił piik. “Wu ei nii?” yi ninjing. ¹¹ Wumb punjung wumb ei yi ninjing, “Wu Gos ol ekii se tonu omba ei piipi nilim, wu Jiisas eim Nasares konu Galilii mei konu owundu ele wu,” pa ninjing.

Jiisas Gos Men Ngii Owundu Engim Konu Ele Pum (Mak 11:15-19, Luk 19:45-48, Jon 2:13-22)

¹² Jiisas pupu, Gos men ngii owundu engim konu nirik pupu kenim ni wumb puk, epi top erik enjing ei, en enim kung ni kei ni epi ei sik Gos kin kulmał kelngii enjing. Wumb en enim ku sik erik mulnjung ei, kanpi to makrip anda kindim. Kindpi, ku tonu peł ele ku mong erik kin, nga epi top erik, mulnjung wumb ei to pulpeł topu, nga peł ambilpi sipi ak topu yi erim. Nga kei ni peł ele ku sek enjing wu ei mulnjung konu peł ele, ambilpi sipi ak topu, yi erpi to kindang, si kindik anda punjung. ¹³ Eim wumb kin ek dinga nipi yi nim, “Gos nge ek yi mił ninim, ‘Gos nanim men ngii ei prei elmin ngii ningii,’ pa nim. Ba enim ngii ei erangin kin epi waning wumb mił ngii salim,” pa nim.

¹⁴ Jiisas eim Gos men ngii owundu ele mołpu yi nipi mułang, wumb ningil tumbun mułum wumb, ni simb ak tum wumb tu wangin, Jiisas er ka erim.

¹⁵ Ba kulmal kalilmin wumb ei ni lo ek piilmin wumb ni molk piinjing ni, eim jep ol erpi erang, kangil nirik Gos men ngii owundu ele molk wii dinga tok 'Osana,' ninjing ei, nik kin 'Deipis nge tilap ende kingam,' yi ninjing, ei wu ombu en enim molk piik kin kis piinjing. ¹⁶ Piik, ek nik Jiisas ngok yi ninjing, "Nim ek ninmin ei nim piin min mon?" Nga Jiisas ek nipi orung kindim, "Na piind, enim Gos ek ei gerik piinenjing min? Ek ei yi ninim, 'Kangil kembis menjing am nok molmun, ni kangil dinga miil molmun ei, Gos eim erpi gupu ele nanim embe ambil tonu kindngii nipi yi ninim,' pa nim."

¹⁷ Pe eim Jerusalem konu owundu ele mulnjung ei si kindpi, tor pupu Besanii konu kembis ele emii peng pupu mulum.

*Jiisas Ek Neng Ond Pik Kulum
(Mak 11:12-14,20-24)*

¹⁸ Moŕpu, kupiiring ok, eim Besanii konu kembis si kindpi tor pum, ni eim kuni tum. ¹⁹ Tang, kenim ni ond pik mong noŕmun ond endi engim, ei pupu kenmbii nipi andlam ele pum. Pupu kenim ni ond ei mong endi to mulerim mon! Ongul mendpil erpi engim. Jiisas ek dinga nipi ond ei ngum, "Nim nga ond mong nga tunerii mon!" Yi neng kin, ond ni sikir kulum. ²⁰ Jiisas eim nge ekii sinjing wumb ol ei kanik puku sik endnjing. Andik ek yi ninjing, "Nimbiŕ erang ond ei sikir kulii enim?" ²¹ Jiisas ek nipi eim nge ekii silmin wumb ngopu yi nim, "Na ek keimi nip enim ngond. Pe enim pii gii mendpil peng, enim noman taŕ sinerang mulnjung kin, na ond pik ele enj ol ei miil enim yi erngii. Ba enim ol yi mendpil energii mon! Pe nga enim pii gii mendpil molk kin komung owundu palim ek dinga nik, 'Komung pukun ep noŕ ele mani pui ningii, ei kapli ba,' pa nim. ²² "Pe enim pii gii nik prei enjing kin, enim epi nipe simin nik erngii ei, kapli singii."

*Wumb Jiisas Kii Sinjing, "Nii Endi Nim Kin Noman Dinga Ngum?"
(Mak 11:27-33, Luk 20:1-8)*

²³ Jiisas Gos men ngii owundu ele orung opu, ek emb topu wumb ngopu mulum. Mulang kin, Jura wumb nge kulmal kalilmin wu owundu ni Eŕrel wu num kumbar ok eim kanik yi ninjing. "Nim nipe noman dinga sikin kongun ei en? Wumb nii nim noman dinga ei ngum?" ²⁴ Jiisas ek nipi yi nim, "Na ku yi enim kin ek endi nip kii simbli. Ei enim na ek ei nik ngunjung kin, na nam nipe noman dinga peng kongun end, ei nip enim ngumbii," pa yi nim. ²⁵ "Jon wumb noŕ pendilim wu ei noman dinga ei jili miŕ orung tonu om? Pe ol ei Gos epin konu mani om min mei mani wumb ngenj ele om?" Pe Jura wu num ombu ei en enim ek nik piik piik erik yi ninjing, "Pe sinim ol ei Gos epin nge epi epin konu ele mani om, ei ninjpin kin, eim sinim kin ek yi miŕ nimba; 'Kapli, nimbiŕ erang en enim Jon nge ek ei pii gii ninenjing?' ²⁶ Ba pe sinim ninim ol ei mei mani wumb kin om ninjpin kin, sinim wumb tungii ni mund mong kulmun. Kulpun ek ni tor kindnermin yi nik piinjing. Nimbiŕ erang, wumb ei yi ni piinjing, Jon Gos ol ekii se ermba ei piipi nilim wu," ei yi ni piinjing. ²⁷ Wu ombu ei piik, Jiisas kin ek ni orung kindnjing, "Sin piinanmin," pa ninjing. Jiisas ek yi nipi wu ombu ngum, "Na yi ku, na noman dinga nipe dinga peng kongun end ei, nip enim ngunermbii."

Wu Endi Kingam Taŕ Mulnjung Ei Nge Ek Ekin

²⁸ "Ba enim er piinmin miŕ nenj? Wu endi kangi wu taŕ meng seng mulnjungul. Arim pupu, kingam kumna mulum konu kanpi ek nipi yi nim, 'Nim pukun pani aka pin kongun erii!' nipi kindim. ²⁹ Kingam yi nim, 'Na punermbii,' nim, ba nga ekii se pum. ³⁰ Arim nge pupu kingam ekii kanpi yi ku nim. Ba kingam, 'Owa bii,' nipi, nga ekii se punerim. ³¹ Pe kangi wu

ta! kangsi wu nii eim arim nim ek ei ekii sim?" Wumb yi ninjing, "Kingam kumna arim nim ek ei ekii sim," pa ninjing. Pe Jiisas ek nipi ngopu yi nim, "Na ek keimi nip enim ngond. Ku takis silmin wumb ni amb wu eipi eipi ningil erik endnjing amb, ni wumb ombu ol kis mendpil er endnjing wumb ei, nga ok Gos sinim tep er molum konu tuk pungii. Nimbil erang en enim noman ak tok, Gos nge ek ekii sinjing ele pungii. ³² Nimbil erang, Jon opu ol kun erpi enim andan tum, ba enim pii gii ninenjing mon. Ba wu ku takis silmin wu, ni amb wu eipi eipi ningil erik erik endnjing amb, ni wumb ok pii gii eim kin piinjing. Enim ol ei kanik poru ninjing, ba enim nge noman ak tok pii gii ninenjing mon," Jiisas ek yi nim.

Ek Ekin Ei Wumb Kis Kombur Kuni Wain Pin Tep Er Mulnjung
(Mak 12:1-12, Luk 20:9-19)

³³ "Enim wu num wumb tep elmin wu ek ekin endi nga nimbii end piyei!" Jiisas ek yi nim, "Wu endi eim ond mong wain pin nge konu owundu endi erpi telim, konu ele tel mei konu orung orung pei kung gui erim. Nga tukrung ele, nol wain ming owundu endi erim er sepi ond mong wain tep mulngii ngii endi tekim, yi er sim. Sepi kin, wu kombur ele kongun top silmin wu er nol wain mulei nipi pendpi, eim konu turii endi ele pum. ³⁴ Ekii se ond mong wain nungii kunum mandi erang, nol wain arim eim kongun wu kombur kindang puk, wumb wain pin tep er molmun ele pangin eim kuni wain kombur ngungii nipi kindang punjung. ³⁵ Pe kongun ele wain pin tep er mulnjung wumb ei molk, wu onjung wu ombu ambil gii nik, wu endeim to konduk, wu endi kepil tok, wu endi ku tok kindnjing. ³⁶ Pe nga ekii se kuni wain arim ei kongun wu kombur nga kindim. Ei ok kindim mil mon, kongun wu kombur pei kindim. Pe kuni wain kongun tep er mulnjung wumb kembin ei ok ol ei ku nga enjing. ³⁷ Pe ekii se mendpil, eim nge kingam ek piingii ni piipi kindim. ³⁸ Ba kongun tep er mulnjung wumb ei molk kenjing ni, eim kingam mendpil wang kanik kin, ek nik piik piik enjing. Erik yi ninjing, 'Kang wu onum, ei eim arim epi ombu pei simba, sinim eim to kundamin! Yi erpin kin, eim kuni wain nin pan aka pin pei ei sinim simin,' pa ninjing. ³⁹ Nik, kangsi wu om ni tor sipik, kuni wain pin torung ele to kundnjung.

⁴⁰ "Pe enim er piinmin mil nenj? Ekii se kuni wain pin nge arim wu ei opu, kongun tep er molmun wu ombu kin nimbil ol ermbe ei piinmin min?" Jiisas yi nim. ⁴¹ Wumb ek yi ninjing, "Kuni wain pin nge arim wu ei opu, kongun tep er mulnjung wumb kis ombu ei to kundmba mendpil. Nga kuni wain pin arim wu ei pani wain pin ei sepi, wu kombur eipi kongun top silmin er nol wain konu ele mulei nipi pendmba. Wumb ele ouni wain arim nge kuni wain ngungii," pa ninjing. ⁴² Jiisas ek yi nim, "En enim Gos nge ek ka mon ei gerik piinjing min mon? Ei yi nim,

'Kom ku ngii endi takinmin wumb ei endi si tor kind si kindnjing ku ei, pe ngii ekin mil orung opu tonu opu ku dinga wii palim. Ku ninim ei Jiisas eim ninim, Gos owundu eim ol ei erang tonu onum ei, sinim kan ka wii kaninmin.'

⁴³ "Yi mil peng kin, na enim kanip nind," Jiisas yi nim. "Gos sinim tep er molum konu ei, enim kin sipi orung simba. Sipi, wumb tilap eipi endi Gos sinim tep er molum konu ei wumb ngumba wumb ei, Gos ol kun ka erngii.

⁴⁴ (Wumb nii endi eim bok topu pupu, ku pel ele pim kin, eim topu pulpel to eipi eipi kindmba, ba nga kom ku ei opu wumb endi ngenj ele pim kin, wumb ei topu kilpi topu pulpel topu, dup sik mil eipi eipi kindmba," Jiisas yi nim.)

⁴⁵ Pe kulma! kahlmin wumb owundu ni lo ek piihmin wumb Jiisas eim ek ekin ei piinjing ei eim wu kei kin ninim ni piinjing. ⁴⁶ Piik, eim ambil gii ninim ni piinjing, ba wumb pei molulmun nik mund mong enjing. Wu amb en enim yi piinjing, “Jiisas eim Gos ol ekii se ermba ol ei piipi nilim wu, ni piinjing.

22

Ek Ekin Wu Endi Amb Simba, Kuni Owundu Eririm (Luk 14:15-24)

¹ Jiisas nga ek ekin topu ek yi nim. ² “Gos sinim tep er molum ol ei nge ol konj mi!, king endi ol yi erim. Eim kingam amb simba erang, eim kuni owundu erim. ³ Kumb ok, wu king eim nge kongun wumb kindpi, wumb kanik yi ningii, ‘Na kangi amb simba kunum kuni owundu er simbii, ok nungii,’ nirim. Pe kuni owundu nungii kunum ei mandi erang, king ei eim nge kongun wu ombu kindang, wumb andik nengin, wangin neng, puk, wumb kanik nik, ba wumb kan nirim wumb ei, ‘Onermin mon!’ ninjing. ⁴ King ni nga eim kongun wu kombur kindpi yi nirim, ‘Enim puk yi ningii, “Na kung kou top nui, epi owundu pei sipi, kangi amb simba kuni pei kun er sepi molum, enim ok, kuni nungii. Wei!” Nim nik puk yi nei!’ nipi kindim. ⁵ King ei nge kongun wumb puk, wumb kanik nik ni wumb ek ei piinermim nik wumb, en enim si kindik, eipi eipi puk. Kombur en enim ku singii kongun erngii nge puk; nga kombur en enim aka pin kongun erngii nge eipi eipi puk. ⁶ Ba wumb kombur king nge kongun wu ombu ambil gii nik, kepil tok, kombur to konduk erik. ⁷ Erangin kin, king eim popul sipi, eim nge opu wu ombu kindang puk, wumb ombu ambil gii nik, ei eim kongun wumb to kundnjung wumb sik to kundngii, nga konu orung orung pei dup kindangin, ‘Nangli,’ nirim. ⁸ King ni eim ek nipi eim kongun wumb ngopu yi nim, ‘Na kuni owundu wumb nungii ninj wumb ei, kuni er kun er sinj ba wumb wii tunj ei, en enim enmin ol ei kapli enanim. ⁹ Yi palim ei piik enim puk, andlam ele molk wumb eipi ongii ei, nik tu wangin ok. Ok amb simba kuni owundu er sinj, ei nungii,’ pa nipi, kindang punjung. ¹⁰ King eim yi nipi eim kongun wumb ngang, puk konu orung orung pei puk, wumb kanik ninjing ei, wumb kis, ka ouni ninjing. Nengin, wumb ok eim kingam amb simba erim konu ngii nirik molk piki tunjung.

¹¹ “Wumb wu amb ok mulangan kin, king nirik pupu wumb ok mulnjung ei kenmba nge nirik pum. Pupu kenim ni, wu endeim eim wu endi amb simba erang konduk kindilmin kon ei, kindnerim mon. ¹² Pe king ek nipi wu ei ngum, ‘Wu pul, nimbil erang nim kuni owundu wu endi amb simba erang konu nirik on, ba konduk kindilmin kon ei kindnan?’ Ba wu ei eim ek nimba ek pinerim mon. ¹³ King ni kongun wumb kanpi kin ek yi mi!, nim, ‘Enim wu ei simb angil ele kan tok, olkup to anda emii enim konu ele pindangin pengii!’ pa nim. ‘Emii kunum ele wu ei eim ke dinga nipi, eim nge gupu mong kongpu nopo mulmba,’” pa nipi yi nim. ¹⁴ Jiisas nga ek yi nim, “Keimi, Gos eim wumb pei ngii nirik wii tum ba wu kopur endeim endeim ni eim ngii ele nirik wangin,” a nim.

¹⁵ Lo ek piihmin wumb en enim ek nik piik yi ninjing, “Sinim Jiisas ambil gii ninim, ei nipe ek nipin ambil gii ninim?” ¹⁶ Pe enim lo ek piihmin wumb ei nge kongun wu kombur kin King Eros nge kongun wu kombur kin ouni ok, Jiisas mulum konu kanik yi ninjing, “Ek mon wu, nim sin piinmin nim ek keimi niin wu, ninim ek keimi minj nikin, Gos ol kun ka elim mi!, yi nikin wumb ngo!un. Pe nim wumb endeim kin noman ngunahin, wumb pei noman ende minj ngo!un. ¹⁷ Pe nim er piin mi!, nenj ei ni sin ngo? Sinim

Rom wu King Siisa kin ku takis ngumun min mon?" ¹⁸ Ba Jiisas eim wu ombu noman tuk piik ninjing ek, ei piipi ek dinga nipi orung kindpi yi nim. "Enim ek kend nge wumb, enim ni ek endi nimbii min, yi piik ninmin ei, nimbil erang ninmin?"

¹⁹ Enim ku takis tunjung ku endi tu wuk, na ngangin kenmbii," nim. Neng, takis ku endi tu wunjung. ²⁰ Tu wangin, wu ombu kii sim, "Ku min men ni embe ei nii nge mołum?" ²¹ Wu ombu yi ninjing, "Wu King Siisa nge," ninjing. Pe eim ek nipi ngopu yi nim, "Siisa nge epi ei Siisa ngungii; Gos nge epi ei Gos eim ngungii," pa nim. ²² Wu onjung wu kei Jiisas nge ek piik, mund mong erik kin, si kindik punjung.

Wumb Kolk Nge Konj Pungii Ei, Er Pungii Mił Nenj?

(Mak 12:18-27, Luk 20:27-40)

²³⁻²⁴ Akip kunum ei mendpił, wumb koltmun wumb ei nge nga konj onerngii yi niłmin wumb ok, Jiisas kin ek nik kii sinjing. Sik yi ninjing, "Ek mon wu, Moses nge lo ek yi ninim, 'Pe wu endi eim kangil mulerang kulum kin, eim angim eim amb sipi, eim kingam mił endi meng simba,'" pa nim.

²⁵ "Kumb ok wu angim angim angil orung nga tał mulnjung, ba wu kumna amb ei sipi mołum ei, kulum. Ba kangi endi mulerim. Yi erang kin, eim nge angim ei amb ei sim. ²⁶ Nga angim tuk ei yi ku erim, nga enginjngil ekii ei yi ku erim, yi minj er puk. Puk wu angil orung nga tał pei yi mił erik kolk poru ninjing. ²⁷⁻²⁸ Wu ombu pei kolk poru nengin, amb ei eim mendpił ekii se kulum. Pe nim ne! Ekii se wumb kulnjung wumb ei angk, nga konj tonu ongii kunum ei, wu nii endi amb ei wam mułmba? Nim piin, wu pei amb endeim minj sinjing."

²⁹ Ba Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, "Enim Gos nge ek ei piinenjing min? Enim yi ku Gos nge noman dinga ei piinanmin min? Yi mił enim ek ninmin ei kapli enanim. ³⁰ Yi mił ekii se kulii wumb ok nga konj pungii kunum ei, wu amb sinenjing; ni amb wu punenjing; wumb ombu Gos enjel mołmun mił yi mułngii. ³¹⁻³² Nga enim wumb kulnjung wumb angk, nga konj mułngii ninmin ei, na enim kii simbii end. Enim Gos nge ek ei ger kenjing min mon? Eim ek ei yi mił ninim, 'Na Eiparam nge Gos, Jeikop nge Gos, Aisak nge Gos.' Ek pułe yi mił, wu ombu kulnjung, ba nga puk konj mołmun. Wumb ombu Gos ei konj kunum kunum mołum Gos ei nge," pa nim. ³³ Wu amb, wumb pei ek ei piik, mund mong erik, ek ni Jiisas eim ngum.

Gos Nge Lo Ek Kumna

(Mak 12:28-34, Luk 10:25-28)

³⁴ Kunum ele Jiisas eim ek neng wumb kolk nge konj tonu puk piinalmin wumb ei, gupu ele ek tingninenjing ek ei lo ek piilmin wumb piinjing. Piik, eim mołum konu ele mandi ok mulnjung. ³⁵⁻³⁶ Wumb mulnjung konu tuk ele, wu endi lo ek piilim wu mołpu, Jiisas nimba ek piimbii ni piinim, ek ei Jiisas kin kii sim. "Ek mon wu, ek nipe ek endi lo pei to mani kindpi ek ei minj owundu enim?" ³⁷ Jiisas ek nipi, wu ei ngopu yi nim, "Nim nge Owundu nge embe ambil tonu kindkin, ninim kaimb ni, noman tuk ni, noman poru, nga noman ka pei Gos Owundu ngunjii. ³⁸ Lo ek ei endeim owundu mendpił ei, ek lo ka wii mendpił. ³⁹ Nga lo ek endi ei yi mił palim ku. Ei yi mił, 'Nim ninim noman ele kul ngonum yi ku wumb erpi ei kin, ninim noman ka ngunjii.' ⁴⁰ Pe ek lo ek tał ei, ek pułe endeim palim. Ek ei, Gos oł ekii se ermba ei piik niłmin wumb kin, Moses lo ek pei ei yi ku palim," pa nim.

Jiisas Lo Ek Ekii Silmin Wumb Kii Sim, 'Krais Ei Nipe?'
(Mak 12:35-37, Luk 20:41-44)

⁴¹⁻⁴² Lo ek piik elmin wumb mulangin kin, Jiisas ek kii sipi nipi ngum. “Enim Gos kindim wu Krais ei er piinmin mił nenj? Eim nii kingam?” Wumb ei kanik yi ninjing, “Eim Deipis nge kupam,” pa ninjing. ⁴³ Eim ek nipi wumb ngum, “Pe nimbił erang Gos Gui Ka ei Deipis kin neng, Deipis mołpu wu ei, ‘Nam Owundu,’ nim? Eim yi nim,
⁴⁴ “Owundu ek nipi nam nge Owundu ngopu yi nim: Nim na nge angil tundung orung mulnjii. Ekii se ninim nge opu orung wumb ongii ei sipi, ninim simb mandring ele kindmbii,’ pa nim.
⁴⁵ Deipis eim nge ek ele nipi eim, ‘Na nge Owundu,’” pa nim. “Nimbił erang wu ei eim nge kupam?” a ninim. ⁴⁶ Wu endi Jiisas nim ek ei nik orung kindngii mił wu endi mulenjing mon. Nga kunum ele pułngun monduk wumb eim kin kał kulk nga ek kii sinenjing mon.

23

Lo Ek Emb Tolmun Wumb Nin Lo Ek Polmun Wumb Oł Elmin
(Mak 12:38-39, Luk 11:43,46, 20:45-46)

¹ Pe Jiisas ek nipi wumb pei ngopu, nga eim nge ekii sinjing wumb kin ouni ngum. ² Eim ek yi mił nim, “Lo ek piilmin wumb kin, lo ek polmun wumb kin puk, Moses nge lo ek dinga nik ngok mulnjung. ³ Pe enim wumb ombu ei, lo ek nik ngonmun ei piik, ekii singii. Ba en enim elmin oł ei, enim ekii sik enerngii mon. Wumb ombu en enim, ek ni tor kindilmin; ba en enim ek ei ekii sinałmin mon. ⁴ Wumb en enim epi oł embin tui tu wuk, wumb pindang elmin; ba en enim angil mong ele endeim, wumb paki tok yi enalmin mon. ⁵ En enim epi pei elmin oł ei, wumb keningii ni piik, yi elmin. Nga en enim ka owundu peng ele talk, prei elmin. Yi mił erik, en enim konduk ele olt, moke kanim kanim elmin. Yi mił ermin ni piik, epi ei wumb keningii. ⁶ En enim noman yi piilmin kuni owundu nungii ei, ‘Sin sinim o pun, peł kumb ele mułmun,’ ni piilmin. Nga men ngii konu ei pupun, kumb ele mułmun nik, yi piik andilmin. ⁷ En enim yi piilmin, ‘Sin tuk wumb konu ele endamin wumb molk, sin ek mon wu, ‘yi ningii,’ ni piilmin. Ei mon! Enim wu endeim mendpił ek mon wu, enim angim angim mulngii.
⁸ Ba wumb molk, enim ‘Ek mon wu,’ ninerngii mon! Wu endeim enim nge ek mon wu, nga enim angim angim yi mulngii. ⁹ Ya mani mei ele enim, ‘Sin erinjin endi mołum,’ yi ninerngii mon. Enim nge Ernjing endeim mendpił, ei tonu epin konu ele mołum. ¹⁰ Enim wumb molk, ‘Enim wu num peng pim wu,’ yi mił ninerngii mon. Enim wu num endi mołum ei, Krais mendpił mołum. ¹¹ Ba enim nge wu owundu ei, enim kin kongun wu mił yi mułmba. ¹² Wu endi eim embe ambił tonu kindim kin, eim nge embe ei mani ba. Wu endi eim embe ambił mani kindim kin, ei eim tonu ba,” pa nim.

Jiisas ‘Ek Mon Wu Oł Kis Enjing,’ Ei Nipi Ngum.
(Mak 12:40, Luk 11:39-42,44,52, 20:47)

¹³ “Enim lo ek piik elmin wumb ni, polulmun nik elmin wumb, enim kan kun er mulngii. Enim noman tał sek enjing wumb. Nimbił erang enim Gos sinim tep er mołum ei andlam ondu ngok erangin kin, wumb tuk ele pungii kapli enanim mon! Nga en enim konu ele punarik, nga wumb tuk bin ni enmin ei, pei nik yi enanmin ku.
¹⁴ (“Enim lo ek piilmin wumb ni, andlam ele prei olt er mułamin kin, wumb keningii nik elmin wumb ni enim kan kun er mulngii! Enim kend tok nik elmin wumb, enim amb wenjing kulnjung amb ngii konu ele epi waning

erik, yi elmin. En enim prei kinan erik, ei enim ol elmin, ei nge enim kumep kis endi singii,” pa nim.)

¹⁵ “Enim lo ek piilmin wumb ni, andlam ele angk prei olt ermin; wumb keningii nik elmin wumb ni, enim piik kun er mulngii! Enim nge noman tal er palim. Enim ep nol ni, konu mei orung orung andik, wu endi semin Jura nge wu mulmba nik endnjing. Andik kin, wu endi tuk sinjing wu ei, am dup konu pei ele kun tuk ba wu molum. Ei en enim yi mil ku; ba enim eim kin nengin erpi, eim am ol kis wii erpi, enim to mani kindnim,” pa nim.

¹⁶ “Enim lo ek nga pei nik enmin, ei kun punalam mil enim; ek eipi eipi nik lo ek ei ekii sik nilmin; ba Gos lo ek ekii sinalmin. Enim ningil tumbun kis mulum; ba nga wumb andlam andan to ngungii enmin. Kapli enim kan kun er mulngii! En enim ek yi nilmin, ‘Wumb endi men ngii kin, ei nipi, ek keimi mendpil nind. Nipi, angil tonu kindmba wu ei, ek wii mil nimba. Pe wumb en enim lo ek eipi eipi en enim noman ele nik ele, en enim ekii sik, andlam kun salim mil punarik kin, Gos nge lo ek ei ekii sinalmin mon. En enim nge lo ek ni pendnjing ek lo kembis kembis, ei nge ekii silmin.

¹⁷ Enim ningil tumbun kis mulang, noman wulu pang molmun wumb! Epi nipe ei owundu? Min gol ei epi owundu min? Men ngii ei erang, gol opu kun ka mendpil mulmba min? ¹⁸ Pe nga enim wumb molk yi nilmin, ‘Wu endi kulmal kalilmin konu ele angpi, ek tonu dinga nipi, ek keimi nind nilim ek ei, enim ek wii nilmin. Nga wu endi kulmal kalilmin epi sipi, tonu kumo ele sepi, ek keimi nimba ei keimi, eim yi ku erpi mulangii!’ nilmin. ¹⁹ Enim ningil tumbun kis mulang, ek ninmin min, epi nipe owundu? Kulmal kalilmin epi tonu kumo ele sepi, epi owundu min? Kulmal kalilim kumo ei erang, kulmal epi ei kun ka mendpil min? ²⁰ Pe wu endi eim kulmal kalilmin konu kumo ele kin, ek endi tonu nipi, dinga ermbii nipi ermba ei, tonu kumo ele epi pei mulmba epi ei kin, ouni ek dinga nimba. ²¹ Wu endi men ngii owundu ek tonu nipi, ek ni dinga ermba ei, eim men ngii owundu ele ni, Gos men ngii nirik molpu, ku ouni ek dinga nimba. ²² Wu endi tonu epin ek tonu nipi, ek endi ni dinga ermba ei, Gos pei molum owundu ei kin, ouni ek nipi dinga ermba,” pa nim.

²³ “Enim lo ek piik elmin wumb ni, wumb enim lo ek andan tolmun wumb; enim kan kun er mulngii! Enim noman tal pim wumb. En enim aka pin me min, kuni singin erang, epi engki tu wuk, endeim aninga tonu ei Gos ngok yi elmin. Ba enim lo ek pei enim si kindilmin ek ei, nga ekii sinermin mon. Ei ek yi ek, wumb nok tumba kun ka ek ni, ol kun erngii ek ni, noman ka wumb ngungii ek ni, lo ek Gos kin epi engki nga sipi, Gos ngok erngii ol ei, enim si kindnanmin mon! Ba epi lo ek owundu ei ol keimi erngii,” pa nim. ²⁴ “Enim ningil tumbun kis mulum wumb molk kin, wumb andlam kun andan tungii enmin min? Ei kapli enanim mon! Enim epi kembis kembis noman peng kongun er molk kin, ba Gos nge epi owundu ei, enim ambil gii ninarik molmun,” pa nim.

²⁵ “Enim lo ek andan tolmun wumb ni, lo ek piilmin wumb; enim kan kun erik mulngii! Enim noman tal er palim wumb. Enim ngenj torung ele nol was er ka erik molmun; ba enim noman tuk ei tukrung ol kis pei seng, ei penj mendpil molmun. ²⁶ Enim ningil tumbun lo ek andan tolmun wumb! Enim ming kap tukrung ok was er ka erik, nga torung ei eim ka wii konj simba ku,” pa nim.

²⁷ “Enim lo ek andan tolmun wumb ni, enim lo ek piik nik elmin wumb; enim kan kun er mulngii! Enim noman tal seng kin, ek tal er nik nik enmin. Ei enim wumb yi mil molmun ei guimeng tukpu ele, torung kopung kuru ka kand sengin ka salim; ba tukrung ele wumb kulii embii piki topu, epi kis er salim mil enim noman ele yi salim. ²⁸ En enim yi mil ku molmun.

Wumb enim ngenj eġe kanik kin, enim wumb ka moġmun ni piinmin; ba noman tukrung orung epi waning ni, lo ek to kindik, oġ kis ei tuk eġe piki to moġmun.”

Jiisas Ek Nipi, Ek Emb Toġmun Kumep Kis Singii
(Luk 11:47-51)

²⁹ “Enim lo ek piik eġmin wumb ni, enim lo ek andan toġmun wumb, enim kan kun er muġngii! Enim noman taġ peng ek tang mulnjung wumb, enim ek ni tor kindiġmin wumb nge tukpu eġe, kung gui pok ni, kom ku ka wii eġmin. Nga wumb oġ kun ka eġmin wumb ei nge, tukpu ka wii eġmin ku. ³⁰ Molk ek yi niġmin, ‘Pe sin ok kupenjpin noġ mulk kunum ei, sin moġpun kin, kapli sinim ek ni tor kindiġmin wumb paki tamin, to kundnaġmin mon!’ ³¹ En enim ek ei niġmin ei, enim ek ni tor kindiġmin wumb to konduġmun ek ei piik niġmin. Enim ek ni tor kindiġmin wumb to kundnjung wumb ei nge tiġap ende molk kin, ninmin,” pa nim. ³² “Kapli, en enim kupenjng noġ ok eġmin oġ ei, erik poru ningii. ³³ Enim wembii, enim wembii kis nge kingenjng noġ; Gos enim kos owundu piimba kunum ei, enim dup konu mendpiġ pungii. Nimbii erang enim kos eġe tungu erngii. Tungu ermin ni erngii, ei kapli enermba mon. ³⁴ Yi paġim ei piik, pe na ek ni tor kindiġmin wu kombur sip, noman ka piim wu kombur kin, mon ek toġum wu kombur kin, Gos ek ka piik tor niġmin wu kombur kindamb, enim kin ongii ei, enim kombur to konduk, nga kombur sik, ond peri eġe to kundngii ku. Nga kombur enim men ngii eġe tungii. Nga wu kombur konu owundu endi eġe buġun to sipik, konu owundu endi eġe tor sipik, yi erngii,” pa nim. ³⁵ “Wu kombur mei konu wu oġ kun ka mulk wu ei, enim to kundnjung ei, enim nge kumep enim kin pei owundu pimba. Gos nge tiġap wumb kumna kin, Eipel wu oġ kun ei ġura wumb to kundnjung. Kuġang kin, pepi, opu opu ni, ekii se mendpiġ Sekaraiya kingam Berekaiya, eim enim tuk men ngii ka eġe kumo kind sik eġe to kunduk, kumep ei pepi, opu enim ngenj eġe paġim. Ei enim pe ya mei moġmun wumb ei, enim puġ eġe enim pe epi kis enim mei eġe moġmun wumb ei, pe kumep kis singii,” pa nim. ³⁶ “Na ek keimi nip enim ngond. Kumep pe kis enim wumb tiġap pe moġmun wumb ei singii. Nimbii erang, enim wumb oġ kun ka enjing wumb ei to kundnjung.”

Jiisas Jerusalem Konu Eġe Wumb Kanpi Ke Nim
(Luk 13:34-35)

³⁷ “Jerusalem konu wumb, Jerusalem konu wumb! Enim Gos oġ ekii se ermba oġ ei piik niġmin wumb, enim to kunduġmun. Nga Gos nge ek se andiġmin wumb kombur kindang ku, to kundmun nik toġmun. Kunum kunum na enim nge kingenjng noġ sip, kuġou tumbii nip eġe, ei yi miġ kei kultu mam ei kei waġ ombu sipi eim kong mandring kindiġim miġ, na yi ermbii nip enj, ba en enim mon ni piġmin,” pa nim. ³⁸ “Enim piinmin! Akip enim ngii konu eġe wii simba, wumb mulerngii mon! Na enim si kindmbii. Si kindamb, kangii menjng mulerang moġmun, ei miġ muġngii. ³⁹ Keimi na ek yi miġ nip enim ngond, enim na nga kinerngii mon, molk puk puk ekii se enim ek yi ningii, ‘Gos wu ei kin epi ka wii ngangii, eim wu owundu embe eġe onum, pa ningii,’” Jiisas pa nim.

24

Jiisas Ek Nipi, “Gos Men Ngii Owundu Ei To Kis Mundmba,” Nim.
(Mak 13:1-2, Luk 21:5-6)

¹ Jiisas eim Gos men ngii owundu ei, si kindpi anda pupu pum. Pang, eim nge kongun wu eim pum konu ekii se punjung. Puk, eim kin ek nik

Gos men ngii angilim mił nik, andan tungii nge punjung. ² Ba Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim epi pei ei kan poru ninmin min? Na ek keimi nip enim ngond, ya ku ei endi wii sinermba, pei tangin ku endi pupu, ku endi tang pei ombult mani opu poru nimba.”

Oł Embin Tui Pei Tonu Omba

(Mak 13:3-13, Luk 21:7-19)

³ Jiisas eim tonu komung Olip ele mułum ni, eim nge ekii siłmin wu mendpił eim kin onjung. Ok ek kii sik yi ninjing, “Nim sin kankin ne! Kunum nenj kin oł ei tonu omba? Nga oł endi ok tonu wang kenmin ei, epi nipe tonu omba? Nim orung wan, ya mei ei kunum nenj kin poru nimba?” nik kii sinjing.

⁴ Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim kan kun er mułngii. Mon peng kin, wu endi opu enim kin, ek kend topu ngumba,” pa nim. ⁵ “Nimbił erang, wumb pei ok na nge embe ele ongii. Ok ek yi ningii, ‘Na nam Gos kindim wu Kraiś,’ pa ningii. Nik, wumb pei ek kend tok ngungii. ⁶ Pe enim molk piingii ni wumb opu enmin ni piingii; nga wumb ek nik tu wangin wumb opu erngii ei piingii ku; ba ei kan kun er mułngii. Enim puku sinerngii mon. Epi ei tonu omba ba kunum poru nimba kunum ei sikir tonu onermba mon. ⁷ Konu mei owundu wumb tilap endi kin nga konu tongndung mei owundu endi wumb tilap endi kin opu erngii. Nga king endi nge tilap ei puk nga king endi nge tilap kin opu erngii. Nga konu kumbur wumb kumb kuni owundu seng mułngii; nga konu kopu owundu pei tumba,” pa nim. ⁸ “Oł ombu pei tonu omba ei mił amb endi kangil mengmba kunum ei, eim ngenj kumbii piinim mił yi piingii,” pa nim.

⁹ “Kunum ele, wumb enim sik ngenj kumbii ni oł embin tui enim kin tonu omba. Wang kin, enim to kundngii ku. Nga mei wumb pei enim kin noman kis mendpił piingii. Nimbił erang, na nge embe ele ei wumb oł kis yi mił enim kin tonu wang erngii. ¹⁰ Kunum ele, wumb pei en enim pii gii si kindngii. Si kindik, en enim engnjing noł sik, opu erii wumb ongii ei ngok; nga en enim engnjing kin opu orung erik, popuł sik erngii. ¹¹ Yi erangin kin, pei ek kend wumb oł ekii se tonu omba pa nik yi erngii ei, enim wumb kanik, ek kend tungii. ¹² Oł kis ei opu owundu ermba, yi erang kin, wumb en enim noman ngok enmin oł ei, si kindngii,” pa nim. ¹³ “Ba wu nii endi eim dinga mołpu, Gos kunum owundu ekii se mendpił tonu omba kunum ei mułum kin, Gos eim sipi eim kin orung simba. ¹⁴ Pe Gos sinim kin tep er molum oł konj oł ei nge ek ka ei, wumb konu orung erung mołmun wumb ei kin, ek ni tor kind ngangin piik poru nengin kin, ekii se Gos kunum owundu kunum poru nimba kunum ei tor omba.”

Epi Kis Mendpił Tonu Omba

(Mak 13:14-23, Luk 21:20-24)

¹⁵ “Pe enim keningii ei epi oł kis mendpił ei opu konu to kis erpi yi ermba. Epi ei Gos oł ekii se ermba ei piipi nilim wu Danyel ek nirim mił, epi opu Gos nge konu kun ka wii ele engmba. ¹⁶ Kunum ele, Juriya wu amb pei Juriya konu ei si kindik, tonu komung ei tonu sikirik pungii. ¹⁷ Pe wu nii endi eim tonu ngii ele mułmba wu ei, nga mani pupu eim epi sinermba mon, eim sikir ba. ¹⁸ Pe nga kunum ele wu nii endi eim aka pin mułmba wu, ei nge orung pupu, eim ngii konu konduk simbii ni piimba ei sinermba mon. ¹⁹ Nga amb kangil kembis am ngok mołmun ni, amb kangil mundii mołmun amb ombu kaimb er mołmun. ²⁰ En enim prei er mulnjung kin, jii nimba kunum min, kor owundu kunum ei enim tungu sikir punerngii. ²¹ Kunum ei oł embin tui owundu tonu omba, mei konj sirim kunum ei pepi opu, pe

yi ku, ol embin tui ei mił ok tonu oneririm mon. Nga ekii se mendpił, ol embin tui owundu ei nge tonu onerimba mon ku. ²² Gos eim kunum ei sikir mandi onerim kin, wumb ei pei am pungii. Ba Gos eim wumb simbiı nipi mundum wumb ei piipi kin, kunum ei mandi omba.

²³ “Kunum ei wumb molk yi ningii, ‘Kinei! Gos kindim wu Kraıs ya mani mei ele onum!’ min ‘Orung onum,’ ya nik erngii ei, enim keimi ni piik pii gii ninerngii mon. ²⁴ Kunum ele wumb kombur ok yi ningii, ‘Na wu Kraıs,’ nga wu endi ol ekii se tonu omba epi ei piipi nilim wu; ei ek kend tok erik. Jep ol kanim kanim pei erik erngii ei, Gos eim tuk sipi mundum wumb noman ei to wulu kindngii piim kin, kaplı kindngii. ²⁵ Enim piinmin ei, na enim kanip ok ninj.

²⁶ “Wumb ei ok ek kend tok yi ningii, ‘Eim orung wumb mulalmin konu ele molum,’ yi ningii ei, enim punerngii; min wumb yi ningii, ‘Kinei, eim ya konu ele koi er molum,’ ei enim pii gii ninerngii mon. ²⁷ Enim piinmin, kupu endi tilang erim kupu ei o pupu, wul tilang erpi pupu, wul mani purum mił yi, Gos mei mani kindang wu kingam ei, eim orung omba kunum ei, yi mił ku ermba.

²⁸ “Wumb ni epi kolk pengin konu ele kei Sikapi ok kulou tołmun.”

Ekii Se Gos Kindang Wu Tet im Ei Omba

(Mak 13:24-27, Luk 21:25-28)

²⁹ “Kunum ei ol embin tui ei opu poru neng, ekii se eni opu emii ermba; nga oi opu tilang enermba; yi erang kanjip tonu muł ele boi boi nik mani ongii. Wangin, tonu muł ele epi kanim kanim pei owundu ei olup olup ermba. ³⁰ Kunum ele, Gos kindang mani mei ele wu kingam telim wu ei omba. Erang, tonu muł ele jep ol endi erang keningii. Erang, mani mei ele wumb pei keningii. Ei molk keningii ni, Gos kindang wu kingam telim wu ei tonu muł peł ele molpu omba. Ei eim nge noman dinga owundu ni, tilang owundu wii peng omba. ³¹ Ei eim nge beli owundu tumba ei, ek owundu tengmba. Tengang kin, Gos eim enjel pei kindang, Gos eim wumb nge, simbiı ni mundum wumb ei, si kulou tok wumb pei konu orung orung mei ekin tongndung pupu, endi mei ele molk sik orung singii.”

Ond Pik Ek Ekin Endi

(Mak 13:28-31, Luk 21:29-33)

³² “Enim ond pik ei ond oi mił onguł okuł nipi, nga mun erpi enim mił piingii. Ond kirang ei noł molpu, onguł konj tołum, ei enim piinmin. Ond pik yi nilmin, ‘Akip konu eni mandi ba,’ pa nilmin. ³³ Yi mił ku, ekii se enim epi ombu pei keningii. Kanik, yi ni piingii kunum poru neng omba, kunum mandi enim ni piingii,” pa nim. ³⁴ “Na enim kanip ek keimi nip enim ngond, wu amb enim akip molmun wumb ei kularik kin, kopur konj mulangin kin, Jerusalem konu owundu ei to kis ermba, ei wumb kombur keningii,” nim. ³⁵ “Tonu muł, mani mei ei, pei poru nimba ba Gos ek ka ei poru ninermba mon.”

Wumb Endi Kunum Ele Min Eni Ele Yi Ni Piinanmin

³⁶ “Ba ya mei ele wu endi Jiisas nga orung omba kunum ei, wu endi pii pol tunanim mon. Nga Gos nge enjel ombu piinalmin ku. Nga Gos eim kingam ei pii pol tunanim ku. Arim Gos eim endeim mendpił kunum ei eim piipi molum. ³⁷ Ok wu endi Nowa multum kunum ei, wumb ol kis erik mulnjung. Mulk, ol ei nge ekii se wu kingam orung omba kunum ei, wumb ol yi mił ku er mulngii. ³⁸ Kumb ok noł owundu topu enerim kunum ei, wumb en enim noł kuni ka nok, amb sik, ol yi er pangin opu erik poru neng, Nowa nge eim wumb sip owundu ele tuk puk. ³⁹ Noł owundu tonu om ei, wumb

piinarik mulangin kin konu topu no! opu pim mi!, yi Gos kindang mani mei wu kingam telim wu ei, omba kunum ei yi omba, wumb piinerngii ku. ⁴⁰ Kunum ei wu ta! aka pin kongun er mulngul ei, Gos wu endi sipi, endi sinermba. ⁴¹ Nga amb ta! kongun er talki mulngul ni, Gos opu amb endi sipi, endi mundang mulum. ⁴² Ei piik kin enim kan kun er mulngii; nimbil erang, kunum nenj en enim nge wu owundu ei omba kunum, enim piinanmin mon. ⁴³ Enim epi ei piingii; pe wu endi eim ngii konu piilik ei waning wu endi omba ni piipi, eim ngii ele tep erpi kanpi molum. Ei waning wu opu tuk punalim mon. ⁴⁴ Yi mi! peng kin, en enim er kun er mulngii. Nimbil erang Gos kindang opu mani mei ele opu wu kingam telim wu ei, omba kunum ei enim pii kun erik mulerngii kunum, eim omba.”

*Kongun Wu Kis Elim Ei Kin Kongun Ka Elim Ei Nge Ek Ekin
(Luk 12:41-48)*

⁴⁵ “Pe kongun wu ka nii endi eim noman ka peng molum? Wu eim kongun ei tep ka er molum ei wu owundu nga wu ei eim nge kongun wumb pei, ‘Tep er mulii!’ nim. Nipi, ‘Kuni singii kunum ei, kuni ngokun yi er mulii!’ nim. ⁴⁶ Ekii se eim nge wu owundu ei eim orung opu kenim ni, eim ok ek nirim mi! yi er mulum. Molang, pe kongun wu ei eim ka piyengli. ⁴⁷ Na ek keimi nip enim ngond, kongun wu ei wu owundu eim epi ombu pei tep er mulii neng, tep er mulmba. ⁴⁸ Ba kongun wu kis ei eim nge noman ele piim. ‘Na nge wu owundu ei sikir onermba,’ ni piipi yi er mulum. Ba wu owundu orung omba kunum ei eim piinerim mon. ⁴⁹ Pe eim kongun endi enjing wumb ei kepil topu, eim pupu kuni ni no! nok, wulu pang enjing, konu ele tuk pupu er mulum. ⁵⁰ Pe eim nge wu owundu ei orung omba erim kunum ei piinarpi, eim wu owundu omba ei kui er mulerim mon. ⁵¹ Pe kongun wu mulang, eim nge wu owundu ei opu, eim kongun wu ei kepil kis tum. Topu, sipipi wumb ek keimi ninmin ba ele enim keimi pinalim elmin wumb mulnjung konu ele tok kis enjing. Konu ele, wumb ei ke dinga nik, en enim gupu mong ni anmbil kongk kilip tok mulngii.”

25

Ambil Wenip Engki Nge Ek Ekin

¹ “Kunum ele, Gos sinim tep er molum konu ei mi! ambil wenip engki mulnjung. Ambil ombu en enim wu endi eim amb simba nge omba nik, en enim dup alam si mengk punjung. Sik puk, wu ei andlam ele wang, kan sipin omun nik punjung. ² Ba ambil angil orung en enim noman dinga pim. Nga ambil angil orung en enim noman pinerim. ³ Pe ambil angil orung noman pinerim ombu, en enim dup alam mendpil si mengk tu wunjung; ba nga dup alam no! kopur tu wunenjing mon. ⁴ Ba ambil angil orung noman pim ambil ombu, en enim dup alam sik, ming ele dup no! kulk sik ouni sipnjing. ⁵ Ba amb simba erim wu ei, sikir onerim mon. Yi erang kin, ambil ombu or wang, or pingii pim.

⁶ “Pe or pek mulangin, epin tuk mii memb, wumb wii tok onjung ni yi ninjing, ‘Amb simba wu ei onum. Puk, andlam ele puk, kan sik ongii,’ pa ninjing. ⁷ Pe ambil ombu en enim angik, dup kalk er kun erik punjung. ⁸ Ambil noman pinerim ambil ombu, ek nik ambil noman pim ambil ombu ngunjung. ‘Sin dup alam no! poru ninim, enim dup no! kopur sin ngei!’ a ninjing. ⁹ Ba ambil noman pim ambil ombu, ek nik orung kindik yi ninjing, ‘Dup no! ei sin kindamin, nga enim kindngii ei kapli ermba min mon da. Enim kapli puk top ngii ele konj top erngii,’ ninjing. ¹⁰ Yi nengin kin, noman

pinerim ambil ombu dup alam nol top ermin ni pangin, amb simba erim wu ei mandi tor om. Wang, wu omba nik kui er mulnjung ei ni ambil en enim er kun er mulnjung ei ok, wu amb simba erim eke tuk punjung. Puk, kuni owundu er sim, ei ouni molk kuni nunjung. Nga ngii ondu pim.

11 “Ekii se, ambil eipi noman pinerim kumbur onjung. Ok yi ninjing, ‘Owundu, wu owundu! Nim ngii ondu aki to!’ ninjing. 12 Ba wu owundu ek nipi orung kindpi yi nim, ‘Enim na kin pul mendpil keimi pinaim mon!’ pa nim. 13 Oł yi mił tonu omba ei piik kin, enim kui er mulngii! Kunum endi eim omba ei, tinga omba min, emii peng omba ei, enim pii pol tunanmin mon.”

*Kongun Wu Tekliki Ek Ekin
(Luk 19:11-27)*

14 “Nga ek endi yi ku, Gos wumb tep er mołum konu yi mił. Wu owundu endi eim konu eipi endi ba ni piipi, eim nge kongun wu wei neng, wangin, eim ku nin epi mok topu eim nge kongun wu ombu ngang, kongun erngii nipi ngum. 15 Eim nge kongun wu ombu oł erik, kongun dinga erik elmin mił piipi nim kin, eim nge ku ei mok topu erim. Kongun wu endi ku 5,000 ngum, nga kongun wu endi ku 2,000 ngum, nga kongun wu endi ku 1,000 ngopu yi erim. Er pendpi, eim konu eipi endi pum. 16 Pang, kongun wu endi eim ku 5,000 ngum kongun wu ni, eim sikir kongun top elim endi erpi pupu, ku 5,000 ngum ku, ei sipi nga ku 5,000 orung tuk sipi kindpi se mołum. 17 Pe nga kongun wu endi eim ku 2,000 sim wu, ei eim kongun top elim er pupu, ku 2,000 nga endi sipi tuk kind sepi mołum ku. 18 Ba kongun wu endi ku 1,000 sirim wu, ei eim sipipi ku ni, tukpu sipi mei ele mandring kind pendpi, wu owundu ngum mił ei mendpil pengli nipi pendim.

19 “Wu owundu ei eim kumb ok purum, nga andpi orung om. Kunum ei opu, eim nge kongun wu ombu wii topu tuk sipi, eim ku ngum ek ei nipi piipi ermbii nipi wii tum. 20 Tang, wu endi eim ku 5,000 ngurum wu ni om. Opu yi nim, ‘Wu owundu, nim na kin ku 5,000 ngun ni, na top erip ku 5,000 orung sip, tuk kind pendip moł,’ pa nim. 21 Wu owundu eim ek ei piipi yi nim, ‘Nim kongun wu ka wii! Ninim kongun tep ka er mołun ei, epi kembis tep ka mołun ei, akip nim kindamb, na epi owundu tep er mulnji. Pe nim okun, na noman ka ei silip mok to sipil er mulmbul,’ pa nim. 22 Nga wu kongun endi eim ku 2,000 ngurum wu, ei opu yi nim, ‘Wu owundu, nim na ku 2,000 ngun ni, na kongun top erip er pup ku 2,000 endi se tuk kindip sinj salim,’ pa nim. 23 Eim nge wu owundu ni ek nipi eim ngum, ‘Nim kongun wu ka! Nim wu ka, nim oł ka wii en. Erkin, ninim kongun tep ka en,’ pa nim. Nipi yi nim, ‘Nim kongun kembis ei tep ka molkun ei, akip na nim epi pei tep enjii. Nim okun, na noman ka ei silip mok to sipil er mulmbul,’ pa nim. 24 Pe nga wu endi ku 1,000 sim wu ni, opu yi nim, ‘Wu owundu, nim elin oł ei na piil. Nim ek dinga nikin elin ei na piip, nga nim wumb kuni epi tal pendkin pukun si nolun, nga konu epi endi kuni emb kindilmin ei pukun, kuni wiis ei si nolun elin na kanil. 25 Kanip yi mił piinj. Piip, mund mong erip ni ku 1,000 ngun ei, koi er pendinj palim ei, epi nim nge ninim si!’ a nim. 26 Ba eim nge wu owundu ei ek dinga nipi wu ei kin ek ngum. Ngopu yi nim, ‘Nim kongun wu kis, nim kongun enjii kis erang kor mołun wu. Nim keimi na kanilin, na pup, wu kuni epi ei sip, nga pup, wu kuni wiis emb eipi kindilmin ei sip tangip ele sil?’ 27 Nim nga na ku ei sipkin, ku beng ngii ele kindnji. Nimbil erang en? Yi mił er eran kin, nam orung ombii kunum ele, nam nge ku ei sip, nga ku kopur pendip simbii.’ 28 Pe wu owundu ni ek yi nim, ‘Enim wu ei ku 1,000 ei sik, wu endi ku 10,000 se mołum wu ei, ku

1,000 ei sik ngei!' nim. ²⁹ Nimbił erang wumb en enim epi pei sek mołmun wumb ei, na epi pei ni noman ka wii nga sip ngumbii. Ba nga wumb endi epi pei ni noman ka ei sepi mulermba wumb ei, eim epi ni noman aninga kopur simba epi ei, nga na sip orung simbii; eim wii mułmba,' pa nim. ³⁰ Pe enim molk, kongun wu kis ei sip, olkup tok torung emii enim ele kindei! Kindangin, konu ele molk ngenj kumbii sik, en enim gupu mong kongk, ke nik, kunum kunum kaimb er mułngii,' pa nim.

Gos Epin Kindang Opu Wu Kingam Eim Wumb Pei Mok Tumba

³¹ "Ekii se, Gos kindang mani wu telim ei, omba kunum ei eim embe owundu seng kin, enjel kin ouni ongii. Kunum ei, Gos eim nge king peł tilang ka wii ermba konu ele mułmba. ³² Kunum ei, wu amb pei ok, eim mułmba konu ele kulou tungii. Mułangin kin, eim wumb mok topu, wumb sipi, tilap tał ermba. Ei yi mił, wu endi eim kung siipsiip sipi eipi kindpi, nga kung meme sipi eipi kindpi, eim mił Gos kindim wu Kraisi yi ermba. ³³ Ei eim kung siipsiip sipi, eim angil tundung mondpu, nga kung meme sipi angil taring mondum, ei mił yi ku ermba. ³⁴ Nga king owundu eim mołpu yi nimba, 'Enim na angil tundung mołmun wumb ei, Gos enim kin noman ka ngopu erim wumb ei, Gos sinim tep er mołum konu ei enim nge Gos konu am kumb ok eririm konu ele, nirik wei!' a nimba. ³⁵ 'Nimbił erang ok na kuni tum kunum ei, enim na kuni ngołmun, nga na noł numbii nił ei, enim na noł ngołmun. Nga na konu eipi wu ei, enim na enim ngii konu sipilmin. ³⁶ Na alap pei sineririm kunum ei, enim na alap ngołmun. Na ening pałilim kunum ei, enim na paki tok, kan kun er si mołumun, nga kan ngii peł kunum ei, enim ok na kanik elmin,' a nimba. ³⁷ Nga wumb olkun ka elmin wumb ei ek nik orung kindik yi ningii, 'Owundu, sin nim kunum nenj nim kuni mułun, sin nim kuni ngunjpun? Pe nga kunum nenj nim noł numbii nen, sin noł tu wupun nim ngunjpun? ³⁸ Kunum nenj nim wumb eipi konu mułun, sin nim sipin sin ngii konu sipinjpun? Nga kunum nenj nim alap pei sinerang, sin alap nim ngunjpun? ³⁹ Kunum nenj nim ening tang pen sin nim er ka er paki tupun, nga kan ngii pen sin opun kanpin enjpin ei, kunum nenj enjpin?' ⁴⁰ Pe king owundu ek nipi orung kindpi yi nimba, 'Na enim kin ek keimi mind. Enim epi endi na nge angnan noł kin endi enjing ei, na kin enjing ku.'

⁴¹ "King owundu eim ek ei nipi poru nipi, nga wumb angil tundung mulnjung wumb ei kin ek yi nimba, 'Enim am pungii wumb, enim am si kindik, dup konu pungii ei poru ninermba mon. Pe dup ei, na Ernani er sim konu ele Seisen kin eim enjel ei poru dup konu ele kunum kunum mułngii,' pa nimba. ⁴² 'Nimbił erang ok na kuni muls kunum ei, enim na kuni ngunerik mon. Nga na noł numbii nił ba enim na noł ngonalmin mon ku. ⁴³ Na wu konu eipi wu mult ba enim na sik, enim ngii konu sipnerik. Nga alap pei sinerim kunum ei, enim na alap na ngunerik mon. Nga na ening peng, kan ngii pep muls kunum ei, enim na ok kinarik na paki tunenjing mon.' ⁴⁴ Yi mił neng kin, wumb ombu ek nik orung kindik yi ningii, 'Owundu, kunum nenj nim kuni tang mułun, sin nim kanpin kuni ngunenjpun? Nga kunum nenj nim noł nuwa erang mułun, sin nim noł ngunenjpun, nga nim alap pei sinerang, sin alap ngunenjpun, nga nim ening peng, kan ngii ei, sin kunum nenj sin opun kinenjpun?' ⁴⁵ Wumb ek yi nengin, owundu eim ek nipi orung kindpi yi nim, 'Ba na ek keimi nipi enim ngond. Pe enim kunum endi na engnan noł paki tok enenjing kin, nga enim na kin paki tok enanmin mon ku,' pa yi nimba. ⁴⁶ Pe, wumb tilap ei enim kumep kis singii ei, kunum kunum ngenj kumbii sik, dup konu kis mułngii.

Ba wu oł kun ka ełmin wumb ei, en enim Jiisas Owundu kin kunum kunum konj mułngii.”

26

Peng Pim Wumb Jiisas To Kundmin Ninjing

(Mak 14:1-2, Luk 22:1-2, Jon 11:45-53)

¹ Jiisas eim ek ekin nipi poru nipi pendpi, kunum ele eim ek eim nge er se endim wu ombu ngum. ² “Enim piinmin! Kunum tał mendpił Gos Esrel wumb paki tum kunum ei ‘Pasopa’ kuni owundu nołmun kunum; niłmin, ei tonu wang kunum ele, Gos tonu epin konu ele mani kindang opu ya mei ele wu kingam telim mułum ei, wumb sik, ond peri ele to kundngii,” pa nim.

³ Kunum ele, eim kułmał kałiłmin wumb ni wumb noman pim wumb pei, en enim kułou tunjung. Ei wu Kaiyapas eim kułmał kałiłim wu owundu eim ngii ele kułou tunjung. ⁴ Tok, “Sin nipe oł mił erpin Jiisas ambił gii nipin, sipin koi erpin tumun?” ⁵ Ba en enim nik yi ninjing, “Sinim kor kunum kuni owundu numun kunum ei yi enermin, wu amb sinim kin opu erngii,” ninjing.

Amb Endi Jiisas Peng Ele Kopung Mur Ka Wii Bein Tum

(Mak 14:3-9, Jon 12:1-8)

⁶ Jiisas eim Besanii konu kinj num wu Saimon ngii konu ele mułum. ⁷ Pe amb endi om. Opu, eim noł mił kopung ku ming mił epi endi ku owundu mendpił pułum noł mił, kopung mur ka tołum ni sipipi, Jiisas kuni peł ele kuni nopy mułum konu, peng ele bein tum. ⁸ Jiisas nge ekii siłmin wumb oł ei kanik, en enim popuł sik, ek yi kii sinjing. “Nimbił erang noł mił kopung ei mur ka wii ku owundu pułum ei wii kindim? ⁹ Pe sinim kopung ka wii ei nge simin ni piłamin kin, kopung ei ku owundu sipin ei, wumb kurpu epi sinerang wii mołmun wumb ei ngolmun.” ¹⁰ Jiisas en enim ninjing ek ei eim piipi, eim ek nipi wu ombu ngum, “Nimbił erang enim amb ek embin nik ngonmun? Amb ei eim oł ka wii na kin erim,” pa yi nim. ¹¹ “Kunum kunum wumb epi sinaiłim wumb enim kin ouni mołmun. Ba na enim kin kunum kunum mulał mon! ¹² Amb ei eim kopung ka wii ei na ngenj ele kindim, ei eim erpi na tukpu ele mani kindmba nge erim,” pa nim. ¹³ “Na ek keimi nip enim ngond, konu orung orung ei Gos nge ek ka ei ba. Pang, wu amb ek ei piik, wumb en enim oł ei piingii. Piik, amb ei oł yi erim ni piingii,” pa nim.

Juras Eim Jiisas Sipi, Opu Orung Wumb Ngumbii, Nipi Ek Dinga Nim

(Mak 14:10-11, Luk 22:3-6)

¹⁴⁻¹⁵ Kunum ele kii siłmin wu engki nga tał mulnjung wu ei endi embe, ‘Juras Eskeriyas’ niłmin, wu ei pupu kułmał kałiłim wumb owundu mulnjung konu ele pupu nim. “Na Jiisas enim angil ele ngunj kin, enim nipe na ngungii?” Yi mił neng kin, en enim ku engki tekliki beltik tor kindik, eim ngunjung. ¹⁶ Kunum ele, Juras Jiisas sim kułmał kałmin wumb angil ele kindmba nge, kurpu endim.

Jiisas Eim Kin Ekii Sinjing Wu Ombu Kin Kuni Pasopa Nunjung

(Mak 14:12-21, Luk 22:7-14,21-23, Jon 13:21-30)

¹⁷ Kunum kumna kuni owundu Esrel wumb bres, ‘yiis’ niłmin, epi ei kindnałmin, bres wii nołmun kunum ei, tonu om. Jiisas eim nge ekii siłmin wumb ok yi ninjing, “Sin konu jili nim kuni owundu ei yi ku Pasopa niłmin kuni ei, sin er kun er mułamin nunjii?” ¹⁸ Pe eim ek yi nim, “Enim konu owundu Jerusalem ele tuk pungii. Puk, wu endi kanik yi ningii, ‘Sin ek emb to ngolum wu endi nge kuni numba ngii kan si ngui! Eim kunum mandi

enim,' pa ningii. 'Na nge ekii sik kongun elmin wumb kin ouni kuni nungii ei Pasopa nilmin, kunum ei tonu wang nim ngii ele numun enmin,' " pa nim. ¹⁹ Pe Jiisas eim nge ekii sik elmin wumb eim nim mił yi erik, kuni owundu Pasopa nungii nge er kun enjing.

²⁰ Konu pou neng, Jiisas eim nge ekii sik elmin wumb engki nga tał ouni kułou tok, kuni nungii enjing. ²¹ Molk kuni nok molk, Jiisas eim ek yi nim, "Na ek keimi nip enim ngond, sinim ya mołmun konu tuk ele, wu endi molum wu ei, na sipipi, opu orung wumb ongii kanpi ni ngumba," pa nim. ²² Pe ekii sik elmin wu ombu en enim noman embin piik, wu eipi eipi eim kii sik yi ninjing, "Owundu, ei na min mon?" ²³ Ba Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, "Wu endi na kin ouni eim bres ele mani dis ele kindim wu ei, na sipi, opu orung wumb ngumba. ²⁴ Gos kindim wu kingam na kułmbii pa ni Gos nge ek ka mer mon ele yi ni pałim mił ermbii. Ba wu endi eim na sipipi, opu orung wumb ele kanpi nipi ngum wu ei, Gos eim kin kumep kis wii ei eim kin ngumba. Pe mam eim mengnenełang kin ei ka wii pikang." ²⁵ Yi neng, Juras wu eim sipipi ni peni ele kindimba wu ei ek yi nim, "Ek mon tołum wu, ei na min?" Jiisas ek nipi yi nim, "Ninim ek nin wu ei mendpił."

*Jiisas Eim Ngenj Mił Bres Noł Wain Ei Eim Nge Ekii Silmin Wumb Ngum
(Mak 14:22-26, Luk 22:15-20, 1 Korin 11:23-25)*

²⁶ Kunum ele en enim kuni nok molk, Jiisas eim bres sipi, Gos kin noman ka ngopu, prei erpi bres engin topu, eim nge ekii silmin wumb wu ombu ngum. Ngopu ek yi nim, "Enim sik bres, ei na nge ngenj mił mei!" ²⁷ Nga sipi ond mong noł wain ming kap ei sipi, Gos kin noman ka ek ni ngopu prei erpi noł wain ni ngum. Ngopu, yi nim, "Enim noł wain ei pei nei!" pa nim. ²⁸ Nipi yi nim, "Noł wain ming ei, na nge miyem mił enim nunjung. Na miyem ei nge andan topu, Gos ek dinga nipi pendim ei dinga keimi pałim, nga na miyem bein top, wumb oł kis enjing ei, kil ngumbii ku. ²⁹ Na ek keimi nip enim ngond; pe nga ekii se ei na noł wain endi nga nunermbii moł pup ekii se Erinjpin Gos sinim tep er mołum konu ei, sinim ende mułmun kunum ei, noł wain konj numbii," pa nim. ³⁰ En enim golang konj endi nik poru nik, anda puk, tonu komung Olip ele punjung.

*Jiisas Ek Yi Nim, "Piisa Nim Na Buł Ngunjii."
(Mak 14:27-31, Luk 22:31-34, Jon 13:36-38)*

³¹ Jiisas ek nipi eim ekii sik elmin wumb wu ngopu yi nim, "Akip emii pimba kunum ei, enim na kin pii gii dinga pei pinermba ba aninga kopur pimba. Nga na si kindik konu eipi eipi pungii. Nimbil erang Gos ek yi ninim, 'Na kung siipsiip tep wu to kundamb, kung siipsiip ei konu eipi eipi pungii,' ninim. ³² Ba nga na angip konj tonu pup, ok Galilii konu ele kumb se tor pamb, enim ekii se ongii," Jiisas eim yi nim. ³³ Piisa eim Jiisas kin ek nipi yi nim, "Nim kin ekii silmin wu ombu, en enim pii gii ei wakin tungii; ba na nim kin pii gii nind ei, wakin tunermbii mon!" pa nim. ³⁴ Jiisas ek nipi Piisa ngopu yi nim, "Na ek keimi nip nim ngond, akip emii pimba kunum ele, kei kultu wii tunerang kin, nim kunum tekliki ek yi ninjii, 'Na wu ei na kan poł tunał,' pa yi ninjii." ³⁵ Piisa ek nga nipi yi nim, "Na nim kin ouni kułmbii; ba nim na kan poł tunał, yi ninermbii mon!" Nga eim nge ekii sik elmin wu pei ek yi minj nik punjung.

*Gesemanii Konu Ele, Jiisas Gos Kin Eim Prei Erpi Ngum
(Mak 14:32-42, Luk 22:39-46)*

³⁶ Pe Jiisas kin ekii sik elmin wumb konu endi orung punjung, konu ei embe Gesemanii, nilmin. Konu ele pu molk, Jiisas eim ek nipi eim wu ombu

ngum, “Enim ya ele mulei! Na orung pupu, prei ermbii,” nipi pum. ³⁷ Pupu, Piisa sipi, nga Sependii kingam taʔ kin ouni punjung. Puk, eim noman tuk ele endi miʔ erpi, eim noman embin piim. Piipi kin, eim pii kis piim. ³⁸ Piipi, ek nipi wu kei ngopu yi nim, “Na noman embin tang, ei owundu erang kulmbii peng piind. Enim ya ele molk, na kin ouni tep er muʔngii,” pa nim. ³⁹ Nipi, aninga kopur andpi pupu, eim kumb sipi, mei ele kindpi Erinjpin Gos kin prei erim. Erpi, ek dinga nipi yi nim, “Na Ernan, oʔ embin tui ei nim kapli orung sinjii. Nim na nge noman ele kapli ekii sinenjii ei mon; ba ninim noman ele piinjii miʔ ei, nim erii,” pa yi nim.

⁴⁰ Jiisas eim orung pupu, eim ekii sik elmin wumb ei kenim ni or pengin kin opu to konj kindim. Kindpi kin, eim ek nipi Piisa ngopu yi nim, “Nimbiʔ erang enim wu tekliki kei na kin akip eni endeim ei mendpiʔ na kin tep er mulamin mon? ⁴¹ Enim tep ka er muʔngii ni prei er muʔangin, mon pim kin Seisen nge epi ei enim kin sikir tor omba. Enim noman tuk ele dinga salim ba; nga ngenj oʔ ei dinga pinalim mon,” pa nim.

⁴² Kunum nga endi eim orung pupu, prei erpi ek dinga nim, “Na Ernan, ya oʔ embin tui ngenj kumbii ei, na si kindmbii ni piind; ba nim na noman ele ekii sinerii! Ninim nge noman oʔ minj erii!” pa yi nim. ⁴³ Jiisas eim nga opu kenim ni ekii se elmin wu ombu or pek mulnjung. Muʔangin, wu ombu en enim ningiʔ or peng mulnjung.

⁴⁴ Nga wu ombu si kindpi pupu, prei erim. Ei kunum tekliki miʔ yi erim. Prei erim ei eim ok prei erim miʔ nga yi erim. ⁴⁵ Ekii se eim opu, eim nge ekii sik elmin wu ombu kanpi, to konj kindpi, ek yi miʔ nim. “Enim nga or pek kor moʔmun min? Pe mendpiʔ kunum tonu om wu endi opu, Gos kindang wu kingam moʔmun wu ei sipi, oʔ kis elmin wumb angil ele pendngii nge ongii enmin. ⁴⁶ Enim angk, muʔangin sinim pamin! Wu endi na opu orung wumb kin ngumba, eim pe mandi onum.”

Juras Opu Jiisas Sipi, Wumb To Kundngii Nipi Ngum

⁴⁷ Jiisas eim ek nipi muʔang, Juras wu ei Jiisas nge ekii sik elmin wu engki nga taʔ, wu tuk moʔmun wu, endi om. Om konu wumb tilap owundu endi ouni onjung. Onjung wumb ei tui kileng epi ni, kepii owundu muʔmun epi sik si mengk onjung ei wumb kulmaʔ kaʔilmin wu ni, Jura men ngii noman pim wu ombu wumb ei kindnjing. ⁴⁸ Juras wu ei opu orung wumb ngum wu Jiisas kan sipi ninj kin pupu ngunj kangilpi yi enj kin, ei “Enim noman peng onmun wu ei ermbii,” pa nim. “Nga enim ok kin eim ambiʔ gii nik sipngii,” pa nim. ⁴⁹ Pe Juras eim opu Jiisas muʔmun konu mendpiʔ kun opu yi nirim, “Ek emb toʔmun wu, nim kapli moʔmun min?” Nipi kin, Jiisas muʔmun konu ele eim ngunj kangilim. ⁵⁰ Pe Jiisas ek nipi yi nirim, “Wu puʔ, nim enjii on oʔ ei sikir enjii!” Wumb pei sikir ok eim ambiʔ gii ninjing. ⁵¹ Wu endi Jiisas kin mandi muʔmun wu ni angil mani kindpi, tui kepii endi sipi kulmaʔ kaʔilim owundu nge kongun wu onjung wu ei endi tang kom kilip topu mani pum. ⁵² Pe Jiisas ek nipi yi nim, “Nim tui kepii ei orung kind pim konu pend. Nimbiʔ erang wumb pei tui ele opu ermin ni erangin wumb pei tui mond kulngii. ⁵³ Pe nim piinan. Na Ernan wii tamb eim nge enjel pei, na paki tok kindang ongii, ei opu tilap engki nga taʔtaʔ ei to mani kindmba miʔ,” pa nim. ⁵⁴ Ba na yi miʔ eramb kin, Gos nge ek ok ele palim ele nge na kulmbii nge nind ei, ek pule keimi tonu onermba mon!” pa nim.

⁵⁵ Pe kunum ele Jiisas eim ek nipi, wumb tilap onjung wumb ei ngopu yi nim, “Eim tui ni dolu epi ambilk tu wunmun na sik ei waning wu endi miʔ ambiʔ gii ningii enmin min? Kunum kunum na Jura men ngii owundu ele moʔup ek nip wu amb ngop er muls ba enim na ambiʔ gii ninenjing mon!

⁵⁶ Ba kumb ok Gos oġ ekii se ermba ei piik niġmin wumb ombu ek mon ok pulk ek ei keimi tonu om. Ei yi miġ epi pei tonu om.” Pe Jiisas nge ekii sik eġmin wumb pei eim si kindik sikir punjung.

*Juras Jiisas Sipi Opu Orung Wumb Onjung Konu Ngum
(Mak 14:53-65, Luk 22:54-55,63-71, Jon 18:13,14,19-24)*

⁵⁷ Wumb ok Jiisas ambil gii nik sipik, kuġmaġ kaġiġim wu owundu Kaiyapis eim ngii eġe sipnjing. Pe lo ek poltmun wumb ni peng pim wumb pei kufou tok mulnjung. ⁵⁸ Piisa Jiisas sipnjing konu ekii se pum; ba eim turii miġ yi pum. Eim pupu kuġmaġ kaġiġim wu ei ngii kung gui eġe nirik pum. Pupu, opu wu mulnjung konu ouni mulnjung. Pe Piisa eim epi nipe erngii nipi kan muġum. ⁵⁹ Nga kuġmaġ kaġiġim wu owundu ni kaunsil wumb pei ek piik kun pinalim ek kend wu ni ek nipi nik Jiisas to kundngii ek ei wu kumbur kan simin ninjing. ⁶⁰⁻⁶¹ Pe wumb pei ok ek kend tok yi ninjing. Ba eim to kundngii ek endi kan sinenjing mon. Nga ekii se wu taġ okuġ. Ek yi ninjingiġ, “Wu ei, ‘Gos men ngii owundu ei er kis mondpu, nga kunum tekliki mendpiġ tekmbii,’ nim,” pa yi ninjingiġ.

⁶² Nga kuġmaġ kaġiġim wu owundu angpi ei ek nipi Jiisas ngum, “Nim ek endi ni orung kindnenjii min? Nipe ek wumb ek ei nik nim kin ngonmun?” a nim. ⁶³ Ba Jiisas eim ek endi ninerim. Nga kuġmaġ kaġiġim wu owundu ni ek nipi ngum, “Na nim kin nip kii simbii end ei Gos Owundu nge embe eġe ni kunum kunum konj moġum ei nge nimbii end. Ei nim ek nikin sin ngan piimin. Nim Gos kindim wu Kraiis Gos nge kingam min mon?” pa nim. ⁶⁴ Jiisas ek ni orung kindpi yi nim, “Nim ek nin miġ ei poru ninim. Ba na enim kanip nind. Ekii se kunum nga Gos kindang opu mei eġe wu kingam wu ei na keningii ni Gos dinga owundu angil tungund eġe moġup, na Gos nge epin kupu eġe pei peng mani ombii,” pa nim. ⁶⁵⁻⁶⁶ Jiisas ek yi miġ neng kin, kuġmaġ kaġiġim wu owundu ni popuġ sipi eim konduk ei to piltan to kembis kembis erim. Erpi ek yi nim, “Gos kin ek buġ morung ninim. Sin eim kin ek nga piinermim. Ek kis ei enim wumb pei piik poru ninmin. Enim er piinmin miġ nenj?” a nim. Wu num ombu eim ek dinga nik orung kindik yi ninjing, “Eim oġ kis endi erim, kumep kis sipi eim kuġmba,” ninjing.

⁶⁷⁻⁶⁸ Pe enim Jiisas kumb eġe jipambiġ tok, eim tunjung. Wumb ombu en enim angil kin se andik eim tunjung. Tok ek yi ninjing, “Nim ek nikin oġ ekii se tonu omba nge ek niġin eġin wu ni pe nim nii kepii tonum?” a ninjing.

Piisa Ek Yi Nim, “Na Jiisas Kinaġ!”

(Mak 14:66-72, Luk 22:56-62, Jon 18:15-18,25-27)

⁶⁹ Piisa eim torung moġpu, eim ngii eġe kung gui tukrung muġum. Kunum eġe pe kongun amb endi opu yi nim, “Nim wu ei Jiisas Galilii konu eġe wu ni moġum,” pa nim. ⁷⁰ Ba Piisa ek nipi wumb pei ngopu yi nim, “Nim ek nin ek ei na pii kun enand mon,” pa nim. ⁷¹ Pe nga eim anda pupu ngii tak tor kindiġmin eġe muġum. Nga amb endi opu ek nipi wumb mulnjung ei kanpi nim, “Wu ei Jiisas kin ouni Nasares konu eġe mulnjunguġ kenj wu,” pa nim. ⁷² Piisa nga ek dinga nipi tonu kindpi yi nim, “Na ek keimi mendpiġ nind, na wu ei na kinaġ,” pa nim. ⁷³ Ekii se wumb molk nga wu kumbur ok ek nik yi ninjing, “Keimi, nim tiġap wu ei nge ek ninim ei miġ ku nim ek ende nin ei sin piipin ninmin,” pa ninjing. ⁷⁴ Nga Piisa eim ek dinga mendpiġ nipi yi nim, “Na ek keimi mendpiġ ninenj kin Gos na to kundmba. Na wu ei kinaġ mon,” nim. Nipi poru neng, kei kultu wii tum. ⁷⁵ Pe Piisa moġpu piim ni Jiisas eim kanpi nirim ek ei piim. Ek yi nirim, “Kei kultu wii t unerang, na nge embe kunum tekliki yi miġ ninjii ei, ‘Nim na piinan.’” Pe Piisa anda pupu ke dinga nim.

27

Pailos Mułum Konu Jiisas Sipnjing (Mak 15:1, Luk 23:1-2, Jon 18:28-32)

¹ Konu tingang, kułmał kałiim wumb ni wu peng pim wu pei Esrel wumb kin ek nik piik Jiisas to kundngii ek endi nininjing. ² Jiisas eim kan tok sipik, Pailos Rom gapman owundu endi mułum konu sipik ngunjung.

Juras Kułum Poru Nim (Aposel 1:18-19)

³ Pe Juras eim Jiisas sipi, opu orung wumb ngum wu ei, eim kenim ni Jiisas kos erik kin, oł embin tui ngangin, Juras kanpi kin, eim noman ak topu kin, ku engki tekliki se mengpi, orung tu wupu kin kułmał kałiim wumb ni peng pim wumb mulnjung konu sipi ngumbii ni tu wum. ⁴ Pe eim ek yi nim, “Na oł kis enj. Na wu ei mong endi sinerim ei ni to kindinj. Pe eim to kundngii enmin,” pa nim. Ba wu ombu en enim ek yi ninjing, “Ei sin epi mon ei, ninim nge epi,” pa yi ninjing. ⁵ Pe Juras ni wu ei eim ku ni olkup topu men ngii owundu ele tuk kindim. Kindpi, eim pupu kan to kułmbii ni pupu, kułum.

⁶ Ba kułmał kałiim wu Owundu ombu ku ei sik kin ek yi mił ninjing, “Wu endi to kundmun nipin ku ngunpun ku ei nga ya sinim kin orung ngonmun, ei men ngii ele nirik sipnermin. Nimbil erang ku ei miyem ku.” ⁷ Wumb ombu en enim ek endi ni piinjing, Piik yi ninjing, “Ku ei sipipin mei endi wumb nilmin mei ele, ‘Wu endi mei ming sin elim,’ mei ei top enjing. Konu turii, wumb ei tukpu ele simba.” ⁸ Yi ninjing konu ei embe sik wumb yi nilmin, “Mei ei miyem mei,” nik konu ei pe salim ku.

⁹⁻¹⁰ Kumb ok Gos eim ek endi ni tor kindiim wu Jeremaiya gupu ele neng kin oł ekii se tonu omba ei piip nirim mił keimi tonu om. Eim ek yi mił nirim, “Esrel wumb ku 30 ei, Jiisas top nik enjing mił ku ei wu endi mei ming sin elim mei ei top er sinjing. Ei Owundu nirim mił yi mił keimi tonu om poru nim.”

Pailos Jiisas Kanpi Kii Sim (Mak 15:2-5, Luk 23:3-5, Jon 18:33-38)

¹¹ Jiisas sipik Rom gapman owundu Pailos mułum konu kumb ele endindnjing. Pe Pailos ei ek nipi eim kii sim. “Nim Jura wumb king molun min?” Jiisas ek yi nim, “Ei ninim ek yi nim.” ¹² Ba kułmał kałiim wu ni peng pim wu ombu kin ek endi nik Jiisas kin ngunjung ni eim ek endi nipi orung kindpi ngunerim. ¹³ Pe Pailos ek nipi Jiisas ngopu yi nim, “Nim kos erngii wumb ek pei ninmin ei nim piinan min?” ¹⁴ Ba Jiisas eim ek endi nipi orung kind ngunerim mon. Yi erang kin Pailos eim puku sipi nimbil erang enim ni piim.

Pailos Yi Nim, “Jiisas Ond Peri Ele Teil” (Mak 15:6-15, Luk 23:13-25, Jon 18:39-19:16)

¹⁵ Nga kuni owundu ‘Pasopa’ nilmin kunum ele, kan ngii pałiim wumb ei kung ngii endeim endeim ni gapman wu owundu ei kan wu tor kindpi elim ei wumb pei en enim wu ei omba nengin Pailos tor kindiim. ¹⁶ Pe kunum ei, wu kis wii endi kan ngii pirim, wu ei embe ‘Barapas,’ nilmin. ¹⁷ Wumb kułou tok mułangin kin, Pailos ek nipi wumb kii sirim, “Na wu nii endi enim kin tor kindmbii? Pe na Barapas kindmbii min? Jiisas Kraiss ninmin ei kindmbii?” ¹⁸ Pailos eim piim, wumb pei Jiisas embe to mani

kindmin ni piinmin sin sinim embe to tonu ba ni piik, tu wuk kos ele tu wunjung ni piim.

¹⁹ Pailos eim kos piipi ek nipi kun elim konu ele mulang, eim nge ambim ei ek nipi kindpi yi nim: “Nim wu ol kun ka wii ei ol kis endi enerim wu ei kin ol endi eneri! Na akip epin or kumb wu ei kin er kanip noman embin tang mol,” pa nim.

²⁰ Ba kulmal kalilmin wumb ni peng pim wumb ei ok wu amb wii muljung ele ek dinga ngok yi ninjing. Enim Pailos kin kii sipi, “Barapas kindan wii pangli nik Jiisas to kundi ei nei!” pa yi ninjing. ²¹ Ba gapman owundu ni ek yi nim, “Ya wu ta! molmbul ei wu nii endi enim kin kindmbii?” Wumb pei molk yi ninjing, “Barapas wangli!” ninjing. ²² Pailos ek nipi orung kindpi yi nim, “Pe na Jiisas kin nimbil ol ermbii Kraiss pa ninmin ei?” Wumb pei molk yi ninjing, “Ond peri ele tonu to kundii!” ninjing. ²³ Ba Pailos ek yi nim, “Nimbil erang wu ei eim ol kis nimbil ol endi erim?” Pe wumb wii dinga tok yi ninjing, “Tonu ond peri ele to kundii!” ninjing. ²⁴ Pailos eim yi piim, “Na ek nind ei kapli enanim, wumb ek pei nik dinga enmin ei opu tonu omba,” ni yi piim. Piipi, eim wumb pei muljung konu ningil ele eim angil was erpi yi nim, “Na wu ei kin ol kis endi erpi wu ei to kundngii ninand mon. Ei enim wumb pei en enim noman ele nimbil ol erngii, na mon.” ²⁵ Pe wu amb wumb pei ek ni orung kindik yi ninjing, “Ei sin ol kis enmin wumb ei nge sin kangil ni sin pe pu! sin sinim kin kumep kis tonu omba,” pa yi ninjing. ²⁶ Wumb yi nengin kin, Pailos Barapas tor kindang pun. Pe Jiisas eim opu wumb angil kindnjing, kepii tok ei sipik ond peri ele to kundngii nge sipnjing.

²⁷ Pe Pailos nge opu elmin wu ombu Jiisas sipik gapman ngii ele nirik sipik eim kin kulou tok muljung. ²⁸ Mol, eim konduk ei gulk kindik, king mil kon sakis kundii eipi endi kindnjing. ²⁹ Kindik, nga eim peng ele peng kon mondunmun nik kan jimbiltang ei nge kirang ombu engin to sik kin tonu eim peng ele mundnjung. Pendik dolu endi sipik eim angil tundung ele engindnjing. Nga en enim mandi ming gopsing pii pol molk eim kin se ek kulsik ek paki tok yi enjing. “Jura wumb wu king owundu nim kunum kunum kinan molulum wu,” pa ninjing. ³⁰ Nik, eim kumb ele jipambil tok, kepii sim ni sik eim peng ele kepii tok yi enjing. ³¹ Eim kin se ek kulsik ol yi er poru nik, king mil konduk kundii eipi ni gulk tor sik, konduk eim nge orung kind pendnjing. Pendik eim sipik, ond peri ele ni tungii nge sipnjing.

Jiisas Ond Peri Ele Nil Tunjung

(Mak 15:21-32, Luk 23:26-43, Jon 19:17-27)

³² Pe andlam ele punjung ni Sairiini wu endi om wu ei embe Saimon. Wu om konu, “Ond peri ei ko wii!” Nengin, Jiisas ond peri ei wu ni ko wum. ³³ Puk konu endi tor punjung konu ei embe, ‘Golkasa’ nilmin, konu ele tor punjung. Konu ei wumb kanilmin ni, wumb peng embil ni kumb ningil ni yi mil seng kanik kin konu embe yi mil nilmin. ³⁴ Wumb nol wain endi ngunjung eim nopo piim ni epi endi eim num ni kumbii erang piipi mon nim. Nimbil erang eim nol ei nopo kulii mil kolpu peng kin eim ngenj kumbii simba pinerang kin mon nim.

³⁵ Pe Jiisas ond peri ele nil to pendik, eim nge konduk sik kin opu ond wumb ku kembis mil epi ei kinmal erik kin wu nii endi eim konduk simba nik yi enjing. ³⁶ Pe opu ond wu ombu mani molk kin Jiisas kin tep er muljung. ³⁷ Ok mon endi to pendnjing konu ele Jiisas peng ele pim. Ei kos piinjing ek ei nge nik mon polk pendnjing, “Ei Jiisas, Jura wumb nge king.” ³⁸ Jiisas pim konu orung orung ele wu ta! opu erkil epi waning sikil

epi elmbil wu tał ond peri ele to pendnjing. Wu endi Jiisas angil tundung pim. Endi angil taring orung pim.

³⁹ Wu amb ni wumb ok Jiisas kin ek buł morung nik peng ak tok orung enjing. ⁴⁰ Erik yi ninjing, “Nim men ngii owundu ei kis mułang nga kunum tekliki konj tekmbii nin wu; pe nim Gos kingam keimi pim kin, tonu ond peri ei si kindpi mani wan kinamin!” yi ninjing. ⁴¹⁻⁴² Yi mił ku lo ek piłmin wumb ni peng pim wumb ni kułmał kalk elmin wumb pei molk eim kin ek buł ambilk yi ninjing. “Eim wumb eipi kin paki tum; ba eim akip eim paki tunermba mon. Eim sin Esrel nge wumb king pim kin, kapli pe tonu ond peri ele si kindpi mani wang, sin eim kin pii gii nimin,” pa ninjing. ⁴³ “Eim Gos kin pii gii nipi kin na Gos kingam moł ninim. Ei Gos eim kin noman ngum kin, akip eim paki tang kenmin,” ninjing. ⁴⁴ Pe wu tał epi waning sikil elmbil wu tał ond peri ele to pendnjing wu tał Jiisas pim konu mandi pinjingil wu tał ek buł ambilkil ninjingil ku.

Jiisas Eim Kulum Poru Nim

(Mak 15:33-41, Luk 23:44-49, Jon 19:28-30)

⁴⁵ Pe konu tinga eni kunum beli salim kunum ei emii pim. Pep, pang pang nga konu pou neng eni tekliki erim. ⁴⁶ Konu eni tekliki ermba erang, Jiisas eim wii dinga topu Jura nge wumb ek ele yi nim, “Eli eli lama sambasani?” Yi nim ei pule yi, “Na Gos nim na nge Gos nim na nimbil erang si kindin?” ⁴⁷ Ba wu kombur mandi molk piinjing ni yi nim, “Neng kin, wu ombu molk mon, wu ei ek ni tor kindiłim wu Elainja wii tonum,” pa yi ninjing. ⁴⁸ Pe sikir wu endi tuk mulnjung wu ni pupu omb ngenj nok sinjing ei sipi noł wain ele mani kindpi; kandang kin noł wain kopup tuk seng dolu endi sipi dolu topu sipi Jiisas ngamb noł ei numba ni sipim. ⁴⁹ Ba wu kombur molk yi ninjing, “A nim giyeng ni moł. Eim nimbil oł ermba ei kenmin, yi neng kin, Elainja opu eim paki tonum min ei kenmin,” ninjing. ⁵⁰ Jiisas nga wii dinga tum. Pe eim nge noman tuk ele kandang pum.

⁵¹ Kunum ele mendpił men ngii owundu ele alap owundu endi tuk Gos nge men ngii palting ele ondu ngo pendnjing konu ele wumb tuk punałmin konu pendnjing alap ei tonu piltan topu mer mani tor pum. Pupu, alap opu tał mił yi erim. Erang kin, wumb Gos kin pungii nge aki tum. Topu, kunum ele, mendpił kon kopu owundu tang kin, kom ku owundu pim ni mani pupu purum. ⁵² Nga mer mei ele wumb kulii tukpu tołmun konu ei ombułpu aki topu wii seng kin Gos eim wumb pii gii ni molk, kulnjung wumb ombu angk tonu ok konj mulnjung. ⁵³ Nga en enim mer tukpu ele wakin to si kindik angk tonu ok kin ok Jiisas eim kołpu; nga angpi tonu opu konj mołpu, tonu konu owundu ka wii ele tuk peng wumb pei kenjing konu ele en enim tuk punjung.

⁵⁴ Opu elmin wumb tep elmin wu ni opu wu kombur kin mulnjung ni konu kopu topu oł kanim kanim erim ni kenjing ei Jiisas pim konu tep er mulnjung wu ombu en enim oł ei kanik tungu erik,” yi ninjing. “A keimi wu, ei Gos nge kingam mołum,” pa ninjing. ⁵⁵ Amb pei mulnjung amb ei Jiisas ek ekii siłmin amb ombu Galilii konu si kindik eim kin ouni tu wunjung ok eim paki tunjung; ok konu turii mił angk kenjing. ⁵⁶ Amb mulk konu tuk ele amb kombur mulk, amb ei endi Mariya Makandala kin Mariya endi Jeims angim kin Josep tał menginjngil kin, nga amb endi Sepndii nge kingam tał ei menginjngil kin mulnjung.

Jiisas Ngenj Ei Sipik Ku Tukpu Ele Pendnjing

(Mak 15:42-47, Luk 23:50-56, Jon 19:38-42)

⁵⁷ Konu pou neng, wu endi om wu ei embe Josep, wu ei Jiisas nge ekii silim wu, Aramasiya konu ele wu eim ku pei salilim wu. ⁵⁸ Josep eim opu, Pailos mulum konu kii sipi yi nim, “Jiisas ngenj ei na sipmbii min?” nipi kii sim. Seng kin, Pailos eim opu wumb ei neng, Jiisas ngenj ei tu wuk eim ngunjung. ⁵⁹ Pe Josep ni wu ei eim alap konj kuru endi sipi, Jiisas ngenj ele pandi tum. ⁶⁰ Pe Jiisas ngenj ei sipipi eim nge tukpu konj ele pendim. Eim tukpu ei tuk kom ku owundu ele wumb kombur sik, konu ele Jiisas tuk kind pendik, kom ku owundu endi sik peri ngok sipik pendik tukpu ele pendnjing. Pendik, en enim punjung. ⁶¹ Mariya Makandala nilmin amb ei kin, Mariya nilmin amb endi kin ouni mulnjungul. Amb tał tukpu peng ele mandi molkuł kankil mulnjungul.

Jiisas Tukpu To Pendnjing Ele Opu Wumb Tep Er Engnjing

⁶² Kupiiring nga kor kunum epi er kun almin kunum ei opu peng, kulmał kahilmin wu ni, lo ek ekii silmin wu ni pei puk Pailos ngii konu kulou tunjung. ⁶³ Tok, Pailos kanik yi ninjing, “Wu owundu, sin piinmin ei, wu ek konj mulpu ek kend wu ei, ‘Kunum tekliki mendpił tukpu ele angip op tonu bii,’ ninim ninmin,” pa ninjing. ⁶⁴ Nga ek yi ninjing, “Nim ek yi ninjii, ‘Tukpu ele pandi dinga tok, tep ka er mulangin kin, kunum tekliki poru nimba. Mon peng kin, eim nge ekii sik elmin wu ok waning sipik wumb kanik nengin ninjing, ei eim ngenj tuk ele pinałim, eim angpi tonu opu konj pum.’ Ek ok ek ei op ekii seng, ekii se ek kend ei opu kumb ele ba palim.” ⁶⁵ Pailos ek nipi orung kindim, “Enim puk tep mulngii opu wu tilap endi singii. Sengin, puk tukpu ei pandi tok dinga wii er pendngii. Enim elmin mił erngii.” ⁶⁶ Yi neng, puk tukpu pandi dinga tungii punjung. Puk, tukpu ele oł endi dinga enjing ei wumb tuk onerngii nik kin, tukpu ele to dangndik pendnjing. Nga opu wu kombur tukpu ele, “Tep er mulei!” nengin, tep er mulnjung ku.

28

Jiisas Nga Angpi Tonu Konj Pum (Mak 16:1-10, Luk 24:1-12, Jon 20:1-10)

¹ Kor owundu kunum poru neng, kupiiring mandi ele amb Mariya Makandala seng kin, nga Mariya endi kin ouni okuł, Jiisas tukpu ele kenmbil nikil onjungul. ² Pe sikir konu kopu owundu tum, Gos Owundu nge enjel tonu epin si kindpi mani om. Opu, ku ni ambil ak tang, ak topu orung pupu pim. Peng kin, tonu peł ele eim tonu mulum. ³ Eim nge kumb ele kupu kuru mił tilang erim. Nga konduk ei kupu mił kuru mendpił pim. ⁴ Opu wu ombu en enim mund mong erik, puku sik wumb kulii mił mendpił pek mulnjung.

⁵ Ba enjel ek nipi amb tał ngopu yi nim, “Elip mund mong enerel mon! Na piind elip Jiisas kurkuł onmbuł ni piind. Wu ei ond peri ele to kundnjung. ⁶ Eim ya konu ele mulałim, eim angpi nga konj tonu pum. Eim ok ek nirim mił yi erim. Pe elip okuł eim pim konu ei keningil wel!” nim. ⁷ Pe elip amb tał sikir pukuł, eim nge ekii silmin wu ombu mulnjung kankil kin, ek yi ninjingil, ‘Eim tukpu ele si kindpi, nga angpi konj tonu pum. Piinmin! Eim Galilii konu ek pupu mulmba punum, enim ekii se puk eim konu ele keningii,’ pe na ek nipi elip ngunj,” pa nim. ⁸ Amb tał el elip mund mong erkil ka piikił sikir pukuł tukpu si kindkil ei nge ekii silmin wu mulnjung konu kankil yi ninjingil.

⁹ Nikil pangil nga sikir Jiisas eim amb tał andlam ele kan sipi ek yi nim, ‘Elip onmbuł?’ Nga amb tał el elip eim simb ele ambil gii nikil molkuł ek ka nikil prei enjingil. ¹⁰ Jiisas ek nipi amb tał ngopu yi nim, “Elip mund mong

enerel! Elip pukuł na engnan noł kan ningił. Nengił kin, puk Galilii konu ele puk mułangin kin, na konu ele wumb ei keningii,” yi nim.

Opu Elmin Wumb Ek Pol

¹¹ Amb tał andlam ele tuk pukuł opu wu ombu konu owundu ele puk kin kułmał kałiłmin wumb mulnjung konu epi tonu om mił ek kanik onjung mił ninjing. ¹² Pe kułmał kałiłmin wumb ei ni peng pim wu num ombu kułou tok molk ek nik, “Opu elmin wu ombu ku owundu ngumun,” pa yi ninjing. ¹³ Nik, opu wu kanik ku owundu ngok ek yi ninjing, “Enim yi ningii, ‘Sin or pinjpin kunum ei eim nge ekii silmin wu ok eim ngenj ei waning sipnjing,’ yi ningii,” pa nik. ¹⁴ “Nga gapman wu owundu ei eim ek endi nim kin, sin eim kin ek nemin, enim kin ek endi pinermba,” pa ninjing. ¹⁵ Yi mił nengin kin, opu elmin wumb ku ei sik kin, oł ei nik mił endi ei enjing. Nga ek ei Jura wumb konu orung orung pei piik pangin, pe ek ei piinmin ku.

Jiisas Eim Kin Ekii Sik Wu Ombu Kin Tonu Om

(Mak 16:14-18, Luk 24:36-49, Jon 20:19-23, Aposel 1:6-8)

¹⁶ Eim nge ekii sik wu engki nga endeim ei puk Galilii komung konu punjung. Puk, ele punjung ei Jiisas ek nipi mił konu ele punjung. ¹⁷ Puk, Jiisas kanik eim kin ek ka nik men tok erik; ba wu kombur noman tał er pim; “Ei Jiisas mendpił min wu eipi da?” ni piinjing? ¹⁸ Jiisas eim wumb mandi opu ek dinga nipi eim wu ombu ngopu yi nirim, “Gos eim mei ele noman dinga ni tonu epin noman dinga ei pei na ngum. ¹⁹ Enim ei piik, konu orung orung wumb pei kin puk, na ek ka enim kin ngok, wumb ei na kin pii gii ningii ei na nge wumb pei ekii sik mułngii. Wumb ei noł pingii ei, na Ernan embe ni na eim kingam embe ni Gos Gui Ka embe ele noł pendik dambiltik ende puk ngungii. ²⁰ Enim na ek nip ngond mił yi enim puk wumb kanik ek yi nik ngungii, enim piinmin ei na enim kin kunum kunum moł, ei moł pamb kunum poru nimba,” pa nim.

Jiisas Nge Ek Ka Mak Pułum

*Wu Jon Wumb Noł Pendpi Ngołum Wu Gos Ek Ni Tor Kindim
(Masyu 3:1-12, Luk 3:1-18, Jon 1:19-28)*

¹ Ek ka ei nge Gos kingam Jiisas Kraiss nge ek ka tonu om. ² Wu endi embe Aisaiya, Gos ek ni tor kindilim wu, ek kos ei nge ok yi mił pułum. Eim Gos ek ka nipi eim kingam kin ngum,

“Na wu endi nim nge ek poł kindamb sipi nim. Ei nim andlam topu ba; yi mił ekii se wumb nim onjii ni piik mułngii. ³ Wu endi wumb mulenjing konu ele wii dinga topu mołum. ‘Wu owundu eim omba enim. Enim noman tuk ele er kun erik mułngii!’ ”

⁴ Jon wumb noł pendpi ngołum, wu eim ele wumb mulenjing konu, eim Aisaiya kumb ok nirim mił tonu orum. Jon eim Gos ek ka endi nipi wumb ngum. Ngang kin, “Wumb noman ak tok pii gii nengin kin noł pendpi ngum. Ngang kin, Gos wumb oł kis ombu kil ngopu si kindmba. ⁵ Pe Jura mei owundu wumb kin, Jerusalem konu tuk mulnjung wumb kin pei punjung. Puk, Jon mułum konu ele tuk punjung. Puk, Jon mułum konu of kis ombu ni tor kindik ngunjung. Ngangin kin, wu Jon wumb noł pendpi ngum. Noł ei embe Joran.

⁶ Pe Jon eim kon endi kindilim, konduk ei, kung kamil ngenj elmin, kon ei kindim. Jon eim kan endi tuk kend ele, tuk sipi tełim ku. Eim guimbu kin, piimi muł kin, nopu endim. ⁷ Pe Jon ek nipi wumb ngum, “Wu num endi na ond konu ele ekii se omba wu ei, na dinga ei kapli si kindmba. Na wu ka mon, na mei ele wu mendpił. Na eim simb su kan ei kapli si kindmbii, ba eim wu num mołum,” pa nim. ⁸ “Na enim noł mendpił pendpi ngond; ba wu endi ekii se omba wu ei eim, Gos Gui Ka ele noł pendpi enim ngumba,” pa nim.

*Jon Jiisas Noł Pendpi Ngum
(Masyu 3:13, Luk 3:21-22)*

⁹ Kunum ei, Jiisas Galilii Nasres konu ele si kindpi om. Pe Jon Jiisas noł Joran ele noł pendpi ngum. ¹⁰ Kunum ele Jiisas eim noł si kindpi, opu kenim ni, tonu kupu muł wu ał pum. Pang kin, Gos Gui Ka kei Kurmuł mił mani opu, Jiisas kin mułum. ¹¹ Pe Gos ek ka endi ei tonu muł ele tor opu yi nim, “Nim na kingam mendpił, na nim noman pałim. Na noman ka wii nim kin ngond,” pa yi nim.

*Seisen Eim Jiisas Ermba Mił Kenmbii Ni Erim
(Masyu 4:11, Luk 4:1-13)*

¹² Sikir Gos Gui Ka Jiisas sipi mei wumb mulenjing konu ele sipi kindim. ¹³ Jiisas mułum kunum ei 40 pei mułum. Pe Seisen eim Jiisas ermba mił kenmbii ni erim. Erang kin, Jiisas eim kui, ka, kei, kung simbbii nin, epi mulnjung konu ele mułum. Ba wumb mulenjing mon. Nga Gos enjel eim paki tunjung.

*Jiisas Eim Kongun Pułngun Mondpu Erim
(Masyu 4:12-22, Luk 4:14-15, 5:1-11)*

¹⁴ Nga ekii se Jon kan ngii mułum, kunum ei Jiisas Galilii konu ele opu, Gos ek ka nipi ngum. ¹⁵ Ngopu yi nim, “Gos kunum ele tonu omba nirim pe tonu onum. Gos sinim tep erpi omba enim. Enim noman tuk ak tok Gos ek ka pii gii ningii,” pa nim.

*Jiisas Wu Kapil Kapli Wii Tum
(Masyu 4:18-22)*

¹⁶ Nga Jiisas no! gopu Galilii wer ele andpi mu!um. Jiisas Saimon kin, angim Endru tel kenim. Wu ta! no! gop ele omu kon polku! mulnjungu!. Wu ta!, omu kongun ele elmbil wu. ¹⁷ Jiisas ek nipi wu ta! ngum, "Elip na ond konu ekii se we! Elip na ek ka nip ngamb, elip wu yi mi! singi!," pa nipi ngum. ¹⁸ Pe sikir, wu ta! omu kon si kindki!, onjngu!. Oku!, Jiisas pum konu ele ekii se punjngu!. Puku!, ekii se, eim ek piingil nge punjngu!.

¹⁹ Nga Jiisas aninga kopur pupu kenim ni, wu Sependii nge kingam Jeims kin, angim Jon kin, alting no! kanu ele molku!, omu kon er ka er mulnjungu!. ²⁰ Pe kunum mendpi!, wu ta! eim "Elip we!" nim. Neng kin, wu ta! erinjngil, Sependii kin, kongun wu kin konu ele mond si kindki!, Jiisas pum konu ele, ekii se punjngu!.

*Wu Endi Gui Kis Mu!um Ei, Jiisas Tor Si Kindim
(Luk 4:31-37)*

²¹ Nga enim Kapaniyam konu ele punjung. Kunum ei kor kunum, Jiisas men ngii konu ele nirik pum. Pupu, Gos nge ek ka pu!ngun mondpu wumb nipi ngum. ²² Nga wumb ei Jiisas ek nim piik puku sinjing. Nimbi! erang, Jiisas Gos nge ek ka kengip to!mun wumb mi!, nipi ngunerim mon; ba eim wu num endi noman dinga pim mi!, yi nipi ngum.

²³ Nga kunum ei, wu endi men ngii ele tuk mu!um wu ei gui kis tuk mu!ang kin, wii dinga tum. ²⁴ "Nim Nasares nge konu ele wu Jiisas nim sin kin nimbi! o! enjii en? Nim okun sin to kis enjii on min? Na nim piind, nim Gos nge wu kun ka kindang on," pa nim. ²⁵ Ba Jiisas gui kis ei ek dinga nipi ngum, "Nim ek tingnerii! Nim wu ei si kindkin pui!" nim. ²⁶ Pe gui kis ei wu ek ei to kindpi, wii dinga tum. Topu kin, wu ei topu si kindpi tor pum. ²⁷ Pe wu amb pei puku sik endnjing. Andik, wumb en enim ek nik, piik piik enjing. "Ei epi nipe? Ei ek konj endi nim, wu ei noman dinga palim. Nimbi! erang, eim ek nipi, gui kis ngang, gui kis eim ek piinjng?" pa ninjing. ²⁸ Jiisas yi mi! erang, eim ek mei Galilii konu ele pei sikir pang, wumb piinjng.

*Jiisas Piisa Ambim Mam Er Ka Erim
(Masyu 8:14-15, Luk 4:38-39)*

²⁹ Pe men ngii si kindik anda puk, wumb Saimon kin Endru kin ngii konu ele nirik punjung. Jeims kin Jon tel nirik punjngu! ku. ³⁰ Pe Saimon ambim mam pe! ele eim ening tang or pim. Wumb Jiisas kanik ninjing. ³¹ Nengin kin, Jiisas pupu kin amb mam nge angil amb!ang, engim. Angpi, ening tum ei, ening poru nim. Pe amb mam eim kuni nungii ni ka!pi er kun er mu!um.

*Jiisas Wumb Pei Er Ka Erim
(Masyu 8:16-18, Luk 4:40-41)*

³² Pou neng ele, eni mani ba erang, wumb pei ening pim wumb Jiisas mu!um konu ele tu wunjung. Wumb kombur gui kis pim, kopur ening pim wumb onjung ku. ³³ Konu owundu, wumb pei ku!ou tok, ok ngii ondu ele mandi ok mulnjung. ³⁴ Nga Jiisas eim wumb ening kanim kanim pim er ka erim. Pe eim gui kis kopur pei si kindim ku. Gui kis ombu, Jiisas eim piyangan kin, ek yi nim, "Gui kis enim ek ninerngii!" pa yi nim.

*Jiisas Galilii Mei Konu Ele Kongun Er Endim
(Luk 4:42-44)*

³⁵ Nga kupiiring okrii, Jiisas eim tor pupu, konu wumb mulenjing konu ele pum. Eim Gos kin prei er mułum. ³⁶ Nga Saimon kin angim noł Jiisas pum konu ele ekii sik punjung. ³⁷ Puk, kan sik kin, yi ninjing, “Wumb pei nim kuruk mołmun,” pa yi ninjing. ³⁸ Jiisas ek nipi wumb ngum, “Sinim mei konu eipi eipi endi pamin! Ya mandi na ek nipi, wumb ngumbii palim ku. Ele nge, na okrii onj.” ³⁹ Pe Jiisas Galilii mei konu pei pupu endim. Jiisas men ngii konu nirik pupu, Gos ek ka wumb nipi ngum. Eim wumb gui kis pei top tor kindim.

*Jiisas Wu Endi Kinj Num Er Ka Erim
(Masyu 8:1-4, Luk 5:12-16)*

⁴⁰ Nga kinj num wu endi opu, eim gopsing pii poł mołpu, Jiisas kanpi, ke nim, “Nim noman pim kin, kapli na er ka enjii,” pa nim. ⁴¹ Jiisas wu ei kaimb sipi piim. Piipi kin, wu angil ambilpi kin, ek yi nipi ngum. “Na piind ei nim ka mulnjii!” pa nim. ⁴² Jiisas ek nipi, wu ei ngang kin, kinj num wu ei sikir ka mułum. ⁴³ Jiisas wu ei ek dinga ni ngopu, sikir kindang pum. ⁴⁴ Jiisas wu ei kin ek yi nipi ngum, “Nim wu endi kankin, oł ele ninerii mon! Ok Moses ek nirim mił nim pukun, ‘Nim ngenj men ngii kułmał kałilim wu konu ele andan tunjii. Kumo kindpi, kułmał kałpi nim si kin ngunjii. Kilang kin, nim ngenj ka erim ni keningii!” pa nim. Nipi, Jiisas wu ei kindang pum. ⁴⁵ Ba wu ei pupu, wumb pei kanpi nipi, eim wumb mulnjung konu ele, pei kanpi, ek poł topu ngum. Yi mił erang Jiisas eim konu endi kanpi nim, wumb pei mulnjung konu tuk ba pinerim mon. Eim andaring minj mułum konu orung wumb mulenjing wumb konu ele orung orung wumb pei eim kin onjung.

2

*Jiisas Wu Endi Simb Angil Ele Embil Dinga Pinerang Er Ka Erim
(Masyu 9:1-8, Luk 5:17-26)*

¹ Nga kunum kopur o pang, Jiisas Kapaniyam mei konu ele nga orung om. Wumb Jiisas piinjing ni, eim ngii konu ele mułum. ² Nga wumb pei kułou tunjung. Pe ngii konu ele piki topu, poru nim. Ngii onduł ele konu endi wii sinerim mon. Nga Jiisas eim ek ka nipi wumb ngum. ³ Wumb wu endi ening pim wu endi eim mułum konu tu wunjung. Wu ei miyem kułang eim embil dinga pinerim. Wu kapil kapli ening pim wu ei, ko wuk tu wunjung. ⁴ Konu ele wu amb pei piki tum. Pe wu ei tuk Jiisas mułum konu tuk tu wungii pinerim. Pe Jiisas mułum konu orung, ngii engimb tok altap ninjing. Pe wu miyem kułum wu nge peł ele kindik mani kindnjing. ⁵ Pe Jiisas wumb pii gii pim ei kenim. Kanpi kin, ening pim wu ei kin yi nim, “Kingnan, na nim oł kis kil ngop si kindind.” ⁶ Pe men mon połmun wumb mulnjung. En enim noman ele ek dinga ni piinjing. ⁷ “Nimbił oł erang wu ei Gos ek buł morung?” ninim. Nipi, “Eim Gos ek ambilim,” a ninjing. “Wu endi oł kis kil ngopu, si kindnermba mon! Ei Gos nge kongun minj palim,” pa yi ninjing. ⁸ Noman kis piik wu kei en enim noman tuk ele, Jiisas piipi, eim ek yi nipi ngum. “Nimbił oł erang enim noman tuk ele yi piinmin? ⁹ Nipe ek endi nga embin pinałim? Na yi nimbii, ‘Na nim oł kis kil nop, si kindmbii’ ei min, ‘Nga nim peł sikin, angkin pui!’ a nimbii? Ei enim oł embin ei enim kin palim min? ¹⁰ Ba na minj ek nemb eim ka mołang, enim na pii poł tungii! Wu kingam ei noman dinga mei ele palim ei kapli, oł kis kil ngumba.” Pe ek nipi, wu ei simb angil kis mułum wu ei ngopu, yi nim. ¹¹ “Na nim ek nipi ngond, nim peł sikin angkin, ngii konu pui!” ¹² Wu ni wumb mulnjung konu sikir angpi, peł sipi, pum. Pe wumb pei puku sinjing. Sik kin, Gos

embe ambil tonu kindik yi ninjing, “Ok sin jep ol ei nge endi kinenjpin,” pa yi ninjing.

Jiisas Liiwai Wii Tum
(Masyu 9:9-13, Luk 5:27-32)

¹³ Jiisas nga nol gop ele endim. Wumb tilap owundu endi eim mulum konu ele kuou tok onjung. Pe Jiisas eim Gos nge ek ka nipi wumb ngum. ¹⁴ Pe eim andpi pupu, Liiwai, Alpiyas nge kingam kenim ni, ku takis silim wu ngii konu ele mulum. Pe Jiisas eim ek yi nipi ngum, “Nim na ond konu ele ekii se oi!” a nim. Neng kin, eim angpi, Jiisas pum konu ekii se pum.

¹⁵ Jiisas Liiwai ngii konu ele mulpu, kuni num. Nopu, wumb takis silmin wumb kin ol kis elmin wumb pei, Jiisas kin kuni nunjung. Jiisas nge ekii silmin wumb eim kin kuni nunjung ku. Nga yi mil wumb kanim kanim pei Jiisas pulum konu ele, ekii se pulmun ku. ¹⁶ Nga wumb lo ek piilmin wumb nge mon ek polmun wumb kenjing ni, Jiisas eim wumb ku takis silmin wumb kin wumb ol kis elmin wumb kin, Jiisas kuni ende nopu mulum. Pe wumb ombu ek nik, Jiisas nge ekii silmin wumb kin ninjing, “Nimbi erang Jiisas wumb ku takis silmin wumb kin, wumb ol kis elmin wumb kin, kuni ende nonmun?” ¹⁷ Jiisas ek ei piipi pendpi kin, eim ek nipi wumb ngum, “Wumb ening palim wumb ond mong piilmin wumb molum konu ele pulmun. Wumb ening pinalim wumb, ond mong piilmin wumb molum konu ele punalmin. Na wumb kun ka molmun wumb kin onenj mon! Na mani opu, wumb ol kis elmin wumb kin onj; enim noman ak tok piingii,” pa yi nim.

Kuni Si Kindik, Gos Ek Ka Nik Ngoimun
(Masyu 9:14-17, Luk 5:33-39)

¹⁸ Kunum endi Jon nge ekii silmin wumb kin lo ek piik ekii silmin wumb kin kuni mowii mulnjung. Mulangin kin, wu kopur ol Jiisas kanik yi ninjing, “Nimbi erang Jon nge ekii silmin wumb kin lo ek piik ekii silmin wumb kin kuni mowii molmun? Ba nim nge ekii silmin wumb ei kuni mowii mulalmin.” ¹⁹ Pe Jiisas ek nipi kii sim, “Eim kan nolum wumb pei wu endi amb simba erim kunum ei, enim kuni ende nunerngii min? Pe wu ei en enim kin ende molk kin, kunum ele kuni si kindnerngii mon. ²⁰ Ekii se wu ei angil sengil poru nimba kunum, ei eim kan nolum wumb kin tep to mulermba. Nimbi erang wumb eim sik orung sipi enjing kunum ele, eim kan nolum wumb kuni ei kapli mowii mulngii.”

²¹ Jiisas ek ekin nga yi mil nim, “Wu endi alap konj tilarpi endi sipi, tukpu ele pandi tum kin, konduk ei eim yi mil erim kin konduk ei piltan tumba. Alap konj ei opu kembis, ba kon ok nge piltan topu kis mondpu tukpu owundu ermba. ²² Wumb ond mong wain nol sik ming konj ele kindilmin. Nimbi erang nol wain ei dinga elim. Nga ming ok nge tuk kindilmin ei nol wain dinga tor opu ming gal tolum. Pe nol wain ming gal tang, nol wain mei ele pum.” Ek ei yi mil ninim Jiisas ek ok nge kin konj kin ende pinermba nipi ek ekin yi mil tum.

“Kongun Kor Kunum Eneiei!” Pa Ninjing.
(Masyu 12:1-8, Luk 6:1-5)

²³ Kor kunum Jiisas aka pin andlam sim konu ele andpi pum. Pe Jiisas nge ekii silmin wumb eim kin tep tok punjung. Puk kin, kuni kopur aka pin puk andik sik nunjung. ²⁴ Pe lo ek piik ekii silmin wumb, Jiisas kanik ek dinga ninjing, “Piini! Kor kunum ele kongun mowii ninjing ba nim nge ekii silmin wumb ol ei nimbi erang enmin?” ²⁵ Nga Jiisas ek nipi ngum, “Enim Deipis Gos ek ka enim ger piinenjing min? Na ek ei nind, kunum ei eim

kin eim wumb pei kuni sineririm kunum nind. ²⁶ Nimbil erang Deipis kuni tang, Gos ngii ele nirik pum. Pang kin, kulma kalilim wu ei moŋpu bres sipi eim ngum. Ngang kin, Deipis sipi nga eim wumb kin bres ei nunjung ku.” ²⁷ Jiisas ek nipi wumb ngum, “Gos kor kunum ei wumb paki tunbii nipi kor kunum sim. Ba wumb kor kunum paki tunerngii mon,” yi nirim. ²⁸ “Yi miŋ wu kingam epin konu si kindpi mani mei ele opu tonu om; wu ei mendpil kor kunum wu owundu muŋmba ku.”

3

Kor Kunum Jiisas Wu Endi Angil Kis Muŋum, Er Ka Erim (Masyu 12:9-14, Luk 6:6-11)

¹ Jiisas men ngii konu ele nga nirik pum. Wu endi muŋum wu ei, angil orung kis moŋpu, miyem kulii erim. ² Wumb Jiisas muŋum konu kanik mulnjung. Kor kunum Jiisas wu ei er ka ermba min mon, ni kanik mulnjung. Molk kin, kunum ele en enim Jiisas kin kos ermin ni piinjing. ³ Jiisas ek nipi wu ei angil kis muŋum wu ei kin ngum, “Nim ya wa!” pa nim. ⁴ Jiisas ek nipi wumb pei ngum, “Sinim kor kunum oŋ ka ermin ei kapli min? Sinim kor kunum epi kis ermin ei kapli min? Sinim wumb to kundmun min paki tamin ka muŋgii min?” Ba wumb ek nik orung kindnenjing mon. ⁵ Jiisas wumb mulnjung konu orung orung kind kenim. Kanpi kin, eim popuŋ sim. Nimbil erang Jiisas wumb kanpi wumb noman tuk ele piim. Wumb noman tuk ele dinga peng, wumb pii gii ninenjing ei eim piim. Pe Jiisas ek nipi wu ei angil kis muŋum wu ei ngum, “Nim angil tun kindii!” nim. Pe wu ei angil tun kindang kin, nga kapli ka erim. ⁶ Lo ek piik ekii silmin wumb ok punjung. Puk kin, Eros wu owundu wumb mulnjung konu kuŋu tunjung. Tok kin, en enim ek ni piik piik erik Jiisas tumun ni piinjing.

Wumb Pei Jiisas Ekii Sik Endnjing

⁷ Jiisas kin eim ekii silmin wumb konu ei si kindik, noŋ gop muŋum konu ele punjung. Pe wumb pei Jiisas pum konu ele ekii se punjung. Wumb Galilii konu ele kin, Juriya konu wumb kin pei punjung. ⁸ Pe Jerusalem konu ele wumb kin Erumiya konu ele wumb kin, noŋ Joran orung, Taiya konu kin Sairon konu ele wumb, pei Jiisas erim oŋ, ei piik pendik Jiisas muŋum konu onjung. ⁹ Pe Jiisas eim ekii silmin wumb kanpi yi nim, “Wumb pei molmun ei, na ambil gii ningii, ni piind. Wumb ei na ambil gii ningii, en enim noŋ kanu endi tu wangin kin, na kapli tonu pup muŋmbii,” pa nim. ¹⁰ Pe wumb ening pim wumb ei, Jiisas ambil gii ninjing. Wumb Jiisas nengj ele embilmin nik enjing. Nimbil erang, ok Jiisas wumb ening toŋmun wumb ei er ka elim ni piik onjung. ¹¹ Nga wumb gui kis Jiisas kanik kin, enim gopsing pii polk molk kin, ek dinga tangk yi ninjing, “Nim Gos nge kingam molun!” pa ninjing. ¹² Pe Jiisas ek dinga nipi ngum, “Enim gui kis, na embe ele ek ni tor kindnerngii mon!” pa nim.

Jiisas Ek Se Andilmin Wumb Engki Nga Taŋ Topu Kind Mundum (Masyu 10:1-4, Luk 6:12-16)

¹³ Pe Jiisas komung endi ele tonu pum. Pupu kin, eim kin muŋgii wu ombu to tonu kindmbii ni piipi kin wii tang, onjung. ¹⁴ Nga eim wu engki nga taŋ wumb nipi tonu kind mundpu wumb, ei eim kin muŋgii nipi tonu kind mundum. Eim ekii silmin wumb kindang, “Na ek ka ningii,” nipi kindang nge punjung. ¹⁵ Jiisas noman dinga ngamb kin, “Gui kis wumb kin moŋmun ei tor kindngii!” pa nim. ¹⁶ Wu engki nga taŋ topu mundum wumb ei yi miŋ: Saimon, embe eipi endi ngum embe ei Piisa nim. ¹⁷ Pe

nga Sependii nge kingam Jeims angim Jon wu taʼ embe eipi endi sipi ngum, embe ei Bonesis. Embe puʼ yi miʼ nim, “Kupu muʼ ek tangilim,” embe ei sipi ngum. ¹⁸ Pe nga Endru kin Pilip, Basolomu, Masyu, Tomas, Alpiyas nge kingam Jeims, Tariyas, Saimon Siilas. ¹⁹ Nga wu Juras Eskeriyas konu ele wu, ei eim Jiisas sipi opu orung wumb kin ngum.

Wumb Ek Nik, “Jiisas Nim Biyelsipul Kin Kongun Ende Erngit,” Pa Yi Ninjing.

(Masyu 12:22-32, Luk 11:14-23, 12:10)

²⁰ Nga Jiisas ngii konu ele pupu kin, nga wumb pei ok kuʼou tunjung ku. Yi erangin kin, Jiisas kin eim ekii silmin wumb kuni nungii nge kunum endi sinerim. ²¹ Nga Jiisas nge tilap ende wumb ek ei piinjing. Piik, ok kin “Jiisas simin,” nik onjung. Wumb ei ek yi ninjing, “Eim wulu punum,” ninjing.

²² Wu num kumbur lo ek piik nik tep elmin wumb ei Jerusalem konu ele molk mani onjung. Ok yi ninjing, “Gui kis Biyelsipul Jiisas eim kin tuk mulnjung. Ei eim gui kis owundu nge noman dinga ei gui kis pei wumb tuk moʼmun ei, to tor kindim.” ²³ Jiisas eim wumb mandi, “Wei!” nim. Jiisas ek ekin kopur topu wumb ngopu yi nim, “Yi miʼ Seisen eim kapli Seisen to mani kindmba min?” ²⁴ Yi miʼ, king endi moʼpu eim wumb tilap palsik taʼ erik, “Opu erei!” nimba. Kapli, tilap ei dinga simba min? Ei dinga sinermba mon! ²⁵ Pe ngii ende beltik en enim opu erngii. Erangin kin, ngii ele dinga engnermba mon. ²⁶ Pe Seisen eim wumb kin opu orung eim kin kapli Seisen eim dinga pupu mulermba mon. Eim poru nimba.

²⁷ “Pe Jiisas ek ekin ei yi miʼ nim, “Wu endeim eim pupu, wu king owundu ngii endi epi simba miʼ pinalim mon. Simba, pim kin yi ermba. Wu owundu ei kan ngo pendpi, epi ei kapli simba. Yi miʼ erpi nim kin, wu num ei epi ngii nirik mukum, epi sipi ngii er kis mondpu simba,” pa yi nim.

²⁸ Jiisas yi nim, “Na ek keimi nind. Gos wumb pei kapli oʼ kis kil ngo si kindmba. Si kindpi, wumb kin ek buʼ morung nilmin wumb ombu pei kapli kil ngopu si kindmba,” pa yi nim. ²⁹ “Ba wu endi Gos Gui Ka ek buʼ morung nipi, to mani kindmba wu ei, Gos eim oʼ kis ei kil ngopu si kindnermba mon mendpiʼ. Pe yi ku sinim wumb endi ek yi ninermin ek ei, nga pepi tonu omba palim wu ei, oʼ kis ei poru ninermba mon; kunum kunum pep muʼmba,” pa nim. ³⁰ Nimbil erang wumb ek yi ninjing, “Jiisas gui kis nge dinga eim kin moʼlang palim,” pa ninjing.

Jiisas Mam Kin Angim Noʼ

(Masyu 12:46-50, Luk 8:19-21)

³¹ Kunum ele Jiisas mam kin angim noʼ ok, andaring enginjing. Angk kin ek ni kindik, “Jiisas anda omba,” pa ningii. ³² Wumb pei Jiisas muʼlum konu orung orung mulnjung wumb ei ek nik Jiisas ngunjung, “Nim manim, ainim, angnim noʼ ok kin andaring molk kin, nim wii tonmun.” ³³ Pe Jiisas ek nipi orung kindim, “Nimbil oʼ enim? Wumb nii na angnan, manan noʼ moʼmun, ei enim piinmin min?” ³⁴ Jiisas orung orung kind kenim ni, wumb eim muʼlum konu orung orung pei mulnjung. Jiisas ek yi nim, “Ya kind kinei! Wumb ya mandi moʼmun, wumb ei na manan, angnan noʼ moʼmun,” pa yi nim. ³⁵ “Wumb endi eim Gos nge noman ele ekii sipi erim kin, wumb ei na manan, einan, engnan noʼ miʼ muʼmba.”

4

Wu Kuni Emb Telim

(Masyu 13:1-9, Luk 8:4-8)

1 Nga Jiisas kongun nga erpi wumb kengip ek ngopu konu no! gop wer ele nipi ngum. Nga Jiisas mu!um konu wumb pei ok kulou tunjung. Tangin kin, Jiisas no! kanu endi ele tuk pum. Jiisas pupu no! kanu ele mo!ang kin, no! kanu ei pupu tuk no! gop ele pim. Wumb pei no! gop mu!um konu wer ele mandi mulnjung. 2 Pe Jiisas eim ek ekin pei to wumb ngopu ek yi nipi wumb ngum. 3 “Enim piyei! Wu endi kuni mong pei sipi aka pin kindim. 4 Kindim, kuni mong kopur ei ok and!am ele mani pum. Pang kin, kuni ei kei ok nunjung. 5 Pe nga kuni mong kopur ku mu!um konu ele mani pum mei ele, aninga pim konu ele, kuni mong ei sikir tonu om. 6 Nga eni tonu wang kin, kuni mong ei kulii erpi kulum. 7 Nga kuni mong kopur ei ond guimbin mu!um konu ele pum. Pupu kin, tonu omba konu sinerim. Sinerang kin, ond guimbin to mani kindang, mong tumerim. 8 Pe nga kuni mong kopur mei ka sim konu ele pum. Kuni mong ei tonu opu, kuni mong ka tum kuni mong ei, tonu opu, kuni mong 30 aninga kopur tum. Nga tum ei kuni mong kopur 60 pei mi! tum. Nga tum, pii kelpi topu ond kirang engin tumba er mu!um ei 100 pei tum. 9 Wumb endi kom sepi piim kin, am dinga piyangli!”

Jiisas Ek Ekin To!um Mi!
(Masyu 13:10-17, Luk 8:9-10)

10 Ekii se Jiisas eim mendpil mu!um. Pe Jiisas ekii silmin wu engki nga ta! mulnjung wumb kin tep tok mo!angin wumb ei, Jiisas kii sik ninjing, “Nim ek ekin ei er ton mi! nenj?” a ninjing. 11 Jiisas ek yi mi! ni wumb ngum, “Gos koi er nim ek ei nge, Gos wumb top erpi mo!um ei, enim kin andan top konu enim pei ngond. Ba wumb anda mo!mun wumb ei, na nge ek ekin ei minj piik mo!mun. 12 Yi mi!, ‘Ger piinjing, ba epi ei pii po! tunenjing mon. Nga ek ei piinjing, ba ek pule ei pii po! tunenjing mon. Nga ek ei piinjing, ba ek pule ei pii po! tunenjing mon ku. Mon pim kin, wumb ek ei pii po! tok kin, noman ak tok enjing kin, Gos en enim o! kis ei kil ngopu si kindmba.’”

Ek Ekin Kuni Mong Yi Mi! Tum
(Masyu 13:18-23, Luk 8:11-15)

13 Nga Jiisas ek nipi wumb ngum, “Enim ek ekin ei piinanmin min? Pe nga enim ek ekin eipi pei er piingii mi! nenj? 14 Wu endi kuni mong telim wu ei, Gos nge ek ka ei telim. Ta!pi, kuni mong ei Gos nge ek ka mi! mo!um. 15 Nga kuni mong kopur and!am ele pim mi! ei, wumb Gos ek ka yi mi! piinjing. Piik kin, wumb ek ei piinjing kunum ele mendpil, Seisen sikir opu, Gos ek ka ei to ak topu eipi kindim. 16 Nga kuni mong kopur pupu mei ku mu!um konu pupu sikir tonu opu yi mi! pimba,” pa nim. “Wumb yi mi! enmin wumb ei, Gos ek ka sikir piik sik kin, ka ka piilmin. 17 Ba en enim dumbu! ei pinerang mulnjung kin, kunum aninga kopur mu!angin kin, pe wumb kombur Gos ek ka to mani kindangin kin, o! embin tui tonu wang kin, wumb ei nge pii gii ei sikir to kis ermba. 18 Pe nga wumb kopur yi mi! mu!angin kin, kuni mong kombur ond guimbin mu!um konu ele mani punjung ei tonu omba erim; ba ond guimbin ei to mani kindim. 19 Ba wumb pei ya mani mei ele epi ei noman to piinjing. Piik kin, ku ni epi ei noman kulk, nga ya mani mei ele epi ei pei bun bun kulk yi enjing epi ei Gos nge ek ka ei to mani kindpi pandi tum. Wumb ei kuni mong ka wii mi! endi tumerim mon. 20 Ba wumb kombur Gos ek ka piik sik kin kuni mong mi! mei ka wii ele mani pum. En enim noman tuk ele kindnjing ek ka ei kindik ei, ambil gii ninjing. Pe kuni mong ei tonu opu kuni mong 30 mi! aninga kopur tum. Nga tum kuni mong ei kopur pei 60 mi! tum. Nga tum kuni mong ei pii kelpi topu ond kirang engin tumba er mu!um ei 100 pei tum.”

Ek Ekin Ele Dup Alam Kalk Peł Mandring Pendnalmın
(Luk 8:16-18)

²¹ Nga Jiisas ek ekin endi nipi ngum, “Wu endi dup alam kalpi, sipi mani peł ele min kuni ming endi mandring pendmba min? Mon; ba wu ei dup kalpi sipi tonu peł ele pindang, tilang erang wumb nirik ngii konu ele mułangin kin, kalpi kan kun erngii,” pa nim. ²² Epi pei koi er mołum epi ei, ekii se pei peni ele tor omba. Nga wumb pei sik ok ei er mołmun epi ei, ekii se peni ele tilang erang enim kenjngii. ²³ Pe wu endi kom pim kin, kaplı wu ei eim kom se piyanglı.

²⁴⁻²⁵ Jiisas ek nipi wumb ngum, “Enim ek piik ek ei pii kun erngii,” pa nim. “En enim ek ei piik pendik wumb eipi nik ngangin kin, Gos enim noman ele ek ka ngumba. Wumb kopur epi aninga se mułngii ei, Gos nga ngumba. Ei pułe yi mił pałim. Wumb kopur Gos ek aninga ambil gii nik mulnjung kin, Gos wumb ei noman ele eim Gos ek pei ngumba. Pe wumb kombur ek aninga ei nik wumb eipi endi ngunarik mulnjung kin, Gos ek ei topu tor kindmba,” pa nim.

Kuni Ek Ekin Topu Nim

²⁶ Jiisas ek ekin endi nga nipi wumb ngum, “Gos eim wumb tep enim yi mił, wumb kopur enim kuni mong aka pin kindnjing. Kindangin kin, kuni mong tonu opu kuni mong tum. ²⁷ Kunum kunum emii peng, wu ei or palilim. Tinga, wu ei eim wii andpi mołum. En enim kuni mong talilim ei, połpu tonu opu owundu ermba mił nenj? Wu ei eim ei pii poł tunalim mon. ²⁸ Nga mei eim erang kuni tonu opu, onguł tum. Topu, kuni mong topu onguł kumna tum. Topu, nga muł mondpu kin ekii se kuni mong tum. ²⁹ Ba ekii se kuni mong topu owundu erim. Erang, kuni simba kunum mandi erang kin, wumb sikir tui kapera sik kilip tołmun.”

“Kuni Embe Endi Maser,” Pa Nilmin
(Masyu 13:31-32,34, Luk 13:18-19)

³⁰ Jiisas ek nipi wumb ngum, “Na kaplı Gos sinim tep enim ei nip ngamb, enim kaplı piingii min? Pe nipe ek ekin endi enim piingii, ek ei nemb piingii min mon?” ³¹ Gos eim wumb tep ka erang wumb pei tonu ołmun ei, yi mił kuni mong embe maser, nilmin. Kuni mong maser ei ya mei ele kuni mong ei endi ende mił mon. Kuni mong ei kembis wii, wumb mani mei ele taltmin. ³² Kuni mong ei talk poru nengin kin, pe kuni mong tonu opu, kuni kopur to mani kindilim. Kuni maser ond kirang owundu ngołum. Kaplı, kei ombu emin ele ok ond kirang ele ngii takik jii nilim konu ele mołumun.”

Jiisas Ek Nim, Ek Ekin Minj Nim

³³ Jiisas ek ekin pei nipi wumb ngum, ek ei ek ekin minj nipi wumb ngum; wumb noman piingii mił nipi ngum. ³⁴ Jiisas ek ekin minj topu nipi wumb ngum. Ek endi kun nipi tuk kindnerim mon; ek ekin minj nipi ngum. Jiisas nge ekii silmin wumb mendpil mulnjung kunum ele, ek ei pułe nipi eim ek ekii silmin wumb nipi ngum.

Jiisas Ek Nipi, “Pop Owundu Tum Ei Poru Nengli,” Nim.
(Masyu 8:23-27, Luk 8:22-25)

³⁵ Kunum ele pou neng, Jiisas ek nipi eim ekii silmin wumb kin nipi ngum, “Sinim noł gop ele orundung pamin!” nim. ³⁶ Pe wumb pei mulnjung konu ele si kindik pendik, Jiisas noł kanu mułum konu ele, Jiisas ekii silmin wumb tonu puk punjung. Nga noł kanu kombur ouni punjung ku. ³⁷ Nga konu pop owundu endi tum. Pe noł kanu ele noł tuk pupu kin, noł piki tumba erim. ³⁸ Ba Jiisas noł kanu orung peng kilandi erpi pim. Peng kin, eim ekii silmin

wumb Jiisas a nik wii tunjung, “Ek mon wu, sinim kulmun palim ei, nim sin kin piin min mon?” pa ninjing.

³⁹ Pe Jiisas konj angpi, konu pop ek dinga wii nipi ngang, pop poru nim. Pe eim ek nipi nol ngum, “Nol nim mani pui!” pa yi nim. Neng kin, nol mani pang, pop poru nim. Pe nol tunarpi wii sim. ⁴⁰ Nga Jiisas ek nipi eim ekii silmin wumb ngum, “Enim nimbil erang tungu enmin? Enim nimbil erang enim nga pii gii ninenjing?” ⁴¹ Pe en enim ek nik piik enjing, “Wu ei noman dinga ei erpi sim mil nenj? Yi mil nol kin pop kin eim ek piikil pendkil mani pupu poru ninim,” pa ninjing.

5

Wu Endi Gui Kis Tuk Molang, Jiisas Er Ka Erim (Masyu 8:28-34, Luk 8:26-29)

¹ Jiisas ekii silmin wumb kin nol gop orundung punjung. Puk kin, mei Genesares konu ele wumb nge mei. ² Pe kanu ele tor wangin kin, wu endi gui kis pim endi, sikir opu Jiisas kenim. Kanpi, wu ei kom ku tukpu wumb salilmin konu molpu om. ³ Wu ei eim or guimeng ku tukpu ele palilim. Wumb wu ei kin kan sen to pendngii ei, dinga kapli enermba mon. ⁴ Yi mil kunum kunum wumb kan sen simb angil ouni to pendilmin ei, topu kilip tolum. Eim wu dinga wii molpu kin, wu kombur wu ei kapli kan tunerngii mon. ⁵ Kunum emii peng, tinga, kunum kunum eim tonu komung nin ku guimeng ele minj molulum. Eim kunum kunum wii dinga topu, eim ngenj ku ele topu, yi minj elim.

⁶ Nga wu ei Jiisas konu turii opu kenim. Kanpi kin, eim sikir opu, eim mong gopsing pii pulum. ⁷ Eim wii dinga topu yi nim, “Jiisas, nim Gos kingam mendpil. Gos ei tonu molpu wu dinga owii molum ei, nim na kin nipe ol enjii?” pa nim. “Na ek keimi nip, Gos embe ele nind ei, nim na kin ngenj kumbii nga ngunenjii!” pa nim. ⁸ Nimbil erang wu ei ek dinga nipi Jiisas ngum? Ngang kin, Jiisas ek nipi wu ei ngum, “Nim gui kis, nim wu ei kin si kindkin pui!” pa nim. ⁹ Jiisas wu ei kii sim, “Nim embe nii?” a nim. “Na embe opu ond wumb; nimbil erang sin pei molmun,” pa nim. ¹⁰ Wu ei ek dinga nipi Jiisas ngum, “Nim gui kis pei mei ele molum to tor kindnenjii mon!” pa nim.

¹¹ Pe kung pei tonu komung ele kuni nok mulnjung. ¹² Pe gui kis pei wii tok ek dinga nik Jiisas ngunjung, “Jiisas, nim ni kindan, sin pupun kung molmun konu ele tuk bin,” pa ninjing. ¹³ Pe Jiisas kapli neng kin, punjung. Gui kis pei ei wu ei kin si kindik punjung. Puk kin, kung mulnjung konu ele tuk punjung. Pe kung dinga wii sikirik puk, konu kis endi sim konu punjung. Kung pei 2,000 yi mil mulnjung puk, nol gop mani puk kolk poru ninjing. ¹⁴ Pe wumb kung tep enjing wumb, ol ei kanik kin en enim tungu puk, konu owundu sim konu puk, wumb kanik, ek ninjing. Nengin kin, wumb ei puk ol ei kenjngii. ¹⁵ Nga wumb ei Jiisas mulum konu ele ok, wu ei kenjing. Wu ei ok gui kis pei eim kin mulnjung; ba pe eim alap talpi kin eim noman ka seng mulum. Nga wumb wu ei kanik kin tungu enjing. ¹⁶ Nga wumb kung tep enjing wumb epi ei kanik kin wumb eipi kin pol tok yi ninjing. “Ok, gui kis wu ei kin mulum; ba pe eim wumb kin molpu pun. Nga gui kis ei pei kung kin tuk puk kin kolk poru ninjing.” ¹⁷ Pe nga wumb Jiisas kin ek dinga nik, “Nim mei ele sikin, mei eipi endi punjii,” pa ninjing.

¹⁸ Pe Jiisas kapli nol kanu ele tonu pum kunum ei, wu endi ok gui kis tuk mulum wu kii dinga sipi, “Na nim kin bii,” nim. ¹⁹ Ba Jiisas wu ei kin mon nirim. Nipi kin, Jiisas ek nipi wu ei ngum, “Nim nge ngii konu wumb tilap

ende mołmun konu ele pui! Nim pukun, Owundu oł erim ei, wumb kankin Owundu eim nim kin kaimb piipi ngum, ek ei wumb kin ninjii,” pa nim. ²⁰ Pe wu ei pupu kin Diikapolis konu ele pupu, Jiisas eim kin erim mił ei wumb konu orung orung wumb pei kanpi ek ni tor kindpi pum. Pang kin, wumb ek ei piik kin, wumb ei noman embin tok piinjing.

Men Tolmun Wu Owundu Endi Amblam Kulang Kin, Jiisas, “Engnjii,” Neng, Angpi Pum.

(Masyu 9:18,19,23-26, Luk 8:40-42,49-56)

²¹ Pe nga Jiisas noł kanu ele pupu, nga noł orung pum. Pupu kin, Jiisas noł gop wer ele mułum kin, wumb pei eim mułum konu kulow tok onjung. ²² Pe wu owundu endi men ngii kongun tep elim wu endi, ei eim embe Jairas. Wu ei Jiisas mułum konu opu kin, Jiisas simb ele mong gopsing pii połpu ngum. ²³ Pe eim kii dinga sipi yi nim, “Na ambilnan pe mandi kulmba erim. Nim okun, eim ngenj ambilan, eim nga konj kindpi mułmba,” pa nim. ²⁴ Pe Jiisas wu ei kin pum. Pupu kin, wumb pei Jiisas pum konu ele ekii sik punjung ku. Yi mił peng kin, wumb Jiisas mułum konu piki topu pim.

²⁵ Nga amb endi konu ele mołum amb ei, eim miyem gu nilim. Nilim, amb ei eim miyem opu pupu mułang kung ngii angil orung orung nga tał o pang mułum. ²⁶ Nga amb ei ngenj kumbii pei ko wupu kin, ond mong ngołmun wumb pei amb ei kenjing. Kanik kin, eim ku pei ngang sik, ba eim ening poru ninerim mon. Nga eim ening kis nga piram palim. ²⁷ Nga amb ei Jiisas oł kanim kanim erim mił piipi kin, Jiisas mułum konu ele om. Wang kin, eim wumb pei Jiisas mułum konu ele kulow tunjung konu ele opu Jiisas nge konduk buł morung ele embilim. ²⁸ Nimbił erang, amb ei eim yi ni piim, “Na Jiisas konduk ele embilamb kin, na ening poru nimba,” ni piim. ²⁹ Yi mił erang kin, eim miyem kolpu sikir poru nim. Nipi, eim ngenj tuk piim ni eim miyem ening poru nim kin, ka moł, ni piim. ³⁰ Pe nga Jiisas yi piim ni, eim noman dinga kopur tor pum. Pupu kin, Jiisas eim kan orung kindpi wumb pei kanpi ek yi nim, “Wumb nii endi na konduk embilim?” ³¹ Jiisas ekii silmin wumb ek nik Jiisas eim ngunjung, “Nim kan! Wumb pei piki tonum. Nim nimbił erang wumb endi na konduk embilim nin?” ³² Jiisas kanpi orung kind, wumb kanpi kin wumb nii endi enim ni piim. ³³ Ba amb ei eim piim ni, epi ei Jiisas kin enim ni piipi kin, tungu erim. Amb ei opu Jiisas mułum konu ele ming gopsing pii pulum. Połpu kin, eim ek keimi pei nipi Jiisas ngum. ³⁴ Nga Jiisas eim ek nipi amb ei ngum, “Ambilan, nim pii gii je, nim er ka enim. Nim pukun, noman ka seng kin, mulnjii. Nim ening ei poru neng, ka mołun,” pa yi nim.

³⁵ Pe Jiisas ek ei nipi mułang kin, wu owundu endi men ngii tep elim wu, ei eim wumb kombur onjung. Ok kin, ek yi ninjing, “Nim ambil ei koltum. Nimbił erang nim ek mon wu noman embin nga ngon?” pa ninjing. ³⁶ Jiisas ek ei kom se piinarpı kin, ba Jiisas ek nipi men ngii tep elim wu ei ngum, “Nim ek ei piikin, tungu enenjii mon; ba nim pii gii nikin mulnjii?” pa nim. ³⁷ Nga Jiisas eim wumb eim ba konu punerngii. Wu Piisa kin Jon, Jeims angim kin wu kei minj tep tok pungii. ³⁸ Nga wu kei puk, men ngii tep elim wu ngii konu ele punjung. Puk kin, Jiisas kenim ni, wumb ke dinga owundu ninjing. ³⁹ Pe Jiisas ngii nirikring pupu, eim ek nipi wumb ngum, “Nimbił erang enim ke dinga wii nik mołmun? Ambil ei mendpił kulerim mon ba eim or mił palim,” pa nim. ⁴⁰ Nga wumb ei eim kin tokuł enjing. Pe Jiisas wumb pei topu tor kindim. Kindpi kin, arim mam kin, Jiisas ekii silmin wu tekliki kin, nirik puk, ambil ei pim konu ele punjung. ⁴¹ Pe Jiisas ambil angil ele ambilpi yi nim, “Taliisa kum!” Ek ei pułe yi ninim, “Ambil kembis, na

ek nip ngond, nim ang!”⁴² Neng kin, sikir ambil kembis ei angpi tonu om. Eim kung ngii engli nga tał mendpił. Wumb oł ei kanik kin, puku sinjing.⁴³ Jiisas ek dinga nipi wumb ngum, “Enim wumb oł end ei kanik kin ek ninerngii mon! Enim kuni endi sik, ambil kembis ei ngei!” yi nipi wumb ngum.

6

Nasares Konu Ele Wumb Jiisas Bul Ngunjung (Masyu 13:53-58, Luk 4:16-30)

¹ Jiisas konu ei si kindpi, eim nge mei konu ele pum. Jiisas ekii silmin wumb, Jiisas pum konu ele ekii sik punjung. ² Nga kor kunum endi Jiisas pupu, men ngii ele Gos ek nipi, wumb ngum. Ngopu, wumb pei Jiisas eim ek ei piik, puku sinjing. Sik kin, wumb ek yi ninjing, “Wu ei ek ei jili sim?” a ninjing. “Eim noman dinga ka ei jili mił sim? Pe eim jep oł ei erpi, owundu mił enim!” pa ninjing. ³ “Pe wu ei ngii takpi elim wu min? Nga eim Maria kangil, angim Jeims kin, Joses, Juras, Saimon, aim kin ya sinim kin mołmun min?” Yi nik kin, noman kis piinjing. ⁴ Pe Jiisas ek nipi, wumb ngum, “Ek keimi, ni tor kindilim wu nge embe konu pei punum. Ba eim konu mendpił, eim miyem ende wumb nge ngii konu ei embe pinałim mon!” pa nim. ⁵ Nga eim jep oł endi eim konu ele ermba kapli enanim mon; ba eim wumb kombur ening tumb wumb ei ambilpi, er ka erim. ⁶ Nga eim noman embin sipi yi piim. Nimbil erang wu amb eim kin pii gii ninanmin. Yi mił erang kin, pe eim pupu, mei konu orung andpi, eim Gos ek nipi, wu amb pei ngum.

Jiisas Nge Ekii Silmin Wumb Engki Nga Tał Kongun Mok Topu Kindang Punjung (Masyu 10:5-15, Luk 9:1-6)

⁷ Pe Jiisas eim wu engki nga tał eim kin wii topu, “Wei!” nim. Eim wu tał tał ni kindang, punjung. Jiisas eim noman dinga ekii silmin wumb ngum. Ngang kin, wumb gui kis tuk seng kin, tor kindngii nipi, wumb ei noman dinga ngum. ⁸ Eim ek nipi ekii silmin wumb ngum, “Andlam pungii dolu epił endi singii. Epi eipi endi sinerngii! Enim andlam turii kepil embilerngii! Enim kuni bres endi sinerngii! Nga kon endi sinerngii; nga ku endi sinerngii mon ku. ⁹ Ba enim simb kum kindngii! Kindik kin, nga enim konduk torung tał kindnerngii mon!” ¹⁰ Pe Jiisas ek nipi wumb ei ngum, “Enim puk konu endi tor puk kin, ngii endi nirik pungii. Puk kin, ngii ele minj pek wumb ek nik ngok, andik molk ekii se pungii. ¹¹ Pe enim konu endi pangin kin, wumb enim ek piinarik kin, nga enim sik nirik sinenjing kin kapli, en enim wumb ei si kindik pendik; konu eipi endi pungii. Puk kin, enim simb ele kulman mułmba ei si kindik pungii. Yi mił erangin kin, wumb en enim elmin oł kis ei kom se piingii,” pa yi nim. ¹² Yi mił erang, pe Jiisas nge ekii silmin wumb punjung. Puk kin, Gos ek ka ni tor kindnjing, “Enim wumb noman tuk ele ak tungii,” pa ninjing. ¹³ Pe puk kin, gui kis mułum wumb ei gui kis tor si kindik, nga wumb kombur ening pim wumb ei, kopung kindik er ka erik punjung.

Jon Wumb Noł Pendpi Ngołum Wu Eim Kulum (Masyu 14:1-12, Luk 9:7-9)

¹⁴ Pe King Eros eim ek ombu eim piim. Nimbil erang Jiisas nge embe konu pei andpi, kapli erim. Wumb kopur yi ninjing, “Jon wumb noł pendilim wu kulum ni, nga angpi orung onum. Yi mił erang kin, pe Jiisas eim oł dinga

yi mił enim,” pa ninjing. ¹⁵ Ba wumb kombur eipi yi ninjing, “Elainja ok ek keimi ni tor kindilim wu ei pe onum,” pa ninjing. Pe wumb kombur eipi yi ninjing, “Ei ek keimi ni tor kindilim wu ei mił, ek keimi ni tor kindilimin mił wumb ok mulnjung,” pa ninjing.

¹⁶ Ba King Eros eim pii poł tunarpi, yi ni piim, “Wu ei Jon wumb noł pendilim wu, ok na eim peng kołmung enj ni, nga tonu onum,” Eros yi ni piim. ¹⁷ Yi mił kumb ok, Eros wumb kombur kindang puk, Jon ambil gii nik, kan sen tok kan ngii ele kindnjing. Nimbil erang, Eros amb Erosiyas eim angim Pilip nge ambim ei sim. ¹⁸ Yi mił kin, Jon ek nipi Eros ngum, “Nim wu angnim ambim sin, ei kapli enanim,” pa yi nipi ngum. ¹⁹ Nga amb Erosiyas eim, “Jon to kundmbii,” nipi piim, ba ei kapli enerim. Nimbil erang, Eros eim Jon kin mund mong tang kin, sipi kan ngii kindim. ²⁰ Yi mił Eros eim yi ni piim, “Jon eim wu ka wii nin oł kun ka elim wu mołpu kin, eim sipi kan ngii ele tuk kindim. Eim Jon ek piipi mułum, ei eim noman embin tum; ba eim Jon ek nim ei piipi ka piim.

²¹ Ba ekii se Erosiyas, Jon to kundmba nge andlam yi mił kan sim. Eros ei kuni owundu endi erim. Eim mam mengim kunum ei eim kuni erpi, wumb wu num eim kin, tep elmin paki tunjung wumb kin, opu enjing wu num kin, Galilii wu num kopur eim kin mulnjung wumb ei kin kuni owundu endi erim. ²² Yi mił Erosiyas ambilam opu, non erang kin, pe Eros kin wumb eim kin kuni nunjung wumb eim kin noman ngunjung. Pe King Eros ek nipi ambil ei ngum, “Nim epi nipe sinjii? Ei nim na kin ek nen kin, piip na nim ngumbii,” pa nim. ²³ Pe Eros ek keimi mendpił nim, “Nim epi endi simbii nin kin, kapli na nim ngumbii. Na epi konu orung orung pei salim ei, aninga orung na ngunjii nin kin, na kapli nim ngumbii,” pa yi nim. ²⁴ Pe ambil ei eim anda pupu eim mam kii sim, “Na kii sip, epi nipe endi simbii?” a nim. Eim mam ek nipi ngum, “Nim pukun yi ninjii, ‘Na Jon wumb noł pendpi ngołum wu ni peng simbii,’” pa ninjii. ²⁵ Pe ambil sikir pupu Eros wu num mułum konu om. Pe ek dinga nipi Eros ni ngum, “Pe minj na piind, nim wu Jon wumb noł pendpi ngołum wu ei nge, peng sikan ming endi ele tuk kindkin na ngunjii!” pa nim. ²⁶ Ambil ei yi neng kin, wu num Eros noman embin tum. Ba eim yi piim ni, “Ok na ek dinga wii nipi tonu kindinj.” Pe eim noman yi piim, “Wumb eim kin kuni nok mulnjung wumb, eim ambil ei ek nim ei, to kindmba pinerim mon,” ni piim. ²⁷ Pe sikir wu num Eros opu elim wu endi kindang pupu, Jon topu, peng simba nge pum. Opu elim wu ei pupu, Jon kan ngii mułum topu, peng kołmung tum. ²⁸ Nga wu ei Jon nge peng sipi, ming endi kind sipipi kin, ambil ei ngum. Ngopu, ambil ei sipi kin mam ngum. ²⁹ Pe kunum ele, Jon nge ekii silmin wumb ek ei piik, Jon ngenj ei sik kin, tukpu tunjung.

*Jiisas Wumb 5000 Pei Mendpił Mulnjung Ei Kuni Ngum
(Masyu 14:13-21, Luk 9:10-17, Jon 6:1-14)*

³⁰ Jiisas nge ek se andilmin wumb orung ok, Jiisas kin kułou tunjung. Ok kin, ek poł tok, en enim enjing mił nik Jiisas ngunjung. Ngok kin, ek wumb kanik ninjing mił ok, Jiisas kanik ninjing ku. ³¹ Yi mił, wumb pei ok kin punjung kin, Jiisas kin ek se andilmin wumb kin kuni nungii kunum endi sinerim. Pe Jiisas ek nipi eim ek se andilmin wumb ngum, “Sikir, sinim wumb mulenjing konu endi pamin! Wei! Sinim pupun kor aninga mułmun,” pa nim. ³² Pe nga noł kanu endi sik puk, wumb mulenjing konu ele en enim minj puk mulnjung.

³³ Pe wumb pei kenjing ni Jiisas ek se andilmin wumb kin, noł kanu ele punjung. Puk kin, wumb konu owundu nge wumb orung orung onjung.

Wumb kanik, noꞓ orundung sikir puk, orung tor puk muꞓangin kin, Jiisas ek se andiꞓmin wumb kin noꞓ kanu eꞓe tor onjung. ³⁴ Pe Jiisas orung tor pupu kenim ni, wumb pei onjung wumb ei Jiisas kaimb piim. Wumb ei kung siꞓsiꞓ miꞓ, wumb tep elim wumb endi mulerim. Nga Jiisas eim kengpi ek pei puꞓngun mondpu, nipi wumb ngum. ³⁵ Nga eni mani ba erang kin, Jiisas nge ek se andiꞓmin wumb ok, Jiisas kanik, ek yi ninjing, “Konu orung wumb mulenjing konu moꞓpun kin, eni mani ba enim. ³⁶ Nim wumb kindan pangin kin, puk konu eipi eipi puk, en enim kuni top tungii,” pa ninjing. ³⁷ Ba Jiisas ek nipi eim nge ek se andiꞓmin wumb ngum, “En enim kuni wumb ei ngangin, nungii.” Pe en enim yi ninjing, “Sinim ku pei 200 miꞓ sipin, bres top ermin, ei kapli ermba min?” pa ninjing. ³⁸ Nga Jiisas ek nipi ek se andiꞓmin wumb ngum, “Enim bres nimberii salim? Enim puk kinei!” Kanik poru nik, ek yi ninjing, “Sin bres angil orung kin, omu taꞓ salim,” pa ninjing.

³⁹ Jiisas ek dinga nipi ngum, “Wumb pei mani mulei!” pa yi nim. “Tilap mok tok mulei!” Jiisas yi neng mulnjung. ⁴⁰ Pe wumb mulnjung wumb tilap kopur 100 mulnjung; nga wumb tilap kopur 50 mulnjung. ⁴¹ Pe Jiisas bres angil orung kin omu taꞓ sim. Pe Jiisas kanpi, tonu epin kanpi prei erpi, Gos ngum. Pe Jiisas bres engin topu, eim nge ek se andiꞓmin wumb ngum. Ngang kin, eim ek se andiꞓmin wumb sik, mok tok, wumb mulnjung wumb ei ngunjung. Pe Jiisas omu taꞓ, yi ku engin topu, wumb ngum ku. ⁴² Wumb pei kuni ei nangin kin kapli erim. ⁴³ Pe Jiisas nge ek se andiꞓmin wumb bres kin omu orung kin pei sim. Orung sim kuni ei sik gerenj kon engki nga taꞓ tok piki tunjung. ⁴⁴ Nga wumb kuni bres ei nunjung wu ei, 5000 pei pei tuk mulnjung.

*Jiisas Eim Noꞓ Peꞓ Eꞓe Pum
(Masyu 14:22-23, Jon 6:15-21)*

⁴⁵ Jiisas eim ekii siꞓmin wumb kin, ek nipi tu wum. Tu wupu kin, “Noꞓ kanu eꞓe tonu pei!” nim. Noꞓ kanu sik, kumb se puk noꞓ orung pungi,” pa nim. Konu endi Beseira, wumb ok kindang punjung. ⁴⁶ Jiisas wumb pei neng, punjung. Puk kin, eim komung endi eꞓe tonu pupu, prei ermbii ni piipi, pum. ⁴⁷ Nga pou neng, noꞓ kanu tuk noꞓ eꞓe pupu pim. Pe Jiisas ei mendpiꞓ minj noꞓ orundung mei eꞓe mulum. ⁴⁸ Pe Jiisas kenim ni konu pop topu, noꞓ kanu andꞓam punerim. Pe mandi tengmba erang kin, Jiisas ei eim noꞓ peꞓ eꞓe tonu angpi om. Opu, eim nge ekii siꞓmin wumb ei si kindip op bii ni erim. ⁴⁹ Ba Jiisas ekii siꞓmin wumb eim kenjing ni, Jiisas eim tonu noꞓ peꞓ eꞓe om. Eim ekii siꞓmin wumb yi piinjing, “Ei gui endi moꞓum,” ni piinjing. Pe enim dinga wii tunjung. ⁵⁰ Yi miꞓ, eim nge ek ekii siꞓmin wumb pei kanik, tungu enjing. Ba sikir Jiisas ek nipi eim ek ekii siꞓmin wumb ngum, “Enim noman tuk eꞓe dinga kindei! Na mendpiꞓ ond. Enim tungu enerngii mon!” pa nim. ⁵¹ Pe Jiisas opu, noꞓ kanu eꞓe tuk tonu pum. Pupu, eim ek ekii siꞓmin wumb ei kin muꞓang kin, konu pop ni tunerim. Nga eim ek ekii siꞓmin wumb mund mong tok kin, kom sek piinjing. Nimbil erang Jiisas ekii siꞓmin wumb eim nge noman dinga ei piinenjing. ⁵² Nga Jiisas bres sipi, wumb pei nga nunjung ei, en enim pii poꞓ tunenjing mon! Ba en enim noman tuk eꞓe dinga puk kin, pii gii mendpiꞓ ninenjing mon.

*Jiisas Wumb Pei Ening Pim Wumb Genesares Konu Eꞓe Er Ka Erim
(Masyu 14:34-36)*

⁵³ Wumb noꞓ gop tumb tok orung Geneseres konu eꞓe onjung. Ok kin, noꞓ kanu ei noꞓ wer eꞓe kan tunjung. ⁵⁴ Wumb noꞓ kanu si kindik kin, tor punjung. Puk kin, sikir wumb Jiisas kanik kin, ei Jiisas ni piinjing. ⁵⁵ Pe

wumb sikir puk konu orung orung mandi sim konu ele punjung. Puk kin, Jiisas mułum konu ele ening pim wumb Jiisas mułum konu ele tu wunjung. ⁵⁶ Nga konu pei nin, konu owundu nin, konu eipi eipi nin, pei Jiisas andpi kin kapli wumb ening pim wumb kułou tok mułnjung. Molk kin, wumb ek dinga nik, wumb ening pim wumb Jiisas nge konduk ambilangin kin eim er ka ermba. Wumb pei Jiisas nge konduk embilnjing wumb, ei pei ka molk poru ninjing.

7

Kupenjing Noł Nge Kengip Ek (Masyu 15:1-9)

¹ Pe lo ek piik ekii silmin wumb kopur, kin men lo ek piik połmun wumb Jerusalem si kindik, Jiisas kin kułou tunjung. ² Wumb ei kenjing ni Jiisas nge ek ekii silmin wumb kombur kuni nangin kin, angil ok noł kindnarik, angil ka sinerim kuni nołmum. En enim nimbil erang sinim men tok ol enmin ol ei enanmin? Ei en enim noman tuk ka sinolim ni piinjing.

³ Yi mił lo ek piik ekii silmin wumb kin Jura wumb pei kin, en enim ok wumb elmin mił men tok ol ei yi enjing. Angil noł kindnalmin kin kapli kuni nunalmin. ⁴ Nga kuni top ngii ele pulmun ei, orung ok angil noł kindnalmin, ei kuni nunalmin. Pe en enim men tok ol kanim kanim nga elmin. Ok wumb ol ei nik ekii silmin ku. Enim ming kin, kuni ming kin noł ming ele nin pel ele ei noł kind kindilmin ku.

⁵ Pe men lo ek piik ekii silmin wumb kin, men lo ek piik połmun wumb ok, Jiisas kii sinjing. “Nimbil erang nim nge ekii silmin wumb men tok ol elmin wumb ol ei mił enanmin? En enim angil penj mułang kin kuni nonmun.”

⁶ Pe Jiisas ek nipi wumb ngum, “Ek keimi ni tor kindilim wu Aisaiya ek keimi nipi enim kin ngum. Enim ol endi piilmin ba ol eipi elmin wumb kin Gos ek yi mił Aisaiya mon enim kin pulum:

‘Wumb ei na embe ninim ei gupu ele embeambil tonu kindilmin. Ba en enim noman tuk ele kin na kin konu turii mił mołmun. ⁷ Wumb ei men tok, na Gos kin elmin ba ei wii mił elmin. Nga en enim nge men tołmun kengip ek ei, wumb nge men tok kengip ek Gos nge ek keimi mon.’

⁸ “Wumb en enim Gos kengip ek dinga ei si kindik kin, en enim wu elmin ol minjambil gii ninmin,” pa nim.

⁹ Pe Jiisas ek nipi wumb ngum, “En enim Gos nge kengip lo ek eiambil gii ninarik si kindilmin; ba en enim noman ele nge ekii silmin,” pa nim. ¹⁰ “Yi mił, wu Moses lo ek yi ninim,

‘Nim arnim manim ek ningil ei piikin, nga ekii sinjii. Nga wu endi eim arim mam kin ek kis nimba, wu ei kulmba,’ pa nirim.

¹¹ Ba enim yi nilmin, ‘Wu endi eim ku ngumba wu, ei eim arim mam paki tumba; ba wu eim ek dinga nipi ngum ku ei, na Gos ngumbii, nip sinj,’ pa nilim. ¹² Nga eim nge arim mam tel kin kapli nga paki tumbii ni kapli enermba mon. ¹³ Yi mił enim ok wumb elmin ol, ei enim enmin. Pe enim Gos ek ei ek wii mił si kindinmin ba, en enim ol kanim kanim pei yi mił enmin. Nga en enim nge kengip ek ei wumb eipi kin ngołmun ku.”

Epi Ei Erpi Wumb Er Penj Mondum (Masyu 15:10-20)

¹⁴ Nga Jiisas eim wumb wii topu kin, eim wumb ei kin ek nipi ngum, “Enim na ek ei kom sek piik erik mułngii! ¹⁵ Epi wu ngenj torung mołum epi ei, nga wu noman tuk pupu wu, ei to peni ermba ei kapli enanim mon.

Ba wu noman tuk ele kis mo lum epi ei, tor opu wu ei minj kapli er penj mundmba. ¹⁶ Wumb endi kom sepi piim kin, am dinga piyangli.”

¹⁷ Jiisas wumb ei si kindpi kin, ngii konu ele pum. Pe ekii silmin wumb Jiisas ek ekin ei pu le piimin ninjing. ¹⁸ Jiisas ek nipi orung kindim, “Enim ek ei nimbil erang pii pol tunanmin? Enim yi ku piinenjing min? Na ek ei enim piyei! Epi ngenj torung ele salam, epi ei nga wu ngenj ele tuk pupu nim kin, wu ei noman tuk ele penj mulermba mon! ¹⁹ Nimbil erang epi ei wu noman tuk ele tuk punermba mon! Ba kuni ei kirim ele tuk pupu, nga ekii se tor onum.” (Kunum ele, Jiisas kuni pei ka pei konj mo lum.) “Kuni ombu wumb nungii ei, wumb noman tuk ele er penj mundnermba mon!” ²⁰ Pe eim ek yi nim, “Epi endi wu noman tuk ele mo lpu tor onum, ei minj erpi wumb noman tuk ele er penj mondnum. ²¹ Yi mi l, epi wumb noman tuk ele mo lum, epi ei tor opu, yi mi l enim. ²² Noman kis piik ni; ol kis erik; wu amb eipi ol kis erik; wumb eipi nge epi waning sik, wumb to konduk; wu amb eipi nge ngunduk; wumb nge epi kan bun bun kulk; ol kis kanim kanim erik; ek kend tok erik; wu amb ol kis ni piik noman ele yi erik; wumb kin noman kis piik ngok erik; wumb kin ek kis ni ngok en enim nge embe ambil tonu kindik kin, nilkeng sik erik; en enim noman kun pinerang kin, Gos kin piinenjing mon. ²³ Epi ombu wumb noman tuk ele pepi kin, nga tor wang kin, epi ei wumb pei ol penj tui ei enim.”

*Piniisiya Amb Jiisas Kin Pii Gii Nim
(Masyu 15:21-28)*

²⁴ Jiisas konu ele si kindpi, pupu Taiya konu owundu ele orung pum. Pupu kin, ngii endi nirik pum. Ei eim wumb kin koi ermbii ni piim; ba eim kapli enerim mon. ²⁵ Ba amb endi ek yi piipi, Jiisas mo lum ni piipi, amb ei eim ambilam gui kis tuk mo lum amb ni sikir opu, Jiisas mo lum konu ele ming gopsing pii pu lum. ²⁶ Pe amb ei wumb tilap eipi kin eim Piniisiya konu ele wumb kin Siriya konu ele mo lum. Mo lum kin, amb ei Jiisas kin dinga kii sim, “Na ambilan gui kis mo lum ei, nim kil ngo tor kindii!” pa yi nim. ²⁷ Nga Jiisas ek nipi yi nim, “Kumb se, sinim kangil kuni ok ngumun. Nim kangil nge kuni ei sikin owu kin olup to ngonmun, ei mi l enenjii mon.” ²⁸ Ba amb ei ek nipi orung kindim, “Wu Owundu, nim ek ei keimi nin; ba owu pe l mandi minj mo lpu kin, kangil kuni orung mani pu lum ei, owu no lum.” ²⁹ Pe Jiisas ek ni orung kindim, “Yi mi l nim ek yi mi l nin, ei kapli, nim nga si kind orung ngii konu punjii! Gui kis ei nim ambilanim si kindpi pum,” pa yi nim. ³⁰ Amb ni eim ngii konu ele orung pum. Pupu kenim ni, ambilam ei eim pe l ele pim. Peng kin, gui kis ei ambil ei si kindpi pum poru nim.

Wu Endi Kom Ngum Wu Endi Jiisas Er Ka Erim

³¹ Pa Jiisas nga Taiya konu owundu ele si kindpi, pupu, konu Sairon konu owundu ele orung pum. Am pupu Diikapolis konu ele pum. Pupu, no l gop Galilii mo lum konu ele mani pum. ³² Pe wumb wu endi Jiisas mo lum konu ele tu wunjung. Tu wuk kin, wu ei ek tingnarpi kin, kom ngopu, wu ei sik tu wunjung. Wumb Jiisas kin kii dinga sik yi ninjing. “Nim wu ei ambilan kin, kapli eim ek tengmba,” pa ninjing. ³³ Jiisas wu ei kin, el elip mendpil wumb mond si kindkil, el elip mulnjungul. Jiisas eim angil mong sipi, wu ei nge kom ele embilim. Nga eim angil mong ele jipambil topu, wu gupu anmbil ele kindim. ³⁴ Jiisas kan tonu epin kind kanpi, eim gek dinga nim. Pe ei eim noman tuk ele embin to piim. Piipi kin, ek yi nim, “Epipasa,” ek pul yi mi l pa lim. “Nim kom nin gupu nin ei pirek nengli!” nim. ³⁵ Pe wu ei kom pirek neng piim. Nga eim anmbil ak tang kin ek tengim. Tangpi kin, wu ni ek ka

nipi mułum. ³⁶ Jiisas ek dinga nipi wumb ngum, “Oł ei yi enim pa ni wumb ni tor kindik, ba eim ek dinga nga ninim, ninerngii mon! Enim ek nik wumb ngonerei mon!” nim. Ba wumb ei ek dinga nga nik tor kindnjing. ³⁷ Nga wumb mund mong tum, ek ei yi ninjing, “Epi kanim kanim eim erpi epi ka wii erim. Neng kin, wumb kom ngum wumb ei ek piinjing. Nga wumb anmbil ak topu pim wumb, ei ek tengnjing,” pa ninjing.

8

Jiisas Wumb 4,000 Wumb Pei Kuni Ngum (Masyu 15:32-39)

¹ Kunum ele mandi erang kin, wumb pei Jiisas kin kułou nga tunjung. Tok kin, wumb ei kuni sinerim, wii mulnjung. Jiisas eim ekii silmin wumb, “Wei!” a nim. Neng, wangin kin, Jiisas enim kin ek nipi ngum. ² “Na wumb ei kin kaimb sind. Nimbil erang wumb ei kunum tekliki na kin mulnjung. Molk kin, akip wumb ei kuni sinalim. ³ Pe wumb ei kuni tum kin, na kindamb pungii; ba puk andlam ele ningil sendang kin, bok tungii mił palim. Wumb kopur konu turii ele onjung ku.” ⁴ Pe Jiisas ekii silmin wumb eim kin ek nik orung, kindnjing. “Wumb molalmin konu ele sinim kuni ei jili sipin wumb ei kuni ngumun?” a ninjing. ⁵ Jiisas eim ekii silmin wumb ei kin kii sim, “Enim bres nimerii salim?” Nga ekii silmin wumb yi ninjing, “Bres angil orung nga tał salim,” pa ninjing.

⁶ Pe Jiisas ek dinga nipi, wumb pei ngum, “Enim mani mei ele mulei!” nim. Neng, molangin kin, Jiisas bres angil orung nga tał ei sipi, Gos kin prei erpi ngum. Pe eim bres ei sipi, eim ekii silmin wumb ei kin ngum. Ngang kin, eim ekii silmin wumb kuni sik, wumb pei molangin kin, wumb kuni mok tok ngunjung. ⁷ Jiisas ekii silmin wumb omu kembis kembis endeim ni ku se mulnjung. Jiisas omu ei sipi, Gos kin prei erpi, ngopu, eim ekii silmin wumb omu sik, wumb mulnjung ei mok tok ngunjung ku. ⁸ Nga wumb ei kuni nunjung, ei kapli erim. Erang kin, kuni ei mend orung pei mułum, kuni ei sik gerenj kon angil orung nga tał tu wunjung. ⁹ Wumb mulnjung wumb ei 4,000 pei pei mulnjung. Pe wumb ei Jiisas, “Pei!” nim. ¹⁰ Sikir, eim noł kanu ele kin, eim ekii silmin wumb kin, noł kanu ele sik puk, Dalmanasa konu owundu ele orung punjung.

Lo Ek Ekii Silmin Wu Kopur Jiisas Eim Jep Oł Ei Erang Kin Kenmin Ni Piik, Kii Sinjing. (Masyu 16:1-4)

¹¹ Lo ek ekii silmin wumb kombur ok, Jiisas kin ek ele opu mił enjing. Wumb ei ok, Jiisas oł ermba mił kenmin ni piik enjing. Wumb ei ok, Jiisas kin kii sinjing, “Jep oł ei epin konu nge sin andan tan, sin kenmin,” pa ninjing. Wumb ei Jiisas ermba oł ei kenmin ni piik, kii sinjing. ¹² Jiisas eim noman tuk gui ele dinga gek nim. Nipi kin, eim ek yi nim, “Nimbil erang enim tilap wumb ei akip jep oł ei eramb, kenmin ninmin? Na ek keimi nind, na enim wumb tilap ei kin jep oł endi kapli enermbii mon!” pa yi nim. ¹³ Nga eim wumb si kindpi, nga noł kanu ele tonu pupu, noł gop ele orundung pum.

Yiis Ni Epi Ende Ek Ekin Ei Kengip Nge Lo Ek Ekii Silmin Wumb Kin King Eros Mułum. (Masyu 16:5-12)

¹⁴ Jiisas nge ekii silmin wumb orung tok, bres ni epi endi sik tu wunarik wii onjung. Ok kin, bres endeim mendpil mer kanu ele tuk sim. ¹⁵ Nga Jiisas

eim enim kin ek dinga nipi ngum, “Enim piik kun erik kan pol tok mulngii. Lo ek ekii silmin wumb nge bres yiis kin, Eros nge bres yiis kin, epi bres tonu opu owundu olum epi ei erim pii kun erngii. Ek pule yi mil, wumb ol kis aninga elmin ba ekii se ol kis ei tonu opu owundu elim. ¹⁶ Pe Jiisas ekii silmin wumb en enim kin ek nik piinjing, “Sinim bres endi sinalem,” pa ninjing. ¹⁷ Pe Jiisas ei piipi, ek yi nipi, eim ekii silmin wumb ngum, “Nimbi erang en enim ek nik piik piik enmin ei, ‘Sinim bres sinalem,’ ninmin? Pe en enim noman pinaim, mil piik enanmin min? Nimbi erang enim noman tuk ele dinga palim? ¹⁸⁻¹⁹ Enim ningil ele palim ei epi kinenjing min? Enim konu palim ei enim ek piinanmin min? Enim ek ei wakin tok si kindnjing min kunum endi na bres angil orung sip, wumb 5,000 mulnjung ei na kuni ngamb nunjung? Enim kuni ngunjung kuni ei, gerenj kon nimerii orung tu wunjung?” “Engki endeim nga tal,” pa yi ninjing. ²⁰ Nga kunum endi na wumb 4,000 wumb pei kuni ngunj ei enim kuni mend orung enim gerenj kon nimerii tu wunjung?” Eim ekii silmin wumb yi ninjing, “Gerenj kon angil orung nga tal tu wunjpun,” pa yi ninjing. ²¹ Jiisas ek nipi ekii silmin wumb ngum, “Enim ol ei pii pol nga tunanmin min?”

Beseira Konu Ele Wu Ningil Tumbun Mulum Wu Ei, Jiisas Er Ka Erim.

²² Nga Jiisas kin eim ekii silmin wumb Beseira konu ele tor punjung. Pe wumb kombur wu ningil tumbun wu endi, Jiisas mulum konu ele tu wunjung. Wumb ei ek dinga nik, Jiisas wu ei angil embilang ka ermba ninjing. ²³ Jiisas wu ningil tumbun mulum wu ni angil embilim. Jiisas wu ei sipi, konu owundu ele tor sipim. Sipang kin, eim jipambil topu, ningil ele kindpi, eim angil tonu ambilim, pe wu ei kii sim, “Nim epi endi kan min?” ²⁴ Pe wu ei tonu kindpi kenim. Kanpi kin, ba “Wumb ei ond mil angk molmun,” pa nim. ²⁵ Jiisas nga wu ei ningil ele embilim. Pe wu ei dinga kenim ni, wu ningil ei ka mulum. Mulang kin, epi pei kanpi poru nim. ²⁶ Jiisas wu ei kindang kin, eim nge ngii konu ele ba nge pum. Jiisas ek nipi wu ei ngum, “Ninim wumb nge konu ele penunjii,” pa nim.

*Piisa Jiisas Nge Embe Nipi Peni Ele Kindim
(Masyu 16:13-20, Luk 9:18-21)*

²⁷ Jiisas ekii silmin wumb kin tor pupu, Sesariya Pilipai konu ele tuk pei punjung. Andlam ele puk, Jiisas eim ekii silmin wumb ek dinga nipi kii sim, “Wumb pei na embe nii nilmin?” ²⁸ Pe eim ekii silmin wumb yi ninjing, “Wumb kopur nim Jon wumb nol pendilim wu, pa nilmin. Nga wumb kopur nim Elainja, ok ek keimi ni tor kindilim wu,” pa ninjing. “Nga wumb kopur nim ek ni tor kindilim wu eipi endi molun,” pa ninmin ku. ²⁹ Jiisas ekii silmin wumb ei kin kii sim, “Pe enim na nii pa nilmin?” Piisa ek nipi orung kindim, “Nim Kraiss, Gos mei konu ele mani kindang orun wu,” pa nim. ³⁰ Pe Jiisas ek dinga nipi yi mil nim, “Enim wumb eipi kin, na embe ni to kindnengii, mon!”

*Jiisas Ek Nipi, “Na Kolup, Nga Engmbii.”
(Masyu 16:21-28, Luk 9:22-27)*

³¹ Pe Jiisas nga kengip ek mon kindpi nipi, eim ekii silmin wumb kin ngum. “Na wu kingam mani mei ele op, epi embin se andip, ngenj kumbii simbii. Nga kulmal kalilmin wumb owundu kin, men tok elmin wu num tok, lo ek piik polmun wumb kin, wu kingam ei bul ngok, tok kundngii,” pa nim. “Kunum tekliki o pang kin, nga na angip konj tonu ombii,” pa nim. ³² Nga Jiisas ek pul nipi kon erpi wumb ngum. Pe Piisas Jiisas sipi tor pupu ek ngum, “Jiisas nim ek ei nin, ei kapli enanim,” Piisa yi nim. ³³ Ba Jiisas ak topu eim ekii silmin wumb kenim. Kanpi kin, wu Piisa ek ngum, “Nim

Seisen Piisa kin molun, ei si kind pui!” a nim. “Nim Gos noman ei nim pii pol tunan mon! Nim wumb noman ei mendpił piikkin molun,” Jiisas yi nim.

³⁴ Nga Jiisas wumb pei eim kin ekii silmin wumb kin wii tang, eim mułum konu ele onjung. Eim ek nipi wumb ngum, “Wumb endi na kin ombii ni pimba wumb, ei eim nge embe ei ambilł mani kindmba. Wu ei eim na ond peri ambilł si mengpi, na ond konu ele omba,” pa nim. ³⁵ “Yi mił, wu endi yi mił enarpi, noman konj ambilł gii nipi mułmba, wu ei eim noman konj ei sinermba mon. Ba wu endi na kin piipi kin, na kin men topu ermba wu, ei eim nge noman konj si kindim kin, eim nga noman konj sipi kunum kunum ka mułmba. ³⁶ Yi mił, wu endi eim mei ele, epi pei noman to piipi mułmba wu, ei eim noman konj ei sinenmba mon!” pa nim. Jiisas yi nim, “Mei ele epi ei eim noman konj er simba mił nenj? Ei mon! ³⁷ Yi mił, wu ei epi nipe ngopu, eim noman konj sipi orung simba? ³⁸ Yi mił, pe kunum ele wumb of kis kanim kanim er molmun wu endi, na ek ei piipi nipi wumb ngumba wu ei, singambilł erang mułum kin, ekii se wu kingam omba wu, ei eim kin singambilł piipi ngumba ku. Na Jiisas kin Gos nge tilang ka wii ei kin nga Gos eim nge enjel ka wii pei omun kunum ei eni mił topu tilang ka wii ermba,” pa nim.

9

¹ Pe Jiisas ek nga nipi wumb ngum, “Na enim kin ek keimi nip ngond. Wumb kopur ya ele angilmin wumb ei, nga kulerngii mon! Ba wumb ei Gos wumb tep enim noman dinga ka wii ei tonu onum ni keningii.”

Jiisas Nge Ngenj Ele Epi Eipi Mił Tonu Om (Masyu 17:1-13, Luk 9:28-36)

² Nga kunum endi angil orung nga endeim o pang, Jiisas Piisa kin Jon kin Jeims wu kopur sipi komung owundu ele eim ei si tonu sipim. En enim minj molk kin, Jiisas nge ngenj ei nga endi eipi mił tonu om. ³ Wu kei ningil ele kenjing ni, Jiisas wu endi eipi mił mułum. Nga eim nge alap ni epi ei tilang erang kin, ei kuru ka wii sim. Sipi kin, mei wumb endi alap ni epi kapli tilang yi mił enermba mon! ⁴ Pe wu tał Elainja kin Moses tel tor wangil kin, Jiisas kin ek tengnjing. ⁵ Piisa eim Jiisas kanpi kin, ek yi nim, “Ek emb tołum wu! Sin ya ele molmun ei ka wii. Sin ngii tekliki tekmin. Tekmin ei, ngii endi nim nge, nga ngii endi Elainja nge, nga ngii endi Moses nge; sin ngii pei tekmin,” pa nim. ⁶ Yi mił erang kin, wu kei mund mong enjing. Pe Piisa eim nipe ek endi nimba ei piinerim. ⁷ Pe kupu endi opu wu kei pandi tum. Gos ek tuk kupu muł ele tor om, “Ei nam nge kingam; na eim kan ka wii piind. Enim eim ek piiyei!” pa yi nim. ⁸ Pe sikir kan orung orung kind kenjing ni, wu endi eipi kinenjing mon. Ba Jiisas endeim mendpił minj mułum.

⁹ Nga komung ei si kindik kin, mani wangin kin, Jiisas ek dinga nipi wu kei ngum, “Epi ei enim kenjing of ei, enim wumb endi kanik kin ei ninerngii mon! Pu molk kin, ekii se wu kingam mani mei ele opu, kolpu kin nga angpi, nga tonu orung ba. ¹⁰ Yi mił, nga wu kei ek ei ambilł gii nik mulnjung. Molk kin, en enim ek nik piik piik enjing, ek ei, “‘Kolpu, nga angpi tonu ba,’ pa ninim, ei ek nipe ek ninim?” ni piik piik enjing. ¹¹ Nga wu kei Jiisas kii sinjing, “Nimbilł erang men lo ek piik polmun wumb yi ninmin ei, Elainja ek ni tor kindilim wu ei kumb se omba?” ¹² Nga Jiisas ek nipi wu kei ngum, “Ei keimi, Elainja ok opu epi pei er ka ermba nge omba. Nimbilł erang, ek endi eipi mer Gos mon ok pulk, ele palim, ei yi ninim? ‘Wu kingam eim ngenj kumbii sipi kułmba kunum ei, wumb eim kin buł ngunjung?’ ¹³ Ba na ek

nip enim ngond, wu Elainja eim om poru nim. Neng kin, wumb en enim noman ele eim kin oł kanim kanim enjing ei, Gos ek ok pulk, yi mił ninim.”

*Kangil Endi Gui Kis Tuk Pim Ei, Jiisas Er Ka Erim
(Masyu 17:14-21, Luk 9:37-43a)*

¹⁴ Jiisas kin wu kei ekii silmin wumb mulnjung konu ele orung onjung. Wangin kin, ekii silmin wumb kin wumb pei kułou tok mulnjung. Nga lo ek piik nilmin wumb kopur ek dinga nik, Jiisas nge ekii silmin wumb ei nge ek mił ngunjung. ¹⁵ Nga wumb molk kenjing ni Jiisas om. Wang kin, wumb ei sikir puku sinjing. Sinjing kin, wumb ei Jiisas mułum konu ele sikir puk kin, Jiisas kanik kin yi ninjing, “Nim on?” a ninjing. ¹⁶ Pe Jiisas eim ekii silmin wumb kin kii sim, “Eim wumb ei kin enim nimbił oł erang enim gupu ele ek mił enmin?” a nim. ¹⁷ Nga wu endi tuk wumb mulnjung konu mułum wu ei, Jiisas kin ek nipi orung kindim, “Ek emb tołun wu, nim na kangil gui kis endi tuk mułang kin, eim ek tingnalim. Na nim kin tu wund, ei nim er ka enjii,” pa nim. ¹⁸ “Nga kunum kunum gui kis ei kangil ei ambilpi, topu mani mei ele kindilim. Pe gupu noł gupu ele tor ołum kin, nga gupu mong giikir nipi kin, eim ngenj dinga punum. Nga na nim ekii silmin wumb kanip kin, kii sip ninj, ba wumb ei kapli er ka enenjing mon,” pa yi nim. ¹⁹ Jiisas ek nipi orung kindim, “Enim wumb pii gii pinahim wumb! Kunum nimberii na enim kin mułmbii? Kunum nimberii na enim ngenj kumbii kułmbii? Enim kangil ei na kin tu wei!” pa nim. ²⁰ Nga wumb kangil ei Jiisas mułum konu ele tu wunjung. Tu wunjung kunum ele, gui kis ei Jiisas kanpi, kangil ei sikir to ak topu, kangil ei mani mei ele kindang pepi, ak mak erim. Erim kin, kangil ni, gupu ele jipambil mił epi kuru endi tor om. ²¹ Nga Jiisas kangil arim kii sim, “Kunum nimberii eim oł yi mił erim?” Arim ek nipi orung kindim, “Kumb ok kangil kembis kin er pim. ²² Nga gui kis ei kangil topu, dup ele nin noł ele nin kindmbii ni erang kin, topu kundmbii ni erim. Ba nim sin kin kaumb sikin kin, paki tokun kapli er ka enjii!” pa nim. ²³ Jiisas ek nipi wu ei ngum, “Nim pii gii nilan kin, kapli, nim epi ei pei silan,” pa nim. ²⁴ Sikir arim ek dinga nipi yi nim, “Na pii gii nind; ba pii gii ei kapli enanim. Nim na paki tunjii!” pa nim.

²⁵ Pe Jiisas kenim ni, wumb pei sikir ok kułou tunjung. Pe Jiisas gui kis ei ek dinga ni ngopu, “Pui!” nim. Neng kin, “Nim gui kis gupu ek tingnen kin, nim kom pirek ninan; na ek nipi nim ngond ei, nim kangil si kind pui! Nim nga kangi ei kin nga tuk punenjii mon!” pa yi nim. ²⁶ Pe nga gui kis ei wii dinga topu, kangil ei kulii mił kołpu pepi pum. Pe wumb pei yi ninjing, “Kangil ni koltum,” pa ninjing. ²⁷ Ba Jiisas kangil ni angil ele embilang kin nga konj engim. ²⁸ Ekii se Jiisas ngii konu ele tuk pupu, eim ekii silmin wumb minj molk, eim kin kii sinjing, “Nimbił erang, sin gui kis ei si kindmin ei kapli enanim?” pa ninjing. ²⁹ Pe Jiisas eim ekii silmin wumb ek nipi ngum, “Gui kis ei prei erangin kin, mendpil kapli ermba,” pa nim.

*Jiisas Kunum Tal Ek Nipi Kołpu Nga Angpi Tonu Ba Nge Nim.
(Masyu 17:22-23, Luk 9:43-45)*

³⁰ Jiisas kin eim nge ekii silmin wumb konu ei si kindik pendik puk, Galilii konu ele tuk punjung. Jiisas eim yi ni piim, “Wu endi na jili moł ni piinerngii mon!” pa yi nim. ³¹ Nimbił erang Jiisas ekii silmin wumb kanpi, eim kułmba nge kengip ek ei nge nipi ngum. Jiisas ek nga nipi ngum, “Wumb kombur na wu kingam mani mei ele op tonu onj; ba wu ei sik wumb opu erii wumb kin ngok kin, nga wumb ei na to kundngii. To kunduk, nga kunum tekliki na angip tonu ombii,” pa yi nim. ³² Ba eim kin ekii silmin wumb ek ei pii

poł tunenjing. Tunarik kin, en enim singambil kulk, Jiisas nga kii sinenjing mon.

Nii Eim Wu Owundu Mołum?
(Masyu 18:1-5, Luk 9:46-48)

³³ Pe Jiisas kin ekii silmin wumb ok Kapaniyam konu ełe onjung. Ok, ngii endi nirik pangin kin, Jiisas eim ekii silmin wumb ei kin kii sim. “Enim andlam ełe ok, nipe ek mił endi ninjing?” ³⁴ Ba eim ekii silmin wumb ek endi ninenjing. Nambil erang andlam ełe ok yi ninjing, “Wumb nii sinim wu num mułmba,” yi ninjing. ³⁵ Pe Jiisas mani kan mołpu kin, eim wu engki nga tał, ‘Wei!’ a nim. Nipi kin, ek nipi ngum, “Wu endi ei wu num mendpił mułmbii ni piim kin, eim embe to mani kindpi mułmba. Wu ei ekii se wumb pei paki topu ngopu mułmba,” pa nim. ³⁶ Pe Jiisas kangil kembis endi sipi, tuk en enim mulnjung konu ełe engndim. Pe eim kangil ei angil ambilpi kin, eim ek nipi wu kei ngum. ³⁷ “Wu endi na embe ełe piipi kin, kangil kembis ei mił endi paki tumba wu ei, na paki tumba. Nga na paki tum kin, wu ei na mendpił paki tunanim mon. Wu ei na Arnan paki tonum ei, na kindang onj, ei paki tonum ku.

Wu Ei Sinim Kin Opu Orung Enanim Wu Ei Sinim Wu Pul
(Luk 9:49-50)

³⁸ Jon ek nipi ngum, “Ek emb tołun wu, sin kenjpin wu endi nim embe ełe nipi, gui kis si tor si kindim. Ba wu ei sinim kin tep to kongun ende endnerim. Wu ei yi erang sin, ‘Eim mon!’ pa ninjpin.” ³⁹ Ba Jiisas ek nipi Jon ngum, “Enim ei yi ninergii mon! Wu endi na embe ełe nipi, jep oł endi ermba wu ei, na kin ek kis sikir ninermba mon!” pa yi nim. ⁴⁰ “Wu endi sinim kin opu orung mulerim kin, wu ei sinim wu puł,” pa nim. ⁴¹ “Yi mił, na enim kin keimi nip ngond, wu nii endi enim kin kanpi noł ming endi enim kin paki topu ngumba wu ei, Krais nge kongun ei piipi kin, paki topu erim. Erim kin, wu ei eim nge kumep ngang simba ei am punermba mon.”

Oł Kis Kanim Kanim Ei Noman Pii Gii Er Kis Mondlum
(Masyu 18:6-9, Luk 17:1-2)

⁴² “Pe wumb kumbur kangil pii gii to kis mundmun ni erngii wumb ei, num goltum ełe ku owundu endi kan kulk, ep noł ełe mani kindngii. Kindangin kin, na ek ni piik mulnjung kangil ei, ka mułngii,” pa nim. ⁴³ “Pe enim angil ełe oł kis enjing kin, enim pii gii ei kis mułmba. Kis mułang kin, enim angil ełe orung kopus si kindang kin, enim angil oł kis enerang, nim ka mułngii. Mon pim kin, enim angil ełe tał peng kin, enim dup konu kis ełe pungii dup ei, kumblalim mon, piram nopu minj pałilim. ⁴⁴ (Konu ełe, ‘Dup nopu nopu minj er mołang kin, ei kumblermba. Nga ka Pisapis mił epi ei wumb ngenj ełe nołum ei, poru ninermba; ba enj enj nopu pimba.’) ⁴⁵ Pe nga enim simb ełe oł kis enjing kin, enim pii gii ei kis mułmba. Kis mułang kin, nga enim simb ełe orung kopus si kindang kin, enim simb oł kis enerang, nim ka mułngii. Mon pim kin, enim simb ełe tał peng kin, enim dup konu kis ełe pungii. Dup ei kumblermba, piram nopu minj pałilim. ⁴⁶ (Konu ełe, ‘Dup nopu nopu er mołang kin ei, kumblermba. Pe ka Pisapis mił epi ei wumb ngenj ełe numba ei, poru ninermba; ba enj enj nopu pimba.’) ⁴⁷ Pe nga enim ningil ełe oł kis enjing kin, enim pii gii ei kis mułmba. Nga enim ningil ełe orung si kindang, enim ningil ełe oł kis enerang, enim ka mułngii. Mon pim kin, enim ningil tał peng kin, enim dup konu kis ełe pungii. Dup ei kumblermba mon, ba piram nopu minj pałilim. ⁴⁸ Konu ełe, ‘Dup nopu

nopu er moꞑang kin, ei kumblermba. Pe ka Pisapis miꞑ epi ei wumb ngenj eꞑe numba, ei poru ninermba; ba enj enj nopu pimba.’

⁴⁹ Yi miꞑ, pe dup eꞑe wumb pei nopu poru nimba, ei yi ep kusa miꞑ. ⁵⁰ Epi kusa ei, epi ka wiꞑ mendpiꞑ. Ba ep kusa nge singin ei poru nim kin, kapli ep kusa ei nimbiꞑ oꞑ erpi kin nga singin simba? Ep kusa nge singin ei enim kin muꞑang kin, kapli enim wumb eipi kin endeim endeim ni noman emin sek muꞑngii.

10

Jiisas Amb Si Kindinmin Kengip Ek Ei Nipi Ngum (Masyu 19:1-12, Luk 16:18)

¹ Jiisas eim konu eꞑe si kindpi, orang pupu, orang Juriya konu owundu eꞑe noꞑ Joran pum. Pupu kin, wumb pei ok Jiisas muꞑum konu eꞑe nga kuꞑou tunjung. Jiisas eim nge oꞑ yi miꞑ erpi, nga Gos ek ka kengip ek nipi wumb ngum. ² Men ek piik ekii siꞑmin wumb kopur ok, eim ermba oꞑ ei kenmin ni piik kii sinjing. “Sinim nge men kengip ek yi paꞑim ni, wu endi eim amb sim ei kilip topu si kindmba min mon?” ³ Jiisas ek nipi orang kindim, “Ok Moses enim nipe pipe mon ek dinga nipi ngum?” ⁴ Pe wumb ek yi ninjing, “Moses eim kapli enim mon endi polk kin, amb kilip to si kindmin nik, mon endi polk kindik kin, kapli amb ei si kindngii,” pa nirim. ⁵ Ba Jiisas ek nipi orang kindim, “Nimbiꞑ erang enim noman tuk eꞑe dinga peng kin, kumb ok Moses lo ek dinga endi pultum. Pulpu kin, enim noman ok wumb paꞑim miꞑ enim yi peng kin Moses mon yi poꞑpu ngurum,” pa nim. ⁶ Ba kumb ok, Gos oꞑ pei eririm kunum eꞑe, Gos wu kin amb teꞑ eririm ku. ⁷ Yi miꞑ erang kin, nga wu ei arim mam taꞑ si kindpi kin, eim ambim kin dambiltpi ende pupu endeim taꞑ muꞑmba. ⁸ Pe nga wu amb taꞑ ngenj ende miꞑ simba. Yi miꞑ ku, wumb taꞑ nga ngenj taꞑ nga pinermba mon. Wumb taꞑ ngenj endeim miꞑ pimba. ⁹ Yi miꞑ Gos wu amb taꞑ sipi, ende kindpi mundmba ei, wu min amb eipi endi to kilip tunermba mon!” pa nim.

¹⁰ Nga ekii se ngii konu eꞑe puk, epi eꞑe Jiisas nge ekii siꞑmin wumb, eim kin kii sinjing. ¹¹ Jiisas ek nipi orang kindim, “Wu endi ei ambim si kindpi, nga amb konj endi sim, wu ei eim ambim oꞑ kis erpi kin, eim amb kin kilip tonum. ¹² Nga amb ei eim wam si kindpi, eim wu eipi endi pupu kin, amb ei wam kin oꞑ kis erpi, wam kin kilip tonum.

Jiisas Kengip Ek Ka Nipi Kangiꞑ Ngum (Masyu 19:13-15, Luk 18:15-17)

¹³ Nga wumb kombur kangiꞑ kembis Jiisas muꞑum konu eꞑe tu wunjung. Tu wuk kin, wumb ei kangiꞑ kembis ei embiꞑmba ni piik, ba eim ekii siꞑmin wumb kangiꞑ tu wangin wumb ei ek ngunjung. ¹⁴ Ba Jiisas oꞑ ei kanpi, eim noman kis piipi kin, ek nipi orang kindim. “Kangiꞑ kembis na ngangin kin enim ambii gii ninerngii! Ei yi miꞑ, wumb endi pii gii pim kin, kangiꞑ miꞑ yi Gos moꞑum konu ka eꞑe tuk pungii,” pa nim. ¹⁵ “Na enim kin ek mendpiꞑ nip ngond. Wumb endi Gos sinim kin tep er moꞑum konu eꞑe, kangiꞑ eꞑe kembis miꞑ yi sinerim kin, kapli Gos moꞑum konu eꞑe tuk punerngii mon mendpiꞑ!” ¹⁶ Nga Jiisas eim kangiꞑ kembis embiꞑpi erim kin, kangiꞑ kembis ombu eim angii ambilpi, kengip ek ka nipi ngum.

Wu Endi Epi Pei Saꞑilim Wu (Masyu 19:16-30, Luk 18:18-30)

¹⁷ Nga Jiisas angpi andꞑam eꞑe pupu kin, wu endi sikir opu, Jiisas muꞑum konu eꞑe opu, mani simb eꞑe gopsing pii poꞑpu, ek nipi kii sim. “Nim ka wiꞑ

ek mon wu, na nimbil ol erip, noman konj kunum kunum sip mulmbii?"
 18 Jiisas ek nipi orung kindim, "Nimbil erang nim na wu ka nin? Gos endeim mendpil ka molum," pa nim. 19 "Nim lo ek pei piilin: nim amb sikin, kilip tokun, amb eipi sinenjii; nim wumb nge epi waning sinenjii; nim ek kend tokun wu endi ngunenjii mon! Nim ek kend tokun, wu epi eipi ni ngonenjii; nim arnim manim ek ningil ei piinjii! Piikin, arnim manim paki tunjii!"
 20 Nga wu ei ek nipi Jiisas ngum, "Ek mon wu, na kumb ok kangil kembis kin mol ei, na lo ek pei piip kin, ekii sip poru nil. 21 Pe Jiisas wu ei kanpi kin ka piipi ngopu, eim ek nipi wu ei ngum, "Nim epi endi kapli enenim. Nim nge epi pei sikin, wumb ngokun ku sinjii! Sikin, nim ku nin epi sinerang molmun wumb ei, ngunjii! Nim epin konu ele epi ka mendpil salim ei, sinjii! Nim na ond konu ele, ekii se onjii. 22 Yi mil, wu ei ek ei piipi kin, eim kumb dinga erim. Pe eim noman embin topu kin eim orung pum. Nimbil erang, wu ei epi pei salilim nge wu."

23 Nga Jiisas kanpi orung orung kind kanpi kin, eim nge ekii silmin wumb kin ek yi nim, "Pe wumb epi pei mani mei ele salilim wumb ei, kongun dinga wii erik Gos sinim tep er molum konu ele tuk pungii," pa nim. 24 Pe Jiisas ekii silmin wumb Jiisas ek ei piik kin puku sinjing. Ba Jiisas ek nga nipi orung kindpi yi nim, "Na nge kingnan nol, wu endi Gos sinim tep er molum konu tuk ba; ba ei kongun dinga erpi ba. 25 Pe kung kamil endi alap mui gal tundii ele andlam ele tuk ba; ba eim kongun dinga erpi ba. Yi mil ku, wu endi epi pei salim wu ei, kongun dinga wii mendpil erpi, Gos sinim tep er molum konu ele tuk ba." 26 Jiisas ekii silmin wumb ek ei piik, puku sinjing. Sik kin, enim Jiisas kin ek nik kii sinjing, "Yi mil, wu nii kapli erang, noman konj kunum kunum sipi mulmba?" 27 Pe Jiisas eim ekii silmin wumb kin kan kanpi, ek nipi ngum, "Ei wumb en enim kapli enermba mon, ba Gos eim kapli ermba. Gos eim mendpil epi kanim kanim kapli pei ermba."

28 Ba Piisa ek nga nipi Jiisas ngum, "Kani! Sin epi pei si kindpin, nim kin ekii se onjpun." 29-30 Pe Jiisas ek nim, "Na enim kin ek mendpil nip ngond, wumb endi na kin Gos nge ek ka ei piik kin, ngii konu ele si kindik; engnjing nol si kindik; einjing nol si kindik; menjing nol si kindik; ernjing nol si kindik; kingenjing nol si kindik; aka pin kuni si kindik; na nge kongun erngii onmun kunum ele, Gos epi 100 pei ngopu orung kindmba. Ya mani mei ele mulngii kunum ele, Gos eim enim kin ngii ni, angim ni, aim ni, mam ni, kangil ni, aka pin kuni ei, Gos enim ombu kin pei orung kindpi ngumba. Ngang kin, wumb kombur wumb ei kin ol embin tui erik ngungii ku. Nga kunum ekii se, noman konj sik, konj kunum kunum mulngii. 31 Ba wumb kombur wu owundu molmun kumb se molmun wumb ei, ekii se nga wumb wii mil mulngii. Ba wumb kombur wumb wii ekii sik molmun wumb ei, ekii se kunum ele, kumb se wumb num mulngii.

Jiisas Ek Nipi Kunum Tekliki Eim Kulmba (Masyu 20:17-19, Luk 18:31-34)

32 Wumb Jerusalem konu ele pungii pendik, andlam ele punjung. Pe Jiisas andlam ele andpi sikir ok pupu, Jiisas ekii silmin wumb puku sinjing. Nga wumb ekii se onjung wumb tungu enjing. Jiisas eim ekii silmin wumb engki nga tal sipi, orung sim kin, ek pule eim kin tonu omba ei, nipi ngum. 33 Jiisas ek yi nim, "Enim piyei! Sinim Jerusalem konu ele tonu bin. Pe wumb wu kingham sipangin kin, ek emb tolmun wumb kin, Gos kulmal kahilmin wumb owundu kin ngungii. Ngok kin, eim wumb omba ni piik kin, kan ngok tok kundngii. Pe wu kingham ei sik, wumb eipi endi ngangin kin, tok kundngii nik, wumb eipi ngunjung. 34 Nga eim wumb sik, ek kulsingii, jipambil tok,

kepii tok kundngii. Tok kundangin kin, pepi kunum tekliki poru neng kin, angpi nga konj tonu omba,” pa yi nim.

Jeims Kin Jon Tel, Et Etip Wu Owundu Molmbu
(Masyu 20:20-28)

³⁵ Nga Sependii nge kingam tał, Jeims, Jon tel okuł, Jiisas kin yi ninjngil. “Ek mon wu, sil nim kin epi endi kii simbil nge onmbuł. Nim epi ei sil kin enjiii!” pa ninjngil. ³⁶ Pe Jiisas ek nipi, wu tał ngum, “Na elip kin nimbil ol ermbii?” ³⁷ Pe wu tał Jiisas kin ek nikil orung kindinjngil. “Nim ekii se king pel ele, tilap owundu ei ninim noman dinga sikin onjii kunum ei, kapli sil piinmbil ei nim sil wu tał endi sikin, angil tundung mundan kin, nga endi angil taring mundan mulmbuł,” pa ninjngil. ³⁸ Ba Jiisas ek nipi wu tał ngum, “Na kin ek ei kii simbil ei elip ek ei pii pol tunanmbil. Elip kapli nol na nond nol ming ei, kapli nungul min? Nga elip kapli na nol pel ele elip kapli pingil min?” ³⁹ Pe wu tał eim kin ek nikil, “Sil kapli ermbil.” Jiisas ek nipi wu tał ngum, “Keimi, ming ei na pe nol nond, elip ming ei kapli nol nungul ku. Pe na nol pel ele, elip kapli nol pingil ku. ⁴⁰ Pe wumb nii endi eim na angil tundung min angil taring ele mulmba ei, na nge epi endi mon. Ba Gos ei eim pel ei eim ngumbii ni, er ka er mundum wumb ei ngumba.”

⁴¹ Nga Jiisas nge ekii silmin wumb engki orung ek ei piik, nga Jon kin Jeims tał kin noman kis piinjng. ⁴² Ba Jiisas eim ekii silmin wumb eim kin wii topu, “Wei!” pa nim. Eim ek nipi wu kei ngum, “Enim piinmin, wumb embe molum wumb num ei, tilap eipi ele palim ei, en enim noman dinga to mani kindngii ei palim. Pe en enim wumb owundu ombu tep dinga wii elmin. ⁴³ Ba ol ei enim kin tuk pinermba mon! Wu endi eim enim kin wu owundu mulmbii ni ermba ei, enim kin kongun wii paki tumba wu mulmba. ⁴⁴ Pe wu endi enim kin wu owundu endeim mulmbii ni ermba, wu ei eim enim wumb pei kin kongun wii paki tumba,” pa nim. ⁴⁵ “Nimbil erang wu kingam eim yi ku, eim opu wumb eim kin kongun paki tungii nipi onerim, mon! Eim opu wumb paki tumba nge om. Opu kin, ond peri ele kolpu, eim noman konj ka ngopu, wumb pei nga sipi orung simba nge om.”

Jiisas Wu Endi Ningil Tumbun Mulum Wu Ei Er Ka Erim.
(Masyu 20:29-34, Luk 18:35-43)

⁴⁶ Pe Jeriko konu ele onjung. Jeriko konu ele si kindpi pupu kin, Jiisas ekii silmin wumb kin, wumb pel eim kin punjung. Puk kin, Barsimeiyas, Tiimeiyis nge kingam ei, ningil tumbun molulum wu ei, andlam wer ele molpu, wumb ku ni epi ei kenim nipi silim. ⁴⁷ Nga Jiisas Nasares konu ele wu ei orum eim piipi kin, eim wii dinga topu, “Nim Jiisas, nim Deipis nge kingam. Nim na kin kaimb si ngo!” pa nim. ⁴⁸ Nga wumb pei wu ei ek ngok yi ninjing, “Nim ek tingnerii!” Ba eim nga wii dinga topu, “Nim Deipis nge kingam, nim na kin kaimb si ngo!” pa nim. ⁴⁹ Pe Jiisas eim opu yi nim, “Enim wii tangin kin, wangii!” nim. Pe wumb wu ningil tumbun mulum wu, ei wii tunjung, “Nim noman dinga pimba. Nim angkin po! Jiisas eim nim wii tonum,” pa ninjing. ⁵⁰ Kapli, pe eim konduk si kindpi kin, eim sikir engim. Angpi kin, Jiisas mulum konu ele pum. ⁵¹ Pe Jiisas wu ei kin ek nipi ngum, “Na nim kin nimbil ol ermbii?” Wu ningil tumbun mulum wu ei, ek nipi ngum, “Ek mon wu, na ningil er ka eran, kenmbii,” pa nim. ⁵² Jiisas ek nipi orung kindim, “Nim po! Nim pii gii je erang kin, nim ningil ele ka enim.” Pe wu ningil tumbun mulum wu ei, sikir erang ka mulang kenim. Kanpi kin, wu ei Jiisas andlam pum konu ele, ekii se pum.

11

Jiisas Jerusalem Konu Ele King Mil Pum (Masyu 21:1-11, Luk 19:28-40, Jon 12:12-19)

¹ Pe Jerusalem konu ele mandi ok kin, Bespeis kin Besanii konu ele mandi komung Olip ele tor onjung. Pe Jiisas eim nge ekii silmin wu taʔ kindang punjungul. ² Jiisas eim ek nipi wu taʔ ngum, “Elip pukuʔ, konu ele keningil konu ele mandi molum. Pe sikir keningil ni kung dongkii wumb mulenjung kung endi kan kuʔ pendnjing ei, na kin tu wunguʔ,” pa nim. ³ “Pe wu endi elip kanpi, ‘Elip ei nimbil erang enmbil?’ ” a nim kin, kapli elip yi ningil, ‘Sil wu owundu tu wel!’ a neng kin onmbuʔ. Ekii se eim kung dongkii sikir sipi ya orung kindmba,” pa nim. ⁴ Kapli wu taʔ pukuʔ, kenjingil ni kung dongkii endi kan kuʔ pendnjing. Kung ngil ondu ele pendnjing pim ei, kan si kindkil nga tu wunjungul. ⁵ Nga wu kombur mandi angk, ek nik ngunjung. “Elip nimbil ol erang kung dongkii ei kindangil punum?” a ninjing. ⁶ Nga wu taʔ ek nikil wumb ngunjungul, “Jiisas ek nim mil ninjingil.” Nengil kin, kung dongkii wumb, “Kung kapli sei!” ninjing. ⁷ Pe ele elip kung dongkii wal ya Jiisas molum konu ele tu wunjungul. Tu wukuʔ kin, konduk tukuʔ ei peʔ ele singil. Pe Jiisas kung dongkii ele tonu pupu muʔum. ⁸ Pe wumb pei konduk gulk, andlam ele mundnjung. Pe nga wumb kombur ond onguʔ tok tu wuk, andlam ele mundnjung ku. ⁹ Nga wu amb pei Jiisas pum konu ele kumb se punjung. Nga wumb kombur ekii se punjung ku. Nga wumb pei puk kin wii dinga tunjung, “Wu owundu onum,” pa ninjing. “Gos wu owundu ei kin eim noman ka ngumba. Eim Gos nge embe owundu ele onum! ¹⁰ Gos sinim noman ka ngopu, eim kingam wu owundu Krais kindang opu, sinim konu orung orung tep ermba nge onum. Kumb ok, kupam Deipis sinim tep elim miʔ, yi ermba nge onum. Gos embe ambil tonu kindinmin.” pa ninjing.

¹¹ Pe Jiisas Jerusalem konu ele om. Opu kin, men ngii owundu ele nirik pupu kin konu ele kan andpi, pupu kin epi kanim kanim kanpi poru nim. Ba konu eni mani pupu poru nim. Konu pou neng Jiisas eim ekii silmin wumb engki nga taʔ sipi Besanii konu ele pum.

Jiisas Ek Nipi Ond Mong Tunermba Nim (Masyu 21:18-19)

¹² Nga kunum endi, Besanii konu ele si kindik, nga Jiisas kuni tum. ¹³ Nga eim kenim ni ond pik endi turii mil engim. Pe Jiisas kenim ni, ond onguʔ pei muʔum ni kenim. Kanpi pupu kin, “Ond mong, kurup simbbii,” ni piim. Ond engim konu ele, eim ond mong endi eim kinerim mon! Onguʔ mendpil muʔum. Nimbil erang, ond pik mong tunaʔim kunum ei muʔum. ¹⁴ Pe Jiisas ond ei nipi ngum, “Nim ond mong nga tunenjii mon!” pa yi nim. Pe Jiisas ekii silmin wumb ek ei piinjing.

Jiisas Men Ngii Konu Ele Kil Ngopu Si Kindim (Masyu 21:12-17, Luk 19:45-48, Jon 2:13-22)

¹⁵ Wumb Jerusalem konu ele punjung. Pe Jiisas men ngii konu ele andaring mandi pum. Pupu, kenim ni wumb men ngii konu ele andaring mandi wumb, kei nin ku onguʔ sik mong top elmin, epi pei wumb tu wuk ya epi top erik, er mulnjung wumb ei Jiisas pupu, to kindang kin, konu eipi eipi tor si kindang punjung. ¹⁶ Pe Jiisas ek dinga nipi wumb ngum, “Epi top ei Gos ngii mandi tu wuk enerngii mon!” pa yi nim. ¹⁷ Jiisas kengip ek nipi ngum, “Gos ek yi mil wumb kombur ok pulk yi ninim, na ngii ei kin wumb yi mil ningii, ‘Na ngii ei prei nge konu ele er muʔmba,’ yi ningii; ba enim wumb ek ei piinarik sik, wumb koi erik, epi waning sik erik nge ngii mil enmin,” pa nim.

¹⁸ Nga kulma! kalilmin wumb owundu kin, ek emb polmun wumb ombu kin, Jiisas enim epi ei piik, en enim andlam endi kuruk Jiisas tumun ni piinjing. Wumb ombu Jiisas kin mund mong enjing. Nimbil erang wumb pei Jiisas nge kengip ek piik, puku sik, tungu enjing.

¹⁹ Nga konu pou neng, Jiisas ekii silmin wumb kin Jerusalem konu ele si kindik punjung.

*Ond Pik Kengip Ek Endi
(Masyu 21:20-22)*

²⁰ Pe kupiiring okrii, Jiisas kin eim ekii silmin wumb andlam ele puk kenjing ni, ond pik kulii erim. Ond ongu! kin dumbul kin pei kulii er poru nim. ²¹ Nga Piisa eim of endi erang piipi kin, eim yi nim, “Ek emb to!un wu, kenryo! Ond Pik ei nim ek ngon, ond ei kulum.” ²²⁻²³ Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim Gos kin pii gii nik molk kin, of ei enim kapli erngii,” pa nim. “Na ek keimi nga nip enim ngond. Pe wu endi kapli komung ei ek neng kin, kapli pupu mani ep no! ele ba. Pe wu endi eim noman ta! pinermba mon, ba eim pii gii ele mendpil pimba. Pe eim ek ei kapli peni ele omba. Nga epi ele tonu omba ei, wu endi ek nim mi! mendpil pimba.

²⁴ Yi mi! erang, ele nge na enim kin ek nind, kunum ele enim prei erik, epi endi simin ni kii sinjing kin, kapli enim pii gii nik epi ei singii. Sik kin, prei erik, kii sik, epi ei enim singii. ²⁵ Nga kunum ele enim angk prei erangin kin, wu endi enim kin of kis erpi nim kin, enim wu ei of kis ei kapli si kindngii. Yi mi!, enim Ernjing Gos ei epin konu ele mo!um, eim enim noman kis kapli kil ngopu si kindmba ku,” pa nim. ²⁶ (“Ba enim wu endi of kis ei si kindnenjing kin, kapli Erinjpin Gos enim noman of kis ei kil ngopu si kindnermba mon ku,” pa nim.)

*Jiisas Nge Noman Dinga Nii Ngo!um
(Masyu 21:23-27, Luk 20:1-8)*

²⁷ Wumb Jerusalem konu ele nga orung onjung. Wangin kin, Jiisas men ngii konu ele nirik andpi mu!um kin, wumb kulma! kalilmin wumb owundu kin, mon ek to!mun wumb kin, men ngii kongun elmin wumb ombu ei Jiisas mu!um konu ele onjung. ²⁸ Wumb ok Jiisas kin ek nik ngunjung, “Nim nipe noman dinga peng of ombu en? Pe wumb nii nim noman dinga ngang, kongun ombu mi! en?” a ninjing. ²⁹ Jiisas ek nipi ngum, “Na enim ek endi kii sip ngumbii. Enim na ek nik ngunjung kin, ek ei nga na enim nip orung kindmbii. Ei na kongun noman dinga peng enj mi! ei nimbii ku. ³⁰ Ya no! wu Jon wumb no! pendilim of ei; Gos nge of min mei ele wumb nge of?” Jiisas ek nipi, “Ek ei nik orung kindei!” pa nim. ³¹ Pe wumb en enim ek yi ni piik piik enjing. “Pe sinim epin konu ele epi ninjpin kin, kapli Jiisas yi nimba, ‘Enim nimbil of erang enim Jon pii gii ninanmin?’ a nimba. ³² Pe nga sinim wumb ek epi ninjpin kin, ek ei kapli enermba mon.” Nimbil erang en enim wumb pei mulangan kin, mund mong enjing. Wumb pei Jon eim Gos ek ni tor kindilim wu ni piinjing. ³³ Pe wumb Jiisas kin ek nik ngunjung, “Sin piinanmin.” Pe Jiisas ek yi nim, “Na yi ku enim kanip nind, na noman dinga peng yi kongun enj pa nip, ninermbii mon,” pa nipi wumb ngum.

12

*Jiisas Ond Mong Pin Ek Ekin Nim
(Masyu 21:33-46, Luk 20:9-19)*

¹ Jiisas ek ekin topu wumb ngopu eim ek yi nim, “Wu endi eim kan ond mong pin endi telim. Ta!pi, kung gui torung er pok erim. Erang kin, ming owundu endi yi mi! er sepi kin, ond mong tangpi tuk kindmba nge

erim. Erpi kin, tep ngii endi tuk ele takpi sim ku. Ond mong pin ei sipi wumb kongun, 'Erngii!' nipi, wumb kin kindim. Kindpi kin, eim pupu konu turii endi pum. ² Tengingii kunum mandi erang kin, eim kongun wu endi kindang pupu, ond mong wumb kongun er mulnjung konu ele pum. Eim yi ni piim, 'Ond mong pin kuni kombur numbii. Nop sipip, ku simbi,' ni piim. ³ Pe wumb wu ni ambil gii nik, kepil tunjung. Tok kin, nga wii kindangin orung pum. ⁴ Pe nga, eim kongun wu endi nga kindang om. Wu ei yi ku tok kin, peng to tokun tunjung. Nga wu ei kin ol kis enjing. ⁵ Pe nga eim kongun wu endi nga kindim. Kongun wumb erik molk, wu ei to kundnjung. Pe nga kongun wumb pei kindang onjung. Pe enim wumb kopur tok, nga enim wumb kopur tok kundnjung ku. ⁶ Pe eim kingam endeim mendpil muum. Molpu kin, eim kingam ei eim noman piim. Piipi kin, ekii se mendpil, eim nge kingam ei kindang, pupu wumb ond mong pin kongun er mulnjung konu ele pum. Pupu kin, ek yi nim, 'Nam nge kangi ei ek nimba ei kom singii,' pa yi nim. ⁷ Ba ond mong pin kongun elmin wumb en enim ek nik piik, piik enjing. 'Kingam eim arim nge epi eim pei simba,' ni piinjing. 'Sinim sikir to kondpun kin, ond mong epi ei sin sinim simin!' pa ninjing. ⁸ Yi nik kin, tok konduk sipik, ond mong pin torung ele kindnjing."

⁹ Pe Jiisas ek nipi kii sipi wumb ngum, "Pe ond mong pin ei arim opu kin nimbil ol endi ermba? Eim opu kin eim ond mong pin kongun er mulnjung wumb ei to kundmba. Pe nga ond mong pin ei sipi, wumb eipi endi ngang kin, kongun er mulngii. ¹⁰ Enim ek mon endi mer pol pendnjing ei gernenjing min? Gos ek yi mił ninim, 'Pe ku ei ngii takilmin wumb si kindnjing kin ku, ei ku dinga ka wii mendpil, ngii ekin ele engim.

¹¹ Gos owundu eim mendpil ol ei erang kin tonu onum, sin ei kan ka wii kaninmin.'"

¹² Jiisas ek ei wumb piik nik elmin wumb owundu ei pupun, Jiisas ambil gii nimin ni piinjing; ba wumb mund mong enjing. Wumb piinjing ni Jiisas ek neng kin, en enim konu ei si kindik punjung.

*Ku Takis Silmin Ei Kii Sinjing
(Masyu 22:15-22, Luk 20:20-26)*

¹³ Lo ek piik ekii silmin wumb kombur kin, Eros wumb kopur kin Jiisas muum konu ele punjung. Puk kin, wumb ei en enim ek endi nik Jiisas simin ni piik punjung. ¹⁴ Pe wumb ei ok Jiisas kin ek dinga nik, "Ek emb tolor wu, sin piinmin nim ek keimi nikin nikin en wu. Pe nim wu endeim noman ngonan. Nim wu endi noman peng ek ninmin mił ninan. Nga wu embe pinaim mił ninan mon? Gos ek keimi mendpil minj nikin, wu amb pei ngon. Nim piin ei sinim ermin mił nenj? Ei kapli sinim wu num Siisa yi mił Rom tep elmin wu owundu mił, ku takis ngumun min mon? Sinim kapli ngumun min sinim ngunermin?" ¹⁵ Jiisas ek kend tok elmin wumb ei piim. Piipi kin, Jiisas ek nipi ngum, "Nimbil ol erang enim na kin ek ak mak enmin? Pe kom ku end tu wuk, na ngangin kin, ei kenmbii," pa nim. ¹⁶ Wumb kom ku sik tu wunjung. Tu wangin kin, Jiisas wumb ei kin kii sim, "Ei min men mił ku ei nii nge?" Pe wumb ek nik orung kindnjing, "Ei Siisa nge." ¹⁷ Pe Jiisas ek nipi orung kindim, "Epi Siisa nge epi ei Siisa ngungii! Gos nge epi ei Gos eim ngungii!" Pe wumb ek ei piik pii pol tunarik kin, piik kun enenjing.

*Wumb Kolk Nga Angnatmin
(Masyu 22:23-33, Luk 20:27-40)*

¹⁸ Wumb kolk nga konj punałmin ni piılmin wumb kopur Jiisas mułum konu ele onjung. Wumb tilap ei men ek eipi mił yi niłmin, ‘Wumb kolk nga konj punałmin.’ Wumb ei, Jiisas kin kii sinjing. ¹⁹ “Ek emb tołun wu, Moses lo ek yi mił połpu sinim ngum. ‘Pe wu endi kułum kin, eim kangil endi mulerim ba, eim ambim ei mułum. Mułum kin, amb ei eim angim sipi kin, kangil endi mengpi ngumba. ²⁰ Pe wu angim angim angil orung nga tał mulnjung. Molk kin, wu kumna ei amb sim wu ni kułum ba, kangil endi mengnerim. ²¹ Pe angim ekii amb ei sipi kin, nga wu ei kułum, ba kangil endi mulerim ku. Pe nga angim tuk ei, amb ei eim sim, ba nga eim kułum ku. ²² Yi mił wu angim angil orung nga tał angim ei, amb endeim ei ku sik punjung; ba kangil endi mengnenjing mon. Angim angim ni pei kulnjung. Kolk kin, ekii se mendpił amb ei kułum ku. ²³ Pe kunum ekii se kulnjung wumb nga angk tonu ongii kunum ei, amb ei wu nii simba? Amb ei wam nii, nim piin min? Wu angim angil orung nga tał amb endeim sinjing,” pa ninjing.

²⁴ Jiisas ek nipi ngum, “Gos ok pultum ek ei, enim pii poł tunarik mołmun. Pe enim Gos epi dinga ermiba, ei enim piinanmin. Pe enim ek ninmin ei, kun pinałim mon. ²⁵ Wumb kulnjung wumb angk tonu ongii kunum ele, wu amb sinerngii mon, ba Gos enjel epin konu ele mołmun mił ei yi ku mułngii. ²⁶ Ba ek ei wumb kulii wumb nga angk tonu ongii; enim Moses nge mon mer pultum pałim ei kenjing min? Dup endi ond kembis ele dup num ek poł ei Gos nipi wu Moses kin ngum, ‘Na wu Eiparam nge Gos, wu Aisak nge Gos, wu Jeikop nge Gos,’ pa yi nim. ²⁷ Gos wumb kulii wumb nge Gos mon! Gos wumb konj mołmun nge Gos mołum. Gos wumb eim kin pii gii ninjing wumb ei, Gos noman konj nga, en enim ngang konj mułngii. Enim ek ei kun mendpił pinałim mon,” pa nim.

*Gos Ek Dinga Kumna Mendpił
(Masyu 22:34-40, Luk 10:25-28)*

²⁸ Nga men kengip ek tołum wu endi opu moł piipi kin, Jiisas wumb kin ek mił enjing ni orung kindpi ka erim. Pe wu ei Jiisas kii sim, “Lo nipe lo kumna mendpił ka wii pałim?” ²⁹ Jiisas ek nipi orung kindim, “Lo ek kumna yi mił pałim. ‘Enim Esrel wumb pei enim piingii! Sinim Erinjpin Gos Owundu ei sinim Gos ei endeim mendpił, sinim nge Owundu mołum. ³⁰ Nim Gos kin noman ka pei mendpił ngokun, “Nanim Gos,” nikin mulnjii. Ninim noman tuk ele poru Gos kin ngokun; nga nim noman pei Gos kin ngokun, nim noman dinga pei Gos kin ngokun er mulnjii,’ pa nim. ³¹ Nga lo endi ei yi mił: ‘Nim wumb eipi noman ka ngunjii ei, ni ninim noman ka ngon mił yi ngunjii.’ Nga lo eipi endi lo tał ei kamb mani kindnanim mon,” pa nim. ³² Pe ek emb tołun wu ek nipi Jiisas ngum, “Ek mon wu! Nim ek ka nin keimi mendpił, Gos endeim mendpił mołum. Eim Owundu mołum. Gos eipi endi molalum, mon! ³³ Sinim eim kin noman ka pei ngumun; sinim noman tuk ele pei ngumun; sinim noman dinga eim kin pei ngumun; sinim wumb mołmun noman ka ngumun. Pe sinim lo tał ei piipin kin sin sinim lo tał ei ekii se punjpin kin, kapli ol ei erpi wumb kulmał kalmin kanim kanim pei to mani kindim,” pa nim. ³⁴ Nga Jiisas piim ni, wu ei ek ka nipi orung kindim. Jiisas wu ei kin ek nipi ngum, “Nim Gos sinim kin tep er mołum konu ele mandi mołun,” pa nim. Yi mił, nga wumb endi Jiisas kin nga kii sik mund mong erik mołmun.

*Krais Eim Nii?
(Masyu 22:41-46, Luk 20:41-44)*

³⁵ Pe nga Jiisas men ngii mo'pu, kengip ek nipi wumb ngum, "Nimbi! erang kengip ek to'mun wumb ei Krai ei opu, wumb paki tumbii ni, omba wu ei Deipis nge kingam mendpi! mo'um?" pa ninmin. ³⁶ "Gos Gui Ka neng, Deipis kin ek nim,

'Owundu nipi, na owundu ninim mi!, nim na angil tunding orung mulnjii. Molkun kin, ekii se nim opu orung wumb na sipi, nim simb ele mandring kindamb kin, nim opu orung wumb to mani kindnjii,' pa nim.

³⁷ Deipis ei eim 'Owundu' ninim; nimbi! erang Owundu Deipis nge kingam mendpi! mo'um ninim?" Pe wumb tilap owundu molk kin, eim ek ei piik kin ka piinjing.

Jiisas Lo Ek Kengip To'mun Wumb To Mani Kindim (Masyu 23:1-36, Luk 20:45-47)

³⁸ Pe Jiisas kengip ek ni ngopu yi nim, "Enim lo ek pii!min wumb kan kun erik mulngii. En enim alap olt talpin endmin ni pii!min. Puk kin, en enim wumb kanik kin, 'Muleiyo,' nik kin wumb ei kulou to'mun konu ele mo'mun. ³⁹ Nga en enim konduk olt kindik kin men ngii kumb ele mulngii ei ka pii!min. Nga en enim kuni owundu no'mun ei, en enim puk pe! kumb ele mu'mun ni ka pii!min ku. ⁴⁰ 'Wumb ombu amb ngii konu bin ni pii!min.' Amb wengin mo'mun konu ele pu'mun. Puk kin, amb epi ngii konu epi mo'um ei, pei sik poru ni!min. Nga en enim ek kend tok prei olt elmin. Erik kin, ekii se kunum, Gos wu ombu epi embin tui endi wu kei kin ngumba."

Amb Kurpu Endi Gos Kin Epi Endi Ngum (Luk 21:1-4)

⁴¹ Nga Jiisas men ngii konu ele ku sim konu ele wumb ku tu wuk ming ele kindi!min konu ele mandi mu'um. Pe wumb ku sim wumb, ku pei ngunjung.

⁴² Pe nga amb endi wam kultum, amb ku kurpu mu'um ni, ku kundii kembis ei endeim mi! sipi kindim. ⁴³ Nga Jiisas nge ekii si!min wumb eim wii topu kin, "Wei!" nim. Nga eim enim kin ek nipi ngum, "Na ek keimi nipi enim ngond, amb ku kurpu eim wam kulum amb ei, ku owundu tuk kindnim. Kindim, amb ei wumb ku pei men ngii ele ku to'mun ming ele tu wunjung wumb ombu, amb ei to mani kindim. ⁴⁴ Pe wumb pei en enim ku pei sa!im, ba mer ming ele pei kindna!min. Ba amb ei eim ku pei pinerim, ba eim ku pei tuk kindim. Kindpi kin, pe eim nga kuni sipi nopu ermba, ku sinalim," pa nim.

13

Men Ngii To Kis Ermba (Masyu 24:1-2, Luk 21:5-6)

¹ Pe Jiisas men ngii si kindpi, tor pupu kin, Jiisas ekii si!im wu endi ek nipi, Jiisas ngum, "Ek mon wu! Kani! Ku owundu ka wii nin ngii ka wii ka wii mo'um," pa nim. ² Nga Jiisas ek nipi orung kindpi yi mi! nim, "Nim ngii owundu ombu kan min? Pe ku endi tonu ku ele pa!im ku ei, ekii se pei to mani kindngii," pa nim.

Epi Embin Tui Pei (Masyu 24:3-14, Luk 21:7-19)

³ Jiisas tonu komung Olip ele mu'pu, men ngii owundu orung engim ni kenim. Pe Piisa, Jeims, Jon, Endru wu kei mendpi! molk kin, eim kin kii sinjing. ⁴ "Nim ek nikin sin ngon, ei kunum nenj o! embin tui ei tonu omba? Nipe o! endi kumb se tonu omba sin piimin? Epi ombu pe mandi tonu omba min?" pa ninjing.

⁵ Pe Jiisas ek nipi ekii silmin wumb ngum, “Enim kanik kun er muḥngii! Mon pim kin, wu endi enim ek kend topu ngopu tor simba. ⁶ Wumb pei ok, ‘Na embe Kraiss,’ ningii. Nik kin, ek yi ningii, ‘Na wu ei mendpil ond,’ pa ningii. Nik kin, wumb pei ek kend tok ngok tor singii. ⁷ Nga ekii se, enim wumb opu erngii ei piik kin, wumb opu erngii ek pol omba ei piik kin, en enim tungu enerngii! Ei epi tonu ongii, ba poru nimba kunum ei, poru ninanim. ⁸ Yi miḥ, wumb tilap endi puk, wumb tilap endi kin opu erngii. Wu king tilap endi puk, wu king endi kin opu erngii. Nga konu orung kopur konu kopu tumba. Kopu tang kin, wumb kuni simba. Epi ei amb endi kangil mengmba erang ngenj kumbii sinmin, yi miḥ pepi ba,” pa nim.

⁹ “Ba en enim mandil kan kun erik muḥngii! En enim wu num ek ei kos piimba. Pe enim men ngii konu tu wuk enim kepil tungii; enim kin nin tep elim wu owundu muḥngii konu ele, tu wungii enim. Na ek ka nik wumb ei ngok kin, na kongun yi miḥ erngii,” pa nim. ¹⁰ Pe wumb tilap eipi eipi wumb pei Gos ek ka nengin kin, ele ok endi piyangin kin, ekii se muḥ mei poru nimba kunum ei, ol embin tui tonu omba nim. ¹¹ Pe wumb kombur enim sik tu wuk, kos ele tonu tu wunjung kin, enim mund mong kulerngii. Kularik kin, sinim ek nipe ek nimin noman yi to piinerngii mon! Kunum ele, Gos enim kin ek ei pei nipi enim ngumba ei, enim nik tor kindngii. Nimbiḥ erang, ek ei enim mendpil ni tor kindnerngii mon. Ba Gos Gui Ka enim kin ek ei nipi ngumba. ¹² Wumb enim engnjing sik, kos erik nga tu kundngii. Ernjing, kingenjing kin opu orung erik tu kundngii. Pe kingenjing, arim mam ni opu orung erik, to kundngii. ¹³ Wumb pei enim kin noman kis piik ngungii; na ek enim piik moḥmun, ol ei erngii. Ba wu endi na kin pii gii dinga peng muḥmun kin, kunum ele poru nimba kunum ei, Gos eim sipi orung simba.”

*Epi Kis Mendpil Tonu Omba
(Masyu 24:15-28, Luk 21:20-24)*

¹⁴ “Ba enim epi ei keningii, konu er kis ermba, epi kis ei konu ka moḥpu konu engmba. Wu endi ek ei gerim kin, ka piyangil! Kunum ele Jura wumb mulnjung, tungu puk, tonu komung ele sikir tonu pungii. ¹⁵ Pe wu endi ngii tonu ele moḥpu kin, nga sikir mani pupu eim epi ngii nirik moḥmun, epi endi sinermba mon. ¹⁶ Nga wu endi aka pin moḥpu kin, kan ak topu sikir pupu, konduk endi sinermba mon ku. ¹⁷ Kaimb mendpil singii amb kangil mundii monduḥmun ei, nin amb kangil am ngok kunum ei, wumb ei kaimb sik ngungii. ¹⁸ Pe enim prei erangin kin, konu jii nimba kunum ei, ol ei nge tonu onermba mon. ¹⁹ Kunum ele, ol embin tui owundu kumb se tonu omba. Kumb ok, Gos epi pei eririm kunum, pei o pum; nga pe yi ku ol embin tui ei nge ok tonu oneririm. Ekii se ol embin tui, ei yi ku tonu onenmba. ²⁰ Nga Gos Owundu eim kunum ele aninga kopur wak tuḥang kin, wu amb pei kunum ele poru nilangin. Ba eim nge ni mundum wumb ni piipi kin, kunum ele aninga kopur wak topu kindang moḥmun.

²¹ “Nga kunum ele wu endi moḥpu yi nimba, ‘Kenei! Kraiss ya ele moḥmun. Kraiss wuḥ ele moḥmun,’ yi nimba. Wu ei enim kin ek yi nimba, enim pii gii ninerngii mon. ²² Pe Kraiss ek miḥ ek kend tok ningii. Nga ek kend tok ni tor kindilmin wumb ok kin, jep ol kanim kanim nin, ol kanim kanim erngii ku. Keimi kapli erim kin, Gos mundum nipi wumb ek kend tok singii nge, erngii. ²³ Ba enim kan kun erik muḥngii! Na ek pei enim kin ok nip poru ninj ol ei nge, endi ekii se tonu om kin, enim pii pol tungii.”

*Ekii Se Wu Kingam Omba
(Masyu 24:29-31, Luk 21:25-28)*

24 “Ba kunum ele ol embin tui pupu poru neng kin, pe eni emii pimba; nga oi tilang enermba mon ku. 25 Nga muł ele, kanjip pei mani ongii. Nga kupu muł dinga epi mołum epi ei olup ermba. 26 Nga kunum ele, na wu kingam ekii se kupu muł kin, ele mani ombii ni enim keningii! Kanik kin, na noman dinga wii kin nga tilang ka wii kin mani ombii. 27 Nga kunum ele, Gos nge eim enjel pei kindang, ongii. Ok kin, eim nge wu amb pei kułou topu mundum wumb eim konu ele orung orung pei sipi orung simba. Sipi kin, mei konu ekin orung orung pei, sin epin konu ele orung orung pei sipi orung simba.”

28 “Enim ond pik ele ek ei piingii. Kunum endi ond angil ele noł mołpu, onguł konj tonu opu, nim kin enim piingii ei, konu eni ba kunum tonu onum ni piingii. 29 Ei mił, ekii se na ek nind mił epi yi tonu omba keningii. Enim piingii, eim mandi opu kin, ngii ondu ele mołum ni piingii. 30 Na ek keimi nip enim ngond! Wu amb pei kulerngii kunum ele, na ek nind mił epi yi tonu omba. 31 Kupu muł kin mei tel poru nimba; ba na ek ei poru ninermba mon,” pa nim.

*Wu Endi Kunum Ele Kin Eni Ele Ni Piinanim
(Masyu 24:36-44)*

32 “Ba wu endi kunum ele kin, eni ele ni piinanim mon. Gos enjel ei epin konu ele mołmun, ei pii poł tunanim. Nga Gos kingam yi ku, pii poł tunanim. Ba Arim Gos mendpił pii poł tołum. 33 Enim kan kun erik kui erik mułngii! Enim piinanmin kunum nenj ol ei tonu omba. 34 Ei yi mił, wu endi eim ngii konu ele si kindpi kin, konu eipi orung pum. Pupu kin, eim kongun wumb eim nge epi ombu tep er mułngii, ni kongun wu endeim endeim ni ngum. Ngopu kin, ngii ondu ele tep er mułmba wu, ei eim tep ka er mułmba. 35 Yi mił, enim tep ka erik mułngii! Enim piinanmin ngii arim kunum nenj orung omba. Emii pang omba min, tinga omba min, kupiiring okrii kei kultu wii tołum kunum ele omba min, ei enim pii poł tunanmin mon. 36 Mon pim kin, eim sikir opu, kenmba ni enim or pek mułngii. 37 Nga ek ei enim nip ngond, ei na wumb pei nip ngunj, ei enim tep ka wii erik kin, kui erik mułngii!” pa nim.

14

*Wumb Owundu Jiisas To Kundngii
(Masyu 26:1-5, Luk 22:1-2, Jon 11:45-53)*

1 Pe kunum tał opu pang, ekii se ‘Pasopa Kuni Owundu’ kunum endi sim. Nga kulmał kałilmin wumb owundu kin kengip ek nilmin wumb yi ninjing, “Sinim nimbił ol erpin, Jiisas kin ek kend nipin kin, Jiisas ambił gii nipin, to kundmun?” a ninjing. 2 Yi mił wumb ek yi ninjing, “Sinim ol ei kunum owundu salim kunum ei, enermin mon. Mon pim kin, wumb opu tonu sik erngii.”

*Amb Endi Jiisas Peng Ele Kopung Kindim
(Masyu 26:6-13, Jon 12:1-8)*

3 Nga Jiisas eim Besanii konu ele pupu, Saimon ok kinj nang pirim, ngii konu ele pum. Pupu mołpu kin, kuni nołmun peł ele mułang kin amb endi om. Opu kin, amb ei ming ka wii endi sipi tu wum. Tu wupu kin, ming ei mur ka wii, ku owundu pułum ming ei, topu gał tum. Topu kin, kopung ka wii sipi, Jiisas peng ele kindim. 4 Ba wumb kombur mulnjung wumb ei noman kis piinjing. Wumb en enim ek ni piik piik enjing, “Nimbił erang kopung muru ka wii ei wii bein to kindnim?” ninjing. 5 “Pe sinim wumb

top erei nipin ngumun, ei ku 300 ml simin. Sipin kin, wumb kurpu mołmun wumb ei ngumun.” Nik kin, amb ei kin ek ngunjung. ⁶ Ba Jiisas yi nim, “Enim amb kanik, wiik tei!” a nim. “Enim nimbił erang noman embin tui eim kin ngonmun? Ei na kin oł ka enim. ⁷ Kunum kunum wumb kurpu enim kin mołmun. Kunum kunum enim wumb kurpu kin paki tumun ni piinjing kin, kaplı paki tei! Ba na enim kin kunum kunum mulermbii mon. Muleramb kin, enim na kin paki tungii ml nenj?” pa nim. ⁸ “Amb ei epi kaplı ermba ml erim. Amb eim kopung muru ka wii sipi, na ngenj ele kelim ei na kulmbii oł erim. ⁹ Nga na enim kin ek keimi nind! Ei konu orung orung pei wumb Gos ek ka nik ngungii. Epi nipe amb eim erim ml nik ngangin kin, wumb pei piingii ku!”

Juras Jiisas Opu Orung Wumb Ngum
(Masyu 26:14-16, Luk 22:3-6)

¹⁰ Pe kunum ele, Jiisas ekii silmin wumb engki nga tał mulnjung konu ele, wu endi embe Juras Eskeriyas eim pupu, kulmał katiłmin wumb mulnjung konu ele pum. Pupu kin, eim Jiisas sipi, opu erii wumb ngumba nge pum. ¹¹ Nga en enim ek ei piik Juras Eskeriyas ek nim ml piik, ka piinjing. “Pe eim kom ku ngumun,” pa ninjing. Pe Juras, “Jiisas sipi, kulmał katiłmin wumb ngumbii,” ni yi piim.

Jiisas Pasopa Kuni Eim Ekii Silmin Wumb Kin Kuni Num
(Masyu 26:17-25, Luk 22:7-14,21-23, Jon 13:21-30)

¹² Nga kunum kumna kunum bres yiis punałim kunum ei, tonu om. Kunum ele, kung siipsiip wał to kondulmun ku. Kunum ele Jiisas ekii silmin wumb Jiisas kin yi ninjing, “Sin nim kuni Pasopa jili er ka er semin nunjii?” pa ninjing. ¹³ Nga Jiisas wu tał kindang pungul nge punjngul. Pe eim ek yi nipi wu tał ngum, “Elip konu owundu ele wu endi noł ming owundu ele noł kulpu tumba konu ele, elip kurkuł ba konu ele, elip ekii se pungul. ¹⁴ Nga ekii se pukul, eim ngii endi nirik pum kin, elip ngii arim kin ek yi ml ningil, ‘Ek mon wu yi nim, ngii paltng jili seng, na ekii silmin wumb kin kuni Pasopa numbii?’ ¹⁵ Nga eim kaplı andan topu, konu owundu tondrung paltng ele tuk peł simba ele, er kun er kindang, simba ele sinim kuni er ka er singil.” ¹⁶ Pe Jiisas ekii silmin wu tał punjngul konu ele owundu sim. Seng kin, epi kanim kanim Jiisas ek nim ml kenjngil. Pe wu tał kuni Pasopa er ka enjngil.

¹⁷ Nga konu pou neng, Jiisas eim ekii silmin wumb sipi tu wum. ¹⁸ Nga peł ele kuni nok molk kin, Jiisas eim yi nim, ‘Na ek keimi nip enim ngond, enim mołmun wu ei endi, na sipi opu orung wumb ngumba wu ei, na kin kuni ende nonum.’ ¹⁹ Pe Jiisas ekii silmin wumb en enim, noman embin tum. Tang kin, pe wu endi nii nik eim kii sinjing, “Na min?” pa ninjing. ²⁰ Pe Jiisas ek yi nipi ngum, “Enim wu angil orung orung nga taf endi ele mołum. Wu ei nam kin ming ele bres ende kindinpił. ²¹ Yi ml, na wu kingam oł embin tui tonu omba, ei Gos ek ele ok polk pendik ml ninim. Wu kingam ei topu tonu kindim wu, eim kaimb mendpił sim. Kaplı, wu ei mam wu ei mengnerim!” pa nim.

Jiisas Kuni Eim Ekii Silmin Wumb Kin Num
(Masyu 26:26-30, Luk 22:15-20)

²² Nga en enim kuni noł molk kin, Jiisas eim bres endi sipi, eim prei erpi Gos ngum. Ngopu kin, bres engin topu, eim ekii silmin wumb kin ngum. Ngopu kin, ek yi nim, “Enim Sei! Ei na nge ngenj ml.” ²³ Pe eim ming wain endi sipi kin, prei erpi, Gos ngum. Ngopu kin sipi, eim ekii silmin wumb

kin ngum. Pe wumb pei noʔ nunjung. ²⁴ Nga Jiisas ek nipi wumb ngum, “Ei miyem miʔ ei, Gos ei kumb ok eim wumb ek mendpiʔ nirim ek ei peʔe, akip tonu onum. Ei yi miʔ, na miyem ei bein tamb kin, wu amb pei paki tumba. Peʔe yi miʔ, na kuls kin, mei wumb pei paki top ngumbii,” pa nim. ²⁵ “Na ek keimi nip enim ngond, na nga noʔ wain ei nga nonarip pup kin, nanim noʔ wain konj endi Gos moʔum konu eʔe nga numbii,” pa nim. ²⁶ Nga wumb golang nik, puk tonu komung Olip eʔe tonu punjung.

Piisa Jiisas Buʔ Ngumba Nge Nin
(Masyu 26:31-35, Luk 22:31-34, Jon 13:36-38)

²⁷ Nga Jiisas ek nipi wumb ngum, “Enim pii gii ei pei dinga mulerang kin, enim tungu pungii. Gos ek ok poʔmun ek ei yi miʔ ninim, ‘Kung siipsiip tep moʔum wu ei to kundangin kin, kung siipsiip konu eʔe eipi eipi pungii.’” ²⁸ Ba nam nga angip tonu bii, pe na pup ok, Galilii konu eʔe bii. Enim na kin ekii sik ongii,” pa nim. ²⁹ Pe Piisa ek yi nim, “Kapʔi, wumb pii gii pei dinga mulerim kin, na pii gii ei dinga muʔmba. Wumb kombur tungu puk kin, ba na tungu punermbii mon!” pa nim. ³⁰ Pe Jiisas ek nipi Piisa ngum, “Na ek keimi nip nim ngond, akip emii pimba kunum eʔe, kei kultu wii tunermba kunum taʔ ninim kin, nim na embe kunum tekliki kii sengin, ni tor kindnenjii,” pa nim. ³¹ Ba Piisa ek dinga nim, “Na nim kin ende kuʔmbii, ba na nim embe nip koi enermbii mon mendpiʔ!” pa nim. Pe Jiisas ekii siʔmin wumb pei yi minj ninjung.

Jiisas Gesemanii Konu Eʔe Moʔpu, Prei Erim
(Masyu 26:36-46, Luk 22:39-46)

³² Pe puk konu endi eʔe tor punjung, konu ei embe Gesemanii. Nga Jiisas ekii siʔmin wumb ek nipi ngum. “Enim ya eʔe muʔngii! Nam prei ermbii!” ³³ Pe eim Piisa kin Jeims kin Jon sipi, eim kin punjung. Pe eim noman tuk eʔe embin tang piipi eim kis mendpiʔ piim. ³⁴ Pe eim ek nipi wu kei ngum, “Nam noman tuk eʔe embin tonum. Nam kuʔmbii ni piind,” pa nipi wu kei ngum. “Enim ya eʔe molk kin, tep ka erik muʔngii!” ³⁵ Pe eim aninga kopur pui miʔ erim. Pupu kin, mei eʔe mani pupu kin prei erim. Na kuʔmbii ni piim kin, ngenj kumbii owundu ei na kin si kindmba. ³⁶ Jiisas yi nim, “O Arnan, nim epi pei kapʔi enjii, ni piind. Nim na ming ei oʔ embin paʔim, na oʔ embin tui ei si kindnjii, ba nim na noman eʔe ekii se enenjii mon! Ba ninim noman eʔe yi enjii.”

³⁷ Pe eim pupu, kenim ni eim ekii siʔmin wumb or pinjing. Nga Jiisas eim ek nipi Piisa ngum, “Saimon, nim or paʔin min? Nim kunum endeim kapʔi na kin tep mulenjii min?” ³⁸ Enim tep ka kun erik molk kin, prei erngii! Mon pim kin, epi endi enim ermba epi ei kan simba. Keimi, noman tuk gui ei dinga piinim, ba ngenj ei dinga pinalim.”

³⁹ Pe Jiisas nga pupu kin prei erim. Pe prei ei ok erim miʔ, eim nga prei ei nge nga erim ku. ⁴⁰ Pe Jiisas nga opu, ekii siʔmin wumb or pinjing konu opu, kenim ni or pek mulnjung. Eim ekii siʔmin wumb en enim ningiʔ embin tum. Tang kin, pe en enim ek nipe ek nimin ni piinenjing.

⁴¹ Nga Jiisas nga kunum tekliki pupu kin, nga orung om. Opu kin, ek nipi ekii siʔmin wumb ngum, “Enim or pek kor moʔmun min? Ei kapʔi, pe kunum ei na wu kingam mani mei eʔe sik, opu orung wumb noman kis piik wumb ngonmun. ⁴² Enim angangin kin sinim pamin! Kinei! Wu na nipi kindmba wu, ya mandi onum.”

Juras Jiisas Sipi, Opu Orung Wumb Ngum
(Masyu 26:47-56, Luk 22:47-52, Jon 18:3-12)

⁴³ Pe Jiisas ek nipi mu'ang kin, Juras sikir opu, wu ei Jiisas ekii silmin wu angil orung orung nga ta', ei nge wu endi eim om. Pe wumb silap owundu eim kin onjung. Onjung kin, wumb ei tui nin kepil ambil sik onjung. Wu owundu kulma' kalilim wumb kin, wumb mon tolmun wumb kin, men tok kongun wumb kindangin onjung. ⁴⁴ Pe wu endi Jiisas sipi, opu orung wumb wu ei ol erpi, nipi wumb kin ngum, "Pe na wu endi kin gupu top nop ninj, wu ei Jiisas. Enim ambil gii ningii! Enim tep ka molk sik sipngii!" pa nim.

⁴⁵ Pe Juras opu Jiisas mu'um konu ele pupu kin, ek yi nim, "Ek emb tolmun wu!" Pe eim Jiisas gupu topu num. ⁴⁶ Pe wumb pei Jiisas ambil gii ninjing. ⁴⁷ Ba en enim enjing konu ele wu endi mandi angpi mu'um wu ei, tui kepera sipi tor sipi, kulma' kalilim kongun wu endi topu, eim kom kopispi mani kindim. ⁴⁸ Pe Jiisas ek nipi wumb ngum, "Enim na singii wangin kin, pe enim tui ambilk enim ei, waning wu endi mu'um mil ambil gii ningii enim min?" ⁴⁹ Kunum kunum na enim kin men ngii ele ende mo'pun, na enim ek emb top top enj, ba enim na ambil gii ninenjing," pa nim. "Ba Gos ek ka ok pulk ele, ek nim mil ei mendpil keimi tonu om." ⁵⁰ Pe Jiisas eim ekii silmin wumb tungu puk, konu eipi eipi puk kin, en enim Jiisas bu' ngunjung.

⁵¹⁻⁵² Pe kangi wu ga' ei Jiisas pum konu ele ekii se pum; ba eim alap kuru endi ngenj ele telim. Pe wumb eim ambil gii nimin ni enjing; ba eim alap kuru ei si kindpi, eim ngenj wii si kindpi tungu pum.

Wumb Jiisas Kos Enjing

(Masyu 26:57-68, Luk 22:54,55,63-71, Jon 18:13-14,19-24)

⁵³ Pe wumb Jiisas sipi, kulma' kalilim wu mu'um konu ele sipnjing. Pe wumb kulma' kalilim wumb kin mon tolmun wumb kin men tok kongun wumb pei ok kulou tunjung. ⁵⁴ Pe Piisa Jiisas pum konu ele ekii se pum. Ba pupu kin mandi punerim mon; eim turii mil pupu mu'um. Eim pupu kin, wu kulma' kalilim wu ei kung gui ele tuk pum. Pupu kin, pe tep elmin wumb molk kin, eim dup piipi kin konu ele pe'le erpi mu'um. ⁵⁵ Pe wumb kulma' kalilim wumb kin Jura wumb owundu pei ok, wumb kopur wii tangin ok kin, 'Jiisas ol nimbil ol erim ei ni piimin,' ninjing. Ek pu'le nik kanik, Jiisas to kundmun ni piinjing; ba en enim ol endi kan sinenjing mon. ⁵⁶ Pe wumb pei ek kend tok, 'Jiisas ol yi erim,' nik ninjing. Ba en enim ek ei dinga punerang kin, en enim ek ende punerim mon.

⁵⁷ Pe wumb kopur angk, ek kend tok, Jiisas kin ngok ninjing. ⁵⁸ "Sin piinjpin Jiisas yi mil nim, 'Na nam men ngii wumb angil kin teknjing, ei nam erip kis mundmbii. Nga kunum tekliki mendpil na ngii endi tekmbii, ba wumb angil ele tekna'lin mon! Enim wumb ngii ei nge kunum kapli teknerngii!' yi nilim," pa ninjing. ⁵⁹ Ba ek ei ninjing ei, opu ende punerim mon.

⁶⁰ Nga wu kulma' kalilim wu ei wumb tuk ele angpi, Jiisas kii dinga sim. "Nim ek endi nikin, orung kindnenjii min? Ek nipe ek wumb nim ngenj ele ek ambiltmin?" pa nim. ⁶¹ Ba Jiisas ek endi nipi orung kindnerim. Pe wu kulma' kalilim wu ek nga nipi ngum, "Nim Gos kindim wu Krais, Gos kingam mendpil min?" ⁶² Pe Jiisas ek nim, "Ei na mendpil. Nga enim keningii ni na wu kingam mani mei ele op, Gos tonu mo'um konu ele angil tunding orung dinga wii ei pang mu'lbii. Pe na tonu kupu mu' epin konu ele mo'up, ombii," pa nim. ⁶³ Pe kulma' kalilim wu ei eim kis piipi kin, eim konduk piltan topu yi nim, "Sinim wumb kopur wii tamin ok elim ol ei, nga ninerngii mon!" ⁶⁴ Eim Gos kin ek nipi kis mondpu, Gos embe to mani kindim ei, enim piik poru ninjing. Pe enim er piinmin mil nenj?" Wumb pei Jiisas tungii ek yi mil ninjing, "Enim ol kis endi erim, eim kulangli," pa ninjing.

⁶⁵ Pe wu kopur tumun! Ke nik, jipambil tok enjing. Pe enim alap endi sik, ningil kum tunjung. Tok kin, Jiisas enim angil kin tok, yi ninjing, “Nim pe ek keimi mendpil nilin wu, nii kepil tonum?” Pe tep elmin wumb sipik, eim angil kin tunjung ku.

Piisa “Jiisas Ei Na Kinal,” Nim

(Masyu 26:69-75, Luk 22:56-62, Jon 18:15-18,25-27)

⁶⁶ Piisa mer mandring mulum, kung gui tukrung ele mulum. Pe wu kulmal kalilim wu nge kongun amb endi om. ⁶⁷⁻⁶⁸ Pe eim kenim ni Piisa dup piipi mulum. Pe amb ei opu, Piisa dinga kanpi ek nim, “Nim yi ku Jiisas kin Nasares konu ele andkin mulum,” pa nim, “Na mon! Na piinand! Na nim ek nin ek pule ei na piinand.” Pe eim kung gui ondu mandi ele anda pum. Pang kin, kei kultu endi wii tum. ⁶⁹ Pe kongun amb Piisa kenim ni, nga amb ei ek nga wumb mandi mulnung wumb nipi ngum, “Wu ya molum wu ei, wumb tilap ende,” pa nim. ⁷⁰ Ba eim nga ek dinga nim, “Mon!” Nga ekii se nga wumb Piisa kin ende mulnung, wumb ek ninjing, “Keimi, nim wu ei kin tilap ende, nim Galilii konu wu mendpil,” pa nim. ⁷¹ Pe Piisa ek dinga wii nim, “Na ek keimi mendpil nind! Na enim ninmin wu ei, na piinand.” ⁷² Pe sikir kei kultu kunum ta! wii tunerang kin, pe nim ek kunum tekliki ninjii, ‘Nim na kin piinand.’” Pe Piisa eim ke dinga wii nim.

15

Jiisas Pailos Mulum Konu Ele Mulum

(Masyu 27:1-2,11-14, Luk 23:1-5, Jon 18:28-38)

¹ Nga kumb kupiiring ok, wumb kulmal kalilimin wumb kin men kengip ek tolmun wumb kin men tok kongun wumb kin Jura wumb owundu pei ek endi ninjing. Pe wumb Jiisas kan tok, Pailos Rom tep elim wu owundu mulum konu ele, sipnjng. ² Pe Pailos eim Jiisas kii sim, “Nim Jura wumb nge king molun min?” Jiisas ek nipi ngum, “Nim ninim ek yi mil.” ³ Pe wumb kulmal kalilimin wumb eim kin ek pei nik ngunjung. ⁴ Pe Pailos nga Jiisas kii sim, “Nim ek nikin orung kindnjii min? Nim kani! Wumb nim kin ek pei ninmin,” pa nim. ⁵ Ba Jiisas ek nga nipi orung kindnerim. Yi erang kin, Pailos kom sepi piim.

“Jiisas Ond Peri Ele Nil Tei!” Nim

(Masyu 27:15-26, Luk 23:13-25, Jon 18:39-19:16)

⁶ Pe kung ngii pei Pasopa kunum ei, kuni nolmun kunum ei, Pailos eim kan ngii palilimin wumb endeim ni nipi kindilim. Wumb en enim wu endi nik wii tangin kin, kapli Pailos eim wu ei mendpil en enim kin kindilim. ⁷ Pe kunum ele wu endi kan ngii ele pim wu ei embe Barapas. Wu ei eim tep elmin wumb kin opu erim kin, pe opu elmin wumb kan ngii ele pendik kindnjng. Wumb tilap ei opu erpi wu kopur to kundnjung. ⁸ Pe wumb pei ok Pailos mulum konu ele, kanik ninjing. “Ok nim elin ol, ei ni pe yi enjii!” pa ninjing. ⁹ Pe Pailos ek nipi orung kindim, “Enim Jura wumb na enim king ei en enim ngumbii min?” ¹⁰ Pe eim yi piim, “Kulmal kalilimin wumb Jiisas kin noman kis sek, kos ele tu wumun,” ni piim. ¹¹ Ba kulmal kalilimin wumb owundu wumb paki tok nengin wumb yi ninjing, “Nim Barapas kindan wumb molmun konu wangi!” pa ninjing. ¹² Pe Pailos ek nga nipi wumb ngum, “Pe enim Jura wumb nge king enim nilmin wu ei kin, nipe ol endi ermbii?” pa nim. ¹³ Wumb wii nga tu wunjung, “Eim ond peri ele nil tei!” pa ninjing. ¹⁴ Pe Pailos ek nipi wumb ngum, “Nimbil erang? Nipe ol kis

endi eim erim?" Ba wumb ek nik nga wii tunjung, "Eim ond peri ele nil to!" pa ninjing. ¹⁵ Yi mił, pe Pailos wumb ek taki taki nipi, ka piingii ni piipi kin wumb ngum. Pe eim yi mił erim ei Barapas sipi, wumb kin kindang pum. Jiisas sipi, opu orung wumb mulnjung konu ele ngum. Ngang kin, opu wumb ond peri ele eim nil tumun, ni kepui tok sipnjing.

Opu Wumb Jiisas Kin Ek Bul Morung Ninjing
(Masyu 27:27-31, Jon 19:2-3)

¹⁶ Pe opu wumb Jiisas sik, orung sipik tep elmin owundu wu nge ngii konu ele tuk sipnjing. Sipik kin, opu wumb kopur wii tangin kin, pei onjung. ¹⁷ Nga opu wumb Jiisas konduk kundii endi kindnjing. Nga opu wumb peng kon endi kan gal mulum endi sik enjing, peng kon ei Jiisas peng ele pendnjing. ¹⁸ Pe Jiisas tungii pendik yi ninjing, "O Jura wumb ei nge King," pa ninjing. ¹⁹ Nga opu wumb goł mił epi endi sik, Jiisas peng ele kepui tunjung. Pe wumb eim jipambil tunjung. Pe en enim eim kin men tok kend tok mani molk kin, ka wii piinjing. ²⁰ Piik kin, pe Jiisas kin ek ngok poru nik, Jiisas konduk kundii si kindik, nga Jiisas eim konduk nga eim kin kindnjing. Kindik kin, pe Jiisas sipik, ond peri ele tungii nge sipnjing.

Jiisas Ond Peri Ele Nil Tunjung
(Masyu 27:32-44, Luk 23:26-43, Jon 19:17-27)

²¹ Nga wu endi Saimon, Sairiin konu ele orung opu, kangii wu Aleksandir kin Rupus tał nge arim, opu konu owundu ele tuk bii, ni om. Opu kin, pe opu wumb ek dinga yi ninjing, "Nim Jiisas ond peri ko wunji!" pa ninjing. ²² Nga wumb Jiisas sipik, konu endi tor sipnjing konu ei embe Golkasa. Sinim embe ei ak topun yi ninmin, "Konu wumb peng embil konu." ²³ Nga wumb kopur Jiisas wain kin ond mong kindnjing epi ei Jiisas ngungii nge tu wunjung; ba Jiisas ei epi nunerim. ²⁴ Pe opu wumb Jiisas ond peri ele nil tunjung. Pe eim konduk ni epi ei opu wumb en enim mok tok sinjing. Pe opu ond wumb ku kembis mił epi ei kinjmał erik kin konduk ei singin nik enjing. Epi ombu ni simba nge nik enjing. ²⁵ Pe kunum eni angil orung nga kapil kapli kupiiring, eim ond peri ele sik tonu kindnjing. ²⁶ Pe tonu embe pulnjung, eim kos enjing mił embe yi mił pulnjung, "Jura Wumb King," ninjing. ²⁷ Nga Jiisas pim konu ele mandi wu tał ond peri ele pinjingil. Wu tał opu erkil kin epi waning sikil elmbil. Wu endi Jiisas angil tundung tonu kindik, nil tunjung. Nga endi sik, Jiisas angil taring tonu kindik nil tunjung. ²⁸ (Pe Gos ek ok pulk mił keimi tor onum. Ek ei yi mił ninim, "Enim wumb kis kin mulum ni kenjing.") ²⁹ Pe wumb ok puk erik, eim kin ek kis nik ngunjung. Wumb peng ak mak erik yi ninjing, "Nim wu men ngii top kis erpi, nga kunum tekliki nga tekmbii," nin wu. ³⁰ "Pe ninim paki to! Tokun, nim ond peri ele si kindkin, mani wa!" ³¹ Yi mił ku, wumb kułmał kałiłmin wumb kin, wumb mon tołmun wumb kin, ek kis nik Jiisas ngunjung ku. Pe wumb en enim ek nik piinjing, "Eim wumb eipi kin paki tum, ba ei eim kapli paki tunermba! ³² Kapli, Gos kindim wu Krais ei Esrel wumb king, eim ond peri ele si kindkin, mani wangi! Wang kin, sin kanpin, pii gił nimin wu ei wumb paki tumbii ni orum ni kenmin," pa ninjing. Wu tał Jiisas kin ouni nil tunjung, wu tał yi ku ek nikil Jiisas ngunjungil.

Jiisas Kułum Poru Nim
(Masyu 27:45-56, Luk 23:44-49, Jon 19:28-30)

³³ Nga tinga konu beli pałim kunum ei, mei konu orung orung pei emii pim. Emii pepi pang, konu pou neng konu eni tekliki erim. ³⁴ Pe pou

neng konu eni tekliki erang kin, Jiisas wii dinga tum. “Eloi, Eloi, Lama Sambaksanii.” Sinim ek ei ak topun yi ninjin, “Na Gos! Na Gos! Nim na nimbil erang na si kindin?” ³⁵ Pe wumb kopur mandi mulnjung wumb ek ei piinjing. Piik ek yi ninjing, “Piyei! Wu Elainja ni wii tonum,” pa ninjing. ³⁶ Pe wu endi sikir pupu, ep nol epi endi sipi nol wain ele tuk kindim, epi kumbii elim epi ei sipi, Jiisas ngum. Pe wu ei yi nim, “Sinim tep er mołpun kinamin, pe Elainja opu, Jiisas ond peri ele sipi mani simba min?” ³⁷ Nga Jiisas eim dinga wii topu kin, eim kulum.

³⁸ Pe alap owundu endi men ngii ele pim, ei tonu piltan topu, mer mani tor pupu topu, orung orung pum. ³⁹ Pe opu elim wumb tep elim wu, Jiisas pim konu mandi opu angpi kenim ni Jiisas kulmba mił yi erim. Pe eim ek nim, “Keimi mendpil, wu ei Gos kingam,” pa nim. ⁴⁰ Nga amb kopur mulnjung ei turii mił yi angk, kanik mulnjung. Molk kin, tuk endi mułum ei, Mariya Makandala mułum, nga endi Mariya Jeims mam ekii kin Josis, pe endi Salom mułum. ⁴¹ Kumb ok Jiisas Galilii konu mulum kunum ele, amb ombu eim kin ekii sik eim paki tołmun. Pe amb pei eipi mulnjung konu ei, en enim Jiisas kin Jerusalem konu ele onjung.

Jiisas Tukpu Ele Pendnjing (Masyu 27:57-61, Luk 23:50-56, Jon 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Nga kunum pou neng, Josep Arimasiya konu ele mołpu om. “Eim kos piilim wu num, ka wii mołum,” pa nilmin. Eim yi ku, Gos kunum tep ermba omba nipi, kui erpi mołum. Pe yi mił, Josep eim ngii ele nirik pupu, Pailos kumb ele engim. Pe eim mund mong kulerim mon! “Pe na Jiisas ngenj simbii ond,” pa nipi pum. ⁴⁴ Pe Pailos noman embin top piim. Pe opu elim wu endi kii sim, “Eim kulum poru nim min?” ⁴⁵ Eim opu wumb tep elim wu ek piipi poru nipi om. Opu, Josep kin ek nim, “Eim ngenj ei kapli sinjii,” pa nim. ⁴⁶ Josep eim alap kuru endi top erim. Pe eim Jiisas ngenj sipi mani tu wum. Pe eim alap kuru sipi, Jiisas ngenj ele kum tum. Pe sipipi, komung endi tukpu sim, konu ele mani kindim. Pe tukpu sinjing, ei ku tukpu owundu pendnjing. Pe Josep eim ku endi sipi, tukpu ele pandi tum. ⁴⁷ Nga Amb Mariya Makandala kin Mariya endi Josis mam, amb tał kan mulnjungul. Pe tukpu ele Josep Jiisas sipi mani kindpi kankil mulnjungul.

16

Jiisas Angpi Konj Tonu Pum (Masyu 28:1-8, Luk 24:1-12, Jon 20:1-10)

¹ Nga kor kunum pupu poru neng kin, Mariya Makandala kin amb Mariya Jeims mam kin Salom, en enim kopung ni epi muru ka tum epi ei top enjing. Eik, sipik Jiisas nenj kopung erngii nge sipnjing. ² Kor nilmin kunum ei opu pang kin, kupiiring eni tang, wumb en enim wumb tukpu konu ele punjung. ³ Puk kin, en enim ek yi ninjing, “Wumb nii opu, ku owundu ei sipi ak tang, sinim wumb tukpu konu nirik bin,” pa ninjing. ⁴ Pe en enim kenjing ni, ku owundu tukpu ele pim ni pinerim mon! Wu endi ku ei sipi, ak topu kindim pim. Pe ku ei ku owundu wii mułum. ⁵ Nga wumb tukpu ele tuk punjung. Puk kin kenjing ni, wu kangi wu endi angil tunding orung mułum. Mułum wu, eim konduk kuru olt endi kindim wu ei kanik, puku sinjing. ⁶ Pe wu ei ek nipi ngum, “Enim puku sinenei! Enim Jiisas Nasares konu ele wu ei enim kuruk onmun, wumb eim sik, ond peri ele nil tunajing. Ba pe eim angpi nga konj pum. Pupu kin, eim ya ele mulakim. Kinei! Eim pendnjing konu ele kinei! ⁷ Ba enim puk, eim ekii silmin wumb kanik ningii! Pe Piisa kanik ningii ku! Jiisas eim ok Galilii konu ele ok pum, yi mił eim ek nipi ngurum.

Enim eim keningii,' ” pa nim. ⁸ Nga amb ombu nga sikir tor punjung. Puk kin, en enim tukpu ei si kindik, tungu punjung. Puk kin, en enim mund mong tang, en enim noman tuk ele mił pinerim. Pe en enim wu endi kin ek tingnenjing. Nimbił erang, en enim mund mong tum.

*Mariya Makandala Eim Jiisas Kenim
(Masyu 28:9-10, Jon 20:11-18)*

⁹ Kupiiring ok mendpił kunum kumna, Jiisas eim angpi nga tonu pum. Pe eim opu Mariya Makandala mułum konu ele pum. Amb ei ok, Jiisas gui kis angil orung nga tał to tor kindim. ¹⁰ Pe Mariya eim pupu, wumb ok Jiisas ekii silmin wu ombu kanpi nim. Pe wu ombu noman embin erang, ke nik mulnjung. ¹¹ Pe Mariya ek nipi wu ombu ngum, “Jiisas eim konj mułum, na kenj,” pa nim. Pe amb ei ek piik ek nim, ek ei pii gii ninenjing, mon!

*Jiisas Nge Ekii Silmbił Wu Tał Jiisas Emeiyas Andlam Ele Kenjingil.
(Luk 24:13-35)*

¹² Pe ekii se, Jiisas ekii silmbił wu tał konu ele si kindikił, tor punjnguł. Pe Jiisas wu eipi mił, wu tał onjnguł konu ele tor om. ¹³ Pe Jiisas ekii silmbił wu tał nga orung pukul. Jiisas ekii silmin wu kopur mulnjung konu ele kan ninjingil, ba wu ombu wu tał ek ei pii gii ninenjing.

*Pe Jiisas Ekii Silmin Wumb Eim Nge Kongun Ngum
(Masyu 28:16-20, Luk 24:36-49, Jon 20:19-23, Aposel 1:6-8)*

¹⁴ Nga ekii se, Jiisas ekii silmin wumb engki nga endeim molk, kuni nok kin, Jiisas mulnjung konu ele tonu om. Jiisas ek dinga yi nim, “Enim pii gii dinga pinalim,” pa nim. “Pe en enim noman pirek ninim. Nimbił erang enim piinenjing? Wumb kopur kanik ninjing ba, ei pii gii ninenjing.” ¹⁵ Jiisas ek dinga nipi eim ekii silmin wumb ngum, “Enim pei konu owundu orung orung pei ele puk, na ek ka ningii. ¹⁶ Wumb kopur pii gii nik, noł pinjing kin, Gos eim paki topu sipi orung simba. Ba wu ombu pii gii ninenjing kin, kos owundu omba kunum ei eim oł embin tui eim kin tonu omba. ¹⁷ Nga wumb kumbur Gos kin pii gii ninjing kin, Gos eim jep oł er sipi, peni ele kindimba. Yi mił, na embe ele ek nik gui kis ei to tor kindik si kindngii,” pa nim. “Pe wumb ek ei endi mił ningii. ¹⁸ Wumb ombu ka wembii angil ele embilngii, wembii ei wumb tolum epi ei enim tunermba. Wumb kumbur to kondulum epi tumba ei kulerngii. Wumb endi kis ermba piingii, ei enim ngenj ele embilngii. Embilangin kin, wumb ening tumba ei poru nimba,” pa nim.

*Jiisas Gos Eim Epin Konu Ele Tonu Sim
(Luk 24:50-53, Aposel 1:9-11)*

¹⁹ Yi mił, pe Jiisas Owundu ek nipi poru neng kin, Gos ei epin konu ele tonu sim. Pe Jiisas Gos angil tundung orung molum. ²⁰ Pe Jiisas ekii silmin wumb ei punjung. Puk kin, Gos nge ek ka ei konu orung orung wumb pei kanik nik ngunjung. Nga Owundu en enim kin ouni kongun er endim. Nga en enim ek nik jep oł enjing ei, Owundu eim er dinga kindim ku.

Jiisas Nge Ek Ka Luk Pułum

Luk Ek Ei Połpu Tiopilas Ngum

¹ Nim wu owundu Tiopilas. Ok Gos sin kin oł kombur eririm oł ei, pe keimi sin kin pe punum en enim pei angil ełe mon pulnjung. ² Kumb ok, wumb kombur gupu ełe piik kanik erik Gos nge ek ka kongun ełmin ku. Ek ei nge sin sinjpin, ek mon pulnjung wumb pei ei oł ei nge pulnjung. ³ Pe akip na ya ku, ek poł ei połup nim ngond. Ek ombu nge kii sip kom sep piip muls kunum kinan, na oł ei ekii sinj. Sip, ei piip kin puls ek ei oł pulk mił kun pułup ngond. ⁴ Ek ei ek keimi, enim ok gerik piik. Yi mił erik ei enim pii kun erik mulngii. Pe ek ei yi ku połup ngond.

⁵ Eros eim Jura wumb king multum kunum ei, wu endi Gos kin kułmał kałiłim wu endi multum wu ei embe Sekaraiya. Eim kułmał kałiłmin wumb ei Apaisa nge tilap ełe tep to ełmin. Nga wu ei eim ambił Eron nge tilap ełe amb ei, Elisembes pa niłmin. ⁶ Pe wu amb yi tał eł elip, Gos ningil ełe oł ka er mulnjunguł. Pe Gos Owundu nge ek dinga kanim kanim ni pendim, pei ekii sikil kun ka mulnjunguł. Oł kis endi enerkil. ⁷ Ba wu amb yi tał kangil endi mingnenjngil mon! Eł ełip wii mendpił mulnjunguł. Wu amb tukui mendpił mulnjunguł.

⁸ Sekaraiya eim Gos kin kułmał kałiłim kongun ei ełim kunum ei, Sekaraiya nge tilap wumb ei kongun ełe tonu onjung. ⁹ Kułmał kałiłmin wumb ełmin oł ei erik, Gos andan tang wu ei embe pe nik wang to tonu kindnjing. Kindangin kin, eim Gos ngii owundu paltng ka ełe mołpu kin, epi muru ka tołum epi ei sipi kin, dup eskil erpi kin, muru ku piłmin. ¹⁰ Kunum ełe Gos kin dup eskil muru ka kałpi ełim kunum ei, wumb pei ok, andaring molk prei erik mulnjung. ¹¹ Pe Sekaraiya eim kenim ni, dup kalim konu angil tundung ełe Owundu nge enjel angpi mułum ei kenim. ¹² Pe eim enjel kanpi eim puku sipi, mund mong tang piim. ¹³ Ba enjel ek nipi Sekaraiya ngopu yi nim, “Sekaraiya, nim mund mong tunerii mon! Gos nim prei en ek ei piim. Nim ambnim Elisembes eim wu kangil endi mengmba. Kangil ei, nim eim embe Jon ninjii,” pa nim. ¹⁴ “Mengang kin, nim noman ka peng, nim ka piinjii. Kangi ei tonu omba ei wumb pei ka piingii ku. ¹⁵ Yi mił kangi ei wu owundu mułang, Gos Owundu eim kangi ei wu num mułba ni piim. Pe eim noł wain ni noł dinga ombu nunermba. Eim mam kirim ełe multum kunum ei Gos Gui Ka eim kin piki to mułmba,” pa nim. ¹⁶ “Jon eim ek neng kin Esrel wumb pei noman ak tok pii gii nik, Gos Owundu kin orung pungi nge nipi wumb ngumba. ¹⁷ Gos Jon kindang opu, owundu nge ek ei ni pendim. (Jon eim owundu omba ełe kumb se omba). Ek ni pendpi opu eim noman dinga piimba ei ok Elainja ek ni tor kindiłim wu pirim mił yi eim yi ermba. Erpi kin, arim kingam noman to ak tungii nge nipi, wumb Gos ek to kindiłmin wumb ei neng noman kun ka seng, wumb kun ka molk Owundu omba nge kui er mulngii nipi kongun yi ermba,” pa nim.

¹⁸ Sekaraiya ek nipi Gos nge enjel ngopu yi nim, “Na tukui er poru ninj. Na nam amb tukui erim ku. Nimbił erang na ek ei keimi ni piimbii?” pa nim. ¹⁹ Pe Gos nge enjel ek yi nim, “Na Gepriyel, na Gos kumb ełe kun mołup enj. Gos Eim na kindang, na op nim nimbił nge onj. Pe ek poł ka ei nim kanip nind,” pa nim. ²⁰ “Kapli nim piinjii. Nim na ek ei piikin noman ełe kindnen kin, nim anmbił ak tang kin, ek tingnenjii, yi pepi pang, oł ombu opu poru nimba. Na nind ek ei keimi ekii se tonu omba.”

²¹ Wumb pei Sekaraiya anda omba ni piik kui er mulnjung. Epi nipe endi eim kin erang mołum ni piinjing; tuk konu Gos ngii owundu ele ka mołum?

²² Ekii se eim anda opu, eim wumb kanpi ek nimba pinerim. Yi erang kin wumb en enim piik, Gos ngii owundu palting ka tuk ele epi nipe endi kenim ni piinjing. Pe eim ek tingnarpi, angil ele minj erpi ek mił tangpi erang kenjing.

²³ Ekii se Sekaraiya eim Gos ngii owundu tuk kongun poru neng eim si kind ngii konu ele pum. ²⁴⁻²⁵ Ekii se eim ambim Elisembes kangil mundii mołum. Pe amb ei eim koi er mułang oi angil orung o pang kin eim ek yi nim. “Pe Gos Owundu na kin noman ka ngum. Ok na kangil mulerim kunum ele, na wumb kin ngenj singambil peng muls. Ba pe nga na singambil pinermbii,” nim.

Enjel Mariya Kin Jiisas Tonu Omba Ek Nim

²⁶ Pe oi angil orung nga endeim o pang, Elisembes wu kangi endi mengmba ei Gos enjel Gepriyel kindang pupu Galilii mei owundu konu ele orung endi sim konu ei Naseres ele pui ni kindim. ²⁷ Gos enjel kindang pupu kin, ambil endi mołum konu ele pum ambil ei, wu endi simba nik kuimi to mundnjung. Wu ei embe Josep, wu ei King Deipis nge tilap. Pe ambil ei embe Mariya. ²⁸ Pe enjel er pupu ambil kanpi ek yi nim, “Nim mołun ei? Gos Owundu nim kin eim noman ka ngopu nim kin mołum,” pa nim. ²⁹ Ba eim nim ek ei piipi, eim noman embin tang piim. Eim noman ele yi piipi, ei nipe ek ninim ni piim. ³⁰ Enjel ei ek yi nim, “Mariya, nim mund mong tunerii mon! Gos nim kin noman ka ngopu mołum. ³¹ Nim piin min? Nim kangil mundnjii; nga kangil endi mengnjii. Kangi ei embe Jiisas ninjii,” pa nim. ³² “Eim wu owundu mułmba. Pe wumb eim kanik yi ningii, ‘Gos Owundu kingam mendpil,’ ningii. Nga Gos eim King mundang eim kupam King Deipis mołum konu ele eim simba,” pa nim. ³³ “Eim kunum kunum Jeikop nge wumb tilap ele eim King mułmba. Pe eim tep erpi mułmba konu kunum ei poru ninermba!”

³⁴ Mariya enjel kin ek yi nim, “Oł ei erpi tonu omba mił nenj? Na ambil wii moł, wu endi molalim molalim.” ³⁵ Nga enjel ek ni orung kindpi yi nim, “Gos Gui Ka kapli nim nge noman tuk ele omba nim, Gos Owundu mendpil eim dinga kapli nim kin omba. Yi erang nim kapli kangi ei ekii se mengnjii, wumb eim embe sik yi ningii. Ei King ka wii Gos Owundu nge kingam yi ningii. ³⁶ Nim piin min? Bipanin Elisembes amb tukui sim, ba kangi endi kirim ele mołum. Okrii wumb yi nilmin, kangil endi mingnermba nilmin. Ba pe eim kangi mundii mułang, oi angil orung nga endeim o pang mołum. Pe Gos nim kin yi ku enim. ³⁷ Epi endi Gos kapli enermba mił mon? Epi pei ei eim kapli ermba.”

³⁸ Mariya ek yi nim, “Piin! Nam Owundu kongun ambil eim na kin nimbil oł ermba ni piimba ei kapli nim nin ei mił ermba.” Nga Gos nge enjel eim si kindpi pum.

Mariya Elisembes Kenmbii Ni Pum

³⁹ Kunum ei, Mariya eim sikir pupu mei komung ele tonu pum. Jura mei owundu endi sim konu ele pum. ⁴⁰ Sekaraiya ngii ele nirik pupu Elisembes kanpi, “Mułiyo!” nipi yi nim. ⁴¹ Elisembes Mariya kanpi, “Mułiyo,” nipi erim ek ei piipi eim kangil mundii mołum ei puku sipi piim ni Gos Gui Ka eim kin piki to mołum. ⁴² Pe Elisembes eim wii dinga tum. Topu yi nim, “Gos noman ka nim ngum, ba amb eipi kombur noman ka yi ngonalm mon! Pe kangi mundii mołun ei Gos noman ka kangi ngonum. ⁴³ Na nii epi owundu ei na

kin tonu onum? Nim Owundu mam ei na kin on; na kapli enanim. ⁴⁴ Piini! Nim na muliyo nin, ei piind, na kangsi kirim ele molum, ei eim noman ka piipi tonu mani erang puku sim. Puku sipi, na piind nam Owundu mam mol ni piind. ⁴⁵ Owundu ek ei nim neng kin nim pii gii nin. Yi eran Gos nim kin noman ka ngonum. Ek ei ekii se yi mił ermba,” Elisembes yi nim.

Mariya Nge Golang

⁴⁶ Pe Mariya ek yi nirim,

“Nam noman ele Gos Owundu embe ambil tonu kindind. ⁴⁷ Gos Owundu na kin paki tonum nam nge noman tuk ele ka piind. ⁴⁸ Na eim kongun wii ambil mol ba eim na noman ngonum. Pe ekii se wu amb pei Gos nge eim na kin noman ka ngolum pa ningii. ⁴⁹ Gos Owundu nge dinga wii eim ol Owundu na kin ei nim. Gos eim embe ka wii sim. ⁵⁰ Wumb nii endi Gos Owundu mendpił molum ba sinim mei wumb minj molmun ni piinjing. Wumb ei Gos eim wumb ombu nge kingam nol ni mering kingenjing nol pei Gos eim kaimb kulum. ⁵¹ Gos kongun dinga wii erim; wumb en enim wumb Owundu molum ni piinjing wumb ei en enim noman ele elmin. Wumb ei Gos to kindang eipi eipi pulmun. ⁵² Wumb King dinga molmun Gos wumb ei to mani kindilim. Kindpi, wumb wii molmun wumb ei Gos wumb num tonu kindilim. ⁵³ Wumb kuni tang molumun wumb ei eim nge epi kanim kanim ka wii ngolum. Wumb epi pei salilim wumb ei Gos kindang wii punjung. ⁵⁴ Eim Esrel kongun wumb eim paki tang, sinim kupenjpin nol ek keimi dinga nilim. Wumb ei eim ok kaimb sipi eririm. Yi mił ku sinim kin kaimb sinim. ⁵⁵ Yi peng piipi kin, eim ek nipi sinim wumb kupenjpin nol ei ngum, Eiparam nge wumb ekii se tonu ongii kaimb sipi ngum. Nga kunum kinan molk pungii,”

Mariya na nim. ⁵⁶ Mariya Elisembes kin mulangil oi tekliki mił o pang, nga ekii se eim ngii konu ele orung pum.

Jon Wumb Nol Pendilim Wu Mengilmin Kunum Tonu Onum

⁵⁷ Elisembes kangsi mengmba kunum mandi erang, eim wu kangsi endi mengrim. ⁵⁸ Wumb Elisembes nge opam nol wumb kin mandi molmun wumb kin, molk piinjing ni ek om piinjing ei Owundu kin kaimb topu ngum. Nga wumb en enim eim kin ka piinjing.

⁵⁹ Kunum angil orung nga tekliki o pang, wumb kangsi ei tu wuk ngenj kopsingii nge tu wunjung. Pe kangsi ei embe Sekaraiya nimin ninjing ei eim arim embe mił. ⁶⁰ Ba kangsi mam eim yi nim, “Mon! Sinim kangsi ei embe Jon nimin!” ⁶¹ Pe ek yi ninjing, “Nim bipanin embe endi yi pinalim.” ⁶² Wumb ele ek mił enjing kangsi eim arim yi mił kii sinjing. Arim kangsi embe nipe embe simba erim. ⁶³ Eim ku pirambi ei sipi mon endi polpu embe Jon ni pulum. Nga wumb en enim kanik puku sik kin piinjing. ⁶⁴ Pe mendpił Sekaraiya gupu aki tang kin eim anmbil kapli erim. Eim ek nipi Gos embe ambil tonu kindpi mulum. ⁶⁵ Pe eim nge wumb konu mandi mulnjung wumb, mund mong tunjung. Ol ombu nge ek ombu orung orung konu Jura mei owundu ni konu komung ei ombu pang piinjing. ⁶⁶ Wumb ek ei piik en enim noman to piik, nga en enim yi ninjing. “Ekii se kangsi ek er mulmba mił nenj?” Wumb yi piinjing, “Gos Owundu eim kin molum,” ni piinjing.

Sekaraiya Ol Ekii Se Tonu Omba Nge Nirim

⁶⁷ Gos Gui Ka arim Sekaraiya kin piki to molpu eim paki tang yi nim. Pe eim Gos ol ekii se ermba ol piipi ek dinga nim.

- 68 “Sinim Gos embe ambıl tonu kindmin. Eim Esrel nge Gos eim opu sinim orung simba nge onum. 69 Eim nge kongun wumb tilap ei King Deipis, Gos eim Owundu dinga wii endi mundang sinim sipi orung simba nge onum. 70 Yi erang Gos eim ek keimi nilmin wumb ei gupu ele ni tor kindim. 71 Eim ek yi nim, sinim opu wumb dinga ele sipi orung simba enim. Pe sinim kin noman kis piik wumb er mulngii konu ele sinim wumb ei dinga ele sipi orung simba. 72 Sipi pang, eim sinim kupenjpin nol kaimb se ngopu paki tolum. Pe eim kumb ok ek dinga nipi pendpi ol ka elim ol ei piipi kin, yi mił erim. 73 Ei keimi minj nipi sinim kupenjpin Eiparam multum konu ek keimi nipi ngurum. 74 Eim sinim opu orung wumb eim nge dinga sipi orung simba. Eim ek dinga sinim ngum ei sinim eim kongun er mulmun. Sinim mund mong tunermin. 75 Kunum kunum sinim molpun, eim kongun ka erpin, kunum kunum ka minj mulpun, ol kun ka er molpun, eim kumb ele mendpil erpin mulmun,” wumb kin ek yi nim.
- 76 Nga ek yi nim, “Pe nim na kangi, ekii se nim Gos Owundu mendpil nge ek ni tor kindilim wu endi mulnjii yi ningii. Pe nim kumb se pukun, Owundu nge kongun er kun er mulnjii. 77 Nim sinim eim nge wumb ek nikin wumb ngan, wumb en enim ol kis kil ngangin kin wumb ei Owundu sipi orung simba nge omba. 78 Sinim Gos nge kaimb owundu sipi, sinim kin kindpi yi er ngumba. Eim epin konu tonu mendpil tilang ka wii ermbe. Yi ermbe ei nge Gos sinim wumb sipi orung simba nge omba. 79 Tilang ei opu wumb kin emii tuk molmun, ni wumb mandi koltmun ni piik tungu enjing. Wumb ei tilang ngumba sinim endmin nge andlam ei er ka erang sinim noman emin peng endmin.”
- 80 Ekii se kangi ei tonu opu dinga erpi eim noman tuk ele dinga pim. Peng kin, eim wumb mulerngii konu molpu Gos kongun ermbe nge opu Esrel wumb mulngii konu ele tor omba.

2

Ambıl Wenip Mariya Kangi Jiisas Mengim (Masyu 1:18-25)

1 Kunum ei, Rom wu owundu King mulum wu ei embe Akasas eim ek lo endi yi nipi pendrim. Wumb pei en enim konu ele mendpil ele puk kin, en enim embe pulngii nirim. 2 Kunum ei kumna kin wumb embe polmun kunum ele Sairiiniyas ei wu owundu Siriya mei owundu ele tep er mulum kunum ei. 3 Yi erang kin, wumb en enim konu ele punjung. Puk kin, en enim embe pulngii. Polk poru neng kin, en enim konu ele orung punjung.

4 Josep eim King Deipis nge wumb tilap ende. Pe Josep eim Naseres konu ele Galilii mei owundu si kindpi, pupu Jura mei owundu Deipis nge konu ele purum konu ei embe Beslem konu nilmin. 5 Eim ambim Mariya kin tep to pukuł, el elip embe ni wumb ngungul nge pukuł. Punjungul kunum ei Mariya kangil mengmba mił mandi erang pukuł. 6 Wumb tał konu ele mulangil ei Mariya kangil mengmba kunum mandi erim. 7 Pe eim kingam kumna kung kou ngii ele mengrim. Nimbil erang wumb palmin ngii pei piki tum. Pe alap endi sipi pandi topu pindang mer kung kou kuni nolmun konu ele pindang pim.

Kung Siipsiip Es Tolmun Wumb Kung Siipsiip Tep Er Mulnjung

8 Kunum ei, wu kombur kung siipsiip es tolmun wumb Juriya mei konu ele andaring mulk. Wumb en enim kung siipsiip tep erik mulnjung. 9 Pe

Owundu nge enjel kindang om. Opu, Owundu nge dinga tilang opu en enim mulnjung konu ele erang wumb ombu en enim mund mong enjing. ¹⁰ Ba Owundu nge enjel ek nipi wumb ngum, “Enim mund mong tunerngii! Piik, mulei! Na enim kin ek ka endi tu wund. Enim wu amb konu orung orung pei piik noman ka piingii nge ek tu wund,” pa nim. ¹¹ “Kunum ele King Deipis nge konu owundu ele amb endi kangil kembis mengnim. Kangi kembis ei enim sipi orung simba wu ei Krai, ei wu Owundu Gos kindang om. ¹² Pe na ek endi nemb enim yi mil piik kin, puk keningii. Enim keningii ei kangi kembis endi alap kin tuk kindik mer kung kou kuni nołmun konu ele palim ei keningii. Kanik kin, enim piingii ni na ek eim kin nind ei keimi pimba.”

¹³ Owundu nge enjel ei ek yi neng kin; pe sikir enjel pei mani ok eim kin mulnjung. Noman ka piik golang nik Gos ngunjung.

¹⁴ “Gos embe ambilk tonu kindngii. Mani mei wumb noman emin pengli! Gos eim enim noman ka ngonum.”

¹⁵ Pe enjel pei epin konu orung punjung. Pe kung siipsiip es tołmun wumb ei en enim ek dinga ninjing. “Sinim pamin! Beslem konu sikir pupun, Owundu ek yi mil nim epi tonu onum ei kinamin,” nik punjung. ¹⁶ Pe wumb sikir puk, Josep kin Mariya tel mulnjungul kenjing. Kangi kembis ei mer kung kou kuni nołmun konu ele pim kenjing. ¹⁷ Pe kan poru nik, orung puk kangil kembis ei nge ek piinjing mil nik tor kindnjing. ¹⁸ Pe wumb pei molk piinjing ni, kung siipsiip es tołmun wumb ninjing ek ei piik kin, kom sek piinjing. ¹⁹ Ba Mariya eim ek ei piipi noman ele kindpi, kom se piipi minj mułum. ²⁰ Kung siipsiip es tołmun wumb orung puk Gos embe ambilk tonu kindik punjung. Wumb en enim ka piik, Gos ek piik kanik enjing. Ei Gos enjel ek nipi erim mil kenjing ku.

²¹ Ekii se kunum angil orung nga tekliki o pang, kangil kembis ngenj kopisnjing. Kopsik, kangil ei embe Jiisas ninjing mil eim mam mingnerim kunum ei Owundu enjel kindang opu nim. Ei kangil embe yi nengin nim mil ninjing.

Simion Kin Ana Tel Jiisas Men Ngii Owundu Kenjngil

²² Kunum poru neng, Mariya kin kingam kin ka mułguł ol enjing ei, Moses lo ek nilim mil enjing. Pe arim mam tel kangil ei Jerusalem konu ele sipkil Gos Owundu kin ngungul nge sipinjngil. ²³ Ei yi mil, Gos Owundu lo ek yi er pendilim mil nilmin. “Kangil wu kumna mengilmin kangil ei Gos Owundu kongun ermba nilmin ol ei nge enjngil.” ²⁴ Wumb tal el elip Gos kin kulmal kelngil ei Moses lo ek nilim mil yi mil enjngil. Ei Owundu lo ek palim mil ermbil ni piinjngil. Kei Pulmu mil tal min kei wal eipi tal sikil Gos kin kulmal kelmbil ni sipinjngil.

²⁵ Kapli, wu endi Jerusalem konu ele mułum wu ei embe Simion. Ei wu kun minj mułum wu ek piipi elim wu, ei eim wumb Esrel wumb sipi orung simba nge wu endi omba, ni kui er mułum. Gos nge Gui Ka ei Simion kin mułum. ²⁶ Gos nge Gui Ka ei eim yi nirim, “Simion sikir kulenjii mon!” pa nirim. “Nim Owundu nge kindang wu Krai kumb se kenjii,” pa nim. ²⁷ Gos nge Gui Ka je erang Simion pupu men ngii owundu ele nirik pum. Pe kingam arim mam tal sikil tu wukuł lo ek ninim mil ermbil ei Gos Owundu kin ngungul nge onjngul. ²⁸ Simion eim kangi ei sipi sipim. Si pang kin, Gos embe ambil tonu kindpi, yi nim.

²⁹⁻³⁰ “Pe Owundu pe ni ninim kongun wu ei er ka eran noman emin sepi piyangli nim. Nam ningil ele nim sin sikin orung sinjii nge on ei kanip ka piip moł. ³¹ Nim ek ok nirim, ‘Simion, sikir kulenjii mon! Nim

Owundu nge kindang wu Kraiss kumb se kenjii,' pa nim. Wu amb pei keningii nge en. Wu ei kindang sinim sipi orung simba nge om yi nirim mił en. ³² Gos eim tilang mani kindim. Kindpi, tilang ei erang wumb tilap eipi nim of ei nge ekii sik noman tok piik erngii. Nga nim nge enjel wumb embe owundu erim,"

Simion Jiisas nge ek pei nirim.

³³ Kangi mam arim tał Simion nim ek ei piikil puku sikil piinjngil. ³⁴ Pe Simion Gos ek ka nipi en enim ngum. Nga ek yi mił nipi Mariya ngum, "Piini! Gos eim noman eke kangi ei yi erang Esrel wumb pei bok tonmun, ba wumb kombur nga angk gił nik dinga molmun. Eim Gos nge noman eke tuk mundum mułmba. Mułang kin, wumb pei eim kin ek kis nik ngok erngii. ³⁵ Erangin kin, nim noman tuk eke tui mił tang yi mił kaimb erang piinjji. Eim wumb en enim noman tuk eke andan tang kin noman tuk ei to tor kindmba," pa nim.

³⁶ Gos nge ek ni tor kindilim amb endi mułum amb ei embe 'Ana' nilmin. Eim arim Panul mułum; eim nge wumb tilap Asir; amb ei amb tukui mendpił mułum. Ok, eim wam kin kung ngii angil orung nga tał mułum. ³⁷ Ekii se wam kułang kin, eim wii mułang kung ngii 84 pei o pum. Amb ei eim men ngii owundu mei wak tunalim. Eim konu kuni mowii nipi eim Gos kin prei tek tek elim. Ei epin, tinga Gos embe ambil dinga kindpi kongun elim. ³⁸ Kunum ei Jiisas arim mam tał eim tu wunjngul eim men ngii opu Gos kin noman ka piipi ngum. Pe eim kangi ei nge ek ni tor kindpi nim. "Kangi ei enim wumb pei kui er muljung wumb kin Jura wumb pei sipi orung simba nge om," pa nim.

³⁹ Wumb en enim Owundu nge lo ek nilim mił eke enjing. En enim Galilii mei orung puk, Naseres konu eke punjung. ⁴⁰ Pe kangi ei oupu tonu opu dinga er mułum. Molpu kin, eim noman ka wii peng molpu, nga Gos eim noman ka Jiisas ngum.

Kangi Jiisas Men Ngii Owundu Eke Pum

⁴¹ Kangi mam arim tał el elip ei kung ngii endi o pułum kunum ei kunum kunum Jerusalem konu eke pułmbul. Kunum ei konu kor owundu kunum ei yi nilmin, 'Pasopa kuni owundu numun,' pa nilmin kunum ei. ⁴² Jiisas eim kung ngii engki nga tał yi mił multum kunum ei, kor owundu ekii silmin of ei sik Jiisas arim mam ni Jerusalem konu eke punjung. ⁴³ Ekii se, 'Pasopa kunum' ei poru neng, nga si kindik orung punjung; ba kangi Jiisas Jerusalem konu eke enj multum. Pe arim mam tał Jiisas multum ei piinerkil. ⁴⁴ Kunum ei arim mam tał Jiisas wu amb kin onmun ni piikil. Yi ni piikil okul, nga el elip wumb tilap ende kin wumb puł kin endik konu kurkul endkil mon pirim. ⁴⁵ Nga topultung kurkul endkil, ba mon pirim. Yi peng kin, nga Jerusalem konu eke orung pukuł, kur keningil nge pukuł. ⁴⁶ Nga kunum ei, wumb tał kurkul andangil kunum tekdiki o purum. Nga ekii se pu kenkil ni men ngii owundu eke nirik multum kenkil. Wumb ek mon polmun wumb mulk konu eke tuk multum. Wumb ei ek ninjing ek ei kii se piipi nga wumb nik ek mił piipi nipi orung kindpi multum. ⁴⁷ Wu ombu eim ek ei piik kin, kangil ei eim noman ka peng ek nipi kii sipi erang, wu ombu en enim puku sik endnjing. ⁴⁸ Arim mam tał Jiisas kankil nga puku sinjngil. Mam ek nipi yi nirim, "Kangil nim nimbil erang sil kin yi en? Nim arnim kin na kin noman embin tang kin, nim kurpuł andinmbil," pa nim. ⁴⁹ Kangi Jiisas eim ek ni orung kindpi yi nim, "Nimbil erang, elip na kurkul andinmbil? Elip piinenjngil min; na nam Arnan ngii owundu konu mol?" pa yi nim. ⁵⁰ Ba wumb tał Jiisas ek nim ei ek pułe pii kun enenjngil.

⁵¹ Kapli, mam arim taʔ kin orung punjung. Nga Naseres konu ele tor punjung. Pe mam arim taʔ ek ninjingi ek ei piipi ekii silim. Pe eim mam eim nilim ek ombu piipi noman ele tuk kind piip muʔum. ⁵² Jiisas oupu tonu wang, eim noman ka wii tonu om. Wang kin, wu amb eim kan ka kanilmin ei nga Gos kan ka kanilim ku.

3

Jon Wumb Noʔ Pendilim Wu Gos Ek Wumb Ngum (Masyu 3:1-12, Mak 1:1-8, Jon 1:19-28)

¹ Kung ngii engki nga angil orung o pang Taipiriyas Siisa Rom King owundu miʔ muʔum. Nga wu Pansiyas Pailos Jura mei owundu wu num muʔum. Nga Eros Galilii mei owundu wu num muʔum. Pe angim Pilip Esuriya kin Trakonaisis ele wu num muʔum. Pe wu endi Laisenyas Apiliin konu ele wu num muʔum. ² Anas kin Kaiyapas ni wu owundu kulmaʔ kalilmbiʔ wu taʔ moʔmbuʔ. Kunum ei Jon Sekaraiya kingam eim wumb konu ele mulenjing konu ele muʔum. Pe Gos ek eim kin ek nipi ngurum. ³ Yi erang kin, Jon eim Jura noʔ Joran konu wumb mulk konu ele orung orung pum. Pupu, Gos ek piirim miʔ ni Joran wumb ngang, “En enim piyei! Oʔ kis si kindik, noman ak tok ok noʔ pingii,” ei miʔ nirim. “Pe Gos enim oʔ kis kil ngumba,” pa nim. ⁴ Ek ni tor kindilim wu endi Aisaiya eim mon ele ok ek yi miʔ puʔum ei keimi tonu orum.

“Wumb mulenjing konu ele wu endi wii top yi nim: ‘Owundu nge andlam er kun erei!’ nim. ⁵ ‘Pe mei mani pum ni komung tonu pum ni, peng mei kis tonu mani er punum kin andlam mapi erim ei, enim nge nipi eim er kun ermba,’ pa nim. ⁶ ‘Wumb pei keningii ni Gos kongun erpi wumb pei sipi orung simba nge ermba.’ ”

⁷ Wumb pei wangin kin, Jon wumb noʔ pendpi ngumba nge ok. Eim ek yi nim, “Enim ek kend oʔ elmin wembii kis miʔ moʔmun. Enim wumb nii nipi ngum, Gos nge oʔ ekii se enim kin tonu omba ei nge enim kapli koi erik si kindik punerngii. ⁸ Enim noman ak tok onjung kin, enim noman konj ka sik muʔngii, nge nipi ngum. En enim noman piik ele molk nik, ‘Eiparam ei sin erinjp’in’ ei ninerei mon! Na enim kanip nind, Gos ya ku ombu, kapli erang, Eiparam kingam noʔ muʔngii. ⁹ Wu endi tui maimi kin ond tami tumba enim miʔ yi ku wumb noman tuk to ak tunenjing kin, ond mong tunanin ond ei koʔmung to dup kaʔilmin miʔ Gos eim wumb ombu kin yi ku ermba.”

¹⁰ Eim ek yi neng kin, wumb pei eim kii sinjing, “Pe sin nimbiʔ oʔ er wamin, nim sin noman tuk ak tunjung ni piinjii?” ¹¹ Pe ek nipi orung kindim wumb ngopu yi nim, “Wu endi konduk taʔ simba wu ei wu endi ngunjii. Nga wu endi kuni sinermba ei ngunjii.” pa nim. ¹² Wumb ku takis silmin wumb ok noʔ pingii nge onjung. Wumb ei eim kin sinjing, “Ek emb wu, sin nimbiʔ oʔ er wamin nim sin noman tuk ak tunjung ni piinjii?” ¹³ Ek yi nipi wumb ei ngum, “Enim lo ku takis singii nimba miʔ sei! Nga enim ku endi pendik simin ni enerei mon!” ¹⁴ Pe opu wumb ok eim kii sinjing ku, “Sin nimbiʔ oʔ er wamin nim sin noman tuk ak tunjung ni piinjii?” nik kii sik ninjing. Pe Jon ek nipi ngum, “Enim wumb wii kepii tunarik, kos wii enerik, ku wii sinerngii mon! En enim kongun ku ei mendpiʔ ambilk, noman ka piingii,” pa nim.

¹⁵ Wu amb epi simin ni noman dinga piik kin, en enim noman ele kom sek yi er mulnjung. Molk, yi piinjing, Jon ei Gos kindang om wu Krai min, ni piinjing. ¹⁶ Pe Jon ek nipi orung kindim, “Na noʔ sip enim noʔ mendpiʔ pendip ngond. Ekii se wu endi omba wu ei eim dinga ei kapli ermba ei na

dinga ei kapli enanim. Eim dinga ei kapli ermba. Na wu ka mon. Na eim kongun wu eim simb su kan ei na kapli si kindmbii, ba na kapli enanim. Eim wu num mołum. Eim enim Gos nge Gui Ka ele nin dup ele kin ouni yi mił wumb noł pendip ngumba. ¹⁷ Eim kapor sipi ambilpi kuni wiis nginamin si kindpi er ka ermba. Pe kuni wiis ei sipi kuni ngii ele kapli kulou tumba. Ba wiis tindkan ei dup kełmba. Dup ei nopolu kumbulermba mon! Piram kunum kunum nopolu pimba.”

¹⁸ Jon eim ek kanim eipi eipi neng kin wumb ek dinga ngopolu, yi mił, kunum ei Jon eim Gos ek ka nipi wumb ngum. ¹⁹ Ba Jon Eros kin ek ngang, Eros eim wu num endi eim nge angim nge ambim embe Erosiyas sim. Eros eim ol kis kanim kanim eipi erim. ²⁰ Jon Eros kin ek nipi ngum. Ngang kin, eim Jon kan ngii pendim. Pendang, Eros mong owundu sim.

*Jon Jiisas Noł Pendim
(Masyu 3:13-17, Mak 1:9-11)*

²¹ Wumb pei noł pek mułangin kin, Jiisas noł pim ku. Jiisas noł pepi tonu opu, peri er mułang kin, ei kupu muł ei wuł al pum. ²² Gos nge Gui Ka ei mani opu eim kin om. Gos Gui Ka ei kenjing ni kei Kurmuł mił mani om. Ei epin Gos ek endi nipi mani opu yi nim. “Nim na kangil! Na nim kin noman ngond. Na nim kin ka piip ngond,” nim.

*Jiisas Kupam Noł Nge Embe
(Masyu 1:1-17)*

²³ Kunum ei Jiisas eim kongun mendpił ermba erim. Nga eim kung ngii engki nga tekliki o pang eim kongun ermba erim. Wumb piik eim Josep kingam ni piinjing. ²⁴ Elai nge kingam Josep; Masas nge kingam Elai; Liiwai nge kingam Masas; Melkai nge kingam Liiwai; Janai nge kingam Melkai; Josep nge kingam Janai; ²⁵ Masaraiyas nge kingam Josep; Emos nge kingam Masaraiyas; Neiyam nge kingam Emos; Eslii nge kingam Neiyam; Nakai nge kingam Eslii; ²⁶ Mas nge kingam Nakai; Masasaiyas nge kingam Mas; Semen nge kingam Masasaiyas; Josek nge kingam Semen; Jora nge kingam Josek; ²⁷ Jonan nge kingam Jora; Tesa nge kingam Jonan; Serapapel nge kingam Tesa; Sialsiel nge kingam Serapapel; Nerai nge kingam Sialsiel; ²⁸ Melkai nge kingam Nerai; Endai nge kingam Melkai; Kosam nge kingam Endai; Elmaram nge kingam Kosam; Er nge kingam Elmaram; ²⁹ Josuwa nge kingam Er; Eliyesa nge kingam Josuwa; Jorim nge kingam Eliyesa; Masas nge kingam Jorim; Liiwai nge kingam Masas. ³⁰ Saimon nge kingam Liiwai. Jura nge kingam Saimon; Josep nge kingam Jura; Jonan nge kingam Josep; Elaikim nge kingam Jonan; ³¹ Meliya nge kingam Elaikim; Mena nge kingam Meliya; Masas nge kingam Mena; Nesan nge kingam Masas; Deipis nge kingam Nesan; ³² Jesii nge kingam Deipis; Oper nge kingam Jesii; Bowas nge kingam Oper; Salmon nge kingam Bowas; Naison nge kingam Salmon; ³³ Aminarap nge kingam Naison; Armin nge kingam Aminarap; Arni nge kingam Armin; Ecran nge kingam Arni; Peres nge kingam Ecran; Jura nge kingam Peres; ³⁴ Jeikop nge kingam Jura; Aisak nge kingam Jeikop; Eiparam nge kingam Aisak; Tera nge kingam Eiparam; Neiyor nge kingam Tera; ³⁵ Serak nge kingam Neiyor; Tiyu nge kingam Serak; Pelek nge kingam Tiyu; Eper nge kingam Pelek; Sila nge kingam Eper; ³⁶ Keinan nge kingam Sila; Apaksas nge kingam Keinan; Sem nge kingam Apaksas; Nowa nge kingam Sem; Lemek nge kingam Nowa; ³⁷ Mesusala nge kingam Lemek; Enok nge kingam Mesusala; Jeres nge kingam Enok; Manalail nge kingam

Jeres; Keinan nge kingam Manalail; ³⁸ Enos nge kingam Keinan; Ses nge kingam Enos; Andam nge kingam Ses; Gos nge kingam Andam.

4

Seisen Jiisas Ermba Mił Kenmbii Ni Erim (Masyu 4:1-11, Mak 1:12-13)

¹ Gos Gui Ka opu Jiisas kin paki to mułang, Jiisas eim nga noł Joran si kindpi orung pum. Pang kin, Gos Gui Ka eim sipi konu wumb mulenjing konu sipim. ² Gos Gui Ka Jiisas paki tang mułum. Mołang kin, wumb mulenjing konu ele mułang kunum 40 o pum. Kunum ele Seisen opu Jiisas kanpi ek nipi eim ermba mił ei kenmbii ni erim. Kunum ele Jiisas eim kuni nunerim, wii minj mułum. Ekii se kuni tang piim.

³ Seisen yi nim, “Nim Gos kingam pim kin, kom ku ei nen kin bres erangli!” nim. ⁴ Pe Jiisas ek nipi orung kindim, “Gos ok połmun ek ele yi nim, ‘Kuni bres mendpił wumb nołmun ei kapli enalim, wumb konj mulerngii,’ pa nim.

⁵ Seisen Jiisas tonu sipi sikir andan topu mei orung orung tep eliim wumb pei mołmun konu ei andan tum. ⁶ Pe Seisen ek yi nim, “Tep eliim wumb ele dinga pałim ei kin epi ka wii ya mołum ei kin ei na nim ngumbii,” pa nim. “Epi ka ya mołum ei na epi ei nga kapli nanim noman ele wu endi ngumbii,” pa nim. ⁷ “Pe nim na kin prei en kin na epi ei pei nim ngumbii,” pa nim. ⁸ Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Gos ok połmun ek ele yi ninim, ‘Nim Gos Owundu embe ambıl tonu kindkin eim kongun ei minj enjii ninim,’ pa nim.

⁹⁻¹¹ Pe nga Seisen Jiisas sipipi, Jerusalem konu ele men ngii owundu engim ele tonu mondpu ek yi nim. “Gos ok połmun ek ele yi ninim, ‘Gos nge enjel nim kin tep er mułngii. Er mołangin kin, enjel en enim angıl nim ambilk tonu singii. Embiłangin kin, ku endi simb ele tunermba yi mił ninim.’ Pe nim Gos kingam pim kin, nim ya ele angkin puku si mani punjii,” pa nim. ¹² Jiisas ek nipi orung kindim, “Gos ok połmun ek yi ninim, ‘Nim Gos Owundu oł ei ermba nim kenjii ba oł ei nim kapli enenjii,’ pa nim. ¹³ Pe Seisen ek nipi erim oł ombu Jiisas ermba ni kanpi erim, ba mon peng Seisen kunum endi nga op erbii ni piip si kindpi pum.

Jiisas Galilii Konu Ele Kongun Pułngun Mond Erim (Masyu 4:12-17, Mak 1:14-15)

¹⁴ Gos nge Gui Ka dinga ele Jiisas kin mołang kin, Galilii mei ele orung pum. Pe eim ek ka ei konu orung ele pei pang wumb piinjing. ¹⁵ Kunum ei Jiisas eim, wumb men ngii ele Gos ek kunum kunum nipi wumb ngołum. Ngang, wumb pei eim embe ambıl tonu kindiłmin.

¹⁶ Jiisas Naseres konu ele pum. Konu ei ok Jiisas kangıl kembis kin konu ele mołpu owundu erim ei, konu ele mołum. Kor kunum ei, pupu men ngii ele pułum. Pupu, Jiisas kunum kunum Gos ek ka gerpi eliim ei wumb piłmin. ¹⁷ Pe wumb, Gos ek ni tor kindiłim Aisaiya wu ei ok pułum ek sik ngangin, ek ei gerpi kenim ni ek yi piim.

¹⁸ “Gos nge Gui Ka ei na kin mułang kin, eim na kongun ngopu enjii nipi kindim. Ei na op wumb epi sinalim wumb kin Gos ek ka yi nip ngumbii nge onj. Wumb kan puk mołmun ei tor wii mułngii. Ningił tumbun mołum wumb ei ka nik mułngii. Wumb endi noman embin peng mołmun wumb ei na paki tumbii nge onj. ¹⁹ Na op enim nip ngond, pe kunum Owundu nge wumb eim sipi orung simba nge om.”

²⁰ Jiisas ek mon połmun ni tuk kindpi, ngopu eim mani mułang, wumb men ngii ele tuk mołangin wumb ei Jiisas kin ningit kanik minj mulnjung. ²¹ Pe eim ek nipi wumb ngumba nge erim. “Akip Gos ek ei tor onum. Yi mił enim piik poru ninmin.” ²² Pe wumb eim embe ambilk tonu kindik, eim ek ka nim ni piik mulnjung. Molk, en enim ek yi ninjing, “Wu ei Josep kingam min mon?” ²³ Jiisas eim piipi kenim wumb pei eim ek pii gii ninenjing. Ninerangin kin, eim ek yi nipi wumb ngum, “Ek ekin endi na kin enim yi nik na ngungii, ‘Ond mong ngopu elim wu ninim nge ngenj er ka enjii. Nim Kapaniyam konu ele oł en ei sin piinjpin. Pe ya ninim mei ele oł ei nge enjii,’” pa nim. ²⁴ Eim ek yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond. Wu endi ek ni tor kindilim wu mołpu ek keimi nimba; ei eim nge ngii konu mołmun wumb ei eim ek ei piinerngii. ²⁵ Na ek keimi nip enim ngond ei enim piinmin. Elainja multum kunum ei Esrel amb pei mulk, wenjing noi kulk kunum ei kupu muł ei poru nirim. Pe kung ngii tekliki o pang oi angil orung nge endeim purum kunum ei konu pei orung orung kumb kuni owundu sirim. ²⁶ Ba Gos Elainja kindpi pupu Esrel amb wei endi mułum konu pui ni kindnerim. Mon! Gos Elainja Serepas konu ele Sairon mei orung pui nirim konu ele, amb endi wam kultum amb ei, kuni salim konu ele nim pui nipi kindrim. ²⁷ Gos nge ek ni tor kindilim wu endi Elainja orung kunum ei wumb kinj wumb pei Esrel konu mulk, konu ei tuk ele wumb endi ka mulerik mon! Siriya konu ele kinj wu Neimin ni wu ei minj ka multum.” Jiisas nirim ek ei eim nge wumb tilap ende ei eim ek piinenjing. ²⁸ Wumb men ngii ele nirik molk ek ei piik popuł sinjing. ²⁹ Pe wumb tonu angk, Jiisas ambilk konu owundu anda kindnjing. Kindangin kin, konu owundu ei, tonu komung endi ele sim. Pe wumb eim sik komung ele orung tonu sip komung ele to olkup to kindngii. ³⁰ Ba eim tuk wumb onjung konu opu, tuk ele opu am pum.

*Wu Endi Gui Kis Mułum
(Mak 1:21-28)*

³¹ Eim Kapaniyam konu ele tor pupu, mei owundu endi sim ei Galilii niłmin. Pupu, kunum ei kor kunum wumb mulnjung Gos ek ka nipi wumb ngum. ³² Wumb eim ek ei piik wumb tuk puku sik enjing. Nimbil erang Jiisas ek ei dinga pałim. ³³⁻³⁴ Men ngii ele wu endi gui kis tuk mułum wu ei ngii ele tuk mułum. Mołpu kin wii dinga topu, ek dinga nipi yi erim. “Jiisas, Naseres konu wu, nim ya ele nimbil oł enjii on? Nim sin kin tunjii on min? Nim sin kan wiik to si kindnjii! Na nim piind ei Nim Gos nge wu kun ka wii,” pa nim. ³⁵ Ba Jiisas ek nipi orung kindpi, ek dinga ngum, “Nim ek tingnarkin, wu ei si kind o pui!” nim. Gui kis ni wu ei to kindang mani pupu wumb mulnjung konu tuk pim. Pe gui kis wu ei kin oł endi nga enerim wii si kindpi pum. ³⁶ Wumb pei puku sik, yi ninjing, “Ek ei nipe ek yi ninjing? Wu ei wu Owundu eim dinga salim ei eim ek dinga nipi gui kis ngang kin, gui kis pei eim ek piik wu endi si kindik punjung,” pa ninjing. ³⁷ Oł yi mił erang kin, Jiisas eim erim oł ei wumb nik pangin, wumb konu ele orung orung pei piinjing.

*Jiisas Wumb Pei Er Ka Erim
(Masyu 8:14-17, Mak 1:29-34)*

³⁸ Jiisas men ngii ei si kindpi anda opu, pupu Saimon ngii engim konu ele nirik pum. Pupu, kenim ni, Saimon ambim mam ening owundu tang pim. Pe wumb ok Jiisas kii sengin, “Amb ei paki tunjii,” pa ninjing. ³⁹ Pe eim pupu amb mułum konu ele mandi angpi ek dinga neng, ening tum ni poru nim!” Neng kin, amb ni sikir angpi kuni wumb pei ngum.

⁴⁰ Eni mani ba erang, wumb pei ening kanim kanim pim wumb, Jiisas mułum konu ele tu wunjung. Pe eim wumb kis pim wumb, peng ele endeim endeim ni angil ambilpi pang, wumb pei ka mulnjung. ⁴¹ Jiisas ek nipi ngum. Pe gui kis ombu wumb pei si kindik konu eipi eipi punjung. Gui kis ombu wii dinga tok yi ninjing, "Nim Gos kingam." Ba eim gui kis ek ngopu, "Ek tingnerei!" nipi ek dinga ngum. Gui kis ombu Jiisas nim ek piik, "Eim Kraiss wu endi Gos kindang om," ni piinjing.

⁴² Pe kupiiring ok, Jiisas pupu wumb mulenjing konu ele pum. Pang kin, wumb eim pum konu kanik, ekii sek punjung wumb ei si kindik punenjing mon! Eim konu eipi punermba nik, eim endim konu ekii sik punjung. ⁴³ Ba eim ek nipi orung kindpi yi nim, "Pe na ek ka nip wumb ngumbii ei nge Gos sinim tep er mołum mił ei nip wumb tilap eipi kin nip kongun ei nge ermbii," pa nipi kindim. ⁴⁴ Pe eim Jura konu wumb, men ngii engim konu ele pupu Gos ek nipi wumb ngum.

5

Jiisas Ek Neng, Piisa Eim Ekii Sim (Masyu 4:18-22, Mak 1:16-20)

¹ Kunum endi noł wer ele mandi Genesares noł gop ele Jiisas eim angpi mułum. Nga eim wu amb pei Gos ek ni ngang piimin nik wumb pei eim kin ok wumb piki tok mulnjung. ² Eim kenim ni noł kanu tał noł gop wer ele pinjingil, omu tołmun wumb tor punjung. Wumb omu kon polk omu tołmun wumb en enim omu kon ei noł was er kun erik mulnjung. ³ Jiisas eim noł kanu endi ele tonu purum. Purum noł kanu ei Saimon nge kanu. Nga eim Saimon kanpi yi nirim, "Nim noł kanu ei noł ele pip to tuk kindii!" nirim. Pe eim noł kanu ele mołpu, Gos ek ka nipi wumb ngurum.

⁴ Eim ek ni poru nipi, ekii se eim Saimon kanpi nim, "Nim noł kanu pip to sipkin, omu kon tuk noł ele mani kindkin omu sinjii nge kindii," nim. ⁵ Saimon ek nipi orung kindim, "Epin kunum endi sin kongun enjpin omu tunenjpin. Pinerang, sin omu endi tunenjpin mon, ba nim nin, ei kapli nga omu kon pulmbii," pa nipi mani kindim. ⁶⁻⁷ Omu tołmun wumb kombur yi erangin kin, omu kon omu piki top mułum. Mulang kin, omu kon kilip tumba nge erim. Yi erangin kin, omu tołmun wumb ei en enim kongun ende elmin wumb noł kanu eipi se mulnjung ei tu wangin nik angil pinou enjing. Erangin wangin kin, noł kanu tał omu kindnjing piki topu noł kanu tał noł ele mandring simba erim. ⁸ Saimon Piisa eim jep oł ei kanpi Jiisas simb ele mani pupu yi nim, "Nim si kind po! Na oł kis ele wu moł," pa nim. ⁹ Pe eim omu pei sinjing omu ei kanpi, eim puku sim. Pe wumb eim kin tep to mulnjung wumb, puku sinjing ku. ¹⁰ Sependii nge kingam tał, Jeims kin Jon tał ei Saimon kin tep to andimmin, wu tał yi ku puku sinjingil. Pe Jiisas ek nipi Saimon ngum, "Nim mund mong tuerii! Ekii se wumb na ek piimin nik ongii ei nim wumb pei nik tuk sakin, na ek ni wumb ngunjii ei omu yi mił, wumb yi mił tuk ongii." ¹¹ Omu tołmun wumb ei noł kanu noł wer ele tu wunjung. Tu wangin kin, en enim epi kanim kanim pei si kindik Jiisas kin ekii sinjing.

Wu Endi Kinj Tum Ei Jiisas Er Ka Erim (Masyu 8:1-4, Mak 1:40-45)

¹² Eim konu owundu ele multum konu ele, nga wu endi multum. Multum wu ei, eim ngenj kinj owundu tum. Eim Jiisas kanpi, opu Jiisas simb ele mani mołpu prei erpi yi nirim. "Owundu, nim noman ele erim kin kapli, nim na er ka enjii," pa nirim. ¹³ Jiisas eim angil ei kinj tum wu embilmbii ni

erpi ek yi nim. “Na noman ele nim ka mulnjii,” pa nirim. Neng kin, kunum ele mendpil Jiisas kinj tum wu ei er ka erim. ¹⁴ Nga Jiisas ek dinga nipi eim ngopu yi nim, “Nim wu endi ek ninenjii mon! Nim ngenj sipkin Gos kulmał wu ei andan tunjii. Tan kin, ngenj ka salim ni piingii nikin kulmał kelnjii ei Moses lo ek ele palim mił erang, wumb yi piingii nim ening ni poru nim ni piingii. Nim nga ek wumb ninenjii mon!” ¹⁵ Ba Jiisas oł erim ombu konu orung orung pei eim ek pang wumb pei piinjing. Piik kin, Jiisas mułum konu ele onjung. Ok Jiisas ek ei piimin nik wumb kis pim ei tu wunjung kin er ka nge ermaba. ¹⁶ Ba eim wumb mulenjing konu pupu kunum ei eim prei elim.

*Wu Endi Simb Angił Kis Mułum Ei Er Ka Erim
(Masyu 9:1-8, Mak 2:1-12)*

¹⁷ Kunum endi eim wumb ei ek nipi ngopu multum kunum ei lo ek piilmin wu kumbur kin lo ek emb tołmun wu kumbur mulk ku. Wumb ei Galilii mei orung orung kin Jura mei nin Jerusalem konu owundu ele ni wumb ombu onjung. Owundu nge dinga Jiisas ngang, Jiisas ening pirim wumb ei er ka ermaba nge om. ¹⁸ Wu kumbur wu endi peł ele pendik tu wuk. Wu ei embił poru, dinga pineririm wu, ei en enim nirik sipik Jiisas mułum konu ele kumb ele mandi pendngii sipik. ¹⁹ Ba konu ele wu amb pei piki topu pirim. Nga wu ening pim wu ei nirik sipngii konu ele tuk sineririm. Yi erang kin ngii andaring ele sipik tonu ngii beł ele ambil wuł ał kindik peł ele pim wu mani Jiisas mułum konu ele kun mani kindik. ²⁰ Jiisas wu ombu pii gii pirim wu ei kanpi kin yi nirim, “Wu puł, nim oł kis ei kil ngum,” pa nim. ²¹ Wumb lo ek połmun wumb ni lo ek piilmin wumb en enim noman nendii to piik yi kii sinjing. “Wu ei wu nii opu Gos kin ek ambilim? Wu endi wumb oł kis ei kil ngunermaba; ba Gos endeim minj yi ermaba.” ²² Jiisas wumb ombu noman ele piipi si kindim. Pe eim ek nipi orung kindpi, yi nirim, “Nimbił erang en enim noman ele ek eipi eipi nik punmun? ²³ Nipe ek endi enim noman ele embin tonum? Na ninj ek ei embin tonum min? Na nim, ‘Oł kis ei si kindind!’ min ‘Na nim angkin pui!’ nind? Pe na oł endi eramb enim kanik keimi nik piingii. ²⁴ Ba na enim piingii ni piind, na wu kingham noman dinga ya mei ele salim. Kapli wumb oł kis kil ngumba, yi erang kin eim ek nipi wu endi embil dinga punerim ei nge er ka erim. Na nim kanip nind, ‘Nim angkin, peł sikin, ninim nge ngii konu ele orung pui!’ ” nind. ²⁵ Yi erang, pe mendpil wu amb ningił ele eim engim. Angpi peł sipi eim ngii konu ele pupu Gos embe ambil tonu kindim. ²⁶ Pe wumb pei Jiisas erim oł ei ka nik puku sik enjing. Ba wumb Gos embe ambil tonu kindik. En enim noman ele piik nik minj endnjing. Yi mił ninjing, “Pe sin oł eipi minj endi kenjpin,” pa ninjing.

*Jiisas Liıwai Wü Tum
(Masyu 9:9-13, Mak 2:13-17)*

²⁷ Ekii se Jiisas eim andlam andpi pupu, kenim ni wu endi ku takis silim wu, ei eim ku takis ngii ele mułum wu ei embe Liıwai. Jiisas ek nipi wu ei ngum, “Nim na onj konu ele oi!” nim. ²⁸ Pe eim angpi epi pei si kindpi Jiisas pum konu ele ekii se pum. ²⁹ Liıwai eim ngii konu ele kuni owundu endi erpi Jiisas ngum. Pe ku takis silmin wumb pei kin, wumb eipi pei kulou tok wu tał kin kuni ei nunjung. ³⁰ Pe lo ek ekii silmin wumb ni, peng lo ek mon połmun wumb ni wumb ok Jiisas nge ekii silmin wumb mulnjung konu ele noman kis piik mulk kii sinjing. “Nimbił erang enim ku takis silmin wumb kin nga oł kis elmin wumb kin enim kuni ende nonmun?” ³¹ Jiisas ek nipi wumb ngopu yi nim. “Enim wumb ening endi pinalim wumb ei, ond mong ngopu efim wu kin punałmin min, ba ening pim wumb ei minj ond mong

ngopu elim wu pangin kin ond mong ngolum. ³² Na wumb ol kis er mołmun wumb ei ol kis kil ngop sip orung simbii nge onj. Ba wumb kun ka mołmun ni piinjing wumb, ei kin na onenj,” pa nim. “Nimbil erang na nga wumb ol kis enjing ei kin ngii konu pup onermbii ku?” pa nim.

³³ Pe wumb kombur ek nik Jiisas ngok yi ninjing, “Jon nge ekii silmin wumb kuni mowii elmin. Erik, Gos prei kunum kunum elmin. Lo ek ekii silmin wumb nge ekii silmin wumb ombu yi ku elmin. Ba nim nge ekii silmin wumb kuni nok yi elmin. Ei nimbil erang elmin?” ³⁴ Jiisas ek nipi wu ombu ngum, “Enim wu endi amb simba elim kunum ei kapli ei wumb pul kuni mowii erngii min? Ei mon! ³⁵ Ba ekii se opu wumb wu amb simba er mołum wu ei si tor singii kunum ei eim kan se nołum kin tep to mulermba kunum ele kuni mowii erngii.”

³⁶ Jiisas ek ekin endi nipi ei nge wumb noman konj kin wumb noman ok nge ende punermba ek ei wumb ngum. Eim yi nim, “Wu endi konduk konj ei kilip to kembis kembis erpi, aninga konj endi sipi konduk ok nge ele mul tumba. Pe wu endi yi ermba ei eim konduk konj er kis mondpu ermba ei, konduk konj ei kanim eipi mił pimba. Nga konduk ok nge kanim eipi mił pimba ku. ³⁷ Pe wu endi kung meme ngenj ming, mił ok nge ele noł wain konj tuk kindnałmin. Ei mon! Wu endi yi mił ermbii ni ermba wu ei eim kung meme ngenj ming mił ok nge tok neng, noł wain konj ei tor pulum. Nga kung meme ngenj ming mił nge ei kis mołulum ku. ³⁸ Ba wu endi noł wain konj kulpu kung meme ngenj ming mił konj ele tuk kindmba. ³⁹ Pe wu endi eim noł wain ok nge nołum, ‘Ei noł wain ka wii,’ pa nim. Eim noł wain konj singin ka pinałim.”

6

Gos Kor Kunum Ei Kongun Mon Nilim (Masyu 12:1-8, Mak 2:23-28)

¹ Kor kunum Jiisas eim tuk kuni mong wiis pałim konu ele andpi mułum. Jiisas nge ekii silmin wumb ombu ok kuni wiis mong ei sik ambil winin tok nuk. ² Ba lo ek ekii sinjing wu ombu yi ninjing, “Gos kor kunum, ei kongun mon nilimin kunum ei, ba enim nimbil erang ernmin?” ³ Jiisas ek ni orung kindpi yi nirim, “Enim king Deipis sin kupenjpın eim epi erim mił enim piınarik na ek yi nind. Kunum ei eim kin eim wumb kin kuni kulnjung. ⁴ Deipis eim Gos ngii owundu ele nirik pupu, bres Gos nge kumb ele sim bres ei sim. Pe bres ei wumb pei nunerngii mon nik, Gos kin kulmał kalmin wumb minj ambil nungii nilmin. Ba Deipis eim bres nopy nga eim nge wumb ei bres ngang nunjung ku. Ek ei enim gerik piinjing min?” Ei kii sipi nim, “Nimbil erang enim King Deipis kin ek ninanmin, ba na sin kin ek ninmin?” ⁵ Jiisas ek dinga nga nipi yi nim, “Gos kindang mei ele na wu kıngam moł. Mołup, kor kunum owundu moł.”

Wu Endi Angil Kis Mułum Ei, Jiisas Kor Kunum Er Ka Erim (Masyu 12:9-14, Mak 3:1-6)

⁶ Pe nga kor kunum endi eim pupu men ngii ele pupu Gos ek nipi wumb ngum. Kunum ei wu endi mułum wu ei angil tunding orung miyem poru nim. ⁷ Lo ek emb tołmun wumb kin lo ek ekii silmin wumb kin ei Jiisas ermba ol ei kenmin nik kui er mulnjung. Molk kin, yi piinjing ni kor kunum wumb endi kis pimba er ka ermba ni kanik mulnjung. Molk kin, Jiisas kos er ngumun nik mulnjung. ⁸ Ba Jiisas eim wumb noman tuk ele piinim. Piipi kin, wu angil miyem poru nim wu ni, “Angkin Oi!” Neng, wu ni sikir opu wumb mulnjung konu tuk engim. ⁹ Pe Jiisas eim ek nipi wumb ngum, “Na

pe enim kii simbii end. Sinim lo ek nipi kunum oġ ka ermin min oġ kis ermin, ei ninim min? Wumb kin paki topu er ka ermin, min wumb topu er kis ermin?" a nim. ¹⁰ Jiisas wumb mulnjung konu tuk kanpi andpi, wu endi angil miyem poru nim ei kan sipi nim. "Nim angil tun kindii!" Yi neng kin, wu ei yi erang enim angil ni ka erim. ¹¹ Ba wumb en enim noman kis dinga piinjing. En enim ek nik piik piik enjing. Erik, en enim yi ninjing, "Jiisas kin nimbiġ oġ ermin," ninjing.

*Jiisas Nge Ek Se Andilmin Wu Engki Nga Tal
(Masyu 10:1-4, Mak 3:13-19)*

¹² Kunum ei Jiisas eim prei ermbii ni piipi komung endi ele tonu purum. Eim prei erpi Gos ngurum kunum ei eim prei er mulang kin, konu tengrim. ¹³ Tengmba erang kin, Jiisas ekii sinjing wumb wangin nim. Neng, wangin wu engki nga tal sipi wumb embe 'Ek se andilmin wumb' pa yi nirim. ¹⁴ Wu embe endi Saimon, Jiisas embe Piisa ni ngum. Nga endi Endru ei Saimon nge angim. Embe nga Jeims kin Jon tel, Pilip ni Barsolomu. ¹⁵ Pe Masyu ni Tomas ni Jeims Alpiyas nge kingam Saimon wu ei lo ekii silim wu. ¹⁶ Pe Jeims nge kingam Juras nin nga Juras Eskeriyas konu wu eim Jiisas opu orung wumb mulnjung konu ni peni ele kindmba.

*Jiisas Wumb Pei Kin Kongun Erim
(Masyu 4:23-25)*

¹⁷ Pe Jiisas wumb ei kin mani punjung. Nga puk konu kun sim konu eim nge ekii silmin wumb kin pei tep to engnjing. Pe wumb pei Jura mei konu ele orung orung ni Jerusalem konu owundu ele ep noġ wer ele konu ele Taiya konu ni Sairon konu ni wumb pei ok mulnjung. ¹⁸ Wumb ei ok eim ek piimin nik onjung. Pe eim wumb ening pim wumb ombu er ka erpi, wumb gui kis tuk mulang onjung wumb ei Jiisas wumb ombu er ka erim. ¹⁹ Wumb pei angil Jiisas embilngii enjing. Nimbiġ erang Jiisas dinga pupu wumb pei, wumb ening pim wumb ei Jiisas er ka eririm.

²⁰ Jiisas eim nge ekii silmin wumb ombu kanpi ek yi nim, "Enim wumb wii epi sinerang moġmun wumb ei, ka piyei! Gos sinim tep er kanpi moġum oġ ei enim nge saġim.

²¹ "Enim kumb kuni paġmin, enim ka piyei! Ekii se enim noman ka piik mulngii. Pe enim wumb ke ninmin, ei enim ka piyei! Ekii se enim tokuġ erngii.

²² "Ekii se wumb enim wu kingam ei kin ekii se punmun ei keningii. Kanik kin, wumb en enim noman kis peng piingii. Piik kin, enim kon si kindngii ni, enim kin ek kis ningii ni, enim embe sik epi kis miġ ombu nge singii kunum ei, enim ka piingii.

²³ "Pe wumb enim kin yi erik ninjing kin enim ka piik noman ka seng mulngii. Enim piingii, epin konu ele enim kumep singii ei owundu saġim. Kumb okrii enim kupenjing noġ oġ ei, Gos nge ek ni tor kindilmin wumb kin yi ku elmin. Yi miġ ku enim kumep ka singii. Ei Gos nge ek ni tor kindilmin wumb kin tep to singii.

²⁴ "Ba enim kom ku ngenj ele peng, enim noman ka piik er moġmun ei enim noman ka piik erngii. Erangin, oġ ei er poru nik moġmun ei enim wumb ei kan kun er mulngii.

²⁵ "Enim wumb epi pei kanim kanim sinjing kin enim noman ka simba. Ekii se enim epi sinerang kin kuni kuġngii. Enim wumb pe tokuġ er ka piinmin wumb ei kan kun er mulngii. Ekii se enim ke nengin ningiġ ka mani omba.

²⁶ "Pe enim wumb pei enim embe ambil tonu kindik ninjing kin enim pii kun er mulngii. Ok en enim kupenjing noġ ek kend tok, ek ni tor kindilmin

kend wumb embe ambil tonu kindik elmin oŀ yi erngii ei kanik muŀngii,” pa nirim.

Wumb Opu Orung Wumb Kin Noman Ngunjii Oŀ Ei
(Masyu 5:38-48, 7:12a)

²⁷ Ba enim na ek piik moŀmun wumb ei, na ek nind ei piyei! Enim opu orung wumb muŀngii, ei kapŀi noman ka ngok muŀngii. Pe wumb enim noman kis piingii, ei enim wumb ei kin epi ka erngii. ²⁸ Wumb enim kin ek bultung ningii ei, enim kengip ek ka nik wumb ombu noman ka ngungii. Nga wumb enim kin oŀ kis erngii wumb ei, enim Gos kin prei erik paki tungii,” pa nim. ²⁹ Wu endi nim kon taki tum kin, nga orung ak tan orung tumba ku. Wu endi nim kon takis ei simbii nipi erim kin, nim konduk ei kin ouni mon ninenjii ku. ³⁰ Wu endi epi endi kii sipi nim kin, nimba epi ei ngui! Pe wu endi nim epi wii sipim kin, nim nga orung tu wii nikin, ek dinga ninerii! ³¹ Enim ermin ni piingii oŀ ei, wumb enim kin enjing kin, nga enim wumb ombu kin oŀ yi ku erngii.

³² Wumb enim kin noman ngoŀmun wumb ei, nga enim noman ngangin enim nipe noman piingii? Pe wumb oŀ kis enmin wumb ei, wumb kombur noman ka piik ngoŀmun ku. ³³ Pe enim wumb kombur oŀ ka er ngangin kin, nga wumb enim kin oŀ ka er ngungii. Nga ei enim nipe noman piingii? Wumb noman kis piik oŀ kis elmin wumb ei kombur oŀ ka yi miŀ elmin. ³⁴ Enim epi kombur wumb ngunjung kin, nga orung simin ningii ei enim noman nipe noman piingii? Wumb oŀ kis elmin wumb oŀ ka erik wumb eipi ngoŀmun ku. Pe wumb ombu epi ende miŀ silmin. ³⁵ Ba enim opu erii wumb ei noman ka ngok, enim oŀ ka erik wumb ngungii. Enim wumb ngungii epi ei nga ngok orung kindmin ni piinerei! Enim oŀ ei erik epi ka wii owundu singii. Enim eŀe yi erik molk punjung kin enim Gos kingam noŀ mendpiŀ muŀngii. Wumb Gos kin noman ka piinaŀmin ei Gos wumb ombu kin noman ka ngoŀmun. Ngopu kin, wumb kis kin noman ka ngoŀmun. Ngopu, wumb kis kin ouni ngoŀmun. ³⁶ Enim wumb eipi kaimb singii, ei enim Ernjing Gos kaimb silim miŀ ku singii.

Wumb Eipi Kin Kos Ninmin Ei
(Masyu 7:1-5)

³⁷ Enim wu endi ek ei nge nik mok toŀum wu oŀ ei miŀ enerngii. Enim wumb oŀ kis ei si kindangan kin, Gos enim oŀ kis ei kil ngumba ku. Pe nga enim epi endi mok toŀum wu er kun elim miŀ enerngii. Yi miŀ enjing kin Gos enim epi embin tui ei mok tumba. Wumb oŀ kis ei ni ka enjing kin enim oŀ kis ei Gos kil ngumba ku. ³⁸ Pe enim oŀ kanim kanim yi erngii miŀ yi ku Gos enim kin yi ermba. Pe wumb enim kin pimba miŀ ngungii ei, pei ngungii. Ei ngok pangin piki topu bein tumba ermba, ei enim ngungii. Pe enim epi wumb ngungii yi miŀ ku Gos enim ngumba.

Jiisas Ek Ekin Nga Ngum

³⁹ Jiisas ek ekin endi nipi wumb ngum ku. Ei yi nim, “Wu ningiŀ tumbun moŀum wu ei, nga wu endi ningiŀ tumbun muŀmba wu ei, andŀam andan top simba min? Ei mon! Wu taŀ ouni tukpu eŀe bok tunguŀ. ⁴⁰ Mon kangii ei ek mon wu ek nipi ngoŀmun wu ei to mani kindnermba. Eim mon kanpi poru nimba ei kapŀi eim ek mon wu miŀ muŀmba.

⁴¹ Enim wumb eipi kanik oŀ kun pinermba miŀ ermba ei ni kun enerngii mon! Ei nimbiŀ erang ninim oŀ yi nge elin ku? Nimbiŀ erang nim angnim ningiŀ eŀe epi moŀ paŀim ei kankin nin? Ba ninim epi moŀ owundu endi ningiŀ eŀe paŀim ei piin min? ⁴² Nimbiŀ erang nim angnim ek nin? ‘Angnan,

nim ningil ele epi moʻendi palim, na si kindmbii,' nin. Ba ninim ningil ele epi owundu palim ei ninim piinan min? Nim ek kend wu, nim epi owundu endi ninim ningil ele palim ei si kindkin, ekii se ninim angnim ningil ele kun kankin epi moʻpimba ei kapli si kindnjii," pa nim.

Ond Kis Ei Mong Kis Toʻlum
(Masyu 7:16-20, 12:33-35)

⁴³ Ond ka ei, mong kis tunaʻlim. Yi ku ond kis ei nga mong ka tunaʻlim.
⁴⁴ Wumb en enim ond anglim ei kanik piilmin. Piik kin, ond ei ond ka min mon, ni kanilmin. Wumb en enim ond pik ei gaʻ moʻpu mong toʻlum ei tingnaʻmin. Nga ond wain yi ku, ond wain ei ond kembis angpi gaʻ moʻpu mong toʻlum ei tingnaʻmin mon. ⁴⁵ Wu endi eim noman ka palim wu ei oʻ ka elim ku. Erpi, oʻ ka wii elim. Nga wu kis ei eim noman kis piki topu peng, eim oʻ kis elim. Noman ele oʻ yi miʻ palilim ei gupu ele tor oʻlum."

Ngii Takilmin Ei Oʻ Taʻ Palim
(Masyu 7:24-27)

⁴⁶ "Nimbiʻ erang enim na 'Owundu, Owundu' nilmin, ba na ek nind ek ei enim piinanmin? ⁴⁷ Wu endi na kin opu na ek piipi ermba wu ei na eim kanip moʻ. Moʻup, eim ermba oʻ ei andan tamb enim piingii. ⁴⁸ Wu ei yi miʻ, wu endi ngii tekmbii ni tukpu sipi mer mani pupu, mei ele ku owundu pei kindpi siimen elim. Ekii se ngii tonu ele takilim, noʻ owundu topu ngii ei nirik omba, ba kapli onermba. Nimbiʻ erang wu ei eim ngii dinga wii tekim. ⁴⁹ Ba wu endi na ek piipi nga ekii sinermba wu ei yi miʻ wu endi ngii tonu mei peʻ ele tekim. Eim mei mani ei ku dinga kindnarpi siimen enerim. Ekii se noʻ owundu topu, noʻ ngii ele nirik wang kin, ngii sikir er kis muʻlum. Nimbiʻ erang wu ei ngii miʻ dinga pinerim.

7

Jiisas Opu Etmin Tep Elim Wu, Ei Eim Nge Kongun Wu Endi Er Ka Erim.
(Masyu 8:5-13)

¹ Jiisas ek ei nipi wumb ngopu poru nipi, ekii se eim Kapaniyam konu ele pum. ² Rom wu endi opu elim wumb 100 pei opu elim wumb pei tep elim, wu ei kongun wu endi muʻlum. Opu tep elim wu eim kongun wu eim noman ka ngolum wu ni ening peng erang kulmba mandi erim. ³ Opu tep elim wu ei eim Jiisas kin ek ei piipi muʻlum. Pe eim Jura wu num kombur kindang puk ek nengin kin, Jiisas opu, na kongun wu ei er ka ermba nipi kindim. ⁴ Wumb puk Jiisas multum konu ele tor puk ek dinga nik, Jiisas nik yi ninjing, "Wu ei wu ka nim wu ei paki tunjii min? ⁵ Eim sinim Jura wumb kin noman ka ngolum. Eim mendpiʻ men ngii ei takpi sinim ngurum." ⁶ Pe Jiisas wu ombu kin tep to purum. Jiisas opu, opu tep elim wu eim ngii konu mandi pang kin, opu wu 100 tep elim wu ni wu puʻ kombur kindang puk Jiisas kin ek ningii nge puk. Puk yi nik, opu tep elim wu ni yi nim, "Jiisas, nim wu Owundu! Nim na ngii konu ombii nikin okun kis piinjii; na wu ka mon. Nim na ngii nirik onerii!" yi ninim pa nik. ⁷ "Pe yi ku, na wu ka pim kin, nim ngii konu ele na ombii min, ei mon. Ba nim ek ei nen na kongun wu ei ka muʻmba," pa nim. ⁸ "Nimbiʻ erang, na yi ku wu num kombur kongun ngokuʻ elim oʻ ei na kongun er moʻ. Pe na nge opu wumb ei na ek piilmin. Pe wu endi 'Pui' nimbii, ei kapli ba. Nga wu endi ya 'Oiyoy!' nimbii, ei kapli omba. Pe nam kongun wu, 'Nim oʻ ei erii!' nimbii, ei kapli ermba. Na nge wu num ombu kongun ei na ngunjung miʻ na yi end. Ba nim noman dinga peng ening ei nge er ka elim ei kapli nim na nge kongun wu ening ei kapli er ka enjii," pa yi nim. ⁹ Pe Jiisas ek ei piipi, eim wu ei noman ka jili sim ni

piim. Pe eim ak topu wumb eim orung konu ekii se ok ei kanpi yi nirim. “Na enim kanip nind, Esrel wumb pei mołmun konu ełe wu endi noman ka peng, pii gii yi mił peng na kinenj mon!” pa nim. ¹⁰ Opu elmin wumb tep elim wu, wu puł kombur kindang ok wu ni nga orung puk kenik ni, kongun wu kulmba erim ni nga konj multum.

Jiisas Nein Konu Ełe Kang Wu Endi Er Konj Sim

¹¹ Ekii se nga Jiisas eim konu owundu endi purum konu ei embe Nein. Jiisas eim nge ekii sinjing wumb kin, wumb pei eim purum konu puk. ¹² Eim pupu konu owundu ełe andłam ondu pałim ełe mandi pang, wu endi kultum wu ni tu wuk wu kultum ei, mam eim kingam endeim mendpił mułum ei, kulang kui tunjung nge ei tu wuk. Tu wangin kin, amb ei wam kumb ok kultum. Pe wumb konu ełe wumb pei amb ei kin ouni ok. ¹³ Jiisas Owundu amb ei kanpi, kaimb piipi yi nirim. “Amb, nim ke ninerii mon!” pa nirim. ¹⁴ Pe eim mandi pupu, wu kulii pirim konu ełe eim peł ełe embiltim. Pe wumb wu tu wuk wumb ei angik mulk. Pe Jiisas nipi yi nirim, “Kangi wu, kanpi nind, nim engnji!” pa nim. ¹⁵ Pe nga kultum wu ei tonu mułum. Mołpu, ek nipi multum. Mułang kin, Jiisas wu ei sipi mam eim ngurum. ¹⁶ Yi erang kin, wumb pei mund mong tok, Gos embe ambilk tonu kindnjing. Wumb yi ninjing, “Gos ek nipi oł ekii se ermba wu owundu sinim konu ełe tuk onum,” ninjing. Wumb ek nga yi ninjing, “Gos eim opu eim wumb si orung simba nge opu wumb paki topu enim,” ninjing. ¹⁷ Jiisas erim oł ei pang kin, wumb Jura mei konu ni wumb konu orung orung pei piik punjung.

Jon Wumb Noł Pendilim Wu Eim Ekii Sinjing Wu Tał Jiisas Kin Kindim. (Masyu 11:2-19)

¹⁸ Jon nge ekii sinjing wumb ei epi pei ek nik eim ngunjung. ¹⁹ Jon eim ekii sinjingł wu tał wii tum. Eim yi nim, “Ełip pukuł Owundu kankił yi kii singił,” pa nim. “Ok Gos wu endi kindmbii neng, sin kui er mulnjpun wu ei nim min? Min sin nga wu endi omba ni kui ermin min?” ²⁰ Wu tał Jiisas kin okuł ek yi ninjingił. “Jon noł sipi wumb noł pendilim wu, ei sił nim kin peł neng onmbul ninjingił. Nikił yi ninjingił, ‘Ok Gos wu endi kindmbii neng sin wu endi omba ni kui enjpin wu, ei nim walim min?’” ²¹ Kunum ei Jiisas wumb ening kanim kanim pirim wumb kin, wumb ening kis pirim wumb ni, wumb gui kis tok multum wumb ei pei er ka erim. Pe wumb pei ningił tumbun multum ei pei er ka eririm ku. ²² Pe Jiisas ek nipi wu tał ngopu yi nirim, “Ełip pe pukuł Jon konu ełe kankił, na ya pe nipe oł erip ek nipe ek nip eramb ełip piikił, kankił enmbił ei pukuł, Jon kan ningił peł nim. Wumb ningił kis mułum wumb ei, kenjing. Simb kis mułum wumb, nga ka seng andłam endnjing. Wumb kinj tum wumb ei, ka sim. Wumb kom ngum wumb ei ek piingii neng ek piinjing. Pe wumb kulnjung wumb ei nga ok tonu konj mołmun. Wumb epi endi sinalim wumb ei Gos ek ka ngang piki tołum. ²³ Wumb na Jiisas kin pii gii ninjing, en enim pii gii ei mani punerim, wumb ei ka piingii. ²⁴ Jon ek ni kindang onjnguł wu tał nga orung pangił; Jiisas Jon nge ek nipi wumb pei ngopu yi nim. “Ok, enim Jon mułum konu ełe wumb mulenjing konu ełe puk epi nipe endi kenjing? Min enim puk konu pop tang goł kembis ei kenjing min mon? Wu ei goł mił mon?” ²⁵ Enim epi nipe kengii nge punjung? Enim wu endi epi konduk ka wii erpi mułum ei keningii punjung min? Ei mon! Wumb konduk ka wii kindik, en enim ngenj ełe epi ka elmin ei King ngii owundu ełe minj mołumun. ²⁶ Ba enim puk epi nipe keningii nge punjung? Enim puł wu endi Gos oł ekii se ermba ei nge nipi mułum wu ei kenjing min? Ei keimi; wu ei eim nge kongun ende

ek ni tor kindilim wu pei to mani kindilim. ²⁷ Wu ei mendpił Gos nge ek yi ninim, 'Piini! Na ek se endmba wu endi kindmbii wu ei, na ek ok sipipi nim, kumb se pupu nim andlam ei to ka er sipi mulmba.' ²⁸ Jiisas ek yi nim, "Na ek keimi nip enim ngond, 'Kunum ele Jon ya mei ele wumb pei ei kamb mani kind poru ninim. Ba akip kunum ele wu endi Gos sinim tep er kanpi mołum oł ei wu wii mił pii gii nim kin, wu ei Jon to mani kindnim,' " pa nim.

²⁹ Wumb ek ei piik poru nik, wu amb ni wumb ku takis silmin wumb pei ek yi ninjing, "Gos eim kun ka wii mołum wumb ei Gos noman ele ekii sengin ok Jon angil ele wumb noł sipi wumb noł pendpi ngum." ³⁰ Ba lo ek piilmin wumb kin, lo ek emb tołmun wumb ei Jon angil ele noł pinenjing yi mił erik, Gos nge noman ele wumb ei buł ngok kin, andlam andan tum ei si kindnjing.

³¹ Jiisas ek yi nirim, "Akip kunum ei na enim wumb ekii sinenjing mił wumb sip mondup ei nimbil oł erngii? Wumb ei jili wumb? ³² Pe wu ombu yi mił, kangil kembis kombur konu endi tuk ele molk, kangil kembis kombur eipi kin wii tunjung. Tok yi ninjing, 'Sin mingal kepil tonmun nimbil erang enim golang ninanmin?' a ninjing. 'Pe nga sin golang kaimb er ninmin ei enim ke ninanmin. Ei yi mił en enim noman endi pinatih eipi eipi punum.' ³³ Jon sinim noł pendpi ngołum wu ei tonu om. Eim opu noł wain ni bres ei endi nunerim. Pe enim wumb yi ninjing, 'Wu ei gui kis tuk mołum,' ninjing. Ei mon!" ³⁴ Pe na wu kingam op kuni nop, noł wain nop end. Pe enim wumb molk yi ninjing, 'Wu ei kuni pei minj nołum,' ninjing. 'Wu ei noł wain pei minj nopu,' yi elim nilmin. Nik, 'Eim wumb ku takis silmin wumb kin wumb oł kis erik elmin wumb ei kin pul palim,' pa nilmin. ³⁵ Ba wumb noman ka paliłim wumb, ei yi nilmin. 'Gos nge noman ka ei epi ka wii nilmin.' "

Oł Kis Elim Amb Endi Jiisas Simb Ele Kopung Erim

³⁶ Lo ek piilim wu endi embe Saimon Jiisas kin ek nipi eim kin kuni numbuł nirim. Eim lo ek piilim wu ei ngii konu ele pupu kuni no multum. ³⁷ Amb endi oł kis elim amb, konu owundu ele mułum. Pe amb ei mołpu piim ni Jiisas pupu lo ek piilim wu ngii konu ele kuni nonum nik. Nengin, piipi kin amb ei eim kopung muru ka ming endi sipi om. ³⁸ Pe eim pupu Jiisas buł morung orung angpi, simb ele mołup ke nipi mułum. Ke nim ningil ka ei, Jiisas simb ele purum. Ei kanpi eim peng enjin olt sipi, Jiisas simb ele kil ngum. Ngopu kin, Jiisas simb ele kum su sipi er mułum. Mołpu kin, kopung muru ka ni sipi, Jiisas simb ele kindrim. ³⁹ Lo ek piilim wu ei, Jiisas wii tang om wu ei, eim epi ei kanpi eim noman yi piim. "Wu ei, Gos oł ermba oł ei, keimi nipi elim kin amb ei piipi mon. Amb ei, yi elim nimba ni piim amb ei, amb oł kis elim." ⁴⁰ Yi erang kin, Jiisas eim wu noman ele, piinim ek nipi ngumbii ni piim. Piipi kin, Saimon kanpi neng, "Saimon," yi nim. "Ek mon wu, nim ek ninjii pim ek ei ni!" a nim. ⁴¹ Pe Jiisas ek yi nim "Wu tał, wu endi kin kom ku sikil, nga ekii se ngo orung kindmbil ni sikil, wu endi kom ku 100 pei mił sirim. Nga wu endi, kom ku kum endeim mendpił sirim. Wu tał kom ku yi mił si ngokuł, pendkil pirim," pa nim. ⁴² Wu tał epi endi ngo orung kindngil pingerang, wu ni kan wiik turum. Yi erang kin, wu tał eim kin noman ngunjguł wu endi nii eim noman ka wii piipi eim ngumba?" ⁴³ Saimon ek nipi, orung kindpi yi nim, "Na yi ni piind, wumb endi oł kis pei kil ngo si kindmba wumb ei," pa nim. Neng kin, "Nim ek kun nin," pa ni Jiisas yi nim. ⁴⁴ Pe eim ak topu amb ei kanpi kin, ek nipi Saimon ngum. "Nim ya amb ei kan min? Na nim ngii konu onj ei, nim noł kulkun, na simb ele noł kindnen; ba amb ei na simb ele, noł kindpi enim ei eim ke nim ke noł sipi na simb ele noł kindnim. Pe eim peng enjin sipi, na simb ele kil

ngonum,” pa nim. ⁴⁵ “Nim nam kin kum su sinen. Ba na tuk op mułamb, pe amb ei opu, na simb ele kum su sipi enim,” pa nim. ⁴⁶ “Nim nam peng ele kopung kindnen; ba amb ei eim kopung ka wii na simb ele kindim.” ⁴⁷ Yi mił peng kin, na nim kanip nind, “Eim na kin noman ka ngum. Ngopu kin, nim ei piinjii; eim nge oł kis ei pei elim; ba na eim oł kis kil ngop poru nind, Gos wu endi kin oł kis aninga er kil ngum kin, wu ei Gos noman pei ngunalim; ba aninga ngołum.” ⁴⁸ Jiisas ek nipi amb ei ngum, “Na nim nge oł kis ei si kindin.” ⁴⁹ Wumb eim kin peł ele ende mulnjung wumb ei, en enim ek nik piik piik enjing. Nik ek dinga nik, “Wu ei nii, wumb oł kis ei kil ngonum?” ⁵⁰ Jiisas ek nipi, amb ei ngopu yi nim, “Amb, ninim nge pii gii je erpi, nim si orung sinim. Pe nim pukun, noman emin ka peng mulnjii.

8

Amb Kombur Jiisas Pum Konu Ele Tep Tok Punjung

¹ Pe nga Jiisas konu owundu ni konu kembis andpi Gos ek ka nipi wumb ngopu, Gos sinim tep er mołum mił ei nipi wumb ngum. Jiisas eim nge ekii siłmin wu engki nga tał eim kin andik mulnjung. ² Pe amb kombur ok, ening pim amb ombu ni, gui kis tuk mułum amb ombu, Jiisas er ka eririm. Amb ombu, Jiisas pum konu ele punjung ku. Amb endi ‘Mariya’ niłmin, ei ‘Mariya Makandala,’ pa niłmin. Ok Jiisas eim amb ei, gui kis angil orung nga tał pei tor kindrim. ³ Pe Jo Ana, Susa nge ambim wu ei King Eros ngii ele tep er mołum ei, eim embe Susana. Pe Susana ni amb pei onjung ku. Amb ombu puk, Jiisas kin, Jiisas nge ekii siłmin wu ombu, kom ku paki tok elmin amb ombu, ouni puk ku.

Pe Ek Ekin Wu Endi Kuni Emb Kindim Ek Poł (Masyu 13:1-9, Mak 4:1-9)

⁴ Wumb tilap owundu endi ok, kułou tunjung wumb ei, konu owundu eipi erpi wumb pei Jiisas mułum konu ele onjung. Wangin kin, Jiisas ek ekin endi topu nipi ngum.

⁵ “Wu endi kuni wiis emb sipipi emb kindrim ei kombur wumb andlam endik konu ele mani pang, wumb kimbangin, kei ok nok nok enjing. ⁶ Pe kuni wiis emb kombur pupu, mei ku mułum konu ele mani pum. Pe kuni wiis ei sikir tonu om, ba mei noł muł erang, kuni ei kulii erpi, kołpu poru nim. ⁷ Pe kuni wiis kopur, pupu kan gał pim konu ele mani pum konu ele, kan gał mul ei tonu opu, kuni wiis ei to mani kindim. ⁸ Pe kuni wiis emb kombur mei ka ele mani pum ei sikir tonu om. Opu kin, kuni wiis pei topu mułum. Tum, ei 100 pei pei kuni wii yi tonu mułum.” Jiisas ek yi nipi ek dinga wii nim, “Wu endi kom pimba, wu ei kom sepi ek ei piyanghii!”

⁹ Jiisas eim nge ekii siłmin wumb ei, ek ekin topu ninim, “Ek ei, pule piimin nik kii sinjing. ¹⁰ Pe eim yi nim, “Gos sinim tep er mułum mił ei eim ek koi er palim ek ei piipi kin nipi enim ngonum. Ba torung wumb eim ek ekin top nim ek ei mendpił piinjing, ba ek ekin ei pule pii poł tunenjing. Tunarik kin, en enim konu orung orung kind keningii, ba epi endi kinenjing. Pe nga ek ei pingii, ba pule piinerngii mon!” pa nirim.

¹¹ “Ek ekin tum ek pule yi palim. Kuni wiis mong ei Gos nge ek. ¹² Pe kuni wiis kopur pupu andlam ele mani pang kin, wumb andik kambinmin ei Gos ek wumb piinmin, ba nga Seisen opu Gos ek ka ei topu eipi kindnim. Eim yi piinim, wumb Gos kin pii gii nengin kin Gos sipi orung simba ni piipi enim. ¹³ Pe kuni wiis emb kombur pupu, mei ku mułum konu ele mani pum, ba dumbuł mer mei ele mandring punalim mon. Pule yi mił wumb Gos ek piik sik, noman ele kindik ka mołumun. En enim pii gii dinga ninarik mułangin

kin, epi embin tui endi tonu ołum ei, wumb en enim dinga mulałmin kin, bok tołmun. ¹⁴ Pe kuni mong kombur pupu, kan gał mułum konu puł ele mani pum ei wumb Gos ek ka piik, nga kongun erik, ba mei ele epi kanim kanim noman peng, kom ku ni epi ka wii ka ka piik, yi er mułangin kin Gos ek ei piinarik, to mani kindinmin. Yi erangin kin, en enim kongun ei tonu opu mong tunenim mon, ba mani pupu koltum. ¹⁵ Ba kuni wiis mong kombur, pupu mei ka ele mani pum ei yi mił; wumb Gos ek piik, ambıl gii nik mulnjung. Molk kin, en enim noman dinga peng, kongun kunum kunum yi erik mulnjung ei, kuni wiis mong pei tum mił yi er mulnjung.

*Dup Alam Ek Ekin Endi
(Mak 4:21-25)*

¹⁶ Wumb endi dup alam kałpi, ming ele mani kind pendmba min? Dup alam kałip peł mandring pendmba, ei kałpi tilang erip tor omba min? Ei mon! Dup alam kalk tonu peł ele sengin kin, wumb kanik nirik puk anda ok yi erngii. ¹⁷ Epi pei nim kinan koi er salim ei, ekii se kenjii wumb nii ol pei koi er pendmba ei ekii se, wumb eim pii poł tungii.

¹⁸ Enim kan kun er molk, ek ka piik erngii. Wu endi eim noman dinga peng, eim piipi kun er mołpu pii gii nipi mułmba, wu ei Gos nga eim dinga ngumba. Nga wu endi eim noman ka ni ol kun ka ombu piipi kun enarpi mułmba wu ei, Gos wu ei noman ka ni ol kun aninga pimba ei Gos sipi orung sipi si kindmba.

¹⁹ Kunum ele Jiisas nge mam ni angim noł ok, ba wumb konu ele piki topu peng kin, wumb ei mulk konu tuk ongii konu endi sineririm. ²⁰ Wumb kombur molk yi nik, “Jiisas nim nge wumb, manim ni angnim noł ok, nim kenmin nik anda mołmun,” pa nik. ²¹ Ba Jiisas ek nipi orung kindpi yi nirim, “Wumb Gos ek ka ei piik, ekii singii wumb ei, na nge engnan noł ni, minan noł mułngii,” nirim.

*Jiisas Ek Neng Konu Pop Owundu Tum Ei Poru Nim
(Masyu 8:23-27, Mak 4:35-41)*

²² Kunum ele Jiisas kin eim ekii silmin wumb, noł kanu endi ele puk. Pe Jiisas ek yi nirim, “Sinim noł gop mołum konu ele orundung pamin!” nirim. Neng, noł tuk ele puk. ²³ Pe noł kanu sikir pang kin, Jiisas eim or pirim. Konu pop owundu endi noł gop ele pop owundu endi turum. Topu, noł mer kanu ele tuk pang, wumb kułngii kunum mandi eririm. ²⁴ Pe wumb en enim puku sik andik Jiisas or pirim konu ele to konj kindik yi nik, “Owundu! Owundu! Sinim kułmun pałim,” pa nik. Pe Jiisas eim angpi konu pop owundu ei kin, noł topu tonu omba eririm ei ek dinga nipi ngurum. Ngang kin, konu pop kin noł owundu tumba eririm ei wii sirim. Noł olup enerim, wii pim. ²⁵ Pe Jiisas eim ek nipi, eim ekii silmin wumb ngum, “Enim pii gii ei konu jili pum?” Yi neng kin eim ekii silmin wumb en enim mund mong tok noman embin tang mołmun. Molk kin, yi nik, “Wu ei nii? Eim ek nipi konu pop kin noł ei ek neng, eim ek ei piinmbi!”

*Wu Wulu Endi Ei Gui Kis Pim, Jiisas Tor Kindim
(Masyu 8:28-34, Mak 5:1-20)*

²⁶ Ekii se Gerasiin konu ele tor punjung. Galilii konu noł gop ele orundung sipim konu ei, orung sim. ²⁷ Jiisas eim noł kanu si kindpi tor pum. Pang kin, konu ele wu endi eim mułum konu ele tor om. Wu ei gui kis kombur eim kin mułum. Wu ei kumb ok eim alap pandi topu tilałim mon! Eim ngii endi pinahim mon ku. Eim pupu wumb guimeng ele pu pałim. ²⁸ Wu ei Jiisas kanpi, eim ek dinga nipi wii tum. Topu kin, Jiisas simb ele mani pupu pim. Pepi ek nipi, wii dinga topu yi nim, “Jiisas, nim Gos Owundu mendpił

kingam. Sinim kongun ende enalmin mon. Nim na kin nimbil ol enjii on? Na nim kin prei ermbii, ei nim na ngenj kumbii ngunenjii mon!” pa nim.

²⁹ Gui kis ei ek yi nim. Nimbil erang Jiisas eim ek dinga nipi wu ei kin si kind kin tor punjii nim. Eim ek nim ml erim. Kunum kunum gui kis ei, wu ei kin molulum. Pe wumb wu ei ambil gii nik, kan tok angil ele, kan tok er pendilmin ei, wu eim to kilip tolum. Pe gui kis ei yi erpi ml wu ei si mengpi wumb mulalmin konu ele si pang, eim molum. ³⁰ Jiisas wu ei gui kis mulum wu, ni ek nga ngopu kii sim, “Nim embe nii?” Pe eim yi nim, “Na embe, ‘opu ond wumb,’” nimbil erang, gui kis pei eim kin pei molulum. ³¹ Pe gui kis ombu wii dinga tok yi ninjing, “Jiisas nim sin konu kis ele kindnenjii!”

³² Kung tilap pei konu komung endi ele mandi kuni nok er molmun. Yi nik kin, gui kis ombu Jiisas kin wii tok ek dinga ninjing, “Nim kapli sin kung ombu kin pei! Neng kin, bin,” ninjing. Pe Jiisas wak tang, punjung.

³³ Gui kis ombu wu ei si kindik, kung muljung konu ele tuk punjung. Pe kung ombu andam dinga sikirik puk konu kis endi ele punjung. Punjung, konu ei nol gop ele tuk puk nol nok kulnjung. ³⁴ Kung es tok muljung wumb ei, ol ei kanik tungu erik punjung. Puk kin, konu kembis ni konu owundu sim konu wumb kanik ninjing. ³⁵ Pe wumb pei puk, erim ol ei kenmin ni punjung. Puk kin, kenjing ni Jiisas kin wu gui kis mulum wu ei kin, muljungul ei kenjing. Wu ei gui kis pei eim si kind pangin, eim alap talpi mulum kenjing. Pe eim noman ka peng, eim Jiisas mulum konu ele simb ele mani mulum. Wumb pei onjung wumb ei kanik mund mong enjing. ³⁶ Kung es tolmun wumb ei ok kanik puk, wumb ei Jiisas wu ei kin erim ol ei ek pol tok er muljung. Ok eim gui kis eim kin mulang, Jiisas opu gui kis topu tor kindang, wu ei er ka erim. ³⁷ Gerasiin konu ele wumb pei onjung. Wumb ei ek nik Jiisas ngunjung, “Nim, sin konu ele si kindkin pui!” pa ninjing. Wumb en enim mund mong erik ninjing. Nga Jiisas eim nol kanu endi ele tonu pupu, orung bii ni pum. ³⁸⁻³⁹ Gui kis wu ei si kind punjung wu ei eim prei erpi yi nim, “Jiisas, na nim kin tep to bii,” pa nim. Ba Jiisas wu ei, “Orung pui!” nipi yi nim. “Ni ninim ngii konu ele orung pukun, Gos owundu nim kin nimbil ol erim, ei nikin wumb ngunjii,” pa nim. Yi neng kin, wu ni orung pupu wumb konu owundu ele pupu Jiisas eim kin nimbil ol erim ei nipi wumb pei nipi ngum.

Jiisas Wu Num Ei Ambilam Er Ka Erpi Nga Amb Eim Kon Embilim Ei Er Ka Erim.

(Masyu 9:18-26, Mak 5:21-43)

⁴⁰ Pe Jiisas nol gop nga orung wang kin, wumb pei ka piinjing. Nimbil erang wumb Jiisas orung omba ni piik kui er muljung. ⁴¹ Pe wu endi om wu ei embe Jairas. Wu ei eim wu num endi, eim Jura wumb men ngii tep erpi molulum. Wu ei Jiisas simb ele mandi mani pupu, prei erpi ek dinga nim. “Nim na ngii konu ele onjii!” pa nim. ⁴² Wu ei eim ambilam endeim mendpil multum ambil ei kung ngii engki nga tal multum. Multum, ambil ei kulmba mandi erim.

Pe Jiisas Jairas ngii konu ele bii nipi andlam ele pang kin, wumb pei eim pum konu ele ambil gii nik punjung. ⁴³ Pe amb endi mulum amb ei eim kung ngii engki nga tal, ei pei eim miyem o tor minj pupu mulum. Pe wumb endi eim miyem o tor pum, ei er ka erngii wumb endi mulenjing mon. ⁴⁴ Pe amb ei Jiisas mulum konu ele mandi om. Opu, eim Jiisas kon takis ele minjin tamb kin, “Nam nge miyem tor pum ei kep ermba,” ni piim. Pe opu yi erang kin, sikir miyem tor pum ni kep erpi nga tor onerim mon, ka mulum. ⁴⁵ Pe Jiisas ek yi nim, “Wumb nii na kon takis ei minjin tonum?” Pe wumb pei molk, “Na mon! Na mon!” pa ninjing. Piisa ek yi nim, “Owundu, wumb

tilap pei nim kin molun konu ele angik molmun. Ei sin er kan pol tumun mil nenj?" ⁴⁶ Ba Jiisas ek yi nim, "Wumb endi na minjin tang piinj. Piyamb kin, na dinga kombur tor pang piinj," pa nim. ⁴⁷ Nga amb erim amb ei koi ermba mil pinerim, Jiisas eim piim. Yi peng kin, amb ni opu, Jiisas mulum konu ele mani mei ele kan mani kanpi mulum. Mulang kin, wumb pei kumb ele eim Jiisas kon takis minjin tang ek ei pule nipi wumb pei muljung konu ni tor kindim. Kindipi yi nim, "Na ol ei eramb kin na ening ei sikir poru ninim," pa nim. ⁴⁸ Pe Jiisas ek nipi amb ei ngum, "Nim pii gii je ninim er ka enim, nim orung pukun, ninim noman emin ka seng punjii!" pa nim.

⁴⁹ Pe eim ek nipi mulang kin, wu endi om. Om wu ei Jairas wu num Jura men ngii tep elim wu num ei ngii konu ele wu ei mulpu om. Opu, yi nim, "Wu num! Nim ek mon wu owundu ei kongun dinga ngunenjii! Nim ambilanim ok kulum," pa nim. ⁵⁰ Ba Jiisas ek ei piipi, ek dinga nipi orung kindim, "Nim mund mong tunenjii! Nim pii gii nen, ninim ambilanim ei konj mulmba," pa nim. ⁵¹ Pe Jiisas wu ei ngii konu ele pum. Wumb punjung ei kan wiik tang nirik onerngii, mon nim. Jiisas kin Piisa ni Jon, Jeims ni eim arim mam tal mendpil nirik punjung. Wumb ei mendpil eim kin nirik punjung. ⁵² Wumb pei en enim ambil ei nge nik ke dinga nik muljung. Jiisas opu ek nipi wumb ngopu yi nim, "Ambil, ei mendpil kulerim mon, ba eim or mil palim," pa nim. ⁵³ Pe eim ek nim ei wumb kanik tokul enjing. Nimbil erang, ambil eim kulum poru nim, wumb ei kanik tokul enjing. ⁵⁴ Ba Jiisas ambil ei angil ambilpi, ek dinga nipi ngum, "Ambil kembis, nim engii!" a nim. ⁵⁵ Pe ambil ei noman konj opu eim kin tuk wang, eim sikir engim. Engang kin, Jiisas yi nim, "Enim kuni endi ambil kembis ei ngei!" pa nim. ⁵⁶ Pe ambil kembis ei arim mam tal puku sinjngil. Ba Jiisas ek dinga nipi wumb tal ngum, "Elip wumb kankil na ol endi ei, kankil ninerngii mon!" pa nim.

9

Jiisas Eim Ek Se Andilmin Wu Engki Nga Tal Eim Kongun Kindang Puk. (Masyu 10:5-15, Mak 6:7-13)

¹ Pe Jiisas eim nge er se endilim wu engki nga tal wii tum. Wangin kin, eim noman dinga wu ombu ngopu kindang puk kin wumb gui kis to kindik, ening pimba wumb ei er ka erik, erngii pa nipi, eim nge noman dinga ngopu kindim. ² Wu ombu kindang, puk wumb kanik Gos ek ka nik wumb ngok, nga Gos sinim tep er molum ek ei nik, wumb ening pimba ei nengin wii mulngii pa nip kindang punjung. ³ Pe eim ek nipi wu ombu ngum, "Enim andlam turii pungii pendik, silmin epi ei sinerngii. Pe dolu ni, kon kembis ni kom ku ni, kuni bres ni, epi endi sipnerngii. Konduk tal er sipnerngii mon!" pa nim. ⁴ "Enim puk konu endi tuk puk, ngii endi mulngii ngii ele minj mulngii. Molk kin, ek nik wumb ngok er molk poru nik. Nga ekii se enim ngii konu ele pinjing konu ei si kindik pungii. ⁵ Pe nga enim konu eipi pangin wumb enim ngii konu ele sipnarik enjing kin, enim konu ele si kindik pungii. Puk kin, mer simb ele mei kulman mulmba ei tami to kindik pungii. Yi erik pangin kin, wumb en enim enjing ol ei piingii," pa nim. ⁶ Yi neng kin, wu ombu puk konu pei andik punjung. Puk kin, Gos ek ka ei nik wumb ngok, wumb ening pepi erim, ei er ka erik punjung.

⁷ King Eros eim molpu Jiisas nge ek ombu pei piipi, eim noman embin to piim. Nimbil erang wumb kombur molk, "Jon wumb nol pendilim wu mer tukpu ele tonu onum," ninjing. ⁸ Pe wumb kombur yi ninjing, "Ok ek ni tor kindilim wu endi Elainja tonu onum," ninjing. Nga kombur, yi ninjing,

“Ok Gos ol ekii se ermba ol ei piik nilmin wu ni nga endi onum,” pa ninjing. ⁹ Wumb yi nengin kin King Eros yi nim, “Na Jon peng ei kolmung enj, ba ek ei er piik ninmin mil nenj nipi opu kin, ‘Jiisas kenmbii,’” ni piim.

*Jiisas Wumb 5,000 Pei Kuni Ngum
(Masyu 14:13-21, Mak 6:30-44, Jon 6:1-14)*

¹⁰ Jiisas nge ek se andilmin wu orung ok, en enim erik ol ombu Jiisas kanik ek pol to nguk. Pe Jiisas wu eipi ombu si kindpi, en enim mendpil Beseira konu owundu ele punjung. ¹¹ Ekii se wumb eim ek ei piik, eim pum konu ele ekii se punjung. Eim pum konu pangin kin, eim ka piim. Piipi, eim Gos sinim tep er molum, ek ei nipi ngum. Ngopu, wumb ening pim wumb, ei er ka erim.

¹² Ekii se pou neng, eim nge er se andilmin wu engki nga tal, orung ok yi ninjing, “Nim wumb ombu kindan, en enim konu orung pungii. Puk kuni simba, kan sik nungii,” pa ninjing. “Ya konu ele sinim molmun, konu ei kuni sinalim mon. Nga wumb konu ele mulalmin.” ¹³ Ba Jiisas ek yi nim, “Enim kuni endi wumb ei ngungii. Kuni endi salim min?” Pe eim nge er se andilim wumb ombu yi ninjing, “Sin kuni endi sinalim. Ba bres angil orung kin omu tal, ei mendpil salim,” pa ninjing. “Pe sin pei kapli pupun, wumb pei ombu nge kuni pei top ermin min?” ¹⁴ Wumb pei muljung wu ei 5,000 yi pei muljung. Jiisas eim nge er se andilim wumb kanpi nim, “Enim wumb kulou konu eipi eipi wumb 50 mil to mundeil!” pa neng yi enjing. ¹⁵ Jiisas nge er se andilim wu ombu, eim nim mil yi enjing. Erangin kin, wumb pei mani muljung. ¹⁶ Jiisas eim bres angil orung ei sipi, omu tal ei sipi, ei epin konu ele kanip, Gos kin prei erim. Erpi, bres engin topu, eim er se andilim wu ombu ngum. Nga eim er se endim wumb sik, kuni mok tok wumb pei muljung wumb ei ngunjung. ¹⁷ Pe kuni ngunjung kuni ei, wumb pei nunjung. Pinang pang kin, kuni orung pei mulum ei sik gerenj kon engki nga tal to piki tunjung.

¹⁸ Kunum endi, Jiisas eim mendpil prei er mulum. Pe eim nge er se andilim wumb ei eim kin ouni muljung. Mulangin kin, Jiisas ek nipi, wu ombu kii sim. “Wumb na nii, pa ninmin?” ¹⁹ Wu ombu ek ni orung kindik yi ninjing, “Wumb kombur, nim Jon wumb nol pendilim wu pa ninmin. Nga wumb kombur, nim wu Elainja pa ninmin. Nga wumb kombur yi ninmin, ‘Gos ol ekii se ermba ei, piipi nilim wu ok kultum, nga konj tonu onum, ninmin,’” pa ninjing. ²⁰ Pe Jiisas ek nipi, eim er se andilim wu ombu ngopu yi nim, “Enim na nii pa ninmin?” Piisa ek nipi orung kindpi yi nim, “Nim Gos kindim wu Kraiss, mendpil molun,” pa nim.

*Jiisas Eim Kolpu Nga Ngenj Kumbii Sipi Ermba Nge Nim
(Masyu 16:20-28, Mak 8:30-9:1)*

²¹ Pe Jiisas ek dinga nipi eim nge er se andilim wu ombu ngum, “Enim wumb endeim, endeim kanik, ek ei ni tor kindnerngii, mon!” nipi ngum. ²² Pe eim ek yi nim, “Na Wu Kingam ei, ngenj kumbii kulmbii,” pa nim. Kulmal kalilmin wumb owundu ni, lo ek polmun wumb pei, na kin bul ngungii. Ngok kin, na to kundngii. Kundangin kin, na mei konu ele kunum tekliki pimbii. Pep, nga angip tonu ombii,” pa nim.

²³ Jiisas ek nipi, eim nge er se andilim wumb ngum, “Pe wu endi na kin ekii simbii ni piimba wu, ei eim noman ele ol kanim kanim ermbii nipi piimba noman ei to mani kindpi, kunum kunum eim ngenj kumbii sipi, kongun dinga erpi, endmba ei yi mil eim ond peri ei kan sipi andpi, na ekii simba,” pa nim. ²⁴ “Wu endi eim noman ele er endmba wu ei, eim noman konj am ba. Pe wu endi na nge noman piipi, eim noman ele to kundmba ni

erim, ei eim noman konj punermba; ba eim kunum kunum konj mułmba. ²⁵ Pe wu endi eim, kongun owundu erpi, eim mei epi pei simba wu, ei eim noman konj am ba. Pang kin, mei ele epi, ei opu, eim paki tumba mił nenj? Ei kapli enanim. ²⁶ Pe wu endi na ek ni tor kindnermba; eim na kin buł ngang piipi, yi ermba wu ei, na Gos kindang na mani op wu kingam moł; na wu ei kin buł ngop piimbii ku. Wu kingam eim nge tiłang owundu kin, eim nge arim Gos kin, Gos nge enjel ka wii ouni ongii kunum ei, eim kin yi ku erngii. ²⁷ Na ek keimi nip enim ngond, “Wu kombur ya ele angilmin wu ombu, ei kulerngii. Nga molk kin, Gos sinim tep er mołum ei nge noman dinga ei keningii.”

*Jiisas Nge Ngenj Ei Kanim Eipi Mił Pim
(Masyu 17:1-8, Mak 9:2-8)*

²⁸ Jiisas ek ei nipi, mułang kunum angil orung nga tekliki poru neng, eim Piisa, Jon ni Jeims sipi, eim prei ermba nge, komung endi ele tonu punjung. ²⁹ Eim prei er mułang kin, eim kumb ningil ei eipi mił kułum. Eim konduk ni kupu kuru mendpił mił tiłang erim. ³⁰ Pe wu tał eim kin tor okuł, ek tang mulnjung. Sin ok kupenjpin noł wu tał ei Moses kin Elainja teł kin ek tengnjing. ³¹ Wu tał tiłang owundu erim konu tor okuł, Jiisas Jerusalem konu of endi ermba ei nikil, nga Jiisas mei ele si kindpi ba, ei nikil enjngil. ³² Pe Piisa kin eim angim tał, ningil se andpi erang kin, mani pu pingii pim. Ba yi er mułangin kin, Jiisas nge tiłang owundu ni wu tał tiłang owundu mulnjung konu ele erim. ³³ Wu tał Jiisas monduki si kindkil punguł enjngil. Pe Piisa ek dinga nipi yi nim, “Wu Owundu, sinim ya mołmun ei ka; sin ngii wii tekliki ele tekmin. Ngii endi nim nge, endi Elainja nge, endi Moses nge,” pa nim. Ba Piisa eim ek ei pii poł tunarpi nim. ³⁴ Pe ek ei nipi mułang kin, konu kupu endi opu, wu kei kin peli erim. Erang kin, kon kupu ei en enim pandi tang kin, mund mong enjing. ³⁵ Konu kupu peli erim, konu tuk ele, ek endi tor om. Ek yi nim, “Ei na kangi, na eim noman ngop moł. Enim eim nimba ek, ei piingii,” pa nim. ³⁶ Ek tor om, ei poru neng kin, kenjing ni Jiisas eim, endeim mendpił mułum. Mułang kin, en enim ek tinenjing. Ekii se kunum ei wu kei epi endi kaninmin pa nik, yi ninenjing mon.

*Kangi Endi Gui Kis Mułum Ei Er Ka Erim
(Masyu 17:14-18, Mak 9:14-27)*

³⁷ Kupiiring komung ei si kindik, mani punjung. Puk, kenjing ni wumb tiłap owundu endi andlam ele ok Jiisas kan sinjing. ³⁸ Wumb onjung konu, tuk ele wu endi om, wu ei wii dinga topu yi nim, “Owundu! Na nim kin prei end, nim na kangil ei kenjii. Na kangil endeim mendpił mołum. ³⁹ Gui kis endi, eim ambiił gii nipi, sikir wii topu yi elim. Pe gui kis ei, of kis eim kin elim. Erang kin, jipambiił kuru endi eim gupu ele tor ołum. Pe gui kis ei ngenj tuk, er kis monduki, eim tor punałim,” pa nim. ⁴⁰ “Pe nam nim nge, er se andilim wu ombu kanip nemb, to tor kindngii, nemb puk; ba nim nge er se andilim wumb ei enjing kapli enerim mon! ⁴¹ Jiisas ek dinga nipi, orung kindpi yi nim, “Enim wu amb pei kunum ele, enim pii gii dinga ninanmin. En enim noman ele kun pinałim. Kunum nimerii na enim kin mołup of embin tui ei nge, er kun er mułmbii? Nim kangil ei ya tu wa!” ⁴² Pe eim kangil ei andpi wang kin, gui kis ni elim of ei erang, kangi ei olkup topu kindang, am pupu bok kis topu pim. Ba Jiisas eim gui kis ei ek dinga ngopu kindpi, kangil ei er ka erpi, arim mułum konu ngo orung kindim. ⁴³ Wumb pei molk kenjing ni, Gos nge noman dinga ele of ei erang, wumb puku sik enjing. Nga epi pei erim ele nge, enim embin to piinjing.

Pe Jiisas eim er se andilim wumb kanpi, ek dinga nipi ngum. ⁴⁴ “Enim kom ka sek, molk ek ei piingii. Kunum kinan mon; pe nga wu Gos kindang mani opu wu kingam ei, wu kombur sipik, wumb pei angil ele ngungii.” ⁴⁵ Ba eim er se andilim wumb, en enim ek nim ek ei, pule pii pol tunenjing. Tunarik kin, nga ek ei pule koi er pim. En enim mund mong tok Jiisas kin ek ei kii se piimin, min mon ni piik muljung.

Nii Owundu?

(Masyu 18:1-5, Mak 9:33-37)

⁴⁶ Jiisas nge er se andilim wu ombu, en enim ek mi enjing. Erik, yi ninjing, “Sinim mołmun, tuk ele wu nii owundu mulmba?” ⁴⁷ Pe Jiisas eim yi piim, en enim noman tukrung yi palim, ni kenim. Kanpi, eim kangil kembis endi tu wum. Kangi ei eim kin tep to engim. ⁴⁸ Jiisas eim ek nipi yi nim, “Wumb endi kangil ei kanpi nam kangil ni piipi paki tumba, ei yi mi eim na paki tum ku. Pe wu endi na paki tumba, ei Gos Owundu na kindrim wu ei paki tumba ku. Kangil kembis tuk mołum ei mi wumb endi yi erpi kangil kembis noman palim mi, yi peng na kongun yi erpi mulmba ei wu owundu mendpi.”

⁴⁹ Pe Jon ek ni orung kindpi yi nim, “Owundu, sin kenpin wu endi nim nge embe ele nipi gui kis piim wu ei to tor kindrim. Ba eim sinim andinmin konu ele ekii se onanim. Sin yi nipin kin mon ninpin.” ⁵⁰ Ba Jiisas ek nipi eim ngum, “Enim mon nik yi enerngii mon! Wu endi enim kin ek ka nipi ermba, ei enim opu orung wu mon!”

⁵¹ Gos eim Jiisas sipi, ei tonu nga orung simba, kunum ei mandi erim. Yi erang kin, Jiisas noman dinga kindpi Jerusalem konu ele ba erim. ⁵² Jiisas eim ba pendpi, wu kombur ok puk, wumb kanik ningii nge, nipi kindim. Pe wu ombu ok puk, Sameriya konu ele ok tuk puk, eim omba nge er kun er muljung. ⁵³ Ba wumb konu ele wumb, en enim ngii konu Jiisas sipngii kis erang piinjing. Nimbil erang, wumb en enim yi mi piinjing; Jiisas Jerusalem konu ele ba onum ni piinjing. ⁵⁴ Pe Jiisas nge, er se andilim wu tał, Jon kin Jeims tel Sameriya konu ele wumb ol ei kankil orung ombul, ek nikil Jiisas ngunjungul. “Owundu! Nim er piin mi nenj? Sin ei epin konu ele dup opu wumb ombu nangli nimin min?” ⁵⁵ Ba Jiisas kan ak topu, wu tał kanpi ek ngum. ⁵⁶ Ek ngang kin, nga konu eipi endi punjung.

Wumb Endi Jiisas Kin Ekii Singii

(Masyu 8:19-22)

⁵⁷ Andlam ele andik puk, pangin kin, wu endi tor opu ek yi nirim, “Nim pe punjii on konu ei na bii. Nim konu eipi endi punjii konu ei, na bii ku.” ⁵⁸ Jiisas ek nipi wu ei ngum, “Owu simbii ei mei tukpu ele or palilmin. Nga kei ei ngii salim. Ba mei mani opu wu kingam ei, peng sipi or pimba konu ele sinalim,” pa nim. “Pe nim na kin kii yi sikin ekii simbii nin, ei ninim pii pol ton min?” ⁵⁹ Pe wu endi eipi kanpi, ek dinga nipi ngum, “Nim na ond konu ele ekii se wa!” nim. Wu ei ek yi nim, “Nim na kapli pup arnan kulum ei, tukpu top pendip ombii min?” ⁶⁰ Pe Jiisas ek nipi wu ei ngum, “Wumb na noman konj sinanim ei wumb kulii mi mołmun ei kapli wu ei tukpu tungii; ba nim pukun wumb kankin, Gos sinim tep erpi, mołum mi ei ninjii,” pa nim. ⁶¹ Wu endi opu yi nim, “Owundu! Na kapli, ok pup nam nge wumb tilap ei, angil sip pendip kin, na nim kin ekii sip ombii min?” ⁶² Pe Jiisas ek yi nim, “Wu endi eim andlam kun bii ni pupu, nga kan orung kindpi, nga na noman palim mi er nimba wu ei Gos sinim tep er mołum kongun palim ei kapli enermba mon!”

10

Jiisas Wu Engki Angil Orung Nga Tal Gos Kongun Ele Kindim

¹ Ekii se Owundu eim wu nga engki angil orung nga tal to tonu kind mondpu, eim wu tal tal ni kindang punjung. Ei ekii se eim omba konu ele ok ni kindang punjung. Eim wu ombu puk konu owundu ni, konu wii ni pei nipi kindim. Ekii se eim konu ombu pei andpi ba nge piipi nim. ² Kindpi yi nim, “Kuni pei pol top molum, ba kongun wu pei mulafmin. Yi piik kin, enim kuni arim ei kin prei kunum kunum er mulangin kin, kuni arim eim kongun wu pei kindang kuni kulou tungii nge pungii,” pa nirim. ³ “Piinmin! Enim pei! Na enim kung siipsiip wal mił tuk owu simbli mulnjung konu ele kindind. ⁴ Enim ku kon min simb su min kon erik se molmun ei mendpił sipngii. Enim epi eipi endi sipnengii. Andlam ele puk wumb kin ‘Wei!’ a ningii; ba enim ek kinan tangk yi erik mulerngii mon!” pa nim. ⁵ “Pe enim puk, wumb ngii endi ele, nirik punjung kin, ok enim ek yi ningii. ‘Enim ngii ele wumb noman emin seng mulngii!’ ek yi ok ningii,” pa nim. ⁶ Pe wu endi eim noman emin peng, ngii ele mulum kin, eim ek noman emin ningii ek ei wu ele kin ba, min wumb endi noman yi pim endi mulenjing kin, enim noman emin ningii ek ei; nga en enim kin orung wang kin, ‘Enim kin noman ka pimba; ba wumb ei kin noman ka piinenmba, mon!’ ⁷ Pe en enim konu endi tuk puk kongun erangin kin, nga wumb endi enim ngii konu ele sipik kuni mok to nungii kuni ei minj. Nga ngii endi puk, endi puk enerngii mon. ⁸ Nga enim ngii ele minj molk, kuni ni, nol ni, nipi epi endi ngungii ei nungii minj. Nimbil erang kongun enmin wumb ei ku kapli silmin enim ngii ele puk yi enerngii mon! ⁹ Wumb kombur ening tang, piingii ei er ka erei! Erik yi ningii, ‘Gos sinim kin tep erpi molum, kunum ei ya mandi onum,’ pa ningii. ¹⁰ Pe enim konu owundu, endi tuk pangin kin, wumb enim sik ngii konu ele sipnarik, ninjing kin, enim puk andlam wer konu owundu ele angk, molk, ek yi ningii. ¹¹ ‘Enim nge kulman, sin simb ele mulum, ba nga en enim kin orung kindinmin. Ba enim piik kun erngii, Gos sinim tep er molum, omba kunum mandi enim.’ ¹² Na enim kanip nind; kunum poru nimba kunum ei, Sorom konu ele ol embin tui tonu orum ya konu ele tonu onermba. Ba konu ele ol embin tui owundu mendpił tonu omba.

Konu Owundu Kombur Wumb Noman Ak Tunanmin Ei Kaimb (Masyu 11:20-24)

¹³ Enim Korasin ni Beseira konu ele wumb piik kun er mulngii. Pe na jep ol yi enim kin enj ol ei Sairon konu ele kin Taiya konu ele ok yi elamb kin, wumb ombu molk, kon mił epi geltii kend munduk, dup sik ele molk sik, pakik andan tok, en enim ol kis buł ngok, noman to ak tunjung ni wumb, keningii nik yi elmin. ¹⁴ Gos wumb mok tumba kunum mandi ermaba ei, Taiya kin Sairon konu ele ol embin tui, tonu orum ei kembis. Ba akip ol embin tui, enim kin tonu omba ei, owundu tonu omba. Nimbil erang, enim noman ak tunenjing. ¹⁵ Pe enim Kapaniyam konu ele wumb ei, epin konu ele ambilk tonu pungii erngii ei mon! Ba enim dup konu ele mani pungii.”

¹⁶ Pe Jiisas ek yi nipi, eim nge er se andilim wumb ngum, “Wu endi enim ningii ek ei piipi nim kin, ei na ek piimba. Wu endi enim kin, buł ngopu nim kin, ei na kin buł ngonum ku. Pe wu endi na ek piinarp; buł ngopu mulmba ei, Owundu na kindang onj ei, eim kin buł ngumba ku,” pa nim.

¹⁷ Ekii se wu engki angil orung nga tal, 70 pei orung ok, ka piinjing. Jiisas kanik yi ninjing, “Owundu! Nim embe ele nemin, gui kis ni ombu, sin ek piik, ekii sik tor punjung,” pa ninjing. ¹⁸ Pe Jiisas Seisen eim dinga poru nipi yi nim, “Na molup kenj ni, Seisen ei epin konu ele kupu kuru mił, boi

ni mani om. Opu, gur gali owundu nipi kumb kinang erim. ¹⁹ Enim piyei! Na enim dinga ngunji. Ngamb kin, enim ka wembii ni epi, enim kin tumbii ni ermbe, ei eim piik kanik, enim opu orung wumb ongii ei, enim to mani kindngii. Enim pungi konu ele epi endi, enim to mani kindnermba mon! ²⁰ Ba enim ka piik yi ninerngii, 'Gui kis enim sin ek ekii sik, tor punmun.' pa ninerngii mon! Enim Gos kin ka piingii, Gos enim ei epin konu ele enim embe pol pendim palim. Nimbil erang enim Gos kingam nol molmun."

*Jiisas Eim Ka Piipi Arim Gos Ngum
(Masyu 11:25-27, 13:16-17)*

²¹ Kunum ele Gos Gui Ka je, Jiisas kin ka piipi ngang kin, Jiisas ka piipi, ek yi nirim, "Gos Owundu! Nim tonu epin ni mani mei ele owundu molun. Ei na nim kin ka piind. Nim wumb noman ka pepi, peng pim wumb ei kin, ol ka dinga ei en enim kin koi erkin pendin, ba nga kangil kembis mil noman yi peng molmun ei kin, ol ei andan tokun en, ei ka ninim noman ka pim mil en."

²² Na arnan eim epi pei na angil ele pei ngolum. Eim kingam ei wumb endi pii pol tunałmin mon! Arim, eim mendpil, kingam pii pol tołum. Nga arim wumb endi pii pol tunałmin. Kingam mendpil arim piilim. Pe kingam mendpil eim noman ele Ernjing wumb andan tumba, wumb ei Ernjing piingii."

²³ Jiisas nge er se andilim wumb mendpil eim kin muljung. Molk kin, eim kan ak topu ek nim, "Enim piik kanik enmin ol ei, wumb kombur yi kenjing kin, wumb ei ka piyangin. ²⁴ Na enim kanip nind, kumb ok Gos nge ol ekii se ermbe ol ei piik nilmin wumb kin, wu King ni, wumb ei ok, enim pe kaninmin ol ei nge kenmin nik mulk. Ba en enim kinerik mon. Enim pe piinmin ek ei piimin ni mulk, ba en enim piinerik."

Sameriya Wu Endi Eim Wumb Kaimb Sim Ek Pol

²⁵ Pe wu endi lo ek piipi elim wu, ei eim yi piim. Nam ek nemb Jiisas nimba mil ei kenmbii nip nirim. "Ek andan wu! Na nimbil ol erip, noman konj sip kunum kunum ka mulmbii?" ²⁶ Pe Jiisas ek nipi yi nim, "Gos lo ele nipe ek palim? Nim er gerin mil nenj?" ²⁷ Pe eim ek dinga nipi orung kindpi yi nim, "Owundu, ei Gos nim nge, nim eim kin noman ka ngunjii ei, ninim noman nge ninim noman tuk, ninim dinga pei eim kin ngunjii. Pe ninim kapli wumb nii endi ninim piikin, nanim wumb nii ni piimbii ei nanim wumb ende mil na kin mandi pep molum; yi mil ninim noman kultun mil yi kulkun wumb ei ngunjii." ²⁸ Pe Jiisas ek nipi ngopu yi nim, "Nim ek kun nin, ninim nin mil yi enjii! Erkin nim noman konj kunum kunum ka sikin mulnjii."

²⁹ Ba lo ek piilim wu ei, eim embe ambil ka ermbii ni piim. Piipi kin, nga Jiisas kii sim. Sipi yi nim, "Na wumb nii ni piimbii ei nanim wumb endi mil na kin mandi molum?" ³⁰ Pe Jiisas ek yi mil nipi orung kindim, "Jura wu endi Jerusalem konu ele si kindpi, wul mani Jeriko konu ele pum ni, wumb waning elmin wumb kombur, eim andlam ele kan sinjing. Wu waning elmin wu ombu ok, eim epi pei sik, eim kepii tok erik pendik, en enim pangin kin, wu pupu kulmba peng pim. ³¹ Pe kunum ele kulmal kalilim wu endi, eim andlam ele wul mani pum. Pupu, andlam ele pum ni wu pim ei kan si kindpi pum. ³² Yi ku, pe nga Liiwai kulmal kalilimin paki tołum wu endi andlam ele tor opu pum. Pupu kin, wu ei kanpi si kindpi, opu orung andlam ele pupu pum ku. ³³ Ba Sameriya konu ele wu endi andlam ele opu, pupu mer wu ei pim konu ele tor pum. Eim wu ei kanpi, eim mund mong ele kaimb kis piim. ³⁴ Pe wu ni eim mandi pupu, kepii mundum konu ei kanpi,

kopung kindpi, no! wain kindpi yi erim. Yi erpi sipi, tonu sipi, eim nge kung dongkii ele tonu kindim. Kindpi sipipi, sing ngii ele pendpi, tep ka er mulum. ³⁵ Pekil kupiiring, eim ku mong engki sipi, ngii sing ngii tep elim wu ei ngopu yi nim. ‘Nim na wu ei tep ka er mulii! Pe nim epi endi ya wu ei kin ngun kin, na ya orung ombii kunum ei, na nim kum epi top orung kind ngumbii,’ pa nipi eim pum. ³⁶ Pe nim er piin mi! nenj? Wu tekliki andlam efe andik onjung. Nim wumb nii piinjii ei ninim wumb endi mi! nim kin mandi mulang wumb kis ei ok wu ei tunjung?” ³⁷ Lo ek piilim wu ei ek yi nim, “Eim wu ei kan kaimb piipi wu ei, paki tum.” Pe Jiisas ek nipi, wu ei ngopu yi nim, “Nim pukun o! yi ku erii!” pa nim.

Jiisas Opu Amb Masa Kin Mariya Tel Kenim

³⁸ Pe andik puk, Jiisas pupu konu endi ele tuk pum. Amb endi mulum amb ei, embe Masa. Eim Jiisas sipi eim ngii konu ele sipim. ³⁹ Masa ni amb ei eim angim endi mulum amb ei, embe Mariya. Mariya eim Jiisas mulum konu simb ele mandi opu mo!pu Owundu ek nim mi! piipi mulum. ⁴⁰ Ba Masa eim kongun pei erpi, kuni kelim. Pe eim noman eipi eipi pum. Masa pupu, Jiisas kanpi yi nim, “Owundu, na nge engnan ei, na wak tang, na mendpi! kuni er ka end. Ei nim piinan min; eim kindan opu, na paki tumba,” pa nim. ⁴¹ Ba Owundu ek nipi orung kindim, “Masa! Masa! Nim noman ele epi kanim kanim piikin nin. ⁴² Ba epi endeim mendpi! ka wii ei, pe Mariya epi ka ei, piipi simba enim. Ei wumb endi eim epi ka ei sinermba mon!”

11

Prei Erngii O! Ei (Masyu 6:9-13, 7:7-11)

¹ Jiisas eim konu orung endi prei er mulum. Ekii se prei er poru nipi wang, eim nge er se andilim wu endi opu yi nim, “Owundu, nim sin prei ermin mi! ei, andan to!” pa nim. “Ok Jon wumb eim se andilim wumb prei erpi eim nge kongun wu ombu andan tum mi! yi, sin prei ermin mi! enjii,” pa nim.

² Pe eim ek nipi ngum, “Enim prei enjing kin yi erngii.

‘Sinim Erinjpin, nim embe ele kun ka wii mendpi! tonu mulumba. Nim sin tep er mo!un konu ei tor omba. ³ Sin nge kuni nim kunum kunum ele sin ngo! ⁴ Nim sin o! kis enjpin ei kil ngunjii. Nimbil erang, sin yi ku, wumb o! kis sin kin erik ei, ninim noman palim mi!, sin kin yi enanmin, ei pei si kindinmin. Nim sin o! embin tui endi tonu opu, sin kin erang kin, sin o! kis ermin ei kapli, nim sin paki to si orung sin kin, sin konu ele mandi punenmin.’”

⁵ Pe eim ek yi nipi ngum, “Enim mo!mun konu tuk ele, eim wu angim endi mo!um ei, eim pupu, epin tuk memb, ngii andaring pupu angim ek dinga nipi ngopu yi nim, ‘Engnan, nim bres tekliki na ngui!’ a nim. ⁶ ‘Na nge wu puk endi konu turii andpi om. Na kuni ngumbii sinerang kin; na op nind,’ pa nim. ⁷ Angim ngii nirik pim wu ei, ek dinga nipi yi nim. ‘Na angip tonu ombii pinalim; ngii ondu palim. Na kangil kin or palmin. Na angip, nim epi endi sip ngumbii pinalim.’ ⁸ Kapli, ei nimbil o! ermba? Na ek nip enim ngond, ‘Eim na engnan nipi piinarpi, epi endi ngunerim, eim yi piimba; wu ei wii tek tek top mo!um nipi, eim kapli angip opu, angim epi sinerang om, ei paki top ngumba.’ ⁹ Na enim kanip nind, nim Gos kin kii sin kin nim ngumba sinjii. Enim epi endi kuruk endngii ei, kapli keningii. Enim ngii ondu, to seki ningii ei Gos kapli aki tumba. ¹⁰ Wumb Gos kin prei elmin ei epi silmin. Wu endi epi kurpu andilim ei, kan silim. Pe wu endi Gos kin

mandi moʻpu, ngii ondu to teki teki nimba ei, Gos kapli aki topu ngumba. ¹¹ Enim moʻmun konu tuk ele, wu nii endi eim kingam opu, kii sipi, omu endi ngumbii nimba; ba eim arim ei ka wembii kis endi ngumba min? Ei mon! ¹² Wu endi kingam ei, kei muʻ numbii nimba; ba eim arim ei ka ep min, epi endi ngumba ei numba min? Ei mon ku! ¹³ Pe enim wumb kis, ei en enim kingenjing epi ka ngoʻmun. Ei en enim piingii ku. Yi miʻ, enim Ernjing ei epin konu moʻlum ei, enim prei erik, Gos Gui Ka simin ningii ei, enim kapli ngumba. Ngang kin, Gos sin kin oʻ ka pei erpi ngonum.”

*Jiisas Biyelsipul Kin Kongun Ouni Enim Ninjing
(Masyu 12:22-30, Mak 3:20-27)*

¹⁴ Jiisas wu endi gui kis muʻlang, ek tingnalim ei, to tor kindim. Gui kis ei pang kin, wu ei ek tangpi yi er muʻlang kin, wumb kanik, noman embin to piinjing. ¹⁵ Ba wumb kombur yi ninjing, “Eim gos kend owundu Biyelsipul nge ele gui dinga kis ombu, to tor kindnim. Ei gui kis nge tep elim wu,” pa ninjing. ¹⁶ Pe wumb kombur eim ermba jep oʻ ei, kenmin nik, oʻ endi ermin, ninjing. Nik yi ninjing, “Nim jep oʻ endi ei epin konu ele oʻ endi erii!” ninjing. ¹⁷ Ba Jiisas wumb noman tuk ele eim piim. Piipi kin, eim ek dinga nipi ngum, “Pe wumb mei ende wumb en enim eipi eipi puk, paltik opu ermin nik erngii. Ei en enim konu kunum kinan oʻ ka sinermba. En enim mei konu kis muʻmba. Nga ngii endi eskil topu pupu, ngii endi ele pimba ei ngii endi eskil topu, mani ba ku. ¹⁸ Seisen nge tilap ei ok eipi eipi puk, opu ermin nik erngii ei, kapli ka muʻngii miʻ nenj? Enim nik na gui kis tor kindind; ei nimbil erang Biyelsipul nge dinga ele gui kis ombu to, tor kindind, ninmin ei na nind. ¹⁹ Enim yi ninmin, “Na gui kis to tor kindinj ei Biyelsipul dinga ele to tor kindinj pim kin, kapli en enim Jura engnjing noʻ gui kis to tor kindinmin ei kindinmin miʻ nenj? Yi miʻ ku en enim ek ele ni pini ele kindpi kos er ngumba. ²⁰ Gos angil ele erang, na gui kis top kindinj pim kin, kapli Gos sinim kin tep ermba om ni piimin.

²¹ Pe wu dinga endi, opu kileng ambilpi, eim ngii ele muʻmba ei eim ngii konu ka simba. ²² Ba wu endi eim dinga pupu wang kin, wu ei kin opu erngil ei, wu ei kapli, eim wu endi opu kileng ni kumb tepii ei kapli simba. Eim opu ermbii nip piingii ni opu, wu ei topu eim epi sipi, wumb mok to ngopu yi ermba pend piipi omba.

²³ Wu endi na kin opu ermba wu ei, na kin wu puʻ mon! Wu endi na nge kung siipsiip kin, tep er kun enermba, ei eim na kung siipsiip ombu, to eipi eipi kindilim.”

²⁴ “Gui kis wu endi si kindpi puʻlum ei, pupu mei kep ka saʻlim, konu moʻlum. Gui kis ei konu endi kan sinaʻlim kin, yi ni piilim. ‘Ok nam muls, ngii konu si kindip onj konu ei nga bii,’ ni piilim. ²⁵ Pe pupu ngii ele kurpu kenim ni, ngii ei er kun er saʻmin ei sim. ²⁶ Ka seng kanpi, pupu gui kis angil orung nga taʻ nipi tu wum. Ei eim dinga ei to mani kindik oʻ kis elmin. Erik, ngii ele nirik puk moʻlumun. Ok wu ei kis aninga muʻlum, ba pe kis mendpiʻ moʻlum.”

²⁷ Jiisas eim ek ei nim, kunum ei wumb pei mulnjung. Konu tuk ele amb endi muʻlum. Amb ei ek dinga nipi wii yi miʻ tum. “Amb ei ok nim mengpi nim am ngurum amb ei eim ka piyangli.” ²⁸ Jiisas ek nipi yi nim, “Ei minj nom, ba wumb Gos kin ek piik ekii sinmin wumb ei kapli ka piyangli.”

*Wu Kombur Jep Oʻ Kenmin Nik Wü Tunjung
(Masyu 12:38-42)*

²⁹ Wumb pei ok kuʻlou tangin, Jiisas ek yi nim, “Akip kunum ele, wu amb pei wumb kis moʻmun. En enim kii sik ek nik, jep oʻ minj kenmin ninmin.

Ba na jep ol endi andan tunerbmbii. Ei Jona nge jep ol mendpil ei andan tumbii. ³⁰ Gos kumb ok Jona Ninipe konu ele pui nipi kindrim, ba Jona Gos ek nirim mil ekii sinerang kin, Gos jep ol endi erpi andan tang, omu owundu eim kirim ele tuk pupu kunum tekliki pirim. Ei Ninipe konu ele molmun wumb keningii nipi enerim mil yi ku wu kingam molum. Ei eim Gos ol ei ermba ei akip wumb molmun kunum ele keningii nipi ermba. ³¹ Ekii se Gos eim wumb, mok tumba kunum ei, wumb tep er mulum amb kuin konu mei orunding mulum amb ei tonu opu, wumb ol kis enjing ei ni peni ele kindpi ermba. Nimbil erang amb kuin mei wer orung mendpil mulum. Pe eim opu King Solomon eim noman ka piim ei piimba nge om. Ba pe wu endi Solomon to mani kindim wu endi ya ele molum; ba en enim eim ek piinenjing mon. ³² Ekii se Gos eim, wumb pei mok tumba kunum Ninipe konu ele molmun wumb kin, wumb akip kunum ei wumb ouni orung tonu ongii. Ok ol kis ombu nik tor kindngii. Nimbil erang Ninipe konu ele wumb Jona nirim ek ei piik, noman ak tok. Ba pe ya molum wu ei Jona ek to mani kindim, ba enim noman ak tunanmin.

*Ngenj Ele Tilang
(Masyu 5:15, 6:22-23)*

³³ Wumb dup alam kalimin ei sik ngii nirik mandring, pel ele kindngii ele mandring kindik pendngii ei mon! Wumb dup kalk tonu pel ele pendimin, wumb ngii ele nirik ongii ei, dup tilang ei kanik ongii. ³⁴ Nim ningil, ei ninim ngenj ele nge tilang. Pe ninim ningil ka piimba ei ninim ngenj tilang ka ermba. Pe nim ningil kis mulum kin, nim ngenj pei emii ermba. ³⁵ Ei piik en enim, kan kun er mulngii. Mon pim kin tilang noman tuk salim ei nga emii ermba. ³⁶ Pe ninim noman tilang pei pim kin, noman ele emii endi pinermba mon. Ninim noman pei tilang ermba. Ei dup alam tilang enim mil yi ninim noman ele tilang erpi pimba,” pa nim.

*Ek Mon Wu Ni Kulmal Kalimin Wumb Ol Kis Enjing
(Masyu 23:1-36, Mak 12:38-40)*

³⁷ Jiisas ek ei nipi poru neng kin, lo ek piilim wu endi opu, “Jiisas, nam ngii konu wang kuni numbul,” pa nim. Yi neng kin, Jiisas pupu pel ele mulum. ³⁸ Lo ek piilim wu ei molpu kenim ni, Jiisas nol was enarpi, kuni ok num. Nang kanpi wu ei, eim noman embin to piim.

³⁹ Ba Owundu yi nim, “Enim lo ek piilim wumb enim kuni nolmun ming torung was er ka elmin wumb tukrung penj molum. Yi mil enim noman tuk ele ol kis ni, waning epi erngii nge piki top palim. ⁴⁰ Enim wumb noman pinalim. Gos enim nge ngenj torung erim, ba eim enim ngenj tukrung enerim min? ⁴¹ Ba enim noman tuk palim ol ka epi yi erngii nge wumb kaimb er molmun wumb ei paki tungii. Enim yi erangin kin, enim noman tuk ka seng kin, enim wumb paki tungii,” pa nim.

⁴² “Ba enim lo ek piik kin wumb, piik kun er mulngii. Enim keming ni tem ni epi mok tok engki erik, epi orung endeim sik Gos ngolmun. Ba enim wumb noman ngok elmin, ol ei si kindik, andlam kun si kindik, Gos kin noman ngunalmin. Enim ol ei erik, nga ol endi si kindnalmin mon ku.

⁴³ “Enim lo ek piik elmin wumb, piik kun er mulngii. Enim yi mil piilmin, sin men ngii ele kumb se mulamin kin, wumb keningii nik elmin. Pe kunum endi, wumb kulou tolmun kunum ei, sin onmun nik angil sik, yi erangin wumb eipi, ei sin keningii nik. Enim noman yi piilmin wumb. Yi erngii ei kan kun erik mulngii. ⁴⁴ Enim molmun ei yi mil, wumb tukpu tolmun, ba jep ol er pendnalmin, mei mandring koi er palim ei kan kun enarik tonu pel ele andlam andilmin, ba mandring mei konu ele ka sinalim mil enim yi

mołmun. Ba wumb kan kun enarik kin, nga wumb ok emin mołmun mił yi ku molk kapli enanmin.”

⁴⁵ Wu endi lo ek piik nik elmin wu ei nge endi ek nipi orung kindpi yi nim, “Ek mon wu! Nim ek yi nikin, sin kin ek embilin ku,” pa nim. ⁴⁶ Pe Jiisas ek ni orung kindpi yi nim, “Enim lo ek piilmin wu, enim kan kun er mulngii. Enim oł embin tui er wumb ngołmun. Ngangin kin, wumb kongun dinga elmin; ba en enim angil endi tuk kindik, wumb ei wurii wii paki tunałmin mon! ⁴⁷⁻⁴⁸ Enim kan kun erik mulngii! Ok enim kupenjing noł Gos oł ekii se ermba oł ei piik nilmin wu ombu to kundnjung. To konduk kin, tukpu ele en enim epi kuk moke ngok pendnjing. Yi enjing ei, en enim kupenjing noł enjing oł ei en enim noman ele kapli en enim ni piik enjing. Keimi, nimbil erang enim kupenjing noł Gos ek ka ni tor kindilmin wumb to kundnjung? Nga enim tukpu sik epi kuk moke ngok enjing. Oł ei ngenj torung oł keimi mił pim, ba noman tukrung oł keimi enenjing, mon! ⁴⁹ Yi erangin kin, Gos eim noman ka piim ek ei ok eim nim, ‘Pe na Gos oł ekii se ermbii oł ei, piip nimba wu kin, Gos ek ka ei si endngii wumb kindamb ongii. Ei wumb kombur konu eipi eipi pangin, embii monduk to kundngii. ⁵⁰ Pe kunum ele, wumb ei ok Gos oł ekii se ermba ei piik ni tor kindilmin, wumb to kunduk. Akip kunum ele en enim oł embin tui singii. Ei ok wumb ombu to konduk mił ni, pe kunum ele erik mił singii.

⁵¹ Am kumb ok, wu Eipel kultum. Nga mering wu Sekaraiya kultum. Ei Gos ngii kulmał kałilmin konu kin men ngii konu tuk ele kultum. Ei ngenj kumbii singii nim ei, pe mołmun wumb ei keimi. Na enim kanip nind, enim wumb tilap ei pe ngenj kumbii singii.

⁵² “Enim ek ka piik sinjing, ba wumb kombur tuk puk ek ka simin ni enjing, ba en enim singii andlam ei, enim ondu ngunjung ei, enim kapli konu ele tuk punerngii mon!”

⁵³ Jiisas ngii ele si kindpi anda pupu pum. Pe lo ek połmun wumb kin, lo ek piik nilmin wumb en enim ek nik, eim ngunjung. Ngok kin, eim gupu ele ek kanim kanim kopur kii sipin, yi nimin nik piik enjing. ⁵⁴ Eim ek endi nipi ngumba min, nik kui er mulnjung. Eim Jiisas ek endi nipi nim kin, ek nipin eim kos er ngumun ni piinjing.

12

Oł Kend Oł Ei Kan Kun Er Kindngii (Masyu 10:26-27)

¹ Wumb pułe mam pei ok kulou tunjung, ba konu wumb pei piki topu pim, wumb endi kombur kembngii pim. Kunum ei Jiisas eim ek ok, nipi eim er se endim wumb ngum. “Enim kan kun er mulngii. Lo ek piik nilmin wumb ei ek kend tok nilmin ei, yis bres tuk kindilmin mił.” Jiisas ek ei pułe yi mił nirim, “Lo ek piik nilmin wumb ek kend tok, ek ei wumb eipi ngangin piik kin en enim er kis mondułmun. ² Pe epi pei koi er salim ei ekii se nga peni ele omba,” pa nim. Epi pei kum topu pałim ei, ekii se nga peni ele wang wumb keningii. ³ Yi pałim ei, enim ek koi erik emii peng ninjing kin, ei nga kupiiring eni topu tilang enim mił ek ei tilang erpi, peni ele wang kin, wumb piingii. Enim ek aninga ngii nirikring ninjing ek ei, nga tonu ngii tondrung ele angk nik tor kindilmin mił pimba,” pa nim.

⁴ “Enim na wumb puł, na enim kanip yi nind. Wumb enim ngenj ei to kundngii ei mund mong tunerngii! Mon!” pa nim. “Pe nga ekii se wumb ei oł endi nga kapli enerngii mon! ⁵ Ba na enim mund mong tungii wu, endeim na enim andan tumbii,” pa nim. Enim wu ei kin mund mong tungii; wu ei

wumb to kondulum. Nga ekii se, eim wumb sipi dup konu kis ele kindmba ku. Na enim kanip nind, enim eim kin mund mong tok mulngii.

⁶ “Enim piinmin! Kei Winu angil orung ei, ku kundii ta! ngok silmin ei, enim piinmin. Ba Gos kei ei pei kanpi piinmin. Nga endeim Gos ourun tunanim mon! ⁷ Na ek keimi nind. Gos enim peng enjin tukrung, ei pei gerpi kanpi poru ninim. Enim mund mong tunerngii! Enim kei Winu kembis mi! ei, to mani kindinmin. Yi mi! ku Gos enim kin pei tep er kanpi mo!um.”

⁸ “Na enim kanip nind, wumb endi na embe ele ek nipi wumb kumb ele kanpi nimba wumb ei, eim na kin nimba ei wu kingham yi ku nimba. Ei eim Gos enjel kumb ele wu ei embe ambil tonu kindmbii. ⁹ Pe wumb endi na kin, wumb ningil ele bu! ngopu nim kin, na eim Gos enjel ningil ele eim bu! ngumbii ku.

¹⁰ “Wumb nii endi wu kingham kin, ek ambilpi ek kis nimba wu ei, Gos eim ol kis kil ngumba. Ba wumb endi eim yi nipi Gui Ka dinga kongun owundu erim, ei embe ambil mani kindpi, yi nimba wumb ei Gos kapli ek kis yi mi! nimba wu, ei kil ngo si kindnermba mon!

¹¹ “Pe wumb enim sik sipik men ngii ele wu owundu mulngii ningil ele ni, wumb num mulngii konu ningil ele sipngii ei, enim mund mong enerngii mon! ‘Pe sin nipe ek ei ninim?’ Nik, yi ni piinerei mon! ¹² Wumb enim kin ek ningii kunum ei mendpil, Gos Gui Ka, enim ningii ek ei, enim ek andan tumba. Nipi ngang kin, enim ningil ek ei mi! ningii.”

Ku Ni Epi Ambil Notum Wu Wulu Pum Ek Ekin

¹³ Wumb pei mulnjung konu tuk ele, wu endi opu Jiisas kanpi, ek nipi ngum, “Ek mon wu! Nim ek nikin na angnan ngunjii. Ngan kin, eim sil erinjpi! epi ei pei mok to simbil,” pa nim. ¹⁴ Ba Jiisas ek nipi orung kind ngopu yi nim, “Nimbil erang wumb nii na ek kos mi! piimbii nik to tonu kindnjing min, nga elip erinjngil ko! epi elip kin mok top kapil kapil erpi elip ngumbii min ei kapli enanim mon!” ¹⁵ Pe Jiisas eim ek nipi orung kindpi wumb ngopu yi nim, “Enim kan kun er mulngii. Wumb epi pei simba ei nik, kan bun bun kulerngii mon! Pe epi pei simba wumb ei, eim kulmba kunum ei, epi ombu eim paki tunerngii mon!” ¹⁶ Pe eim ek ekin endi topu wumb ngopu ek dinga nim, “Wu num endi epi ni ku pei salim wu ei, eim kuni telim ei, po! pei topu mo!um. ¹⁷ Pe wu num ei eim noman ele piipi, ‘Na nimbil ol endi ermbii?’ ni piim. ‘Na kuni tuk kindmbii ei ngii pei sinalem,’ ni piim. ¹⁸ Eim yi nim, ‘Nam ermbii mi! nenj?’ ni piim. ‘Na yi ermbii, kuni ngii kembis kembis ombu to kis erpi, kuni ngii owundu konj tekmbii,’ nim. ‘Takip kin, kuni tem ni kuni kanim kanim sip nam ngii ele tuk kindmbii. Nam kuni pei salim, kung pei nop mulmbii,’ nipi kin, kor mo!um. ¹⁹ Mo!pu kin, eim ei ek nipi yi nim, ‘Nim kung ngii pei kor molkun, kuni ni epi salim. Nokun kin, ka ka piikin mulnjii,’ pa nirim. ²⁰ Ba Gos ek nipi wu ei ngum, ‘Nim wu kom noman ka pinerang nikin mo!um. Nim epin mendpil nim kulnjii. Kulan kin, epi pei ka er sin, ei wumb nii simba?’ ²¹ Ei yi mi!, wumb en enim epi pei kulou mondu!mun wumb ei, Gos kumb ele ok epi sinerii mi! mo!mun,” pa nim.

Gos Kin Noman Pii Gii Nimin (Masyu 6:25-34)

²² Jiisas eim er se andilim wumb kanpi, ek dinga nim, “Na enim kanip nind, ‘Enim noman konj ele noman to minj kulerngii mon!’ Enim yi ningii, ‘Sinim kuni nipe kuni numun? Nga enim ngenj ele piik kin, alap ni epi nipe endi kindmin,’ yi ni piinerngii mon! ²³ Noman konj sikin konj mulnjii ei, kuni minj ni piinerngii; nga ngenj ele alap minj ni piinerngii! ²⁴ Enim kei

Goi ni kei kanim kanim ei piingii. Enim kei piin min? Kei ei kuni tilaŋmin, nga kuni kelngii ngii sinaŋmin; nga kuni tu wuk kuŋou tunaŋmin; ba Gos eim kei kuni ngoŋum. Enim wu amb ei kei to mani kindinmin ei, enim wumb owundu moŋmun. ²⁵ Pe enim moŋmun konu tuk eŋe wu endi noman dinga pimba. Ei eim nga nipi, pupu eim noman konj ei kung ngii kopur nga sipi, muŋmbii ni pimba, ei kapli enanim; ba Gos mendpiŋ ei kapli ermba. ²⁶ Pe enim epi kembis endi erngii ei kapli enerim kin, Gos mendpiŋ kapli ermba. Nimbiŋ erang enim epi kanim kanim pei noman to piinmin? ²⁷ Enim epi kuk ka wii ei piin min? Ei kongun endi enaŋmin mon. Ei wii tonu onum. Pe enim alap enaŋmin; ba na enim kanip nind, kumb ok King Solomon, eim alap ka wii kindim. Ba ei ya epi kuk ka wii ei miŋ alap endi kindnerim mon!²⁸ pa nim. ²⁸ “Pe kuni taŋŋmin konu epi ka wii tonu opu moŋum ei, pe moŋum; ba topuŋ tok tor kindik dup kelngii. Pe epi wii ei nge Gos kan wiik toŋum. Ei enim kan kun erngii. Gos enim tep ermba ku; ba enim wu amb pii gii dinga pinaŋmin. ²⁹ Yi piik, enim noman embin to piinerngii. Sin nipe kuni kin nol numun, epi nipe epi simin nik yi piinerngii mon! ³⁰ Mei konu orung orung torung moŋmun wumb ei, epi pei er simin miŋ nenj ni piik moŋmun; ba enim Ernjing ei epi ei nge singii ni piinim. ³¹ Enim Gos enim tep er moŋum oŋ ei, kan kun er muŋngii. Pe Gos eim enim epi ombu kapli ngumba ku.”

*Ei Epin Konu Epi Pei Salim
(Masyu 6:19-21)*

³² “Enim wumb tilap kembis kung siipsiip miŋ ombu, enim mund mong tunerngii. Enim Ernjing Gos ka piipi, eim tep er moŋum konu ei, ‘Enim ngumbii muŋngii,’ pa nirim, ek ei paŋim. ³³ En enim epi pei wumb ngangin kin, wumb top tok singii ku ei, wumb wii muŋngii wumb ei, paki tok ngungii. Ngangin kin, enim ku nin epi ombu am punermba. Pe ninim kon endi sinjii kon, ei sikirpi kilip topu numun tunermba; ba kon dinga wii seng kindnjii. Pe enim epi ka wii kanim kanim, epin konu kuŋou tungii ei am punermba. Konu eŋe waning wumb tuk ok waning sinerngii; nga ka pila min, epi kis endi tuk ok epi ombu, nok erik kis mundnerngii mon! Pe enim epi ka wii, ei epin konu kuŋou tungii, ei am punermba. Epin konu eŋe waning wumb tuk onerngii; nga ka pila min, nga epi kis endi tuk onerngii mon. ³⁴ Enim nge epi ka konu eŋe salim konu eŋe, kunum kunum enim noman tuk konu eŋe salim ku.”

Kongun Wu Ek Er Kun Er Muŋngii Ek

³⁵ “Enim kan talk, dup alam si kalk, konduk kindik, nipe epi endi erik, en enim er kun erik muŋngii. ³⁶ Jiisas ek nipi yi nim, “Enim muŋngii ei, wu owundu endi omba. Nik kin, wumb en enim er pinarik, er moŋmun miŋ muŋngii. Ei yi miŋ, wu ei eim kuni owundu nok erngii ei, orung omba ei si kindpi kin, opu ngii ondu to teki teki nimba, ei sikir ok aki tungii. ³⁷ Wu owundu ei opu kaniŋim ni, eim nge kongun wumb or pinaŋmin ei, wumb ka piingii. Na enim kanip nind, wu owundu eim alap sipi osii er taŋpi, kan taŋpi, eim nga kuni er kun er sepi yi nimba. ‘Na nge kongun wumb ok peŋ eŋe molk, kuni owundu nungii nge ngumbii,’ pa nim. ³⁸ Pe wu owundu ei epin tuk mii memb omba min, kei kultu kumna tumba kunum ei omba min, eim opu kenmba ni, eim kongun wumb or pinarik omba nik, kui muŋngii wumb ei ka piingii,” pa nim. ³⁹ “Enim oŋ ei piinmin! Wu endi eim ngii konu waning wumb ongi ni piipi kin, eim ngii konu tep ka wii er moŋum ei, tuk punaŋmin mon! ⁴⁰ Enim yi ku er kun erik muŋngii. Wu kingam eim omba kunum ei, enim piik kunum eŋe, omba ni piinerngii.”

*Kongun Wu Ka Min Kongun Wu Kis Nge Ek Ekin
(Masyu 24:45-51)*

⁴¹ Pe Piisa ek ekin yi nim, “Owundu, nim sin kin ek ekin pei ni ngon min, sin wumb eipi kin ek ouni nin min?” ⁴² Pe Owundu yi nim, “Pe tep enim ei nii tep moʔum? Moʔpu kin, eim noman ka paʔim. Peng kin, eim kongun tep ka moʔum. Moʔpu kin, owundu eim wu endi to mundang moʔpu, kongun wumb tep er nim min? Nipi kin, wumb kuni kunum simba kunum ei ngopu erangli nim min? ⁴³ Ekii se wu owundu ei orung opu, eim kongun wu ei ok ek nim miʔ, ei piipi kin, kongun er moʔum wu ei eim ka piimba. ⁴⁴ Na ek keimi nip enim ngond, wu owundu eim, ‘Epi pei tep er mulii!’ nimba. Neng kin, tep er mulmba. ⁴⁵ Ba kongun wu ei eim noman yi piim, ‘Na wu owundu ei sikir orung onermba,’ ni piipi, kongun wumb ei wu amb ni kepui topu kin, eim pupu kuni noku, noʔ noku, wulu pang er andpi mulum. ⁴⁶ Pe eim yi er mulum ei, eim wu owundu ei kunum nenj omba nipi kin, kui er mulerim. Pe kunum endi eim pii poʔ tunarpi mulum. Pe wu owundu opu, eim kongun wu ei kepui topu, wu sipipi wumb wui molk kongun pii poʔ tunarik muljung konu eʔe mundum. (Konu eʔe wumb pii giu ninenjing wumb).

⁴⁷ Kongun wu ei eim wu owundu elim oʔ ei piim; ba eim wu owundu noman eʔe kongun kun enarpi mulum. Wu ei wu owundu opu, ek ngopu kin, kepui dinga wui tumba. ⁴⁸ Pe kongun wu ei, eim wu owundu kongun eʔim oʔ ei piinarpi kin, oʔ eipi er mulum kin, wu owundu ei opu, ek ngopu kin kepui aninga er tumba paʔim. Wumb endi epi pei ngang sim pim kin, wumb ei epi yi ku erpi kin nga pei ngo orung kindmba. Nga wumb endi ek ka min, kongun ka ni, epi pei kanim kanim ngum ei, wumb kin kongun oʔ yi miʔ ku erpi ngo orung kindmba.

*Jiisas Eim Wumb Tilap Mok Tumba Wu
(Masyu 10:34-36)*

⁴⁹ “Na op dup owundu kindamb, mei eʔe opu dup numba. Nam noman dinga ni piip, nam dup ei sikir numba. ⁵⁰ Na noʔ endeim pimbi ei yi miʔ, na kin oʔ embin tui owundu endi tonu onum. Onum oʔ ei na kin sikirip poru nimba. Nip moʔ; ba sikirpi poru ninerang kin, nanim noman embin enim. ⁵¹ Pe enim piinmin! Na op enim opu erik erngii oʔ ei (opu ond wu miʔ op) mon nimbii onj min? Mon. Na enim kanip nind, “Na op wumb tilap ende en enim opu erngii, nge onj. ⁵² Akip ni, nga ekii se, wu amb kangil kombur ngii ende mulngii wumb ei, ok eipi eipi puk, tilap taʔ er mulngii. Pe tilap endi, opu orung erpi tilap taʔ ngumba. Ngang kin, nga tilap taʔ opu orung er eim kin ngunguʔ. ⁵³ Yi er puk kin, kangii ei arim kin opu ermba ku. Nga arim kingam kin opu ermba ku. Nga amb mam eim ambilam kin opu ermba; nga ambilam eim mam kin opu ermba ku. Pe amb mam eim kingam ambim ei kin opu orung erang; nga kingam ambim ei kingam mam kin opu orung erang kin yi erngii.”

*Epi Nipe Tonu Omba Ei Piimmin Oʔ Ei
(Masyu 16:2-3)*

⁵⁴ Pe eim ek dinga nipi wumb ngopu nim, “Enim konu eni tonu opu, mani pupu, enim konu ei kon kupu endi tonu onum ei kaninmin. Kanik kin, enim yi ninmin, ‘A konu kumb tumba.’ Enim yi niimmin oʔ ei keimi, konu kumb toʔum. ⁵⁵ Pe enim mulangin kin, konu pop owundu endi mer eʔe toʔum kunum ei, enim yi niimmin, ‘A konu eni owundu pimba,’ pa niimmin. Yi niimmin, oʔ ei keimi tonu oʔum. ⁵⁶ Enim ek kend wumb! Enim kupu kin mei eʔe oʔ ermba ei kan poru niimmin. Ba nimbii erang, enim Gos oʔ kombur pe tonu onum, nga tonu omba ei, kan kun enanmin?”

*Pe Nim Giyeng Ni Molkun Wumb Nim Kin Kos Ningii Ei Er Kun Enjii.
(Masyu 5:25-26)*

⁵⁷ Nimbił erang enim oł ei ek nik kun kind piinarik, oł kun nilmin?
⁵⁸ Kunum endi nim wu endi nim kin kos er ngumba wu ei kin, tep to punjii. Ei andlam ele pukuł, wu ei kin ek ni ka enjii. Mon pim kin, wu ei nim sipi, kos piłim wu endi angil ele ngang kin, kos piłim wu ei nim sipi opu ond wumb angil ele ngang, opu ond wumb nim sipik, kan ngii ele kindngii.
⁵⁹ Na enim kanip nind, nim kan ngii ele sikir tor onenji mon! Ok ninim kom se piikin, ku epi owundu endi min, ku kembis pei ei ngo orung kind poru ninjii,” pa nim.

13

Wumb Endi Gos Kin Noman Ak Tunermba Ei Eim Am Ba

¹ Kunum ele, wumb kombur mołangin kin, enim nik Jiisas ngunjung. Galilii wumb kombur mołangin kin, Pailos eim kułmał kelnjing wumb ei, topu miyem sipi nga kułmał kelnjing, kung miyem ei sip endi kindim. ² Jiisas ek dinga nipi orung kindpi yi nim, “Galilii wumb ei er molk, Galilii wumb kombur to mani kindinmin, ni piik ninmin min? Pe Galilii wumb tıłap ei oł kis ełmin, wumb ni piik ninmin min? Ele nge kaplı wumb ei oł embin tui sinjing min? ³ Na enim kanip nind. Ei mon! Ba enim yi ku, noman ak tunenjing kin, enim pei yi mił ku kolk am puk poru ningii. ⁴ Kumb ok kunum Sailom ngii olt endi eskil topu mani pupu wumb engki nga kapil kaplı pei to kundum. Wumb ei oł kis erik oł ei, wumb eipi Jerusalem konu mołmun wumb oł kis ei to mani kindim ni piik ninmin min? ⁵ Ei mon ku! Na enim kanip nind, ‘Enim noman to ak tunenjing kin, enim yi mił ku kolk am puk poru ningii,’ pa nind.

Ond Pik Mong Tunanim Ei Nge Ek Ekin

⁶ Pe eim ek ekin endi nipi ngopu yi nim, “Wu endi eim ond pik tuk kuni wain pin talim. Ba ekii se opu, ond pik ei mong tonum min? Op, mong tang numbii ni piipi opu kin, kenim ni mon pim. ⁷ Mon peng kin, ek nipi eim kongun wu ngum, “Nim piin! Kung ngii tekliki mołup op kin, ond pik mong numbii ni onj, ba mong tunerim. Pafim, ei nim kołmung to kindii! Nimbił erang ond ei mei noł wii nonum?” pa nim. ⁸ Kuni mong nge kongun elim wu ei ek nipi orung kindpi yi nim. “Wu owundu! Nim kaplı nen, kung ngii endeim minj nga mułmba min? Mułang kin, na mer ond puł ele mei akip kung kou enj tu wup, kindip kin, yi ermbii,” pa nim. ⁹ “Yi erpi pindamb kin, nga kung ngii endi ele kaplı mong tumba. Yi eramb kin, mong tunerim kin, nga kołmung tui nen kin, to si kindmbii,” pa nim.

Kor Owundu Kunum Jiisas Amb Endi Er Ka Erim

¹⁰ Kor kunum endi Jiisas Gos ek ka nipi wumb ngum. Ei men ngii endi ele mołpu ek nipi ngum. ¹¹ Kunum ele amb endi mułum, amb ei gui kis endi mułum. Gui kis ei, amb ei ening ngang kin, kung ngii engki nga kapil kaplı pei o pum. Gui kis ei erang kin, amb ei ening kan sipi pim ei eim buł engin tang kin, kun ba pinerim mon. ¹² Pe Jiisas amb ei kanpi yi nim, “Nim ya wa!” Amb ni wang kin, Jiisas ek yi nim, “Na nim ening ei er ka er poru nind,” pa nim. ¹³ Amb ei wang kin, Jiisas angil sipi, amb ei embilim. Embilang kin, amb ni sikir kun engim. Angpi kin, Gos embe ambil tonu kindim. ¹⁴ Ba men ngii ele tep mołum wu ei, Jiisas amb ei kor kunum er ka erim ei, mon nipi, Jiisas kin popuł sim. Sipi kin, ek dinga nipi wumb pei ngopu yi nim, “Kongun ermin kunum ei kongun minj ermin. Kunum angil

orung nga endeim ele kongun ermin. Enim ei ngenj er ka ermba ni pingii wumb ei, kongun kunum wangin kin, er ka ermba. Enim ele nge piik kin, kor kunum wumb yi nge, ya ele tu wunerei!” pa nim. ¹⁵ Pe Owundu ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim wumb kanik ek kend nik pendik, nga puk of eipi eipi elmin wu, kor kunum enim kung kou ni, kung dongkii ni konu kuni ngo pendilmin konu ei kan posik sipik, no! ngok, nga tu wuk, yi elmin of ei piinarkin nin min?” ¹⁶ Ba amb ei, Eiparam nge tilap ambilam, Seisen ambil gii nipi mulang kin, kung ngii engki nga kapli kapli pei opu pum. Ei akip kor kunum ei na eim kan mi! pe molum ei, pilngan to kindind,” pa nim. ¹⁷ Eim ek yi neng kin, opu orung enjing wumb ei singambil sinjing. Pe wumb pei eim erim of ka ei kanik ka wii piinjing.

*Ek Ekin Kombur Jiisas Wumb Ngum
(Masyu 13:31-32, Mak 4:30-32)*

¹⁸ Jiisas ek ekin nga topu yi nipi ngum, “Na nipe epi endi su sip kin, nga Gos wumb tep enim ei tonu ok pei molmun ei nip ngumbii?” ¹⁹ Ei yi mi!, kuni emb kembis wii endi sinim embe ‘maser,’ pa ninmin. Wu endi kuni emb maser ei sipi kin eim kuni talim konu ele talpi pendim. Pe kuni maser ei ekii se ond mi! tonu om. Ond ei engim konu kei ok molmun.”

²⁰ Ek ekin nipi nga nim, “Na Gos wumb konu orung orung wumb pei tep er molum of ei, na epi nipe endi mi! su sep nimbii?” ²¹ Ei yiis bres tuk kindilmin mi!, amb endi bres plawa ming owundu endi sipipi, yiis kin endi kindim ei, ekii se bres plawa ei oupu tonu om. Ei yiis ninmin epi ei konu orung orung pang kin, yi elim.

*Ngii Ondu Kembis
(Masyu 7:13-14,21-23)*

²² Jiisas eim pupu, konu owundu ni konu kembis kombur sim konu tor pum. Pup andpi kin, Gos ek emb topu, wumb ngopu yi erim. Erpi kin, eim Jerusalem konu ele ba nge pum. ²³⁻²⁴ Pang kin, wu endi opu yi nim, “Owundu, Gos wumb endeim, endeim ni sipi orung simba min?” Ba Jiisas ek nipi wumb ngopu yi nim, “Enim embil dinga kindik, kongun dinga erik, ngii ondu kembis wii ele tuk pungii. Ei yi mi! enim kan kun er mulngii nge Gos erim. Na ek nip enim ngond, ei nimbil erang wumb pei ngii ondu kembis wii nirik bin nik erngii; ba kapli enermba mon!” ²⁵ Ekii se ngii arim ei opu kin, ngii ondu ngumba. Ngang kin, enim ok andaring ok, molk yi ningii. ‘Owundu, ngii ondu aki to!’ yi ningii. Pe eim ek yi nipi ngumba, ‘Enim jili wumb, na piinand.’ ²⁶ Nga enim yi ningii, ‘Sin nim kin ende molpun, kuni nopun, no! nopun, nim andlam ele andpin, ek emb topun, sin konu owundu ngolan,’ pa ningii. ²⁷ Ba eim ek yi nipi enim ngumba, ‘Enim jili wumb, na enim piinand. Enim of kis elmin wumb, na mol konu kunerei!’ ²⁸ Ba enim molk ke ningii ni, Eiparam ni, Aisak ni, Jeikop ni, Gos ek ka ni tor kindilim wumb pei Gos konu sinim tep enim konu ele, tuk mulngii ei keningii. Ba en enim mon, si kindik torung mulngii. Molk kin, en enim gupu mong kongk kin ke nik mulngii. ²⁹ Pe wumb konu eni tonu onum konu wumb ni, eni mani punum konu wumb ei ni, ei orung wumb ni, mer mani orung wumb ni, wumb ei tonu ok, Gos sinim kin tep er molum konu pel ele, kuni owundu nok er mulngii. ³⁰ Keimi! Pe wumb kombur en enim ekii se omun ni erngii wumb ei, nga ok kumb se pungii. Wumb kombur pe o kumb se bin ni erngii wumb ei, am ekii se mendpi! onggii.

*Jiisas Jerusalem Konu Ele Kanpi Kin Ke Nim.
(Masyu 23:37-39)*

³¹ Kunum ele mendpil lo ek piik nilmin wumb kombur ok, ek yi ninjing, “Nim konu ele si kindkin, konu eipi endi ele pui! King Eros nim tumba enim,” pa ninjing. ³² Jiisas ek nipi orung kindim, “Enim eim kanik ek ningii, ‘Piimin! Akip min, toput endi, gui kis ei na to tor kindip, ening pimba wumb ei, er ka erip, ermbii. Toi na kongun poru nimba. ³³ Ei yi mi!, pe min, toput min, ta! kunum na andip kongun ermbii. Ei nimbi! erang wumb, wu endi Gos o! ekii se ermba o!, ei piik nilmin wu, endi to kundngii ei, Jerusalem konu tu wuk minj, to kundngii.

³⁴ “O Jerusalem konu ele wumb! Jerusalem konu ele wumb! Enim wumb Gos nge ek keimi nik o! ekii se ermba o! ei piik nik elmin wumb, ei enim to kundmun. Gos kindilim wumb ei ku tok yi elmin. Kunum kunum na enim kei kultu mam wa! ombu sipi eim kong mandring kindilim mi!, na enim yi ermbii; ba en enim mon nilmin. ³⁵ Piinmin! Gos enim konu owundu si kindipi, enim to anda kindim poru nim. Na enim kanip nind, ekii se na enim kinarik, ek yi ningii, ‘Wu endi Gos owundu nge embe ele om wu ei, eim embe ambil tonu kindamin,’ ningii ei, enim na kinerngii mon.”

14

Jiisas Wu Ngenj Owum Wu Endi Er Ka Erim

¹ Kor kunum endi, Jiisas pupu lo ek ekii sik elmin wumb nge wu num endi ngii konu kuni num ni, Jiisas eim ermba o! ei kanik kui erik muljung. ² Wu endi simb ni angil ngenj ombu pei opu mulum wu ni, Jiisas mulum konu ele mandi opu mulum. ³ Jiisas wu ei kanpi kin, ek nipi, wu lo ek piilmin wu kin lo ek ekii sik elmin wumb kin wu ombu kii sim, “Sinim lo ek kapli ninim ni, kor kunum wu ei endi ening pimba er ka ermin min mon?” ⁴ Ba en enim ek tinarik muljung. Mulangin kin, Jiisas wu ni sipi, er ka er kindang pum. ⁵ Pe ek nipi yi nim, “Enim mohmun konu ele wu nii endi eim kingam endeim mulmba min; wu endi eim kung kou ni endi pupu kin no! tukpu ele mani pupu pimba ei, kor kunum kapli sikir sipi kin, tonu simba min mon?” ⁶ Pe wumb en enim eim nim ek ei ni orung kindnenjing.

Wumb En Enim Nge Embe Ei Ambil Mani Kindngii

⁷ Jiisas mo!pu kenim ni, wumb kuni owundu ngungii onjung. Wumb ei pe kumb se ele konu ka wii mulmun ni piinjing, yi kanpi Jiisas eim ek ekin endi nipi, yi nim. ⁸ “Wu nii eim amb simba pendpi nim kunum ele; ‘Oi!’ nimba. Ei nim pukun pe! kumb ele mulenjii. Mulang kin, wu owundu endi wii tangin kin, opu pe! kumb ele mulang, nim enjii mi! nenj? ⁹ Nim ‘Oi!’ nin wu ni, opu yi nim, ‘Nim pe! kumb ele sim pe! ei, ya wu ei ngui!’ nimba. Yi neng kin, nim singambil owundu peng kin, pukun bul morung pe! ele mulnjii,” pa yi nim. ¹⁰ “Ba wu endi nim wii topu, kuni nambu! oi nikin, nim pukun, bul morung pe! ele mulnjii. Wu endi wii topu opu nim kanpi yi nimba, ‘A— na wu pul, nim ya pe! tonu ele mulii!’ nimba. Yi neng kin, nim embe tonu pang kin, wumb pei ningil ele kuni ende nunjii,” pa nim. ¹¹ “Ei yi mi!, wu endi eim embe ambil tonu kindmba wu ei, wu eipi endi wu ei nga to mani kindmba ku; ba wu endi eim embe to mani kindmba wu ei, wu eipi endi eim embe ambil tonu kindmba.”

¹² Pe wu ei kanpi kuni owundu ngumbii oi nirim wu ei, ek yi nim, “Nim kuni owundu endi en kin, angnim no! ni, wu pul ni, ninim tilap ende wumb min, konu ende wumb ku pei simba wumb ei min, pei kan ninenjii! Yi en kin, ekii se wumb ei nim wii tangin kin, nim pan kuni nunjii kuni ei, nga ngo orung kindngii!” pa nim. ¹³ “Mon! Pe nim kuni owundu endi en kin, pukun wumb epi sinerang kaimb wii mo!mun wumb ni, wumb ningil kis mulum

wumb ni, wumb simb angil kis mułum wumb ni, wumb ening peng pimba wumb ei nge ninjii!" pa yi nim. ¹⁴ "Pe wumb ombu nge nim kuni owundu ngunjii wumb ei, nga ngo orung kindnerngii! Nimbil erang ei ninim ekii se Gos epi ei ngo orung kindmba kunum ei, wumb kun ka molk wumb ei, nga angk, tonu konj ongii kunum ei, Gos nim epi ka ngumba."

*Kuni Owundu Nonmun Ei Nge Ek Ekin
(Masyu 22:1-10)*

¹⁵ Pe tuk ele wu endi en enim kuni endi no mulnjung wu ei mołpu, piim ni, Jiisas ek nim ek ei piipi, ek yi mił ngum, "Wu endi Gos sinim tep er kanpi mołum konu ele, wu endi kuni konu ele nopolu mułmba wu ei, ka piyangli!" nim. ¹⁶ Jiisas wu ei ek nipi ngum, "Wu endi eim kuni owundu endi er sepi kin, wumb pei tung kindim wumb ei, kuni owundu ele ngungii ongii. ¹⁷ Pe kuni nungii kunum ei, eim kuni er kun er sepi kin, eim kongun wumb kindang, puk ok, eim kan nirim wumb ei wangin kin, 'Kuni er kun er sep moł,' nirim. Neng kin, eim kongun wumb puk, 'Kuni er kun er sim, enim wei!' pa nik. ¹⁸ Ba eim ek kanpi nirim wumb ei, pei ek yi minj ku nik, 'Sin omun pinalim ku,' nik. Wumb endeim opu yi nirim. 'Na aka pin konj endi top enj ei, pup kenmbii palim. Na ombii pinalim, ei kapli min?'" pa nim. ¹⁹ Nga wu endi ek yi nirim, 'Na kung kou kongun ernngii nge kung engki top er sinj. Na kung kou kongun ernngii kanip bii. Na kapli bii pinalim mon!' nirim. ²⁰ Pe nga wu endi eipi ek yi nirim, 'Na pe minj amb konj sinj kin, na kapli bii pinalim,' pa nirim. ²¹ Pe kongun wu ni orung pupu, eim wu owundu ni kanpi nirim. Pe ngii arim ni, popuł sipi yi nirim. 'Nim sikir pukun, konu andlam owundu ni, kembis ni, pei pukun, wumb epi sinerang mułngii wumb ni, simb kis mułmba wumb min, ningil tumbun wumb ni, wumb simb angil kilip to pun wumb min, wii to sikin, ya na ngii ele nirik to wunjii pui!' ni kindim. ²² Pe ekii se kongun wu ni, orung opu yi nirim, 'Wu owundu, nim nin ek ei na piip enj; ba ond peł kopur wii simba palim,' pa nim. ²³ Nga wu owundu ek dinga nipi kin, eim kongun wu ngum. 'Nim pukun, andlam owundu nim konu owundu ele tuk mołmun wumb ei, se kułou to kinan kapli erim kin, nga konu owundu taring wumb talip epi ni, wumb mołmun ei ni, tu wunjii ku! Na ngii ele wumb piki tumba,' pa nipi, kindang pum. ²⁴ 'Na nim kanip nind; wumb kumb se kuni owundu nungii pa nir wumb ei, na kuni owundu ele, kapli nunernngii mon!' pa nim."

*Wumb En Enim Ok Noman To Piik Jiisas Kin Ekii Singii
(Masyu 10:37-38)*

²⁵ Wumb tilap owundu Jiisas pum konu ele ekii se punjung. Jiisas kan ak to yi nim. ²⁶ "Noł ei wakin to si kindnarpi, nga eim noman ele oł kanim kanim ermbii. Nip, piimba noman ei top mani kindnerim kin, op nanim kongun wu mendpił mulermba mon. ²⁷ Wu endi eim na kin noman to piipi kin, eim ngenj kumbii sinarpi, kongun dinga enarpi, eim nge ond peri kon sinarpi yi ermba wu ei, na kin ekii se omba ei, na nge kongun wu mulermba mon! ²⁸ Nimbil erang enim mołmun konu ele wu endi ngii olt takpi ei, tonu bii ni piimba wu ei, eim mołpu kin, ngii ei ku nimberii ba ei piipi kin, ermba wu ei, ngii kapli tekmba min mon? ²⁹ Ok eim yi ni piinarpi kin, mei ele ku simin er poru nipi kin, ngii tekmba mił pinerim. Wumb pei wu ei kanik kin, ek kulnjung. ³⁰ Pe wumb kanik yi nilmin, "A— wu ei ngii pułngun mond, ba eim tekim ni, ngii ei takpi poru ninerim mon!" pa ninjing. ³¹ Pe kang endi eim pupu kin, king endi kin opu ermbii niłim ei, eim mołpu kin, kom sipi piipi kin, kun er pendpi, king ei opu wumb 10,000 pei mendpił mołmun,

(kar angil orung mił) ni piipi, eim opu wu 20,000 pei nga mendpił mołmun (kar engki mił) ni seng kin, eim kin ouni pulmun. Pupu kin, eim kom se piipi kin, wu king endi ei topu kindmbii min mon, ni piim. ³² Pe king endi eim opu wu kaniłim kapli enalim kin, wu king endi opu wumb sipi, opu konu turii mił mołum konu ek ni kindpi, ‘Opu enerambil,’ ek ni ka erambil nipi yi niłim. ³³ Ei yi mił ku, enim mołmun konu ele, wu endi eim epi pei buł ngunarpi mułum kin, wu ei na nge kongun wu mon.”

³⁴ “Wu endi eim noman ele epi kanim kanim pei buł ngopu, na kin ekii simba. Nga noman to orung kindpi piim kin, ei eim ep kusa kis mułang kin, kongun endi pinerang si kindinmin mił eim yi mołum. Ep kusa ei epi ka; ba ep kusa singin ei pinarpi nim kin, sinim er ka ermin mił nenj? ³⁵ Ep kusa ei nge sinim aka pin ele kindnermin. Nga ep kusa ei nge kung kou enj kin endi kindnermin ku. Ep kusa ei wii si kindmin. Wumb endi eim kom pim kin, ek ei piyangli!” pa nim.

15

Kung Siipsiip Am Pum Ek Ekin Top Nim (Masyu 18:12-14)

¹ Oł kis elmin wumb kin, wumb ku takis siłmin wumb kin, ok Jiisas nim ek piinjing. ² Lo ek piik ekii siłmin wumb kin, lo ek połumun wumb, en enim yi ninjing, “Wu ei wumb oł kis elmin wumb kin, kuni ende nonum,” nik ek kis ninjing. ³ Yi ninjing kin, Jiisas eim ek ekin topu nipi wumb ngum.

⁴ “Enim mołmun konu ele wu endi, kung siipsiip 100 pei mułum wu ei, kung siipsiip endeim am ba; ba ei eim kung siipsiip 99 pei wii mondpu, si kindpi pupu kin, kung siipsiip endeim kurmba wu ei, eim kung siipsiip endeim am pum ei, kur kan sipi minj omba. ⁵ Eim kurpu andpi kan sipi kin, tu wupu, eim pepił ele pendpi tu wum. Tu wupu kin, eim ka piipi mołum. ⁶ Sipi tu wupu kin, eim nge puł wumb ni, wumb ngii mandi mołmun wumb ei, wii tang kułou tunjung. Tangin kin, ek nipi ngum, ‘Enim na kin ouni ka piingii! Na kung siipsiip endi am pum; ba nga kur kan sip tu wunj!’ ⁷ Na enim kanip nind; yi mił ku, tonu epin konu ele wumb 99 pei ka mołmun wumb ei, nga noman ak tunerngii ka piingii. Ba oł kis erpi elim wu endi, eim noman ak tumba ei, tonu epin wumb ka wii owundu piingii,” pa nim. Pe nga ek ekin yi mił nim.”

Kom Ku Amb Pum Ek Ekin

⁸ Pe amb endi eim ku engki se mułmba ei, kom ku endi am ba. Kapli ei eim dup alam kał pingii, nirikring brum erpi, kur mołpu kin, kan sim. ⁹ Amb ei eim ku kan sipi kin, eim wumb puł ni, ngii mandi mołmun wumb ei, wii top wangin kin, kułou tunjung. Tangin kin, eim ek nipi wumb ngum. ‘Enim na kin ka piik ngungii; nimbil erang na ku ni kan sinj.’ ¹⁰ Na enim kanip nind yi mił, ‘Epin konu ele Gos nge enjel pei, wu endi eim oł kis er andiłim wu ei, noman ak topu wang kin, enjel wu ei onum wu ei kin ka nik ka ka piłmin.’ ”

Kangi Endi Arim Si Kindpi Pum Ek Ekin

¹¹ Jiisas ek ekin nga yi nim, “Wu endi eim kingam tał mołmbuł. ¹² Pe eim kingam ekii ni, arim kanpi yi nim; ‘Wusa, nim sił epi mok tokun sił ngan kin, na nge epi mił pe simbii,’ pa nim. Pe erinjngił epi ombu mok topu, kingam tał ngum. ¹³ Pe kunum kinan enerang kin, kangi ekii ni eim epi pei sipi kin, konu turii eipi pupu mułum. Mołpu kin, eim ku ni, epi pei sipipi, oł kis erpi, wumb ngopu yi elim. ¹⁴ Eim epi sipipi, wumb ngopu, yi erpi pang kin, ku poru nim. Neng kin, kumb kuni owundu simba kunum mandi

erim. Pe eim epi endi sinerim mon. ¹⁵ Sinerang kin, eim pupu konu ele wu endi kin kongun eririm. Wu ei eim kindang, pupu kin, kung es tum. ¹⁶ Wu ei kung eim aka kis ngun. Ngang kin, aka kis ei eim kirim ele numbii, ni piim. Pe wumb endi eim kin epi endi ngunenjing mon. ¹⁷ Pe eim moŋpu piim ni, 'Na ernan nge kongun wumb ei, kuni pei seng nok er moŋmun; ba na kuni je kuŋmbii end,' ni piim. ¹⁸ Piipi kin, yi nim, 'Nam ernan kin bii,' pa nim. Pup kin, eim kanip nimbii, 'Wusa, na nim kin, Gos kin oŋ kis enj,' pa nim. ¹⁹⁻²⁰ 'Akip na wu ka endi miŋ onenji; na nim nge kangil pa ninenjii mon; ba na nim kin kongun wu miŋ muŋmbii,' pa nim. Pe eim angpi kin, eim arim kin pum.

Ba eim pupu kin, konu turii ele muŋum. Muŋang kin, arim eim kenim. Kanpi kin, eim kingam kaimb sipi piim. Eim kaimb kis piipi kin, eim sikir pupu, eim kingam wunj kangilpi, gupu to num. ²¹ Pe kangi ni eim arim kanpi yi nim, 'Na wu ka mon; nim na kangil pa yi ninerii mon! Na nim kin, Gos kin, na oŋ kis enj,' pa nim. ²² Pe arim ni, kongun wumb kanpi yi nim, 'Enim puk kin, konduk olt ka wii ni sikir tu wuk kin, kangi ei talk kindei! Kindik kin, eim simb su kindik kin angil dong eim angil ele kindik, yi eriei!' pa nim. ²³ 'Puk kin, kung kou waŋ ka wii endi kanik kin to tu wangin kin, sinim kuni nopun, ka piyamin! Nimbiŋ erang sinim eim onum nipin, ka piimin. ²⁴ Nimbiŋ erang, na kangi ei koltum ni piinj; ba nga konj moŋpu kin nga orung onum. Eim am mendpiŋ pum; ba nga orung onum,' nik ka piinjing.

²⁵ Pe eim kingam kumna ei aka pin ele muŋum. Ekii se opu kin, ngii orung ele muŋum. Moŋpu piim ni, golang nik, ek ka nik, non enjing, eim piim. ²⁶ Pe kongun wu endi wii topu kin, kii sipi yi nim. 'Ei nimbiŋ oŋ enmin?' ²⁷ Wu ei ek yi nim, 'Nim nge angnim ni orung om. Wang kin, nim arnim kung kou waŋ ka wii endi to koipi kin, kingam om konu ka piipi kuim. Nimbiŋ erang, eim kingam kulum ni piim; ba nga orung wang kin, eim noman ka piipi enim.' ²⁸ Ba eim kingam kumna ni popuŋ sipi, nirik punerim. Punerang kin, arim anda opu, ek ka kombur nipi ngum. ²⁹ Kingam ek nipi arim ngopu yi nim, 'Kung ngii kinan na nim kin kongun wii minj er moŋ. Na nim niŋin ek ei endi to kindnaŋ mon; ba nim kung meme waŋ ni, endi na ngonan. Ngan kin na sip nam wu puŋ ombu ouni kin, kuni nok, ka piik, yi eranmin mon!' pa nim. ³⁰ 'Ba nim kinganim ei, nim ngurun epi no poru nipi kin, oŋ kis erpi, andlam amb kan andpi kin, nga orung wang kin, nin kung kou waŋ ka wii ei to koin,' pa nim. ³¹ Pe arim ek nipi eim ngum; 'Kangi! Kunum kunum nim na kin molkun, na epi ombu pei nim tep er moŋum. ³² Ba pe sinim ka piipin kin, noman ka simba. Nimbiŋ erang, ninim angnim koltum ni piinjpin; ba konj moŋpu kin, nga orung onum. Eim am pum; ba sinim si orung sinmin,' pa nim."

16

Ek Ekin Topu Kongun Tep Er Moŋmun Wu Ei Wu Kis

¹ Jiisas ek nipi, eim er se andilim wumb ngum. Ngopu kin, yi nim, 'Wu endi ku pei safiŋim wu ei eim nge kongun wumb, eim epi pei wu endi tep monduŋum. Nga wumb kombur ok, wu num ei kanik kin, ek kis nik yi ninjing. 'Nim tep mundun wu ei, nim epi pei wii si kindin,' pa ninjing. ² Pe eim tep kongun wu ni, wii tang kin om. 'Nimbiŋ erang nim oŋ ei eran kin na ek ei piind? Nim pukun kin, na epi pei nim kin safim miŋ ei nen piimbii,' pa nim. 'Nim nga na epi pei ni, na kongun wumb tep enenji mon,' pa nim. ³ Pe kongun tep er muŋum wu ni yi piim, 'Na nimbiŋ oŋ ermbii? Wu owundu,

na kongun wumb tep muls kongun ei, na tor kindmba ninim; na pup kin, mei akip ermbii ei, na dinga pinalim. Nga wumb kuni kenim nimbii ei, na singambi enim. ⁴ Ba nam epi endi ermbii piind of ei eramb kin, wumb na sik, en enim ngii konu sipngii ei, wu owundu na to tor kindmba kunum ei, na wumb tep mulermbii kunum.’ ⁵ Pe eim wumb endeim endeim ni, wii topu yi nim, ‘Enim wu owundu kin epi endi ngo pendngii ei wei!’ nim. Yi neng kin, wu endi ok om. Wang kin, kongun tep wu ei kii sim, ‘Nim epi nipe mił, na wu owundu ei kin ngo pendin?’ ⁶ Pe wu ni yi nim, ‘Na wu owundu kin ming owundu kopung ei nge 100 pei sinj,’ pa nim. Pe tep wu yi nim, ‘Nim sirin pipe ei sin kin, pipe ei nge 50 ming minj pei sikir pulii,’ pa nim. ⁷ Ekii se nga wu endi om. Wang kin, kongun tep wu ei kanpi yi nim, ‘Nim na nge wu owundu ei kin, epi nipe mił nim sin?’ Pe wu ni yi nim, ‘Na kuni mong wiis kon 100 pei sinj,’ pa nim. Neng kin, tep wu ni yi nim, ‘Nim pipe sirin pipe ei tu wan kin, nga 80 pei kon minj pulnjii!’ pa nim. ⁸ Nga ekii se wu owundu eim kongun tep er kis mundum wu ni, embe ambii tonu kindim. Nimbii erang, wu ei eim wumb noman ka peng enmin of mił erim. Ba mei wumb en enim of kis kanim kanim ei pule erngii nge noman ka peng, piik kun erik mołmun; ba Gos nge wumb tilang erang, of ka er mołmun wumb ei yi mił mon!” Ya mei ele wumb of kis elmin wumb ei nge enmin ei, wumb noman dinga peng, enmin of erik kin, wumb tilang ele mołmun wumb Gos nge wumb ei to mani kindinmin.

⁹ Na enim kanip nind, ‘Mei ele ku ni epi ei sik, en enim wumb eipi ei ngok, yi erik kin, wumb puł ei tonu ongii. Pe ekii se ku ni epi ei poru nim kin, enim Gos mołmun konu ele puk epi ka wii orung singii. ¹⁰ Pe wu endi eim epi kembis ei kan kun er mołulum kin, epi owundu ei kan kun er mułmba ku. Pe wu endi epi kembis ei, kongun kun er mulerim kin, epi owundu ei kongun kun enermba ku. ¹¹ Pe enim ya mei ele epi kis ele ku ei kan kun er mulenjing kin, wumb nii enim Gos of epi ngang ei, kan kun er mułngii? Wu endi yi erpi kin, kan kun enermba mon. ¹² Pe enim mei ele epi ei kan kun er mulenjing kin, Gos ninim ngumba epi ei, wumb ni kapli yi nimba epi ombu kan kun er se endnjii ei, nii mił endi yi nimba? Ei mon!

¹³ Wu endi eim noman dinga piim kin wu ei, mei ele wumb wu owundu Seisen nge kongun ermba. Yi erim kin wu ei, Gos Owundu nge kongun kunum ende ermba ei kapli enanim, ei mon mendpił!

¹⁴ Lo ek piik ekii silmin wumb en enim ku nin epi noman palilim. Pe en enim molk piinjing ni, Jiisas ek ei neng kin, en enim Jiisas kin ek buł morung opu er ninjing. ¹⁵ Ba eim ek ni ngopu yi nim, “Enim of ka enmin nik, wumb ningii ele enmin; ba Gos enim noman ele kanimin. Epi endi wumb en enim embe ambii tonu kindim ei, Gos ningii ele of kis mendpił enmin.

¹⁶ Gos nge ek ka ni tor kindilmin wumb ek ei ok pirim; nga lo ek ei ok pirim kunum ei, Jon wumb noł pendilim wu orum; ba Jon kunum ei o purum. Pe kunum ei Gos nge ek ka ei opu, konu orung orung pei punum. Pang ek ei yi mił; sinim Gos sinim tep er mołmun konu ei, wumb pei piimin ei, wumb pei konu ele tuk bin nik, kongun dinga elmin. ¹⁷ Ekii se muł mei ei poru nimba; ba lo ek ei am punermba mon. Lo ek aninga wii kopur ku am punermba, ei mon!

¹⁸ Wumb pei en enim amb si kindik, amb eipi sik, wu eipi amb ei wunduk yi enmin. Pe wu endi eim ambim si kindrim amb ei, nga wu endi eipi sim of ei, amb sinmin lo ei wu ei to kindpi kin, amb wundpu mił sim.”

Wu Endi Ku Salilim Wu Kin Lasaras Kin

¹⁹ “Ok ku ni epi pei salilim wu endi multum wu ei, eim konduk ka wii minj kindilim. Wu ei kon kundii ka wii, wu king mił kindilim; nga kunum

kunum eim kuni ka minj nołum. ²⁰ Wu ku sałiłim wu ei, ngii ondu ele, wu endi epi sinałim wu endi mułum. Wu ei eim ngenj ele mong mołpu kin, toru mił pei mułum wu ei embe Lasaras. ²¹ Wu ei eim piilim wu; ku ni epi pei sałiłim wu ei kuni nang kin, kuni elim ni, kuni mend ei eim numbii ni piilim. Nga owu ok eim ngenj tonu o mułum ei, anmbil kin pen silmin. ²² Ekii se wu endi epi sinałim wu ni kułum. Kułang kin, Gos nge enjel ok kin, eim sipik, Eiparam kin ende mundnjung. Pe nga wu ku ni epi pei sałiłim wu ei kułum. Kułang kin, sik tukpu to pendnjung. ²³ Pe wu ku ni epi pei sałiłim wu ni, dup konu kis ele mołpu kin, ngenj kumbii owundu sipi mułum. Mołpu kin, tonu kind kenim ni, Eiparam mułum konu ei turii mił mułang kin, Lasaras mandi mułang kin, ouni mulnjunguł. ²⁴ Pe wu ku ni epi pei sałiłim wu ok ku ngenj ele peng no endrim wu ni, wii dinga topu yi nrim. ‘Ernan Eiparam! Nim na kaimb sikin, Lasaras kindan eim angil ei noł kindpi tu wang kin, na anmbil ele kindang jii nimba. Na ya dup ele ngenj kumbii owundu piind,’ pa nim. ²⁵ Ba Eiparam yi nim, ‘Kingnan, na nim piikin ok ninim konj multun kunum ei, nim epi ka kankin si nołun; ba Lasaras epi kis minj nołum. Ba akip kunum ele, eim noman ka seng mułang kin, nim ngenj kumbii owundu piin,’ pa nim. ²⁶ ‘Epi endi eipi yi pałim ku. Sin mołmun konu ei, enim mołmun konu ei, Gos duł owundu endi sałim duł ei, wumb ya mołmun wumb ei, enim mołmun konu ele onerngii mon! Nga wumb orung mołmun wumb ei, nga ya sin mołmun konu ele, onerngii mon ku!’ ²⁷ Pe ok wu ku nin epi sałiłim wu ni yi nim, ‘Ernan, na nim kanip nind. Nim Lasaras kindan pupu, na ernan ngii konu ele ba,’ pa nirim. ²⁸ ‘Na engnan noł angil orung pei mołmun ei Lasaras pupu, ek dinga neng kin, piingii. Mon peng kin, engnan oł ei noman ak tunenjing kin, na ya ngenj kumbii sip ei moł konu ele, ongii ku, ei mon!’ pa nim. ²⁹ Ba Eiparam yi nim, ‘En enim Gos ek ka ni tor kindilmin wumb nge ek ni, Moses nge ek ei sałim, min mon? Seng kin, ek ei piingii,’ pa nim. ³⁰ Pe nga wu ni yi nim, ‘Wusa Eiparam! Ei kapli enermba mon! Wumb koltmun wu ei endi pupu nimba, ei kapli piik kin, noman ak tungii,’ pa nim. ³¹ Pe nga Eiparam ek nipi wu ei ngum, ‘Pe Moses kin Gos ek ka ni tor kindilim wumb nge ek poł ei piinenjing kin; nga wumb kułii mer tukpu ele angk tonu ok ningii ek ei, pii gii ninerngii mon ku.’”

17

Oł Kis Erpi Wumb Pii Gii Ei To Kindilim (Masyu 18:6-7,21-22, Mak 9:42)

¹ Pe Jiisas eim er se andiłim wumb kanpi yi nim, “Epi kanim kanim tonu omba ei je erang, wumb oł kis erngii. Ba wumb endi kis ei erang, wumb oł kis je erik mulnjung. Wumb endi oł kis erim wu ei, epi kis eim kin tonu wang kin, eim kaimb er mułmba. ²⁻³ Mon peng, wu ei mołpu, wumb kombur pii gii dinga pinałim wumb ei kin, oł kis erpi mułmba. Enim ku owundu endi sik kin, wu ei num goltum ele kan to pendik sipik, ep noł ele kindei!” nim. “Yi erangin kin, eim oł kis wu endi, wumb pii gii dinga pinałim oł kis je erngii ei, enermba, mon mendpi! Ei en enim kan kun er mułngii!

Pe nim angnim oł kis enim kin, nim eim ek dinga ngunjii. Nga eim noman ak tum kin, eim oł kis erim ei ni, ka enjii,’ pa nim. ⁴ “Pe wu endi eim nim kin oł endi kunum angil orung nga tał pei erim kin, nga wu ei, orung opu, noman ak tumbii nim kin opu, kunum angil orung nga tał ermba. Yi erim kin, nim eim oł kis erim ei, kil ngo, ka enjii.”

⁵ Nga Jiisas nge ek se andiłmin wumb, Owundu kanik yi ninjing, “Nim sin pii gii je erang opu kin, dinga pimba,” pa ninjing. ⁶ Pe Owundu yi nim, “Enim pii gii pałim ei, kuni ‘Maser,’ niłmin, mong kembis wii mił yi pim kin;

pe enim ond mong owundu tolum ond ei kanik yi ningii. 'Nim puł pei pir pukun, ep noł peł ele, nga polkun piinjii!' Nengin kin, ei kapli; enim ek ningii mił, ekii se sipi, piipi ba."

Kongun Wumb Etmin Oł Ei

⁷ "Enim konu ele wu endi mołpu kin, eim wu kongun wii elim wu ei, eim kindang pupu, kung siipsiip es tolum min, kongun mei ele akilim min, er andpi wang kin, eim mołpu yi nimba. 'Nim sikir wa! Kuni nunjii wa!' nimba min? ⁸ Min pe eim kin ek yi nimba; 'Nim, na kuni er kun er sekin kin, ninim kan takin kin, na kuni si mengkin tu wunjii. Tu wan kin, na kuni kin noł ok namb; nga nim kuni kin noł kin ekii se nunjii.' ⁹ Wu endi eim kin kongun wii er mołum wu ei, oł ka enim kin eim ka piipi ngumba min? Ei mon! ¹⁰ Yi pałim ei enim yi ku. Enim Gos ek nimba mił ei erngii ei kapli; ba enim yi ningii, 'Sin kongun wu wii, sin kongun ei minj enmin.'"

Wu Engki Kinj Tum Ei Jiisas Er Ka Erim

¹¹ Jiisas eim Jerusalem konu andlam ele andpi pum. Pupu kin, Sameriya ni konu Galilii konu ele tuk pum. ¹² Pe eim opu konu endi tor wang kin, ngenj kinj bumbum tum wu engki ok, eim kan sinjing ei, en enim konu turii mił engnjing. ¹³ Angk kin, ek nik wii dinga tok yi ninjing, "Jiisas tep wu owundu! Nim sin kaimb sinjii min?" ¹⁴ Pe eim en enim kanpi yi nim, "Enim puk, kulmał kałilmin wumb mołmun konu ele ngenj andan tungii. Tangin kin, kulmał kałilmin owundu enim kin kulmał kelangin kin wumb pei keningii." Yi neng pangin kin, en enim ngenj ei opu, ka erim. ¹⁵ Pe kinj bumbum tum wu mulnjung konu ele, wu endi eim kenim ni, eim ngenj ka seng kanpi kin, sikir orung pum. Pupu kin, Gos embe ambił tonu kindim. ¹⁶ Wu ei pupu, Jiisas simb ele gopsing pii poł mołpu kin, "Jiisas! Nim oł ka en!" pa nim. Wu ei eim Sameriya konu ele wu. ¹⁷ Pe Jiisas wu ei kanpi, yi nim, "Na piip mił, wu engki kinj bumbum tum ni piinj; ba wu angil orung nga kapil kapli kombur jili mołum? ¹⁸ Pe wu kombur ok, Gos embe ambił tonu kindngii onanmin? Ba ya wu konu eipi wu ei, mendpił om min?" ¹⁹ Pe eim kanpi, ek nipi ngum, "Nim angkin po! Nim nge pii gii je erang, er ka enim," pa nim.

Gos Sinim Wumb Tep Erpi Omba Enim (Masyu 24:23-28,37-41)

²⁰ Pe lo ek piik silmin wumb Jiisas kii sinjing, "Kunum ngenj Gos opu, sinim tep erpi omba?" Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, "Gos opu sinim tep ermba kunum ei, omba oł ei, enim ningil ele kinerngii mon!" pa nim. ²¹ "En enim piinmin! Wumb ek yi ninerngii, 'A ya ele mołum, mon orung mołum,' yi piinmin. Gos sinim ya tuk tep er kanpi mołum."

²² Jiisas eim nge er se andilim wu kanpi yi nim, "Enim nge noman ele ek dinga piingii. Pe mei mani nga opu wu kingam ei, omba oł ei kenmin; ba enim kan sinerngii mon! ²³ Enim mułngii konu ele wumb yi ningii, 'Orung ele mołum, a mon ya mołum. Ya onum, mon wuł onum, mon ał ele onum.' Yi nik erngii ei, enim piik, ekii sik punerngii, mon! ²⁴ Ei yi mił elim, kupu tilang enim, ei tonu, wuł, ał pułum. Pe wu mei mani, nga wu kingam opu mei ele wu kingam telim wu ei, eim omba kunum ei, sikir wang kin, wumb pei keningii. ²⁵ Ba ok wu ei, eim ngenj kumbii sipi erang kin, akip kunum ele mołmun wumb, en enim wu ei kin, buł ngungii," Jiisas yi nim. ²⁶ "Ok Nowa kanu mulk wumb oł yi tonu orum mił; nga ekii se, wu mei mani nga opu, wu kingam telim wu ei, yi ku erngii. ²⁷ Ok wumb pei yi erik puk, amb ngok, amb sik, kuni nok, noł nok, yi er pangin kin; Nowa eim noł kanu

owundu ele tuk purum kunum ei, wumb pei kulnjung poru nim. ²⁸ Nga Los multum kunum ei, wumb yi erik ku. Nol nok, kuni nok, kongun erik, epi emb talk erik, ngii takik, epi top erik sipik, nga wumb eipi kin ku sik, yi erik. ²⁹ Ba Los eim Sorom konu ei si kindpi purum ei, dup kin ku sulpa ni, ei konu kumb mił, muł elim epi ei, Gos kindang orum. Opu kin, wumb pei to kundrum. ³⁰ Pe yi ku, mei mani nga opu, wu kingam mołum wu ei, tor sikir omba kunum ei, oł yi ku ermba,” pa nirim.

³¹ “Kunum ele, wu endi ngii tondrung mołpu; nga mani opu, nirikring eim epi simbii nipi omba ei, kapli enermba. Yi mił ku, wu endi eim aka pin ele mułmba ei, nga orung pupu, ngii konu epi endi sinermba mon! ³² Enim Los ambim erim oł ei piingii. Amb ei ak to kan orung kind kanpi kin, eim ku mił połpu angrim. ³³ Wu endi eim noman konj kunum kunum mołpu kin, eim sipi orung simbii ni ermba wu ei, eim noman konj am ba. Pe wu endi eim nge noman konj ambiił gii ninarpi, mułmba wu ei, eim ekii kunum kunum ka mułmba. ³⁴ Na enim kanip nind. Akip kunum ele, wu tał ngii endeim ele or pingil ei, Gos wu endi sipi, endi pandang pimba. ³⁵ Pe nga amb tał eł elip, aka pin kongun ouni ełmbiił ei, Gos amb endi sipi kin, endi mundang mułmba. ³⁶ (Pe wu tał pani pin ele mułnguł ei, Gos wu endi sipi kin, wu endi mundang mułmba.)” ³⁷ Jiisas eim nge kongun wumb ek ei piik, kii sik yi ninjing, “Owundu, epi ei er omba mił nenj?” Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Wumb min epi endi kołpu palim konu ele, kei sikapi puk, kułou tok mołumun. Yi mił ku, mei mani opu wu kingam tałpi mułum ei, sikir tor omba kunum ei, wumb pei eim keningii.”

18

Ek Ekin Ei Ek Pii Kun Elim Wu Kis

¹ Jiisas ek ekin endi nipi, er se andilim wumb ngum, “En enim kunum kunum enim prei erik kin, enim ten kulk yi enerngii,” pa nim. ² Eim ek yi ni nim, “Konu owundu kos piilim wu endi mułum wu ei, Gos kin men tunalim. Nga eim wumb kin kaimb piinałim ku. ³ Amb endi wam kultum amb ei, konu ele mułang kin, kunum kunum amb ei opu, yi nilim. ‘Na nga opu orung wumb ei onmun. Nim na paki tokun kin, na kin kos piinjii,’ pa nilim. ⁴ Kos piilim wu ei ok, ‘Nam amb ei paki tunermbii,’ ni piim. Nga eim noman ele yi piim ei, ‘Gos kin mund mong kulermbii; nga na wumb ombu kin piinermbii ku,’ nilim. ⁵ ‘Ba amb ei wam kultum amb ei, na kin kongun owundu ngolum ei, na eim kos ele paki top nimbii,’ pa nim. ‘Kos piineramb kin, kunum kunum wang kin, na piip kis piimbii,’ ni piim.” ⁶ Pe Owundu ek yi nim, “Enim kos piipi kun elim, wu kis ei, nipi ek ninim ei, enim piyei! ⁷ Nimbiił erang Gos eim nge wumb sipi, mundum wumb ei, kunum kunum epin, tinga pei, Gos kin ke minj nik mołmun. Gos wumb ombu kos ele paki tumba min mon? Pe eim kunum kinan er mołpu kin, ekii se paki tołum min mon? ⁸ Na ek nip enim ngond. Gos eim wumb ombu sikir paki tumba. Ba ekii se, wu mei mani opu wu kingam wu ei, ekii se opu kenmba; ya mei ele wumb piił gii nik, prei erik, er mułngii min mon? Ei opu kenmba.”

Kulmal Kalilmin Wumb Kin Ku Takis Wumb Ek Ekin Ei

⁹ Wumb kombur en enim yi piinmin, “Sin oł ka erpin piił gii nipin mołmun,” ni piilmin. Piik kin, wumb kombur ei, wumb kis mołmun nik piilmin. Ba Jiisas ek ekin topu, wumb ei ngum. ¹⁰ Ngopu yi nim, “Wu tał Gos kin prei erngil, pendkil pukul, men ngii owundu ele tuk punjnguł. Wu endi ku takis silim wu, nga wu endi lo ek ekii sipi elim wu, wu tał punjnguł. ¹¹ Pe lo ek ekii sipi elim wu ei eim eipi pupu angpi, prei yi erim, ‘O Gos, na

wu kombur mił mon. Na nim kin ka piip ngond. Nga wumb epi waning sik erik, oł kun enarik kin, amb wam mołum ei wunduk enmin oł ei, na yi enał mon! Pe na ya wu ei ku takis sipi elim wu ei mił, na mon ku. ¹² Kunum kunum kongun endeim tuk ełe, kunum tał ni ku, na kuni nonarip mowii peł. Pep kin, kuni ni epi pei ei mok top engki erip, eipi epi kandip, endeim ni ku nim ngoł.' ¹³ Ba ku takis siłim wu ei, eim konu turii engim. Angpi kin, ei epin konu kinerim mon! Nipi kin, eim pepił ełe topu ek nim, 'O Gos, na oł kis eł wu. Gos nim na kaimb se!' a nim. ¹⁴ Na enim kanip nind; wu ei ku takis siłim wu ei, Gos nge ningił ełe wu ei, kun mołum; ba lo ek ekii sipi elim wu ei mon. Wu endi eim embe si tonu kindmbii ni ermba wu ei, Gos wu ei to mani kindmba. Ba wu endi, eim embe to mani kindmbii ni ermba, Gos wu ei, eim embe ambił tonu kindmba."

*Jiisas Noman Ka Ek Nipi Kangił Ngum
(Masyu 19:13-15, Mak 10:13-16)*

¹⁵ Pe kangił kembis Jiisas mołum konu ełe to wangin kin, Jiisas angıł tonu peng ełe kindpi, ek kengip ngumba ni tu wunjung. Ba Jiisas nge ek se andiłmin wu ombu kanik kin, wumb ek ngunjung. ¹⁶ Pe Jiisas kangıł kembis ombu wii topu, mandi sipi, ek yi nim, "Enim kangıł kembis ei kun erangin kin, na moł konu ełe wangin kin, Gos sinim tep erpi mołum oł ei, wumb pii gii pim kin, kangıł mił yi Gos oł ei sinmin," pa nim. ¹⁷ "Na ek ei keimi nip enim ngond. Gos sinim tep er mołum oł ei, tuk ba, ei kangıł yi mił; wu endi ek ei pii gii ninenim kin, Gos sinim tep er mołum konu ełe tuk punermin, mon!"

*Wu Num Ei Epi Pei Mołum
(Masyu 19:16-30, Mak 10:17-31)*

¹⁸ Pe Jura wumb nge wu num endi Jiisas kin kii sipi, ek ni ngołum. "Wu ka wii, na noman konj sip kunum kunum er mułmbii mił nenj?" ¹⁹ Pe Jiisas ek nipi ngum, "Nim na wu ka wii nin; ba Gos endeim mendpił ka wii mołum. Nimbił erang nim ek yi mił nin? Nim kan kun erkin piinjii. ²⁰ Gos kengip ek Moses ngurum ek ei nim piłin. Ek yi niłim, 'Ek kend tokun ninenjii; nim epi wangin enenjii; wumb to kundnenjii; amb wam mułmba amb ei wundnenjii; ninim arnim manim ek ningii ei piikin, ekii sinjii.'" ²¹ Pe wu num ni ek yi nim, "Na kangıł kembis kin moł; pe op wu dinga moł ei, na oł ombu poru ekii sip poru nił," pa nim. ²² Jiisas ek ei piipi, ek nipi, wu ei ngum, "Nim epi endi sinarpi nim kin, nim epi pei wumb ngokun, nga ku sinjii ku ei, wumb kurpu wii mułngii wumb ei ngunjii. Nim oł yi en kin, nim epi ka wii epin konu ełe sałim epi ei, am punałim mon! Epi ei nim sinjii. Pe nim na ond konu ełe ekii se oi!" pa nim. ²³ Ba wu num ni, ek ei piipi, eim noman embin to piim. Nimbił erang wu ei, eim ku nin epi pei sim ei, wakın top si kindip punermbii ni piim.

²⁴ Jiisas wu ei kanpi yi nim, "Wumb ku pei sałiłmin wumb ei, Gos sinim tep er mołum oł ei, singii ei, kaplı enermba mon! Ba wumb ei kongun dinga erik singii. ²⁵ Pe kung kamil ya gal alap mui gal tundii ełe mił ondu kembis ei tuk bii ni ermba; ba ei kongun dinga erpi, ngenj kumbii sipi tuk ba pałim. Yi mił ku, wu ku nin epi pei sałiłim wu ei, Gos sinim tep er mołum oł ei, simbii ni ermba; ba eim kongun dinga wii erpi, noman embin sipi, simba pałim ku." ²⁶ Wumb ek ei piik, yi ninjing, "Ek mon wu, wumb nii endi epi erpi kin noman konj sipi kunum kunum mułmba?" ²⁷ Ba Jiisas ek yi nim, "Epi endi wumb erngii kaplı enermba mon; ba ei Gos kaplı ermba," pa nim.

²⁸ Pe Piisa ek yi nim, "Piini! Sin kongundpun, ngii, mei, amb kangıł ni, epi si kindpin, nim kin ekii se onmun." ²⁹ Pe Jiisas ek nipi, eim er se andiłim wu

ombu ngum, “Na ek keimi nip, enim ngond. Wumb endi Gos sinim tep er molum ol ei, kongun paki topu erpi wu ei, eim amb angim nol, arim mam kangil ni, epi pei si kindpi omba. ³⁰ Wu ei nga akip Gos epi pei ngo orung kindpi ol ka erang kin, nga ekii se epin konu ka ele, noman konj kunum kunum sipi, ka mulmba,” pa nim.

³¹ Pe Jiisas eim nge ek se andilmin wu, engki nga ta! sipi, ek yi nip ngum. “Enim kinei! Akip sinim Jerusalem konu ele tonu punmun. Ok Gos ek ka ni tor kindilmin wumb ek mon polk, pei yi nik, wu mei mani opu wu kingam molum wu nik, ek keimi tor omba. ³² Pe nga Jura wu num kombur eim sik kin, wumb tilap eipi endi ngungii. Ngangin kin, wumb ei eim kin ek bu! morung nik, ol kis erik kin, jipambil tok erngii. ³³ Erik kin, kepil tok, ond peri ele to kundangin kin, nga kunum tekliki ele, nga konj angpi tonu ba,” pa nim. ³⁴ Ba Jiisas eim nge ek se andilmin wumb ei, ek ei pule pii pol tunenjing. Pe eim ek ei pule koi erim. Pe eim nge kongun wu ombu, eim ek ei pii kun enenjing.

*Wu Endi Ningil Tumbun Mulum Wu Ei, Jiisas Er Ka Erim
(Masyu 20:29-34, Mak 10:46-52)*

³⁵ Pe Jiisas eim Jeriko konu ele tor wang, wu endi ningil tumbun multum wu ei, andlam wer ele mulpu kin, wumb ku nin epi ngei, ni multum. ³⁶ Pe eim molpu piim ni, wumb pei onjung. Wangin kin, eim wumb kii sim, “Ei nimbil ol enmin?” a nim. ³⁷ Pe wumb eim kanik, yi ninjing, “Jiisas Naseres konu ele wu onum,” pa ninjing. ³⁸ Wu ni wii dinga tum, “Jiisas, nim King Deipis nge miyem ende wu. Pe nim Owundu molun, na kaimb se!” ³⁹ Pe wumb kumb se onjung wumb ei, eim ek ngunjung, “Nim ek tingnar!” ninjing. Ba wu ei, wii dinga nga tum. “Jiisas nim King Deipis nge miyem ende kingam, na kaimb se!” ⁴⁰ Jiisas opu angpi, wumb kanpi kin, ek yi nim, “Wu ei, ya tu wei!” nim. Wu ni mandi opu angang kin, Jiisas eim wu ni kii sim. ⁴¹ “Na nim kin, nimbil ol ermbii ni piikin nin?” Pe wu ni yi nim, “Owundu, na ningil ei, ka seng, kenmbii nip nind,” pa nim. ⁴² Pe Jiisas wu ei kin, ek nipi ngum, “Nim ningil ele tilang ermba ei, ninim nge pii gii je, er ka enim,” pa yi nim. ⁴³ Yi neng kin, sikir wu ni, ningil ka seng kenim. Wu ei, Jiisas pum konu ele, ekii se pupu, Gos embe ambil tonu kindim. Kindpi kin, wumb en enim ol ei, kanik kin, Gos embe ambil tonu kindnjing ku.

19

Jiisas Kin Sakiyas Takis Silim Wu

¹ Jiisas Jeriko konu ele tor pupu, nga bii ni pum. ² Wu endi mulum wu ei, embe Sakiyas. Wu ei, wu ku takis silmin wumb ei, tep er molulum. Wu ei, eim ku nin epi pei sahlim. ³ Eim Jiisas kenmbii ni piim; ba wumb pei onjung. Sakiyas eim wu osii peng kin, Jiisas kenmba mil pinerim. ⁴ Pe eim sikir kumb se pupu, ond endi ‘Sikimor’ nilmin ele, tonu pum. Pupu, molpu kin, Jiisas andlam ele, omba kenmbii ni mulum. ⁵ Pe Jiisas konu ele tor opu, kan tonu kindpi yi nim, “Sakiyas, nim ond si kindkin sikir mani wa! Akip na nim kin mulmbii,” pa nim. ⁶ Pe eim ka piipi, sikir mani om. Opu kin, Jiisas sipi, eim ngii konu ele sipim. ⁷ Pe wumb pei kanik kin, ek kis ninjing. Nik kin, yi ninjing, “Jiisas eim wu kis ei kin, or pimba punum,” ninjing. ⁸ Pe Sakiyas eim opu wumb kumb ele angpi, yi nim, “Owundu, akip na epi pei kulou to mondup kin, epi orung sip, wumb epi sinalam wumb ei ngumbii. Nga orung sipip, wu endi kin epi waning erir konu ele, wu ei kin, kunum kapil kapli sipi, ngo orung kindmbii,” pa nirim. ⁹ Pe Jiisas eim ek nipi ngum,

“Akip nim ni ninim nge wumb, ya ngii ele mołmun wumb ei, Gos sipi, orung sinim,” pa nim. Pe nga ek nipi, wumb ngopu yi nim, “Pe wu ei Eiparam nge tilap ende wu. ¹⁰ Wu mei mani opu wu kingam telim wu ei, wumb am punjung ei, sipi orung simba nge om.”

*Kongun Wu Engki Ku Sinjing Nge Ek Ekin Ei
(Masyu 25:14-30)*

¹¹ Wumb ek ei piyangan kin, Jiisas nga ek ekin topu ngum. Nimbil erang Jiisas eim Jerusalem konu ele mandi om. Wumb yi ku ni piinjing ei, Gos sinim tep er mołum ol ei, mandi tor omba enim, ni piinjing. ¹² Piyangan kin, eim ek ekin yi nim, “Wu Owundu endi konu turii endi pupu, king owundu mundangin mołpu kin, nga orung omba nge punum. ¹³ Wu owundu ei opu kin, eim ku engki mił sipipi, eim kongun wu engki wii topu, ku ngond ei sik, kongun erik mulngii. Mulangin kin, “Na nga orung ombii,” pa yi nim. ¹⁴ Wumb konu ende wumb ei, wu owundu kin kis piinjing. Piyangan kin, wu owundu ei, eim si kind pendpi pum. Pang kin, wumb kombur ekii se punjung. Puk kin, yi ninjing, “Sin wu ei king mulermba,” pa ninjing.

¹⁵ Ba mon, wu ni king mundangin kin, nga si kind orung om. Opu kin, yi nim, “Na ok ku ngunju wu ombu, wii tangin wangin,” pa nim. “Na piimbii, kongun erik ku nimberii orung sinjing ei, piimbii,” pa nim. ¹⁶ Pe wu endi kumb se opu yi nim, “Wu owundu, nim ku endeim mił na ngun ei, na kongun erip pup kin, kum endeim nga sinj,” pa nim. ¹⁷ Pe king ni yi nim, “Nim kongun wu ka, nim kongun ka en. Nim epi kembis ei tep ka en ei akip na nim kindamb pukun, konu ele owundu orung orung salim ei, konu engki pei tep enjii,” pa nim. ¹⁸ Nga kongun wu endi opu yi nim, “Wu owundu, nim ku endeim mił na ngun ku ni, kongun er piip kin, ku angil orung mił sinj,” pa nim. ¹⁹ Pe wu owundu yi nim, “Na nim kindamb pukun kin, konu ele owundu angil orung pei tep er mulnjii,” pa nim. ²⁰ Pe nga kongun wu endi om. Opu kin, yi nim, “Wu owundu, nim ku endeim mił ni, ya alap kin kum to pendinj palim,” pa nim. ²¹ “Nimbil erang na nim kenj ni, nim wu wumb kin ek nikin elin. Na kanip kin, nim kin mund mong kuls. Nim wumb eipi epi silin, nga kuni wumb eipi kuni ei silin.” Nga epi eipi nge nim sikin yi elin. ²² Pe king ei ek dinga nipi, kongun wu ei ngum, “Nim kongun wu kis, ninim nin ek ele, na nim kos er ngumbii. Keimi nim piin; na wu wumb kin ek dinga nip erip, epi wumb eipi nge ei pup sip kin, kuni wumb eipi nge sip ele nin min? ²³ Nim na ku ei mer ku beng ele tuk kind sen ele, kongun er pukun, na ku endi seng, nam op kin, simbii ei, nimbil erang kindnen?” ²⁴ Wumb mandi mulnjung wumb ei kanpi yi nim, “Enim wu ei, ku endeim mił ei, sik sipik, wu endi ku kum endeim salim wu ei ngei!” pa nim. ²⁵ Pe wumb yi ninjing, “Owundu, ei wu ku kum endeim sim,” pa ninjing. ²⁶ Eim ek yi nim, “Na enim kanip nind. Wu endi epi pei simba wu ei, epi nga na epi pei eim ngumbii. Nga, wu endi eim epi kembis simba epi ei, na sip orung simbii,” pa nim. ²⁷ Ba pe wumb na kin opu orung er nik, “Sin kin king mulermba ninjing wumb ei, na ya ele kumb ningil ele tu wuk, to kundngii!” pa nim.

*Jerusalem Konu Owundu Ele Jiisas King Mił Tuk Pum
(Masyu 21:1-11, Mak 11:1-11, Jon 12:12-19)*

²⁸ Jiisas ek ei nipi pendpi, eim andlam ele ok andpi pupu kin, Jerusalem konu ele tor pum. ²⁹ Pe eim pupu, Bespeis ni, Besanii konu ele mandi opu, komung endi, ‘Olip,’ wumb yi nilmin, konu ele tor pum. Pupu kin, eim nge ek se andilmbil wu tał kindang, kumb se punjnguł. ³⁰ Eim wu tał kanpi,

yi nim, “Elip konu orung ele pe! Pukul kin, konu endi tuk pu keningil ni, kung dongkii wa! endi, kan kul kindnjing palim ei ok wumb mulenjing kung dongkii ei, kan pos si mengkil, tu weh!” pa nim. ³¹ “Wu endi elip kii sipi, ‘Kung dongkii ei, nimbil erngil enmbil?’ Yi nipi nim kin, elip yi ningil, ‘Sil Owundu ei, kongun peng tu we! neng, enmbil pa ningil,’ ” pa nim. ³² Pe Jiisas wu ta! kindang pukul, kenjingil ni, Jiisas nim mil yi kenjingil. ³³ Pe wu ta! ni, kung dongkii kan pos sikil, pengil. Kung dongkii arim opu, kanpi yi nim, “Nimbil erang elip kung dongkii wa! kan posinmbil?” ³⁴ Pe wu ta! ni, yi ninjingil, “Sil wu Owundu ei, kongun peng tu we! neng, enmbil,” pa ninjingil. ³⁵ Pe wu ta! kung dongkii ni, Jiisas mu!m konu ele, tu wunjungul. Pe ei elip konduk ei sikil kin, tonu kung dongkii ele sengil kin, Jiisas tonu pe! ele mu!m. ³⁶ Jiisas kung dongkii ele mo!pu pang kin, wumb en enim nge wu Owundu onum ni piik, en enim konduk gul, and!am ele sengin pum. ³⁷ Pe eim opu, komung Olip ele mandi mani ba erang kin, pe eim nge ek se and!min pei wu ombu, ka ka piinjing. Piik kin, “Sin jep o! pei kenjpin,” nik, wii dinga tok kin, Gos embe ambil tonu kindnjing. ³⁸ Pe enim wii dinga tok, yi ninjing, “Owundu nge embe ele, king ei onum ni, Gos embe ambil tonu kindmba,” nik yi ninjing. “Pe epin konu ele emin ngo, ka sengli. Seng kin, nga Gos embe tonu mendpil pangli.”

³⁹ Pe lo ek piik ekii sik elmin wumb kombur, wumb tuk ele molk ei, piik yi ninjing, “Ek mon wu Owundu, nim nge ek se and!min wu ombu, ek ngo.” ⁴⁰ Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na enim kanip nind. Ek nik wii tok yi enerangin kin, kom ku ombu, kapli wii tok, ek tengingii,” pa nim.

⁴¹ Jiisas eim Jerusalem konu ele mandi opu, wumb ombu kanpi kin, ke nim. ⁴² Nipi yi nim, “Pe enim o! ka ombu piik, noman emin sek kin, ka piingii. Ba pe epi ombu koi er palim ei, enim kinerngii,” pa nim. ⁴³ “Ekii se kunum endi tonu omba ei, enim nge opu orung wumb ok, enim mu!ngii konu ele sik, pok pok erik, mei akikik, mei ngo tonu kindik monduk, enim kin opu ermin nik, yi erngii,” pa nim. ⁴⁴ “Pe nim kinganim no! ni, nim kin tuk mu!ngii wumb ei kin, pei to kundngii. Pe ku endi sik, ku endi pe! ele pindnerngii! Nimbil erang enim Gos opu paki tumba kunum ei, pii po! tunenjing,” Jiisas ek yi nim.

*Gos Ngii Owundu Ele Wumb Epi Top Enjing Ei Jiisas To Kindim
(Masyu 21:12-17, Mak 11:15-19, Jon 2:13-22)*

⁴⁵ Akip Jiisas eim men ngii owundu ele nirik pupu, wumb men ngii ele epi top er mulnjung ei, to tor kindim. ⁴⁶ Eim ek dinga nipi yi nim, “Gos nge ek ele, yi ninim, ‘Na nge ngii ele prei ngii simba;’ ba enim erangin kin, ngii kis mo!pu kin, ngii ei, koi er seng kin, wumb epi waning erik kin, er kis mondu mun.”

⁴⁷ Pe kunum kunum eim wu amb sipi, men ngii owundu ele, ek emb to ngopu yi elim. Erang kanik kin, lo ek pulmun wumb ni, lo ek piik ekii silmin wumb ni, wumb tep elmin wu num ombu ni, eim to kundngii nge and!am kurnjung. ⁴⁸ Ba wumb pei Jiisas eim ek piimin nik, eim endim konu ele wumb pei endinjing. Pe wu num ombu, eim kin ek endi nik, to kundngii nge and!am endi sinerim, mon.

20

*Wumb Jiisas Kii Sik, “Nim Nii To Mundum,” Ninjing
(Masyu 21:23-27, Mak 11:27-33)*

¹ Kunum endi Jiisas men ngii owundu ele ek ka nipi, wumb ngum. Pe lo ek piik ekii sik elmin wumb ni lo ek po!mun wumb ni, wu num ombu,

nirik onjung ku. ² Nga wumb ombu, eim kanik yi ninjing, “Nim sin kankin nei! Nim dinga ei, jili sikin okun nin? Nim noman dinga ei, nii ngopu ol ei, erii nim?” ³ Pe Jiisas ek nipi, wumb ombu ngopu ek nim, “Pe yi ku, enim na kii sinmin ol ei nge, enim kii simbii. Enim na ek nei! ⁴ Jon wumb nol pendilim ol ei, Gos epin konu ele dinga ngum min; ya mei wumb elmin ol ei, dinga sipi erim min?” ⁵ Pe wumb en enim yi ninjing, “Sinim ei epin epi pa yi nimin ei, kapli eim yi nimba, ‘Nimbi! erang enim eim ek pii gii ninenjing?’ nipi yi nimba,” yi ni piinjing. ⁶ Pe ‘Sinim wumb ol minj,’ pa nimin ei, wumb piik kin, Jon Gos ek kan ni tor kindilim wu nik, pii gii nik, sinim tungii,” pa ninjing. ⁷ Pe wu num ombu ek nik, Jiisas ngok yi ninjing, “Sin pii pol tunanmin,” pa ninjing. “Jon wumb nol pendilim wu ei, eim nge dinga konu jili silim?” ⁸ Pe Jiisas ek nipi, ngopu yi nim, “Yi mi! ku, na enim kanip ninerbii ei, na nipe dinga palim.”

*Kongun Wumb Kis Ei Nge Ek Ekin
(Masyu 21:33-46, Mak 12:1-12)*

⁹ Pe Jiisas eim ek yi nipi pendpi, ek ekin endi nipi, wumb ngopu yi nim, “Wu endi eim ond mong wain konu ei telim. Pe ond mong wain konu ei sipi, wumb kombur kongun erngii wumb ei ngang kin, ekii se wumb ei, ond mong wain orung kindngii ni ngum. Ngopu pendpi kin, eim konu turii endi pupu, kunum kinan mulmba pum. ¹⁰ Pe ond mong wain ei nolmun kunum mandi erang kin, ond mong wain arim ei, eim kongun wu endi kindang opu kin, wumb ond mong wain kongun er mulnjung konu ele om. Pe eim yi ni piim, ‘Kongun wu ombu, ond mong kuni aninga ngangin kin, tu wumba,’ nipi kindang om. Ba wumb kongun ele er mulnjung ei, kongun wu ei, kepil tok, ek ngok, wii to tor kindnjing. ¹¹ Pe nga, wu endi nga kindang om. Ba wumb yi ku nga erik, wu ei tok, eim kin ol kis erik, wii pui nengin kin, pum. ¹² Pe nga wu endi kindang om. Ba wu ei, kepil tok, miyem sik, olkup to tor kindnjing. ¹³ Pe wumb yi erangin kin, ond mong kuni arim ei, yi ni piim. ‘Na er erbii mi! nenj?’ nim. ‘Pe na kangi endeim ei na eim noman ngo! kangi ei, kindmbii ei, eim kapli ek nimba ek ei piingii,’ pa nim. ¹⁴ Ba kongun er mulnjung wumb ei, kencing ni, wu num ni kingam om. Kanik kin, en enim ek nik, piik enjing. Erik kin, yi ninjing, ‘Wu ei, eim arim nge epi eim simba wu ei, sin tamin! Topun kin, ya konu ei, sin sinim kongun er mulmun,’ pa yi nik mulnjung. ¹⁵ Pe wu ni ambil gii nik, sipik tor sipik, to kundnjung.

Ek ekin top yi nim, ‘Pe wu num ei wumb kongun wumb ei kin, nipe ol ermba?’ ¹⁶ Wu num ei opu, ond mong wain konu ele kongun enjing wumb ei, pei to kondpu kin, ond mong wain konu ei wumb eipi endi ngumba. Pe wumb en enim ek ekin ei piik kin, yi ninjing; “Mon peng yi enermba,” ni piinjing. ¹⁷ Ba Jiisas eim wumb kan orung kind kanpi kin, ek yi nim. “Ek ei nipe ek Gos ek polulmun ek pule er piimin min mon?”

‘Wumb ngii tekmin wumb ei, ngii tumunj ei si kindik; ba tumunj ei, ngii tumunj ok nge mendpil tonu orum.’

¹⁸ Pe wumb pei ngii tumunj ele, bok tunjung kin, wumb glas ming mi! tumb tumb ermba; min ngii tumunj ei, mani opu wumb topu nim kin, wumb ei kulngii ngenj kinerngii, kulman mi! ermba,” pa nim.

*Jiisas Siisa Kin Ku Takis Ngumba Nik Kii Sinjing
(Masyu 22:15-22, Mak 12:13-17)*

¹⁹ Jiisas ek ekin endi nipi kin, kulmal kalilmin wumb owundu ni, lo ek polulmun wumb ombu, piingii nge piipi nipi ngum. Ngang kin, pe kunum ele mendpil eim ambil gii ningii mi! pim; ba wumb pei mulangin kin, en enim mund mong enjing. ²⁰ Erik kin, Jiisas ermba ol endi koi er kan

mulnjung. Mulangin kin, eim ol endi ermbe ni kan mulnjung wumb ei, wu kombur kindangin ok, Jiisas eim ek nipi ermbe ei, ok kan mulnjung. Ok kan mulnjung wu ombu, ek kend tok, ek kun mił ninjing. Nik, “Eim ek yi nim,” pa nik kin, eim ambil gii nik, ek piipi kun elim wu, gapman owundu mulum konu epi sipngii enjing. ²¹ Pe wumb ombu, Jiisas kii sik, ek ninjing, “Ek mon wu, nim nin ek ei sin piinmin ei ek kun palim. Pe nim ek kun nikin, wumb ngokun elin. Pe nim wumb mei ele wumb pei, kankin ek ei, ek ende minj nikin pulun. Ninim Gos nge ek ei mendpił nikin, wumb ngokun yi minj elin. ²² Pe nim er piin mił nenj? Sinim Siisa wu owundu ei kin takis ngumun min mon?” ²³ Ba Jiisas eim ol kend tui ei enjing ei, Jiisas eim piim. Piipi kin, eim ek nipi, wumb ombu ngum. ²⁴ “Pe enim ku endi na andan tungii. Tangin kin, ku ele min men endi mołum ei, wumb nii mołum?” Pe wu ombu yi ninjing, “Min men ei Siisa mołum.” ²⁵ Pe Jiisas ek nipi ngopu yi nim, “Pe enim Siisa nge epi ei Siisa ngungii. Pe nga Gos nge epi ei Gos ngungii,” pa nim. ²⁶ Wumb pei mulnjung konu ele, ek neng kin, Jura wu num ombu, kunum endi eim ambil gii ningii pinerim. Eim ek nipi, orung kindim ek ei, piik noman embin tang kin, ek nik orung kindngii pinerang kin, gupu mum to mulnjung.

*Wumb Kolk Nga Konj Mołmun Nik, Jiisas Kii Sinjing
(Masyu 22:23-33, Mak 12:18-27)*

²⁷⁻²⁸ Pe wumb kolk nga konj tonu piinarik piilmin wumb tilap kombur ok, ek yi nilmin. “Wumb kulnjung wumb ei nga konj tonu punerngii,” nilmin wumb ombu, Jiisas kii sik yi ninjing, “Ek mon wu, Moses lo ek endi yi pulum. ‘Pe wu endi amb sipi, mołpu kin, kulmba ei, eim ambim kangil endi mulerim kin, eim nge angim amb ei simba. Sipi kin, eim angim nge kang ambil mengpi simba.’ ²⁹ Pe wu endi eim angim noł angil orung nga tał mulnjung. Wu kumna amb sim ei, kangil endi mingnarpi kin, kultum. ³⁰ Nga angim amb ei sim kin, eim kulum ku. ³¹ Kulang kin, nga angim endi sim ei ku, wu ni kulum. Yi mił, wu angil orung nga tał pei, amb endeim minj sik kolk, yi minj er puk. Wu angil orung nga tał pei ok, kangil endi mingnarik kin, kolk poru ninjing. ³² Nga ekii se, amb ei eim mendpił kultum ku. ³³ Pe wumb kulii, nga konj tonu ongii kunum ei, amb ei, wu nii ambim mendpił mulmba? Wu angil orung nga tał, amb endeim ele sinjing ei, wu nii amb ei, wam mendpił mulmba?’ ” pa ninjing.

³⁴ Pe Jiisas wumb ei ek nipi ngum, “Wu amb ni, akip kunum ele, en enim wu amb seng kin, yi enim. ³⁵ Wumb nii endi, Gos kunum ekii se kapli konj tonu ongii nimba wumb ei, noman konj kunum kunum sik mulngii wumb ei, wu amb sik erngii ei, pii poł tunałmin mon! ³⁶ Nga wumb ei, nga kulerngii. Nimbil erang, Gos nge enjel mołmun mił yi mulngii. Gos eim wumb ei tukpu ele, nga tonu konj sim ei, Gos eim kingam ambilam noł mulngii. ³⁷ Pe Moses wumb kulii ei, nga konj ok mulngii, pa yi nilim ku. Gos ok ek ka mer poł pendrim ek ei, Moses ond kembis endi dup nang kenim. Moses Gos Owundu ni, sinim kupenjpın noł ni, ek yi nim. ‘Eim Eiparam nge Gos; Eim Aisak nge Gos, eim Jeikop nge Gos mołum,’ pa nim. ³⁸ Pe Gos ei wumb kulii ei nge Gos mon. Ba wumb ok pei konj mołmun wumb ei nge Gos. Eim ningil ele, wumb pei konj mołmun.” ³⁹ Eim ek nipi ngang kin, nga lo ek pulmun wumb ek nik, orung kindik yi ninjing, “Ek mon wu, nim ek ka wii nin,” pa ninjing. ⁴⁰ Wumb ei mund mond kulk, nga ek endi kii sik erngii, pinerim.

Gos Wu Endi Mei Mani Kindang Om Ei Nii?
(Masyu 22:41-46, Mak 12:35-37)

⁴¹ Ba Jiisas ek nipi wumb ngopu kii sim, “Nimbi! erang, wumb molk, Krai Gos wu ei kindang na op wu ei, King Deipis nge miyem ende wu,” pa nimin.

⁴² “Mer mon Sam ele Deipis yi nirim,

‘Sin Owundu na Owundu kanpi yi nirim, Nim na angil tunding orung mulii!’ pa nirim. ⁴³ Nga ekii se, ‘Nim nge opu orung wumb sip kin, nim simb ele mani kindmbii,’ pa nim.

⁴⁴ King Deipis eim Krai Gos kindang wu ei, eim ‘Owundu’ nirim. Pe nimbi! erang, Deipis eim miyem ende wu ninmin?”

⁴⁵ Wumb pei molk, eim nim ek ei piinjing ni, Jiisas eim ek nipi, eim nge ek se andilmin wumb ngum. ⁴⁶ “Enim lo ek piik elmin wumb ei, ek ningii ei, enim piik kan kun erngii! En enim konduk ele olt endi kindik erangin kin, wumb keningii nik elmin. En enim yi piilmin; o! ei erpin, wumb konu kulou tungii ni, wumb men ngii ele konu ka wii keningii ni piilmin. Nga kuni owundu ei, sin sinim kumb ele pu mulamin kin, wumb keningii ni piik, enim embe tonu kindik, yi elmin. ⁴⁷ Pe wumb ei, en enim puk, amb wenjing kolmun amb ei, ngii konu ni, ku ni, epi ombu waning sik; ba wumb kumb ele prei kinan er puk elmin. Gos wumb mok tumba kunum ei, wumb ombu kos owundu singii,” pa nim.

21

Amb Kurpu Endi Gos Kin Epi Pei Ngum
(Mak 12:41-44)

¹ Jiisas eim men ngii molpu kenim ni, wu ku salilmin wu ambil ngolmun wu, en enim Gos nge men ngii ku konu ele Gos kin noman ka ku kindnjing.

² Pe eim kenim ni, amb endi wam kultum amb ei, epi endi sinalim amb, kurpu endi eim, ku kundii kembis ta!, mer Gos kin noman ka piik kindnjing konu ele, kindim. ³ Pe Jiisas eim ek nim, “Na ek keimi nip enim ngond. Ya amb kurpu ei, wam kulum amb ei, eim ku kindnim amb ei, enim wumb pei eipi kindnjing ku ei, to mani kindnim. ⁴ Pe enim wumb eipi ei, enim ku pei salim ei, enim epi wii Gos kin ka pii ngonmun. Ba amb ei, eim epi endeim sinalim; ba ei ku tu wupu ngonum. Nga eim kuni simba ku ei, sinalim, mon!”

⁵⁻⁶ Wumb kombur men ngii owundu ele nik ek ninjing, “Ngii ele kom ku mon ka wii ngunjung. Nga wu amb Gos kin noman ka epi kindnjing.” Nga Jiisas ek yi nim, “O! ei pe enim kaninmin ei, nga kis mulmba ei kunum endi simba kunum ei, ku endi tondrung pe! ele pinermba. Pei er kis erpi, konu orung orung pei eipi eipi mani kindmba,” pa yi nim.

O! Embin Tui Tonu Omba Jiisas Yi Nim
(Masyu 24:3-14, Mak 13:3-13)

⁷ Pe wumb eim kii sik, yi ninjing, “Ek mon wu, kunum nenj epi ei tonu omba? Epi ei omba kunum o! endi erang kin, sin kenmin kunum ei, mandi omba, min mon?”

⁸ Jiisas eim ek yi nim, “Enim kan kun er mulngii! Wumb kombur ok, enim kin ek kend to yungii. Ngok kin, wumb pei ok, na embe ei singii. Sik kin, yi ningii, ‘Wu ei na ond kunum mandi enim.’ Nik kin, yi erngii; ba enim ningii ek ei piik, pungii konu ekii se punerngii, mon!” pa nim. ⁹ “Wumb tilap kembis tuk ele, en enim nginma! enmin ningii, ku. Nga wumb tilap pei konu orung orung pei opu owundu enmin nik erngii ei, enim piingii; ba enim mund mong tunerngii mon! O! ombu ok tonu omba; ba kunum poru nimba kunum ei, sikir tonu onermba,” pa nim. ¹⁰ Jiisas eim wumb kanpi ek

nipi ngum, “Pe wumb tilap endi pupu kin, wumb tilap endi kin ermba. Pe wu king endi nge tilap ei pupu kin, king endi nge tilap ele opu erngii. ¹¹ Pe konu kopu owundu tonu omba; nga konu kombur kumb kuni owundu sepi kin, wumb ening owundu pimba ku. Nga kupu mul ele keningii ni, mul ei owundu erpi, of kanim kanim erang kin, enim mund mong erngii. ¹² Ba epi ombu tonu onerang kin, enim wumb ok, enim ambil gii nik kin, of embin tui kanim kanim erngii. Erik kin, enim sik sipik, men ngii ele kos piik kin, nga enim sik, kan ngok, yi erngii ku. Yi erik kin, enim na embe ambil to mani kindmin ni erngii nik sipik, king ngii konu ele gapman mulngii konu ele, enim sipngii,” pa nim. ¹³ “Yi erngii kunum ele, enim na ek ka ni tor kindngii. ¹⁴ Kunum ele en enim noman ele, piik dinga erik kin, nga nipe ek endi ok ni orung kindmin ni, yi piinerngii mon! ¹⁵ Na nam ek enim ngamb ek ei, keimi ni piik, ni tor kindngii. Enim kin noman ka ngop ermbii, nim. Enim nge opu orung wumb ei, enim ek tok kindik, enim to mani kindmin ni erngii ei, kapli enermba. Na enim nip ngunj ek ei, kapli dinga pimba. ¹⁶ Arnim manim ni, angnim ni, miyem ende wumb ni, pul wumb ok, enim nge opu orung wumb kin ngungii. Ngok kin, kombur en enim mulngii wumb ei, kombur to kundngii ku. ¹⁷ Pe wumb pei enim kin popul kis singii ei, nimbil erang enim na embe ambil tonu kindngii. ¹⁸ Gos epi ei piinerim kin, enim nge peng enjin ei, endi am punermba mon. Gos wumb pei noman tuk piinim ku. ¹⁹ Kunum kunum en enim dinga kind er mulnjung kin, kapli en enim noman konj mendpil singii.

²⁰ “Ba enim molk kinangin kin, opu wumb ok Jerusalem konu owundu ele orung orung onjung kin, enim pii pol tungii ei, Jerusalem konu ele owundu ni, konu er kis mundngii kunum ei, mandi enim ni piik mulngii,” pa nim. ²¹ “Kunum ele, wumb jura konu ele molmun wumb, ei sikir puk kin, tonu komung ele pungii. Nga Jerusalem konu ele owundu tuk molmun wumb ei, tungu puk, konu eipi eipi simba konu ele pungii. Nga wumb konu orung orung ele torung molmun wumb ei, nga konu ele tuk punerngii. ²² Kunum ele, of kis elmin wumb ei, Gos wumb ombu kin kumep ngumba ei, mer Gos mon ele palim ek ei, pei keimi pimba. ²³ Kaimb kunum ele, amb kangil am ngopu mulmba min, kangil mulang mulmba amb ei, kaimb er mulngii! Of embin tui ele, konu orung orung tonu wang kin, Gos eim popul sim mil ei, eim wumb ombu kin kos erpi ngumba. ²⁴ Wumb ei tui pei nupu poru nimba. Nga opu orung wumb ok, kan ngok, konu eipi orung orung pei kindngii. Wumb tilap eipi simb ei, Jerusalem konu ele kembngii. Yi er mulangin kin, wumb tilap eipi kunum ei, Gos to mundum kunum ei, poru nimba,” pa nim.

*Gos Kindmba Wu Ei, Wu Kingam Omba
(Masyu 24:29-31, Mak 13:24-27)*

²⁵ “Nga tonu mul ele eni ni, kanjip ni, oi ombu, of kanim kanim erngii. Mani mei ele konu orung orung, wumb en enim, of embin tui peng mulangin kin, ep nol topu, gur gali nipi ermba ei, wumb piik mund mong erngii. ²⁶ Wumb pei en enim mei ele tonu omba ei, noman embin to piingii. Pe wumb kufmun ni piik kin, noman pepi kun enerang mulngii. Nimbil erang tonu mul ele oi ni, kanjip ni ombu, olup, ermba. ²⁷ Of ei tonu wang kin, molk keningii ni, Gos kindang opu mei wu kingam telim ei, eim kupu pel ele omba. Opu kin, eim dinga owundu peng kin, nga eim tilang owundu ka wii ei, erang kin omba. ²⁸ Nga ekii se, of ombu tonu wang kin, enim kunum ele angk, en enim peng kan tonu kanik er mulngii. Nimbil erang, sinim kis mulamin kin, of embin tui tonu orum ei, Gos sinim paki tumba nge kunum ei, mandi erang orum,” pa nim.

*Ond Pik Ei, Konu Eni Ba, Min Kumb Tumba Ei, Andan Tolum
(Masyu 24:32-35, Mak 13:28-31)*

²⁹ Nga Jiisas eim ek ekin endi nipi ngopu kin, yi nim. “En enim ond mong pik kanik kin, nga ond eipi pei kanik erei!” pa nim. ³⁰ “Pe enim kinangin kin, ond ei, ongu! konj topu nim kin, konu eni owundu ba, enim nik, yi piingii. Akip kunum ei kuni mong po! tonum. ³¹ Yi mi!, enim o! ombu kinangin yi mi! erpi nim kin, en enim piingii. Gos sinim tep er mu!mba kunum ei mandi omba, enim ni piingii!” pa yi nim.

³² “Na ek keimi nip enim ngond. Wumb kunum ele wumb konj mu!ngii kunum, ei epi ombu tor omba. ³³ Mu! kin mei poru nimba; ba na ek ei poru ninermba,” pa yi nim.

³⁴ “Ba enim kan kun er mu!ngii! Mon pim kin, enim no! kunum kunum nok wulu pang kin, en enim molk, ngenj epi ele noman piingii; ei mon! Pe enim noman ka peng mulenjing kin, Gos kindmba wu ei, wu kingam omba kunum ei, sikir tor omba. Eim omba ei yi mi!; kung min, kei endi, karip tan sikir pupu kin, kei min, epi mondnum mi!, yi sikir omba. ³⁵ Epi ei tonu omba kunum ei, wumb mo!mun konu ele orung orung pei tonu omba. ³⁶ Kunum kunum en enim kan kun er mu!ngii! En enim Gos kin kunum kunum prei er mu!angin kin, Gos enim dinga ngumba. Ngang kin, o! embin tui enim kin tonu ombii ni ermba; ba enim pii! gii nik, dinga pimba. Peng er molk kin, wu kingam Gos mei mani kindrim ei, kumb ele engingii,” pa nirim.

³⁷ Kunum kunum Jiisas wumb pei sipipi, Gos ngii owundu ele, wumb ek nipi ngopu, yi elim. Ba emii peng, eim pupu, komung Olip ele mo!ulum. Mo!pu er pepi kin, Jerusalem konu men ngii orung om. ³⁸ Nga wumb en enim ngii konu pek, kupiiring ok Gos ngii owundu ele Jiisas nge ek ka piilmin.

22

*Juras Ek Dinga Nipi, Jiisas Sipi Kin, Noman Pim Wumb Ngum
(Masyu 26:1-5, Mak 14:1-2, Jon 11:45-53)*

¹ Pe kunum endi bres yiis punenim kunum ei, kuni owundu, ‘Pasopa,’ ni!min kunum ei, mandi erim. ² Pe ku!ma! ka!i!min owundu ni, lo ek piilmin wumb ni, en enim wumb pei mulnjung ei, mund mong tunjung. Mu!angin kanik kin, en enim yi ninjing, “Sinim Jiisas koi erpin kin, er to kundmun, mi! nenj?” a ninjing.

³ Pe Seisen Juras noman ele tuk pum. Nga Juras eim ‘Eskeriyas,’ ni!min. Jiisas eim nge ekii silmin wumb ende wu engki nga ta!, ei nge wu. ⁴ Pe Juras eim pupu, ku!ma! ka!i!min owundu kin, men ngii ele tep mo!ulum wu ombu ni, kanpi nim. Eim Jiisas sipi, wumb ngumba ei nge er endim. ⁵ Yi ngang kin, wumb en enim ka piik, ku nin epi sik kin, wu ei ngumun, ninjing. ⁶ Pe Juras eim kap!i nipi, eim Jiisas sipi, wumb ngumba ei nge, kanpi endim. Eim kunum endi mo!pu kenim ni, wumb pei Jiisas kin mulenjing.

*Jiisas Kin Ekii Sinjingi! Wu Ta!, Kuni ‘Pasopa’ Er Ka Enjingi!
(Masyu 26:17-25, Mak 14:12-21, Jon 13:21-30)*

⁷ Pe kunum ei, bres yiis punerim kunum ei, tonu wang kin, wumb kung siipsiip wa! endeim ni, to ka!i!min ei, ‘Pasopa’ pa ni!min. ⁸ Pe Jiisas eim Piisa kin, Jon te! konu endi ele kindpi yi nim, “E!ip puku! kin, ‘Pasopa,’ kuni er kun erangil, sinim kuni numun,” pa nipi kindim. ⁹ Wu ta! eim kanki!, yi ninjingi!, “Nim piin! Si! konu jili er kun ermbi!?” ¹⁰ Pe Jiisas ek yi nim, “E!ip konu owundu ele tuk pangil kin, wu endi no! ming endi sipi, tu wumba konu

ele, ekii se pukuł kin, wu ei ngii jili nirik ba, konu ele, elip nirik punguł. ¹¹ Pe elip ngii ei, arim mułmba ei, kankił ningił, ‘Ek mon wu ek yi nim, Na nge ek se andiłmin wu engki nga tał ei kin, kuni numbii palting ele, jili sałim?’ ¹² Yi nengił kin, wu ei eim ngii tondrung ele palting owundu endi sałim ei, ngang kin, elip sinim kuni ‘Pasopa’ er kun er singił,” pa nipi kindim. ¹³ Wu tał ni punjingił. Pukuł kin, kenjingił ni, Jiisas nim mił yi kenjingił. Kankił kin, kuni ‘Pasopa’ nungii nge, er ka enjingił.

*Jiisas Kin Ekii Sinjingił Wu Tał, Kuni ‘Pasopa’ Er Ka Enjingił.
(Masyu 26:26-30, Mak 14:22-26, 1 Korin 11:23-25)*

¹⁴ Pe kuni nungii kunum seng kin, Jiisas ni, eim er se andiłmin wu kin, tonu peł ele molk kin, kuni nok mulnjung. ¹⁵⁻¹⁶ Kuni nok molk kin, Jiisas yi nim, “Na ek keimi nind. Na enim kin kuni ‘Pasopa’ endi nop moł ei, na ka piind. Ekii se ngenj kumbii simbii. Nimbii erang ‘Pasopa’ kunum nga simba ei, na enim kin, kuni endi nunerbii, mon! Nga Gos sinim tep er mułmba kunum ei, peni ele wang kin, oł ei ek keimi pimba,” pa nim. ¹⁷ Eim ming kap noł wain endi sipi kin, Gos kin prei erim. Nga eim yi nim, “Enim noł wain ming kap ei, endeim endeim ni nui!” nim. ¹⁸ “Na ek keimi nind. Akip min ekii se, mering pei, na ond mong noł wain ei nunerngii mon! Nga Gos sinim tep er mułmba kunum ei tonu omba,” pa nim. ¹⁹ Nga bres sipi kin, Gos kin prei erpi, ngopu kin, Eim bres engin tum. Topu kin ek yi nim, “Bres ei na ngenj mił molum. (Na ngenj ei enim paki tond; enim nok kin, na kin piik er mułngii! ²⁰ Nok poru nengin kin, nga yi mił ku erpi, ming kap endi, ond mong noł wain mułum ni sipi, yi ku erang kin, nok poru nengin kin, yi nim; “Noł wain ei, enim kin oł konj endi erip ngond. Yi mił enim Gos nge wumb nanim kin, tep to mołpun, o ende punmun. Nga ming kap ond mong noł wain mułum ni, sipi kin, yi ku erim. Erpi kin, yi nim; ming kap ond mong noł wain ei, na enim kin kondrak konj endi end ei, na miyem mił peng kin, enim kin paki to ngond.)

²¹ Ba wu endi na sipi kin, wumb opu orung wumb angii ele pendmba ei, akip sił kuni ende nopuł kin, peł ele ende mołmbuł, wu ei minj. ²² Wu ei, mei mani opu wu kingam pim ei, Gos eim noman piim mił yi erim. Ba wu ei wu kingam sipi kin, wumb opu orung wumb ngumba wu ei, na kaimb sind,” pa nim. ²³ Jiisas eim ek yi neng mił, wu ombu en enim endeim endeim ni, ek nik, kii sik, piik piik enjing. Erik kin, “Sinim kin wu nii endi oł ei ermba?” enim yi kii sinjing.

²⁴ Pe eim nge ek se andiłmin wumb molk kin, ek mił enjing. Erik kin, yi ninjing, “Sinim mołmun konu ele, wu nii owundu mołum?” ²⁵ Pe Jiisas ek nipi ngum, “Wumb king eipi ei konu eipi eipi mołmun ei, king en enim noman dinga peng kin, king owundu molk wumb tep erik, wumb yi mił ninjing. Nga en enim embe ele oł ka erik, wumb ngok elmin. ²⁶ Ba wu endi, wu num mułmbii nipi ermba wu ei, wu kongun wii mił mułmba. Nga wu noman peng wu owundu mułmbii ni piimba wu ei, kongun wu mił, enim paki topu ngopu kin, kongun erpi mułmba. ²⁷ Wu nii endi wu owundu mołum? Pe wu kuni kałpi tu wułum wu ei, min tonu peł ele mołpu kin, kuni nołum wu ei min? Nga en enim yi ku ni piik, kuni peł ele mołpu kin, kuni nołum wu ei mendpił. Ba na enim mołmun konu ele tuk mołup kin, kongun wu mił, enim paki top moł,” pa nim.

²⁸ “Epi kanim kanim oł embin tui na kin tonu onum kunum ei, enim na wak tunenjing; ba enim na kin mulnjung. ²⁹ Na nge Ernan sinim tep er kanpi mołum, Eim noman dinga ei na ngum. Akip na noman dinga ei, enim ngamb kin, enim mułngii,” pa nim. ³⁰ “Nam enim tep er mułmbii noman

dinga ei, enim kuni peł seng kin, nok mułngii. Pe enim ok, King mił molk, Esrel wumb engki nga tał, wumb tilap ei kin, kos piłmin wu mił, mułngii.”

*Piisa Nim Nam Buł Ngunjii, Nipi Jiisas Yi Nim
(Masyu 26:31-35, Mak 14:27-31, Jon 13:36-38)*

³¹ “Saimon! Saimon! Nim piikin; pe Seisen eim enim kin kuni mong wiis elmin ol ei mił, enim kin yi ku ermba. Ei eim enim kin mok topu wumb dinga molałmin wumb nin, nga dinga molmun wumb, kapli kongun erpi sipi, eim andlam ele kindmbii ni ermba ei, dinga mił molałmin kin, wumb wii mił molmun. ³² Ba na prei erip kin, nim Saimon paki tunj ele nge nim pii gii ei, dinga pimba. Ekii se nim noman ak tokun orung on kin, ninim angnim nol paki tunjii,” pa nim. ³³ Piisa ek yi nim, “Owundu, na er kun er mol. Nim kin kan ngii ele ouni bil; nga nim kulniji ei, na er kun er mol, na nim kin ouni kulmbuł,” pa nim. ³⁴ Jiisas ek nipi yi nim, “Piisa, na nim kanip nind. Akip kunum ele epi peng kin, kei kultu wii tunenerang kin, nim ek kunum tekliki ninjii, ‘Na wu Jiisas ninmin, ei na kinal!’ pa ninjii.”

³⁵ Pe Jiisas ek yi nim, “Ok na enim kindinj ei, enim ku ni, kon ni, simb su ei sipnerei! Kunum ei, enim epi endi simin ni piinjing min mon?” Pe en enim yi ninjing, “Sin ol endi yi enerim mon.” ³⁶⁻³⁸ Enim Jiisas ek nipi ngopu yi nim, “Pe enim tuk molmun wu endi ku kon pimba ei simba. Nga kon yi ku. Wu endi tui kepil sinerim kin, eim kon takis ei sipipi, ku sipi, tui kepil top ermba. Erpi kin, tui kepil simba,” pa nim. Pe wumb yi ninjing, “Owundu, nim ya kan! Sin tui kepil tał sałim.” Eim yi ni piim, “Enim na ek ei pii pol tunenjing. Eim yi nim, ‘Ek ei kapli poru nim,’ pa nim. Na enim kanip nind, Gos ek ok pulum yi nirim, ‘Enim ol kis elmin wumb mił, eim kulou tum,’ pa nim. Nimbil erang ek ei, na nind mił, keimi tonu omba. Gos mon ele na ek nim ek ei, akip keimi tonu onum.”

*Gesemania Konu Ele Jiisas Prei Erim
(Masyu 26:36-46, Mak 14:32-42)*

³⁹ Jiisas eim anda pupu, tonu komung Olip ele, ba pum ei, eim kunum kunum prei erpi, yi elim. Ol ei erang mił, eim nge er se andilmin wumb ombu, ekii se punjung. ⁴⁰ Pe eim konu ele opu kin, ek nipi er se andilmin wu ombu ngum, “Enim prei erangin kin, epi kis endi erangin kin, kenmbii nip tonu omba epi ei enim kin onermba,” pa nim. ⁴¹ Pe nga eim wu ombu mondpu kin, eim konu eipi mandi pum. Pe eim simb gopsing pii pol molpu kin, prei erim. ⁴² Jiisas eim wumb epi kis kanim kanim eim kin tonu wang kin, eim arim kin ke nipi, ek ekin yi topu nim. “Arnan! Nim na ming kap embin tui ei, na numbii ni piin kin, ninim noman ele sinjii. Ba nim na noman ele, nim ekii sinenjii mon. Ninim noman ele piikin enjii,” pa nim. ⁴³ Jiisas eim Gos kin prei er mułang kin, pe tonu epin konu ele enjel endi mani opu kin, eim dinga ngum. ⁴⁴ Jiisas eim noman embin kis piipi kin, eim prei dinga erpi mułang kin, eim kurun ei, miyem mił opu, mei ele mani pum.

⁴⁵ Pe eim prei er pendpi angpi kin, eim ek se andilmin wumb mulnjung konu ele pum. Pupu kenim ni, or pinjing kenim ni, en enim noman embin tang kin, piik pinjing, kenim. ⁴⁶ Pe Jiisas ek nipi yi nim, “Enim nimbil erang, enim or palmin? Enim konj kind, angk prei erei! Mon pim kin, ol kis endi enim kin tonu omba,” pa nim.

*Juras Jiisas Sipi, Opu Orung Wumb Ngum
(Masyu 26:47-56, Mak 14:43-50, Jon 18:3-11)*

⁴⁷ Jiisas eim ek nipi mułang kin, wumb tilap owundu endi onjung. Wu endi Juras nilmin wu ei, Jiisas nge ek se andilmin wu engki nga tał tuk

molmun wu endi eim kumb se om. Eim mandi opu kin, Jiisas kin kumb gupu to numba nge om. ⁴⁸ Ba Jiisas ek nipi Juras ngum, “Juras, nim wu kingam ei, nim eim gupu to nokun sikin kin, opu orung wumb ngunjii min?” ⁴⁹ Jiisas eim nge ek se andilmin wumb molk, kenjing ni, o! ei tonu omba enim nik, Jiisas kanik kin, yi ninjing, “Owundu, sin tui kepil sipin kin, wumb ei tumun, min mon?” ⁵⁰ Yi nik kin, wu endi tui kepil tang kin, kulmal kalilim owundu nge kongun wu ei, eim nge kom orung angil tundung orung, kilip topu mani om. ⁵¹ Ba Jiisas kanpi yi nim, “Mon! O! ei si kindeil!” pa nim. Yi nipi kin, wu ni kom ele embilang kin, kom ni, nga ok pim mil, pim.

⁵² Pe Jiisas ek nipi, kulmal kalilim owundu ombu ni, men ngii owundu ele tep molmun wu ombu ni, wumb num pei, wumb eim ambil gii ningii nge ok wumb ei, Jiisas yi nim, “Enim tui nin, kepil epi ei sik kin, tu wunmun ei, enim waning wu endi tungii nge onmun min?” ⁵³ Na enim kin kunum kunum men ngii owundu ei molmun. Ba enim na peng ele, enim angil embilamin, mon. Ba akip kunum ei, enim kunum seng enim. Akip Seisen emii ele molpu kin, epi kis elim ei nge, dinga akip tor onum,” pa nim.

Piisa Ek Yi Nim, “Na Jiisas Ninmin Ei, Na Kinal.”

(Masyu 26:57,58,69-75, Mak 14:53,54,66-72, Jon 18:12-18,25-27)

⁵⁴ Jiisas eim ek nipi poru neng kin, wumb ombu eim ambil gii ni sipnjing. Pe wumb ei, eim sipi kin, kulmal kalilim owundu ngii konu ele tuk sipnjing konu ele, Piisa eim ekii se pum. Pupu kin, konu turii mil molpu, kan muum.

⁵⁵ Ngii owundu kung gui tukrung ele engim konu ele, dup kalk muljung konu ele, Piisa tep to muljung ku. ⁵⁶ Kongun amb endi molpu kenim ni, Piisa eim dup ele muum kenim. Amb ni, eim kanpi kin, yi nim, “Wu ei, Jiisas kin tep to molum wu,” pa nim. ⁵⁷ Ba Piisa ek nipi, “Mon!” pa nipi yi nim, “Amb, wu ei, na kinal!” ⁵⁸ Ekii se nga, wu endi Piisa kanpi kin, yi nim, “Nim eim nge tilap ende,” pa nim. Ba Piisa yi nim, “Kawukeiya! Na mon!” ⁵⁹ Molang kin, nga ekii se, wu eipi endi pupu yi nim, “Keimi mendpil, wu ei, eim kin tep to andilim wu. Eim Galilii konu ele wu,” pa nim. ⁶⁰ Ba Piisa ek dinga nipi ngopu, yi nim, “Wu, nim nin ek ei, na pii pol tunand.” Piisa eim ek yi nipi mulang kin, kei kultu wii tum. ⁶¹ Pe Owundu eim ak topu, Piisa kenim. Pe Piisa eim piim ni, Owundu ek endi eim kin nirim ek ei piim. Ek ele nge, eim kei kultu wii tunermba kunum ei, nim yi ninjii, “Na Jiisas kinal, pa nikin, kunum tekliki enjii,” pa nirim. ⁶² Pe Piisa eim tor pupu, ke dinga wii nim.

⁶³ Wumb Jiisas ambil gii nik, ek ngok, kepil tok enjing. ⁶⁴ Pe wumb Jiisas eim ningil ele, alap pandi to pendik, kepil tok, yi ninjing. “Pe nim ek ni tor kindilim wu mendpil min mon; ek ni! Wu nii nim kepil tonum ei, ninjii,” pa ninjing. ⁶⁵ Wumb ek kis kanim kanim nik, eim kin ngunjung.

Kaunsil Wumb Ningil Ele Jiisas Kos Enjing

(Masyu 26:59-66, Mak 14:55-64, Jon 18:19-24)

⁶⁶ Ekii se konu eni tang kin, Esrel wumb num ei ni, lo ek piilmin wumb ni, ek kengip tolmun wumb ni, Gos kin kulmal kalilim wumb ni, ok kulou tok molk kin, Jiisas sik sipik, kaunsil muum konu ele sipik, yi ninjing. ⁶⁷ “Nim sin kan kin, ‘Na Gos er salim wu kindang, Krais,’ pa nikin, ei keimi min mon?” Pe Jiisas ek nipi ngopu, yi nim. “Na enim kanip nimbii; ba enim pii gii ninerngii. ⁶⁸ Nga na enim kin ek kombur kii simbilii nim kin, enim na ek ei ni orung kindnengii, palim. ⁶⁹ Ba pe ekii se, kunum kunum mei mani opu wu kingam ei, eim Gos angil tundung ele mulmba konu ei, Gos eim dinga wii salim,” pa nim. ⁷⁰ Pe wumb yi ninjing, “Nim ek ei nin ei, nim Gos kingam

moʻlum min?” Pe eim ek yi nim, “Enim ninmin ek ei, na mendpiʻ.” ⁷¹ Nga wumb en enim yi ninjing, “Sinim nipe ek nga nipin kii simin? Eim gupu ele, ek ei ninim, sin sinim piinmin, ei poru!”

23

Pailos Kumb Ele, Jiisas Kos Enjing (Masyu 27:1-2,11-14, Mak 15:1-5, Jon 18:28-38)

¹ Yi nik kin, wumb pei eim sipik, Pailos muʻlum konu ele sipnjing. ² Pe kos piingii nge nik, eim kin ek yi ninjing. “Sin wu ei kenjpin ni, eim sin wumb tilap ele, elmin oʻ ei, eipi erpi elim. Pe eim sin ku takis Siisa ngoʻmun ei, eim mon nipi, eim ‘Nam Gos kindang wu Krai nipi, nam King,’ pa nipi, yi elim,” pa ninjing. ³ Pe Pailos eim kii sim, “Nim Jura wumb King min?” Pe Jiisas eim ek nipi, orung kindpi, ek yi nim, “Ninim nin miʻ yi,” pa nim. ⁴ Pailos ek nipi, kuʻmaʻ kalilim owundu ni, wumb pei kanpi yi nim, “Na wu ei, erim oʻ endi kan sinand, mon!” pa yi nim. ⁵ Ba wumb ek dinga nik, yi ninjing, “Eim ek nipi wumb ngang kin, wumb eim ek piik, Jura konu ni, konu orung orung pei, mund mong elmin. Pe Galilii konu ele, eim er opu opu ya ele onum,” pa ninjing.

Nga Jiisas Sipik, Eros Kin Kos Enjing

⁶ Pailos eim ek ei piipi kin, wumb kii sim, “Wu ei Galilii konu ele wu min?” ⁷ Nga wumb eim kanik yi ninjing. Pe eim piim ni, Jiisas nge konu ei, Galilii konu orung ele, Eros tep elim konu ei piinim. Kapli Pailos ek ei piipi kin, nga kindang pupu, “Eros moʻlum konu ele orung pangli,” nim. Kunum ei, Eros Jerusalem konu ele muʻlum. ⁸ Eros Jiisas kanpi kin, eim ka piim. Nimbil erang Jiisas ek ei Eros piim; ba kunum kinan, eim Jiisas kenmbii ni piipi muʻlum. Eros eim yi piim, “Jiisas jep oʻ endi erang, kenmbii,” ni piim. ⁹ Yi piipi kin, Eros eim epi pei Jiisas kin kii sim; ba Jiisas eim ek endi nipi kin, orung kindnerim, mon! ¹⁰ Kuʻmaʻ kalilmin owundu ni, lo ek piilmin wumb ei ok, mandi angk kin, Jiisas kos erngii nge, ek dinga kind ninjing. ¹¹ Eros ni, eim nge opu ond wumb ni eim ek ngok, ek kis kanim kanim nik erik, konduk ka wii endi mon kanim kanim muʻlum kon ei kindik kin, nga eim Pailos muʻlum konu ele orung kindnjing. ¹² Kumb ok, Eros eim Pailos kin opu elmbik; ba pe el elip, ek ka nikil, ende punjingul.

Pailos Yi Nim, “Ond Peri Ele Nil Tei!” Nim (Masyu 27:15-26, Mak 15:6-15, Jon 18:39-19:16)

¹³ Pe Pailos eim kuʻmaʻ kalilmin owundu ni, wu num ni, wumb pei ok kuʻlo tei nipi, wii tum. ¹⁴ Pe eim ek nipi, yi nim, “Enim wu ei ya sik tu wunjung ei, yi ninjing, ‘Wu ei sin tilap ele, ek nipi wumb noman er kis elim,’ nik, tu wunjung. Pe na wu ei, enim kumb ele ek nip, wu ei kii sind; ba eim enim enmin ek ei, endi neng kin, na piinand. Wu ei, oʻ endi enerim. Sinim wu ei kin, kos ermin miʻ mon! ¹⁵ Nga Eros eim erim oʻ endi enerim, mon ku! Nga ei eim orung kindang onum. Piinmin! Wu ei, oʻ kis owundu endi erang kin, sinim kapli, eim to kundmun. ¹⁶ Pe na wu ei kepil top kindamb kin, orung pangli,” nim. ¹⁷⁻¹⁹ (Ba en enim elmin oʻ ei, yi kor owundu kunum ei, kan ngii palmin wu ei, endi tor kindilim.) Pe wumb pei wii tok kin, ek dinga nik yi ninjing, “Wu ei to kondkun, Barapas kindan kin, sin kin wangli!” ninjing. (Barapas eim konu owundu ele gapman kin opu erpi, wu endi to kundrum. To kundang kin, Barapas sik kin kan ngii pendik.) ²⁰ Pailos wumb nga kanpi, ek yi nirim, “Wu ei Jiisas, eim orung kindamb, ba,” ni piim. ²¹ Ba wumb wii tok, nga yi nik, “Ond peri ele, to kond!” Wumb

pei yi ku ninjing. ²² Pe Pailos nga kunum ei ngang kin, kunum tekliki mił nim, “Nimbił erang, wu ei nipe oł endi erim? Na eim oł endi erim min, nip kurunji; ba oł endi erang kin, tumun ei kapli; ba, mon!” nim. “Yi piip kin, wii kepii top kindamb, ba,” pa nim. ²³ Ba wumb dinga puk, ek dinga nik, wii dinga tok, “Ond peri ele kulangli!” ninjing. Pe wii ek dinga nik, Pailos nim ek ei, to mani kindnjing. ²⁴ Wumb ek yi nengin kin, Pailos wumb kanpi, yi nim, “En enim dinga kindik, ‘Wu ei tumun,’ ninmin ei, wu ei, en enim sipik, tei! Na mon minj!” ²⁵ Wu ei, gapman kin opu erim ni, wu endi to kundmun nik, sik, kan ngii pendik, wu ei, wu amb pei si orung simin nik. Pe Pailos mani wu endi ei kindan, “Wangli,” nik. Pe Pailos Jiisas kindang wang kin, wumb sipik.

*Jiisas Ond Peri Ele Nil Tunjung
(Masyu 27:32-44, Mak 15:21-32, Jon 19:17-27)*

²⁶ Pe opu ond wumb Jiisas sipik kin, wu endi ambil gii nik wu ei, embe Saimon. Saimon ni wu ei, eim Sairiini konu ele wu. Wu ei opu, konu owundu ele tuk bii ni erang kin, wumb ond peri ele tu wunjung. Tu wuk kin, wu ei pindang ele pindangin ko wupu kin, Jiisas pum konu ele ekii se pum.

²⁷ Pe wumb ke nik, kaimb kulk, puk kin, Jiisas pum konu ele ekii se punjung. ²⁸ Ba Jiisas ak topu amb kombur kanpi kin, ek yi nim, “Enim Jerusalem konu ele amb! Enim na kin piik ke ninerei! Ke ningii pim kin, en enim nge kangil ei piik ke nik kin, en enim nge piik ke ningii,” pa nim. ²⁹ “Piinmin! Ekii se ek endi tonu omba ei yi pimba. ‘Amb kangil mengnarik amb ni, kangil mengnenjing amb ni, amb am ngenenjing amb ni, amb ombu pei ka piingii.’ Nimbił erang kunum ei, wumb mulnjung kin oł embin tui enim kin tonu omba. ³⁰ Tonu om kunum ele wumb kombur komung ele ek yi ningii. Enim komung ombu mani ok kin, ‘Sin tei!’ ninmin. Nga komung kembis kembis ombu yi ku, ‘Sin to pandi tei!’ ninmin. ³¹ Yi mił erang enim oł ei ond konj ele enmin; ba nga ond kulii ele enim nimbił oł erngii?” Jiisas eim ek yi nim, “Ei oł konj ei tonu wang kin, enim kaninmin,” pa yi nim. “Nga ekii se ond kulii ei, mering ekii se oł ei enim na kin piik mulngii wumb ei, oł yi tonu omba ei, enim nimbił oł erngii?” pa yi nim.

³² Wumb eipi tał tu wunjung wu tał, oł kis elmbil wu tał, Jiisas tok, wu tał ouni tungii nge enjing, enjing. ³³ Pe wumb konu endi ele tor punjung konu ei, embe ‘Wumb peng embil’ konu ei yi nilmin. Nilmin konu ele, Jiisas ond peri ele tok, wu tał oł kis elmbil wu tał, nil tunjung ku. Wu endi Jiisas angil tundung orung peng kin, nga wu endi angil taring orung pim. ³⁴ Jiisas ek nim, “Arnan, nim piin, wumb en enim oł kis en enim ei pii poł tunarik enmin. Kapli nim wumb oł kis ei kil ngunjii,” pa nim. Pe Jiisas konduk ni alap epi ei wumb ku kembis mił epi ei kinjmał erik kin, konduk ei simin nik enjing. ³⁵ Wumb molk, kanik mulnjung; ba wumb peng pim wumb ei, en enim ek ngok yi ninjing. “Eim wumb eipi paki topu yi elim. Pe keimi Gos eim Kraiis telim wu ei, kindang opu, wumb paki topu elim pim kin, kapli akip ei eim paki topu, ond peri ele si kindpi, mani omba,” yi ninjing. ³⁶ Opu ond wumb ei kin ek ngok, yi ninjing ku. Yi erik kin, mandi ok, epi kumbii elim epi ei, sipi ngumun ninjing. ³⁷ Pe ek ngok kin, yi ninjing, “Nim keimi Jura wumb nge King pim kin, kapli ninim paki to!” ninjing. ³⁸ Ond peri ele, tonu eim peng ele, ek mon endi yi pulnjung, “Wu ei, Jura wumb ei nge King,” pa nik pulnjung.

³⁹ Epi waning elmbil wu kis tał tuk wu endi, Jiisas kin ek yi nirim. “Nim Kraiis Gos kindang telin wu ei min? Kapli ninim paki tokun kin, sił kin ouni

paki tunjii ku!” pa nim. ⁴⁰ Ba wu eipi endi orung pim wu ni ek ei piipi kin, wu ek nim wu ni, ek ngum, “Nim ngenj kumbii sin mił wu ei yi ku sinim. Ełe nge nim Gos kin mund mong tunan min? ⁴¹ Wumb silił to kondunmun ei, silił mong sinjpił ele to kondunmun. Ba ya wu ei, eim oł kis endi enerim konu ei tonmun,” pa nim. ⁴² Pe wu ni ek yi nim, “Jiisas ekii se, nim wu King dinga owundu mułun kin, na piinjii,” pa nim. ⁴³ Pe Jiisas ek nipi yi nim, “Na ek keimi nind, akip kunum ełe mendpił, nim na kin Gos nge konu ka wii ełe ouni mułmbuł,” pa nim.

Jiisas Kułum Poru Nim

(Masyu 27:45-56, Mak 15:33-41, Jon 19:28-30)

⁴⁴ Pe konu eni beli seng kin, Gos eni pandi topu erang kin, konu orung orung emii mił pepi pang kin, pou mił neng kin, emii pim ei poru nim. ⁴⁵ Pe mendpił alap ka wii endi, Gos ngii owundu ełe, pim alap ei, tuk kilip topu, orung orung tał pim. ⁴⁶ Jiisas ond peri ełe pepi, ek dinga nipi yi nim, “Arnan, na noman tuk ei, nim angil ełe kindind,” nipi eim kułum. ⁴⁷ Pe opu elmin wumb ei, tep elim wu ni, kanpi kin, Gos nge embe ambil tonu kindim. Kindpi yi nim, “Keimi mendpił, wu ei, wu oł kis endi enałim.” ⁴⁸ Pe wu amb pei pei ok, enim mił kenmin nik onjung. Ok molk, kenjing ni, epi keimi peng kanik, en enim kaimb sik, pepil ełe tok, nga orung punjung. ⁴⁹ Pe Jiisas nge wu puł ombu pei ni, Galilii konu ełe amb kombur kin, ekii se ok, turii angk, epi kis ei Jiisas kin tonu wang kin, ei kanik mulnjung.

Jiisas Nge Ngenj Ei Sipik, Kom Ku Tukpu Endi Ełe Pendnjing.

(Masyu 27:57-61, Mak 15:42-47, Jon 19:38-42)

⁵⁰ Pe wu endi multum wu ei, eim embe Josep. Wu ei konu owundu ełe multum konu ei, Jura wumb mułumun konu ełe, embe ei, ‘Arimasiya,’ pa nilmin. Wu ei, wu kaunsil mułumun wu ei, oł ka elim wu. ⁵¹ Wu ei eim kaunsil eipi ek nilmin, oł kis elmin ełe, ekii sipi enałim. Eim Gos konu sinim tep er mułum konu ei, ekii se peni ełe wang kenmbii nipi, minj kui er mułumun. ⁵² Wu ei Pailos kin pupu, “Jiisas nge ngenj ei simbii,” pa nim. ⁵³ Pe Jiisas ngenj sipi, mani tu wupu, alap kuru endi sipi, pandi tum. Topu sipipi kin, tukpu endi ełe mani kindim tukpu ei, kom ku owundu endi tunduk sik, ełe ok wu endi tuk kindnałmin, ełe kindim. Kindim tukpu andilim ełe ku owundu ondu ełe ngunjung. ⁵⁴ Kor kunum ei, tonu omba mandi enim ei, kunum ka wii kunum ei er mułumun.

⁵⁵ Amb ombu Galilii konu ełe si kindik, Jiisas kin ok, nga Josep purum konu ełe ekii se puk. Puk kin, Jiisas tukpu to pendik mił, kenmin ni punjung. ⁵⁶ Kanik poru nik kin, en enim ngii konu ełe orung puk. En enim kopung ka wii ni, epi muru ka tołum epi ei, er kun erik kin, Jiisas ngenj ełe kopung ei kindngii enjing.

Kor kunum “Kor mułei!” nik mił kor mulnjung.

24

Jiisas Nga Angpi Konj Tonu Pum

(Masyu 28:1-10, Mak 16:1-8, Jon 20:1-10)

¹ Pe kongun kunum kumna, kor ei kupiiring ok, amb ombu en enim wumb tukpu ełe punjung. Puk kin, kopung ka wii ni, epi muru ka tołum epi sik kin, epi ei er kun er sik, mił sinjing. ² Puk kin, kenik ni, ku endi pandi to pendik ni, tukpu ełe pineririm. ³ Wumb ok wumb ni, tukpu ełe tuk puk; ba Jiisas Owundu ngenj ei kinerik mon. ⁴ Pe wumb en enim noman ełe piik, mund mong erik mulk. Molk kenik ni, wu tał konduk kuru pirim

wu taʼ, eʼ elip mulkuʼ. Mulkuʼ wu taʼ nge konduk erang kin, wumb keningii pineririm. ⁵ Amb ombu en enim keningii pinerang kin, mani mei eʼle kan mani kanik mulnjung. Mulangin kin, wu taʼ ek nikiʼ ngunjunguʼ; “Nimbiʼ erang enim wumb tukpu konu eʼle wumb endi konj moʼlum nik kur onmun? ⁶ Ba eim ya molaʼim! Eim angpi tonu pupu pum. Eim Galiliʼ konu eʼle moʼpu kin, enim kin nipe ek nipi ngum ek ei, en enim piingii? ⁷ Eim ek yi nirim, ‘Wu kingam ei sikiʼ, wumb oʼ elmin wumb ei ngangin kin, sipi to kundangin kin, tukpu konu eʼle mani pu pepi kin, nga kunum tekliki pang kin, eim nga opu konj ba,’” nirim. ⁸ Wumb ek ei piik ni, Jiisas ok ek nirim miʼ piinjing. ⁹ Wumb tukpu konu eʼle si kindik, orung punjung. Puk kin, ek nik, eim ek se andiʼmin wu engki nga endeim mulk, konu eʼle kanik nik ei, epi kenik miʼ nik, wumb eipi pei ngok yi enjing. ¹⁰ Pe Mariya Makandala ni, Jo Ana, ni Mariya Jeims mam ni, amb ombu mulangin kin, ek ei nik, Jiisas ek se andiʼmin wumb mulk konu eʼle kanik ninjing. ¹¹ Ba wumb ei, ek ei ek wii ninmin ni piik kin, pii gii ninerik, mon. ¹² Ba Piisa angpi sikir pupu, Jiisas tukpu tuk konu eʼle kenmbii nipi purum. Pe eim sipi topu, tukpu eʼle nirik pupu kenim ni, alap mendpiʼ sim. Seng kin, eim nga orung ngii konu eʼle pupu, epi ei kenim miʼ piipi muʼlum.

*Emeiyas Wumb Andʼlam Eʼle, Wu Taʼ Jiisas Kenjingiʼ
(Mak 16:12-13)*

¹³ Pe kunum eʼle mendpiʼ, Jiisas pii gii ninjingiʼ wu taʼ eʼ elip, konu endi Emeiyas ni konu eʼle punguʼ nge punjunguʼ. Pukuʼ andʼlam ei Jerusalem konu eʼle pupu, nga Emeiyas konu eʼle tor puʼlum konu ei, angii orung nga taʼ turii miʼ saʼlim. ¹⁴ Wu taʼ andkiʼ pukuʼ kin, epi pei kenjingiʼ miʼ ei, nikiʼ punjunguʼ. ¹⁵ Wu taʼ eʼ elip, ek nikiʼ, kii sikiʼ punjunguʼ ei, Jiisas eim wu taʼ onjunguʼ konu eʼle ekii se om ei kinenjingiʼ. ¹⁶ Ba epi endi wu taʼ ningii eʼle peli erang kin, Jiisas kan poʼ tunenjingiʼ mon! ¹⁷ Pe eim opu, ek nipi kii sipi yi nim, “Eliʼp epi nipe nikiʼ onmbuʼ?” Eim ek yi neng kin, wu taʼ ni nikiʼ ek piinerkiʼ; kan mani kankiʼ mulnjunguʼ. ¹⁸ Pe wu endi embe Kliyopas wu ei, ek nipi orung kindim, “Wumb konu orung orung pei ok Jerusalem konu eʼle minj moʼmun. Pe nim mendpiʼ Jerusalem konu epi ei tonu onum piinan min?” ¹⁹ Nga wu ei ek yi neng kin, Jiisas wu taʼ kii sim, “Epi nipe?” Wu taʼ eim kankiʼ yi ninjingiʼ, “Epi Jiisas Naseres konu eʼle wu oʼ ei tonu om. Eim ek ni tor kindiʼim wu moʼpu kin, kongun ei nga erpi, Gos ningii eʼle ek dinga nipi wumb ngolum. ²⁰ Wumb peng pim wumb ni, kuʼmaʼ kaʼliʼmin owundu wumb ni, Jiisas sik sikiʼ, kos piʼlim wu owundu ngunjung. Pe kos piʼlim wumb owundu ek nik piik kin, wumb kombur eim ond peri eʼle to kundnjung. ²¹ Ba kumb ok sin pii gii yi ninjpin kin, wu ei Esrel wumb kis mulnjung kin, oʼ embin tui tonu orum kin, Gos enim paki tumba nge orum. Pe nga ek endi palim ku. Epi ombu om ei, pe kunum tekliki kunum saʼlim. ²² Akip sin amb kombur ok ek nengin kin, sin mund mong enmin. Kupiiring ok en enim Jiisas tukpu to pendnjing konu eʼle kenmin nik punjung. ²³ Ba Jiisas nge nengj ei kinanmin nik, ok sin kanik yi ninjing. Eim kinenjpin, ba Gos nge enjel ok yi ninjing, ‘Eim konj moʼlum,’ ninjing. ²⁴ Nga sin wu kombur puk kin, keningii nge punjung ei, amb ok ninjing miʼ ku ninjing. Ba eim kinanmin,” pa ninjing.

²⁵ Jiisas eim ek dinga nipi wu taʼ ngum, “Eliʼp noman eʼle dinga pinalim min? Eliʼp ek ni tor kindiʼmin wumb ek pei niʼmin ek ei eliʼp pii gii ninenjingiʼ. ²⁶ Nimbiʼ erang eliʼp piinanmbiʼ? Gos Kraiʼs telim wu ei kindang, eim ngenj kumbii ok sipi kin, nga kunum ka seng kin, Gos nge dinga tiʼlang owundu ngang muʼlmba?” ²⁷ Pe eim Moses lo ek ni, ek ni tor kindiʼmin wumb nge ek

ei nimba erim. Pe eim ek nipi wu taɫ ngum ei, konu orung orung Gos mon ele ek nipi eim mendpil pa ninim ei, ek pule nim yi miɫ nim.

²⁸ Pe wu taɫ eɫ elip konu ele mani punjunguɫ. Pe Jiisas eim yi erpi ba nge pum. ²⁹ Ba wu taɫ eim kin ya muɫmun konu ele, emii pimba mandi enim, yi nengil. Nengil kin, Jiisas wu taɫ kin muɫum. ³⁰ Ekii se kuni nungii pendik, Jiisas eim wu taɫ kin muɫum. Moɫpu kin, eim bres sipi, Gos kin prei erpi, wu taɫ ngum. ³¹ Jiisas eim wu taɫ kin yi erang kin, wu taɫ ningil pirek neng kin, Jiisas kan poɫ tangil kin, nga Jiisas eim mulerim. Eim am pum. Pang kin, wu taɫ eim nga kinenjingil mon. ³² Wu taɫ eɫ elip ek nikil piinjngil. “Sihip andlam ele wambil kin, eim silip kin ek ka nipi ngum. Ngopu kin, Gos nge ek pule nipi ngopu erim. Kunum ele silip noman pirek neng,” yi ninjingil.

³³ Wu taɫ ek yi nikil kunum ele mendpil orung pukuɫ, Jerusalem konu ele pukuɫ. Pukuɫ ni, wu engki nga endeim mulk. Nga en enim nge puɫ wu kombur ouni muljung. ³⁴ Molk kin yi ninjing, “Keimi mendpil, Owundu ni nga orung om,” pa nik enjing. “Eim orung om ei, Saimon eim kenim.” ³⁵ Pe wu taɫ eɫ elip andlam ele erim oɫ ei, ek poɫ tunjunguɫ. Tokuɫ kin, yi ninjingil. “Eim bres ambil engin topu Gos kin prei erang kin, siɫ eim kan poɫ tunjpuɫ,” pa ninjingil.

*Jiisas Kin Ekii Sinjing Wumb Jiisas Kenjing Ku
(Masyu 28:16-20, Mak 16:14-18, Jon 20:19-23, Aposel 1:6-8)*

³⁶ Pe en enim ek yi nik muɫangin kin, Jiisas eim opu tuk, mii memb ele engim, “Enim noman ende sek ka piik kin, muɫngii!” Jiisas yi nim. ³⁷ Ba wu en enim mund mong tok enjing. Wu ombu, “Sin sinim gui endi kaninmin,” ni piinjng. ³⁸ Pe eim ek nipi wumb ngum, “Nimbiɫ erang enim puku sik andinmin? Nimbiɫ erang enim noman embin to piik muljung?” ³⁹ Enim na simb ni angil ele kinei! Na mendpil moɫ! Na gui mon! Gui ei ngenj na palim miɫ pinatiliɫ mon!” pa nim. ⁴⁰ Eim ek yi nipi kin, eim simb, angil pei andan topu ngum. ⁴¹ En enim ka wii piinjng; ba pii gii ninenjing. Pe en enim noman embin to piik muljung. Muɫangin kin, eim yi nim, “Enim kuni kopur ya salim min?” yi kii sim. ⁴² Pe en enim omu endi ni ngunjung. ⁴³ Pe Jiisas eim sipi, nang kin, kenjing.

⁴⁴ Eim ek nipi ngopu yi nim, “Ok, na enim kin moɫup, ek nip ngunj ei, piinjng. Moses nge ek nin, ek ni tor kindiɫmin wumb ek poɫ nin, mon Sam ele ek palim ek ei, na nge ek palim. Ekii se keimi tonu omba nir miɫ tonu keimi onum.” ⁴⁵ Jiisas eim ek ei nipi kun erang kin, wumb Gos ek ei pii kun enjing. ⁴⁶ Pe eim ek yi nim, “Krais Gos kindang telim wu ei, eim ngenj kumbii sipi koɫpu; nga kunum tekliki eim tukpu ele angpi, nga konj tonu opu ba,” nirim. ⁴⁷ “Pang kin, eim nge embe ele, wumb ek nik ngok erangin kin, wumb tilap ok, noman ak tok Gos ek piingii. Piyangin kin, Gos wumb ombu oɫ kis kil ngumba,” pa nim. “Akip enim Jerusalem konu ele ni, konu orung orung pei ele puk, kongun ei erngii,” pa nim. ⁴⁸ Pe enim puk, ek ombu pei wumb kanik ningii. ⁴⁹ Enim piinmin! Gui Ka Gos ok enim ngumbii nirim miɫ, Owundu ei, akip na enim ngumbii. Ba enim puk kin, Jerusalem konu owundu ele muɫangin kin, tonu epin konu ele Gos nge dinga ei enim kin kindmba,” Jiisas yi nim.

*Gos Jiisas Sipi, Tonu Epin Konu Ele Tonu Sipim
(Mak 16:19-20, Aposel 1:9-11)*

⁵⁰ Eim wumb ombu sipipi, Besanii konu ele sipipi, eim angil tonu kindpi, noman ka ek nipi ngum. ⁵¹ Pe eim ek ka nipi ngopu muɫang kin, Gos eim sipi epin konu ele tonu sipim. ⁵² Wumb en enim Jiisas embe ambil tonu kindik,

nga Jerusalem konu eġe orung puk kin, en enim ka ka piinjing. ⁵³ Kunum kunum Gos ngii owundu eġe molk kin, Gos embe ambil tonu kind muljung.

Jiisas Nge Ek Ka Jon Pułum

Ek Konj Ei Tonu Opu Wu Telim

¹ Am kumb ok Gos nge ek ka ei Jiisas Kraiss se multum. Mei eneririm kunum ei eim Gos kin ouni multum. Jiisas eim Gos Mendpił. ² Am kumb ok mendpił, Jiisas Kraiss eim Gos kin ouni mulkuł. ³ Molkuł, eim mendpił epi kanim kanim pei eririm. Epi endi andlam eipi endi ele tonu enerim, mon! Eim erang tonu om. ⁴ Noman konj ei eim kin pim. Pe noman konj ei wumb tilang ngum. ⁵ Tilang ei wumb noman tuk emii konu tilang ngołum. Emii ei erpi tilang ele tuk onermba mon!

⁶ Pe wu endi tonu om; wu ei embe Jon. Gos eim wu ei nipi, kindang om. ⁷ Wu ei opu, ek ni tor kindmba nge om. Eim Jiisas nge tilang ei ni tor kindmba nge om; eim ek mong wumb ek ei piik, ambil gii nik, pii gii ningii nge nimba nge om. ⁸ Jon eim tilang ei mon, eim Jiisas nge tilang owundu palim ei ni tor kindmba nge mendpił om. ⁹ Jiisas eim tilang ei keimi. Eim tilang ei wumb pei ngołum. Eim mani mei konu omba eim kunum ele.

¹⁰ Gos Jiisas Kraiss kin mei ei eririm. Erang, Jiisas eim opu mei ele multum; ba mei wumb eim pii poł tunenjing mon! ¹¹ Eim pupu eim nge konu pum; ba eim nge wumb tilap ei eim onum pa ninarik, eim ek ei piinenjing mon! ¹² Ba wumb kombur eim ek ei piik, wumb ei Jiisas kin pii gii ninjing. Pii gii ninjing wumb, ei eim sipi Gos nge kingam ambilam noł mulngii nipi mundum. ¹³ Gos nge kingam ambilam noł mulngii ei wumb miyem ele mengk singii min; wumb nge ngenj ele mengk singii; min wu noman ele mengk singii ei ok Gos nge kingam ambilam noł mulngii mon. Gos eim nge wumb er mondulum. Wumb ei Gos nge noman ele eim kingam ambilam noł mendpił mulngii.

¹⁴ Jiisas eim mei mani opu wu talpi Gos nipe mił mołum, eim sinim anda tum eim tuk sinim kin mołum. Sinim Gos nge kingam mendpił eim nge tilang owundu ei kan poru ninjpin. Eim nge tilang Gos Owundu kindang om. Jiisas eim noman kun ka ni ele kun ka mendpił; ei eim kin piki top mołum.

¹⁵ Jon eim ek ei nipi eim wii dinga topu yi nim, “Wu ei ok na enim kanip yi ninj, ‘Wu endi na ond konu ekii se omba wu ei, na nge Owundu. Nimbil erang na tonu onerir kunum, ei eim kumb ok multum.’”

¹⁶ Sinim wumb pei, eim nge ka wii epi pei sinmin ei eim kin piki to mołum. Eim nge noman ka ei sinim kin am pei ngopu minj mołum. ¹⁷ Nimbil erang, Gos eim lo ek ei Moses angil ele ngurum. Ba Jiisas Kraiss eim noman ka ngopu ni, ek keimi mendpił ei Jiisas Kraiss eim sin kin tonu om. ¹⁸ Wumb endi Gos endeim kinalim mon. Gos eim nge kingam endeim mendpił, ei eim mendpił Gos arim kin ouni mołum. Ei eim Gos nge elim oł ei, pułe ni tor kindpi sinim ngołum.

Jon Wumb Noł Pendilim Wu Ek Ni Tor Kindim (Masyu 3:1-12, Mak 1:1-8, Luk 3:1-8)

¹⁹ Jura wumb molk, Gos kin kułmał kailimin wu kombur ni, Liiwai wumb men ngii kongun paki tok elmin wumb ei, nik kindangan Jerusalem konu si kindik ok, Jon kanik kii sinjing, “Nim Nii?” ²⁰ Pe Jon eim ek ei koi enerim mon. Eim ek ni tor kindpi ek dinga yi nim, “Na Kraiss Gos kindang wu mon!” pa nim. ²¹ Pe wu ombu eim kii sinjing, “Pe nim Elainga Gos nge ek ni tor

kindilim wu ok multum min?" Pe eim yi nim, "Ei na mon." Nga wu ombu kii sinjing, "Sin wu endi ol ekii se tonu omba ei piipi nimba wu endi omba nipin kui er mulnjpu, wu ei nim min?" Nga Jon ek nipi orung kindpi yi nim, "Ei na mon," pa yi nim. ²² Wu ombu en enim yi ninjing, "Pe nim nii? Wumb si kindik ninjing ek ei nim nipin ngonmun. Pe ninim ek nikin, 'Na wu ei,' pa nen piimin," pa ninjing. ²³ Pe Jon eim ek yi nim, "Enim noman tuk ele er kun erei!" Ek puŕe ei yi miŕ,

'Na wu endi eim konu wumb mulenjing konu ele wii top ek dinga nip,' yi ninim. 'Owundu nge andlam to kun erei!' Ei ok ek ni tor kindilim Aisaiya ol ekii se tonu omba nge piipi nirim ek ei nge nimbii ond," pa yi nim.

²⁴ Lo ek piilmin wumb, wu ombu kindangin Jon kin onjung. ²⁵ Pe wu ombu Jon kii sik yi ninjing, "Nim ok wu Aisaiya ol ekii se tonu omba ei piipi nilim wu ei mon. Nga nim Krais Gos kindang om mon; nga ol ekii se tonu omba ei wu endi mon. Nga nim nimbil erang wumb noŕ pendkin en?"

²⁶ Pe Jon eim ek nipi orung kindpi yi nim, "Na noŕ mendpiŕ ele wumb noŕ pendind. Ba enim moŕmun konu tuk ele wu endi angpi moŕum. Ei enim piinanmin mon. ²⁷ Wu ei na ond konu ekii se omba; ba na nam wu ka mon, eim simb su kan ei pos kindnermbii mon. Eim ol kis min, ol embin ei na si kindnermbii, mon!"

²⁸ Epi ombu pei Besanii konu orung noŕ Joran ele tonu om. Konu orung ele, Jon wumb noŕ pendpi ngum.

Jiisas Eim Gos Nge Kung Siipsiip Waŕ Miŕ

²⁹ Jon eim topuŕ moŕpu kenim ni, Jiisas eim muŕum konu omba nge om. Pe Jon eim yi nim, "Ei Gos nge kingam kung siipsiip waŕ miŕ wumb kulmaŕ kaŕilmin eim onum kinei! Eim onum kulang mei ele wumb pei kis kil ngumba nge onum," pa yi nim. ³⁰ "Wu ei na ek yi miŕ nir, 'Wu endi ond ekii se omba; ba wu ei na nge wu owundu nir. Nimbil erang na minan mingneririm kunum ei, eim am kumb ok mendpiŕ eim multum.'" ³¹ Na nam eim pii poŕ tunerir mon. Ba na op wumb noŕ mendpiŕ pendip ngur. Ei nge Esrel wumb Gos kingam ni piingii."

³² Pe Jon eim ek nipi tor kindpi yi nim, "Na kenj tonu epin Gui Ka kei Kurmuŕ miŕ ninmin miŕ yi mani om. Opu, eim kin muŕum," pa nim. ³³ "Pe na nam eim piip poŕ tunerir; ba Gos na kindang op, wumb noŕ mendpiŕ ele pendip ngur. Eim na kin ek nipi ngopu yi nirim. 'Nim moŕ kinan Gos Gui Ka ei opu, wu endi kin muŕum kin, wu ei wumb Gos nge Gui Ka ei, wumb noŕ miŕ pendpi ngumba.'" ³⁴ Pe na nam kanip poru nip, ek ei nip, tor kindinj. Ei Gos kingam mendpiŕ," Jon eim ek yi miŕ nipi kindim.

³⁵ Nga kupiiring, Jon eim kin ekii sinjingil wu taŕ ouni mulnjung. ³⁶ Molk kin, Jon eim moŕpu kenim ni, Jiisas andlam ele, andpi pum. Pang kin, Jon eim ek yi nim, "Gos nge kung siipsiip waŕ ei onum, kenei!" pa yi nim. ³⁷ Eim kin ekii sinjingil wu taŕ, eim ek yi miŕ nim ei, piinjngil! Piikiŕ, Jiisas pum konu ele ekii sikiŕ punjunguŕ. ³⁸ Jiisas eim pupu, kan ak topu, wu taŕ kanpi, ek nipi, wu taŕ ngopu, yi nim, "Eŕip epi nipe kurkuŕ, onmbuŕ?" Pe wu taŕ ek ni, orung kindkiŕ. "Nim ek emb toŕun wu, nim ngii jili saŕim?" yi nikiŕ, eim kii sinjingil. ³⁹ Pe Jiisas eim ek nipi, yi nim, "Eŕip ya okuŕ kinei!" nim. Wu taŕ pukuŕ eim muŕum konu ngii ei kankiŕ kin, eim kin ouni mulnjung. Nimbil erang, konu eni kapil kapli erim ei, eni wuŕ mani pupu, konu pou nim.

⁴⁰ Wu taŕ Jon ek neng, piikiŕ, Jiisas pum konu ele, ekii se punjunguŕ wu taŕ, endi Endru, ei Saimon Piisa angim. ⁴¹ Pe Endru eim pupu, angim Saimon kanpi, yi nim, "Sin Gos Kindim Wu Krais om, kenjpin ei, sinim Krais Gos

Kindim Wu ei, sin kenjpin,” pa nim. ⁴² Pe Endru eim angim Jiisas mułum konu ełe, kenmba nipi sipim. Jiisas eim kanpi, yi nim, “Nim Saimon, Jon nge kingam; ekii se, nim embe endi Siipas ningii; Griik wumb embe ei yi mił niłmin. Piisa ei pule, ‘Kom ku,’ yi niłmin,” pa nim.

Jiisas Pilip Kin Nasaniyel Teł Wii Tum

⁴³ Nga kupiiring, Jiisas eim Galilii konu ełe bii nipi opu, Pilip kan sipi, yi nim, “Na ond konu ekii se wa!” a nim. ⁴⁴ Pilip ni wu ei, eim konu ełe embe Beseira konu ei, Piisa kin Endru teł konu ende. ⁴⁵ Pilip Nasaniyel kur kanjpi yi nim, “Ok Moses lo ek połpu, nga ok ek ni tor kindiłmin wumb, eim kin ek polk wumb ei nge, ni wu ei sin kenjpin. Eim Jiisas Naseres konu ełe wu Josep nge kingam,” pa nim. ⁴⁶ Pe Nasaniyel ek nipi yi nim, “Naseres konu ełe, akip epi ka endi tonu omba min mon?” Pilip ek nipi, orung kindpi, yi nim, “Nim okun kenjii; oi!”

⁴⁷ Jiisas kenim ni, Nasaniyel eim kin wang kanpi, eim ek yi nim, “Ei Esrel wu mendpił onum, keinei! Ek kend endi ni, eim kin pinalim, mon!” ⁴⁸ Nasaniyel ek nipi orung kindpi yi nim, “Nim na er kaniłin mił nenj?” Pe Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Pilip nim kin ek tinerim kunum ei, nim ond mong pik puł ełe mułun ni, na nim ok kenj,” pa nim. ⁴⁹ Pe Nasaniyel ek nipi orung kindpi yi nim, “Ek emb tołun wu! Nim Gos nge kingam mendpił. Nim Esrel wumb nge King,” pa nim. ⁵⁰ Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Na nim ok kenj ond pik puł ełe mułun kunum ei na ninj, nim pii gii nin min? Ekii se nim kenjii ei epi owundu mendpił tonu omba,” pa nim. Ei Jiisas eim ekii se jep oł piipi nim. ⁵¹ Jiisas ek nga nipi ngopu yi nim, “Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Ekii se enim molk piingii ni, na Gos kindang mani mei ełe tels wu moł; yi erang Gos nge andlam ełe sinim. Eim kin ek tangpin piipin ermin andlam ełe aki tum. Ekii se enim molk keningii ni, tonu epin wuł ał pang, Gos nge enjel pei, tonu puk, nga mani ok erngii ei, na kin ongii. Na Gos kindang mani mei wu tels wu moł.”

2

Wu Endi Keina Konu Amb Sim

¹ Kunum tekliki ełe, wu endi Keina konu orung Galilii niłmin konu ełe, wu endi amb simba erim konu ełe, Jiisas mam pupu konu ełe mułum ku.

² Jiisas eim nge ekii siłmin wumb kin, Jiisas kin Keina konu ełe, wangin nik tung kindnjing. ³ Ekii se noł wain nunjung poru neng, Jiisas mam opu, Jiisas kanpi yi nim, “Noł wain nunjung poru ninim,” pa nim. ⁴ Pe Jiisas mam kin ek yi nim, “Amb ei nim epi mon. Na nam noman ełe, na nam andan tumbii kunum ełe tonu onanim mon,” pa nim. ⁵ Jiisas nge mam eim ek nipi kongun wii elmin wu ombu kanpi yi nim, “Jiisas eim nipe ek endi enim kanpi nim kin enim eim nimba mił, ekii sik erei!” a nim.

⁶ Noł ming mił owundu angil nga endeim mił sim. Ei Jura wumb noł was elmin oł ei nge ming. Noł kulngii ei noł kulk ming endeim piki top mułmba ei nge su 20 ni 30 su pei sik ninmin. ⁷ Jiisas ek nipi, “Noł ming pei ełe noł kulk piki tei!” pa nim. ⁸ Pe Jiisas eim kongun wii elmin wu ombu kanpi yi nim, “Noł kopur bein tok, sipik wu kuni wumb ngonum tep elim wu ei ngei!” nim. Yi neng kin, sipik ngunjung. ⁹ Pe kuni mok topu tep er mułum wu ei, pe noł ei sipi nopy piim ni, noł wain mendpił pim. Wu ni yi piim, “Noł wain ei jili orung sinjing,” ni piim. Ba kongun wu ming owundu noł kulnjung wu ombu en enim piinjing. Pe kuni mok topu tep er mułum wu ei eim ek nipi wu amb sim wu ei kii sipi yi nim. ¹⁰ “Wumb pei noł wain ka mił ei ok ngok, erang wumb nok kis er mułangin noł wain kis mił ei ekii se

ngolmun. Ba ni nim nol wain ka ei ambil gii nikin, ekii se tu wun,” pa yi nim.

¹¹ Jiisas eim jep ol ei am kumna mendpil erang, eim nge noman dinga tilang ei andan tum. Kunum ele eim nge ekii sinjing wu ombu Jiisas kin pii gii ninjing.

¹² Pe kunum ei poru neng, Jiisas eim mam angim nol ni eim ekii sinjing wu ombu kin Kapaniyam konu ele puk, kunum kopur konu owundu ele mulnjung.

Gos Ngii Ele Wumb Epi Top Er Mulnjung Ei, Jiisas Topu Tor Kindim (Masyu 21:12-13, Mak 11:15-17, Luk 19:45-46)

¹³ Jura wumb kuni owundu Pasopa nolmun kunum mandi erang, Jiisas eim Jerusalem konu ele tonu pum. ¹⁴ Nirikring, Gos nge men ngii owundu ele wumb kung kou ni, kung siipsiip ni, kei ni, kom ku tilan erik. Enjing, wumb ombu ok pel ele molk ku tilan erik mulnjung. ¹⁵ Pe Jiisas eim kan endi sipi, wumb ei kan pilangsi topu, wumb to anda kindim. Kindpi, wumb ku tilan erik mulnjung wumb ei top bein topu, ku pel ni ku ombu orung orung si kindim. ¹⁶ Jiisas kanpi, wu kei tu wuk, ku sik erik mulnjung wumb ei kanpi ek yi nim, “Enim epi ei sipei! Enim na Arnan ngii yi erangin opu, top ngii mil sinermba mon!” pa nim. ¹⁷ Jiisas eim kin ekii silmin wumb ei, en enim yi piinjing. Gos ek endi yi palim mil keimi tonu om. “Na kongun dinga erpi, Arnan nge men ngii ka simba nipi end.”

¹⁸ Ba Jura wumb ei kanik yi ninjing, “Nim jep ol nipe jep ol endi eran, sin kenmin nim nge noman dinga peng ol yi mil en?” ¹⁹ Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim Gos men ngii ei to mani kindangin, nga na kunum tekliki mendpil ngii ei si tonu kindip tekmbii,” pa yi nim. ²⁰ Pe Jura wumb yi ninjing, “Kung ngii 46 kinan, wumb ngii ei tekknjing. Ba nim kunum tekliki mendpil ngii ei tekmbii nin min?”

²¹ Ba Jiisas eim Gos men ngii ei nim ek, ei eim ngenj ele kolpu nga kunum tekliki konj angpi tonu ba ei piipi, ek ei nim. Ba wumb ek ei pii pol tunenjing mon. ²² Ei mil, Gos eim kolpu ekii se eim sipi nga konj angpi orung simba nirim ek ei, eim nge ekii silmin wumb ei Gos nge ek pol ei piik mil Jiisas eim yi kun nipi tor kindang, ek ei pii gii mendpil nik, mulnjung.

Jiisas Eim Wumb Pei Noman Tuk Piipi Poru Ninim

²³ Jiisas eim Jerusalem konu ele Jura kor owundu Pasopa kunum ka ele mulum. Mulang, wumb pei eim jep ol erim ei kenjing. Kanik, eim yi erim ol ei eim kin pii gii ninjing. ²⁴ Ba Jiisas eim wumb pii gii ninmin ninjing ei Jiisas eim keimi ni piinerim mon. Piinarpi, eim wumb kin bii ni piinerim. Nimbil erang wumb pii gii ninenjing. Jiisas wumb noman ele kan poru nilim. ²⁵ Wumb endi molk wumb ombu yi mil ol yi mil elmin pa nik Jiisas eim ek ngunerngii mon. Ele nge nimbil erang Jiisas eim wumb pei noman tukrung nipe ele noman pim ei eim kan poru nim.

3

Jiisas Eim Nikoriimas Kin Ek Nim

¹ Wu endi wu num ei, eim embe Nikoriimas. Wu ei eim lo ek piilim wu. Eim Jura wumb ei tep wu num molum wu. ² Wu ei eim epin kunum opu, Jiisas mulum konu opu yi nim, “Ek emb tokun wumb ngofun wu. Sin piinmin, nim Gos kindang, ek emb tokun wumb ngunji nge on. Pe Gos wu endi kin mulermba, ei eim jep ol en mil yi kapli enermba mon.” ³ Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Keimi mendpil na nim kanip nind. Pe wu endi ei

opu noman tuk konj kangil kembis mił punerim kin, Gos sinim tep er mołum wumb ei kin konj mulermba mon.”⁴ Pe Nikoriimas ek nipi orung kindpi yi nim, “Wumb tukui molk nga kangil kembis mił tonu ongii mił nenj? Nga menjing kirim ele tuk pangin, nga menjing mek kindangin ok konj mułngii nin min?”⁵ Jiisas eim ek nipi ngopu yi nim, “Keimi mendpił na nim kanip nind. Pe wu endi eim noł pepi, Gos Gui Ka ei sipi opu, wu konj mił punerim kin, keimi wu ei Gos sinim tep er mołum ele tuk punermba mon.”⁶ Wumb nii endi ngenj ele mengnim ei ngenj ele wumb, nga Gos Gui Ka ele wumb konj tonu ongii ei, Gos Gui Ka nge wumb,” a nim.⁷ “Na nim kanip nind, ek ei piiklin noman embin to pinerii mon! Nim okun, nga wu konj mił mulii,” pa nim.⁸ “Konu pop tonum, ei eim pop top orung pupu, orung pupu enim. Konu pop onum ei nim piin. Ba konu jili opu, nga jili orung punum ei nim piinan. Yi mił, wumb pei Gos Gui Ka ele ok, wumb konj mił mulnjung kin, yi mił ku,” pa nim.⁹ Pe Nikoriimas ek nipi orung kindpi yi nim, “Epi ei er tonu omba mił nenj?”¹⁰ Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Nim Esrel wumb nge ek emb tokun ngolum wu mołun, ba nimbil erang nim epi ei pii kun enan?”¹¹ “Keimi mendpił na nim kanip nind. Sin ek nipin enim ngopun ninmin ei, epi sin kanpin poru nipin kin, ek ni tor kindpin enim ngonmun. Ba enim ek ei piinarik, buł ngok ngok enmin,” pa nim.¹² “Na enim mei ele epi ei, enim kanip ninj; ba ek ei enim pii gii ninanmin mon! Pe na tonu epin epi ei nip enim ngumbii ei, er pii gii ningii mił nenj?”¹³ Wumb endi tonu epin pupu kinalim mon! Gos Jiisas (Krais) kindang opu mei wu telip ei, na nam mendpił konu ei kanił. Nimbil erang ei nga nam moł konu.”

¹⁴ “Kumb ok Moses eim mei wumb mulenjng konu ele ka wembii endi mił ond endi tonu kindpi pendim; yi mił ku Gos kingam kindang opu mei wu telim wu ei, wumb yi mił ku erik; nga eim ond peri ele tonu kundik tok kundngii.¹⁵ Kundangin, wumb pei na kin pii gii ninjing kin, en enim noman konj sik kunum kunum ka mułngii.¹⁶ Keimi, Gos eim kingam endeim mendpił mołum. Ba Gos eim mei wumb pei noman mendpił ngopu, eim kingam endeim mendpił ei ngum. Gos eim yi mił erang kin, wumb pei eim kin pii gii ningii wumb ei, Gos kin mułngii. Wumb ei noman konj sik, kunum kunum konj mułngii.¹⁷ Gos eim kingam kindang om ei, wumb kos piipi, wumb ek nipi kun erpi yi ermba nge onerim mon. Gos kingam ei kindang om ei, wumb sipi Gos kin orung simba nge kindim.

¹⁸ Wumb eim kin pii gii ninenjing kin, Gos kos owundu piimba. Kunum ei en enim Gos kin mulerngii mon, kunum kunum dup nok mułngii. Nimbil erang, Gos kingam endeim ei kin pii gii ninenjing. Nga wumb eim kin pii gii nik mułngii wumb ei, noman konj sik, kunum kunum konj ka mułngii.¹⁹ Gos wumb kos piimba ei, ek pule yi palim. Jiisas tilang owundu ei mei wumb noman tuk kin tilang ermba. Ba wumb en enim emii konu noman kulk, tilang ele onenjing mon. Nimbil erang, wumb en enim ol kis er mulnjung.²⁰ Wumb ol kis elmin wumb ei, en enim tilang ei noman ngunałmin. Nimbil erang, wumb en enim ol kis peni ele omba ni piik nge onałmin. Onarik, tilang ele ol ka ei kin, opu orung erik buł ngolmun.²¹ Ba wu endi eim ol kun elim wu, ei eim tilang ele opu, erang wumb kaniłmin. Wu ei eim Gos nge dinga ele enim ni piłmin.”

Jon Eim Jiisas Nge Ek Pule Ei Ni Tor Kindim

²² Pe epi ei poru neng, Jiisas eim nge ekii silmin wu ombu kin, Jura konu orung ele puk. Konu ele pu molk, eim nge ekii silmin wumb ei wumb noł pendik, elmin.²³ Jon eim yi ku wumb noł pendpi eririm, ei konu Einon

ni konu ei, Salim konu mandi sirim. No! pei pim konu e!e wumb ok no! pinjing. ²⁴ Eros Jon sipi kan ngii pindneririm kunum ei erim.

²⁵ Jon nge ekii sik wu ei nge ombu ni Jura wu endi kin, tuk ek orung orung nik, wumb no! pendik elmin o! ei nge nik. ²⁶ Pe Jon nge ekii sik wu ombu ok, eim kanik yi nik, "Ek mon wu, nim wu endi kin ok nim kin Joran konu orung molku!, wu ei nim ek ni tor kindin. Wu ei eim wumb no! pendnim nik, wumb pei eim kin punmun," pa ninjing. ²⁷ Pe Jon eim nipi yi nim, "Gos tonu epin mo!um ei epi endi wumb ngunermba; nga wumb endi ei eim kapli sinermba mon. Nimbi! erang Gos eim Krai kindang ya mani opu, wumb no! pendik elmin o! ei ermba nge om. ²⁸ Enim ok piimin, na ek nip ngunj, 'Na Krai mon. Ba Gos na eim ekii se omba konu na ok kindang ond,' pa yi ninj. ²⁹ Pe wu endi eim amb sim kin, wu ei eim amb ei mendpi! mu!mba. Pe eim nge wu angim ei angpi piim ni, eim angim wu ei amb sipi ek tingang, eim piipi ka piim. Nimbi! erang wu ei amb simba wu ei ka piinim. Yi mi! ku, na noman ka ka piki top mo!um. ³⁰ Eim nge embe ei am owundu ei tonu mendpi! pang, na nge embe ei am mani mendpi! ba," nim.

³¹ "Wu endi tonu mo!pu mani om kin, ei owundu mendpi! mo!um. Wu endi mei konu tonu om kin wu ei mei wu. Mei e!e epi ei nip ngonum, ba wu endi tonu epin mani om wu ei, Jiisas epi pei tep er mo!pu Owundu mendpi! mo!um," pa yi nim. ³² "Wu owundu eim ek ni!im ei, piipi poru nipi, kanpi poru nipi, ek nipi tor kindim, ba wumb endeim endeim, endi eim nim ek ei piik, sik, ambil! gii nik, piik mula!min min? ³³ Wumb endi eim ek ei ambil! gii nik mulngii, wumb ei, ek ei piik ni orung kindngii. Gos ei eim ek keimi mendpi! ni!im," pa ningii. ³⁴ Wu ei Jiisas Gos kindang om. Opu, Gos erim ek ei nipi tor kindin. Nimbi! erang Gos eim Gui Ka ei, wu ei kin dinga aninga er ngunerim mon; ba eim dinga owundu pei ngolum. ³⁵ Arim Gos eim kingam Jiisas ei noman ngopu, eim epi pei kingam angil! e!e ngopu, wu ei Jiisas epi pei tep er mo!um. ³⁶ Wumb endi Gos kingam ei kin pii ninjing kin, eim noman konj kunum kunum sipi mu!mba. Wumb endi Gos kingam ek ei pii gii ninenjing kin, noman konj ei, sinermba mon. Gos wumb ei kin kos owundu erpi kindang; nga kumep kis eim kunum kunum simba."

4

Jiisas Sameriya Amb Endi Kin Ek Tengim

¹ Kunum e!e lo ek pi!min wumb ek endi yi mi! piinjing, "Jiisas eim kin ekii silmin wu ombu ei wumb no! pendik ngolum. Nga wumb pei Jiisas kin ekii silmin ninjing. Jon kin wu ombu aninga ekii sek punjung," pa ninjing. ² Ba Jiisas eim wumb no! pendnerim mon. Eim kin ekii silmin wumb ei wu amb no! pendik ngunjung. ³ Jiisas eim lo ek pi!min wumb ei ek ei piinmin ni piipi, eim Jura konu ei si kindpi, Galilii konu orung pum. ⁴ Pupu and!am endi e!e ekii sipi pupu, Sameriya konu e!e tuk pup e!e orundung tor bii ni pum.

⁵ Pe Jiisas eim pupu, Sameriya wumb konu owundu endi e!e tor om. Konu ei embe Saikar ni!min. Konu e!e kumb ok Jeikop mei nendii kingam Josep ngurum mei ei, konu e!e mandi mi! sim. ⁶ No! tukpu ei kumb ok Jeikop silim no! tukpu, ei konu e!e sim. Jiisas eim no! tukpu e!e mandi mu!um. Jiisas and!am olt om eim ten erim. Ei konu eni tinga beli sim kunum.

⁷ Sameriya amb endi no! ku!mba nge om. Jiisas eim ek nipi amb ei ngum, "No! na ngan numbi!," a nim. ⁸ Jiisas ei kin ekii sik ok wu ombu konu owundu e!e puk, kuni top erngii nge punjung. ⁹ Sameriya amb ni ek nipi orung kindpi yi nim, "Nim Jura wu, na Sameriya amb. Nimbi! erang, nim na

noł ngamb nin? Jura wumb kin Sameriya wumb kin tep tok ende andnałmin mon!” pa nim. ¹⁰ Pe Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Nim Gos eim epi wii wumb ngolum ei nim piin kin, kapli nim na nii ei nim pii poł tokun kin na kii sen kin, noł ei ngamb nim nokun konj kunum kunum mulnjii noł ei na nim ngumbii,” pa nim. Jiisas eim noman konj ngumba ei nge piipi, ek nipi amb ei ngum. ¹¹ Amb ni ek nipi orung kindpi yi nim, “Owundu, noł ming endi sinałim; pe nim noł wumb nok konj kunum kunum mułngii noł ei, er sinjii mił nenj? ¹² Sinim nge kupenjpın Jeikop, eim noł tukpu ei sin ngum. Ok eim kingam noł ni eim kung kou ni, kung siipsiip ni, ei pei noł ei ngolum. Pe nim, eim to mani kindkin sin noł ka wii ngunjii min?” ¹³ Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Wumb ya noł tukpu ełe nonmun wumb ei, nga noł ełe kulk nungii. ¹⁴ Noł ei kunum kunum tangpi, tonu opu topu tor wang ei noman konj ngang konj kunum kunum mułmba,” pa yi nim. ¹⁵ Amb ei ek nipi Jiisas ngopu yi nim, “Nim noł ei na ngo! Ngan, na noł nuwa enerang, nga ya noł tukpu ełe op kulermbii,” pa nim. ¹⁶ Jiisas eim ek nipi amb ei ngopu yi nim, “Nim pukun, wanım nen. Nga ya wel!” nim. ¹⁷ Amb ni ek yi nim, “Na wu molałim,” pa nim. Pe Jiisas ek yi nim, “Amb, nim na wu molałim nin ei keimi nin. ¹⁸ Ok, nim wu angıl orung pun. Pe nim wu endi nim kin molum ei ninim wu mendpił mon.” ¹⁹ Amb ni ek nipi orung kindpi yi nim, “Owundu na pe piind nim Gos oł ekii se ermba oł ei piikin niłin wu. ²⁰ Sin Sameriya konu ełe wumb ok kupenjpın noł mulk, ei tonu komung Gerisim ełe kukou tok Gos kin men tok elmin. Nga enim Jura wumb ei yi niłmin. Men tok erngii konu ei Jerusalem konu ełe salim,” pa niłmin. ²¹ Jiisas ek nipi amb ei ngopu yi nim, “Nim na ek ei pii gii ninjii. Ekii kunum endi tonu omba kunum ei, mandi wumb tonu komung Gerisim ełe Gos men tok enarik, nga wumb pei Jerusalem konu ełe Gos men tok enerngii ku. ²² Pe enim Sameriya konu ełe wumb en enim Gos pii poł tunarik, men tok elmin. Nga sin Jura wumb ei Gos piilmin eim kin men tok elmin. Ei nimbil erang, Gos ei kongun erpi, wumb sipi eim kin orung simba nge wu ei, sin Jura wumb kin om. ²³ Kunum endi tonu omba nik, ei pe tonu om poru ninim. Wumb en enim Gos kin men tok keimi mendpił elmin wumb ei en enim noman tuk ełe Gos kin noman ka ngungii. Nga en enim men tok keimi erik, Gos kin ngungii. ²⁴ Gos wumb mił mon! Gos eim Gui Ka mołum. Wumb endi Gos kin men tok erngii ei, Gui Ka ełe erik en enim noman ka ngok; ek keimi noman ka ngok ek keimi nik Gos ngungii.”

²⁵ Amb ni ek yi nim, “Na piind, wu endi omba, ‘Krais’ niłmin. Wu ei om kin, sinim kin Gos nipi oł erim ei nipi ngumba.” ²⁶ Jiisas eim ek nipi amb ei ngum, “Ei na; na pe nim kin ek tang moł,” pa nim.

²⁷ Eim ek yi neng kin eim nge ekii sik wu ombu orung onjung. Wu ombu en enim yi piinjing, “Eim amb ei kin nimbil erang, ek tangnim?” ni piinjing. Ba wu endi opu, “Nim amb ei kin nimbil erang ek tangkin mołun? Nim nimbil oł en?” Jura wumb oł yi mił enałmin; yi ningii wu endi onenjing nik, en enim yi piinjing. ²⁸ Pe amb ei eim noł ming ei mani kind sepi, konu owundu ełe orung pum. Pupu, wumb kanpi yi nim. ²⁹ “Enim wu endi mołum ei, keningii wei!” pa nim. “Wu eim na ok ełe mił pei ei nipi ngum. Ei Krais min mon?” ³⁰ Pe wumb konu owundu ełe si kindik, Jiisas mułum konu ełe bin ni punjung.

³¹ Kunum ełe, eim ekii sinjing wu ombu ek dinga yi ninjing, “Ek embi tołum wu, nim kuni nui!” a ninjing. ³² Ba Jiisas eim ek nipi ngopu yi nim, “Na kuni kombur sałim ei enim piinanmin,” pa nim. ³³ Yi mił neng kin, Jiisas kin ekii siłmin wu ombu, ek en enim yi ninjing, “Wumb endi eim kuni endi tu wuk

ngunjung min?" ³⁴ Jiisas ek nipi ngopu yi nim, "Na kuni ei ya mani mei ele kuni mon; ba yi miŕ. Na Gos kindang onj; ei eim noman ele na ekii sind. Eim nge kongun ei na er poru nimbii," pa nim. ³⁵ "Enim ek yi niŕmin, 'Oi kapil kapil paŕim ei poru neng, sinim kuni kuŕou simin kunum,' pa niŕmin. Na enim kanip nind, enim kan orung kind kinei! Kuni pei pol top molum. Ei pe kunum ele kuni singii. (Ei Jiisas eim ek ekin miŕ end nim.) Wumb ok wumb ei pe na kin pii gii nik erngii," pa nim. ³⁶ "Wu nii endi eim kuni wiis kiŕip topu kuŕou tum kin, ei eim kumep ka simba. Nga eim wu endi kuni wiis emb tehim wu ei kin, eŕ elip ouni noman ka piingil. Nga yi miŕ ku, wumb nii endi eim yi erang kin wumb na kui erik pii gii ninjing kin, eim kumep ka simba. Nga nim wu endi kin Gos ele ka ei wumb kin ek emb topu ngum, eŕ elip ouni noman ka piingil. ³⁷ Pe ek yi miŕ ei keimi, 'Wu endi kuni emb taŕpi pendilim kin, wu endi opu kuni kuŕou topu siŕim.' ³⁸ Na enim kuni se nip kindamb punjung, ei enim kongun er tilenjing; wumb epi kongun dinga er taŕ pendnjing konu, enim puk kuni singii nge punjung."

³⁹ Pe Sameriya wumb pei Jiisas kin pii gii ninjing. Nimbil erang, amb ei eim ok erim ol ei, Jiisas eim piipi nipi tor kindim. Amb ek yi neng kin, wumb Jiisas eim kin pii gii ninjing. ⁴⁰ Pe Sameriya wumb ok Jiisas eim kanik, kii sik yi ninjing, "Nim sin kin muŕmun min?" pa nengin kin, Jiisas eim konu ele kunum taŕ mendpil muŕum.

⁴¹ Pe kunum ei wumb pei nga Jiisas nge ek piik eim kin pii gii ninjing.

⁴² Pe wumb ei ek yi ninjing, "Amb, nim ek ei sin pii gii mendpil ninenjpin mon. Sin sinim eim ek ei piipin, nga eim kanpin enmin. Sin piipin eim wu ei mendpil mei wumb pei Gos kin sipi orung simba nge onum, pa ninjing.

Jiisas Wu Owundu Endi Eim Kingam Er Ka Erim

⁴³⁻⁴⁴ Jiisas eim ek nipi tor kindpi yi nim, "Gos ol ekii se ermba ei piipi nipi tor kindpi elim wu, ei eim konu ele eim embe tonu punanim," nim. Pe wumb Jiisas eim ek ei piinerangin kin konu ele kunum taŕ mol pu poru nipi pendpi, eim konu ele si kindpi, Galilii konu ele pum. ⁴⁵ Pe Jiisas eim pupu Galilii konu ele tor pang, wumb eim onum nik ka piinjing. Nimbil erang, ok en enim kor owundu kuni owii, 'Pasopa' niŕmin kunum ei Jerusalem konu ele puk Jiisas nge epi kanim kanim erim ei kenjing.

⁴⁶ Nga Jiisas eim opu, Galilii konu ele orung konu endi Keina niŕmin ele tor om. Konu ele ok eim nol mendpil ei erang opu nol wain mendpil pim konu ele. Pe Kapaniyam konu ele gapman nge epi tep elim wu endi muŕum. Wu ei eim kingam ening tum. ⁴⁷ Wu ei eim molpu piim ni, Jiisas Jura konu si kindpi, Galilii konu ele onum ninjing. Wu ei yi piipi eim pupu, Jiisas kin dinga kii sipi yi nim, "Nim kapil mani na ngii pukun, na kangi kuŕmba mandi enim. Ei er ka erkin se konj sinjii," nim. ⁴⁸ Jiisas eim ek nipi eim ngum, "Pe enim jep ol kanim ei kinenjing kin, enim pii gii ninerngii," pa nim. ⁴⁹ Pe gapman nge epi tep er moluŕum wu ni yi nim. "Owundu, nim sikir mani oi! Mon peng kin, na kangi ei kolpu ermba," pa nim. ⁵⁰ Jiisas ek nipi wu ei ngopu yi nim, "Nim po! Nim kinganim ei konj kindpi muŕmba," nim. Wu ni Jiisas nim ek ei pii gii nipi pum. ⁵¹ Wu ni eim andŕam ele pupu peng, eim nge kongun wumb tor ok, eim kanik yi ninjing, "Nim kinganim ni ka wii molum," pa ninjing. ⁵² Pe wu ni eim kongun wu ombu kii sim, "Konu eni kunum nenj eim ka wii miŕ muŕum?" "Oltin konu eni beli orung kunum ei, eim ening ei poru neng, ka wii muŕum," pa yi ninjing. ⁵³ Yi nengin kin, arim eim piim oltin kunum ele Jiisas ek yi nim, "Nim kinganim konj muŕmba," pa yi nim, ei piim. Pe eim pii gii neng, eim nge wumb tilap ei kin ouni Jiisas kin pii gii ninjing. ⁵⁴ Jiisas eim Juriya konu ele si kindpi pupu, Galilii konu

om. Opu kin, Galilii konu ele, eim jep ol nga ei eririm. Jiisas eim ok nol wain eririm. Nga wu ei kingam er ka erim, jep ol ta! mi! erim.

5

Besera Konu Ele Nol Gop Kembis Ele Jiisas Wu Endi Er Ka Erim

¹ Pe ei poru neng kin, Jura wumb kor owundu nge kuni owundu endi tonu onum nengin kin, Jiisas eim Jerusalem konu ele tonu pum. ² Jerusalem konu ele mandi kung siipsiip ngii ondu konu ele endi sim konu ele, nol gopu kembis endi mulum. Nol ei Eipru wumb ek embe ele embe yi silmin, 'Besera' nilmin. Konu ele ngii tika angil orung engim. ³ Ngii tika ele, wumb pei ening pim wumb ni, ningil kis mulum wumb ni, simb kis mulum wumb ni, wumb nengj embil pei kulum wumb, pei konu ele muljung. Nol ei olup tumba ni kui er mulumun. ⁴ Kunum endi, Gos Owundu nge enjel endi kindang opu, nol ele mandring pupu, nol ei olup tang kin, wumb endi ok opu mani nol ele pulum ei, eim ening ei poru nipi, ka salilim. ⁵ Wu endi ngii tika ele mulum wu ei, eim ening kunum kinan tang palilim. Wu ei kung ngii 38 pei mulum. ⁶ Jiisas opu kenim ni, wu ei or pepi mulum. Jiisas piinim ni wu ei ening kunum kinan tum pim. Pe Jiisas ek nipi wu ei ngum, "Nim nengj ei opu, ka ba ni piin min?" ⁷ Ening pim wu ei ek nipi orung kindim, "Wu Owundu, nol ei olup elim kunum ei, wu endi na paki tangin bii ei, wu endi mon. Nam bii ni ele ei, kapli enerang, wumb na to mani kindik, ok ku nol ele puk pulmun," pa nim. ⁸ Jiisas ek nipi eim ngopu yi nim, "Nim tonu angkin ninim pel ei sikin pui!" nim. ⁹ Pe sikir wu ni angpi, eim pel ei sipi pum.

Pe kunum ele, kor kunum. ¹⁰ Jura wumb wu ei kanik yi ninjing, "Pe kor kunum ei, nim nimbil erang pel ei ko wukun tu wun? Ninim nge pel tu wun ei, sin nge men tolmun lo ele mon ninim," pa ninjing. ¹¹ Ba wu ening peng opu ka pum wu, ni ek yi nim, "Wu ei ka er ka erim wu ei eim yi nim, 'Nim pel ei sikin pui!' nim," pa nim. ¹² Pe wumb eim kii sinjing, "Wu nii nim pel ele sikin pui nim?" ¹³ Ba wu ening pim wu opu ka pum wu ei, Jiisas pii kun enerim mon. Nimbil erang, wumb pei tuk ele muljung. Jiisas eim konu epi pum.

¹⁴ Ekii se Jiisas wu ei, men tolmun ngii owundu ele kanpi wu ei nim, "Piini! Nim pe ka molun; nga ol kis endi enenjii. Nim nga en kin ol embin tui owundu endi nim tonu omba," pa nim. ¹⁵ Pe wu ni pupu, Jura wumb kanpi yi nim, "Wu endi na er ka erim, ei Jiisas." ¹⁶ Yi neng kin, Jura wumb Jiisas tumun ni piik enjing. Nimbil erang, eim ol ei kor kunum men tolmun lo ele mon nilim kunum ei, Jiisas eim jep ol ei enim. ¹⁷ Ba Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, "Na Arnan ei kunum kunum kongun er molum. Pe na yi ku kongun ei end," pa nim. ¹⁸ Yi neng kin, Jura wumb, "Jiisas to kundmun mendpil," ninjing. Nimbil erang, eim lo ek kor kunum palim ek ei, ekii sipi enalim. Ei ek yi ninim, "Gos ei na Arnan mendpil," ninim ek ei yi mi!, "Eim Gos mi! molpu ninim min?" a yi ninjing.

Gos Kingam Eim Dinga Peng Kongun Enim

¹⁹ Pe Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, "Na ek keimi mendpil nip enim ngond. Na Gos kingam nam noman ele ol endi enand, mon. Nam Arnan elim kanil epi ei minj end. Arnan eim elim epi pei ei, na eim kingam yi ku ermii. ²⁰ Na Arnan eim noman ka na ngopu, eim epi pei enim mi! na andan tolum. Nga Arnan eim kin kongun owundu kombur nga na andan tumba ku. Yi mi! erang kin, enim puku sik erngii. ²¹ Arnan eim wumb kulii eim

nga noman konj ngolum. Yi mił ku, nam noman ele wumb ombu noman konj ngamb konj mułngii ni piil ei, na yi mił ku el. ²² Arim, wumb oł kis enjing kin kos piinermba. Eim kongun ei mok topu, na eim kingam kos ei piip ermbii nip, eim kingam ngum poru nim. ²³ Yi mił palim, wumb pei Arim embe ambil tonu kindilmin. Yi mił ku, kingam anm embe ambil tonu kindngii. Wumb endi kingam nam embe ambil tonu kindnenjing kin, Arim eim kindang eim embe ambil tonu kindnengii,” pa yi nim. (Jiisas eim kin Gos eim kindang om ei, ek ekin mił nim.)

²⁴ “Na ek keimi mendpil nip enim ngond. Wumb endi na ek ni piipi na kindang onj ei, Gos kin pii gii nim kin, eim noman konj sipi kunum kunum ka mułmba. Wumb ei oł kis enjing, eim kos ei tonu onermba mon! Eim wumb koltmun ngenj ei si kindpi, pe eim noman konj nga sipi kunum kunum mułmba.” ²⁵ Jiisas ek nga nipi yi nim, “Keimi mendpil na enim kanip nind. Kunum endi tonu omba min, ei pe tonu onum ei, wumb kułii wumb ei Gos nge kingam na ek ei piingii. Wumb na ek ei piingii wumb ei, noman konj sik kunum kunum ka mułngii. ²⁶ Na Arnan, eim noman konj nge pul wu, eim noman dinga ei na eim kingam ngum. Pe kingam na yi ku, nam noman konj ka nam kin palim. Wumb Gos ek pii gii ninjing kin, kingam na wumb ei noman konj ei ngumbii. ²⁷ Gos kindang opu mei wu telim ei, na eim arim eim kingam wumb oł kis enjing kos piipi, ‘Erangli!’ ni piipi ngum. ²⁸ Enim ek ei kin puku sinerngii mon. Kunum endi tonu omba wumb kułii mer tukpu ele wumb ei, na ek ei nimbii piingii. ²⁹ Piik, tukpu konu ele si kindik tor ongii. Wumb oł kun elmin wumb ei angk, noman konj sik kunum kunum mułngii. Wumb oł kis kanim kanim erik kulk wumb ei, angk tonu ok, nga oł kis enjing kos ele piik kin konu kis pungi.”

Wumb Kombur Jiisas Nge Ek Pul Ei Ni Tor Kindilmin

³⁰ “Na nam noman ele epi endi enermbii. Na Arnan eim ek nim mił piinj ek ei nip, wumb oł kis enjing kos ermbii. Nimbil erang, wumb kos piimbii ei kun ka sałim mił piimbii. Na kindang onj ei, eim noman ele na ekii sip ermbii end. ³¹ “Pe na nam mendpil ek endi ni tor kindmbii ek ei, ek keimi min mon? Nii piimba? ³² Ba Arnan molpu na ek ek ei nipi tor kindim. Pe na piind, na ek ei nip keimi mendpil palim. ³³ Ok enim Jon multum konu, ek nik, kii sik kindik ei, Jon ek keimi na kin nipi tor kindrim. ³⁴ Wumb na ek ni tor kindik, na enj oł pule nik enmin ei, piinand mon. Ba na noman ele on ek ninim ek ei, Gos enim sipi orung simba ni piip ek ei nind. ³⁵ Jon eim dup alam mił tilang erpi wumb ngum. Enim noman ele, dup alam ei kin kunum aninga er ka piinjing,” Jiisas yi ninim. ³⁶ “Ba epi endi ei, Jon na kin ek nirim ei to mani kindim ei, na nge pule ni tor kindnim. Kongun pei na Arnan ngum kongun ei, er poru nimbii. Kongun ombu na end, na kongun ei erip, wumb andan tamb, wumb piingii nip end. Na Arnan kindang onj ni piingii. ³⁷ Na Arnan ei, na kindang onj. Na Arnan, eim na nge pule nipi tor kindim. Enim eim ek endi piinalmin. Nga eim kinalmin ku. ³⁸ Eim nge ek ei, enim kin pinalim ku. Nimbil erang Arnan wu endi kindang opu, eim kin enim pii gii ninenjing. ³⁹ Gos nge ek ka mon ele gergii ei, enim noman konj sik, kunum kunum mułngii ni piilmin. Ek ei, na nge ek pule ei, ni tor kindilim,” pa nim. ⁴⁰ “Ba enim na kin ok, noman konj ei simin ni piinanmin. Enim noman yi pinalim,” pa nim.

⁴¹ “Wumb na embe ambil tonu kindngii ni piinand. ⁴² Ba na enim noman ele piind. Enim Gos kin noman ka ngok ngok enmin oł ei, enim noman ele pinalim. ⁴³ Na Arnan nge noman dinga ele na onj; ba ei na nind ek ei, enim piinanmin. Ba wu endi eim nge noman dinga ele nipi omba wu ei, eim

nimba ek ei, piingii. ⁴⁴ Enim wumb eipi, sin embe ambil tonu kindngii ni piinmin. Ba enim Gos mendpil tonu mo lum ei, sinim embe, ei ambil tonu kindmba ni piinanmin. Pe Gos Owundu tonu mo lum ei, enim eim embe ele, pii gii ningii ei kapli enanim mon. ⁴⁵ Enim piinmin mil, na Gos kin ek nip enim o! kis kos er ngumbii ni, noman to piinerngii mon! Wu endi enim kin kos er ngumba wu ei, Moses. Wu ei enim piik kin, 'Sin paki tumba,' ni piinmin, ba ei enim kos erpi ngumba wu," pa nim. ⁴⁶ Pe enim Moses nge lo ek ei pii gii nik pim kin, na ek ei pii gii ningii ku. Nimbil erang, Moses eim na nge ek ei pultum. ⁴⁷ Ba Moses eim pultum lo ek ei pii gii ninenjing kin, kapli na nge ek ei enim pii gii ningii mil nenj?"

6

Jiisas Eim Wumb 5,000 Pei Kuni Ngum (Masyu 14:13-21, Mak 6:30-44, Luk 9:10-17)

¹ Jiisas eim ek ei nipi poru ni pendpi, eim Galilii no! gopu ele orundung orung pum. Pum konu ei, nga embe, 'Taiperiyas no! gop' nilmin. ² Pe wumb tilap owundu ei eim wumb ening pim wumb ni, eim jep o! pei erim ei, kanik kin, eim pum konu ele ekii sik punjung. ³ Jiisas eim nge ekii silmin wu ombu eim sipi kin, tonu komung ele tonu puk mulnjung. ⁴ Jura wumb kor kunum ka nilmin ei, 'Pasopa' kuni owundu nilmin kunum ei mandi omba enim. ⁵ Jiisas eim mo!pu kin, kan orung kind kenim ni, wumb tilap owundu endi eim kin ongi nge onjung. Pe eim ek nipi, wu Pilip ngopu yi nim, "Sinim kuni min bres konu jili sipin wumb ei kuni ngumun?" ⁶ Pilip ek nimba ek ei piimbii nipi kin, Jiisas eim Pilip kii sim. Jiisas eim ermba mil o! ei pii poru nipi nim. ⁷ Pilip ek nipi, orung kindpi yi nim, "Sinim bres top ermin, ei ku 200 mil ba palim, ei ya mo!mun wumb ei, nungii ei kapli enermba," pa nim. ⁸ Jiisas kin ekii silmin wumb ei, wu endi embe Endru ei, Saimon Piisa angim, eim ek yi nim. ⁹ "Kangi endi eim kuni bres embe 'barlii' angil orung kin, omu ta! eim se mo lum. Ei ya wumb tilap owundu mo!mun ei, kapli ermba pina!im," pa nim. ¹⁰ Jiisas eim ek yi nim, "Wumb nengin kin, mani mulngii," pa nim. Wumb konu ele kui engimb pei pim konu ele mulnjung. Pe wu konu ele mulnjung wu ei, 5000 pei yi mil, wu am pei mulnjung. ¹¹ Wumb pei mani mulangin kin, Jiisas eim bres angil orung ni sipi kin, Gos kin prei erpi, mok topu, eim ekii silmin wumb ngum. Nga eim omu ta! yi ku erpi ngum. Eim ekii silmin wumb kuni ei, wumb pei ngok, wumb ei en enim kuni numun ni piinjing mil, nunjung. ¹² Wumb tilap owundu ei kuni nanging kapli erang kin, kuni mend orung pei mulum. Pe Jiisas eim ekii silmin, wu ombu kanpi yi nim, "Enim kuni orung mo lum ei, sik ku!ou tungii. Mon peng kin, kuni ei wii mil ba, ei mon!" pa yi nim. ¹³ Pe wu ombu, bres barlii nunjung orung mulum ei sik girenj kon engki nga ta! tu wunjung ei, wumb pei kuni nunjung, orung mulum ei, sik girenj kon tunjung. ¹⁴ Pe wumb pei Jiisas eim jep o! erim ei kanik yi ninjing, "Keimi mendpil, wu ni tor kindilim wu ei Gos kindang mei konu ele om ei, sin paki tumba nge om," pa yi ninjing. ¹⁵ Pe Jiisas eim piim ni, wumb ei ok eim ambilk, eim en enim king mundngii enjing ei piipi kin, wumb pei si kindpi kin, eim endeim mendpil tonu komung ele orung pum.

Jiisas Eim Tonu No! Pe! Ele Andpi Pum (Masyu 14:22-23, Mak 6:45-52)

¹⁶ Konu pou neng, Jiisas eim nge ekii silmin wu ombu no! gopu ele mani punjung. ¹⁷ Puk no! kanu ele tonu puk kin, Kapaniyam konu ele orung bin ni piik punjung. Pe konu emii ermba erim kunum ei, Jiisas eim wu ombu

kin tor onerim. ¹⁸ Pe wu ombu no! kanu e!e pangin kin, konu pop owundu topu, no! tuk e!e topu, pinin nipi yi erim. ¹⁹ Pe wu ombu no! kanu e!e eim dolu sik pu, konu turii mi! e!e puk kenjing kin, ni Jiisas no! pe! e!e opu, mani no! kanu e!e mandi om. Wang kin, wu ombu en enim mund mong enjing. ²⁰ Ba, Jiisas eim opu yi nim, "Enim mund mong enerei! Na mendpi! ond," pa yi nim. ²¹ Wu ombu, eim no! kanu e!e tuk simin nik enjing ni, no! kanu ei pe mendpi!, en enim pungii ni piik onjung konu e!e, kun tor om.

Wumb Pei Jiisas Kur Andik Punjung

²² Nga kupiiring, wumb tilap owundu pei en enim yi piinjing. Jiisas eim nge ekii silmin wu ombu mendpi! no! kanu e!e punjung. Jiisas eim no! kanu e!e, tonu pupu, punerim. No! kanu endi konu e!e, sina!im mon. Jiisas konu e!e tor omba nik, no! gop e!e orungdung wumb ei kupiiring ok, ok konu e!e mulnjung. Ba Jiisas eim no! pe! e!e andpi pum ei, wumb en enim piinenjing. ²³ Taiperiyas konu e!e nge no! kanu kombur ok Owundu Jiisas bres sipi, Gos kin prei erpi, wumb kuni ngang nok enjing konu e!e mandi onjung. ²⁴ Pe wumb tilap owundu ei molk kenjing ni Jiisas kin eim ekii silmin wu ombu kin, konu e!e mulenjing. Pe no! kanu kombur e!e tonu puk, Kapaniyam konu e!e pupun, Jiisas kurmun nik, Kapaniyam konu e!e punjung.

Jiisas Eim Epin Konu E!e Bres Mi! Molum

²⁵ Wumb tilap ni konu e!e tor puk, Jiisas eim kenjing. Kanik kin, yi ninjing, "Ek emb to wumb ngo!un wu, nim kunum nenj ya on?" ²⁶ Jiisas eim ek nipi, wumb tilap ei ngopu yi nim, "Na ek keimi mendpi! enim kin nip ngond. Enim jep o! pei enj kanik kin, nga na kuruk onanmin mon. Ba enim kuni bres ei nanging, pinang punum ei piik kin, na kuruk onmun?" pa nim. ²⁷ Nga Jiisas eim yi pim, "Enim ya mei e!e kuni minj numun kuni ei namin ni piik, e!e nge kongun enerngii mon. Ba enim kongun erngii ei, noman konj kunum kunum mulngii ei nge kongun erngii. Noman ei kunum kunum konj salim kuni ei singii. Singii kuni ei nge, wu kingam Gos kindang mei konu e!e mani opu wu tehim ei, enim ngumba. Arnan Gos eim noman dinga wii ei, na kin ngum poru nim." ²⁸ Pe wumb ei ek yi mi! ninjing, "Sin nimbi! o! erpin, Gos nge kongun ei erpin bin?" ²⁹ Jiisas ei nipi orung kindpi yi nim, "Gos nge kongun ei yi palim. Enim Gos na kindang ya mei e!e op kin, na kin pii gii ningii." ³⁰ Wumb ei en enim yi ninjing, "Nim jep o! nipe jep o! eran, sin nim kin pii gii nimin? Pe nim kongun nipe kongun enjii?" ³¹ Kumb ok sin nge kupenjpin no! ei, wumb mulenjing konu e!e kuni mana ei, sik nunjung. Gos nirim ek yi mi! ninim, 'Gos tonu epin konu e!e kuni ei, ngang kin nunjung.' Pe nim kuni yi ku, sin nga numun ni piik enjing." ³² Wumb ek yi mi! nengin kin, Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, "Na ek keimi nip enim ngond. Moses eim tonu epin konu e!e kuni keimi ei sipi kin enim kupenjing no! ei ngunerim mon. Na nge Arnan eim tonu epin konu e!e kuni keimi ei, noman konj kunum kunum enim ngonum." ³³ Gos eim bres ei ngum bres ei, tonu epin konu e!e si kindpi, mani om bres ei, mei wumb noman konj ka ngomun," pa nim. ³⁴ Pe wumb ei enim yi ninjing, "Owundu, nim bres ei, sin kunum kunum ngunjii!" pa yi ninjing. ³⁵ Jiisas ek yi nim, "Na nam kuni ei nge, noman konj wumb singii salim ei nam. Wumb endi na kin omba wumb ei, nga epi endi simbii ni piinermba mon. Ei yi mi!, wumb ei, nga kuni tang piinermba. Nga wumb endi na kin pii gii nim kin, eim no! nga nuwa erang kin, piinermba mon." ³⁶ Na enim kanip ninj, enim na kan poru ninmin. Ba enim na kin pii gii ninenjing mon!" pa nim. ³⁷ "Pe wumb pei na Arnan ngumba wumb ei, na kin ekii sik ongii. Wumb endi na kin omba ei, na eim to tor kindnermbii; keimi mendpi! mon!" ³⁸ Na tonu epin konu

ele si kindip, mani mei konu ele onj ei, nam noman ele ekii sip, endmbii nip onenj, mon! Na Arnan eim kindang onj ei, eim nge noman piimba mił ei, na ekii simbbii. ³⁹ Eim noman ele yi piipi kin, na kindang onj ei, yi mił; wumb pei eim na ngopu poru nim ei, na wumb endi si kindnermbii mon. Ekii se muł mei poru nimba kunum ei, nam wumb pei Gos kin, nga konj sip orung simbbii. ⁴⁰ Na nge Arnan ei eim noman yi palim. Wumb pei na kangii ei kanik pii gii ninjing kin, noman konj ka sik kunum kunum mułngii. Mułngii wumb ei, na kunum poru nimba kunum ele, wumb ombu na konj sip orung simbbii.”

⁴¹ Jiisas eim yi nim, “Na nam kuni bres ei tonu epin konu ele, si kindip mani onj.” Yi neng kin, Jura wumb ek ei piik, popuł sik, eim ek ngok, ek pei nik eim ngunjung. ⁴² Pe wumb en enim yi ninjing, “Wu ei Jiisas, Josep nge kingam. Sinim eim arim mam ei kaninmin. Nimbil erang eim yi ninim? Na tonu epin konu ele si kindip mani mei konu ele onj, ninim?” ⁴³ Pe Jiisas eim ek dinga nipi, orung kindpi yi nim, “En enim mołmun tuk ele, ek eipi eipi ninerngii mon! ⁴⁴ Wumb endi na kin wii onermba, mon! Na nge Arnan ei na kindang kin, na onj. Eim wu endi tu wupu, na ngum kin wumb ei, eim kunum poru nimba kunum ele, na wumb ei, nga konj sip orung simbbii. ⁴⁵ Ek ni tor kindi kindiłmin wumb mon ele ek ka palim ei,

‘Gos wumb pei, ek ei emb topu wumb ngołum. Pe wumb ei, na nge Arnan ek ei piik, ekii sik poru nik wumb ei, na kin olmun,” pa nim.

⁴⁶ Wumb endi Gos endeim kinałmin mon. Na Gos kin ouni mołup kin, na kindang mei ele onj. Na endeim mendpił, na Arnan Gos kanił. ⁴⁷ Na ek keimi mendpił nip enim ngond, wumb endi na kin pii gii nimba wumb ei eim noman konj sipi kin, kunum kunum mułmba. ⁴⁸ Na nam kuni ei nge, noman konj wumb singii sałim ei, nanim ngoł. ⁴⁹ Kumb ok, enim nge kupenjing noł, wumb mulenjing konu ele kuni mana niłmin kuni ei nok, kolk mon erik, poru nik. ⁵⁰ Ba pe kuni ei eim tonu epin konu ele si kindpi mani om kuni ei, na nam moł kuni ei, wumb endi sik nungii ei, na kin pii gii ningii wumb ei, kunum kunum konj mułngii. ⁵¹ Na kuni ei, noman konj peng kin, tonu epin konu ele si kindip, mani onj. Pe wumb endi, kuni ei sipi nim kin, eim noman konj sipi, kunum kunum mułmba nge, ei simba. Pe na kuni ei, eim ngumbii ei, nam ngamb to kundangan kin, mani mei ele wumb ei noman konj singii.”

⁵² Pe Jura wumb en enim mołmun tuk ele ek eipi nik yi mił ninjing, “Nimbil erang eim ngenj ngopu kin, sinim ei ngenj kuni mił ei ngumba?”

⁵³ Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond ei, Gos kindang mani opu mei wu telim ei, na kolup miyem bein tamb kin, wumb na kin pii gii ningii wumb ei, noman konj kunum kunum mułngii ei, singii. Ei yi mił, wumb endi kuni ni, noł nunjung kin kunum kunum konj mułngii. ⁵⁴ Wumb endi na nge miyem ngenj mił epi nołmun wumb ei eim noman konj sipi kin, kunum kunum mułmba. Gos Owundu kunum poru nimba kunum ei, na wumb ei nga konj sip orung simbbii. ⁵⁵ Nimbil erang, na nge ngenj kin miyem ei, noman tuk nge kuni mendpił mołum. ⁵⁶ Wumb endi na ngenj, miyem mił epi ei nopu, na kin piipi, mułmba wumb ei, na nam wumb ei kin mułmbii ku. ⁵⁷ Arnan eim konj kunum kunum mołpu kin, na kindang op, Arnan nge noman dinga ele nge, nam noman konj moł. Pe yi mił ku, wumb endi na ngenj mił epi ei num kin, nam nge noman dinga ele, eim noman konj kunum kunum sipi, mułmba ei, eim ngumbii. ⁵⁸ Pe kuni ei tonu epin konu ele si kindpi mani om kuni ei, ok enim kupenjing noł wumb mulenjing konu ele, kuni nok, kolk poru ninjing, ei kin ende mon. Wumb

endi, kuni ei num kin, eim noman konj sipi, kunum kunum mulmba,” Jiisas yi nim. ⁵⁹ Kapaniyam konu ele men tolmun ngii ele, Jiisas eim ek emb topu, wumb ngopu, eim ek yi nim.

Ek Noman Konj Pimba Ek Ei Jiisas Nge Mendpił

⁶⁰ Pe Jiisas eim kin ekii silmin wu pei ek ei piik, noman embin to piinjing. Piik yi ninjing, “Wumb nii endi ek ei piimba?” ⁶¹ Ba eim ekii silmin wu ombu, ek ei piik kin, ek orung orung ninjing ei, Jiisas ei eim noman ele, ek ei piim. Jiisas eim nge ekii silmin wu ombu ngopu yi nim, “Enim ek ei enim noman ele to kis enmin?” pa nim. ⁶² “Pe Gos kindang mani mei wu telim ei, na mani onj, konu ele nga orung epin konu ele tonu pup kin, nimbił oł mił piingii ei, enim kis piingii?” ⁶³ Noman konj ei, Gos Gui Ka wumb ngołum; ba sinim wumb noman konj sinanim. Pe sinim ngenj ei, wumb kulii mił mołum. Na ek ei nip enim ngond ek ei, enim noman ele kuni mił mołum ek ei, enim noman konj ngołum. ⁶⁴ Ba enim mołmun konu tuk ele mołmun wumb ei, kombur pii gii ninanmin.” Kumb ok pii gii ninarik mulnjung wumb ombu ei Jiisas piim. Wumb ei, na nge opu orung wumb konu ele, ni tor kindmba ni yi piirim. ⁶⁵ Pe Jiisas ek yi nim, “Wu endi na nge opu orung wumb kin na ni tor kindmba ei nge na piip kin, ok ek ei, nip enim ngunj,” pa nim. “Pe na nge Arnan ei, eim dinga wu ei ngunelang kin, wu ei na kin onelang mon.”

⁶⁶ Jiisas ek ei nipi, poru neng kin, wu ombu Jiisas kin ekii sik erik, wu ombu Jiisas si kindik, en enim orung punjung. Puk kin, nga Jiisas kin tep to endnenjing mon. ⁶⁷ Pe Jiisas eim ek nipi, eim kin ekii silmin wu engki nga tał ei, kanpi yi nirim, “Enim yi ku, na si kindik, pungii enmin min?” ⁶⁸ Saimon Piisa eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Owundu, pe sin konu jili orung bin? Nim nge ek ei mendpił, noman konj kunum kunum sin kin noman konj ngumba. ⁶⁹ Sin nim kin pii gii nipin poru ninmin. Nim Gos nge oł kun ka nge puł wu ei, sin piinmin,” pa nim. ⁷⁰ Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Nimbił erang na enim wu engki nga tał wii top sinj; ba enim mołmun konu tuk ele wu endi mołum ei, Seisen gui kis eim kin mołum,” pa nim. ⁷¹ Jiisas ek nim ei, Juras Saimon Eskeriyas nge kingam ei kin piipi nim. Jiisas kin ekii sinjing konu ele tuk mołmun, wu engki nga endeim mulnjung konu ele tuk, eim mołum. Ba ekii se, wu ei eim Jiisas sipipi, opu orung wumb angil ele ngopu kin, ku sim.

7

Jiisas Nge Angim Noł, Eim Kin Pii Gii Ninenjing

¹ Pe ei poru neng kin, Jiisas eim Galilii konu ele endim. Ba Jura wumb eim tumun ni erangin kin, eim Juriya konu ele nga endnerim mon. ² Jura wumb en enim kor owundu kunum endi alap ngii ele kuni owundu nołmun oł ei nge, kunum ei tonu omba ei, mandi enim nik enjing. ³ Pe Jiisas eim angim noł yi ninjing, “Nim ya konu ele si kindkin Jura konu ele pan, nim kin ekii sik ok wu ombu, nim enjii kongun ei keningii,” pa ninjing. ⁴ Wumb ombu Jiisas kin ek yi ninjing, “Pe wu endi eim peni ele mulmbii ni piip, yi elim ei, eim epi koi er enalam mon. Nim epi yi ermbii ni piikin kin, pukun wumb ningil ele pei enjii,” pa ninjing. ⁵ Jiisas eim nge angim noł ei, eim kin pii gii ninarik kin, ek yi mił ninjing. ⁶ Yi nengin kin, Jiisas ek nipi yi nim, “Kunum ei wumb pei na piik kanik erngii ei, tonu onanim; ba enim kuni owundu pungii kunum ei, noman ele pei sałim,” pa nim. ⁷ “Ya mei wumb ei, en kin opu orung er ngunerngii mon; ba na kin opu orung enmin. Ei nimbił erang, na ek nip tor kindił ei, ‘En enim oł kis enmin ei,’ na ni tor kindpi kin, ek yi

mił ei na kin opu orung enmin,” pa nim. ⁸ “Pe en enim kuni owundu ei puk, Jura wumb kor kunum ka nilmin kunum ei, puk keningii. Ba pe nga, na kor kunum ka ei pup kinermbii. Na bii kunum ei tonu onanim. ⁹ Jiisas eim ek yi nipi kin, eim Galilii konu ele kunum kombur nga enj mułum.

Jura Wumb Kuni Owundu Nik Elmin Alap Ngii Ele Jiisas Pupu Kenim.

¹⁰ Jiisas nge angim noł ei Jura wumb kułou tok elmin konu ele keningii nge ok punjung. Pe eim yi ku ekii se pum. Jiisas eim pum ei, peni ele punarpi kin, koi mił erpi pum. ¹¹ Jura wumb kułou tok mulnjung kor kunum ka ele molk. “Wu ni jili punum?” pa nik, kuruk mulnjung. ¹² Pe Jura wumb eim kin ek kanim kanim ninjing. Wumb kombur molk, “Mon wu ei, wu ka,” pa ninjing. Ba wumb kombur molk yi ninjing, “Mon wu ei, eim wumb kanpi kin, ek kend topu nilim,” pa ninjing. ¹³ Jura wumb kombur Jiisas kin pii giı nik, wumb pei konu ele tuk mulnjung; ba lo ek piılmin wumb kin mund mong enjing. Erik kin, wumb endi tonu angk, Jiisas nge ek endi ninenjing. Nimbil erang, wumb endi ek nipi, “Jiisas ei Mesiya” nimba wu ei, men tołmun ngii ele, to anda kindngii nilmin, pim.

¹⁴ Pe Jura wumb kuni owundu kunum ka nik elmin kunum ei, aninga mandi no poru ningii, er mułangin kin, Jiisas Gos ngii owundu tuk ele angpi, ek nipi wumb ngum. ¹⁵ Pe Jura wumb kenjing ni mon gerpi nim. Neng kin, wumb puku sinjing. “Eim mon konu endi pupu neng kin, kinenjpin mon? Nga eim mon ei gernim mił nenj?” ¹⁶ Pe Jiisas wumb ei ek nipi ngopu yi nim, “Na pe nip, enim ngond ek ei, na nge mon. Ei Gos nge ek, eim na ‘Pui’ nipi, kindang kin, na onj. ¹⁷ Pe wumb endi, Gos ek ei piipi nipi, ermba wumb ei, eim na nind ek ei piipi om kin, eim Gos kin ba. Min na nam noman ele ek ei nind. ¹⁸ Wu endi eim noman ele, ek ninim ei eim embe tonu ba ni piipi ninim. Ba wu endi kindang om ni piipi kin, eim embe er tonu kindpi kin, ek kun nipi ermba wu ei, eim oł kis endi eim kin pinermba, mon! ¹⁹ Kumb ok Moses enim lo ek nipi, ngurum kunum ei, enim mołmun konu tuk ele, wumb endi lo ek ei, ekii sinarik; ba enim na nimbil erang na to kundmun, ninmin?” ²⁰ Wumb ek nik, orung kindik yi ninjing, “Nim gui kis endi nim kin mołum. Wumb endi nim to kundnerngii mon!” pa ninjing. ²¹ Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na jep oł owundu endi enj ei, enim pei puku sinjing,” pa nim. ²² “Moses enim ngenj kopsingii oł ei, nipi ngum ei keimi. Pe enim oł ei, Moses kin onerim mon. Oł ei enim nge kupenjing noł kin tonu om; ba enim kangil kunum tonu opu, ngenj kor owundu kunum ele kopsilmin,” pa nim. ²³ “Pe enim Moses nge lo ek ei, am kun ekii silmin. Ba en enim kangil ei, kor owundu kunum tu wuk kin, ngenj kopsilmin. Pe na yi ku, kor owundu kunum ei, wu ening pim wu ei, er ka enj; ei nimbil erang na kin popuł sinjing? ²⁴ Epi ningil ele kanik kin, epi mok tunerngii! Enim epi pei mok tungii ei, oł kun pałim mił kun erngii!”

Wumb Yi Ninjing, “Gos Kindim Wu Kraıs Wu Ei Min?”

²⁵ Pe wumb Jerusalem konu ele mołmun wumb kombur ek yi ninjing, “Nimbil erang wu ei to kundmun ninjing wu min?” pa yi ninjing. ²⁶ “Pe kine! Eim wumb mulnjung konu peni ele, ni tor kindnim. Nga wumb ek endi ni orung kindnanmin. Pe keimi, Jura wu num peng pim wu ombu, piınmin ei, Gos kindim wu Kraıs min?” ²⁷ Pe sinim wu ei eim nge ngii konu ele sinim piınmin. Nga Kraıs omba kunum ei; ba wumb endi eim nge ngii konu ele piınnerngii. Yi peng kin Jiisas ei Kraıs ya mon,” pa ninjing.

²⁸ Jiisas men tołmun ngii ele Gos ek ei piipi wumb tor kindpi mułang kin, ek kombur ei piipi, eim ek dinga nipi, orung kindpi yi nim, “Enim na piınmin! Na ngii konu ele enim piınmin ku! Ba na nam noman ele onenj,

mon. Na Arnan eim na kindang kin, onj ei, oł kun mendpił pałim mił end; ba enim pii kun enanmin mon! ²⁹ Na nam eim piind. Na Gos kin ouni muls. Gos eim na kindang kin, na mani mei ele onj,” pa nim. ³⁰ Pe wumb eim kan ngumun ni piinjing; ba Jiisas eim kongun ei poru ninerim. Yi peng kin, wumb endi Jiisas embilmba mił, pinerim mon. ³¹ Pe wumb pei eim nim ek, pii gii nik, yi ninjing, “Gos kindang wu Kraiss tonu om kin, eim jep oł pei erpi, ya ei enim jep oł ombu to mani kindpi, kapli piipi yi enermba mon!” yi ninjing.

Opu Ond Wu Kombur Kindangin Puk Kin, Jiisas Kan Ngungii Nge Punjung.

³² Lo ek piilmin wumb ei, piinjing ni wumb pei Jiisas nge ek ei eipi eipi nengin kin piinjing. Lo ek ekii sik elmin wumb ni, kulmał kałilmin wumb pei puk, opu ond wu kombur nengin puk kin, eim kan ngungii nge punjung. ³³ Pe Jiisas eim ke nipi, wumb ngopu yi nim, “Na enim kin kunum aninga er moł. Nga na eim kindang onj konu ele orung bii,” nim. ³⁴ “Na bii konu ei, enim kuruk endngii ei, na kapli kan sinerngii, mon! Nga na bii konu ele, enim kan sinerngii mon!” ³⁵ Pe Jura wumb en enim ek nik yi ninjing, “Eim konu jili pang kin, sinim eim kur andinmin ninim? Eim sinim Griik wumb konu ele pupu kin, Griik wumb kin, ek nipi ngopu, ermba ninim min?” ³⁶ Pe eim yi ninim, ‘Enim na kuruk pungii ei, kan sinerngii,’ ninim. Nga, ‘Nam bii konu ele, enim kapli punerngii,’ pa ninim. Ek ei pule er pałim mił nenj?” pa yi ninjing.

Noł Konj Kunum Kunum Molum

³⁷ Jura wumb kor owundu kuni owundu simba kunum ei, mandi poru neng kin, kunum owundu mendpił pałim. Jiisas eim angpi ek dinga yi nim, “Wumb endi na kin pii gii ninjing pim kin, kapli na kin ok pii gii ningii. Yi mił peng kin, wumb endi noł nuwa mulum kin, na kin wang, noł ngamb numba,” pa nim. ³⁸ Ei Gos nge ek ele yi ninim, ‘Wumb na kin pii gii ningii wumb ei, eim noman tuk ele noł konj mił tonu omba,’ ” pa nim. ³⁹ Jiisas ek ei, Gos Gui Ka kin ek yi nim, “Wumb na kin pii gii ningii wumb ei, eim Gui Ka ei singii.” Kunum ei, Jiisas eim nge tilang owundu ei sinarpi kin, epin konu ele tonu orung punerim kunum ei, Gui Ka ei tor onerim.

Wumb Tilap Tał Er Mulnjung

⁴⁰ Wumb kombur Jiisas ek ei piik, “Keimi mendpił wu ei, Gos ek ni tor kindiim wu molum,” pa ninjing. ⁴¹ Nga wumb kombur yi ninjing, “Wu ei, Gos kindang nge wu Kraiss tonu om,” pa ninjing. Nga wumb kombur ek eipi nik yi ninjing, “Gos kindim wu Kraiss eim Galilii konu ele tonu omba min? Jiisas eim Gos kindim wu Kraiss mon, ni piinjing. ⁴² Gos nge ek ele yi nirim, “Gos kindang wu ei Kraiss eim Deipis nge tilap ende. Pe eim Beslem konu ele tonu omba nirim konu ele, ok Deipis multum konu ei sałim.” ⁴³ Wumb ek yi nik kin, wumb tilap tał erik, Jiisas kin eipi eipi punjung. ⁴⁴ Wumb kombur, “Eim kan ngumun,” ninjing; ba wumb endi eim embilmba wumb endi, mulerim mon.

Jura Wu Num Ombu Jiisas Kin Pii Gii Ninenjing

⁴⁵ Pe opu ond wu ombu, nga orung puk kin, lo ek piilmin wu ni, kulmał kałilmin wu owundu ombu ni, kanik yi ninjing, “Enim nimbił erang, wu ei tu wunmun?” ⁴⁶ Yi nik opu ond wu ombu, ek ni orung kindik yi ninjing, “Ok wu yi nge endi, opu ek wu ei ninim mił ei ninerim mon!” pa yi ninjing. ⁴⁷ Yi mił nengin kin, pe lo ek piilmin wumb ombu ek yi ninjing, “Wu ei, enim kin ek kend topu ngonum, ku min?” ⁴⁸ Enim kanmin ei, sin lo ek piipin, elmin

wu ombu ni, men tołmun wu num ombu ni, endi pii gii nik erangin kin, kenjing min? ⁴⁹ Ei mon! Ba wumb Jiisas kin pii gii ninjing ya wumb ei, Moses lo ek piinarik enmin, wumb ei, Gos kos owundu singii,” pa ninjing. ⁵⁰⁻⁵¹ Wu Nikoriimas ei wu ombu nge men tołmun ngii kongun ende ełmin wu ei, eim ok, epin tuk memb kunum ele Jiisas kin purum. Wu ei eim ek yi nim, “Sinim lo ek ei wumb kos wii er ngumun ninim? Ei mon! Sinim eim nge ek ei ok piipin, eim nimbił oł erim ei piimin,” pa yi nim. ⁵² Pe lo ek piłmin wu kombur, eim kin ek nik kii sinjing. “Pe nim Galilii konu ele wu min? Lo ek ei, ger kankin, enjii. Ek ni tor kindiłim wu endi, Galilii konu ele tonu onermba,” pa nik yi ninjing.

8

Amb Endi Wu Pulum Oł Ei To Kindim

¹ (Wumb pei en enim ngii konu ele eipi eipi pangin kin, nga Jiisas eim tonu komung Olip ele tonu pum. ² Kupiiring ok eim pupu kin, men tołmun ngii owundu ele nga pum. Pang kin, wumb pei eim kin wangin eim mołpu kin, ek emb to nipi, wumb ngopu kin, yi er mułum. ³ Lo ek piłmin wu ni, lo ek połmun wumb ni, amb sik ełmin oł ei, amb endi lo ek ei to kindim nik, tu wuk kin, tuk ele engindangin engim. ⁴ Engang kin, ek nik Jiisas ngok yi ninjing, “Ek emb to wumb ngolun wu, ya amb ei wu puk enmin oł ei to kindim ni kenjing,” pa yi ninjing. ⁵ “Moses nge lo ek ele, wumb ombu yi erngii ei, kom ku to konduk erngii, pa nipi pendim. Pe nim nipe ek ninjii?” ⁶ Wumb en enim yi piinjing, “Sin ek yi ninmin. Eim nipe ek nimba ei, piipin kin eim oł kis kun pinermba mił ermba, ni kenjing. Ba Jiisas eim kan mani kanpi kin, eim angilı orung ei sipi, mei ele mei tumb mił nipi, mani kanpi er mułum. ⁷ Wumb am ek nik, kii sik mułangin kin, Jiisas eim angpi, ek nipi, wumb ngopu yi nim, “Enim mołmun konu ele wumb endi eim oł kis enalim wu endi mułum kin, eim amb ei ok, ku tangli,” nim. ⁸ Jiisas eim ek yi nipi kin, nga mani mołpu kin, mei ele mei tumb nipi, mani kanpi er mułum. ⁹ Pe wumb ek ei piik kin, en enim oł kis erpin ni piinjing wumb ei, pei endeim endeim ni, anda punjung. Puk wu num ombu, kumb se pangin kin, wumb wii ekii se punjung ku. Jiisas endeim mendpił mułum. Nga eim mułum konu ele amb ni opu, eim kumb ele engim. ¹⁰ Pe Jiisas eim angpi kin, yi nim, “Amb, wumb ni jili mołmun? Wumb endi, nim kin kos ermba wumb endi mołum min mon?” pa nim. ¹¹ Amb ni ek yi nim, “Owundu, wumb endi mulahim mon!” Pe Jiisas yi nim, “Na yi ku, nim kos enermbii. Nim po! Pukun, nga oł kis endi enerii mon!” ni Jiisas yi nim.)

Jiisas Mei Wumb Ele Tilang Mołum

¹² Ekii se Jiisas wumb men tołmun tuk mołmun wumb ek nipi yi nim, “Na nam mei wumb ele tilang moł. Wumb endi na kin pii gii nim kin, eim noman tuk ele, emii pinermba mon. Wumb ei, eim tilang konu ei eim kin pimba wu ei, noman konj simba,” pa nim. ¹³ Lo ek piik ełmin wumb ei ek nik, eim ngok yi ninjing, “Nimbił erang ninim nge nikin ek ei, ni tor kindin? Kindin ek ei, keimi mon,” pa ninjing. ¹⁴ Pe Jiisas eim ek nipi yi nim, “Keimi, na nam nge ek ei nind; ba na nind ek ei keimi. Nimbił erang na nam angip onj konu ei piind. Nga nam bii konu ei piip moł. Ba enim na nam ngii konu ei enim piinanmin. Nga na konu jili bii ei, enim yi ku, piinerngii mon! ¹⁵ Pe enim mani mei oł palim mił ei, wumb mok tonmun. Ba na wumb endi ei, mok tonał mon! ¹⁶ Ba na wumb mok tułamb kin, kapli na mok kun mendpił tułamb. Nimbił erang, na nam endeim mendpił mon. Na Arnan na kindang mani mei ele onj ei kin ouni kongun erpił wumb mok tumbuł. ¹⁷ Enim nge

lo ek ei yi palim, 'Pe wu tał ek ende mił, ni tor kindngił ei, ek keimi,' pa yi niłmin. ¹⁸ Na nam ek ei nind. Ei na Arnan na kindang op kin, nam ek yi ku, nip tor kindind." ¹⁹ Pe wumb eim kii sik, yi ninjing, "Nim Arnim konu jii mołum?" Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, "Na Arnan, enim pii poł tunanmin ei, enim na Arnan ei enim piinerngii. Ba enim na piinjing kin, kapli enim na Arnan ei piingii ku."

²⁰ Men tołmun ku salilim konu ele ek ei nirim kunum ei, eim men ngii owundu ele wumb ek emb topu ngurum. Wumb endi eim sipi, kan ngungii mił pineririm. Nimbił erang, Jiisas nge kongun ei poru ninerim mon!

Enim Na Bii Konu Ele, Enim Kapli Punerngii

²¹ Jiisas eim ek nga nipi, wumb ngum, "Na pe konu ele bii ei, enim na kinerngii. Pe enim kulangin kin, oł kis ei enim kin pim kin, na Arnan kin tonu bii konu ele enim onerngii mon." ²² Eim ek yi neng kin, Jura wumb en enim yi ninjing, "Nimbił erang eim ek yi ninim? 'Na eim tui min epi endi sipi, eim to kundmba ninim min? Eim kan to kułmba nge ninim min?'" ²³ Pe Jiisas eim ek nipi ngopu yi nim, "Enim ya mei mani ele wumb; ba na nam tonu epin konu ele nge wu. Enim ya mei ele wumb; ba na mei konu ele nge wu mon!" pa nim. ²⁴ "Yi piip kin na ek nip enim ngond. Pe enim kulangin kin, enim nge oł kis ei pepi mułmba. Ele nge Gos kindim wu ei, na enim pii gii ninenjing kin, pe enim kułngii; ba oł kis pei ei piram pepi mułmba." ²⁵ Pe wumb ek yi ninjing, "Nim wu nii?" Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, "Ok na enim kanip ninj, wu ei mendpił na moł," pa nim. ²⁶ "Enim elmin oł ei nge, na am ek pei palim. Na enim elmin oł ele, kos wu mił piip ermbii. Ba ei eim, na pui nip kindang onj ei, eim nge ek ei keimi mendpił palim. Eim nim ek ei, na piip op kin, mei wumb ombu kanip nind."

²⁷⁻²⁸ Jiisas Erinjpin Gos kin ek nipi ngum ei, wumb en enim piinenjing mon. Piinerangin kin, Jiisas eim ek nipi wumb ngopu yi nim, "Ekii se enim Gos kindang opu, mei wu telim wu ei, na ond peri ele, tonu kindngii. Kindngii wu ei na moł ei, enim piingii. Na nam noman ele, ek endi ninand mon. Na Arnan nipi, andan to ngurum ek ei mendpił, nip enim ngond. ²⁹ Na Arnan 'Pui' nipi kindang kin, na onj. Eim na kin ouni mołum. Na endeim mendpił mułamb kin, eim na si kindnalim mon. Kunum kunum na eim noman elim epi ei, minj erip yi el." ³⁰ Jiisas eim ek yi neng kin, wumb pei eim kin pii gii ninjing.

Wumb Wii Mołmun Wumb Nin Kan Ngii Mił Ambil Gii Nik Mołmun Wumb

³¹ Jiisas ek yi nipi Jura wumb pii gii ninjing wumb ei ngum, "Pe enim na ek ele mendpił ekii sik mulnjung kin, na nge ek se endngii wumb mendpił mułngii. ³² Molk, ek keimi mendpił ei piik er mułangin kin, ek keimi enim erang tonu ok, kunum ka seng kin, wii mułngii. Oł kis ni, embin tui ni, oł kanim kanim ei enim kin tonu onermba. Ei yi mił enim wumb Seisen nge kongun wii erik, mulerngii mon!" ³³ Wumb ek nik, Jiisas ngok yi ninjing, "Sin Eiparam nge tilap ende wumb. Sin kunum endi wumb kin kongun wii enalmin. Nim nimbił erang sin opun, kongun ni endi tonu onerang kin, kunum ka seng kin, wii mołmun nin?" ³⁴ Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, "Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Wumb pei oł kis elmin ei Seisen nge kongun wii elmin; ba kumep pule ei wumb kułngii. ³⁵ Kongun wii elmin wumb ei, ngii konu ele mulalmin mon. Arim kingam ei, mendpił kunum kunum mołum. Wumb kis en enim yi niłmin, wumb endi, sin tep enermba ninmin wumb ei, en enim am mendpił pungii. ³⁶ Pe yi mił, Gos kingam ei enim sipi, Gos kin orung sim kin, ei keimi mendpił; enim noman konj sik

muŋgii. Enim oŋ kis si kindangin kin, enim kunum ka seng muŋgii. ³⁷ Na piind ei, enim Eiparam nge tilap ende; ba na nge ek ei enim noman tuk ele pinaŋim. Enim ek ei piinarik kin, na to kundmun ninmin. ³⁸ Na ek nip tor kindiŋ ei, na Arnan nge epi pei kan poru nip nind. Pe enim yi ku, kupenjing noŋ elmin oŋ ei enim yi ku elmin.”

Enim Nge Erinjing Ei Seisen

³⁹ Wumb ek ni orung kindik yi ninjing, “Sin nge kupenjpın Eiparam,” pa ninjing. Pe Jiisas nga ek nipi, ngopu yi nim, “Pe enim Eiparam kupenjing noŋ moŋmun; ba enim Eiparam eim oŋ ei miŋ enim enanmin, mon!” pa nim. ⁴⁰ “Na ek keimi nip enim ngunj ei, na Gos nirim ek ei piip kin, nip enim ngunj; ba pe enim na to kundmun, ninmin. Ba Eiparam eim oŋ yi nge eneririm, mon. ⁴¹ Enim kupenjing noŋ elmin oŋ ei enmin.” Yi neng kin wumb ek nik, eim ngok yi ninjing, “Mon, sin kupenjpın endeim moŋum ei Gos. Sin eim nge kupam noŋ mendpiŋ moŋpun si kindinmin,” pa ni yi ninjing. ⁴² Pe Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Keimi, Gos ei enim kupenjing pim kin, enim kapŋ na noman ngungii. Nimbiŋ erang, na Gos kin ouni moŋup kin onj. Na nam noman ele onenj mon! Gos na pui nip kindang kin, na onj. ⁴³ Nimbiŋ erang enim na nge ek ei pii kun enanmin? Pule yi miŋ paŋim, enim na ek ei piinermin ni piinmin. ⁴⁴ Enim kupenjing ei Seisen nge kupam noŋ moŋmun. Pe enim kupenjing nge noman ele, ekii sik, dinga puk moŋmun. Wu ei ok wumb to kondulum oŋ yi erpi kin, eim oŋ kun mendpiŋ paŋim ei ekii sinerim mon. Nimbiŋ erang, oŋ kun ei eim kin pinerim mon. Eim ek kend topu nipi, ek kun miŋ niŋim. Eim ek kend nge puŋ wu, ei eim mendpiŋ moŋum,” pa nim. ⁴⁵ “Ba na ek mendpiŋ ei kun nip enim ngond. Nimbiŋ erang enim na ek ei ekii sinanmin? ⁴⁶ Enim moŋmun konu tuk ele wu endeim angpi kin, na oŋ kis kun pinerim miŋ ei en pa yi nimba min? Mon pim kin, na ek mendpiŋ kun pim ek ei ninj. Ba nimbiŋ erang, enim na nind ek ei pii gii ninanmin? ⁴⁷ Gos nge kingam noŋ ei, Gos nge ek pei ei piŋmin. Enim Gos nge kingam noŋ molamin mon! Nimbiŋ erang enim Gos nge ek ei piinaŋmin mon.

Eiparam Tonu Oneririm Kunum Ei Jiisas Kumb Ok Multum

⁴⁸ Jura wumb ek dinga nik, orung kindik yi ninjing, “Sin nim Sameriya konu ele wu pa niŋmin. Nim gui kis endi nim kin moŋum, pa niŋmin. Ei keimi mendpiŋ, min mon?” ⁴⁹ Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na gui kis endi na kin mulaŋim mon. Na nam Arnan nge embe ambiŋ tonu kindiŋ ei, enim na embe ei to mani kindinmin,” pa yi nim. ⁵⁰ “Na nam embe ei, tonu ba ni, kongun ei enand mon. Wu endi na nge embe ambiŋ tonu kindmbii ni piinim ei, eim wumb kos piipi, kun erpi, mok tumba. Eim na kin kun ermba ku. ⁵¹ Keimi mendpiŋ, na enim kanip nind. Wumb endi na ek ei ekii simba wu ei, eim kulermba; ba kunum kunum konj mulmba,” pa yi nim. ⁵² Jura wumb ek yi ninjing, “Pe eim nim piinmin nim gui kis endi moŋum. Eiparam muŋum wu ei kulum; nga ek ni tor kindiŋim wumb tonu onjung ei, kulnjung ku. Pe akip nim yi nin, ‘Wumb endi na ek ei, ekii simba wumb ei, kularpi kin, konj kunum kunum mulmba,’ pa nin. ⁵³ Nimbiŋ oŋ en? Nim Eiparam sin nge kupenjpın ei, nim to mani kindkin nin min? Eiparam eim kulum, nga ek ni tor kindiŋim wumb tonu ok, wumb ei kulnjung ku. Pe ninim wumb nii miŋ tonu onjii en?” ⁵⁴ Pe Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Na nam embe ambiŋ tonu kindmbii ei, epi wii miŋ pimba. Ba nam nge Arnan eim na embe ei ambiŋ tonu mendpiŋ kindnim. Pe en enim yi niŋmin, ‘Sin nge Gos’ niŋmin. ⁵⁵ Ba enim eim piinanmin. Na nam eim piip moŋ. Pe na nam eim kinaŋ, nimbiŋ ei, enim ek kend tok niŋmin miŋ, yi nimbii. Ei mon! Na

nam eim piipi poru nipi kin, eim ek kun ei ekii sind. ⁵⁶ Enim nge kupenjing Eiparam ei eim na mani mei ele ombii kunum ei kenmbii ni, ka piipi mułum ei, eim kanpi kin, eim noman ka seng mołum.” ⁵⁷ Nga Jura wumb ek nik, Jiisas ngok, yi ninjing, “Nim wu gał kangu wu mołun. Pe nim Eiparam er ken mił nenj?” ⁵⁸ Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Ok Eiparam eim tonu oneririm kunum ei, na muls.” ⁵⁹ Yi neng kin, wumb kom ku sik, eim tumun nik enjing. Ba Jiisas eim koi erpi kin, men tołmun ngii owundu si kindpi anda pupu pum.

9

Ningil Tumbun Mułum Wu Endi Ek Poł Tonum

¹ Jiisas eim andpi pupu kin, kenim ni, wu endi ningil tumbun mułum wu endi mułum. Wu ei, kangil kembis mam kirim ele tor orum ei, yi er pirim.

² Jiisas eim kin ekii silmin wu ombu yi ninjing, “Ek emb to ngołun wu. Pe wu ei, eim oł kis erim min, eim arim mam teł oł kis enjingil min?” ³ Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Wu ei eim oł kis erim kin, nga eim arim mam teł oł kis enjingil pule ei mon. Ba Gos eim kongun erpi, dinga owundu yi erang kin, eim nge pule wu ei kin tor wang kin, wumb keningii nipi, wu ei kin tonu om. ⁴ Pe mendpił ei, eni kunum mił ka salim ele, sinim Gos kongun ermin. Eim na kongun ele kindang kin, na onj. Gos eim nge kunum poru nimba kunum ei, epin mendpił mił mułmba kunum ei sinim kongun endi kapli enermba mon. ⁵ Pe na ya mei ele moł ei, na mei wumb nge noman tuk ele tilang moł.” ⁶ Jii Jiisas eim ek yi nipi, jipambil topu, mani mei eł kindpi kin, mei kin jipambil dangindpi sipi, noł oi mił, wu ningil ele pendim. ⁷ Pendpi eim yi nim, “Nim pukun, noł gopu Sailom ele was enjiii!” nim. Sailom ei sinim pule yi nimin, ‘Eim kindang pum.’ Pupu, noł ele was erpi, orung opu, ningil ka seng kin, kenim.

⁸ Wumb eim konu ende wumb ni, ok eim kanik wumb ni, “Wu ei ok mołpu kin, wumb ku ni epi ngei nipi, mołulum wu ei min?” Wumb eim ka mułang kin, kanik ek yi ninjing. ⁹ Ba wumb kombur yi ninjing, “Wu ei mendpił,” pa ninjing. Nga wumb kombur yi ninjing, “Mon, wu ei mił, wu endi mołum,” pa ninjing. “Ba wu ei, wu eipi.” Pe wu ei, eim mołpu kin, yi nim, “Ei na ya moł,” pa nim. ¹⁰ Yi neng kin, wumb ek nik ngok, yi ninjing, “Nim ningil ei opu, ka erim mił nenj?” ¹¹ Pe eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Wu ei, Jiisas nilmin wu ni, eim mei kin noł eningii erpi sipi, na ningil ele pendpi kin, yi nim, ‘Nim pukun, noł gop ‘Sailom ele,’ was enjii!’ Neng kin, na pup, was erip, nam ningil ei, ka seng kin, epi kenj,” pa nim. ¹² Wumb wu ei kii sinjing, “Pe wu jili pum?” Wu ni yi nim, “Na kinenj,” pa nim.

¹³ Pe wumb wu ei ok ningil tumbun multum ni, lo ek piilmin wumb mulnjung konu ele sipnjing. ¹⁴ Kunum ei, kor owundu kunum Jiisas noł oi sipi kin, wu ei kin yi erpi kin, ningil tumbun mułum ei, er ka erim. ¹⁵ Lo ek ekii silmin wumb nga wu ei kii sinjing, “Nim ningil ei opu, ka erim mił nenj?” Wu ni ek nipi, orung kindpi yi nim, “Eim noł oi sipi kin, na ningil ele pindang kin, na pup was eramb kin, na ningil ele tilang erim.” ¹⁶ Pe lo ek piilmin wumb ek yi ninjing, “Gos wu ei kindang onerim; eim kor owundu kunum ei eim piinanim min? Eim kor owundu ei lo ek piilim min mon?” Ba wumb kombur ek yi ninjing, “Oł kis elim wu ei, jep oł ei ermba mił nenj?” Wumb en enim ek yi nik, en enim eipi eipi puk, tilap tał mił molk kin, ek yi ninjing.

¹⁷ Nik kin, nga wu ningil tumbun mułum wu ei, kii sik yi ninjing, “Pe nim wu ningil er ka erim wu ei, eim embe er sin mił nenj?” Wu ei, ek yi nim,

“Ei wu ek ni tor kindilim wu endi Gos kindim wu,” pa nim. ¹⁸ Keimi, ok wu ei, eim ningil tumbun multum; ba pe, eim ningil ei pirek neng kenim. Ba Jura wumb ol ele pii gii ninenjing. Pe wu ningil opu, ka pum wu ei, eim arim mam nol wii tunjung. ¹⁹ Wii tok kin, wumb ek nik, wu amb ta! kii sinjing, “Wu ei elip nge kigenjingil min? Mam mengrim kunum ei, wu ei eim ningil tumbun multum pa ninmbil. Ba pe, nimbil erang eim ningil ka seng kin, epi kan kun enim?” Nik yi ninjing. ²⁰ Arim mam tel, ek yi ni orung kindinjingil. “Sil piinmbil ei mam mengrim kunum ei, eim ningil tumbun mol pirim ei, sil piinmbil. ²¹ Ba pe, eim ningil ei ka seng kin, epi kanpi enim ei, sil pii pol tunanmbil. Wumb endi ni, eim ningil ei er ka erim ei, sil pii kun enanmbil ku. Eim wu dinga molum ei, eim kapli enim kii sik piingil.” ²² Wu ei nge arim mam tel, Jura wumb kin mund mong erkil yi ninjingil. Nimbil erang Jura wumb owundu ek yi mil ni pendnjing wu ei, Jiisas ei Kraiss Gos kindang wu ei om nimba wumb ei, men tolmun ngii ele, to anda kindngii nik pendnjing. ²³ Pe arim mam tel, ek pule nikil yi ninjingil, “Eim wu dinga molum ei eim kii sik piyei!” ninjingil.

²⁴ Pe nga wumb ek nga nik kin, wu ei ok ningil tumbun multum wu ni, wii tok, se orung sik yi ninjing, “Gos eim jep ol ei erim. Nim Gos nge embe tonu kindkin, ek keimi ninjii. Sin piinmin wu ei, ol kis elim wu.” ²⁵ Wumb ek yi nengin kin, wu ningil ka mulum wu ni ek yi nim, “Na ningil er ka erim wu ei, ol kis elim wu min, ei na pii kun enand, mon! Ba epi endi na piind ei, na ok ningil tumbun multum; ba pe tilang erang kin, kanip ei piind,” pa nim. ²⁶ Neng kin, wumb yi kii sinjing, “Eim nim kin, nimbil ol erpi kin, nim ningil ei er ka erim?” ²⁷ Wu ni ek dinga nipi, orung kindpi yi nim, “Na enim ok kanip ninj ei, enim piinenjing min? Nimbil erang nga piimin, ninmin? Pe enim wu ei kin ekii singii nge ninmin, min?” ²⁸ Pe Jura wumb ek kis nik, orung kindik yi ninjing, “Nim eim nge ekii sin; ba sin Moses kin ekii sinjpin molmun. ²⁹ Sinim piinmin ei, Gos ek nipi, Moses ngurum. Ba wu ei, konu jili tonu om? Ei sin piinanmin!” pa ninjing. ³⁰ Yi nengin kin, wu ningil ka mulum wu ni yi nim, “Ei ol endi eipi mil, owundu endi tonu om ei, enim piinanmin. Piinarik kin, konu jili wu ei tonu om; ba nam ningil ei erang opu, ka mulum ei piind,” pa nim. ³¹ Nga nipi yi nim, “Sinim piinmin ei, Gos wumb ol kis erik enmin, wumb ei ninmin ek ei, Gos piinanin mon. Ba wumb Gos kin men tok erik kin, Gos ol keimi palim mil ekii sik enmin ei, en enim ek ningii ei Gos eim piilim. ³² Am kumb ok mendpil, wu amb endi kang endi mangang ningil tumbun multum ei, wu endi opu, ei er ka eririm nengin kin, sin piinalmin ei nge ek pol. ³³ Pe Gos ei kindnelang kin, eim ol yi nge endi enelang mon!” ³⁴ Lo ek piilmin wumb ek dinga nik, wu ei ngok yi ninjing, “Nim manim nim mengim ei, ol kis enjing konu ele nim molkun, okun tonu on. Ei nim ol kis wu mendpil molkun kin, nga sin kin ek emb tokun, man mil ngunjii en min?” Wumb ek yi nik, eim men tolmun ngii owundu to tor kindnjing.

Noman Tuk Ele Jiisas Nge Tilang Ei Pinalim Mon

³⁵ Jiisas eim piim ni, wu ei to anda kindmin nengin kin, eim pupu, wu ei kan sim. Kan sipi yi nim, “Nim Gos kindang opu, mei wu telim ei kin pii gii nin, min mon?” ³⁶ Pe wu ei ek nipi, orung kindpi yi nim, “Wu Owundu, Gos kindang opu, mei wu telim ei, wu nii? Nim na kan nen kin, pii gii nimbii,” nim. ³⁷ Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Nim eim kan poru nin ei, pe nim kin, ek tang molum wu ei,” pa nim. ³⁸ Wu ei yi nim, “Owundu, na nim kin pii gii nind!” Nipi, mani mei ele molpu kin, Jiisas kin men topu erim.

³⁹ Jiisas eim ek yi nim, “Na mani mei ele op, wumb mok tumbii nge onj. Wumb Gos ek pii pol tunenjing kin, wumb ei ningil tumbun mił mułang mulngii wumb ei, nga ka seng kin, tilang mendpił erang kin, kanik pii pol tungii. Ba wumb ningil pe ka seng kin, ka nik, pii pol tonmun ni, wumb ei piik, nga ningil tumbun mił mułangin kin, tilang mendpił kanik kin, pii pol tunanmin, mon.” ⁴⁰ Pe lo ek piłmin wu kombur ele mandi molk, Jiisas nim ek ei piinjing. Piik yi ninjing, “Sin yi ku, sin ningil ele tumbun mił mułang mołpun kin, Gos ek pii pol tunanmin, nin min?” a yi ninjing. ⁴¹ Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Enim ningil ei tumbun mił mulełang kin, enim kin Gos ek ei pii pol tunarik kin, enim oł kis endi enenelangan mon. Ba en enim yi nilmin, ‘Sin ningil ei, tilang mendpił enim,’ yi nilmin ele nge, enim kin oł kis ei mołum,” pa nim.

10

Kung Siipsiip Nge Kung Gui Ei Nge Ek Ekin

¹ “Ek keimi mendpił na enim kanip nind. Wumb endi, kung siipsiip nge kung gui ondu ele, tuk punermba mon; ba wu endi, konu eipi orung opu, kung gui to tangindpi tuk ołum ei, wu epi waning wu opu, kung siipsiip sipi yi elim. ²⁻³ Ba wu endi kung siipsiip kung gui ondu ele, tuk pułum wu ei, kung es tołum wu mołum. Kung gui ondu ele, tep mołpu elim wu ei, eim kung gui ondu aki tang kin, kung siipsiip ombu, eim ek tangilim ei piłmin. Nga eim kung siipsiip pei embe sipi sipi elim wu ei, kung siipsiip kung gui anda silim. ⁴ Eim kung siipsiip ombu pei anda sipi, poru nipi kin, wu ei opu kumb se pang kin, kung siipsiip ombu, eim ek ei piik kin, eim pułum konu ele, kung siipsiip ekii sik pułmun. ⁵ Wumb eipi endi kin, ekii sinałmin mon. Kung siipsiip en enim tungu elmin. Nimbił erang kung siipsiip wumb eipi ek ei piinalmin mon.”

⁶ Jiisas eim ek ekin ei nipi ngum; ba wumb eim nim ek ei, pułe pii pol tunenjing, mon!

Jiisas Wumb Kung Siipsiip Mił Tep Ka Elim

⁷ Nga Jiisas ek nipi yi nim, “Keimi mendpił, na enim kanip nind. Na nam kung siipsiip kung gui ondu mił moł,” pa yi nim. ⁸ “Wumb pei ok, kumb se onjung wumb ei, ek kend tok, epi waning sik elmin wumb mił onjung. Ba wumb Gos nge kung siipsiip mił mulnjung wumb ei, en enim ek kend tok elmin; wu ombu nge ek piinenjing mon. ⁹ Na nam ngii ondu mił moł. Wumb endi na kin pii gii nim kin, ngii ondu ele, opu tuk ba wumb ei Gos eim sipi orung simba. Na nge wumb ei, kung siipsiip mił tep er mułmbii ni, pupu anda opu, kuni ka wii sipi nopolu ermbe ei, yi mił ku, na wumb kuni nin, epi kanim kanim pei ngumbii. ¹⁰ Epi waning wumb ei, epi eipi endi simba nge onalim mon! Ba kung siipsiip ei, to konduk kin waning sik erngii nge piik ołmun. Ba na mei mani op, wumb pei noman konj singii nge onj. Wumb noman konj wii mendpił sinjing kin, en enim noman ka wii peng piingii.

¹¹ Na kung siipsiip nge tep wu ka moł. Kung siipsiip teł ka er mołum wu ei, eim kołpu kin, kung siipsiip ombu paki tumba. Jiisas eim kołpu kin, wumb paki tumba ei piipi kin, ek yi mił nipi wumb ngum. ¹² Wu endi ku simba nge piipi ni kongun erpi kin, kung siipsiip es tołum wu ei, kung siipsiip tep wu ka mularpi kin, kung siipsiip nge ernjing mił mularpi elim wu ei, eim mołpu kaniłim ni, owu simbii endi ołum ei, eim kung siipsiip ombu si kindpi kin, tungu pułum. Pang kin, owu simbii ei opu, kung siipsiip nopolu, to eipi eipi kindpi yi elim. ¹³ Nimbił erang wu ku kongun elim wu

erpi kin, kung siipsiip ombu piinaim mon; eim kung siipsiip si kindpi kin, pułum. ¹⁴⁻¹⁵ Na kung siipsiip nge tep wu ka wii moł. Na nam kung siipsiip ombu piyamb kin, nga kung siipsiip ombu na piilmin ku. Ei yi mił, na nge Arnan ei, na piilim. Nga na eim piil ku. Piip kin, nam nge ngenj ele kolup kin, kung siipsiip ombu paki tumbii. ¹⁶ Na nge kung siipsiip eipi kombur mołmun ku. Ei ya ele nge kung gui tuk ele mulałmin. Kung siipsiip ei ya ele tu wamb kin, nam ek ei piingii ku. Ei kung siipsiip tilap endeim mendpił mułangin kin, nga kung siipsiip tep wu endeim mendpił mołup kin, tep ermbii.

¹⁷ “Na nge Arnan eim, na noman ngum ei, pule yi palim. Na nam noman konj ei, si kindamb kin, wumb to kundangin kin, nga angip, tonu op, konj mułmbii,” pa nim. ¹⁸ “Wumb endi, na noman konj ei, sinermba mon. Na nam nge dinga ele, nam noman konj ei, wak to kindip kin, nga nam nge dinga ele nam noman konj ei eipi orung simbii kongun ei, na nge Arnan nipi ek ei na ngum,” pa nim.

¹⁹ Jura wumb ei, ek ei piik kin, wumb ok eipi eipi puk, tilap eipi eipi mił mulnjung. ²⁰ Wumb pei molk yi ninjing, “Wu ei, eim gui kis tuk mołum! Mułang kin, eim noman wulu pang kin, ek eipi eipi ninim. Nimbił erang, enim eim nge ek piinmin?” yi ninjing. ²¹ Nga wumb kombur yi ninjing, “Ek ei, gui kis nge ek mon. Pe gui kis ei pim kin, wu ningił tumbun mułum ei, kapli er ka er kindnermba mon; ba eim wu ei er ka erim,” pa ninjing.

Jura Wumb Jiisas Kin Buł Ngok, Opu Orung Enjing

²² Men tołmun ngii ei ombu aki tok, kor owundu kunum ka ei tonu wang kin, wumb pei Jerusalem konu ele punjung. Puk kunum ele konu jii nirim kunum ele pirim. ²³ Men tołmun ngii andaring ond pos olt konu ele ‘Solomon nge ngii tika,’ yi nilmin konu ele, Jiisas eim andpi pupu, andaring ngii ele endim. ²⁴ Endang kin, Jura wumb ok eim si pok erik, eim kanik yi ninjing, “Kunum nimerii nim ek nen kin, sin noman tał tonum? Pe nim Gos kindang mei mani wu Kraiss pin kin, ek ni tor kindan kin, sin piimin,” pa ninjing. ²⁵ Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na enim kanip ninj; ba enim na pii gii ninanmin. Na kongun pei Arnan nge noman dinga ele, kongun end ei, nam nge embe ele andan tum kongun ei tonu onum. ²⁶ Ba enim kung siipsiip na nge tilap ende mon pim kin, enim na kin pii gii ninanmin. ²⁷ Nam nge kung siipsiip ombu, nam ek nił ei piilmin. Nga nam en enim piil. Nga en enim na nił ek ei ekii silmin ku. ²⁸ Yi erangin kin, na en enim noman konj sik, kunum kunum mułngii nge ngoł ei, en enim am punerngii mon! Nga wumb endi na angil ele, kung siipsiip ombu sipnerngii, mon ku! ²⁹ Na nge Arnan ei, wumb ei kung siipsiip mił sipi kin, na ngum. Na Arnan eim nge noman dinga ei, epi pei to mani kindiim. Na nge Arnan angil ele, wumb endi, na wumb ei, si tor sinermba mon. ³⁰ Na Arnan kin sik ende mendpił.”

³¹ Jura wumb kom ku nga sik, eim tungii nge enjing. ³² Jiisas eim ek nipi, yi nim, “Na nge Arnan kongun ei na ngang kin, enim kin kunum pei andan tunj. Enim kongun nipe kongun na end ei ni piik kin, enim na tungii nge enmin?” ³³ Jura wumb ek nik, orung kindik yi ninjing, “Sin kongun ka endi en nipin kin, nim kom ku tumun enanmin. Ba nim Gos kin ek buł ambilin ni tumun nge enmin. Nim wu wii molkun kin, ‘Nam Gos moł,’ nin,” pa ninjing. ³⁴⁻³⁵ Nga Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Wumb ombu ok, Gos nge ek ei en enim piinjing. Gos eim ek nirim mił ei ngurum. ‘En enim gos,’ nim. Pe Gos nge ek ka ei am punermba mon! Nimbił erang ninmin? Enim nge lo ek ei Gos yi mił ninim. Na enim kanip ninj ei, enim Gos mił mołmun. ³⁶ Ba na

Arnan Gos eim na kindang, na ya mei ele mani onj. Pe na ek yi nind, 'Na Gos nge kingam,' pa yi nind. Pe nimbil erang, enim yi ninmin, 'Nim Gos kin ek bu! ambilin,' ninmin? ³⁷⁻³⁸ Pe na nam nge Arnan Gos nge kongun enenj kin, enim na ek ei pii gii ninerngii. Ba na Arnan Gos, eim nge kongun ei na end. Pe enim na ek ei pii gii ninerngii pim kin, na nipe kongun enj ei piik kin, enim pii gii nei! Nik kin, en enim noman pimba mil, ei piingii. Na Arnan ei, eim na kin mu'ang, nga na eim kin mo!,³⁹ pa nim.

³⁹ Nga wumb Jiisas ambil gii nik, kan ngumun nik enjing; ba eim opu, tor pupu am pum.

⁴⁰ Jiisas eim am pupu, no! Joran konu ele Jon ok wumb no! pendpi erim konu ele tor pupu, konu ele mulum. ⁴¹ Mu'ang kin, wumb eim mulum konu ele wumb pei onjung. Ok kin, en enim ek yi ninjing, "Keimi, Jon eim jep ol endi enerim. Ba Jon eim wu ei nge nipi kin, ek pei nim ek ei keimi mendpil palim," pa yi ninjing. ⁴² Pe konu orung ele wumb pei Jiisas kin pii gii ninjing.

11

Lasaras Kulum Poru Nim

¹ Wu endi ening owundu tang pim wu ei, eim embe Lasaras. Eim Besanii konu ele pim. Besanii konu ele, eim nge aim ta! Mariya kin angim Masa tel mulnjungul ku. ² Amb Mariya ei eim kopung mur ka wii tolum epi ei sipipi, Jiisas simb ele, kopung ka wii kindpi kin, nga eim peng enjin ei sipi, Jiisas simb ele kil ngum. Ngopu, yi enim amb ei, eim aim Lasaras ei, eim ening owundu tang pim. ³ Peng kin, eim aim ta! ek nikil, Jiisas mulum konu ele kindinjingil. Kindkil, ek yi ninjingil, "Owundu, nim noman ngolum wu ni, eim ening owundu tang palim," ninjingil. ⁴ Pe Jiisas ek ei piipi kin, yi mil nim, "Ening ei eim kulmba ening mon! Ening ei, Gos nge embe ambil tonu kindmba nge erim. Nga Gos nge kingam ei, na embe ambil tonu kindmba erim ku."

⁵⁻⁶ Jiisas eim Masa kin, Mariya kin, Lasaras ni, wumb kei noman ngolum. Jiisas eim mo!pu piim ni, Lasaras ening owundu tang palim, nengin kin, Jiisas eim kunum ta! nga mulum konu ele enj mulum. ⁷ Nga ekii se Jiisas eim nge ekii silmin wu ombu kanpi nim, "Sinim Jura konu ele orung pamin!" nim. ⁸ Pe Jiisas eim kin ekii silmin wu ombu yi ninjing, "Ek emb to ngolum wu! Pe mendpil, Jura wumb nim ku tumun nik enjing ei piinarkin kin, nga konu ele bii, nin min?" ⁹⁻¹⁰ Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, "Konu eni tonum kunum ei, wumb kongun elmin. Pe wu endi, konu eni pim kunum ei, andlam ei bok tunalim. Nimbil erang, konu eni topu mei ele tilang erang kin, kanpi andilim. Pe na kin yi mil ku; akip eni tonum kunum ele, na kongun poru ninanim. Na kunum kulmbii nge kunum ei tonu onanim. Ba nga wumb endi, konu emii palim kunum ele, andlam andilim ei, bok tolum. Nimbil erang, tilang endi, eim kin paki tang kin, andlam andnalim mon. Ba na kulmbii kunum ei tonu onenim kin, na kapli endmbii. ¹¹ Jiisas eim yi nipi kin, nga yi nim, "Sinim nge wu pul Lasaras eim or pim kin, pe na to konj kindmbii nge bii end," pa nim. ¹² Jiisas eim kin ekii silmin wu ombu yi ninjing, "Owundu, pe wu ei eim or pim kin, eim nga kapli mulmba," ninjing. ¹³ Jiisas eim Lasaras koltum ni piipi, nirim ek ei nim: ba eim ekii silmin wu ombu, en enim yi piinjing. Lasaras eim or mendpil peng ninim ni, yi piinjing. ¹⁴ Ba pe Jiisas eim ek yi nipi, wu ombu ngopu yi nim, "Lasaras eim kulum ei, na enim kin ek ekin top ninj ei, enim eim or palim," ni ninjing. ¹⁵ Na enim kin ka piip kin kunum ele, Lasaras kulum kunum ei, na eim ngii konu ele sikir punenj. Nimbil erang, akip enim na kin pii gii dinga nga

ningii. Ba pe sinim eim kin bin,” pa nim. ¹⁶ Tomas embe endi, ‘Diriimas,’ nilmin ei, eim ek yi nim. “Sinim eim kin ouni kulmun nge pamin!” nim.

Wumb Angk Konj Pungii Ni, Wumb Noman Konj Sik Erngii Ei Jiisas Nge Pul Wu

¹⁷ Pe Jiisas eim pupu, Besanii konu ele tor pupu kin, piim ni, Lasaras eim kulum. Kulang kin, tukpu tunjung ei, kunum kapil kapli, o pum ni piim. ¹⁸ Besanii konu ei Jerusalem konu ele owundu mandi mil sim. ¹⁹ Pe wumb pei ok, Mariya kin Masa tel enginjngil kulum ei, ke nik ni, kaimb mulmun nik, tep to molmun nik onjung.

²⁰ Amb Masa piim ni, Jiisas onum nengin kin, eim pupu, andlam ele kan simbii nipi pum. Ba Mariya eim ngii konu ele enj mulum. ²¹ Amb Masa pupu kin, Jiisas kanpi yi nim, “Owundu, nim ok ya ele mululan kin, na einan ei kulelang. ²² Nga pe na piind ku, pe nim Gos kin epi endi simbii ni, prei enjii ei, eim kapli nim ngumba.” ²³ Jiisas ek nipi, ngopu yi nim, “Pe nim ainim ei nge angpi kin, konj ba,” pa nim. ²⁴ Neng kin, Masa ek nipi, Jiisas kin yi nim, “Na piind, eim Gos kunum ei poru nimba ele angpi kin, nga konj tonu omba,” ni piipi, yi nim. ²⁵ Jiisas ek nipi, eim ngopu yi nim, “Angk kin, tonu ongii ol ei nin, nga noman konj sik elmin ei, pu le na. Pe wumb endi na kin pii gii nim kin, eim ngenj ele kulang kin, eim noman tuk kulermba mon! Nga tonu opu, noman konj kunum kunum mulmba. ²⁶ Wumb pei konj molk, na kin pii gii ningii wumb ei, am punerngii mon. En enim noman konj ei sik kin, kunum kunum mulngii ei, nim pii gii nin, min mon?” ²⁷ Masa Jiisas kanpi yi nim, “Owundu, na nim kin pii gii nind. Nim Kraiss, nim Gos nge kingam. Gos ok ek nipi kin, nim mei konu ele kindmbii nirim ei, nim mendpil!” pa nim.

Jiisas Eim Ke Nim

²⁸ Masa eim ek yi nipi pendpi kin, eim pupu, angim Mariya kanpi nim, “Ek emb to ngopu elim wu ei, opu molpu kin, ‘Nim oi! ninim,’” pa nim. Nipi kin, eim angim Mariya kanpi ek endi nipi ngum. ²⁹ Mariya ek ei piipi, sikir pupu Jiisas mulum konu ele tor pum. ³⁰ Pe Jiisas Besanii konu ele tor onerim mon; ba Masa pupu eim kan seng kin, ek tangkil enjngil konu ele enj mulum. ³¹ Pe Jura wumb ok Mariya kin kaimb er mulnjung wumb ei, kenjing ni, Mariya eim sikir angpi kin, anda pum. Pe aim pendnjing konu ele ke nipi ermba punum ni piik, wumb eim pum konu ele, ekii sik anda punjung.

³² Amb Mariya opu, Jiisas mulum konu ele tor opu, Jiisas kenim. Kanpi opu, Jiisas simb ele mani pupu, pepi yi nim, “Owundu, nim ya mululan kin, na einan ei kulenelelang mon!” ³³ Yi nipi kin, eim ke nim ei, Jiisas kenim. Nga wumb eim kin onjung wumb ei, ke ninjing ku. Pe Jiisas eim kaimb sipi kin, noman ele embin to piim. ³⁴ Piipi kin, Jiisas eim yi nim, “Enim eim sipik, konu jili orung pendnjing?” Wumb yi ninjing, “Owundu, nim ya okun, kenjii!” ³⁵ Pe Jiisas eim ke nim. ³⁶ Pe Jura wumb eim ke nim ei, kanik yi ninjing, “Jiisas eim wu ei noman ngo lum ei, piipi kin, ke ninim,” ninjing. ³⁷ Ba Jura wumb kombur ek yi ninjing, “Jiisas eim wu endi ningil tumbun mulum ei, eim er ka erim. Pe wu kulum ei, Jiisas elang kin wu ei kapli kulelang.

Jiisas Lasaras Nga Er Konj Sim

³⁸ Jiisas eim noman ele embin peng piipi kin, eim tukpu to pendnjing konu ele om. Pe Lasaras tukpu to pendnjing ei, kom ku owundu endi ele, tunduk tuk puk. Nga ku endi sik kin, tukpu ei ondu nguk. ³⁹ Pe Jiisas eim

yi nim, “Enim kom ku owundu ei aki tei!” nim. Wu kulum wu ei, eim aim Masa moŋpu kin, yi nim, “Owundu, wu ei kulum kunum kapli kapli poru nim ei, eim kumun ngonum,” pa nim. ⁴⁰ Jiisas ek nipi, Masa ngopu yi nim, “Nim nimbiŋ of enim? Na ok nim kanip ninj ei, nim pii gii nin pim kin, kapli Gos nge noman dinga owundu ei kenjii.” ⁴¹⁻⁴² Pe wumb ku ei tukpu ele si kindnjing. Pe Jiisas eim kan epin konu ele tonu kanpi yi nim, “Arnan, nim na prei end ei, nim piin. Kapli na nim kin ka piip ngond. Na piind ei, kunum kunum nim na prei ele ei piilin. Ba pe wumb ya ele na kin ouni moŋmun wumb ei na nim kin nind. Pe wumb yi piingii ei, nim na kندان onj ni piik wumb ei, na kin pii gii ningii,” pa nim. ⁴³ Jiisas eim ek yi nipi kin, eim wii dinga topu yi nim, “Lasaras, nim si kindkin anda wa!” nim. ⁴⁴ Pe wu kulii ei, angpi kin, anda om. Eim kultum kunum, kan simb angil ele, kan to pendik miŋ ni, alap kumb ele peng to pendik miŋ ni, kun om. Pe Jiisas ek yi nim, “Eim alap ngenj ele palim ei, si kindangan kin, pangli!” pa nim.

*Wumb Peng Pim Wumb Ek Nik Piik Kin, Jiisas To Kundmun Ninjing.
(Masyu 26:1-5, Mak 14:1-2, Luk 22:1-2)*

⁴⁵ Pe Jura wumb kombur ok, Mariya kin ke nik muŋmun wumb ei, Jiisas jep of owundu erang kanik kin, eim kin pii gii ninjing. ⁴⁶ Ba wumb kombur en enim puk kin, lo ek piik ekii siŋmin wumb mulnjung konu ele puk kin, Jiisas eim of yi erim miŋ ei, kanik ninjing. ⁴⁷ Yi nengin kin, kulmaŋ kalilmin wu ni, lo ek ei ekii sik elmin wu ni puk kin, kaunsil kanik nik kin, kulou tunjung. Tok yi ninjing, “Wu ei, epi jep of kanim kanim enim ei, er ermin miŋ nenj?” yi ninjing. ⁴⁸ “Pe sinim kan wiik tamin kin, of yi nge erpi pang kin, wumb pei eim kin pii gii ningii ei, nga Rom opu elmin wumb ok, sinim men toŋmun ngii owundu ni, sinim Jura wumb tilap ei, to kis erngii, ei mon!” ⁴⁹ Wumb mulnjung konu tuk ele, wu endi muŋmun wu ei, embe Kaiyapas. Wu ei, eim kulmaŋ kalilmin ei, eim tep muŋmun kunum. Pe eim ek yi nim, “Enim noman ele epi endi to piik kin, enanmin mon,” pa nim. ⁵⁰ “Enim yi to piinerngii mon. Wu endeim kulmba wu ei, eim wumb pei paki tumba ei ka. Mon pim kin, sinim Jura wumb tilap pei, Rom opu ond wumb ok, sinim pei to kundngii,” pa nim. ⁵¹ Eim noman ele piim miŋ, ei piipi kin, ngunerim mon. Eim kulmaŋ kalilmin owundu kongun terp ermba nik kin, ei kung ngii ele ermba. Ba Gos yi erang kin, eim of ekii se tonu omba ni piipi niŋim wu yi nim. ‘Jiisas eim koŋpu kin, Jura wumb pei paki tumba,’ ni yi nim. ⁵² Jiisas koŋpu kin, Jura wumb mendpiŋ paki tunermba mon. Gos nge kingan noŋ konu orang pei moŋmun ei kin, pei koŋpu kin, Gos nge wumb pei sipi kin, tilap endeim mendpiŋ kindmba. ⁵³ Pe Jura noman pim wumb ei, kunum ele ni piik kin, Jiisas eim to kundmun ni piik enjing. ⁵⁴ Yi miŋ nengin kin, Jiisas nga tuk Jura wumb kulou tok erik kin, konu peni ele endnerim. Pe eim konu ele si kindpi kin, am pupu, wumb mulenjing konu ele orang mandu miŋ, sim konu owundu ele muŋmun. Pe eim muŋmun konu ei embe ‘Epriyam.’ Jiisas eim kin ekii siŋmin wu ombu kin puk ele, ouni mulnjung.

⁵⁵ Jura wumb kor owundu kuni ‘Pasopa’ noŋmun kunum ei, mandu erim. Pe ‘Pasopa’ kunum ei, mandu erang kin, wumb konu orang eipi eipi wumb ei, Jerusalem konu owundu ele tonu puk kin, en enim noman ele kil ngumun ni, of ei pii kin erik kin, Moses lo ek niŋim miŋ, yi kun erngii nge punjung. ⁵⁶ Pe wumb pei, Jiisas kurngii enjing. Wumb en enim men toŋmun ngii nirikring ele angk molk, yi ninjing, “Enim er piinmin miŋ nenj? Eim pe kuni owundu ‘Pasopa’ ei, kanpi ermba nge omba, min mon?” ⁵⁷ Jura wumb kulmaŋ kalilmin wu owundu ombu ni, lo ek piilmin wumb ni, ek ni piik enjing, “Wumb kii semin, eim jiki moŋmun ei piipin kin, pe eim kan ngumun,” pa yi ninjing.

12

Amb Mariya Kopung Ka Wii Tołum Ei Jiisas Simb Ele Kindim (Masyu 26:6-13, Mak 14:3-9)

¹ Kunum angil orung nga endeim mił molk, kor owundu kuni ‘Pasopa’ nungii ei, tonu omba pim. Pe kunum ele, Jiisas eim Besanii konu ele Lasaras nge konu ele wu ei, Jiisas eim tukpu to pendnjing ei, Jiisas er konj nge sim wu ngii konu ele pum. ² Besanii konu ele wumb Jiisas nge kuni er sinjing sim. Amb Masa eim kuni onguł erim. Nga Lasaras eim Jiisas kin kuni nunjung wumb ei kin, ouni mulnjung. ³ Pe amb Mariya eim ku owundu top erpi sim kopung ka ming owundu mił endi ei, tu wupu kin, Jiisas nge simb ele kopung bein topu kin, nga Mariya eim nge peng enjin ei sipi kin, eim simb ele kil ngum. Pe kopung muru ka wii tołum ei tuk ngii ele pei muru ka tołum. ⁴⁻⁵ Ba Jiisas eim kin ekii silim wu ei, embe Juras Eskerias konu ele wu ei, ekii se Jiisas opu orung wumb onjung konu ele nipi ngum wu ei, ek yi nim. “Sinim kopung ka wii tołum ei sikin, wumb eipi ngopun, ku 300 pei mił sipin kin, wumb wii mulnjung wumb ei ku ngopun. Nimbil erang sinim enenjpun?” pa nim. ⁶ Ba Juras eim ek yi nim ek ei, wumb wii mołmun wumb ei kin ek keimi ninerim mon. Eim waning ermba nge piipi, yi nim. Eim ku kon ei, eim tep mundang mołpu kin, ku waning nołum. ⁷ Jiisas eim yi nim, “Nim amb kun eran pangli! Ekii se, na tukpu ele pendngii kunum ei, eim yi ermba,” pa nim. ⁸ “Wumb epi sinałim wumb ei, enim kin kunum kunum mołmun. Ba na enim kin, kunum kunum mulał, mon!”

Gos Kulmał Kalilmin Wumb Lasaras To Kundmun Ninjing

⁹ Jura wumb pei, Jiisas Besanii konu ele mołum ni piik kin, eim mułum konu ele onjung. Ok kin, Jiisas mendpił keningii nge onenjing mon. Ok Jiisas eim Lasaras kulum ei, eim er konj sim ei, Lasaras kenmin nik kin, onjung. ¹⁰ Kulmał kalk elmin wumb owundu ei, Lasaras to kundmun ku, ni piinjing. ¹¹ Nimbil erang, Jura wumb pei Lasaras piik kin, kulmał kalk lo ek piik elmin wumb ei kin, si kindik kin, wumb ei Jiisas kin pii gii ninjing.

Jiisas Jerusalem Konu Ele King Mił Tuk Pum (Masyu 21:1-11, Mak 11:1-11, Luk 19:28-40)

¹² Kunum endi nga, wumb tilap owundu ei ok, ‘Pasopa,’ kunum kor owundu kunum ei ok piinjing ei, Jiisas Jerusalem konu ele omba ni piinjing. ¹³ Yi piik kin, wumb ei puk kin, ond onguł ni epi sik, andlam ele kui er mulnjung. Molk kin, wumb ei, wii tok yi ninjing: “Pe Gos sin paki tumba! Sinim Owundu Gos eim kindang onum. Eim embe ambil tonu kindmin. Eim sin Esrel wumb nge King!” ¹⁴⁻¹⁵ Pe Jiisas kung dongkii wał endi, kan sipi, tonu ele mołpu kin, om. Ei Gos nge ek ka ok pulum ele yi mił nim. “Saiyon konu owundu ele, wumb mund mong enerei! Pe nga enim nge king ei onum kin, eim kinei! Eim kung dongkii wał peł ele mołpu, onum.” ¹⁶ Ok Jiisas kin ekii silmin wu ombu, Jiisas eim epi oł erim ei, pii poł tunenjing. Ba ekii se Jiisas epin tonu ele pum, eim tilang owundu ei seng kanik kin, en enim piinjing ni, Gos nge ek kumb ok pulk ele pim ei, kun erang piinjing. Nga wumb eim kin enjing oł ei piinjing ka. ¹⁷ Ok Lasaras kulang paki to pendik kunum ei, wumb pei Jiisas kin molk, Jiisas eim Lasaras tukpu ele wii tang kin, Lasaras angpi opu kin, konj nga multum ele wumb pei, jep oł erang kanik wumb ei, Jiisas eim oł yi eririm pa nik, ek yi ninjing. ¹⁸ Wumb pei ei jep oł erpi eririm ei piik enjing wumb ei, puk kin, andlam ele, kuruk punjung. ¹⁹ Pe lo ek piik nik elmin wumb ei, en enim ek nik, piik piik erik kin, yi ninjing. “Pe enim enjing oł ei kapli enanim. Wumb pei en enim eim kin ekii sik punmun.”

Griik Wumb Kombur Jiisas Kenmin Ni Piik Kin, Punjung

²⁰ Wumb pei, Jerusalem konu ele tonu puk ei, en enim kor owundu kuni 'Pasopa' ele puk kin, Gos kin men tok ermin ni punjung. Nga Griik wumb kombur ele ouni punjung ku. ²¹ Wumb Griik wumb ei, Pilip kin onjung. Pilip eim Galilii konu ele orung Beseira konu kembis ele wu. Pe wumb eim kii sik, yi ninjing, "Wu puł, sin Jiisas kenmin ni piinmin," ninjing. ²² Pe Pilip pupu kin, Endru kanpi ek ei neng kin, pukuł Jiisas kankił yi ninjing. ²³ Pe Jiisas eim ek nipi, yi nim, "Gos na kindang mani mei wu telim ei onj. Pe na tilang owundu simbii kunum ele, mandi enim," pa nim. ²⁴ "Na ek keimi mendpil nip enim ngond. Pe Gos kingam Krais ei, eim mani mei ele kindim. Pe Gos nge kingam kindang, eim mani mei ele opu kulelang kin, eim mendpil mułang. Ba Gos kingam mani mei konu ele opu kułmba ei, eim wumb eim kin pii gii ninjing wumb pei, eim sipi orung simba. Ei yi mił ku, kuni mong eim endi mei ele mani kulenenlang kin, eim mendpil mułang; ba kuni emb endi mei ele mani kułang kin, kapli ei kuni mong pei simba. ²⁵ Wu endi ngenj ele bun bun kułpu ermba wu ei, eim nge noman opu konj pimba ei, am ba. Ba wu endi, eim ngenj ei mendpil piinarpi kin, Gos nge ek ekii sipi, eim kongun er mułmba wu ei, eim noman konj sipi kin, kunum kunum konj mułmba ei, eim am punermba mon! ²⁶ Pe wu nii endi, na nge kongun ei erim kin, eim na kin ekii simba wu ei, na mułmbii konu ele, na nge kongun wu ei, eim na kin ouni mułmbuł. Pe wu endi, eim na kongun ei ermba wu ei, na nge Arnan eim embe ambil tonu kindmba."

Wu Kingam Ei Wumb Ond Peri Ele Tonu Kundei!

²⁷ "Pe nam noman tuk ele ei, embin tonum. Pe na nip kin, ek nipe ek nimbii? Pe nam Arnan kin yi nimbii, 'Arnan, nim epi embin tui na kin tonu omba enim ei, nim se! Na ek yi mił ninermbii min? Nimbił erang, oł embin tui ei, na kin tonu omba nge nip kin, akip onj. ²⁸ Nam Arnan ni nim nge embe ei, tonu opu owundu pimba." Jiisas eim ek yi neng kin, pe Gos ek endi tonu epin konu ele tor opu, yi mił nim, "Na nam embe ei, wumb ambilk tonu kindnjing. Pe nga am opu owundu ba enim," pa nim.

²⁹ Wumb Jiisas kin mandi angk mulnjung wumb ei, ek piik kin, yi ninjing. "Gur gaki endi enim," ninjing. Nga wumb kombur yi ninjing, "Mon, enjel endi opu, eim kin ek tangnim," ninjing. ³⁰ Jiisas eim ek nipi, wumb ngopu yi nim, "Gos ek ei na kin mendpil ninanim mon! Ek ei, enim kin paki tungii nge piingii, ninim," pa nim. ³¹ "Pe kunum mandi enim ei, Gos ya mei ele mołmun wumb ei, mok tumba. Pe Seisen mei konu ele mołmun wumb ei, tep mołum wu kis topu kindmba. ³² Pe na mei ele moł, ekii se wumb na ond peri ele to kundngii kunum ei, na wumb pei sip kin, na nam kin orung simbii," nim. ³³⁻³⁴ Jiisas eim ek yi nim ei, eim kułmba nge ei, piingii ni yi nim. Wumb ek orung kindik kin, yi ninjing, "Sin lo ele piinmin ei, lo ek yi ninim, 'Krais Gos kindang wu, mei ele mani opu, eim kunum kunum konj mułmba,' ninim. Nimbił erang, nim ek yi nin, wumb wu kingam ei ond peri ele to kundngii nin? Wu kingam ei nii?" a nim. ³⁵ Jiisas ek nipi, wumb ngopu yi nim, "Pe kunum aninga kopur, mei wumb nge tilang ei, na enim kin ouni mułmbii. Pe enim tilang ele, oł kun andik er mułngii. Mon pim kin, Seisen nge emii dinga ei, enim sipi orung simba. Wu endi eim emii peng ba ei, eim konu jili orung ba ei, eim piinermba mon! ³⁶ Pe enim tilang peng mołmun ele tilang ei, na kin pii gii ningii. Enim na kin pii gii ninjing kin, enim tilang ei nge, kingam ambitam noł mił mułngii. Nga enim tilang ei, andik kin, oł kun erngii ku!" pa nim. Jiisas eim ek ei nipi, poru nipi kin, eim wumb mulnjung konu ele, tuk am pup kin, koi erim.

Jura Wumb Jiisas Kin Pii Gii Ninenjing

³⁷ Jura wumb Jiisas eim jep o! pei erim ei, kanik kin; ba enim Jiisas kin pii gii ninenjing mon. ³⁸ Pe ok ek ni tor kindilim wu Aisaiya nirim ek ei, pe keimi tonu pim. Ok wu ei, Aisaiya eim ek yi mil nirim:

“Owundu wumb nii endi, sin ek ei ni tor kindinjin ei, pii gii ninenjing mon. Pe Owundu eim nge noman dinga ei, wumb pei kin andan tang kin; ba wumb ei, pii po! tunenjing.”

³⁹ Wumb Jiisas kin pii gii ninenjing. Nimbi! erang ek ni tor kindilim wu ei, Aisaiya ek endi nga nirim mil ei, keimi pirim. Eim ek yi mil nirim.

⁴⁰ “Gos eim, en enim ningil ambil ak tang kin, en enim ningil e!e, kapli kun kinerngii mon! Nga noman erang kin, kom ku mil peng kin, en enim noman e!e, pii kun enerngii mon! Pe nga en enim, nanim kin wangin kin nanim paki top kin, o! yi ermbii ni piik, enanmin!” pa ni Gos Owundu yi nim.

⁴¹ Ek ni tor kindilim wu ei, Aisaiya eim Krai Gos kindang mei konu e!e mani wu nge tilang owundu ei, kanpi kin Krai nge ek ka mendpi! nirim.

⁴² Pe Jura wumb num kombur, Jiisas kin pii gii nik kin; ba en enim lo ek piik nik e!min wumb ei kin, mund mong erik kin, ek nik tor kindnenjing. Nimbi! erang, lo ek pi!min wumb ei, sin men to!mun ngii e!e, to anda kindngii, ni piik. ⁴³ Gos en enim embe ei, ambil tonu kindmba ni piinarik, mon! Wumb en enim nge embe ei, ambil tonu kindngii, ni piik enjing.

Jiisas Wumb Kos Piimba Ek Ei

⁴⁴ Jiisas eim wii dinga topu kin, yi nim, “Wumb nii endi, na kin pii gii nimba ei, na kin mendpi! mon! Ba Gos na kindang onj kin, ouni pii gii nimba ku. ⁴⁵ Wumb endi, na kenmba ei mil ku, na Arnan na kindang onj ei, kenmba ku. ⁴⁶ Na nam ya mei wumb e!e, tilang nge onj. Wumb nii endi na kin pii gii nimba wumb ei eim wumb nii endi, noman tuk emii o! kis e!e, min o! ei mil mulermba wu ei, na tilang e!e ekii simba. ⁴⁷ Pe wumb endi, na ek ei piipi, ekii sinerim kin, na eim ek kos mil piip, yi enermbii. Na mani mei e!e op, wu amb ek piip, kun erip kin, kos piip, ermbii nge onenj mon? Na wu amb pei, Gos kin orung simbi! nge onj. ⁴⁸ Pe wumb endi, na nge ek ei ekii sinarpi bu! ngopu erim kin, eim kin kos piipi, ermba wu endi mo!um. Pe na ek nip, tor kindind ek ei, pii gii ninenjing kin, ekii se Gos kunum poru nimba kunum ei, eim kos owundu piimba. ⁴⁹ Na nam noman e!e piip kin, ninand mon. Na Arnan eim na kindpi kin, eim ek ei nipi, na ngopu kin, yi mil nim na nind. ⁵⁰ Pe na piind ei, na nge Arnan ek ei, kunum kunum konj ngumba nge nip kin, tonu kindilim ei yi mil palim. Na ek pei ni tor kindind ei, na nge Arnan na kanpi nim ek ei, na nip tor kindind,” Jiisas pa nim.

13

Jiisas Eim Ekii Silmin Wu Ombu Simb E!e, Was Erim

¹ Pasopa kuni no!mun kor owundu ei, tonu omba mandi erang kin, Jiisas eim piim. Eim mei e!e si kindpi kin, Arim kin orung ba nge ni piim. Piipi kin, eim nge wumb mei e!e mani mulngii ei kin, noman ngo!um. Nga eim mei e!e wumb pei noman ngopu pupu kin, kulmba kunum ei, poru nim. ² Pe kunum poru neng kin, Jiisas kin ekii silmin wu ombu kin, kuni nok mulangin kin, Seisen opu, Jura Eskerias konu e!e Saimon nge kingam eim noman tuk e!e pum. Pang kin, Juras eim Jiisas sipi kin, opu orung wumb ongii konu e!e nipi, tor kindmba nge piim. ³ Jiisas eim piipi, poru nim kin, eim Arim epi pei kin, noman dinga eim ngopu, poru nim. (Nga Juras Eskerias Saimon nge kingam ermba o! ei piim ku.) Gos eim kindang om kin, nga eim Arim

Gos kin, orung ba, ku. ⁴ Pe Jiisas eim kuni peł ei, si kindpi kin, eim angpi, kon takis ei, guł topu sepi kin, kon alap endi sipi, eim kend ele talpi kin, eim kongun wu mił erim. ⁵ Eim yi erpi kin, noł sipi, ming endi sim ele noł bein to kindim. Pe noł ming ni sipi, eim nge ekii silmin wu ombu simb ele, was erpi kin, kon alap kend ele talpi pendim ni sipi kin, eim simb ele kil ngopu, yi erim. ⁶ Eim simb was erpi opu kin, Saimon Piisa mułum konu ele tor wang kin, Piisa eim ek yi nim, “Owundu, nim na simb ele was enjii on?” a nim. ⁷ Pe Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na pe oł ei, ermbii end oł ei, nim pe pii poł tunenjii. Ba ekii se, oł ei pułe, nim pii kun enjii,” pa nim. ⁸ Piisa ek dinga yi nim, “Nim na simb was enenjii mon!” Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Pe na nim simb ei was enenj kin, nim na kin ouni mulenjii mon!” ⁹ Nga Saimon Piisa yi nim, “Owundu, nim na simb ele mendpił was enerii! Ba na peng ele ni, angil ele, pei was erii!” pa nim. ¹⁰ Nga Jiisas eim ek yi nim, “Wumb ngenj ele, noł was ok pei enjing ei, nga was enerngii mon! Ba simb ele mendpił, noł was erngii nge salim ei, erngii. Pe enim noman tuk ele ka seng kin, mołmun. Ba enim wumb pei mon! Wu endi, Juras Eskerias wu ei, eim noman tuk ele oł kis salim. ¹¹ Jiisas ek ei piipi, poru nim wu ei, eim opu orung wumb nipi, tor kindmba wu yi nim, “Enim wumb pei noman tuk ele ka mulałmin,” pa nim.

¹² Pe Jiisas eim kin ekii silmin wu ombu simb was er poru nipi kin, eim kon takis ei, nga kindpi kin, eim peł konu ele orung mułum. Mołpu kin, ek yi nim, “Na enim kin oł enj ei enim piinmin, min?” ¹³ Enim na ek emb to ngokun ełin wu owundu niłmin. Nik kin, enim ek kun yi niłmin. Na yi mił moł. ¹⁴ Na ek emb top wumb ngop, wu Owundu mołup kin, na enim simb ei was enj. Nga enim yi ku, enim engnjing noł kin, oł yi mił erei!” nim. ¹⁵ Na oł ei pe erip kin, enim andan top enj oł ei, nga enim enginjing noł kin yi ku erngii. ¹⁶ Na ek keimi mendpił enim kanip nind, ‘Kongun wu ei, eim nge wu Owundu ei kapli to mani kindnalim. Nga wu endi kongun ermba pum wu ei, eim kindang pum wu ei, to mani kindpi kin, eim wu Owundu mił mulermba mon. ¹⁷ Pe enim oł ei nge pułe piik kin, enim yi mił enjing kin, enim noman ka piingii.

¹⁸ “Na nam sip mundunj kin, enim wumb ombu kin nind ei, enim pei mon. Ba pe epi ele nge wumb ok pulmun Gos nge ek nirim ei, keimi pałim. Gos nge ek yi mił nirim: ‘Wu endi, na kin ende mołpu kuni nunjpuł wu ei, na nge opu orung wu, tonu opu mołum.’ ¹⁹ Oł ei tonu onerang kin, na pe ek ei nip, enim ngond. Pe ekii se wu ei, oł yi erang kin, enim kanik kin, na Kraıs Gos kindang mei wu onj kin, pii gii ningii.” ²⁰ Jiisas eim yi nim, “Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Na nge kongun wu kindamb pangin kin, wumb endi sipi tuk simba wu ei, eim na kin ouni simba. Nga wu endi na sim kin, na Arnan na kindang onj ei, ouni simba ku.”

*Juras Jiisas Sipi Kin Opu Orung Wumb Ngumba Nge Pum
(Masyu 26:20-25, Mak 14:17,21, Luk 22:21-23)*

²¹ Jiisas eim ek yi mił neng kin, eim noman tuk ele embin tang kin, piipi yi nim, “Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Enim mołmun konu tuk ele wu endi mołum wu ei na opu orung wumb ongii konu ele nipi, tor kindmba.”

²² Eim ek yi mił neng kin, eim kin ekii silmin wumb ombu, en enim kumb kin erik kanik, “Wu nii endi ninim,” ni piinjing. ²³ Wu endi Jiisas kin ekii silim wu ei, Jiisas eim noman ngolum wu ei, Jiisas mułum konu ele mandi wii mułum wu ei, embe Jon. ²⁴ Pe Saimon Piisa, Jon kanpi, peng ku tonu nim eim mandi mołum ei, eim kii se, Jiisas wu nii endi nimba ei, piimin ni piim. ²⁵ Pe Jon eim Jiisas mułum konu ele mandi pupu, Jiisas nge kom

sipi moŋpu kin, yi miŋ nim, “Owundu, nim nii kin nin?” ²⁶ Jiisas eim ek nipi, orung kindpi kin, yi nim, “Pe na kuni bres sup kin kindip orung sip kin, eim ngamb numba ei, wu ei mendpiŋ. Pe Jiisas eim kuni bres sup kin kindpi kin, orung sipipi, Juras Eskerias, Saimon nge kingam ei ngum. ²⁷⁻³⁰ Pe Juras kuni ei sipi nang kin, Seisen Juras noman tuk ele tuk pum. Pe Jiisas eim ek yi nim, “Nim epi endi enjii pin kin, sikir enjii,” nim. Pe Juras kuni orung ei, sipi nopu kin, sikir anda pupu pum. Pe konu emii pim ei, poru nim. Jiisas eim ek ni piim; ba ei tonu peŋ ele kuni ende nok mulnjung wu ombu, ek ei pule pii poŋ tunenjing. Wu kombur en enim yi piinjing. Juras ku tep elim wu ei kin, ninim ni piinjing. Juras eim epi top ermba ni konu kor owundu kunum top erpi, min wumb epi sinerang, wii mulnjung wumb ei ngopu, yi erang kin, Jiisas piipi ninim ni, yi piinjing.

Lo Ek Konj

³¹ Juras anda pupu pang kin, Jiisas eim ek yi nim, “Pe Gos kindang opu wu kingam telim, tilang owundu seng kin, nga Gos wu kingam ei kin, tilang owundu simba. ³² Pe na Gos nge tilang owundu ei, na andan top ninj kin, Gos kindang mei wu telim ei, na nge tilang owundu andan yi ku tumba. Gos eim andan topu, sikir ermba. ³³ Enim na kangil miŋ, na enim kanip nind. Kunum endi ekii se aninga, enim na kurngii. Pe kunum aninga, na nam enim kin ouni moŋ. Pe ek ei Jura wumb kan yi ku ninj ek ei, enim kanip nind ku. ‘Na bii end konu ei, enim punerngii.’ ³⁴ Na enim lo ek konj endi nip, enim ngond endi ei, yi miŋ. Enim engnjing noŋ noman ngungii ei, na enim noman ngoŋ miŋ, yi ngungii. ³⁵ Pe enim engnjing noŋ endeim endeim ni, noman ngunjung kin, wumb pei yi piingii ei, enim na kin ekii sik endnjing wumb, ni piingii,” Jiisas yi nim.

“Piisa, Nim Nam Buŋ Ngunjii,” Nipi Jiisas Yi Nim (Masyu 26:31-35, Mak 14:27-31, Luk 22:31-34)

³⁶ Saimon Piisa ek kii sipi, yi nim, “Owundu, nim konu jili punjii nin?” Nga Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Pe na bii end konu ei, nim na kin ekii sikin punenjjii. Ba ekii se, nim na kin ekii sinjjii,” nim. ³⁷ Piisa nga ek nipi yi nim, “Owundu, nimbil erang pe, na nim kin ekii sip onermbii? Na pe kolup kin, nim paki tumbii,” Piisa yi nim. ³⁸ Nga Jiisas ek kii sipi, Piisa ngopu yi nim, “Pe nim kolkun, na paki tumbii nin min? Na ek keimi mendpiŋ nip, nim ngond; kei kultu peli wii tunermba kunum ei, nim na nge embe ei, kunum tekliki ni tor kindnenjjii,” Jiisas yi nim.

14

Erinjin Gos Kin Pungii Andlam Ei Jiisas Moŋum

¹ “Enim noman embin tonum, yi enerei mon! Enim Gos kin pii gii ninjing kin, na kin pii gii ningii ku,” Jiisas pa nim. ² “Na nge Arnan moŋum konu ele, konu pei salim. Pe yi sinelang kin, na enim ok kanip nilamb. Na nge Arnan ngii ei pup kin, enim nge konu ele, er kun erbii ni pund. ³ Na pup konu ele er ka er sep kin, nga orung op, enim kin ouni bin. Ei yi miŋ, na muŋmbii konu ele, enim na kin ouni muŋngii ku.” ⁴ Jiisas eim yi nim, “Na bii end konu ele andlam ei enim piinmin min?” ⁵ Pe Tomas ek nipi yi nim, “Owundu nim konu jili punjii nin? Sin piinanmin. Pe nim punjii andlam ei, sin er piimin miŋ nenj?” ⁶ Jiisas ek nipi ngopu, yi nim, “Na nam Arnan moŋum konu ele, andlam ei nge moŋ. Nga na nam ek keimi ei nge puŋ wu. Nga na nam noman konj kunum kunum ei nge puŋ wu moŋ, ku! Wumb endi na Arnan moŋum konu ele andlam eipi endi punermba, mon, andlam ei, na

mendpil. ⁷ Pe enim na piik mulnjung kin, na nge Arnan ei, enim piingii ku. Pe enim eim piik kanik enmin mił, nga yi kun kanik piik erngii,” Jiisas yi nim.

⁸ Nga Pilip ek yi nim, “Owundu, nim Arnim ei, andan tan, sin kapli piimin,” a nim. ⁹ Nga Jiisas ek nipi, Pilip ngopu yi nim, “Na enim kin kunum kinan muls. Pe Pilip nim na pii poł tunen, min? Wumb endi na piim wumb ei, na nge Arnan piim ku. Nimbił erang nim yi nin, ‘Nim Arnim, sin andan tan kenmin, nin?’ ¹⁰ Pe nim Pilip, na kin pii gii ninen, min? Na Arnan kin moł; nga na Arnan ei nam kin mołum. Na ek nip, enim ngond ei, na nam nge noman ele nip ngunand mon. Na Arnan eim na kin eim nge kongun ei end. ¹¹ Enim na kin pii gii ningii. Na nam Arnan kin moł. Nga Arnan eim na kin mołum. Pe enim ei piik, pii gii ninenjing kin, nga na kongun ni, jep oł pei erip punj ei, enim piingii. Piik kin, na kin pii gii ningii. ¹² Na ek keimi mendpil nip enim ngond, wumb endi na kin pii gii nim kin, eim na kongun ele mił, yi ermba ku. Nga kongun owundu ermba ei, na enj kongun ei am tonu kindmba. Nimbił erang, na Arnan mołum konu ele bii pund. ¹³ Epi endi simin nik kin, na nge embe ele prei enjing kin, enim kapli singii. Yi erangin kin, na Arnan eim nge kingam na kin embe ambil tonu kindmba. ¹⁴ Enim na nge embe ele oł endi ermbii nik, Gos kin kii sik, prei enjing kin, na kapli ermbii.”

Jiisas Gos Nge Gui Ka Ei Kindmbii Nim

¹⁵ “Enim na kin noman ngunjung kin, na lo ek ei piik, ekii singii ku. ¹⁶ Nga na Arnan kin kii simbii Gos eim nge Gui Ka kindang, enim paki tumba wu ei, ek keimi puł wu. Ei enim kin kunum kunum mułmba. ¹⁷ Ei Gos ek ka ei, ek keimi mendpil nimba. Mani mei wumb pei eim singii ei, kapli enanim. Nimbił erang, eim kanik kin, pii poł tunanmin. Nga eim kongun elim mił, ei piinanmin ku. Ba enim ei piinmin. Nimbił erang, ei eim enim noman tuk ele mołum kin, nga mułmba ku.

¹⁸ “Na enim kin si kindip pamb kin, enim kangil ernjing, menjing mulerang mołmun mił, yi mulerngii mon. Na enim kin orung ombii. ¹⁹ Mani mei ele pii gii ninenjing wumb ei, na kunum aninga kinerngii mon, ba enim na keningii. Na noman konj sip, kunum kunum mułamb kin, ei nga enim yi ku, noman konj kunum kunum mułngii. ²⁰ Kunum ele, enim piingii ei, na Arnan kin mułamb kin, yi mił ku, enim na kin mułangin kin, nga na enim kin, yi ku moł.

²¹ “Wumb nii endi, na nge lo ek ei sipi, ekii simba wumb ei, na kin noman ngonum. Ngang kin, na nge Arnan eim noman wumb ei kin ngang kin, nga na wumb ei kin, noman ngumbii ku. Nga na eim mułmba konu ele tor wamb kin, na nam eim kin andan tumbii ku.” ²² Jiisas eim ek yi mił neng kin, wu Juras endi, eim Eskerias Saimon nge kingam mon. Wu eim ek nipi, Jiisas ngopu yi nim, “Owundu, nimbił erang nim sin kin, ni ninim andan tunjii nin, ba ya mani mei ele pii gii ninenjing wumb ei kin, nim andan tunenjii nge nin, min?” ²³ Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Pe wumb endi na noman ngolum ei, eim na nge ek ekii simba wu ei, na nge Arnan wumb ei, kin noman ngumba ku. Nga sił Arnan kin, na ouni o puł, wumb ei kin mułmbuł. ²⁴ Wumb endi na kin noman ngunalim ei, eim na nge ek ei ekii sinałim ku. Pe enim piinmin ek ei, na nam nge ek mon. Na Arnan nge ek ei, eim na ngopu kindang kin, na onj.

²⁵ “Pe na enim kin ouni mołpun kin, na ek ombu enim kanip nind. ²⁶ Ba enim paki mendpil tołum ei, Gos Gui Ka enim paki tumba. Na nge noman dinga ele, na Arnan ei kindmba. Gos Gui Ka enim kin epi pei andan tumba.

Tang kin, enim nge noman ele pirek neng kin piingii ei, na enim ok nip ngur ek ei, pei enim noman ele piingii.

²⁷ “Na enim si kindip, bii peng kin, na enim noman emin ngond. Nam nge noman emin kanim eipi enim ngond ei, mani mei ele pii gii ninenjing wumb ei, en enim noman emin ngok enmin of ei nge, na enim ngunand mon. Enim noman embin tum kin, mund mong yi enerngii mon! ²⁸ Na enim kanip kin nip ngunj ek ei, pii poru ninmin, ‘Na pe enim si kindip kin, na Arnan kin bii end. Ba na nga enim kin orung ombii.’ Pe enim ok na kin noman ngunjung kin, na nge Arnan kin bii nge, enim ka piingii. Ei nimbil erang, na Arnan kin bii kunum ei, Gos Gui Ka kindamb kin, enim kin molpu kin, dinga ngumba. Nga na Arnan eim Owundu molang kin, na mani mol. ²⁹ Nga pe of ei, tonu onerang kin, na ek ei, ok nip enim ngond. Pe ekii se, yi mil tonu om kin, enim na kin pii gii ningii. ³⁰ Pe na enim kin ek pei nip, enim ngumbii pinalim. Nimbil erang, mani mei ele pii gii ninenjing wumb ei, Seisen noman tuk ele mulang kin, ei ongii mandi onum. Pe eim of endi na kin ermba ei, kapli enanim. ³¹ Ba mani mei ele wumb pei, epi endi piingii ei, na Arnan kin noman ngop ei nge, na Arnan ek nirim mil ei, na ekii sil.”

“Pe enim engngei! Sinim pamin!” Jiisas pa nim.

15

Jiisas Eim Ond Mong Wain Mil Mendpil Molum

¹ Jiisas eim ekii silmin wumb ek nipi ngum, “Nam na ond wain mendpil mil mol. Na nge Arnan ei, ond wain pin nge tep elim wu mil molum. Nga wumb ei na kin pii gii ninjing wumb ei, na nge ond angil mil molmun. ² Na nge angil ele ond mong tunaŕim ei, na Arnan top tor kindilim. Ei yi mil, wumb nga of kun ka enarik wumb ei, na kin pii gii ninenjing wumb ei, na Arnan wumb ei, top tor kindmba. Ond angil kombur mong toŕum ei, na Arnan eim kolmung topu, er ka erpi erang kin, nga mong pei ka tumba. Ei yi mil, wumb of kun ka kombur of ei elmin; ba of kun pinalim mil of ei, top si kindmba. Yi erang kin, wumb ei, of kun ka mendpil nga erngii. ³ Na nge ek nip, enim ngond ei erang kin, enim noman tuk ele, kun ka wii mulngii. ⁴ Enim na kin ouni mulangin kin, na enim kin mulmbii. Pe ond angil ei pupu, ond mam ele kin pinerim kin, ei ond mong tunermba. Yi mil ku enim na kin mulenjing kin, enim yi ku, of kun ka wii enerngii mon!

⁵ “Na ond wain mendpil mil mol. Nga enim ond wain ei angil mil molmun. Wumb endi eim na kin mulang kin, na eim kin mulmbii ei, eim of kun ka wii pei ermba. Pe enim na wak tunjung kin, enim of kun ka wii endi enerngii, mon! ⁶ Pe wumb endi na kin mulerim kin, ei yi mil, ond wain angil kulii erang kin, to tor kindinmin mil, yi erngii. Erik kin, ond angil ei, kulou tok kin, dup kalilmin. ⁷ Pe enim na kin mulangin kin, na nge ek ei enim noman tuk ele pim kin, enim noman ele Gos kin prei erngii ei, enim kin of yi mil ku, tonu omba. ⁸ Pe enim of kun ka wii enjing kin, na Arnan of ele nge, eim embe ambil tonu ba. Seng kin, enim na nge kongun wumb mendpil erik mulngii. ⁹ Na Arnan na noman ngoŕum mil, yi ku, na enim kin noman ngoŕ. Enim na kin mulnjung kin, na noman ele, enim kin kunum kunum er ngumbii. ¹⁰ Pe enim na nge lo ek dinga ei ekii sinjing kin, enim na nge noman kunum kunum er ngumbii. Ei mil ku, na nam Arnan nge lo ek dinga ei, kun ekii sil. Sip kin, eim nge noman kaimb ngopu ele ei, na mol.

¹¹ “Na nam ek ei, enim kin ngond ei nge, noman ka ei enim kin peng kin, enim noman ka piik mulngii. Ei enim noman tuk ele piki to peng kin, kunum kunum ka piingii. Yi ni piip kin, na ek ei enim kin ngond. ¹² Na

nge lo ek dinga ei yi mił pałim. Enim engnjing noł mołmun ei, noman ele ngungii ei, na enim noman ngoł mił ngungii. ¹³ Pe wumb endi eim nge wu puł pei ni, wumb endi paki tumbii ni, erpi kułmba ei, noman ngok, ngok enmin oł ei, to mani kindmba. ¹⁴ Pe enim na ek dinga nind ek ei ekii sinjing kin, enim nam nge wumb puł mendpił mułngii. ¹⁵ Kongun wu ei eim nge wu owundu ermba oł ei piinalim. Pe yi ku, na enim kongun wu ninermbii mon. Nimbił erang, na Arnan nge ek nipi ngurum ek ei, na enim kin nip poru ninj. Ei nge, na piip kin, enim nge wu puł mendpił nind. ¹⁶ En enim na sik, mundnenjing mon! Ba na enim sip, poru nip kin, mundunj. Mondup kin, enim kongun ele kindinj ei, enim Gos kongun erangin kin, oł kun ka wii tonu omba nge nip kindinj. Pe enim nge kongun kun ka wii tonu wang kin, kunum kunum yi erik mułngii. Mułangin kin, enim na nge noman dinga ele, Gos kin prei erik na Arnan ngok epi endi simin ningii ei, enim kapli ngumba. ¹⁷ Na enim ek dinga yi mił nip ngond. Enim engnjing noł, endeim endem ni, ei noman ngungii.”

Mei Wumb Pei Jiisas Kin Ekii Siłmin Wu Ombu Kin, Opu Orung Erngii

¹⁸ “Ya mei ele pii gii ninenjing wumb, enim kin opu orung enjing kin, enim piingii ei, na kin kumb se, opu orung erik, ei piingii. ¹⁹ Nga enim pii gii ninenjing mei ele wu mendpił piłang kin, wumb ei, enim si tuk, noman ngok silangin. Ba enim ya mei ele nge wumb mon. Na enim pii gii ninenjing wumb ei si tor kindip kin, enim nam nge sip mundunj. Ele nge, mei ele pii gii ninenjing wumb ei, enim kin opu orung erngii. ²⁰ Na enim kanip nind ek ei piik mułngii, ‘Kongun wu ei eim nge wu owundu ei, to mani kindnermba mon! Pii gii ninenjing wumb ei, na muls konu ele ok, na kin oł embin tui ngunjing ei, oł ei mił, enim mułngii konu ele, yi erngii ku. Na nge ek ekii sinjing pim kin, enim nge ek ei, ekii singii ku. ²¹ Ba wumb ei, na Arnan mołpu kin, na kindang onj ei, piinenjing wumb ei, enim kin oł pei yi erngii. Nimbił erang, enim na nge ekii siłmin wumb mołmun. ²² Pe keimi onarip kin, na ek wumb ei ngunenj pim kin, wumb en enim oł kis enjing ei, singambiił piinerngii. Ba pe, wumb en enim oł kis ei koi erngii konu ele endi sinalim mon. ²³ Wumb endi, na kin opu orung ermba ei, eim nge Arnan ei kin, opu orung ermba ku. ²⁴ Kongun ele kanim kanim ok, wumb endi enerik oł ei nge, na enim konu tuk ele enj. Pe keimi, na jep oł ei enenj pim kin, wumb en enim oł kis ei pim kin, ei piinerngii. Ba pe oł ei kanik poru nik, na nge Arnan kin ouni, opu orung enmin. Nimbił erang, enim na kin pii gii ninenjing. ²⁵ Ba en enim enmin oł ei, en enim lo ek endi, lo mon ele poł pendnjing ek ei, pei keimi tor onum. Ek ei yi mił ninim, ‘Wumb en enim na kin opu orung wii enmin.’

²⁶ “Ba paki tołum nge wu endi, enim kin erang, dinga mułngii ei, eim na Arnan kin mołum ei, na kindamb, enim kin omba. Omba wu ei Gos nge Gui Ka ei ek keimi mendpił nilim. Gos Gui Ka pim kin, na Arnan kin mołpu kin, omba. Gui Ka ei opu, na nge ek ei nip tor kindmba. ²⁷ Nga enim na nge ek ni tor kindngii ku. Nimbił erang, ok enim na kin mułangin kin, na kongun ei pułngun mondup kin enj. Nga ok molk kin, pe mołum,” Jiisas pa nim.

16

Jiisas Ek Nga Eim Ekii Siłmin Wumb Ngum

¹ Jiisas nga ek yi nim, “Na enim pii gii ei, si kindik, enerngii ni piip kin, ek ei nip enim ngond. ² Enim Jura men tołmun ngii ele wumb enim to anda kindngii. Nga ekii se, enim Gos nge kongun paki tok ermin ni piik kin, wumb ei, ok enim to kundngii. ³ Wumb en enim na nge Arnan ei piinarik

kin, nga na piinarik kin, oł yi mił erngii. ⁴ Ba na enim kin oł embin tui oł ei nge, tonu omba ni piip kin, na enim kengip ngop nind. Nga ekii se, oł ei tonu om kin, enim ei piingii.

Na enim kin ek yi nir mił, ei piingii. Nimbil erang, ok na enim kin mołup kin, ek ei nip enim ngunerir.

Gos Nge Gui Ka Kongun Yi Etim

⁵ “Ba na Arnan kindang onj konu ei, nga orung bii end. Ba enim mołmun wu ei, endi na, ‘Nim konu jili punjii en?’ Ek yi endi nik kin, na kii sinenjing mon. ⁶ Ba na ek ei, enim kanip nemb kin, enim nge noman ele embin mendpil enim. ⁷ Ba na ek keimi nip enim ngond. Na enim si kindip kin, na bii ele nge, enim paki tumbii. Pe na punenj kin, Gos Gui Ka ei, enim paki to ermba ei, enim paki tunermba. Pe na punenj kin, enim dinga paki to ermba Gos Gui Ka ei, enim kin onermba. Ba na punj kin, eim kindamb kin, enim kin omba. ⁸ Nga Gos Gui Ka opu, ya mei konu ele, pii gii ninenjing wumb ei, kongun erpi andan tang kin, en enim piingii ei, oł kis enjing pimba. Nga oł kun ka oł palim ni, Gos en enim kos pimba ei, piingii ku. ⁹ Gos Gui Ka andan tang kin, wumb en enim oł kis enjing pułe ei, en enim na kin pii gii ninarik kin, endnjing ei, piingii ku. ¹⁰ Nga oł kun mendpil ei nge pułe andan yi mił tumba. Nimbil erang na Arnan kin nga orung bii ei, enim nga na kinerngii mon. ¹¹ Gos wumb kos piimba ei nge pułe andan yi mił tumba. Nimbil erang, mei ele wumb tep er mołum wu ei Seisen, eim dup owundu kin kunum kunum mułmba. Yi mił ku, wumb pii gii ninenjing wumb ei kos owundu singii ku.

¹² “Na ek pei palim ei nip enim ngumbii end; ba pe na enim ngumbii end ei, pe enim kapli ei piinerngii palim. ¹³ Ba Gos nge Gui Ka ei ek keimi mendpil nilim ei, opu ek nipi enim kin ek keimi andan tumba. Nga eim noman ele ek endi nipi enim ngunermba mon! Ba Gos nge ek eim piipi ek ei nipi enim ngumba. Ngopu kin, nga oł ekii se tonu omba ei nipi enim ngumba ku. ¹⁴ Gos Gui Ka eim na nge ek ei sipi opu kin, enim tor pułe nipi andan tumba. Oł yi ermba ele, na embe ambil tonu kindmba. ¹⁵ Na Arnan nge epi pei ei, na nge ei piip kin yi mił nind. Gos Gui Ka na nge epi pei ei sipi opu kin, enim kin andan tumba,” pa nim.

Noman Embin Tonum Ei, Nga Kunum Kunum Ka Piimba

¹⁶ Jiisas nge ek yi nim, “Pe nga kunum aninga kopur enim kinerngii. Nga ekii se kunum aninga enim na keningii!” ¹⁷ Jiisas eim kin ekii silmin wu kombur en enim ek yi mił ninjing, “Ek ei pułe sinim piimin ni, ninim mił nenj? Eim yi nim, ‘Enim pe kunum aninga na kinerngii. Nimbil erang nga nam Arnan kin bii ni pund,’ pa nirim. ¹⁸ Nga ek yi ninjing, ‘Pe kunum aninga,’ ninim ei nipe ek ninim? Sinim eim ninim ek ei, pułe pii poł tunanmin,” ninjing. ¹⁹ Nik kin, Jiisas eim kii singii enjing ei, Jiisas eim piipi kin, ek nipi ngopu yi nim, “Na ninj ek ei, pułe piimin nik, kii sik orung orung er mołmun min? Na ek yi mił ninj, ‘Kunum aninga pe enim na kinerngii. Nga ekii se kunum aninga enim na keningii,’ pa ninj. ²⁰ Ei na ek keimi mendpil nip enim ngond. Mani mei ele wumb ombu pei, na to kundnjung kin, ka piingii. Ba ele nge, enim noman embin to piingii. Nga noman embin ei, opu ka peng kin, nga enim ka mendpil piingii. ²¹ Amb endi kangil mengmba ei piipi kin, noman embin to piilim. Nimbil erang ei ngenj kumbii elim; ba eim kangil mengpi kin, eim ngenj kumbii nga piinerim mon. Eim kangil mengpi tonu om ei, kangil kan ka kanpi se mułum. ²² Ei mił pe enim noman embin piinmin. Ba na enim nga kenmbii kunum ei, enim ka piingii. Enim noman ka piingii ei, wumb endi to eipi kindnermba mon!

²³ Kunum ele enim epi endi na kin kii sinerngii mon! Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Pe enim na Arnan kin epi endi simin ni, prei erngii ei, na nge noman dinga ele, enim kii singii epi ei enim ngumba. ²⁴ Ok enim na nge noman dinga ele epi endi simin nik kin, Gos kin prei enenjing mon! Pe enim epi endi ei kii sik ei, sinjing kin, en enim noman ka mendpił seng piingii,” pa nim.

Mei Ele Oł Kis Ei Jiisas To Mani Kindim

²⁵ Jiisas nga ek yi nim, “Na ek ombu nip ek ekin top ninj. Nga ekii se kunum endi, tonu omba ei, enim kin ek ekin top nip enermbii, mon! Ba nam ek kun nip tor kindip kin, Arnan mołum mił eim kin nip tor kindmbii. ²⁶ Kunum ele, enim na nge noman dinga ele, Gos kin prei erngii; ba na enim kin ek nip yi ninenj ele, na nam prei eramb kin, na Arnan kii sip enim paki tumba, ei mon nip end. ²⁷ Na nge Arnan enim noman ngonum. Ngang kin, nimbil erang, enim na kin noman ngonmun. Na Arnan Gos kin mołup, enim kin onj ei enim pii gii ninjing. ²⁸ Kumb ok na nam Arnan kin ouni mołup, Arnan si kindip mani mei ele onj. Pe na mei konu ele ei si kindip kin, Arnan kin nga orung bii,” pa nim.

²⁹ Pe Jiisas eim kin ekii silmin wu ombu en enim yi ninjing, “Pe nim ek ekin tunarkin kin, ek ni tor kindin,” pa ninjing. ³⁰ “Pe sin pii kun enmin ei, nim wumb endi epi kii simba ni, kui enan mon. Ninim, epi pei pii poru nilin wu ei, pe sin pii gii ninmin ei, nim Gos kin ouni molkun on,” pa ninjing. ³¹ Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Pe enim na kin pii gii ninmin min? ³² Piiinmin! Pe kunum mandi enim ei, tor wang kin, wumb enim endeim endeim mułngii konu ele, si pok erik, en enim konu eipi eipi kindngii. Kindangin kin, enim na si kindik kin, konu ele eipi eipi pungii. Ba na nam mendpił mulermbii mon! Na Arnan kin ouni mułmbuł,” pa nim. ³³ “Na nam noman ele yi piind ei, enim na kin noman emin seng mułngii ei, na enim kin ok ek yi ninj, ‘Mani mei ele enim oł embin tui pahim. Ba enim noman dinga peng mułngii! Mułangin kin, na ya mei ele wumb dinga oł kis ei na to mani kind poru ninj,’” pa nim.

17

Jiisas Eim Prei Erpi Kin, Eim Kin Ekii Silmin Wu Ombu Paki Tum

¹ Jiisas ek yi ni poru nipi, eim tonu epin konu ele tonu kanpi yi nim, “Arnan, kunum tonu op poru ninim. Ninim nge kinganim ei eim embe ambil tonu kindnjii. Yi mił Arnan, ninim nge kinganim na, nim embe ambil tonu kindmbii. ² Nimbil erang, nim na noman dinga ngun, poru nim. ‘Na wumb pei tep er mułmbii,’ nin. Ninim wumb sikin kin, na ngun wumb ei, nam nge noman konj ei, wumb ngumbii. Pe noman konj ei ngunj, wumb ei sik, kunum kunum konj mułngii. ³ Noman konj sik, kunum kunum mułngii ei yi mił; wumb en enim piiinmin. Nim Gos keimi endeim mendpił molkun kin, nam Jiisas Kraiss, nim mendpił na kandan onj ni, yi piingii. ⁴ Arnan, na nim nge embe ambil tonu kindip kin, ya mei ele wumb ei, andan tunj poru nim. Neng kin, nim na kongun ei erii ni ngun, kongun ei, na er poru ninj. ⁵ Pe na Arnan, kumb ok mei sineririm kunum ei, na nim kin ouni mult ei, nam tilang owundu pirim. Pe na yi piind, Arnan, ok nam tilang owundu ei na ngunjii!

⁶ “Nim mei wumb ele tor sikin kin, wumb na ngun wumb ei, ninim nge noman dinga ei, na andan tunj. Ninim nge wumb ei, na ngo poru nin. Nga wumb ei nim nge ek ei ekii ka sinjing. ⁷ Pe wumb en enim piiinmin ei, Arnan nim epi pei na noman dinga ngo poru nin ei piik kin, nga epi ei, ninim kin

onum ni piinmin ku. ⁸ Nim ek pei ni na ngun ek ei, na nip wumb ombu ngunj ei piik kin, keimi na nim kin ouni moʔup kin, onj ni piinmin. Piik kin, nim na kindan onj ni, nim kin pii gii nik moʔmun.

⁹ Na prei eramb kin, nim wumb omba paki tunjii. Tokun kin, mani mei ele pii gii ninenjing wumb pei ei kin, nim paki tunjii na prei enand mon. Ba Gos, ninim wumb sikin kin, na ngum wumb ei kin, prei erip paki tunjii. Nimbil erang wumb ei, ninim sikin mundkun eran kin pii gii ninjing wumb ei, nim nge wumb moʔmun. ¹⁰ Na nge wumb ei, nim nge wumb pei, nga nim nge wumb ei, na nge wumb. Pe wumb ei, na embe ambil tonu kindinmin.

¹¹ Na nim kin ombii. Pe na mei konu ele nga mulermbii; ba wumb ei mei konu ele muʔngii. Na Arnan oʔ kun ka nge puʔ wu. Arnan, ninim wumb ei, tep eran kin, ninim nge noman dinga ele muʔngii. Silip noman ende palim ei miʔ, wumb en enim yi miʔ peng ku, muʔngii. ¹² Na wumb ombu kin, ouni muls kunum ei, na tep ka eramb kin, nim nge noman dinga ele ka mulnjung. Nim noman dinga endi nikin, na ngun ei, piip kin, na tep ka er muʔamb kin, endi am punerim ei, ninim nge mon puʔun ele, ek yi nirin miʔ ei, keimi pimba palim. Wu endeim mendpil am ba. ¹³ Arnan, pe na nim kin ond. Na mei konu ele moʔup kin, na ek ei nemb kin, na nge noman ka ei, wu ombu kin piki tang, muʔngii ei nge, en enim noman ka peng yi er muʔngii.

¹⁴ Arnan, nim nge ek ei, na nip wu ombu ngunj. Ba wumb pii gii ninenjing wumb ei, wumb ombu kin opu orung enjing. Nimbil erang wumb en enim pii gii ninenjing wumb ei miʔ, wumb endi mon. Nga yi miʔ ku, na pii gii ninenjing wumb ei miʔ endi mon ku. ¹⁵ Na prei erip kin, mei ele si tor sinjii ninand mon! Na prei erip kin nimba wumb ombu tep ka enjii nge mind. Yi eran kin, wu kis endi Seisen ei opu enim pii gii ei to eipi eipi kindnermba mon. ¹⁶ Nga en enim mei ele nge wumb mon! Pe na yi ku, mei ele nge wu mon ku! ¹⁷ Gos nim wumb ei eran kin, ninim na nge ek ei, ekii singii. Ninim ek ei ek keimi mendpil. ¹⁸ Ok nim na kindan op mei ele wumb mulnjung konu ele muls ei, yi miʔ ku; na wu ombu mei ele wumb moʔun konu tuk ele punmun. Punmun ei, kindind ei nge, mei wumb pei nim ek piingii. ¹⁹ Na nam nge noman konj ngop kin, wu ombu kin paki tumbii ei, ninim nge ek keimi ei, pii gii ninjing kin wumb ei, ninim nge ek ekii singii. Pe wu ombu nim nge wu mendpil muʔngii.

²⁰ “Na wu ombu kin mendpil, prei er ngunand mon! Ba wu ombu puk kin, na nge ek ei ningii wumb ei kin, wumb na kin pii gii ningii nip end ku. ²¹ Na nim prei er ngond yi; wu ombu pei noman ende sek muʔngii. Arnan, nim na kin muʔan, na nim kin muʔamb enmbil oʔ ei, wumb ei yi erngii. Erik kin, silip kin piik muʔngii, ei nge, mani mei ele pii gii ninenjing wumb ei, yi piingii. Gos nim kindan onj ni piik kin, pii gii ningii. ²² Nim na embe ambil tonu kindin ei miʔ ku, na en enim kin yi ku erinj. Ei nge, en enim noman ende sek muʔngii. Ei yi miʔ ku, kumb ok silip noman ende se muʔmbuʔ. ²³ Nim na kin ende moʔmbuʔ yi ku, na en enim kin ende moʔmun. Yi miʔ ermbil ei, en enim noman ende sek muʔngii. Pe nga mei ele pii gii ninenjing wumb ei, en enim piingii ei, Gos nim na kindan onj, ni piingii. Nim wumb ei noman ngoʔun miʔ ei, na noman ngoʔ.

²⁴ “Arnan, na noman ele yi piind. Nim wumb sikin kin, na ngum wumb ei, na pu muʔmbii konu ele, ouni muʔmun mind. Ei nge, na wumb nam nge tilang owundu ei keningii. Kumb ok mei sineririm kunum ei, Gos nim na noman ngoʔun. Nga tilang owundu ei, ngurun ku. ²⁵ Na Arnan! Nim Gos oʔ kun ka mendpil puʔ wu. Mani mei ele pii gii ninenjing wumb ei, nim pii poʔ tunerik mon! Ba na nim piil. Nga ya wu ombu nim piilmin ku. Gos nim na kindan onj ni piinjing. ²⁶ Na nim nge oʔ dinga ei, wumb kanik andan tunj.

Na nga andan tumbii nge wumb, en enim noman ngok enmin, o! ei piingii. Nim ei piilkin kin, nim na noman ngun yi ku, wumb ei kin ngunjii. Nga yi ku, na en enim kin, ende mu!mbii,” pa nim.

18

Juras Jiisas Opu Orung Wumb Kin Ngum (Masyu 26:47-56, Mak 14:43-50, Luk 22:47-53)

¹ Jiisas eim prei erpi ei poru neng kin, eim kin ekii silmin wu ombu kin, ouni puk, no! endi embe Kiron. No! Kiron ele orung puk kin, orung ond Olip mong no!mun ond pin pendnjing konu ele, tuk punjung. ² Juras Jiisas nipi, opu orung wumb ngumba wu ei, eim konu orung ele ond Olip telnjing konu ele, eim piim ku. Nimbi! erang, kunum kunum Jiisas eim kin ekii silmin wu ombu kin, ond mong Olip telnjing konu ele, ku!ou to!mun konu ele Juras eim piim. ³ Pe Juras eim opu wu kombur sipi kin, nga ku!ma! ka!ilmin owundu enim nge opu ond wu kombur kindangin wu ni, lo ek piilmin wu ei sipi, konu orung ele, tuk om. Pe wumb ombu, dup jep kandik sik, opu epi sik, ambilk tu wunjung. ⁴ Jiisas eim kin, o! ombu pei tonu omba erim ei, Jiisas eim piipi poru nim. Nipi kin, wumb onjung konu ele mandi pupu yi nim, “Enim nii kuruk onmun?” pa nim. ⁵ Pe wumb ek nik, orung kindik yi ninjing, “Sin Jiisas Nasares nge konu ele wu ei kurpun onmun,” pa ninjing. Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim. “Ei na mendpi! mo!”

Nga Juras eim Jiisas sipi, opu orung wumb ngumba wu ei, wumb kin ouni angk mulnjung. ⁶ Nga Jiisas eim ek yi nim, “Ei na mendpi! mo!” Yi neng kin, wumb puku sik, orung bin ni erik, mei ele mani bok tunjung. ⁷ Jiisas nga ek nipi yi mi! kii sim, “Enim nii kuruk onmun?” Wumb ek nik yi ninjing, “Jiisas Nasares konu ele wu ei kurpun onmun,” yi ninjing. ⁸ Jiisas ek nipi, ngopu yi nim, “Na enim ek poru ninj ei, ‘Na mendpi! mo!’ Pe enim na kuruk onjung kin, wu ombu wak tangin pungi,” pa nim. ⁹ Eim ek yi nim ek ei, ok eim nirim ek ei, keimi pimba ni piipi nim. “Arnan, nim wu ombu na ngun ei, endi wak top kindnenj.” ¹⁰ Saimon Piisa eim tui kepil olt endi, se mu!um ei sikir sipi, ku!ma! ka!ilmin owundu wu ei nge kongun wu endi nge kom ele, tui topu, kilip to kindim. Tum kongun wu ei, eim embe ‘Melkas’ ni!min. ¹¹ Pe Jiisas eim Saimon Piisa kanpi yi nim, “Tui kepil olt ei nge, konu ele orung kindii! Na Arnan o! embin tui ei to mundum ei, na kin tonu onermba ni piin min?” pa nim.

Jiisas Anas Mu!um Konu Ele Sipnjing

¹² Pe opu elmin wumb tilap ei ni, opu tep elim wu ni, Jura wumb opu ond wu ombu ni, enim ok Jiisas ambil! gii nik, kan ngunjung. ¹³ Wu Kaiyapas gu!um Anas mu!um konu ele ok sipnjing kunum ele, Kaiyapas eim ku!ma! ka!ilmin wu owundu kongun konj ei erim. ¹⁴ Kaiyapas eim ok Jura wumb kanpi yi nirim, “Wu endeim kapli ko!pu, sinim wumb pei paki tumba,” nirim.

Piisa Yi Nim “Na Jiisas Kinal,” Nim (Masyu 26:69-70, Mak 14:66-68, Luk 22:55-57)

¹⁵⁻¹⁶ Saimon Piisa kin, na Jon, Jiisas sipnjing konu ele ekii se punjungu!. Nga wu endi eim ku!ma! ka!ilmin wu owundu ei kanilim. Yi peng kin, wu Piisa ni pupu, Jiisas sipik enjing konu ele tuk pum. Pupu, ku!ma! kalk elmin wumb ei, ekii se pum; ba Piisa eim kung gui ondu mandi ele torung angpi mu!um. Pe na Jon, wumb onjung konu ele tuk ele onj. Pe na pup kin, kung gui ondu tep mu!um ambil! ei kin ek neng kin, na Piisa nirik tu wunj.

¹⁷ Ambil kung gui ondu ele tep er mułum ambil ei, ek nipi, Piisa ngopu yi nim, “Nim wu ei kin, ekii sikin endin wu kun min?” Piisa ek nipi yi nim, “Na mon!”

¹⁸ Kongun wumb ni, opu ond wumb ei, en enim dup endi kelnjing. Nimbil erang konu jii nim. Wumb ei, dup ele mandi dup piik mulnjung. Nga Piisa eim tuk ele pupu angpi kin, dup ele piipi mułum ku.

*Kulmał Kałilim Wu Owundu Ei Jiisas Kii Sim
(Masyu 26:59-66, Mak 14:55-64, Luk 22:66-71)*

¹⁹ Kulmał kałilim wu owundu ei, eim Jiisas kin ekii sik ok, wu ombu nge kii sim. Nga eim ek nipi, wu ngopu eririm ek ei mił piimbii nipi kin, Jiisas kii sim. ²⁰ Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na wu amb pei kanip ek eni ele nip ngof. Nga kunum kunum men tołmun ngii ele ni, Gos nge men ngii owundu ele, nirik wumb pei ek emb top nip, wumb ngoł ku. Konu ele Jura wumb kułou tołmun konu ele, ek embe top nip ngof. Na ek endi koi er ninał mon. ²¹ Nimbil erang nim na kii sin? Ek emb top wumb ngop ei piinjing wumb mołmun wu, kii sikin piinjii. Wumb ombu na nir ek ei piik mołmun,” pa nim. ²² Jiisas eim ek yi mił neng kin, opu ond wu endi mandi angpi mułum ni opu, Jiisas angil misin topu, yi nim. “Nim ek yi mił nikin, kulmał kałilim wu owundu ngon min?” pa nim. ²³ Pe Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Pe na ek kis endi nił pim kin, kapli pe nim ni tor kindan wumb pei piingii. Ba ek kun ninj pim kin, kapli pe nimbil erang nim na ton?” pa nim.

²⁴ Pe Jiisas kan to pendnjing mił peng kin, wu Anas Jiisas kindang, kulmał kałilim wu num Kaiyapas mułum konu ele kindim.

*Piisa Nga Yi Nim, “Na Jiisas Kinał Mon!”
(Masyu 26:71-75, Mak 14:69-72, Luk 22:58-62)*

²⁵ Saimon Piisa eim dup piipi, angpi mułang kin, wumb eim kanik yi ninjing. “Nim wu ei kin ekii sikin wu min?” Pe eim ek kend topu yi nim, “Ei na mon!” nim. ²⁶ Kulmał kałilim owundu wu ei nge kongun wu endi Piisa eim wu ei kom tuł kepii kin tum ei nge, tilap ende wu endi, opu yi nim, “Keimi mendpił na nim kenj ei nim eim kin ouni tuk ond mong Olip pin ele, tuk mułun ni kenj,” pa nim. ²⁷ Piisa nga eim ek dinga nipi yi nim, “Na Jiisas kinał mon!” Yi neng kin, pe mendpił kei kultu pełi wii tum. Wii tang kin, Piisa eim kin Jiisas ok nirim mił, ek ei piim.

*Jiisas Pailos Mułum Konu Ele Sipnjing
(Masyu 27:1-2,11-14, Mak 15:1-5, Luk 23:1-5)*

²⁸ Kulmał kałilim wu num ombu ngii ei kin si kindik. Pe nga Jiisas sipik, gapman owundu ngii ele mułum konu ele sipnjing kunum ele, kupiiring sipnjing. Jura wumb en enim gapman owundu ngii ele nirik punenjing. Nimbil erang, en enim lo ek yi mił pałim. “Sin wumb eipi ngii ele nirik bin ei, sin ngenj ele penj mułmba; ei mon!” niłmin. “Ele nge, sin kuni owundu ‘Pasopa,’ ei nunermin,” ni piinjing. ²⁹ Yi piik kin, torung mulnjung. Pe Pailos eim tor opu, yi nim, “Enim wu ei, nimbil oł erim nik, kos erngii tu wunjung?” ³⁰ Wumb ek nik, orung kindik yi ninjing, “Pe wu ei, oł kis endi enełang kin, sin nim kin tu wunelamin mon,” pa ninjing. ³¹ Pailos ek nipi, orung kindpi yi nim, “En enim wu ei sipik, en enim lo pałilim mił, kos piik erngii, sipeł!” a nim. Nga Jura wumb ek yi ninjing, “Sin lo ek wu endi to kundmun min niłmin, ei sin to kundmun mił mon?” pa yi ninjing. ³² Nengin kin, oł ei, Rom wumb oł yi mił elmin oł ei nge ok, Jiisas eim ond peri kułmba nge, ei ni pendrim. Pe eim ok, wumb kan nirim ek ei mił, keimi pimba erim. ³³ Nga

Pailos gapman ngii owundu ele nga nirik pum. Pupu kin, Jiisas wii tang wang kin, Pailos ek nipi, Jiisas kii sim. Sipi kin, yi nim, “Nim Jura wumb nge king min mon?” ³⁴ Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Pe ninim noman ele, ek ei piikin nin, min wumb endi eipi, na king nim ek yi mił nengin kin, nin min?” ³⁵ Nga Pailos ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na Jura wu min? Nimbił erang ninim nge Jura wumb tilap ei ni, kulmał kalk elmin wu num ombu ni, nim tu wuk, na moł konu ele ngunjung. Pe nim nimbił oł kis endi en?” ³⁶ Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na nge konu sinim tep er mołum konu ei, ya mei ele konu tep er mułamb kin, keimi na nge kongun wumb ei opu erik, Jura wumb endi ok, na sik, Jura wumb ngunenelangan mon! Ba na sinim tep er kanip mołum konu ei, ya mei ele mon!” pa nim. ³⁷ Nga Pailos ek yi nim, “Pe nim king endi min?” Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Ei ninim na king pa nin. Na minan ei na mei ele mengim. Na mei ele tonu onj ele nge, na ek nip, wumb ngop, kongun yi mił erip, ek keimi nip tor kindip el. Wumb pei ek keimi mendpił ei ekii silmin wumb ei, na ek ei piilmin.” ³⁸ Pailos ek nipi, ngopu yi nim, “Ek keimi nim nin ek ei nipe mił?” Yi ni pendpi anda pupu kin, Jura wumb kanpi kin, ek nipi ngopu yi nim, “Na wu ei, oł kis endi erim ei, na kur kan sinand. Wu ei kin, oł kis endi eim erim pinałim.

*Pailos Yi Nim, “Jiisas Ond Peri Ele Nil To Kunde!” Nim
(Masyu 27:15-31, Mak 15:6-20, Luk 23:13-25)*

³⁹ Ba enim nge oł endi yi palim. Ei ‘Pasopa’ kunum ei, kan ngii wu endeim ni kindmbii, niłmin. Pe na Jura wumb king ei, enim kin tor kindmbii min mon?” ⁴⁰ Wumb pei nga wii dinga tok, yi ninjing, “Ei mon! Nim Barapas kindan wangli!” Barapas eim wumb to kondpu, wumb eipi epi nge waning sipi elim wu mołum.

19

¹⁻² Yi nengin kin, Pailos ek yi neng kin, opu wumb Jiisas sipik kepui tunjung. Nga opu wumb kan jimbiltang gał mułum ei nge sik, king nge peng kon endi mił erik, peng ele pendik kin, king nge alap mił alap kundii endi sik, eim telnjing. ³ Talk pendik kin, opu wumb ok yi ninjing, “Jura wumb nge king owundu mołun?” Nik, ek kulmik, angil misin tok, yi enjing.

⁴ Pailos nga tor opu wumb kanpi yi nim, “Enim kinei! Pe na eim sip tor tu wup, enim ngamb kin, enim piingii ei, na eim erim oł ei endi, na kan sinand mon!” ⁵ Pe Jiisas tor om. Opu kin, eim kan jimbiltang gał mułum ei sik, eim peng kon mił enjing, ei eim peng ele mułang kin om. Nga alap kundii king mił talk kin, kindangan om. Opu kin, Pailos wumb kin ek yi nim, “Wu ei, enim kinei!” ⁶ Yi mił peng kin, kulmał kalilmin wu owundu nin opu ond wumb ombu nin Jiisas kenjing ni, wumb ombu wii dinga tunjung, “Eim ond peri ele nil to! Eim ond peri ele nil to,” yi wii tunjung. Pe Pailos ek nipi, wumb ngopu yi nim, “En enim wu ei sik, ond peri ele nil tei! Na wu ei oł kis erim oł ei, kan sinenj mon!” pa nim. ⁷ Jura wumb ek nik orung kindik yi ninjing, “Sin lo ek endi palim ei, lo ek ei yi ninim, ‘Wu ei kulmba. Nimbił erang na Gos nge kingam moł,’ niłim.”

⁸ Pe Pailos ek ei piipi kin, mund mong nga erim. ⁹ Yi erang kin, Pailos kin Jiisas nga gapman ngii owundu ele nirik punjnguł. Pukuł kin, Pailos kin ek yi nim, “Nim jili molkun on?” Ba Jiisas eim ek endi nipi, orung kindnerim mon. ¹⁰ Pailos ek nipi yi nim, “Nimbił erang nim na ek ei, ni orung kindnan? Na dinga ele, nim si kindamb punjii. Nga na dinga ele, nim ond peri ele nil tumbii ei, nim pii poł tunan min?” ¹¹ Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim,

“Pe Gos tonu moʔum ei, nim dinga ngunelang kin, nim kapli na to mani kindnelan mon! Nga wu ei na sipi, nim angil ele ngum wu ei, eim nge oʔ kis ei nim nge oʔ kis en ei to mani kindim. Eim nge oʔ kis am tonu mendpiʔ palim!” ¹² Pailos eim ek ei piipi kin, Jiisas ek dinga nip, tor kindamb ba, ni piim. Ba Jura wumb wii tok, ek dinga nik yi ninjing, “Pe nim wu ei kindan pum kin, nim Rom wu owundu, Siisa nge wu puʔ mon!” pa ninjing. “Wu nii endi, ‘Na king’ nimba wu ei, Rom wu owundu, Siisa nge opu orung wu muʔmba.” ¹³ Pailos eim wumb ek ei piipi kin, ek yi nipi, opu wu endi Jiisas sipi anda tu wum. Pe Pailos eim tonu kos piik elmin konu ele muʔum. Pailos muʔum konu ei, kom ku peʔ kuʔ salmin konu ele muʔum. Nga Eipru wumb konu ele embe yi nilmin, ‘Gapasa’ nilmin. ¹⁴ Pe kunum ei, kuni owundu ‘Pasopa,’ kor kunum nik, kuni er kun erik elmin. Nga ‘Pasopa’ kunum ba konu eni beli pim. Peng kin, Pailos ek yi nim, “Jura wumb en enim king ei kine!” pa nim. ¹⁵ Pe kulmaʔ kalilmin wu owundu ek orung kindik yi ninjing. “Sin nge king endi eipi mulalim, ba wu Siisa sin nge king endeim moʔum. ¹⁶ Pe nga Pailos eim Jiisas wumb nge angil ele ngum. Ngang kin, wumb ombu Jiisas ond peri ele nil to pendngii nge ngum.

Jiisas Ond Peri Ele Nil Tunjung
(*Masyu 27:32-44, Mak 15:21-32, Luk 23:26-43*)

¹⁷ Yi miʔ peng kin, wumb ombu Jiisas sipnjing. Sipangin kin, Jiisas eim ond peri ei ko wupu sipi kin, tor pum. Pum konu ei embe, ‘Wumb peng embiʔ konu,’ nilmin. Konu ei embe endi Eipru ek nik, ‘Golkasa’ nilmin. ¹⁸ Konu ele, wumb ombu Jiisas ond peri ele nil tunjung. Tok kin, nga wu eipi taʔ ond peri ele taʔ eipi yi ku nil tunjung. Wu endi Jiisas nge angil taring ele nil tok kin; nga endi Jiisas nge angil tundung ele nil tunjung. Tok nga, Jiisas wu taʔ kin tuk mii menb ele nil tungung. ¹⁹ Pailos eim mon endi poʔpu kin, Jiisas pim ond peri ele tonu kind pendim mon ei, ek yi miʔ nim, “Jiisas Nasares Konu Ele Wu Ei Jura Wumb King.” yi ni poʔ pendim. ²⁰ Konu orung ele, Jiisas ond peri ele nil tunjung ei, konu owundu ele mandi miʔ sim. Pe Jura wumb pei Pailos ek pukum ei gerik piik enjing. Erik ek ei, Eipru wumb ek ni, Griik wumb ek ni, Rom wumb ek ni, ei miʔ poʔ pendim. ²¹ Pe Jura kulmaʔ kalilmin wu num ombu Pailos kin ek yi ninjing, “Pailos, nim ek mon yi pulerii mon! ‘Jura wumb nge king’ ei mon; ba nim ek mon yi miʔ poʔ! ‘Wu ei eim yi nim, na Jura wumb nge king,’ yi pulerii!” pa ninjing. ²² Pailos ek nipi, wumb ngopu yi nim, “Ek na puls, ei poʔ poru ninj ei pengii!” pa nim.

²³ Nga opu ond wumb kapil kapli ombu, Jiisas ond peri ele nil to pendik kin, Jiisas alap ni konduk ei, mok tok, en enim wu endeim endeim ni sinjing. Nga kon takis ei sik ku; ba kon takis ei mui toʔmun konu endi sineririm. Sinerang kin, kon ei, tonu orung er mani puk pirim. ²⁴ Pe opu wumb en enim ek yi nik, “Sinim kon takis ei, to piltan to yi enermin mon!” nik. “Sinim kom ku kembis miʔ silin kin kinjmaʔ erpin kin, wu endeim mendpiʔ konduk ei simba,” ninjing. Nik oʔ yi erik kin, Gos nge ek ok pultum yi nirim, miʔ keimi tonu opu poru nirim. “Na nge alap konduk ei mok to sinjing. Nga na kon takis ei, kom ku kembis miʔ kinjmaʔ erik kin, wu endeim simba nik, yi enjing.” Ei keimi tonu wang kin, wumb yi enjing ei Gos nge ek nirim miʔ keimi tonu om.

²⁵ Pe Jiisas ond peri ele to pendnjing konu ele, Jiisas eim mam ni, angim Mariya ei, Kliyopas nge ambim ni Mariya Makandala oui ok engnjing. Amb ombu ok, Jiisas to pendnjing ond peri ele, mandi ok engnjing. ²⁶ Jiisas eim kenim ni, mam kin, Jiisas eim noman ngopu elim wu ei, na Jon oui

mandi ond peri ele enginjngil. Pe Jiisas eim ek nipi, mam ngopu yi nim, “Wu ei, nim kinganim mił mołum.” ²⁷ Nga Jiisas eim noman ngołum wu, na Jon kanpi yi nim, “Amb ei, nim manim mił mołum,” pa nim. Pe kunum ele, na Jon, Mariya nam ngii konu ele orung sip kin, tep er se moł.

Jiisas Kułum Poru Nim

(Masyu 27:45-56, Mak 15:33-41, Luk 23:44-49)

²⁸ Pe ei poru neng kin, Jiisas eim piim ni, eim kongun ei pei poru nim. Nga Gos nge ek mon ok pułum ei, keimi tonu orum ei, poru nipi yi nim, “Na noł nuwa enim,” nim. ²⁹ Noł ming endi piki to pim ei, epi gupu tołum noł wain ei kindangin kin, piki top pim. Pe wumb endi sikir pupu, noł tuk silim epi ei mił epi endi sipi mułang kin, Jiisas numba piipi kin, epi endi tu wupu kin, noł gupu tołum epi tuk kindim. Kindpi kin, goltum endi tu wupu kin, Jiisas gupu ele pendim. ³⁰ Pe Jiisas eim noł gupu tołum noł wain ei, nopy yi nim, “Nam kunum pei ei poru ninim,” a nim. Yi mił nipi kin, eim peng to mani kindpi kin, kułum. Nga eim noman tuk gui ei, wak tang pum.

Opu Ond Wu Endi, Jiisas Demb Ele Kileng Tum

³¹ Pe kunum ei, kuni owundu ‘Pasopa’ numun nik, kuni er kun elmin. Nga kor owundu tonu wang kin, Jura wumb lo ek yi mił ni pendilmin ei yi mił, “Kor owundu ele, wumb kongun endi enerngii mon!” pa nilmin. Ei yi mił peng piik kin, kulnjung wu kei ngenj tonu ond peri ele mulerngii, yi piinjing. Pe wu Kombur Pailos kanik kii sik, ek yi ninjing. “Enim sikir ok kin, wu kei nge simb angil ele sikir embil engin tangin kin, sikir kułangin kin, si mani singii,” pa ninjing. ³²⁻³³ Pe opu ond wumb puk kin, wu tał Jiisas kin ouni ond peri ele nil tunjung wu tał, simb angil ele, ambilik engin tok enjing; ba puk kin, Jiisas kenjing ni kułum pim. Nga eim simb angil embil kin engin tok enenjing, mon. ³⁴ Ba opu ond wu endi Jiisas demb ele kileng tum. Tum konu ele, sikir miyem kin noł ouni tor om. ³⁵ Pe na Jon, oł ei erim, ei kanip piinj. Pe nga, na Jon ek ei nip tor kindind ei kapli, enim pii gii ngii. Na ek nind ek ei, keimi mendpił! Na piip kin, ek nind ei, ei keimi mendpił nip tor kindind. ³⁶ Epi ei tonu om ei, Gos nge ek ok pułum ei nirim ei, keimi tor om. Ek ei yi mił palim, “Eim nge embil endi to engin tunerngii mon!”

³⁷ Nga Gos nge ek ok pułum ele, ek endi yi mił ninim, “Opu ond wu ei, kileng to kundum wu ei keningii,” pa nim.

Kom Ku Tukpu Ele Jiisas Tukpu Tunjung

(Masyu 27:57-61, Mak 15:42-47, Luk 23:50-56)

³⁸ Ei epi poru neng kin, Josep wu ei eim Airmasiya konu ele wu ei, eim Jiisas kin ekii silim wu endi om; ba eim Jura wumb kin mund mong erpi kin, eim pii gii ei ni peri ele kindnerim. Josep eim opu, Pailos kanpi kin, yi nim, “Na Jiisas ngenj ei simbi ond,” pa nim. Pe Pailos kapli neng kin, Josep Jiisas ngenj ei sipim. ³⁹ Nikoriimas wu ei, eim ok, Jiisas multum konu ele epi kunum kunum orum wu ei, eim om ku. Om wu ei, eim ond kanim eipi epi tał ei nge muru ka tołum epi ei sipi tu wum. Tu wum ond tał nge, epi muru ka wii tołum ei ende kindik mundnjung. Pe ond kopung ei, epi embin owundu er 100 mił yi kapli erim. ⁴⁰ Wu tał Jiisas nge ngenj ei sipinjngil. Pe wu tał epi muru ka tołum ei, Jiisas ngenj ele kindikił. Nga alap ka wii pandi tokuł ei enjngil Jura wumb, wumb kulii tungii pendik elmin oł ei, enjngil. ⁴¹ Jiisas ond peri ele, to pendnjing konu ele, aka pin endi sim. Pe aka pin ele, tukpu konj endi sim. Tukpu konj ei, ok wumb kulii endi tukpu ele tunenjing mon. ⁴² Pe kunum ei, kor owundu kuni ‘Pasopa’ kunum mandi erang kin,

Jura wumb kuni er kun elmin kunum ei, mandi poru nimba. Nga tukpu konj mandi molum ei, wu tał Jiisas konu ele pendinjngil.

20

Jiisas Nga Angpi Tonu Opu Konj Pum (Masyu 28:1-8, Mak 16:1-8, Luk 24:1-12)

¹ Pe Mariya Makandala eim kor kunum kupiiring ok tangpi kun enerang kin, eim Jiisas pendnjng konu tukpu ele tor om. Opu, eim kenim ni Jiisas eim pendik, tukpu ele kom ku owundu endi, ondu ngok pendnjng; ba eim kenim ni, ondu ngok pendnjng mił pinerim. ² Yi peng kin, eim nga sikir pupu, Saimon Piisa kin wu endi Jiisas eim noman ngolum wu ei, Jon kin mulnjunguł konu ele kanpi yi nim, “Sinim Owundu tukpu ele pinalim; sipinjng palim. Sin piinamin; eim sipi jili orung pendnjng da.” ³ Pe Piisa kin na kin sil ngii konu ele punjkuł. ⁴ Pupul kin, sikir punjpuł; ba na Jon, Piisa eim pend si kindip na ok punj. Pup kin, Owundu tukpu tunjung konu ele, ok tor punj. ⁵ Pup kin, mani pii polup, tukpu ele epi sip kenj ni alap tuk sim; ba eim tuk pup kinenj. ⁶ Saimon Piisa ekii se tor opu, tukpu ele tuk pupu, kenim ni alap ei mendpił sim kenim. ⁷ Nga alap, Jiisas eim peng ele pandi tok pendnjng alap ei, sinerim mon! Alap ei simbir ka erpi, orung ele eipi kind sim. ⁸ Pe na Jon ok onj, tukpu ele tuk punj ku. Pup, epi ei kanip kin, na pii gii ninj. ⁹ Pe kunum ei, Gos nge ek ok pulum ei, sil pii kun enenjpił. Gos nge ek ei yi nirim, “Jiisas eim tukpu ele angpi konj ba,” yi mił ninim. ¹⁰ Pe sil Jiisas kin ekii silmbił wu tał, nga ngii konu ele orung punjpuł.

Mariya Makandala Eim Jiisas Kenim (Masyu 28:9-10, Mak 16:9-11)

¹¹ Pe Mariya eim, tukpu ele, torung angpi kin, ke nipi engim. Ke ni, pendpi kin, tukpu ele kan tuk kind kenim. ¹² Kenim ni, enjel tał alap kuru kindinjngil wu tał mulnjunguł ni kenim. Ok Jiisas eim ngenj pim konu ele mulnjunguł enjel endi, Jiisas nge peng sim ele mulang kin, endi Jiisas nge simb sim konu ele mulum. ¹³ Pe enjel tał ek nikil Mariya ngokuł yi ninjngil. “Amb, nim nimbil erang ke nin?” Pe eim ek nipi, ngopu yi nim, “Na nge Owundu sipnjng palim ei, eim sipik, jili orung pendnjng ei na piinand,” nim. ¹⁴⁻¹⁵ Yi nipi, kan orung kind kenim ni, wu endi engim. Ba amb Mariya ei, eim wu ei Jiisas ni piinerim mon! Pe amb Mariya eim yi ni piim; ei eim aka pin tep mulum wu endi ni piim. Nga Jiisas eim kanpi kin, yi kii sim, “Amb nim nimbil erang ke nin? Nim wumb nii kurun?” Mariya ek nipi, ngopu yi nim, “Pe nim eim si pendin kin, na nen kin, piip eim simbi,” pa nim. ¹⁶ Pe Jiisas eim ek nipi yi nim, “Mariya!” Pe amb Mariya nga ak topu, Eipru wumb ek ele yi nim, “Raponai!” Pule ei yi mił, ‘Ek emb to ngolum wu,’ yi nim. ¹⁷ Jiisas ek nipi, eim ngopu yi nim, “Nim na ambil gii ninerii mon! Na Arnan kin nga orung tonu punenj, kokuł. Nim orung pukun kin, na engnan nol kankin yi ninjii! ‘Na Arnan nga enim Ernjing molum ele tonu pund. Nga nam nge Gos ni, enim nge Gos molum konu ele, tonu bii pund,’ ” Jiisas yi nim. ¹⁸ Pe amb Mariya Makandala eim orung pupu, Jiisas eim kin ekii silmin wu mulnjung konu ele pum. Pupu, ek nipi yi nim, “Na Owundu kan poru nip ond.” Nipi, Jiisas eim kanpi, nipi ngum ek ei nipi, wu ombu ngum.

Jiisas Kin Ekii Silmin Wu Ombu Jiisas Nga Kenjing (Masyu 28:16-20, Mak 16:14-18, Luk 24:36-49)

¹⁹ Jiisas kin ekii silmin wu ombu, Jura tep elmin wumb owundu kin mund mong enjing. Erik kin, en enim ngii endi ondu dinga ngo pendik kin, nirik mulnjung. “Konu kor kunum endi, konu eni mani pang kin, en enim ngii nirik mulnjung. Pe Jiisas eim opu tuk ele engim. Angpi kin, yi nim, “Enim noman emin pangli,” nim. ²⁰ Yi mił neng kin, Jiisas ngenj orpuł angil ni, demb ei andan tum. Jiisas kin ekii silmin wu ombu, nga Owundu kanik kin, ka piinjing. ²¹ Jiisas ek nga nipi wumb ombu ngopu yi nim, “Enim noman emin ka piingii. Arnan kindang onj mił, yi ku nga enim kindamb kin, nam kongun ei er pungii!” pa nim. ²² Eim ek yi mił nipi kin, eim pop topu, wu ombu kin kindpi kin, yi nim, “Gos nge Gui Ka enim kin ngond,” pa nim. ²³ “Na enim noman dinga ngond. Pe enim wumb kombur oł kis ei kil ngonmun ningii; ei kapli poru nimba. Nga enim wumb kombur oł kis ei pangli ningii wumb ei, oł kis pimba ku,” pa nim.

Tomas Jiisas Kenim

²⁴ Jiisas eim kin ekii silmin wu engki nga tał mulk konu ele Jiisas wumb ei kin, nga tor orum kunum ei, wu endi tuk ele mulerim wu ei Tomas, nga eim embe endi ‘Dirimas,’ niłmin. ²⁵ Pe wu eipi ombu, Jiisas kanik Tomas ninjing; ba Tomas eim ek nipi, wu kombur ngopu yi nim, “Pe na Jiisas nge ngenj orpuł ei kanip, nam angil mong ei sip ambilił, eim angil ni, demb ele orpuł ei kanip enenj kin, kapli na pii gii ninermbii mon,” pa nim.

²⁶ Nga ekii se, kongun endi opu pang, Jiisas kin ekii silmin wu ombu kin, Tomas ni ouni mulk. Molk kin, en enim Jura tep elmin wumb kin, mund mong erik kin, ngii ondu dinga ngo pendik poru nik, en enim nirik mulk konu ele, Jiisas opu tuk ele engim. Angpi kin, ek yi nirim, “Enim noman emin ka sengli,” nirim. ²⁷ Pe Jiisas eim ek nipi, Tomas ngopu yi nim, “Nim angil mong ei yi ele pendkin kin, na angil orpuł ele kenii!” nim. “Nga nim nge angil ei, na demb orpuł ele, tuk kindii! Pe nim pii gii ei to kindnenjii; ba nim pii gii dinga ninjii!” pa nim. ²⁸ Tomas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Nim na nge Owundu! Nim na nge Gos mendpił!” ²⁹ Jiisas ek nipi, Tomas ngopu yi nim, “Nim na kankin pii gii nin min? Wumb na kinarik kin, pii gii nik yi enmin wumb ei, ka piingii.”

Jon Nge Pule Ek Ei Pultum

³⁰ Jiisas eim jep oł nga pei erpi kin, eim nge ekii silmin wu ombu mulk, tuk ele erim. Ba na Jon Jiisas erim jep oł ei, pei mon ele pulenj, mon. ³¹ Ba na ek pol poru ninj ei, enim Jiisas ei eim Krais Gos kindang wu eim, enim pii gii ningii ei, eim Gos nge kingam. Pe enim eim kin pii gii ninjing kin, kapli enim eim nge embe ele, enim noman konj sik, kunum kunum mułngii nge singii.

21

Jiisas Eim Kin Ekii Silmin Wu Angil Orung Nga Tał Jiisas Kenjing

¹ Ekii se nga, Jiisas eim kin ekii silmin wu ombu kin tor om. Opu kin, Taipiriyas konu ele ni konu orung ep noł gop molum konu ele, Jiisas eim nge yi mił tor om. ² Saimon Piisa ni, Tomas eim embe nga endi ‘Dirimas,’ niłmin ei ni, Nasaniyel, Kena konu kembis ele, Galilii konu owundu ele wu ei ni, Sependii nge kingam tał ni, nga wu tał Jiisas kin ekii sinjngil wu tał kin, ouni mulnjung. ³ Pe Saimon Piisa ek nipi, wu ombu ngopu yi nim, “Na omu tumbii pund,” nim. Wu ombu ek nik, eim ngok yi ninjing, “Sin nim kin ouni bin,” ninjing. Pe puk, noł kanu ele, tonu puk punjung. Ba kunum pei ei emii peng kin, en enim omu endi tunenjing mon. ⁴ Pe konu kupiiring konu

eni tonu omba erang kin, Jiisas eim pupu, no! gop orung wer ele, engim. Ba eim kin ekii silmin wu ombu ei, Jiisas ni piinenjing mon. ⁵ Pe Jiisas ek nipi, wu ombu ngopu yi nim, “Kang wu kei, enim omu endi sinmin min?” Pe wu ombu ek nik, orung kindik yi ninjing, “Mon.” ⁶⁻⁷ Nga eim yi nim, “Enim omu kon nga sik, no! kanu angil tunding ele kindik, omu kombur singii,” nim. Yi neng kin, omu kon pulnjung ni, omu pei sinjing. Pe omu kon ei tonu singii pinerim mon; kon ei wurup mendpil nim. Na Jon, ek nip, Piisa ngop yi nim, “Ei Owundu!” Pe Saimon Piisa eim kon takis gulpu sepi, kongun erim. Nga eim Owundu ek ei piipi kin, kon takis ni kindpi, puku sipi, no! ele mani pum. Pupu kin, Jiisas mulum konu ele sikir pum. ⁸ Jiisas kin ekii silmin wu kombur wangin kin, omu mer kon ele, piki top pim ni, ambil gii nik tonu sinjing. Nga wu ombu no! wer ele, turii mil mulenjing. Mulk konu ele ei su yi mil, 300 simb mil sim. ⁹ Pe ok no! wer ele, tor ok kenjing ni, dup endi nopu pim. Pim konu ele, kenjing ni omu kombur dup ele pim. Nga bres orunding kenjing ni sim ku. ¹⁰ Jiisas ek nipi wu ombu ngopu yi nim, “Enim omu pe kon po! sinjing ei, kopur tu wei!” ¹¹ Pe Saimon Piisa eim no! kanu ele tonu pupu, omu kon ni ambilpi kin, no! pe! ele ambilpi sipi kin no! wer ele sipim. Omu owundu owundu tuk omu kon ele piki top pim. Omu tuk mo!mun ei, omu peng yi mil 153 pei mo!mun. Mulnjung omu pei ombu mulk, ba omu kon kilip tunerim mon. ¹² Jiisas ek nipi, wu ombu ngopu yi nim, “Enim ok, kuni nei!” a nim. Pe Jiisas nim ek ei, wu endi eim kii sinerim mon, “Nim nii?” En enim piinjing ni, “Ei Owundu,” ni piinjing. ¹³ Jiisas eim dup konu ele opu, bres ni sipi, wu ombu ngum. Nga omu yi ku erim.

¹⁴ Jiisas eim ko!pu nga tukpu ele angpi opu kin, nga konj pupu endim. Pe eim kin ekii silmin wu ombu kin, kunum tekliki peni ele tor wang kin, kenjing.

Piisa “Nim Na Nge Kung Siipsiip Ombu Kuni Ngo!”

¹⁵ Kuni nok poru nik, Jiisas ek nipi, Saimon Piisa ngopu yi nim, “Saimon, nim Jon nge kingam, nim epi eipi pei ele to mani kindkin, na noman ngon min?” Saimon ek yi nim, “Keimi Owundu, nim piin; na nim noman ngond.” Pe Jiisas ek nipi eim ngopu yi nim, “Nim na nge wumb kung siipsiip wa! mulangin kin, na nge ek emb tokun ngunjii ei, kung siipsiip mil kuni ngunjii.” ¹⁶ Jiisas ek nga nipi, Piisa ngopu yi nim, “Saimon Jon nge kingam, nim na noman ngon min mon?” Piisa ek orung kindpi yi nim, “Owundu, na nim noman ngond,” nim. Nga Jiisas ek nipi, Piisa ngopu yi nim, “Nim na nge pii gii ninjing wumb kung siipsiip mil ei, tep ka er mulii!” a nim. ¹⁷ Jiisas nga ek kunum tekliki nipi, Saimon ngopu yi nim, “Saimon Jon nge kingam, nim na noman pakim min?” Pe Piisa eim noman embin to piim. Nimbil erang pe ek kunum tekliki mil nipi, Piisa kindpi yi nim, “Pe nim na noman ngokun nin min?” Pe Piisa ek nipi, Jiisas ngopu nim. “Owundu, ninim epi pei piilin wu. Nim piin, na nim noman ngo!” Pe Jiisas nga ek yi ku nim, “Nim na nge wumb kung siipsiip mil mulangin kin, na nge ek emb tokun ngunjii ei kung siipsiip mil kuni ngunjii,” pa nim. ¹⁸ Na ek keimi mendpil nip nin ngond, ok nim wu kangi wu mutum kunum ei, ninim kan talkin, ninim konu jili bii ni piilin konu ele kunum ei, ninim kan talkin, ninim konu jili bii ni piilin konu ele pulun. Nga ekii se, nim tukui enjii kunum ei, nim angil tonu kindkin mukan kin, wumb nim kan kend ele talk, ninim bii ni piinenjii konu ele sipngii,” Jiisas yi nim. ¹⁹ Jiisas ek nirim ei pule yi mil, Piisa eim ond peri ele kulmba ol ei mil nirim kunum ei, eim Gos nge embe ei ambil tonu kindmba nge nim. Jiisas eim ek ele nge piipi kin yi nim. Pe Jiisas Piisa kanpi yi nim, “Nim na bii konu ekii se!” a nim.

Jiisas Eim Noman Ngołum Wu Ei Nge Ek

²⁰ Piisa eim kan ak topu, kenim ni, na Jon ekii sip onj. Na ok kuni nuk kunum ele, na Jiisas multum konu ele, mandi mołup yi ninj, “Owundu, nim wu nii opu orung wumb ongii konu ni tor kindmba?” ²¹ Piisa na kanpi kin, ek yi nipi Jiisas ngum, “Owundu, wu Jon ei eim nipe oł mił endi eipi kułmba?” ²² Pe Jiisas ek nipi, Piisa ngopu yi nim, “Pe nam noman ele, eim konj mułang kin, na nga orung ombii kunum, ei kapli. Pe ei nim nge epi mon! Nim na kin ekii se onjii.” ²³ Yi mił nga ek ei, angim noł mulnjung konu ele, eipi eipi nipi angim noł kin ngum. Ngopu, yi nim, “Ekii silim wu ei, Jon eim kulermba. Ba Jiisas eim ‘Wu ei kulermba,’ ei, yi ninerim mon. Ba Jiisas eim yi nim, “Ei na nam noman ele pim kin, wu ei konj mułang kin, na orung ombii kunum ei, ei nim nge epi mon!” ²⁴ Ei ekii silim wu endi, eim ek ei ni tor kindnim. Nga eim ek mon ei połpu, poru nim ek mon ei, sinim piinmin ek mon ei, ek keimi mendpił ninim. ²⁵ Ba nga oł kanim kanim pei, Jiisas eim erim ku. Kapli wu nii endi, eim Jiisas nge oł erim mon ei, pułmbii ni piim kin, kapli mon pułngii ei, pei mułmba. Na piind ei, ya mei konu ele orung orung pei mon pułulangin kin, kapli konu endi wii sinenełang, mon!

Luk Mon Aposel Połpu Ek Se Andilmin Wumb Oł Enjing Ei Pułum

Jiisas Eim Ek Dinga Nipi, "Gos Gui Ka Kindmbii," Nim

¹⁻² O Tiopilas, na mon ei, ok nam pei puls. Jiisas eim epi pei erpi, wumb andan topu erim ek ei, na puls. Kumb ok ni, pe kunum ele, eim kongun pułngun mundum. Ekii se, eim tonu epin ba erim kunum ei, eim ek se andilmin wumb kengip ngopu noman dinga ei, Gos Gui Ka kin ngurum. Ekii se, nga Gos Jiisas tonu epin sim. ³ Jiisas ngenj kumbii kułum. Kułum poru neng kin, nga ekii se, eim ek se andilmin wu mulnjung konu konj tor om. Pe eim epi ei erang kin, nam konj moł ni piingii nipi yi nim. Pe kunum 40 ele, Jiisas eim kenjing kunum ele, Jiisas eim Gos epi pei tep erpi, kanpi mołum ei, ek nipi ngum. ⁴ En enim tep to molk kin, eim wumb ei ek nipi ngum. Enim Jerusalem konu, ele si kindnengii, ba Erinjpin Gos ek yi nim, "Na enim epi ngumbii ei, enim epi ei kui erik mulngii. Molk kin, na ek yi mił nip enim ngunj. ⁵ Jon wumb noł pendpi ngum, ba kunum endi kinan punenmba ei, Gos Gui Ka enim noł pendpi ngumba."

⁶ Pe kunum ele, Jiisas wumb kin tep tok mulnjung. Molk kin, eim kii sinjing, "Jiisas Owundu! Nim Esrel tilap wumb paki tokun, Rom wumb to mani kindnjii min? Kunum ele, Esrel wumb nga wii mulngii." ⁷ Pe eim ek nipi ngum, "Ei enim epi mon; pe enim kunum kunum pingii kapli enermba ei Erinjpin Gos eim elim. Pe eim enim tep mołum. ⁸ Ba ekii se Gos Gui Ka, enim kin omba. Nga eim enim noman dinga ngumba. Ngang, na ek Jerusalem konu ningii ei Juriya konu orung ni Sameriya konu ni, mei konu orung orung pei pang kapli ermba."

Jiisas Eim Ei Epin Konu Orung Pum

⁹ Jiisas eim ek ei nipi poru nim; pe en enim kanik mulnjung. Mułangin kin, Jiisas eim tonu pum. Pe kupu endi eim tonu sipim. Sipang wumb kanik mulnjung ni am sipim.

¹⁰ Eim pum, pe Jiisas nge wumb en enim ei muł ele kanik enjing. Pe sikir wu tał konduk kuru pim, wu tał tor onjnguł ¹¹ Wu tał okuł yi ninjngił, "Enim Galilii wumb, enim nimbil erang angk ei muł ele kanik mołmun? Ei Jiisas, pe Gos eim kin sipi orung sipi ei tonu epin sipipi, eim nga orung omba ei enim pe kaninmin mił yi orung omba."

Wu Endi Juras Kongun Simba Ni To Tonu Kindnjing

¹² Yi erang, en enim komung ei si kindik, komung ei embe Olip, pe Jerusalem konu orung punjung. Komung pim ei, Jerusalem konu mandi pim. ¹³ Pe en enim konu owundu ele tuk punjung; en enim tuk mołumun konu ele tonu punjung. Punjung, wu embe yi mił Piisa, Jon, Jeims, Pilip, Endru, Tomas, Basolomu, Masyu, Elpiyas kingam Jeims, Jeims kingam Juras. Saimon wu endi wumb ei nge Rom wumb to mani kindngii nirim. ¹⁴ Pe wu ombu en enim noman ende kindik, prei erik mulnjung. Amb kombur ni, Mariya Jiisas mam ni, Jiisas angim noł yi ku prei erik mulnjung.

¹⁵⁻¹⁹ Wu Juras yi mił erim. Wu ei mei endi top erim ku ei kułmał kałilmin wumb owundu ngunjung. Ngangin kin, eim oł kis er pendpi, wumb sipipi Jiisas mułum konu andan tum. Eim bok topu mani pum. Pe eim nge ngenj tuk ele engin topu eim kirim ni tułup nipi tor pum. Ekii se wumb pei Jerusalem konu mulk wumb pei ek ei piik nik punjung. Pe en enim ek ele

konu ei 'Akeltama' nik mei konu ei wumb miyem konu ninjing. Wumb kulou tolmun kunum ei, Piisa pii gii wumb kumb ele angpi, ek endi nipi ngum. Pe wumb 120 mił pei mulnjung.

Piisa ek nim, "Engnan noł, enim piyei! Gos pipe mon endi multum, kumb ok Gos Gui Ka wu Deipis gupu ele nipi tor kindrim. Juras kin nim, pe ei eim Jiisas ba konu andlam andan tang, wumb Jiisas keningii. Ek ei pepi peni ele omba, nik pe pepi tor onum.

Ok Jiisas Juras sin kin to tonu kind mondłum. Mołpu, sin kongun ende er mulpun elmin nipi," Piisa yi nim.

²⁰ Piisa yi nim, "Ek ei mer mon Sam ele Jura wumb golang Deipis pulum ek yi nipi nim,

'Eim ngii konu wii simba, wu endi mulermba,' mon Sam ele ek yi ninim. 'Pe nga wu eipi endi eim kongun simba,' pa ninim."

²¹⁻²² "Wumb endi Jiisas nga konj tonu om kenim ni wu ei sin kin tuk omba. Wu ei sinim kin tep topun endinmin. Kunum kunum Jiisas eim sinim kin pupu opu er mołum. Kunum ele Jon eim wu amb noł pendpi ngurum. Kunum ele nga Gos Jiisas sipi orung epin konu simba," pa nim. ²³ Piisa ek yi mił nim, "Kapli wu tał embe tumun." Wu endi Josep, Basapas ninmin wu ei, wu ei embe eipi endi palim ku, embe endi Jasad, pe wu endi embe Masaiyas. ²⁴ Pe en enim prei erik, "Owundu! Nim wumb pei noman tuk nim piin. Wu tał nii endi mulmba ei nim to tonu kindin ei nim sin andan to! ²⁵ Tan wu ei Juras elim kongun ei ermba. Juras eim kongun ei si kindpi eim dup konu ele pum." ²⁶ Pe wumb en enim prei erik, Gos wumb andan tang angil tonu kindnjing ni Masaiyas wumb pei engki nga endeim ele tuk kindangin kin, kongun ele enjing.

2

Gos Gui Ka Mani Om

¹ Gos Gui Ka mani om kunum ei Pendikos niłmin. Pasopa kunum 50 poru neng, Pendikos kunum om. Pii gii wumb en enim ngii endi ele kulou tunjung. ² Pe sikir tonu muł ele ek tengim, konu gur gali mił, owundu endi top ngii ele nirik wumb mulnjung konu om. ³ Pe wumb molk kenjing ni dup anmbil mił pei onjung. Pe epi ei gal topu wumb mulnjung konu eipi eipi punjung. ⁴ Gos Gui Ka Jiisas nge wumb mulnjung konu tuk opu poru nim. Gos Gui Ka je erang wumb pei, wumb ek eipi eipi tengnjing. Ei Gos Gui Ka erang yi enjing.

⁵ Pe Juras wumb Jerusalem konu mulnjung wumb, ei Gos ek piłmin wumb konu orung orung pei onjung. ⁶ Pe konu gur gali owundu neng kin, wumb ok kulou tunjung. Wumb ok molk ek ei piinjing ni, Gos nge wumb ek eipi eipi nik mułangin kin, nimbil erang puku sik mulnjung. ⁷ Wumb puku sik noman embin tang mulnjung. Molk, ek yi ninjing, "Nimbil erang wumb ei ek eipi eipi nik enmin, ei Galilii wumb min? ⁸ Nimbil ol erang sinim ek erinjin menjpin noł sinim ngopun ele ek ei piłmin mił niłmin. Wu ombu Galilii konu wumb min? ⁹ Sinim wumb Parsiya ni konu Miriya ni Eilam, Mesoposemiya konu sinim wumb konu orung orung wumb, Juriya ni Kaparosiya, ni Ponsas ni Eisiya wumb mołmun. ¹⁰ Prisiya ni Pampiliya, Eisip ni, wumb orung orung Aprika konu Sairiini, ni sin Rom wumb ya ele pei ya ele mołmun. ¹¹ Wumb Griis ni Areipiya ni sinim Jura wumb ni wumb tilap eipi ei sinim Jura elmin ol ei enmin. Ba sinim wumb pei sin sinim ek piimin; Gos nge jep ol pei nipi sinim ek ele nipi ngolum." ¹² Pe puku sik, noman embin tang mulnjung. En enim ek dinga nik piik enjing. "Epi nimbil

oġ enim?" ¹³ Ba wumb kombur en enim ek buġ morung nik ek dinga ninjing, "En enim noġ nok wulu pang kin, ek eipi eipi ninmin," pa ninjing.

Piisa Gos Ek Ka Ei Nipi Wumb Ngum

¹⁴ Pe Piisa engki nga endeim mulnjung konu eġe tuk angpi wii dinga topu ek dinga nipi wumb ngum. "Enim Jura wumb ni wumb ok Jerusalem konu wumb ok moġmun; enim kom sek, oġ enim ei ni ngamb piingii," pa nim.

¹⁵ "Enim wumb ombu noġ nok wulu punum ni piinmin ba mon; akip konu kupiiring eni pim. ¹⁶ Ba oġ ei Gos nge ermba oġ ei piipi nilim wu Joel yi ninim.

¹⁷ 'Gos ek yi nim, ekii se poru nimba kunum mandi erang Gos Gui Ka wumb pei ngamb eim Gos pei ngumbii,' pa yi nim. 'Pe enim kingenjing embilenjing ni Gos oġ ekii se ermba ei piik nilmin wumb ek tangilmin miġ yi tengingii. Noman ka wii enim wu kangi wu muġngii konu andan tumbii, or kumb miġ er keningii. Pe wu tukui ombu piingii konu or kumb ka andan tamb keningii, pa nim. ¹⁸ 'Kunum ei enim wu amb kongun wumb na Gui Ka pei ngumbii ku. Ngamb kin Gos oġ ekii se ermba ei piik nilmin wumb ei ek nilmin miġ ningii. ¹⁹ Pe na tonu kupu muġ eġe jep oġ eipi miġ kombur ermabii. Mani mei eġe na miyem ni dup ni, dup eskil owundu ni jep oġ ermabii,' nim. ²⁰ 'Eni kunum ei eramb emii pimba; pe oi ei eramb, miyem miġ ermba. Pe ekii se Jiisas orung omba kunum ei tangpi tilang owundu ermabii,' pa nim. ²¹ 'Pe wumb pei Gos embe pii gii nik wii tungii wumb ei sipi orung seng kin, Gos eim nge wumb muġngii. Gos ermabii oġ piipi nilim wu Joel,' yi ninim.

²² "Enim Esrel wumb, enim ek ei piingii: na enim Jiisas Naseres wu nge nip ngumbii end. En enim kaninmin, oġ dinga ni kongun erpi jep oġ kanim kanim enim oġ ombu enim piik kanik elmin ei, Gos eim mendpiġ wu ei Jiisas kindang om. ²³ Wu ei Jiisas kumb ok epi pei Gos Eim piipi ek nipi pendrim. Pe wu ei enim angil eġe kindim. Enim Jura wumb ek kis nik enjing. Nimbil erang tor wumb ei Jiisas ond peri eġe nil to kundnjung? ²⁴ Ba Gos eim Jiisas nga er konj sim. Eim ngenj kumbii kulpu erim ei Gos eim kulnjung wumb konu eġe si kindpi nga er konj sim. ²⁵ Ok Deipis yi miġ puġum, Jiisas ek dinga nirim,

'Gos Owundu na kumb eġe kunum kunum moġum. Eim nam angil tundung orung muġang kin na epi endi kapli to mani kindnermba mon! ²⁶ Yi erang kin, na noman ka seng, gupu tokuġ palim. Nam piind ei nam ngenj ei epi ekii se omba nip moġ. (Ba Gos kin pii gii nip moġ). Yi miġ ku epi endi nam ngenj ei kapli ambil gii ninermba. ²⁷ Pe na noman tuk ei pang, Gos eim dinga eġe na paki tang, wumb kulii konu mulermba mon. Pe nim nge kinganim mendpiġ eim ngenj purnermba mon! ²⁸ Nim na noman konj bii andlam eġe andan to kun erngii. Nim na kin mulun na ka piip minj muġmbii,' Deipis ek yi nim.

²⁹ "Engnan noġ na sinim kupenjpjin Deipis multum miġ nip kun kun ermabii end. Deipis eim kultum tukpu tuk, tuk ei akip sinim moġmun konu ya salim.

³⁰ Ba Deipis eim Gos ekii se ermabii oġ ei piilim ku. Gos ek dinga nipi yi nim, 'King Deipis kinganim ekii se nim peġ moġun konu eġe muġmaba,' nim. ³¹ Ba kumb ok Deipis eim Gos ermabii epi ei kan poru nirim. Pe yi nirim, Kraiss Owundu wu ekii se omba wu ei, nga konj tonu orung omba nirim. 'Gos eim wumb kulii konu wak tunenmaba. Eim ngenj purpu kumun ngunermba ku.'

³² Jiisas wu ei, Gos eim sipi orung nga konj sim. Sin wumb pei ei kanpin kin ninmin. ³³ Pe Jiisas eim angpi tonu pupu Gos Jiisas eim angil tundung wu

Owundu mundum. Pe ei Gos Gui Ka sim. Ei ok Gos nirim mił yi erang kin akip Gos Gui Ka pei ngang, sinim wumb sipin kin sin ek eipi eipi ninmin ei enim kanik piik enmin. ³⁴ Deipis eim ngenj ei epin konu tonu punerim. Ba ei ek nipi pułum. Gos Owundu ek nipi nam wu num ei ekii se omba. Yi mił nipi ngum,

‘Nim na angil tunding orung mulnjii. ³⁵ Pe ekii se nim opu orung wumb ei na to mani kindmbii mendpił. Sip, nim simb ełe mandring kindmbii.’

³⁶ “Pe sinim Esrel wumb tilap pei sinim ek ei pii kun er mułmun. Pe Jiisas ei sinim sipin ond peri ełe tonu kindpin, ei Gos eim sipi Kraiss wu Owundu ekii se omba ei mundang mołum!” Piisa ek yi nim.

Wu Amb Gos Ek Piik Noman Ak Tok Noł Pinjing

³⁷ Wumb en enim ek ei piinjing noman ełe embin tum. Piisa kin wu kombur kin kan yi ninjing, “Enginpin noł, sin nimbił oł ermin?” ³⁸ Pe Piisa ek nipi wumb ngum, “Enim noman ak tok ok Jiisas Kraiss embe ełe noł pingii, ei Jiisas enim noman kis kil ngumba. Enim yi erangin kin Gos nge Gui Ka enim kin wii ngumba. ³⁹ Ok Gos ek dinga yi nipi pendim. Enim kin en enim kangil ni wumb konu turii mołmun wumb pei ngumbii nirim mił Gos Owundu wumb ei wii tang, onjung. Wumb ei Gos eim ek dinga nipi ngum.”

⁴⁰ Piisa ek nga endi nipi tuk kindim; ek pei dinga nipi ngum, “Enim piik kun er mułngii; mon pim kin, enim wumb oł kis enmin wumb ei kin pei poru nimba.” ⁴¹ Yi neng kin, wumb pei Piisa ek nim mił pii gii nik noł pinjing. Pe kumum ełe wumb 3,000 pei Jiisas kin pii gii ninjing. ⁴² Gos nge ek se andimmin wumb ei ek ninjing. Wumb ei dinga piinjing ei engnjing noł paki tok, kuni ende nok, prei erik enjing.

Wumb Tuk Ok Gos Ek Piinjing Wumb Ei Oł Ka Enjing

⁴³ Pe wumb pei puku sik Gos jep oł pei eim nge ek se andimmin wumb kin erim. ⁴⁴ Wumb pei Jiisas kin pii gii ninjing, wumb ei ende mulnjung. Pe epi salim min simba ei pii gii wumb epi ende salim. ⁴⁵ Wumb ei en enim epi ni, mei ni, wumb ok top to sengin, ku ni epi ei sik, wumb eipi epi sinerang mołmun wumb ei ngunjung. ⁴⁶ Wumb en enim noman ende sek, ka piik enjing. Kunum kunum en enim men ngii owundu engim konu puk puk ełmin. En enim kuni ngii eipi eipi ełe ende nok nok ełmin. ⁴⁷ Kunum kunum Gos embe ambilik tonu kindik, Jerusalem wumb yi piinjing. Wumb pii gii wumb, en enim noman tuk ka seng mołmun. Kunum kunum Gos eim wumb kopur sipi orung sipi erang, wumb Jiisas kin pii gii nik enjing wumb ei pei pei orung sim.

3

Wu Endi Eim Simb Kis Mułum Ei Opu Ka Pum

¹ Piisa Jon teł tonu men ngii owundu prei ermbił ni punjngul. Kunum ei konu eni tekliki erang punjngul. ² Wu endi mułum, wu ei ok mam mengrim kunum ei simbi yi er pirim mił pim. Wu ei tu wuk men ngii owundu ełe, ondu embe, “Ka wii ełe mundangin,” kunum kunum mołpu, wumb ongii kom ku kenim nipi, er mułmba nik mundangin mołum. ³ Wu ei mołpu kenim ni Piisa kin Jon teł men ngii owundu ełe nirik pungul nge onjngul. Wu ei ek nipi wu tał ngopu yi nim, “Epi endi na ngeł,” nim. ⁴ Piisa kin Jon kin wu ni dinga kenjingil. Piisa ek nim, “Nim ya sił kenjii!” ⁵ Pe eim kan ak topu kenim ni, wu tał epi endi na ngungul ni piim. ⁶ Ba Piisa ek yi nim, “Na ku pinalim. Ba na palim epi ei ni ngumbii. Naseres konu, Jiisas embe ełe na nind, ‘Nim angkin po!’” ⁷ Piisa angil tunding orung wu ni ambil tonu

sim. Wu ni Jiisas dinga sipi, simb si kun er engim. ⁸ Wu ni puku sipi angpi pum. Pe wu tał kin men ngii nirik punjung; wu ni men ngii owundu pupu, puku sipi er andpi Gos embe ambıl tonu kindim. ⁹ Wumb pei mulk kenjing ni wu ei andpi Gos embe ambıl tonu kindpi endim. ¹⁰ Wumb piinjing wu endi men ngii owundu ondu ka wii ele mołpu, ku ni epi ngei nipi, kenim ni mołum, ei wumb kenjing ni wu ei keimi mułum, kanik puku sik oł erim pułe pii poł tunenjing.

Piisa Gos Ngii Owundu Ele Gos Ek Ka Ni Ngum

¹¹ Wu ei Piisa kin Jon teł punjnguł konu ekii se pum. Pe wu amb pei sikir ok Solomon palting men ngii owundu palting endi konu andaring ele onjung. ¹² Piisa ei kanpi ek dinga nipi wumb ngum, “Enim Esrel wumb nimbıl erang, enim oł ei noman embın to piınmin? Nimbıl erang sił kin kanik enmin? Enim yi ni piınmin, sił nge dinga ele ni sił oł ka elmbıl ele nge wu ei erambıl opu andpi punum ni piıngii? Ei mon!” ¹³ Eiparam ni, Aisak ni, Jeikop ei, Gos sinim ok sinim kupenjpın noł Gos ei, eim kongun wu Jiisas eim ambıl tonu kindmin. Wu ei enim sik opu orung wumb ngunjung. Ba wu num owundu Pailos si kindmbii ni piim; ba enim wumb dinga puk mon nik eim kin buł ngunjung. ¹⁴ Enim wu ei oł kis endi enarpi wii kun ka multum, wu ei Jiisas Gos kingam mendpił buł ngok, yi nik, wu endi wumb to kundum wu ni piimba, ei kindangin kin, sin kin wangli nik. ¹⁵ Jiisas Gos kingam mendpił ei sinim wumb sipi noman konj ngołum. Wu ei enim to kundjung, ba Gos nga er konj sim. Pe sił mołpu kenjpił, ek ei ni tor kindmbıl nge mołmbuł. ¹⁶ Sił Jiisas kin pii gii nembıl kin Jiisas enim. Jiisas dinga ele yi wu ka elim. Enim kanik piınmin ei Jiisas eim sił pii gii ele nge erpi, enim wumb pei ningil ele enim.

¹⁷ “Keimi na piind engnan noł enim kin wumb owundu kin pii kun enarik kin Jiisas to kundjung. ¹⁸ Ba kumb ok Gos eim nge ek keimi niłmin wumb ek yi nik, Gos eim nge kingam Kraıs ngenj kumbii kułpu kułmba nirim. Pe akip enim wumb oł kis enmin ei, ek ni tor kindilmin wumb ninjing opu peni ele keimi punum. ¹⁹ Pe enim piik kin noman ak tunjung kin, kaplı Gos eim enim oł kis ombu kil ngopu poru nimba. ²⁰⁻²¹ Yi enjing kin Gos enim kin tep mułmba. Pe Gos enim noman tuk dinga ngang, ka piik mułngii. Gos ok ek dinga nirim, ‘Na Kraıs King Owundu enim kin kindmbii.’ Gos eim wu owundu ei sinim kin kindmba, wu ei embe Jiisas. Pe epi konu Jiisas er mołum. Kunum ei Gos epi pei konj nga ermba mił ok eim ek keimi niłmin wumb en enim gupu ele niłmin. Kunum ele Gos Jiisas mei ele mani nga kindang eim oł ei ermba. ²²⁻²³ Moses ek yi nirim,

‘Owundu ei enim Gos, pe enim engnjing sipi, Gos eim ek keimi niłmin wu ei, nam mił yi mułmba. Enim eim ek nimba mił piıngii. Piik, nimba mił erngii. Pe wumb pei ek keimi niłmin wu mił nimba ei piınerngii wumb ei Gos wumb top kundmba. Pe wumb ei Gos nge wumb nga mulerngii, Gos yi neng,’ Moses piipi nirim.

²⁴ Gos ek ni tor kindilmin wumb ok yi nik, Samyuel kin Gos ek niłmin wumb ekii se tonu onjung. Pei yi ninjing,

‘Kunum ei akip salım kunum ei,’

pa ninjing. ²⁵ Enim Gos nge ek keimi niłmin wumb ei nge kingenjing mił mułngii. Enim nge kupenjing noł Gos ek dinga nipi pendrim mił sił mułngii. Gos Eiparam kanpi ek dinga nipi ngurum.

‘Nim nge tiłap ele wumb tiłap pei na kengip ek ka nip ngumbii.’

²⁶ Gos eim nge kongun wu Jiisas er mundum. Pe kindang enim mulnjung konu ok om. Opu, enim Gos ek ka kengip top nipi ngumba nge om. Nimbil erang eim enim ol kis ombu kil ngumba nge om.”

4

Piisa Kin Jon Tel Kan Ngunjung

¹⁻³ Wu tal wumb kankil, ek nikil mulnjungul; pe men ngii owundu ele wu tal wumb kankil ek yi mil ninjingil, Jiisas angpi tonu konj nga om. Pe yi ku wumb kulnjung wumb ei angk tonu ongii. Yi nengil, kulmal kalilim owundu kin, men ngii tep elim wu owundu kin, wumb kolk nga konj punalmin ni, piilmin wumb ombu ok, mon ek piik kis piinjing. Pe emii peng wu tal ambil gii nik, kan ngunjung. “Kupiiring elip kos piimin,” ninjing. ⁴ Ba wumb pei ek ei piik, pii gii ninjing. Pe wumb pii gii nengin kin, wumb pei ei yi mil 5,000 wumb mulnjung.

⁵⁻⁶ Topul Jura wumb owundu ni, men ngii kongun wumb ni, lo andan tolmun wumb ni, Jerusalem konu kulou tumun ninjing. Men ngii ele molulmun wumb ei Anas ni Kaiyapas ni Jon ni Eliksander ni kulmal kalilim owundu, eim nge wumb pei, kulou tunjung. ⁷ Gos nge ek se andilmbil wu tal en enim kumb ele engnjingil. Angkil, wu tal kii sinjing, “Elip dinga nipe elip embe nii nge ele ol ei enjingil?” ⁸⁻⁹ Gos Gui Ka Piisa kin piki top molum; pe eim ek yi nipi ngum, “Enim Esrel wu owundu ni men ngii kongun elmin wumb. Enim sil wu endi simb kis molang, paki topul enjpit ni, sil kin ek ningii enmin min? Wu ei er ka molum mil nenj ei enim piinmin min? ¹⁰ Yi erpi nim kin enim pei piyangin, enim Esrel wumb ei pei piingii ku. Jiisas Krai Naseres konu wu, eim embe ele wu ei ka molum. Molpu, yi enim kumb ele molum. Enim Jiisas ond peri ele to kundnjung, ba Gos eim Jiisas nga er konj seng opu konj pum. ¹¹ Ond tumunj endi enim ngii takilmin wumb si kindnjing ei nimbil erang enim konu ele kindngii ni piinenjing. Jiisas eim ond tumunj ei mil molang kin Jiisas eim ngii tumunj mendpi mil molum. Eim ngii takilmin wumb si kindnjing. ¹² Wu eipi endi sinim kapli paki tunermba mon! Ei Gos sinim wu endi eipi andan topu ngunananim. Jiisas endeim sinim sipi orung simba.

¹³ Wumb kenjing ni Piisa kin Jon tel ek dinga nikil, dinga pu mulnjungul. Wu tal wumb kin mund mong kulenjingil. Yi piinjing ek mon ngii punalmbil ni piinjing. Wu tal mulnjungul yi piik kin noman pei piinjing ei ok wu tal ele Jiisas kin tep to mulnjungul ni piinjing. ¹⁴ Pe wu ei kenjing, ni wu ei ka molpu, wu tal kin angpi molum ei, wumb en enim kenjing. Pe ek nik wu tal ngungii ek endi pinerim. ¹⁵ Wu tal kaunsil ngii si kindkil tor pel ninjing. Wu tal pangil mil, en enim ek nik piinjing. ¹⁶ “Pe sinim wu tal kin nimbil ol ermin? Wu tal jep ol endeim erangil kin, wumb Jerusalem wumb pei kenjing. Pe ei sinim kapli koi ermin mil mon. ¹⁷ Ba mon pim kin, ek ei wumb konu pei pang piingii. Yi ermba ei piikil kin wu tal kin ek dinga nimin. Pe wu tal nga Jiisas embe ele nikil wumb eipi ngunerngil.” ¹⁸ Pe wu tal wii to orung sik yi ninjing, “Elip nga ek endi Jiisas embe ele nikil enerngil mon!” ninjing.

¹⁹ Ba Piisa kin Jon tel nikil orung kindinjingil. Pe sil Gos ek si kindpil enim ek ningii mil piimbil. Ei Gos kumb ele kapli ermba min? Ei enim piingii. ²⁰ Ba wu tal yi ninjingil, “Sil gupu pandi tumbul mil mon. Epi kanpil ek piipil enjpit mil ei, wumb kanpil nimbil ni piinjingil. ²¹ Pe kaunsil wumb ek dinga endi nik wu tal ngunjung. Wu tal si kindkil punjngul. Pangil, kaunsil wumb andlam endi kurpun, wu tal kan ngumun, ni piik enjing. Nimbil

erang wumb pei Gos eim embe ambilk tonu kindangin kin, kaunsil wumb wu taʔ kan ngumun nik enjing kapli enerim. ²² Wu ei wu taʔ, Gos jep oʔ erangiʔ opu konj pum wu ei, kung ngii 40 pei molum.

Gos Nge Tilap Wumb Prei Dinga Erik, Dinga Sik Gos Ningii Enjing

²³ Wu taʔ eʔ elip wumb puʔ kombur kin punjnguʔ. Pukuʔ, wumb ei kankiʔ kuʔmaʔ kalilim owundu, ni tep elmin wumb ombu ek ninjing miʔ wumb kan ninjingiʔ. ²⁴ Ek ei piik poru ni pendik, en enim noman ende kindik prei yi miʔ enjing. “Gos Owundu nim ei epin en, ya mani mei en, pe ep noʔ en, ei pei nim er sin. ²⁵ Gos Gui Ka je sin erinpin Deipis ek gupu ele tor orum.

‘Ei Gos nim nge kongun wu, Gui Ka ek nirim. Nimbil erang wumb tilap eipi ei popuʔ sinmin. Pe wumb tilap ek yi ninjing. Sin epi owundu eramin piingii nik piinjing; ba ei kapli energii. ²⁶ Pe King pei konu orung pei kui er molk opu ermin ninjing. Pe wumb tep elmin wumb owundu kuʔou tok Gos Owundu to mani kindmin ninmin. Eim kingam Kraiss eim ekii se omba wu ei to mani kindmin ninmin.’

²⁷ Keimi mendpiʔ konu owundu ele, ya Eros ni Pailos ni wumb eipi ni Esrel wumb pei kuʔou tok Gos nim nge kongun wu ka wii, nim Kraiss ok kindan eim ya mani om. ²⁸ En enim kuʔou owundu tok, ek nik pendik, ek ei dinga pimba ni Jiisas ok yi nirim miʔ yi erik. ²⁹ O wu owundu, nim piin wumb nim kin ek dinga ninmin. Ninim sin kongun wu molmun ei paki tan, sin nim ek ei sin dinga kindpin ni tor kindmin. Kindpin, sin mund mong piinermin mon! ³⁰ Nim angil to kindan ening pimba wumb ei ka muʔngii. Jiisas nge embe ele jep oʔ enjii. Nim nge kongun wu ka wii Jiisas.” ³¹ Prei er poru nengin kin ngii mulnjung ngii ei oʔup erim. Pe Gui Ka en enim kin tuk opu piki to poru nim. Pe Gos embe ambilk tonu kindik Gos ek dinga nik, wumb kin mund mong piinenjing.

Gos Nge Tilap Wumb Noman Ende Sinjing

³² Pii gii wumb en enim noman ende sinjing. En enim ek endeim minj piik mulnjung. Wu endi epi eipi simba, ei na epi mendpiʔ ninermba mon; epi sinim epi ende. ³³ Jiisas nge ek se andilmin wumb ei, Jiisas nga konj tonu pum nik, ek ei ninjing. En enim ek ninjing, ek ei dinga pim. Pii gii ninjing wumb ei Gos nge noman ka molpu poru nim. ³⁴ Enim molmun konu wu endi kuni ni epi sinerang, ka muʔmba wu ei wumb pei mei sep ngii molangin wumb, ei epi wumb eipi ngok, ku silmin, ku ei tu wunjung wunjung. ³⁵ Tu wangin kin, ku ei sipik, Jiisas nge ek se andilmin wumb simb ele kindnjing. Pe Jiisas nge ek se andilmin wu ei sik kanik, wumb kuni sinarpi elim wumb kanik mok tok ngoʔmun.

³⁶ Pe wu endi Saipris konu muʔum wu ei embe Josep. Eim Liiwai wu endi, Gos nge ek se andilmin wumb, eim embe eipi endi ngunjung ei embe Banapas ninjing. Embe ei nge pule yi, wumb noman tuk paki toʔum wu. ³⁷ Wu ei eim, wu eipi endi, eim mei ei top erim ku ei tu wupu kin, Gos nge ek se andilmin wumb mulnjung simb ele kindim.

5

Ananaiyas Kin Sipaira Tel

¹ Ba wu endi muʔum wu ei embe Ananaiyas, ambim nge embe Sapaira. Ananaiyas eim mei orung ei wu eipi ngopu ku sim. ² Pe ku sirim ku aninga ei nge ambilpi wiik top se muʔum. Eim ambim ei piipi muʔum. Ananaiyas eim ku orung sipi tu wum. Tu wupu, Gos nge ek se andilmin wumb mulnjung konu simb ele sim. ³ Pe Piisa ek nim, “Nimbil erang Seisen

nim noman kin piki topu mołum. Pe nim Gui Ka kin ek kend to pendkin, mei ku orung sin ku ei orung tu wun palim. ⁴ Ok wumb mei top enenjing kunum ei, mei ei nim nge, ba mei top er poru nengin, pe ku ei nim nge sim. Nimbil erang nim noman yi mil palim. Nim wumb kankin ek kend ton ni piin ei mon; nim Gos kin ek kend to ngon.” ⁵ Ananaiyas ek ei piipi, mani pupu, bok topu kułum. Pe wumb ek ei piik, mund mong kulnjung. ⁶ Pe wu kangi wu ok, wu ei alap pandi to sipik, kui tunjung.

⁷ Ekii se eni tekliki o pang, Ananaiyas ambim opu tor om. Ba oł yi eim piinenim. ⁸ Pe Piisa ek nipi amb ei ngum, “Nimbil oł en? Elip mei ku sinjngil kapi yi mil enim min mon?” Pe amb ek nim, “Ei keimi nin. Yi mil sil sinjpił.” ⁹ Piisa ek nga nipi ngum, “Nimbil erang elip ek ni endi kind pendkil Gos Gui Ka enim mil ei kenmbil ni enjingil? Nim nge wanim wumb sik kui tungii sipnjing wumb ei ok ngii ondu ele mołmun. En enim pe nim sipngii ku.” ¹⁰ Pe nga sikir amb ni, Piisa simb ele mani opu bok topu kolpu pim. Ba wu kangi wu ombu nirik onjung. Ok, kenjing ni amb ei kolpu pim. Ok, sipik wam pim konu mandi eim kui tunjung. ¹¹ Pe Gos nge pii gii wumb konu orung orung ei mulnjung wumb ei, mund mong kulk mulnjung.

¹² Gos nge ek se andilmin wumb, jep oł kanim kanim wumb pei mulnjung konu tuk enjing. Pe pii gii nilmin wumb en enim, men ngii owundu andaring Solomon nge palting ele ek nik kułou to mołmun. ¹³ Pe tor wumb mund mong kulk ok ende mulenjing. Pe wu amb en enim pii gii wumb Gos embe ambilk tonu kindnjing. ¹⁴ Wumb pei Jiisas kin pii gii ninjing. Pe Jiisas nge tilap ele wumb pei tuk onjung. ¹⁵ Wumb enim kis erim wumb ei, tu wuk andlam ele pendnjing. Pe peł kanim kanim tu wuk pendnjing. Pendik, yi ni piinjing, eni tang, Piisa opu kin, eim min men ei wumb to tingndang wumb ombu ka mulngii ni piinjing. ¹⁶ Wumb konu orung orung wumb, kin Jerusalem wumb orung pei mulnjung wumb, pei ok kułou tunjung. Wumb ei ok mil, ening pim wumb tu wunjung. Pe guł kis tuk mułum wumb kombur tu wunjung wumb ombu pei ka molk poru ninjing.

Gos Nge Enjel Kindang Ek Se Andilmin Wu Ombu Si Tor Sim

¹⁷ Kulmał kalilim wu owundu ni, eim nge wumb ni wumb kolk nga konj angk piinalmin wumb ni pei wumb ei Jiisas nge ek se andilmin wumb kin noman kis piinjing. ¹⁸ Pe wumb ombu ok Gos nge ek se andilmin wumb sik, er kan ngii kindnjing. ¹⁹⁻²⁰ Ba epin emii peng, Gos eim enjel kindang opu, kan ngii owundu aki topu, wu ombu si tor tu wum. Tu wupu yi nim, “Enim puk, nirik men ngii owundu ele puk, pe noman konj ek onum ek ei wumb kanik ningii,” pa nim. ²¹ Gos nge ek se andilmin wumb ek ei piik pendik punjung. Kupiiring okrii puk men ngii owundu ele wumb ek ni wumb ngunjung. Kulmał kalilim wu owundu ni ei wu kombur kin onjung. Ok kaunsil ni Esrel wumb noman pim wumb kin kułou tunjung. Tok, ek nik kan ngii kindik, Gos nge ek se andilmin wu ombu kindangin, wangin ninjing. ²² Pe kan ngii ele tep mołmun wumb puk kan ngii ele kenjing ni, Gos nge ek se andilmin wumb mulenjing. Kanik, puk ek yi ninjing. ²³ “Sin kan ngii ele kenjpin ni ngii ondu dinga ngo pendnjing. Nga kan ngii tep wumb ngii ondu ele angk mulnjung. Pe sin kan ngii aki topun, kenjpin ni wumb endi nirik mulenjing.” ²⁴ Men ngii owundu ele tep mołum wu owundu ni kulmał kalilim wu owundu ni wumb ek ei piik noman embin to piinjing. Piik yi ninjing, “Pe nga nimbil oł ermba,” ninjing. ²⁵ Pe wu endi opu yi nim, “Enim wu kombur kan ngii kindnjing, wu ombu puk mer men ngii owundu ele wumb kanik Jiisas ek nik ngok mołmun,” pa nim. ²⁶ Kan ngii tep elim wu ni eim wu kombur ni puk, wu ombu simin ni punjung. Puk,

wu ombu kepii tunenjing. En enim mund mong kulnjung, wumb ok ku sik tungii ni piinjing.

²⁷⁻²⁸ Pe wu ombu tu wuk kaunsil wumb mulnjung konu tuk ele engindnjing. Pe kulmal kalilim wu owundu ek dinga nim. “Sin enim kanpin mon ninjpin, enim wumb kanik Jiisas embe ei nge nik wumb ngunerei mon ninjpin. Pe enim wumb Jerusalem konu wumb enim ek ei nge pei mołmun. Enim ek nik, sin wu ei to kundunjpun,” ninmin. “Gos sin kin ekii se kos piimba.” ²⁹ Ba Piisa kin Gos ek se andilmin wu pei ek dinga ninjing. “Sin Gos nge ek ei piimin, wu ek ei piinerman mon!” pa ninjpin. ³⁰ “Enim Jiisas ond peri ele to kundnjung. Ba sinim ok kupenjpin noł nge Gos opu Jiisas erpi konj sim. ³¹ Gos eim si mengpi sipi, eim angil tundung orung mundang mołum. Pe eim sinim nge wu owundu mołpu, sinim paki top mołum. Pe Esrel wumb noman to ak topu sinim ol kis ombu kil ngopu erpi pum mołum. ³² Sin wu ombu epi pei mołum, ei nge kenjpin ni tor kindpin onmun. Pe Gos nge Gui Ka ek yi ninim. Gos eim ek piik pii gii ninmin wumb ei Gos Gui Ka wumb ombu ngonum.”

Gameliyel Ek Nim Ek Se Andilmin Wumb Kaunsil Ek Ka Nim

³³ Pe wu owundu ombu ek ei piik, noman kis peng kin, Jiisas nge ek se andilmin wumb to kundmun, ni piik enjing. ³⁴ Pe kaunsil konu lo ek piilmin wu endi engim. Wu ei eim lo ek piilim wu num, wu ei embe Gameliyel. Eim wumb lo ek nipi ngang wumb eim embe ambil tonu kindilmin. Wu ei yi nim, “Jiisas nge wumb ei anda kindangan pangin,” nim. ³⁵ Eim ek nipi kaunsil wumb ngum, “Enim Esrel wumb, pe enim ol endi ya wu ombu ermin ni enjing kin, enim Esrel wumb, en enim pii kun erik erngii,” pa nim. ³⁶ “Enim piinmin! Ok wu endi multum. Embe ei Tiyuras eim yi nim, ‘Na, nam noman dinga palim.’ Yi neng kin, wumb 400 eim ek ekii sinjing. Ba wumb eim to kundnjung. Pe eim ekii sinjing wumb tungu punjung. En enim kongun ei wii mił enjing. ³⁷ Ekii se gapman wumb embe pulang Galilii wu Juras eim wumb kombur nipi sim. Wumb ei Juras nim ek ei puk gapman wumb kin opu erpin tumun ninjing. Ba eim yi ku kulum. Kulang, wumb eim kin ekii sinjing wumb, ei tungu eipi eipi puk poru ninjing. ³⁸ Yi ku akip na enim kanip nind. Enim Jiisas ek se andilmin wumb ombu nge kanik tungu erngii. Erik, kan wiik to mulngii. Pe wu endi eim kongun ei pul pendip ermbii ni ermbe. Wumb ombu ek ei keimi punermbe mon nik. ³⁹ Gos eim kongun ele nge pul wu pim kin, enim andlam ondu ngunerngii. Ondu ngunenjing kin enim Gos kin opu erngii.” ⁴⁰ Yi neng kin, eim nim ek ei piinjing; Gos ek se andilmin wu ombu wangin tunjung. Enim Jiisas ek se andilmin wu ombu wangin kepii tunjung. Tok, ek yi ninjing, “Enim nga Jiisas embe ele nik enerngii mon!” ek dinga nik ninjing. Nik, si kindangan punjung. ⁴¹ Pe Jiisas ek se andilmin wu ombu kaunsil ni wumb mulnjung si kindik, anda punjung. Puk yi piinjing, Gos yi nipi piim, “Sinim wumb owundu mił mołmun ni, Gos sinim to tonu kind mundum. Nimbił erang, Jiisas nge embe ele sinim singambii piinmin.” ⁴² Kunum kunum men ngii owundu ele ni en enim ngii konu ei, wumb kanik Gos ek nik ngok er mulnjung. Ek yi ninjing, “Jiisas wu ei ekii se omba, wu ei eim ek pol ka wii ei si kindnenjing, kongun er andik nik minj mulnjung.”

6

Wu Angil Orung Nga Tal Jiisas Nge Se Andilim Wumb Paki Tunjung

¹ Kunum nga Jiisas nge wumb pei tonu onjung. Wumb Jiisas nge wumb Griik ek nilmin wumb ei Eipru wumb ek nilmin wumb ei kin kis piinjing. Yi

niłmin, “Wumb kombur kuni ni epi sinerim wumb ei kunum kunum paki tołmun. Ba sin amb enim paki tunanmin. Amb wenjing kulnjung amb ombu sinim paki tunanmin.” ² Yi erangin kin, Jiisas nge ek se andilmin wu engki nga tał molk Gos nge wumb pei wii tok, “Wei!” ninjing. “Pe sin Gos nge ek ni ngołmun ei si kindpin kuni mok to mulnjupun kin ei kapli enermba mon. ³ Ba engnan noł enim wu angil orung nga tał kurngii. Wu ombu en enim embe ka peng, wumb Gos ek piik erangin, en enim Gos Gui Ka tuk ełe mułang wumb ei ni Gos Gui Ka wumb ei kin mułngii. Wumb ei ni peng ka pepi ermba wu ei, sin to tonu kindamin sinim kongun ei tep erngii. ⁴ Pe sinim kunum kunum prei erpin Gos ek nipin, wu amb ngopun mołmun.” ⁵ Pe wumb pei ek ei piimin ni, ka piinjing. Pe wumb nik tonu kindangin Siipen ni wu ei pii gii wu dinga wii, Gui Ka eim kin piki to mułum. Pe Pilip to tonu kindnjing. Prokoras ni Nikanor, ni Taimon, ni Parmenas, ni Nikolas. Nikolas eim tilap eipi Andiyok konu wu, ba ok Jura wumb tilap ełe tuk orum. ⁶ Pe wu ombu Jiisas nge ek se andilmin wumb kumb ełe engnjing. Pe Jiisas nge ek se andilmin wu prei erik angil tonu kindik enjing.

⁷ Pe Jiisas ek ei pang wumb pei piinjing. Pe wumb pei Jiisas nge wumb Jerusalem konu mulnjung. Jiisas kin kulmał kałilmin wumb ei pei pii gii ninjing ku.

⁸ Siipen eim Gos nge noman ka nipi eim wu dinga mułum. Pe eim jep oł pe wumb kin mołmun konu tuk elim. ⁹ Pe wumb ok Siipen kin ek opu er nik. Wumb men ngii endi engim. Wumb ombu ngii takik ei Jura konu tuk ełe tekik. Ek ei men ngii ełe nge “Priiman,” pa niłmin. Pe Jura wumb kombur konu Sariininya ni Aleksandriya ni Silisiya, Eisiya konu wumb onjung kin Siipen ek opu er ninjing. ¹⁰ Gos Gui Ka Siipen mulum konu noman ka ngum. Yi erang kin, wumb wii eim ek to mani kindngii ba pinerim. ¹¹ Pe wumb ek kend tok erangin, wumb eipi kombur ek ni piik punjung. Pe wumb ombu yi ninjing, “Sin piinjpin. Eim Moses kin Gos teł ek ei nipi kis erim.” ¹² Wumb ei ok, wu amb mulnjung konu kend tok nik, wu lo ek pułmun wumb ni men ngii kongun wumb ei kanik nik, pei mulnjung konu kanik ek kend tok ninjing. Nik puk, Siipen ambil gii nik sipik, kos ngii konu sipnjing. ¹³ Enim wu kombur kindangin kin andik angk eim kin ek kend tok ninjing wumb ombu yi nik. “Kunum kunum wu ei eim ek kis nipi ya Gos ngii konu ełe nipi lo ek nipi elim ku. ¹⁴ Sin piinjpin eim yi nim, ‘Jiisas Naseres eim konu ełe kis mondpu, Moses oł ok nirim ek ei topu eipi kindpi ermba,’” pa nim. ¹⁵ Wumb pei kaunsil ngii mulnjung wumb ei, pei wu ei minj kenjing. Pe wumb kanik mulnjung ni Siipen kumb ningil ei Gos wu sinim tep elim wu kumb ningil yi mił nge sim.

7

Siipen Eim Ek Nipi Ek Pii Kun Elmin Wumb Ngum

¹ Pe kulmał kałilim wu owundu ei yi nim, “Ek ei keimi min?” ² Siipen yi nim, “Erinjpın noł ni engnan noł, enim piyei! Ok sinim kupenjpın Eiparam eim Mesoposemiya konu owundu multum. Eran konu puneririm kunum ełe Gos eim nge tilang ka wii ełe Eiparam kin tor om. ³ Pe yi nim, ‘Nim mei konu ni angnim noł si kindnjii. Pe nim pan, na mei endi nim andan to ngumbii,’ nirim. ⁴ Pe Eiparam eim Kaltiya konu si kindpi, Eran konu pupu mułum. Pe ekii se eim arim kulum. Kulang, Gos eim kindang opu, ya mei ełe mułum; konu pe sinim mołmun konu ei. ⁵ Gos Eiparam mułmba mei konu endi ngang, kongun er mułmba mei konu endi ngunerim mon! Pe mei aninga endi ngumba ei ngunerim mon. Ba Gos ek yi nim, ‘Ekii se

mei ei ngamb, nim embilnjii, ei nim tilap ni nim kinganim no! ele mulngii.' Eiparam kangil mulenjing kunum ei Gos ek yi nim. ⁶ Gos ei yi mi! nim, 'Ekii se nga kinganim no! wumb mei eipi nge ele mulngii. Nim nge kinganim no! wumb mei eipi nge ele molk wumb mei wumb ei kongun wii er mulngii. Mulangan, wumb eipi enim o! embin tui er kis mundngii, ei kung ngii 400,' pa nim. ⁷ 'Nim nge kinganim no! wumb ei kin kongun wii er mulngii, ba ekii se, na wumb tilap eipi ei kin kos er ngumbii. Nimbi! erang nim nge tilap mei ei si kindik pungii.' ⁸ Ba ok kunum ele Gos eim Eiparam kin, ek dinga mon endi ni pendrim. Gos eim Eiparam kin ek dinga nip ekii se ermbe ei nirim.

⁹ "Ok sinim kupenjpin no! wu engki nga ta!, Josep kin noman kis piik, Josep wumb eipi ngok ku sik. Pe wumb ei Josep sik Eisip konu sipik. Ba Gos Josep paki topu multum. ¹⁰ Epi endi eim kin omba erim ei Gos eim paki tum. Pe Gos Josep kin noman ka ngopu erang, Josep kongun ka erim. King Pero yi nim, 'Nim Eisip konu tep wu owundu molkun, na ngii konu epi pei tep mulnjii,' nirim. ¹¹ Ekii se Eisip konu kumb kuni owundu sim. Pe Keinan konu orung orung, kuni owundu sim ku. O! embin tui ei pim. Pe sinim kupenjpin no! ombu kuni ka si nungii mi! pinerim. ¹² Ba Jeikop mo!pu piim ni, kuni wu! Eisip konu pei mo!um ninjing. Pe eim kingam no!, sin kupenjpin no! ei kumna Eisip konu kindang punjung. ¹³ Ekii se nga kindang punjung. Pe Josep eim angim no! ek dinga nim, 'Na Josep mo!.' Yi neng kin, Pero piim Josep nge wumb tilap ende onjung ni piim. ¹⁴ Pe Josep ek nipi kindpi, 'Arim Jeikop wangli,' nim. Eim kin eim nge wumb tilap ei 75 mendpi! ouni onjung. ¹⁵ Pe Jeikop wu! mani Eisip konu pum. Pu mo!pu kulum. Eim kingam no! ei sinim kupenjpin no! kulnjung ku. ¹⁶ Pe Jeikop eim kingam no! eim sipik Sekim konu kui tunjung. Ok Eiparam eim Emor wumb kin mei Sekim top er sirim.

¹⁷ "Gos kunum ei epi ei ermbe ni piirim. 'Ok Eiparam kanpi ermbe,' pa nirim. Kunum ei epi pei tonu omba enim. Esrel wumb tilap ei Eisip konu owundu tonu onmun ei ok Eisip konu piki tonum. ¹⁸ Ekii se Eisip king endi tonu orum. Ei Josep pii po! tureririm. ¹⁹ Wu King ei sinim nge wumb tilap ele ambil! gii dinga nirim. Sinim nge kupenjpin no! o! kis erpi ngum. King ei ek dinga nipi Esrel wumb, wu kangil mengingii ei anda kind pindangan kolk poru ningii nirim. ²⁰ Kunum ele Moses tonu om. Kangi ei Gos kan ka kenim ni Gos kangi ei kin noman ngum. Arim mam tel! ngii konu tep er mulangil! oi tekliki o pum. ²¹ Ekii se kangi Moses eim andaring pendnjing. Pe king Pero ambilam eim kan sim. Sipipi eim kingam mi! se mu!um. ²² Moses eim Eisip o! elmin mi! ei andan tangin er mo!ulum. Eim wu dinga mo!pu, kongun erpi, ek dinga nipi elim.

²³ "Moses eim mo!pu pang kin, kung ngii 40 pei o pang, mo!pu piim. Esrel engnan no! mo!mun konu pup kenmbii ni piim. ²⁴ Pupu kenim ni, Eisip wu endi pupu Esrel wu mu!um konu kepil! tum. Pe pupu Esrel wu ni paki tum. Moses eim wu ei to orung kindim. Kindpi, Eisip wu ei to kundum. ²⁵ Eim yi piim, nam tilap Esrel wumb ende ni piim. Gos sinim Moses angil! ele paki tonum ni piingii ni piim. Ba wumb yi ni piinenjing. ²⁶ Kupiiring nga wu ta! opu enjngil, Moses konu ele tor om. Opu, wu ta! opu enjngil! ei, embii ermbe ni erim. Yi nim, 'Elip angim angim, nimbi! erang opu erngil! enmbil!?' ²⁷ Pe wu endi angim kin opu erim wu, ei Moses ambil! peri ngum. Ngopu yi nim, 'Nim wu wumb nii nim wu owundu mundang molkun sin tep erii!?' nim. ²⁸ 'Oltin Eisip wu endi to kundun mi!, akip na to kundnii en min?' ²⁹ Wu ei yi neng kin, Moses sikir tonu pupu Miriyan konu eipi nge ele mu!um. Ekii se eim kingam ta! mulnjungul.

³⁰ “Mulangil, eim kung ngii 40 pei opu pum. Gos kindang sinim tep enim, enjel ei nge opu ond kembis endi pim konu ele dup erang num. Konu ele mandi pupu dup kenmbii ni piim. Dup komung Sainai mani num. Dup tukrung ele moļu ek endi yi nim. ³¹ Moses oļ ei kanpi piim; eim kum sep piipi mandi pup kenmbii ni pum. Pe Gos Owundu ek yi nim, ³² ‘Na Gos nim nge kupanin noļ Gos moļ. kupenjing Eiparam, Aisik, Jeikop, wu kei na Gos moļ.’ Pe Moses puku sim. Sipi, eim Gos kenmba gaļ erim. ³³ Pe Owundu ek yi nim, ‘Nim simb kum paļim ei sikind! Na Gos moļ, ya konu ele nim angilin konu ei konu ka wii mendpiļ saļim. ³⁴ Na nge wumb, Eisip konu kis er molmun ei, na kanip moļ. Na enim kei ninjing ei piinj. Pe na mani op paki tumbii nge ombii. Kongun embin tui ei si kindmbii. Pe nim na kindamb Eisip konu punjii,’ ” pa yi nim.

³⁵ Siipen ek yi nim, “Moses ei ok enim ni wu owundu moļu sin tep mulii nim?” Yi ninjing, “Gos eim dinga ele enjel ei kindang ond kembis Moses mandi ele pum. Wu ei nga Gos kindang pupu tep wu moļu Esrel wumb sipi orung simba nge pum. ³⁶ Moses eim wumb sipim. Pe eim Gos nge jep oļ kanim kanim erim. Erpi pupu, ep noļ kundii mulum konu jep oļ erim. Pe konu wumb mulenjing konu, kung ngii 40 pei opu pum. ³⁷ Esrel wumb pei mulnjung. Pe Moses eim Esrel wumb kanpi nim. Enim nge engnjing endi Gos sipi, to tonu kindmba wu ei, nga Gos kongun endi, oļ ekii se ermba ei piipi nipi ermba. ³⁸ Ekii se wumb mulenjing konu ele kuļou tunjung. Pe Moses Esrel wumb kin mulnjung. Enjel eim ek nikiļ tonu kumung Sainai komung mulnjunguļ. Molkuļ kin, Gos nge ek sim. Ek ei ek konj ka seng kin sinim kupenjpın noļ, Moses nipi ngurum. Ek ei konj seng kin, pe nga ek ei sinim saļim ku.

³⁹ “Ba sinim kupenjpın noļ ei Moses ek piinerman ninjing. Nik, ‘Mon,’ pa nik. ‘Sinim Eisip konu orung nga pamin,’ pa nik, yi piinjing. ⁴⁰ Pe Esrel wumb Eron kanik ninjing, ‘Nim sin nge gos eran kin kumb se pang kanpin ekii se bin,’ ninjing. ‘Pe Moses eim sin Eisip konu tor tu wumba; ba eim jili orung punum, sin piinanmin.’ ⁴¹ Kunum ele kung kou waļ endi enjing. Pe kuļmaļ kalk gos kend ei ngunjung. Pe epi ei en enim angil ele enjing epi ei kin ka piik embe ambil tonu kindik er mulnjung. ⁴² Yi erangin kin, Gos en enim kin buļ ngum. Ngang kin, en enim oi, kanjip, eni ei embe ambil tonu kindik, epi ombu sin gos erngii nik, Gos erngii mer mon ele Gos ek ei ekii se ermba piļmin. Wumb ei ek pulk ek ei yi nim.

‘Enim Esrel wumb enim ok ya konu wumb mulerik kunum ei enim kung ngii 40 pei mulk, enim kung kou ni kung siipsiip ni ombu kuļmaļ kalk na ngonarik elmin. Ba enim ek kend gos kuļmaļ kalk ngok enmin. ⁴³ Enim kend Moluk gos ngii ele sipnjing. Pe kanjip kin gos kend Rapan elmin. Enim epi ombu erik embe ambilk tonu kindik enmin. Pe na enim kindamb Bepilon konu orung orung pungii.’ Gos Owundu ek yi nim.”

⁴⁴ Siipen ek yi nim, “Sinim kupenjpın noļ, ok wumb mulnjung mei ele mulnjung. Kunum ele Gos ek piimin nik, alap ngii endi Gos nge alap ngii tekik, nimbil erang Gos nge eim embe ambilk tonu kindngii. Erik, alap ngii ei Moses kanpi yi miļ tekei, nirim. ⁴⁵ Kunum ekii se sinim kupenjpın noļ Josua kin ok en enim wumb mei singii onjung. Wumb konu tiļap eipi nge mei sinim kupenjpın noļ pangin kin, Gos wumb tiļap eipi ei to kindrim. Kunum ei, Gos nge ngii alap ei sipnjing. Sipik, alap ngii takik Gos eim embe ambilk tonu kindnjing kunum ele Deipis tonu orum. ⁴⁶ Gos eim Deipis kin noman ngang, Deipis prei erpi Gos Jeikop kin ngii endi tekmbii nim. ⁴⁷ Ba Solomon Gos ngii endi tekim.

48 “Ba Gos Owundu mendpił wumb takılmin ngii ei mulałım. Gos nga ekii se ermba oł ei piipi nilim wu yi nirim mił. 49 Owundu ek yi nim, ‘Epin konu ei na peł mił tep erip moł, mei konu ei na simb ele tonu kind send konu tep erip ku moł. Ngii nipe ngii na ngii nik takinmin? Pe na kor mołup ermbii ei konu jili? 50 Pe nga na angil ele epi ombu pei enenj min? Gos yi nim. Gos nge ek ni tor kindiım wu endi yi mił nirim. Gos Owundu mendpił eim wumb takılmin ngii ei molałım.’

51 Enim wumb Gos ek piinalmin, enim wii mołmun wumb noman kom, ni epi pinalım. Kunum kunum enim Gos Gui Ka to kindik kindik enmin. Enim ok kupenjing noł mulk oł ei nge enim yi mołmun. 52 Ok Gos ermba oł piipi nilim wu ei wu nii mułum? Pe enim kupenjing noł wu ei kin oł kis endi enjing min mon? Mon! Wumb ok tonu ok Gos ek kun pahim mił nik wu endi ekii se omba wu ei oł kis endi enalım mon. Yi nik erik wu ombu to kunduk. Wu ei wu ka; ba pe akip enim wu ei enim puk wumb opu orung mulnjung konu nengin eim to kundnjung. 53 Enim Gos nge lo ek ei sik ei, enjel gupu ele sinim kupenjpın noł sik. Pe nga ek ei sinim piınmin ku, ba ekii sinanmin.”

Siipen Ku Tangin, Kułum

54 Ek ei piinjing mił nenj noman ele keimi tang kin, piinjing. En enim gupu mong kongk, Siipen kin popuł kis sinjing. 55 Ba Siipen, Gos nge Gui Ka kin piki to mułum. Mułang kin, eim ei epin konu dinga kenim ni, Gos konu ka wii tilang ka wii er sim konu Jiisas Gos angil tundung orung engim. 56 Pe Siipen ek nim, “Kinei! Na epin konu ka wii seng kand; wu kingam Jiisas Gos angil tundung orung anglim.” 57 Yi neng kin, wumb wii dinga wii tunjung. En enim kom ambilk pandi tunjung. Sikir puk, Siipen ambil gii ninjing. 58 Pe eim konu owundu ele to tor kindnjing. Kindangin pang, ku sik pum konu ku tunjung. Wumb ok kin ek kis nik enjing, wumb en enim konduk gulk, wu kongun wu endi mułum konu mandi kindnjing. Kangi wu ei embe Sol. 59 Pe wumb Siipen ku to kundmun ni enjing. Pe Siipen prei yi erim, “Owundu Jiisas, na nge noman tuk ei nim se!” 60 Pe Siipen eim gopsing pii poł mołpu wii dinga tum, “Gos Owundu, nim oł kis ei er orung kindnenjił.” Siipen ek yi nipi, eim kułum.

8

Siipen To Kundnjung Ei Sol Eim Noman Ka Piim

1-2 Siipen to kundnjung. Wumb kombur Gos nge ek ei pii gii ninjing wumb ombu Siipen kui to pendik, ke owundu ninjing. Sol noman ka piim kunum ele Gos nge wumb Jerusalem konu mulnjung wumb ei oł embin tui enjing. Yi erangin kin, wumb Gos ek piik mulnjung wumb ei tungu punjung. Puk, Jura konu ni Sameriya konu eipi eipi punjung. Ba Jiisas nge ek se andiłmin wumb Jerusalem konu er mulnjung.

3 Pe Sol eim Gos nge wumb er kis er endim. Wumb ngii konu pei nirik pupu wu amb ni sim. Sipi, kan ngii ele kindpi elim.

4 Pe Gos ek piinjing wumb tungu puk eipi eipi puk, Gos ek ka ei nik wumb ngunjung. 5 Pilip Sameriya konu owundu ele mani pum. Pupu, Jiisas nge embe Kraıs ekii se omba ek puł ele nipi wumb ngum. 6 Wumb pei Pilip Gos ek nim ei piik. Pe Pilip ek nim ei wumb kom se piinjing. Piik, Gos jep oł erim ei kanik enjing. 7 Wumb pei gui kis tuk mułum; wu onjung wii dinga tok wumb nga ka mulnjung. 8 Yi erang kin wumb konu owundu ele mulnjung wumb pei ka piinjing.

⁹ Wu endi konu owundu ele mułum, wu ei embe Saimon. Ok eim kum kondpu oł kanim kanim elim wu. Yi erang kin, Sameriya wumb noman pei piinjing. Eim yi nilim, “Na wu owundu.” ¹⁰ Pe wumb embe pim wumb pinerim, wumb pei Saimon ei piinjing. Wumb molk yi ninjing, “Wu ei Gos nge dinga piinim,” ninjing. Wumb eim kanik wu owundu dinga wii nilmin. ¹¹ Wumb Saimon ek ei dinga piinjing. Nimbił erang ei kunum kunum oł ombu erang kanik, jep oł ei keimi ni piłmin.” ¹² Ba ekii se Pilip eim Gos enim ek ka ei nipi, Gos nge epi kanim kanim ei andan tang kanik, Gos embe ele nipi sinim tep er mołum ni, Jiisas embe ele neng, pii gii nik, wu amb ni ok noł pinjing. ¹³ Pe Saimon pii gii nim ku. Pe noł pepi Pilip kin ouni mułum. Saimon mołpu kenim ni Gos nge jep oł kanim kanim Pilip erim. Erim ei, kanpi tungu erim.

¹⁴ Jiisas nge ek se andilmin wumb Jerusalem konu molk piinjing ni Sameriya wumb Gos ek piinmin, ninjing. Yi nengin kin, Piisa Jon tel konu ele kindangin punjnguł. ¹⁵ Wu tał ał mani pukuł Gos kin prei erangił, Gos wumb ombu paki topu Gos nge Gui Ka ngumba ni punjnguł. ¹⁶ Nimbił erang Gos nge Gui Ka ei mani wang kin, ei sinenjing. Jiisas kin pii gii nik, eim embe ele mendpił noł pinjing. ¹⁷ Pe wu tał wumb angil tonu kindangił wumb ei Gos nge Gui Ka sinjing.

¹⁸ Saimon kenim ni Jiisas nge ek se andilim wu tał wumb angil tonu kindangił wumb Gos Gui Ka sinjing. Yi erangił kin, Saimon kom ku si ngopu wu tał kin tu wum. ¹⁹ Eim ek yi nim, “Elip noman dinga ei nge na nge! Na wu endi angil tonu kindamb Gos nge Gui Ka simba,” nim. ²⁰ Ba Piisa ek nipi ngum, “Gos eim epi ei wii ngolum ei, nim ku ngop simbii ni piikkin nin min? Pe Gos nim kin ku kin, ouni poru nimba. ²¹ Ei nim epi mon, nim noman tuk Gos kaninim, ba ei kapli enanim mon. ²² Nim noman to ak tokun, keimi oł kis en ei si kindkin, ninim Gos Owundu kin prei enjii. Erang kin, nim nge noman kis piin ni oł ombu Gos kil ngopu si kindmba. ²³ Na nim kand. Nim noman tuk epi kis pei noman palim. Yi ku nim keimi poru nimba mendpił.” pa nim. ²⁴ Pe Saimon ek nipi orung kindpi yi nim, “Elip Gos kin prei erngil na paki tumba. Prei erangił kin, epi elip ek ninjingil epi ei na kin tonu onenmba.”

²⁵ Pe Gos nge ek se andilmin wu tał ek nikil poru ninjingil. Owundu ek ni poru ni pendkil Jerusalem konu nga orung punjnguł. Andlam ele pukuł Gos ek ka Sameriya konu wumb tilap pei ni ngokuł ngokuł punjnguł.

Esiopiya Wumb Muljung Konu Pilip Ek Ka Nipi Ngum

²⁶ Owundu kindang sinim tep enim enjel ei opu Pilip kin ek nim, “Nim pukun orung tor pukun Jerusalem andlam si kindkin, Geisa konu orung mani punjii.” Andlam salim ei orung wumb mulałmin. ²⁷ Pe Pilip angpi andlam ele pupu kenim ni Esiopiya wu endi mułum. Wu ei wu owundu mołpu, Kadesi konu Kuin kin kongun er mułum. Pe Esiopiya wu eim ku ni epi pei tep er se mułum. Wu ei Jerusalem konu Gos embe ambil tonu kindim, ek piimbii ni om. ²⁸ Pe eim nga ngii konu orung ba erim. Eim kung os karis ele mołpu, Aisaiya Gos nge ek ni tor kindilim wu ei mon poł pendim er gerpi pum. ²⁹ Pe Gos nge Gui Ka Pilip kin yi nim, “Nim sikir tonu pukun kung os karis ei kin tep to punjii!” ³⁰ Pe Pilip sikir pupu tonu pum. Pupu, piin ni wu ei Gos Aisaiya nge ek ger pum. Pilip ek nim, “Pe nim gerin ek pule, nim piin min mon?” ³¹ Wu ei ek yi ni orung kindim, “Pe wu endi na andan tunenjing kin, na er kanip piimbii mił nenj?” Pe Pilip kanpi nim, “Nim na moł konu tonu wa!” ³² Ek ei Gos ek gerim yi mił gerim.

“Eim tu wunjung ni kung siipsiip mił to kundngii nge tu wułmun oł ei tu wunjung. Kung siipsiip wał ei enjin kopus silmin ei ke ninalim. ³³ Eim to mani kindik, kos er kun enenjing mon. Wumb endi opu eim tiłap wumb yi mulnjung. Mołmun nimba wu ei kapli enanim. Eim epin konu pum.”

³⁴ Pe Esiopiya wu ei Pilip kii sim, “Gos nge ek ni tor kindilim wu piipi yi nim ek ei nii pułum? Eim kin ninim min, wumb eipi kin ninim?” ³⁵ Pe Pilip ek nipi wu ei ngum. Eim Gos ek nipi Jiisas ek ka ei nipi ngum. ³⁶ Andłam ele pukuł, noł endi pim konu punjnguł. Wu num ni yi nim, “Noł endi pałim. Epi nipe endi erang na noł pinenmbii?” ³⁷ Pe Pilip ek nipi ngum, “Nim noman ele pii gii keimi nin kin kapli. Wu ei ek dinga nim, ‘Na Jiisas Krais Gos kingam ei na pii gii ni moł,’ wu ni yi nim. ³⁸ Pe ek neng, kung os engim. Pe Pilip kin wu num ei kin noł ele mani punjnguł. Pe Pilip wu ei noł pendpi ngum. ³⁹ Wu tał noł si kindił tonu onjnguł. Pe kunum ele mendpił Gos Owundu nge Gui Ka opu, Pilip sipim. Wu num ni Pilip eim kinenim. Pe wu num ni eim ka piipi, eim ngii konu andłam ele orung pum. ⁴⁰ Pe Pilip pupu konu Asros ni konu endi tor om. Eim pupu konu owundu sim konu orung Jiisas ek ka ei nipi wumb ngum. Ekii se pupu konu Sameriya ni konu ele tor om.

9

Sol Eim Noman To Ak Top Gos Ek Pii Gii Nipi Noł Pim (Aposeł 22:6-16, 26:12-18)

¹⁻² Sol nge ek dinga nipi, owundu nge wumb ei to kundmun ni ek nipi kułmał kałilim wumb Gos ek piik mulnjung konu kindim. Pe men ngii Jura wumb mulnjung konu ei embe Damaskas. Pe pipe sipi Sol ngum, pipe ek yi nim, “Pe Sol wumb kombur kindang Owundu nge wumb andłam ele puk ninjing kin, kan ngopu Jerusalem tu wangli!” nim.

³ Pe Sol andłam andpi pupu Damaskas konu ele tor pum ni, ei epin tiłang ele tor opu Sol om konu orung orung tiłang erpi eni mił dinga tum. ⁴ Pe tiłang ei Sol tang mani mei pepi piim ni ei epin ek endi tor om, “Sol! Sol! Nim nimbił erang na wumb tiłap ei er kis mondun?” ⁵ Sol ek yi nim, “Owundu nim nii?” Pe eim yi nim, “Na Jiisas. Nim na tiłap wumb ei nimbił erang tokun en? Ei nim na tokun en ku. ⁶ Nim angkin konu owundu ele tuk punjii. Pan, wu endi mołum wu ei, nim oł endi enjii mił yi nipi ngumba,” pa nim. ⁷ Wumb Sol kin tep to onjung wumb ei mulnjung wumb ei ek ningii; ba ningii pinerim. Ek ei epin tor om ek ei piinjing, ba wumb endi kinenjing. ⁸ Pe Sol angpi kenmbii ni erim, ba ningił tumbun mułum. Mułang, wumb eim angil ambilk Damaskas tonu tuk sipnjing. ⁹ Kunum tekliki ningił ka ernerim, kuni ni noł ni ombu nunerim mon.

¹⁰ Pe Jiisas nge wu endi Damaskas konu mułum wu ei embe Ananaiyas or kumb kenim ni Gos ek nim, “Ananaiyas!” Nga eim yi nim, “Owundu na moł.” ¹¹ Owundu ek yi nim, “Nim pukun konu embe ek yi nim, ‘Kun salim’ konu ele punjii. Juras ngii konu ele kii sinjii. Wu endi mułba wu ei Tasas konu wu ei, eim embe Sol eim prei er mołum. ¹² Prei er mułpu kunum ele eim noman kindpi piim ni wu endeim angpi mułum. Wu ei embe Ananaiyas. Wu ei opu eim angil tonu Sol peng ele embilim. Yi erang kin, eim ningił er kun ermba,” Owundu yi nim. ¹³ Ananaiyas ek nipi orung kindim, “Owundu, na piinj wumb pei wu ei kin ek yi ninjing, ‘Wu ei oł embin tui elim, Jerusalem nim wumb mulnjung konu elim,’ wumb yi ninjing. ¹⁴ Sol, kułmał kałilim wu owundu kin wumb pipe sipi poru nim.

Wumb konu ele wumb Gos ek piik er mulnjung wumb ei, Jiisas embe ambil tonu kindik enmin.” ¹⁵ Ba Owundu ek nipi ngopu yi nim, “Nim po! Wu ei akip na nge kongun wu. Na eim kongun eipi endi kindamb pupu wumb tilap eipi nge ni, King ni mulngii konu ele na embe nge ele nipi sipipi, Esrel wumb kin mulmba ku. ¹⁶ Pe na eim eipi embin tui kanim kanim andan tamb kanpi, na nge embe ele ek nimba.”

¹⁷ Pe Ananaiyas eim pum. Pupu, ngii ele nirik pupu angil Sol nge peng, tonu kindpi ek nim, “Engnan Sol, Jiisas Owundu nim andlam ele kenim ei na kindang ond. Nimbil erang nim ningil ka erang kenjii. Gos nge Gui Ka nim kin piki to mulmba.” ¹⁸ Pe sikir Sol ningil ele pim epi omu kindin mil ei sikir tor pang, eim ningil nga ka seng kenim. Eim angpi pupu nol pim. ¹⁹ Ekii se Sol eim kuni nupu erpi dinga peng mulum. Damaskas konu Sol eim Jiisas nge wumb kin tep to mulum. ²⁰ Moļu, sikir Gos nge ngii Jura konu orung orung sim. Konu pum, eim Jiisas ek nipi wumb ngopu yi nim, “Jiisas ei Gos kingam mendpil.” ²¹ Wumb pei ek ei piik, puku sinjing. Sik, ek yi ninjing, “Wu ei Jiisas embe ele nge prei erik enjing ei eim mon nipi, Jerusalem wumb topu elim wu mendpil.”

²² Ba Sol eim noman tuk dinga nga pang, Damaskas mulnjung wumb eim ek ei piik ek ei kapli enerang orung kindngii. Eim wumb andan ka topu yi nim, Jiisas ei Kraiis wu ekii se omba, nilmin ei nipi ngum.

Jura Wumb Sol Kin Opu Orung Erangin Kin Sol Tungu Pum

²³ Kunum pei o pang, Jura wumb kuļou tok ek ni piik, Sol to kundmun, ninjing. ²⁴ Ba Sol wumb ninjing ek ei piim. Jura wumb konu owundu ele andlam ele epin, tinga, kui er molk, Sol to kundngii nge mulnjung. ²⁵ Ba Sol eim ek ekii sinjing wumb, eim ku ngii ele tuk tonu sipnjing. Pe Sol gerenj kon owundu endi sim konu mulum. Moļang, eim nge ekii sinjing wumb kan pilngan tangin, mani mei ba ni enjing.

²⁶ Ekii se Sol Jerusalem konu pum. Eim Jiisas ekii sinjing wumb kin kuļou topu nipi sipipi, wumb eim kin mund mong kulk, eim Jiisas nge wu endi min nik pii gii ninenjing. ²⁷ Ba Banapas Sol nipi sipipi, Gos ek se andilmin wumb mulnjung konu sipim. Pe eim ek poļ topu Sol, Owundu Jiisas kenim mil yi poļ top ngum. Pe Jiisas nge embe Sol dinga nipi Damaskas konu wumb nipi ngopu erim mil ei poļ tum. ²⁸ Yi erang, Sol en enim kin tep to moļu Jerusalem konu and mulnjung. Gos Owundu ek ei dinga nipi wumb ngopu eim mund mong kulerim. ²⁹ Sol Jura wumb Griik nilmin wumb ei kin ek tangpi erim. Wumb ei kin ek mil erim. Ba wumb en enim andlam endi kan sipin, eim to kundmun ninjing. ³⁰ Ekii se Sol angim nol ek ei piik, Sol si mengk Sisariya konu mani sipnjing. Sipik, eim Tasas konu kindnjing.

³¹ Pe Jura konu ni Galilii konu ni Sameriya konu ei pei orung Gos nge kuļou tunjung wumb ei kunum ele ka mulnjung. Opu ni epi pinerang kin, Gos nge wumb dinga mulnjung. Wumb en enim Gos Owundu ek nim mil ekii sengin, Gos nge Gui Ka en enim noman tuk to dinga erim. Wumb pei Gos ngii ele ok Gos ek piinjing.

³² Pe Piisa konu pei andpi pum. Pupu, Lira ngii konu ele pum. Pupu, Gos nge wumb pii gii ninjing wumb mulnjung konu ele pu mulum. ³³ Konu ele wu endi mulum. Wu ei embe Einiyas. Wu ei ngenj dinga punerim, wii sirim. Wu ei eim or minj pepi moļang, kung ngii angil orung nga tekliki o purum. ³⁴ Pe Piisa ek nipi wu ei ngum, “Einiyas! Pe Jiisas Kraiis nim er ka ermba enim. Nim angkin, or pin peļ er kun enjii!” Pe wu ni sikir engim. ³⁵ Pe Lira wumb ni Seron wumb pei noman ak tok Owundu kin pii gii ninjing.

Piisa Tapisa Nga Er Konj Sim

³⁶ Jopa ni konu ele Gos nge amb endi mułum, amb ei embe Tapisa. Griik wumb ek eipi Dorkas niłmin Amb ei kunum kunum ol ka erpi, wumb epi sinałim ei eim wumb paki topu elim. ³⁷ Kunum ei eim ening endi kan sipi kulum. Pe eim nge was er ka erik tukrung palting ele tonu kind pendnjing pim. ³⁸ Lira ni konu ei Jopa konu ele mandi sim. Pe Gos nge wumb molk piinjing ni, Piisa eim Lira konu ele mołum ni piinjing. Pe wu tał kindangin pukuł ni, Piisas ek ningił, “Nim sin kin wa; mulerii!” ³⁹ Pe Piisa eim tał kin sikir punjung. Piisa pupu tor pang, eim sik tuk palting ele tonu sipnjing. Amb pei wenjing noł kulnjung ombu ok Piisa mułum konu mandi ok ke nik mulnjung. Dorkas konduk ni kon enim konduk ei en enim mołum epi ombu tu wuk andan tok enjing. ⁴⁰ Piisa amb pei anda kindim. Eim gopsing pii poł mołpu prei erim. Er pendpi, kan ak top amb ngenj ele nim, “Tapisa, nim ang!” Pe amb ni ningił kanpi Piisa kenim ni kanpi angpi mułum. ⁴¹ Piisa amb ni angil ambilpi angndang engim. Pe amb Tapisa konj mułum. Pe Piisa wumb Gos kun er molk enjing wumb wii topu, amb wenjing noł kulnjung amb poru wii tum. Wangin kin, Dorkas en enim ngum. ⁴² Ek ei Jopa konu orung orung pang piinjing. Piik, wumb pei Gos Owundu kin pii gii ninjing. ⁴³ Jopa konu Piisa kunum kinan mułum. Piisa wu endi kin mułum wu ei kung kou ngenj kongun elim wu kin mułum. Wu ei embe Saimon.

10

Enjel Opu Koniiliyas Mołum Konu Ek Nipi Ngum

¹ Pe wu endi Sisariya konu mułum wu ei embe Koniiliyas. Wu ei opu wumb, pei 100 tep elim. Wu opu elmin wumb ei, Rom opu wumb embe Esali konu niłmin. ² Wu ei eim Gos ek piiłim. Eim ni ngii ende palmin wumb ombu Gos embe ambilki tonu kindiłmin. Jura wumb epi endi sinarpi elim, ei eim ku pei sipi ngołum. Kunum kunum eim Gos kin prei er ngołum. ³ Kunum ele eni pou neng eni tekliki erang kin, epi endi kenim ni or kumb mił yi erim. Gos nge enjel endi kindang, eim kin opu, ek yi nim, “Koniiliyas!” ⁴ Koniiliyas enjel kanpi mund mong erim. Erpi kin, ek yi nim, “Owundu, ei epi nipe?” Pe enjel ek nipi Koniiliyas ngum, “Nim prei erkin wumb epi sinerim ei nim paki tokun en ei Gos piipi mołum. ⁵ Pe nim wumb kombur kindan, Jopa konu puk wu endi kurngii, wu ei embe Saimon, wu endi embe Piisa wu ei wii tangin ya omba. ⁶ Wu ei Saimon endi ele, ngii konu mołum. Wu kung kou ngenj kongun elim wu. Eim ngii ep noł wer ele angilim.” ⁷ Gos enjel Koniiliyas kin ek ni pendpi pum. Pe Koniiliyas eim kongun wu tał wii topu, opu wu endi wii tum ku. Opu, wu ei eim Koniiliyas kin paki topu mołpu, Gos embe ambil tonu kindim wu. ⁸ Koniiliyas enjel nim ek ei kun nipi wu tekliki ngum. Ek nipi ngopu, pe Jopa konu pei ni kindang punjung.

⁹ Andam ele andik puk, emii peng or pinjing; tingang puk, Jopa konu owundu ele mandi punjung. Kunum ele Piisa ngii ele tonu pupu prei erim kunum ele konu eni tinga mił sim. ¹⁰ Piisa eim kuni tang kin, kuni numba erim, kuni er ka enjing epi endi Piisa or kumb mił er kenim. ¹¹ Eim kenim ni ei muł ele epi endi wuł ał pang kin, epi endi mani om. Ei alap owundu mendpił epi ei orung orung ambil epi tuk si ya mei ele mani om. ¹² Tukrung ele kung ni kei ni, epi nui nunerii, ka wembui, ni epi pei mułum. ¹³ Pe ek endi Piisa kanpi nim, “Piisa, nim angkin kung ni epi to kał nui!” nim. ¹⁴ Ba Piisa ek nim, “Owundu, na mon! Na epi nonał. Epi ei nge na nonał.” ¹⁵ Ek ei nga tor opu yi nipi, Gos ngołum. “Epi ei Gos konj erim ni nonałmin nin min?” ¹⁶ Epi ei kunum tekliki mani opu nga ei muł tonu pum.

¹⁷ Piisa noman embin to piipi, or kumb ei pule er palim mił nenj ni piim. Eim yi piipi mułang kin, Koniiliyas wumb ei ngii ondu andaring ele engnjing. ¹⁸ Ok, wii dinga tok yi ninjing, “Saimon, eim embe endi Piisa konu jili mołum; ya ele mołum min mon?” ¹⁹ Piisa eim or kumb kenim ei noman embin to piim. Pe Gos nge Gui Ka ek nim, “Piisa, wu tekliki, nim kuruk onmun. ²⁰ Pe nim pukun, wu ombu kin pungii. Nim noman embin to piinenjii. Na wu ombu na kindamb, onmun.” ²¹ Wu ombu mulnjung konu Piisa pupu yi nim, “Enim wu endi kur endnjing wu ei na. Enim er onmun mił nenj?” ²² Wu ombu ek yi ninjing, “Opu elmin wumb 100 pei tep erim wu Koniiliyas sin ‘Pei’ ni kindang onmun. Eim wu ka mołpu Gos nge embe ambil tonu kindpi mołum. Jura wumb pei molk wu ei ka niłmin. Pe enjel ek nipi ngum wu ei ngii konu wang kin, nim ek kombur nen piimba,” ninim. ²³ Pe Piisa ek nipi wu ombu, “Nirik wei!” pa nim. Eim wu ombu kin pim. Pek kin, kupiiring Piisa wu ombu kin punjung. Jopa konu wumb pii gii nik mulnjung wumb ei, eim Piisa kin ouni punjung.

Piisa Koniiliyas Ngii Konu Pum

²⁴ Puk, andlam ele andik punjung. Kunum ele endeim or pinjing. Pek, puk Sisariya konu tor bin ni punjung. Pe Koniiliyas eim wumb ongii ni kui er mułum. Eim nge wumb tilap ei wii topu eim nge wumb pul ei wii to tuk sipi er mułum. ²⁵ Piisa ngii ele ni ei bii ni pum. Koniiliyas anda o pupu, Piisa kumb ele om. Opu, Piisa simb ele mong gopsing pii polpu pepi ka piim. ²⁶ Ba Piisa eim angil ambil tonu sim. Eim ek yi nim, “Na nim mił wu ende, eipi mon, na wu ku.” ²⁷ Piisa wu ei kin ek nipi nirik punjungul. Pukuł, kenjngil, nirik wumb pei kułou to mulnjung. ²⁸ Piisa ek dinga nipi yi nim, “En enim piinmin! Jura wumb endi kin wumb tilap eipi kin ende endnerngii niłmin. Pe nga wumb tilap ei ngii wu endi ba konu punerngii niłmin ku. Ba Gos na kin ol yi erim. Na wumb endi kis mołum nip wu endi ka mołum nip yi ninenmbii mon. ²⁹ Ei piip kin, na ek ei ni tor kindind. Na enim ek nik kindnjing ei piip kin na ya ond. Pe na enim ek ei to kindnenj. Ei nimbil erang, enim na wii tunjung ei piip ond?”

³⁰ Pe Koniiliyas ek yi nim, “Epi endi na kin wang pe kunum tekliki o pang, ei yi mił, na nam ngii konu mołup konu eni tekliki erang, prei er muls. Kunum ele, wu endi opu na kumb ele engim. Eim alap telim epi ei tilang enim mił yi erim. ³¹ Pe eim ek yi nim, ‘Koniiliyas, Gos nim prei en ei piinim. Pe Gos eim piinim, nim wumb epi sinerim wumb ei paki ton ei piinim. ³² Pe nim wu ombu kindan Jopa konu puk Saimon mułmba ei ningii. Wu ei embe endi Piisa. Wu ombu puk kin, Saimon wu endi ngii konu ele mołulum. Wu ei kung kou ngenj kongun elim wu. Pe eim ep nol wer ele eim ngii angilim.’ ³³ Yi neng kin, na wu ombu nim mułun konu pei nemb punjung. Pe nim ol ka erkin on. Pe sin wumb pei ya Gos kumb ele o mołum. Ei ek pei Owundu nim nipi ngum, ek ei ni sin ngan piimin,” Koniiliyas ek yi mił nim.

Piisa Koniiliyas Ngii Konu Ek Ka Ni Tor Kindim

³⁴⁻³⁶ Pe Piisa ek yi nim, “Keimi, pe na piind, Gos eim wumb kanpi ende kindnim. Wumb eipi eipi Gos ningil ele ende mił mołmun. Wumb pei konu orung orung wumb ende ol ka erpi Gos kin mund mong kułmba wumb ei noman Gos ngolom. Enim piinmin! Gos sin Esrel wumb kin ek nipi kindihim. Kindang kin, eim ek ka Jiisas Kraiss wu endi Gos eim kindang om. Pe sinim pei kin Owundu mołum. ³⁷ Pe en enim piinmin! Ok Jon nol pingii ek ei nipi poru nirim. Ekii se ek kanim kanim ei enim piik. Kunum ele ek ei Galilii konu opu, Jura konu orung pei piik. ³⁸ Ek ei Jiisas Naseres ek, Gos eim

Gui Ka kin dinga eim ngum. Pe eim konu eipi eipi pupu wumb paki tum. Gos eim kin mulang, Seisen wumb kin moļu, wumb Seisen er kis mundum wumb ei, Jiisas er ka erim. ³⁹ Sin ek ni tor kindim ek, kanpin ninmin. Wumb sin konu Jura konu ni Jerusalem konu kindinmin wu ombu, konu pei wu ei ond peri ele to kundnjung. ⁴⁰ Pe kunum tekliki pang, Gos eim nga er konj sim. Sipi peni ele kindim. ⁴¹ Pe Jura wumb pei ningi ele kinening, mon! Gos eim erang sin Gos eim ok nirim wu ombu eim ek nipi tor kindpin ermin. Wu eim tukpu ele angpi nga orung wang, sin eim kin kuni ende nopun, no ende nopun enjpin. ⁴² Eim sin kanpi nim, ‘Enim wumb pei kanik, ek ei ni tor kindngii. Gos Owundu eim wu ei Jiisas minj mundang moļu, wumb kulii konj pei kos ermaba ni mundum.’ ⁴³ Kraiis wu endi Gos kindang omba wu, ei Gos ek ni tor kindim wumb ek dinga nik wumb ngunjung. Gos wumb ei pii gii ninmin wumb ombu o k kis ei kil ngumba.”

⁴⁴ Piisa ek ei nipi mulang kin, Gos nge Gui Ka mani opu wumb pei ei piik mulnjung konu om. ⁴⁵ Pe Jura wumb pii gii pim ninjing wumb Piisa kin onjung, wumb ei puku sinjing. Nimbil erang Gos Gui Ka erpi wumb tilap eipi ei ngonum. ⁴⁶⁻⁴⁷ Jura wumb ombu molk piinjing ni, wumb en enim ek eipi eipi nik Gos embe ambil tonu kindnjung ek ei yi nengin kin, Piisa ek nim, “Wumb nii endi no pek enmin ei mon nimba? Wumb ei sinim Gui Ka sinjpin mi sinmin.” ⁴⁸ Pe ek nipi wumb ngum, “Enim Jiisas Kraiis embe ele no pingii.” Pe wumb ek ninjing, “Nim sin kin kunum kopur mulnjjii,” ninjing.

11

Piisa Konu Eipi Ek Pot Sipipi Jerusalem Wumb Ngum

¹ Gos nge ek se andim wumb kin, pii gii wumb Jura konu orung orung molk piinjing ni, wumb tilap eipi ei Gos ek piinjing poru ninim ninjing. ²⁻³ Pe Piisa Jerusalem konu tonu pum. Pang kin, ngenj kopus silmin pii gii nilmin wumb, Piisa kin ek dinga ninjing. Nik, eim ek ngunjung. ⁴⁻⁵ Ba Piisa epi tonu om mi nipi ngum. Ek yi nim, “Jopa konu owundu ele muls. Moļu, prei erip moļu, or kumb mi endi enj. Epi ei alap owundu kupu mu si kindpi mani om. Epi ei orung orung kapli pim ni, mani na muls konu om. ⁶ Pe na moļu, epi ei mandil kenj ni mani mei ele, epi ei ni ka wembii ni kei ni epi pei mulnjung. ⁷ Na moļu piinj ni, ek endi yi nim, ‘Piisa, nim epi ombu to ka, no!’ nim. ⁸ Ba na yi ninj, ‘Owundu na mon! Na epi kis moļu epi endi nop nga ka sim nop ena, mon!’ ninj. ⁹ Ei epin ek ei nga tor om. ‘Epi Gos enim epi ei ka salim, ei kis ninenjii!’ ¹⁰ Epi ei kunum tekliki tor om. Pe sikir epi ei pei ei mu ele tonu pum. ¹¹ Pe kunum ele wu tekliki sin mulnjun ngii ele tonu onjung. Sesariya wu endi, wu kei kindang na muls konu onjung. ¹² Pe Gos nge Gui Ka ek nim, ‘Nim wu kei kin ouni pungii,’ nim. ‘Nim noman embin kulerii!’ Pe wu kei kin pii gii wumb angil orung nga endeim na kin pupun Konilliyas ngii konu nirik punjpun. ¹³ Pe wu ei eim ek nipi nim, ‘Eim Gos kindang opu sinim tep enim wumb ei nge kenim mi nipi sin ngum.’ Ei yi nim, ‘Nim Jopa konu pukun wu Saimon moļu nen omba, wu ei embe endi Piisa. ¹⁴ Eim nim ek kombur nipi ngumba. Ek ele nim Gos nim sipi orung sipi, nim ngii endi wumb ei Gos sipi orung simba,’ yi nim. ¹⁵ Na ek nip moļu kin, Gos nge Gui Ka wumb mulnjung konu om. Ei sinim kin ok orum mi yi om. ¹⁶ Na owundu ni eim ek ei nga piind, ‘Jon wu amb no mendpil pendpi ngum. Ba enim Gos nge Gui Ka ele no pendmba.’ ¹⁷ Ok sinim Jiisas Kraiis kin pii gii nemin epi ka wii sinim kin wii ngumba. Gos Gui Ka sin ngurum mi ei nge akip wumb ombu ngonum. Nii

na kapli? Gos andlam owundu ngumbii min?” Piisa ek yi nim. ¹⁸ Piisa ek nim ek ei piik, “En enim ek ei si kindik Gos embe ambil tonu kindik,” enjing. “Yi erangin, Gos wumb tilap eipi noman to ak tum ku, wumb ei noman konj sik mulngii ku.”

Andiok Wumb Gos Ek Piik Mulnjung Wumb Tonu Ok Kongun Enjing

¹⁹ Ok Siipen kolpu pang kin, oġ embin tui owundu endi tonu om. Pe pii gii wu kombur tungu puk konu eipi eipi punjung. Puk, Piniisiya konu ni Saipris konu ni Andiok ni konu ele punjung. Ek nik wumb eipi Gos ek ngunenjing; Jura wumb minj ek nik ngunjung. ²⁰ Ba wu kombur tuk ele mulk, Saipris konu ni Sairiini ni konu ombu puk, Andiok konu puk Griik wumb Jiisas ek ka ni ngunjung ku. ²¹ Gos Owundu nge dinga ele opu seng kin, wumb pei pii gii nik, Gos kin noman to ak tok Gos Owundu kin pii gii ninjing.

²² Jerusalem konu Gos nge tilap ek ei piik wu, Banapas Andiok konu kindangan pum. ²³ Eim opu kenim ni, Gos wumb ombu kaimb sipi piki to mulum. Banapas opu kanpi ka piim. Pe eim Gos ek dinga nipi wumb ngum. Wumb piik kin, Gos Owundu kin kunum kunum mandi ok mulnjung. ²⁴ Banapas ei wu ka, Gos nge Gui Ka eim kin piki to mulum. Enim Gos kin pii gii dinga pim. Pe wumb pei Gos nge tilap ele tuk onjung.

²⁵ Pe Banapas Sol kurpu, Tasas konu ele pum. ²⁶ Pupu, kur kan sipi, Andiok konu ele orung tu wum. Kung ngii endeim Gos nge tilap wumb Andiok konu mulkuġ, Gos ek ka nikil, wumb ngunjunguġ Andiok konu ele Gos nge wumb ele kumna embe, ‘Krisin’ o ninjing.

²⁷ Kunum ele, ekii se piik nilmin wu kombur Jerusalem konu si kindangan Andiok konu mani onjung. ²⁸ Ek ni tor kindilmin wumb mulnjung konu, wu endi tuk mulum wu ei embe Akapas. Wu ei Gos Gui Ka piki tang, orung orung pei kumb kuni owundu simba nim. Ekii se Kliriyas King owundu mulum kunum ele, kumb kuni owundu simba kunum. ²⁹ Yi neng kin, Gos pii gii wumb Andiok konu ele ek nik piik. Jura wumb engnjing noġ eipi moimun ei paki tumun. Gos nge tilap wumb endeim ni yi piinjing. Ku seng kin, kongun ele ku orung paki to kindmin ni piinjing. ³⁰ Ek yi ni pendik, ku ngangin Banapas kin Sol taġ kindangan sipkiġ, peng pim wumb mulnjung konu ngunjunguġ.

12

King Eros Jeims To Kondpu Piisa Kan Ngii Ele Kindim

¹ Kunum ele, wu King Eros tilap ele mulnjung wumb ei topu kan ngopu oġ embin tui erim. ² Pe King Eros Jeims angim Jon tui to kundum. ³ King Eros Jura wumb kenim ni, erim oġ ei ka piinjing. Piyangin, kanpi Piisa kan ngum ku. Erim, kunum ei Jura wumb bres yiis punerang nunjung kunum ele erim. ⁴ Piisa ambil gii nik, kan ngunjung. Piisa kan ngopu, opu wu kapil kapli mulnjung konu kindim. Kindang kin, tep er mulnjung wu kapil kapli mulnjung konu opu wu kapli tep er mulnjung. Wu King Eros eim yi piim, Pasopa kunum ei ekii se Gos wumb Jura wumb Piisa sipi wumb mulngii konu ele kos ermbii ni piim. ⁵ Yi erangin kin, Piisa kan ngii ele mulang kin, opu wu tep er mulnjung. Ba Gos nge tilap ele prei erangin kin, Gos Piisa kan ngii palim ei paki tumba nik prei dinga kind er mulnjung.

Sinim Tep Enim Wumb Ei Piisa Kan Ngii Ele Si Tor Sim

⁶ Wu King Eros ‘Piisa kos ele tumbii,’ nim, kunum ele epinding, opu ond wu taġ engnjunguġ konu ele Piisa eim tuk ele or pim. Piisa simb angil ele kan sen to pendnjing. Pe opu wu taġ kan ngii ondu ele tep er ang mulnjunguġ.

⁷ Gos Owundu sinim tep enim wu ei kindang kin, opu kan ngii nirikring wang kin, konu eni mił topu tilang erim. Pe sinim tep enim wu ei opu, "Piisa, Piisa!" nipi, or pim to konj kindim. Kindpi, ek yi nim, "Nim sikir angkin," kan sen angil to pendnjing ei Gos nge dinga ele wii pilngan to mani pum. ⁸ Pe sinim tep enim wu ei ek nipi Piisa ngum, "Nim kan talkin, su kindkin er!" Neng, Piisa yi erim. Pe sinim tep enim wu ek nipi Piisa ngum, "Nim konduk kindkin, na ond konu wa!" nim. ⁹ Piisa mułum palting ei si kindpi, sinim tep enim wu ei pum konu ekii se pum. Ba Gos sinim tep enim wu ei kindang opu erim ol ei, keimi ni piinerim. Piisa eim yi ni piim, "Na or kumb end," ni piim. ¹⁰ Pe pukuł andlam ele tep mulnjung konu si kindkił pukuł, endi si kindkił. Ekii se, pukuł ain kin ondu dinga ngo pendnjing ni, Gos nge dinga ei eim aki to sim. Ondu ei aki tok konu owundu ele pulmun andlam ondu ele tor pukuł, andlam endi punjnguł. Pe sikir enjel sinim tep enim wu ei Piisa si kindpi am pum.

¹¹ Pe Piisa noman o peng piim. Piisa ek yi nim, "Pe na piind. Gos sinim tep enim wu ei kindang, wu King Eros angil ele na si tor sinim ni piim. Jura wumb na kin epi kis ermin ninjing ei, kanpi eim nge dinga ele na sip tor sinim," ni piim.

¹² Pe ei piipi pendpi, Jon mam Mariya ngii konu ele pum. Jon ei embe endi eipi 'Mak' pa nilmin. Wumb pei kułou to molk prei er mulnjung. ¹³ Piisa opu ngii ondu andaring ele to teki teki ni mułum. Pe kongun amb endi mułum, ambil opu ngii aki tumba nge om. Ambil ei embe Ronda. ¹⁴ Ambil ei opu piim ni Piisa ek tengim. Piisa anda ngii ondu ele engim. Engang piipi, eim ka piipi ngii aki tunarpi; nga sikir orung pum. Pupu kin, wumb kanpi yi nim, "Piisa om, ngii ondu ele molum," pa nim. ¹⁵ Pe wumb ambil ei kanik yi ninjing, "Nim wulu pang nin min?" Ba ambil ei ek dinga kind yi nim, "Keimi, molum," nim. Wumb molk, yi ninjing, "Piisa nge anjel onum ninjing." ¹⁶ Ba Piisa ngii ondu ele piram to mułum. Pe ngii ondu aki to kenjing ni Piisa angpi mułum. Kanik, puku si endnjing. ¹⁷ Piisa eim angil tonu kindpi, "Ek tingnerel!" nim. Piisa eim kan ngii pim, Gos Owundu er tor tu wum mił ei poł topu wumb ngum. Ngopu yi nim, "Enim Jeims kin angim noł yi nei!" a nim. Piisa ek yi ni pendpi, nga anda pupu konu eipi endi ele pum.

¹⁸ Pe ekii se tingang, opu wumb kenjing ni Piisa mulerang opu wumb mund mong kulk Piisa jili pum, nik kurnjung. ¹⁹ Pe wu King Eros Piisa kurum ba kan sinerim. Sinarpi yi nim, "Opu wu tep mulnjung wu, ombu to kundmbii," nim. Neng kin, opu wumb to kundngii enjing. Erik kin, wu King Eros Juriya konu si kind pupu Sisariya konu ele mułum.

Wu King Eros Kułum

²⁰ Wu King Eros eim Taiya wumb kin Sairon konu wumb ei popuł kis piim. Wumb en enim ok, wu King Eros wu num endi mondulum, wu ei embe Balasis kanik yi ninjing. "Nim ek nin sin noman kis ei mani pangli." Sin wu King Eros konu ele, sin wumb pei eim kin kuni si nopun mołmun."

²¹ Wu King Eros eim kunum endi kułou tumun ni pendrim. Kunum ei, eim king elmin epi ei sipi, king mołulum konu ele mołpu ek kinan nipi mułum.

²² "Wumb king nim ek ei piik ek kend tok yi ninjing, ek ei eim wumb gupu ele tor onanim. Gos gupu ele tor onum," ninjing. ²³ Wu King Eros eim Gos mendpił embe ambil tonu kindnerim. Yi erang kin, Gos sinim tep enim wu ei kindang opu King Eros tum. tang kin, King Eros kirim kilanj nang, eim kułum.

²⁴ Ba Gos ek ei dinga tonu opu wumb konu orung orung ele pei pum.

²⁵ Banapas kin Sol tał, kongun ei Jerusalem konu er poru nikil, si kind orung Andiok konu punjungul. Pukul, Jon ni wu ei sinjngil, wu ei embe eipi endi Mak, wu tał kin tep to punjung.

13

Banapas Kin Sol Tel Gos Ek Ele Kongun Erngil Nge Punjungul Wu Sol Kongun Kumna Erim

¹ Andiok konu ele, Gos nge wumb tilap mulnjung konu ele Gos ol ermba, ol ei piik nilmin wu kombur mulnjung. Pe ek embe to ngolmun wu kombur mulnjung ku. Mulnjung kin, wu ombu embe yi: Banapas, Simiyon, embe endi eipi Naisa ni Lusiyas, wu ei Sairiini konu ele wu, Manain ngii endi palmbil wu Eros Terak, angim endi Sol wu ombu Andiok konu ele mulnjung. ² Wumb ombu prei er molk, kuni mowii mulnjung. Molk kin, Gos nge Gui Ka ek yi nim, “Enim Banapas kin Sol tel to tonu kindangin nam kongun wii top ngumbii kongun ei erngil.” ³ Pe kuni mon nik mowii molk, angil tonu kindik prei erik, wu tał Gos kongun ele kindnjing. Pe wu tał kindangin punjungul.

Saipris Konu Wu Tał Gos Ek Ka Ei Ninjngil

⁴ Gos nge Gui Ka ei, wu ombu kindang Selusiya konu ele punjung. Selusiya konu ele wu ombu nol kanu owundu sik Saipris mei konu kembis ele punjung. ⁵ Wu ombu puk, Salamis konu ep nol wer ele tor punjung. Puk, Jura wumb men ngii engim konu Gos ek nik wumb ngunjung; wu endi Jon Mak wu tał paki topu mulum.

⁶ Pe wu tekliki Saipris konu ele punjung. Puk, Pepos konu tor punjung. Pepos konu ele wu endi kum kondpu ol kanim kanim elim. Wu ei yi nim, “Na Jura tilap ek ni tor kindil wu mol,” ba eim ek kend tum. Wu ei embe Bar-jiisas. ⁷ Wu ei gapman owundu kin tep to mulum gapman wu ei, eim embe Serkiyus Polas. Serkiyus Polas eim noman ka peng, Banapas kin Sol tał wii tang okul. “Gos ek nengil piimbii,” pa nim. ⁸ Ba Elimas ni wu ei eim kum kondpu, epi kanim kanim erpi elim wu. Griik wumb ek ele wu ei embe Elimas ninjing. Wu ei eim wu tał to mani kindmbii ni erim. Erpi, wu gapman owundu wu ei noman to kis eramb, Gos kin pii gii ninim ei si kindmba nipi erim. ⁹⁻¹⁰ Ba Sol eim Pol pa ninmin ku, ei Gos Gui Ka noman dinga ngum. Elimas dinga kanpi ek nipi ngum, “Nim Seisen nge kingam, nim ol ka ombu nim er kis mondun. Nim ek kend tołun wu. Nim Gos Owundu ol ka ei er kis mundnji en. Nim ol ei si kindnji nimbil enim? ¹¹ Pe Gos Owundu angil ele nim tang, nim ningil kis mulmba. Pe nim kinarkin, mulun kunum kopur epi ei ba,” nim. Pol ei yi nipi mulang kin, kupu mil epi emii erim endi opu Elimas eim ningil ele pandi tum. Pe Elimas eim pupu, wumb endi eim angil ambilk, andlam andan to sipngii nipi pum. ¹² Wu gapman owundu ol ei kanpi puku sim. Sipi, eim Gos Owundu ek pii gii nim.

Pisiriya Konu Ol Andiok Wu Tał Ombu Kongun Enjngil

¹³ Pol kin kongun ende er mulnjung wumb, Pepos si kindik nol kanu ele puk Perka konu Pampiliya konu owundu ele punjung. Ba Jon eim wumb ombu si kindpi, Jerusalem konu orung pum. ¹⁴ Perka konu si kindik, puk Pisiriya konu owundu Andiok konu tor punjung. Kunum ei, kor kunum tor punjung. Puk kin, Jura wumb Gos ngii ele nirik puk mulnjung. ¹⁵ Gos ngii ele wu owundu ombu Moses lo ek ei gerik, Gos nge ek keimi nilmin wumb ek ei gerik poru nik, Pol kin tep to onjung wumb ei kii sinjing. “Engnan

no! enim onjung. Ek endi pim kin, nengin sin noman ele tang piimin,” pa ninjing.

¹⁶ Pe Pol angpi angil tonu kindpi ek nim, “Enim Esrel wumb kin, wumb tilap eipi Gos kin mund mong kulnjung wumb, enim piingii! ¹⁷ Gos Esrel nge wumb, ok wumb sinim nge kupenjing no!, Eisip konu mulk kunum ei, Gos erang wumb tilap owundu tonu ok. Ekii se Gos nge dinga ele konu ei si kindpi tor tu wum. ¹⁸ Pe ok konu wumb mulngii konu ele ol embin tui endi tonu wang kin, kung ngii 40 kinan mulnjung. Pe ok konu wumb mulngii konu ele Gos kupenjpjin no! paki tum; ba wumb ei Gos ek piinenjing, ei nge wumb ei kung ngii pei mulnjung. ¹⁹ Pe Keinan konu ele, Gos wumb tilap angil orung nga ta! topu eipi kindim. Kindpi, Esrel wumb mei ele mulnjung. Mei ele no mulangin kin, kung ngii 450 kinan no mulnjung.

²⁰⁻²¹ Ekii se Gos Esrel wumb kombur tep erngii nipi mundum. Mundum wu ombu mulangin kin, kunum ele ek ni tor kindilim wu Samuyel mulum. Mulum kunum ele, king mulmba, pa ninjing. Kis kingam Sol, Gos sipi ngum wu ei, Benjamin nge tilap ele, pe Sol king mulang kung ngii 40 kinan mulum. ²² Ba Gos king Sol tor kindpi, king Deipis mundum. Mo!pu, wumb kanpi yi nim, ‘Na Jesii kingam kan sind. Na wu ei noman ngond. Eim na noman piimba mi! kongun ermba,’ pa nim. ²³ Gos eim ok nirim mi! ol ei erim. King Deipis nge tilap ele, Gos eim kingam Jiisas kindim. Sinim sipi orung simba wu ei, Esrel wumb mulnjung konu kindim. ²⁴ Kunum ele Jiisas oneririm kunum ei, Jon wumb no! pendilim, wu Gos ek nipi yi nirim. ‘Enim Esrel wumb, noman ak tok, no! pingii,’ pa nirim. ²⁵ Jon eim kongun poru nimba erang yi nirim, ‘Enim na er piimmin mi! nenj? Enim kui er mulnjung wu ei na mon. Enim na nind ek ei kom se piingii! Wu endi ekii se omba wu ei, na eim simb su kan ei kapli si kindnermbii mon! Eim wu owundu.’

²⁶ “Engnan no! Enim Eiparam nge tilap ele, pe wumb kombur Gos nge ek ele mund mong kulnjung wumb ei, Gos sinim sipi orung simba ei, Gos nge ek sinim kin kindim. ²⁷ Jerusalem wumb ni wu mulnjung wumb ei, wu ei piinenjing. Gos epi nipe ekii se ermba ei, piik nilmin wumb ek ninjing kor kunum ele mon gerilmin ei piinenjing ku. Wumb kis ombu Jiisas sipik kos erik ngunjung. Yi mi! Gos ol ermba ni tor kindilmin wumb ninjing mi! yi enjing. ²⁸ Wu ei mong endi sipi erang tungii ei kapli, ba wumb Pailos kin wii to kundii minj ninjing. ²⁹ Ok Gos ol ermba ei piik nilmin, wu ek pol ek gerak poru ninjing. Ekii se ond peri ele, Jiisas si mani sinjing. Sik, tukpu ele kui tunjung. ³⁰ Ba Gos eim Jiisas tukpu ele er konj sim. ³¹ Wumb Galilii konu si kindik, Jerusalem eim kin ouni punjung wumb ei eim kenjing. Ekii se eim nga orung wang kin, kenjing wumb ei eim nga keningii ku. ³² Pe sin enim kin Gos ek ka ei yi ninim. ‘Ol ei ok Gos eim Jura wumb kupenjpjin kanip ngumbii,’ nirim. ³³ Ei pe Gos eim kingam sinim ngonum. Eim Jiisas nga er konj sim, Gos ek mer mon ok nge Sam 2 pulum mi! ei yi nim, ‘Nim na kangii mendpili. Pe na nim arnim mo!’

³⁴ Eim mer tukpu ele er konj sim; nga tukpu ele orung ba mi! mon. Gos eim ek yi nim, ‘Na enim noman ka ngumbii. Ok na Deipis ngumbii nir, ei enim kapli pii gii ningii.’

³⁵ Sam nga pulum ek endi yi ku nim, ‘Nim kongun wu ka wii nga kulermba.’

³⁶ Sinim piimin! Deipis eim Gos nge noman ele kongun er mo!pu sinim wumb mulnjung konu mei ele tuk mo!pu erim. Ekii se ko!pu pupu eim nge kupenjing no! mulnjung konu ele purpu mani pum. ³⁷ Ba wu ei Jiisas Gos nga er konj sim wu ei purnerim. ³⁸ Engnan no!, enim ei dinga piingii! Sin

Gos ek ka ei enim kin yi ninmin. Gos wu ei Jiisas kin enim oł kis ei kaplı kil ngumba. ³⁹ Moses sinim lo kengip topu ngurum ek ei, sinim oł kis kil ngopu, sinim ka mułngii ninerim mon. Ba wu ei Jiisas eim kin pii gii ninjing wumb ei kanpi oł kis ei kil ngopu, wumb kun ka mułngii nirim. ⁴⁰ Enim oł kun ka erik mułngii! Epi kis ei enim kin onermba; ok Gos ermba oł ei piik ek dinga nilmin wumb yi nik.

⁴¹ ‘Enim wumb ek, buł mong tung, noman kis piik, enim ei epi kis tonu omba. Pe na enim kin kongun endi end. Ek ei, wu endi enim nik ngangin pii gii ninenjing.’ ”

⁴² Banapas kin Pol tel anda pungul enjngil ni, wumb ek yi ninjing. “Nga kor kunum elip okuł, Gos ek ka ei nge nengil,” wumb piimin ninjing.

⁴³ Wumb pei Gos ngii si kindik anda puk punjung. Jura wumb pei ni wumb tilap eipi ei, Gos ek pii gii ninjing ku. Jura wumb men tok elmin oł ei enjing. Pol kin Banapas punjguł konu ekii se punjung. Wu tał ek nikił ngunjunguł, wumb noman to dinga erangil, Gos nge noman ngopu, enim piik mułngii.

⁴⁴ Kor kunum endi mandi erang, wumb konu orung orung wumb pei ok Gos ek piimin ni ok kułou tok mulnjung. ⁴⁵ Ba Jura wumb molk kenjing ni, wumb pei ok kułou tunjung. Tangin kin, ei nge Jura wumb popuł kis sik, Pol ek nim ei to mani kindmin. Pol buł morung ek ambilk mulnjung. ⁴⁶⁻⁴⁷ Pol kin Banapas tel ek dinga nikił yi ninjing. “Keimi, sil Gos ek ei enim kin ok kanpił nimbił. Ba en enim Gos ek pinarik buł ngok. Yi nimin, sin Gos konu ka ele kunum kunum mułmun. Pinalim ninmin ei, enim piingii. Sil pe Gos Owundu yi ninim,

‘Elip wumb tilap eipi endi kin pel!’ pa nim. Gos Owundu sil kin ek yi nim, ‘Elip wumb mułngii konu dup mił tilang erang mułnguł ei nge Gos wumb pei sipi orung simba.’

⁴⁸ Wumb tilap eipi Gos ek ei piik, Gos Owundu kin ka piinjing. Wumb pei en enim ka piik konu ele pupun kunum kunum konj mułmun. Nik, Gos ek pii gii nik mulnjung.

⁴⁹ Gos Owundu ek ei konu orung orung pei pang piinjing. ⁵⁰ Piik kin, Pol Banapas tel Gos ek nikił, wumb ngunjunguł. Amb kombur ni wu owundu ni ok, Gos ek piik mulnjung. Ba Jura wumb ok, wumb tilap eipi kin ek nik, kunj tangin erangin wumb ok Pol kin Banapas tel ek ngunjung. ‘Sin konu ele mulerngii!’ nik, to tor kindnjing. ⁵¹ Wumb yi erangin kin, wu tał wumb keningii nikił, simb su mei ele tami to kindambil piingii. Sin oł kis enjpin ni piingii nikił enjingil. Er pendkił Aikoniyam konu ele punjguł. ⁵² Andiook konu Gos nge tilap ele tuk onjung, wumb ei Gos nge Gui Ka ek sik, ka piik mulnjung.

14

Wu Tał Aikoniyam Konu Gos Kongun Enjngil

¹ Aikoniyam konu wu tał, Pol kin Banapas kin pukuł. Jura men ngii ele nirik punjguł. Pukuł, Gos ek ka ei nikił wumb ngangil. Wumb tilap eipi ni Jura wumb pei pii gii ninjing. ² Ba Jura wumb kombur pii gii ninenjing, wumb ei tilap eipi kan nengin, Gos tilap er kis ermin nik enjing. ³ Banapas kin Pol tel Aikoniyam konu ele kunum kinan mulkuł. Gos Owundu ek nikił, wumb ngokuł mulnjunguł. Owundu wu tał paki dinga tang kin, wu tał jep oł kanim kanim enjngil. Jep oł erangil, Gos wu tał epi noman ka ngum. Ngang kin, wumb kanik Gos ek ei keimi, ni piinjing. ⁴ Wumb konu owundu ele mulnjung wumb ei, sikind eipi puk, wumb kombur puk Jura wumb ek ninjing mił ei piinjing. Wumb kombur puk, Gos nge kongun wu tał Gos ek sinjngil konu ele puk piinjing.

⁵ Ekii se wumb tilap eipi kin Jura wumb kin wu noman pim wumb ok, “Pol kin Banapas tep tumun,” nik onjung. Wumb ombu ok, kom ku sik, “Wu tał to kundmun,” ninjing. ⁶ Wumb ek yi nengin piikił, tungu pukuł konu kembis Lisra kin Derpii tał sim, konu owundu Laikoniya konu orung orung mandi sim. ⁷ Pe wu tał konu ele molkuł, Gos ek ka ei nikił wumb ngokuł mulnjunguł.

Lisra Konu Ele Wu Tał Kongun Er Mulnjunguł

⁸ Lisra konu ele wu endi mułum wu ei, simb tał ouni kis mułang, andlam endmba pinerim. Ok mam kirim tuk multum, eim yi er peng tor orum. Wu ei andlam endmba pinerim. ⁹ Wu ei Pol ek nim mił dinga kanpi mułum. Pe Pol wu ei dinga kenim ni wu ei pii gii pim, ei eim simb ka ermba, ni piim. ¹⁰ Pol ek dinga nipi yi nim, “Nim angkin simb kun kamb!” neng, wu ni sikir angpi pum. ¹¹ Wumb pei Pol erim oł ei kanik, en enim Laikoniya konu ek ei dinga ninjing. “Owundu wumb mił okuł, sinim konu okuł,” ninjing. ¹² Banapas wumb eim embe ‘Sus’ ninjing. Pol ek niłim wu nik, wumb Pol embe ‘Ermes’ ninjing. ¹³ Sus ngii owundu ei konu owundu ele torung ele engim. Sus ngii owundu ele kułmał kałiim wu ei, kung kou pele kombur tuk tu wum. Pe plawa kuk wulu kindnjing ei, sipi konu owundu ele mandi om. Eim kin wumb kin kułmał kałpin wu tał ngumun nik onjung. ¹⁴⁻¹⁵ Gos nge ek se andiłmbił wu tał, Banapas kin Pol teł ek ei piikił oł ei nge er mulnjung. Wu tał kis piikił el ełip konduk to kis enjingił. Erkił, sikir pukuł, wumb punjung konu ele pukuł wii tunjunguł. “Nimbił erang, enim oł ei enmin? Sił wu sinim ngenj ende. Sił Gos ek ka ei nipił enim ngambił oł yi nge si kindik Gos ek ka piik molk Gos konu ka ele pungi. Nipił kongun er onmbuł. ¹⁶ Keimi, ok wumb oł kis er endnjing ei, Gos eim kan wiik tum. ¹⁷ Ba ei koi enerim; wumb kinerngii ni enerim mon. Gos epi pei kanim kanim eririm. Sinim kaninmin, eim epin konu mołpu, sinim kin konu kumb ngopu, sinim erang, epi pei ka tonu onum. Gos sinim kuni ka ngang, sinim noman ka seng, ka piimin.” ¹⁸ Wu tał ek dinga yi nikił, pe wumb el ełip kin kułmał kełngii ełmin wu ei mon nikił enjingił.

Wumb Pol Kom Ku Tunjung

¹⁹ Andiok konu kin Aikoniya konu Jura wumb kombur ok, wumb mulnjung konu kunj tangin, wumb ku sik Pol to kundnjung. To konduk, nga ngundundii sik, konu owundu ele tor sipnjing. Sipik, yi piinjing, kułum ni piinjing. ²⁰ Pe Gos nge tilap ok orung mułangin kin, Pol angpi konu owundu ele tuk pum. Kupiiring Pol kin Banapas teł Derpii konu ele punjunguł.

²¹ Wu tał Gos nge ek ka, ei nengił wumb pei tuk ok Gos nge kongun wumb mulnjung. Ekii se wu tał Lisra konu ni Aikoniya konu ni Andiok konu ele orung punjunguł. ²² Pukuł, Gos nge tilap ele mulnjung wumb ei, Gos ek nikił, wumb ngangił wumb Gos ek pii gii nik mułngii nikił ek dinga ninjingił. Enim pii gii nik mułngii. “Sinim Gos tep er mołum konu tuk bin ei, ok sinim epi embin tui endi sinim kin omba ei ko wupun andpin bin.” ²³ Gos nge tilap mulnjung wumb ei, wu tał pukuł tep wumb mułngii nge to tonu kind mundunjunguł. Pe wu tał kuni nunarkił, prei erkił Gos ngunjunguł, wumb Gos kin pii gii nik mulnjung wumb pei, Gos owundu angii ele kindinjingił.

Andiok Konu Kin Siriya Konu Ele Wu Tał Orung Punjunguł

²⁴ Ekii se wu tał andkił pukuł Pisiriya konu tor pukuł, Pampiliya konu ele tuk punjunguł. ²⁵ Wu tał pukuł mani Perka konu Gos ek ka ninjingił. Nikił, ekii se pukuł Aseliya konu punjunguł. ²⁶ Aseliya konu pukuł, noł sip ele pukuł, Andiok konu tuk punjunguł. Ok konu ele, Gos nge tilap mulnjung

wumb ei, wu tał Gos angil ełe tuk kindnjing. Kindangin, Gos wu tał paki tumba nik ninjing. Wu tał pukuł Gos kongun er pendkił, nga konu ełe orung onjnguł.

²⁷ Andiok konu tor okuł, Gos tilap ei nengil kułou tunjung, eł elip Gos kongun er pangil, Gos paki top erim ek yi ninjingil. Gos wumb tilap eipi noman aki tang, wumb ei Gos ek piik pii gii ninjing. ²⁸ Wu tał Gos tilap wumb ełe tuk onjung wumb kin kunum kinan mulnjunguł.

15

Gos Nge Tilap Ełe Mulnjung Wumb Kułou Owundu Jerusalem Konu Tunjung

¹ Jura konu wumb kombur mani ok Gos nge tilap ełe mulnjung, wumb kanik kengip ek yi ninjing. “Enim Moses lo ek piinarik, ngenj kopsik enenjing kin, Gos enim sipi orung sinermba,” ninjing. ² Wumb ei ok yi nengin, Pol kin Banapas teł, wumb ei kin ek popuł kis sikił. Wumb ei kin wu tał kin ek opu er ninjing. Pe Gos nge tilap ełe mulnjung, wumb ek nik, Pol kin Banapas teł kin wu kombur kin kindangin, Jerusalem konu tonu puk, Gos ek se andik kongun ełmin wumb kin, wumb noman pim wumb kin, ek ei nik, ka ernгии ni punjung.

³ Gos nge tilap wumb, wu ombu kindangin puk, en enim Piniisa konu kin Sameriya konu tuk ełe puk. Gos nge wumb konu tał ełe mulnjung, wumb ei kanik, ek yi nik. Gos wumb tilap eipi erang, noman tuk aki tok, Gos eim ek piimin nik, Gos nge tilap wumb noman ka piik wumb ek ei nik ngunjung.

⁴ Jerusalem konu tor pangin, Gos nge tilap wumb pei ni Jiisas nge kongun wumb ni, wumb peng pim wumb kin ek tengnjing. Pe Pol kin Banapas teł Gos paki tum mił nikił ngunjnguł. ⁵ Lo ek piimin wumb wumb ei, ok yi ninjing. “Ełip wumb nengil, ngenj kopsik, Moses lo ek palilim mił yi ernгии.”

⁶ Yi nengin, Jiisas ek se andilmin wumb nin, wumb noman pim wumb, ek ei nik kun ernгии nge enjing. ⁷ Ek pei nik poru nengin, Piisa angpi ek nipi yi nim. “Engnan noł, enim piinmin ok Gos sinim kongun mok topu, na kongun Gos ek ka ei wumb tilap eipi kin pup ek nip ngamb, wumb pii gii ningii kongun ei Gos na ngum. ⁸ Gos eim wumb pei noman tuk kaninim, ei eim sinim andan topu ngonum. Ei Gos eim ka kanpi sinim andan tum. Gos sinim eim Gui Ka ngum mił yi wumb ngonum. ⁹ Gos sinim kin oł eipi erpi, wumb tilap eipi kin oł erpi yi enanim, mon! Wumb Gos kin pii gii nengin kin, Gos wumb erang ka molmun. ¹⁰ Enim nimbil erang Gos nimba mił piimin nik enmin? Enim oł embin tui ei Gos tilap ełe nimbil erang oł embin tui ngonmun? Ok sinim kupenjpjin noł oł embin tui ei nge ko wunerik, oł ei nge akip sinim ko wunermin ku. Sinim pei kapli enanim. ¹¹ Sinim pii gii nimin, Jiisas Owundu noman ka ngopu, Gos sinim sipi orung simba yi mił ku, wumb ombu orung sinim.”

¹² Piisa ek yi nim, “Sinim kułou tunjpun, ek peng endi pinalim.” Kom sek mulangin, Banapas kin Pol teł ek nengil piinjing. Pe Pol kin Banapas teł ek yi ninjingil, “Wumb tilap eipi mulnjung konu, Gos sił paki tang sił jep oł ełe enjpil.” ¹³ Wu tał ek ni poru nengil, Jeims ek yi nim, “Engnan noł, enim na ek nimbii end, kom se piyei!” ¹⁴ Saimon ek yi nim, ‘Kumna Gos wumb tilap eipi kin om. Opu, eim nge wumb tuk seng kin ok mulnjung.’ ¹⁵ Gos nge ek piik nilmin wumb ek ei ende mił ek yi mił pulnjung. Ek ei nge Deipis nge tilap wumb, ok ninjing. ¹⁶ Owundu yi nim, ‘Ekii se na orung ombii, Deipis ngii mani pum ngii ei nga tekmbii. Eim ngii konu ełe mułum epi, kis mułum ei nga konj ermbii. ¹⁷ Wumb eipi

Gos nam Owundu ni kurngii. Ei wumb pei, wumb tilap eipi nam sip mundunj wumb.' ¹⁸ Kumb ok Gos Owundu eim, ek nipi tor kindpi,' yi nim.

¹⁹⁻²¹ "Sinim piinmin, kumb ok ek ei pepi opu pe yi ku palim. Konu owundu kembis pei orung orung salim konu ei kor kunum Moses lo ek ei ger piik minj mołmun." Jeims ek nga yi nim, "Nimbił erang na noman ele yi palim. Wumb tilap eipi noman ak tok Gos ek ekii sinjing. Ei sinim noman embin piingii ek ninermin. Sinim pipe topun yi nimin, 'Kuni epi gos kend nik kuingii epi ei nunerngii. Amb wam mułang ngunduk enmin oł ei si kindik. Kung min epi nipe endi kan kulk pindangin kułang, nungii ei nunerngii. Kung min epi nipe miyem ei nunerngii ku.'"

Wumb Tilap Eipi Gos Nge Tilap Ele Tuk Ok Gos Ek Piik Mulnjung Konu Pipe Pol Kindnjing

²² Yi nik kun erik, Jiisas ek se andilmin wumb kin, wu owundu ni Gos tilap ele mulnjung wumb pei, kułou tok yi nik. Wu tał kindangin wumb tilap eipi, Gos nge tilap ele tuk ok mulnjung konu punguł nik. Andiok konu Pol kin Banapas teł kin kindangin punjnguł. Pe Juras ei embe endi Basapas, kin Sailas kin kindnjing. Wu tał pukuł, Gos nge tilap wumb mulnjung konu ele kumna punjnguł. Pukuł, tep er mulnjunguł. ²³ Pipe endi kindik yi ninjing, "Sin Jiisas nge ek se andilmin wumb kin men ngii kongun wumb ombu sin enim enginjpin noł mołmun. Sin pipe ei połpun, enim tuk wumb tilap eipi tonu ok, Andiok konu ni Siriya ni Silisiya konu ele mołmun. ²⁴ Sin ek ei piinjpin, sin wu kombur ok ek kanim kanim nik enim noman to wulu mił kindngii, enjing. Wumb ombu ok enim noman tuk to kis enmin ei, sin yi erei ninenjpin mon. ²⁵ Sin noman ende sepin ek ka piipin, Gos ek se andilmin wu kindmin. Wu tał Banapas kin Pol teł sin noman ngołmun wu tał enim kin kindinmin. ²⁶ Wu tał eł elip ngenj ele piinarkił, Jiisas Kraiis Owundu kongun ele embe ambil tonu kind punjnguł. ²⁷ Sin Juras kin Sailas teł kindinmin. Wu tał ek sikil tu wunmbuł, ek ei nengil enim piingii. ²⁸ Gos nge Gui Ka ei sin kin mułang, sin ek ei ninmin. Sin ek eipi endi nipin, enim ngunermin. Enim piinmin, ek ei minj piik mułei! ²⁹ 'Enim kung ni epi eipi endi gos kend nik kuingii epi ei nunerei! Pe kung miyem ni kung kan kulk pindangin kułmba ei nunerei!' yi ninjing. 'Wu eipi embinjing ei ningil enarik, en enim ka mułngii. Pe enim ek ninmin ei piik ka mulnjung kin kapli ermba, enim ka mułeiyo.'"

³⁰ Gos nge tilap wumb, ek se andilmin wu ombu kindangin, Andiok konu ele punjung. Puk, Gos nge tilap wumb mulnjung konu tuk sik pipe ei wumb ngunjung. ³¹ Konu ele Gos nge tilap wumb pipe ei ger kanik piinjing; pipe ei gerik ka piinjing. ³² Juras kin Sailas wu tał eł elip Gos ekii se ermba oł ei piikił, wumb kankil ek ni dinga enjngil. ³³ Wu tał Andiok konu ele kopur kinan mulnjunguł. Pe Gos nge tilap wumb noman ende sek, ka piik, wu tał nga orung kindangin punjnguł. Eł elip kindangin onjnguł, wumb mulnjung konu orung punjnguł. ³⁴ Ba Sailas eim punarpi, Andiok konu ele mułum.

³⁵ Pol kin Banapas teł Andiok konu ele enj mulnjunguł. Pe wu tał wumb eipi kin andkil, Gos ek nikił wumb ngokuł enjngil.

Pol Kin Banapas Teł Eipi Eipi Punjnguł

³⁶ Ekii se kunum kopur o pang, Pol Banapas kanpi yi nim, "Silip orung pupuł, enginjpił noł konu owundu orung mołmun konu ele pupuł kenmbił. Ok silip Gos ek nipił wumb ngunjuł wumb, akip pupuł kenmbił ni wumb ka mołmun min kis mołmun, ei pupuł kenmbił." ³⁷ Banapas, Jon kin eł elip

kin tep to bin ni piim. Jon embe endi Mak. ³⁸ Ba Pol ek yi nim, “Wu ei ok silip Pampiliya konu si kindpi konu eipi pum. Silip kin kongun ele punerim. Pe eim silip kin ouni punermba mon!” ³⁹ Pe wu tał ek opu er ninjingi. Banapas kin Pol tel noman ende punerim. Punerang kin, wu tał konu eipi eipi punjung. Banapas eim Mak ni sipim. Pukul, noł kanu endi ele tonu pukul Saipris konu ele punjung. ⁴⁰ Sailas Pol kin punjung. Pe Gos nge tilap wumb mulnjung konu yi ninjing, “Gos noman ka peng, elip kin tep er mulang pungul,” ninjing. ⁴¹ Pol Sailas kin pukul Siriya, Silisiya konu ele tor pukul, Pol Gos ek dinga nipi Gos tilap mulnjung wumb ngum.

16

Timosii Pol Kin Sailas Kin Tep To Punjung

¹ Pe pupu Derpii kin Lisra konu ele tor pum ku. Konu ele wu endi mulum, wu ei embe Timosii. Wu ei Gos nge tilap ele tuk pupu Gos ek piipi mulum. Wu ei mam Jura amb, Gos ek piilim. Arim Griik wu. ² Gos tilap wumb Lisra konu kin Aikoniyam konu wumb molk, eim elim oł ei ka nik tor kindnjing. Yi ninjing, “Timosii ei wu ka,” ninjing. ³ Pol Timosii kin tep to bił ni piim; pe Pol Timosii sipipi ngenj kopsim. Pol yi ni piim, Jura wumb konu orung ele mołmun nipi yi erim. Nimbił erang Jura wumb oł ei erim, wumb pei piinjing, Timosii arim Griik wu. ⁴ Pe andik puk konu owundu ele andik punjung. Ek ei ok Jiisas nge ek se andiłmin wumb ni wumb peng pim wumb, kulou tok ek yi ninjing. Ek ei nik Gos tilap mulnjung wumb, Jerusalem konu ei ngok yi ninjing, “Enim ek ei minj piik ekii singii,” ninjing. ⁵ Yi nengin kin, wumb Gos tilap wumb pei kin pii gii dinga nik mulnjung. Gos nge tilap ele tuk onjung wumb pei.

Pol Maseroniya Wu Endi Kenim

⁶ Andik konu puk Priisiya konu kin Galasiya konu tuk ele and punjung. Gos nge Gui Ka ek neng kin, “Gos ek ele Eisiya konu ele ninenei!” nim. ⁷ Puk, Misiya konu ele puk, nga Bisiniya konu ele bin ni piik punjung. Ba Jiisas nge Gui Ka andlam ele puneningii mon nim. ⁸ Pe puk Misiya konu tonu ele si kindik Trowas konu tor punjung. ⁹ Epinding Pol pepi or kumb mił er kenim ni Masironiya wu endi mołpu ek dinga yi nim. “Pol, nim ya Maseroniya konu ele okun sin paki tunjii.” ¹⁰ Pol or kumb er kanpi ek yi nim, “Sinim Maseroniya konu bin,” nim. “Gos sinim wii tonum. Sinim pupun, Gos ek ka ei nipi wumb konu ele wumb ngumun.”

Liriya Konu Gos Tilap Ele Tuk Om

¹¹ Na Luk mon ele puls, enim na kin tep to punjung. Yi erang kin, noł sip endi tonu puk, Samoreis konu ele tor punjung. Nga kunum endi puk Niyapolis konu tor punjung. ¹² Pe sin konu ele si kindpin, pupun Pilipai konu ele tor punjung. Pe konu endi ok Rom wumb mulk konu ele, konu owundu embe Maseroniya ele kunum kopur aninga mulnjpun. ¹³ Pe kor kunum, sin konu owundu andlam ele tor punjung. Pupun, noł endi pim konu ele punjpun. Noł owundu ele, konu ka seng, prei ermin ni piinjin. Pe noł wer ele amb kombur mulnjung, amb ombu sin kin tep to ek tang mulnjpun. ¹⁴ Amb endi embe Liriya, amb ei ek ninjpin, Gos ek ei piim. Eim Gos embe ambił tonu kindim; amb ei konu Taiyasaira konu owundu ele amb. Amb ei eim alap ku owundu pulum ei, kongun erpi ku owundu silim. Amb ei Gos paki tang piim, amb ei Pol ek nim mił kom sipi piim. ¹⁵ Amb ei ni wumb eim ngii ende wumb pei noł pinjing. Amb ei noł pepi, sin kanpi ek

yi nim. “Enim na Gos kin pii gii dinga nind ni piinjing, na ngii konu ongii,” pa nim. Eim ek dinga nipi yi neng kin, sin eim ek piipin punjpun.

Pol Kin Sailas Tel Pilipai Konu Kan Ngii Pinjingi

¹⁶ Kunum endi sin prei elmin konu ele punjpun. Pe wii kongun ambil endi sin andlam ele om kan sinjpin. Ambil gui kis palilim, ambil ei epi ekii se omba ol ei piipi nilim. Yi erang kin, wu amb ei tep elmin wumb ei ku pei silmin. ¹⁷ Ambil ei sin kin andpi mulum. Moļu, wii topu ek dinga nipi yi nim, “Wu ombu Gos kongun mendpil enmin. Gos owundu ek ei nik, sinim Gos kin orung simba nge onmun.” ¹⁸ Kunum kunum ambil ei ek yi minj nipi endang, Pol eim piipi ten enim. Pe ek dinga nipi yi nim, “Gui kis, nim ambil ei si kindkin pui! Jiisas Kraiss nge embe dinga ele, na ek nind.” Yi neng kin, gui kis ni ambil sikir si kindpi am pum. ¹⁹ Ambil tep elmin wumb ombu ku sik elmin, ol ei am pang kanik Pol kin Sailas tel ambil gii nik. Sipik, wu num kombur mulnjung konu kulou tu wunjung. ²⁰ Wu tał sipik, kos piilmin Rom wumb mulum konu yi ninjing, “Wu tał Jura konu ele wu, sinim wumb noman er kis ermbil,” ninjing. ²¹ “Pe wu tał sinim Rom wumb mon, ei piipin sinim elmin ol ei piinarkin enmbil,” pa ninjing. ²² Wumb wu tał kin ek ngok nengin, kos piilmin wumb enim ek yi ninjing, “Wu tał konduk gulk kindik kepil tei!” ninjing. ²³ Pe wu tał kepil tok tok sipnjing. Sipik, kan ngii ele kindnjing. Wumb puk, kan ngii tep elmin wu kanik ninjing, “Nim wu tał tep dinga er mulei!” ninjing. ²⁴ Kan ngii ele tep elim wu, ek ei piipi wu tał sipi kan ngii tukrung ele pendim. Pe wu tał simb eipi eipi sipi ond tundii ele tuk kind to gii ni to pendim.

²⁵ Pol kin Sailas tel mulnjungul, epin tuk mii memb prei erkil Gos kin golang nikil enjingil. Kan ngii wumb kombur wu tał ninjingil ei piik mulnjung. ²⁶ Pe sikir konu kopu mił owundu endi tum. Topu, kan ngii ondu tumunj, ond ei to tor kindim. Pe kan ngii ondu aki topu wii sim. Seng kin, kan sen wumb kan wumb to pendnjing, kan sen ni wii pilngan topu sim. ²⁷ Kan ngii tep wu ei kenim ni kan ngii ondu ombu pei ak topu wii sim. Kanpi, yi ni piim, “Kan wumb pei tor punjung,” ni piipi eim tu kepil sipi, eim to kundmbii ni erim. ²⁸ Ba Pol kanpi wii dinga topu yi nim, “Nim yi enerii! Sin kan wumb pei ya mołmun,” pa nim. ²⁹ Kan ngii tep elim wu ei wii topu, tilang er nipi sikir nirik om. Wu ei eim mund mong kulpu, Pol kin Sailas tel mulnjungul konu simb ele mani pupu mulum. ³⁰ Tep wu ni wu tał sipi anda sipi yi nim, “Elip wu owundu, na nimbil ol eramb Gos nga na sipi orung sipi paki tumba?” ³¹ Pe Pol kin Sailas tel yi ninjingil, “Nim Jiisas Owundu pii gii nin kin Gos nim sipi orung seng, eim kin mulnjii. Nim amb kangil ni yi ku mulngii.” ³² Pe Pol kin Sailas tel Gos ek ka nikil, wu ei ngii ende pinjing wumb, Gos ek nikil ngunjngul. ³³ Pe kunum ele mendpil, kan ngii tep elim wu ni wu tał sipipi kepil mundunjungul konu noł kindpi er ka erim. Erpi, kingan ambilam noł, Gos ek piik noł pek enjing. ³⁴ Wu ni wu tał sipipi, eim ngii konu sipipi kuni ngopu yi erim. Eim ka ka piipi, eim ngii ende wumb Gos kin pii gii nik kulnjung.

³⁵ Ekii se tingang, kos piilmin Rom wumb tep wumb kombur kindangin onjung. Ok yi ninjing, “Wu tał kan ngii si kindan pangil,” pa ninjing. ³⁶ Pe kan ngii tep mołulum wu ei ek ei piipi Pol nimba nge om. Opu yi nim, “Kos piilmin Rom wumb ninmin, ‘Elip pe!’ ninjing,” pa nim. Yi nim, “Elip noman ka seng pe,” nim. ³⁷ Ba Pol ek nipi tep wu ombu ngum, “Sił Rom wu, ba kos piilmin Rom wu ombu sił kin kos pii kun enanmin. Mon! Sił wumb kumb ningil ele kepil tok yi enjing. Tok kin sipik, kan ngii ele kindnjing. Pe akip sił kos piik ka enarik, koi erik sił kindngii enmin min? Mon mendpil! En

enim ok sił sik tor sipngii.”³⁸ Pe kan wumb tep elmin wumb puk, kos piilmin Rom wumb mulnjung konu puk ninjing. Kos piilmin Rom wumb, wu tał ek ei piik mond mong kulnjung. Nimbił erang wu tał ei Rom wu ku.³⁹ Pe puk kaimb sik, wu tał sik tor tu wunjung. Ok wu tał kanik yi ninjing, “Elił ya konu ele mulnngił, tor pukuł pe!” ninjing.⁴⁰ Yi nengin kin, wu tał ngii si kindkił kin, tor pukuł Liriya ngii konu punjnguł. Pukuł kin, Gos tiłap wumb mulnjung kankił, Gos ek nik ngangił wumb piyangin kin, konu owundu bił ni punjnguł.

17

Teslonaika Wumb Pol Kin Sailas Tumun Ninjing

¹ Pol kin Sailas teł andkił pukuł, Ampipolis konu tor punjnguł. Konu ele si kindkił pukuł, Apoloniya konu ele tor punjnguł. Konu ele nga si kindkił, pukuł Teslonaika konu tor punjnguł. Jura wumb men ngii konu ele engim.

² Pol eim ok elim oł ei nga erim. Pol pupu wumb men ngii ele nirik pum. Kor kunum tekliki ele enj mołpu kin, Gos ek ei andan topu wumb ngopu mułum.³ Gos nge ek pule nipi wumb ngopu mułum. Gos nge Kraiss wu endi mundum wu ei kindang om ek ei, nipi ngum ku.⁴ Pe wumb kombur Pol kin Sailas teł, ek piik pii gii ninjing. Griik wumb kombur Gos ek ei piik elmin ku. Pe wumb tiłap owundu wu tał ek piik ekii siłmin ku. Pe wu num embilenjing ombu yi ku wu tał ek piinjing ku.

⁵ Ba Jura wumb wu tał kin kis piinjing. Yi erangin kin, wumb epi sinerim wumb ok, wumb mulnjung konu ele tuk molk punjung. Wumb ombu konu ele tuk puk, epi kis er mundnjung. Wumb ok Jeison ngii konu si pok erik, wu tał si tor sipipin wumb ngumun nik sipnjing.⁶ Ba Pol kin Sailas teł sinenjing. Sinarik kin, Jeison kin Gos nge tiłap mulnjung wumb ambiił gii ni sipnjing. Sipik, gapman mułum konu ele sipnjing. Sipik, gapman wu kanik yi ninjing, “Wumb ombu konu orung orung pei oł kis enmin,” pa ninjing. “Wumb ombu pe ya molmun ei,” pa ninjing.⁷ “Pe Jeison wumb ombu sipi eim ngii konu sipim. Wumb pei en enim wu king owundu ek niłim, ek ei piinałmin. King endi mułum ei, eim embe Jiisas. Wumb en enim yi niłmin,” pa ninjing.⁸ Wumb konu ele wumb ni gapman wumb ek ei piik noman embin kulnjung.⁹ Yi piik, Jeison ku sik, eim kin wumb epi kombur ku sinjing ku. Sik poru ni kindangin kin punjung.

Pol Kin Sailas Teł Beriya Konu Kongun Enjngił

¹⁰ Kunum ele epinding, Gos nge tiłap wumb Pol kin Sailas teł Beriya konu ele kindnjing. Pol kin Sailas tep pukuł Beriya konu ele tor punjnguł. Pukuł kin, Jura wumb men ngii engim konu nirik punjnguł.¹¹ Jura wumb Derpii konu mulnjung ei, Gos ek kunum kunum piik mulnjung. Ba Teslonaika konu Jura wumb mulnjung ei, Gos ek kopur piik kun erik mulnjung. Wumb ombu Gos ek piik ka piik mulnjung. Kunum kunum Gos ek gerik kanik, wu tał ei keimi ninmbił min, ni ger piik minj mulnjung.¹² Wumb pei pii gii ninjing. Griik wumb num pei pii gii ninjing ku. Wu amb pei pii gii ninjing.¹³ Ekii se Jura wumb kombur Teslonaika konu piinjing, ni Pol Beriya konu opu Gos ek ka nipi wumb ngopu mułum ninjing. Yi nengin piik, konu ele punjung. Puk kin, wumb konu ele wumb noman to wulu kindik ek kend tok ngok enjing.¹⁴ Yi erangin kin, wumb Gos tiłap wumb molk, Pol mani ep noł wer ele kindangin pum. Ba Sailas kin Timosii teł Beriya konu mulnjunguł.¹⁵ Wumb Pol sipik andlam ele tu wunjung wumb ombu Pol sipik Asenj konu sipnjing. Sipi kindik kin, erung omun ni erangin kin, Pol ek nipi kindim. Ek nipi kindpi Sailas kin Timosii kin, ‘Elił sikir we!’ nim.

Asenj Konu Pol Ek Ni Tor Kindim

¹⁶ Pol Asenj konu wu taŋ onguŋ nipi kui er muŋpu kin, kenim ni konu eŋe wumb ek kend gos mendpiŋ konu eŋe piki topu muŋum. Muŋangin kin, eim noman embin to piim. ¹⁷ Wumb yi nge muŋangin kanpi pupu Jura wumb men ngii eŋe pupu, wumb Gos ek niŋmin wumb kin ek nipi muŋum. Kunum kunum pupu wumb kulou tangin konu andpi, men ngii konu wumb kanpi nipi yi erim. ¹⁸ Pe wumb ek mon wumb Epikuriyan wumb kin Soik wumb kin ek orung eim kin ek ngok ninjing. Wumb kombur molk yi ninjing, “Wu ei ek owuŋ owuŋ nipi endim, wu ei nimbiŋ erang ek ei ninim ninjing?” Pe wumb kopur molk yi ninjing, “Eim gos konu eipi endi muŋang nipi onum,” ninjing. Pol eim Jiisas nge ek ka nipi, Jiisas konj angpi nga orung pum, ek ei nipi wumb ngum. ¹⁹ Pe wumb Pol sik sipik, Ariyopakas konu kaunsil muŋum konu sipnjing. “Wu ei ek konj endi nim, ek ei neng sin piimin,” ninjing. ²⁰ “Sin nim ek ei piimin. Ei ek eipi miŋ endi palim. Ek ei pule er palim miŋ ei sin piimin,” ninjing. ²¹ Asenj konu wumb kin konu eipi wumb ok Asenj konu eŋe moŋmun wumb ei, oŋ eipi endi enaŋmin mon. Ba ek konj ningii min, ek poŋ konj minj piik nik eŋmin.

²² Yi nengin kin, Pol Ariyopakas konu kaunsil muŋum konu tuk muŋpu ek yi nim. “Enim Asenj wumb, na enim kand ei Griik enim men ngii eŋe puk oŋ eŋmin oŋ ei dinga peng eŋmin palim. ²³ Ok na enim konu ombu andip, Griik enim men ngii ek nik enmin ei kanip endinj. Enim kulmaŋ kelngii konu endi er ka er sek mon yi puŋmun. Ku mon endi polk pendik yi niŋmin. ‘Gos endi sin pii poŋ tunanmin. Ba wii embe sipin kulmaŋ kaŋmin ninjing. Ok enim gos kinarik wii noman je piik yi eŋmin. ²⁴ Akip na Gos epi pei eririm. Epi mei eŋe epi kanim kanim eririm. Gos ei Gos Owundu ei, epin ni mani mei konu pei tep er moŋum. Pe Gos eim wumb angii kin, Gos ngii tekinmin ei nirik mulaŋim. ²⁵ Gos eim epi sinerang wumb endi epi sipi Gos ngunalim mon. Gos eim mendpiŋ, eim epi kanim kanim er pendpi, sinim wumb tep erpi, noman konj ngopu muŋang kin, sinim oŋ yi er moŋmun. ²⁶ Wumb kupenjpin endeim mendpiŋ nge eŋe, opu opu pe sinim wumb pei moŋmun. Wumb erang konu orung orung pei moŋmun; Gos eim wumb kunum eŋe ei konu muŋngii nipi er sirim. ²⁷ Wumb kuruk ok kan singii, Gos nipi piim. Wumb endi Gos kan simbiŋ nipi piimba, wu ei piipi er muŋpu kaninim. Gos konu turii molaŋim; ya sinim wumb pei endeim endeim ni tep er moŋum,” pa nim. ²⁸ “ ‘Gos eim kin sinim noman konj ngoŋum. Ngang kin, sinim andpin moŋpun enmin.’ Ei yi miŋ ku enim nga wumb noman piŋmin wumb kombur ei yi miŋ polk pendnjing. ²⁹ ‘Sinim Gos kingam noŋ moŋmun.’ Yi miŋ Gos kingam noŋ moŋamin kin, pe sinim noman yi piernermin, Gos wu angii eŋe ku ni ond ni endi er kindang, Gos miŋ endi moŋum ni piernermin, mon! ³⁰ Ok wumb pii poŋ tunarik mulnjung kunum ei, Gos eim wumb epi pei yi erangin ei, ek ninaninim. Ba pe Gos wumb pei kanip nip, konu orung orung wumb noman ak tok nam kin wei!” pa ninim. ³¹ “Gos eim kunum endi nipi mondpu, kunum eŋe wumb oŋ kis min ka enmin ei kanip, kun er muŋmbii,” pa nim. “Gos eim wu endi Jiisas to tonu kindim, wu ei gupu ek nimba, ek ei piimin. Wu ei eim tukpu si kindpi, tonu opu konj moŋum. Muŋang kin, yi miŋ Gos wumb pei andan topu, eim ek niŋim ei keimi niŋim.”

³² Piik tukpu eŋe pepi nga konj angpi tonu omba ninim, ek ei wumb kombur yi ninjing, “Nim ek ei nga nen piimin,” ninjing. ³³ Yi nengin kin, Pol wumb ombu si kindpi pum. ³⁴ Ba wumb kombur Pol nim ek pii gii ninjing. Wu endi embe Daiyonisiyas, eim Ariyopakas konu eŋe, kaunsil wu endi, amb endi embe Damaris. Pe wumb eipi pii gii ninjing ku.

18

Pol Korin Konu Kongun Erim

¹ Ekii se Pol Aseñj konu si kindpi, Korin konu pum. ² Pol pupu Jura wu endi kan sim wu ei, embe Akuila. Eim ngii konu embe Ponsus. Eim ambim embe Pisila. Pe Esalii mei owundu molku onjngu. Nimbil erang, King Klorigas Jura wumb pei kanpi nim, “Enim Jura wumb Rom konu owundu si kindik pengii,” pa nim. Pe Pol wu amb tañ muljungul konu pum. ³ Eim kin wu amb tañ kongun ende elmin. Pol eim wu amb tañ kin mułum. Molk kin, kongun er mulnjung. Molk kin, alap ngii ei nge kongun er mulnjung. ⁴ Kor kunum kunum Pol eim Jura wumb men ngii ele pupu ek nipi tep to mułum. Pol Gos ek ka ei dinga nemb, Jura wumb kin Griik wumb Gos kin pii gii peng mułngii ni piim.

⁵ Ba kunum ekii se, Sailas kin Timosii tel Maseroniya konu si kindkil mani punjngu. Kunum ele Pol Gos ek ei kunum kunum wumb kanpi nipi minj endim. Jura wumb kanpi ek dinga nipi yi nim, “Jiisas ei Kraiss mendpil, Gos wu endi kindang om,” pa nim. ⁶ Ba Pol nim ek ei piinarik, Pol buñ morung ek embilnjing. Yi nengin kin, Pol eim konduk ele kulman mułum ei, sik sik topu kindim. Pol ek yi nim, “En enim oñ kis erik mulnjung kin, en enim dup konu ele pengii. Na ek endi pinalim. Akip na pup wumb tilap eipi endi kin bii,” pa nim. ⁷ Pol men ngii ei si kindpi, wu endi ngii konu pum. Wu ei embe Taisas. Wu ei eim Gos kin pii gii peng mułum wu. Eim Jura wumb men ngii engim konu eim ngii konu mandi engim. ⁸ Jura wumb men ngii tep er mułum wu ei, embe Krispas. Wu ei eim ambim kingam noñ pei Gos Owundu kin pii gii ninjing. Pe Korin wumb pei Pol ek nim ek ei piik, ekii sik, pii gii nik, noñ pek enjing.

⁹ Kunum endi emii peng kin, Pol or kumb miñ er kenim ni Gos Owundu ek yi nim, “Nim mund mong kulerii! Gos ek ni tor kindnjii; nim gupu mum tunerii mon!” nim. ¹⁰ “Na Gos nim kin moñ, wumb endi nim topu enermba mon! Nam wumb konu ele tuk pei mołmun,” pa nim. ¹¹ Pol Korin konu ele mołpu, kung ngii endeim mołpu, oi angil orung nga endeim pei mułum. Mołpu kin, Gos ek nipi wumb ngopu mułum.

¹² Ba ekii se Rom gapman wu Galiyo Akaiya konu ele, wu owundu mułum. Kunum ele, Jura wumb en enim Pol kin opu orung enjing. Pe Pol kos ele tonu tu wuk yi ninjing. ¹³ Wu ei wumb ek nipi ngonum, “Gos embe ambilk tonu kindngii yi miñ yi erei!” nim. Ek ei nipi ek lo pañim miñ kun er ninanin mon, ninjing. ¹⁴ Pol eim ek nimba erang kin, Galiyo ek nipi Jura wumb ngum, “Enim Jura wumb, wu ei ek kis endi nipi, lo ek endi kis erpi erim. Na enim ningii ek ei piimbii,” pa nim. ¹⁵ “En enim ok na kanik ek endi ningii min, enim lo min embe kombur ningii ei na piinermbii mon. En enim nik kun erngii. Na ek ei kos piinermbii!” pa nim. ¹⁶ Yi nipi kin, wumb kos ngii ele to anda kindim. ¹⁷ Pe wu num endi Jura wumb men ngii tep er mułum wu ni ambil gii ninjing. Wu ei embe Sosreniis kos ngii konu ele kepil tunjung. Ba gapman wu Galiyo oñ ei enjing ei noman to piinerm.

Pol Andiok Kin Siriya Konu Ele Si Kind Orung Pum

¹⁸ Pol pupu konu ele, kopur kinan mułum. Moñ kin, pendpi Gos tilap wumb mulei nipi, noñ sip endi tonu pupu si kindpi pum. Pang sip, ei pupu konu endi Siriya ni konu ele bii ni pum. Pisila kin Akuila eim kin tep to punjung. Puk, Senkriya konu ele, Pol eim peng pek tum. Nimbil erang eim ek dinga nipi tonu kindim. ¹⁹ Pe puk Epesas konu ele tor punjung. Pol wu amb tañ konu ele si kindpi, Pol eim pupu Jura wumb men ngii engim konu nirik pupu, wumb kin ek tangpi mułum. ²⁰ Wumb Pol kanik yi ninjing,

“Kunum kopur sin kin mulnjii!” ninjing, ba Pol wumb ninjing ek ei piinerim mon! ²¹ Pol eim orung ba pendpi yi nim, “Gos noman ele na orung pui nim kin, nga orung ombii,” nim. Gos tilap wumb angil sipi, “Mulei!” nipi pum. Nol sip ele tonu pupu Epesas konu si kindpi pum.

²² Nol sip pupu Sisariya konu tor pang kin, Pol Jerusalem konu Gos nge tilap mulnjung wumb ei, kanpi mulei nipi pendpi, Andiok konu mani pum.

²³ Andiok konu ele Pol kunum kinan mulum. Mołpu, nga si kindpi pum. Pupu kin, Galesiya konu kin Perkiya konu tuk andpi, Gos nge tilap mulnjung wumb ei kanpi ek nipi, dinga erpi endim.

²⁴ Jura wu endi eim Aleksandriya konu ele wu eim opu Epesas konu mulum. Wu ei embe Apolos. Wu ei ek ka nipi Gos ek ei piipi nipi elim.

²⁵ Wumb kombur eim ok Gos Owundu ek ei nik ngolmun. Wu ei eim noman ka ele dinga pim. Wu ei wumb kanpi, Gos ek ka nipi wumb ngopu yi nilim. Jiisas elim ol ni epi ei nga nipi kun er ngolum. Ba wu ei Jon wu wumb nol pendpi ngolum, ek ei mendpil piilim. ²⁶ Wu ei eim pupu, Jura men ngii sim konu ele tuk pupu Gos ek nipi Jura wumb ngum. Gos ek palim mił kun Pisila kin Akuila tel wu ei ek dinga nikił ngunjungul. Ekii se wu Apolos noman ka dinga kindpi mulum. ²⁷ Ekii se wu Apolos Akaiya konu ele tor pum. Epesas konu wumb Gos nge tilap ele mulnjung wumb, ombu pipe polk Akaiya konu Gos tilap mulnjung konu kindik, Apolos eim singii nge ninjing. Wu Apolos Akaiya konu ele tor wang kin, wumb Gos noman ngang mulnjung konu pupu, wumb ombu Gos ek ka ei nipi ngopu, eim wumb tilap ei paki ka topu mulum. ²⁸ Pe eim kongun dinga erpi, Jura wumb ek kanim kanim nik ei to mani kindpi, “Gos ek andan kun ka topu wu amb ngumbii,” nim. “Gos nge ek ele wumb andan ka tum. Topu, Jiisas eim Kraiss wu endi Gos kindang om,” pa nim.

19

Pol Epesas Konu Kongun Erim

¹ Apolos Korin konu mulum kunum ele, Pol Andiok konu mołpu, Epesas konu ele om. Epesas konu ele opu, Jiisas nge er se andilmin wumb mulnjung kenim. ² Pol opu wumb kii sim, “Ok enim pii gii ninjing kunum ei, enim Gos Gui Ka sinjing min?” Pe wumb ek yi ninjing, “Mon! Gos Gui Ka mołum min? Sin ok ek ei piinenjpin,” ninjing. ³ Pol ek yi nim, “Enim nol nipe nol pinjing?” Wumb ek yi ninjing, “Jon wumb nol pendpi ngolum wu ei ek yi mił nirim, ele nge sin nol pinjing.” ⁴ Pe Pol ek yi nim, “Ok Jon wumb nol pendilim wu ek yi mił nirim, “Enim wumb noman ak tangin kin, nol pendim. Pe enim eim om konu ekii se omba wu ei pii gii ningii. Omba wu ei embe Jiisas.” ⁵ Wumb ek ei piik kin, Jiisas owundu embe ele nol pinjing. ⁶ Pol eim angil tonu kindang kin, Gos Gui Ka wumb kin om. Pe wumb en enim ek eipi eipi nik, Gos ol ekii se ermba ol ei, wumb piik nilmin mił yi nik mulnjung. ⁷ Pe wu mulnjung wumb ei engki nga tał, mił mulnjung.

⁸ Pol Jura wumb men ngii engim konu tuk pupu, Gos ek ka nipi wumb ngum. Pol eim kunum tekliki konu ele mołpu, Gos ek ka nipi wumb ngum. Pol eim Gos ek nipi, Gos tep er mołum konu ele, ek ei nipi wumb ngum. ⁹ Ba wumb kombur en enim noman dinga peng, noman ak tunarik molk kin, Gos ek pii gii ninarik, wumb kanik ek kis nik, Gos Owundu ek ei pii kun enenjing. Yi erangin kin, Pol Gos nge wumb sipi sipim, wu Tiranass ei nge konu men ngii mił ele, Pol wumb sipim, wumb Gos ek ka ei kunum kunum nipi ngum. ¹⁰ Yi erpi mołang kin, kung ngii tał o pum. Pe Eisiya mei konu owundu ni, Jura wumb ni Griik wumb ni wumb pei ok Pol ek nim ek ei piinjing.

¹¹ Pol angil ele Gos nge jep ol dinga wii mendpil pei erim. ¹² Wumb ok, Pol mułum konu alap ni epi tu wuk Pol ngenj ele minjin tok sipik, wumb gui kis pim wumb ni ening pim wumb ei embilangin kin, gui kis ni ening pim wumb pei erpi ka erpi ngum. ¹³ Jura wumb kombur puk andik, wumb gui kis mułum konu puk kunji erik to tor kindik enjing, wumb kombur Jiisas Owundu nik embe ei nge nik elmin. “Pol, Jiisas ek nilim wu embe ele nilim, ek na nip enim ngond,” yi mił nilmin. ¹⁴ Jura wu Gos kin kulmał kalilim wu ei, kingam noł angil orung nga tał wu ei embe Skiipa. Wu ombu kongun ei nge elmin. ¹⁵ Ba wu endi gui kis tuk mułang kin, eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Jiisas eim na piinim, Pol eim na piinim ku. Enim ei nii? Na pii pol tunand,” pa nim. ¹⁶ Pe wu ei gui kis pim wu, ni puku sipi wumb ombu topu topu se endim. Topu, wu ombu kepil topu, wumb ngenj er kis mondpu, konduk ni to piltan to er kis erim. Erang kin, wumb ei ngii ele si kindik ngenj wii punjung. ¹⁷ Ekii se Jura wumb kin Griik wumb kin Epesas konu mulnjung wumb ei, piik mund mong kis kulk mulnjung. Molk kin, Jiisas Owundu nge embe ambil tonu kindik mulnjung. ¹⁸ Wumb pei pii gii pim wumb, kum erik, ol ok nge ol kanim kanim enjing, wumb ei en enim ok nik tor kindik enjing. ¹⁹ Wumb pei kum konduk ol kanim kanim elmin, mon ei tu wuk wumb mulnjung konu dup kalk enjing. Pe wumb en enim mon ei ku ngok elmin ei ku yi mił 50,000 mił pei. ²⁰ Ol ei nge Gos Owundu nge embe opu dinga pum. Pe Gos ek dinga mendpil pupu tonu pum.

Epesas Wumb Pol Kin Ek Kis Nik Wii Tunjung

²¹ Ekii se, Pol Gos nge Gui Ka je Pol ek nipi pendim. Pendpi kin, Pol Maseroniya konu ele andpi pupu kin, Griik konu ele pupu Jerusalem konu ele bii ni piim. Pe Pol ek yi nim, “Konu ele pup kin, nga Rom konu ele orung bii ku,” nim. ²² Pol eim paki tołmbu wu tał, embe Timosii kin, Erasus tel, Maseroniya konu ele, kindang punjung. Pol eim Eisiya konu ele kunum kopur mułum. ²³ Kunum ele, wumb kombur Gos nge tilap wumb ei, ek kanim kanim nik, wii tok, ek owuł owuł ninjing. ²⁴ Konu ele, wu endi mułum wu ei, eim embe Demisriyas, wu ei, kom ku epi kongun ele epi kanim kanim elim. Wu ei, eim epi kombur kom ku epi ombu erpi, Aremiyas kend gos ngii ele nirik kind mundulum wu ei, ol yi nge elmin wumb ei, ku pei silmin. ²⁵ Pe wu ei, eim kongun wu ombu wii topu kin, wu kongun wii elmin wu ombu wangin kin, kulou tok, Demisriyas ek nipi wumb ngum. “Wu kei sinim kongun ka ei erpin kin, ku pei wang sipin enmin. ²⁶ Wu ei, Pol wumb pei ek neng kin, wumb eim ek nilim ek ei, Epesas konu ele mendpil enerim. Enim piik kanik enmin konu orung orung ni, Epesas konu ele pei andpi, yi nim, ‘Sinim gos angil ele enmin ei gos mendpil mon?’ ²⁷ Pol ek ei je erpi kin, sinim kongun ei to mani kindimba. Yi nge mon. Pol ek ei erpi, sinim noman ele tang kin, sinim gos amb Aremiyas ngii owundu ei, ni piinerim. Kumb ok, Eisiya ni konu ele orung orung pei, gos amb Aremiyas ei kin, embe ambil tonu kindilmin. Ba Pol ek ei erpi, gos amb Aremiyas embe to mani kindnim.”

²⁸ Wumb ek ei piik kin, wii dinga tok yi ninjing, “Sinim Epesas konu ele gos Aremiyas embe, am ei tonu kin ba!” ninjing. ²⁹ Pe wumb en enim wumb pei wii tok puk konu owundu ele tor pangin kin, wumb pei wii tok punjung. Puk kin, wumb kulou tołmun konu ele kulou tunjung. Wumb puk kin, wu Geiyas kin Arisakas pol, ouni sik, ngii owundu ambil gii nik, tor sik punjung. Maseroniya wu tał Pol kin tep to andilmin. ³⁰ Pol eim wumb punmun konu bii ni erim; ba Gos nge tilap ele tuk punjung wumb ei, ambil gii ninjing. ³¹ Eisiya gapman owundu pei, Pol kin wu puł mił mołangin kin, ek ni Pol kin kindim. Nik kin, yi ninjing, “Pol wumb kulou tonmun konu ele nim tor

punerii!” nik yi ninjing. ³² Wumb tilap owundu ei, wumb noman eipi eipi peng mołmun. Wumb kombur ek endi nik nengin kin, wumb kombur wii eipi tok enmin. Pe wumb pei kulou tok ninmin, ek piinarik, wii ok kulou tonmun. ³³ Pe Jura wumb kombur wu Aleksander ekii se kindangin pupu kin, tuk ele angpi, angil tonu kindpi, wumb ninjing ek ei, ni orung kindmbii ni erim. ³⁴ Ba wu Aleksander ei, wumb wu ei Jura wu ni piik, gupu endi kindik, yi ninjing, “Sin Epesas konu ele gos Aremyas ei, eim embe ambil tonu kindmin,” ninjing. Nik kin, wu dinga to er mułangin konu eni tał o pum.

³⁵ Ekii se Epesas konu ele mon kongun elim wu ei, eim wu amb kin ek tingnerei mon! Nipi, ek dinga nipi, yi nim, “Enim Epesas wumb, wumb nii endi Epesas konu ele owundu seng gos kend Aremyas men ngii owundu ele Epesas konu ele tep elim ei wumb endi pinałim min? Pe nga tonu epin konu ele Gos nge kom ku mowii nilmin mani om min? ³⁶ Wu endi ek nipi, orung kindmba ei, kaplı en enim wiik to mulnjung. Enim nge epi endi sikir ermin ningii ei, enerngii,” pa nim. ³⁷ “Enim wu tał enim tu wunjung; ba wu tał enim gos kend amb Aremyas ngii owundu ele, epi waning enenjingil. Pe wu tał enim gos kend amb ei, endi ek buł morung ninenjingil mon. ³⁸ Pe wu Dimiisriyas eim kongun wumb kin, enim wu endi, ek kis nipi ermbe ei, kos piingii ningii ele kunum sałim. Pe gapman owundu ombu mołmun ei, ek ei piik kin, kos er kun erngii,” pa nim. ³⁹ “Enim ek endi ningii pimbe ei, en enim kulou tołmun konu ele ni kun erngii. ⁴⁰ Pe sinim kaplı kos silmin. Pe kunum ele, sinim mong sinmin; ba ek pule endi pinałim.” ⁴¹ Nga kulou tołmun ngii ele tep elim wu ek yi nipi, kulou tunjung ei to tor kindim.

20

Pol Maseroniya Kin Griik Konu Ek Ka Nipi Andpi Mułum

¹ Wumb ek dinga nik enjing ei, poru neng kin, Pol eim Gos tilap ele mulnjung wumb wii to, tuk sim. Pol ek ei nipi, wumb Gos tilap wumb ngopu, noman to dinga erim. Wumb ek ka nipi, angil sipi pendpi kin, Maseroniya konu ele pum. ² Pe Pol konu ele angpi kin, Gos nge tilap mulnjung wumb ei, Gos ek nipi ngopu, noman to dinga erim. Erpi andpi kin, nga Griik konu ele pum. ³ Pol pupu Griik konu ele oi tekliki mułum. Ekii se sip endi pupu kin, Siriya konu ele bii ni piim. Pe Jura wumb kengip erik, eim to kundmun ninjing. Ba Pol eim noman dinga kindpi kin, nga Maseroniya konu ele orung bii ni piim. ⁴ Wu Sopasa, Beriya konu ele wu ei, eim arim Piras Pol kin tep to pum. Pe Teslonaika konu ele wu tał, endi Arisakas kin Sekandas, Geiyas ei, Derpii konu ele wu, Eisiya konu ele wumb Timosii kin Tropimas wu ombu, Pol kin ouni ok punjung. ⁵ Wumb ombu kumb se puk kin, Trowas konu ele sin omun ni, kui er mulnjung. ⁶ Sinim bres yiis sinalim kuni ei, nołmun kunum ei, pe Gos Esrel wumb Eisip konu ele sipi orung sirim kunum ei sinjpin. Sipin ele piimin, sin pupun Trowas konu punjpun ei, kunum angil orung ele tor punjpun. Sin kongun endeim Trowas konu ele punjung.

Trowas Konu Ele Pol Yusikas Er Konj Sim

⁷ Kor kunum sin kulou topun kuni numun. Pe Pol Gos ek nipi wumb ngun. Kupiiring sin bin kunum, Pol ek nipi pang kin, emii pim. ⁸ Sin tuk ngii ele kulou tunjung konu ele dup alam pei mułum. ⁹ Wu kangi wu endi embe Yusikas. Wu kangi wu ei, eim ngii ondu ele mandi mułum. Pe Pol ek kinan nipi pang kin, Yusikas eim Pol ek ei piipi mołpu kin, or tumek er bok tum ngii ei, tonu kin engim. Wumb mani puk kin, Yusikas simin ni punjung;

ba Yusikas kułum pim. ¹⁰ Pe Pol mani pupu, ek yi nim, “Enim noman embin tunerii! Ke ninerii mon! Wu ei, eim konj kindpi kin, eim konj mułmba,” pa nim. ¹¹ Pol nga tonu opu kuni nupu, ekii se wumb kin ek kinan nipi mołpu kin konu tengim. Tingang kin, Pol si kindpi pum. ¹² Wu kangi wu ei, si pangin wu ei, konj mułang kin, wumb en enim ka piinjing.

Pol Trowas Konu Si Kindpi Milirus Konu Pum

¹³ Ba sin ok pupun sip ele tonu pupun kin, Asos konu ele tor punjpun. Pupun kin, Pol Asos konu ele mułum. Sin sip ele bin ni pamin kin, Pol eim yi ninim. “Andłam ele andip pup Asos konu ele bii,” nim. ¹⁴ Sinim pupun Asos konu ele pupun Pol kan simin. Kan sipin kin, sip ele pupun, Misiliini konu ele punjpun. ¹⁵ Pe sin Misiliini konu ele si kind punjpun. Pupun, singił pepin kin, tingang Kiyos konu ele mandı tor punjpun. Nga pupun, Samos konu ele kan sipin kin ele pinjing. Kupiring nga pupun, Milesis konu ele tor punjpun. ¹⁶ Pol eim noman dinga ele yi piim, “Epesas konu ele si kindpin bin,” ni piim. Pol eim Eisiya konu ele kunum ei, “Mulermbii,” ni piim. “Eim sikir bii,” ni piim. Kaplı tor punj kin, wumb Gos Gui Ka mani kindrim kunum ele, tor pup Jerusalem konu ele wumb kenmbii ni piirim.

Pol Eim Epesas Konu Ele Wu Num Ombu Angił Sipi Pum

¹⁷ Sin pupun Maileisas konu ele si kindpin. Pol ek nipi Epesas wumb mulnjung konu ele kindim. Nipi yi nim, “Gos nge tiłap ele mołmun wumb ei, wu num kombur wangin,” nim. ¹⁸ Wu num ombu eim kin wangin kin, Pol eim ek dinga nipi wu num ombu ngum. “En enim piinmin, na Eisiya konu ele ok op, erir oł ei piinmin. Yi erip kin, na enim kin tep to mulnjpun. ¹⁹ Enim piinmin! Jura wumb na to mani kindinmin ni erangin kin, na noman embin owundu tum. Ba na nam ngenj ei piinarip kin, Gos Owundu nge ek ka ei kongun erip punj. ²⁰ Na ek endi mund mong kularip kin, ek endi nip, enim ngunenj. Na ek ninj ei, enim paki tołum. Wumb kułou tołmun konu ni, ngii konu pei, na enim ek nip ngoł ei, enim piik mołmun. ²¹ Kunum kunum na Jura wumb kin, Griik wumb kanip yi muł nił, “Sinim noman ak topun Gos kin bin. Pe Jiisas sinim sipi orung simba wu ei, Jiisas kin pii gii nimin,” pa nim. ²² “Pe enim piyei! Na Gos nge Gui Ka ei je na Jerusalem konu ele sipnim. Jerusalem konu ele epi ni endi, na kin tonu omba ei, na piinand. Ba Gos piinim,” pa nim. ²³ “Ei na piil, konu orung orung puł ei, Gos nge Gui Ka ei, ek dinga nipi na ngolum. Nipi ngopu kin, yi nilim, ‘Nim oł embin tui kan sikin, kan ngii punjii,’ nipi na ngolum. ²⁴ Ba na nam ngenj ei kaimb kulenj. Na nam ngenj ei piinenj. Na nam andind andłam ei, endmbii minj ni piinj. Nam Jiisas Owundu kongun ngum kongun ei minj erip, poru nimbii,” ni piinj. “Kongun ei, Gos ek ka nip wumb ngop, wumb Gos eim wumb noman ka ngumba ek ei minj nip, endinj.

²⁵ “Enim piinmin! Ok na andip, Gos kingam Jiisas ek mon nip ngunj; ba ekii se, enim pei na kineningii mon,” nim. ²⁶ “Ei piip kin, na ek ei nip enim ngond. Pe tuk ele, enim wu endi am pum kin pułe, na kin pinermba,” pa nim. ²⁷ “Na Gos ek ka wii mund mong kularip kin, enim ngunenj mon! ²⁸ En enim ka molk, Gos nge tiłap wumb mułngii ei, tep er mułngii. Gos nge Gui Ka ei, enim kongun ei nge ngonum. Gos nge tiłap wumb ei ka molk kin, Gos nge wumb tep ka er mułngii. Gos eim nge kingam miyem ei, sinim oł kis kil ngum. ²⁹ Na piind, na enim si kindip pund. Ekii se wumb kombur enim kin tuk ok, Gos nge tiłap wumb ei, ek kis nik, noman to wulu kindangan kin, enim Gos keimi ek ka ei nge, pii gii ninerngii,” pa nim. ³⁰ “Pe wumb kombur enim tuk mołmun konu ele tiłap endi, wumb ok, ek kis kend kanim kanim nik erangin kin, Gos nge tiłap ele tuk puk mołmun. Wumb ei nge,

yi ningii ek ei, piingii,” pa nim. ³¹ “Yi piik kunum kunum enim tep ka er mulngii. Enim ol ei piingii nip kin, na enim kin tuk kung ngii tekliki molup kin, ek dinga wu endeim endeim ni ngunj. Na ningil ele ka mani wang kin, ek ei ninj. ³² “Akip na enim Gos angil ek mundamb molmun, Gos eim enim noman ka ngumba. Eim enim kapli er dinga ermaba, Gos wumb nii endi noman ka ngumbii ni piikim. Enim wumb pei pii gii ninjing wumb ei ngang kin, epin konu ele ka pungii. ³³ Na nam noman ele, alap ni, ku ni, ei wu epi pei seng molmun ei, kom se piinenj mon!” pa nim. ³⁴ “Enim piinmin, na angil ta! ei nge, kongun erki! Na epi endi sinerim ei, sip yi el. Wumb na kin ende molmun wumb ei, paki tolum ku. ³⁵ Na kongun pei ele kongun ei, enim andan top kin, sinim kongun ei, dinga kind er bin. Sinim kongun yi erpin kin, wu endi epi sinermaba ei, paki tumun. Sinim Jiisas Owundu ek ni mi! piipin ermin. Wumb endi eim ka ka piipi kin, eim epi wumb eipi ngumba ei, ka wii. Pe wumb endi epi ngang sipi kin, ka ka piimba ei, aninga ka piipi simba.

³⁶ “Pol eim ek ei nipi poru nipi kin, eim mong gopsing pii polpu prei erim. Erang kin, wu num ombu ni prei ouni enjing. ³⁷ Ekii se Pol ba erang kin, wumb Pol ambilk gii nik, ke nik, kaimb sinjing. ³⁸ Pol ek yi nim, “Enim nga na kinerngii,” pa nim. Yi neng kin, wumb kaimb kis sik, noman embin tang mulnjung. Mulangan kin, nol sip ele ouni si pangin pum.

21

Pol Sip Ele Tonu Pupu Jerusalem Konu Ele Ba Pum

¹ Sin wumb wakin topun, sip ele pamin kin, kos konu ele ba pum. Kun pupun pupun kunum endi, Kos konu ele tor punjpun. Nga Kos konu ele si kindpin kin, Pasara ninjing konu ele tor punjpun. ² Sip endi, Piniisiya konu ele ba nge bin ni, kui er mulnjpun. Pe sip ele tonu pupun, punjpun. ³ Pe sin pupun, Sairis konu ele orung pupun, si kindpin punjpun. Sin pupun, Siriya konu ele tor pupun, Taiya konu ele mulnjpun. Sip epi sipim ei, konu ele tor kindim. ⁴ Pe sin pupun, Gos tilap mulnjung wumb kan sipin, kunum angil orung nga ta! mulnjpun. Gos Gui Ka ei Gos tilap wumb noman ele ek ngang kin, wumb Gos tilap wumb molk yi ninjing, “Pol, nim Jerusalem konu ele punerii!” ninjing. ⁵ Sin konu ele mol pendpin kin, nga punjpun. Gos tilap ele mulnjung wu amb kangii ambil pei, sin sinim konu owundu ele tor tu wunjung. Pe ep nol wer ele molpun kin, Gos kin prei enjpin. ⁶ Pe sin sip ele bin, pendpin, angil sipin, sip ele pamin. Wumb en enim si kindik, ngii konu ele orung orung punjung.

⁷ Sin sip ele tonu pupun, Taiya konu ele si kindpin kin pupun, Solemes konu ele tor punjpun. Sin Gos tilap ele mulnjung wumb kin, kunum endeim molpun, nga punjpun. ⁸ Pepin kin, kupiiring sin konu ele si kindpin kin, Sisariya konu ele punjpun. Sin pupun, Gos ek ngo!um wu Pilip, ngii konu ele punjpun. Pupun kin, eim kin mulnjpun. Eim Gos nge wumb mulangan kin, angil orung nga ta! nge wu endi mulnjung konu ele mulum. ⁹ Wu eim ambilam kapil kapli mulnjung ambilam wii ombu, Gos epi ermaba ek ei piik nilmin. ¹⁰ Pe sin Sisariya konu ele, kunum pei mulmun. Gos ol ekii se ermaba ol ei piipi nilim wu ei, eim embe Akapus. Eim Juriya konu ele si kindpi kin, Sisariya konu ele mani om. ¹¹ Eim sin kin mani opu, Pol kan mum pendim kan mum ei sipi, ei eim simb angil ele, kan mum topu, yi nim, “Gos Gui Ka ek yi nim, ‘Jerusalem konu ele Jura wumb, en enim kan mum arim kan, yi mi! tungii,’ pa nim. ‘Yi erik sipik, wumb tilap eipi endi ngungii,’ ” nim. ¹² Sin wu amb pei ek ei piipin kin, Pol kin ek dinga nik kin, “Pol Jerusalem konu ele

tonu punerii!” pa ninjing. ¹³ Ba Pol ek yi nim, “Enim nimbil erang ke nik? Na noman embin tungii. Na kan ngii ele bii nip er kun er mula mon. Ba na Jerusalem konu ele kulmbii ei kapli ku. Jiisas Owundu nge embe ambil tonu kindip eramb kin, na tungii ei nge, ngenj ele gal kularip moł.” ¹⁴ Pe sin eim noman ele eipi enermin. Sin ek ingnarpin wiik tunjpun. Sin yi ninjpin, “Owundu eim noman ele kapli,” ninjpin.

Jerusalem Konu Ele Pol Eim Opu, Kongun Er Endim Mił Nim

¹⁵ Kunum kopur o pang kin, sin Jerusalem konu ele bin ni, epi er kun er mulnjpun. ¹⁶ Pe wumb kombur Gos tilap ele tuk puk kin, Sesiriya konu ele mulnjung wumb ei, sin kin tep to punjung. Sin pupun, Neson ngii konu ele sipinjpin wu ei, Saipris konu wu ei, eim am kumb ok eim Gos tilap ele tuk purum. Eim yi piim, sin eim ngii ele mulmun ni piim.

¹⁷ Sin Jerusalem konu ele tor punjpun wumb ei, Gos tilap ele mulnjung wumb ei, tor ok, sin kanik, ka piik, angil embilk enjing. ¹⁸ Pe kupiiring, Pol eim sin kin pupu kin, Jeims mulum konu ele pupun, kenmin ni punjpun. Pe Gos ngii engim konu ele wu num Jeims kin mulnjpun. ¹⁹ Pol eim kongun er endim mił, ek pol topu, Gos eim paki topu erang kin, Pol eim wumb tilap eipi ele, tuk kongun er endim mił, ni wumb ngum. ²⁰ Wumb ek ei piik, Gos embe ambil tonu kindnjing. Wumb ek nik, eim ngunjung, “Pol nim ek piik! Jura wumb pei, Gos kin pii gii ninjing wumb ei, pei ek dinga nik, lo ek ambil gii ninjing. ²¹ Ba wumb kombur, wumb kanik nik kin, ek nim kanik ninjing. Pol eim Jura wumb kanpi, wumb tilap eipi tuk ele mulangin kin, ek nipi, Moses lo ek ei si kindngii ni elim. Enim kangil ngenj kopisnarik kin, ok elmin ol ei, ekii sinerei nipi elim. ²² Pe sinim nimbil ol ermin? Keimi, enim piik ni nim ya on. ²³ Pe akip sin nim ek nimin ei, akip enjii, ninjing. Sin wu kapil kapli mołmun wu kei, ek keimi endi ninjing. Nik kin, tonu kindnjing. ²⁴ Nim wu kei kin, Jura wumb men ngii pungii. Enim elmin ol ei, Moses lo ek ei nim ekii sikan eran kin, enim pei ka mulngii. Pe nim wumb ombu ku ngan kin, wumb en enim peng enjin pek tungii,” pa nim. “Nim yi eran kin, wumb molk keningii ek ei, nim kanik ek kend ni piingii. Wumb nim kin piingii wu ei, lo ek elim ni piingii. ²⁵ Wumb tilap eipi, Gos ek piik, tuk ok mołmun wumb ei, sinim pipe Pol kindinjpin ei, kindpin kin, sinim ok ek ni pendinjpin ek ei, nipin ngunjpun. Nipin yi nipin kin, enim kan kun er mulngii. Enim kung ni, epi eipi endi, gos kend nik kuingii epi ei, nunerei! Pe kung miyem ni, kung kan kul pindangin kin, kulmba ei nunerei!” yi ninjpin. “Wu amb eipi ningil enerngii mon; ka mulngii.” ²⁶ Pe Pol wu ombu seng kin, kupiiring wu ombu seng kin, en enim ka mulngii er punjung. Pe yi erpi opu kin, men ngii owundu ele tuk om. Opu kin, Gos kin kulmal kalilim wu ei ek nim, “Kunum nenj wumb en enim konj molk kin, en enim endeim endeim ni ok, Gos kin kulmal kelngii nge ongii?”

²⁷ Ekii se kunum angil orung nga tal poru neng kin, Eisiya konu ele Jura wumb ok kenjing ni, Pol tuk men ngii owundu ele mulum. Kanik kin, wumb pei ek dinga nik piik kin, Pol ambil gii ninjing. ²⁸ Pe wumb wii dinga tok ninjing, “Enim Esrel wumb, sin paki tei! Ya wu ei, epi konu orung orung pei wumb andan topu ngonum. Esrel wumb to mani kindpi kin, sinim lo ek to mani kindpi kin, sin men ngii owundu ek nipi kis enim,” pa ninjing. “Pe eim epi endi sinim men ngii ele tuk tu wupu kin, er penj mondpu kin, Griik wumb kombur sinim men ngii ele nirik tu wum,” ninjing.

²⁹ Nimbil erang, wu Tropimas Epesas konu ele wu ei, ok Pol eim konu owundu ele tuk tu wupu kin, men ngii owundu ele tuk tu wupu mundum, ni piinjing. ³⁰ Pe Jerusalem konu ele wumb ni, wumb pei sikir ok kulou

tunjung. Pe Pol ambil gii nik kin, men ngii owundu e le sik, anda tu wunjung. Nga ngii ondu sikir ngunjung.

Rom Konu Ele Opu Elmin, Tep Elim Wu Pol Sim

³¹ Pe wumb si andik, Pol ek tangin ek ei nik kin, to kundngii enjing. Wu owundu opu elim wu mu lum konu ei piipi, wumb ek yi ninjing. Jerusalem wumb pei puku si endnjing. ³² Yi erangin kin, eim opu wu kombur sipi, wu opu elmin wu tep elmin wu kombur sipi, wu mani pangin kin, pe Jura wumb molk kenjing ni, wu num owundu opu wumb sipi, tu wang kanik kin, Pol kepil tunarik, wakin tunjung. ³³ Pe opu elmin wu num ni opu, Pol ambil gii nim. Nipi opu, wumb neng kin, kan sen ta l tu wuk kin, kan tunjung. Eim wumb kii sipi, yi nim, “Wu ei nii? Wu ei nimbi l o l erim?” ³⁴ Wumb tilap owundu molk wumb kombur ek endi nik, wii tok erangin kin, wumb kombur ek eipi nik, wii tok nengin kin, ek ta l er pim. Pe wumb eipi eipi dinga nengin kin, opu elmin wu num ni, ek ei pule pii pol tunerim mon. Yi erangin kin, wu num ei, ek nipi, eim opu wu ngum. “Enim Pol, enim ngii dinga e le nirik sipei!” nim. ³⁵ Pol ngii ond peri e le kamb piip tonu pum. Pang kin, wumb ek dinga nik, Pol to kundngii erangin kin, opu wumb Pol ko wuk sipnjing. ³⁶ Wumb tilap owundu ekii se puk kin, wii tok yi ninjing, “Eim to kundi! Eim to kundi!” yi nik punjung.

³⁷ Opu ond wumb en enim, Pol sik sipik, en enim ngii e le nirik sipnjing. Sipangin kin, Pol ek nipi, opu wu num ni ngum, “Na kapli, nim kin ek endi nip ngumbii min?” Pe opu wu num ni yi nim, “Nim Griik wumb ek piilin min?” ³⁸ Na piind, nim Eisip wu ni piind. Ok kembis kin nim gapman kin opu enjii en wu 4,000 tui kepil ambil sipinjing. Sipik puk kin, mei wumb mulenjing konu e le punjung.” ³⁹ Ba Pol ek yi nim, “Na Jura wu mol,” pa nim. “Na konu e le Tasas kin Silisiya konu e le owundu ei, embe pulum. Na kapli ek nip kin, wumb ngumbii min?” ⁴⁰ Pe opu elmin wu num ni kapli neng kin, Pol angil tonu kindang kin, wumb ek tingnarik muljung. Pol eim Eipru wumb ek e le, nipi yi nim.

22

¹ “Engnan no l ni, arnan no l ni, enim wumb kom sek mu langin kin, na ek endi nip, orung kindmbii end.” ² Ek ei Pol nipi wumb ngum. Pol Jura wumb ei nipi wumb ngang kin, wumb ek ei piik, kom ka sek, ek tingnarik er muljung.

³ Pol ek yi nim, “Na Jura wu,” pa nim. “Na manan, na Tasas kin Silisiya konu e le mengim. Na konu e le ya molup kin, owundu enj. Pe na ek emb top ngum wu ei, Gameliyel eim, na ek emb to ngum ei, sinim kupenjpjin no l elmin o l ei kin, lo ek nipi, na ngum. Yi nipi ngang kin, na Gos ek e le dinga piip muls. Yi mi l ku, enim dinga puk enmin. ⁴ Nam pii gii ninj e le ei nge, ok wumb Gos kin pii gii ninjing wumb ei, se andip top e l. Wu amb ni, to kondup e l. Wumb kopur kan sen e le top kin, kan ngii kindip yi e l,” pa nim. ⁵ “Wumb kulma l ka l i l min wumb owundu, ek pii kun elmin wu num ni, wumb ei kapli ek ei piingii. Wumb ombu, na kin pipe ngangin kin, Damaskas konu e le Jura wumb pipe to ngopu kin, na Damaskas konu e le andip pu l. Andip pu l ei, wumb kan si sipip, kan sen top kin, kan ngii kan ngop e l.

*Pol Pii Gii Nirim Kunum Ei Ek Pol Tonum
(Aposel 9:1-19, 26:12-18)*

⁶ “Na andip pup kin, konu eni tonu tuk mii memb palim o l ei peng kin, Damaskas konu e le mandi punj. Pe sikir ei, epin dup mi l tilang dinga na

mulu konu eke erim. ⁷ Tilang yi erang kin, na mei eke mani pup pemb kin, ek endi ei epin tor opu yi nim. ‘Sol! Sol! Nim nimbil erang, na kin o embin tui ngon?’ ⁸ Na ek yi nip orung kindinj, ‘Owundu, nim nii?’ Ek na nipi yi nim, ‘Na Jiisas Naseres konu eke mo’. Nim na kin o embin tui en,’ pa nim. ⁹ Wumb na kin punjpun wumb ei, dup mil epi tilang erim ei kenjing. Ba wu endi na ek nipi ngum ei, piinenjing, mon. ¹⁰ Pe na ek yi ninj, ‘Owundu, pe na nimbil o ermbi?’ Pe Owundu ek nipi, na ngopu yi nim, ‘Nim angkin Damaskas konu eke pui!’ nim. ‘Konu eke wu endi molum wu ei, nim kongun enjii mil nipi ngumba,’ pa nim. ¹¹ Pe tilang ei, dinga erang kin, na epi kan dembin tumbii pinerim. Wumb na kin tep to onjpun wumb ei, na angil ambilk kin, Damaskas konu eke sipnjing.

¹² Konu eke wu endi mulum wu ei, eim embe Ananaiyas. Wu ei lo ek pei ekii silim wu mulang kin, Jura wumb en enim, Damaskas konu eke molulmun wumb ei molk kin, wu ei ka ni piilmin. ¹³ Wu ei, na mulu konu eke mandi opu angpi, ek nipi yi nim, ‘Engnan Sol, nim ningil nga kenjii,’ nim. Pe kunum eke mendpil, na ningil ka seng kin, na kan pol tunj. ¹⁴ Pe eim ek yi nim, ‘Sinim kupenjin no! paki topu elim Gos ei, eim tonu nim kindang molkun kin, eim ermba o pii pol tokun. Pe Krais mulmba ei, kan pol tukun kin, ek nimba ei piikin, yi enjii ni to mundum,’ pa nim. ¹⁵ ‘Nim pe nimbil o erang kankin kin, piikin er? Nim o ei pukun, wumb pei kankin kin, ek ni tor kindnjii. ¹⁶ Pe nim nimbil erang nim kui er molun? Nim pukun no! pii nim. Nim Jiisas embe eke nikin ke nen, Gos eim nim o kis kanim kanim elin o, ei kil ngopu si kindmba,’ pa nim.

Gos Pol Kindang Wumb Tilap Ei Kin Pum

¹⁷ ‘Ekii se na Jerusalem konu eke Gos ngii op kin, Gos kin prei er molup kin, or kumb mil endi enj. ¹⁸ Or kumb mil erip kinamb kin, Gos Owundu na kin ek yi nim, ‘Sikir Jerusalem konu eke si kindkin po! Nim na ek ya eke ninjii ei, wumb nim ek ei, kapli pii gii ninerngii,’ pa nim. ¹⁹ Na nam ek yi ninj, ‘Owundu, na konu eke orung orung nim ngii eke pup kin, wumb nim kin pii gii nilmin wumb ei, mon nipi, kepii topu, kan ngii eke kindil. ²⁰ Ok Siipen nim ek se andilim wu ei, to kundnjung kunum eke, na eim kin mandi engir. Na orung kanip engamb kin, wumb konduk gulk tungii nip, orung engir.’ ²¹ Ba Gos eim ek yi nipi na ngum, ‘Nim po! Na nim konu turii endi kindamb pukun kin, wumb tilap eipi endi kin mulnjii,’ pa nipi kindang punj. ²² Jura wumb Pol nim ek ei piik, ek dinga nik kin, ‘Eim to kundei’ ninjing. ‘Wu ei nge, ya mei eke mulermba wu ei, konj mulermba,’ ninjing. ²³ Wumb wii dinga tok kin, en enim konduk gulk kin, mei kulman si tonu kindnjing. ²⁴ Yi erangin kin, wu num molpu ek yi neng kin, Pol sik sipik, opu wumb ngii eke nirik sipnjing. Wu num ei ek yi neng kin, opu wumb Pol kepii tok, Jura wumb ek dinga ninmin, ‘Ek pule piimin,’ pa nim. ²⁵ Pe opu ond wumb kan sik kin, kan tunjung. Opu elmin wu tep elmin wu ei, Pol engim konu eke mandi engang kin, Pol ek yi nipi wu ei ngum. ‘Lo ek nipi, Rom wumb yi kan ngei nim min? Enim ek nik, ka enarik, kepii ok tok enmin ei, kapli min?’ ²⁶ Opu wu tep elim wu ei, ek ei piipi pupu kin, wu num owundu mulum konu eke pupu, ek dinga nipi yi nim. ‘Nim wu ei kin nimbil o enjii en? Wu ei Rom wu,’ pa nim. ²⁷ Pe wu num ni, Pol mulum konu eke ek nipi Pol ngum, ‘Nim Rom wu min?’ Pol molpu yi nim, ‘Na Rom wu,’ pa nim. ²⁸ Wu num ek yi nim, ‘Na ku owundu ngopu kin, na Rom wu mol,’ pa nim. Ba Pol ek nipi, yi nim, ‘Na manan na Rom konu eke ok mengin. Pe na Rom wu mol.’ ²⁹ Pe wumb Pol kii sik, kepii tok enjing wumb ei, mund mong kulnjung. Wu num ni, Pol Rom konu eke wu endi kan ngumbii enj ni piipi kin, gal kulum.

³⁰ Wu num ei, eim Pol palim mił ei, pułe piimbii nim. “Pol eim nimbił of erim ei piimbii,” nim. Yi nipi kin, kupiiring ok, eim Pol kan sen si kindpi kin, wumb kulmał kałiłmin owundu wumb ni, kaunsil wumb pei ok, kulou tungii nim. Pe wu num ni, Pol sipi ngii ele mani tu wupu kin, wumb ombu kumb ele engndim.

23

Jura Wumb Ek Pii Kun Elmin Wumb Muljung Konu Ele Pol Ek Nipi Ngum.

¹ Pol kaunsil wumb muljung konu ele dinga kanpi kin, ek nim, “Engnan noł, na Gos kumb ele endinj. Endinj ei, nam noman ka seng, andip op kin, akip ya moł. Nam of kis endi enj ni piinand.” ² Pol ek yi neng kin, kulmał kałiłmin owundu Ananaiyas wu ei, ek yi nim, “Enim wumb Pol engim konu ele mandi mołmun wumb ei, Pol gupu ele angil kum tei!” nim. ³ Pe Pol ek nipi, Ananaiyas ngum, “Nim ngenj torung orung ambilk ka ka en; ba tukrung ka sinałim. Gos ek nim kapli tumba,” pa nim. “Nim ya ele molkun lo ek ele piikin kin, na ek ngond; ba ninim lo ek ei to kindkin, wumb na tei!” pa nim. ⁴ Wumb Pol engim konu ele mandi engnjing wumb ei, yi ninjing, “Nim Gos nge kulmał kałiłmin wu owundu ei, ek kis nikin ngon,” pa ninjing. ⁵ Pol ek yi nim, “Engnan noł, na wu ei kulmał kałiłmin wu owundu ei na piinenj, ‘Nim wumb tilap ele wu num ei, ek yi ni kis enenjii mon!’ Gos lo ek niłim ek ei palim ei, na piip moł.”

⁶ Pol kaunsil wumb kombur eim piim. Piipi kin, wumb ek pii kun elmin wumb wii topu, ek dinga nim, “Engnan noł, na lo ek piil wu. Na lo ek piilim wu nge kingam. Na pii gii nind ei, wumb kulnjung wumb ei, wii nga konj tonu pungii ei, na pii gii nind. Ek ele nge nip wumb ngop erip endamb kin, wumb na akip tu wuk, kan ngii ele kindangin kep mił nind.” ⁷ Pol ek ei neng kin, lo ek piilmin wumb kin wumb kolk nga konj tonu ongii ni piinalmin wumb ba, tuk ele ek mił enjing. Yi erangin kin, en enim eipi eipi punjung. ⁸ Pe wumb kombur en enim yi niłmin, ‘Wumb kolmun wumb ei nge angk tonu punengii,’ niłmin wumb ei, tep wumb mulałmin kin, gui ele mulałmin ni piilmin. Ba wumb ei, lo ek ekii sik elmin wumb ei, ek pei pii gii niłmin. ⁹ Yi erangin kin, wumb wii dinga tok onjung. Lo ek piilmin wumb ei, eim nge tilap ele punjung. Puk angk kin, ek dinga nik yi ninjing, “Wu ei of kis endi en enim mon,” pa ninjing. Guimeng sinim tep enim wumb ei, min endi opu wu ei kin, ek ninim,” pa ninjing.

¹⁰ Wumb ek mił owundu enjing ei, wu num ei piipi kin, ek yi nim, “Wumb orung orung molk kin, Pol angil ambilk orung seng kin Pol kulmba,” ni piim. Yi piipi kin, opu wumb ni kindang puk kin, Pol sik, “Ya tuwei!” nim. Neng puk kin, Pol sipik, opu wumb en enim ngii konu ele nirik sipnjing.

¹¹ Ekii se emii peng kin, Gos Owundu Pol kumb ele angpi ek yi nim. “Pol, nim noman dinga peng piinjii! Jerusalem konu ele ek dinga nin, nim yi mił ku Rom konu ele na ek ninjii!” pa nipi, Gos Owundu ek yi nim.

¹² Tingang kin, Jura wumb ek endi yi ni pendnjing. Ek dinga nik, “Pol to kundmun ninjing, ‘Sinim Pol to kundmun pendpin kin, kapli kuni noł ni, epi nunermin, mon!’” ninjing. ¹³ Wumb ek keimi nik, ek ei ni tonu kind pendnjing. Wumb mulnjung ei, wumb pei 40 mił mulnjung. ¹⁴ Pe wumb ei puk kulmał kałiłmin wu owundu ni, wumb kin men ngii ele kongun wumb kin kanik, ek yi ninjing, “Sinim Pol to kundmun kunum, kuni noł mowii piimin, wii pepin, Pol to kundamin poru nimba,” ninjing. ¹⁵ “Enim kulmał kałiłmin wumb owundu ni, kaunsil wumb ni, enim ek nik, ‘Wu num molmun konu ele nengin, Pol sipi mani tu wangli,’ ninjing. ‘Enim ek nga nik kii sik, Pol ek ninim ek pułe nga nipin piipin kin, tor kindmba,’ ninjing. ‘Sin tumun

nge, er kun er mołmun,' ninjing. 'Pol eim opu, enim kin opu kun enermba. Sin Pol to kundmun," pa yi ninjing.

¹⁶ Pol eim aim kingam ei mułum ni ninjing ek ei piipi kin, opu ond wumb ngii konu ele mułum konu nirik pupu, Pol kanpi, nim. ¹⁷ Pol eim opu elmin tep elim wu ei, Pol wii tang kin, om. Wang kin, ek yi nim, "Kangi wu ei, wu num mułum konu ele sipi, kangi ei, wu num ei kin ek endi nimbii, ninim. Kangi wu ei ek endi nipi wu num ei nipi ngumbii ninim," pa nim. ¹⁸ Opu elmin tep elim wu ni, kangi wu ni sipi, wu num mułum konu ele sipim. "Kan pim wu Pol, na wii topu, kangi wu ei nim mołun konu ele si pang kin, ek endi nimbii," pa nipi onum. ¹⁹ Pe wu num ni, kangi wu ni angil embilim. Ambilpi kin, sipi orung sipim. Pukul kin, el elip mendpił mulnjunguł. Pe wu num nipi yi nim, "Nim na kin nipe ek ninjii on?" ²⁰ Pe wu kangi wu ni, ek nipi yi nim, "Jura wumb kengip er pendik, nim kii semin kin, Pol, kupiiring nim si mani fu wunjii," ninjing. "Pe wumb en enim ek kend tok, ek dinga nik, Pol, eim nim ek pułe, am kii si piimin ninjing," pa nim. ²¹ "Ba nim wumb ombu ek pinerii! Pe wumb kopur mołmun wumb ei, kopur aninga 40 mil kopur mołmun. Wumb ei ek dinga nik, kuni noł ni, epi nunarik molk pangin kin, Pol to kundmun kunum ei, kuni noł epi numun ninjing. Pe wumb andlam ele kui er mołmun. Pe nim en enim ek ninjii ek ei, kapli nik mulnjung. ²² Pe opu wu num ni, kangi wu ni kindang orung pum. Pang kin, ek yi nim, "Nim na kankin nin ek ei, nga wumb eipi endi kan ninerii, mon!" nipi kin, kindang pum.

Opu Elmin Tep Elim Wu Ei, Pol Piilikis Gapman Wu Ei Kin Kindim

²³ Pe opu wu num ni, opu elmbil wu num tał wii tang wangil, ek yi nim. "Elip opu wumb 200 sikil, kung os ele mułngii wu 70 sikil kin, kileng embilngii wu 200 sikil, pukul kin, Sisariya konu eni emii peng 9 erang kin, andik pei! ²⁴ Pe enim kung os endi, er ka er sengin kin, Pol mułmba nge er ka er mułang kin, puk gapman wu owundu Piilikis mołum konu ele, pei neng pungii. ²⁵ Opu wu num ni, pipe end yi pułum.

²⁶ "Na Kloriyas Lisiyas, na pipe ei polup kin, gapman wu owundu Piilikis mułum konu ele kindind. ²⁷ Jura wumb wu ei, ambil gii nik to kundmun nik enjing. Ba na wu ei kii sip piinj ni, wu Rom konu ele wu peng kin, na nge opu wu pei sip op kin, Jura wumb angil ele si tor tu wunj. ²⁸ Na wu eim nimbil oł erim oł ei, pułe piimbii. Nip kin, kaunsil wumb mulnjung konu ele mani sipinj. ²⁹ Yi erangin kin, na pup kenj ni, wumb en enim lo ek ele nge piik kun enarik kin, wu ei, wii tumun, ninjing. Wu ei oł kis enerim. En enim wumb kepil to si pipin kin, kan ngii kindpin erpin ei, kapli enanim. ³⁰ Ek endi akip tor wang kin, piind ei, wumb en enim ek koi nik, wu ei to kundmun ninjing, piind. Yi nengin kin, na kanip wu sip nim kin kindind. Wumb wu ei kin ek ngok enjing ei, nim kanik ni tor kindik yi erangin kin, gapman wu owundu ei, pipe ele ek yi ninim ni pułum."

³¹ Opu wu num neng kin, opu wumb Pol sik sipik, Ansiparis konu ele, emii peng sipnjing. ³² Konu tingang kin, opu wu en enim ngii konu ele orung punjung. Pe opu ond wumb ombu, kung os ele mulnjung wu ombu, Pol sik, Sisariya konu ele sipnjing. ³³ Kung os ele mulnjung wumb ei puk kin, pipe ni sik, wu gapman owundu ni ngunjung. Ngok kin, Pol sik gapman owundu kumb ele engindnjing. ³⁴ Pe wu gapman owundu ni, pipe gerpi kanpi kin, Pol kii sim. ³⁵ "Wumb pei ya ok nim kin ninjing ek ei nengin kin, na piimbii," nim. Pe wu ni, ek yi nim, "Eros gapman ngii ele kan ngo pendngii," pa nim.

24

Wumb Peng Pim Wumb Pol Kin Kos Piinjing

¹ Ekii se kunum angil orung o pang kin, wu kulma! kalilim owundu wu ei eim embe Ananaiyas. Eim ni, wu num kombur ni, wu endi ek nilim wu endi kin onjung. Ok kin, wu ei eim embe Tursulas. Puk kin, wu gapman owundu ei kanik, Pol kos enjing ek ei piik kin punjung. ² Gapman wu owundu ni Pol wii tang wang kin, Tursulas eim ek nipi ngumba nge om. Opu yi nim, “Wu owundu Piilikis, nim sin paki tang kin, sin ka mo!mun. Mo!pun kin, opu ni epi kis endi tonu onanim mon. Ninim noman ka peng kin, sinim wumb tilap ei pei kumb ok kis mo!pun onjpun; ba pe opun, konu pei ka seng mo!mun. ³ Nim yi eran kin, nim kin noman ka piipin ngopun, nim kin noman ngumun. ⁴ Sin nim kin ek kinan nipin kis piinjpin kin, na ek aninga nip ngamb kin, nim noman ka seng kin, sin ek ei piinjii,” pa nim. ⁵ “Sin wu kenjpin, ba wu epi pei kis erpi, wumb pei kin ek opu ngopu erim ei, eim kenjpin. Jura wumb ni, konu mei orung orung pei wumb kin, ek opu ngopu yi elim wu,” pa nim. Yi erpi kin, eim wu num mi! mo!pu kin, sin wu tilap ei sipi, tilap eipi Naseres tilap embe sim. ⁶⁻⁸ Pe wu ombu yi ninjing, “Pol, sin Gos ngii owundu er kis mundmbii, ni piipi elim. Erang kin, sin eim ambil gii nipin. (Sin sinim lo ek ei nge piipin, Pol Jura wumb kos ele tunmun. Ba wu num owundu Laisiyas ni opu kindpi kin, eim Pol sin angil ele, si tor kindnim ninjing. Eim yi nim, wumb Pol kin kos erngii wumb ei, nim kin tonu ok, nim kanik ngii,” nipi yi nim.) “Pe ninim wu ei, ek nikin kii sinjii. Sin wu ei kin kos ermin enjpin ei, Tursulas ek yi mi! nipi ngum. ⁹ Jura wumb pei paki tok, Pol ek ngok, wumb ek ninmin ek ei, keimi mendpi! ninjing.

Pol Ek Nipi Piilikis Ngum

¹⁰ Wu gapman owundu ni, Pol peng tonu kindpi erang kin, Pol ek yi nipi orung kindim. “Na piind, nim kung ngii pei, wumb tilap ei kin lo pii kin mo!kun. Yi erang kin, ei na noman ka piip nim ek ni orung kindind. ¹¹ Ninim wumb kii se piin kin, ninim ek yi mi! piinjii. Na Jerusalem konu ele Gos kin prei ermbii nge onj ei, kunum kinan endi op punanim kunum 12 o pum. ¹² Jura wumb na men ngii owundu ele, wu endi kin ek opu mondup ninenj. Pe na wumb nip sip, kulou top, men ngii ni, konu owundu ele ni, na wumb endi nip, si kulou top yi end nip enenj mon. ¹³ Akip ek endi nik, na kin kos er ngungii ei, ek ei pule enim piik kun enanmin. Enarik kin, ek ei ningii ei nim keimi piinjii,” pa nim. ¹⁴ “Ba na ek endi nip nim ngumbii. En enim wumb yi mi! ninjing, ‘Na ek eipi o! elmin o! kin ekii sip, wumb en enim yi mi!,’ ninjing. Ek ei kend ek yi ninjing. O! ei na piip, ekii sik; ba o! ei keimi mendpi!. ¹⁵ Na Gos kin nimbil o! ermba o! ei, kui er mo! ei, wumb yi mo!mun. Gos wumb kulnjung wumb erang kin, nga tonu ok konj pungii. Pungii wumb ka mulnjung wumb kin, wumb kis mulnjung wumb ouni konj angk tonu ongii. Na Gos kin kui er mo! ku. ¹⁶ Yi palim ei piip kin, nam noman dinga kunum kunum piip end. Nam o! kis endi, Gos kumb ele ni wumb kumb ei pei na ena!; nam kun mo!.

¹⁷ Na pup wumb konu eipi ele kung ngii kombur mo!pu kin, na nim Jerusalem konu ele op kin, nam wumb tilap ende kin mo!pu yi e!. Wumb endi epi sinarpi elim wumb ei, paki top ngol. Ngop kin, Gos kin kulma! nge epi tu wul ku. ¹⁸ Na kongun ei nge erip, o! ele erip, men ngii owundu ele mulamb kin, nam ngenj konj kindrim. Wumb na kanilmin ku. Pe wumb pei na kin mularmin wumb ei, ek endi na kin ninanmin mon. ¹⁹ Ba Jura wumb Eisiya konu ele mo!mun wumb ei, ok na ambil gii ninjing. Wumb ei na kin ek ningii pim kin, nim kumb ele ok, na kin kos nengin piimbii,” pa nim.

20 “Pe mon pim kin, wumb ombu ya mołmun wumb ei, na nimbil oł enj ei nengin kin, na kunum endi kaunsil kin engir kunum ei, na erir oł ei ningii,” pa nim. 21 “Mon pim kin, ek endeim mendpil. Ok na wumb mulk konu tuk mołup kin, wumb wii tur. Na Gos wumb kulii wumb ei nga er konj simba nipi, wii topu, wumb ngur konu ele, akip nim kumb ele, na sik kos ele tu wunmun ni piind,” pa nipi Pol ek yi nim.

22 Wu gapman Piilikis ek ei piim kin, Gos tilap ele tuk punmun wumb, wu kopur piilim wumb gapman owundu ek yi piipi kin, Jura wumb kanpi nim, “Enim kui er mulangin kin, opu wu num Lisiyas eim ya mani wang kin, na enim kos ei piip kun erbii,” pa nim. 23 Pe opu elmin wu owundu ni Pol sipi kin, kan ngii ele sipim. “Pol kan dinga mił ngunerei! Pol wumb puł endi ongii ei, mon ninerngii! Ninarik kin, Pol paki tungii nge ongii,” pa nim.

24 Kunum kopur o pang kin, Piilikis ambim Drusila kin onjnguł. Drusila ni amb ei, eim Jura amb. Piilikis eim Pol wii topu, ek kombur neng piimbii ni om. Pol Gos nge tilap ele tuk pu molk kin, Jiisas Kraiss kin ek pii gii ninmin mił puł pol topu nipi ngum. 25 Ba Pol ek ei piipi, oł kun ele, kun elmin mił ku pim kin, noman pim epi to mani kindpi, ekii se Gos wumb pei kos owundu ermba. Piilikis ek ei piipi kin, mund mong kułpu, “Pol, pui!” nim. “Ekii se na kunum endi sim kin, nim wii tumbii,” nim. 26 Piilikis ni wu gapman owundu ei, eim noman eipi endi peng piipi kin, Pol kunum kunum neng opu kin, ku ni, epi endi ngumba ni piipi, wii tang ołum. 27 Ekii se, kung ngii tał o pang kin, wu eipi Porsiyas Peses ni, wu ei Piilikis kongun elim kongun ei, wu ei sipi erim. Pe Piilikis eim, Jura wumb kanip nimbii ni piipi kin, Pol kan ngii ele enj pendngii nge, nimbii ni piim.

25

“Pol Siisa Wu Num Owundu Neng, Kos Piimba,” Pa Nim.

1 Peses eim opu konu owundu ele kunum tekliki mołpu kin, Sisariya konu ele si kindpi, Jerusalem konu ele tonu pum. 2 Wumb kułmał kalilmin owundu wumb ni, Jura wu num ni, wumb puk kin, Pol kin ek to monduk mił nik yi enjing. 3 “Nim sin paki tunjii, min? Tokun kin, wu ei Jerusalem konu ele sipnjii, ninjing. Wumb en enim ok andlam ele koi er pek kin, Pol tumun ni piik, tu wunjung.” 4 Ba Peses ek nipi, orung kindpi yi nim, “Pol Sisariya konu ele kan ngii kan pim. Pepi kin, kunum aninga kopur mołup kin, nga Sisariya konu ele orung bii,” nim. 5 “Enim wu num ombu, na kin ouni bin,” pa nim. “Wu ei oł kis endi erim kin, sin kos ni piimin.”

6 Peses eim wumb ombu kin, kunum nendii mił engki mułum. Mołpu kin, Sisariya konu ele mani pum. Pupu kin, kupiiring eim kos ngii ele mołpu kin, “Pol si tu wei!” nim. 7 Pol wang kin, Jura wumb Jerusalem konu ele si kindik kin, mani onjung wumb ei ok, Pol engim konu ele mandi angk kin, ek kis kanim kanim nik, Pol ngunjung; ba wumb en enim wu owundu Peses piimba ek mendpil, endi ninenjing. 8-9 Pe Pol ek nipi, orung kindim, “Na oł kis endi enenj mon! Jura wumb lo ek ei mon; pe men ngii owundu ek ei mon; Rom wu king owundu ei ek ei mon; na ek kis min oł kis ei endi enenj mon! Wu num Peses eim Jura wumb kin, ek ni piimba pendpi kin, yi nim, “Pol nim, Jerusalem konu ele tonu pu mułan kin, na tonu op kin, kos piimbii,” pa nim. 10 Pol ek nipi yi nim, “Kos ngii, ya na angil ngii, ek king owundu angil konu ele mendpil, na kos piingii,” pa nim. “Nim wu owundu nim piin. Na oł kis endi Jura wumb kin enenj mon! 11 Na oł kis endi erip kin, mong endi sip eramb kin, enim na kapli to kundngii,” pa nim. Pe ek nik, na kos enmin ek ei, keimi mon! Wu endi na angil ambilpi, wumb ngunermba mon. Wu king owundu ei, na kos piimba,” pa nim.

Pol Nipe Oł Erim Ei Wu Peses King Akripa Kii Sim

¹² Peses eim kaunsil kin ek nipi pendpi kin, Pol kanpi nim, “King owundu ei kin kos piinjii pim kin, king owundu kin kos ele piingii,” pa nim.

¹³ Kunum kopur o pang kin, king Akripa kin, Berniis kin Sisariya konu ele okuł. Peses kanpił, angil simbił ni onjnguł. ¹⁴ Wu amb tał pukuł, Sisariya konu ele kunum kinan mulnjunguł. Mułangil kin, Peses Pol ek ombu ni, king wu owundu ei ngum. “Wu endi molum wu ei, ok Piilikis kan ngo pendrim wu ei, piram pałim,” pa nim. ¹⁵ Ok, na Jerusalem konu ele mult kunum ei, kułmał kalilmin owundu wumb ni, Jura wumb pei, wu ei ek ngok, “Na nim wu ei oł kis erim; ek eim kin ngunjii min, nik elmin. ¹⁶ Ba na ek nip, orung kindip yi ninj, ‘Sin Rom wumb wii endi, kos erpin enalmin mon! Wu ei opu, kos piingii konu ele engmba. Angpi kin, eim kos erngii ek ei nipi, orung kindpi, yi elim. ¹⁷ Wumb ei, na kin ouni onjpun kin, na op kunum kinan, kui er mulał. Kupiiring kos ngii ele molup kin, wu ei, ‘Tu wei!’ ninj. ¹⁸ Pe wumb kos er ngii, wumb ei ok, engnjing. Ek kis endi nik, wu ei elim, oł kis nik, ngunenjing. Na piinj; ba wumb en enim ek eipi endi nik enmin ni piinj,” pa nim. ¹⁹ “Wumb en enim ek opu erik ninjing, Pol eim yi nilim, ‘Wu ei Jiisas kułum wu ni, nga konj molum. Nga men ngii ele molpu kin, ek nirim ku.’ Ek nik sipik, Pol kin ek ngok, kos ermin ni sipnjing. ²⁰ “Pe na wu num kos piimbii, wu yi nind. Na ek ombu kii simbii ei, embin enim, ‘Ei nim pukun, Jerusalem konu ele mułan kin, na Jerusalem konu ele op kos piimbii min?’ ²¹ Ba Pol ek yi nim, ‘Na kan ngii pemb kin, Siisa king owundu ei na kos piimba,’ pa nim. Neng kin, ‘Na Peses kan ngii ele nga pindamb pimba. Pepi kin, Siisa king owundu molum konu ele kindmba.’” pa nim. ²² Pe King Akripa ni, wu num Peses kii sipi, yi nim, “Na nam wu ei ek piimbii,” pa nim. Pe wu num Peses yi nim, “Topuł piinjii,” pa nim.

²³ Kupiiring, King Akripa kin Berniis kin okuł, alap epi ka sikil, onjnguł. Okuł pukuł kin, kos piik, kułou tołmun ngii, wumb num ni konu owundu ele opu, tep elmin wumb pei kułou tołmun ngii ele nirik punjnguł. Pe Peses ek yi nim, “Pol, tu wei!” nim. ²⁴ Pe Peses ek yi nim, “Wu King Akripa ni, wumb pei kułou tok molmun. Enim ya wu ei kenei!” a nim. “Jura wumb pei ni Jerusalem konu ele ya wumb pei ni enim wu ei kin, ek dinga ninjing. Nga wu ei konj molpu kin, enermba,” a nim. ²⁵ “Ba na kanip kin, eim to kundmun oł endi enerim. Wu ei, eim wu owundu King Siisa nam kos piyamb kin, ekii se, “Na eim kindmbii end,” pa nim. ²⁶ “Na eim ek piip kin, pipe połpu, sinim wu num King mulum konu ele kindmbii ei, na wu ei, ek endi kan sinenj, mon!” pa nim. “Wu King Akripa ni, enim wu pei molmun konu ele tu wamb kin, sinim wu ei, ek piipin, na pipe poł kindmbii,” pa nim. ²⁷ “Na kan wu endi, eim wu num kindamb kin, kos piipin enjpin ek ei ni, kindnermbii ei, na piind ei kapłi enanim,” pa nim.

26

Pol Ek Nipi Wu King Akripa Ngum

¹ King Akripa Pol kanpi yi nim, “Ninim ek endi piimbii,” pa neng kin, Pol angpi eim ek yi nim.

² Pol yi nim, “King Akripa, nim ek nin ei, na piip kin, ka piind. Jura wumb na kin ninmin ek ei, na nip orung kindmbii end,” pa nim. ³ “Nim sin Jura wumb elmin oł ei, nim piikin si kindlin. Pe sin noman ekim eipi eipi palim ei, nim piilin. Nim piikin ek ei, na nip ngamb kin, nim ek ei piikin kin, ten sikir kulenji.

⁴ Ok na kangil moʔup op kin, pe piram moʔ. Moʔul kunum ei, nam nge tilap ele moʔup kin, Jerusalem konu ele andil ei, Jura wumb na piilmin. ⁵ Kumb ok, na ek nip el ei, enim kanik elmin. Elmin ei na ek nip el miʔ, ni tor kindngii,” pa nim. “Wumb piinmin, na wumb lo ek piik elmin ol ei nge, miʔ lo ek piilmin wumb ol ei ol endi eipi miʔ; sinim men ngii lo ei miʔ kapli sinaʔim mon. ⁶ Akip na ya ele engamb kin, na kin kos enmin, ei puʔe yi paʔim. Na Gos kin pii gii nip kin, ok sin kupenjpin noʔ, Gos ek dinga piilmin wumb ol ei nge, na yi piip moʔ. ⁷ Sin nge wumb tilap engki nga taʔ wumb ei, Gos keimi kin, emii peng, tinga, Gos ek ei minj piilmin. Piik kin, ek ei pii gii nik kin, kui er moʔmun. Na yi ku, King owundu, na ek ei pii gii nip, kuii wumb nga konj ongii nge, kui er moʔ. Ele nge, Jura wumb, na sik, kos ngii ele, tu wunmun,” pa nim. ⁸ “Nimbiʔ erang, enim wumb kopur kulnjung wumb ei, Gos nga er konj simba. Nimbiʔ erang enim pii gii ninanmin?”

⁹ Kumb ok, na yi piir. Nam epi pei erip kin, Jiisas Naseres wu ei, eim embe to mani kindmbii, ni pir. ¹⁰ Na erip kin, ya Jerusalem konu ele kulmaʔ kalilmin wumb owundu ei, pipe na sip, yi erip kin, Gos nge tilap ele mulnjung wumb sip, kan ngii ele kindip, wumb eipi kin yi ni piip kin, Gos nge wumb to kundmbii nip yi el. ¹¹ Kunum kunum wumb Gos ngii ele muʔangin kin, ol embin tui erip yi el. Na erip kin, yi niʔ. ‘Enim pii gii ninjing kin, ek kis ni ngok, yi erei!’ pa nip kin, na yi niʔ. Na wumb kin kis piip kin, wumb puʔmun konu ele ekii se pup, konu owundu turii saʔilim konu ele puʔ ku.”

*Pol Eim Gos Tilap Ele Tuk Om Miʔ Pol Tum
(Aposel 9:1-19, 22:6-16)*

¹² “Na kulmaʔ kalilmin wumb owundu pipe sip kin, Damaskas konu ele punj. ¹³ King owundu konu ele seng kin, andlam andip punj. Pup kenj ni, dup endi ei epin tonu ele mani om. Opu kin, dup miʔ tilang owundu erpi kin, eni tilang ei kapli enerim mon. Tilang eipi miʔ erang kin, na kin tep to onjpun wumb ei kin ouni erim. ¹⁴ Sin onjpun wumb pei, mei ele kanpin mani punjpun. Na pep piinj ni, epin wumb ek miʔ ei, tonu muʔ ele tor opu yi nim, ‘Sol, Sol, nimbiʔ erang, nim na embe to mani kindin? Nim Gos opu en ei yi miʔ, nim epi mul moʔum epi ele ton ei, ninim ngenj kumbii sinjii,’ pa nim. ¹⁵ Pe na ek yi ninj, ‘Owundu, nim nii?’ Owundu ek nim, ‘Na Jiisas, nim na nimbiʔ erang ton?’ ¹⁶ Nim tonu simb ele angkin mulii!’ nim. ‘Na nim kin ond ei, nim en ol ei kanip kin ond,’ pa nim. ‘Na nim kongun ngamb kin, nim na kongun enjii. Erkin kin, na end ol ei, kan miʔ ninjii. Ekii se, na nim epi endi andan top ngumbii,’ pa nim. ¹⁷ ‘Ekii se na nim wumb angil ele sip, wumb tilap eipi ele simbii ku. Na nim wumb ei moʔmun konu ele kindind. ¹⁸ Nim pukun nen kin, wumb noman ak tok emii konu ele si kindik kin, tilang enim konu ele ongii,’ pa nim. ‘Seisen nge dinga ei, si kindik kin, Gos kin ongii. Wangin kin, na wumb ol kis elmin ei, kil ngop wumb ei na kin pii gii nik kin, na nge wumb moʔmun konu ele ouni muʔngii,’ pa nim.

¹⁹ Pol ek yi nim, “King Akripa, na ei epin Gos ek ei piip kin, na ek ei to kindnenj. ²⁰ Mon, na ek nip, Damaskas konu ele wumb ok ngop; ekii se Jerusalem wumb mulnjung konu ele pup, ni ngop; nga pup, Jura wumb konu ele orung nip; nga pup, ek ka ei nip, wumb ngamb kin, enim wumb noman ak tok, Gos kin orung ongii nge ninj. Nip yi ninj kin, enim noman ak dinga tok, Gos kin orung ongii ninj,” pa nim. ²¹ “Ek ele nge mendpiʔ, Jura wumb na men ngii owundu ele, ambil gii nik kin, na to kundngii nge enjing. ²² Gos Owundu na kin paki tang kin, na ek ei akip ya angip nip, wumb num ni, wumb pei mulnjung konu ele nind. Moses gupu ele ni, ek ni

tor kindilmin wumb gupu ele ni, tor om ek ei minj na nind. ²³ Gos ek ni tor kindilmin wumb ek yi ninjing; 'Krais eim ngenj kumbii kulmba ninjing. Pe eim kulpu kin, nga angpi konj orung omba. Ekii se wumb kulii wumb pei eim kin tonu ongii ku. Eim opu ek yi nimba, Gos wumb orung simba nge tilang Esrel wumb kin wumb tilap eipi wumb kin, ouni ni tor kindimba,' pa nim.

²⁴ Pol eim ek yi mił piipi nirim. Wu owundu Peses, Pol kin wii dinga tum, "Pol, nim noman wulu punum. Nim epi kanim kanim pei piikin sin epi ei, nim to wulu kindnim." ²⁵ Pol ek yi nim, "Wu owundu Peses, na wulu punand mon! Na ek keimi nind, na noman kun peng nind," pa nim.

²⁶ "King epi ombu pei piilim ek ei piip kin ek pei ni poru nip kin, na mund mong kuland. Na piind ek ombu, wu king ei eim ningil ele ke kanpi, ek piinanin ni piinenj min? Eim piilim. Nimbił erang epi ombu endi koi er tonu onanim? ²⁷ King Akripa, nim Gos nge ek mendpil nilmin wu ninjing, ek pii gii nin min? Na piind, nim pii gii nin." ²⁸ Pe King Akripa ek nipi Pol ngum, "Kunum aninga mołpuł, nim na Gos ek andan ton ei, na Gos kin tuk pup mułmbii," pa nim. ²⁹ Pol ek yi nim, "Kunum olt min aninga ei kapli ku. Enim wumb pei akip kunum ele mołpun kin, na prei er Gos ngamb kin, enim wumb ya mołmun wumb ei pei, na moł mił yi mułngii; ba kan sen ei enim angil ele, pendnermba ni piind," pa nim. ³⁰ Pol ek yi neng kin, pe king ni, wu num ni, amb Berniis ni, angk mulnjung. ³¹ Wumb pei anda puk poru nengin kin, en enim molk ek dinga nik yi ninjing, "Wu ei sinim kin oł endi enerang kin, sinim kan ngii ele kindmin, min to kundmun ei kapli enanim." ³² King Akripa ek nipi Peses ngum, "Wu ei Siisa kin kos piinenmbii nilang kin, nim wu ei kindan pułang," pa nim.

27

Pol Noł Kanu Ele Pupu Rom Konu Ba Pum

¹ Wumb ek ni poru nengin kin, sin sip ele pupun, Rom konu ele bin nge punjpun. Oł elim tep erpi, opu wu 100 se andpi elim wu mułum konu ele kan wu kombur ni, Pol ni punjung wu ei, eim embe Juliya. Wu ei wu owundu king Siisa nge opu tep wu num mołum. ² Sin sip endi tonu pupun kin, Aramisim konu ele punjpun. Pe sip ei pupu, noł wer ele Eisya mei owundu ele tor pum. Pe sin punjpun kin, Arisakas ni, Tesalonaika konu ele ni, Maseroniya ni konu ele wu ei, sin kin tep to punjpun. ³ Pe kupiiring sin Sairon konu ele tor punjpun. Juliya ni wu ei, Pol kin oł ka endi erim. "Pol eim kapli pupu kin, wumb puł kanpi, kuni si ngopu ermba," pa nim. ⁴ Sin Sairon konu ele si kindpin pamin kin, konu pop owundu endi topu, sip konu eipi pupu kin, konu pop kembis tonu, Saipris konu ele orung pum. ⁵ Pe sin ep noł pupun Pampiliya kin Silisiya konu ele pupun kin, Maira kin Lisiya konu ele tor punjpun. ⁶ Kunum ele, opu elmin tep elim wu ei, opu kenim ni Aleksandriya konu ele sip endi Esalii mei owundu ele bii ni om. Pe sin sip ele pamin neng kin, sin sip ele tonu punjpun.

⁷ Pe sin sip ele mon kind pupun pamin kin, konu pop tang, sip ei andlam punerim. Nga orung pupun, wumb sip kongun elim wu kongun dinga erangin kin, Nairas konu ele pupun. Sin pupun, mei owundu mandi pamin kin, Kriis ni Salmoni konu ele mandi punjpun. ⁸ Pe sip wumb kongun dinga erangin kin, taki taki pupu, konu endi tor punjpun. Konu ei embe 'Konu ka' nilmin, konu ele Lasiya konu owundu ele mandi punjpun.

⁹ Kunum pei o pang kunum endi konu pop owundu topu kin, noł owundu tum. Tang kunum pei poru neng kin, Pol ek nipi wumb ngopu yi nim.

10 “Enim wumb sinim pupun pamin kin, kongun owundu tonu wang kin, epi pei am ba. Ei epi ni, no! sip ni kis ermba. Sinim pei poru nimba ku,” pa nim. 11 Opu elmin wumb tep elim wu yi piim. Sip ambilim wu ek nim piimbii, ni piim. Pe sip ambilim wu ni, sip ele tep elim wu ni, Pol nim ek ei piinenjing mon! 12 Pe sip tor opu, pek elmin konu ni, konu ei sip konu pop topu ermba ei, pimba mil konu ka sinerim. Pe wumb en enim sip ele mulnjung, wumb kengip erik, “Pamin,” ninjing. “Sinim pupun, Piiniks konu ele mulmun. Wumb kengip erik pamin,” ninjing. “Sinim pupun Piiniks konu ele pupun mulmun sip tor opu palikim konu ei konu ka seng kin, pop onermba, konu ele pu mulmun,” pa ninjing.

Konu Pop Owundu Topu, No! Dinga Om

13 “Ekii se konu ka seng kapli sikir pupu, en enim ninjing konu tor bin,” ni piinjing. “Pe epi embin elim epi ele, pimba epi konu endi ni tonu sik, no! ele puk, Kriis konu bin,” ni punjung. 14 Ba ekii se konu pop owundu endi opu, Kriis konu ele tor om. 15 Konu pop owundu tang kin, sip ba pinerim. Pinerang kin, pop owundu topu, sip si mengpi konu ele orung pum. 16 Sin si kindpin tor pupun, no! tuk ele mei kembis endi sim konu ele punjung konu ei, embe Kora. Sin kongun dinga erpin kin, no! kanu kembis kan ku! sipmin ni enjpin. 17 Pol no! kanu kembis ei kan se andik, kan ku! gii nengin kin, sip yi ku kan ku! enjing; ba mund mong tang, er mulnjung. Molk kin, en enim yi piinjing, “Sinim konu ku mo!um pupu kin, enim konu ele sipipi, Aprika konu ele simba enim nik, sip pop to siplim alap kan ei mani pendik, tonu no! ele enj mulnjung.” 18 Konu pop ni no! owundu tang pepin kin, kupiiring sip ele mu!um epi ei, sip no! ele si kindpin enjpin. 19 Kunum ta! poru neng kin, kunum endi ele, en enim kongun dinga erik kin, sip ele kan epi ni endi si kindik. 20 Kunum kunum sin pop owundu ni, no! owundu topu elim. Erpi kin, sin eni ni, kanjip endi kinalmin mon. Ba sin noman pep kun enerang kin, sin konu endi ele tor bin pinalim. Sin pupun kulmun mendpil onmun ni, yi piipin punjung.

21 Kunum kinan wumb kuni sinarik, wii mulangin kin, Pol ekii se opu, tuk angpi, ek nipi wumb ngum. “Enim wu ok na ek nir ek ei piik, Kriis konu ele si kindnarik. Pe yi ku epi enim kin pei am punermba. 22 Ba pe na kanip enim nind. Enim noman ka sengli! Sin wu endi am punermba mon. No! kanu ei kapli pupu mani ba minj. 23 Na Gos nge wu, na Gos nge embe ambil tonu kindip ku mo!. Pe oltin epin emii pep erang kin, Gos kindang sinim tep enim wumb ei, endi opu, na or pe! konu ele mandi engim. 24 Pe ek yi nim, ‘Pol, nim mund mong enerii! Nim pukun, wu king owundu mo!um konu kumb ele, pu engnjii. Nim piin! Wumb pei konu mo!um ei, Gos nim ngopu poru nim; enim wumb konj mulngii,’ pa nim. 25 Yi mil peng piipin kin, enim wumb mund mong kularik mu!ei! Gos eim epi pei ermbii nim ek ei, nind ei, na pii gii nip mo!. 26 Ba sinim sikir pupun, konu mei wii salim punmun,” nim.

27 Kunum engki nga kapil kapli no! sip pe! ele or pepin, wamin kin, konu eni beli sirim. Seng kin, no! sip ele kongun elmin wumb, en enim piinjing ni, mei konu ele mandi onmun ni piinjing. 28 Puk, kan su sipin ei simb 120 mil pirim. Nga pupun su epi kindim ei simb 90 mandi mil sim. 29 Mei konu ele mandi mil seng kin, sip kongun wumb en enim mund mong kulk, sip no! pimba nik, epi embin owundu elim kapil kapli epi ei, mani kindnjing. Kindik kin, prei erik, eni sikir tonu wangli, nik er mulnjung. 30-31 Sip ele kongun elmin wumb en enim andlam endi kan sipin tor bin ni piinjing. Sip wurup owundu epi si to mani kindmin yi kend tok ninjing. Nengin kin, no!

kanu kembis ele kan topun bin ni enjing ba, Pol ek nipi opu elmin tep elim wu ei nipi ngum. “Sip efe kongun er andilmin wu mulenjing kin, kapli enim konj mulerngii,” pa nim. ³² Yi neng kin, opu ond wumb kan ni kilip tangin kin, nol kanu kembis mani wii pum.

³³ Eni tonu omba mandi erang kin, Pol wumb ek nipi ngum. Wumb to konj kindpin, kuni endi kan si numun ni piim. “Kunum engki nga kapli kapli pepin onjpun, ba kuni endi nunenjpun. Akip wii ku mołmun,” pa nim. ³⁴ “Yi peng piip kin, na nind, ‘Kuni nei! Neng nok kin, enim embil dinga pimba. Enim peng enjin ei endi opu punermba. Enim wumb pei konj mulngii.” ³⁵ Pol ek yi nipi, “En enim kumb ele angpi kin, Gos ka piipi ngopu,” bres sipi, engin topu, nopu erim. ³⁶ Yi erang kin, wumb pei noman ka peng, wumb en enim kuni nunjung ku. ³⁷ Sin ya sip ele tuk mulnjpun wumb ei, 276 pei yi mulnjpun. ³⁸ Wumb kuni nunjung kapli erang kin, kuni wiis mułum kuni ei mołpu, sip embin ermba nik kin, ep nol ele mani si kindnjing.

Noł Sip Er Kis Mułum

³⁹ Konu eni topu erang kenjing, ba konu ei pii pol tunenjing. Mol kenjing ni, konu ka endi sepi, tuk pupu, ku kulta ka sepi erim. Ele nge kindangin kin, ka sim konu ele pepin; nga nol wer ele tonu bin ni piinjing. ⁴⁰ Epi embin owundu erim epi pei, kan kul mani kindnjing ei, kopis kilip tok kindangin kin, ep nol ele pim. Ok sip bul morung kumb ele, kan kul kilip tunjung. Kan ei pos kindangin kin, pe endi sel tonu kindangin kin, sip ele tor ok mulangin kin, sip pupu, ep nol ele pupu pim. ⁴¹ Ba sip pupu, nol ku polpu tonu opu pim konu ele pupu pim. Sip kumb ei pupu, ku pim konu ele dinga er pim. Sip bul morung ei, nol ep nol topu, to kis erim.

⁴² Opu wumb yi ni piinjing, “Kan ele pinjing wumb ei, angil nol si kinalmin ei pei to kundmun,” ni piinjing. ⁴³ Ba opu elmin tep elim wu ei, “Pol paki tumbii,” ni piim. Ba Pol eim opu wumb mon nipi, yi nim, “Wumb angil nol sik kanilmin wumb ei puku sik kin, angil nol sik, tor pangin,” nim. ⁴⁴ Pe wu eipi sip epi kis mułum epi ei sik, nol pei ele pek puk, tor pungii nge punjung.

28

Pol Molta Konu Ele Mułum

¹ Sin konu ele opun, tor opun, konu embe Molta, pa ninjing, piinjpin. ² Wumb konu ele wumb, sin kin ol ka enjing. Pe konu kumb topu, sin jii neng kin, wumb ond tukuk, dup kalk, sin sik dup ele mundangin kin mulnjpun. ³ Pol eim ond apirip kulou topu si dup kełim. Pe ka wembii endi dup mul erang kin, tor opu, Pol angil ele tumbłum. ⁴ Wumb konu ele, wumb molk kenjing ni, ka wembii ei Pol angil ele nop enj pim. Kanik kin, yi ninjing, “Wu ei, wumb keimi to kundum. Wu ei ep nol kularpi kin, ya piram mołum. Ba wu owundu ei, kun elim gui ei, wu ei konj mulermba ni piinim,” pa yi ninjing. ⁵ Ba Pol ka wembii ni erang kin, pupu dup ele peng kin, Pol eim ol endi enerim; ba eim ka mułum. ⁶ Wumb yi ni kanik, mulnjung. Pol eim angil ei oupu mani opu pepi kin, kulmba ni kanik, mulnjung. Ba wumb kunum kinan molk, kenjing ni, Pol ol endi enenim, mon. Pe wumb en enim noman endi sek yi ninjing, “Wu ei gui min?”

⁷ Konu sim konu ele wu num endi, eim mei ele tep elim wu ei, eim embe Publiyas. Wu ei sin sipipi, eim ngii konu ele sipim. Pe wu ei, sin tep ka erpi, kuni ngopu, yi er se mułang kin, kunum tekliki o pum. ⁸ Pe Publiyas nge arim ei ening peng mułum. Ening tang kin, ngenj mul erang kin, enj

kunum mułum. Pol wu ei mułum konu ele mandi pupu, ambilpi, prei erang kin, wu ni eim ka mułum. ⁹ Pol yi erang kanik kin, wumb konu ele wumb ening peng tang pinjing wumb ei wangin kin, Pol yi ku erang kin, wumb en enim ka mulnjung. ¹⁰ Yi eramin kin, wumb sin kin oł ka wii enjing. Ekii se en enim sin kin epi pei paki tok sipik, sip ele kindnjing.

¹¹ Sin konu ele oi tekliki moł kindpin. Konu ele sip endi sin tu wum kunum ei, konu pop owundu tum kunum ei, sin sip ele sipim. Sip ei, Eleksandriya konu ele nge, kumb ele orung wu kangil min men tał mułum ei, gos kend Sus nge er mondułmun. ¹² Sin pupun, Sairakus konu ele tor punjpun. Pupun kin, kunum tekliki mulnjpun. ¹³ Sairakus konu ele si kindpin kin, pupun Telim konu ele wang kin, nga kunum endi konu pop owundu tum. Tang kin, nga ekii se kunum tał pupun, Pusiylolai konu ele tor punjpun. ¹⁴ Konu ele, Gos nge tilap wumb kombur mulnjung. Wumb ei molk yi ninjing, "Sinim kin kongun endeim ya ele mulei!" ninjing. Yi nengin kin, sin opun kin, Rom konu ele punjpun. ¹⁵ Rom wumb Gos tilap ele tuk pu mulnjung wumb ei, sin tor wamin ni piinjing. Pe wumb ombu, ok epi top konu ele Apiyas epi top ngii tekliki engim konu ele tor ok, sin andlam ele kenjing. Pol wumb ombu kanpi kin, Gos kin ka piipi, eim noman dinga piim.

¹⁶ Sin Rom konu ele tuk punjpun konu ele, gapman wu kapli nipi, ngii endi Pol ngang kin, pinjing. Opu ond wu endi tep er mułum.

¹⁷ Kunum tekliki o pang kin, Pol Jura wumb num mulnjung wumb ei, wii tum. Pe wumb ok kulou tangin kin, Pol ek yi nim, "Engnan noł, na oł endi erip, sinim tilap ei to mani kindnenj, min sinim nge kupenjpun noł ełmin oł ei, to kindnenj mon. Ba wumb na wii kan ngii Jerusalem konu ele kindnjing. Rom wumb kin kindnjing. ¹⁸ Rom wumb na kin kos piinjing. Piinjing, ba ek endi ni to kundnenjing; nga to kundngii pinerim. Ei kanik kin, na wak tunjung. ¹⁹ Ba Jura wumb ek ei piinenjing. Yi erangin kin, na bii andlam endi sinerim. Pe nam yi ninj, 'Wu num owundu ei, na ek ei pii kun ermba,' ninj. Ba ei na wumb tilap ei kin, oł kis endi ermbii ni piinenj. ²⁰ Pe ek pul ei minj, 'Na enim wii tamb onmun,' pa nim. Na enim kanip ei nimbii ninj. Na pii gii nip, epi ei kui er moł, yi mił ku, sinim Jura wumb pei epi ei minj kui er molmun oł ei, min na simb ele kan tangin peł," pa nim. ²¹ Wumb ek ni Pol ngunjung, "Jura wumb endi pipe polk, ek endi yi ninenjing mon." Pe Jura wu endi opu ek nipi, "Nim kin ek ni kis erpi, ermba ei mon. ²² Pe sin sinim nim noman ele, ek pimba mił nenj piimin ni, onmun?" pa ninjing. "Sin piinjpun, wumb konu ele orung pei wumb yi ninjing, 'Tilap ei eipi eipi punmun,'" yi ninjing.

²³ Kunum endi Pol pałim ngii ele, kulou tumun nik pendik, ok kulou tunjung. Kupiiring nik pangin kin, eni wul mani pum. Eim ek ei pule nipi, wumb ngum. Pe eim Gos sinim kanpi, er mołum mił nipi, Moses lo ek ei nipi, Gos ermba oł noman ele piik nilmin wu, ek ei ngang kin, wumb Jiisas kin pii gii ninjing. ²⁴ Wumb kombur Pol nim ek ei, pii gii ninjing. Ba wumb kombur pii gii ninenjing. ²⁵ Wumb en enim, noman eipi eipi peng punjung; ba Pol ek endi, kumna ek dinga nipi ngum. "Gos Gui Ka ek dinga nipi, Gos ermba oł piipi nilim wu ei, Eisiya pultum ek yi nim.

²⁶ 'Nim pukun wumb tilap mołmun ei, kankin yi ninjii. Pe enim ei dinga piingii; ba pule piinerngii,' pa nim. 'Pe enim epi endi dinga keningii; ba epi endi kun energii,' pa nim. ²⁷ 'Wumb noman tuk ek ei, pii kun enenjing. Kom ele, ek piingii kis erim. Pe en enim kom ele, ambil pelkip ninjing. Yi erangin kin, en enim ningil ele, epi endi kinenjing; kom ele ek piinenjing, noman tuk ek pule piinenjing. Pe en enim

puk puk, nga noman ak tok, na kin onenjing mon. Wangin kin, na en enim er ka ermbii; ba onenjing.’

²⁸ Pe en enim noman tuk piingii, Gos Owundu eim ek ka eipi sinim wumb sipi, orung simba nge erim. Gos eim ek yi nipi kindang kin, wumb tilap eipi ei ek piingii.” ²⁹ Pol ek ei nipi poru neng kin, Jura wumb en enim punjung. Puk kin, wumb en enim ek opu, er monduk ninjing.

³⁰ Kung ngii tał Pol eim ngii endi top to sim konu ełe, pep mołpu kin, wumb eim kin onjung wumb ei, oł ka erpi, ngopu mułum. ³¹ Pol eim Gos sinim kanpi mołum ek ei nipi, wumb ngopu, wumb Jiisas Krai Owundu ei nipi, ek dinga neng kin, wumb piinjing. Wu endi opu, Pol ek to mani kindmba pinerim mon!

Pol Mon Rom Wumb Poļu Kindim

Pol Mon Poļu Rom Wumb Konu Ēle Kindim Kraiss Nge Ek Se Andilmin Wumb Nge Kongun

¹ Na Pol, Kraiss Jiissas nge kongun wu, mon poļuṅ ngond. Gos na ek se andil wu to tonu kindpi mundum. Mondpu kin, na kindang, Gos eim nge ek ka ei nip to tor kindmbii, nipi mundum.

² Kumb ok, Gos ek keimi dinga nipi pendim miļ ei, eim ek nirim miļ, eim nge ek keimi niļmin wumb, Gos nge ek ka mon ei, kun keimi mendpiļ nik.

³ Gos kingam Jiissas Kraiss, Gos nge ek ka eim kin nirim. Gos kindang opu mei wu telim ei, eim king Deipis nge kupam noļ, tiļap ende ēle, tonu orum.

⁴ Eim Gos erang kin, noman tuk gui oļ kun ka molum ei, andan topu kin, peni ēle kindim. Kindpi kin, eim Gos nge kingam dinga salim ei, Gos eim tukpu ēle erpi sipi, nga tonu konj sim. Jiissas eim sinim nge Owundu molum. Gos eim Jiissas piipi kin, noman ka sinim ngum. Ngopu kin, Kraiss kin eim na ek se andil wu, nipi mundum. Mundang kin, wumb tiļap eipi eipi, konu orung orung wumb pei, eim kin pii gii nik, ekii sik yi erngii. ⁵ Gos na to tonu kindang ei, Jiissas nge noman dinga ēle, na kongun ngum. Ngang kin, na eim ek nip, tor kindip kin, wumb orung orung wumb tiļap pei kopur, Gos nge ek ka pii gii nik, ekii sik erngii. ⁶ Ei enim yi miļ ku, enim Rom wumb, Gos to tonu kindpi mundang kin, Jiissas Kraiss nge wumb tiļap ende puk molmun.

⁷ Yi miļ ku, na mon ei poļuṅ kin, enim Rom konu wumb pei ngond. Gos enim noman ka ngopu, enim to tonu kindpi mundang kin, eim nge wumb muļngii.

Nga sinim Erinjpin Gos kin, Owundu Jiissas Kraiss enim kin noman ka ngopu, nin noman emin ka ngumba.

Wumb Ka Piik, Prei Erik Gos Ngungii

⁸ Kumb se, na ek yi miļ nimbii end. Na enim piip kin, na Gos Kraiss Jiissas kin ka piip ngond. Nimbiļ erang, wumb konu orung orung pei wumb ei piik kin, enim Jiissas Kraiss kin pii gii ninjing ei piinmin. ⁹⁻¹⁰ Gos piinim ei, na nipe ek ninj ei keimi. Eim piinim, na noman tuk gui ēle dinga kindip kin, eim kingam Jiissas nge ek ka nip, tor kindip nind. Eim piinim, na kunum kunum, enim Gos kin prei erip ngond. Na prei end ei, Gos eim noman ēle, kunum endi, na enim kin ombii ei, kapli Gos piinim, na ombii. ¹¹ Nimbiļ erang, na enim molmun konu ēle, ombii ni piind. Na enim kin op, Gos Gui Ka epi ka na ngum ei, enim ngumbii. Ngamb kin, enim noman tuk ēle dinga peng, pii gii nik, dinga erik muļngii. ¹² Na ek puļe yi miļ, na pii gii ēle, enim paki tumba. Nga enim pei pii gii ēle ei, na paki tumba ku. Yi miļ kunum endi, sinim ouni pii gii ei, dinga peng muļmun.

¹³ Na engnan noļ, enim ei pii kun erngii ei, kunum kunum na enim molmun konu ēle, ombii nip nip enj. Ba na andlam endi sinalim. Na yi ni piinj, enim wumb molmun konu ēle, na kongun enj miļ, mong tang, enim Jiissas kin pii gii ningii ku. Yi miļ, wumb tiļap eipi wumb kopur pii gii ninjing ei, yi miļ ku enim yi erngii. ¹⁴ Nimbiļ erang, na Jiissas epi endi na ngo pendim epi ei, orung kindip wumb pei paki tumbii. Wumb kopur Griik ek niļmin wumb ni, ek eipi niļmin wumb ku; wumb kopur noman ka wii seng, gerik piik niļmin wumb, nga wumb kopur noman ka sinerang kin, gerik piinarik molmun ku. Wumb pei kin, na Gos nge ek ka ni tor kindip paki tumbii.

¹⁵ Yi mił peng, na noman tuk ele dinga kindip, na enim Rom konu mołmun wumb yi ku, Gos nge ek ka, na enim kin ni tor kindip ngumbii ku.

Gos Nge Dinga Ei Eim Ek Ka

¹⁶ Yi mił, Gos ek ka ei na ni tor kindmbii ei, singambił sinand, mon. Nimbil erang, ek ka ei, Gos nge noman dinga yi erang wumb nii endi, Jiisas kin pii gii ningii wumb ei, Gos sipi orung simba. Kumb se Jura wumb, nga wumb tilap eipi Griik wumb ku. ¹⁷ Yi mił, Gos nge ek ka ei, Gos nge oł kun ka elim oł ei, peni ele kindpi, sinim andan topu ngum. Ngang kin, ele nge wumb pii gii ele, tonu onum. Wang kin, nga pii gii ei, oł kun ka oł ei, tonu onum ku. Gos nge ek ka ok pukum ek ei, yi mił ninim.

“Wumb nii endi Gos kin pii gii nim kin, Gos wu ei kun ka pa nipi kin, nga erang konj kunum kunum mułmba.”

Gos Nge Popuł Kis Pii Gii Ninenjing Wumb Kin Ngumba

¹⁸⁻¹⁹ Yi mił, Gos nge noman popuł kis sipi, epin mołum konu ele, mani mei peni ele, wumb pei andan tum. Tang kin, wumb oł kis erik, nga oł kun ka palim mił enarik. Nga Gos nge ek ka keimi ei to mani kindik enmin oł ei, Gos nge kumep kis ei, wumb tilap ei kin tonu omba. Nimbil erang Gos oł kun ka ei, wumb pei andan tum ei yi mił; Gos nge oł kun ka eim peni ele kindim ei, wumb piik kanik er mołmun. ²⁰ Kumb ok mendpil, Gos epi kanim kanim pei eririm kunum ei, pepi wang kin, pe akip yi ku palim. Wumb pei, Gos eririm epi peni ele kindang kin, kanik piik enjing. Erik kin, Gos nge oł kun ka ni, noman dinga ei piikangin kin, ba Gos kinenitangin mon. Yi mił erang, wumb pei en enim mong kis kanim kanim enjing; ba Gos kumb ele, koi enerngii mon. Erik kin, sin mong ei piinanmin, pa ninerngii mon. ²¹ Nimbil erang, wumb pei Gos mołum ei piilmin; ba wumb ei, en enim Gos embe ambil tonu kindnenjing kin, Gos ei Gos owundu mendpil ni piinarik kin, Gos kin noman ka piik ngonałmin ku. Wumb en enim noman ele, wulu pupu kun pinerang kin, nga en enim noman tuk ele, oł kis piki topu emii er palim. ²² Wumb en enim nilkeng sik, yi ninmin, ‘Sin noman ka wii palim,’ pa ninmin: ba en enim noman ele, kun pinernang kin, wulu pang nik mołmun. ²³ Nga wumb en enim, Gos tilang owundu ka wii salim ei, kulermba; ba konj kunum kunum mułmba. Gos eim kin buł ngok, eim embe ambilk tonu kindnenjing mon. Ba en enim, Gos aki tok ya mani mei epi ku ni, ond ni, wu kulngii mił ni, kei mił ni, ka mił ni, wembii mił ni, epi wii ombu gos kend mił erik, ambil tonu kindik, men tok ngok enjing.

Oł Kis Kanim Kanim

²⁴ Yi mił erang, Gos wumb ei kan wiik topu en enim noman tuk noman ele, erngii enjing oł kis kanim kanim pei ei, erangin nim. Wumb ei, en enim nge ngenj ele oł kis penj mułum oł ei, en enim kin yi enjing. ²⁵ Nimbil erang wumb ei yi mił ku, Gos nge ek ka keimi ei si kindik, nga en enim ek kend tok piik enjing? Wumb ei Gos epi erim epi ei embe ambil tonu kindnjing; ba wumb ei, Gos mendpil mołum pułwu eim buł ngok, embe ei ambil tonu kindnenjing mon. Gos Owundu eim epi kanim kanim pułwu, sinim wumb sinim Gos eim embe kunum kunum ambilpi, tonu kindmin ei keimi mendpil.

²⁶ Yi mił erang, wumb yi mił enjing, Gos wumb ei kan wiik topu en enim noman ele erngii enjing oł kis penj kanim kanim pei enjing. Erik yi mił ku, amb kopur en enim wenjing kin si kindik kin amb eipi kin oł kis penj mułum ei enjing; ba en enim oł kun pim mił enenjing mon. ²⁷ Pe nga wu kombur yi mił enjing ku, wu kopur oł kun ka mił enenjing mon. Wu kopur ei en enim nge embnjing ei si kindik, nga wu kopur eipi kin, oł kis penj mułum oł ei

enjing. Wu kopur ei, en enim noman tuk ele, dup mił gur neng kin, oł kis kanim kanim pei penj mułum ei enjing. Yi mił of kis enjing wumb ei, Gos kumbii kis owundu ngang singii.

²⁸ Nimbil erang wumb ei, Gos nge oł kun ka ei noman ele ambil gii ninarik. Nga ekii sinarik enjing wumb ei, Gos kanpi, wiik topu mułang kin, en enim noman ele erngii enjing oł kis kanim kanim penj mułum oł ei enjing. ²⁹⁻³¹ Wumb pei noman tuk ele, oł kis kanim kanim piki topu mołum. Wumb ei oł kun enarik; wumb eipi kin oł kis erik; wumb eipi nge epi ei, noman dinga kindik simin ni piik; wumb eipi kin opu orung erik; wumb eipi epi pei sałim wumb ei kin, kis piik, wumb eipi to konduk; wumb eipi kin ek mił erik; wumb eipi kin ek kend tok epi sik; nga wumb eipi kin noman tuk dinga kis piik ngok; wumb eipi kin ek kis dinga nik erik; wumb eipi kin ek poł kis tok ni ngok; Gos kin noman kis piik, opu orung erik ngok, ek dinga nik; nga wumb en enim embe ambil tonu kindik; wumb en enim noman ele sin sinim wumb ka wii pa nik; nga nipe oł kis kanim kanim pei konj ermin ni piik; wumb erinjing menjing noł ei nge ek piik kin, ekii sinenjing ku. Wumb en enim noman ka pinałm mon. En enim oł keimi ermin nilmin; ba ei kapli enałm mon. Nga wumb en enim miyem ende wumb kin kaimb sinałm mon. Nga wumb eipi kin noman ka piik ngonalałm mon ku. ³² Wumb pei, Gos nge lo ek dinga ei piilmin lo ek dinga ei, yi mił ninim. Wumb nii endi, oł kis yi nge enjing kin, wumb ei kolk kin, Gos kin kumep kis singii. Ba wumb en enim, epi kis kanim kanim pei er pangin kin, nga wumb eipi oł kis yi ku erangin kin, en enim ka piinmin ei, oł kis mendpil palim.

2

Gos Nge Kos Piimba Konu Kun Ka Mendpil Salim

¹ Yi mił erang, enim Jura wumb pei, wumb eipi kin kos erik ngok enmin ei, na enim endeim endeim kin ek nip ngond. Ni ninim oł kis en ei, koi enenjii mon. Enim piinmin, enim wumb eipi kin kos erik ngolmun. Ele nge, en enim ekii se kos singii. Nimbil erang, enim wumb eipi kin kos erik ngolmun. Nga ni ninim oł yi nge ełin ku. ² Nga sin Jura wumb piinmin ei, Gos kos owundu kun ka palim mił ermba. Wumb ei oł kis enmin wumb ei kin, Gos kumep kis ngumba. ³ Nga enim Jura wumb en enim wumb eipi kin, kos erik ngonmun; ba en enim oł kis yi mił enjing ku. Enim nipe ni piinmin? Enim Gos nge kos owundu ei si kindik kin, orung puk, wii mułngii min? ⁴ Pe nga enim nipe ni piinmin? Gos nge noman ka wii owundu enim ngonum ei, Gos enim kin kunum olt kinan kis kui er mołum. Nga Gos enim kin kumep kis sikir ngonanim mon. Gos nge oł kun ka ei nge, enim epi ei wii mił ni piinmin min? Gos nge oł kun ka ei nge, enim epi ei wii mił ni piinmin min? Gos nge oł kun ka ei erang kin, enim noman ei to ak tungii nge erim ei, enim piinanmin min? ⁵ Ba enim nge noman tuk ei, kom ku mił dinga palim. Peng kin, enim noman tuk ele to ak tunenjing. Ele nge, Gos kunum owundu kunum ele, Gos popuł kis sipi kin, nga kos owundu kun ka er ngopu, konu peni ele kindpi ermba ei, enim dup konu kumbii kis owundu singii. ⁶ Sik kin, yi mił wumb nii endi nipe oł enjing mił oł ei nge, Gos mok topu kumep ngumba. ⁷ Wumb kopur en enim oł kun ka minj erik punmun. Nga en enim Gos nge tilang owundu ka wii ei, kongun dinga erik kin, kur kanik singii. Sengin kin, Gos wumb ombu nge embe ambil tonu kindimba. Nga wumb ei, noman konj kunum konj mułmun ei, kur kanik kin, singii ku. Wumb ei, Gos noman konj kunum konj ei ngumba. ⁸ Ba wumb kopur en enim ngenj ele, noman kulk kin, Gos nge oł kun ka ei ekii sinarik kin, buł ngok enmin wumb ei kin, Gos kumep kis ngumba. Gos eim jiki pang

kin, popul kis sipi, kumep kis wumb ei kin ngumba. ⁹ Kunum ele, wumb pei of kis enjing ei, ngenj kumbii kis kin, of embin tui kis ei, enim kin tonu omba. Kumb se Jura wumb, nga ekii se tilap eipi wumb, of kis enjing wumb ei minj, kumep kis singii. ¹⁰ Ba wumb nii endi, of kun ka elmin wumb ei, Gos nge tilang owundu ka wii ni, eim noman emin ka ei ni, nga embe owundu tonu kindilim ei, Gos wumb ombu kin ngumba. Kumb se Jura wumb tilap, nga ekii se, torung wumb tilap eipi ouni ngumba ku. ¹¹ Gos nge ningil ele, wumb pei kanpi kin, su ende miil kindim.

¹² Yi miil erang, torung tilap eipi wumb ei, Gos lo ek Moses ngurum ek ei sinenjing. Sinarik kin, Gos lo ek ei piinarik mulnjung wumb ei, en enim of kis enjing wumb ei, Gos kos piipi, en enim sipi kin, dup konu ele kindang, am pungii. Ba Jura wumb tilap ei, Gos lo ek Moses ngurum ek ei sinjing. Ba wumb ombu, of kis enjing wumb ei, Gos lo ek Moses ngurum wumb ei kin, Gos kos owundu piimba. ¹³ Yi miil erang, wumb nii endi, Gos lo ek Moses ngurum ek ei piinjing; ba ekii sinenjing wumb ei, Gos kin kun ka mołmun wumb ei ninermba mon. Ba wumb Gos lo ek Moses ngurum ek ei piik, ekii sik erngii wumb ei, Gos wumb kun ka mołmun wumb nimba. ¹⁴ Yi miil wumb tilap eipi, Gos lo ek Moses ngurum ek ei sinenjing; ba en enim noman ele, Gos lo ek Moses ngurum ek ei piik, ekii sinimin kunum ei, wumb en enim lo ek endi pinałim; ba en enim noman tuk ele, lo ek miil peng kin, en enim nipe of erngii ei piilmin. ¹⁵ Yi miil wumb en enim elmin of ei, peni ele andan tang kin, Gos lo ek wumb kongun erngii miil, en enim noman tuk ele Gos mon poł pendim. Pindang kin, wumb en enim noman tuk gui ele, yi miil ku peni ele, andan topu, keimi nipi ngołum. Nimbił erang, en enim noman tuk ele, ak mak erpi; nga kunum endi, en enim kos erpi ngołum. Nga kunum endi, en enim enjing of ei kapli nipi ngołum ku. ¹⁶ Ei yi miil peng kin, Gos ek ka yi miil ninim. Gos kunum owundu tonu omba kunum ele, Krai Jiasas kin kos owundu piimba. Ei epi kanim kanim wumb pei noman tuk ele, koi er pałim epi ei kos piimba. Na Pol Gos ek ka ei ni tor kindind.

Jura Wumb Tilap Lo Ek Ei Kapli Paki Tumba Ni Piilmin

¹⁷ Ba enim yi miil ninmin, “Sin Jura Wumb.” Nga enim lo ek ambił gii ninjing kin, ei en enim Gos kos owundu paki tumba, ni piinjing. En enim embe ambił tonu kindik kin, sin sinim Gos nge wumb mołmun, ningii. ¹⁸ Enim Gos nge noman ele piilmin. Nga enim of kun ka miil, kapli ninjing ku. Nimbił erang Gos lo ek ele, enim piik sik, poru ninjing. ¹⁹ Nga enim yi miil ni piilmin, sin lo ek ele, sin ek keimi pule ei, sipin poru ninjpin. Nga sin kapli ei, ningil tumbun mołum wumb, andlam kun ka andan to sipmin. Nga en enim yi miil ni piinmin wumb ei, emii palim konu ele mołmun wumb ei, sin tilang miil, andlam andan to sipmin, ni piinmin. ²⁰ Nga enim wumb noman kun pinałim wumb kin, wumb kangii ambił kembis kin, ek mon andan tok ngołmun wumb mołmun. Enim piilmin, Gos lo ek ei ek keimi ni, noman dinga tuk pałim ek ei, piilmin. ²¹ Nga enim wumb eipi, ek mon andan tok ngołmun; ba en enim kin, ek mon ei, andan tok ngołmun min? Kunum ele, enim lo ek ei ni tor kindinmin ei, enim wumb eipi nge, epi waning sinerngii pa nilmin; ba en enim, wumb eipi nge epi waning silmin min? ²² Nga enim lo ek endi yi miil nilmin. Wu eipi nge embnjing ei, enim wu eipi ngunduk enerngii, mon nilmin; ba en enim wu eipi embnjing ngundulmun! Nga enim ek kend gos ei, wumb men tołmun ei, enim noman kulerman mon, nilmin; ba enim wumb nge men ngii ek kend gos epi yi miil waning silmin min? ²³ Nga en enim embe ambił tonu kindik kin, ek yi miil nilmin. Sin Gos lo ek ei sinjpin; ba enim Gos lo ek ei ekii sinałmin mon. Ele nge, enim Gos embe to kis erik elmin! ²⁴ Nimbił erang, Gos ek ka kumb ok pułum miil yi ninim,

“Enim Jura wumb Gos kin oł kis enjing oł yi nge, wumb tilap eipi oł ei kanik kin wumb ei, Gos kin ek kis nik, ek buł ambilk, yi elmin.

²⁵ Yi mił, enim Jura wumb Gos lo ek ei piik, ekii sinjing kin, kapli enim ngenj kopsik elmin oł ei, pule kun pimba. Ba enim Gos lo ek ei ekii sinenjing kin, kapli enim ngenj kopsik elmin oł ei, pule ei wii mił pimba. ²⁶ Yi mił, wumb tilap eipi wumb nii endi, ngenj kopsik elmin oł ei enalmin; ba Gos lo ek ei ekii sinjing, kapli Gos wumb ei kanpi kin, yi mił enim nge Jura wumb mił, ngenj kopsik elmin oł ei, ende mił ni piim. ²⁷ Keimi, enim Jura wumb Gos lo ek ele, enim piik sinjing. Nga enim ngenj kopisnjing ku. Ba enim Gos lo ek ei ekii sinenjing mon. Nga wumb tilap eipi wumb ngenj kopisnenjing wumb ei, Gos lo ek ei keimi ekii sinjing kin, wumb en enim enjing oł ei, enim Jura wumb kin kos erik ngungii. ²⁸ Wumb nii endi, eim noman tuk ele, Jura nge wumb tilap keimi mił mulerim kin, wumb ei Jura wumb mendpil mon. Nga ngenj kopsik elmin oł ei, ngenj torung ele epi mendpil, mon ku. ²⁹ Ba wu endi eim noman tuk ele, Jura wu mulum kin, wu ei Jura wu mendpil mulmba. Nga ngenj kopsik elmin oł ei, noman tuk ele epi ei, lo ek ele mendpil mon. Epi ei, Gos Gui Ka ele epi mołum. Wumb endi oł yi mił erim kin, wu ei wumb ningil ele, wu num mulermba mon; ba Gos ningil ele wu num mulmba.

3

Oł Kis Ei Erpi, Oł Kun Ka To Mani Kindnermba, Mon!

¹ Jura wumb erpi, wumb tilap eipi wumb ei, to mani kindinmin mił nenj? Nga nipe epi ka endi erpi, Jura wumb ngenj kopsik elmin oł ei tonu ołum?

² Kawukeiya! Pe Jura wumb, Gos kin epi kanim kanim paki tang kin, pei sinjing. Kumna mina ei yi mił, Gos eim nge lo ek ka ei, Jura wumb ngang kin, tep ka erik mułngii nipi ngurum. ³⁻⁴ Nimbił erang, Jura wumb kopur Gos kin pii gii ninenjing. Ba en enim oł kun pinalim mił ei erik kin, Gos nge oł kun ka ei, to mani kindngii min? Ei mon mendpil. Gos endeim mendpil, ek keimi kun ka kunum kunum niłim. Ba wumb pei ek kend tok niłmin. Gos ek ka kumb ok mon poł pendrim ek ei, yi mił ninim,

“Nim Gos ek niłin ei, ek keimi kun ka palilim. Peng kin, wumb nim kos erik ngunjung kin, kapli nim dinga angkin kin, kos kun ka erkin poru ninjii.”

⁵ Ba nipe mił sinim oł kis elmin oł ei erang kin, Gos oł kun ka mołum ei, andan tang kenmin min? Sinim nipe ek ninim? Ek ei Gos oł kun ka enarpi kin, sinim kin kumep kis kun pinalim mił ngumba min? Na wumb endi mił ya mei wu, noman ele ekii sip ek yi nind. ⁶ Ei mon mendpil! Pe Gos eim kun ka mulerim kin kapli nga eim nipe mił erpi, ya mei wumb pei kos owundu piipi, mok topu, eipi eipi kindmba?

⁷ Ba na nam ek kend top ninj kin, kapli Gos nge ek keimi mendpil ei peni ele tor omba. Ele nge, Gos nge embe owundu ei, owundu mendpil tonu omba. Nimbił erang na wu oł kis el wu? Nga nipe na kos piip kumep kis ngang simbi? ⁸ Pe sinim ek yi mił ninim? “Kapli sinim oł kis eramin nemin kin, kapli oł kun ka ei, tonu omba.” Kapli oł ei sinim ermin min? Wumb kombur sin kin ek buł morung ninmin wumb yi ninmin; ba ei ek kend to ninmin. Wumb ei en enim dup konu kumbii kis ei kapli singii. Ei oł kun ka mendpil.

Wumb Endeim Eim Kun Ka Mulalim Mon; Wumb Pei Oł Kis Elmin

⁹ Pe nga sinim nipe ni piinmin? Pe sinim Jura wumb tilap mołpun kin, wumb tilap eipi ei to mani kindmin min? Ei mon mendpil. Nimbił erang

na ek yi mił nip poru ninj. Sinim Jura wumb tiłap ni, wumb tiłap eipi ouni pei, oł kis dinga ei ambil gii nipi to mani kindang mołmun. ¹⁰⁻¹³ Gos ek ka kumb ok pultum ek ei yi mił ninim.

“Wu endi oł kun ka elim wu endi molałim, mon mendpi! Wu endi Gos nge oł kun ka ei, piinalim mon. Nga wu endi Gos mołum ni piipi kin, kur kinalim mon ku. Wumb pei Gos nge oł kun ka ei buł ngunjung. Ngok kin, en enim Seisen nge andlam kis ele punjung. Wumb endeim eim oł kun ka enerim mon. Wu endeim mendpił mił mon. En enim num goltum ei, wumb kulii kui tonmun tukpu ele, aki mił to salim. Wumb en enim gupu anmbil ele, wumb eipi kin ek kend tok ngołmun. En enim gupu ngenj mandring ele, wumb kin am ek kis mendpił tuk salim ei, wembii kis kum keming mił, wumb to kondulum epi ei, yi mił elmin. ¹⁴ Wumb en enim gupu ele, ek mił enmin ni, ek kis penj mołum ei, en enim kin piki topu mołum. ¹⁵ Wumb en enim sikir puk kin, wumb eipi to kundangin kin, miyem kui ba nge punjung. ¹⁶ Wumb en enim konu orung orung punjung konu ele, wumb eipi to kis monduk kin, ngenj kumbii kis ngunjung. ¹⁷ Wumb en enim noman emin ka seng molk kin, pungii nge oł ei, enalmin mon. ¹⁸ Wumb en enim Gos kin mund mong kularik kin, Gos kin pii kun enarik kin, nga Gos nge embe ambil tonu kindnalmin ku.”

¹⁹ Pe sinim yi ni piinmin. Gos lo ek ei, Jura wumb ni ngurum ei, wumb nii endi Gos lo ek ei piik kin, mandring mulk wumb ei kin nirim. Yi mił neng kin, wumb endeim kapli yi ninermba, ‘Nam wumb kun ka mendpił moł,’ ninermba mon. Ba wumb ya mani mei ele wumb ei, Gos ningil ele oł kis kun ka pinalim mił oł ei, pei enjing. Wumb ei, Gos kin kumep kis singii. ²⁰ Nimbil oł erang wumb endi eim Gos lo ek nirim mił erpi, ekii sipi kin, Gos ningil ele wu kun ka mulermba mon. Nimbil erang, Gos lo ek ele ei, sinim pei oł kis elmin oł ei, andan to tor kindnim.

Gos Kin Pii Gii Ninjing, Wumb Kun Ka Mołmun

²¹ Ba pe Gos nge oł kun ka oł ei, peni ele tor wang kin, wumb pei keningii nge om. Ei nge lo ek ele kin ekii sipi onerim mon; ba andlam eipi mił om. Yi mił ku, lo mon ek ei nin, Gos nge ek mon ni, tor kindilmin wumb ei kin ouni Gos nge oł kun ka oł ei nge, ek kun ka ni tor kindilmin. ²² Gos oł kun ka ei yi mił, wumb nii endi Jiisas Krai kin pii gii ninjing kin, Gos wumb ei kin kun ka mołmun wumb, ni kaninim. Jiisas wumb pei eim kin pii gii ninjing wumb ei Gos ek yi mił nim. Nimbil erang wumb pei Gos ningil ele, wumb eipi eipi mił molałmin mon; wumb ei ende mił mołmun. ²³ Nimbil erang wumb pei oł kis minj erik kin, nga sinim Gos nge oł kun ka tiłang owundu ei sin sinim kin kapli enermin mon. Sin sinim Gos kin mandi molałmin mon ku. ²⁴ Ba Gos wumb pei eim kaimb sipi, noman ka ngopu erim ei, wumb Gos epi ka wii ei top enenjing mon; Gos wii ngum. Ei nge Krai Jiisas sinim eim kin pii gii ninjin wumb ei, Gos eim sipi, orung sim. ²⁵ Gos Jiisas Krai sinim kin ya mani mei ele kindim. Kindang opu kin, Jiisas eim ond peri ele kołpu, eim miyem bein topu, sinim wumb oł kis enjpin oł ei, kil ngopu, si kindmba nge om. Ele nge Krai kin pii gii ninjing wumb ei mendpił, kil ngopu sipi orung sim. Seng kin, eim oł kun ka sinim kin andan topu ngum. Ngang kin, kumb ok Gos eim wumb oł kis enjing ei, Gos kanpi kui erpi, wiik topu kunum olt kinan mułum. Nimbil erang Gos eim wumb ei eim kin, noman ak tungii min mon ni piipi kin, kui er mołum. ²⁶ Ba pe Gos nge oł kun ka ele ei peni ele kindpi kin, sinim mei wumb andan tum ei nge sinim piinmin. Pliipin kin, Gos eim mendpił kun ka mołum. Pe nga wumb nii endi Jiisas kin pii gii ningii ei, Gos wumb ei kin, yi ku ‘Kun ka mołmun wumb’ nimba.

²⁷ Pe nga nipe epi endi pim kin kapli sin sinim embe ambil tonu kindmin? Ei epi endi mon; Gos epi endi ei ondu ngopu poru nim. Nipe epi endi ei ondu ngum? Lo ek ele ekii sinmin ei min? Ei mon mendpil! Yi mil peng kin, wumb Jiisas kin pii gii ninjing ei, epi ei nge mendpil. ²⁸ Ba sinim yi mil ni piilmin. Wumb endi Jiisas kin pii gii ningii ele mendpil, Gos wumb ei kin, 'Kun ka mołmun' nimba. Ba wumb Jura lo ek ele mendpil, ekii sik erngii ele mon. ²⁹ Mine Gos ei, Jura wumb tilap nge mendpil, Gos min? Gos ei, wumb tilap eipi nge, Gos yi ku min? Ei keimi, Gos ei wumb tilap eipi nge Gos ku. ³⁰ Yi mil keimi, Gos endeim mendpil mołum. Gos eim kapli erang kin, Jura wumb ni, wumb tilap eipi pei ouni, Gos kingam Jiisas kin pii gii ninjing wumb ei, Gos wumb ei kin, 'Kun ka mołmun wumb,' nimba. ³¹ Yi mil peng piipin kin, sinim Jiisas kin pii gii nimin ol ei, Jura lo ek ei, to mani kindmin min? Ei mon mendpil! Ba pule eipi yi mil, sinim pii gii nilmin ol ei, Jura lo ek ei keimi nipin kin, ambil gii nimin.

4

Gos Eiparam Ol Kun Ka Elim Wu Nim

¹ Pe nga sinim nge kupenjpin Eiparam ok mułum wu ei, sinim mołmun mil yi mułum. Yi mil peng kin, sinim eim kin nipe ek nimin? ² Yi mil, keimi Eiparam lo ek ele ekii silim pim kin, kapli ele nge eim, wu kun ka tonu opu mułum ei, eim kapli eim embe ambil tonu kindmba. Ba Gos ningil ele, eim embe kapli ambil tonu kindnermba mon. ³ Yi mil, Gos ek ka ei nipe ek mil ninim? "Eiparam Gos kin pii gii nirim ele nge Gos Eiparam wu kun ka mołum," pa nirim. ⁴ Pe nga wumb nii endi kongun ermba ei, eim kumep simba kumep ei, epi ka wii endi wii sinermba mon. Ba kumep ei, eim kongun erim mil, kumep sim. ⁵ Ba wu nii endi lo ek ele kongun enerim ba wu Gos kin pii gii nirim wu ei, Gos eim wu ei ol kis erim wu ei ol kun ka elim wu nimba. Nimbil erang wu ei, eim Gos kin pii gii nirim ele nge, Gos wu ei je kun ka nipi mundrum. ⁶⁻⁸ Yi mil ku wu endi lo ek ele ekii sinerim; ba Gos wu ei kin wu kun ka nimba. Deipis wu ei kin yi mil nirim ku. Deipis wu ei ka piyangli nirim. Deipis yi mil nirim, "Gos wumb pei ol kis kil ngopu si kindpi pandi tum wumb ei ka piingii. Gos Owundu wu endi kin ol kis pinerim kin wu ei eim ka piyangli," nirim.

⁹ King Deipis ok nirim ek ka ei, wumb nii endi ka piingii ei, Jura wumb tilap ngenj kopsik elmin wumb ei kin, mendpil ngumba min? Min orung wumb tilap eipi wumb ngenj kopsinarik elmin wumb ei kin, ouni ka piik singii ku min? Sinim pii kun ermin! Sinim yi nipin nipin enjpin, Eiparam Gos kin pii gii nirim ele nge, Gos Eiparam kin kun ka elim wu nipi mundrum. ¹⁰ Kunum nenj Gos Eiparam kin wu kun ka nirim? Kunum ele eim ngenj kopisnerim kunum ei, min eim ngenj kopsim kunum ei min? Keimi, eim ngenj kopisneririm kunum ei Gos Eiparam kin 'Wu kan ka' nirim. ¹¹ Eiparam ok Gos pii gii nirim. Nirim ele nge, Gos eim kin kun ka nipi mundum. Mundang kin, jep ol wumb keningii ni epi eim ekii se ngenj kopsim. Pe nga Eiparam sinim wumb Gos kin pii gii nik kin, ngenj kopisnenjing wumb ei nge kupenjpin. Yi mil ku, sinim Gos kin pii gii ninjpin wumb ei, Gos sinim kun ka mołmun wumb pa nimba. ¹² Eiparam eim wumb ngenj kopsik elmin wumb ei nge, kupenjing mil mołum ku. Ba nga wumb ngenj kopsilmin ei nge minj mon. Eiparam eim ok Gos kin pii gii nipi kin, ekii se ngenj kopsirim. Wumb ngenj kopsik elmin wumb ei kupenjing, Eiparam ok erim mil ei pii gii nik kin, ekii sik enjing ku.

Wumb Gos Kin Pii Gii Ninjing Ele Nge Ok Gos Ngumbii Nirim Epi Ei Ngang Singi

¹³ Yi mił, Gos eim Eiparam kin kupam noł ok ek dinga nipi ngumbii nirim ei, ya mani mei pei ngumbii nirim. Gos ek dinga Eiparam kin nirim ek ei, lo ek ele tonu onerim mon! Ba Eiparam Gos kin pii gii nirim ei nge, Gos Eiparam wu kun ka nipi mundum. Yi mił peng kin, Gos eim Eiparam kin dinga ek nirim mił yi eririm. ¹⁴ Ei yi mił, wumb pei lo ek ekii silmin wumb ei, Gos epi dinga nirim epi ei singii kapli, ba pii gii ei wii mił, pimba. Nga yi ku, Gos Eiparam kin ek dinga nipi pendrim ek ei, wii mił pimba ku. ¹⁵ Ei yi mił peng kin, Gos lo ek ei erang kin, Gos nge popuł kis wumb kin tonu omba. Ba lo ek endi pinełang kin, kapli wumb endi lo ek endi to kis enim pa ninelangin mon.

¹⁶ Yi mił erang kin, puł ele nge wumb Gos kin pii gii ninjing wumb ei, Gos epi ngumbii nirim mił epi ei, ngumba. Ngang kin, Gos eim ek dinga nirim mił epi ei, Gos nge noman ka ngolum ele nge mendpił, keimi tonu omba. Ele nge mong keimi ek dinga ni pendrim ek ei, dinga peng kin, Eiparam kupam noł pei kin ekii se tonu omba. Ele nge lo ek ekii sik elmin wumb ei nge minj mon; ba wumb pei, Eiparam kin ekii sik kin, Gos pii gii nilmin ele nge mendpił. Eiparam eim sinim pii gii ninjpin wumb ei nge kupenjpin mendpił mołum. ¹⁷ Yi mił, Gos ek ka ok ni pendrim mił, yi nim. “Na nim Eiparam wumb tilap eipi pei ernjing mił, enim se mundunj,” pa nirim. Ek dinga nipi pendrim ek ei, Gos ningil ele dinga palim. Peng kin, Eiparam Gos kin pii gii nirim ei, Gos wumb kulnjung wumb ei nga si kindang kin, konj molk kin tonu ongii nge Gos. Gos ek neng kin, ele ok sinerim epi ei, Gos ek piik kin, ele tonu onjung. ¹⁸ Eiparam eim wu tukui ni, kangil endi mengnermbii ni piinerim mon; ba eim Gos kin pii gii nipi, kui er mułang kin, Gos ek keimi ok nirim mił ei, tonu omba ni piirim. Yi mił, wumb andlam kanik poru ninjing ei mił, Eiparam Gos kin pii gii dinga nirim nge kui er mułang kin, Gos ek nirim mił, eim kapli ermba. Pe Eiparam Gos kin pii gii nirim ei, Gos ek yi nirim mił, “Nim nge kupanim noł pei, yi mił tonu ongii.”

¹⁹ Nga Eiparam eim kung ngii pei 100 mił mołum ei, eim wu tukui mendpił mołpu kin, eim ngenj kulmba mił erim. Nga ambim Sera yi ku tukui mołpu kin, ngenj kulmba mił erim ku; ba Sera eim kangil endi mingnerim mon! Eiparam ele nge ni piipi kin, ba eim Gos kin pii gii dinga peng kin, wakin tunerim mon. ²⁰ Nga Eiparam Gos ek dinga nipi, pendrim mił ni piipi kin, eim noman tał pinerang kin; eim pii gii ei ouru neng kin, wakin tunerim mon. Yi erang kin, Eiparam eim Gos kin pii gii dinga nipi kin, eim Gos kin noman ka piipi kin, Gos embe ambil tonu kindim. ²¹ Nimbil erang, Eiparam eim noman dinga piirim ei, Gos ek keimi dinga nirim mił ei, kapli keimi ekii se ermba ni piirim. ²² Yi mił erang kin, Gos Eiparam kin ek yi nirim, “Nim wu kun ka mołum.” Ele nge Eiparam Gos kin pii gii dinga nirim. ²³⁻²⁴ Ba ek ei, Gos nge ek ka ele Eiparam kin ni piirim. “Eim wu kun ka mołum,” ni piirim. Ba Gos ek ka ei Eiparam kin mendpił ninanim mon. Ba Gos ek ka ei sinim kin ouni ninim. Sinim nge pii gii ei, Gos eim Jiisas sinim nge Owundu tukpu ele, nga konj tonu sim. Ele nge Gos ni piipi kin, sinim wumb kun ka elmin wumb ni piirim ku. ²⁵ Yi piipi kin, Gos Jiisas sinim kin, ya mani mei ele kindang opu kin, ond peri ele kołpu kin, nga eim miyem sinim oł kis enjpin ei kil ngum. Gos nga Jiisas sipi tonu seng kin, nga konj mołum. Yi mił erang kin, Gos sinim pii gii ninjpin wumb eim ningil ele ‘Kun ka mołmun,’ wumb nimba.

Sinim Pii Gii Wumb Gos Kin Kun Ka Mołmun Wumb Nimba

¹ Pe yi mił erang, sinim Gos kin pii gii ninjpin ele nge, Gos sinim kin kun ka mułmun, ninim. Yi mił erang, pe sinim Gos kin noman emin peng mułamin kin, sinim nge Owundu Jiisas Kraias eim of ei nge erang kin, sinim pii gii wumb kin tonu om. ² Kraias Jiisas eim endeim mendpił, andlam ele aki tang kin, sinim kapli Gos kin eim noman ka ngołum ele, tuk bin konu ele, sinim pe mołmun. Pe nga sinim ka piipin, Gos ngopun kin, kui er mułamin kin, Gos nge tilang owundu ka wii ei, eim kin ouni simin ni piipin kin, kui er mołmun. ³ Pe nga, sinim epi ei minj, ka piinermin mon. Ba sinim of embin tui kanim kanim sinim kin tonu omba ei kin, ka piimin ku. Nimbil erang, sinim piinmin, sinim of embin tui ei erpi kin, sinim noman dinga ngang kin, sinim kapli angpin, dinga kindpin, er mołmun. ⁴ Nga sinim noman dinga peng mułamin kin, kapli sinim wumb of embin tui tonu wang kin, dinga angk mułmun of ei mił, mułmun. Mołpun kin, sinim of dinga angk mułmun, of ei nge pim kin, kapli sinim Gos ngumbii nirim mił, epi ei simin ni piipin kin, kui er mułmun. ⁵ Nga sinim Gos kin pii gii nipin kin, kui er mołmun ei nge, sinim singambil piinermin. Nimbil erang, Gos eim noman ka wii ngang kin, sinim kin noman ele kindang ei, piki tum. Tang kin, Gos eim nge Gui Ka ei sinim paki topu kin, wii ngum. ⁶ Kunum ele, sinim dinga pinerim kunum ei, kun mendpił, Gos Kraias kin, Kraias ya mani mei ele opu, ond peri ele kołpu, eim sinim mei wumb pei Gos buł ngopun kin, of kis enjpin wumb ei, Gos sipi orung sim. ⁷ Na yi ni piind. Wu endi mołpu, wu kun ka endi kin kołpu kin, paki tumbii ni, noman to piinim; ba eim kapli enermba mon! Yi peng kin, wu wumb endeim endeim ni molk, en enim nge noman dinga kindik kin, kapli erang, wu ka endi kin kolk kin, paki tungii. ⁸ Ba Gos eim noman ka wii ei, sinim kin andan topu ngum. Ngang kin, kunum ei sinim of kis piram er mułamin kin, Kraias opu, eim ond peri ele kołpu kin, sinim of kis enjpin ei, kil ngopu si kindim. ⁹ Yi mił erang kin, pe Kraias kołpu kin, eim miyem sinim of kis enjpin ei, kil ngum. Ngang kin, pe Gos sinim kun ka mołmun ninim. Yi mił, sinim piinmin ei Kraias sinim paki tang kin, Gos popuł kis ni, kumep kis ei, sinim kin tonu onermba, mon! ¹⁰ Yi mił, sinim ok Gos kin opu orung wumb mił mulnjpun kin, kunum ele, Kraias kołpu kin, sinim of kis enjpin ei, kil ngum. Ele nge, Kraias eim sinim Gos kin sipi, nga orung seng kin, pe sinim Gos kin noman ende sepin mołmun. Kraias nga angpi, tonu opu kin, konj mołum. Ele nge, sinim yi mił ku, eim noman konj ngang kin, sinim eim kin ouni konj mułmun. Mułamin kin, Gos eim kos owundu ei, sinim kin tonu onermba mon. ¹¹ Ei yi mił mendpił, mon! Ba, sinim nge Owundu Jiisas Kraias eim erang kin, sinim Gos kin nga orung sim. Ele nge, sinim Gos kin noman ka pii ngonmun.

Andam Kutum Ba Kraias Konj Mołum

¹² Yi mił erang, wu endeim Andam of kis erim ele nge, of kis mani mei ele tonu om. Wang kin, of kis of ei, wumb pei kulngii of ei, pepi kin, tonu om. Wang kin, of kis of ei, wumb pei kulngii of ei, pepi kin, om. Yi mił erang kin, wumb pei of kis enmin ele nge, wumb pei koltmun. ¹³ Yi mił, of kis enjing of ei, ya mani mei ele ok pim. Nga ekii se, Gos lo ek Moses ngurum. Ngang kin kapli, ba Gos lo ek mulelang kin, wu endi mołpu, wu endi kin, nim of kis yi en, pa ninelang. ¹⁴ Ba Andam mułum kunum ei pupu, Moses kunum ele, wumb pei mulnjung ei, kolk minj punjung. Wumb eipi pei, Andam of kos erim of ende mił, enenjng; ba wumb ei pei of kis eipi mił erik kin, kulnjung ku.

Nga wu Andam eim jep epi endi Kraias ekii se omba, yi mił mułum. ¹⁵ Ba Gos epi ka wii ei, wumb pei wii ngopu epi ei kin, Andam of kis erim ei kin,

epi ende mił mon. Ei keimi, wumb pei wu endeim Andam oł kis erim ele nge wumb pei kulnjung; ba Gos noman ka, wumb pei wii ngum ei, owundu mendpił. Gos eim noman ka ngopu ni, epi ka wii ele nge, wumb pei wii ngurum ei, Krais Jiisas kin tonu opu kin, wumb pei paki tum. ¹⁶ Gos epi ka wii wumb pei wii ngum epi ei kin, wu endeim Andam oł kis erim ei kin, epi ende mił mon. Yi mił, wu Andam endeim kin oł kis ei tonu wang kin, wu Andam Gos kos owundu piimba kunum ei, wu ei am ba. Nga yi mił, wumb pei oł kis enjing ku; ba Gos epi ka wii, wumb pei kin wii ngang kin, Gos wumb ei kin, kun ka mołmun, nimba. ¹⁷ Ei keimi, wu endeim Andam eim oł kis erim. Ele nge, wumb koltmun oł dinga ei wumb pei tonu wang kin ele nge, wumb pei to mani kindnim. Kapli yi mił ku nga, wu endeim Jiisas Krais kin, wumb pei Gos nge noman ka ngołum ni, epi ka wii ei wii ngołum epi ele nge, Gos sinim wumb kun ka niłim tele nge, sinim wumb king mił, tep er mułmba.

¹⁸ Yi mił erang kin, wu endeim Andam oł kis erim ele nge, kumep kis wumb pei sik kin, kulngii. Yi mił ku, wu endeim Krais eim oł kun ka erim ele nge, wumb pei oł kis enjing, eim kil ngopu, si kindpi kin, noman konj ngurum. Ngang kin, wumb sik kunum kunum konj mułngii. ¹⁹ Yi erang, Andam Gos ek ekii sinerim ele nge, wumb pei kin oł kis oł ei tonu om. Yi mił ku, Krais Gos ek ekii sirim ele nge, wumb pei Gos kin wumb kun ka mołmun, nimba.

²⁰ Pe nga, Gos lo ek wumb ngurum ei erang kin, wumb en enim oł kis erik mił ei, owundu mendpił tonu om. Ba Gos nge noman ka ngopu ei, wumb oł kis enjing oł ei, to mani kindim. Kindang kin, Gos nge noman ka ngopu elim oł ei, owundu mendpił tonu opu pim. ²¹ Yi mił peng kin, wumb oł kis elmin oł ei, dinga kis peng kin, wumb koltmun oł ei kin tep er mołum. Ei yi mił ku, pe Gos noman ka ngopu erang kin, sinim Gos kin oł kun ka er mołmun. Mołamin kin, sinim Owundu Jiisas Krais kin, sinim noman konj kunum kunum mułmun nge nipi ngurum. Ngang kin, Gos nge noman ka ngopu ei, dinga owundu tonu opu kin, tep er mułmba.

6

Oł Kis Elmin Oł Ei, Sinim Kulnjpun Ba Sinim Krais Kin Konj Mendpił Mołmun

¹ Sinim nga nipe ek nimin? Sinim oł kis minj er moł pamin kin, Gos noman ka wii ei, tonu owundu mendpił omba. Sinim ek yi mił nimin min? ² Ei mon mendpił! Sinim oł kis elmin oł ei, sinim kulnjpun. Ei nge, sinim nimbił erpin kin, nga oł kis er mołpun bin? ³ Sinim Krais Jiisas kin dambiltpin ende pupun, noł pinjpin kin, kunum ei, sinim Krais kin ouni kołpun kin, eim kin ende noł pinjpin. Enim ei piinanmin min? ⁴ Sinim noł pepin ngunjpun kin, ei pule yi mił, sinim Krais kin dambiltpin ende pupun, kulnjpun. Pe nga, Gos eim Krais kin, sinim ouni tukpu tum. Tang kin, Krais kołpu, nga Arim Gos eim dinga wii eim sipi, angpi tonu opu, nga konj mołum. Mułang kin, sinim yi mił ku, nga sinim angpin tonu opun, nga noman konj sipin, er endmin ku.

⁵ Yi mił, sinim Krais kin dambiltpin ende pupun, eim kulum mił, sinim yi mił ku, kulmun. Keimi, yi mił ku, nga sinim eim kin ende pupun kin, eim konj tonu om. Sinim yi mił ku, konj tonu opun mułmun. ⁶ Yi mił erang, sinim piinmin ei, sinim ngenj noman ok nge ei, Krais kin ouni, ond peri ele nil to pendinjpin. Yi mił erang, sinim ngenj ele oł kis elmin oł ei nge, dinga sinim kin ambił gii ni mułum ei, si kindpi kin, poru nimba. Yi mił erang, oł kis elmin oł ei, sinim kin, nga ambił gii ni, tep enermba mon. ⁷ Nimbił erang,

wumb endi kolpu poru nim ei, nga ol kis dinga ele, wu ei ambil gii nga ninermba, mon! ⁸ Ba sinim Krai kin ouni kulnjpun kin, kapli nga sinim pii gii nipin, Krai kin ouni nga, konj kunum kunum molmun. ⁹ Nimbil erang, sinim yi ni piimin ei, Krai kolpu, nga angpi tonu opu kin, konj molum. Molpu kin, nga kulermba mon. Wumb kolpmun ol dinga ei, nga Krai kin to mani kindpi kin, tep mulermba, mon! ¹⁰ Yi mil, Jiisas kulum ol ele nge, yi mil Jiisas wumb ol kis elmin ol ei nge, dinga to mani kindpi kin, kunum endeim minj kolpu, poru nim. Ba pe akip, Jiisas eim noman konj molum ele nge, kunum kunum Gos embe ambil tonu kindpi, molum. ¹¹ Yi mil ku, enim komb se piingii ei, en enim ol kis elmin ol ele kin, kolpun molmun. Pe ol kis dinga ei, enim kin nga ambil gii ninanim, mon! Ba akip, enim Krai Jiisas kin dambilik ende puk kin, Gos embe ambil tonu kindpin kin, konj kunum kunum molmun.

¹² Pe nga, ol kis elmin ol ei, enim kan wiik tangin kin, enim ngenj ele, ambil gii nipi, nga tep enermba, mon! Yi mil peng kin, enim ok nge ngenj noman ele ol ei, nga ekii sinerngii, mon! ¹³ Nga enim nga simb angil nin, epi ei, nga wak tangin pupu kin, ol kis nge ol ei, ekii sik kin, kapli ol kis nga enerngii, mon. Ba enim nge noman, kin simb angil ni, epi pei, Gos kin ngungii. Yi mil, wumb endi Krai kin kolpu kin, nga tonu konj molpu kin, noman konj simba. Seng kin, nga sinim nge simb angil ni, epi pei Gos ngumun ele nge, Gos nge ol kun ka ol ei, erik kin, molk pungii. ¹⁴ Pe yi mil, ol kis elmin ol ei, nga enim kin dinga kindpi kin, tep nga enermba mon. Nimbil erang, pe enim lo ek ele nge kos owundu ngopu ei, mandring mulamin mon; ba enim Gos nge noman ka ngolum ele nge, mandring molk pungii.

Wumb Ol Kun Ka Kongun Wii Elmin

¹⁵ Yi mil, pe sinim nimbil ol ermin? Sinim lo ek ele nge, kos owundu ngopu ei, mandring pupun mulenjpin kin, sinim kin nga tep enerim mon; ba Gos noman ka ngolum ei, sinim mandring pupun mulnjpun kin, kapli sinim ol kis nga ermin min? Ei mon mendpil! ¹⁶ Ei keimi, enim ei piinanmin min? En enim nge ngenj nin, epi wu eipi kin, ek ekii sik erik kin, wu ei, en enim tep er mulang kin, kapli wu ei kin, enim kongun wii wumb mil mulngii. Ei yi mil ku, enim ol kis elmin ol ei kin, kongun wii wumb mil mulngii. Molk kin, enim kulngii ol ei singii ku. Min mon pim kin, enim Gos nge ol ekii sik kin, Gos eim kin kongun wii wumb mil, kun ka er mulngii. ¹⁷ Ba Gos kin noman ka piik ngungii. Ok enim ol kis ele kin, kongun wii er mulnjung. Ba akip Gos eim enim sipi orung seng kin, eim kin mandring molmun. Molangin kin, enim noman tuk ele Gos ek keimi kun ka ekii sik kin, puk er molmun. Ele nge, enim Gos kin ka piik ngungii. ¹⁸ Pe Gos enim ol kis elmin ol ei nge, kan ngo pendnjing ei, si tor seng kin, enim wii molk kin, Gos nge ol kun ka elmin ol ei nge, kongun wii er molk pungii. ¹⁹ Na enim dinga sinaamin mei wumb kin, ek yi mil nind. Nimbil erang, enim dinga sinaamin mei wumb noman ele, ekii sip nind. Ei yi mil, ok enim nge ngenj orung nin, epi sipik, noman ok nge ol penj ol ei, kongun wumb wii mil mulnjung kin, enim ol kis penj pei pei enjing. Yi mil erang kin, pe enim ngenj orung nin, epi pei ei sipik, ol kun ka ol ele kin, kongun wii wumb mil ngok erngii. Erik kin, enim Gos nge ol kun ka ol konj mendpil, tonu wang kin, mulngii.

²⁰ Yi mil, ok kunum ei, enim ol kis elmin ol ei, kongun wii erik mulnjung. Kunum ei, enim ol kun ka ol ei, kan ngunerim, mon; ba enim ol ei kin, wii mil mulnjung. ²¹ Ba kunum endi, enim ol kis elmin ol ei, nipe epi ka endi silmin ei nge, akip enim singambil sinmin? Pe enim ol kis enmin ol ei nge, kumep ei enim kulngii. ²² Ba pe, Gos enim ol kis nge, kan ngii mil mulnjung

ei tor sim. Sipi kin, sinim Gos eim nge kongun wii wumb mił mundum. Ele nge, epi pule yi mił tonu onum. Wang kin, enim oł kun ka er molk kin, nga ekii se noman konj singii ei, kunum kunum molk pungii. ²³ Yi mił, oł kis elmin oł ei nge, kumep ei kulngii. Ba Gos eim nge epi ka wii ei, sinim wii ngum epi ei, noman konj kunum kunum mułmba. Noman konj ei, Krais Jiisas sinim nge Owundu kin tonu om.

7

Wu Amb Siłmin Ek Ekin Endi

¹ Engnan noł, na ek ei nip enim ngond ei, enim lo ek ele piłmin wumb kin nind. Kunum ele, wu endi konj mułmba kunum ele minj, wu ei lo ek ele mandring mołpu kin, tep er mułmba. Enim ei piinanmin nimin? ² Kaplı yi mił, amb endi wu pang, wam konj mułum kin, kaplı lo ek ei, amb kin wam dambiltpi ende kindnim. Ba wam kułum kin, kaplı lo ek ei ok se ende kindim lo ek ei, nga wu amb tał ei, se ende kindnanim mon. ³ Yi mił, pe amb endi eim wam konj mułang kin, eim wam mani kind si kindpi pupu kin, wu eipi endi pum kin, amb ei eim oł kis erpi kin, wam kin kun ka mulalim mon. Ba amb eim wam kułang kin amb ei, lo ek ei, eim ambil gii ninermba mon. Eim wii mułmba. Mołpu kin, amb ei, eim nga wu endi eipi pum kin, eim oł kis enermba mon. ⁴ Yi mił ku, engnan noł, enim Krais kin dambiltik ende punjung. Kunum ele, enim lo ek ele kulnjung. Kułangin kin, lo ek ele, enim nga ambil gii ninerim mon. Ei yi mił, enim wu eipi kin puk mołmun. Enim wenjing mił Krais eim tukpu ele, tonu angpi opu kin, nga konj mołum. Mołang kin, sinim Gos eim nge oł kun ka oł ei, er mołamin kin, mong mił topu erang kin mułmba. ⁵ Yi mił ku, ok kunum ele, sinim noman ngenj ok nge oł kis ele, tonu wang kin, ekii sipin er mulnjpun. Nga kunum ele, lo ek ele erang kin, sinim oł kis nga pei tonu wang kin, er mulnjpun. Ele nge, sinim ngenj ele, kongun er pang kin, sinim kułmun oł ei mong mił topu, ei sinim kin tonu om. ⁶ Ba akip, sinim kułamin kin, lo ek ei, sinim nga ambil gii ninanim, mon! Sinim wił mił mołmun. Nimbil erang, sinim ok kunum endi ei, lo ek dinga ei, sinim kan ngo pendim. Ba pe, sinim kongun enmin ei, sin noman tuk konj ele nge enmin. Ele nge, sinim lo ek mon ok nge ele, ekii sinanmin mon. Ba pe, sinim Gos Gui Ka nge oł konj ei, sinim andan tang kin ekii sinmin.

Jura Lo Ek Kin Oł Kis Elmin Ek Kin

⁷ Pe nga, sinim nipe ek endi nimin? Jura lo ek ei, oł kis nimin min? Ei mon mendpił! Ba lo ek ei, na oł kis oł andan tunenelang kin, na kaplı piinenelamb. Ei yi mił, lo ek yi ninim, "Nim wu eipi nge epi ei, bun bun kulenjii mon." Yi mił ku, lo ek ele, na kin yi ninerim kin, kaplı na kan bun bun sinmin ei, sinenelamb. ⁸ Ba oł kis ei, lo ek ele kin andlam ei, tonu om. Wang kin, bun bun kultmun oł kanim kanim ei, na noman tuk ele, tonu opu er mołum. Ba lo ek ele, pinenelang kin, kaplı oł kis ei, koltmun oł yi mił piłang. ⁹ Yi mił, ok na Jura lo ek ei, na kin pinerim kunum ele, na konj muls. Ba ekii se, Jura lo ek na kin tonu wang kunum ei, oł kis elmin oł ei, nga angpi tonu opu, konj mułum. Mołpu kin, na noman tuk ele topu kundang kuls mił enim. ¹⁰ Nga Jura lo ek ele nge, wumb noman konj ngumba mił enim; ba na konj mił lo ek ei, na kos erpi ngopu kin, to kundmba mił enim. ¹¹ Nimbil erang, oł kis elmin oł ei, lo ek ele kin, andlam kan sim. Sipi kin, Jura lo ek ei kongun erpi, na kin kend topu ngum. Ngang kin, Jura lo ek yi mił erpi kin, na kos owundu ngopu ei, na to kundmba nge mił enim.

¹² Yi mił erang kin, Gos lo ek Jura ngum ei, kun ka mołum. Nga Gos ek dinga pei ei, kun ka ni, kun ni, ka wii mołum ku. ¹³ Ei nipe mił pałim? Pe lo ek ka wii ei, na topu kundang kin, na kuls min? Ei mon! Oł kis elmin oł ei, peni ele tonu om. Oł kis ei, oł kis mendpił! Ei lo ek ka wii ei sipi, kongun erpi kundang kin, oł kis koltmun oł ei, tonu om. Wang kin, lo ek ei, na oł kis pułe ei, andan topu ngum ei, oł kis mendpił.

Oł Kis Elmin Oł Ei, Wumb Noman Tuk Ele Kan Ngonum

¹⁴ Sinim piinmin, Jura lo ek ele, Gos Gui Ka nge epi pałim. Ba na nam ngenj ei, mei wumb ngenj pałim. Peng oł kis ei, na ambil gii nipi, kan ngopu, tep er mołang kin, na eim nge kongun erip moł. ¹⁵ Keimi, na end epi ei, pułe ei piinand. Yi mił, na epi endi noman ngop ermbii ni piind epi ei, na enand mon. Ba epi, na noman ngonand epi ei, na kunum kunum end. ¹⁶ Pe nga, na epi endi enermbii ni piinj epi ei, na end; kapli na oł ei nge, na yi nił, 'Lo ek ei kun ka pałim,' nił. ¹⁷ Yi mił erang, pe oł ombu kun ka pinalim oł ombu, nam enenj, mon; ba oł kis elmin oł ei, na kin tuk mołpu enim. ¹⁸ Yi mił, na yi ni piind oł kun ka elmin oł ei, na nge noman ngenj ok nge ele, tuk mulałim mon. Ba na noman ele piind epi oł kun ka ei, na ermbii ni piind; ba na ermbii, kapli enanim mon. ¹⁹ Yi mił, na epi oł kun ka ermbii ni piind oł ei, na enand. Yi mił enarip kin, na epi oł kis enermbii ni piind oł ei, na end. ²⁰ Yi mił, na kunum kunum epi endi enermbii ni piind epi ei, enj kin kapli ei na nam enand mon. Ba yi mił, oł kis elmin oł ei, na noman tuk ele mołpu enim.

²¹ Yi mił erang, na kenj ei, lo mił epi oł ei, kongun yi mił erim. Kunum endi, na epi nipe kun ka ermbii ni piind ei, oł kis elmin oł ei, mendpił mołpu kin, na kin mandi mołpu, ambil gii neng kin, na ermbii mił nenj? Ei kapli enanim mon. ²² Yi mił, na nam noman tuk ele, Gos lo ek ei ekii sip, ermbii ni, noman ele ka piind. ²³ Ba pe, na kand ei, lo ek eipi endi na ngenj tuk ele, aninga kopur pałim. Lo ei, na noman tuk ele, ok pim lo ei kin, nga Gos nge lo ek konj, na ekii sip piinj lo ek ei kin, opu orung orung enmbil. Pe lo ek oł kis elmin oł ei, na kan ngopu, ambil gii nipi, dinga erim. Nimbil erang, oł kis elmin oł ei, na ngenj tuk ele aninga kopur piram kongun er pałim. ²⁴ Keimi, na wu noman embin kis pałim wu moł. Wumb nii endi, na nge ngenj kułmba ngenj ei, si kindmba? ²⁵ Pe na Gos kin, sinim Owundu Jiisas Kraias, na oł kis elmin oł ei, si kindang, wii mołup kin, noman ka wii piip ngond. Ei nam oł yi mił pałim. Peng kin, nam Gos lo ek ei mendpił, na noman tuk ele, ekii sip kin moł; ba na nge ngenj ok nge ele, lo ek oł kis elmin oł ei, ekii sip kin, kongun er mołum.

8

Gos Gui Ka Noman Konj Ka Ngołum

¹ Yi mił erang, pe wumb nii endi Kraias Jiisas kin dambiltipi ende kindim wumb ei kin, Gos kos owundu piipi, mok topu, oł kis nge kumep kis ei, Gos ngunermba, mon! ² Nimbil erang, Gos Gui Ka nge lo ek kongun erpi, na noman konj ka ngołum. Ngum kunum ei, na Kraias Jiisas kin dambiltipi ende kindpi kin, na lo oł kis elmin oł ei nin, koltmun oł ei nin, na sipi kin, wii kindang moł. ³ Yi mił, sinim ngenj noman ok nge ei kin, lo ek ele nge dinga enenelang, Gos eim oł yi mił erim. Erang kin, lo epi ei, lo ek kun kapli enenelang, ba Gos ei eim yi erim. Erpi kin, ele nge oł kis si kindim. Si kindpi kin, Gos eim nge kingam Jiisas kindang, mei mani opu, sinim mei wumb tałpi erang kin, oł kis elmin wumb mił mułum. Mołpu kin, Kraias nge

ele Gos sinim ol kis elmin ol kumep ei, kolpu kin, sipi orung sim. ⁴ Gos yi mił erang kin, ele nge lo ek ei, ol kun ka mił tonu opu pimba. Nimbił erang, pe sinim nge ngenj noman ok nge ol ei, sinim andnanmin mon. Ba pe sinim Gos Gui Ka kin dambiltpin ende pupun kin, ouni andinmin. ⁵ Yi mił, pe wumb nii endi, eim ngenj ok nge ele ol kis endmba ei, eim noman ele ei, ngenj ok nge kin, minj piipi endmba. Ba wumb nii endi Gos Gui Ka noman ele, ekii sipi, ol kun ka ermba wumb ei, en enim noman ele, Gos Gui Ka ek nimba mił ekii sik, piik kin, andik mułngii. ⁶ Pe wu endi ngenj ok nge ele ol kis elmin ol ei, eim noman tuk ele pim kin, wu ei kulmba. Ba nga wu endi, eim Gos Gui Ka nge ol ei ambil gii nipi mułum kin, kapli wu ei, noman konj sipi kin, noman emin peng mułmba. ⁷ Ei yi mił, wu nii endi, eim ngenj ok nge noman ele ekii sipi mułum kin, wu ei Gos kin opu orung erpi mołum. Nimbił erang, wu ei eim Gos lo ek ei mandring molaliłim mon. Ei yi mił, kapli enermba mon. ⁸ Wumb nii endi eim ngenj ok nge elmin ol ei erpi, mułum kin, wumb ei Gos eim noman ele kun ka erngii mił, ei kapli enerngii mon. ⁹ Ba akip, enim ngenj ok nge ei, ekii sik enanmin mon. Ba pe enim Gos Gui Ka nge ol ele, ekii sik, er mołmun. Mułangin kin, keimi Gos Gui Ka enim noman tuk ele mułmba. Ba pe wumb nii endi, Krais nge Gui Ka eim noman tuk ele mulerim kin, wumb ei Krais nge wumb tiłap ende mił mon. ¹⁰ Ba Krais enim noman tuk ele mołpu nim kin, enim noman tuk ele gui konj mułmba. Nimbił erang, enim Gos nge ningił ele, wumb kun ka mołmun. Yi mił ku, enim ngenj ok nge ele, ol kis elmin ol ei, enim kin erang, kuljung. Nimbił erang, ol kis elmin ol ei, enim kin ngenj ok nge ele palim. ¹¹ Pe yi mił, Gos ei eim Jiisas kolpu pim ei eim sipi kindang kin, nga angpi konj mołum. Nga Gos nge Gui Ka ei enim noman tuk ele mułmba ei, kapli eim Jiisas Krais kolpu konu sipi kin, nga konj kindang mołum. Ei eim, enim nge ngenj ele noman konj ei, yi mił ku, enim ngumba. Ngang kin, eim Gui Ka je erang enim noman tuk ele mołum.

Gos Gui Ka Erang Sinim Gos Nge Kingam Noł Mołmun

¹²⁻¹³ Yi mił erang kin, engnan noł, enim ngenj ok nge ele nge kumep endi ngok, orung kindngii ei, endi sinałim mon. Ba enim ngenj ok nge ol ei kin, ekii sik, er endingin kin, kapli enim kulngii. Ba enim Gos nge Gui Ka nge dinga ei sik kin, enim ngenj ok nge ol ei, to mani kindngii. Kindik kin, kapli enim noman konj sik, kunum kunum mułngii. ¹⁴ Wumb nii endi, Gos Gui Ka nimba mił ekii sipi, endim kin, wumb ei Gos nge kingam noł mendpił mułngii. ¹⁵ Keimi yi mił, enim gui endi enim sinjing ei, er kan mił ngang kin, enim kin ngum ei, enim sipi kindang, eim kin kongun wii enmin. Enmin kongun ei, enim mund mong kulerngii, mon! Ba enim Gos Gui Ka ei enim sinjing ei erang kin, enim Gos nge kingam noł mułngii. Molk kin, Gos Gui Ka nge dinga ei enim kin peng, Gos kin prei erik ngok kin, enim eim kin yi niłmin. “Anran na nge Anran,” pa niłmin. ¹⁶ Gos Nge Gui Ka eim sinim kin noman tuk gui ei dambiltpi ende pupu paki topu kin, eim ek dinga nipi yi nim. “Enim Gos nge kingam noł mołmun,” pa nim. ¹⁷ Pe sinim Gos nge kingam noł mulnjpun kin, kapli sinim Erinjpin Gos nge epi, ek keimi dinga nipi, ngumbii nirim mił epi ei, simin ku. Keimi, sinim Gos eim epi ka wii pei simin. Sipin kin, Krais ngum epi ei simin. Krais kin ouni simin. Ba nga sinim Krais eim nge ngenj kumbii sim mił yi ku sinim simin. Sipin kin, sinim eim kin ouni ekii se eim nge tiłang ka wii owundu ei simin ku.

Ekii Se Sinim Gos Nge Tiłang Owundu Simin

¹⁸ Na keimi ni piind, sinim ngenj kumbii sinmin ei, epi wii mił. Ba Gos nge tiłang owundu ka wii ei, Krais kin ngum epi ei mił, sinim yi ku simin. Ele

nge, tilang ka wii ei, ekii se Gos sinim kin andan tumba. ¹⁹ Yi mił, Gos epi kanim kanim ya mani mei ele ok eririm epi ei, akip kui er mołmun. Mulamin kin, Gos kunum owundu tonu omba kunum ei, eim kingam noł andan tang, peni ele wang kin, enim kanik piik, erik mułngii. ²⁰ Yi mił, Gos ya mani mei ele epi kanim kanim ok eririm epi ei, ekii se kis mołpu kin, epi wii kun mił pinerim mon. Ele nge, en enim nge noman ele yi mił enerik mon. Ba Gos eim nge noman ele yi piipi eririm. Erpi kin, Gos eim kos owundu piipi, eim kin mandring kindpi mułang kin, ekii se oł tonu omba ei nge, kui erik mołmun. ²¹ Nimbił erang, Gos eim epi kanim kanim pei eririm epi ei, ambiił gii nipi mołum epi ei, to kis erpi mołum konu ei, to tor seng kin, wii mołmun. Mułangin kin, Gos nge eririm epi pei ei, wii kun ka molk kin, nga Gos nge kingam noł nge tilang ka wii ouni sik er mułngii. ²² Sinim yi ni piinmin, Gos ya mei ele epi kanim kanim pei eririm epi ombu, ngenj kumbii sik, ke nik, tor kindinmin ei mił, amb kangil bul tang mengingii enimn yi mił pepi wang kin, akip yi mił ku palim. ²³ Ba ya mani mei ele epi kanim kanim pei, Gos eririm epi ei mendpił mon. Ba yi ku, sinim Gos Gui Ka ei, sinim noman tuk ele, kuni mong kumna mił aka pin sinjpin. Pe sinim yi ku, ngenj kumbii sipin, ke nipin, Gos eim kin sinim kui erpin mułamin kin, Gos kunum ei sinim eim kingam noł mił erpi kindang kin, kui er mołmun. Kunum ele Gos sinim ngenj noman tuk pei erpi kindang kin, sinim sipi orung simba. ²⁴ Gos sinim sipi orung sim ele nge, sinim kui er mołmun. Pule yi mił, sinim epi nipe endi sinalim epi ei, simin ni piipin kui er mołmun. Ba wumb nii endi, epi endi simbii ni piimba epi ei sim kin, nga kui er mułmba min? Ei mon! ²⁵ Ba pe sinim epi nipe endi simin ni noman dinga piinmin epi ei kinenjpin kin, kapli sinim nipe epi endi simin ni piipin ei, kunum olt kinan kui er mołmun.

²⁶ Yi mił ku, sinim noman dinga pinermba wumb ei, Gos nge Gui Ka ei opu sinim kin paki tołum. Nimbił erang sinim nipe oł mił endi prei erpin kin, nga sinim epi nipe endi kii sipin simin nipin prei ermin ei sinim piinanmin. Ba Gos Gui Ka sinim nge nipi, eim prei dinga erpi kin, Gos kin ngonum ei sinim piinanmin ek ei, Gos kin kii sipi ngang kin, sinim paki tołum. ²⁷ Nga Gos eim sinim wumb noman tuk ele, piipi kanpi enim. Nga Gos eim Gui Ka epi nipi endi piinim ei, Gos piipi kanpi enim ku. Nimbił erang Gos Gui Ka prei erpi, wumb nii endi Krai nge tifap mołmun wumb ei kin, Eim Gos noman ele prei ermba ni piinim mił erpi kin sinim paki tołum.

²⁸ Sinim piinmin, Gos epi kanim kanim pei sipi tikandi kindpi kin, kongun kun ka erpi, wumb nii endi Gos eim kin noman ka piipi ngonum ei, yi mił enim. Wumb ei, Gos eim noman ele yi ni pendrim mił wumb ei, Gos eim kin sipi orung sim. ²⁹ Nimbił erang wumb nii endi, kumb ok Gos eim ni piirim mił, eim noman ele yi ni pendrim ku. Gos eim si orung sipi erang kin, ok eim nge kingam Jiias mołum mił mułngii. Molk kin, Krai eim kumb se wu num mułang kin, nga wumb nii endi Gos kin pii gii ninjing wumb ei, eim angim noł ekii mił mułngii. ³⁰ Wumb nii endi, kumb ok Gos eim si orung simbii ni pendrim mił wumb ei, eim sipi orung sim. Seng yi ku wumb ei Gos eim kin 'Wumb kun ka,' nipi mundum. Mundum wumb ei, Gos eim wumb kun ka nipi wumb ei, Gos eim nge kingam noł mił, tilang dinga ka wii ei mok to ngum ku.

Gos Noman Ka Ei Sinim Kaimb Sipi Ngonum

³¹ Gos epi kanim kanim pei sinim kin eririm ei, sinim nipe ek nimin? Pe Gos sinim kin mołpu kin, sinim epi kanim kanim paki dinga topu erim kin, wumb nii endi sinim kin opu orung erpi ngumba? ³² Gos eim nge kingam eim kin, ambiił gii ninerim mon. Ba Gos eim nge kingam sinim wumb pei

paki tumba nge kindim. Yi mił erang, Gos kingam sinim kin wii ngum kin, kapli nga eim sinim epi kanim kanim pei Krai eim kin ouni sinim kin epi pei ngunermba min? ³³ Wumb nii endi Gos eim sipi orung seng mołmun wumb ei, nga wumb eipi endi ok kapli kos piik kin, opu orung erik ngungii min? Ei mon! Gos eim mendpił sinim wumb kun ka mołmun, ninim. ³⁴ Yi mił, wumb nii endi kapli wumb eipi kin kos piipi, mok tumba min? Ei mon! Ba Krai Jiias eim kołpu kin, nga Gos sipi kindang kin, angpi tonu opu nga konj mołum ku. Pe eim Gos kin angil tundung orung kun mołpu kin, nga sinim paki tumba nge Gos kin prei dinga erpi, ngopu mołum. ³⁵ Wumb nii endi Krai nge noman ka ei sinim kin ngum ei to si kindmba? Oł embin tui sinim kin tonu omba min; nga ngenj kumbii simin min; nga wumb sinim kin kepil tok oł embin tui ngungii ei min; nga sinim kuni tumba min; nga sinim alap nin, epi sinalim min; nga epi kis kombur sinim kin to kis ermba min; nga wumb sinim kin opu erik to kundngii min; nga oł kanim kanim ombu pei, sinim nge noman ngołum ei, sinim Krai to tor si kindngii min? Ei mon mendpił! ³⁶ Gos ek ka ei ok mon poł pendim mił yi ninim.

“Pe sinim Krai nge wumb tilap mułamin ele nge, kunum kunum wumb eipi sinim to kundmun mił nik erik erik enmin. Yi mił, wumb ei sinim kung siipsiip to kondukmun mił sinim yi ni kanilmin.”

³⁷ Ei mon! Sinim dinga peng kin, oł embin tui epi ombu kanim kanim pei to mani mendpił kindinj p kindinj pin. Ele nge, Krai nge dinga ei, sinim kin ngum ele nge Krai eim kaimb sipi, sinim kin noman ka ngum. ³⁸⁻³⁹ Yi mił erang, na keimi ni piind ei, epi endi Gos eim noman dinga ka ei, sinim to eipi kapli kindnermba, mon! Kulngii oł ei min; nga konj oł ei min; nga Gos nge enjel ei min; nga muł mei ele peng erik tep mołmun wumb ei min; pe salim epi ei min; nga ekii se mendpił tonu omba epi ei min; nga dinga kanim kanim ei min; nga mei tondrung epi ei min; nga ya mei mundrung epi ei min; nga epi eipi endi Gos kanim kanim ya mani mei eririm epi ei min; epi ei pei, Gos noman ka sinim wii ngum ei kapli si kindnermba mon! Gos noman ka ei Krai Jiias sinim nge Owundu kin tonu om.

9

Gos Kin Eim Nge Tilap Wumb Esrel

¹ Na ek keimi nind. Na Krai nge wu na ek kend tunand mon. Gos nge Gui Ka ei, na noman tuk ele paki topu kin, na noman ngołum. Yi ku, na noman tuk ele piimbii ek ei, Gos Gui Ka ni ngołum. ² Yi mił, na noman tuk ele embin owundu pepi kin, na nge wumb tilap miyem ende Jura wumb kin, na noman tuk ele kumbii owundu kunum kunum pepi pupu kin, poru ninanim mon. ³ Yi mił, na kapli erim kin, na en enim piip kin, na Krai wakim top mani kind si kindip yi enj kin, kapli Gos na kos owundu piipi kin, na sipi dup konu kis ele kindmba ele nge, na nge wumb tilap miyem ende Jura wumb ei, Gos sipi orung simba. ⁴ En enim Esrel wumb, Gos nge wumb tilap se mundum. Mundang Gos eim erang kin, eim nge kingam noł mułangin kin, eim nge noman dinga tilang owundu ei kenjing ku. Nga Gos eim ek dinga nipi pendrim ek ei ni ngopu kin, nga Gos eim lo ek ni ngopu kin; nga enim Gos keimi kin men tołmun oł ei nin; nga Gos ok ek keimi nipi ngumbii nirim epi ei sinjing ku. ⁵ En enim kumb ok kupenj pin noł Eiparam, Aisak, Jeikop nge tilap ende ele nge, en enim tonu onjung. Ok tilap ele nge, Krai ya mani mei ele opu, eim mei wu mendpił, wumb ei nge tilap ende mułum. Mułang kin, pe eim epi kanim kanim pei Gos tep er mołum. Eim Gos mendpił! Kapli sinim eim embe kunum kunum ambil tonu kindmin, keimi!

6-7 Ba na ek nind ei, Gos ok ek keimi ni pendim ek ei tonu onanim, pa ninand mon. Nimbil erang, wumb tilap kopur, Esrel wumb kin tonu onjung. Ok wumb tilap ei Esrel nge wumb wumb tilap mendpil mon. Yi mil ku, Eiparam nge tilap wumb aninga kopur eim kin tonu onjung; ba wumb ei, Eiparam nge kingham nol mendpil mon. Gos ek yi nipi Eiparam ngum, "Aisak nge wumb tilap mendpil ei, ninim nge wumb keimi mendpil mulngii," pa nim. ⁸ Ei pule yi mil, kangil ya mani mei ele wumb ngenj ele mengk tor kindinmin kangil ei, Gos nge kingham nol mendpil mon. Ba pii gii wumb kangil ngenj ele mengk tor kindinmin ei, Gos eim ok ek keimi ni pendrim mil menginmin ei, Eiparam nge wumb tilap keimi mendpil molmun. ⁹ Yi mil, Gos ok ek keimi ni tor kind pendrim mil ek yi ninim. Kunum ele, nga kung ngii ele na orung ombii ni pendinj kunum ei, amb Sera kangi endi mengmba.

¹⁰ Ba ei mendpil mon ku! Nimbil erang, amb Riipeka nge kangi tal erinjngil endeim eim sinim kupenjpjin Aisak. ¹¹⁻¹² Ba Gos eim noman ele, ok ni pendim mil mendpil, eim kangil endi to mundum. Nga Gos yi nipi, amb Sera ngurum, "Kangi kumna Eiso eim molpu kangi ekii Jeikop eim ek nimba mil ekii sipi kin, eim kin kongun erpi kin, yi ermba. "Gos kumb ok ek yi ni pendrim mil, ekii se kangi tal mengim ei, el elip kis min ka endi erngil ei, Gos kangil nii endi eim noman ele ermba ni to mundum mil erim. Ei eim kongun wu Jeikop, epi endi ermba mil ei piinerim mon. ¹³ Yi mil, Gos kumb ok, ek ka mon pol pendrim mil ek yi ninim, "Na wu Jeikop kin noman ngond, ba na wu Eiso kin noman ngonarip kin, opu orung erip ngond."

¹⁴ Yi mil, sinim nipe ek endi ninim? Sinim Gos ol kun ka endi enanim pa ninim min? Ei mon mendpil! ¹⁵ Yi mil, Gos Moses kin ek yi nirim, "Na wumb nii endi kin, noman ka ngumbii wu ei, kapli yi erip kin, noman ka ngumbii. Nga na wu endi kin kaimb sinj kin, kapli yi mil na kaimb simbii ku." ¹⁶ Yi mil peng kin, Gos noman kaimb silim ol ei, wumb en enim noman ele, epi ei simin ni piinmin mil ei, sinerngii mon. Ba Gos eim noman ele piilim mil, wumb kin kaimb sipi ngolum. ¹⁷ Yi mil, ok Gos ek ka ei mon pol pendrim mil, King Pero kin nipi ngurum. "Na nim kin epi enj ei, nim king owundu molun pule ei, na nim si kindamb molun ei nge, na nge noman dinga ei nge, andan tamb kin, wumb pei keningii. Kanik kin, na nge embe ei, wumb mei konu orung orung pei ambil tonu kindngii. Ele nge mendpil, na nim king mundunj," pa nirim. ¹⁸ Yi mil peng kin, Gos eim wumb nii endi kin, eim noman ka ngumbii ni piilim mil ei, kapli eim wumb ei kin, eim noman ka piipi kin, kaimb si ngolum. Nga Gos wumb nii endi kin, noman tuk dinga kis pengli nilim mil, kapli Gos eim noman ele, wumb ei kin, noman tuk dinga kis pengli nilim mil elim. Nga Gos eim noman ele ermbii ni piimba ei ermba ku.

Gos Nge Popul Kis Kin Nga Noman Ka Kin

¹⁹ Enim wumb endi na kin ek yi nimba. "Ei yi mil kapli nimbil erang Gos wumb ol kis enim ninim. Nga wumb nii endi Gos noman ele to eipi kindmba?" ²⁰ Ba ei nim wu nii endi dinga pukun kin, Gos kin ek ngokun ek ni orung kindnjii min? Ek ekin endi yi mil palim. Kapli mei nganmbi ming endi mil wu endi erim kin ek yi nimba? "Nimbil erang nim na yi mil en?" nimba. ²¹ Pe wu endi mei nganmbi sipi kin, ming elim wu endi eim mei aninga kopur sipi, ming tal erim. Wu ei ming endi kongun ka elim ming ka erim. Nga endi ming ka mon, ei kongun wil mil ming endi erim. Erim ei kapli min mon?

²² Gos ol erim mil ei kapli min mon? Gos eim popul kis pim popul ei, peni ele tor kindmba enim kindang kin, wumb Gos nge noman dinga ei piik kun

erngii. Pe nga, wumb ming mił wumb ei, mandi dup konu ɛle ngenj kumbii singii er mołmun. Ba Gos eim wumb ei kin, kunum olt kanpi wiik tang kin, wumb molk punmun. ²³ Yi mił erang, Gos eim noman ɛle, tilang owundu pei ka wii ei, sinim wumb pei kin noman ka andan topu, ngo tor kindrim. Kindpi kin, wumb ming mił nii endi, Gos eim kin ok sipi mundrum wumb ei kin, noman ka piipi, kaimb sipi ngurum wumb ei, Gos nge tilang owundu ka wii singii. ²⁴ Sik kin, sinim mendpił, Jiisas kin pii gii ninjpin wumb ei, Gos eim kin sipi mundrum. Ba ei Jura wumb tilap mendpił mon. Ba nga kopur torung wumb tilap eipi, Gos eim kin sipi mundrum ku. ²⁵ Gos ok ek ka ei ek ni tor kindiłim wu Osiya, mon poł pendrim mił yi ku ninim.

“Wumb nii endi, ok nam wumb mulenjing wumb ei, akip nam nge wumb mulngii, pa ni sip mundmbii. Nga wumb nii endi, ok nam nge wumb tilap mulerangin kin, na noman ka en enim kin ngenenj wumb tilap ei, akip nam nge noman ka ngo sip mundmbii.”

²⁶ Wumb en enim mulk konu mendpił ɛle, Gos wumb ei kin ek yi nirim.

“Enim na nge wumb mulałmin konu ɛle, Gos kunum kunum konj mołulum konu ɛle enim, nam Gos nge kingam noł mołmun, pa nimbii.”

²⁷ Gos ok ek ka ek ni tor kindiłim wu Aisaiya poł pendrim mił Esrel wumb kin wii dinga topu yi ninim.

“Yi mił peng Jura wumb tilap ɛle ep noł ku kulta mił pei mołmun. Sinim beltmin ei kapli enanim mon; ba Gos wumb ei kin aninga kopur, eim kin sipi orung simba. ²⁸ Nimbił erang, Gos Owundu ya mani mei ɛle wumb oł kis enjing ei, kos owundu piipi, kumep kis ei sikirpi sipi, wumb ei kin ngumba.”

²⁹ Gos ek ka ok Aisaiya mon poł pendrim mił yi ninim,

“Gos eim wumb tonu epin pei mulałgin kin, tep er mołum Gos ei, sinim wumb kupenjpin noł tilap aninga kopur wakin topu, mundnelangin kin, kapli sinim Sorom nin Gomora konu tał ɛle kulnjung wumb mił mulałamin.”

Esrel Wumb Gos Kin Pii Gii Ninenjing Mon

³⁰ Yi mił erang, pe sinim nipe ek endi nimin? Ek yi mił endi nimin; torung wumb tilap eipi ei, en enim Gos nge oł kun ka ei, kongun dinga erik sinenjing mon. Ba wumb en enim Gos eim kin sipi mundang kin, kun ka mulnjung. Nimbił erang, wumb ei, en enim Gos eim kin pii gii ninjing ei, sipi mundum. ³¹ Ba Jura wumb tilap en enim kongun dinga erik, en enim Gos lo ek ɛle, kun ka ei ekii simin nik enjing. Ba en enim Gos nge lo ek ɛle, ekii sik enjing ei, kapli enerim mon mendpił! ³² Nimbił erang en enim kapli enerim? Yi erang kin, en enim Gos kin pii gii nik, Gos nge oł kun ka oł ei simin nik enenjing mon. Ba en enim kongun dinga erik kin, Gos nge oł kun ka simin ni piinjung wumb ei, en enim Kraiss ei kom ku mił mołum ei, wumb ei simb kom ku ɛle tok bok tunjung. Tok kin, Kraiss kom ku mił, eim kin pii gii ninenjing mon. ³³ Kumb ok, Gos ek ka mon poł pendrim mił ek ei Kraiss kin yi ninim.

“Enim kanik piik erngii! Ya Saiyan konu ɛle, kom ku mił endi palim ei, Gos nge kom ku dinga ei, wumb simb ɛle kep tang kin, en enim erpi to kindang kin, mani pungii ni pendim. Ba wumb nii endi eim Gos kindim kom ku kin, pii gii nimba wumb ei Gos kindim kom ku ek kin, eim singambił kulermba mon, ba dinga pupu engmba.”

¹ Na engnan no!, nam noman tuk ele dinga piind ei, Esrel wumb ei Gos sipi orung simba. Ele nge, na wumb en enim kin prei erip Gos ngond. ² Na wumb en enim kin pii kun erip kin, ek ni tor kindind. En enim Gos kin dinga pang kin, ekii simin nik enmin; ba wumb en enim noman ele, Gos kin piik kun ka enalmin mon. ³ Yi mi! erang, wumb en enim pii kun enarik kin, Gos enim wumb kun ka nimba mi!, ei pii po! tunanmin mon. Nga en enim noman ele o! kun ka o! ei ambil tonu kindmin ni piinmin, ba Gos en enim wumb kun ka mo!mun nim mi!, ei mandring punarik kin, ba en enim noman ele ekii sik elmin. ⁴ Yi mi! erang, Krai tonu wang kin, pe Jura lo ek ei mani pupu poru nim. Yi mi!, wumb nii endi Krai kin pii gii nik, ekii sik enjing wumb ei, kun ka mo!mun wumb nimba.

Gos Wumb Pei Si Orung Simbii Ni Piinim

⁵ Ei yi mi!, Moses ok mon po! pendrim mi! yi ninim. “Wumb nii endi, Gos lo ek pei ekii simba wumb ei, Gos kin kun ka se mu!mba,” pa nirim. Wumb nii endi Gos lo ek nirim mi! ekii sipi mu!mba wu ei, konj sipi er mu!mba. ⁶ Ba wumb en enim Krai kin pii gii ningii wumb ei, Gos kin kun ka mu!ngii ele nge yi ninim. ‘En enim kin noman tuk ele, ek yi piinerngii mon!’ Wumb nii endi eim ei tonu epin konu ele tuk ba, ele nge pupu kin, Krai ya mani mei ele tu wumba. ⁷ Nga enim yi mi! ninerngii mon ku; ‘Wumb nii endi eim mer mei ele mandring ba,’ ele nge pupu kin Krai ko!pu pa!im konu ei, sipi orung tonu tu wumba. ⁸ Ba Gos ek ka ei nipe ek ninim? Gos ek ka ei enim kin mandi opu sa!im ei, enim gupu ele kin, noman tuk ele pa!im. Peng kin, Gos ek ka sinim ni tor kindinjin ele nge, enim pii gii ningii. ⁹ Yi mi!, enim gupu ele ek dinga ni tor kindik yi ningii, ‘Jiias eim Owundu,’ pa ningii. Nga enim noman tuk ele pii gii nik kin, Jiias ko!pu pim kin, Gos eim sipi kindang, angpi tonu opu, nga konj mo!um ele nge. Kap! Gos enim Jiias kin sipi orung simba. ¹⁰ Yi mi! erang, enim noman tuk ele Jiias kin pii gii ninjing kin, Gos kin kun ka mu!mun. Nga enim gupu ele, ek dinga ni tor kindnjing kin, Jiias kin pii gii nimin ele, Gos enim sipi orung eim kin simba. ¹¹ Gos ek ka Krai kin yi ninim, “Wumb nii endi Eim kin pii gii nimba wumb ei, Eim kin singambil kulermba mon. ¹² Yi mi!, Jura wumb kin wumb tilap eipi wumb kin, Owundu ningil ele molk, ende mi! kindinmin. Sinim pei Gos sinim nge Owundu endeim mendpil mo!um. Mo!pu kin, eim nge noman ka ni, epi ka wii ei, wumb nii endi eim nge embe sipi kin, kii sipi elmin wumb ei ngolum. ¹³ Yi mi!, Gos ek ka ei yi ninim, “Wumb endeim endeim ni Owundu nge embe kii sik kin, men tok erngii wumb ei, Owundu eim sipi orung simba.” ¹⁴ Ba wumb nii endi Jiias kin pii gii ninelangin kin, nimbil o! mi! erik Jiias kin wii tulangan? Nga wumb nii endi, Jiias ek ka piinene!angin kin, nimbil o! mi! erik kin, pii gii ni!angin? Pe nga wumb endi Jiias ek ka ni tor kindmba wumb endi mulerim kin, kap! nimbil o! mi! erik kin, piingii? ¹⁵ Nga Jiias eim nge ek ka ni tor kindngii wumb endi kindnerim kin, kap! nipe mi! wumb Jiias ek ka ni tor kindngii? Jiias ek ka yi ninim, “Wumb Jiias ek ka sik, tu wunmun wumb ei, o! ka wii mendpil enmin.”

Esrel Wumb Gos Ek Ka Ekii Sinenjing

¹⁶ Ba wumb pei Gos ek ka ei en enim ekii sinenjing mon. Kumb ok ek ni tor kindilmin Aisaiya mon po! pendrim ek yi ninim. “Sinim nge Owundu wumb nii endi, Gos ek ka ei sin ninjin ek ei pii gii ninjing? ¹⁷ Yi mi! peng kin, sinim pii gii ninmin ei wumb ek ka ni tor kindnjing konu ele piipin kin, pii gii ninmin. Nga ek ka endi sinim piinmin ei, Krai nge ek ele, sin ni tor kindinmin.

¹⁸ Ba na ek endi kii sin. Wumb pei ek ka ei enim piinenjing min? Keimi, en enim piinjing ei, Gos ok ek ka yi ni pendrim mił ninim.

“Wumb en enim gupu ele Gos ek ka wumb konu mei orung orung ele am pei ni tor kindnjing. Nga ek ka ei, wumb pei mei konu orung orung turii ele pepi pum ku.”

¹⁹ Nga na ek endi kii sind.

“Esrel wumb Gos nge ek ka ei piik kun enenjing min?”

kumb se, Moses ek yi nirim,

“Na enim oł yi eramb kin, enim Esrel wumb molk kin, wumb tilap eipi, tilap ende mon wumb ei epi ka wii sengin kin, enim kanik, bun bun kulk kin, simin ni piingii. Nga na oł yi eramb kin, enim Esrel wumb molk wumb tilap wii mił, noman kun ka pinalim mił wumb ei kin, enim popuł kis sik ngungii.”

²⁰ Pe nga, Aisaiya ok ek dinga ni pendrim ei, mund mong topu ninerim mon; eim ek yi nim,

“Nga wumb kopur en enim na kenmin ni piinenjing wumb ei, na kan sinjing. Wumb kopur na kanik kin, kii sinenjing wumb ei kin, na nam peni ele tor op kin, andan tunj.”

²¹ Ba na Gos Esrel wumb kin, piip ek yi nind, “Na kunum olt, nam angil tor kindip kin, enim nam kin ongii nip enj; ba wumb ei, na ek ekii sinarik kin, nga na kin kis piik ngok, opu orung elmin wumb mił mołmun.”

11

Gos Esrel Wumb Aninga Kopur Kin Kaimb Sipi Ngum

¹ Na nga ek endi kii sind ei, Gos eim nge Esrel wumb tilap ei to tor kindim min? Ei mon mendpił! Na Pol Esrel wumb tilap ende wu. Nga na Eiparam nge miyem ende wu. Nga na Benjmin nge tilap ende wu ku. ²⁻³ Gos eim nge wumb tilap Esrel ei eim kumb se piipi mundum wumb ei, to tor kind mundnalim mon. Ok Gos ek ka mon poł pendrim wu Elainja Gos ek ni tor kindnim wu endi kin nirim mił, ei piinanmin min? Elainja wu ei Esrel wumb kin kos er ngopu kin, Gos kin men topu yi nim.

“Gos Owundu, nim nge ek ka ni tor kindilmin wumb ei Esrel to konduk poru ninjing. Nga nim nge kulmał kalilmin konu ei to kis monduk kin, mani kind si kindnjing. Pe nga na minj moł; ba na kuruk andik kin, na to kundngii enmin ku.”

⁴ Ba nipe ek endi Gos Elainja kin nipi orung kindpi ngum? Eim yi ninim, “Na nge wumb 7,000 pei mołmun wumb ei, ek kend gos Beil kin mong gopsing pii polk, men tok ngunenjing wumb ei, nam kin sip tuk si mundun. ⁵ Pe nga akip yi mił ku, Gos Esrel wumb tilap aninga kopur eim kin sipi, tuk si mundum. Mondpu kin, Gos eim wumb ei kin kaimb sipi, noman ka ngum.

⁶ Ba Gos eim noman ka ngolum wumb ei, si tuk sipi mundum. Mundum wumb ei, kongun yi nge enenjing mon. Sinim kongun yi nge ei enjpin kin, kapli Gos noman ka ngolum oł ei, noman ka mendpił mon.

⁷ Yi mił, sinim nipe ek endi nimin? Gos epi ei Esrel wumb kan simin nik, dinga kindik enjing; ba epi ei sinenjing mon. Gos eim wumb kopur aninga si tuk, si mundum wumb ei mendpił sinjing. Ba wumb eipi kopur Esrel wumb en enim noman tuk ele Gos dinga ei erang kin, nga wumb ei epi ka ei sinenjing mon. ⁸ Kumb ok Gos ek ka mon poł pendrim mił ek ei yi ninim, “Gos eim wumb noman tuk ele erang kin, or mił pik. Nga Gos wumb ningil ei erang kin, kengii pineririm. Nga Gos wumb kom ei erang kin, ek piingii pineririm ku. Pe en enim yi minj er molk wangin wangin kin, pe yi ku er mołmun.”

- 9 Pe Deipis ek nipi yi ninim,
 “Pe nga wumb kuni nonmun pe! ele Gos erang kin, ka op mi! nin, omu kon
 nin, nga kui ka nem seng palmin mi!, wumb en enim to mani kindang
 kin, en enim Gos kin kumep kis ngumba nge ei singii.
- 10 Pe nga en enim ningil ei tumbun mo!pu, ei emii er peng kin, en enim
 kinalmin mon. Nga en enim bu! to ek nik; nga sik er kun enerngii
 mon; ba ek ni peng kunum kunum mu!ngii.”

Gos Wumb Tilap Eipi Wumb Sipi Orung Sin

11 Yi mi!, na nga kii sind kunum ei, Jura wumb tilap o! kis enjing ele, bok
 to mani punjung ei, nga Gos kin angk, tonu ongii pinerim; ei mon mendpi!
 Ba Esrel wumb en enim Gos kin bu! ngok enjing ele nge, Gos wumb tilap
 eipi si orung sim. Gos epi ka wii ei, torung wumb tilap eipi sinjing. Sengin
 kin, Gos o! ei erang kin, Jura wumb epi ka wii ei, en enim kanik simin ni
 piik kin, wumb kin popu! kis sinjing. 12 Pe nga, Jura wumb Gos kin pii gii
 ninenjing ele nge, ya mei konu ele orung orung wumb tilap eipi pei, Gos nge
 epi ka ngum ei sinjing. Nga Jura wumb en enim Gos nge o! ka ei si kindik
 kin, o! efe nge, wumb tilap eipi ombu kin, o! ka ei tonu om. Pe nga, Esrel
 wumb pei nga Gos nge o! ka efe ekii sik kin, eim tilap tuk punjung kin, kapli
 o! ka ei nge, wumb tilap pei kin, am o! kun ka wii tonu omba.

13 Pe na Pol ek ka ni tor kindip kin, enim torung wumb tilap eipi wumb
 kin ngond. Ei na Gos nge ek se andi! wu mo!up kin, wumb torung wumb
 tilap eipi kin, mo!up kin, kongun yi ermbii. Erip kin, na nam ka piip, bong
 nip, Gos nge kongun ei end. 14 Na yi mi! erip kin, na nam nge Jura wumb
 tilap ei, en enim Gos epi ka ei, bun bun kulk, simin ni piik, erngii. Ele nam
 nge Jura wumb kopur, en enim kapli Gos eim kin sipi, orung seng ongii nge,
 na Pol kongun ermbii. 15 Yi erang, Jura wumb tilap ei, Gos kin bu! ngangin
 kin, to tor kindang mo!mun. Ele nge, Gos pe torung wumb eipi pei konu mei
 orung orung ei, Gos nga sipi orung sim. Yi mi!, Gos nga Jura wumb orung
 sim kin, kapli pule yi mi!, wumb kolk, nga angk, tonu ok, konj mo!mun yi
 mi! mu!ngii.

16 Ek ekin yi ninim, kumb se, bres plawa aninga kopur sik, bres erik kin,
 Gos kin ngolmun. Nga bres kumna ei. Gos nge kapli nga plawa owundu
 ei, Gos nge ku. Nga endi yi ku, ond dumbu! ei, Gos nge pim kin, kapli nga
 pu! nin kirang ei, Gos nge ku. Pule yi mi!, ond dumbu! nin, bres kumna
 ei, wu Eiparam mi!, nga ond kirang nin bres plawa ei, Esrel wumb mi!.
 17 Ba Gos ond olip kirang kopur engin to si kindim ei yi mi!, Jura wumb
 kombur, ond olip kirang mi! ei, to si kindim. Si kindipi kin, nga wumb tilap
 eipi torung wumb ei, ond olip kirang wii mi!, nga erang kin, ond olip kirang
 mendpi! konu ele, dambiltpi ende kindim. Kindang kin, nga akip enim ond
 olip mam ele, Gos epi ka wii sik, Jura wumb kirang kumna mi!, enim nge
 konu ele sinmin. 18 Yi mi!, enim Gos ok Jura wumb ond olip kirang mi!,
 engin topu kindrim ele, enim bong ninerngii mon. Enim ond olip kirang ei
 kin, bong ninjing kin, kapli enim kom se piik, kun erngii ele nge, enim ond
 olip pu! ei, enim mingnenjing mon; ba ond olip pu! ei, enim mengim.

19 Ba enim yi ningii ni piind. “Gos eim Jura wumb ond Olip kirang mi!, eim
 engin topu kindim. Kindipi kin, nga eim sinim dambiltpi ende kindipi kin,
 olip kirang ok pim nge konu ele, eim se ende kindim.” 20 Ei keimi mendpi!,
 Gos Jura wumb ond olip kirang mi!, eim enim engin topu kindim. Nimbil
 erang, en enim Gos kin pii gii ninenjing mon. Ba enim torung wumb tilap
 eipi pii gii ninjing ele nge mendpi!, dinga angk mo!mun. Molk kin, enim
 noman tuk ele, Jura wumb kin bong nik, o! yi enerngii mon! Ba enim Gos
 o! erim mi!, enim mund mong kulk yi erngii! 21 Yi mi!, Gos Jura wumb ei,

ond olip kirang mendpił mił, eim enim to tor kind si kindim. Yi erang kin, Gos enim wumb tilap eipi ond olip kirang eipi mił ei, kan wiik tunermba mon ku! ²² Ya ele enim kinei! Gos nge noman ka ngopu kin, nga wumb kin kos owundu piipi, kumep kis ngolum ku. Jura wumb, Gos nge ol ka ei buł ngunjung kin, Gos wumb ei kin, kos owundu piipi, kumep kis ngolum. Ba enim tilap eipi wumb, Gos kaimb sipi ngum kin, kapli enim Gos nge kaimb sipi ngolum ele nge, mandi er mulngii! Mon pim kin, Gos enim to kis erpi si kindmba ku. ²³ Pe yi mił, Jura wumb ok Gos wumb ond olip kirang mił engin to si kindim wumb ei, Krai kin pii gii ninarik, si kindnjing kin, kapli Gos wumb ei kin, dambiltipi ende kindang, ond olip puł ele orung pungi. Puk, Gos eim kapli dinga ele erang kin, wumb ond olip puł ele orung puk mulngii. ²⁴ Enim piinmin! Ok, enim torung wumb ond olip kirang wii mił emi pin mulnjung. Mulangin kin, Gos eim enim engin topu, si tuk sipi, ond olip mendpił ele kin, dambiltipi ende kindim. Ond olip ei, enim nge ond mon. Yi mił erang kin, nga Jura wumb ond olip kirang mendpił mił ei, kapli Gos nga sipi, orung sipi kindang kin, ond olip mendpił nge puł ele, dambiltipi se ende kindmba.

Gos Eim Noman Ka Piipi, Kaimb Sipi, Wumb Pei Ngum

²⁵ Engnan no! Ek keimi endi koi erpi pałim ek ei, enim piingii ni piind. Mon pim kin, en enim noman ele epi ei sin sinim piinmin ni piingii. Yi mił, na enim kin koi erpi pałim ek ei, pułe nip ngumbii end ek ei, yi mił, Jura wumb kopur en enim noman tuk ele dinga puk mulnjung. Molk pangin kunum ele, wumb tilap eipi, Gos mołum konu ele tuk ok, pei molk kapli enjing. ²⁶ Kapli ol ele nge, nga Jura wumb pei, Gos sipi orung simba. Sipi kin, Gos ek ka dinga ok mon poł pendrim mił Krai kin ek yi ninim. “Saiyon konu ele paki tołum wu ei tonu omba. Opu wu ei, Jeikop nge wumb kupam noł ol kis enjing ol ei, pei si kindmba.” ²⁷ Ele nge, na ek keimi dinga wii nip pendind kunum ei, na enim ol kis enjing ei, na si kindmbii.”

²⁸ Nimbil erang, Jura wumb Gos ek ka ei ekii sinark mulnjung wumb ei kin Gos buł ngopu yi erim. Ele nge enim torung wumb tilap eipi ele Gos paki tum. Ba Gos eim Jura wumb kin noman ka ngopu kin, nga eim nge wumb mendpił sipi er pendim. Ele nge Gos eim ok Jura wumb kupenjing noł kin ni piipi yi erim. ²⁹ Yi mił, Gos eim ok wumb eim kin sipi mundum wumb ei, Gos eim epi ka endi wii ngumbii nirim mił epi ei keimi ngolum. Ele nge Gos eim noman ele ekii se ak topu, orung kindpi ngunermbii, ni piinalim mon.

³⁰ Enim torung tilap eipi wumb ok, enim Gos ek ka ei ekii sinarik yi elmin. Ba akip, enim Gos noman ka piipi, kaimb sipi, Gos enim kin ngum epi ka ei enim sinjing. Nimbil erang, Jura Gos nge tilap wumb ei, Gos ek nirim mił ei piinarik kin, ekii sinenjing mon. ³¹ Yi mił ku, pe Jura wumb tilap Gos ek ka ei piinarik kin, ekii sinanmin mon. Yi mił erang, akip Gos enim wumb tilap eipi kin, noman ka piipi kin, paki tonum. Ba ele nge, ekii se Gos eim Esrel wumb kin noman ka piipi, kaimb sipi kin, paki yi mił tang singii ku.

³² Yi mił erang, Gos eim wumb pei eim nge lo ek ei ekii sinarik kin, pii gii ninenjing wumb ei, kan ngopu mundum. Mundum ele nge Gos eim wumb pei kin kaimb sipi, noman ka ngumba.

Sinim Wumb Pei Gos Embe Ambil Tonu Kindngii

³³ Keimi mendpił, Gos eim epi ka wii pei mendpił salim ei nin, nga eim noman ka wii mendpił ei nin, nga eim epi kanim kanim pei piinim epi ei, eim kin piki topu, owundu mendpił mołum. Sinim mei wumb kapli, Gos nge mok topu elim ol ei nin, eim nge ol kanim kanim kun elim ol ei nin, sinim

piinmin mił ei kapli enermin mon. ³⁴ Pe Gos kumb ok mon poł pendrim mił ek ka yi ninim,

“Wumb nii endi, sinim nge Owundu eim noman ele piinim mił epi ei, sinim kapli piimin min? Nga wumb nii endi, eim kapli ermba mił of ei Gos kin ek ni ngumba min?”

³⁵ Nga wumb nii endi, eim kunum endi Gos kin epi endi ngołum ei, Gos eim kin kapli ngo orung kindii nimba min?” Mon mendpił! ³⁶ Yi mił erang, Gos ya mani mei ele epi kanim kanim pei Gos eim pułwu mołum. Nga Gos eim yi ku epi kanim kanim pei se ende kindpi tep er mołum. Nga epi kanim kanim pei ei Gos nge seng kin, eim embe ambil tonu kindngii. Sinim Gos nge embe kunum kunum ambil tonu kindmin. Ei keimi!

12

Sinim Ngenj Kin Noman Konj Ei Gos Kin Ngumun

¹ Ei yi mił, engnan noł, nimbil erang Gos nge noman ka ngołum ele nge, na enim dinga to konj kindii. Enim ngenj pei ei Gos kin orung ngungii. Yi mił, wumb Gos kin kułmał kalk ngołmun mił enim yi erngii! Ba enim ngenj pei konj mułang kin, enim of kun ka Gos kin ngungii. Ngangin kin, Gos eim noman ele, ei eim kin enim men tok elmin of ele nge mił Gos eim simba. Of yi nge, ei Gos kin men keimi tołmun of ei, sinim noman ele yi mił pimba. ² Peng kin, enim ya mani mei ele wumb of kis enmin of ei mił, enim yi energii mon! Ba Gos erang kin, enim noman tuk ele konj ka mendpił ngang kin, singii. Sengin kin, yi mił enim Gos nge nipe of kun ka endi eim noman ele erngii, ni piinim mił, yi erngii. Erik kin, enim of kun ka ni, Gos nge noman enim epi ei ni; Gos nge of keimi mendpił pei piingii. ³ Nimbil erang Gos eim noman ka ei nge na kin dinga ngum. Ele nge, ek na enim kin endeim endeim ni ngond. Enim wumb owundu mołmun, ni piinerngii mon. Ba enim mołmun mił, yi erik pii kun erik mułngii. Enim noman tuk kun ka palim mił ni piik Gos enim pii gii ningii nipi ngum mił, yi endeim endeim ni piik mułngii. ⁴ Yi mił ku, sinim wumb ngenj ele pei erpi kin, kanim eipi eipi kind pendrim. Pe ngenj eipi eipi er pendrim mił, ei pei kongun ende, endi enanmin mon. ⁵ Yi mił ku, sinim wumb pei mołmun. Ba Kraiss nge wumb ngenj ende minj mołmun. Nga sinim endeim endeim ni, wumb eipi kin Gos dambilpi ende kindang kin, ngenj endeim mił peng mołmun. ⁶ Gos sinim kin noman ka ngołmun ele nge, sinim endeim endeim ni, kongun eipi eipi ermin nge dinga ngum. Ele nge, Gos nge noman ka, epi ka wii, ei wii ngum. Ngang kin, wu endi Gos ek ka endi sim mił, ni tor kindim kin, kapli eim pii gii palim mił, ni tor kindmba. Sinim yi mił ermin ku. ⁷ Kapli wumb nii endi, eim wumb eipi paki tumba nge noman pim kin, kapli wu ei wumb eipi paki dinga wii tumba. Pe nga wu endi, eim ek emb tumba nge noman dinga pim kin, kapli wu ei, wumb eipi kin ek emb dinga topu ngumba. ⁸ Pe wumb endi eim wumb eipi noman to konj kindmba nge noman dinga pim kin, kapli wu ei wumb eipi kin yi mił, wumb noman to konj dinga kindmba. Nga wu endi, eim wumb eipi kin epi ka mok topu, ngumba nge noman yi pim kin, kapli wu ei wumb eipi kin ka piipi kin, epi pei ngumba. Nga wu endi Gos nge kongun tep wu mułum kin, kapli wu ei eim kongun ele minj piipi kin, dinga erpi mułmba. Nga wu endi wumb eipi kin kaimb si ngołum kin, kapli wu ei wumb eipi kin ka piipi kin, paki ka tumba.

Noman Ngołmun Of Ei

⁹ Enim wumb eipi kin noman keimi ngungii. Nga enim of kis kanim kanim pei buł ngungii. Ngok kin, enim of kun ka ele, ambil gii nik mułngii.

¹⁰ Enim wumb eipi kin noman ka ngok kin, enim Kraiss kin pii gii nik kin,

angim angim mił mułngii. Molk kin, noman dinga kindik, enim wumb eipi nge embe ambil tonu kindngii. ¹¹ Enim kongun ele ten kulk enerngii, mon! Ba enim kongun kunum kunum dinga kindik erngii. Yi mił, enim noman tuk gui dinga kindik kin, Gos Owundu nge kongun erik mułngii. ¹² Enim Gos Owundu orung omba ei nge kui erik mułngii. Mulangin kin, oł embin tui enim kin tonu om kin, kapli enim dinga angk, kui erik mułngii. Molk kin, enim kunum kunum Gos kin prei elmin oł ei, ambil gii nik mułngii. ¹³ Kapli, Gos nge wumb kombur epi endi sinerang mułngii wumb ei kin, enim paki ka wii tok, ngungii. Nga konu eipi wumb kombur enim ngii konu ele ongii ei, kapli enim wumb ei kin paki ka tok, tep ka erik mułngii. ¹⁴ Wumb kombur enim kin oł embin tui erik ngunjung kin, kapli enim Gos kin kii sik, prei erangin kin, Gos wumb ei kin paki ka tumba. Nga enim Gos kin prei erik kin, wumb ombu kin ek kis nik, prei enerngii, mon! ¹⁵ Wumb nii endi ka piim kin, kapli enim wumb ei kin ka piingii ku. Nga wumb nii endi eim ke nipi, noman embin pim kin, enim wumb ei kin ke nik, noman embin to piik, ngungii ku. ¹⁶ Enim wumb endeim endeim kin, noman ende sek ngungii. Enim noman ele, wu owundu mołmun ni piinerngii mon! Ba enim wumb epi pei sinałim wumb ei kin, ende nok pek kin, molk pungii. Enim epi kanim kanim pei, sin piinmin, ni piinerngii mon! ¹⁷ Pe wumb endi enim kin oł kis erpi ngum kin, nga enim wumb ei kin oł kis er orung kind, ngunerngii mon! Enim kapli noman ele ka piik, wumb pei nge ningil ele, oł kun ka erik mułngii. ¹⁸ Pe enim kapli noman tok piik kin, wumb eipi kin opu ermin ni piinerngii mon. Ba enim wumb eipi kin noman ende sek kin, kun ka erik mułngii! ¹⁹ Engnan noł, na noman enim ngond. Wumb nii endi eim, enim kin oł kis erim kin, enim wumb ei kin oł kis erik, orung kindik ngunerngii mon! Ba enim wumb kin ei, kapli mering kindangin sengli. Gos eim popuł kis wumb ei kin tonu opu si kun ermba! Kumb ok, Gos mon poł pendrim mił ek yi ninim. “Gos Owundu yi ninim, ‘Na wumb nii endi oł kis elim kumep kis ngo orung kindngii pule ei, na mendpil.’” Gos Owundu yi ninim. ²⁰ Ba kumb ok, Gos mon poł pendrim mił ek yi ninim, “Enim nge opu erii wumb ei, en enim kuni sinerang kin, en enim kuni tang mulnjung kin, enim kuni ngungii. Nga noł nuwa erang mulnjung kin, noł kulk ngangin kin, nungii ku. Keimi enim yi mił enjing kin, kapli opu erii wumb en enim singambil erang piingii.” ²¹ Enim oł kis elmin oł ei, enim kamb mani kindnerangli mon. Ba enim oł kun ka pimba mił erik kin, oł kis elmin oł ei kamb mani kindngii.

13

Enim Ya Mani Mei Ele Tep Elmin Wumb Ei, Ek Ningii Mił Ekii Sik Erngii

¹ Enim wumb pei ya mani mei ele wumb tep elmin wumb ek ningii mił, ekii sik erngii. Wumb tep enmin wumb ei, en enim nge noman dinga ele nge molalmin mon; ba wumb ei Gos nge angil ele er kindpi kin, kongun ei mundang mołmun. Pe ya mani mei ele, tep enmin wu ei, Gos eim mułngii neng mołmun. ² Yi mił erang, wumb nii endi eim, ya mani mei tep enmin wu ei ningii ek ekii sinarik, ek to kindnjing kin, wumb ei Gos nge ek ei to kindpi kin, ekii sinanmin ku. Pe nga wumb ei, ek ekii sinenjing wumb ei, Gos kin kumep kis ngang kin, singii. ³ Yi mił, pe wumb nii endi, eim oł kun ka ermba wumb ei, eim ya mani mei ele tep enmin wu kin, mund mong kulerngii mon. Ba wumb nii endi, eim oł kun ka mił enerim kin, oł kis erim wumb ei, eim kin, mund mong kulmba. Enim mani mei ele tep enmin wumb ei kin, mund mong kularpin kin, wii mulmun ni piinjing kin, kapli enim oł nipe oł kun ka endi pimba mił erngii. Yi mił erangin kin, tep elmin wumb enim embe ambil tonu kindik kin, ka piik ngungii. ⁴ Yi mił,

ya mani mei tep enmin wu ei, Gos nge kongun wu noman dinga ngang kin, enim kin paki tang kin, kongun ka enmin. Ba enim ol kun ka pinermba mił erik ninjing kin, kapli enim mund mong erngii. Nimbil erang mei mani tep enmin wumb ei kin, Gos noman dinga ngang kin, ambilk mołmun. Molk kin, tep enmin wumb ei noman dinga ei wii sinenjing mon. Ba tep enmin wumb ei, Gos nge kongun wumb mołmun. Molk puk kin, wumb nii endi eim ol kis mił erim kin, kapli wu ol kis elim wu ei, kumep kis ngang simba.⁵ Yi mił erang, sinim mei ele tep elim wu ei kin dinga ele mandring mułmun. Molpun kin, sinim Gos nge kumep kis ele nge minj, mund mong kulermin mon; ba nga yi ku, sin sinim noman tuk gui ele nge, ek nimba mił, ekii sipin er mułmun ku.

⁶ Ele nge, enim mei tep elmin wumb ei kin, enim ku takis tołmun ku. Nimbil erang, tep elmin wumb ei, Gos nge kongun wumb mołmun; wumb ei, kunum kunum takis kongun ele nge tep erik mołmun. ⁷ Enim wumb pei ku sinjing wumb ei ku ngo orung kindik ngungii. Nga ku takis silmin wumb ei kin, enim ku takis tok ngungii. Nga wumb endi konu eipi epi konu endi tuk om kin, kapli enim ku ngo orung kindik ngungii ku. Nga enim wu num endi mułum kin, enim wu ei kin ek ekii sik, mandring molk pungii ku. Nga enim wu num endi embe ambil tonu kindim kin, kapli enim eim embe ambil tonu kindngii ku.

Noman Ngołum Wu Ei Lo Mendpił Ekii Sim

⁸ Enim wumb eipi endi epi endi si no pendik enerngii mon. Ba wumb eipi ngo pendilmin ol yi mił, kunum kunum pepi mułmba. Ele nge ol ei, enim wumb eipi kin noman ka ngungii. Nimbil erang wumb endi wumb eipi kin noman ngołum ei, eim Gos lo ek ele keimi ekii silim. ⁹ Pe Gos nge lo ek ei yi ninim, “Enim wu eipi embnjing ngundnerngii mon; nga enim wumb eipi endi to kundnerngii mon; nga enim wumb eipi epi endi waning sinerngii mon; nga enim wumb eipi epi kan bun bun sik kin, simin ni yi piinerngii mon.” Nga lo ek eipi endi yi ninim ku. Ei lo ek eipi pei si ende kindpi kin, ek peng endeim mendpił palim. “Enim nge tilap ele mandi mołmun wumb ei, noman ka ngungii ei, en enim noman ngołmun mił, yi ku ngungii.” ¹⁰ Wumb nii endi, wumb eipi kin noman ngołum ei, eim wumb mandi mołmun wumb ei kin, ol kis enalim mon. Yi mił, wu endi noman ngołum wu ei, eim Gos nge lo ek ele keimi ekii silim.

Sinim Kun Ka Endmin

¹¹ Pe nga, na yi mił nip enim ngond. Enim mołmun kunum ele piinmin. Pe kunum ele mendpił, enim or palmin ei, enim konj kindik mułngii. Nimbil erang enim piinmin; ok enim pii gii ninjing kunum ele, Gos enim sipi orung simbił nim kunum ei, kunum kinan sim. Ba pe, kunum ei mandi mendpił enim. ¹² Konu emii palim ei mandi poru nimba enim. Nga konu tilang ei ya mandi opu salim. Pe nga sinim emi palim mił ol kis elmin ol ei, si kindmin. Si kindpin kin, sinim Gos nge tilang opu elmin alap kumb tepii mił ngum epi ei sipin kin, ol kis ei to mani kindmin. ¹³ Pe sinim ol kun ka, erpin endmin. Yi mił ku, wumb tilang erang ele andinmin. Nga sinim nol nopun, wulu pang kin, nilkeng sinermin mon. Nga wu eipi embinjing kin ngundpun, nga ol kis penj mułum ol ei enermin mon. Nga sinim wumb eipi kin ek mił erpin kin, wumb eipi nge epi endi simba ei, kan bun bun sinermin mon ku. ¹⁴ Ba sinim Owundu Jiisas Kraiss simin konguk konj mił kindpin kin, eim ol kun ka ol erpin eim kin dambiltpin ende pupun mułmun. Molpun kin, nga sinim ngenj ok nge ele nge nga noman ei to piinenmin mon.

14

Enim Engnjing Nol Kin Kos Erik Ngunerngii Mon!

¹ Pe wumb nii endi eim pii gii ei dinga pinerim kin, wumb ei enim eim si mengk kin, Gos nge tilap wumb kin tuk sipngii. Ba enim wu ei eim nge noman ele piinim mił ei, enim to pulpeł tunerngii mon! ² Wu endeim eim pii gii dinga nipi kin, eim kung kuni ni epi endi numbii ni piilim mił, ei nołum. Ba wu endi eim pii gii dinga pinerim kin wu ei, eim aka pin kuni ei mendpił nołum; ba kung minj nonalim. ³ Pe wu nii endi eim kung kuni kanim kanim pei nołum wu ei, eim wu eipi endi aka pin kuni mendpił nołum wu ei kin, kis piipi ngunermba mon! Pe nga, wu endi eim aka pin kuni mendpił nołum wu ei, eim yi piipi kin, wu endi kung kuni kanim kanim pei nołum wu ei, oł kun pinalim mił enim ninermba mon. Nimbil erang, Gos wu ei eim tilap ele tuk sipi, mundum ku. ⁴ Wumb nii endi, enim wumb eipi nge kongun wu endi mułmba ele, kanik kin, nim oł ei kun ka enmin oł kun pinalim mił, oł kis en ningii min? Wu ei eim nge kongun tep wu ei opu, wu ei eim kongun kis min ka erim ei, eim kapli mok topu, piimba. Pe nga keimi, wu ei eim dinga engmba. Nimbil erang Owundu Kraiss eim wu ei, eim kapli paki tang kin, wu ei eim dinga angpi mołum.

⁵ Wu endi eim yi ni piipi kin, kunum endi ei kunum kor owundu tangpi seng kin, nga kunum kopur to mani kindnim ni piinim. Nga wu endi eipi yi ni piinim; kunum kunum ei kunum ende mił ni piinim. Wumb endeim endeim ni, en enim noman ele, pii kun erik mulngii! ⁶ Pe wumb nii endi eim kunum endi ei kor owundu ni piinim wu ei, eim kunum ele men topu, Owundu nge embe ambil tonu kindpi mołum. Nga yi ku, wu endi eim kung kuni kanim kanim nołum wu ei, eim Owundu nge embe ambil tonu kindmba. Kindpi kin, eim Gos kin ka piipi kin, men topu ngopu kung kuni nołum. Pe wumb nii endi eim aka pin kuni mendpił nołum wu ei, eim Owundu kin piipi kin, kung minj kopur nonalim. Nonarpi kin, nga eim Gos kin ka piipi kin, men topu ngołum ku. ⁷ Yi mił, enim tuk mołmun wumb endeim endeim ni, konj mołpu kin, na noman ele yi ermbii ni, noman to piinermba mon! Nga yi ku, enim tuk mołmun wumb endeim endeim ni, kułmbii ei nam noman ele ermbii ni, noman to piinermba mon, ku. Ba Owundu nge noman ele mendpił palim. ⁸ Nga sinim konj mułmun ei kapli, sinim Owundu nge. Nga yi ku, sinim kułmun ei kapli, sinim Owundu nge ku. Yi mił, sinim konj mułmun min, sinim kułmun ei, sinim Owundu nge mendpił mołmun. ⁹ Ele nge mendpił, Kraiss kolpu kin, nga angpi, tonu opu, konj mołum. Yi mił erang, sinim koltmun wumb ei nin sinim konj mołmun wumb ei nin, tał ouni eim Owundu mułmba. ¹⁰ Nga nim nimbil erang nim angnim nol kin kos piikin ngon? Nga nim nimbil erang nim angnim nol kin ek kis nikin ngon? Yi mił sinim wumb pei Gos eim ningil ele engamin kin, Gos sinim kin kos owundu piipi ngumba. ¹¹ Ei yi mił kumb ok Gos mon pol pendrim mił ek yi ninim,

“Owundu yi ninim, ‘Na konj mołup kin, na ek keimi nip enim ngond. Wumb endeim endeim ni mong gopsing pii polk, na kin men tok ngungii. Nga enim endeim endeim ni, gupu anmbil ek dinga ni tor kindik kin, nam embe ambil tonu kindik erngii.’”

¹² Yi mił erang, sinim wumb endeim endeim ni, ya mani mei ele nipe oł endi enjpin ei ni, tor kindpin kin, Gos ngumun.

Enim Oł Yi Erangin Kin Enim Engnjing Nol Bok Tok Oł Kis Enerngii Mon.

¹³ Pe enim wumb eipi endi kin, kos ni ngunerngii mon; ba enim noman tok piingii. Enim engnjing nol ei kin, epi endi erangin kin, oł kis endi erngii

ei min, enim andlam ondu ngok, yi enerngii mon! ¹⁴ Sinim nge Owundu Jiisas na andan tang moł. Mołup kin, na piind epi kanim kanim pei ei, eim kin penj mulalim; ba konj ka mołum. Ba wumb nii endi eim epi endi ei, penj tonum ni piinim epi ei, eim noman eke piinim mił epi ei, penj topu mołum. ¹⁵ Yi mił, enim kuni penj mułum kuni nonmun ei, enim engnjing noman tuk eke to kis mondunmun. Eke nge, enim piingii ei, enim nga wumb eipi kin noman ngonamin oł eke nge andinmin. Nga Kraiis eim kołpu kin, nga eim wumb yi nge, si orung simba nge kułum. Yi mił, nga enim wumb ei kin enim kuni nonmun eke nge erang kin, wumb ei nge noman tuk kis mułmba ei, yi mił nga enerngii, mon. ¹⁶ Mon pim kin, enim epi ka wii salim ni piinmin epi ei, wumb endi epi ka wii ei kanik kin, epi ei kin, ek kis nik ngungii. ¹⁷ Yi mił, kuni nok, nga noł nok elmin oł ei, Gos eim wumb pei tep er mołum konu eke puł mił mon. Ba Gos wumb pei tep er mołum konu ei pule yi mił; noman emin ni, oł kun ka ei ni, noman ka ka piik enmin oł ei nge, Gos nge Gui Ka je erang kin, oł yi nge tonu ołum. ¹⁸ Yi mił erang, wumb nii Kraiis kin ekii sik, oł ombu enjing kin, Gos wumb ei kin noman ka piipi ngumba. Nga wumb enim kun ka mołmun wumb, pa nimba.

¹⁹ Yi mił, nga sinim kunum kunum kongun dinga yi mił erpin kin, wumb eipi kin paki topun eramin kin, wumb noman emin seng molk kin, noman tuk dinga pang mułngii. ²⁰ Yi mił, enim mowii kuni ei piik kin, wumb noman tuk Gos nge kongun eke, to er kis mundnerngii mon. Keimi, kuni kanim kanim pei ei kun ka nungii; ba enim kuni eke erpi kin, wu endi bok topu, orung pupu, oł kis enim ei, yi mił, nim en kin, ei oł kun ka mon; ei oł kis enjii. ²¹ Ba enim kung minj nungii min, noł wain nungii ei min, epi endi eipi erngii oł ei erangin kin, enim engnjing noł bok tok, orung puk kin, oł kis enmin oł ei, kapli oł ei enim enenjing kin, enim oł kun ka mendpił erngii. ²² Enim nge pii gii ei tuk enim kin mołum ei, Gos kin enim kin pii gii ouni mołum ni piingii. Piik kin, wu endi eim epi ka wii ni piinim ei, eim noman tuk eke kos piipi, mok topu enanim; kapli wu ei eim ka ka piipi mułmba. ²³ Ba wumb nii endi eim noman tał sepi piipi kin, kuni numba wu ei, Gos kos piipi, wu ei ngumba. Nimbił erang, ei eim pii gii ninarpi kin kuni num. Yi mił, kuni ni, epi kanim kanim pei, wumb endi pii gii eke tonu onerim kin, kapli ei oł kis enim.

15

¹ Sinim wumb pii gii dinga pepi nim kin, kapli wumb endi pii gii dinga pinerim kin, sinim wumb ei paki topun, oł embin ei sinim ko wumun. Ko wupun kin, sin sinim noman eke mendpił enermin mon. ² Ba sinim endeim endeim ni, mandi mołmun wumb ei nge, noman eke erngii mił ermin. Eramin eke nge, enim oł kun erangin kin, ekii sik kin, noman dinga singii. ³ Yi mił, Kraiis ei eim noman eke ekii sipi, eneririm mon. Ba eim eririm mił, kumb ok Gos mon poł pendrim mił ek yi ninim, “Wumb ek kis niłmin ek kis ei, Gos kin nik ngunjung. Ba ek kis ei na kin tonu om,” pa ninim. ⁴ Yi mił, ek ka kanim kanim pei kumb ok Gos mon poł pendrim ei sinim andan to ngumba nge pultum. Poł pendrim mon ei, sinim noman tuk dinga ngopu kin, nga sinim dinga angpin, pii gii nipin kin, Gos orung omba ei nge kui er mołmun. ⁵ Pe nga, Gos ei eim wumb noman tuk dinga kindang kin, dinga angk, pii gii mołmun pulwu mołum. Mołpu kin, Gos eim enim paki tang, molk pangin kin, wumb endeim endeim kin noman ende sek kin, Kraiis Jiisas oł kun ka elim sinim andan topu kin, enim ei ekii simin. ⁶ Sipin yi mił, enim pei ek nik ende kindik kin, kułou tok, Erinjpin Gos sinim nge Owundu Jiisas Kraiis nge Arim, eim nge embe ambił tonu kindpin mułmun.

Krais Eim Jura Wumb Kin Torung Tilap Eipi Wumb Kin Paki Totum

⁷ Yi mił, sinim wumb endeim endeim ni sipin kin, ek ka nipin tuk simin. Yi mił ku, Krais sinim tuk sim mił, yi mił ku erngii. Erik kin, sinim pei Gos nge embe ambil tonu mendpil kindmin. ⁸ Na ek yi mił nind. Krais tonu opu kongun wu mił mołpu kin, wumb ngenj kopsik elmin Jura wumb ei, paki tumba nge om. Eim yi mił erpi kin, Gos nge ek ka keimi dinga kindpi kin, keimi tonu orum. Yi mił erpi kin, Gos ek mong keimi nirim mił, keimi sinim kupenjpjin noł Eiparam, Aisak, Jeikop wu kei kin tonu orum. ⁹ Nga ele nge, wumb tilap eipi wumb Gos nge noman ka ei kanik kin, Gos embe ambil tonu kindngii. Yi mił, Gos eim kumb ok mon poł pendrim mił, ek yi ninim. “Ei yi mił, na torung wumb tilap eipi ei kin na Gos embe tonu kindip ngumbii. Nga na golang nip kin, nim embe ambil tonu kindmbii.”

¹⁰ Nga Gos ek ka endi yi ninim,

“Enim torung wumb tilap eipi ei kin, ka piik Gos eim nge si mundum Jura wumb tilap ei kin, ka piik erngii.”

¹¹ Nga Gos ek ka endi yi ninim ku.

“Enim torung wumb tilap eipi enim Gos Owundu nge embe ambil tonu mendpil kindngii. Nga wumb pei Gos Owundu nge embe ambil tonu kindngii ku.”

¹² Nga kumb ok, Aisaiya Gos ek ka ni tor kindiim wu mon poł pendrim mił, ek yi ninim ku.

“Deipis nge arim Jesii nge kupam noł ele nge, wu endi tonu omba. Wu ei tonu opu, orung tilap eipi wumb ei kin, tep er mułmba. Mułang kin, wumb tilap eipi wu num ei kin, pii gii nik, eim en enim sipi orung simba nge kui er mołmun.”

¹³ Sinim Gos kin kui er mołmun Gos eim pułwu. Eim erang kin, enim pii gii ele nge, enim noman ka ka piik kin, nga noman emin enim kin, noman tuk ele piki topu mułmba. Mułang kin, enim Gos Gui Ka nge dinga ei sik kin, nga enim Gos sipi orung simba ei nge, kui erik mułngii. Mułangin kin, enim noman tuk ele piki topu mułmba.

Pol Gos Kongun Erim Mił Pute Palim

¹⁴ Na nge engnan noł! Na noman ele piind ei, enim noman tuk ele oł kun ka minj piki to mołum. Nga ei enim kin noman dinga kanim kanim enim kin peng kin, enim kapli wumb endeim endeim ni andan tok kin, noman ka ngungii. ¹⁵ Ba na enim kin mon połup ngunj ei kopur ek dinga mił nind. Nga na enim kin mund mong enenj mon; ba na enim noman tuk ele to konj kindmbii nge enj. Nimbii erang Gos eim na kin noman ka piipi ngum.

¹⁶ Ngang kin, Krais Jiisas eim erang, na Pol Krais Jiisas nge kongun wu endi mił moł. Molup kin, wumb tilap eipi wumb kin, Gos nge kulmał kalmin oł ei nge erip kin, nga Gos ek ka ni tor kindinj. Kindip kin, nga tilap eipi wumb ei, Gos sipi orung simba nge tu wunj. Tu wamb kin, Gos nge Gui Ka ei je erang, wumb ei Gos kin oł kun ka er mułngii. Yi mił, wumb Gos kin kulmał ka wii mił, Gos noman ele piim mił ngunj. ¹⁷ Yi mił erang, na Krais Jiisas kin kongun erip ngunj ei, na ka ka piip kin, na Gos nge kongun erip ngunj. ¹⁸ Yi mił, na nga epi eipi endi ni tor kindnermbii mon; ba na epi endeim mendpil ni tor kindmbii. Na ek poł Krais na kin kongun erim mił ele, ni tor kindmbii end. Ele nge ek nin eim oł ei, wumb tilap eipi wumb ei, Gos nge ek ka ele ekii sik erngii. ¹⁹ Gos eim dinga ei andan tang ei, na jep oł enj ele kenjing. Ei Gos eim nge Gui Ka nge dinga ei, na ngang kin, kongun enj ele, en enim kenjing. Yi mił nga, na Jerusalem konu ele kongun puhgun mondup kin, na Krais nge ek ka ei ni tor kind erip kin, konu orung orung andip, Eilikam konu ele tor op erip kin, nip poru ninj. ²⁰ Yi mił, nam kunum kunum noman

ele ermbii ni piind o! ei, Kraiss nge ek ka ei ni tor kindip kin, konu jili mi! endi Kraiss nge embe piinarik mo!mun konu ele, nimbii ni piind. Ba na konu endi eipi wumb ok, Kraiss nge ek ka ni tor kindnjing konu ele, na ek ka ei ni tor nga ninermbii mon. Ba nga na wumb Kraiss ek ka piinarik mo!mun konu ele ek ka ei, ni tor kindmbii. ²¹ Ba kumb ok, Gos ek ka mon po! pendim mi!, Kraiss kin ek yi ninim,
 “Wumb nii endi eim nge ek ka ei piinenjing piim kin, pe kanik piik erngii. Nga wumb nii endi en enim eim nge ek ka ei piinenjing kin, pe piik kun erngii.”

Pol Eim Rom Wumb Konu Ele Bii Nipi Piim

²² Yi mi! erang, na enim Rom wumb kin ombii ni piind. Ba kunum kunum na nge kongun end ei, na and!am ondu ngonum. Ba na ombii kapli enanim. ²³ Ba akip na ya konu ele kongun enj ei, endi nga pina!im mon. Na kumb ok kung ngii pei o pang kin, na mo!up enim kin op, kenmbii ni piinj. ²⁴ Yi mi! erang, ekii se na Spein konu ele bii ni piind. Kunum ele, na enim kumb se kanip kin, ekii se Spein konu ele bii. Na enim kin kunum kopur mo!up kin, noman tuk ka piyamb kin, ekii se enim na si mengk, Spein konu and!am ele paki tangin kin, kapli na Spein konu ele bii. ²⁵ Ba akip na ku kopur si mengip kin, na Gos nge wumb Jerusalem konu owundu ele mo!mun ei, ku sipip, paki top ngumbii. ²⁶ Yi mi!, Masironiya konu wumb ni, Akeiya konu wumb ei, ku nin epi ombu sik kulou tok, Jerusalem konu ele Gos kin pii gii ninjing wumb epi endi sinerang wumb ei kin ngok, paki tumun ni piinjing. ²⁷ Wumb ombu en enim noman ele ka piik kin, o! yi enjing. Nga yi ku, en enim Jerusalem konu ele wumb kin, ku nin epi ngo pendnjing epi ei ngo orung kindngii. Nimbi! erang, Jerusalem konu ele wumb, Gos Gui Ka nge epi ka wii ei torung wumb kin nik ngunjung. Ngok kin, nga yi ku, torung tilap eipi wumb ei, kuni nin, ngenj ele epi ei ngo pendnjing epi ei, Jerusalem konu ele wumb ei paki tok ngo orung kindngii ku. ²⁸ Yi mi! erang, na kumb se kongun ei er poru nimbii. Nga na ku nin epi ei, Jerusalem konu ele wumb ei angii ele kun ngop pendip poru ninj kin, kapli na enim nge and!am ele op, enim kanip kin, ekii se na Spein konu ele bii. ²⁹ Pe na piind ei, na enim kin ombii kunum ei, Kraiss nge epi ka wii ngum epi ei, na kin piki top mo!ang kin, epi ka wii ei na tu wup, enim kin ngumbii.

³⁰ Na engnan no!, na enim dinga kii sind ei, enim sinim nge Owundu Jiisas Kraiss ei kin, nga Gos Gui Ka nge dinga noman ka ei kin, enim kongun dinga erik, na kin ouni men tok, Gos kin kii sik ngangin kin, Gos eim na paki tumba. ³¹ Yi mi! erangin kin, na Juriya pii gii ninenjing wumb ei, kapli na kongun ermbii mi!, na ambii gii nik ngunerngii. Nga enim Gos kin men tok erangin kin, Jerusalem konu ele Gos kin pii gii ninjing wumb ei, na kongun end ei noman erang piik kin, na paki tamb kongun ei singii. ³² Yi mi! erang, Gos eim noman ele, na enim kin ombii kunum ei, na ka ka piip ombii. Op kin, na enim kin kor aninga kopur sip kin, na noman tuk ele dinga simba. ³³ Gos eim noman emin pu!wu ei, eim enim pei kin mu!mba. Ei keimi!

16

Pol Eim Ek Ka Nipi Wumb Pei Ngum

¹ Pe nga enim piyei; na enim kin ek endi ngamb kin, sinim nge einjpin Piipii nge ek endi ni ngamb piingii. Amb Piipii eim Senkreiya konu owundu ele men to!mun wumb paki to!um. ² Tang kin, na yi ni piind, enim Kraiss Owundu ni piik kin, amb Piipii ei sik tuk kindangin kin, enim pii gii wumb kin mu!mba. Enim Gos nge wumb yi mi! enjing kin, ei o! kun ka. Amb Piipii

eim noman embin endi pim kin, enim kapli paki tok nik, kun erngii. Nimbil erang eim wumb pei paki topu kin, nga eim na paki tum ku.

³⁻⁴ Enim Priska kin, Akuila kin, 'Wel!' a ningii ku. Nik kin, el elip, na kin Krai nge kongun ende elmin wu amb tał. Wumb tał el elip, mandi kolkul kin, na paki tungul nge pim. Yi mił na mendpil, wumb tał kin, ek ka nip ngunenj mon; ba torung wumb tilap eipi men tołmun wumb ei yi ku, wumb tał kin, ek ka nik ngołmun ku. ⁵ Nga enim na nge ek ka ei, Gos nge men tołmun wumb tał nge ngii konu ele, kułou tok mołmun ele, nik ngungii ku.

Nga yi ku, enim na nge ek ka ei, Epenesas nik ngungii wu ei, na nge noman ngoł wu ei, kumb se Eisiya konu owundu ele wumb kin, Krai kin pii gii nirim. ⁶ Na nge ek ka, amb Mariya kin nik ngungii. Mariya ei eim enim kin kongun dinga kind erpi kin, enim paki tołum. ⁷ Pe enim wu tał, Andronaikis kin Juniya, kapli 'Ka mułngu' a nik kin, ngungii ku. Ngok kin, el elip na nge wumb kin, miyem ende mił ei, na kin kan ngii ele ouni pinjpin. El elip ok, Krai kin pii gii nengil kin, na ekii se ninj. El elip Krai nge ek se andımin wumb ei nge, wu num mił mulnjungul.

⁸ Pe enim wu Ambliyasis kapli 'Ka mołun' a nik ngungii ei, eim sinim nge enginjpin Owundu Jiisas kin pii gii neng kin, na nge noman ka ngoł wu. ⁹ Pe enim wu Erpanis kin, 'Kapli ka mołun' a nik ngungii ei, eim sinim nge kongun ouni wu, Krai nge kongun elim. Nga wu Sakis kin, 'Kapli ka mołun,' a nik ngungii ku. Ei eim na noman ngoł wu. ¹⁰ Pe enim wu Apelis kin, 'Kapli ka mołun,' a nik ngungii ku. Ei eim Krai nge kongun dinga kindpi elim wu. Pe nga enim wu Arisopulus kin, eim nge ngii ende wumb kin, ek ka, nik ngungii ku. ¹¹ Nga enim wu Eroriyan kin, 'Kapli ka mołun,' a nik ngungii ku. Ei eim nam nge wumb miyem ende. Pe nga, Gos kin pii gii ninjing wumb ei, Narsisis kin ngii ende mołmun wumb ei kin, 'Kapli ka mołun' a nik ngungii ku.

¹² Pe enim amb tał Traipeina kin Traiposa kin, 'Ka mołmbul,' a nik ngungii. Amb tał Owundu nge kongun embil amb. Nga yi ku, enim amb Persis kin, 'Ka mołun,' a nik ngungii. Ei eim sinim nge Owundu kin, noman ngopu kin, kongun dinga elim amb ei, na nge noman ngoł amb. ¹³ Nga enim wu Rupus sinim Owundu nge kongun ka elim wu ei kin, nga eim mam kin, 'Kapli ka mołmbul,' a nik ngungii ku. Amb ei, na nge minan mendpil mił mołum. ¹⁴ Nga enim Asinkrisis Plekon, Ermes, Pasropus kin, Ermas wu pei, 'Enim kapli ka mołmun,' a nik ngungii ku. Nga sinim enginjpin noł kopur, wumb ombu kin mołmun wumb pei kin, 'Ek ka,' a nik ngungii ku. ¹⁵ Nga enim Pilolokus kin, Juliya kin, Neras kin, nga eim aim Olimpasi kin Gos nge wumb kopur pei en enim kin ouni mołmun ei, 'Kapli ka mołmun,' a nik ngungii ku.

¹⁶ Nga enim Gos nge wumb pei endeim endeim ni engnjing noł kin, angil sik, kangilk tuk sik erngii ku. Nga Krai nge men tołmun wumb pei, enim kin ek ka nik ngungii.

Ek Ni Poru Nipi Kengip Ngop Ek

¹⁷ Na engnan noł, na enim noman to konj kindamb kin, enim kan kun erik mulngii. Molk kin, wumb nii endi enim pii gii wumb kin, to eipi eipi kindngii enmin min; nga Gos ek ka enim sinjing ei, ekii sik enanmin ei min; nga wumb ombu oł kis erangin kin, wumb eipi bok tok kin, oł kis elmin. Enim wumb yi nge, buł ngok, ekii sinerngii mon. ¹⁸ Yi mił, wumb ombu en enim, sinim nge Owundu Krai Jiisas nge kongun ei enalmin mon; ba en enim ngenj noman ele ekii sipin kin, ermin ni piinmin. Piik kin, en enim gupu ele ek ka mił nik kin, nga ek kend mił tok nik kin, wumb eipi nge noman dinga pinałim mił, ei ek kend tok ngok, elmin. ¹⁹ Yi mił, enim Gos ek

ka ei ekii siłmin oł ei, wumb pei piik poru ninmin. Yi mił erang, na enim kin ka ka piip ngond; ba na noman ele piind ei, enim oł kun ka erik mułngii. Erik kin, oł kis elmin oł ei, noman to piinerngii mon! ²⁰ Pe nga, Gos eim noman emin ngolum pulwu, eim kunum olt mon, Gos eim Seisen erang kin, enim nge simb ele, kamb mani kindmba. Pe Kraiss sinim nge Owundu Jiisas ei, eim noman ka enim kin mułmba.

²¹ Wu Timosii, na kin kongun ende elmbil wu. Timosii nin, Lusiyus nin, Jeisin nin, Sosipaser nin, wumb ei na nge tilap ende wumb pei ei, 'Enim kapli ka molmun,' a nik ngonmun.

²² Na Tersiyas, na Pol gupu ele ek neng kin, na mon ei polt. Polup kin, na Owundu nge embe ele, 'Enim kapli ka mulei,' a nip ngond.

²³ Wu Geiyas, na Pol kanpi kun er si molulum wu ei, eim 'Enim kapli ka mulei,' a nipi ngonum. Nga men tołmun wumb tep ka elim wu ku. Nga Erasus konu peni owundu ele, ku tep elim wu ni, Korsus sin nge enginjpin kin, el elip, 'Enim kapli ka mulei,' a nikil, ngolmbul ku.

²⁴ (Pe sinim nge Owundu Kraiss Jiisas ei, eim noman ka, enim kin pei ouni mułngii; ei keimi.)

Prei Erik Gos Embe Ambil Tonu Kindngii

²⁵ Pe nga, sinim Gos eim embe ambil tonu kindinmin. Pe nga, Gos eim kapli enim er dinga kindmba ei, na Jiisas Kraiss nge ek ka ni tor kindinj ele, kindmba ei, Jiisas Kraiss nge ek ka ei, kumb ok koi er palilim ek ei, pe mendpil, Gos sipi peni ele kindim. ²⁶ Kindang kin, pe Gos ek keimi ei, ek ni tor kindilmin wumb mon polk kin, peni ele tor kindnjing. Nga kunum kunum konj molulum Gos, eim andan tang kin, wumb tilap pei kanik kin, piik erngii. Yi erik kin, Gos erang, wumb pei pii gii nik kin, Gos nge oł ei, ekii sik erngii.

²⁷ Gos ei eim endeim mendpil! Eim noman kun ka piinim nin, epi kanim kanim piilim pulwu. Sinim Jiisas Kraiss kin, Gos eim embe ambil tonu kunum kunum kindmin; ei keimi!

Pol Mon Korin Wumb Kumna Połpu Kindim

Pol Mon Kumb Se Połpu Korin Wumb Kin Kindim Ek Ei

¹ Mon ek ei, na Pol połup kindinj. Na nam Gos eim noman ele, to tonu kindpi mundang kin, Jiisas Kraiss nge ek se andilmin wu mił erip moł. Nga Sosenes eim sinim enginjpin ei, eim ek ka yi ku, nipi kindim.

² Kindang kin, Gos eim nge wumb tilap Korin konu ele mołmun wumb pei, enim Gos erang kin, ok wumb konj kun ka mendpil mołmun. Molk kin, nimbil erang, enim pei Jiisas Kraiss nge wumb tilap ende puk mołmun. Wumb nii endi Jiisas Kraiss kin ek ka nik, prei erik ngonmun wumb ei, Gos nge ol kun ka erik molk kin, sinim Owundu kin nga enim Owundu kin ouni mułmun.

³ Pe kapli, sinim Erinjpin Gos kin, Jiisas Kraiss Owundu ouni, enim kapli noman ka ngokuł, nga noman emin pei ngunguł ku.

⁴⁻⁶ Pe Jiisas Kraiss nge eim ek ka enim kin erpi kin, dinga kindang palim. Peng kin, enim ok Jiisas Kraiss kin dambiltik ok ende punmun ei, enim Gos nge ol kun ka kanim kanim pei seng kin, mołmun. Gos ek keimi ninmin ele ni, Gos noman ka palim ele mił, yi ku piinmin. Piyangin kin, na nanim kunum kunum enim piip kin, Gos kin ka piip ek ka nip ngond. Nimbil erang Gos eim noman enim ngonum. Ngopu kin, noman kulpu, enim ngonum ei, nimbil erang enim Jiisas Kraiss eim nge wumb mendpil mołmun. ⁷ Pe enim Gos nge ol kun ka wii ngonum ei, enim ol ele sinarik kin, wii endi mulałmin mon. Ba pei sinmin yi erik kin, nga muł mei poru nimba kunum ei, Jiisas Kraiss Owundu peni ele tor omba nge kui erik mołmun. ⁸ Mulangin kin, sinim nge Jiisas Kraiss Owundu peni ele tor omba kunum ei, ek kend tonmun ek ei ni, ol kis kun pinerim ol ei nge, endi enim kin peng kindnermba. Nga eim enim ambil gił nipi, dinga erpi sipi, mułang pupu kin, Jiisas Kraiss Owundu nge kunum ei, muł mei tał poru nimba kunum ei kapli poru nimba. Neng kin, enim pii gił dinga pim kin, epi endi enim kin ek endi kapli enerngii, mon! ⁹ Gos ei eim ek keimi mendpil pulwu ei, enim kapli Gos kin pii gił ningii. Gos eim enim to tonu kindpi sipi kin, eim kingam Jiisas Kraiss sinim nge Owundu kin kindang, dambiltpin o pun ende pupun mułmun.

¹⁰ Pe nanim angnan noł, na enim noman ele to konj kindip kin, ek dinga yi mił nip ngond. Ngond ek ei, Jiisas Kraiss sinim nge Owundu noman dinga ele nip ngond. Enim pei kapli, noman piik ende kindik kin, ek ende ningii. Nga enim noman eipi eipi peng kin, ek eipi eipi nik, mulerngii mon. Nga enim noman ende sek kin epi kanim kanim noman to piingii ei, enim piinmin epi omba. ¹¹ Pe nga wumb kombur amb Klowes ngii konu ele no pek mołmun wumb ei, ok ya na kanik kin, ek kun ninjing. Nam angnan noł ei, enim ek mił erik kin, ek kanim kanim eipi eipi ninjing. ¹² Pe na ek yi mił piind, enim pei ol yi nge enmin; nga wumb kombur enim mołmun konu ele molk kin, ek ei nge ku nik mołmun. Na nanim Pol kin ekii sip kongun paki top enj wu moł. Wumb kombur yi ku nik mołmun na nam wumb kombur yi ku nik mołmun; na Apolos kin ekii sip kongun paki top enj wu moł. Wumb kombur yi ku nik mołmun; na nanim Piisa kin ekii sik kongun paki top enj wu moł. Nga wumb kombur yi ku nik mołmun; na nanim Jiisas Kraiss kin ekii sip kongun enj wu moł. ¹³ Enim ol yi nge kapli enerngii mon. Pe Jiisas Kraiss eim endeim mendpil mołum. Nga wu endi Jiisas Kraiss mił eipi endi mulałmin mon. Na Pol ond peri ele kularip enim ol kis kun sinerang mulnjung ele ngunenj mon? Nga enim na embe Pol ele enim noł pinenjing mon ku.

¹⁴ Na nanim ka piip Gos ngond ei, na enim endi no! pendip ngunenj; ba wu ta! Krispis kin Geiyas mendpil no! pendip ngunj. Mon pim kin, wumb pei na kin ekii singii; ba Krai kin ekii sinerngii, mon. ¹⁵ Yi mi! erang, wumb torung wumb ek yi ninerngii mon. En enim Pol embe ele no! pinjpin kin, Pol kin ekii simin. Simin ningii ek ei, kapli enemba mon. ¹⁶ Ei keimi na nanim Sepanis eim ambim nin, kingam ambii mi! no! nin, na no! pendip ngunj; ba nga na wumb kombur eipi no! pendip ngunenj mon, ni piind. ¹⁷ Jiisas Krai na kindim ei, wumb no! pendkin ngunjii nipi, kindnerim mon. Jiisas Krai eim na kindim ei, eim ek ka nip, tor kindip wumb ngumbii nip na kindim. Kindpi ei ek nip, tor kindmbii ni, ya mani mei ele wumb noman palim ek ei sip, ende kindip; mon pim kin, Jiisas Krai opu ond peri ele kulum ek ka ei, ek wii mi! endi pinermba mon. Jiisas eim ek ka ei am dinga wii mendpil pimba.

Krais Nge Dinga Ei Gos Nge Dinga

¹⁸ Pe wumb o! kis kun pinerim mi! erik mo!mun wumb ei, Jiisas opu ond peri ele kolpu erim o! ei, epi wii mi! ni piinmin. Ba wumb Jiisas kin pii gii nik enmin wumb ei, Gos orung simba wumb ei ni piik kin, Jiisas ond peri ele kolpu, nga konj tonu opu erim Gos ek ka ei, Gos nge noman dinga mendpil salim ni piinmin. ¹⁹ Yi mi! erang, Gos eim ek ka ele yi ninim, ei keimi sinim piinmin,

“Na kapli wumb noman ka wii dinga peng mu!ngii ei, top erip, kis mundamb, noman ka yi nge peng mulerngii, mon!”

Pe nga,

“Na nanim yi ermbii wumb nii endi, noman peng sin sinim epi pei piinmin ni piingii wumb ei, noman eipi eipi palim ei sip, eipi eipi kindmbii,” ninim.

²⁰ Pe nga noman piilmin wumb jili mi! mo!mun? Nga wumb Gos ek kanim kanim pei mon po!mun wumb jili mi! mo!mun? Nga wumb ek mi! elmin, wumb ya mei ele mo!mun wumb ei jili mi! mo!mun? Gos eim ya mei ele wumb pei, noman ka palim ni piinmin ei erpi kindang kin, noman mendpil endi pina!im mon!

²¹ Gos eim noman ka owundu palim ei, eim o! yi nge erang tonu om. Ya mani mei ele wumb pei en enim noman pim ele, Gos nge eim noman to piik enjing, ei kapli enerim mon. Yi peng kin, Gos eim noman ka piipi yi erang kin, wumb eim pii gii ninjing wumb ei sipi orung sim. Seng kin, sin Gos ek ka ei kin, noman owundu pina!im mi! mei wumb ni piinjing kin, ek ka ei nipin, tor kindinjing ele nge, Gos wumb ei sipi orung sim. ²² Nga Jura wumb Gos ek ka ele piipin gii ninim; ba sin tonu epin Gos jep o! endi kanpin kin, pii gii ninim nik, yi nilmin; nga Griik wumb noman ka dinga erik simin ni piik elmin wumb ei ku. ²³ Ba sin Jiisas Krai ond peri ele kulum ei, sin ek ni tor kindamin. (Wumb o! kis kun pinerim er mulnjung wumb ele, sip orung sip erim ek ei, sin nipin tor kindpin ngonmun.) Jiisas ek ka ei piik kin, Jura wumb ombu geltii kulk, bu! ngok enjing. Ba wumb tilap eipi wumb ombu, noman ele ek ei, ek kun pina!im mon ni, noman yi to piinmin. ²⁴ Ba wumb ombu, Gos eim sipi orung sim wumb; Jura kin wumb tilap eipi kin ouni, ek ka ei pii gii ninmin ei, Krai eim, ei eim Gos nge noman dinga mo!um; nga Gos nge noman ka wii ei, eim mendpil mo!um. ²⁵ Pe Gos eim noman wii mi! ei, wumb noman owundu palim ei to mani kindim. Nga Gos nge dinga ei wii mi! dinga epi ei, wumb nge dinga owundu ei to mani kindim.

²⁶ Pe angnan no!, enim kom se piyei! Ok enim nimbii o! mi! erik mulnjung? Gos eim enim to tonu kindpi mundang kin, sipi orung sim. Pe en enim ni ombu en enim mulnjung mi!, ei piinmin. Enim wumb aninga kombur noman ka wii peng mulnjung. Enim wumb aninga kombur enim

dinga peng, mulnjung. Pe nga enim wumb aninga kombur wu num embe pulum ei, wumb noman ele yi mił piłmin. ²⁷ Ba Gos eim ya mei ele wumb mendpił mił mon. Wumb wii mił wumb eipi ni piınmin ei nge, Gos eim erpi, tonu kindpi sipi, wumb noman palim ni piik molmun wumb ei, topu singambił sipi ngum. Pe nga ya mani mei ele wumb wii, dinga pinalim wumb ei, Gos sipi, erpi, tonu kindpi, wumb dinga owii salim wumb ei, to singambił sipi ngum. ²⁸ Gos eim ya mani mei ele epi wumb kanik si kindinmin wumb wii mił endi sipi kin, nga wumb epi sinalim wumb yi nihmin wumb ei sipi kin, nga epi endi molalim epi endi ei sipi kin, tonu kindpi erpi ei, wumb noman palim wumb nin, epi pei dinga salim epi ei nin, pe salim epi ei to mani kindpi wii mił kindang mulmba. ²⁹ Mon pim kin, wumb endi kaplı eim embe ambiłpi tonu kindpi kin, Gos kumb ele molpu yi ermba. Ei mon! ³⁰ Ba Gos eim enim erpi tu wupu, Jiisas Kraıs kin dambıltpi se ende kindpi kindang molmun. Gos eim Jiisas Kraıs kindang, Jiisas eim sinim nge noman konj ni, noman ka wii pul wu molum. Sinim Jiisas eim kin o pun, Gos nge ol kun ka wumb mił Gos eim sinim kaninim. Yi mił erang, Gos Gui Ka sinim kin mulang kin, sinim Gos nge ol kun ka ol ei ekii simin, nipin yi elmin. Pe nga sinim Kraıs kin pii gii ninjpin kin, Gos eim kin sinim sipi orung sim. ³¹ Mon pim kin, Gos eim ek ok nirim mił tonu omba. "Wumb nii endi ka ka piipi kin, epi ele embe ambił tonu kindmba, ei kaplı; ba wu ei ka ka piipi kin, Gos ol ka wii eririm ei piipi kin, Gos Owundu embe ambił tonu kindmba.

2

Pol Ek Ka Ni Tor Kindpi Kin, Jiisas Kraıs Opu Ond Peri Ele Ek Ei, Wumb Nii Ngum

¹ Kindang na yi ku angnan noł enim kin onj kunum ei, Gos ek keimi koi erpi pim ek ei, na nip tor kindip enim ngunj. Ngunj ei, na ek olt kinan ka wii endi nip kin, nga noman owundu pim wumb mił endi nip, enim kin ngunenj mon. ² Pe na nanim noman to piip epi kanim kanim pei, noman to piinenj ei, enim tep to ek nip ngop muls; ba Jiisas Kraıs endeim mendpił ouru ninerim ei, eim opu ond peri ele kulum ei mendpił, noman to piinj. ³ Pe enim kin op muls kunum ei, nanim dinga endi peng piinenj; nga nanim gal owundu sip pur pur tang muls. ⁴ Pe nga, nanim ek ka nip tor kindip kin, na ek andan top wumb ngunj ei, ya mani mei ele wumb noman ka owundu peng ninmin ol ei nge ninenj mon; ba Gos eim Gui Ka ele na paki tang, dinga ngang kin, ek keimi nip tor kindinj. ⁵ Ba enim nge pii gii ei, ya mani mei ele wumb noman palim ei mił, enim pinalim; ba enim pii gii ei, Gos kin eim dinga ele palim.

⁶ Peng kin, sin noman dinga palim ei nipin, wumb nii endi opu, Jiisas kin pii gii dinga nipi, molum wumb ei kin, nipin ngonmun. Ba noman dinga ya mani mei ele wumb noman dinga mon; nga ya mani mei ele tep enim wumb ei dinga mon ku; nga dinga epi endi eipi nge mon ku; dinga ombu ele am ba. ⁷ Pe ek noman dinga endi na nip tor kindip ei, ok Gos eim nge noman dinga koi erpi pim. Kunum ele, mul mei enerim kunum ei, yi erpi pendim. Na ek nip tor kindip ei, wumb kinenjing koi erpi pim ei, Gos nge tilang ka wii sinim kanpin piimin. ⁸ Ya mani mei ele tep elmin wumb nin, wumb eipi yi ku, ei kaplı Gos noman dinga ei kanik piik, kun enenjing mon. Pe en enim piilangin kin, en enim kaplı Jiisas Kraıs Owundu tilang owundu pul wu ei, ond peri ele to kundnelangin. ⁹ Ba Gos eim ek ka ele yi mił nirim, "Wumb endeim kaplı endi ningil ele piik kin, nga kanik kun enarik. Nga wumb endeim kaplı kom ele piinarik; nga wumb endeim noman ele

to piinarik epi ei mendpil, Gos eim epi ka wii erpi kun er moŋpu kin, wumb nii endi eim kin noman kulk ngungii wumb ei mendpil ngumba.”

¹⁰ Ba Gos eim koi erpi pim epi ei, Gos Gui Ka kin, sinim pii gii ninmin wumb andan topu ngum. Ei eim Gos Gui Ka ele yi erpi kin, epi kanim kanim pei kurnum. Nga Gos eim epi mandring mendpil koi erpi ermbii ni piim epi ei, Gos Gui Ka yi ku erpi kurnum. ¹¹ Pe wumb endi kapli, noman palim min, nimbil oŋ endi ermbii ni piinim ei, wumb eipi endi piinalmin mon. Ba wumb ei, eim nge noman tuk gui mendpil piinim. Nga Gos eim, nipe noman endi palim ei, Gos eim nge Gui Ka ei mendpil piinim. ¹² Gos eim nge Gui Ka ei, sinim noman ka ngang sinjpin ei nge, ya mani mei ele wumb nge noman ele mon. Yi peng kin, sinim kapli, Gos eim nge Gui Ka epi kanim kanim pei wii ngum ei nge, pii poŋ tumun.

¹³ Ei kapli, sinim ek ele nipin tor kindpin ei, ya mani mei wumb noman ka wii palim miŋ ninanmin mon! Ba Gos eim Gui Ka ele nge, sinim ek puŋe nipin tor kindmin. Wumb nii endi, Gos nge Gui Ka noman tuk ele moŋum wumb ei, Gos nge Gui Ka ei, Gos ek ka andan topu ngum. ¹⁴ Pe nga wumb nii endi, Gos Gui Ka mulermba wu ei, Gos eim oŋ epi kanim kanim pei ngonum ei, kapli sinerngii. Nimbil erang wumb ei Gos kingam Jiisas kin pii gii ninenjing. Eim am keimi pii poŋ tunarpi kin, kapli enermba mon. En enim ombu kombur mon ni piik kin, noman to piinerngii. Nimbil erang Gos Gui Ka wu ei kin, paki tunermba mon. ¹⁵ Pe wumb nii endi eim kin, Gos Gui Ka moŋum ei oŋ epi kanim kanim ei mok to piipi, kanpi kun enim; ba nga wumb eipi endi kapli ok, wumb ombu oŋ yi ermin ni piik enmin, pa nik; mok tok kanik, piik enerngii, mon. ¹⁶ Gos eim ek ele yi ninim, “Wumb endi kapli, Gos Owundu noman palim miŋ kapli piinermba. Wumb endi kapli, Gos Owundu ‘Yi erii yi erii,’ pa ninermba, mon.”

Ba pe sinim pii gii ninjing wumb, Jiisas Kraiss eim nge noman ka ei, yi miŋ piik moŋmun.

3

Gos Nge Kongun Wumb

¹ Ba nanim angnan noŋ, nanim pii gii ninjing wumb dinga Gos Gui Ka moŋum wumb kin moŋpu kin, ek nip ngunj miŋ, enim yi ku, nip ngumbii pinaŋim. Nimbil erang enim Gos Gui Ka mulaŋim wumb miŋ ele, ek yi mendpil nip ngond. Nimbil erang enim Jiisas Kraiss kin pii gii ei, kangŋi kembis miŋ palim; enim pii gii dinga pinaŋim, mon. ² Na enim ek nip ngunj ek ei, ombu am to miŋ, dinga pinaŋim nge kuni, dinga punum miŋ ek yi nge miŋ, ende nip ngunenj. Nimbil erang enim ek yi nge, ei piingii nge, piik kun enarik muŋgii. Nga pe yi ku, enim piik kun enarik moŋmun. ³ Nimbil erang pe yi ku, enim oŋ kis elmin wumb miŋ no pek moŋmun? Wu angim ek buŋ morung miŋ erik, ek miŋ erik, yi enmin oŋ ei kun pinaŋim miŋ enmin. Nga enim Gos ek pii gii yi ninarik, piik kun enarik kin, erik moŋmun miŋ, enim mei wumb yi ku erik moŋmun. ⁴ Yi miŋ erang, enim wumb endi molk yi ninmin. Na nanim, “Pol kin tep to endinj.” Nga endi yi ninim, “Na nanim Apolos kin tep to endinj.” Oŋ yi elmin oŋ ei nge, ya mani mei ele nge wumb miŋ moŋmun; ba Jiisas nge oŋ kun ka mendpil miŋ molalmin mon.

⁵ Nimbil erang enim wumb siŋ Pol kin Apolos teŋ kin ek miŋ enmin. Siŋ Gos nge kongun wu mendpil moŋmubuŋ. Siŋ Gos nge, eim ek ka nipil, tor kindpil, wumb ngumbuŋ nge kongun eipi eipi miŋ ngum. Kongun ele erambil ei, enim ok pendik kin, Jiisas Kraiss kin pii gii ninjing. ⁶ Nengin kin, na nanim Pol, Gos ek ka ei kumb se ni tor kindip kin, kongun yi enj. Kongun ei yi

mił, wumb kuni emb mei ele taltmin. Na kumb se kongun yi erip kin, Gos eim ek ka nip tor kindinj. Nga Apolos eim na erip mundunj, kongun kumb ele, paki to erpi, tuk kindpi pum ei, wumb kuni emb kumb se talk pendik kin, ekii se konu eni pang kin, noł kulk tu wuk, bein tonum mił, Apolos eim kongun yi mił erim. Ba Gos eim mendpił, ek ei erpi mułang kin, kuni mił polpu, tonu op mong tum. Tang kin, wumb ei eim ek piik, ekii sik, pii gii ninjing. ⁷ Gos ek ka kun emb taltim wu ei Pol, eim wu num mon! Nga ekii se wu endi opu, Gos ek ka ni wumb ngopu erim konu ele paki to erim wu ei, Apolos eim wu num mon ku. Ba Gos eim mendpił, kongun erpi kanpi, sep mułang kin, opu mong keimi tang kin, wumb ok eim ek ka ei pii gii ninmin ei, Gos eim endeim mendpił Owundu mołum. ⁸ Wumb nii endi, Gos nge ek ka kongun kumb se pułngun mondpu erim ei, kuni emb mił kindpi o pum. Nga ekii se wumb kombur, Gos nge ek ka kongun ele erik mundnjung ele nge, erik ok punjung ei, Gos nge ek ka ele, emb kindik pendnjung konu ele, noł mił kindik ok punjung. En enim kongun ende enjing mił ei, kumep yi ku, se orung singii ei nge, Gos yi ku ngumba. ⁹ Ba sił Pol kin Apolos, Gos nge kongun ende wu mołmbuł. Nga enim pei mei mił seng kin, Gos eim nge mei konu ele kongun enim.

Nga yi ku, enim pei ngii mił seng kin, Gos eim nge ngii ele takpi er mołum.

Gos Nge Kongun Wu Ei Ngii Talitmin Wu Mił

¹⁰ Gos eim nge noman kaimb si na kin ngopu, na ngii takpi piłim wu endi tonu op, yi mił moł. Na nam ngii tekngii konu mei nop erip sinj. Na paki mani polup kin, ngii pułngun mondpu enj. Nga wu eipi endi opu, ngii tumunj ele tonu kindpi kin, ngii tekim. Ba nga wumb eipi endeim endeim nik, piik kun erik kin, ngii tekngii. ¹¹ Gos Jiisas Krais eim ond paki dinga mił polpu angndang kin, tonu peł ele, ngii takinmin ei, na Jiisas Krais eim ek ka enim kin nip tor kindip ngunj. Kunum ei ekii se, nga wumb endi eipi, ond paki dinga eipi endi polk angndangin kin, tonu peł ele, enim ngii yi teknerngii mon. ¹² Na ek ei nip enim wumb ngond. Wumb pii gii niłim wu endi Gos paki dinga ele epi ka kanim kanim sipik ngii takinmin ei, ku gol mił; nga ku silpa mił; nga kom ku ka mendpił mił; ku owundu noman kultmun ku ei mił epi ei sik dinga mułmba ba; nga wumb kombur ond min; kupuł engimb min; kuni wiis kilim ei sipik; ngii ele takinmin, epi ei dinga pinarpi kin, sikir poru nipi amb ba. ¹³ Pe wu endi kongun erang mił Krais nga orung omba kunum ele, opu peni ele omba kunum ele, dup opu peni ele omba kunum ei, Gos wumb pei mok tumba kunum ele, nipe kongun endi erim ei, dup opu pendpi, ambil kinang wu ei kongun yi enim ei, kapli min mon? Ei kanik kin, pii pol tungii. ¹⁴ Pe wumb nii endi eim ngii ele, Jiisas Krais paki dinga ele kin takpi ei, kindang kin, pepi mołum. Ekii se dup nonarpi nim kin, ngii dinga mułang kin, kongun wu ei kumep ka simba. ¹⁵ Ba wumb nii endi, eim kongun endi ermbii ni piimba ei, eim dup nopu erpi kis mundpu nim kin, kapli eim kumep ka sinermba; ba eim kapli Gos se orung simba. Ei yi mił, wu ei eim epi ombu, dup numba erang, se tor sengin kin, wu yi mił ka mułmba.

¹⁶ Enim epi ei, kom se piyei! Enim wumb pei Gos eim nge men tołmun ngii mił mołmun. Molk kin, Gos eim Gui Ka enim kin noman tuk ele pu mołum. ¹⁷ Pe wumb endi Gos eim men tołmun ngii ele erik, kis mondpu, ninjing kin, Gos eim kapli wumb ei erpi kin, to kis mundmba. Nimbił erang, Gos eim men tołmun ngii ele, eim kun ka wii mendpił mułmba. Enim Krais kin dambiltik ende puk molk ninjing kin, pe enim Gos men tołmun ngii mił molk pungii. ¹⁸⁻²⁰ Wumb mei ele wumb, noman ka wii salim ni piinmin ei, Gos eim ningił ele, epi wii mił kenim ele nge, Gos eim ek ele yi ninim,

“Mei wumb, sin sinim noman ka palim ni piinmin ei, epi kanim kanim kun pinermba mił endi erngii ei, Gos eim kapli wumb ei noman ełe, ambıl gii nipi, andlam ondu ngumba nge salim.” Nga Gos eim ok pułum ek endi yi ninim, “Gos Owundu eim wumb noman palim wumb ei, noman tukrung ei, eim kanpi piipi kin, noman wii mił palim ni piinim.” Pe wumb endi, ei eim ek kend topu, yi enermba mon. Wu ei yi ni piipi, ‘Na nanim ya mani mei ełe, epi kanim kanim ei noman peng pei piind,’ ni piimba wu ei, eim noman yi mił piipi mułmba wu ei, eim noman wulu pang mił mułmba. Wumb yi ni piik yi erangin kin, kapli wu ei nga opu, noman peng kapli, epi kanim kanim pei pii poł topu, kanpi kin, kun erpi mułmba. ²¹ Yi mił erang, wu endi wumb embe to tonu kindnermba, mon. Epi kanim kanim pei ei enim nge simba. ²² Na Pol ni, Apolos ni, Piisa ni, mei ni, epi konj ni, epi kułum epi ni, pe epi mołmun ni, nga ekii epi tonu omba epi ni, epi pei ombu enim nge simba. Enim epi ombu ełe enim tep erik mułngii. ²³ Nga enim Krai Jisas nge wumb. Nga Krai Jisas eim Gos nge mendpił. Yi mił erang, wu endi wumb embe to tonu kindnermba, mon!

4

Gos Kindim Wu Krai Nge Ek Se Andilmin Wumb

¹ Enim kapli, sin kin piingii ei, Jisas Krai nge kongun wu molk piingii. Sin sinim Gos nge koi erpi palim ek keimi ei nge tep er mołpun yi erik kin, ek ni tor kindpin mołmun. ² Pe epi endeim mendpił, wu endi epi kanpi, tep erpi se molum wu ei, eim wu num nirim mił mendpił ekii sipi, erpi mułmba. ³ Pe wu endi min, wumb pei, na nge oł ei, kongun kun ka tep erip oł ei, mok tok erngii epi ei, wii mił erngii ni piind. Yi mił ku, na nge oł ei mok top enał ku. ⁴ Na enim kin kongun erip na oł kis endi enj min mon, ei na piinand; ba Gos eim piinim. Gos Owundu endeim mendpił, na oł kis min oł kun ka enj ei, mok topu kindnim. ⁵ Yi peng kin, enim kapli wumb endi oł kis min oł ka erim kin, enim sikir mok tok enerngii mon! Gos Owundu orung omba kunum ei kokuł. Enim Gos Owundu orung omba kunum ei, kui er mułngii. Gos eim epi koi erpi mołum epi ei, wumb noman tuk ełe ei sipi peni ełe kindmba. Nga wumb noman ełe epi erngii epi ei, peni ełe kindang kin, wumb pei piingii. Kunum ełe, Gos ei eim kapli, wumb endeim endeim ni, oł enjing mił ei, Gos wumb ei enim nge embe ambıl tonu kindmba.

⁶ Nanim angan nol! Apolos kin, na nanim kin, ek nip tor kindind ei, enim piingii nip nind. Na nanim ek ei nip, enim ngop ei, andan top mił nip ngond. Nga enim kapli pii poł tungii ei, ni pe ek endi mił nind. Enim kapli, Gos eim ek ełe ninim mił ei, ekii singii. Enim kapli, wu endi eim embe ambıl tonu kindik kin, nga wu endi eim embe ambıl mani kindik kin, yi enerngii, mon! ⁷ Angnan! Enim wumb nii endi enim wu num mundnjung? Ei endi mon! Wumb pei ende mił mołmun. Pe keimi, enim epi pei salim epi ei, Gos enim ngum. Ngang kin, pe enim ek yi mił ninerngii mon! “Na oł ka wii enj kin, epi ka wii tonu om ei, ni piinerngii mon!”

⁸ Enim kunum kunum yi mił ni piinjing, “Sin pe kapli epi kanim kanim pei sinjpin. Nga epi endi noman enanim mon. Sin wu king mił tonu onjpin; ba Gos nge ek se andilmin wumb andan tok ngunenjing mon ku.” Pe keimi, enim king mulnjung kin, na ka piimbii ku. Yi mił pim kin, kapli sin enim kin tep to king mił mułmun. ⁹ Pe na nanim yi mił ni piip kand ei, Gos eim sin ek ka se andpin nipin wumb ei, am mer sipi, ełe pim kongun ei, erngii nipi ngum. Yi mił erang, sin wumb oł yi enjing nik, sipik, tok konduk wumb mił mołmun. Wumb pe sin keningii nge nik elmin wumb mił, sin yi mił mołmun. Ya mani mei ełe wumb pei ni, tonu epin enjel pei yi ku, sin minj mani kanik

moʻlmun. Yi miʻ, sin dinga sinaʻim. ¹⁰ Wumb sin kin yi miʻ ninmin, ‘Enim Jiisas Kraiss nge kongun ermin oʻ ei nge enmin;’ ba wumb yi ninmin, ‘Enim piik kun enarik noman pinaʻim wumb miʻ nik moʻlmun. Ba enim noman yi to piinmin ei, sin noman ka wii paʻim wumb,’ ni yi piinmin. ‘Nimbiʻ erang, sin Jiisas Kraiss nge wumb tilap moʻlmun.’ Nga wumb sin kin yi miʻ ninmin. ‘Enim wumb dinga pinaʻim wumb; ba sin wumb dinga salim.’ Wumb yi ni piinmin. ‘Sin wu num moʻlmun; ba enim wumb embe pinaʻim wumb miʻ moʻlmun.’ ¹¹ Sin ok kin, pe kunum kunum, Jiisas Kraiss eim kongun erpin endinjin kunum ei, kuni nin, noʻ nin, epi ei sinerang kin, wii pepin pepin enjin. Nga alap nin, epi pei sinerang kin, wii moʻlpun endamin. Nga wumb sin kepii tok, ek buʻ ambilk, nik nik enjing. Pe nga sin ngii sinerang kin, tuk andpin andpin mulnjpun. ¹² Sin sinim no pepin, andpin kongun erpin ei, sin sinim angil ele kongun dinga kindpin enjin. Nga wumb sin ek kis kun pinerim miʻ, ek buʻ ambilk enjing ku; ba sin prei erpin, Gos ngopun, eim kapli paki tang kin, noman to ak to erpin piinjin. Nga erpin kin, sin ngenj kumbii ngoʻlmun kunum ei, sin kanpin, wiik toʻlmun. ¹³ Pe wumb sin ek buʻ ambilk, ek nik ngunjung ei, sin ek kun ka pim miʻ, nipin orung kindinjin. Kindpin kin, ya mani mei ele wumb, sin kin noman yi to piinmin. ‘Sin kuni kiim nin, epi moʻ miʻ,’ ni piinmin wumb ei, enim epi wii miʻ endi moʻlmun wumb miʻ, endi kun ka mulaʻmin mon! Wumb ei en enim sin kin noman yi to piinmin. ¹⁴ Na nanim ek ei nge poʻup, enim kin kindind ei, enim piik kin, singambil singii nge, nip ngonand mon! Ba na enim ek kengip dinga ngop kin ek nip ngond. Nimbiʻ erang, enim nam kang ambil miʻ moʻlmun. Mufangin kin, enim nam noman kulup ngond. ¹⁵ Pe enim 10,000 wumb pei kapli enim tep erik moʻlmun wumb ei miʻ molk kin, Jiisas Kraiss nik kin, andan tok wumb ngungii; ba enim erjing pei mulaʻmin mon. Na nanim enim erinjing miʻ mendpiʻ moʻup, si kindinj. Nimbiʻ erang enim kumb se, Jiisas eim ek ka ei piik kin, eim nge wumb tilap molk kin, pii gii ninjing ei, na Gos eim ek ka ni tor kindip kin, enim ngunj. ¹⁶ Pe yi peng kin, na enim ek dinga nip ngond ei piingii. Na nanim noman paʻim miʻ erip kin, andan top mundunj ele, kapli enim ekii sik, erik pungii. ¹⁷ Oʻ ele nge, na piip kin, Timisii kindamb kin, enim moʻlmun konu ele onum. Opu kin, nanim kingam miʻ, na eim noman ngond. Ngop pendip kin, Owundu Jiisas Kraiss nge kongun ei ambil gii nipi pum. Pupu kin, eim Jiisas Kraiss noman konj ngang kin, na Jiisas ekii sip, kongun erip, moʻup pund miʻ ei, eim enim nipi ngang kin, piingii. Na Gos nge tilap wumb konu eipi eipi moʻlmun wumb ei, ek yi ku, nip ngoʻ ek ka ei, eim enim kanpi kin, ni tor kindpi ngumba. ¹⁸ Wumb kumbur en enim, wumb owundu moʻlmun ni piik kin, en enim embe ambilk tonu kindik kin, noman yi to piinmin ei, na Pol tungu erip, enim kin onermba ni piinmin. Nimbiʻ erang, na Timosii enim kin kindinj. ¹⁹ Ba sinim nge Owundu eim noman ele kapli ni piim kin, na enim moʻlmun konu ele, si kirip ombii. Nga nam nipe epi endi bong nik enmin wumb ei, erngii nge kur kan simbi. Na en enim nipe epi endi ningii ek ei nge, mendpiʻ mon; ba en enim dinga paʻim ei, kurup kenmbii. ²⁰ Nimbiʻ erang Gos eim sinim kin tep er moʻum oʻ ei, ek ninmin ele nge mon; ba Gos eim nge dinga ele mendpiʻ paʻim. ²¹ Pe enim na ek piinenjing kin, na enim kin pe epi nipe endi miʻ, endi ermbii ei nge, enim noman to piinmin? Pe na enim kin kepii tumbii nge ombii min, na noman emin sep kin, enim noman tuk giyeng ni seng kin, enim kin ombii?

5

¹ Pe wumb en enim oł kis erik mołmun mił, nik ngunjung. Pe wumb kombur enim mołmun konu ele tuk molk oł kis erik ei, amb ngunduk, oł kun pinerim mił enmin. Enim wumb endeim, eim arim nge amb eim seng kin, tep tokuł, no pekił andinmbił. Oł yi nge ei, torung pii gii ninenjing wumb mołmun ei, oł yi nge ei kun pinałim mił ni piinmin. ² Pe nimbił erang en enim nge embe ambilk to kindik enjing? Ei mon; ba enim oł ei si kindik kin, nga kaimb sik, kei nik mułngii. Pe wu endi eim oł kis yi nge erim ei, enim kaplı eim tuk mołum ei, to tor kindangin kin, pupu torung mułmba. Mołpu kin, enim kin tep to mulermba mon! ³ Pe na enim kin tep to mulał, mon! Ba na noman tuk gui ei, enim kin tep to mił mołum. Mołpu kin, Jiisas Kraiis nge dinga ele, na wu ei oł kis kun pinerim mił, erpi mułum wu ei kin, na ek ok noman ele piinj mił, ni tor kindip ngond. Nip kin, na enim kin tep to mołup kin, nimbił mił nind. ⁴ Na ok noman ele piinj yi mił nind. Pe enim ok, Jiisas Kraiis nge dinga ele, se kułou tok, o ende pungi. Kunum ei, na noman tuk gui enim kin tep to mułmbii. Nga Jiisas Owundu nge dinga ele, sinim kin tep to mułmba. ⁵ Wu ei oł kis elim wu ei, tuk mołum ei, to tor kindangin pupu kin. Seisen kin ba. Pang kin, Seisin eim ngenj oł ele, to kis mundmba. Yi mił erang kin, Jiisas Owundu orung omba kunum ei, wu eim nge noman tuk gui ei, sipi orung simba.

⁶ Pe enim engin mił erik, embe ambilk tonu kindik kin, oł yi nge enmin oł ei, kun ka mon. Enim ek ei piyei! Ek endi yi mił ninmin, 'Bres kopur owundu mił o wulum epi yiis ei, aninga kopur kindiłmin. Oł yi erang kin, bres o wupu owundu elim. Ei yi mił ku, wumb oł kis kun pinałim oł enmin ei, aninga erik punmun. Nga ekii se, oł kis wumb kin orung orung punmun.

⁷ Pe enim oł kis kun pinałim yi nge, erik mołmun ei, yiis mił bres kin orung orung pei punum yi mił si kindngii. Si kindik kin, kaplı enim bres konj yiis pinałim ei, yi mił oł kis pinerang kin, am kun ka mendpił mułngii. Nimbił erang Jiisas Kraiis eim kołpu kin, sinim kin kindim. Kindipi kin, eim Jura wumb Eisip konu molk kin, kung siipsiip to kundnjung mił, eim sinim kin yi kołpu ngum. ⁸ Yi peng kin, kaplı sinim oł kis kun pinałim mił, erpin mołmun ei, si kindmin. Ei yi mił ku, Jura wumb yiis aninga kembis kindangin kin, bres o wupu owundu elim epi ei, kunum owundu Eisip konu ele, Gos en enim paki topu kin, Eisip konu ele se mengpi, tor tulum ele piik kin, bres wii erik, kuni owundu wii nołmun, epi yiis endi kindnałmin mon. Nga sinim kaplı kun ka mołpun ek keimi nimin.

⁹ Na yi nip mon połup kin, enim kin kindinj. Kindip kin, enim wu eipi oł kis kanim kanim kun pinerim mił, wu eipi nge amb ngunduk elmin wumb ei kin, tep tok, ende endnengii mon. ¹⁰ Yi erang kin, enim wumb kanim kanim endi kun ka pinerim mił, ya mani mei ele wumb oł kis wu eipi nge amb ngunduk enmin; nga wumb mei ele epi kanim kanim pei simin ni piinmin; nga wumb kombur epi pei wan waning simin ni piinmin; nga gos kend men tok erik ngonum wumb ei, oł yi nge enmin wumb ei si kindik kin; nga ya mei ele epi pei si kindik kin, wumb kin wii mendpił mułngii. Na nanim enim kin mon połup kindinj ei, ek yi ninand mon. ¹¹ Ba na enim kin ek nip mon połup end ei, puke yi mił. Wumb endi eim ek yi mił nimba, 'Na nanim Jiisas Kraiis nge tilap ele moł;' ba nga eim wu eipi nge amb ngunduk tep to oł kun pinałim mił erpi kin; nga epi kanim kanim pei eim minj ku simbił ni piipi kin; nga gos kend kin men topu erpi ngopu kin; nga wumb kin ek buł ambilpi kin; nga nol nok noman wulu pang kin, peng pep kun enerang kin; nga wumb eipi epi waning si kin, enim wumb yi nge ei enim kuni ende nok, tep ende tok yi enerngii, mon!

¹² Nimbił erang kongun ei na nanim kongun mon; nga enim kongun mon ku. Torung wumb Gos eim tilap ele mulałmin wumb ei, oł kis kun pinałim

mił enmin pa nipin, wumb ei mok tok enerngii mon! Ei nimbił erang, ei sinim nge kongun mon. ¹³ Ba wumb ombu Gos eim tilap ele, torung molk oł kis kun pinalim mił enmin wumb ei, Gos eim kapli mok tumba. Ba pe nga, Gos tilap ele tukrung mołmun wumb ei kin, enim mok tok erngii kongun mendpił pałim. Gos ek ninim mił yi erngii, “Enim wumb endi oł kis elim wu endi enim kin mołum wu ei, to tor kindei!” niłim.

6

Pii Gii Wumb Engnjing Kin Kos Erik Ngunerngii

¹ Pe wumb endi enim Gos nge wumb mołmun konu wu ei, wumb eipi kin ek nimba wu ei pupu kin, wumb torung wumb kos piłmin wumb kin punermba mon. Nimbił erang wu ei eim singambił sinerim min? Ba wu ei eim Gos nge wumb kin kos piimba. ² Enim ei piyei! Gos eim nge wumb tilap ele mołmun wumb ei, ekii se kapli enim ya mani mei ele wumb orung orung Gos kin pii gii ninenjing wumb ei kin, kii sik epi kanim kanim erngii ele piik kin, mok tok erngii. Yi mił erang keimi, enim ya mani mei ele wumb oł kis kun pinerim mił enjing wumb ei kin, enim kii sik, mok tok erik, pa yi ningii pim kin, nga ek nin, epi kembis ombu, enim nik sipik, kun erngii ku. ³ Enim ei piingii, ekii se simin kapli, Gos eim enjel mołmun ei, oł endi erngii ei, sinim mołpun oł ei mok topun ermin, pa nipin ngumun. Yi peng kin, sinim kapli ya mani mei ele ek nin, epi kembis kombur kun pinerim mił erik mołmun ei, sinim kapli nipin, mok topun kun ermin. ⁴ Yi peng kin, sinim na mei ele kos ek nin, epi kanim kanim ele pim kin, sinim nimbił oł erang, wumb Gos kin pii gii ninenjing wumb ei kin, epi ombu mok tok enmin? ⁵ Na ek ei mon polup kin, enim singambił singii nge nip ngond. Pe keimi, wumb kombur enim pii gii ninjing wumb mołmun konu ele wumb, noman pim wumb ei, kapli nik piik, enim oł kun enmin, nga oł kis kun pinerim mił, mok tok kos erngii ni piik; ba wu endi molalim min? ⁶ Ba wumb kombur, enim Gos nge wumb tilap mołmun ei, en enim engnjing kos ek piik nge sipik, Gos kin pii gii ninenjing wumb kumb ele si pangin kin, wumb ei enim oł nik piik, mok tok, kos erngii min?

⁷ Enim engnjing endi si mengk, kos erngii sipinmin. Oł yi nge enim to mani kindpi kin, enim oł kun ka pim mił, enenjing pa nipi ngonum. Pe nga enim kapli kanik wiik tangin kin, wumb enim epi waning sik; nga ek kend tok silmin mił, yi erngii. ⁸ Ba enim engnjing noł pii gii ninjing wumb kos erik kin, pin pin erik, wumb eipi epi toltuk sinmin. ⁹⁻¹⁰ Enim ei piyei! Wumb oł kis elim wumb ei, Gos eim tep erpi mołmun konu ele tuk punerngii mon. Enim wumb en enim noman ele ek kend tok enerngii, mon. Wumb ombu Gos eim tep erpi mołmun konu ele tuk punerngii. Wumb ei oł kun pinatim oł elmin wumb ei, wu eipi amb ngunduk sik; nga gos kend embe ambilk tonu kindik elmin; nga wu eipi embnjing kin tep tok, no pek elmin; nga wu endi wu eipi kin amb mił tep to pek elmin; nga wumb eipi epi waning silmin; nga wu endi epi kanim kanim pei salilim wu ei, wu eipi bun bun kulpu kin, simbił ni piilim; nga wu endi noł nang kin, noman wulu pang mołmun; nga wumb endi eim wu eipi kin ek embilmba; nga endi yi ku wu endi wu eipi tui to pendpi eim ku ni epi aninga waning silim. Wumb yi nge ei, Gos eim tep erpi mołmun konu ele tuk punerngii mon. ¹¹ Pe enim mołmun wumb kombur ok oł yi nge erik mulnjung; ba pe, Gos kingam Jiisas eim miyem ele, enim noman tuk ele oł kis kun pinerim, erik mulnjung oł ei, kil ngo si kindim. Nga Gos eim nge Gui Ka ele erpi sipipi kin, enim to eipi kindpi kin, nga erang ok, wumb kun ka mendpił mołmun. Nimbił erang enim Jiisas Kraıs sinim nge Owundu ele, pii gii ninjing.

¹² Wumb kombur yi mił niłmin, “Epi kanim kanim pei, sin kapli ermin,” ni lo yi ninanim mon; “Ba epi kanim kanim pei erngii,” ei kombur enim paki tunermba. Keimi, lo yi ninim, ‘Nga epi kanim kanim kapli pei ermbii,’ ni piind; ba na epi ombu ei na ambil gi ninarpi kin, kongun wu mił kongun wii erip mulermbii, mon. ¹³ Keimi, kuni ei sinim kirim ele nge, nga sinim kirim palim ei kuni ele nge; ba ekii se Gos eim kapli sinim kirim kin kuni kin ei Gos eim erpi kin, to poru nipi, si kindmba. Ba sinim ngenj ei sipipin, ol kis kun pinerim mił, enermin mon. Nga ei amb ambil kin tep tunarpi kin, nga or ende pepin kin, piipin andinmin, ei mon! Ba sinim ngenj ei Gos Owundu eim nge ngenj; nga Gos Owundu ei eim sinim nge ngenj ele mołum. ¹⁴ Gos eim dinga ele mendpił, Jiisas Owundu kołpu pim ei, erpi sipi kin, nga konj kindim. Nga sinim yi ku, ei eim dinga ele mendpił, sinim nga kulmun ei, erpi sipi kin, nga konj kindmba. Yi erang, sinim ngenj konj kunum kunum mulmba. ¹⁵ Pe enim kom sek piingii ei, sinim ngenj pei ei, Jiisas Kraiss eim nge ngenj yi peng kin, nga sinim Jiisas Kraiss sinim eim ngenj ei, sipipin kin, nga amb andlam owul andilim amb ei nge, sinim Kraiss ngenj ei sipipin ol yi nge, enermin ku. Ei am mon mendpił! ¹⁶ Pe enim kom sek piingii. Pe wu endi eim amb ningil owul owul kanpi andilim amb ei kin, tep tokul, or ende pekił erngil ei, Gos ek yi mił ninim, “Wu ngenj ei opu, amb ngenj kin opu, ende pupu, si kindpi kin, amb ei kin wu ei kin ngenj ende pupu mołum. ¹⁷ Ba wumb nii endi eim, Jiisas Owundu kin dambiltpi o ende pupu nim kin, eim noman tuk gui ka molkuł kin, o ende punjngul. ¹⁸ Ol kis yi nge kun pinalim ol ei, buł ngok, si kindngii. Ol kis kanim kanim eipi kun pinalim enmin ol ei, ngenj torung ol enmin; ba ol kis yi nge kun pinalim ol ei, eim ngenj er kis mondpu kin, ol kis enim. ¹⁹ Enim piyei! Enim ngenj noman tuk ele ei, Gos eim Gui Ka nge ngii mił, enim kin no pepi mołum. Gos nge Gui Ka, ei eim enim ngang kin, enim ngenj noman tuk ele mołum. Enim ngenj ei en enim nge mon. ²⁰ Gos eim enim kumep owundu to pendpi kin, sipi orung sim. Ei yi peng kin, epi kanim kanim en enim ngenj ele erngii epi ei, Gos eim embe ambilk tonu kindngii.

7

Wu Amb Silmin Ol Ei Nge

¹ Ok enim mon endi polk kindnjing ei nge; pe na mon połup kin, orung kindind. Pe wu endi eim amb endi sinarpi ni, epi endi enerim kin, ei ol ka ermba. ² Ba nimbil erang wumb ningil eipi eipi kanilmin wumb, pei mołmun. Molk kin, ol yi elmin ol ei piki tonum. Yi mił erang, wu amb endeim endeim ni mulangin kin, nga amb wu endeim endeim ni mulang kin, ol yi mił erngii. ³ Wu ngenj ei ambim nge ngenj kapli eim pandi tunermba mon. Yi mił ku, amb ngenj ei wam nge ngenj kapli eim yi ku, pandi tunermba, mon ku. ⁴ Amb eim nge ngenj ei, eim tep erpi mulalim mon; ba amb wam eim nge ambim ngenj tep erpi mołum. Pe nga wu eim ngenj ei eim tep erpi mulalim ku; ba amb eim wam nge ngenj ei eim tep erpi mołum. ⁵ Pe wu amb el elip wu amb nge tep tonmun ol ei nge noman ele tonu om kin, kapli tep tungul. Pe nga el elip, mon pa nikił, kunum ele mendpił prei erpil, yi ermbil nikił erngil, ei kaphi; nga ekii se okul, wu amb nge tep tumbul ni, noman to piingil ei kapli erngil. Mon pim kin, Seisen opu pendpi kin, kom top, mon nipi kin, yi ermba. Nga el elip, ngenj ele sipkił kin, wumb eipi kin ol kis yi nge erngil. ⁶ Na enim kii sinjing kin, wu amb simba ek ei piip nind. Nind ek ei, enim wu amb singii ei, yi mił erngii ei kapli; ba ei lo ek endi mon. ⁷ Pe na noman yi to piind. Wu amb pei na amb sinarip wii moł mił, yi mulngii; ba wumb endeim endeim ni, Gos eim

en enim noman dinga kanim kanim yi mił ngum. Gos eim wumb kombur en enim wenjing min embnjing. Nga Gos wumb kombur yi mił ngum; amb sinarik; nga wu punarik, wii mułngii. ⁸ Pe na ek ei nip wu amb sinałmin; nga amb wu punałmin; nga amb wenjing kołmun wumb ei kin nip ngond. Ngond ek ei, enim yi mołmun mił, na moł mił, yi erik mułngii; ei ka wii!

⁹ Ba wumb endi eim ngenj kin noman ele tep kun enermba ei, kaplı wu endi amb simba min, amb wu endi ba ei kaplı. Mon pim kin, wumb ei eim noman tuk ele dup mił gur neng kin, oł kis endi ermba. ¹⁰ Pe nga wu amb sinmin; nga amb wu punmun wumb ei kin, na lo ek dinga endi nip ngond. Ngond ek ei, nanim lo ek mon; ba Gos Owundu lo ei nipi ngonum. Ei yi mił, amb endi eim wam mani kindpi kin, pun punermba mon. ¹¹ Pe nga amb wam ei mani kindpi, si kindpi pupu nim kin, amb ei, eim wii mułmba. Wu endi eipi punermba mon; ba amb eim nge wam kin orung ba ei kaplı. Nga amb ei wam noman emin sepi kin, eim kaplı, eim ambim se orung simba. Nga mon pa nipi kin, wu amb si kindnermba mon. ¹² Nga wumb eipi kombur kin, nanim ek yi mił nip ngond. Ngond ek ei, Gos Owundu nge ek ok nirim mił pułum, mon. Nanim nip enim ngond. Pe nga, pii gii nim wu endi, eim ambim pii gii ninerim kin, ba eim wam kin kaplı, ‘No pep mołup bii,’ pa nimba. Nimba ei, eim wam kaplı mani kindpi kin, si kindnermba mon! ¹³ Pe nga pii gii nim amb endi, eim wam pii gii ninerim kin wu ei, eim ambim kin ‘Tep to no pep mołup bii,’ pa nimba. Nimba ei kaplı, amb ei eim wam mani kindpi kin, si kindnermba mon. ¹⁴ Pe enim piinmin! Wu endi pii gii ninerim kin wu ei, eim ambim kin tep tumba wu ei, eim oł kun ka ełmin mił mułmba. Nimbil erang eim ambim pii gii nirim ele erim. Pe nga ambim eim pii gii ninerim kin, amb ei eim wam pii gii nim wu kin, tep to mułmba. Nga yi ku Gos amb ei kanpi kin, kun ka mił mułmba ni kaninim. Nimbil erang amb eim wam pii gii nirim ele erim. Ba yi peng kin, enim kangı ambil mełtangin kin, kaplı kun ka mulenelangin. Ba nga oł yi enjing palim mił ei, oł kun ka erik mił mołmun. ¹⁵ Pe nga wumb endi eim pii gii ninerim kin, ei eim wam min, ambim mani kind, si kindpi kin, bii pa nimba. Nimba ei, kaplı yi ermba mił, ei pii gii nirim wu, min amb ei, kaplı eim ambil gii ninerngii. Oł yi ermba mił, Gos eim ek yi nipi, ‘Enim noman emin palim ele, no pek mułngii,’ pa nim. ¹⁶ Ba pe nim pii gii nin amb ei, nim pii kun eran kin, wanım kaplı pii gii nimba min mon; nim piinan. Yi mił nim wanım si kindnenjii mon. Pe kaplı, nim pii gii wu, nim pii kun eran kin, ambnim kaplı pii gii nimba min, ei nim piinan. Yi mił nim ambnim si kindnenjii mon ku.

¹⁷ Ek ele nge wu amb simba ei Gos eim wumb nii endeim endeim ni mok tum. Ba epi ei kin, Gos nirim mił, wu endeim endeim ni yi mił mułngii. Mułangin mił, na lo ek yi mił nip kin, Gos tilap wumb konu orung orung mołmun wumb nip ngunj. ¹⁸⁻¹⁹ Ei yi mił Jura wu endi ngenj kopsik ełmin wu endi mułang kin, Gos wii topu, se orung sim ei, eim kaplı ngenj kopsik ełmin oł ei, si kindmbii ni enermba mon. Pe nga torung wu endi mułang kin, Gos eim wii topu se orung sim kunum ei nge, enim ngenj kopsik enałmin oł ei, ermbii ni piinermba mon. Nimbil erang ngenj kopsik ełmin oł ei min, ngenj kopsik enałmin oł ei min, ei oł mendpił endi mon; ba oł yi erngii ei oł mendpił, Gos eim nge ek enim piik kin, ekii singii ei, oł keimi mendpił. ²⁰ Pe wumb nii kanim kanim endi ok mułangin kin, Gos en enim mok topu, wii topu se orung sim ei, en enim nii ok mulnjung kin, yi ku molk pungi. ²¹ Pe enim wumb kombur wumb eipi kin kongun wii erik mułangin kin, enim wumb noman embın to piinerngii. Yi mił, Gos eim enim wii topu, sipi orung sim. Ba nga kaplı enim andłam kun seng kin, enim wumb kin kongun

wii erik mołmun ei, si kindik kin, en enim noman ele kongun ei erik mułgii. ²² Wu endi wumb kin kongun wii erpi ngopu mołum ei, eim wu endi eim Gos Owundu eim wii topu se orung sim. Nga wu ei, Gos kin wii mułmba. Mułmba ei, eim erpi, oł kis kun pinerim ei si kindpi, erpi kindpi kin, wumb konj mił mołum wu ei, Jiisas Kraiss nge kongun wu mendpił mołum. Nga orung wu eipł endi kin kongun enarpi kin, Jiisas Kraiss eim wii topu, se orung sim ei, eim nge kongun wu mołpu kin, kongun wii erpi, ngopu mołum. ²³ Gos eim sinim kumep owundu ngopu kin, sinim sipi orung sim. Pe enim yi mił no pek mei wumb kin enim noman ele kan ngii mił molk yi mulerngii mon. ²⁴ Na angnan no! Sinim Gos kin mandı pupun kin, tep to mułmun. Pe nga yi ku, sinim wumb endi ok mulnjpu kunum ele, Gos sin wii topu erim kunum ei, yi mił Gos kin ekii sipin mołmun.

Amb Wu Punerjing Amb Ni, Wu Amb Sinenjing Wu Ni, Amb Wenjing Kutum Amb

²⁵ Pe na, amb wu punarik mołmun amb ombu kin, ek yi mił nip ngond. Gos Owundu eim ek dinga endi yi nipi ngunerim mon; ba na nanım noman ele piınd mił, ni tor kindip ngond. Ngond ei, nimbił erang Gos Owundu eim na kin kaimb owundu sipi, kołpu ngum. Ngang kin, kaplı enim na ek kun ka ei piik kin, ekii singii.

²⁶ Pe akip kunum ele, oł embin tui kanim kanim tonu onum ele pim kin, na yi ni piınd ei, kaplı enim akip mołmun mił, yi ku mułgii! ²⁷ Pe wumb kombur enim embnjing mołum ei, mani kind, si kindmbii ni, noman to piikkin enenjiı mon! Pe nga, wumb kombur enim amb sinenjing pim kin, amb endi simin ni, noman yi peng kin, noman to piinerngii, mon ku. ²⁸ Ba pe nga enim amb kombur sinjing kin, ei enim oł kis kun pinerim mił enenjing mon. Pe nga amb kombur wu punarik mułgii amb ei, wu endi pungii nge, en enim oł kis kun pinerim mił enenjing mon ku. Ba na enim wu amb sinjing wumb ei, ya mei ele oł embin tui epi kanim kanim enim kin omba ei, piip kin nind. Nind ek ei, wumb ngenj kumbii ngang kin, wumb ngenj kumbii sinmin oł ei, piip nind. Nind ek ei, enim kin yi tonu omba, ei mon, ni piip kin nind.

²⁹ Angnan no!, na nam yi mił piip nind. Sinim mei mani kunum kopur kınan tangpi simba pinałım. Yi peng kin, akip kin ekii se wu amb singii wu mułgii ei, en enim amb mulerngii mił kongun dinga erik mułgii.

³⁰ Pe nga wumb kombur ke ngii ei nge, Gos kin kongun dinga erik ke ninerngii wumb, yi mił mułgii. Pe nga wumb kombur ka piik mułgii wumb ei nge, Gos kin kongun dinga erik noman embin seng mołmun wumb, yi mił mułgii. Pe nga wumb kombur epi top tok singii wumb ei nge, Gos kin kongun erik epi sinerang mołmun wumb, yi mił mułgii. ³¹ Pe wumb kombur mei ele epi kanim kanim sałım ei sik, nok erik pungii ba, wumb ei Gos kin kongun dinga erik kin, nga mei ele epi ei kin, noman kulerngii mon. Nimbił erang ya mei ele epi kanim kanim ombu epi eipi mił tonu opu kin, nga am pupu poru nimba.

³² Pe na nanım noman yi pałım, epi kanim kanim enim noman ei embin to piinerngii mon. Pe amb sinamin wu ombu, Gos Owundu kongun pałım mił, noman to piik er mułgii. Nimbił erang enim Gos Owundu kin noman ka piik ngungii nge enmin. ³³ Ba amb sinmin wu ombu, en enim ya mei ele epi kanim kanim ombu, noman to piinmin ku. Nimbił erang en enim embnjing kin, noman ka to piik ngok, yi enmin. ³⁴ Yi peng kin, wumb kombur en enim noman tał peng erik mołmun. Yi mił ku, nga amb wu punanmin amb ni ambı ombu, en enim Gos Owundu kongun ei, noman to piik kin, erik mułgii. Molk kin, ei enim ngenj ele oł kun ka pałım mił erik

kin, noman tuk gui ele molk enmin. Ba wu punmun amb ombu, en enim ya mei ele epi kanim kanim ombu, noman to piinmin ku. Nimbił erang en enim wenjing kin noman ka piimba, nik enmin.

³⁵ Na nanim ek nind ei nip eramb kin, enim paki top kin, kun ka mułngii nge end. Nga enim amb singii nge oł, andlam ondu ngunand; ba nanim enim oł kun ka pimba mił erik kin, nga enim. Gos Owundu eim kongun ele mendpił erik kin, am eim kin mendpił noman to piik erngii. Nga epi eipi endi, enim noman to piinerngii mon!

³⁶ Pe nga wu endi eim amblam wu endi eipi simba nik, kuimi to kindangin kin, mułmba. Mułang kin, kung ngii pei o pang, ambil wu simba wu ei kenim ni, arim ambil ambil gii ni mułum. Mułang kin, arim eim kenim ni andlam eipi endi sinerang kin, kapli eim noman ele piipi, ambil ei wu ei ngumba. Ngang kin, oł kun pinalim mił enerim mon. Kapli, ambil wu ei pang kin, wu amb mułngul. ³⁷ Ba nga arim eim dinga kindpi kin, amblam wak tunermba. Nga epi eipi endi sikir erii erii ninermba mon; ba nga eim nge noman ele, eim kun ka tep erpi mołum. Nga eim noman ele piipi pendpi kin, eim amblam kuimi to mundnjung kin, ambil ei wii mułpu kin, wu endi punermba mon ni piim. Yi mił wu ei ka wii erim. ³⁸ Yi mił erang, arim amblam wu ei kuimi to mundnjung kin, wu endi ngum kin, ei kapli ermba. Pe nga arim endi amblam wu endi ngunerim kin, wu ei ka wii mendpił erim.

³⁹ Pe amb endi wam konj mołum ei, wam kin tep tokul mołmbul. Ba nga amb ei eim wam kulmba ei, eim kapli wam kin ende punermba mon. Ba eim wu eipi endi bii ni piimba, ei kapli ba. Ba eim pii gii ninim wu endi ba.

⁴⁰ Ba na nanim noman ele palim mił nip ngond. Amb ei, eim wam kulmba; nga ei eim wu endi eipi punarpi kin, eim wii mołum mił, ei ka mendpił pimba. Pe na nanim noman to piind ei, Gos eim nge Gui Ka na kin andan topu mołum ku.

8

Kuni Sipik Gos Kend Kin Embe Ambil Tonu Kindik

¹ Pe na mon polup kindind ei nge kuni kanim kanim kombur gos kend kin embe ambilk tonu kindik ngunjung. Pe enim yi mił kii sinjing ei, am keimi mendpił. Sinim pei noman kun ka peng piipin kin, erpin mołmun. Wumb en enim yi ninmin, “Noman yi palim ei sin epi kanim kanim pei piipin, si kindpin mołmun,” pa ninmin. Ei yi erpi, enim embe ambil tonu kindang kin, ka ka piik enmin; ba wumb noman kultmun oł ei, en enim kin pim kin, en enim kapli erpi dinga kindilim. ² Pe wumb nii endi eim yi noman to pimba, “Na epi kombur am mendpił piind,” ni piimba wu ei, eim noman piimba mił, ei kapli enanim, mon. Gos wu ei kanpi epi wii mił ni piinim. ³ Ba wumb nii endi, Gos kin noman kultum wu ei, Gos eim wu ei piinim mił, eim nge wu mendpił mołum.

⁴ Pe nga kuni kanim kanim kombur gos kend kin embe ambilk tonu kindik kin, sik ngunjung ek ei, na nind. Ei sinim piinmin, gos kend ei Gos keimi mon! Ba ei min men wii mił; ba Gos eim endeim mołum. Nga sinim piinmin ei, sinim Gos endeim mendpił mołum. ⁵ Ba nga keimi, epi kanim kanim pei “Gos mołmun, nga owundu mołmun,” pa niłmin. Yi peng kin, ei tonu epin mul ele ni, ya mani mei ele, gos kend owundu ombu pei mołmun.

⁶ Yi mił, ba sinim nge Gos keimi endeim mendpił mołum. Sinim Erinjpin Gos Eim endeim mendpił. Eim epi kanim kanim pei eririm nge pukwu. Sinim ei eim kin tep to mułmun ni piipi eririm. Nga Jiisas Krai Owundu endeim mendpił mołum. Eim epi kanim kanim pei erim ei, eim ele mendpił erim.

Erang kin, sinim eim kin noman konj sipin, no pepin mołmun. Yi mił ku, sinim piinmin ei, sinim Gos endeim mendpił mołum.

⁷ Ba wumb pei epi ombu pei keimi, ei pii poł tunanmin. Nga wumb kombur ni piik kin, en enim kuni sipik kin, gos kend kin, embe ambil tonu kindik ngunjung kuni ei, en enim nunjung. Nimbil erang en enim yi piilmin, gos kend ond ku mił, keimi mołum, ni yi piinjing. Piik kin, ei minj noman to piinjing. En enim noman tuk ele dinga piinenjing. Piinarik kin, kuni ei nunjung. Nangin kin, noman tuk ele ei dinga pinalim mił erim oł kis erpi kin, noman tuk ele to kis mondnum. ⁸ Keimi, kuni numun ei, sinim erpi sipipi kin, Gos eim kin mandi kindnermba mon. Pe sinim kuni ei nonenjpın kin, sinim embe Gos kumb ele to mani kindnermba mon. Pe nga kuni ei nunjpın kin, sinim embe Gos kumb ele to tonu kindnermba mon ku. Yi peng kin, kuni yi nge ei nunermin mon.

⁹ Ba enim kanik, kun erik mułngii! Pe enim kuni nok, oł yi nge enjing kin, wumb kombur pii gii dinga ninanmin wumb ei, bok tok, si kindik, orung puk kin, oł kis kun pinalim mił erngii. Mon pim kin, enim kuni nok, oł yi nge enmin konu ele mendpił, wumb kombur bok tok, si kindik, orung puk kin, oł kis nga erngii nge, enim noman tuk ele yi ninim. ¹⁰ Ei yi mił, nim oł ombu am piil ni piilin, wu endi gos kend men tok ngii peł ele molkun kin, kuni nun. Nun kunum ele, wu endi eim noman tuk ele dinga pinerim wu ei, nim kanpi kin, nim nun kuni ei, ekii se wu ei, gos kend kuni numba ku. ¹¹ Nim kan kin, nim oł ombu piilin wu, ninim oł ei eran kin, angnim endi noman tuk ele dinga pinerim wu ei, eim noman ele nim er kis mundun. Nim angnim wu ei, Krais ei ond peri kołpu kin, wu ei sipi orung sim. ¹² Ei yi mił enim oł ei erangin kin, engnjung noł noman tuk ele dinga pinalim ombu, ei erpi kis mondnum. Wumb ei kin oł kis enmin. Ba yi ku, enim oł yi nge enjing kin, Krais ei kin oł kis kun pinerim mił erik ngonmun ku. ¹³ Yi peng kin, kuni namb kin, nanim angnan noł bok tok enjing kin, nam kuni ei nge nga endi nunermbii mon. Mon pim kin, nanim angnan noł kapli oł kis endi oł kun pinerim mił erngii.

9

Gos Nge Ek Se Andilmin Wu Nge Kongun

¹ Pe epi endi erpi, na noman tuk ele ambil gii ni se molałim mon. Pe na Gos nge ek se andilmin wu moł. Pe na Jiisas sinim nge Owundu ei na kenj ku. Jiisas Owundu nge kongun enj ei mong tum ei, enim mołmun. ² Keimi, wumb kombur yi ni piingii. Na Gos nge ek se andilmin wu molał ni piingii; ba ei keimi, na Gos nge ek se andilmin wu moł. Ei yi erang kin, enim ok pendik, Jiisas kin pii gii dinga nik mołmun. Yi ku enim kapli piinmin ei, na enim kin Gos nge ek se andilmin wu mendpił moł.

³ Pe wumb na kin kos mił erik, oł yi en yi en, nik enmin ei, nanim ek yi mił nip, orung kindind. ⁴ Pe wumb sin ek se andilmin wumb kin kuni ni noł ngok erngii ei, sin Gos Owundu nge kongun ermin ei, sin sipin kapli numun, ei kis min? ⁵ Piisa kin Gos nga ek se andilmin wumb eipi kin Owundu nge angim noł yi mił ku erik. Ei kapli enim ek se andilmin wumb pii gii amb sik, sin kin tep tok Gos kongun erik andmin. Nga kapli sil yi ku erpił kin, nga kuni ngok ei sipil numbuł, ei kis min? ⁶ Banapas kin na kin mendpił sil silip, ngenj kongun erpił, kuni se nopał mołmbuł ni, na yi piınd; ba nimbil erang sil silip mendpił, yi mił ermbii?

⁷ Pe opu ond wu endi eim opu peng, opu ermba; ba ei eim kuni kan sipi, nopa mulermba mon! Pe nga wumb endi ond mong pin telmba kuni ei, nga

eim sipi numba ku. Pe nga kung kau es tolum wu ei, eim kung kau am to sipi, numba ku. Yi mił elmin, nga ei nge kuni nołmun.

⁸ Pe epi ombu wumb oł kun palim mił ermin ni noman yi to piinmin ei, na oł ei nge kin mendpił ninermbii mon. Nimbil erang nga Gos eim nge lo ek epi yi ku ninim. ⁹ Sinim Gos Moses lo ek ngurum ek piinmin ei, ek yi ninim. “Pe kung kou kombur simb ele kimbangin kin, kuni wiis mong topu, konu eipi eipi pulum ei, kung kou ombu gupu ele epi endi sik, kum tok kung kou kuni nunermba nik yi enerngii mon.”

Ei Gos kung kau ombu mendpił, noman to piipi ninim min? ¹⁰ Gos ek yi piipi, nirim ei, sinim nge mendpił noman to piipi kin, ek yi mił nirim. Keimi mendpił, ei sinim piimin nipi, mon polpu pendrim. Pe wu endi kuni telngii konu mei topu ka ermba. Nga wu endi kuni mong topu mulang kin, tengmba ei, el elip kuni mong ele kongun erangil kin, kuni kopur simbil ni piilik kin, kongun yi mił erngil. ¹¹ Pe sin Gos eim ek ka kuni mong mił, enim mołmun konu ele kindinpin. Kindpin kin, enim noman tuk ele kuni mił dinga sinjing. Sik kin, sin kunum kunum no pepin mołmun ei, enim sin kin kuni ni epi ombu, sin paki tumba epi kopur pei, enim sin kin ngungii ei, kapli sin numun ni piinmin. Piipin kin, ei kun pinałim ni piinmin min? ¹² Pe nga wumb kombur enim kin epi kombur simin ni piingii, ei kapli. Ba sin kumb se enim kin kongun erpin kin, ei kapli sin enim kin epi pei simin ni piinpin; ba oł yi nge, ei sin enenpin mon. Yi peng kin, sin sinim oł embin tui kanim kanim ei ko wupun kin, kongun erpin punjun.

Mon pim kin, Jiisas eim ek ka ni tor kindpin enjpin kin, andlam ei ondu ngunjun. Yi peng kin, sin kuni ni epi enim kin sinenpin. ¹³ Enim ek keimi mendpił piik si kindinmin. Ei men ngii ele kongun elmin wu ombu men ngii ele ngołmun kuni ei, sik nołmun. Nga wumb kung sipik, dup kalk, Gos ngołmun wu ombu, kung tongndung en enim sik, nołmun ku. ¹⁴ Yi mił ku, Gos Owundu eim lo ek yi mił nipi pendim. Ei wumb nii endi, Gos eim ek ka nik, tor kindik kin, wumb ngungii ei, en enim kuni nin epi kanim kanim pei, Gos kongun erngii ele nge wumb ei kin, sik nok pek kin, molk pungii.

¹⁵ Ba na epi ombu endi, enim kin yi mił sip enenj mon. Pe nga mon ei polup kin ngond; ba oł ei nge, nanim ermbii nip, ngonand mon. Yi peng kin, kumb se na kulmbii ei kapli. Mon pim kin, wu endi na noman ka piind pułe ei, na enim kin ek ka nip tor kindip wii ngond ei, sipi kin, tor sipi si kindmba. ¹⁶ Yi mił, na Gos ek ka nip tor kindind. Na kongun ei mendpił Gos na buł ele tonu kindim kin, kongun ei mendpił ermbii. Nga kongun eipi endi sinalim mon. Na Gos ek ka nip, tor kindnenj kin, na noman tuk ele kis mendpił mulmba. Yi mił, kongun ei erip kin, na nanim embe ambil tonu kindnermbii. ¹⁷ Pe kongun ei, nanim noman ele mendpił ermbii nip elamb kin, na nge kongun enj ele kumep silamb. Yi mił ermbii nip enand; ba na kongun ei end. Gos eim ‘Na enjii,’ pa nipi ngum kongun ei, erip moł. ¹⁸ Pe na kongun enj ele, monge ei yi mił endi sind. Na Gos ek ka enim wii nip ngunj; ba na monge endi eipi sinermbii mon. Na ka piind ele nge, ei na monge mendpił sind. Sip kin ei nge, enim ek ka ei wii sinmin.

¹⁹ Pe na nanim wu endi nge kongun wu mulał mon; ba na nanim noman ele erip wumb pei nge kongun wu moł. Molup kin, kongun erip, wumb pei Gos sipi, orung simba nge kongun erip kin, ek ka nip, tor kindip moł. ²⁰ Yi mił, Jura wumb kin mołup kongun enj ei, Jura wumb nok pek mulnjung mił, na yi ku erip kin, nop pep muls. Yi erang kin, Jura wumb Gos kin sip, orung simbii nge muls. Pe nga, nanim Gos lo ek Moses ngurum ei, na tep enanim; ba na wumb mił no pep mołup kin, Gos lo ek Moses ngurum ei ninim mił, ekii sinj. Sinj lo ei, nanim wumb kin tep to mołup kin, yi enj ei erip kin,

wumb ei lo ek ekii sinjing wumb ei, Gos se orung simba nge enj. ²¹ Yi mił ku pe nga torung wumb tilap eipi wumb, Moses lo ekii sinenjing wumb ei no pek erik mulnjung mił, na yi ku enj. Ei yi erip kin, torung wumb tilap eipi wumb Gos kin sip, orung simbi nge, yi enj. Pe na oł yi nge end ei, erip kin, Gos lo ek to kindip kin, ekii sinenjing mon. Ba ninim Krai lo ek nipi ngum ełe, nanim ekii sip andind. ²² Wumb pii gii dinga pinerim wumb ei kin, na yi ku, pii gii dinga pinerim mił ku onj. Yi erang kin, na wumb pii gii dinga pinerim wumb ei, Gos kin sipi orung simba nge enj. Pe nga wumb pei oł kanim kanim enjing mił, na yi ku oł ei nge enj. Yi erip kin, na wumb aninga kombur Gos kin sipi, orung simba nge enj. ²³ Oł kanim kanim pei, ei na enj ei, yi erip kin, Gos eim ek ka nip, tor kindip kin, nga Gos embe ambil tonu kindip enj. Enj ei wumb kombur ok, Gos ek piik pii gii nengin kin, Gos en enim epi ka wii ngang kin, en enim ka ka piik erngii. Na nanim yi ku erip kin, ka ka piip ermbii.

²⁴ Pe enim keimi piinmin wumb kombur sikirik puk kin, epi ka wii endi singii nge punmun. Pupun kin ei, wu pei sikir pulmun; ba wu pei minj puk kin, epi ka wii endi sinerngii mon. Enim ei piyei! Yi mił erang, enim yi ku, sikirik dinga puk kin, Gos nge epi ka wii salim epi ei, singii nge punmun. ²⁵ Wumb pei sikirmin ni piingii wumb ei, en enim kongun dinga erik, noman nin ngenjing dinga kindik kin, noman ełe epi kanim kanim to mani kindik. Yi erik kin, kapli dinga sikir puk kin, epi ka wii endi singii. Ba ekii se, epi ei, am ba; kunum kunum eim kin tep mulermba. Ba sinim sikir dinga pupun kin, epi ka wii simin epi ei, kunum kunum tep mulmba. ²⁶ Yi peng kin, na nanim kun sikirip punj, poru nilim konu ełe pup kin, na kanip kin, orung orung kindnenj mon. Yi mił ku, nanim angil ełe kum tonmun wu ei mił moł. Kunum kunum nanim angil tał ei, angil wii olkup top kindamb kin, wii konu pop top punałim mon. ²⁷ Ba nanim ngenj ełe, kongun dinga kindip eramb kin, nanim piind noman palim mił, na ngenj ekii simba. Mon pim kin, nam Gos ek ka nip, tor kindip, wumb ngamb kin, ekii se sikir pup, bok tamb kin, Gos epi ka wii sinenjing kin, na kin ka mulermba.

10

Gos Kend Kin Men Tok Erik Ngok, Noman To Piinerngii

¹ Angnan noł, na enim kin kom se piingii ei, na ek nip ngond. Sin sinim jura wumb kupenjin noł Eisip konu si kindik kin, Moses kin ekii sik punjung ei, kupu muł endi mandring ełe, andan topu, en enim wumb mulenjing konu ełe molk punjung. Puk kin, 'Ep Noł Kundii' pim konu ełe, tumb tok puk kin, orundung noł wer ełe tor punjung. ² Pe wumb en enim kupu muł ełe nin, ep noł kundii tumb tok orundung tor punjung, Gos wumb ei noł ełe noł pendpi ngum. Nga ok, Moses kin tep tok, ekii sik punjung. ³ Pe en enim pei wumb mulenjing kułii konu ełe, kuni ende mił nunjung ei, Gos eim en enim ngum kuni ei, nunjung. ⁴ Nga wumb pei noł ende mił nunjung ei Gos ngum noł ei, nunjung. Keimi, en enim pei kom ku ełe tor om noł ei, minj nunjung. Pe nga, sinim piinmin ei Krai eim noł ngopu, paki topu kin wumb ombu en enim kin, tep tok punjung. ⁵ Ba Gos eim, wumb pei enjing oł ei, kanpi ka piinarpi kin, nga noman kulpu ngunerim mon. Yi peng kin, kulnjung wumb pei aninga ombu, mei wumb molałmin konu orung orung ełe, wumb kolk kin, molk punjung.

⁶ Pe oł kanim kanim ombu, sinim kenmin ni, andan topu ngonum. Yi erpi kin, andan topu ngang kin, sinim oł kis yi nge, wumb ombu enjing oł yi nge, noman to piinerngii mon! ⁷ Nga gos kend embe ambil tonu kindik noman to piinerngii. Wumb kombur enjing oł ei mił, enim yi enerngii! Ei

nge, Gos eim ek ka ele yi ninim, “Wumb mani pei ele molk, kuni nok, no! nok erik kin, nga angk tonu ok, non erik.” Yi erangin kin, gos kend kin ka piik nik enjing. ⁸ Nga ok wumb kombur wu amb eipi ngunduk kin, o! kis kun pinerim mi! erik kin, yi mi! erik. O! yi nge, ei sinim yi enermin mon! Wumb kombur o! yi nge erik mulnjung wumb ei, kunum endeim mendpi! ele, 23,000 wumb pei kulnjung. Yi erang kin, enim o! ei enerngii, mon! ⁹ Sinim Gos Owundu ei nge, epi kuni ngumba min mon; ei o! ermba mi! kenmin nik, wumb kombur enjing ei, yi mi! enerngii mon. Yi erangin kin, ka wembii kis ok, wumb ei tangin kin, kolk poru ninjing. ¹⁰ Enim kapli, Gos sin kin, ‘O! yi mi! yi mi! enjii,’ ei enim pa nik kin, wumb kombur o! yi nge enjing o! ei, yi nge enerngii mon! Wumb kombur o! yi nge enjing ei, Gos enjel wumb to kondulum nge enjel opu kin, wumb kombur to kondpu poru nim. ¹¹ Pe o! kanim kanim wumb ombu kin tonu om ei, wumb o! ei andan tang kin, noman to piingii, nipi enerim. Nga sinim o! yi nge enerngii nipi, andan topu kin, Gos eim ek ka ele pendim palim ei, pe mu! mei, poru nimba kunum ei, mandi erang kin, no pepin mo!mun. ¹² Yi mi! erang, wumb nii endi, eim nanim Kraisi pii gii dinga angip mu!mbii ni, noman yi to piimba wumb ei, eim kanpi, kun erpi kin, no pepi mu!mba. Mon peng kin, eim o! kis kun pinerim mi! erpi kin, bok topu, si kindpi kin, orung ba. ¹³ Pe o! erngii mi! kenmba o! kanim kanim enim kin opu, kom topu, enim noman ngenj ele yi erii yi erii nimba ei, o! konj andlam endi eipi opu, enim kin onanim. O! yi nge, ei wumb pei kin yi tonu opu opu erim. Ba sinim Gos kin pii gii dinga nimin, kapli Gos sinim ambilpi gii dinga nipi kin, sinim paki tumba. Nga enim Gos eim kanpi wiik tang kin, opu kom topu, erii erii nimba ei enim to mani kindnermba; ba enim dinga ele ngang kin, dinga erngii. (Pe nga o! yi erngii mi! kenmba o! endi enim kin opu, kom topu, yi erii yi erii nimba ei Gos eim enim dinga ngang kapli dinga angk pendik o! yi nge omba, ei kanik kun erik mu!ngii.) Nga Gos eim enim kapli paki topu, andlam topu seng kin, o! yi nge, enim kin tonu om kin, enim dinga angk mo!langin kin, o! erngii mi! kenmba ei, enim to mani kindnermba, mon!

¹⁴ Yi peng kin, nanim angnan no! Enim kapli, gos kend kin embe ambilk tonu kindik, men tok erik ngok, enmin o! ei nge, bu! ngok, eipi pungii. ¹⁵ Na enim kun ka pi!min wumb ei kin, ek nip ngond. Nip ek ei, enim piik mok tok, pii kun erik mu!ngii! ¹⁶ Pe ming ele no! wain mo!um ei, sinim o! ka epi ni, ek ka nipin, Gos ngonmun. Pe sinim ming ele, no! wain Jiisas miyem mi! nonmun ei, sinim Jiisas kin dambiltpi, se ende kindnim. Pe nga bres engin to nonmun ei, Jiisas ngenj mi! ele, sinim Jiisas kin dambiltpi, se ende kindnim. ¹⁷ Yi erang kin, bres endeim sa!im ei, yi mi! ku, sinim wumb pei mo!mun. Molk kin, bres ei, sinim wumb pei dambiltpi sipi kin, ngenj ende mi! kindnim. Nimbil erang sinim wumb pei, bres endeim ele mendpi! Jiisas ngenj mi! engin topun se nonmun.

¹⁸ Pe enim kom sek piingii! Esrel wumb kung kuni, nin epi ombu, dup kalk kin, Gos nguk. Ngok kin epi ei, tongdung sik, nok yi enjing. Wumb kung, nin kuni epi ei, dup kalk, Gos ngunjung wumb ei ok, Gos kin dambiltpi, o ende puk kin, eim embe ambilk tonu kindnjung. ¹⁹ Pe na ek ninj mi!, ei pu!e yi palim. Ei gos kend, min kuni sipik kin, gos kend kin embe ambilk tonu kindik, sik ngungii epi ta! ei, epi wii mi! mo!um. Ei epi keimi mon! ²⁰ Mon! Na ek yi ninj. Yi mi!, torung pii gii ninenjing wumb ei, Gos kin noman to piinanmin wumb ei, kuni nin epi tu wuk kin, gos kend kin embe ambilk tonu sik, ngok enmin ei, sipik kin, Gos keimi kin ngenjenjing. Yi peng kin, na enim gui kis kin ende puk, ele tuk molk kin, kuni yi nge, ei se nunerngii mon, ni piip nind. ²¹ Enim kapli Jiisas Owundu nge miyem mi!

ming wain ele nok, nga puk kin, gui kis nge ming kin ende nunerngii mon! Nga enim Jiisas Owundu nge pei ele, kuni Jiisas eim ngenj mił ei nok eim kin mendpił men tok erik kin, nga puk, gui kis nge pei ele, eim kuni mułmba, ei sik nunerngii, mon! ²² Sinim yi eramin kin, Jiisas Owundu kin noman kis piipi ermba ei, nipin ermin ei, yi enermin mon! Nga Jiisas Owundu nge dinga owundu ei nge, kapli sinim dinga to mani kindnim.

Sinim Kunum Kunum Gos Embe Ambil Tonu Kindmin

²³ Kapli sinim epi kanim kanim pei ermin mił, yi peng kin, en enim kapli yi mił ninmin; ba epi ombu ei, sinim paki tunanim mon. Nga sinim epi kanim kanim pei kapli ermin mił; ba epi kanim kanim ombu ei, sinim noman tuk ele dinga ngonanim mon! ²⁴ Wu endi eim oł endi erpi ei, eim noman ele mendpił to piimba, oł ei nge enermba mon. Ba enim wumb eipi nge oł erangin kin, noman to piik erngii nge oł ei nge paki tok erngii ku! ²⁵⁻²⁶ Gos eim ok ek ka yi mił nirim,

“Mei nin nga epi kanim kanim pei mołum ei, Gos Owundu eim nge epi pei mołum.”

Ei yi mił erang kin, enim kung minj nim epi kanim kanim ep top ngii ele top tungii ei, kapli sik nok pungii. Nga, enim kuni kaninmin ei ka min kis kii endi sik enerngii! Mon pim kin, enim noman tuk ele embin to piingii. ²⁷ Pe nga pii gii ninerim wumb endi mołpu, eim ngii konu kuni nungii, ‘Wei’ a nimba. Neng kin, enim bin ni noman to piingii ei kapli. Enim kuni ei ngumba kuni ei, pei nungii. Nungii kuni ei nok kin, nga kii sik enerngii! Mon pim kin, enim noman tuk ele embin to piingii. ²⁸ Ba wu endi enim kanpi kin, ek yi nimba, “Kuni ei sipik, gos kend kin embe ambilk tonu kindik, sik ngunjung kuni.” Yi peng kin, kuni ei nunerngii mon! Nimbil erang wumb enim kuni sipik, yi mił enjing, pa nipi ngumba wumb ei kin, eim noman tuk ele nipe ek nimba ei, piik kin, kuni ei nunerngii! ²⁹ Pe na enim noman tuk ele piip ninand mon. Ba wumb endi eipi nge noman tuk ele, kis min ka mułmba ei nge, na piip nind, ‘Enim kuni ei nunerngii mon!’ Nanim kuni ei nanim noman palim mił, na kapli ekii sip numbii. Pe nga wumb endi na end oł ei, eim noman ele mok topu piipi kin, ei kun pinałim; ba na nam wiik top muls. Mon pim kin, wu endi nge noman tuk ele kis mułmba. ³⁰ Pe nga nanim kuni ele, Gos kin ek ka nip ngop numbii. Ba wu endi opu na kuni ek ka nip Gos kin ngopu nunj kuni ei, na kin oł yi nge yi nge en pa nimba. Ei kapli enerim. Pe nga nim kuni ei nunjii ei kapli; ba wu eipi gos kend kuni kin ek endi ekii sikin enenjii mon! ³¹ Yi mił ku, enim nipe epi endi ermbii, kuni nungii min, noł nungii min, oł epi kanim kanim pei yi erngii ei, kapli. Enim yi erik kin, Gos embe ambilk tonu kindngii nge erngii. ³² Enim Jura wumb nin, wumb tilap eipi nin, nga Gos nge pii gii ninjing wumb tilap mołmun ei, noman to piingii. Nga enim erngii oł ei kanikun erik. Mon pim kin, wumb ei Gos orung simba nge andlam ei ondu ngunerngii mon! Nga ek kanim kanim tonu omba ei, enim pii kun erik, no pek molk pungii. ³³ Pe na yi mił ku end oł ei, enim yi erngii. Ei nanim epi oł kanim kanim enj ei erip kin, wumb pei noman kulk kin, ka piingii nge erip erip end. Nga na nanim erip kin, ka piip, paki top, ermba ni enand mon. Ba wumb pei ka piik kin, paki top ermbii oł ei, erip ngond. Ngond ei yi eramb kin, Gos wumb pei se orung seng kin, eim kin mułngii.

¹ Nanim Kraiss erpi, andan topu mundum kongun ei, ekii sip end mił, enim na kanik kin, oł yi mił ku, enim na kin ekii sik erngii. ² Na enim kin ka piip kin, enim embe ambil tonu kindind. Nimbil erang enim kunum kunum nam kin noman to piik kin, nga Gos oł andan top nip, enim ngunj ek ei, ekii sik enmin? ³ Ba na enim piingii ek ei nip ngond ei, Kraiss ei eim wu pei peng erpi kin, tep erpi mołum. Nga wu mołmun ei, en enim embinjing kin peng erik kin, tep erik mołmun. Nga Kraiss, Gos eim peng erpi kin, tep erpi mołum ku. ⁴ Yi peng kin, wu endi prei ermaba min, Gos eim ek ka koi erpi nipi, wumb peni ełe kulou tok mułngii konu ełe ngumba ei, nga eim peng ełe, kum topu pendpi, yi ermaba. Ei erpi kin, Kraiss nge embe ambil tonu kindnanim mon. Ba wu ei, eim singambil simba. ⁵ Pe nga amb endi prei erpi Gos kin ngopu ermaba min, Gos eim ek ka koi erpi palim ełe, wumb kulou tok, men tok erngii konu ełe, nipi tor kindpi kin, wumb ngumba. Nga peng ełe epi endi kum topu, pandi tunermaba. Yi erang kin, amb ei wu mił ermbii ni piinim eim wam nge embe mani kindpi kin, nga wam eim singambil simba. Pe nga, peng kum tunarpi kin, angpi ek ninim amb ei, yi mił ku, eim peng enjin pek topu kołmung tumba ei, nga eim singambil simba. ⁶ Ei yi mił amb endi eim men topu peng erpi, kunum ełe peng kum tunermaba ei, nga eim peng enjin kołmung topu pek topu, esimb ermaba. Ba amb ei peng enjin kołmung topu, nin pek esimb topu ermaba ei, eim nge singambil piimba ei, kapli amb ei peng kum tumba. ⁷⁻⁹ Nimbil erang kumb se, Gos eim amb endi sipi, wu eneririm mon; ba Gos wu kumb se sipi kin, amb endi eririm. Nga Gos eim amb nge piipi kin, wu eneririm mon; ba Gos wu nge piipi kin, amb eririm. ¹⁰ Yi peng kin, amb en enim Gos kin prei erpi ngopu peng enjin kum pandi tungii ei, epi andan tumba ei, wam kin mandring mułmba. Nimbil erang Gos nge enjel oł ei keningii. ¹¹ Ba Gos Owundu kin pii gii ninjing wumb ei, oł yi nge piik mołmun. Pe nga amb eim mendpil mułmba ei, kapli enermba. Nga wu eim mendpil mułmba ei, kapli enermba ku. ¹² Nimbil erang Gos eim wu sipi kin, amb kumna eririm. Ba pe nga wu mołmun ei, amb menginmin. Nga epi kanim kanim pei ei Gos pulwu minj molum.

¹³ Enim kapli en enim ek ei mok tok kanik kin, piik kun erngii. Oł yi nge, amb endi wumb pei kulou tok, Gos kin prei erik mułngii. Mułangin kin, amb eim peng enjin kum pandi topu, oł yi nge erpi, prei erpi Gos ngumba oł ei, kapli min mon? Ei mon! ¹⁴ Nimbil erang sinim wu amb pei nge oł ełmin oł ei, sinim andan tonum. Pe nga, wu endi eim peng enjin olt pupu mułmba wu ei, eim singambil simba. ¹⁵ Ba amb peng enjin olt mołum ei, Gos eim amb ngum ei, peng pandi tungii nipi ngum ei, amb moke ka wii endi salim. ¹⁶ Ba wumb endi eim peng enjin pandi tołmun ek oł yi nge ninmin ei, kapli enanim pa nipi ermaba ei, nanim yi mił nip, orung kindmbii ei, sin sinim wumb yi mił nipin oł eipi endi andan topun ngonalmın. Nga Gos nge eim wumb tilap konu eipi mołmun ei, oł yi nge oł eipi endi erik kin, Gos kin men tok erik, noman to piinalmin mon.

Jiisas Owundu Nge Kuni

¹⁷ Pe nga kengip ek ei, polup nip enim ngond ei, nip enim embe ambil tonu kindnermbii mon. Nimbil erang enim men ngii kulou tok enmin oł ei, kun ka enalmın mon. Ba enim oł ka palim aninga aninga erik enmin; nga aninga kombur oł kis enmin ku. ¹⁸ Kumb se, na ek yi nimbii ei, enim tuk men tok erik, kulou tok mołmun konu ełe, enim eipi eipi puk, tilap eipi eipi molk Gos kin men tok erik, ngok enmin. Pe na ek ninmin piind ei, kopur aninga keimi mił palim, ni piind. ¹⁹ Yi mił, enim Gos nge tilap wumb mołmun konu ełe, tuk tilap eipi eipi puk enmin ei, keimi enim kin tonu omba. Yi peng

kin, enim mołmun konu tuk ele, wumb ol kun ka elmin wumb ei, peni ele tor wangin kin, wumb pei keningii. ²⁰ Yi mił erang, enim ok eipi eipi kulou tok, Gos kin men tok erngii; ba enim ok Jiisas Owundu nge kuni simba ei, ok sik nunerngii mon. Nimbił erang, enim kuni ei, ol kun ka mił nonałmin, mon. ²¹ Pe enim kuni nungii erik, enim endeim endeim ni en enim kuni erik, singii mił, sikir nok pungii. Nga wumb kombur kuni tang mołmun. Nga wumb kombur noł wain nok, wulu pang kin, andik mołmun. ²² Pe en enim kuni nok, noł nok, ol yi nge erngii ei, enim ngii konu sinałim min? Ba enim Gos eim nge wumb tilap mołmun ei, epi wii mił mołmun ni piinmin. Nga epi pei sinałim wumb ei, to singambił munduk enmin. Pe enim ol yi nge enmin ei, na enim kin nipe ek endi nip ngumbii, ni piinmin? Na enim ol ei enmin a nip, embe ambił tonu kindnermbii, ei am mon! Na enim embe ambił tonu kindnand, mon!

²³⁻²⁴ Pe Jiisas Owundu eim ek ei nipi, andan topu, na ngum. Ek ei na enim nip ngunj ek ei, Jura Jiisas Owundu sipi, opu orung wumb angii pendim. Epin kunum ele, kumb se Jiisas Owundu eim bres endi sirim. Nga Jiisas eim prei erpi, ek ka nipi, Gos ngopu, bres sipi, engin topu yi nim, “Bres ei nanim ngenj mił engin topu, enim paki top ngond. Ngond kuni ei nungii! Yi erik kin, nanim kin noman to piingii.” ²⁵ Nok poru nik, yi mił ku, nga noł wain ming ele multum. Jiisas ei sipi, prei erpi, ek ka nipi Gos ngopu, yi nirim. “Noł wain ming ei, na miyem mił ei nge, Gos nge lo ek konj enim nip ngonum. Kunum nenj enim noł wain yi nge sik, nungii ei, nok kin, kunum ele, nanim kin noman to piingii.” ²⁶ Yi mił erik piik mołangin kin, Jiisas ek ka nik tor kindngii. Kindangin kin, Jiisas Owundu yi erik, eim ond peri ele kolpu, nga ol pei ombu erim. Nga bres ei nungii min, noł wain ming ei nungii kunum ele, na ek ka ei nik tor kindngii ei, kunum ele Owundu nge orung omba ni piingii. ²⁷ Yi mił erang, nga wumb nii endi, eim ol kis kun pinałim erpi eim noman tuk ele mok topu piipi, kun enarpi kunum ele, Jiisas Owundu nge ngenj bres mił ei, si nopu, nga ming noł wain Jiisas miyem mił ei nopu, yi ermba ei, wumb ei ol kis kun pinerim mił erpi kin, Jiisas Owundu nge ngenj kin miyem ele, ngonum. ²⁸ Yi peng kin, wumb pei en enim noman tuk ele kumb se mok tok, en enim kii sik, pii kun erik, kapli mulnjung kin, en enim bres ei nin, noł wain ming ele mołum ei, kapli nungii. ²⁹ Pe nga wumb endi eim ol yi nge ermba ei, bres Jiisas Owundu nge ngenj mił ei nonum; nga noł wain ming Jiisas Owundu nge miyem mił nonum; ba Jiisas ngenj pule ei nge pii pol tunarpi kin, nonum ei, eim erpi, pul ei, sinim Gos kos owundu eim kin mendpił tonu omba. ³⁰ Ol yi nge enjing ei, enim wumb kombur ening pepi erang kin, ngenj simb angii dinga pinałim. Nimbił erang enim noman tuk ele ol kun ka pinałim. Nga enim wumb kombur kulnjung; ku. ³¹ Pe en enim kumb se, kii sik, noman tuk ele, mok tok piingii. Piik kin, ol kun ka pimba mił kunum kunum enjing kin, ekii se Gos kos owundu enim kin tonu onermba, mon! ³² Ba sinim nge Jiisas Owundu sinim kin kapli, kos piipi, kii sipi, mok topu, orung opu, kumep kis topu, ngo orung kindmba ei, yi mił sinim Erinjpin Gos nge kang ambił mułangin mił erim. Yi mił erang, sinim mei wumb pii gii ninenjing wumb kin, Gos kos owundu tonu omba ei, piinerman mon. ³³ Yi peng kin, na angnan no! Enim kunum ele, kulou tok, ok ende puk, men ngii ele kuni owundu endi nungii ei, wumb kombur wangin kin, enim kui erik mułangin kin, pei ok, kulou tok, ende molk nungii. ³⁴ Ba pe, wumb endi kuni tumba ei, eim ngii konu ele kuni numba. Ei erpi kin, wumb ei, eim enim kin kuni nge nungii. Mon pim kin, nga ekii se Gos nge kumep kis enim kin tonu omba. Pe nga, epi endi kii sinjing ei, nanim enim kin ol kunum ele, na ei er kun ermbii.

12

Gos Nge Gui Ka Epi Ka Wii Wumb Wii Ngołum

¹ Pe Gos Gui Ka epi ka wii wumb wii ngołum. Ngołum ele nge nanim angnan noł enim ek keimi ei, pii poł tungii ni piind. ² Pe enim piinmin ei, okrii enim torung wumb mulnjung kunum ele, Seisen nge wumb enim wunduk, gos kend kin tuk sinjing. Gos kend ek ei piinarik kin, enim gos kend ei kin ekii sik puk enjing. ³ Yi mił erang, na noman ele enim ek ei keimi piingii. Piik kin, wumb nii endi Gos nge Gui Ka eim kin mołpu kin, nga eim kin ek endi nipi erim kin wu ei, eim ek yi mił ninermba, 'Jiisas dup konu ele am ba mendpił kin ek buł morung' ninermba mon. Nga wumb endi Gos Gui Ka mulerim kin wu ei, eim ek yi ninermba; Jiisas eim Owundu mołum; pa ninermba mon.

⁴ Gos eim Gui Ka epi ka wii kanim kanim pei wumb wii ngołum. Ba Gos Gui Ka endeim mołpu kin, epi ka ombu ngonum. ⁵ Pe nga sinim Gos Owundu nge kongun kanim eipi eipi palim mił erik mołmun; ba Gos Owundu endeim mendpił mołum ei, eim kin, kongun erik mołmun. ⁶ Sinim Gos nge kongun ele, dinga kanim eipi eipi sipin enmin; ba Gos endeim minj mołpu kin, eim kongun ele wumb pei sipi, dinga ngang enmin. ⁷ Gos eim nge Gui Ka ei, eim wumb endeim endeim ni, andan topu ngonum. Ngang kin, Gos eim nge wumb pei mołmun ele, paki tumba nipi enim. ⁸ Pe Gos eim epi ka wii ombu, wumb eipi eipi ngonum. Ngang kin, wumb endi Gos noman ka wii mendpił palim mił ei, Gos Gui Ka paki tang kin, nipi tor kindnim. Gos Kui Ka ende ku nga, wumb endi eim Gos noman ka koi erpi palim oł piilim mił, dinga ngołum. ⁹ Nga wumb endi pii gii ninmin oł ei nge epi dinga oł erpi, Gos Gui Ka ende mołum ei, dinga ngang sim. Nga wumb endi Gos Gui Ka dinga ngang kin, wumb ening kanim kanim peng piingii ei, kapli erpi sipi, konj simba nge dinga sim. ¹⁰ Gos Gui Ka ende ku, nga wu endi jep oł ermba ei nge, dinga sim; nga wu endi dinga sipi, Gos nge noman ele nipi tor kindnim; nga wumb endi dinga sipi, Gui Ka min gui kis kongun enim mił, nik kanik kin, pii poł tonum; nga epi Gos Gui Ka kin onum epi ei, Seisin gui kis kin onum ni mok tupu, piimba epi ei sim; nga wu endi ek eipi endi piinarpi kin, kanim kanim wumb pii poł tungii mił, ek ei nipi Gos Gui Ka dinga ngang sim; nga wu endi eim piinermba ek ei, kanim kanim ok kep erpi, wumb ngang piingii dinga ei sim. ¹¹ Ba ei Gos Gui Ka endeim mendpił endeim mołpu kin, epi ka wii oł kanim kanim ombu pei erpi wumb ngonum. Gos Gui Ka epi kanim kanim ka wii pei wumb endeim endeim ngumbii ni piinim mił, yi ku ngang kin, wumb endeim endeim sinmin.

Ngenj Nge Ek Ekin Endi Salim

¹² Yi mił Kraiss nge wumb eim kin dambiltipi ende mołpu kin, ngenj ende mołum; ba simb, angil, kumb, ningil epi kanim kanim ombu pepi, nga eim er kindang kin, wumb endeim mił mołum. (Sinim yi mił ku ngenj, simb, angil epi kanim kanim pepi, nga sinim wumb mił erpi kindang kin, ngenj endeim endeim ni mołmun.) ¹³ Pe sinim mołmun wumb, kombur Jura wumb, nga kombur wumb tilap eipi pii gii ninjing wumb; nga wumb kombur wumb endi kin kongun wii erik ngołmun; nga wumb kombur en enim nge, epi kanim kanim ermin ni piilmin. Wumb pii gii ninjing ei yi elmin wumb pei ombu, ei Gui Ka endeim ele noł pek, ok dambiltik, se ende punjung. Nga Gos sinim wumb pei Gui Ka endeim ele mendpił erpi, sipi kindang kin, o pun ende mołmun. ¹⁴ Pe sinim ngenj ele endeim mił aninga endi pinalim mon; ba ngenj simb, angil, kumb, ningil epi kanim kanim aninga pei mołum; ba ngenj endeim ele mołum. ¹⁵ Pe wumb endi nge eim

simb ei, eim yi nimba, “Na nanim angil pinał mon. Yi mił ku, “Nanim ngenj ele aninga pinał ku,” pa ni simb yi nimba. Ba simb eim ngenj ele aninga molum. ¹⁶ Pe wumb endi nge eim kom ei yi nimba, “Na nanim ningil pinał mon! Yi mił ku, nanim ngenj ele aninga pinał ku.” Yi nimba; ba kom eim ngenj ele aninga molum. ¹⁷ Pe sinim ngenj pei ningil minj pep pulang kin, ek tangk kin, elangin ei erik, piłtangin mił nenj? Pe nga kom minj pei ngenj ele pep pulang kin, mur top kunum ngop elangin, epi ei er piłtangin mił nenj? ¹⁸ Ba ngenj ei yi mił mon. Gos eim sinim ngenj ele epi endeim endeim ni pendim ei yi mił; ei eim noman to piipi, ermbii ni pirim mił, eririm. ¹⁹ Sinim ngenj ele aninga mił endi piłang kin, ei ngenj mendpił ele endi pinenłang mon. ²⁰ Ba sinim ngenj ele, yi mił pinałim mon. Wu amb ngenj ele simb, angil, kumb, ningil, epi kanim kanim aninga pei, ngenj ele pałim. Ba yi mił erang, wumb ngenj endeim pałim. Yi mił ku, sinim pii gii ninjing wumb tilap ende molmun; ba kongun eipi eipi pałim. ²¹ Yi peng kin, wumb endi nge ningil yi nipi angil kin, kaplı yi ninermba mon. “Na nanim mendpił kaplı ngenj kongun ele ermbii,” pa nim. “Sikind pui!” Nga wumb endi nge peng yi nipi, simb kin kaplı yi ninermba mon ku, “Na nanim mendpił kaplı ngenj kongun ele ermbii,” pa nim. “Sikind pui!” pa nim. ²² Ei yi mił mon! Ngenj ele aninga piınmin ei, dinga pinałim; ba ei ngenj ele pinerim kin, ngenj ei kun ka pinermba mon ku. ²³ Pe nga ngenj kombur sinim piipin ei, epi mendpił mon; epi wii mił, ni piimin. Ngenj aninga ei, pandi topun, er ka erpin, kanpin kin, kun erpin se andinmin. Pe nga ngenj endi ka pinałim ni piınmin ei, er ka erpin nga kanpin kin, kun erpin se andinmin. Yi peng kin, sinim ngenj ele aninga, singambil sinermin. ²⁴ Pe sinim ngenj aninga, ka mendpił sałim ei kaplı, kongun endi ka erpin ngumun pinałim. Gos eim mendpił yi erpi kin, ngenj se endi kindpi, pendim pałim. Erang kin, ngenj aninga kombur ele en enim wii mił ni piınmin; ba eipi aninga kopur erpi sipi, tonu kindang kin, embe tonu kindim. ²⁵ Yi peng kin, ngenj ele aninga aninga orung orung si kindnerngii mon! Ba ngenj ele aninga eipi eipi pałim ei, noman ende sek kin, endeim endeim ni noman to piingii. ²⁶ Yi mił ku, sinim pii gii wumb ei, ngenj aninga aninga molmun. Mulangin kin, ngenj ele aninga aninga pałim ei, ngenj ele aninga endeim kumbii sim kin, ei ngenj pei, kumbii minj sik pungi. Pe nga ngenj aninga endeim nge embe ambilk tonu kindnjing kin, ngenj pei yi ku ka piingii.

²⁷ Enim pei Krai nge ngenj mił molmun. Enim endeim endeim ni Krai nge ngenj aninga aninga ele, molk tuk tuk enmin. ²⁸ Pe Gos eim nge wumb tilap ei, eim kongun ka wii ngang kin, erik molmun. Kumb se molmun ei, Gos ek se andiłmin wumb; nga Gos ek ka koi erpi pałim ei, piik niłmin wumb; nga ekii se, wumb kin ek andan to ngolmun wumb; nga wumb ombu jep ol kanim kanim elmin wumb ombu; nga mering ening peng kanim kanim kaplı erik sipik kun elmin wumb; nga wumb eipi paki tok elmin wumb; nga wumb kongun elmin wumb nge tep elmin wumb; nga wumb ek eipi eipi piınenjing ek ei sik, nik tor kindiłmin wumb. ²⁹ Pe en enim wumb pei, Gos eim ek se andiłmin wumb pei mon; nga en enim wumb pei, Gos epi ekii se ermba epi ei piik niłmin wumb pei mon ku. Nga wumb pei Gos nge ek andan tołmun wumb pei mon; nga wumb pei, jep ol kanim kanim elmin wumb pei mon ku. ³⁰ Nga wumb pei ening peng kanim kanim pimba ei erik, kun erik, paki tok, elmin wumb pei mon; nga wumb pei ek eipi eipi wumb ei piınanmin ek ei, ningii wumb pei mon; nga wumb pei ek ei kep erik sik, wumb piingii ek ele tuk kindang kin, piingii ei, wumb pei erngii wumb, pei mon ku. ³¹ Ba enim noman tuk ele, dinga kindik kin, Gos Gui Ka enim wii ngum epi ka wii ombu minj, noman to piik singii. Sik kin, yi

erang, andlam ele nanim andan tumbii, ekii sinjing ei, am ka wii mendpil ei nge, noman kultmun ol ei.

13

Noman Kultmun Ol Ei

¹ Pe na nanim wumb eipi eipi nge ek ei piip nimbii min, Gos enjel ninmin ek ei piip nimbii. Ba pe, nanim noman kultmun ol ei, nanim kin pinerim kin, nanim ek nimbii ei, epi wii beli kepil tangin kin, gur ninim min, ond giramus kepil ngonmun ei mil, nanim ek ei yi mil pimba. ² Pe na nanim Gos eim epi ekii se ermba ek ei, ni tor kindilmin ol ei dinga sip nimbii nin, Gos nge ek koi er palim ek ei pei piimbii nin, Gos eim noman ka wii ei epi kanim kanim pei nam piil ku. Nga nam pii gii dinga pim kin, ei kapli komung ei, orung pui nimbii, kapli ba; ba nam noman kultmun ol ei nge, nam kin pinerim kin, kapli nam epi wii mil mendpil mulmbii. ³ Pe nanim epi kanim kanim pei seng sip kin, wumb epi sinaim wumb ngumbii. Pe nga nanim ngenj Gos opu orung wumb ngamb kin, wumb ei sik, dup kelngii; ba na nanim wumb noman kulk enmin ol ei, nanim kin pinerim kin, kapli ei nanim paki tunermba mon.

⁴ Noman kulk ngok enmin ol ei, yi mil peng. Wumb eim kin ek kis nik ngok enjing; ba eim ek ka nipi, orung kindimba; nga wu ei, wumb eipi paki ka tolum; nga eim wumb eipi endi epi min ka wii epi salim wumb ei kin simbbii ni piipi kin, noman kis piipi, ngonermba mon. Nga yi ku, wu ei, eim embe ambil tonu kindnalim mon ku. Nga wu ei eim noman el ambil tonu kindnalim mon. ⁵ Pe nga noman kulk ngolmun ol ei, wumb eipi kin ol kun pinaim mil, ol erpi kin, ol ei enalmin mon. Pe nga ol ei, eim nge epi mendpil eim noman topu pinaim mon. Nga ol ei sikirpi jiki pang wu endi kin ni epi kin ei enalim mon. Nga ol ei, wumb eim kin ol kun pinaim ol ei eim kin enmin; ba ei eim noman to piinalim mon. ⁶ Pe nga noman kultmun ol ei, wumb nge ol kis kun pinaim ei kin, ka piinalim mon. Ba wumb Gos nge ol kun ka elmin ol ei kin ka piilmin. ⁷ Pe nga noman kultmun ol ei, wumb noman ele elmin ol ei kin ka piinalim; ba ei ek ni tor kindnalim embin ei ko wupu, si kindnalim mon. Pe nga ol ei pii gii nihim ei eim wumb kin epi ka wii elmin, kis enalmin mon. Pe nga ol ei, eim Gos ol ermba ei piipi kin, kui er molum. Pe nga ol ei, eim ol embin tui eim kin tonu om; ba eim dinga angilim.

⁸ Noman kultmun ol ei nge, kunum kunum pepi ba minj, poru ninermba mon. Ba nga Gos ol ekii se ermba ni tor kindilmin ol ei, poru nimba. Pe nga ek eipi eipi wumb piinalmin ek ei, wumb kombur sinjing; ba ei kapli nga ek tingnerngii mon; ei poru nimba. Nga ol ei, noman owundu koi erpi palim ol ei, poru nipi, si kindimba. ⁹ Ei yi mil, pe sinim ol ei, noman ka wii ele aninga kopur piilmin. Nga pe sinim ol ei, Gos epi koi erpi palim ei ekii se ermba ol ei, ni tor kindilmin aninga kopur piilmin. ¹⁰ Pe nga ekii se sinim noman piilmin ol kun ka wii mendpil tonu omba kunum ei, noman piilmin dinga ol ei aninga kopur kun ka pinaim mil, ei poru nipi, si kindimba; ba noman kultmun ol ei, kunum kunum mulmba.

¹¹ Ok kunum ele, nanim kangil kembis muls. Kunum ei, nanim ek tenginj ei, kangil kembis mil ek tenginj. Nga na kangil kembis mil noman to piinj. Nga nam kangil kembis mil noman ele mok top piinj. Ba ekii se, pe nanim wu molup kin, kangil kembis noman ele ol ei si kindip, poru ninj. ¹² Kapli pe, sinim nol ele kaninmin ei, min men ele, ei kun ka mil mon. Ei yi mil ku, sinim Gos ek keimi aninga kopur pii pol tunanmin. Pe nga ekii se, Jiisas Owundu orung omba kunum ei, sinim Gos nge noman ka wii piik kenmin.

Yi mił ku, pe sinim wumb kumb ningił kaninmin. Pe na Gos ek keimi aninga kopur piind; ba ekii se, na Gos ek keimi pei piimbii. Ei yi mił ku, Gos eim na kin pei kanpi piinim.

¹³ Ba pe nga, oł kunum kunum pałilim oł ei, tekliki mołum. Oł ei endi Gos kin pii gii niłmin oł; nga oł ei endi, Gos kin kui er mołmun oł; nga oł ei endi, noman ngołmun oł, pałim. Ba kumb se mendpił oł ełe noman ngołmun oł ei nge pałim.

14

Gos Gui Ka Epi Ka Wii Kumna Wii Ngonum

¹ Yi mił erang, enim wumb noman kulk ngok elmin oł ei, noman am dinga nga kindik kin, to piingii. Piyangin kin, nga enim noman ełe to piik, Gos Gui Ka epi ka wii kanim kanim wii ngang kin, singii. Ba Gos Gui Ka epi ka wii kumna epi ei, enim noman dinga kindik kin, singii. Singii epi ei, Gos epi koi erpi, ek keimi pałim epi ei wumb ni tor kindik kin, ningii. ² Pe nga, wumb endi ek eipi eipi piinanmin ek ei, ninim ei nipi, ya mei ełe wumb ngonanim mon; ba eim ek ei nipi, Gos kin kun ngonum. Nimbil erang, wumb endi mołpu kin, ek ei piinanim. Ba Gos Gui Ka ełe nge, dinga ei, Gos ek keimi koi erpi, pałim ek ei nipi, tor kindpi erim. ³ Ba nga wu endi Gos eim ek keimi oł ekii se erpi, tonu omba pałim ek, ei nipi, wumb ngonum. Ngopu erang kin, wumb pii gii dinga erpi, nga wumb noman ełe to piik, oł kun ka pałim ei, erik mułangin kin, nga wumb noman tuk ełe dinga sik, emin mułngii. ⁴ Pe wu endi eim ek eipi eipi piinanim ek ei nimba, wu ei, eim noman tuk ełe mendpił paki topu, ngonum; ba wu endi Gos eim ek keimi oł ekii se ermba oł pałim ek ei nipi, wumb ngonum ei, Gos nge tiłap wumb pei nge noman tuk ełe paki topu ngonum. Yi mił, enim Gos ek keimi koi erpi pałim dinga ei singii.

⁵ Pe nga, nanim yi ni piind. Enim pei kapli ek eipi eipi wumb piinanmin ek ei, ningii ni piind; ba na enim noman owii ngond ei, enim pei Gos eim ek keimi, koi erpi pałim ek ei ni tor kindik ningii. Pe wumb ei, Gos eim ek keimi koi erpi pałim ek ei, nipi wumb ngonmun. Nik wumb ngonmun kongun ei, am epi owundu mendpił pupu, pepi ba; ba nga wu endi eim ek eipi eipi eim piinanim ek ei nipi, wumb ngonum. Ba pe nga wumb endi mołpu pendpi kin, ek ei nge kep erpi ngang mulerim kin, kapli ek ei, Gos tiłap wumb pei paki tunerim mon. Tunerang kin, wu ei ek eipi eipi ni tor kindpi ermba wu ei, eim kongun mani mułmba. ⁶ Pe na angnan nol, na enim kin ombii kunum ei, op kin, enim piinerngii ek eipi eipi nip ngumbii. Ba nga na enim kin Gos ek keimi konj endi nipi ngumba ei, nip enim ngunermbii min; Gos ek ka pułe koi erpi pałim enim kin nip ngunermbii min; Gos eim ek keimi koi erpi pałim ek ei, nipi tor kind ngunermbii min; nga enim piingii ek kombur, nip andan top ngunermbii kapli na ek eipi eipi piinand ek ei, enim kin nip ngunj kin, ei epi pei enim paki tunermba mon!

⁷ Yi mił ku pe nga, mingał min giisa, noman konj pinalim wumb mił, pe nga golang ek eipi eipi kin ka tingnerim kin, sinim golang ek mong ei pii kun enanmin mon! ⁸ Pe nga, wu endi eim opu nginmał erngii kunum tang seng kin, wu endi wii tumba ei, kun ka tołmun mił tumba. Nga wii kun tunerim kin, wumb opu nginmał erngii nge erik, kun erik mulerngii mon. ⁹ Nga enim yi mił ku, nga wumb endi kapli enim ek mong eipi endi wumb piinerngii ek ei nengin kin, kapli ek pułe ei, pii poł tunerngii mon. Ba enim ningii ek ei, konu pop top sipipi, ek wii mił endi kindang kin, punum. ¹⁰ Yi mił, mei konu orung orung ek eipi eipi pei pepi punum. Ba ek ei, ek wii mił mon. Ek ei nge, pułe eipi eipi sałim. ¹¹ Ba wumb ningii ek ei, na pii poł

tunenj kin, ningii wumb ei, tilap eipi wu ni piingii; nga yi ku, wumb ek eipi ningii wumb ei, tilap eipi ni piimbii. ¹² Pe nga enim yi mi ku, Gos Gui Ka nge epi ka wii ei wii ngonum ei, simin ni piinmin. Pe nga, enim kapli noman ele to piik kin, Gos Gui Ka epi ka wii ei wii ngum epi sik, kongun dinga erik, Gos nge tilap wumb pii gii dinga sek kin, ei nge Gos koi erpi palim dinga ol ei simin.

¹³ Pe wu endi eim piinanim ek eipi endi nimba ei, eim Gos kin prei erpi, kii seng kin, ek ei, ak topu, ni tor kindmba ol ei, Gos eim paki topu ngumba.

¹⁴ Pe enim ek eipi eipi piinanmin ek ele nge, enim prei enjing kin, enim nge noman tuk gui ei prei erpi mo lum; ba enim noman ele prei enanim mon.

¹⁵ Yi mi peng, enim ek eipi eipi piinanmin ek, Gos Gui Ka paki tang kin, prei erngii. Enim kapli enim nge noman tuk gui ele, prei erngii; nga enim noman ele yi ku, prei erngii. Nga enim ek eipi eipi piinanmin ek, enim nge noman tuk gui ele golang nik piingii. Nga enim noman ele golang nik piingii ku.

¹⁶ Nim yi enen kin, pe nim noman tuk gui ele mendpil, ek ka nikin, Gos kin ngunjii. Pe nga wu endi tuk kulou tungii konu ele mo lum; ba eim ek ei pii pol tunanim ek ei, keimi ni ngumba; ba nim prei erkin, ek ka nikin, Gos ngunjii ei, eim kapli nimba; ba ek ei pii pol tunanim, mon ku. ¹⁷ Pe nga ninim ek ka nikin, Gos ngunjii ei, ka piim kin, wu endi nim kin tep to mu lmba wu ei kin, noman tuk ele paki tunerim mon.

¹⁸ Pe na Gos kin ka piip, ek ka nip ngond ei, ek eipi eipi piinand ek ei, ni tor kindind. Kindind ek ei na mendpil nip tondrung pup; nga enim pei kambip, mani kindind ei, enim ek eipi eipi piinanmin ek ei, ni tor kindinmin. ¹⁹ Ba Gos nge tilap wumb ei, Gos kin ek ka nik elmin kunum ele, na noman ele kapli ek mong endeim endeim ni, angil orung mendpil nimbii. Nipi ek ei, kapli wumb eipi pei mulangin kin, ek ei andan top nip ngumbii. Ba na ek eipi eipi piinand ek mong 10,000 pei ek mong ei, ninermbii mon. Nimbil erang ek ei enim noman tuk ele, paki tunermba mon.

²⁰ Angran no! Enim ol ei nge, noman ele kangii ambil kembis mi yi mulerngii, mon. Ba ol kis ele nge, kapli enim kangii ambil kembis mi ol kis enalmin mi ku, noman to piik erik mu lngii ei kapli. Ba en enim noman ele nge, dinga pang kin, wumb dinga mi mu lngii. ²¹ Gos eim nge lo ek ele yi mi polk, pendnjing palim.

“Wumb eipi gupu ele nin, wumb ek eipi ni lmin wumb ombu nin, na wumb ei kin ek nemb kin wumb ei, piingii nip ninj. Ba yi ku erik, nanim ek nind ei piinanmin,” Owundu yi nim.

²² Yi mi erang, wumb ek eipi eipi piinanmin ei, ni tor kindmin ek ei, Gos nge pii gii ninjing wumb nge mon; ba Gos nge dinga jep kin pii gii ninenjing wumb ei kin, andan tonum. Ba nga Gos ek keimi koi erpi palim ni tor kindinmin ek ei, pii gii ninenjing wumb ei kin, ek mon; ba ek ei, Gos kin pii gii ninjing wumb ei kin, Gos noman ele, andan tonum.

²³ Yi peng kin, Gos nge tilap wumb pei kulou tungii kunum ele, nga wumb ombu pei en enim ek eipi eipi piinanmin ele, tangk ni tor tor er mu lngii. Pe nga wumb kombur, torung mo lum min, pii gii ninenjing wumb kombur ok, mu lngii ek ei piik, en enim yi ningii, “Ei enim noman mendpil pinalim, wulu pang kin, nik er mo lum ni,” yi ningii. ²⁴ Ba enim Gos eim nge ek keimi koi erpi palim ek ka ei, nik tor kindnjing kin, wumb kombur pii gii ninenjing wumb mu lngii min, torung wumb kombur, tuk ok mu lngii ei, ek ei opu, noman tuk ele kileng tang kin, noman ak to piingii min, en enim ol kis kun pinerim mi enjing pimba ei, mok tok piingii. ²⁵ En enim noman tukrung koi erpi pimba ei, opu peni ele tor omba ei, en enim Gos kin ming kopsing, pii pol molk kin, Gos kin noman to piik kin, ek ka ni ngungii. Nik kin, yi ni tor kindngii ei, “Gos keimi ya sinim kin mo lum.”

Gos Kin Men Tok Elmin Oł Ei Kun Ka Pimba

²⁶ Angnan no! Na yi mił ni piind, ei kunum enim o ende puk, Gos kin ek ka nik erngii ei, wu endi golang nimin ni tu wulum. Nga wu endi ek andan tołum nge wu. Nga endi Gos oł erim ek ei nipi tor kindilim nge wu. Nga wu endi ek eipi eipi piinanim ek ni tor kindilim nge wu. Nga wu endi ek eipi pułe ei ak topu, ni tor tor erpi ngolum nge wu. Epi kanim kanim erngii ei Gos nge tilap wumb paki tołum epi minj erngii. ²⁷ Pe nga wumb endi ek eipi eipi piinermba ek ei, nimba pim kin, wumb tał nin, tekliki mendpił, kapli ningii kunum endeim wu endeim mendpił nimba. Nga wu endi kapli ningii ek, endim endeim ni kep erpi kindang kin, ek ei piingii. ²⁸ Pe wu endi piinerim ek, eipi eipi nimba wumb mułngii; ba ek kep ermba wu endi mulerim kin, wu ek nimba wu ei, wu yi nge ei kułou tungii konu ele, ek tingnermba mon. Ba eim ni piipi kin, nga ek nipi konu eipi pupu kin, ei eim kin Gos kin mendpił nimba. ²⁹ Nga wumb tał min tekliki, Gos eim nge ek ka koi erpi pałim oł ei nik, tor kindngii. Nga wumb kombur molk, kanik pii poł tok, 'Yi ninmin yi ninmin,' nik mok tok erngii. ³⁰ Ba nga wu endi tuk kułou tungii konu ele mołpu kin, ek nimba ek endi konj Gos eim andan topu ngum. Ngang kin, wu ei piipi kin, eim kin wu endi kumb se angpi ek nipi kin, tor kindpi ngopu mułmba wu ei, ek ninermba mon! ³¹ Enim pei kapli Gos eim ek ka koi erpi pałim ei nik, tor kindngii. Ba wu endeim endeim ni ku ni pangin kin, wumb pei tuk mułngii ei, paki tang, piik sik kin, noman tuk ele dinga ngang singii. ³²⁻³³ Pe nga Gos eim oł kun enalmin oł ei nge, pułwu mon; ba Gos eim noman emin pułwu molum. Yi ku, Gos eim ek koi erpi pałim ek ka ei nik, tor kindik, wumb ngolmun wumb ei, en enim noman tuk gui ei, en enim tep elmin. Yi erang kin, wu endi ek nimba, wu eipi endi, kom seng kin wu eipi nimba.

³⁴ Yi peng kin, Gos nge tilap wumb wu yi mił ku amb en enim Gos nge tilap wumb kułou tungii konu ele angk, ek endi nik, enerngii mon. En enim angk, ek endi tangk, nik enerik mon; ba wenjing kin ek piik, ekii sik erngii. Erik kin, Gos lo ek ele ok, yi mił nirim. ³⁵ Pe amb en enim ek endi pii kun enarik, kii singii peng kin, amb ombu en enim ngii konu ele puk, wenjing kin kii sik, pii poł tungii. Nga kułou tok molk, ek ningii konu ele, amb endi angpi, ek kii sip, yi enermba mon. Nimbił erang oł kun pinalim ei, en enim singambii singii.

³⁶ Nimbił erang enim oł ei nge, ekii sinenjing? Gos eim ek ka ei, enim kin mendpił tor om min? Nga Gos ek ka ei enim kin mendpił tonu om min?

³⁷ Pe wumb endi eim Gos nge ek ka koi erpi pałim ei nipi, tor kindpi kin, wumb ngumbii ni piim kin, nga Gos Gui Ka ei ka wii epi kanim kanim wii ngonum dinga ei, endi sim pim kin, eim kapli noman to piimba. Ele nge, na mon połup enim ngond ei, Gos Owundu eim nge lo ek dinga nipi ngum.

³⁸ Pe wumb endi na Pol ek ei piinarpi, noman eipi eipi piipi endim kin, enim wu ei kin yi piingii. Wu ei Gos nge ek ka koi erpi pałim ni, tor kindnalim wu ni piingii.

³⁹ Yi peng, nanim angnan no! En enim Gos ek ka keimi koi erpi pałim ek ei, ni tor kindik kin, ngungii kongun ei, noman dinga kindik erngii. Ba enim wu endi ek eipi eipi piinanim ek ei, nimba wu ei, mon pa ninerngii mon! Nga ek pii poł tunerngii ek ele, pinermin pa ninerngii mon! ⁴⁰ Ba sinim Gos kin elmin oł pei, enim am kun ka pimba mił, mendpił erik pungii.

¹ Pe nanim enim kin nga nemb kin, piingii. Angnan no! Jiisas Kraiis eim ek ka ei nip enim ngunj. Ngunj ek ei, enim piik sinjing ele nge, en enim pii gii ei erpi, dinga kindang kin, enim angk, dinga kind er mołmun. ² Ek ka ei, na nip tor kindip enim ngunj ei, ek ka ele Gos erpi, enim sipi orung sim. Ek ka ei enim noman tuk ele ambilk gii nik mulngii. Ba enim pii gii ninjing ei, epi wii mił pim kin, Gos enim sipi orung simba min?

³ Pe na nipe ek endi ok sinj ei, nip tor kindip, enim kin ngond. Ei yi mił, ei am epi owundu mendpil, Kraiis eim ond peri ele kolpu, sinim ol kis kun pinerim enjpin ei, kil ngum. Ngang kin, ei tuk Gos eim nge ek ok nirim mił, yi nipi pałim. ⁴ Wumb Jiisas kui tunjung; nga kunum tekliki ele nge, nga angpi, konj tonu om. Om ei, Gos eim nge ek ele yi nirim mił pałim. ⁵ Kumb se Jiisas Piisa kin tor wang kin, Piisa eim kenrim. Nga kunum endi Jiisas ek se andilmin wumb mulk konu ele tor wang kin, kenik. ⁶ Nga Jiisas eim nge wumb tilap 500 pei kin opu, nga kopur kin eim kenjing ei, kunum ende minj kenik, wumb kopur pei konj mołmun. Ba nga wumb kombur kulnjung. ⁷ Nga Jiisas opu, Jeims Jerusalem men tołmun ngii tep erpi wu kin wang kin kenrim. Nga ekii se Jiisas eim nge ek se andilmin wu ombu kin pei wang kin kenik.

⁸ Am ekii se mendpil, nanim Pol Jiisas na kin wang kenj. Nimbil erang na ek se andilmin wu ekii se mendpil tonu onj. Na nam kangil kembis kun ka mił tonu onerir mon. Yi mił ku, Jiisas Owundu na kin om ei, na kenj ele ei, jep ol mił endi na kenj. Kunum ei, na Gos tilap wumb kin ol embin tui erip ngunj. ⁹ Pe na nam Jiisas nge ek se andilmin wu ombu ei kin, wu num mon; na kembis wii mił mendpil tuk onj. Pe na nanim Jiisas nge ek se andilmin wu, ningii wu mił mon. Nimbil erang nanim Gos nge tilap wumb mulnjung ei, top er kis mondup kin, nga sip, kan ngop kin, yi enj. ¹⁰ Ba Gos eim nge noman ka na kin ngopu, sim konu ele, na moł. Pe yi nge na moł. Gos eim nge noman ka na kin ngum ei nge, mong tumba mił wii punerim mon. Na Pol kongun dinga enj kin, Gos nge ek se andilmin wumb eipi, Gos nge kongun ka enjing ei, to mani kindinj. Ba kongun ei, na nanim nge dinga ele enenj mon. Ba Gos eim nge noman ka na ngang kin, paki topu, tep to enjpił. ¹¹ Yi peng kin, Gos ek ka ei nge na kin tor wang enim piinjing min; ek ka ei nge en enim Gos ek se andilmin wumb eipi kin tor wang piinjing ei ek endi pinalim mon. Ei sin pei ek ka ei nipin, tor kindpin kin, enim ngonmun. Ek ka ele, enim pii gii ninjing ei, ek endi ka wii pałim.

Nga Ekii Se Kulii Wumb Angk Tonu Ongii

¹² Pe nga sin ek ka ni tor kindinmin ei, Kraiis eim kolpu, nga angpi, opu konj tonu om. Pe nimbil erang enim kombur wumb molk, kulngii wumb ei nge angk, tonu ok, konj punerngii mon pa niłmin. ¹³ Ba pe kulii wumb angk, tonu ok konj punerngii ei, keimi pim kin, ei Kraiis eim angpi opu, konj punerim mon ku. ¹⁴ Kraiis kolpu, nga angpi, opu konj punerim kin, sin ek ka ei ni tor kindpin, enim ngumun ei, epi wii mił pimba. Nga enim pii gii ningii ei, epi wii mił pimba ku. ¹⁵ Ei am keimi pimba ku; nga sin ek ni tor kindpin ngonmun ei, Gos kin ek kend topun ngonmun. Nimbil erang sinim Gos eim ek ninmin yi mił, Gos eim Kraiis kolpu peng erpi, eim sipi konj kindim ek ei ninmin. Ei nga, Gos eim Kraiis erpi sipi, konj kindnerim pim kin, kapli pe nga keimi, kulngii wumb ei nga angk, tonu ok, konj punerngii mon ku. ¹⁶ Pe nga Gos wumb kulnjung wumb ei, nga tonu ok, konj mulenjing pim kin, keimi yi ku, Gos Kraiis eim angpi, tonu opu, nga konj punerim mon ku. ¹⁷ Pe Gos Kraiis eim angpi, tonu opu nga konj sinerim pim kin, nga enim nge pii gii ninmin ele nge, epi paki tunermba mon. Enim nga ol kis elmin ol ei kumep kis singii nge mołmun. ¹⁸ Ei nga yi ku, Kraiis nge pii gii ninjing

wumb ei kolk, wii puk, am punmun. ¹⁹ Pe sinim yi mił mendpił ni piinmin ei, sinim mei ele noman konj mołmun kunum ele, sinim Kraiis eim kin pii gii nipin kin, orung omba nge kui er mołmun. Nga wumb kombur wumb epi kin kaimb kultmun ei, kumbis mił ba. Nga wumb ei sinim kin kaimb owundu kis kulk ngungii.

²⁰ Ba ei keimi mendpił, Kraiis kołpu, nga angpi, tonu opu, nga konj tonu sim. Nga wumb kolk, or mił palmin wumb ei, Kraiis eim konj tonu opu, eim kuni mong kumna mił topu, peni ele tor om. Ei yi mił ku, Gos wumb kolk, palmin wumb ei, erang kin, angk tonu ok, nga konj pungii ku. ²¹ Ei yi mił, wu endeim Andam mendpił erang kin, wumb pei oł kis ele, kulngii oł ei tonu om. Yi mił ku, nga wu endeim mendpił Jiisas erang kin, wu pei kolk, nga angk, tonu ok, nga konj tonu ongii. ²² Ei yi mił, kulii oł Andam erang kin, sinim wumb pei koltmun. Ei yi mił ku, nga Gos nge tilap wumb Kraiis kin o ende puk, mołmun wumb ei, kulngii ei erpi sipi kin, nga konj tonu simba. ²³ Ba wumb pei endeim endeim ni, en enim nga angk, ok konj puk erngii ei, en enim kunum tangpi simba mił, ku erngii. Kraiis eim kumb se mendpił erim. Nga mering wumb ni, eim nge wumb tilap ei, eim nga orung omba kunum ei, wumb ei tonu nga konj ongii. ²⁴ Pe nga kunum poru nimba kunum ei, epi kanim kanim pei poru nimba kunum ei, Kraiis eim kapli, opu orung wumb pei tep elmin wumb ei nin, nga gapman kongun enmin ei nin, nga dinga kanim kanim ele, kongun enmin ei pei topu mani kindpi, tep er molum konu ei, pei sipipi kin, Arim Gos ngumba. ²⁵ Ei yi mił, Kraiis eim tep erpi, mołpu pang, kunum ele, eim opu orung wumb pei to mani kindpi kin, Kraiis eim simb ele kamb mandring kindmba. ²⁶ Pe am ekii se mendpił opu orung epi ombu ele, wumb koltmun oł ei, to mani kindpi kin, nga ei poru nimba ku. ²⁷ Gos nge eim ek ka ele yi ninim, “Gos eim epi kanim kanim pei sipi, eim simb ele kamb mandring kindpi erang kin, eim epi ombu tep erpi mułmba. Gos ek keimi ei peni ele palim ei, sinim piinmin. “Epi kanim kanim pei,” ninim ek ei, Gos Kraiis kin sipi to mani kindpi kin, ninanim mon. Ba Gos ei eim mendpił Kraiis kin mandring mulermba mon. Ei eim epi kanim kanim pei Gos eim Kraiis simb ele kamb mandring kindang kin, tep enim. ²⁸ Ba ekii se kunum ele, epi kanim kanim pei sipi kindang kin, Kraiis eim tep ermba. Erpi kin, nga kapli Gos Kingam Kraiis ei eim Arim Gos kin kirkar er pupu mułmba. Ok, Gos eim erang kin, Kraiis epi kanim kanim pei tep enim; ba pe nga, Gos eim Kraiis nin, epi kanim kanim pei tep erpi mołpu kin, kumb ele mendpił mułmba.

²⁹ Pe nga ek ei wumb kulngii nga angk tonu konj ongii keimi pinerim kin, kapli wumb kombur noł pek wumb kulnjung wumb ei nge, paki tungii nge elmin oł ei, wii mił mułmba. Pe nga keimi mendpił, wumb kulii kombur angk, tonu konj punerngii. Mon pim kin, kapli wumb noł pek ei nge, wumb kulii paki tungii mił nenj? ³⁰ Pe nga ek ei keimi pinerim kin, sin sinim ek se andiłmin wumb kin, ek ni tor kindmin kunum kunum ele, sin to kis mundmba konu ele, tuk pupun pupun enmin ei, wii mił enmin min? ³¹ Angnan noł! Kraiis Jiisas sinim nge Owundu enim eim kin o ende puk mołmun ei nge, na enim embe ambii tonu kindip ngond. Ek ei keimi! Nga yi ku, na ek dinga nip ngond, ei kunum kunum na opu orung wumb kin kulmbii erip erip end. ³² Pe na ek ekin mił nimbii end. Epeses konu owundu ele, na wumb ka simbii mił epi ombu kin ek mił erip erip enj. Epi ei nge oł enj ei, wii mił pim kin, kapli kulngii wumb nga angk tonu konj punerngii. Ba nga keimi Gos wumb kulii wumb nga angk, ok nga konj tonu punenjing pim kin, kapli ek ei wumb niłmin mił kun ka mułmba ku. “Sinim kuni ni, noł nopun, ka piipin kin, kapli topuł sinim kulmun poru nimba,” wumb yi

mił niłmin.

³³ Enim kapli, kanik wiik tangin kin, wumb kombur ek ei nge nik kin, enim to wulu kindik, si kindnengii mon! Wumb oł kis elmin wumb ei erangin kin, nga wumb oł kun ka erik mołmun wumb oł ei nge, erik kis mondunmun. ³⁴ Pe enim noman wulu punum oł ei, si kindik kin, kun ka mułngii. Molk kin, oł kis enmin oł ei, nga enerngii mon! Na nind ek ei, enim piyei! Enim mołmun wumb kombur, Gos kin pii poł tunanmin. Na nind ek ei nge, enim singambił singii, nip nind.

Kolk, Nga Tonu Ok, Konj Puk, Ngenj Konj Eipi Mił Singii

³⁵ Ba wumb endi yi kii simba koltmun wumb ei, nga angik, tonu ok, nga konj pungii mił nenj? Kulii wumb ngenj nipe ngenj endi silangin kin, nga tonu konj ołangin?" ³⁶ Pe na enim kin ek yi mił nind. En enim noman pinałim wumb! Pe keimi, enim kuni mong endi mer mei ele telangin kin, ei tonu op, mun onermba; ba kumb se kuni mong ei kołpu pendpi kin, nga mun omba. ³⁷ Pe nim mer mei ele, kuni emb endi talkin, pendin kuni mong ei, ekii se mong tumba mił ei mon! Pe kuni kinapi mong emb endi min, kuni emb kanim eipi endi, nim telin ei tonu opu, kuni nipe kuni endi, mong tumba nikin telin? ³⁸ Ba Gos eim kuni ei nge, nipe ngenj endi simba ei, eim noman ele piim mił, ku ngonum kuni mong ombu, en enim ngenj pałim mił ku ngonum.

³⁹ Nga epi kanim kanim pei, en enim ngenj ei, pei kanim ende minj pep punanin mon. Wumb ngenj ei, en enim ngenj kanim ende pałim, nga kung kanim kanim ei ngenj endi eipi pałim. Nga kei ombu, en enim ngenj pałim ei, kanim endi eipi pałim. Nga omu ombu, en enim ngenj kanim endi nga eipi pałim ku.

⁴⁰ Pe nga tonu epin konu ele epi ombu, ngenj salim; nga ya mani mei ele epi ombu, yi ku ngenj salim. Ba epin konu ele epi ombu, ngenj tilang ka wii kanim endi salim. Nga ya mani mei ele konu epi ombu, ngenj kanim eipi salim. ⁴¹ Nga eni ei, eim nge tilang kanim endi salim. Nga oi ei, eim nge tilang eipi endi salim; nga kor kanjip ei, eim tilang eipi endi salim. Nga kor kanjip en enim mołmun ombu, en enim tilang ombu pepi kin, kanim kanim kindnim ei, en enim kin pałim.

⁴² Ei sinim yi mił ku, kulnjung wumb nga angik, tonu ok, nga konj pungii wumb ei, ngenj sipik, tukpu tonmun kunum ei, ngenj ei pupu nga mei telmba. Ba nga angk, tonu ok, nga konj mułngii ei, en enim ngenj ei purnermba mon ba; kunum kunum konj ka mulmba. ⁴³ Pe ngenj kui tonmun kunum ei kis mołpu, ngenj ei wumb keningii ka pinerim; nga dinga pinerim ku. Ba ngenj nga angk, tonu ok nga konj pungii kunum ei, ngenj tilang ka simba; nga ngenj dinga pimba ku. ⁴⁴ Pe ngenj kui tonmun kunum ei, mei ele nge ngenj; ba ngenj angk, tonu ok, nga konj pungii kunum ei, tonu epin konu ele nge ngenj. Nga ngenj ei nge mei ele, keimi ngenj mendpił pim kin, ei yi mił ku, nga tonu epin konu ele nge ngenj, yi ku keimi simba.

⁴⁵ Ei nge ku, Gos eim nge ek ka ele ok pulum yi mił ninim, "Wu kumna ei, Andam ei mei ele tonu orum ei, wumb mił, no pepi, yi erpi multum. Nga ekii se Andam Kraisi ei, eim noman konj pulwu ei, eim wumb ei noman konj ele ngołum. ⁴⁶ Ba ei tonu epin konu ele nga epi ombu ngenj ei, kumb se onanin mon; ba mei ele nge epi ombu ngenj mendpił ei, kumb se onum. Wang kin, nga ekii se tonu epin konu ele nge epi ombu ngenj ei, bultundung onum.

⁴⁷ Pe kumb se wu Andam nge ngenj ei Gos mei mendpił sipi eririm. Ba nga ekii se wu Andam Kraisi ei, tonu epin Gos mani kindang om. ⁴⁸ Wumb ya mani mei ele wumb ei, en enim wu kumb se mei ele eririm ei, ende mił, en enim yi mił mołmun. Nga wumb tonu epin wumb ombu, en enim wu

endi tonu epin mani om ende mił, en enim yi mił ku mołmun. ⁴⁹ Nga pe, sinim wu kumb se mei ele eririm ei, kumb ningił mił wu kin sinim yi mił ku mołmun. Nga yi mił ku wu ekii se tonu epin mani om wu Kraisi ei kin, sinim yi mił ku mołmun.

⁵⁰ Na enim kin ek ei yi mił nind. Angnan no! Pe mei ele ngenj wumb ei, Gos epi ka wii er ka erim ei sinerngii, nga Gos eim tep erpi mołum konu ele tuk punerngii mon. Nga purmba epi endi nin, purnernba epi endi ei nin, konu ende tuk punerngii mon.

⁵¹ Enim kom se piyei! Ek koi erpi palim ek ei, na enim kin nip ngumbii end. Ei sinim pei kulermin. Pii gii wumb kombur mułangin kin kupam ei Jiisasi orung omba. Wang kin, Gos sinim pei erang kin, sinim ngenj kanim eipi mił endi sipin kin mołmun. ⁵² Ei sikir mił sinim ningił kepai tonmun ei, nga konu poru nimba kunum ei, nga ekii se beli epin mani ei ek tengmba. Ek tingang kin, koltmun wumb ei, angk tonu ok, ok konj puk kin, nga kulerngii mon! Wumb konj kunum kunum mołmun. Nga sinim konj mołmun wumb pei, Gos erang kin o pun, ngenj kanim eipi mił endi sipin kin, mołmun. ⁵³ Ei yi mił, pe nga ngenj kulmba ngenj ei, Gos erang, ngenj kanim eipi mił opu, ngenj konj oł kun ka mił simba. Ei kulngii nge ngenj ei, Gos erang, ngenj kanim eipi mił opu simin ei, kunum kunum konj mołmun. ⁵⁴ Keimi, ngenj ei purmba; ba nga ngenj ei, Gos erang, ngenj ei kanim eipi mił opu mołpu kin, kunum kunum konj mułmba. Ngenj ei kulmba ngenj ei, Gos erang, opu ngenj kanim eipi sipi ngang kin, noman konj oł kun ka er mułmba. Kunum ele, sinim Gos ek puł palim mił, tonu wang kenmin. Nga ek yi mił ninim, "Gos eim mei ngenj kulii oł ei, to mani kindpi poru nim."

⁵⁵ "Ngenj kulii oł ei nge, dinga opu, wumb pei to mani kindmba nge dinga ei, poru nimba mił nenj? Ngenj kulii oł ei, eim kiteng mul dinga mił mundum ei sinim wumb nga kumbii kis ngumba, mił nenj?"

⁵⁶ Kulngii oł ei, eim nge dinga ngenj kumbii ngopu kin, oł kis nge kumep kis ei kin sim, oł kis ei, eim nge dinga ei, mer Gos lo ele palim. ⁵⁷ Ba sinim Gos kin ka piipin ngumun ei nge, sinim nge Owundu Jiisasi Kraisi sinim dinga ngang kin, epi tał oł kis nin, kulii oł ei, to mani kindpin ermin ei, sin yi ku enjpin.

⁵⁸ Yi peng kin, sinim keimi piinmin, kulii oł ei Kraisi to mani kindim. Nanim angnan no!, enim pii gii ele nge, dinga mendpił angk mułngii. Nga kunum kunum, en enim Gos Owundu eim nge kongun ngum ei, kun ka er dinga kindik kin, erik pungii. Nimbil erang enim piinmin ei, Gos Owundu eim nge kongun enim enmin ei, wii mił endi enerngii mon!

16

Enim Ku Nin Epi, Gos Kin Pii Gii Wumb Eipi Ku Sinalim Wumb Ei Ngungii

¹ Pe mund ka ku ei nge sipin, Gos nge wumb tilap Juriya konu ele mołmun ei paki tumun. Ei enim na ninj mił, ekii sik erngii ei, na Galeisiya men ngii ele pei mołmun wumb ei, na erei ninj wumb ei, yi ekii sik enjing. ² Ei yi mił, pe kor owundu kunum kunum tangip simba kunum ei, wumb endeim endeim ni, en enim kapli, ku kombur mok tok, eipi kindik singii. Singii ei, wumb endi eim kongun erpi, ku simba mił, eim ngii konu ele tongdung sim mił ngumba. Yi erpi kin, tongdung kindpi kin, sep mułmba. Mułmba ei, na ombii kunum ei, enim ku mok tok ngunerngii mon; ba enim ok, mok tok, eipi kindik kin, singii ku ei simbii. ³ Na ekii se, enim kin op pendip kin, en enim wu kombur pungii nik, to tonu kindik, mundngii. Wu ombu, mon endi ek yi mił ni puls. Enim piinmin wu ei, to tonu kindpin wu ei, epi ombu sik tumun. Nga enim ku nin epi, ka wii ombu ngumun nik kin, sinjing epi

ombu, se mengk kin, Jerusalem wumb mołmun konu ele sipngii. ⁴ Pe nga, na bii mił endi pim kin, nga kapli wu ombu na kin tep topun bin.

Pol Eim Yi Ermbii Ni Noman To Piim

⁵ Pe na enim kin ombii ei, ekii se ombii; ba kumb se, na Mesaroniya konu ele tuk pup kin, nga op enim kin ombii. Ei kapli. Nimbil erang na Mesaroniya konu ele kumb se tuk pup ombii, ni piind. ⁶ Pe na kunum kombur ni, enim kin no pep mułmbii min, nga wii sepi, jii owundu nimba kunum ei, enim kin mułamb kin, nga kunum ei poru nimba kunum ei, enim na paki tangin kin, nanim bii onj andlam ei bii. Nga mering, konu jili mił endi bii ei, ekii se bii. ⁷ Na nanim enim kanip pendip kin, nga sikir bii ni piinand, mon. Ba na enim kin Ei Gos Owundu eim, na yi enjii ni piim kin, kapli yi ermbii.

⁸ Ba na nanim ya Epeses konu ele mułmbii ni piind. Mułamb kin, Gos Gui Ka mani orum kunum tonu omba kunum ele, noman to piipin yi er mułmun. ⁹ Nimbil erang, Gos Owundu eim erang kin, na kin andlam owundu aki topu kindang salim. Seng kin, na kongun owundu peng ei, kapli yi eramb kin mong peng, wumb pei pii gii nilangin kin, Gos nge opu orung wumb pei, na kongun end andlam ei ondu ngumun nik enmin. Yi mił erang, na ya konu mułmbii, ni piind.

¹⁰ Kunum endi, Timisii enim mołmun konu ele om kin, enim kapli piik kun erik, oi a nik, se tuk sik, yi erangin kin, eim nanim wumb kin ngii konu moł ni piip kin, noman emin peng mułmba. Nimbil erang eim Gos Owundu nge kongun erpi mołum ei, yi mił ku, na kongun yi erip end mił, eim yi elim.

¹¹ Yi mił kapli, wumb endi, eim kin wu wii mił endi ni piik kin, kan mani kindik kin, buł ngok energii mon! Enim kapli, eim paki tangin kin, ei nam moł konu ele orung omba. Yi erangin kin, eim noman emin peng opu kin, nam moł konu ele, angnan noł kin ouni ongii nge, kui er moł.

¹² Ei nge, sinim nge enginjin Apolos, na eim 'Pui' a nil, nga kunum kopur, eim opu, enim kenmba dinga nip nil. Nil ei, angnan noł kombur kin tep to ongii ba; akip kunum ele mendpil, ombii ni noman yi, to piinalim mon. Ba eim omba kunum endi, tangpi sepi nim kin, kapli eim enim kin omba.

Pe Ek Nip Poru Nimbii End

¹³ Kan kun erik molk, en enim Jiisas Owundu kin pii gii ele, dinga angik, wu noman dinga kindik kin, wu mendpil mułngii ei, am dinga mendpil kindik mułngii! ¹⁴ Kongun min epi kanim kanim pei enim ele, noman kulk ngok enmin oł, yi mił erngii.

¹⁵ Angnan noł, enim piinmin ei, Sepanis kin, eim nge ambim kingam ambiam noł tilap ei, en enim Akeiya konu ele, pii gii kumna wumb ninjing. En enim noman ele, Gos nge tilap wumb paki tok kin, Gos nge kongun dinga erik mołmun. ¹⁶ Na enim noman ele to konj kindmbii ei nge, wumb ei, enmin oł ka ei nin, nga wumb kombur piki tok, tep tok, kongun enmin ei nin, wumb ei kongun dinga elmin ei nge, enim mandring molk, ekii sik erngii!

¹⁷ Na nanim yi nge, ka piip, Sepanis nin, Posunasus nin, Akaikis na kin onjung. En enim na kin ok, na paki tunjung. Nimbil erang enim ya na kin mulelangin kin, enim na paki tulangin ku; ba enim na kin mulenjing. Yi mił wumb ei sinim paki yi mił tunjung. ¹⁸ En enim na noman emin ka pendnjing kin, na ka piinj. Nga enim noman emin ka pendnjing ku. Yi mił ku, enim wumb yi nge embe ambil tonu kindngii.

¹⁹ Pe Gos tilap wumb Eisa konu owundu orung orung ya tuk mołmun wumb ombu, enim kin ek ka nik, onmun nik enmin. Nga Akuila kin ambim

Periska, nga Gos nge tilap wumb kombur ngii konu ele kulou tok enmin wumb ei, enim kin ek ka nik, onmun nik kin, Gos Owundu nge embe ele, nik ngok enjing. ²⁰ Nga pii gii ninjpin nge enginjpin nol, ya ele pei molmun ei, en enim yi ku, 'Ek ka nik, muleiyo,' nik enmin. Pe en enim engnjing endi kin nga engnjing endi ngunj kangilk, kaimb sik erngii. Nga enim 'Muleiyo' nik erngii. ²¹ Na Pol wu mon pulum wu ei kin, gal pipe kin ei sip, na nanim angil ele mon ei poru nimba nge pulup kin, enim kin 'Ek ka' nip, 'Muleiyo' nip ngop end.

²² Wumb nii endi, eim Jiisas Owundu kin noman ngunermba wu ei, Gos Owundu eim omba kunum ei, top kis ermba. Jiisas Owundu eim sikir orung omba.

²³ Jiisas Owundu eim nge noman ka wii enim kin wii ngopu mulmba.

²⁴ Na enim Jiisas Kraiss kin pii gii ninjing wumb ei kin, na noman ka ngond. Ei keimi!

Pol Mon Korin Wumb Nga Endi Połpu Kindim

Pol Mon Nga Połpu Korin Wumb Kin Kindim

¹ Na Pol Kraiis Jiisas nge ek se andil wu, Gos noman ele na to tonu kindim. Nga sinim nge enginjpın, Timisii kin ouni mołpuł kin, sil enim 'Ka mułeyio!' kindimbıl nge, Gos wumb Korin konu men ngii ele mołmun wumb ei kin, nga Gos nge tilap wumb Akeiya konu ele pei mołmun wumb ombu, ek ka mułeyio kindimbıl.

² Gos sinim Erinjpın kin, nga sinim nge Owundu Kraiis Jiisas ouni nge noman emin kin, noman ka ei enim kin pengli!

Pol Eim Ka Piipi Gos Ngołum

³ Pe sinim Gos kin ka piipin ngumun. Nga Gos eim sinim nge Owundu Jiisas Kraiis nge Arim, nga Gos eim sinim nge Erinjpın ei, eim sinim noman ka ngopu kin, sinim paki tołum nge pułwu. ⁴ Sinim ol embin endi tonu olum kunum ei, Gos eim sinim paki topu ngołum. Ngopu kin yi ku, sinim wumb nii endi eim ol embin endi tonu omba kunum ei, sinim wumb ei kin kaplı paki to ngumun ku. Ei sinim Gos paki tołum nge epi ende, sin sinim Gos kin sinjpın epi ei, wumb ei kin paki tumun ku. ⁵ Nimbıl erang, sinim Kraiis kin ngenj kumbii owundu pei ouni ko wunmun ei, yi mił ku, nga sinim Kraiis nge paki tołum epi owundu ei, eim kin ouni simin ku. ⁶ Pe sinim ngenj kumbii sinjpın kin, kaplı ele nge enim ei paki topu kin, Gos enim si orung simba. Nga Gos sin paki tum kin, kaplı nga sin enim paki tumun ku. Paki tamin kin, enim dinga ngang kin, kunum kunum dinga angk mułangin kin, ol embin tui ei tonu omba ei, sin dinga pupun angpin mołmun mił, yi ku enim dinga angk mułngii. ⁷ Pe sin enim kin epi ei kenmin ni, kui er mołmun epi ei, dinga piipin mołmun. Nimbıl erang sin piınmin ei, enim sin kin ngenj kumbii ei, ende ouni ko wunmun. Pe Gos sin kin paki tang sinjpın epi ei, enim sin kin ouni paki tang singii ku.

⁸ Yi mił, sin noman ele enim piınmin ei, engnan noł sin Eisiya konu owundu ele, ol embin tui owundu sin kin tonu onum. Pe epi embin endi sin kin tonu onum epi ei, embin owundu kis mendpił. Yi erang kin, sin mołpun bin ni piınjpın; ba kaplı dinga pang mołpun kin, bin pinerim mon. ⁹ Nimbıl erang sin piınjpın ei, sinim kułmun kunum mandi sałim. Ba ei yi erang kin, sinim nge dinga ei, kaplı ermin ni piınnermin mon; ba sin Gos eim nge dinga mendpił ei, kaplı ei piımın. Nimbıl erang Gos eim wumb kułngii nge, si konj sipi kindilim pułwu. ¹⁰ Nga sinim konu kis ei pupun kułulamin; ba Gos Kraiis kin sinim sipi orung sim. Nga ekii se, eim sinim sipi orung simba ku. Pe Gos Kraiis kin sinim sipi orung simba ni dinga piyamin kin, nga eim sinim sipi orung simba ku. Nimbıl erang sinim eim kin epi ka wii simin ni piınmin ei, nga eim kin kui er mołmun. ¹¹ Pe nga enim sin kin prei erik kin, paki to ngungii ku. Yi mił, wumb pei sinim kin prei enim ei, Gos piipi kin, sin epi ka wii pei ngumba. Ngopu kin, wumb pei en enim ek nik kin, Gos kin noman ka piik ngok, nga sinim kin piik ngungii ku.

Pol Eim Konu Endi Bii Ni Piim Ba, Eim Noman Tal Sim

¹² Epi ei nge, sin bong ninmin ei, sin noman tuk gui ei ek ni ngołum epi ei, sin ni tor kindpi kin, sin ol kun ka ni, noman tuk konj ka Gos sin ngurum noman ei, sin ni ngonum. Nga ya mani mei ele wumb noman dinga ol ei, sin kin tonu onanim mon. Ba Gos nge noman ka ngołum ei, sin ol yi mił erpin andinmin. Andpin kin, ya mani mei wumb kin, tuk ele andinmin ele

nge, na enim wumb kin, oł yi mił nga erpin andinmin. ¹³ Pe sin mon połpun, enim ngonmun ei, enim mendpił nipe pul endi pimba ei, gerik kanik piik erngii. Pe nga na piind ei, enim keimi piik poru ninmin. ¹⁴ Nga ok yi ku, enim sin kin, aninga kopur pii kun erik. Ba ekii se, enim sin kin, nga pii kun erngii. Erangin kin, sin enim kin bong nipin ka piipin ngumun ei, yi mił enim sin kin bong nik, ka piik ngok erngii kunum ele, Owundu Jiisas eim orung omba.

¹⁵⁻¹⁶ Nimbił erang ei yi mił peng kin, na noman ele enim kin kumb se ombii ni piinj. Ei yi erip kin, enim kunum tał noman ka wii epi ei, paki tamb singii ni piinj ei, na noman ele, enim kin kumb se ombii ni piind. Nga ekii se, Masironiya konu wumb mołmun ele, pup pendip kin, ya orung ombii ni wamb kin, enim na paki tok, Juriya konu ele kindangin bii. ¹⁷ Ei yi mił, epi endi na noman ele ermbii mił nip end ei, na pii kun enarip nind min? Nga na epi endi ermbii ni piil epi ei, mani mei ele wu mił kapli mił mon; kunum ende mił yi nił min? Ei mon mendpił! ¹⁸ Pe Gos eim keimi mendpił mołum mił, sin oł keimi ermin nimin oł ei, keimi ermin ku. Yi mił ek keimi, sin nipin enim ngonmun ei, ek kapli min mon yi ninanmin mon. ¹⁹ Pe Jiisas Kraiss Gos eim kngam nge ek ka ei, sin ni tor kindpin enim ngonmun ei, Timosii ni, Sailis ni, na Pol kin ek nipin ei, kapli min mon? Nipin yi elmin, wu endi sin ninanmin mon. Ba Kraiss eim Gos nge ek keimi minj nipi kin, kapli niłim wu. ²⁰ Ei yi mił, Kraiss eim Gos ek keimi dinga ni pendim ek ei, kapli minj nipi kin, oł keimi pei ekii silim wu. Ei pule yi mił peng kin, sinim Jiisas Kraiss nge embe ele 'Ei keimi' nipin kin, sinim Gos kin ka piipin kin, eim embe ambil tonu kindmin. ²¹ Ba Gos endeim mendpił erang kin, sin enim kin ouni Kraiss kin dambiltpin ende pupun kin, er dinga kindang mołmun. Nga Gos eim mendpił, sinim eim ek ka ei ni tor kindmin ni pendim ku. ²² Gos eim sinim eim nge wumb nipi mon połpu kin, mundang mołum ei, eim Gui Ka ei, sinim noman tuk ele kindang mołum. Mołpu kin, Gos sinim kin ngumbii ni pendrim mił, ei keimi mendpił, sinim piinmin eim keimi sinim ngumba.

²³ Ba na Gos wii tamb kin, eim na noman tuk ele piipi kin, ni tor kindmba. Pe na Korin wumb konu ele onenj ei, pule yi mił palim. Na nam ek dinga ei, enim wumb kin noman embin ngumba ei, nam noman ele mon ni piind. ²⁴ Sin enim pii gii ei, tep enanmin mon; ba sin enim kin kongun ouni eramin kin, enim ka piingii. Oł yi eramin kin, enim pii gii ei dinga pimba.

2

¹ Ei na noman ele yi ni piind. Na nga enim kin onermbii ni piind. Nimbił erang na enim kin wamb kin, enim noman embin piingii ei, mon ni piind. ² Pe na enim oł yi mił eramb kin, enim noman embin to piinjing kin, wumb nii endi na erang kin, na ka piimbii? Ba na enim noman embin ngunj kin kapli enim na erangin kin na ka piimbii. ³ Nga ele nge, na mon ei, ok połup enim kin kindinj ei, na enim kin ombii ni piinj; ba kunum ele, enim noman embin na ngungii ni piip kin, na enim kin onenj. Ba na noman dinga piind ei, na ka piinj kin, kapli enim yi ku ka piingii. ⁴ Yi mił ei, na noman tuk ele embin owundu kis peng kin, nga ngenj kumbii peng kin, na mon ei polt. Pe yi ku, na ke namb kin, ningil ka pei mani onum. Na oł yi eramb kin, enim noman embin to piinerngii. Ba na yi eramb kin, enim piingii ei, na enim kin noman ka pei ngond.

Wumb Oł Kis Enjing Ei, Kil Ngo Si Kindim

⁵ Ba pe wumb nii endi, enim mołmun konu ele wumb ei, noman embin ngumbii ni ermba ei, na kin mon; ba ei erpi, enim wumb kombur kin

noman embin ngang kin, enim noman embin to piingii. Pe na ek yi nind ei, eim kin oġ dinga endi enermbii mon. ⁶Yi miġ, pe kumep kis ei, wumb pei wu endeim kin, ngo orung kindnjing ei, yi miġ kapli enim. ⁷Yi miġ, enim oġ eipi endi erngii. Erik kin, enim wu ei oġ kis kil ngok, eim paki tok, noman emin ngungii. Mon pim kin, kapli noman embin wu ei, to mani kindmba. ⁸Yi erang kin, eim piimba na enim kin dinga kii sind ei, enim eim kin noman ka keimi mendpiġ ngungii. ⁹Ei puġe yi miġ peng kin, na enim kin mon ei, polup ngond. Ei enim piinmin miġ nenj? Na enim kenmbii pend piip kin, oġ yi miġ andan top end ei, enim keimi ekii sinmin min mon? ¹⁰Pe enim wumb nii endi, enim oġ kis ei kil ngo si kindnjing kin, na wumb ei kin, oġ kis ei kil ngo si kindmbii ku. Pe na wumb endi nge oġ kis endi enjing ei, na si kindinj ei, nimbiġ erang enim nge piip ele, na oġ yi miġ end. Pe Krai kaninim ei, na oġ kis eġmin oġ ei, enim paki top, si kindinj. ¹¹Sinim oġ kis eġmin oġ ei, kil ngo si kindamin. Mon pim kin, Seisen sinim to mani kindmba. Nimbiġ erang, sinim Seisen eim noman ele, ek kend topu oġ yi elim nge puġwu moġum ei, sinim piinmin.

Trowas Konu Eġe Pol Noman Embin Tui Oġ Endi Tonu Om

¹²Ba kunum ei, na Trowas konu ele, tor pup kin, Krai nge ek ka ei ni tor kindmbii ni punj. Na piind ei, sinim nge Owundu eim nge kongun ermbii konu ei, andġam ei aki to kindim salim. ¹³Ba na noman tuk eġe embin palim. Nimbiġ erang, na angnan Taisi moġum konu eġe, kur kan sinenj mon. Yi miġ peng kin, na wumb Trowas konu eġe mulnjung wumb ei, 'Mulei' a ni pendip kin, na Maseroniya konu eġe punj.

Ek Se Andiiġmin Wumb Krai Eim Nge Dinga Eġe Sik Opu Orung Wu To Mani Kindnjing

¹⁴Ba sinim ka piipin kin, Gos ngumun ei, Gos eim dinga ei, sinim ngang sinjpin. Sinjpin ei, sinim Krai kin dambiltpin ende pupun kin, eim sinim paki tang kin, gui kis nge noman dinga ei, to mani kindmin. Pe nga Gos sinim erpi sim ei, Krai nge ek ka ei, kuni ka wii miġ muru ka toġum. Toġum ei, wumb mei konu orung orung pei, sinim Krai nge ek ka ni tor kindamin kin, wumb pei piingii. ¹⁵Pe sinim yi miġ moġun kin, Krai eim nge kuġmaġ kapli muru ka wii topu kin, tonu Gos eim moġum konu eġe ngum. Pe muru ka wii ei, to tor pupu kin, wumb nii endi eim oġ kis eġmin oġ ei, si kindpi kin, Gos kin orung si mundang moġmun wumb ei kin punum ku. Nga muru ka wii ei, tor pupu kin, wumb nii endi oġ kis eġmin oġ ei nge erpi, bok to mani pupu kin, am pu moġmun wumb ei kin punum ku. ¹⁶Pe wumb koltmun sinim muru kis wii miġ ei, topu tor opu kin, wumb nii endi eim oġ kis eġmin ei, er moġum konu kis eġe pum. Pe wumb noman konj sik moġmun wumb ei sinim muru ka wii miġ ei topu, tor opu kin, wumb nii endi eim oġ kis eġmin oġ ei, si kindpi kin, orung Gos kin opu kin, noman konj moġmun wumb ei kin onum. Pe wumb nii endi ei, eim kongun yi miġ endi kapli ermbe? Krai sin paki tang kin, kapli sinim kongun ei ermin. ¹⁷Pe sinim wumb eipi moġmun ei miġ, sinim yi mulaġmin mon. Ei wumb en enim, Gos ek ni tor kindpin kin, ku simin ni piinmin. Ba sinim ek keimi nimin ei, Gos eim ek ka sinim ek se andiiġmin wu. Sinim Gos ek ka ni, kun ka keimi ni, tor kindmin ei, Krai nge kongun wumb moġpun eim dinga eġe ninmin ei, kunum kunum Gos sinim kanpi minj moġum.

3

¹ Pe sin sinim nga pulngun mondpu kin, sinim embe ambil tonu kindmin min? Min nga sin sinim wumb kumbur eipi ende mił molpu min? Nga sin sinim wumb kumbur pipe pulnjung ei, sin sinim embe ambil tonu kindngii nge nipin mon ei, enim kin ngumun min? Min nga en enim pipe endi yi mił pulngii ei, sin paki tumba nge ngungii min? Yi mił ei mon. ² Pe en enim molmun ei, sinim noman tuk ele, sin mon mił pol pendinmin ei, wumb pei mon ei gerik piik erngii. ³ Ei sinim kin peni ele nipi ngonum ei, Krai eim mon polpu sinim kin kindim. Ei enim mon polumun epi gal ei, sik kom ku ele, mon polumun ei mił mon. Ba enim wumb noman tuk ele, Gos Gui Ka kunum kunum konj molulum Gos ei, mon pol pendim.

⁴ Sinim ek yi nimin, nimbił erang sinim Gos kin pii gii ei, noman dinga palim ei, Krai nge ele sinim ol yi mił enim. ⁵ Sinim piinmin ei, sin sinim kongun ei nge, endi kapli enanmin mon. Ba Gos eim sinim paki tang kongun ei, kapli ermin. Ei epi nipe epi endi sinim ermin ei, Gos eim mendpił kin tonu olum. ⁶ Yi mił Gos eim sinim kin mon konj pol pendim ele, sinim kapli erang kin, ek ka ni tor kindmin. Pe sinim kin mon konj ngum ei, lo ek mon; ba Gos Gui Ka lo konj ei ngum. Nimbił erang lo ek mon pol pendnjing ei, erang kin, wumb kolulum ol tor om; ba Gos Gui Ka nge mon konj ei erang kin, wumb noman konj ngolum.

⁷ Pe Gos neng kin, Moses lo ek tonu kom ku peł ele, mon pol pendrim ek ei, wumb kolulum ol ei nge tonu orum. Ba Gos nge tilang owundu Moses andan topu ngurum kunum ei, Moses kanpi sipipi kin, Jura wumb kin si pang kin, wumb Moses eim kumb ningił ele, keningii pineririm mon. Nimbił erang tilang ei, owundu mendpił erpi multum. Ba nga tilang owundu mendpił er multum ei, pulngun mondpu am purum. ⁸ Akip kunum ei, Gos Gui Ka kongun erpi kin, eim tilang owundu dinga pei nga simba ku. ⁹ Yi mił ku, pe Moses lo ek ei, wumb kos enjing kin, nga tilang owundu dinga ei kongun erang kin, kapli pe sinim Gos kin kun ka molmun wumb ei, si mundang kin, tilang owundu mendpił nga simba. ¹⁰ Pe Moses lo ek ei, tilang owundu ei, kumb ok o purum. Ba tilang ei, pe piram pinaim mon. Ya pe, tilang owundu mendpił konj ei, noman konj tilang sinim simin nge onum. ¹¹ Yi mił pe, Moses lo ek ele poru nimba mandi enim ei, tilang pim kin, kapli nga yi mił, ol konj endi kunum kunum mulmba ol ei, tilang owundu simba ku.

¹² Yi mił, sin ek ni tor kindinmin ei, sin mund mong kulanmin mon! Nimbił erang sinim epi ka wii simin ni, piipin kin, kui er molmun ei, sinim Krai kin pii gii nipin ele, ek ni tor kindinmin. ¹³ Ei sinim Moses elim mił ei, sinim enanmin mon. Moses eim kumb ningił ele, alap sipi kin, pandi tum. Tang kin, Jura wumb Gos Moses ngum tilang ei, pupu poru nimba erim ei, enim kinenjing mon. ¹⁴ Ba wumb en enim noman ele dinga pang kin piingii ei, kapli enerim mon. Nga Jura lo ek ok nge ei kunum ele, gerik piik erngii ei, piinenjing mon ku. Nimbił erang akip yi ku, epi endi en enim noman ele, pandi topu pim. Yi mił erang kin, en enim epi pandi to pendnjing epi ei, Gos erang kin, Krai endeim si kindim. ¹⁵ Pe akip kunum ele, en enim Moses Gos nge lo ek ngurum ek ei, en enim gerik piik erngii pinerim. Nimbił erang en enim noman ele, alap mił epi ei, pandi topu pim ku. ¹⁶ Ba kunum endi, wu endi eim Owundu kin pii gii nirim kunum ei, eim alap mił epi, eim noman tuk ele, pandi topu pendim epi ei, Owundu si kindim. ¹⁷ Pe nga, Owundu eim Gui Ka nge pulwu. Nga Gui Ka ei, wumb nii endi noman tuk ele mulum kin, kapli epi endi wu ei kin, ambił gii ninermba mon. Wu ei eim wii minj mulmba. ¹⁸ Nga sinim wumb pei kumb ningił ele epi endi, pandi topu pinaim mon. Yi erang kin, sinim Owundu nge tilang owundu

ei, sinim andan tang kin, noł min men mił kaninmin. Kanpin kin, sinim min men ei, Owundu mołum mił, sinim yi mił ku tonu onmun. Opu kin, sinim Owundu nge tiłang owundu ei nga, nga simin ku. Nimbil erang epi ei, sinim kin aki topu ngonum ei, Owundu Gui Ka mołpu kin, tonu onum.

4

Ek Se Andilmin Wumb Ei, Krajs Nge Mei Nganmbi Ming Mił Mołmun

¹ Yi mił Gos eim sinim kin kaimb si ngopu kin, sinim kongun ele ngum. Ngang kin, sin kongun ei, noman tuk ele, embin topun yi mił enanmin mon. ² Pe sinim epi koi erpin, nga oł singambil kulpun enjpin oł ei, pei si kindmin. Sinim Gos eim ek ka ei, to eipi eipi kindpin kin, ek kend topun yi enermin mon ku. Ba sinim Gos eim nge ek ka ei, keimi peni ele ni tor kindpin kin, wumb nge noman tuk gui ei, noman ele ek keimi nilmin ei, tang piingii. Piik kin, wumb ei sinim kongun enmin ei, Gos ningil ele kun ka mołum ei keningii. ³ Pe sinim Krajs nge ek ka ei, ni tor kindinmin ei, keimi koi erpi pim kin, kapli ek ka ei, wumb nii endi konu kis ele, am pungi wumb ei nge, noman tuk ele mendpil koi erpi pimba. ⁴ Mei konu ele, ek kend gos pulwu ei Seisen, eim wumb pil gii ninenjing wumb nge ningil ele mił, noman tuk ele ambil gii nipi pandi tang kin, emii palim mił mołmun. Nga mołmun wumb ei, Krajs nge ek ka ei nge, tiłang ei nin, Krajs nge tiłang owundu ei, wumb noman tuk ele tuk punerang kin, nga wumb oł ei kinerngii mon ku. Nga Gos mołum mił, Krajs sinim kin keimi andan tonum. ⁵ Yi mił, sinim ek ni tor kindinmin ei, sin sinim nge ek ni tor kindinanmin mon. Ba sin ek ni tor kindinmin ei, Jiisas Krajs sinim nge Owundu ele, ek ni tor kindilmin. Nga Krajs nge ek ka ekii sipin kin, sin sinim enim nge kongun wu mołmun ei, Jiisas embe ambil tonu kindmin. ⁶ Yi mił kumb ok, mei wii sirim kunum ele, Gos eim ek yi nirim, “Pe tiłang ei, emii palim konu ele topu tor wangi!” Gos eim endeim ok eririm Gos, ei eim nge tiłang ei erpi kin, sinim noman tuk ele topu kin, tiłang enim. Gos eim oł yi erpi tiłang ei, sinim kin ngum. Ngang kin, tiłang ei, sinim Gos eim tiłang owundu ka wii ei nge, piik mołmun. Molk kin, Gos nge tiłang ei, Krajs nge kumb ningil ele, min men mił kaninmin.

⁷ Ba Gos eim mei nganmbi ei sipi kin, sinim wumb ming wii mił eririm. Nga Gos nge ek ka ei, eim nge noman ele ka wii ei, sinim kin noman tuk ele kindang kin, eim sinim kin andan topu kin, sinim nge dinga endi pinalim mon. Ba Gos eim nge dinga ei, sinim noman tuk ele kindpi ngum. ⁸ Pe nga oł embin tui sinim kin konu orung orung pei tonu onum. Ba oł embin ei, sinim noman ele to mani kindnanim mon. Nga embin pei sinim nge noman ele tonu wang kin, nga sinim noman ele ei, embin palim; ba sinim oł pei ombu wakin topun si kindnanmin mon. ⁹ Sinim nge opu orung wumb pei molk kin, sinim to kis erik, oł embin tui ngok kin, yi elmin; ba Gos sinim kin wakin tunalim mon. Nga wumb kumbur sinim to mani kindik kin, ngenj kumbii ngok yi enmin; ba sinim to kis mendpil erik poru ninalmin, mon. ¹⁰ Kunum kunum sinim ngenj ele, Jiisas kultum ele nge, sinim ko wupun, sipin kin, se andinmin. Yi mił peng kin, Jiisas eim nge noman konj ei nga sin ngenj ele tuk mołum pim kin, kapli wumb pei keningii. ¹¹ Yi mił, kunum kunum sinim konj mołamin kin, oł embin tui ni koltmun oł ei, sinim kin tonu onum. Nimbil erang sinim Jiisas nge embe ele, ni tor kindpin ele nge, oł embin ei sinim kin tonu onum. Yi mił peng kin, Jiisas eim nge noman konj dinga ei, sinim ngenj tuk ele mułang kin, wumb pei keningii. ¹² Ei pule yi mił, koltmun oł ei nge, sin kin kongun erpi mołum. Nimbil erang sinim Owundu nge kongun ei enmin. Ba oł yi mił erang kin, Jiisas noman konj ei, enim kin kongun erpi mołum.

¹³ Ba Gos kumb ok mon pol pendrim ek ka ei, yi ninim, “Na ek ei ni tor kindinj ei, na pii gii ninj ele nind.” Ei sin pii gii ninmin ei ende mił. Pe sin ek ni tor kindinmin ku. Nimbił erang ei sin pii gii nipin ele ninmin. ¹⁴ Sinim piinmin ei, Gos eim Owundu Jiisas kulang tukpu to pendik ei, si tonu angpi nga konj sim. Nga Gos eim sinim Jiisas ouni si tonu konj simba ku. Nga Gos eim sin enim kin ouni tu wupu kin, Gos mołum konu ele tuk tu wumba. ¹⁵ Yi mił epi ei, tonu opu, enim paki tumba nge om. Yi mił, nga Gos wumb kopur nga pei pei eim nge noman ka ei wumb ngang singii. Sik kin, en enim Gos kin nga pei prei erik kin, noman ka piik ngok, Gos embe ambii tonu kindik yi erngii.

Oł Embin Tui Tonu Wang Kin, Tilang Owundu Ermba

¹⁶ Ei yi mił peng kin, sinim oł ei piipin kin, Gos nge kongun ei wakin topun, si kindnanmin mon. Yi eramin kin, sinim ngenj torung ei kolulum; ba sinim nge noman tuk gui mołulum konu ei, kunum kunum konj tonu ołum. ¹⁷ Yi mił peng kin, sinim mong ele ngenj kumbii ei, sinim kin tonu om ei, aninga kembis kembis kunum kombur sinmin. Ba oł ei kongun dinga erang kin, Gos nge tilang owundu ka wii kunum kunum mołpu kin, sinim kin tonu wang simin. Sinim epi ka wii ei, oł embin tui ei, to mani kindmba. ¹⁸ Yi mił nga sin enim epi endi, pe ningił ele kaninmin epi ei sin kinermin mon; ba epi endi sinim ningił ele kenmin epi ei, kunum aninga kopur pepi poru nimba. Ba sinim epi kinalmin epi ei kunum kunum piram mułmba.

5

Sinim Nge Tonu Epin Er Mułmun Konu Ele

¹ Yi mił, pe sinim ngenj ei ngii mił, ya mani mei ele mołmun ngenj ngii mił ei, to kis poru nim kin, kapli sinim piinmin ei, Gos ei eim sinim kin ngenj ngii mił, eipi endi er kindim ei, tonu epin konu ele salim. Ngenj Gos erim ngenj ngii mił ei, kunum kunum epin konu ele konj mułmba. ² Ya pe kunum ei, sin sinim ngenj ngii mił, tuk ele ke nipin enmin ei, sinim ngenj konj ngii mił ei, epin konu ele salim ei, lo konduk mił, sinim pandi tumba ni dinga piipin kin, oł yi mił enmin. ³ Yi mił peng kin, sinim ngenj ei konduk mił, kindpin mułmun ngenj wii mił, mulermin mon. Ei sinim ngenj konj ngii mił ele, mołpun bin. ⁴ Yi mił kunum ei, sinim ya mani mei ele ngenj ei, ngii mił mulnjpun kunum ei, sinim noman embin to piipin kin, ek ni tor kindpin. Nimbił erang epi ombu sinim kin dinga pim. Ba sinim noman ele kulmun ni piipin kin, ngenj wii mulenjpin mon; ba ei sinim noman ele dinga kindpin kin, ngenj konj ngii mił sipin kindmin, ni piinjpin. Yi mił erang, sinim noman ele yi ni piinjpin ei, ngenj ok nge ei si kindpin kin, nga sinim ngenj konj ngii mił, kunum kunum mułmun ngenj ei, sipin kindmin ni piinjpin. ⁵ Gos eim mendpił sinim ngenj konj ngii mił, simin ei nge er kun erpi kindim salim. Nga Gos eim nge Gui Ka ei, sinim ngum ei, sinim andan tang kin, eim nipe epi endi, sinim ngumba nge kindim salim ei, keimi sinim kin tonu wang kenmin.

⁶ Yi mił, pe sinim kunum kunum noman tuk ele, dinga kindpin er mułmun. Pe sinim piinmin ei, sinim ngenj ngii mił mulnjpun kunum ei, sinim nge Owundu mołum konu ele tep to ouni mulenjpin mon. ⁷ Yi mił erang, sinim Jiisas kin pii gii nipin er andinmin. Ba Gos nge epi kombur ngumba epi ei, sinim kindarpin er andinmin ei mon. ⁸ Sinim piinmin ei, sinim noman tuk ele dinga kindmin palim. Nga sinim ka piinmin ei, ya mani mei ele ngenj ei, si kindpin pupun kin, sinim nge Owundu eim mołum konu ele, ouni tep to mułmun ni piinmin. ⁹ Yi mił erang, sinim ya mani mei

ele mulmun min, tonu Gos molum konu ele mulmun ei, kapli sinim noman dinga kindpin erpin kin, eim nge noman ele ekii sipin kin, ka piipin ngopun er mulmun. ¹⁰ Yi mił, pe sinim pei Kraiss nge kumb ele engmin ei, eim sinim kin kos owundu piipi kin, mok tumba. Topu kin, sinim endeim endeim ni, ya mani mei ele molpun kin, sinim ni pe oł kis min, ka endi enjpin mił ei, kumep ngang kin, simin.

Sinim Kraiss Kin Molpun Gos Kin Ende Pupun Mulmun

¹¹ Nimbił erang, sinim piinmin ei, Gos Owundu kin mund mong kulmun ni yi erpin kin, sinim wumb eipi kin Gos ek ni tor kindamin kin, wumb ei Kraiss kin pii gii ningii. Ba Gos sinim noman tuk ele, pei kanpi piipi poru ninim. Nga na noman ele piind ei, enim noman tuk gui ele, enim sinim kin piinmin ei, sinim peni ele molmun. ¹² Nga ek ele nge, sin sinim embe enim kumb ele ambil tonu kindnanmin mon. Ba enim sin kin, wumb ka ni piingii. Yi mił nga sin ek nipin poltmun ei kin, ka piik kin, wumb eipi nge ningil ele ni ngonmun. Yi mił erangin kin, enim wumb eipi kin, ek ni orung kindik kin, wumb en enim nge embe ele, ka ka piik enmin; ba wumb en enim nge noman tuk ele, ni piinanmin mon. ¹³ Yi mił, sin wulu pang ninjpin kin, kapli ei sin Gos nge kongun enmin. Ba keimi, sin ek kun ninjpin kin, kapli sin enim kin paki tumun nge enmin. ¹⁴ Yi mił erang, Kraiss eim noman ka ngołum ei, sin nge noman tuk ele to konj kindang kin, sin Gos nge kongun enmin. Nimbił erang sinim ei pii kun erpin kin, sinim piinmin ei, yi mił wumb endeim sinim kin, pei piipi kulum. Yi mił erang ele nge, sinim wumb pei Kraiss kin ouni kulnjpun. ¹⁵ Nga Kraiss sinim wumb endeim endeim ni piipi kulum. Yi mił erang kin, sinim wumb konj molmun wumb ei, sin sinim noman ele ekii sipin kin, endmin ni enermin mon; ba wu Kraiss eim sinim kin piipi kolpu kin, nga angpi konj tonu pum ei, ni piipin kin ekii sipin andpin mulmun.

¹⁶ Yi mił, akip sinim wumb endi ngenj ok nge oł ei, noman to piinerman mon. Nga ele nge, sinim wumb endeim endeim ni, noman ele mok topun kin, yi enermin mon ku. Ok yi mił, sinim Kraiss ngenj ele oł ei, noman to piipin yi enjpin; ba pe yi mił nga enalmin mon! ¹⁷ Yi mił erang, pe wumb ni endi, eim Kraiss kin dambiltipi ende pupu mulum kin, kapli Gos eim erang kin, wumb ei tonu opu kin, wumb ei eim konj endi eipi mił molum. Kapli wumb ngenj oł ok nge ei, si kindpi poru neng kin, nga wumb nge oł kun ka konj endi, tonu opu palim. ¹⁸ Gos eim oł ombu pei nge pulwu molum. Ok sinim Gos nge opu orung wumb mulnjpun; ba pe Gos Kraiss erang kin, sinim wumb eim kin sipi orung seng kin, sinim eim kin dambiltipin ende pupun molmun. Molpun kin, eim sinim kongun ngang kin, sinim eim opu orung wumb ei paki topun kin, noman ende sek kin, puk mulngii. ¹⁹ Sinim ek ei yi mił, Gos eim Kraiss kin ende molum. Molpu kin, sinim Gos kin opu orung enmin wumb ei, eim erang Gos kin, dambiltipin pupun kin, noman ende sek molmun. Pe nga Gos eim sinim nge oł kis enjpin oł ei, eim noman nga to piinerman mon. Nga Gos eim sinim kin kongun endi ngang kin, sinim eim opu orung wumb sipi orung seng kin, eim kin erang, sinim noman ende sipin molmun ei nge, ek ka ni tor kindmin.

²⁰ Yi mił erang kin, pe sinim Kraiss nge ek ka sipin kin, ni tor kindmin. Ei yi mił ku, Gos eim wumb pei kin, sinim nge gupu ele ek ei, ni tor kindnim. Nga sin nge gupu ele, Kraiss ninim ek yi mił, ni tor kindinmin ei, sin yi mił enim noman ele dinga kindpin yi ninmin. "Enim wumb opu orung enmin oł ei si kindik kin enim Gos kin dambiltik ende puk kin noman ende sek mulngii!" ²¹ Yi mił erang, Kraiss eim oł kis endi eneririmin mon. Ba Gos eim sinim oł kis enjpin oł ei sipi kin, Kraiss kin tonu kindim. Kindang kin, Kraiss

eim sinim nge oł kis enjpin ei, eim sipi ko wum. Yi mił, Kraiss eim sinim kin yi erang kin, Gos nge oł kun ka oł ei, sinim nge noman tuk ełe kindim.

6

Oł Embin Tui Ko Wummun

¹ Pe sinim Gos kin kongun ende erpin kin, sin enim kin ek dinga nipin kin, ngonmun. Enim Gos nge noman ka ei, enim sik poru ninjing. Mon pim kin, enim Gos nge noman ka si kindangin kin, wii pimba. ² Yi mił, Gos ek ka ok ni pendrim ek yi ninim,

“Nga ka wii sim kunum ei, na enim ninjing ek ei kun piinj. Nga na Gos enim sip orung sinj kunum ei, na enim paki tunj.”

Enim piingii! Akip kunum ei, kunum ka wii salim. Nga enim piingii ku, akip kunum ei, Gos enim sipi orung simba nge kunum salim.

³ Sin noman ełe, wumb sin kongun enmin ei, kanik kin ek kis nik kin, yi enerngii mon! Yi mił erangin kin, sin epi endi eramin kin, enim bok tok kin, Gos nge ek ka pii gii ninerngii nipin kin, yi enalmin, mon! ⁴ Ba sin Gos nge kongun wumb mołmun. Yi mił, sin oł kun ka kanim kanim pei erpin kin, wumb pei kin andan topun ngonmun. Ngopun kin, sin oł embin tui nin, epi sin kin er kis elim ei nin, nga ngenj kumbii kis ngonum epi ombu kin, sin dinga angpin mołmun. ⁵ Nga opu orung wumb sin kepii tok kin, nga sin sipik kan ngii kindik kin, nga opu orung wumb sin kin kis piik, si pok erik; nga sin kongun dinga kis elmin; nga sin kunum kunum epi tep er konj mołmun; nga sin kunum kunum kumb kuni tang mołmun.

⁶ Nga sin oł kun ka mendpił elmin; nga sin noman ełe ka wii palilim; nga sin sikir kis piipin ngonalmim; nga sin wumb eipi kin er ka erpin kin, paki topun ngołmun; nga sin Gos Gui Ka kin dinga silmin; nga sin wumb eipi kin noman ka keimi ngołmun. ⁷ Nga sin ek keimi ni tor kindilmin; nga sin Gos nge noman dinga ngang kin, sin kongun elmin; nga sin oł kun ka palim mił oł ei, angil tunding ni, angil taring ełe epi endi ambilpin kin ełe nge, sin opu orung wumb ei kin opu elmin. ⁸ Wumb kopur sin nge embe ambil tonu kindinmin; ba wumb kopur sin nge embe to mani kindinmin. Nga wumb kopur sinim kin ek kis ninmin; ba wumb kopur sin kin ek ka nik ngonmun. Nga wumb kombur en enim yi ninmin, sin ek kend tonmun wumb, pa ninmin; ba sin ek keimi nilmin. ⁹ Wumb kopur sin kin pii poł tonanmin wumb mił nik enmin; ba wumb kombur sin kin pii poł tonmun. Ei sin mandi kołumun mił mołmun; ba sin konj mołmun. Gos sin kin kepii mił topu kin, sin er kun ermba enim ba eim sin kapli to kundnanim mon. ¹⁰ Nga sin kin noman embin mendpił tonu ołum; ba kunum kunum sin ka piilmin. Nga sin wumb kurpu mił mołmun; ba sin wumb eipi kin epi pei ka wii ngołmun. Nga sin epi endi sinalim mił mołmun; ba sin epi kanim kanim pei salim.

¹¹ Enim Korin konu ełe mołmun wumb ei sin enim kin ek peni ełe ni tor kindinmin. Nga sin noman ka ei, enim kin ngonmun. ¹² Sin nge noman ka ei, enim kin ondu ngunanmin mon! Ba enim nge noman ka ei sin kin ondu ngonmun. ¹³ Na ek yi ni tor kindind ei, enim nam nge kingam noł mił muljung kin, enim noman tuk ei pei aki tok kin, sin kin ngei. Enim oł yi mił erangin kin, sin enim kin enjpin oł ei, erik orung kindik ngungii.

Enim Torung Wumb Kin Ende Punerngii Mon

¹⁴ Enim Gos kin pii gii ninarik kin, opu orung enmin wumb ei kin, kongun ende kindik kin, ende puk andik kin, yi enerngii mon. Pe oł kun ka ei kun, nga oł kis kun pinałim oł ei, okuł ende punguł min? Na konu emii palim oł ei nin; nga tilang palim oł ei nin, okuł ende punguł min? Ei mon mendpił!

15 Pe Kraisis Seisen kin kapli noman ende kindngil muḥngul min? Nga pii gii nilim wu endi kin, pii gii ninalim wu endi kin, noman ende peng kin, o ende pungul min? 16 Pe nipe ol endi erpi kin, Gos nge men ngii kin, nga ek kend gos ngii kin, o ende pungul min? Yi miḥ erang, sinim Gos kunum kunum konj molulum Gos, eim nge men ngii miḥ molmun. Yi miḥ, Gos eim ok yi miḥ nirim,

“Wumb ei en enim nam ngii konu ele miḥ seng kin, en enim molmun konu ele nam tuk ele muḥmbii. Nga na en enim nge Gos muḥamb kin, nga en enim nam nge tilap wumb muḥngii,” Gos yi nirim.

17 Yi miḥ Owundu ek yi nirim,

“Enim torung wumb muḥngii konu ele si kindik puk kin, en enim konu eipi muḥngii. Muḥangin kin, enim epi penj molum epi ei, embilenjing kin, kapli na enim simbbii. 18 Nga na enim nge Ernjing muḥmbii. Nga enim nam nge kingam ambḥam nol muḥngii, pa ni Owundu noman dinga owundu mendpil Pulwu,” yi ninim.

7

1 Yi miḥ ku, sinim Gos nge ek dinga keimi ngurum ei, sinjpin kin, kapli na nge wumb pul; sinim pei ngenj ol kis elmin ol ni, noman tuk gui ol kis elmin ol ombu ni, kil ngopun, si kindpin kin, sinim Gos nge ol kun ka er molum miḥ, ekii sipin er molpun kin, sinim Gos kin mund mong topun molpun kin eim embe ambil tonu kindmin.

Korin Wumb Pii Gii Nengin Kin, Pol Eim Ka Piim

2 Enim noman ka ei, sin kin ngungii. Sin wumb endi kin pund mong endi enenjpin mon. Nga sin wumb endi kin, er kis endi endinpin mon ku. Pe sin wumb endi kin, ek kend to ngopun kin, epi endi waning sinenjpin mon ku. 3 Na ek yi miḥ nip enim kin to mondup miḥ ninand mon. Ba na ek ok yi ninj, ‘Sin enim kin, noman ka ngunjpun kin, sinim kunum kunum ouni ende muḥmun. Yi miḥ erang kin, sinim kulmun min, konj muḥmun min, ei kapli sinim ouni ende muḥmun.’ 4 Na enim kin pii gii nip kin, ek keimi peni ele nip ngond. Nga na enim kin ka piip kin, enim embe ambil tonu kindin kindind. Nga ol embin tu sin kin, tonu olum kunum ele ol ei, na noman emin ngang kin, na ka wii mendpil piil.

5 Yi miḥ erang ekii se, sin Maseroniya konu ele tor onjpin kunum ele, sin ngenj ele kor endi mulenjpin mon. Pe sin mong kanim kanim konu orung orung pei, sin kin tonu onum. Nga sin ngenj ele opu yi miḥ tonu wang kin, sin noman tuk ele, embin sepi erang kin, tungu enmin. 6 Ba Gos eim wumb endi noman tuk ele, embin saḥlim ei, erpi kindang kin, noman emin salim. Seng kin, nga Taisis kindang kin, sin kin opu, paki topu kin, sin noman emin ngum ku. 7 Nga Taisis sin kin om ele nge mendpil, Gos sin kin noman emin mendpil ngunerim mon. Ba nga, enim Taisis kin, noman emin ngangin kin, nga eim sin kin ek ei, tu wum ele nge, Gos eim sin kin noman emin ngum ku. Nga Taisis eim sin kin ek nipi, enim na noman erang kin, nam keningii nipi kindim. Nga enim noman tuk ele, na kin kaimb sinjing. Nga enim noman ele, na kin tep to muḥmun ni piinmin. Yi miḥ erang, pe na ka mendpil piind.

8 Yi miḥ, na mon polup enim ngunj ei, enim noman embin piinjing kin, kapli na akip enim kaimb sinand mon. Na piip kin, puls mon ei, enim noman embin ngang piinmin; ba ei kunum aninga kopur mendpil pepi kin, nga poru nimba. 9 Ba akip kunum ei, na ka piind. Nimbil erang, na ol yi enj ele nge, enim noman embin piinjing ele, na ka piinanj mon. Ba nimbil erang, enim noman embin piinjing ele nge, enim ol kis elmin ol ei, buḥ ngok kin, enim Gos kin noman tuk to ak tunjung ele nge, na ka piind. Yi

mił erang kin, enim noman embin piinjing ei, Gos erang kin, sin oł enjpin ele, enim kin to kis enerim mon. ¹⁰ Yi mił, Gos nge noman embin oł ei, Gos erang kin, sinim wumb noman tuk ele, to ak tamin kin, Gos sinim sipi orung simba. Seng kin, nga sinim oł embin ei nge, nge, sinim noman embin nga sinermin. Ba ya mani mei ele oł embin tui, sin kin tonu wang kin, sin kis piipin eramin kin, sinim koltmun oł ei nge tonu ołum. ¹¹ Yi mił, enim pii kun erngii ei, Gos enim noman embin ngum ei, enim kin oł ka wii kanim kanim er tonu kindim. Kindpi kin, enim noman ele, to konj kindpi kin, wumb eipi enim oł enjing mił nik ei, er kun enmin. Erik kin, nga wumb endi eim oł kis erim ei, enim mon nik, er kun enmin. Erik kin, nga enim Gos nge kos owundu tungu enmin. Nga enim noman ele, dinga kindik kin, sin kenmin ni piik kin; nga enim noman ele dinga kindik kin, wumb endi oł kis enjing ei, er kun erik kindngii. Nga enim kongun kanim kanim pei erik ele nge, ek ninmin ei, er kun erngii. Erangin kin, oł ei nge, peni ele wang kin, enim nge oł kis endi enim kin pinałim mon.

¹² Yi mił, na mon ok połup enim ngunj ei, na wumb endi oł kis erim ei min, wumb eipi endi wu ei kin, oł kis erim ni piip kin, mon ei pulenj mon! Ba na piind ei, enim nge oł kun ka ei, peni ele tonu omba. Nga Gos nge ningił ele, enim yi piingii ei, enim sin kin noman ka ngumun ni piingii ele nge, na mon ei puls. ¹³ Yi mił, enim nge oł ka enjing oł ei, erpi kin, sin nge noman ele erpi emin ngonum.

Nga sin nge noman ele mendpił, emin ngonanim mon; ba sin nga ka mendpił piinmin ku. Nimbil erang Taisis nge noman emin seng kin, nga eim ka wii piipi mołum. Nga oł ei kanpin kin, sin nga ka mendpił piinmin.

¹⁴ Yi mił, ok Taisis kumb ele, na enim nge embe ambil tonu kindinj ei, na enim nge ek ninj ei, na singambil sinenj mon! Ba sin ek pei enim kin ninjpin ek ei, keimi mendpił! Ei yi mił ku, sin enim nge embe Taisis nge kumb ele ambil tonu kindinmin ek ei, keimi mendpił peni ele tonu om. ¹⁵ Taisis eim enim kin om kunum ele, enim eim kin mund mong erik kin, puku sik enjing; ba eim tuk sinjing. Sengin kin, eim nim mił ek ei, enim ekii sik enjing oł ei, eim piipi kin, eim enim kin noman ka nga ngonum. ¹⁶ Pe na enim kin, keimi pii gii nind ei, enim oł kun ka keimi erngii ele nge, na ka wii piind.

8

Gos Nge Tilap Wumb Paki Totmun Oł Ei

¹ Enginjin nol! Sin noman ele enim kin ek ni piinmin ei, Gos eim noman ka ei, nimbil oł endi, Maseroniya wumb men ngii konu ele andan tum mił ei enim piingii. ² Yi mił peng, oł embin tui ei, en enim kin owundu tonu opu kin oł ei, en enim erngii mił kenmba erim. Pe en enim epi endi sinerang kin, en enim wii mendpił mulnjung. Ba en enim ka ka piik mołmun ei erang kin, wumb eipi kombur noman ngunjung. Ngok kin, en enim ku nin epi aninga, kulou tok kin, en enim kongun yi erik kin, wumb eipi ngunjung. ³ Yi mił ni, na piip kin, na ek ei peni ele nip tor kindind. Kindind ei, en enim noman ele ekii sik kin, en enim nge ku nin epi aninga seng kin, nga min ele pei ei sik kulou tok, wumb eipi kin ngunjung. ⁴ Wumb en enim sin kin dinga kindik kin, kii sik kin, sin kapli nimin ni piik kin, Gos nge tilap ele Jerusalem konu ele mołmun wumb paki tumun ni piik enjing. ⁵ Nga ok sin pii gii ninjpin ei, en enim ku nin, epi aninga kopur kindngii ni piinjpin; ba en enim yi mił mendpił enenjing mon; ba kumb se, en enim Owundu ngunjung. Pe nga en enim, Gos nge noman ele ekii sik kin, en enim sin kin yi ku ngunjung. ⁶ Yi mił ku, sin Taisis dinga kii semin kin, eim kongun enim kin pułgun mondpu erim mił, eim yi ku, enim kin noman ka ngopu kin,

kongun ei eim er poru nimba ku. ⁷ Pe nga yi mił, epi pei ele nge, enim oł ka wii mendpił ełmin. Ei enim Gos kin pii gii ninmin; nga enim pii gii ninmin ele nge, kongun dinga erik kin, ni tor kindik enmin; nga enim noman ele ka wii pei salim. Seng kin, enim Gos nge kongun ei, to konj dinga kindik enmin; nga enim sin kin noman ka ngok enmin; nga enim noman ka ngok enmin kongun ei, yi mił ku, nga pei erngii.

⁸ Ei na enim kin, ek dinga 'Yi erei!' ngunand mon. Ba na enim kin nip ngond ei, wumb kombur kongun keimi ermin ni, noman to piinmin mił nind ele nge, na enim kin noman ka keimi ngonmun min mon; ei kenmbii nip nind. ⁹ Yi mił, enim piinmin ei, noman ka ei sinim nge Owundu Jiisas Krais andan topu ngolum. Ngopu kin, ei eim epi kanim kanim pei keimi salim; ba nga sinim paki tumbii ni piipi ele, eim epi sinalim wu mił, endi tonu orum. Oł yi eririm ele, enim epi kanim kanim pei sengin kin, Jiisas Krais eim epi endi sinalim wu mił molum.

¹⁰ Pe nam nge noman ele, enim kin andan top ngond. Na kongun ei piip kin, kung ngii ok, enim kongun puhngun monduk erik kongun ei pe er poru ningii ku. Nga kongun ei, en enim wii mił enenjing mon; ba en enim noman ele, kongun ei ermin ni piik enjing. ¹¹ Yi mił, pe enim kongun ei er poru ninjing kin, kapli ei ka wii. Yi mił, ok enim sikir ermin ni noman ele piinjing mił, yi ku enim sikir er poru ningii! Nga yi mił, en enim nge dinga palim mił, kapli enim kongun ei erngii! ¹² Yi mił pe wumb endi eim noman ele, epi endi ngumbii ni piimba ei, kapli Gos eim noman ele kapli epi ei simba. Gos eim wu ei, epi pei salim epi ei piinim. Nga Gos eim wu ei nge epi salim ei, kapli mok topu ermba ku.

¹³⁻¹⁴ Ei pule yi mił pinalim mon. Enim epi pei ngangin kin, nga wumb sik kin, epi aninga ngungii pa yi ninand mon. Ba enim epi mok tok kin, kapli kapli erngii pa nind. Enim epi pei salim ei, enim epi singii mił sepi kin, nga kopur gulang salim. Pe nga enim epi kopur singii pim kin, nga wumb enim paki tok ngungii ku. Ei enim wumb ei kin, epi mok tok kin, kapli kapli erik singii. ¹⁵ Gos kumb ok ek mon poł pendrim ek yi ninim, "Pe wumb nii endi eim kuni epi pei sirim wumb ei, eim kuni epi nga pei sineririm mon. Nga wumb nii endi eim kuni epi aninga mił sirim wumb ei, eim nga kuni epi aninga mił sineririm mon ku. Wumb yi tał epi kapli mił sikil."

Taisis Korin Konu Ele Kindnjing

¹⁶ Ba sin ka piipin kin, Gos ngonmun ei, Taisas eim noman ende sepi kin, Gos sin ngum noman ei nge ngang kin, enim paki tonum. ¹⁷ Yi mił, sin eim kii semin kin, nga eim kapli nirim. Nipi kin, eim ka piipi kin enim paki tumbii ni om. Ba ei eim noman ele piipi kin, enim paki tumbii nipi kin, eim enim kin om. ¹⁸ Pe nga sin Gos nge tilap ele molmun wumb nge enginjpin endi kindamin kin, Taisis ouni pukul. Enginjpin ei, eim men ngii ele Gos nge ek ka ei ni tor kindilim embe molulum wu. ¹⁹ Ei yi mił mendpił enalim mon; ba nga men ngii kongun ełmin wumb enginjpin ei to tonu kindik kin, sin kin ouni andpi kin, nga noman ka ngopu kin, nga sin nge kongun paki topu ermba nik kindnjing. Nga sin kongun ei noman ka ngopun erpin kin Owundu nge embe ambil tonu kindpin erpin kin, wumb pei andan topun eramin kin, wumb pei piingii ei sin enim paki tumun ni, piipin ermin. ²⁰ Wumb endi sin kin ku nin, epi ka wii ei, men ngii wumb ngopun se andinmin epi ei kin, ek orung nipi yi ninermba mon. Yi mił, sin enginjpin ei, wu ei kin ouni kindinmin. ²¹ Yi mił, sin noman ele oł kun ka palim mił, ermin ni piinmin. Ei sin Owundu nge ningil ele mendpił oł kun ka enanmin mon; ba sin mei wumb ningil ele kin ouni oł kun ka enmin ku.

²² Pe sin enginjpin endi kindinmin ei, wu taʔ kin ouni pungii. Sin kunum kunum eim ermba miʔ kenmin nipin kin, oʔ yi miʔ erpin kin, eim kongun ngopun yi eʔmin. Nga sin kaniʔmin ei, eim paki topu kin, kongun dinga kindpi efim. Ba pe eim pii gii ninim ei, enim oʔ kun ka yi miʔ ku, erngii ni piinim. Yi miʔ erpi kin, eim kongun ei dinga kindpi enim. ²³ Pe nga Taisas eim na kin kongun ouni ni er andiʔmbiʔ wu; pe eim enim kin paki topu kin, kongun ermbii ni piinim ku. Pe nga sin nge enginjpin taʔ Taisis kin ouni pungii ei, enim piingii ku. Wu taʔ ei, men ngii nge kongun eʔmbiʔ wu. Nga wu taʔ eʔe eʔip, Kraiss nge tiʔang owundu dinga ei, si tonu kindiʔmbiʔ wu. ²⁴ Yi miʔ erang kin, enim noman ka ei andan tangin kin, wumb oʔ ei pule sinim ka ka piipin kin, kongun enim enmin ei keimi ni piingii. Nga men ngii wumb pei yi miʔ ku, sin enim kin ek ninmin miʔ ei, keimi ni piingii ku.

9

Ku Nin Epi Ka Wii Gos Nge Wumb Paki Tolum

¹ Enim piinmin ei, epi ka wii paki toʔlum epi ei, Gos nge wumb Juriya konu eʔe moʔmun wumb ei kin ngoʔmun ei, enim piinmin. Yi miʔ peng kin, na mon endi poʔup eʔe nge, ngunermbii mon. ² Yi miʔ, na piind ei, enim noman eʔe kongun ei ermin ni piinmin. Yi miʔ piyangin kin, na Maseroniya konu eʔe moʔmun wumb kumb ningiʔ eʔe kanip kin en enim embe ambii tonu kindiʔ. Na yi miʔ ninj ei, kung ngii ok, Akaiya konu eʔe wumb kongun yi miʔ erngii pendik kin, kui er moʔmun. Nga en enim piinmin ei, enim kongun to konj kindik ermin. Ei yi miʔ ku, Maseroniya konu eʔe moʔmun wumb to konj kindik kin, yi ermin ni piinmin ku. ³ Ba na piind ei, sinim ek ninmin ei nipin kin, enim embe ambii tonu kindpin ermin ei, ek wii miʔ endi pinermba mon. Ba nga en enim kongun erngii nge kui er mulnjung kin, kapʔi na enim kin yi miʔ nip ngunj. Nga na yi miʔ piip kin eʔe nge, na engnan noʔ ombu enim kin kindinj. ⁴ Yi miʔ, sin enim enmin oʔ ei, pii gii keimi ninmin, na yi miʔ, ni piind. Mon pim kin, Maseroniya konu eʔe moʔmun wumb na kin tep to wangin kinamin kin, enim er kun er mulenjing kin, kapʔi sin eʔe nge singambii simin. Nga enim yi miʔ ku, singambii singii ku. ⁵ Yi miʔ peng piip kin, na engnan noʔ ombu kumb se kindamb kin, enim kin ongii. Ok kin, enim ku nin epi ka wii ei kuʔou tok, konu eʔe kindmin ni, er kun erik mulngii. Nga ku nin epi ka wii ei, en enim noman eʔe wii ngungii. Ba sin yi miʔ enim kin, epi simin nipin kin, yi kapʔi enermin mon.

⁶ Pe enim ei, pii kun erngii. Wu endi eim kuni mong aninga telim kin, eim kuni mong aninga telim miʔ simba. Nga wu endi eim kuni mong pei telim kin, eim kuni mong telim miʔ mong pei simba ku. ⁷ Ei yi miʔ ku, enim wumb endeim ni, noman tuk eʔe, pii kun erik kin, en enim nge noman eʔe ekii sik kin, enim ni pe epi endi ni piingii miʔ, yi miʔ ngungii. Mon pim kin, wu endi epi ngumbii ni noman embin to piimba min, nga wu endi eim kin dinga kindik kin, oʔ yi erii, nengin kin kindimba. Nimbii erang Gos wumb endi epi noman ka piipi ngoʔum ei, Gos wumb ei kin noman ka piipi ngoʔum.

⁸ Gos eim kapʔi, enim epi pei ka wii enim singii palim miʔ ngopu kin, nga pei sik, eim enim kin ngumba ku. Ngang kin, enim pei sik kin, kapʔi erik mulngii. Yi miʔ, nga kunum kunum epi ka wii kanim kanim pei ngang kin, enim kapʔi wumb eipi kin ngungii ku. Ngok kin, enim kongun ka wii kapʔi paki tok kin, erik mulngii. ⁹ Gos nge ek ka mon pol pendrim miʔ yi ninim, “Gos ek piinim wumb endi, eim epi pei wumb kurpu wii moʔmun wumb ei kin ngonum. Ngopu kin, eim nge oʔ ka enim eʔe, kunum kunum ei eim kin pepi mulmba.”

¹⁰ Pe Gos eim kuni mong wumb aka pin telngii nipi ngolum. Nga eim wumb kin kuni nungii nipi kin, ngolum ku. Nga yi mił ku, sinim kuni mong pei ngopu erang kin, kuni mong pei nga tonu omba. Omba kuni ei opu enim nge oł kun ka erpi kin, kuni mił owundu mendpił tonu omba. ¹¹ Gos enim epi pii kelip ngang kin, enim sik, wumb eipi kin pei yi ku ngungii. Nga enim epi ka wii ngunjung epi ei, sin sipin kin, wumb eipi epi ka wii ei ngamin kin, en enim, enim paki tungii nge ele, Gos kin ek ka ni ngok; nga Gos nge embe ambil tonu kindik kin, yi erngii ku.

¹² Yi mił, nga enim nge kongun ele, Gos nge wumb paki tungii. Tungii ele nge, enim wumb epi sinerang mułngii wumb ei, si ngok kin, kaplı erngii. Nga oł ele nge mendpił mon; ba oł ele nge, enim Gos kin noman ka piik kin, nga ngungii ku. ¹³ Enim kongun enmin ei erik kin, engnjing noł paki tungii nge enmin ei, en enim pii gii ei, peni ele andan topu ngonum. Ngang kin, engnjing noł enim enjing oł ei piik kin, enim Gos ek ka ekii sik kin, Krai nge ek ka ei, ni tor kindik enmin ei piingii. Nga keningii ei, enim ka wii epi owundu ei, enim wumb wii ngolmun. Nga wumb eipi pei ngolmun ei kanik kin, Gos nge embe ambil tonu kindngii ku. ¹⁴ Nga yi mił ku, piingii ei Gos nge noman ka ngolum ei, enim kin owundu pepi molum. Yi mił peng kin, en enim, enim kin dinga kindik kin, kenmin ni piik kin, en enim Gos kin prei dinga kindpin eramin kin, Gos epi ka wii ngumba ni piinjing. ¹⁵ Gos eim epi ka wii sinim ngolum ei, epi owundu ka wii mendpił. Yi mił erang, Gos nge ngolum oł ei, sinim pii poł tunanmin mon. Sinim Gos nge epi ka wii ngolum ele nge eim kin ka piipin ngumun.

10

Pol Nirim Mił Gos Sinim Kin Kongun Ei Ngum

¹ Na Pol, na nam enim nge noman to konj kindip kin, enim Krai nge elim oł ei, pii kun erngii! Erngii ei, Krai eim nge noman ele, ambil mani kindpi kin, eim wumb kin noman ka ngopu kin, oł kun ka elim. Wumb kombur na kin ek to monduk kin, yi niłmin. “Pol eim sinim kumb ele mołpu kin ei, eim embe ambil to mani kindnim; ba nga Pol eim sinim kin turii mołpu kin, eim ek dinga nipi sinim ngolum. ² Ba na enim kin dinga kii sip kin, na enim kin ombii kunum ei, enim kan kun erik mułngii! Na enim kin ek dinga nip ngunermbii mon! Ba na ni piind ei, wumb kombur sin mei konu ele oł ei, elmin ni piik kin, wumb ei kin, na ek dinga ni tor kindip ngumbii. ³ Yi mił, sin mei konu ele mołpun kin, er andinmin; ba sin opu, mei konu ele wumb ei, yi mił opu enalmin mon. ⁴ Yi mił, sin opu epi pei ambililmin epi ei, mei konu ele epi mon. Ba sin nge opu epi ei, Gos nge noman dinga sałim. Seng kin, sin kaplı opu orung gui kis nge noman dinga ei, to mani kindinmin. ⁵ Sin wumb nge noman ele, en enim bong nik, tonu mendpił angililmin epi ei, Gos kin noman tok piingii nge andlam ei, ondu ngungii ei, sinim to mani kindpin kin, er kis ermin. Pe nga yi ku, sinim wumb nge noman ele pei, ambil gii nipin kin, kan ngii mił kindamin kin, enim Krai kin ekii singii. ⁶ Sin kui er mołpun kin, kaplı enim sin ek ekii sik erngii. Erangin poru nim kin, kaplı wumb kombur ekii sinenjing kin, kaplı sin wumb ombu kin, kumep kis ngumun.

⁷ Enim ningil ele epi pei ngenj torung palim mił, kanik piingii. Pe wumb endi eim pii gii dinga nim kin, eim Krai nge wu mołpu kin, eim nga eim noman kun to piipi kin, eim Krai nge wu; nimbil erang, sin wu ei molum mił, sin yi mił ku, Krai nge wumb molmun. ⁸ Yi mił, pe na sin noman dinga ei, wii ek owundu nip ermbii ele nge, sinim nge Owundu noman dinga ei, sin ngum. Ngum dinga ei enim nge pii gii ei, er dinga kindpi kin, si tonu

simbii nipi ngum ei, sin enim to kis er mani kindnermbii mon. Ele nge, na singambil sinermbii mon. ⁹ Na ninj ek ei, enim piinarik kin, na enim to puku simbii nip mon ei, pulenj mon. ¹⁰ Yi mił, enim kopur na kin ek yi ninmin, “Eim mon polpu kindim ei nge, ek embin nin, ek dinga palim. Pe nga eim ya sinim kin mułang kin, eim ngenj ele dinga kunum ele sin kenpin ei, eim dinga sinenelang mon. Nga eim ek ei wii mił palim,” pa ninmin. ¹¹ Wumb nii endi, ek yi mił pii kun ermba wumb ei, eim sin mon poltmun ol ei, eipi mił enalmin mon. Ei sin ya mulełamin kunum ei, min nga sin enim kin ouni ele mułamin kunum ei, sin ol ende mił elamin.

¹² Yi mił, sin tungu erpin kin, sin wumb eipi en enim embe ambil tonu kindik elmin wumb ei kin, sin ouni kulou topun kin, en enim elmin ol ei, mok topun ermin ei, kapli enanim. Nimbil erang wumb ei, en enim elmin ol ei, en enim nge su ele mok tok elmin; ba wumb endi wumb eipi kin endeim endeim ni elmin ol ei, su wum kapli ende mił elmin. Wumb yi mił elmin wumb ei, noman pinalim mił mołmun. ¹³ Ba sin elmin ol su wum ei, mił mułalam kin, sin ek owundu nipin kin, sin sinim embe ambil tonu kindpin kin, yi enalmin mon; ba sin Gos nge kongun ei, su mił mok topu kindim mił su ei, sin ekii sipin ermin. Erpin kin, sin enim Korin konu ele mołmun wumb kin kongun yi ku ermin. ¹⁴ Yi mił, pe nga sin enim kin tor onjpin kunum ele, sin Gos nge kongun ei su mił, mok topu kin, sin kin kindim ele, sin tor punenjpın mon. Na nge, sin sinim embe ambil tonu owundu kindnermin mon. Ba sin enim kin kumb se opun kin, Krais nge ek ka enim kin tu wunjpun. ¹⁵ Nga sin elmin ol su ei mił, ek owundu ninarpin kin, sin sinim embe ambil tonu kindnalmin mon. Kindnarpin kin, wumb eipi enim kin kongun er sinjing ele, piipin kin, ol yi ermin ni enalmin mon. Ba sin dinga kind piipin kin, enim nge pii gii ninmin ei, tonu opu dinga pimba ei, ni piipin elmin. Pe nga sin enim kin kongun ele tuk mołmun ei, dinga pupu kin, owundu tonu opu kin, owundu mendpil pimba ni piipin enim. ¹⁶ Yi mił, nga sin konu eipi nge ek ka ni tor kindpin kin, enim kin orundung konu ele wumb ei, ni tor kindmin. Yi mił erang, sin wumb eipi nge kongun er sinjing konu ele, sin ek owundu nin, sin sinim embe ambil tonu kindmin ei, kapli enermba mon.

¹⁷ Gos nge ek ok ni ka pendrim ek yi ninim,
 “Pe wumb nii endi eim ka piipi kin, eim nge embe ambil tonu kindmba pim
 kin, kapli wu ei Owundu nge embe ambil tonu kindmba nge Gos ka
 erim.”

¹⁸ Nimbil erang wumb nii endi ei, eim embe ambil tonu kindim kin, wu ei Owundu nge ningil ele wu wii mił mułmba. Ba wumb nii endi Owundu eim wu ei, eim embe ambil tonu kindmba ei, kapli wu ei, Owundu nge ningil ele embe keimi pimba.

11

Pol Ek Se Andilmin Ek Kend Wumb Ni Peni Ele Kindim

¹ Na noman ele piind ei, enim na ol elou yi mił erip endinj kin, enim na kan wiik tungii. Tangin kin, keimi nam ol elou yi piind mił, erip endmbii.

² Yi mił Gos eim wumb kin noman ka ngolum kin, eim nge wumb mendpil mułngii ei, yi mił ku, na enim kin noman ka ngond. Nimbil erang na enim amb kuimi mił to mondup kin, enim wu endeim mendpil Krais nge ambim mił mułngii. Na enim ambil wenip andlam kun ka wii andilmin mił, ol kis pinalim yi mił, na enim Krais kin ngumbii. ³ Ba kumb ok, wembii kis Seisen, eim amb Eiwa ek ak mak erpi kin, ek kend topu kin, ol kis erim. Erang mon pim kin, Seisen eim enim kin yi mił ku, enim nge noman ele,

ek ak mak erpi kin, ek kend topu, to eipi kindang kin, o! kis erik kin Kraiss kin mendpi! mularik kin, keimi ekii sik enerngii mon! O! ele nge, na tungu erip mo! ⁴ Yi mi!, wumb nii endi enim kin, tor wang kin ei, enim Jiisas endi eipi ni tor kindmba; ba ei sin ok ek ni tor kindnenjpin mon; min nga enim gui endi eipi konj endi singii enmin; ba ei enim ok sinenjing mon; min nga enim ek ka enim ok sinjing ei, mon; ba enim ek ka endi eipi wang kin, angii ele simin nik enmin. Pe wumb endi enim kin ele tuk opu kin, o! yi mi! erang kin, kapli enim eim wiik tangin kin, eim o! yi mi! kapli ermba.

⁵ Pe na o! elou elim wu mi!, na ek owundu nip kin, na nam embe ambii tonu kindmbii end. Yi mi! na ni piind ei, na enim nge ek se andilmin wu num mendpi! wumb ei kin, na wu kembis wii mi!, wumb ei kin mandring mula! mon. ⁶ Pe na ek ni tor kindii o! ei, kapli kun pinenim pim kin, kapli ba nam nip ek endi nind ei, nam noman ele ka wii palim. Na piind ei, enim piinmin ei, akip sin enim kin peni ele, noman ele epi pei andan tunjpun.

⁷ Na enim kin, Gos nge ek ka ni tor kindinj; ba enim na kin epi endi ngo orung kindnenjing mon. Na nam mani ele mo!up kin, na enim ambii tonu kindinj. Nimbii erang na o! yi enj ei, o! kis min? ⁸ Pe na men ngii wumb konu eipi eipi na ku nin, epi ngok enjing ei, na sinj. Na sinj ku nin epi ei, na sip enim ngop kin, enim paki tunj. Na o! yi enj ei, na men ngii wumb nge ku nin epi ei, na waning mi! sinj. ⁹ Nga kunum ele, na enim kin tep to muls kunum ele, na epi endi sinerang kin kunum ei, na wumb endi kin noman embin ngunenj mon. Gos kin pii gii ninjing angim no! Maseroniya konu ele si kindik kin, Korin konu ele tor onjung wumb ei, na epi endi sinerim epi ei, pei paki tunjung. Paki tangin kin, yi mi! er mo!up kin, nga na noman embin enim kin ngunermbii mon ku. ¹⁰ Yi mi! Kraiss nge ek keimi ei na kin tuk mo!um ei mi!, nga na ek dinga keimi nind ei, nam embe ambii tonu kindamb kin, Griis konu ele wumb konu orung orung pei, nam nimbii ek ei, wumb mon ninerngii mon! ¹¹ Nimbii erang na ek yi mi! nind? Nga na enim kin na noman ka ei, ngona! nind min? Ei mon! Gos piinim ei, na enim kin noman ngol.

¹² Nga na pe end mi! enim kin ku nin epi sinarip kin, wumb eipi kin simbii end o! ei, na am piram erip mu!mbii. Yi mi! erip kin, ek se andilmin wumb eipi, en enim embe kapli ambii tonu kindmin ni piik kin, yi mi! nik kin, sin wumb eipi Gos kongun ende mi! enmin. Erangin kin, na wumb ombu nge gupu ele ek ei pandi top kin, o! yi mi! ermambii. ¹³ Yi mi!, wumb ombu ek kend tok kin, ek se andilmin wumb molk kin, en enim kongun erik kin, ek kend tok elmin. Nga wumb ombu, en enim ngenj ele, to eipi mi! kindik kin, Kraiss nge ek se andilmin wumb mi! yi erik mo!mun. ¹⁴ Nga sinim o! ei kin puku sinermin! Nimbii erang Seisen ei kapli eim nge ngenj ei, to eipi kindpi kin, eim ngenj ele Gos nge enjel tilang elim ei mi!, eim yi er mo!um. ¹⁵ Yi mi! erang kin, Seisen nge kongun wumb en enim ngenj ele, yi ku to eipi kindik kin, Gos nge kongun o! kun ka elmin wumb mi!, yi ku tonu onjung o! ei nge, puku sinermin. Nimbii erang kunum poru nimba kunum ei, Seisen nge kongun wumb ombu, o! enjing mi!, kumep ei singii.

¹⁶ Na ok ninj mi!, na pe nga nind. Wumb endi noman to piipi kin, na wulu wu endi mo! ni piinim, ba ei mon! Ba enim yi piinjing kin, na wulu wu mi! nind ek ei, enim piik, wiik tangin kin, yi mi!, kapli na nam embe ambii tonu aninga mi! kindmbii. ¹⁷ Pe na nimbii end ek ei, sinim nge Owundu nge noman dinga ele, nimbii enand mon. Ba na ek elou nilim wu ei mi!, nam ek owundu nip pup kin, na nam embe ambii tonu kindmbii end. ¹⁸ Ba wumb kopur pei mei konu ele o! ei, ekii sik kin, ek owundu nik kin, en enim embe ambii tonu kindilmin. Na yi ku, o! ei ekii sip kin, ek owundu nip kin, nam

embe ambil tonu kindmbii ku. ¹⁹ Yi mił, en enim noman nge ka wii sengin kin, enim wulu wumb nge ek wii mił nengin kin, enim piik wiik tangin kin, ka piinjing. ²⁰ Yi mił, wumb endi enim kongun wii elmin wumb kindmbii ni piipi kin, nga enim nge epi pei ei, sipi poru nimbii ni piipi kin, nga enim eim sipi, owundu molpu kin, enim to mani kindpi kin, nga eim enim nge kumb ningil eke, kon taki tum kin, kapli enim eim kin wakin tangin kin, ol yi mił elim. ²¹ Yi mił, sin nge dinga sinerang kin, enim ol enjing mił ei, sin enanmin mon! Yi mił peng kin, na singambil sip kin, ek ei ni tor kindmbii end.

Ba wumb endi eim dinga pupu kin, ek owundu ni tor kindim kin, kapli na yi ku, ek owundu ni tor kindmbii ei, wulu wu mił ek yi na nam embe ambil tonu kindmbii end. ²² Wumb ei Eipru wumb min? Kapli na Eipru wu ku mol. Wumb ei Esrel wumb min? Kapli na Esrel wu ku mol. Wumb ei Eiparam nge tilap wumb min? Kapli na Eiparam nge tilap wu ku mol. ²³ Wumb ei Krai nge kongun wumb min? Kapli na Krai nge kongun wu molup kin, wumb ombu to mani kindinj kongun ei end. Pe na wulu wu mił ek nind ei, na Krai nge kongun dinga wii enj; nga wumb na kan ngii kunum kunum kindnjing; nga wumb na kunum kunum pei ya kepil tunjung; nga kunum kunum pei wumb na to kundngii enjing mił, ba na pe na konj mol. Yi mił peng kin, ol eke nge, na wumb pei to mani kindinj. ²⁴ Kunum angil orung, Jura wumb na engki kapil kapli mił, kan kepil mił tunjung. ²⁵ Kunum tekliki, Rom wumb na kepil tunjung. Nga kunum endeim, wumb na kom ku tunjung. Nga kunum tekliki, nol kanu owundu eke er kis mulang kin, na ep nol eke mani punj. Pup kin, na epin tinga kunum endeim olt mił, ep nol eke pinj. ²⁶ Nga na kunum pei andlam olt mił eke, na mei eke punj; nga na nol eke mani am bii mił enj; nga waning wumb, na to kis erngii mił enjing; nga nam nge Jura wumb, na to kis erngii mił enjing ku. Nga wumb tilap eipi endi, na to kis erngii mił enjing ku. Nga konu owundu eke wumb ei, na to kis erngii mił enjing ku. Nga mei eke wumb mulenjing konu eke wumb min, epi endi, na to kis ermba mił, erim ku. Nga na ep nol kanu owundu eke muls ei, na to kis ermba mił ku erim. Nga ek kend tołmun angnan nol angil eke, na to kis erngii mił enjing ku. ²⁷ Na kongun dinga wii erip kin, enimb tum. Kunum pei emii peng, na kongun erip kin or pinat. Nga kunum pei, na kuni owundu topu, nol nuwa erip elim. Kunum pei, na kuni sinatelim. Nga kunum pei, na konduk ni epi sinerang kin, na konu jii kułul ku. ²⁸ Nga ol ei mendpil mon. Nga kunum kunum pei, ol embin tui na kin tonu wang kin, ei na ko wul epi ei, na men ngii wumb konu orung orung pei, tep kun ka ermbii ni, noman to piind. ²⁹ Nga wumb nii endi, eim dinga pinatelim ei, yi mił ku, na dinga pinatelim min? Nga wumb nii endi, eim bok topu, mani pupu, ol kis erim kin, kunum ei na noman kis to piinermbii min? Ol eke nge pei wumb eipi pei andan top keningii mił, na Krai nge kongun wu mendpil mol.

³⁰ Nga na ek owundu nip kin, nam embe ambil tonu kindmbii andlam eipi endi pinerim kin, kapli nam nge dinga pinatelim andlam eke, na ek owundu eke nam embe ambil tonu kindmbii. ³¹ Erinjpin Gos sinim nge Owundu Jiisas nge embe eke, sinim kunum kunum eim ambil tonu kindmin ei, eim piinim ei, na ek kend tunand mon. ³² Nga na Damaskes konu eke muls kunum ei, gapman owundu king Areses, eim nge konu owundu eke, eim wumb mundang mol kin, na to kan ngungii mił enjing. Ba na mer gerenj kon eke, tuk pinj kin, wumb na konu owundu kung gii ondu eke, na to tor kindik kin, na wu king eim angil eke am punj.

12

Pol Eim Or Kumb M̄l Er Kenim Ei, Gos Koi Erpi Andan Tum M̄l Kenim

¹ Na ek owundu nip kin, nam embe ambil tonu kindmbii; ba oł ei na paki tunalim mon. Ba akip na or kumb m̄l kenj epi ei kin, sinim nge Owundu eim epi endi koi erpi andan topu kin, na ngum epi ei, ni tor kindmbii. ² Na piind wu ei, endi Krais kin pii gii nim wu ei, kung ngii engki nga kapli kapli o pang kin, wu ei tonu epin Gos mołum konu ele, si pang kin pum. Pum wu ei, eim nge ngenj kin pum min, eim noman tuk gui ei kin pum min, ei na pii poł tunand, mon; ba Gos eim mendpil piinim. ³⁻⁴ Na piind wu ei, tonu epin Gos mołum konu ka wii ele, si pang kin pum. Pang kin, eim ngenj kin pum min, eim nge ngenj si kindpi pum min, ei na pii poł tunand; ba Gos eim mendpil piinim. Pe nga epin konu ele peng kin, wu ei, eim koi erpi of kun ka wii epi endi piipi kin, wumb endi ek ni tor kindmba ei kapli enermba mon. Enerang kin, mei wumb endi kapli ek ei ninermba mon! ⁵ Nga na wu ei kin, ek owundu nip kin, eim embe ambil tonu kindmbii end. Ba na nam embe ambil tonu kindnermbii mon! Ba na nam dinga pinalim ele nge, na ek owundu nip kin, nam embe ei, ambil tonu kindmbii. ⁶ Pe na ek owundu nip kin, nam embe ambil tonu kindmbii ni piilamb kin, kapli na wulu wu m̄l ek yi ninenelamb mon; ba na ek keimi nilamb. Nimbil erang wumb endi na wu ka wii endi moł ni, yi piinermba mon! Ba na piind wu ei, na oł end m̄l ei, kanpi kin, nga eim na ek nind m̄l ei piilim. Yi m̄l peng kin, wu ei na kin kun mendpil piinim.

⁷ Nimbil erang Gos nge koi er pim ek ei, na andan tum ei, na kenj epi keimi kun ka wii mendpil yi m̄l peng kin, Gos eim piipi kin, na nam embe ambil tonu kindmbii ni, eim noman ele to piinermba mon. Nga yi m̄l peng kin, Gos eim na kin epi gal m̄l epi ei ngang kin, na ngenj ele połum nge ngum. Ngum epi ei, Seisen nge ek se andilim wu m̄l, na tumba nge ngum. Epi ele nge, na to mani kindpi kin, na nam embe ambil tonu kindmbii ei, na kapli enanim. ⁸ Kunum tekliki, na Owundu kin prei erip kii sinj ei, eim na ngenj ele epi kis ei, si tor simba nge kii sinj. ⁹ Ba Owundu eim na kin ek yi nim, "Na nim ngenj kumbii gal m̄l epi ei, si tor sinermba. Nimbil erang, na nam noman ka ngoł ei, nim kin kapli paki top elim. Nimbil erang, nam nge noman dinga ei, kun ka wii kongun erpi kin, wumb endi dinga pinerang mułmba wumb ei kin, kapli kongun elim," Owundu yi nim. Yi m̄l peng kin, na ek owundu nip kin, na noman dinga pinerang ele nge, na ka ka piind ele nge, Krais nge noman dinga ei, na kin kongun er mułmba. ¹⁰ Yi m̄l, na noman dinga ei pinerang kin ele nge, na ka ka piip moł. Nga wumb na kin oł kis m̄l endi erngii; nga oł embin tui pei na kin tonu wang kin; nga wumb na kin oł embin ei ngungii; nga oł dinga endi na kin tonu wang kin, na ko wup kin, Krais nge kongun paki top el. Nimbil erang kunum ele, na nge noman dinga pinerim kunum ei, na Krais kin, dinga mendpil simbil.

Pol Korin Pii Gii Wumb Kin Noman To Piim

¹¹ Na oł enj ei, wulu wu m̄l enj. Ba enim na kin yi m̄l erang kin, na oł ei enj. Enim na embe ambil tonu kindilangin kin, ei kapli kun mendpil pilang; ba enim oł yi m̄l enenjing mon. Nimbil erang na wu wii m̄l mołup kin, na enim nge ek se andilim wumb owundu mołmun m̄l mandring ei, na molal mon. ¹² Na enim mołmun konu ele tuk mołup kin, kongun dinga erip kin, ek keimi nge se andil wu, jep of kanim kanim enim kin, na dinga kindip er muls. Mułamb kin, na enim kin jep of kanim kanim ni, oł wumb puku silmin oł ei ni, wumb Gos nge noman dinga oł ei keningii m̄l, na eim nge ek se andil wu mołup kin, enj. ¹³ Yi m̄l, men ngii wumb eipi pei epi nipe

sengin kin, na enim kin epi endi paki tunenj? Ei epi ele nge mendpil, na enim kin paki tunenj ei, na enim kin ku nin epi kombur ambilip kin, sinenj mon. Na kaimb ku kapli, enim na nge mong ei, er kun erik, si kindngii.

¹⁴ Akip kunum tekliki, na enim kin ombii ni piip kin, er kun erip moł. Nga na enim kin epi embin endi ni, ngunand mon. Ei na enim ku nin epi ei, na simbii ni enand mon. Ba na enim mendpil simbii nip end. Yi mił erang kin, kang ambil ombu en enim kongun dinga erik kin, epi pei kułou tok kin, menjing ernjing noł epi ei, paki toł ngunałmin mon. Ba menjing, ernjing noł, en enim kapli, epi pei kułou tok kin, kang ambil paki tok kin, epi ngolmun. ¹⁵ Na ka mendpil piip kin, na epi pei sałim epi ei, enim ngop si kindmbii. Nga nam noman konj yi ku ngop kin, enim nge noman tuk ele paki tumbii. Pe enim na noman ka aninga ngunjung kin, na enim noman ka pei ngumbii ei kapli min? ¹⁶ Ba enim wumb kombur na kin ek yi ninmin. Keimi mendpil, wu ei sinim kin epi endi peni ele sinałim mon. Ba wu ei epi kenim wu. Nga eim ek kend top top ele nge, eim sinim ek kumb kulu ele topu kin, sinim eim kin ek ele nge, ekii simin ei nge nim. ¹⁷ Ba nimbil erang na enim kin wumb kombur kindinj wumb ei epi endi, ek kend tok kin, enim kin epi endi sinjing min? ¹⁸ Na Taisis kii dinga sinj kin, enim kin ba ninj. Nga na angim endi eim kin kindamb kin, ouni pungul. Pukuł kin, Taisis enim kin ek kend topu kin, epi endi enim nge angil ele, epi endi sim min? Pe nga, na kin Taisis kin ouni er andilmbil ei, Gos nge Gui Ka endeim se andilmbil min? Sil andlam ende ei andilmbil min?

¹⁹ Pe enim kunum kunum, noman yi to piinmin ei, sin pulpun ek ei, sinim ol ei, enim ningil ele, er kun elmin min? Ba ei mon mendpil! Sin Gos ningil ele, Kraiss kin dambiltpi ende kindang mołpun kin, ek yi mił ninmin. Sin enginjpin noł sin noman ka ngolmun wumb ei kin, sin ek nemin kin, kapli enim paki tamin kin, enim nge pii gii ninmin ei, dinga mendpil pimba. ²⁰ Yi mił, na nam mund mong tonum ei, nam enim kin ombii kunum ei, enim mułngii ni piind mił, ei mularik kin, ba enim eipi mił mułngii ni piind. Nga enim ka keningii ei, na mułmbii ni piinmin mił ei, mularip kin, na eipi mił mułmbii. Na nam mund mong tonum ei, na kenmbii ei; enim ek mił erik, wumb eipi nge epi, kan bun bun sik kin, noman kis tonu wang kin, wu endi eim noman ele mendpil piilim mił elim, wumb eipi kin ek buł morung nik kin, ek waimełmin, en enim wumb num mołmun ni piik kin, ol kun pinalim mił erik kin, mong sik yi elmin. ²¹ Na mund mong tonum ei, na enim konu ele, nga op ninj kin, nam Gos na enim ningil ele, to mani kindmba. Mon pim kin, na wumb pei kin ke nip kin, ok wumb ombu, en enim ol kis erik kin, en enim noman tuk ele to ak tunenjing mon! Wumb ei, ol kis penj tui nin; nga wu amb ngunduk nin; nga wumb wumb eipi kin noman kis peng kin, ol kis yi elmin.

13

Korin Wumb En Enim Pii Gii Ei Pii Kun Erngii

¹ Pe akip kunum tekliki, na enim kin bii ond. Pe wumb endi ol kis erim pim kin, kapli wumb tał min tekliki, noman ende sek kin, ek ni tor kindangin pa ni, Gos ek ka yi ninim. ² Ok wumb ol kis enjing kin, nga pe enim yi ku, ol kis enim enmin wumb ei ok, na enim kin ek yi mił ninj, “Enim pii kun erngii.” Pe nga na enim kin ek dinga nind mił, na ok kunum tał yi mił ninj. Pe nga ekii se, na enim kin orung ombii kunum ei, ol kis enjing wumb ei, na wakin tunermbii mon! Na enim kin kumep kis ngumbii. ³ Enim epi pei piimin ni piinmin ei, Kraiss na kin gupu ele ek ni tor kindim. Nga Kraiss enim kin mok topu ermba kunum ei, eim temb ninermba mon! Ba eim nge

dinga ei, enim kin tuk ele kongun elim. ⁴ Yi miɓ, Kraiſ eim ond peri ele to kunduk kunum ei, eim dinga pineririm. Ba pe Arim Gos nge dinga ei ngang kin, pe eim konj moɓum. Yi miɓ, sinim eim kin dambilpin ende pamin kin, sinim dinga pinerim ku. Ba sinim Gos nge dinga ele sinjpin kin, sinim eim kin konj muɓum. Moɓpun kin, sin enim kin tuk ele Gos nge dinga andan tumun.

⁵ Enim en enim noman tuk ele, kii sik piingii ei, enim pii gii ei, dinga ambil gii nik moɓum, min mon? Enim ol ei, en enim kur keningii. Enim keimi piinmin ei, Kraiſ Jiias enim noman tuk ele moɓum min? Mon pim kin, kapli enim Kraiſ kin pii gii pinerang kin, enim ol kis pei piki tonum.

⁶ Ba na piip nind ei, enim piinmin ei, sinim Kraiſ kin pii gii keimi ninmin.

⁷ Ba sin Gos kin prei erpin ngamin kin, enim ol elou min, kun pinermba ol miɓ endi enerngii mon! Mon pim kin, sin enim andan topun kin, sin kin ol kun ka tonu onum ni, piinerngii mon. Ba enim ol kun pimba miɓ erngii. Ba mon peng kin, sinim wumb pii gii pinerim miɓ, wumb tonu omun ei kapli.

⁸ Yi miɓ, pe sinim epi endi ermin ei, ek keimi kin, to mani kindnermin mon; ba sinim ek keimi ei mendpil paki tonmun. ⁹ Yi miɓ, sin ka piinmin kunum ele, sin dinga pinerang kin, enim dinga palim. Nga sin Gos kin prei eramin kin, enim am ol kun ka wii kapli molk pungii. ¹⁰ Yi miɓ, puɓ ei peng piip kin, na nam ya konu turii ele moɓup kin, mon ei poɓup kin, enim kin kindind. Yi miɓ erang kin, nam ombii kunum ei, enim kin embin tui nguneramb kin, Gos Owundu nge noman dinga ei nam ngum. Ngum dinga ei, tu wup kin, enim to mani kindip kin, kis mundmbii ei, kapli enermbii mon. Ba nam noman dinga ei, enim pii gii ei, paki topu dinga ngumba nge end.

Ek Mandi Poru Ninim

¹¹ Pe akip angnan no! Enim ka muleiyo! Na nind ek ei, enim piik kin, enim wumb dinga puk kin, kun ka molk kin, endi nimba ek ei, enim endeim ni noman ende sek kin, yi erik kin, enim noman emin seng muɓngii! Nga Gos eim noman ka ngoɓum kin, noman emin puɓwu ei, enim kin ouni muɓngii.

¹² Enim wumb endeim endeim ni ‘Oiyoy,’ nik kin, enim wumb ei ngunj kangilk kin, angil sik, Owundu kin ka piilim miɓ yi erngii.

¹³ Gos nge ol kun ka elmin wumb pei enim kin ‘Muleiyo’ nik kin, ek ka ni kindinmin. ¹⁴ Sinim nge Owundu Jiias Kraiſ nge sinim paki toɓum ei kin, Gos nge eim sinim noman ka ngoɓum ei kin, Gos nge Gui Ka sinim kin dambiltpi ende pu moɓpu kin, Gos tekliki, enim pei kin tep to muɓngii.

Pol Mon Galeisiya Wumb Połpu Kindim

Galeisiya Wumb Mulnjung Konu Pol Mon Endi Połpu Kindim

¹ Na Pol, Gos nge ek se andił wu. Wumb endi na to tonu kindangin kin, onenj mon. Nga wumb endi, na Gos nge ek ei se andił ni kin, kindnenjing mon. Ba Jiisas Kraiss kin, Arim Gos eim Jiisas Kraiss tukpu ele tor sipi kin, er konj kindim. Ei eim na kongun ele enjii nipi kin, kindang pup end. ² Na Pol ni, engnan noł kin ouni ya mołpun kin, sin pipe ei połpun, enim Galeisiya konu ele, Gos nge tilap ele wumb mulnjung konu ele kindinmin.

³ Sinim nge Erinjpin Gos ni, Jiisas Kraiss Owundu eim, enim kin noman ka ngopu, noman emin ngang kin, mułgii.

⁴ Jiisas Kraiss eim Arim Gos nge noman ele ekii sipi kin, kongun erim. Erpi kin, eim nge noman konj ei, si kindpi kin, sinim nge oł kis ei, kil ngopu si kindim. Si kindpi kin, eim ya mani mei ele, oł kis sinim kin pinermba ni, si kindim. ⁵ Yi mił peng, piipin kin, sinim eim embe kunum kunum ambil tonu kind mułmun ei, keimi pimba.

Gos Ek Ka Endeim Mendpił Pałim

⁶ Enim enmin oł ei, na piip kin, mund mong end. Yi nge, Kraiss nge noman ka ngopu kin, Gos enim sipi, nga orung sim. Pe sikir enim eim ek ka buł ngok, si kindik kin, ek ka kanim endi eipi ei piik kin, ekii sinmin. ⁷ Ba ek ka eipi endi pinalim mon. Wumb kombur enim nge noman ele to eipi eipi kindik kin, ek kanim kanim nik enmin. Nga Kraiss nge ek ka wii ei nik eim eipi eipi kindmin nik enmin. ⁸ Ba sin sinim ek ka yi mił pałim ei, ni tor kindpin ermin ei min, tonu epin nge enjel endi opu ek ka nimba ei, sin ok Gos nge ka ei, enim kin ni tor kindpin mił kaplı, pinerim kin, wu ei eim am ba. ⁹ Kumb ok, sin ek ni poru nipin kin ek ei nge, yi mił pe, na nga nip enim ngond. Pe wu endi enim kin ek ka nipi, enim ngumba ei nipi ngang kin, sin Gos ek ka ok enim kin ngunjpun mił ei, endi pinarpi nim kin, wu ei eim am ba ku.

¹⁰ Yi erang kin, na pe nind ek ei, enim wumb na kin noman ka piik, ngungii min; Gos na kin noman ka piipi ngumba min; nga na wumb noman ele kom tunj min; na wumb nga kom tunj pim kin, kaplı na Kraiss nge kongun wu mulermbii mon.

Gos Eim Pol To Tonu Kindang Kin, Eim Nge Kongun Wu Mołum

¹¹ Engnan noł, na enim ek kun kanip nip ngond ek ka ei, na enim ok kanip ninj mił ek ei, wu endi nge ek ka ei mon. ¹² Na wumb endi kin ek ka ei sinenj mon. Nga wumb endi na andan topu ngunerim mon mendpił; ba Jiisas Kraiss eim koi erpi pim ek ka ei, na andan topu ngum.

¹³ Na kumb ok erir oł ei, enim piinmin; kunum ei, Jura wumb elmin oł ei, ekii sip enj ei, enim pii poru ninjing. Na Gos nge tilap wumb ei, oł embin tui erip ngoł. Ngop kin, na noman ele, nga top kis er poru nił ku. ¹⁴ Ei nam nge wu su ende ombu men tok elmin oł ei, to mani kindił; na nge wumb tilap ende ei si kindip kin, Jura wumb elmin oł ei, ekii sił. Nam nge kupnan noł men tok elmin oł ei minj, dinga pup ekii sip puł.

¹⁵⁻¹⁶ Ba kumb ok, na nam minan mingnerim kunum ei, Gos na to tonu kindpi mundrum. Ei nga, Gos nge noman ka na kin ngopu kin, na wii topu, sipi orung sim. Yi mił peng kin, eim ka piipi kin, eim nge kingam ei, na andan tum. Tang, na piip kin, wumb tilap eipi ei, ek ka ei, nip ngumbii nge ngum. Eim na andan tum kunum ei, na wumb endi na nipe epi mił

endi ermbii ei, kii sip yi enenj mon. ¹⁷ Na Jerusalem konu owundu ele, ok puneramb kin, wu kopur na nge ek se endngii wu kombur, ok mulnjung ei, kii sip punenj mon; ba na Areipiya mei konu owundu ele, ok punj. Nga orung op kin, Damaskas konu ele orung onj. ¹⁸ Ekii se kung ngii tekliki o pang kin, Jerusalem konu ele tonu pup, wu endi embe Piisa eim mulum konu ele ek tang mulambi. Mulambi kin, kongun taŋ nga angil mong endeim o pum. ¹⁹ Ba na Gos nge ek se andilmin wu nga endi kinenj; ba Jeims ei eim Jiisas Owundu nge angim moŋum. Moŋum ei, Jeims kin Piisa taŋ mendpil na kenj.

²⁰ Ek ei na akip poŋup kin, enim ngond ei keimi! Gos eim na kanpi moŋum. Na enim kin ek kend top ngunand mon.

²¹⁻²² Ekii se nga na pup, Siriya konu ele pup kin, nga Silisiya konu ele tonu punj. Ba Juriya mei konu ele Gos nge tilap wumb ele, Kraiss kin tuk ok moŋum. Wumb na Pol nge kumb ningil ele kan kun enenjing. ²³ Ba en enim ek yi miŋ mendpil piilmin. “Kumb ok wu ei, eim sinim pii gii wumb ol embin tui ngum. Ba pe eim pii gii nipi kin, er endrim ek ei, akip Gos nge ek ka ei ni tor kindim pii gii ei, ok to kis er endim ek ei nim.” ²⁴ Yi miŋ erang, Gos na kin erim miŋ ei, na enj wumb piinmin. Yi erang kin, Gos eim embe ambiŋ tonu kindinmin.

2

Gos Nge Ek Ka Se Andilmin Wumb Ei Ok, Pol Kin Noman Ende Kindnjing.

¹ Na kung ngii engki nga kapiŋ kapiŋ moŋ kindip, na Banapas kin Jerusalem konu ele nga siŋ tonu biŋ ni punjpuŋ. Pe na Taisis sini, kin sin ouni punjpun.

² Gos eim na andan tang, “Pui!” neng, na punj. Nga eim nge ek ka ei na nip wumb tilap eipi ngumbii nge punj. Gos eim na andlam ele andan topu ngum ei, na wumb peng pepi noman pim. Wumb ombu kin ek nip andan top ngunj ei, na nam yi ni piinj. Mon pim kin, nam kongun tilap eipi wumb kin, pe end ei kin, nga ok enj kongun ei, wii miŋ ba ni piind. ³ Ba Taisis eim na kin ouni moŋum wu ei, Griik wu moŋum. Kunum ei, sin kulou tunjpun ei, Taisis ngenj kopsisngii ek dinga ei, wumb ninenjing mon. ⁴ Ba nimbil erang enginjin nol miŋ, ek kend wumb kombur, koi erik kin, tuk olum ku. Ok Jiisas Kraiss nge ol, sinim wii moŋum ngum ol ei, waning kan singii nge onjung. Jiisas Kraiss eim, sinim nge lo ek ei, kan ngopu ambiŋ gii ni mulum ei, tor sipi kindang kin, sinim wii moŋum. Wumb ombu nga, sinim Kraiss kin wii moŋum ei, nga kan ngungii nge enmin.

⁵ Ba kunum olt mon, sin Taisis eim ngenj kopsik erngii andlam ele, aki topun ni ngononjin mon. Nga sin en enim ek ei, endi ekii sinenjin mon ku. Yi miŋ erang, sin yi piinmin, Jiisas nge ek ka ei, dinga pepi moŋu kin, enim kin kunum kunum pepi mulmba. ⁶ Wu kombur en enim, wu num moŋum wumb ni piinjing wumb ei, en enim nipe embe palim wumb ei, na kin epi wii miŋ palim ni piind. Gos eim wumb num embe palim wumb ei, ni kinalim mon. Wumb pei ende miŋ moŋum ni kaninim. Wumb ei embe palim wumb ombu, ek nga nik kin, na paki tok, ek nga nik ngonalmim mon.

⁷ Ei mon mendpil! Ba en enim piik poru ninmin. Pe Gos na kindang pup kin, wumb tilap eipi kin, Gos eim ek ka ei nip kin, ngumbii nge kindang, na onj. Yi miŋ ku, Gos Piisa kindang kin, Jura wumb kin ek ka nimba nge pum. ⁸ Yi miŋ ku, Gos eim Piisa dinga ngang pupu kin, Jura wumb kin ek ka se andilmin wu miŋ, kongun erpi mulmba nipi kindim. Nga na Gos eim yi ku, na dinga ngang kin, wumb tilap eipi kin, ek ka se andilmin wu miŋ, kongun ermbii nipi kindim. ⁹ Yi ku, Jeims ni, Piisa ni, Jon en enim Gos nge tilap wumb kin wu num, paki dinga miŋ wumb, yi ni piinjing. Piik kin, en

enim pii poru nik enjing ei, Gos eim na kin noman ka ngopu kin, eim na kongun ermbii nge ngum. Yi mił peng kin, en enim Banapas kin, na teł angil sinjing ei, enginjpin noł mendpił mił, angil sinjing. Sin noman ende kind piipin kin, ek yi ninjpin. Sił, Pol Banapas teł, kapli wumb tiłap eipi kin, pu mołpuł kin, kongun ermbii ei, Gos ek ka ni tor kindmbii. Nga en enim yi mił ku, Jura wumb kin puk, Gos ek ka ni tor kindik erngii ku. ¹⁰ Wu num ombu en enim, ek endeim mendpił sił kin yi ninjing. Ełip wumb epi sinerang mołmun wumb ei kin, kaimb singił oł ei nge, na noman ngunj. Yi mił erang, na kongun dinga yi nge ermbii.

Piisa Oł Kis Ełim Mił Er Pol Piipi Ni Tor Kindim

¹¹ Pe Piisa Andiok konu ele om kunum ei, na Pol eim kun kanip kin, ek to kindinj. Nimbii erang Piisa eim mong sim. ¹² Mong seng kin, Jeims eim nge wumb kombur kin sipi, tu wunerim kunum ei, Piisa eim wumb tiłap eipi kin kuni ende nołum. Ba pe, Jeims wumb tiłap tor wangin kin, Piisa eim mund mong erpi kin, nga eim wumb tiłap eipi kin mulerim, mon. Nimbii erang eim tungu erpi kin, Gos nge tiłap wumb ngenj kopsik ełmin oł ei nge, wumb tiłap eipi wumb ei kin, dinga kindik, erngii enjing. ¹³ Nga eipi Jura wumb Piisa kin, en enim oł kend tok, yi ełmin ku. Erik kin, nga ekii se Banapas si pangin kin, oł kis ombu erangin kin, Banapas eim ekii sipi erim ku. ¹⁴ Ba na kenj ni, wumb en enim andlam kun endnarik kin, Gos nge ek keimi ei, ekii sinenjing ku. Pe Piisa wumb mulnjung konu ele, kanip yi nind. “Piisa nim Jura wu; ba wumb tiłap eipi ełmin oł ei, nim ekii se en. Ei nim Jura wu mił mulakin mon! Pe nim nimbii erang, wumb tiłap eipi ei, Jura wumb ełmin oł mił ei, erei nin?”

Wumb Endi Eim Jiisas Kin Pii Gii Nimba Ei Wu Kun Ka Mendpił Mulmba

¹⁵ Keimi, sinim Jura wumb menjpin mengim tonu onjpin mił mołmun. Sinim wumb yi mił mołmun wumb tiłap eipi oł kis ełmin wumb ei, yi mił sinim mon. ¹⁶ Ba sinim piinmin; Gos eim sinim lo ek ei, ekii sinmin ei nge, oł kun ka mił wumb kinanim mon! Nga lo ek ekii sinmin ei, Gos eim wumb ei, wumb kun pa ninanim mon. Ba wumb endi eim Krai Jiisas kin pii gii nimba ei, Gos eim wumb ei kin, kun ka pa yi nimba. Pe sinim Krai Jiisas kin pii gii ni poru ninjpin ei nge, Gos sinim wumb kun ka mołmun nimba. Ei nge, Krai kin pii gii nimin ei, lo ele nge mon! Nimbii erang wumb endi, eim lo ek ei endi ekii sipi erim kin, ele nge, Gos eim wu endi ei, wu kun ka mołum, pa ninermba mon! ¹⁷ Ba sinim Krai kin pii gii ninjpin kin ei nge, kapli Gos eim sinim kun ka kenmba ni, yi piimin. Nga ekii se, sinim wumb tiłap eipi mił, oł kis erpin mołmun. Kapli kunum ei, sinim yi nimin, Krai eim oł kis ei nge, kongun ełim wu nimin min? Ei mon mendpił! ¹⁸ Pe na lo ek endi, ambii piltan top si kindmbii ei, nga er ka sikir enj kin, wumb en enim yi piingii, ‘Wu ei, oł kis ełim wu,’ ni piingii. ¹⁹ Yi erang, lo ek ei na tang, na kołpu poru ninj lo ek ei, nga na kan ngunermba mon. Ełe nge, na Gos kin konj ouni mulmbii. Pe na Krai Jiisas kin ond peri ele, ouni kuls poru nim. ²⁰ Pe akip na konj kunum moł konj ei, na nge mon; ba Krai eim na noman tuk ełe mulang kin, na konj kunum kunum moł. Pe na ya mei ele and moł ei, pii gii peng and moł. Mołpuł kin, Gos kingam kin pii gii nemb kin, Gos eim kingam ei, na kin kaimb sipi, eim nge noman konj ei, si kindpi kin, na paki tum. ²¹ Na Gos nge noman ka ei, na wak tunand mon. Pe lo ek ei erpi kin, wumb Gos kin kun ka mulnjung kin, Jiisas kołpu poru nirim ei, eim wii mił kołpu poru nirim min? Ei mon!

3

Lo Ek Kin Pii Gii Oł Ei Ekii Sılmin

¹ Enim Galeisiya wumb owul owul mendpil molmun. Sin enim Jiisas Kraiss andan to poru ninjpin. Ei mil, eim ond peri ele kulum ei, enim yi mil kenjing. Pe wumb nii endi enim neng kin, enim noman wulu pang molmun?

² Na enim kin, epi endi kii simbi end. Enim Gos nge Gui Ka sinjing ei, er sinjing mil nenj? Enim lo ek ei, ekii sik ei nge, enim sinjing min? Nga enim Gos nge ek ka ei piik sik kin, pii gii nik ei nge Gos nge Gui Ka ei nge sinjing min? ³ Pe enim wumb noman wulu pang mil molmun min? Enim kumb se Gos nge Gui Ka ele noman konj er sinjing; ba pe enim ngenj ok nge kin, wumb dinga tonu ok kin, er poru ningii enmin min? ⁴ Pe ok oł owundu kanim kanim enim kin tonu orum ei, enim wii sinjing min? Ba na ni piind ei, enim oł ei, wii mil enerik mon. ⁵ Nimbil erang, Gos eim nge Gui Ka ei, enim ngopu kin, nga enim kin jep oł endi andan topu erim ei, enim lo ele nge kongun enmin min? Nga enim eim nge ek ka ei, pii gii ninjing min?

⁶ Gos nge ek ka yi ninim,

“Eiparam Gos kin pii gii neng kin, Gos eim yi nim, ‘Eiparam nim pii gii ei je erang kin, nim wu kun mendpil molun,’ ” pa nirim.

⁷ Yi mil ku, enim piingii ei, Gos nge ek ka ele pii gii ningii wumb ei, Eiparam kingam ambilam nol mendpil mulngii. ⁸ Kumb ok, Gos eim piirim wumb tilap eipi endi, Gos eim nge ek ka ele, ekii se pii gii ningii ni piirim. Gos wumb ei kin, wumb kun ka molmun, yi nimba ni piirim. Yi mil peng, Gos Eiparam kin, eim ek ka ei, ok nipi ngurum. Nga Gos ek ka yi nirim,

“Eiparam, nim pii gii ele, nim wumb tilap eipi orung orung pei, Gos nge epi ka wii singii.”

⁹ Pe yi mil, wumb nii endi pii gii ningii wumb ei, pii gii wu Eiparam kin ouni, Gos nge epi ka wii ei singii.

¹⁰ Ba wumb pei en enim yi ni piinmin, lo ek ekii silmin oł mendpil ei, epi pei to mani kindnim ni piinmin. Ba wumb yi nge, dup konu kis ele ngenj kumbii singii. Keimi, Gos nge ek ka yi ninim,

“Wumb pei Gos nge ek ka palim ek ei, pei ekii sinenjing kin, wumb ombu pei ei, dup konu kis ele, ngenj kumbii singii.”

¹¹ Gos nge ek ka yi ninim,

“Wu endi eim Gos kin pii gii nimba wu ei, Gos wu ei kin, wu kun ka mulun,” pa nimba. Wu ei, eim noman konj kunum kunum sipi mulmba. Yi mil palim ei, sinim piipin pol tumun. Wu endi eim lo ek ekii seng kin, Gos wu ei, wu kun ka, yi nimba, andlam endi sinalam mon. ¹² Lo ek ei, pii gii ende mil mon! Gos nge ek ka yi ninim,

“Wu endi eim lo ek ombu pei ekii sipi endim wu ei, eim noman konj sipi, kunum kunum mulmba.”

¹³ Kraiss eim sinim lo ek ele, ngenj kumbii sinim ele, eim kin tonu wang sim. Sipi kin, sinim paki topu kin, Gos kin sipi orung sim. Keimi, Gos ek ka yi ninim,

“Wumb nii endi wu ei, ond peri ele tonu pim kin, wu ei singambil sipi kin, ngenj kumbii dinga kis sipi kulmba.”

¹⁴ Gos eim yi mil erang, Jiisas Kraiss eim kin, Eiparam nge epi ka wii ngolum ei, wumb tilap eipi kin, tonu wang singii. Gos yi mil erang kin, sinim eim nge ek ka ei, pii gii nipin kin, Gos ok nirim mil, eim nge Gui Ka simin.

Gos Eim Ek Dinga Nipi Pendrim Ek Ei, Gos Nge Lo Ek To Mani Kindnerim Mon.

¹⁵ Engnan no! Na sinim wumb elmin o! ei nge, piip kin nind. Pe wu endi eim kulmba peng kin, eim nge kingam no! ei, ni piipi kin, eim pipe polup sirim mi!, eim epi ombu, mok topu yi erim. Erpi kin, pipe ei nge, wumb endi eim pipe pulum mi! ei, to kis erik kin, eipi mi! pulerngii mon. Nga ek nimba ek ei endi, paki tok kin, yi er ninerngii mon ku. ¹⁶ Pe Gos eim yi nim, “Na ek ninj mi!, keimi ekii se tonu omba.” Pe ek dinga ei, Gos eim ek nipi, Eiparam kingam kin ouni mendpi!, nipi ngurum. Eim ek endi yi mi! nipi kin, eim kingam no! nguneririm mon! Nga kangil kin, pei nipi nineririm mon ku. Ba eim wu endeim kin mendpi! nipi kin, eim ek dinga nipi yi nirim. “Nim nge kinganin mendpi! ei,” eim embe Krai. ¹⁷ Na nind ek pu! ei, yi mi! palim. Ok, Gos eim mon endi ei, o! dinga wii endi er pendrim. Nga ekii se, kung ngii 430 pei o purum. Pang kin, ekii se, lo ek ei tonu orum. Pe lo ek ei, ekii se tonu om ei, Gos eim nge ek dinga nipi pendrim ei, lo ek kapli to mani kindnermba mon. ¹⁸ Pe sinim lo ek ei, ekii silmin o! ei, ekii sinjpin kin, lo ek ei, Gos eim sinim simin ni pendrim epi ei, kapli Gos sinim kin epi ngumbii nirim epi ei, simin ni piimin. Nga sinim eim nge dinga ele pendrim epi ei, sinanmin mon. Ba Gos eim ek dinga nirim mi! ei, eim Eiparam kin mendpi! nipi pendrim mi!, epi ka wii ngum.

¹⁹ Pe lo ek ei, nimbil o! erang palim? Ei yi mi!, Gos eim yi ni piirim lo ek ele erang kin, o! kis ei, peni ele tor omba, ni piirim. Piipi kin, lo ek ekii se kindang orum. Nga lo ek ei pepi mulang kunum ele, kangii ei mei ele omba. Ok, Gos eim ek dinga ni pendrim mi! tonu orum. Ok Gos eim enjel ni, wu endi tuk molum wu ei ni, ni nguk. ²⁰ Wu tuk molum wu ei, eim wu endeim mendpi!, kongun pinermba mon. Ba Gos endeim mendpi! molum.

Lo Ek Ei, Sinim Erinjpin Ekii Mi! Ei, Sinim Krai Molum Konu Simba

²¹ Pe yi mi!, Gos eim ok ek dinga nipi pendrim ei, lo ek opu orung enim min? Ei mon! Pe lo ek ele, sinim noman konj simin nemin, ngulang kin, Gos kin o! kun ka enmin o! ei, lo ek palim mi! yi ekii si ngulamin; ba ei kapli enenelang! ²² Ba pe Gos nge ek ka yi ninim, “O! kis pei ombu, wumb kung gui mi! pol tuk sipi mundum. Eim yi mi! erang kin, sinim wumb Jiisas Krai kin pii gii nipin mulnjpin kin, Gos eim nge pii gii wumb ngumbii nipi, ek dinga ni pendrim epi ei, sinim simin.

²³ Ok sinim pii gii ek ei, pii kun enenjin kunum ei, lo ek ele ambil gii ni mol punjpin. Mol pamin kin, pii gii nimin ek ei, sinim kin peni ele tor orum. ²⁴ Yi mi! erang, lo ek sinim erinjpin ekii mi! erang kin, lo ei sinim sipipi kin, Jiisas Krai kin tu wunum. Tu wang kin, sinim Gos eim nge ek ka ei, pii gii nemin kin, Gos eim sinim wumb kun ka mi! nimba. ²⁵ Pe pii gii ek ei, sinim kin opu poru neng kin, pe sinim erinjpin ekii mi!, lo ek ele, nga mandring mulelamin mon!

Enim Pii Gii Ninmin Ei, Gos Kingam No! Mendpi! Molmun

²⁶ Enim pei Krai Jiisas kin pii gii ninmin ele nge, enim Gos nge kingam no! mendpi! molmun. ²⁷ Enim wumb Krai kin no! pik wumb ei, enim pei Krai kin dambiltik ende puk kin, enim Krai nge o! kun ka erik molmun. ²⁸ Yi erang kin, Jura wumb endi mon; nga Griik wumb endi mon; nga kongun wii elmin wumb endi mon; nga wumb endi eim noman ele epi elim wu endi mon; nga wu endi mon; nga amb endi mon. Ba akip enim Krai kin dambiltik ende puk kin, wumb ende pupun molmun. ²⁹ Pe enim Krai nge wumb mulnjung kin, pe enim Eiparam nge kingam ambilan no! mulngii ku. Pe nga, enim molmun wumb ei, Gos ok Eiparam kin ngumbii ni dinga nirim mi! epi ei, enim pe akip singii.

4

Gos Nge Kingam Nol Mołmun

¹ Na nge ek ei yi mił, Arim nge epi kanim kanim, eim kingam eim pei, sipi poru nimba. Pe kingam ei, eim Arim nge epi pei tep erpi mołum. Ba eim kangil gal mił multum kunum ei, eim nge kongun wii wu, ende mił multum.

² Ba wu num mołpu, tonu kindiłim wu ni, wumb tep erik mołmun wumb ei kin, ek nipe ek niłmin ei, kangi ekii sipi, yi er mołpu, pang pang kin, arim nipi pendrim kunum ele, poru nimba. ³ Pe sinim yi ku, sinim kangil mił mułpun kunum ei, sinim ya mei mani ele epi ei, pei sinim kan mił ngurum.

⁴ Ba kunum ei kapli erang kin, kapli Gos eim nge kingam kindang opu kin, amb Mariya eim mengim. Nga eim lo ek ele ekii sipi, er mułum. ⁵ Nimbil erang, eim opu, sinim lo ek ele mandring mulnpjun wumb ei, sipi orung simba nge om. Yi mił erang kin, Gos sinim sipi kin, sinim eim nge kingam ambilam nol mił mułmun.

⁶ Pe enim Gos nge kingam ambilam nol mołmun. Yi peng kin, Gos eim kingam nge, noman Gui ei kindang opu kin, sinim noman tuk ele opu kin, dinga wii tonum. Wii topu, “Wusa, Wusa,” yi nim. ⁷ Yi erang kin, nim kongun wu wii mił, mulałin mon. Nim Gos nge kingam. Pe Gos nim sim kin, nim eim kingam mił mulnji. Mułun kin, pe nim Gos eim epi ombu sinjii ku.

Pol Galeisiya Wumb Ei Kin Eim Noman Embin To Pim

⁸ Ba ok, enim Gos mołum ni piinenjing mon. Piinarik kin, ya mani mei ele epi ni, gui kengii ni, epi ombu ni, ei Gos kend mił kan ngang kin endnjing.

⁹ Ba pe enim Gos ei piinmin. Na enim kanip nind, Gos eim enim kanpi poru ninim. Pe enim nimbil erang, enim nga Gos kin buł ngok, ak tok, orung puk kin, mei ele gui kis ei, nga ekii sik, nga kongun owundu wii mił ei, nga sik, erngii punmun min? ¹⁰ Kunum owundu endi, enim kaniłmin kunum ei min, oi konj er tołum kunum ei min, kuni owundu tonu wang nołmun kunum ei min, kung ngii konj tonu ołum kunum ei min, enim epi kanim kanim kaniłmin. ¹¹ Na enim piip kin, mund mong end. Mon pim kin, na enim kin kongun dinga enj ei, wii mił ba, ni piip moł.

¹² Engnan nol! Na enim kin piip ke nip, enim ok na moł mił, yi mułngii. Na enim mołmun mił, na op poru nip moł. Enim na kin pund mong endi enenjing mon. ¹³ Enim piinmin; ok na nam ngenj ele ening pirim. Yi erang kin, kumna na op enim kin, Gos nge ek ka ei nip, enim ngur ei, na kumna or. ¹⁴ Yi peng kin, na nge ngenj ele ening ei, enim kin oł embin mił tonu orum, ba enim na kin buł ngunenjing mon. Nga enim na kin ten kulenjing mon ku. Ba enim na sik, ngii konu sipnjing ei, enim Gos nge enjel endi mił yi sipnjing. Nga enim Kraiș Jiisas mił, yi na sinjing. ¹⁵ Pe enim noman ka ka ni, jli orung palim? Na enim elmin oł ei nge, keimi kanip nind. Pe kunum ele, enim kapli erim kin, enim nge ningil akik tor singii. Sik kin, na ngungii; ba enim oł ei, kapli enerngii. ¹⁶ Nimbil erang na ek keimi nip enim ngunj ele nge, na enim kin, opu orung erip enim ngunj min?

¹⁷ Wumb kumbur enim, oł yi, yi erei, ningii ei, am ek ka wii ningii; ba enim Kraiș nge wumb si tor simin ni piik, yi ningii ei, enim wumb en enim, embe ambil tonu kindngii, ni piik, niłmin ku. Ba ei oł kun ka mon. Ei oł kis. ¹⁸ Pe sin sinim ek ka ninjpin kin, ei ka! Kunum kunum sinim yi mił ermin, ei kapli. Pe sinim ende mulenjin kin, oł kun ka ei, enim si kindnerngii mon. ¹⁹ Enim na nge kingam nol mołmun! Na ngenj kumbii nga sind ei, amb endi kangil mengmba peng sinim mił, na sind ei, sip pamb kin, Kraiș enim noman tuk ele, opu mułang kin, poru nimba. ²⁰ Na enim kin noman

enim ei, pe na enim kin kunum ele, mułmbii end. Na ek endi eipi mił nip enim ngumbii end. Na enim enmin oł ei, na noman embin to piind.

Eikar Kin Sera Tel Ek Ekin

²¹ Enim lo ek ele, ekii simin ni piinjing kin, pe enim na nengin piimbii. Pe enim lo ek piinenjing min? ²² Gos nge ek ka yi mił ninim. Eiparam eim kingam tał mulnjunguł. Amb kongun wii mił elim amb Eikar ei, kang endi mengim; nga amb wii kongun enalim amb Sera ei, kang endi mengim ku. ²³ Amb kongun wii mił elim amb Eikar ei, kingam mengim ei, wu amb tep tołmun oł ei, kang ei mengim. Ba amb kongun wii enalim amb Sera kingam ei, Gos nge ek dinga nipi pendrim mił, Gos eim paki tang kin, Sera kang mengim. ²⁴ Pe ek ekin ei, pule yi palim. Amb tał oł erkił ei, Gos kin oł dinga wii ni pendrim mił, ende er pendkił. Amb endi Eikar ei, yi mił andan topu kin, komung Sainiyai ele, lo ek dinga nipi, Gos ngurum. Amb ei nge kingam noł tonu ok ei, wumb kin kongun wii mił erngii pirim. Am Eikar oł yi mił andan turum. ²⁵ Sainiyai ei komung endi, Arepiya mei konu owundu ele mołum, niłmin. Pe amb Eikar ei, Jerusalem lo konu ek ele mił mołum. Jerusalem konu ele amb ei, eim kongun wii elim nge, kingam noł kin ouni mił mołmun. ²⁶⁻²⁷ Ba Jerusalem konu ele, endi tonu epin konu ele salim ei amb Sera ei sinim nge menjpin ei, eim wii mołum mił; sinim yi mił mołmun. Gos nge ek ka yi nipi, Jura wumb kin tilap eipi wumb kin, nipi ngonum.

“Nim amb nim kirim kep seng kangil mingnalin ei, nim kapli pe ka piinjii. Nim amb kangil mengnjii mił piikin kin, ngenj kumbii sinalin ei, nim gupu aki tokun kin, wii dinga tokun, ka piinjii. Nga amb endi wenjing mołalim amb ei, eim kingam noł pei mołmun. Ba amb wenjing mołum amb ei, kangil mengnim ei, pei mołalim mon.”

²⁸ Na nge engnan no! Enim wu Aisak mił yi mołmun. Ei nge Gos eim ek dinga nipi pendrim mił ele, akip enim Gos nge kingam noł mołmun. ²⁹ Ba pe kang endeim mam mengim ei, wu amb menginmin oł ei mił mengim. Ei ok kang endi kin, oł embin tui ngurum kang ei, eim mam Gos nge Gui Ka ele mengrim. Pe oł yi mił ku palim. Pii gii ninenjing wumb ei, Gos Gui Ka noman tuk ele mołum wumb ei kin, oł embin tui ngołmun. ³⁰ Ba Gos nge ek ka nipe ek ninim? Ek ka ei yi ninim,

“Amb kongun wii elim amb ei kin, kingam tał to eipi kindangin, pangil. Nimbil erang kongun wii elim amb eim kingam ei, amb endi eim wii mił mołpu kin, mengrim kingam ei, eim nge arim epi pei ei, kumb se kang ei, sinermba, mon,” Gos nge ek ka yi ninim.

³¹ Yi mił ku, angnan noł, sinim amb kongun wii elim amb Eikar ei, eim nge kingam noł mon. Ba sinim amb kongun wii enarpi mołum amb Sera ei, eim nge kingam noł mołmun.

5

Sinim Wii Mił Er Mułmun Ei, Am Kun Mił Mułmun

¹ Krai eim sinim kan ngii mił ele si tor sim. Seng kin, sinim wii kun ka er mułmun. Sinim am dinga wii angpin er mułmun. Sinim wumb nga kan ngii mił epi, si tuk simin ni enermin mon; ba angk dinga er mułmun.

² Piinmin, na Pol na enim kin ek nip ngond. Pe enim ngenj ei kan wiik tangin kin, kopisnjing ele nge, Gos enim sipi orung simba, ni piingii ei, Krai nge kongun ei, enim kin endeim endeim ni, paki tunermba mon! ³ Enim kan wiik tangin kin, enim nge ngenj kopisnjing kin, na ek ei nip peni ele tor kindmbii end. Pe enim oł ei enjing kin, kapli enim lo ek am pei ei kin, ekii singii. ⁴ Pe enim lo ek, ekii simin ele nge, Gos wumb kun ka nimba ni piinjing kin, kapli enim Krai si kindik poru ninmin. Pe lo ek ele, Gos

enim wumb kun ka mołmun ninermba mon! Nga enim Gos nge noman ka ngolum ei, si kindinmin ku. ⁵ Gos nge Gui Ka dinga ele nge, sinim Gos kin pii gii ninmin. Nipin kin, Gos sinim kin wumb kun ka mołmun, nimba ei nge, sinim kui er mołmun. ⁶ Pe wu endi eim Kraisi Jiisas kin dambiltipi ende pu mulum kin, kapli ngenj kopsik enmin ol ei, ol wii mił pimba. Nga wu endi ngenj kopsipi ol yi enermba ei, kapli ol ei, wii mił ku pimba. Ba pii gii ei yi erang kin, wumb eipi kin noman ngungii elmin ol ei, ol mendpił palim.

⁷ Ok enim ol kun ka er andilmin. Pe nga wumb nii endi, enim ek keimi mendpił ei, ekii singii nipi kin, andlam ondu ngonum? ⁸ Gos eim enim to tonu kindpi mundum ei; ba enim noman to piik kin, ekii sinmin ek ei nge mon. ⁹ Bres olum epi yiis ei aninga endi kindilmin ei, bres pei owupu owundu elim. ¹⁰ Na Jiisas Owundu kin pii gii nind ei, enim na noman ele ekii singii. Sik kin, enim noman endi eipi ekii sinerngii mon! Wu endi enim noman embin to ngopu kindnim ei, eim embe na piinand. Wu ei, eim mong kis enim ele, eim ekii se, kumbii kis simba.

¹¹ Na angnan no! Nimbil erang na ngenj kopisngii ol ei nge, na ni tor kindnand ei nge, enim na kin ol embin tui ngonmun. Pe na ek ol ele nge ninenj mon; ba Jiisas ond peri ele kulum ek ni tor kindind ei nge, wumb pii gii ninenjing wumb ei, noman to kis piik erngii. ¹² Na noman ele, wumb ombu enim noman to kis erik kin, enim ngenj kopismin ol enmin wumb ei, en enim nge ngenj orung pei endi kopsik kin, si kindngii ei kapli.

¹³ Na angnan no! Gos enim to tonu kindpi sim ei, enim Gos eim nge kingam noł molk kin, enim kan ngii mił, nga mulerngii mon! Enim wii mił mulngii. Ba mon peng kin, enim nge noman yi mił piingii. Sin sinim ka mołmun ni piyangin kin, noman ok nge tonu omba. Enim noman yi nge, ni piinerngii mon. Ba enim engnjing noł kin, noman ka ngungii. Ngok kin, wumb ei kin kongun wu mił, ka erik mulngii. ¹⁴ Lo ek pei ei, ya tuk lo ek endeim mendpił ele palim. Lo ek yi ninim, “Enim mulngii konu ele mandi mulngii wumb ei, noman ka ngok, paki tungii. Ei ni ninim noman ka piilin mił, yi mił paki tołun enjii.” Pe enim mulngii konu ele mandi mołmun wumb ei kin, noman ngok, paki ka tunjung kin, kapli enim lo ek pei ekii sinmin. ¹⁵ Ba en enim kung simbii wumb nołum mił, wumb endi kongk nunjung kin, enim ek kis nik kin, en enim op tuk erik ei, kan kun erik mulngii. Kom se piyei! Mon pim kin, enim pei to kis erik kin, am puk, poru ningii.

Gos Gui Ka Nge Ol Ei Nin Noman Ngenj Ok Nge Ol Ei Nge

¹⁶ Ba na ek ei yi mił palim. Enim Gos Gui Ka nge, ol yi mił erik endnjing kin, kapli enim noman ngenj ele ok nge ei, ekii sinerngii mon! ¹⁷ Yi mił ku, noman ngenj ok nge ei, Gui Ka ol ei to mani kindmbii nip enim. Nga Gui Ka ei, eim wumb ngenj noman ok nge ei, to mani kindmbii ni piipi enim ku. Pe tał el elip, opu orung ouni elmbil. Yi mił erang, sinim epi endi ermin ni piimin ei, kapli enermin mon. ¹⁸ Pe sinim Gos nge Gui Ka ol ei ekii sinjpin kin, kapli sinim nga lo ek ele, mandring mulernmin mon.

¹⁹⁻²¹ Enim noman ngenj ok nge ol ei, pei kanik poru ninmin. Ei yi mił, wu amb ningil owul owul kanik elmin ol ei ni, ol kis elmin ei ni, noman tuk penj mołum ol ei ni, wu amb noman ele ol kis ni piik mił, sikir noman ele tonu wang elmin. Nga gos kend kin ekii sik elmin ol ni, nga kum keming elmin ol ei ni, opu orung elmin ol ei ni nga ek mił elmin ol ei ni, wu endi kin epi bun bun sik elmin ol ei ni, nga noman tuk kis piik elmin ol ei ni, en enim noman ele mendpił ekii silmin ol ei ni, mok tok tilap tał eipi eipi puk ek mił elmin ol ei ni, silap ende poł sik, eipi punmun ol ei ni; nga wumb kin noman kis piik elmin ol ei ni, nga noł nok, wulu puk elmin ol ei ni, noł nok, non kis erik, golang kis nik, ol ei ni; ol kis kanim kanim yi mił elmin. Kumb ok na

enim kanip ek dinga nir mił, pe yi ku, na nga enim kanip ek dinga nind ei, am wumb pei, konu orung orung pei, oł yi minj erik punmun wumb ei, Gos sinim tep er molum konu ele wumb ombu nge, tuk punerngii mon mendpił!

²² Ba Gos nge Gui Ka ei yi erang kin, mong to er peni ele ei, yi mił kindiłim wumb eipi kin noman ngok; nga noman ka piik; nga noman emin peng; nga wumb en enim tumun ni piik erngii ei, kan wiik tok; nga wumb eipi kin oł ka erik ngungii; nga wumb eipi paki tok; nga kunum kunum oł kun ka minj er endngii! ²³ Nga wumb eipi noman kun ele oł takil takil erik; nga en enim noman ngenj ele ok nge ei to mani kindik; oł ombu nge lo ek endi, yi enerei mon; nipi pendim pinalim mon. ²⁴ Wumb Krais kin pii gii niłmin wumb ei, wumb eipi epi kan bun bun sinmin epi ei nin, ningil ele oł kis ermin ni piik kin, kan ka piinmin oł ei nge nin, noman ngenj ok nge ei sipik kin, ond peri ele nil to poru ninjing. ²⁵ Gos nge Gui Ka ei, sinim kin noman konj ka ngum kin, kapli nga sinim yi ku, Gos nge Gui Ka ele nge, oł kun ka ei, ekii sipin er mulmun ku. ²⁶ Sinim nge embe ei, wii mił ambil tonu kindnermin mon! Nga enginpin noł noman tuk ele, er kis erpin ngunermin mon. Nga wumb eipi epi nge ei, sinim ni piipin kin, yi mił piinernmin mon ku.

6

Sinim Enginpin Noł Paki Topun Oł Embin Tui Ko Wumun

¹ Angnan noł! Enim kinangin; wu endi mon sim kin, enim Gui Ka mułum wu endi, enim wu ei kin, ek ei noman emin ngok kin, taki taki nik, paki tok erngii ei, Gos kin mong sim. Enim pei endeim endeim ni, kan kun erik mulngii! Mon pim kin, Seisen enim mong, ‘Yi sei, yi sei!’ nipi ermba ku. ² Engnjing noł, enim ngenj ele embin endi pim kin, kapli enim paki ka tungii. Oł yi nge erngii ei, enim Krais nge lo ek ele, piik kin, ekii sik poru ningii. ³ Pe wu endi eim yi piimba, ‘Na embe pałim,’ ni piimba wu ei, eim embe pinermba mon! Wu ei, eim noman tuk ele, ek kend topu ngonum. ⁴ Wumb pei en enim kongun enmin mił ei, mok tok, erngii kongun ei; ka min kis? Wu endi eim oł yi mił erim kin, eim oł ele nge, ka piimba. Mon pim kin, wumb eipi erngii oł ei nin, eim enim oł ei sipi, ende kindpi kin, mok topu ermba. ⁵ Wumb endeim endeim ni, en enim oł embin tui ei, en enim pei ko wungii.

⁶ Wu endi eim Gos nge ek ka ei, emb to sirim kin, eim nge epi ka wii pei mok topu kin, ek emb to ngurum wu ei ngumba.

⁷⁻⁸ Mon pim kin, en enim noman tuk ele ei, ek kend tok erngii ei, wumb endi, Gos kin ek kend topu ngumba mił, pinalim mon. Pe wu endi eim kuni emb aka pin telmba mił kuni ei, nga tonu op kin, mong tang simba. Nga kuni eipi endi mon. Pe wu endi eim noman ngenj ok nge ei, kuni mong kis mił telim kin, wu ei eim kuni mong kis tengmba. Nga wu ei, eim dup konu kis ele, kumbii kis simba. Ba wu endi eim Gos Gui Ka ele kuni mong ka mił telim kin, wu ei Gos nge Gui Ka erang kin, wu ei eim kuni mong ka mił, noman konj sipi kin, kunum kunum konj ka mułmba. ⁹ Yi peng piipin kin, sinim oł kun ka ei, ten kulpun oł yi enermin mon. Pe sinim oł kun ka ermin ei, ten kularpin yi mił enjpin kin, kunum ka simba kunum ei, sinim kuni mong keimi mił simin. ¹⁰ Yi mił ku, pe sinim kunum endi, andłam endi kan sinjpin kin, pe sinim wumb pei kin, oł kun ka minj ermin. Ba sinim noman ele kun ka peng kin, enginpin noł Jiisas Owundu kin pii gii nik, mołmun wumb ei kin mendpił, oł kun ka mendpił ermin.

¹¹ Enim keningii! Nam angil ek mon ei, na owundu polup kin, enim ngond. ¹² Wumb kombur dinga puk kin, enim ngenj ele kopisngii enmin. Nimbil erang ol yi mil enmin? Ei en enim, wumb eipi nge kumb ele, sin sinim embe tonu ba, ni piik enjing. En enim yi mil piinjing. Mon pim kin, wumb kombur sinim Jiisas Kraiss nge ond peri ele kulum ei, pii gii ninmin ei nge, sinim ol embin tui ngonum nik enmin. ¹³ Yi peng kin, Jura wumb ngenj kopsik elmin ol ei, en enim lo ek kun ka ekii sinalmi mon. Ba wumb en enim yi ni piinmin ei, enim ngenj ei, kopispin ei nge piik kin, wumb en enim ngenj ele kanik kin, sin sinim embe tonu ba, ni yi mil piinmin. ¹⁴ Ba na nam epi eipi endi, embe ambil tonu kindnermbii mon! Ba na nam Jiisas Kraiss sinim Owundu nge embe ei mendpil, ambil tonu kindmbii. Eim ond peri ele kulum ei nge, na noman ka piip ngond. Kraiss eim nge ond peri ele ei, na ningil mei ele ol pei, kolpu poru nim. Pe na nam mei wumb ningil ele, kulii wumb mil mot. ¹⁵ Yi peng kin, ngenj kopsik elmin ol ei, ol wii mil palim. Nga wumb kombur ngenj kopisnalmi ol ei, ol wii mil ku. Ba Gos sinim erang kin, sinim wumb konj mil molmun wumb ei, ol am keimi mendpil! ¹⁶ Wumb pei en enim na ek ninj mil ol ei, noman ele ambil gii nik, ekii sinjing kin, wumb ei noman tuk ele, Gos noman ka nin, noman emin seng kin, nga Esrel Gos nge wumb ei kin ouni mulngii.

¹⁷ Pe nga ekii se, wumb endi na kin, noman embin nga endi ngunerngii mon. Nimbil erang wumb Jiisas tuk ngenj kus ei, na nge ngenj ele palim.

¹⁸ Angnan nol! Sinim nge Owundu Jiisas Kraiss nge noman ka ei, enim nge noman gui ele kin, kunum kunum mulmba.

Pol Mon Epeses Wumb Połpu Kindim

Pol Mon Połpu Epeses Wumb Muljung Konu Ele Kindim

¹ Na Pol Gos eim nge noman ele, na to tonu kindang kin, Krai Jias nge er se andilim wu moł. Na mon połup kin, Gos nge wumb ombu, Epeses konu owundu ele mołmun wumb ni, enim Gos nge ekii silmin wumb ei ngond. Wumb ombu en enim, Jias Krai kin pii gii dinga nik kin, eim nge kongun dinga kindik, erik mołmun.

² Gos sinim Erinjpin kin, Jias Krai sinim nge Owundu nin, kapli enim kin noman ka ngopu kin, nga noman emin piipi ngumba.

³ Sinim Owundu Jias Krai nge Erinjpin Gos eim, sinim noman ek ka nipin ngumun. Nimbil erang eim nge Gui Ka sinim kin, epi ka wii kanim kanim pei epin konu ele mani kindpi wii ngum. Ngang kin, kunum ei, sinim Krai ei kin, tep to mołpun kin, dambiltpin ende punmun. ⁴⁻⁵ Kumb ok, Gos mei konu eneririm kunum ei, Gos wu Krai kindang kołpu erang kin, sinim eim nge wumb mił to tonu kindim. Kindpi yi erang kin, Gos eim sinim kanpi mołum ei, sinim oł kun ka mił erpin mołpun kin, oł kis endi eramin, eim ningil ele pinermba. Nimbil erang, Gos Krai kin, sinim noman kołpu ngonum ei, Gos kumb ok noman to piipi kin, Jias Krai, ei kin, sinim sipi orang sim. Sim ei, Gos eim nge noman ele ni, noman ka ngołum ele, sinim eim nge kingam noł mił mołmun. ⁶ Sinim kapli Gos embe ambil tonu kindmin. Kindpin kin, nimbil erang Gos eim nge noman ka ngopu ei, owundu ka wii mendpił mołum? Mołpu kin, eim kingam endeim mendpił, noman kułum ei, sinim wii mendpił ngum.

⁷⁻⁸ Jias Krai ond peri ele kołpu kin, eim miyem bene topu kin, sinim oł kis pei kil ngopu, si kindim. Si kindang kin, eim sinim paki tang kin, sinim kun ka mił mołmun. Mułamin kin, oł ombu sin kin kongun endi pinalim mon. Sin piipin kin, Gos eim noman ka owundu mendpił sinim kin ngum. Ngang kin, eim nge noman ka wii piipi kin, owundu mendpił epi pei kanim kanim piipi kin, sinim kin si kindnim. ⁹ Piipi si kindpi kin, Gos nge noman ka wii ele ni, oł ekii se tonu omba ni piim oł ei, ermbii ni piirim; ba koi erpi ermbii ni pendrim ei, sinim kin andan tum. Andan tang kin, Krai om ei, Gos oł ei erpi, ende kindpi kin, poru nimba. ¹⁰ Gos oł ei ermbii ni pendrim ei, eim kunum kun pimba kunum ele, eim eririm wumb ni epi kanim kanim pei dambiltpi se ende kindpi kin, tonu epin konu ele ni, mani mei epi kanim kanim pei mołum ei, Krai eim tep erpi kin, eim peng erpi mułmba.

¹¹ Pe nga epi pei ombu, Gos nge noman ka wii ele oł ei, ermbii ni piirim mił tonu omba. Sinim Krai kin opun kin, dambiltpin ende punmun. Gos am kumb ok, sinim Jura wumb eim nge wumb to tonu kindrim. Nimbil erang, kumb ok Gos oł ei ermbii ni piirim ei, eim noman ele eririm. ¹² Pe sin sinim Jura wumb ombu, Krai eim kin kumb se pii gii ninjpin. Sinim wumb Gos eim nge tilang owundu palim ei eim embe ambil tonu kindmin.

¹³ Pe nga yi ku, enim torung wumb tilap eipi, enim Gos ek ka ei piik ninjing. Enim Krai kin pii gii ninjing kunum ei, Gos eim enim sipi orang sim. Sim kunum ei, Gos enim nanim wumb nipi, to tonu kind mondpu, andan topu yi erang kin, eim ok Gui Ka ngumbii nirim mił, yi erpi ngum.

¹⁴ Gos Gui Ka ekii se ngumbii nipi ok nirim ei, Gos nge ek keimi palim. Peng kin, sinim Gos nge wumb eim ekii se ngumbii nipi ok nirim ei, eim noman konj kunum kunum mołmun ei, sinim Gos eim nge wumb pei noman konj kunum kunum ei ngang kin, wumb ombu sengin kin, Gos eim paki tang kin,

oꞓ kun ka wumb muꞓngii; oꞓ kis endi enanmin. Sinim Gos eim nge tiꞓang owundu paꞓim ei, eim embe ambiꞓ tonu kindmin.

¹⁵⁻¹⁶ Gos epi ka pei, sinim pei wii ngum ele, na piind ei, enim Jiisas Owundu kin pii gii nik kin, nga enim Gos nge wumb kin noman ka ngonmun ei, na piinj. Oꞓ ei nge, na piip kin, na kunum kunum Gos kin prei erip kin, enim enmin oꞓ ei, ka nip Gos ngond. ¹⁷ Na Jiisas Owundu Krais nge Arim Gos tiꞓang owundu ka wii Puꞓwu kin prei erip, kii semb kin, eim nge noman dinga enim ngumba. Ngang kin, eim enim noman ka wii kapli, enim Gos eim oꞓ koi er paꞓim oꞓ ei, pii poꞓ tungii. ¹⁸ Na Gos kin prei erip, kii sini kin, Gos enim kin noman tuk ele eim tiꞓang ka wii singii. Yi miꞓ erang, enim epi ei kui erik muꞓangin kin, Gos eim tep erpi moꞓum konu ele enim sipi, orung simba nge, noman to piik kun erngii. Pe nga, enim Gos tiꞓang ka wii owundu epi eim nge, wumb ok nirim miꞓ singii nge saꞓim ei, kapli pii poꞓ tungii. ¹⁹⁻²⁰ Na nga prei erip ngop kin, enim piingii nge, Gos eim nge noman dinga wii ei, sinim Jiisas kin pii gii ninjing wumb kin, noman tuk ele kongun er moꞓum. Moꞓu kin, noman dinga ei, Gos nge dinga wii mendpiꞓ ende moꞓum. Ei yi ku, Krais kuꞓang kin, Gos nge noman dinga ei erpi, sipi kin, nga konj sim. Sipi kin, Gos eim epin konu ele kindang kin, eim angil tundung mundang moꞓum. ²¹ Pe Krais eim Gos epin konu ele angil tundung dinga ele, akip tep er moꞓum. Moꞓu kin, tep elmin wumb ni, noman dinga paꞓim wumb ni, wu owundu noman paꞓim wu ni, wumb num embe paꞓim ni, wumb ombu akip kunum kunum mei konu ele moꞓum, nga ekii kunum kunum epin konu ele muꞓngii ku. Jiisas ei eim epi ombu pei to mani kindpi kin, eim wu owundu mendpiꞓ tonu pupu moꞓu ba. ²²⁻²³ Gos epi pei kanim kanim eririm ei, Krais nge noman dinga ele, epi ombu tep er muꞓang kin, Gos nge pii gii wumb pei eim kin ngo mandring tuk kindang kin, eim epi kanim kanim pei eririm epi ei, wu num moꞓu tep enim. Gos nge pii gii wumb, Krais kin dambiltik ende puk kin, Krais ngenj embiꞓ miꞓ moꞓum ei, Krais eim wu num moꞓu kin, wumb ombu tep er moꞓum. Moꞓu kin, eim epi kanim kanim konu orung orung pei tep er moꞓum konu ele, eim moꞓu kin, kapli epi pei erpi, er kun erpi er ka elim.

2

Gos Sinim Wumb Kolk Poru Ninjpin Wumb Ei Erang Kin Krais Kin Ouni Tonu Konj Moꞓum

¹ Ok enim tiꞓap eipi wumb noman eipi eipi peng kin, Gos kin buꞓ ngok, oꞓ kis kanim kanim erik kin, Gos kin molk, ende punaꞓmin. ² Kunum ele enim mei konu ele oꞓ kis kanim kanim ekii sik kin, enim mei konu ele nge, tep elim gui kis dinga wii ei Seisen, eim ek piik ekii sinjing. Sik kin, oꞓ kis kanim kanim tep elim gui kis dinga wii ei Seisen, eim Gos ek piik kin, ekii sinanmin wumb ei kin kongun enim.

³⁻⁵ Ei yi miꞓ ku, sinim wumb pei sinim noman nge oꞓ ermbii ni piinim oꞓ ei, ekii sipin kin, ngenj ele oꞓ kis kanim kanim enmin. Sinim mei wumb pei kumb se, oꞓ kis kanim kanim elmin ei nge, Gos sinim kin kumep kis ngumba. Ba Gos eim kaimb owundu kuꞓu ni, noman ka dinga wii sinim ngum ei, owundu mendpiꞓ. Kunum ele, sinim oꞓ kis ele, sinim wumb kulii miꞓ muꞓnꞓun ei, Gos kin ende punaꞓmin mon. Sinim Gos ek to kindinjpin; ba Gos Krais kin sinim nga eim kin ende pupun kin wumb noman konj miꞓ moꞓum. Muꞓangin kin, Gos eim noman ka wii sinim kin ngopu, sinim sipi orung sim. ⁶ Seng kin, sinim pii gii wumb Krais Jiisas kin dambiltin ende pamin. Ok sinim oꞓ kis ele, wumb kulii miꞓ muꞓnꞓun; ba Gos nge noman dinga ei erpi, si konj sipi kin, Krais kin to ende kindim. Akip Krais Gos kin

tonu epin konu ele, tep er moʔum konu ele, Krai moʔum. Yi miʔ ku, akip sinim Krai dinga ele ei, oʔ kis oʔ ei tep erpin moʔmun. ⁷ Gos yi miʔ erim ni, epi kanim kanim ka wii pei owundu, eim nge noman ka wii mendpiʔ tuk paʔim miʔ, sinim kin kunum ekii se tonu omba kunum ele, andan tumba. Andan tang kin, Krai Jiisas kin Gos nge noman ka sinim kin, andan top ngum. ⁸⁻⁹ Ei yi miʔ, Gos nge noman ka enim ngang kin, enim oʔ kis ele, si kindik kin, Gos kin orung onjung ei nge, en enim pii gii ele nge, Gos enim sipi orung sim. Seng kin, nga en enim kongun endi enenjing mon! Ba Gos eim noman ka wii ngopu kin, enim sipi orung sim. Seng kin, Gos eim noman ka enim wii ngurum. Nimbil erang enim kongun erik sinenjing; ba kongun erik Gos nge noman ka ei silangin kin, en enim Gos nge noman ka ei sinjpin ni piik kin, en enim nilkeng silangin. ¹⁰ Nimbil erang Gos sinim mei wumb pei eririm ei, sinim pii gii wumb Gos eim erpi sipipi kin, eim Krai Jiisas kin dambiltpi ende kindim. Kindang kin, sinim eim kin kongun kun ka erpin ngumun. Gos eim ok yi nge, erngii ni piipi eririm miʔ, sinim kapli yi ermin.

Krais Kin Ende Moʔmun

¹¹ Yi miʔ erang, enim tilap eipi wumb kom se piingii! Kumb ok, enim torung wumb Gos kin noman to piinenjing. Ba Jura wumb enim, kun yi miʔ embe silmin wumb ei, ngenj kopisnarik kin, Gos kin noman to piinarik elmin wumb, pa nilmin. En enim embe yi silmin wumb en enim ngenj torung kopisilmin oʔ ei, yi erpin kin, Gos kin noman to piilmin wumb, pa nilmin. ¹² Enim piinmin kunum ele, enim tilap eipi wumb Krai kin pii gii ninenjing. Enim torung wumb; ba Gos nge eim Jura wumb, to tonu kindpi mundum ei, enim yi mon. Kumb ok, Gos Eiparam eim kingam noʔ Jura wumb kin, ek dinga endi nipi ngurum oʔ ei, “Keimi ermbii,” pa nirim. Nipi kin, Gos eim Jura wumb kin kindmbii pa nirim oʔ keimi; ei enim wumb eipi kin mon. Enim ya mei mani ele mulnjung; ba enim epi ka wii simin nge piik kin, kui er mulenjing kin, enim Gos Owundu molaʔim ku. ¹³ Ba akip, enim wumb Krai kin pii gii nik kin, Krai kin dambiltik ende puk moʔmun. Kumb ok, enim Gos kin mandi punenjing mon! Ba akip enim Gos eim kin mandi puk molk kin, tuk punjung ei, Krai ond peri ele sinim kin, koʔpu kin, eim miyem sinim oʔ kis kil ngopu kin, enim sipi Gos kin mandi tu wum. ¹⁴ Yi miʔ erang, Krai eim noman emin pulwu, eim Jura wumb kin, tilap eipi wumb kin, noman se ende kindim. Ok Jura wumb kin, tilap eipi wumb kin, opu erii wumb mulnjung. Ba Krai koʔpu kin, oʔ ei si kindpi kin, eim enim dambiltpi se ende kindim. ¹⁵ Kunum ei, Krai eim ond peri ele koʔpu kin, wumb tilap taʔ opu erii oʔ ei, to mani kind poru nim. Eim Jura lo ek ni, ek dinga pei to mani kind poru nipi kin, eim tilap wumb taʔ sipi kin, wumb konj tilap endi, noman ende erpi kin, eim kin dambiltpi se ende kindim. ¹⁶ Nga Krai eim ond peri ele koʔpu kin, wumb tilap taʔ opu erii oʔ ei, to mani kindpi poru nim. Poru nipi kin, eim tilap taʔ sipi kin, wumb konj tilap endi kindpi kin, Gos kin sipi orung tu wum. ¹⁷ Pe nga Krai opu kin, Gos ek ka nge noman ende se kindpi kin, enim Jura wumb torung wumb kin, Gos kin molk mandi punjung wumb kin, Gos nge noman ende kindpi nipi ngum. ¹⁸ Yi miʔ, pe sinim Jura wumb kin tilap eipi wumb pei, Krai nge kongun dinga erim ele, sinim wumb tilap taʔ ei, Gos Gui Ka endeim ele, sinim wumb pei paki tang kin, kapli sinim prei ermin kunum ele, sinim Erinjpin Gos moʔum konu ele tuk bin.

¹⁹⁻²⁰ Pe nga enim tilap eipi wumb, enim torung wumb kin, wii moʔmun wumb miʔ mulk; ba akip enim yi miʔ molaʔim mon! Akip enim pii gii wumb ei, Gos nge tilap wumb kin, Gos nge oʔ kun ka elmin wumb tep to moʔmun. Wumb ei, Gos nge tilap ende moʔmun. Enim yi ku, pii gii wumb ei, Gos nge men ngii ei, Gos eim tuk moʔum. Moʔpu kin, men ngii ei, Gos eim tekrim;

ba enim pii gii wumb, ek se andilmin wumb kin, Gos ek ni tor kindilmin wumb kin, ngii pulngun mond takik, munduk konu ele, enim pe! ele takik tonu sipinjing. Si pangin kin, ngii tumunj ei, Krai Jiasas ngii ele, eim ngii tumunj ka wii mendpil angpi kin, ngii ei pei se mo!um. ²¹ Nga Krai eim men ngii mi! wumb ei, eim kin dinga dambiltpi ende kindim. Kindpi kin, ngii wumb ei, tilap owundu o! kun ka erik tonu ongii ei, Gos nge eim men ngii mi!, wumb tilap mu!ngii. ²² Enim pii gii wumb yi ku, Gos kindim wumb ei, eim kin dambiltpi ku, Gos eim kin dambiltpi ende kindim. Kindang kin, Gos enim pii gii wumb eipi kin, pei se ende kindpi kulou topu kin, eim men ngii owundu ele, ende mi! enim mu!ngii. Nimbil erang Gos eim Gui Ka ele, enim noman tuk ele opu mu!mba.

3

Pol Wumb Tilap Eipi Kin Kongun Erim

¹⁻² Nimbil erang na Pol Krai nge kongun wu, kan ngii ele pa! ei, enim wumb tilap eipi nge, enim kin kongun ei. Pipe na enim wumb tilap eipi kin ei nge, Gos kin prei erip kin, ngop mo!. Keimi, enim wumb yi piinjing ei, Gos nge noman ka ngopu kongun ei, na enim paki tumbii nge ngum. ³ Ok na enim kin, mon kembis aninga endi polup ngunj ei, Gos nge o! ei koi erpi kin, eim na kin andan tum ei, polup ngunj. ⁴ Pe enim kin na mon ok aninga puls, gerik piingii ei, na noman ele piind ei nge, Krai kin o! ei koi erpi pim ei, Gos andan topu ngum ei piingii. ⁵ Kumb ok wumb ei, Gos nge o! ei, koi erpi pirim ei, andan tunerim; ba akip Gos Gui Ka eim nge o! kun ka elmin wumb ei, ek se andilmin wumb kin, ek ni tor kindilmin wumb kin, o! ei koi erpi pim ei, andan topu ngum. ⁶ Gos nge o! koi er palim ei yi nge, Gos nge ek ka ele, enim wumb tilap eipi kin, Jura wumb tilap ei kin, dambiltpi ende puk molk kin, Gos epi ka wii kanim kanim ni ngonum ei, en enim Jura wumb kin sinmin. Nga en enim, Gos eim men to!mun wumb ende ele, eim nge wumb tilap mo!mun. Mu!angin kin, wumb ei, Gos nge epi ngumbii nirim epi ei, Krai Jiasas kin singii.

⁷ Gos kongun ei, na ngopu kindang kin, eim ek ka ni tor kindnii nipi kin, wumb tilap eipi ngumbii. Gos eim noman ka ni, noman dinga ei na kin ngang kin, kap! kongun ei ka ermbii. ⁸ Gos nge wumb pei mo!mun mi!, na yi mi! mu!a!. Na wu owundu min, wu num mendpil mon! Na wu wii mendpil mo!; ba Gos eim noman ka owundu, na kin ngum. Ngopu kin, kongun ei, Gos nge ek ka ni, Krai o! ka ni, epi ka wii kanim kanim ni, wumb tilap eipi wumb ei kin, na nip ngumbii. ⁹ Gos Pulwu ei, eim epi kanim kanim pei eririm o! ei, koi erpi kin, eim o! kanim kanim ermbii ni piipi noman ele, yi kis erpi pendrim ei, ok noman yi pirim ei, koi minj er pirim; ba akip nanim wumb pei, andan top, eramb kin, wumb piingii ei, Gos eim o! koi erii kanim kanim ombu, eim erpi, koi er kindang pirim. ¹⁰ Ok Gos eim o! ei, koi er pendrim; ba akip kunum ele, Gos eim kongun ei men to!mun wumb pei ngum ei, eim noman ka wii kanim kanim ei, ni tor kindangin kin, epin konu ele tep elmin wumb kin, noman dinga pim wumb kin, ei eim noman dinga wii ei, andan tungii ei keningii. ¹¹ Gos kumb ok, eim noman ele o! yi ermbii ni pirim o! ei, Krai Jiasas sinim nge Owundu ele ni pendrim. ¹² Sinim pii gii wumb Krai Jiasas kin dambiltpi ende punjpun. Jiasas kin pii gii ninjpin ei nge, sinim Gos kin erpin kin, eim mo!um konu ele, sinim noman ele wii piipin tuk bin andlam ei, ga! kulpun kin, pii pol tumun ei, Krai ei eim andlam mendpil. ¹³ Enim wumb tilap eipi, na enim dinga kii sip nind ei, enim noman embin to piinerei! Nimbil erang na enim kin ngenj kumbii sip ngond ele nge, enim paki tumba.

Jiisas Kraiis Nge Noman Ka Ngołum

14-15 Gos ɔł ei, koi erpi Kraiis kin mołum ele nge, na mong kopsing pii połup kin, Erinjpin Gos kin prei dinga ermbii end. Sinim mei wu amb tał kin eł ełip, kingam ambilał noł, en enim nge ngii ende pii gii ninjing wumb ni, epin konu ele yi ku wumb ngii ende wumb ei, Erinjpin Gos nge kingam noł mołmun ei, Erinjpin Gos kin embe keimi silmin. ¹⁶ Na Gos kin prei erip kii sind ei, Gos nge noman ka wii dinga owundu ni, eim epi kanim kanim ka wii salim ei, Gos nge Gui Ka kin, enim noman tuk ei dinga ngumba. ¹⁷ Nga prei end ei enim Kraiis kin pii gii nengin ele nge, Kraiis eim enim noman tuk ele, kunum kunum mułba. Mołang kin, enim noman ka ei, dinga pimba ei, wumb eipi ngungii. ¹⁸ Nga ɔł ei nge, enim Gos nge wumb pei kin, tep to noman dinga pendim palim ei, piingii ei nge, Kraiis eim noman ka ngołum ɔł ele nge, yi mił palim ei piingii! Piingii ei, wuł ał, nga tonu mani, ei owundu mendpił ngołum ei, wumb kapli pii poł tungii. ¹⁹ Nga enim kapli Kraiis eim nge noman ka wii mendpił ngonum ei piingii; ba ei kapli, pei piik, poru ninerngii mon. Ba nga Gos nge ɔł kun ka kanim kanim ɔł ei, enim noman tuk ele piki tumba.

²⁰ Pe nga Gos eim nge noman dinga wii sinim pii gii kin, noman tuk ele kongun ermba ei, kapli prei erngii min, kii singii ei kamb mani kindmba. Gos eim nge dinga wii ei, kapli kongun erpi kin, tondrung ba. ²¹ Yi mił ku, Gos men tołmun wumb pei, kunum kunum Kraiis Jiisas kin, Gos embe ambilk tonu kindngii ei, yi minj ekii se, kunum kunum pepi ba. Ei keimi!

4

Kraiis Nge Pii Gii Ninjing Wumb Noman Ende Palim

¹ Na Owundu nge kongun enj konu ele, kan ngunjung wu mołup kin, enim kin ek dinga nip ngo ngond. Ngond ei, Gos enim erngii ni piinim ɔł ei, enim kapli kongun erik kin, pek molk pungii. ² En enim embe ambilał mani kindik kin, nga enim kunum kunum wumb kin noman ka ngok kin, ek dinga ninarik kin, giyeng giyeng nik erngii. Enim engnjing noł kin, er orung kindnarik kin, kan wiik tok mułngii. Enim noman ka wumb ngok kin, wumb endi endi paki tang kin, nga endi endi paki tang kin, yi mił erngii. ³ Enim noman ende sek kin, kongun dinga erik mułngii. Mułangin kin, Gos Gui Ka enim kin yi mił erang kin, enim sipi ende kindang kin, enim noman emin peng mułngii. ⁴ Jiisas nge wumb tilap endeim mołum. Nga Gos Gui Ka ei endeim mołum ku. Ei yi mił ku, Gos enim wii topu sipim ei nge, enim epi ka wii endeim singii nge, piik kin, kui erik mołmun. ⁵ Jiisas Owundu ei endeim mołum. Nga eim nge pii gii ɔł ei, endeim palim. Nga yi ku, noł pendik ngungii ɔł ei, endeim palim ku. ⁶ Sinim pii gii ninjpin wumb nge, Erinjpin Gos Owundu endeim mołum. Eim sinim kin pei epin konu ele tonu tep er mołpu kin ɔł kun ka sinim kin pei kongun erpi kin, nga sinim kin noman tuk ele mołum.

⁷ Kraiis sinim endeim endeim ni eim nge dinga mok topu, wii ngang kin, eim kongun paki topu kin, epi ei sinim kin ngum. Ei nge mił, sinim mei ele mani wumb ombu kin, Kraiis sinim kin eim noman ka ele yi mił ku ngum.

⁸ Gos ek ok pułum ek yi mił ninim,

“Kunum ele, Kraiis epin konu ele tonu pum kunum ei, eim wumb Seisen kan mił ngopu kin, eim angil ele kindang mułnjung wumb ei, epin konu ele tonu eim kin sipim. Eim Seisen, to mani kindpi kin, eim nge wumb ei kin, eim nge noman ka wii pei wii ngum.”

⁹ Nga ek ei yi mił ninim, eim tonu purum ei, pułe palim mił nenj? Ba kumb se nge, eim mani orum ei, kumna kin mani pupu mei ele mandring salim

ele purum. ¹⁰ Nga Krajs eim, mei ele mani orum wu ei, yi ku, nga tonu epin konu ele tondrung purum. Eim ol ei erpi kin, mei konu ele orung orung pei, eim sipi konu ele ombu pei, mondpu si kindim. ¹¹ Nga Krajs eim wumb kin epi ka wii ngum. Ngang kin, wu kombur; ek se andilmin wumb dinga ngang kin, muŋgii; nga wu kombur; Gos epi koi erpi palim ol ei piik kin, ni tor kindilmin wumb dinga ngang kin muŋgii; nga wu kombur; Gos ek tor kindmin konu orung orung pungii wumb, dinga ngang kin, muŋgii; nga wu kombur; men tolmun wumb tep elmin ni, Gos ek emb tolmun wumb dinga ngang kin, muŋgii. ¹² Eim yi miŋ erpi kin, Gos nge tilap wumb ei, paki topu, er ka erim. Erpi kin wumb ei, Gos kongun kun ka erangin kin, eim nge wumb noman se ende dinga kindim. ¹³ Kindpi kin, sinim pei o pun, noman ende pupun kin, sinim Jiisas kin pii gii nipin kin, Gos nge kingam Jiisas nge ol kun ka ei piipin kin, nga wu dinga miŋ peng muŋgii. Molk kin, Krajs eim nge ol kun ka wii dinga pei ei kin, yi miŋ ku, enim wumb pei tonu ongii. ¹⁴ Nga sinim kangii ambii noman ele, ek eipi eipi piik kin, ekii singii. Ei yi miŋ, nol kanu konu pop topu kin, konu ele orung orung mani purum. Nga yi miŋ, ek kend tonmun wu ei, wumb andlam eipi andan tok enmin. Erangin kin, wumb ei epi kun ka ol palim miŋ enanmin. Ei nge, enim yi miŋ enerngii. ¹⁵ Ei mon, sinim ek keimi mendpiŋ nipin kin, wumb eipi noman ka ngumun. Sinim pii gii ninpin wumb nge wu num owundu Krajs, eim nge ol kun ka ol ei, sinim ei ekii semin kin, wumb dinga peng kin tonu wangin kin Krajs miŋ muŋmun. ¹⁶ Krajs eim sinim nge peng er moŋum. Nga sinim pii gii ninpin wumb ei, Krajs nge ngenj embii miŋ dambiltpi ende pupun moŋumun. Muŋamin kin, Krajs sinim wumb endeim endeim ni, kongun eipi eipi pendpi ngum. Sinim wumb pei dambiltpin ende pupun kin, Krajs nge kongun noman ende sepin ermin. Ei nge, Krajs sinim wumb pei si tikandi kindpi kin, tep er moŋum. Ei yi miŋ erang, Jiisas nge tilap wumb kin, wumb eipi noman ka ngangin kin, Gos eim tilap wumb eim ngenj embii miŋ molk kin, dinga tonu wangin kin, ol kun ka erik muŋgii.

Noman Konj Krajs Kin Moŋum

¹⁷ Pe Jiisas owundu nge noman dinga ei nge, na ek dinga endi nimbii end. Enim kunum nga olt endi, wumb eipi torung wumb erik moŋumun, yi miŋ ku, enim yi mulerngii mon! Wumb tilap eipi wumb ei nge, noman ele kun ka pinalim ei, wii miŋ yi erik moŋumun! ¹⁸ Pe torung wumb tilap eipi ei, noman ele emii miŋ palim. Enim wumb ei, Gos nge noman konj ei, kunum kunum konj muŋmba noman ei, sinenjing. Nimbii erang wumb ei, Gos ek ka piinarik kin, noman tuk dinga peng kin, Gos kin turii puk moŋumun. ¹⁹ En enim nga singambii kulahmin! En enim noman tuk ele penj mendpiŋ moŋum. Muŋang kin, pe wumb ei en enim noman to piik kin, ol kis kanim kanim pei elmin.

²⁰ Ei nge enim Krajs nge ol kun ka ol ei piinenjing. ²¹ Enim Krajs nge ol ei ni, ek enim piik enjing. Erangin kin, enim eim nge ol ei, ekii sik kin, nga enim Jiisas nge ek keimi ei, piinjing ku. ²² Pe enim noman ok nge ol ei, si kindngii. Nimbii erang noman ok nge ol ei, enim kin moŋu erang kin, enim ol kis kanim kanim enjing ei, si kindngii. ²³ Enim noman kin, noman tuk ele, Gos erang kin, am konj mendpiŋ tonu wangli. ²⁴ Enim Gos noman konj sik kin, Gos eim noman konj miŋ, yi peng erik muŋgii. Pe noman konj yi erang kin, enim Gos kin kun ka mendpiŋ muŋgii. Molk kin, eim ol kun ka ei, miŋ erngii.

²⁵ Pe nga enim ek kend tok elmin ol ei, nga enerngii mon! Enim wumb endeim ni, ek keimi nipin kin, erpin ngumun. Nimbii erang sinim pii gii ninjing wumb pei ei, Gos na Krajs Jiisas nge tilap wumb dambiltpi se ende

kindim. ²⁶ Enim jikii kis pang, piinjing kin, enim noman kis tok piinergii mon! Enim jikii kis pang piinjing pim kin, enim eni mani ba kunum ei, enim kin mulermba mon! Ba kumb se jikii kis ei, poru nimba. ²⁷ Enim Seisen kin kunum se ngangin kin, enim of kis endi enerang mon! ²⁸ Pe wu endi ok epi waning silih wu ei, nga waning sinermba mon! Pe wu ei angil ele kongun erpi kin, eim ku sipi kin, eim kuni ni, alap ni, epi top erpi kin, nga wumb epi sinaim wumb ei, paki tumba ku. ²⁹ Enim ek kis endi ninergii mon! Enim ek ka paki tumba ek minj ningii! Enim ek yi nengin kin, wumb eipi paki topu kin, noman ka ngopu kin, ek kun ka nengin kin, wumb ek piingii wumb ei, noman ka ngok erngii! ³⁰ Pe enim Gos Gui Ka kin, noman embin to ngunerngii! Nimbil erang Gos Gui Ka enim kin mulang, Gos nge ek keimi ok nirim mil, enim wumb na nanim nge wumb ei, to tonu kind mundunj. Mundamb kin, Gos Gui Ka enim kin mulang, nga ekii se Gos kunum owundu tonu omba kunum ei, Jiisas orung opu enim sipi, orung simba kunum ele, of kis ya mani mei ele enmin of ei, sinim kin pinermba mon; poru nimba. ³¹ Enim noman tuk ele, kis piik kin, noman ele kis piik kin, enim jikii pang kin, wumb eipi kin ek dinga wii tok kin, nga wumb eipi kin ek kis ngok kin, nga noman kis min, ek kis kanim eipi endi enim pim kin, ei si kindngii! ³² Enim nga yi mil ku erngii! Enim enginjing nol kin, noman ka ngok, nga wumb kin of kun ka wii palim mil erngii! Nga wu endi enim molmun konu ele molpu kin, nim kin of kis erim ei, kapli enim kanik wiik tok kin, eim of kis ei kindngii. Gos nge Jiisas Kraiss, sinim of kis pei kil ngopu, si kindpi, poru nim. Ei yi mil ku, enim wumb eipi of kis enim kin enjing ei, enim wumb ei, of kis ei si kindpi poru nimba ku.

5

Enim Gos Nge Of Kun Ka Erik Mulngii

¹ Ei yi erang, enim Gos nge kangi ambil molmun. Nimbil erang Gos enim wumb eim noman ka ngolum ei nge, enim Gos nge of kun ka eim of yi ku, ekii sik kin, kongun dinga erik mulngii! ² Enim noman konj ei, wumb eipi noman ka ngangin ei, yi mil ku, Kraiss Jiisas sinim kin noman ka ngum. Ngang kin, eim kolpu kin, noman konj ei kindpi kin, sinim wumb paki topu, Gos kin kulmal mur ka wii mil topu kin, Gos Kraiss kanpi kin, kan ka wii kenim.

³ Nimbil erang enim Gos nge wumb molmun. Molmun ei, enim ya mani mei ele of kis kanim kanim amb eipi kin, of yi mil si kindngii! Wumb eipi nge epi kan bun bun sinmin of ei ni, of penj tui kun pinalim of ei ni, yi enerngii, mon! ⁴ Enim ek kis penj ninmin; nga ek wii pule pinalim ek ni, nga ek kun pinalim ek ei, pei ninmin ei ninergii mon! Ba enim yi mil erik kin, enim Gos kin ek ka nik ngungii. ⁵ En enim ei kan kun erngii! Enim mei noman of kis epi kanim kanim wumb kin ni, ei of kun pinalim mil ni, nga wumb eipi nge epi kan bun bun sinmin ei nge, gos kend mil epi sik, erik enmin. Wumb yi mil enjing kin, wumb ei Kraiss kin, Gos tep er molmbul konu ka wii tuk ele, punerngii mon!

⁶ Enim kan kun erik mulngii! Wumb ek kend tok, nga ek wii pule pinalim ek endi enim kin ningii; ba wumb ei nge, ek ei ekii sinerngii mon! Nimbil erang epi ei nge, Gos pupul kis wumb ei kin, tonu omba. Wumb ei, Gos kin bul ngok kin, ekii sinenjing. ⁷ Yi mil pim kin, enim wumb ei kin, epi endi enerngii mon ku! ⁸ En enim ok, noman tuk ele emii peng of kis er muljung; ba akip enim Kraiss Owundu nge wumb tonu onjung kin enim Jiisas kin dambituk ende pu molk kin, pe nga enim noman tuk ele tilang palim mil, kapli enim of kun ka ei, yi mil ku erngii! ⁹ Pe enim noman tuk

ele, tilang yi erang ei, kuni mong ka wii pei, yi mił tonu omba. Wang kin, enim oł ka ni, oł kun palim oł ni, nga ek keimi oł pei yi erngii! ¹⁰ Enim nipe epi endi enim noman ele, ermin ni erngii ei, Krai Owundu nge eim noman palim yi mił erngii! ¹¹ Nga wumb epi wii endi pułe pinalim epi elmin ei nge, enim enerngii mon! Nimbil erang epi ei, oł kis emil palim mił, kun pinalim yi erngii mił ei, ekii sik enerngii mon! Ba enim torung oł ei nge tilang palim ele, tu wangin erngii! ¹² Ei epi koi erik enmin oł ei, sin ek ninmin ei, am singambil kultmun! ¹³ Ba Jiisas nge ek ka tilang mił, wumb oł kis kanim kanim enjing ei, si peni ele tor wang kin, epi ei wumb keningii. En enim elmin oł ei, konu peni ele andan tang kin, wumb pei keningii. ¹⁴ Nipe oł kis epi peni ele tor omba ei, emii pinermba mon; ba ei tilang erang mulmba. Ei mił peng kin, eim ek yi mił nirim,

“Enim or palmin ei, pinerngii! Enim angk konj kindik mulngii! Nga enim wumb kulii ei, angk tonu ok, konj mulei! Mulangin kin, Krai enim tilang ngumba.”

¹⁵ Enim er mołmun oł ei, enim kan kun erik mulngii! Enim wumb noman kun pinalim wumb elmin oł ei, enim yi enerngii mon! Enim wumb noman ka wii palim mił, oł ei erngii! ¹⁶ Enim kunum kunum pei salim mił ei, oł ka erngii! Nimbil erang akip kunum ele, wumb oł kis enmin. ¹⁷ Yi mił peng kin, enim wumb noman kun pinalim wumb mił, yi enerngii mon! Ba enim kur keningii ei, nipe epi endi Owundu nge noman ele palim mił, yi erngii!

¹⁸ Enim noł wain nunerngii mon! Nok kin, enim noman ei wulu pang kin, enim oł kun pimba mił enerngii mon! Ba enim noman tuk ele, Gos Gui Ka piki to mulmba. Mulang kin, enim oł kun ka pimba mił erngii. ¹⁹ Enim Gos ek ka nik kin, wumb epi ngungii. Ngok kin, Gos ek nik golang kindik, Gos Owundu embe ambil tonu kindik, Gos Gui Ka giisa ni, mingal kepil kin tok, golang nik ei, enim noman tuk ele, ka ka piik kin, Gos Owundu ngungii. ²⁰ Kunum kunum Ernjin Gos sinim kin epi ka wii kanim kanim pei ngum. Ngang kin, sinim Gos kin noman ka wii piipin ngumun ei, Krai Jiisas nge embe ele ngumun.

Wu Amb Simba Nge Ek

²¹ Wumb eipi en enim ningii ek ei piik kin, ekii singii. Nimbil erang sinim Krai nge wumb, eim noman palim mił ermin.

²² Amb enim wenjing noł ningii ek ei piik kin, ekii singii. Yi mił erik kin, Krai Owundu kin ekii sik erngii ku. ²³ Wu endi ei eim ambim kin tep er mołum ei, yi mił ku Krai ei eim nge tilap wumb kin tep er mołum. Mołpu kin, eim tilap wumb ei, eim ngenj endeim kin, kołpu sipi, orung simba nge om. ²⁴ Nga embnjing noł, en enim wenjing noł ningii ek kanim kanim pei ei, am ekii singii. Sik kin, yi mił ku, Gos nge tilap wumb ei, Krai nge ek ka ei pei, ekii singii ku.

²⁵ Wenjing noł, enim embnjing noł kin, noman ka piik ngungii! Yi mił ku, Krai nge wumb tilap ei, noman ka piipi kin, eim kołpu eim noman konj wumb ngopu paki tum. ²⁶ Yi mił erang, Krai eim nge tilap wumb sipi kin, eim ek ka ele oł kis kil ngopu kin, noł pendpi ngum. Yi er ngopu kin, eim nge tilap wumb sipi kin, Gos kin kindim. ²⁷ Eim yi erang kin, en enim konj mendpił mulngii! Molk kin, oł kun ka minj erik, oł kis ei enerngii! Enerangin kin, eim ningil ele, kan ka wii mendpił mił kenmba. Kanpi, yi mił erpi, eim nge tilap wumb ei, kun ka wii mił sipi kin, eim kin tuk simba. ²⁸ Wu en enim nge ngenj noman ka ngok kin, kaimb sik ngonmun ei, yi mił, en enim nge embnjing kaimb sik kin, noman ka piik, ngungii! Wu nii endi eim ambim kaimb kulpu kin, noman ka ngumba ei, eim nge ngenj kaimb

kułpu, noman ka yi ku ngołum. ²⁹ Yi mił erang, wumb endi eim nge ngenj kis piipi kin, noman ngunafim min, oł yi enafim mon. Yi ermba mił, eim kuni ngopu kanpi kin, ka er kun er si mołum. Nga Kraiss nge wumb tilap yi mił ku ełim. ³⁰ Nimbil erang sinim Kraiss eim nge ngenj to dambiltipi se ende kindim. ³¹ Ei yi mił, Gos eim nge ek ka yi nirim pul yi mił peng kin, “Wu eim nge arim mam tał wakin topu, ambim kin okuł ende punguł ei nge, wumb tał eł ełip ende mułnguł.” ³² Gos ek ka ełe ei, ek ekin owundu endi, ek keimi ni tor kindim. Na yi mił, ni piinj puke ei, Kraiss kin eim nge wumb tilap ende mołum. ³³ Ba ek ei nge, enim kin ninim ku. Enim pei endeim endeim ni wenjing noł, kaimb sik, noman ka ngok, embnjing ngungii ei mił, en enim ngenj ełe kaimb sik, noman ka ngok ełmin mił. Nga enim embnjing pei wenjing ek ningii ek ei, ekii sik kin, enim wenjing embe ambil tonu kindik, yi erngii.

6

Kangi Ambil Ni Menjing Ernjing Nge Ek

¹ Kangi ambil, enim menjing ernjing ek ei piik kin, ekii singii! Nimbil erang, ei oł kun ka peng kin, Kraiss eim noman to piinim mił yi erngii! ² Enim kangi ambil, menjing ernjing, nge embe, ambilk tonu kindik kin, nga noman ka ngok yi erngii! Ei Gos lo ek kumna ek dinga nirim mił palim. ³ Yi enjing kin, enim kun ka molk kin, nga enim ya mei ełe kunum kinan molk pungii. ⁴ Ernjing enim kingenjing noł kin, enim oł noman embin tui kunum kunum erangin kin, jikii pupu, kis piingii oł ei, enerngii mon! Ba oł yi enarik kin, enim kingenjing noł ei, Kraiss nge oł kun ka andan tungii.

Kongun Wii Elmin Wumb Kin Kongun Tep Elmin Wumb

⁵ Enim kongun wii elmin wumb ei, kongun tep wu ek nimba ek ei ekii sik kin, noman ka ngok, ei mund mong tok, kongun dinga kindik erngii. Erik kin, enim noman tuk ka piik enmin mił, yi ku erngii! Enim kongun ei erik ełe nge, enim Kraiss kin kongun mił erngii! ⁶ Enim kongun tep wumb enim kanik kin, tep er mułngii kunum ei mendpil, kongun ermin ni piinerngii mon! Ba yi ku, enim Kraiss nge kongun erik kin, Gos eim erngii ni noman peng piinim mił, yi erik kin, eim noman tuk ełe pei kongun wii erik mułngii ku. ⁷ Enim kongun wii erik kin, noman ka ka piik erngii! Enim kongun yi mił erngii ei erik, ya mani mei wumb mendpil ngunanmin; ba sinim nge Owundu ngonmun. ⁸ Enim piingii ei, Jiisas Owundu enim wu endeim endeim ni kumep ngumba. Ngang kin, enim kongun kumep sinjing wumb min, kongun wii erik kin, kumep sinenjing wumb ei, kongun ka erngii! Wumb ei pei pei, yi mił singii. ⁹ Enim kongun tep wumb kunum kunum oł kun ka pimba mił erik kin, enim kin kongun wii er ngonmun wumb ngungii. Enim wumb kin kongun embin tui ngok kin, oł dinga enerngii mon. Nimbil erang enim piinmin ei, enim kongun wii enmin wumb ei ni, kongun tep wumb ei ni, tep wu endeim mendpil ei tonu epin konu ełe mołum. Eim wumb endeim endeim ni mok tumba ei eim ende mił mok tumba.

Gos Nge Dinga Opu Elmin Kumb Tepii

¹⁰ Ek ni poru nip nind! Enim Kraiss kin ok ende puk dambiltik molk, dinga singii. Nimbil erang eim noman dinga owundu salim. ¹¹ Pe enim Gos opu erngii epi kanim kanim pei ngumba epi ei, tapik sik se endngii. Ei nimbil erang, enim Seisen wu kis enim kin, ek kend topu ermba kunum ei, enim dinga angk kin, eim kin opu orung erngii. ¹² Ei sinim mei wumb kin, opu

orung enanmin mon. Ba sinim opu orung kindpin gui kis ei, tonu epin konu ele ni, ya mani mei ele mołmun. Nga tep erpi, noman dinga sep kin, dinga kis emii enim konu ele mołum, gui kis pei ombu ei sinim kin opu orung enmin. ¹³ Nimbil erang enim akip Gos nge opu epi ngumba ei, si tapik mułgii. Nga kunum endi, epi kis tonu omba kunum ei, enim kaplı dinga angk kin opu orung wu enim tumba ermba kunum ei, eim kamb mani kindngii. Nga ekii se, opu er poru ningii kunum ei, enim angk kin, dinga puk engingii.

¹⁴ Enim oł kun erik engingii ei, Gos ek ka keimi pii gii dinga nik, mum tulan mił, kend ele talk kin, nga oł kun ka erik erngii ei, kumb tepii mił enim pepil ele tepngii. ¹⁵ Nga enim simb ele simb kum mundngii mił ei, Gos nge ek ka emin ni tor kindngii ei, yi mił er kun er mułngii. ¹⁶ Kunum kunum enim pii gii dinga peng ele, kumb tepii mił, ambilk si endngii ei, yi mił erik kin, enim opu mong ei dup mił seng kin, Seisen wu gui kis eim tumba ei, enim si tor sengin kindngii. ¹⁷ Gos sinim sipi orung simba ei, sinim peng ele, peng kon mił epi ei, si mundmun. Nga Gos ek ka ei, Gos Gui Ka tui jik mił ei, ambil gii nik mułngii! ¹⁸ Oł ei pei erngii ei, Gos kin kii sik ngangin kin, enim paki tumba. Enim kunum kunum pei, Gos Gui Ka enim andan tumba kunum ei, enim prei erngii! Yi mił peng kin, enim kunum kunum or pinarik, konj molk kin, prei erik, kan kun erik mułngii. Nga enim Gos nge wumb kunum pei, prei erik kin, dinga ngok mułngii. ¹⁹ Yi ku, enim na kin prei erik kin, Gos ngungii. Ngangin kin, Gos na eim nge ek ka nimbii ei, gupu aki topu seng kin, mund mong tunerbmbii. Gos ek ka koi erpi peng kin, wumb piinanmin ek ei, na nip tor kindamb kin, piingii. Enim prei erangin kin, na ek kun pimba mił nip ngumbii. ²⁰ Pule yi mił peng, na Gos nge ek se andıłmin wu, eim ek ka ni tor kindmbii. Ei nge na kongun ele enj ei, konu kan ngii ele peł. Enim na kin prei erik, Gos ngangin kin, na Gos ek ka ei, mund mong tunarip kin, dinga ni tor kindip nimbii ek ka ei, nip minj mułmbii.

Poru Nimba Ek

²¹ Wu Taikiik sinim enginppin wumb noman ka ngołmun ei, eim kin Krai nge kongun ka elim wu ei, na kongun ei mił, na moł mił ek ei ni tor kindpi enim ngumba. ²² Ei yi mił, na wu ei enim kin kindind. Wu ei enim kin sin enmin oł pei ei, enim kin ni tor kindang piingii. Piik kin, enim noman tuk ele, dinga ka seng kin, mułngii.

²³ Erinppin Gos kin, Gos Krai Jias Owundu kin ouni, sinim enginppin nol pei kin, noman emin ka sepi kin, nga noman ka seng kin, nga pii gii dinga peng kin, ngang singii. ²⁴ Pe Gos nge noman ka eim wumb nii endi Owundu Krai Jias kin noman ka ngungii ei dinga ka ei ekii poru ninermba.

Pol Mon Pilipai Wumb Połpu Kindim

Pol Pipe Połpu Pilipai Wumb Muljung Konu Ele Kindim

¹ Pol kin Timosii teł Krai Jisas nge kongun wu mołpuł kin, pepe ei połpuł kin, enim Gos nge wumb Pilipai konu ele wumb mołmun. Enim Krai Jisas kin dambiltik ende puk muljung wumb ei ni, tep er mołmun wumb ni, men ngii kongun elmin wumb enim pei sił pipe ei ngopuł kindimbił.

² Sinim nge Erinjpin Gos ni, Owundu Jisas Krai ouni enim kin noman emin wii enim ngang kin, enim noman emin ka seng mulngii.

Pol Noman Ka Piipi Gos Ngum

³ Kunum kunum ele, na enim kin piip kin, Gos kin noman ka piip ngoł. ⁴ Na enim kin kunum kunum Gos kin prei erip kunum ei, na ka piip ngond. ⁵ Nimbił erang enim na Gos kongun enjingił mił, kumb se paki toł ni, pe paki tumun ku. ⁶ Yi mił erang, na piip poru nind ei, yi mił pałim. Gos enim noman tuk ele kin, kongun ka wii enim kin pułgun mondpu erim. Gos eim kongun ei, erpi pang kin, Jisas Krai kunum Owundu simba kunum ei, poru nimba. ⁷ Pe na noman yi mił piip kin, enim ngond ei, kapli kun ka minj mołum. Nimbił erang na enim kin noman ka ngoł. Ei yi mił, enim pei Gos nge noman ka ei, na kin ngum ei, enim pei na kin noman ka ouni sinjing. Kunum tał pei, na kan ngii ele mult kunum ei ni, kunum ei na Gos ek ka ni tor kindip ele nge, dinga angip endinj. Kunum ele, enim na kin ouni erik kin, paki tok muljung. ⁸ Gos mendpił eim kanpi piinim ei, na ek keimi mendpił nip, yi mił ngond. Na noman dinga kindip op kin, enim kenmbii ni piip mił piinand mon. Na noman ka ngolum oł ei, enim kin ngop ele, Jisas Krai na kin ngum.

⁹ Na enim kin Gos prei erip kin, kii sip ngop ei, yi mił. Na prei erip kin, enim nge noman ka wumb kin ngolum oł ei, dinga tonu ok, nga enim noman ka wii keimi ni, oł kun ka elmin oł ei piik kin, kun erngii ku. ¹⁰ Ei mił, en enim kapli oł kun ka elmin oł ei, mok tok kin, piik kun ka mendpił erngii. Nga Krai omba kunum owundu ele, enim Krai ningił ele, oł kun ka wii molk kin, oł kis endi enim kin mulerngii mon. ¹¹ Mułangin kin, Krai Jisas eim enim kin oł kun ka ei, enim andan topu erang kin, oł kun ka oł ei, enim noman tuk ele kin, am piki top mułmba ei mułang kin, enim Gos nge embe ambil tonu kindngii ei, am ei tonu pupu pimba.

Pol Kan Ngii Ele Pim Ei, Gos Ek Ka Paki Mił Tum

¹² Engnan no! Na noman piip mił ei, enim piingii ei, oł embin tui na kin tonu om ei, ek ka nge andlam ei, ondu ngunerim mon! Ei ek ka ei am pengli; wumb piinjing ni, oł yi mił erim. ¹³ Oł yi mił erim ei, Sisa ngii ele tep er mołmun wumb, opu wu ombu ni, nga wumb eipi pei ya mołmun wumb ei, na Jisas Krai nge kongun wu ele nge, kan ngii pir ei, wumb na piinjing ku. ¹⁴ Wumb ombu, na kan ngii pinj ei, piik kin, poru ninjing. Yi erang, enginjpin noł kombur pei, Owundu kin pii gii ninmin ku. Nga en enim nge noman ele dinga sik kin, mund mong ei si kindik kin, am Gos nge ek ka ei, am nik dinga kindik endnjing.

¹⁵ Keimi, wumb kombur na embe punum nik kin, na kin noman kis piinjing. Piik kin, na to mani kindmin nik enjing. Pe oł ele nge, Krai eim ek ei ni tor kindnjing. Nga wumb kombur na Pol kin, noman ka piik ngok kin, Krai nge ek ka ni tor kindik kin, paki tok elmin ku. ¹⁶ Nga wu ombu

piinmin, na ya kan ngii molup kin, dinga kindip, opu orung mił erip, Gos nge ek ka dinga ni tor kindip mił ei piik kin, na noman ngonmun. Ngok kin, ek ka ei ni tor kindiłmin. ¹⁷ Ba wumb kombur en enim nge embe el nge, piik niłmin. Nga Krai nge ek niłmin ei, noman kun palim mił ei, ni tor kindiłmin mon. Na kan pir ek embin tui ombu tui mił, nik tuk kindik kin, oł yi mił elmin.

¹⁸ Pe nga ei epi nipe? Ei minj oł pei elmin ei, oł keimi mendpił min, oł kend yi mił elmin ku. Ei nge nik kin, Krai nge ek ka ei, nik wumb ngołmun. Oł ele nge na ka piind. Ei am ka minj piimbii.

Pe Na Konj Muls Kin, Krai Kin Ouni Mułmbii

¹⁹ Nimbił erang na piip poru ninj ei, enim kunum kunum prei erik kin, na paki to ngołmun. Ngangin kin, Jiisas Krai nge Gui Ka ei nge, dinga na ngołmun. Pe na piind epi ei, tonu onum ei, na paki tang kin, na am ka wii mułmbii. ²⁰ Pe yi mił erang kin, epi ei tonu omba ni, ka piip moł ek ei, ek ka wii tonu omba ele nge, kui er moł. Ei tonu wang kin, ei nge na ek nip tor kindinj na singambił kulermbii mon! Ermbii oł ei yi mił, na nam el oł ei, yi ku, erip mułmbii. Mułamb kin, pe na konj mułmbii kunum min, kulmbii kunum ei, na nge ngenj ei, Krai nge embe ele tonu omba. ²¹ Keimi, na nge noman ele yi mił palim. Pe na noman ei konj ka pep nim kin, na Krai nge embe ambił tonu kindmbii ei kapłi. Ba pe, nga na kuls kin, na epin konu ele noman konj simbii ei, ka wii mendpił. ²² Nga na ya mei ele konj muls kin, na kongun end kongun ei, epi keimi tonu omba. Ba na nipe andłam endi ekii sip ermbii ei, na piinand. ²³⁻²⁴ Na nam noman tuk ele tał palim. Na kołup pup kin, Krai kin epin konu ele ouni mułmbii ei, am ka wii. Ba na enim kin ya mei ele muls kin, ei nga na enim paki tumbii ei, ka wii ku. ²⁵ Na pii gii dinga nip kin, na piip poru ninj ei, nga na enim kin ouni mułup kin, enim paki tamb kin, enim pii gii dinga nik kin, ka wii piik mułngii. ²⁶ Yi mił palim ei piip kin, na nga op enim kin ombii. Nga enim na kin ka piik kin, Krai nge embe ambił tonu kindngii.

Pilipai Wumb Enim Pol Kin Tep Tok Ende Pu Molk Opu Erngii

²⁷ Ba enim andłam endngii oł ei, am kun ka erik andik kin, Jiisas Krai nge ek ka ele mił, ekii sik wumb eipi andan tok, yi mił erngii. Nga na op enim kenmbii min, nga na enim kin onermbii min, ei epi wii mił, ba na enim nge ek ei piimbii ele ei, enim noman ende sek kin dinga angk mułangin kin piimbii. Molk kin, noman ende sek kin, wumb paki tok, kongun dinga erik yi erangin kin, Krai nge ek ka ele, pii gii dinga nik mułngii. ²⁸ Na piimbii end ek ei, enim nge opu orung wumb ek endi ningii ei, mund mong enenjing. Pe enim mund mong enenjing kin, pe wumb en enim piingii ei, en enim dup konu kis ele ngenj kumbii kis singii. Ba Gos enim andan yi mił tumba ei, Gos eim erang kin, enim sipi orung simba. ²⁹ Nimbił erang Gos enim Krai nge kongun ka erngii nipi kin, enim noman ka ngum. Enim Krai kin pii gii ningii nge nip kin, eim dinga ele mendpił ngunerim mon; ba enim Krai nge embe ele, ngenj kumbii singii nipi kin, enim eim dinga ngum ku. ³⁰ Na pii gii ele nge, ok opu dinga erir ei, enim kenik. Pe nga na opu end mił ele nge, ei enim piinmin. Pe enim piinmin ei, na opu end mił oł ei, sinim ouni tep topun er mułmun.

¹ Pe enim Kraiss kin mołmun ei eim kin, noman tuk ełe dinga silmin min? Pe enim eim noman ka sik piik kin, enim noman emin ka mołmun min? Enim Gos Gui Ka nge noman konj ełe, ende mołmun min? Nga enim wumb eipi kin noman ngok, kaimb sik, yi elmin min mon? ² Pe yi mił pim kin, pe enim na kin noman ka mendpił piik ngungii ei nge, tonu omba oł yi mił pałim. Enim noman ende sik kin, wumb eipi kin noman ka ngok ei, oł endeim mendpił pimba. Peng kin, noman ende sek mułngii. ³ En enim noman ełe, embe wii ambil tonu kindnerngii mon! En enim noman ełe, to mani kindik kin, nga wumb eipi nge embe, to tonu kindngii wumb ei, ka wii ni piik erngii. ⁴ En enim nge noman ełe epi ei mendpił, tep er mulerngii mon! Ba enim wumb eipi nge noman ełe, epi ei tep ka er mułngii ku.

Krais Eim Embe To Mani Kindang Kin Gos Eim Embe Ambil Tonu Kindim

⁵ Kraiss Jiisas nge noman endeim sirim mił ei nge, enim noman ende yi mił mendpił singii.

⁶ Kumb ok, Jiisas Gos kin ende mendpił multum. Ba Jiisas eim Gos nge noman dinga tep er mołum oł ei nge, dinga ambil gii ni piinerim mon. Eim Gos kin ekii sipi kin, mandring mułum. ⁷ Mon! Eim nge oł dinga ei si kindpi kin, nga eim mei wu mił mani om. Opu kin, eim kongun wu wii mił, yi er mułum. ⁸ Wumb kenjing ei, eim mei wu mił mendpił mułum. Eim nge noman ełe embe ei, to mani kindim. Kindpi kin, Gos nge noman ełe ekii sipi erim. Oł yi nge pepi pang kin, eim kułum kunum ei, poru nim. Pepi pang kin, keimi ond peri ełe kułum. ⁹ Kułang ełe nge mendpił, Gos Jiisas nga konj sipi kin, eim to tonu mendpił kind mundum. Nga Gos eim embe ka wii mendpił endi ngum ei, wumb nge embe pei to mani kindim. ¹⁰ Kindrim embe ei, Jiisas pa nipi ngum. Ngang embe ei, tonu epin konu ełe wumb ni, ya mei ełe wumb ni, mei mandring ełe wumb ni, wumb ni pei, Jiisas eim endeim ambil tonu kindngii. Kindik kin, nga mong gopsing pii polk kin, eim embe ełe ek ka nik kin, eim nge embe ambil tonu kindngii. ¹¹ Wumb pei gupu ełe ek yi mił ningii. “Jiisas Kraiss ei Owundu,” pa ningii. Yi mił nengin kin, Erinjpin Gos nge embe ei am tonu ba.

Enim Tilang Mił Tuk Wumb Pei Kin Mułngii

¹² Kaplı, na nge wumb puł ei yi mił, ok na enim ek ninj ekii sinjing ei, pe yi mił ku erngii. Na enim kin muls kunum ełe, enim epi erngii ek ei ninand mon! Ba pe, na konu turii moł kunum ełe, enim na ek ekii sik kin, am oł yi nge erngii. Gos enim sipi orung sim ei nge, mund mong erik kin tungu erngii. Yi erik kin, kongun dinga erik mułangin kin, Gos enim noman konj ka epi enim ngumbii nirim epi ei, ngang singii. ¹³ Enim piinmin ei, Gos enim noman tuk ełe kongun erpi mołum. Nga Gos eim noman ełe, enim noman tuk ełe kindim. Kindang kin, nga Gos eim noman palim mił, yi kongun erik mułngii. Yi erik mułangin kin, Gos enim kan ka kenmba.

¹⁴ Enim epi pei enmin oł ei nge ek mił enmin oł ei ni, kis piik, kii sik enmin oł ei ni, pei si kindik kin, er mułngii. ¹⁵⁻¹⁶ Yi mił erang, enim oł yi mił erik kin, enim kun ka mułngii. Nga pund mong endi, enim kin pinermba mon! Enim Gos kingam noł mendpił mułngii. Nga enim noman tuk ełe, orpuł mił endi pinermba mon. Enim ek wumb noman konj ngołum ek ei, ambil gii nik mułngii. Ei molk kin, wumb tilap eipi pii gii ninenjing wumb ełe, enim tuk molk kin, dup mił tilang erang kin, ya mei ełe wumb oł kis elmin wumb ei, kin mułngii. Mułangin kin, nga Kraiss Owundu tonu omba kunum ei, na enim kin pei ka piimbii. Piip kin, na noman ełe yi piimbii ei, na kongun wii mił erip kin, nga nam nge dinga ei, wii mił kindip ermbii mił mon!

17-18 Enim nge pii gii ei, Gos kin kulma kalilmin mil yi palim. Nga kulma kalilmin poru nimba epi ele, no! wain bein tolmun. Yi peng kin, na miyem ele, no! wain mil bein tok, enim kulma kalilmin poru nimba erang bein tok kin, tonu kindnjing pim kin, ei epi wii mil. Ei na ka piimbii. Keimi, na enim kin ka piip ngumbii. Nga enim yi mil ku, ka piingii. Enim na kin ouni ka piipin molmun.

Timosii Nge Ek

19 Ba na Jiisas Owundu pii gii ninj kin, kapli Jiisas eim noman ele yi piim kin, kunum olt mon, na Timosii kindamb kin, enim kin omba. Nga Timosii orung opu, enim ek na kanpi neng piimbii. Piip kin, na ka piimbii. 20 Na nge wu Timosii mil, nga wu endi mula!im mon! Eim na kin noman ende sep ngolum. Ngopu kin, eim nge noman tuk ele enim paki tumbii ni dinga piilim. 21 Wumb eipi pei, en enim noman ele epi ei, minj tep ka er molulum. Molk kin, Jiisas Kraiss nge kongun ei, tep ka enalmin mon. 22 Ba enim wu Timosii elim ol ei piinmin. Timosii eim ol kun ka elim wu. Eim na Kraiss nge ek ka kongun erir konu ele, eim na paki tolum wu. Ei eim yi erim ei, wu endeim kingam ei, eim arim paki tolum mil, Timosii na kin yi elim. 23-24 Pe na kan ngii ele tor op piip kin, na Timosii kindamb kin, enim kin sikir omba. Pe na pii gii nind ei, Jiisas Owundu eim andlam endi top simba. Nga kunum aninga kopur na yi ku, molup kin, nga enim kin ombii.

Wu Epaproraisis Nge Ek

25 Na nam piip kin, wu Epaproraisis kindamb kin, enim kin omba ei, sinim nge enginjpin. Na kongun ende wu ei, sil opu ende elmbil wu. Ok enim eim kindangan kin, na kin opu ei, enim nge men ek nilim wu ei, na paki tolum. 26 Eim nge noman ele, enim kin opu kenmbii ni piipi kin, noman embin topu molum. Eim ening palim enim piinmin ei nge, eim noman embin topu piinim. 27 Keimi, ok eim ening pim. Peng kin, eim kulmba mandi erim. Ba Gos eim kin kaimb sim. Ba Gos eim kin mendpil, kaimb sinerim mon! Gos na kin kaimb sim ku. Gos eim ol embin tui ei, na kin pei tonu omba ei, mon ni piipi kin, na paki tum. 28 Yi mil ku, na nam noman ele, na Epaproraisis eim kindamb wang kin, enim nga kan ka kanik piingii. Ka piyangin kin, nam noman embin ei, aninga mani mil ba ku. 29 Gos Owundu kin ka piik ngok kin, wu Epaproraisis omba nge, ka piik sik kin, enim eim kin noman ka piingii. Wu yi nge, enim embe ambil tonu kindngii. 30 Wu ei, Kraiss nge kongun er pupu kin, kulmba mandi erim. Eim konj mulambii ni piinerim mon! Eim kongun ei piipi kin, enim kapli na paki tunenatangan kin, eim ni piipi kin, na kongun paki topu poru nilang.

3

Kraiss Kin Pii Gii Ninim Wu Ei Wu Kun Ka Mendpil

1 Angnan no! Na ek ei yi mil polup poru nimbii end. Enim Jiisas Owundu kin noman ka piingii. Na pipe ei nga polt ei nge, na noman embin topu poland mon. Nimbil erang na pipe nga ei, polup enim ngond ei, na enim kin paki top ngond. 2 Wumb kung owu mil, ol kis kanim kanim elmin wumb molmun ei, enim kanik kun erik mulngii! Nga wumb ei nge, lo ek ekii sik kin, ngenj kopsik elmin wumb ei enim kanik kun erik mulngii! Wumb ei ngenj kopsik elmin ol ei, andan tonum wumb ei, Gos nge wumb. 3 Ba sin sinim noman tuk ele Gos nge Gui Ka ele mulang kin, sinim andan topu kin, sinim Gos nge wumb molmun. Yi mil Gos embe ambil tonu kindpi kin, nga Kraiss Jiisas kin ouni embe ambil tonu kindmin. Sinim ngenj kopispin ol ei, sinim

nge pii gii ei, paki tunanim mon. ⁴ Pe na nge noman ele yi pim kin, ngenj efe of ei, na Gos sipi orung simba nge andlam endi salim ei, na kapli paki tumba. Nga wumb kombur ngenj elmin of ei, sin kapli paki tumba ni, pii gii ninmin ku. Ba na nam noman ele, am mendpil, yi mil to piimbii. ⁵ Piyamb nimbil erang kunum angil orung nga tekliki o pang kin wumb kombur na ngenj kopsik. Na Esrel nge wu. Na Benjamin nge tilap wu mo. Eipru wumb ei na miyem ende. Na lo ek ei, na am keimi ekii sil wu. Ba of ombu ei nge, na Gos sipi orung sinermba mon. ⁶ Gos nge kongun ele, na dinga kindip kin, ekii sip enj. Na Gos nge wumb ei, of embin tui ngop endinj. Nga yi ku, na wu endi na lo ek ekii silim min, nip kii simba ei, na mong endi pinermba mon. ⁷ Ba epi pei salim ni, na embe ambil tonu kindngii ei, epi wii mil ni piind. Nimbil erang, Krai mendpil mo lum ni piind. ⁸ Jura wumb of ei nge, na piip ninenj mon. Nimbil erang Krai Jiisas eim na nge Owundu mo lum ei na piind. Pe na ni piind ei, Krai kin pii gii nipin enmin ei, keimi ni piind. Na Krai nge of ei ekii sil. Sip kin, of eipi eipi pei si kindip, epi pei ombu, epi mo wii mil, ni piind. Yi erip kin, na Krai eim, am ambil gii nimbii ni piind. ⁹ Pe na Krai kin dambiltip ende pup mo. Lo ek ele, na wu kun ka el wu nimba ei, na piinermbii mon! Nam of yi nge el, embe kun ka piimba ni piind. Piip kin, Krai kin pii gii nind ele nge, Gos eim na pii gii nind ei, eim na wu kun ka nimba. ¹⁰ Na Krai am pii pol tumbii. Nga eim angpi konj tonu om. Kunum ele, na Krai eim nge dinga ei, na kenj. Na eim nge dinga ei, pii pol tumbii ni piind. Na Krai eim kin ende pup kin, eim ngenj kumbii sinim ei, ouni simbii ni piind. Eim Gos kin ekii sipi, piipi kultum epi ei nge, na eim piip kin, yi ku ermbii ni ambilik gii nip mo. ¹¹ Na dinga kapli erim kin, na of yi mil erip kolup kin, nga tukpu ele, nga op konj pup kin, Krai kin epin konu ele bii ni piind ku.

Pol Eim Sikir Pupu Kin, Epi Ka Wii Ok Silim

¹² Na yi mil ni piinand. Nam Krai nge elim of kun ka pei sip poru ninand mon! Ba of ei nge, na kongun dinga erip ambil gii nip mo. Yi erang kin, Krai Jiisas eim yi mil erpi kin na ambil gii nip mo lum. ¹³ Engnan no! Krai nge of ei, sip poru nip mo ni, piinand mon. Ba na noman endeim mendpil palim. Na of ok nge kanim kanim pei enj ei, si kindip poru ninj. Si kindip kin nam kongun dinga erip ekii se, epi ka wii tonu omba epi ei, simbii ni piip end. ¹⁴ Na andlam dinga sikrii ei nge, sikir pup kin, epi ka wii ei yi mil, Krai Jiisas nge noman konj ka wii ele mendpil, simbii ni piind. Nga epi wii endi mon. Gos Krai kin na wii topu sipi kin, orung sim ei, na epin konu ele tonu bii ni, wii topu sim.

¹⁵ Pe sinim nge noman ele, Gos kin noman dinga Gos nge wumb mendpil mil pim kin, pe na ek ninj mil ei, ekii singii. Ba enim noman endi eipi pim kin, pe Gos eim enim noman ele, kapli andan topu kin, er kun ermba ku.

¹⁶ Ba sinim Krai nge of kun ka wii sinjpin of ei, am ambil gii nipin mu mun.

¹⁷ Engnan no! Enim pei na end mil of ei, pei ekii sik, erik poru nei. Nik kin, wumb of kun ka yi nge enmin ei, kanik kun erik kin, enim of ei ekii sik, yi er mu ngii ku. ¹⁸ Na ok, enim kunum kunum kanip ek ninj ek ei, nga enim kanip nind ku. Pe na ningil ele ke nind. Wumb pei Krai nge ond peri ele kulum ei, wumb opu orung mil enmin. ¹⁹ Wumb ei, en enim nge ngenj noman ele, gos mil to tonu kindmin ni, yi piinmin. Wumb of singambil palim epi ei, en enim noman ele, ka ka piik enmin. Erik kin, nga mei ele epi kis ombu, noman to piik er andinmin; ba wumb ombu nge, dup konu ele, ngenj kumbii dinga singii. ²⁰ Ba sinim, epin konu nge, wumb mendpil mu mun. Owundu, Jiisas Krai tonu epin si kindpi kin, mani mei ele omba nge, enim kui er mu mun. Mu langin kin, opu eim sinim sipi, orung simba

ei nge, sinim kui er mołmun. ²¹ Pe nga Kraiss opu kin, sinim nge ngenj wii ei erang kin Kraiss nge ngenj konj ka wii, yi mił simba. Seng kin, sinim Kraiss nge tılang owundu ei mił, sipin mułmun. Nga eim nge dinga ele erang kin, epi pei ei, eim kin mandring mułangin kin, eim tep er mołum.

4

En Enim Noman Ende Sek, Noman Ka Piik, Noman Ka Singii

¹ Angnan no! Kraiss nge oł yi mił palim ei piik kin, enim Jiisas Owundu kin dinga angk mułngii! Na ek nind mił mułngii. Na enim kin noman ngoł. Ngop kin na enim kin kaimb sil, nga enim na kin noman ka piik ngangin kin, enim na nge noman ka puł mił, wumb ka mołmun.

² Elip Yuoriya kin Sindikii elip amb tał elip piyeł. Elip Jiisas Owundu kin noman ende singil. ³ Pe nim na nge kongun ende wu mendpił. Na nim kanip ek nind. Nim amb tał ei paki to! Amb tał na kin, Gos nge ek ka eł, tep topun kongun ka er endinjpın. Pe Klemın ni, na nge kongun ende wumb ni, amb tał kin kongun ende enjing. En enim nge embe ei, noman konj singii pipe ele palim.

⁴ Kunum kunum enim Jiisas Owundu kin dambiltik ende puk ei nge, ka piik ngungii. Na ek nga nind ei, enim Jiisas kin ka ka piingii!

⁵ Wumb pei enim kin piingii. Enim wumb eipi kin, oł emin ka elmin. Nimbil erang Jiisas Owundu mandi orung omba enim. ⁶ Enim epi endi kin, noman embin kulerngii mon! Ba enim eipi epi endi simin ni piik erngii ei, enim Gos kin prei erik, kii sik, eim kin kunum kunum noman ka piik ngok, yi erngii. ⁷ Gos nge noman emin ka oł ei, sinim ngołum ei, mei wumb pei noman dinga ei to mani kindnim. Nga Gos nge noman emin ka oł ei, sinim Kraiss kin dambiltipin ende pupun mołmun nge, noman tuk ele ni, noman ei Gos tep ka er mułba.

⁸ Engnan no! Na ek endi nga nimbii end. Oł pei ei oł keimi ni, pe nga oł ei nge, noman ka wii er palim ni, nga oł kun ka ni, nga oł kis endi penj mulalim oł ei ni, nga oł ka wii ni, nga oł kun ka ei nge embe ka palim. Nga oł ombu pei, eim oł kumb ele oł palim ei ni, nga oł ombu pei wumb embe ambil tonu kindinmin, oł wumb nge pim kin, enim kunum kunum noman ele piik er mułngii. ⁹ Oł ombu pei, na enim nip andan top ngunj ei, sik poru ninjing. Nga oł epi pei piik kanik, er poru ninjing oł yi nge, enim kunum kunum yi erngii. Yi erangin kin, Gos noman emin ka sinim ngołum ei, enim kin oui mułba.

Pilipai Wumb Epi Ka Ei, Wii Ngunjung Ei, Pol Eim Noman Ka Piipi Ngum

¹⁰ Na noman ka owundu piip kin, sinim nge Owundu ngond. Pe nga enim na kin noman nga to konj keimi ok, enim na piik; ba enim ongii nge andlam endi sineririm. ¹¹ Na epi endi sinalim nip kin, yi kii sinand mon! Na oł yi nge, ei piip poru ninj. Pe oł kanim kanim na kin tonu om kin, na oł ei nge, noman to piinermbii mon. Na noman ele epi ombu ei, kaplı ni piil. ¹² Na wu endi epi sinalim mił, yi na ka piip muls. Mołup kin, na epi pei ambil gii ni ka piip muls ku. Wumb kuni pei nołmun oł ei, na ka piip moł. Nga wumb kuni tołum oł ei, na ka piip moł ku. Wumb epi pei seng mołmun oł ei, na piind ku. Nga wumb epi sinerang er mołmun oł ei, na piind ku. Na kunum kunum konu orung orung pei, na kaplı oł pei ei, kaplı ni ka piip moł. ¹³ Kraiss eim am dinga ngołum. Nga eim nge dinga ele, na epi pei kaplı ermbii.

¹⁴ Ba enim oł ka erik kin, na kin paki tok kin, na embin tui ko wupun ei sinmin. ¹⁵ Pe enim Pilipai konu ele wu amb, en enim yi mił ni piinmin.

Ok na Gos nge ek ka ni tor kindip endinj kunum ei, na na andip pup kin, Maseroniya konu eke tor punj kunum ei, Gos nge tilap wumb endi, nga na kin o ende punenjpin mon. Nga epi ka ngok elmin ol ei, endi enenjpin mon ku. Ba pe enim mendpil, ol yi enmin. ¹⁶ Keimi, na Tesalonaika konu eke muls kunum ei, enim yi ku na kunum endeim paki tunjung. Nga ekii se, enim na paki tunjung ku. ¹⁷ Pe na nam ka wii epi endi enim kin simbi nip kin, kan sinenj mon. Na noman eke ei, enim nge ol ka ei, Gos nge epi ka wii enim ngumba. Ngang kin, enim epi ka wii ei singii. Nimbil erang enim na paki tunjung. ¹⁸ Ba am epi pei, na kin am kapli er salim ei, na sinj poru nim. Na ngii konu ei, epi pei piki to molum. Enim nge ka epi wii ngok kindnjing ei, Epaproraisis ngangin kin, tu wum ei, na sinj. Epi ka wii ngunjung ei, Gos kulmal kafilmin muru ka tolum mil, yi palim. Epi ei, enim Gos ngunjung ei, Gos eim epi yi nge silim. Pe Gos eim noman eke ka piilim. ¹⁹ Na nge Gos ei, eim epi kanim kanim ka wii Krai Jisas kin salim. Pe nga enim epi endi sinarpi nim kin, Gos eim kapli enim kin ngumba. ²⁰ Gos ei Gos, sinim nge Erinjpin Gos. Yi peng piipin kin, sinim Gos eim embe kunum kunum ambil tonu kindmin, ei keimi!

Ek Aninga Kopur Nga

²¹ Krai Jisas nge wumb ei kin, na ek ka nip 'Muleiyo' nind! Angnan nol! Na kin molmun ei, enim kin ek ka nik, 'Mulei,' a nik ngonmun. ²² Gos nge wu amb ni, wumb pei enim kin noman ka piik ngok, "Enim muleiyo!" ninmin. Wumb kombur king owundu Sisa ngii eke kongun elmin wumb ei, en enim dinga puk kin, 'Enim muleiyo!' nik yi enmin.

²³ Jisas Krai Owundu nge noman ka ei, enim kin molpu kin, enim noman tuk gui eke, paki tang kin, ouni mulngii.

Pol Mon Kolosii Wumb Połpu Kindim

Pol Mon Połpu Kolosii Wumb Ngum

¹ Na Pol Gos eim nge noman ele, na to tonu kind mundang kin, Krai Jias nge ek se andilim wu, Timosii sinim enginjin. ² Mon ei połpu kin, Gos nge wumb Kolosii konu owundu ele mułmun ei ngonmbu. Sinim enginjin en enim Krai kin pii gii nik mołmun. Pe Gos sinim Erinjin eim enim noman ka ngopu kin, nga noman emin ngołum.

Prei Elmbil Kunum Ei Ek Ka Nipil Gos Ngołmbul

³ Sil prei enmbil kunum ei, ek ka nipil, enim kin Erinjin Gos nge sinim Owundu Jias Krai ngonmbu. ⁴ Nimbil erang sin piinjin ei, enim Krai Jias kin pii gii nik kin, nga enim Gos wumb tilap ele pei noman ngonmun. ⁵ Kunum ele, ek keimi Gos ek ka kumna opu, enim kin orum. Wang kin, enim piik ei, epi ka enim simin ni piik mulk, epi ei ngurum. Kapli enim pii gii kin, noman ngonmun ol, enim simin ni piik mulnjung epi ei, tonu pel ele palim ei, enim singii nge tonu epin konu ele salim. ⁶ Gos ek ka ei, epi ka nipi, tu wang nge pupu kin, mei ele wumb konu ele orung orung pei punum. Pamb kin, yi mił, enim kin kunum kumna ek ka piinjing ei, Gos enim kin noman ka ngum ei, enim ok piinjing ei, keimi pim. ⁷ Enim ek ka ei, Epapras kin, piik kan sinjing ei, sin noman ka eim kin ngamin kin, sin kongun ende wu, eim sin kin kongun ermin mił, Krai kin kongun dinga ka erpi kin, kunum kunum ngonum. ⁸ Epapras eim sil kin ek yi nipi ngum. Ngum ei, enim noman kulnjung ei, Gos Gui Ka enim ngum.

⁹ Puł ele nge, sil kunum kunum enim kin prei enjpil ei, enim mułmun pa ninjing kunum ei, sil Gos kin kii sinjpil ei, eim noman ele ergii ol ei, paki tang piingii. Nga Gos Gui Ka enim kin epi kanim kanim ngum. ¹⁰ Nga enim pek kin, mulk pungii ei, Owundu eim noman pimba mił erangin kin, Gos eim kunum kunum ka piimba. Enim kongun kanim kanim ka wii erangin kin, mong ol kun ka wii tumba. Nga enim kapli ol kun ka ei, Gos kin piyangin kin, enim noman ele piki top mułmba. ¹¹ Enim kapli ei, Gos nge noman dinga ka wii kapli er dinga kindmba ei, kapli paki tang kin, enim epi kanim kanim tonu omba ei, enim dinga puk kin, kui erik mułngii. ¹² Nga enim ka piik, ek ka nik kin, Erinjin Gos ngungii ei, eim enim to tonu kindim ei, kapli enim eim epi singii pa nim, epi ei singii. Enim kapli singii ei, Gos eim kin pii gii ninjing wu amb ei, sinim tilang enim konu ele mołmun. ¹³ Gos eim sinim emii owundu pim konu ele ol kis erpin mulnjpun ei, eim sipi orung tu wum. Nga eim sinim eim kingam Jias Gos eim noman ngołum kangii ei, tep er mołum konu ele tuk kindim. ¹⁴ Gos kingam eim sinim se orung sim. Nga sinim ol kis si kindpi, kil ngang kin, sinim kun ka wii mołmun.

Krais Eim Nge Ol Nin Eim Nge Kongun

¹⁵ Sinim Gos eim kinanmin; ba Jias kaninmin ei, eim Gos mił ku mołum. Krai eim Gos kingam kumna ei, kumb ok mendpil multum. Mułang kin, eim epi kanim kanim endi sineririm. ¹⁶ Gos eim epi kanim kanim pei eririm ei, Jias kin ouni molkuł eririm. Nga tonu epin konu ele, nin mani mei ele epi pei eririm ei, epi kanim kanim kanmin epi nin, kinanmin epi nin, ei pei eririm. Gui mił noman dinga palim sinim kinamin wumb ni, nga owundu wumb ni, nga tep enim noman dinga palim wumb ni, nga konu orung

orung mei ni epi pei Gos eim neng kin, Kraiss eririm ei, eim nge epi eririm. ¹⁷ Epi kanim kanim endi erineririm kunum ei, Jiisas eim ok multum. Epi kanim kanim Kraiss eim dambiltipi se ende kindnim ei, eim dinga ele, epi kanim kanim ombu erang kin, tonu onjung. ¹⁸ Jiisas eim Gos nge pii gii wumb tep er mulang kin, kongun kun enmin. Gos nge pii gii wumb ei, eim nge wumb tilap ei, men tolmun ngii mił mołmun. Gos nge pii gii wumb noman konj ei, eim pule mołum. Wumb Jiisas kumna kui tok pendnjing konu ele si kindpi kin, nga angpi tonu opu, konj mulum. Ei nge eim mołpu kumb ele kindpi kin, wu num mołpu kin, epi kanim kanim ombu ngopu tep elim. ¹⁹ Ei nge, Gos eim noman ele, epi kanim kanim pei kun mendpił, Jiisas kin erim. Ei yi mił ku, Gos eim oł ei nge, Jiisas kin kindang, piki to mołum. ²⁰ Jiisas ele nge, Gos eim mei wumb orung orung pei ni, tonu epin epi kanim kanim pei ni, eim kin sipi, orung simbii ni piim. Ei nimbil erang, eim ond peri ele to kundnjung. Jiisas ond peri kulum ei, Gos eim noman emin peng ele, ya mani mei ele wumb ni, nga tonu epin ele wumb ni pei kanim kanim eim kin sipi orung eim kin simba erim.

²¹ Ok kunum endi, enim Gos mołum konu ele, enim eim kin turii enj mulnjung. Mulangin kin, enim noman tukrung ele, eim kin opu orung erik mulnjung. Nimbil erang enim noman kis to piik, er mulnjung. ²² Ba pe Jiisas eim ngenj ei ond peri ele kulum ei, Gos eim enim kin erpi sipi kin, eim kin orung seng kin, eim kand nołum wumb mulnjung. Yi er pendpi kin, ek kend ende enim kin pinerang ele, eim mołum konu ele, enim kun tuk simba. ²³ Enim kapli pii gii ambil gii nik, dinga erik mulngii! Mon peng kin, enim pii gii ninjing ele, kapli nga noman epi to piinerngii mon! Nga enim kumna kin ek ka piik, pii gii ninjing, pii gii ei, kapli wakin tunerngii mon! Ek ka ei nge, na Pol kongun wu mołup kin, ek ka ei, wumb mei orung orung konu pei ni tor pum.

Gos Eim Pol Kindang Pupu Kolosii Wumb Tilap Paki Tum

²⁴ Pe na Pol, na ka piip kin, ngenj kumbii ei, enim kin sip kin ngond ei, na kapli Kraiss eim, sinim peng embil mił mołum. Sinim pii gii wumb ei, eim ngenj simb angil pei kulpun ngopun mołmun. Kraiss eim ngenj kumbii sim ei, poru ninerim ele, na paki top erip kin, poru nimbii nip end ei, eim nge pii gii wumb ele, na oł yi mił end. ²⁵ Gos eim na kin kongun ngum ei, enim nge paki tumbii kongun ei, Gos ek ka mong keimi ei pei ni tor kindil. ²⁶ Ek ka ei, kumb ok wumb mulk kunum ei, koi er pirim. Ba akip eim nge wumb tilap ningil ele peni ele opu, poru ninim. ²⁷ Gos ek pii gii ninenjing wu amb enim andan topu ngang kin enim kapli piingii. Piik kin, ek koi er pim ek ei, ka wii mendpił pim konu ele ba ni, tilang owundu mendpił ni, eim nge wumb tilap paki tang kin, piingii ei, eim embe tonu ba. Pang kin, ek koi er pim ek ei yi mił; Kraiss enim kin tep to tuk mołum ei, enim kapli eim kin kui er mulangin kin, kapli enim embe ambil tonu sipi ngumba. Nga Gos nge tilang epi ka wii pei ei, enim Kraiss kin yi ku singii. ²⁸ Kapli sin Kraiss nge ek ka ni tor kindpin andan topun kin, enim wumb pei ngonmun ei, sin noman dinga kanim kanim nipin kin, andan to ngonmun. Ngopun yi erpin kin, Gos eim mołum konu ele, wumb endeim endeim tu wunmba. Tu wangin kin, Kraiss kin dambiltipi se ende molk kin, dinga kindngii. ²⁹ Yi mił, na kongun dinga wii end ei, Kraiss eim noman dinga kis na ngonum ei, tuk na kin kongun enim.

¹ Pe na enim kanip ek nimbii nind ei, na kongun dinga erip kin, enim kin ngunj. Nga Leiyorisiya konu ele mołmun wumb kin, nga wumb epi pei na kin kanik, piik enenjing wumb ombu, yi ku nip ngond. ² Na yi eramb kin, en enim noman tuk kapli dinga peng mułngii. Nga en enim wumb endi ongii ei, noman ngok yi erngii. Na yi piind ei, enim noman ka peng ele, kapli enim pii gii er dinga kindmba. Na noman yi palim ei, enim kapli Gos ek koi er palim ek ei, pułe piingii ei, Kraiis eim, ek ei koi er palim ek ei nge, pułe eim. ³ Ku kon ele piki topu mołum ei, yi mił ku. Gos nge noman kanim kanim ka wii palim ni, eim noman ele ek keimi kun ka palim ni, noman koi er palim ei, Kraiis eim kin piki to mołum.

⁴ Na enim kanip nind ei, wu endi enim ek ka ka nipi kin, noman to ak tumbii ni ermba ei, kapli enermba. Yi peng kin, na ek ei nind. ⁵ Na enim kin tep to mulak; ba na noman tuk enim kin moł. Nanim enim kin ka piip kin, enim kanip moł ei, enim kongun kun erik, noman ende sek molk kin, nga Kraiis kin, pii gii nik dinga kindinmin.

Sinim Kapli Kraiis Kin Tep To Mołpun, Noman Konj Simin.

⁶ Enim Kraiis Jiisas Owundu pii gii nik kin, enim noman tuk ele sinjing. Yi mił ku, nga enim eim kin dambiltik se ende puk mułngii. ⁷ Enim Kraiis kin dambiltik se ende puk kin, dinga puk angik mułngii! Mułngii ei yi mił, ond dumbuł polpu, mer mani mei ele pupu kin, dinga angilim. Enim kapli ek ka ei, sin enim kin andan to nipin kin, ngunjpun ei mił, enim pii gii dinga nge sik mułngii! Nga kunum kunum enim ek ka nik kin, Gos ngungii.

⁸ Enim kanik kun erik mułngii! Mon peng kin, wu endi ek kend topu ek nipi kin, mei wumb ek nipi enim ngumba. Eim ek keimi nipi enim ngunermba mon! Wu yi nge, ei ek ok kupenjing niłmin ol ei, yi nik kin, nga pii gii ninanmin wumb en enim noman ele piik elmin ol ei, ek yi mił ningii ku. En enim nga Kraiis kin ek ka nik tor kindnałmin. ⁹ Enim piinmin; epi kanim kanim ol kun ka ni, noman konj ei, Gos eim nge ol kun ka wii ei, Kraiis eim ngenj ele mołpu kin, piki tonum. ¹⁰ Eim mołpu kin, Gos eim wu num kumb ele kindpi kin, lo ek kanim kanim pei kin, noman dinga kanim kanim pei, nga eim endeim mendpił. Nga enim Gos kindpin kin, wu Kraiis kin dambiltik se ende pu molk kin, eim nge noman konj kunum kunum epi keimi epi ei sinjing.

¹¹ Enim Kraiis kin dambiltik se ende puk kin, nga enim ol keimi erik kin, ngenj kopsisilmin ei Gos wumb mołmun nik kin, ol yi elmin. Kraiis ol erim ele, sinim ok enjpin ol kis ngenj ele, epi dinga si kindpin kin, poru ninjpin. Kraiis nge ol ei, ol keimi. ¹² Noł pinjing kunum ele, Kraiis kin dambiltik ok, se ende puk mulnjung. Nga enim noł mandring punjung ei, enim eim kin kui mił tunjung. Nga enim tonu onjung ei, enim Gos nge noman dinga enim Kraiis kin pii gii ningii. Nik kin, ei eim Jiisas tukpu ele, er konj kindim. Nga noł pinjing ele, Gos eim enim Jiisas kin, er se konj ende kindim. ¹³ Enim ok kunum endi, kuuł wumb mił mulnjung. Nimbil erang enim ol kis kanim kanim enjing. Erangin kin, enim Jura wumb mon; ba wumb tilap eipi molk kin, lo endi pinałim. Ba Gos pe enim erpi sipi kin, Jiisas kin ende kindpi kin, nga si konj sim. Gos eim sinim ol kis kil ngopu, si kindim. ¹⁴ Lo ek kanim kanim mon ele mulum ei, sinim to mani kindmba erim ei, Gos eim si kindim. Ek ei yi nirim, "Sinim wumb kis mulnjpun; ba Gos lo ek ei, to pulpeł topu kin, Jiisas sipi ond peri ele nil topu, poru nim." ¹⁵ Mei wu num dinga kin, nga emii peng dinga mulnjung dinga ei, Gos Kraiis kin eim sipi, si kindim. Eim dinga wu num ei, mei wumb pei andan topu kin, ond peri ele, Gos wu ombu topu, kambiiipi mani kindim. Kindpi kin, ei wumb pei ningii ele, wu ombu en enim, epi wii mił mołmun.

¹⁶ Yi mił, wu endi nga ek wii nipi kin, enim kin lo ek ekii sik kin, kuni nin noł nungii ełe; nga kunum owundu tonu omba kunum; nga oi konj tonu omba kunum kuni bii nungii; nga kor kunum piik erngii ek ei, piinerngii mon. ¹⁷ Lo ek ombu min, men mendpił ekii se omba epi andan tonum; ba Kraıs eim Owundu mendpił mołum. ¹⁸ Enim wumb eipi kin kos erngii. Nga oł endi kun punermba ei, nemin er kun erngii pa ninerngii mon. Nimbił erang si sinim or kumb mił epi kenjpin ełe, ermin nik enmin. Nga enim sin si mani kindamin kin, enjel kin men tok kin, er ngumun nik erngii. En enim oł ei nge piik kin, enim bong ninanmin ni piik kin, enim kin andan tonmun. Nga en enim oł yi enmin; wumb ei en enim bong ninmin. Nimbił erang en enim noman tuk ełe, oł kis ermin ni piik enmin oł ei nge, mei wumb noman piłmin oł ei nge piinmin. ¹⁹ Wumb yi nge, Kraıs wumb tiłap mon. Kraıs ei sinim peng embił mił mołum ei, sinim pii gii wumb ei eim ngenj simb angil pei kulpu ngopun kin, mołmun. Sinim dambiltpin se ende pu mołmun ei, eim ngenj simb angil pei dambiltpin ngenj ende pupun mołmun. Sinim ngenj dinga sinim ei, Gos eim dinga ełe opu, ba ni piinim mił punum.

Sinim Kraıs Kin Ende Koł Poru Ninjpin

²⁰ Enim Kraıs kin tep to kolk poru ninjing. Nga mei wumb noman ełe epi kis dinga pei wakin to si kindnjing. Nimbił erang enim wumb lo ei ekii sinmin. ²¹ Lo ek ombu yi ninim, “Nim angil epi ełe embilnjii mon!” Nga epi ei, “Nim gupu ełe tuk kindnenjii mon?” Nga epi ei, “Nim angil tuł epi ełe ngunenjii mon!” ²² Epi ombu sik kongun erik kin, yi erangin kin, poru ninim. Sinim wu lo ek nimin ek ei, sinim piipin kin, ekii sinim. ²³ En enim lo ek ei, epi ka ni piik kin, sin sinim men topun ek nipin kin, ekii sipin, tep ermin ni enmin. Nga ei, en enim ngenj ełe, dinga kindpin kin, oł ei ermin, ni piik enmin. Nga sin sinim bong ninarpin ełe, oł yi ermin nik enmin. Ba en enim oł ei enmin ei, paki tunanim mon! Nimbił erang enim epi ok elmin epi ei, piram enim kin tuk pałim. Nga en enim ngenj ełe, oł kis enmin oł ei nge, mani kindpin kin, si kindnanmin mon.

3

Gos Sinim Kraıs Kin Ouni Er Konj Sim

¹ Pe nga enim Kraıs kin ouni er si kindang kin, angik nga konj onjung. Ok kin, kaplı enim noman tuk ełe, tonu epin epi ka wii ei, piik er mułngii. Nimbił erang tonu epin konu ełe, Kraıs eim Gos angil ełe tundung mandi ełe, eim king mołum. ² Kunum kunum enim tonu epin konu epi ełe, noman to piingii! Enim ya mani mei ełe epi kaplı noman to piinerngii mon! ³ Nimbił erang enim ok nge oł kis elmin oł ełe nge poru neng kin, kulnjung. Nga enim noman konj ei, pe Kraıs kin koi er pałim ei, Gos kin mandi pałim. ⁴ Kraıs eim sinim noman konj kunum kunum mołmun ei, pułwu mołum. Ekii se, eim konu peni ełe orung omba kunum ei, enim yi ku, eim kin ouni peni ełe, eim nge tiłang dinga owundu enim konu ełe ongii.

Sinim Noman Ok Nge Si Kindpin Wumb Konj Tonu O Mołmun

⁵ Yi mił, enim ya mani mei ełe oł kis oł ei, poru neng kin, to kundngii. To konduk kin, ei enim kin mołum ei, amb eipi kin ngundmun ni noman pałim ei nin, nga wumb en enim oł kis ermin ni piik noman ełe yi peng piinmin ei nin, nga oł kis ełe eramb nip noman yi pałim ei nin, nga kanik nuwa sinmin ei nin, nga wumb en enim noman ełe kan simin ni piik bun bun sinmin, oł yi nge, ei gos kend kin men tok er ngonmun. ⁶ Wumb oł yi elmin wumb ei kin, Gos kaplı kumep kis to ngopu, orung kindmba. Nimbił erang wumb ei, Gos ek ekii sinenjing. ⁷ Okrii en enim, oł kis ombu nge erik, molk endik oł

kis ei nge, enim tep erpi, se endrim. Se endang kin mulk, nga enim ol ei pei enjing.

⁸ Pe enim ol kis ei yi enjing ei, si kindngii ku. Ei yi mił, noman kis tonu onum; nga jikii pang piinim; nga wumb endi kin noman kis piik ngonmun; nga ek ninmin ei, wumb epi piik kis piik noman kis palim; nga ek kis penj mułum ei, ninmin yi enerngii mon! ⁹ Enim enjing kin, ek kend tunerngii. Enim ok, oknge enjing ol kis ei, mer noman tuk ele palim ei, si tor kind, si kindnjing. ¹⁰ Pe enim wu konj mił, tonu ok poru nik kin, si kindnjing ei, Gos enim kin noman konj tuk ele wumb konj mił, ei erpi mundum. Nga kunum kunum Gos eim noman ka ngopu kin, Gos eim mił er kindang mołmun. Nga Gos Pułwu eim erang kin, wu ei tonu opu, wu konj mołpu, yi erang kin, Gos eim mołum mił, ei pii gii nik kin, pii poł tungii. ¹¹ Ol yi mił enjing ei, enim ninanmin mon! Enim Jura wumb mon; ba pe Jura wumb kin ende mołmun. Nga ngenj kopsik elmin ei, Gos nge wumb ei kin, ei nge ninanmin ei pinalim. Nga wu endi ngenj kopisnarik elmin wumb ei nge ninamin ku. Nga wumb kombur am ei tonu ond pin ele mołmun wumb ni, wumb eipi ei wumb ombu en enim kung simbii mił kapli molk andilmin wumb ni, nga kongun wii er ngok kin ku sinałmin wumb ei nge, wumb wii mił molk kin, en enim noman ele ermin ni piilmin ol ei elmin. Nga wu tał ende mołmolu. Krai ol kanim kanim pei erang kin, opu ende mił palim. Nga Krai eim tuk wumb eipi eipi kin, pei mołpu si kindnim.

Sinin Wumb Noman Ngonmun Ol Ei Simin

¹² Pe nga Gos enim to tonu kindim mołmun. Nga enim eim nge wu amb mułangin kin, nga eim enim. kin noman kulpu ngonum. Yi mił, nga enim ol yi nge, ei sik kin, nga enim yi erngii. Enim wumb pei kaimb sik kin, wumb pei kin ol ka erngii. En enim noman ele kapli ambil mani kindik kin wumb kin ol dinga palim mił, erangin mon! Nga enim kin ol ende erik ninjing kin, kan wiik tangin erngii. ¹³ Pe nga wu endi enim mołmun konu ele mołpu kin, eim ol kun pinerim ol endi erang enim kin mong endi tonu omba. Enim angnan noł kapli kin wii tangin kin, eim ol erim ei si kindmba. Gos Owundu enim ol ei si kindpi poru nim. Yi mił ku, enim wumb eipi ol kis enjing kin, ol ei si kind yi erngii! Nimbil erang sinim nge Owundu eim sinim ol kis enjpin ei, si kindim. Si kindpi kin, ei mił ku sinim yi ermin! ¹⁴ Pe nga wumb noman koltmun ol ei erpi, tondrung pupu kin, ol kanim kanim pei ngonum. Nga ol ei, epi kanim kanim ombu, ambil sipi kin, se ende kindmin. Pe enim wumb noman kultmun ol ei nge singii. ¹⁵ Krai eim enim noman emin pii ngolum. Nga noman emin pii ei nge, enim noman ele tep er mołpu kin enim dinga ngumba. Gos eim enim to tonu kind mundum ei, ngenj ende mułmun ei, noman emin ngungii ol ei singii. Nga enim kunum kunum kapli ek ka nik kin, Gos kin kunum kunum ngungii. ¹⁶ Krai ek keimi kapli, enim kin keimi noman ele tuk mułmba. Enim kapli, wumb endeim endeim kin andan tok kin, er kun erik ngungii! Enim kapli, noman ele ek ka nik kin, Gos kin ngok kapli Sam golang nik, men tok golang nik Gui Ka er dinga kindmba golang ei nik, yi erik kin, Gos kin noman ka piik ngungii. ¹⁷ Nga epi kanim kanim pei ek tangk kin, kongun erik erngii ei, enim kapli Jiisas embe Owundu dinga ele erngii. Nga eim embe ele, kapli enim ek ka nik Erinjpin Gos ngungii.

Wu Amb Tał Kangi Ambil Kin Ol Ei

¹⁸ Enim amb, wenjing ek nimba ei, enim piik ekii singii! Sik kin, ol yi erngii ei, Gos kin pii gii ninjing wumb ol palim mił erngii.

¹⁹ Enim wu, kapli en enim embnjing noman ngungii! Nga enim kapli yi erik embnjing noł kin, ek dinga nik kin, noman embin pimba oł ei, enerngii mon!

²⁰ Enim kangil kapli, ernjing menjing ek kanim kanim pei ningii ek ei, ekii singii. Gos Owundu oł yi enmin ei, noman ngonum.

²¹ Enim ernjing menjing kapli, enim kingenjing noł ek dinga kunum kunum ei ngunerngii mon! Yi erangin kin, enim kingenjing noł oł kis ei si kindik kin, oł kun ka minj nik enerngii mon; ba kangil noman kis pimba.

Kongun Wu Kin Wu Owundu Mołmun Ek

²² Enim kongun wii elmin wumb enim kapli, wu num enim kin tep er mułmun kunum ei mendpił, kongun enerngii mon; ba enim tep enerngii kunum ei, enim kunum kunum kongun erngii ku. Nga enim kapli, Gos Owundu kin mund mong kulk kin, eim embe ambił tonu kindik kin, nga enim noman kongun erngii ele, kun peng mułngii! ²³ Nga enim epi pei erngii ei, enim dinga kindik erngii. Erik kin, yi mił, enim kongun erik kin, ya mani mei ele wumb kin mendpił mon; ba enim kongun erik kin, Gos Owundu kin ngonmun ku. ²⁴ Enim piinmin, ekii se Gos Owundu enim kongun ka yi enjing ele, kumep to ngopu kin, orung kindimba. Eim epi ei nge singii nipi kin, to tonu kindpi sim sałim ei, eim nge wumb singii. Nimbil erang enim kapli Krais Owundu kin kongun er ngok mołmun. ²⁵ Nga wumb endi oł kun pinermba mił ermba ei, eim oł yi mił erim ei, eim kumep simba. Sinim kapli Gos kin ek ka ka nipin kin, yi erii ninermin mon.

4

¹ Enim wu num kongun wu tep enmin ei, enim kapli en enim kongun wumb kin, oł ka kun pałim mił erngii. Enim piinmin, enim nge Owundu tonu epin konu ele wu num mołmun.

Prei Dinga Erik, Nga Andlam Kun Andik Erngii

² Enim prei dinga kindik elmin oł ei, ambilk gii nik mułngii! Enim prei erngii ele nge, enim kapli noman ka to piik kin, Gos kin ek ka nik ngungii. ³ Enim kapli prei erik kin, Gos ngungii kunum ele, sin kin prei erik ngungii ku. Gos eim kapli sin paki topu kin, eim nge ek ka nipin kin, wumb ngumun konu endi andan tang nipin kin, ngumun ei, Krais ek koi er pałim ek ei, nipin ngumun. Pułe ele nge, na kan ngii pał. ⁴ Enim kapli prei erangin kin, na kapli ek ei koi er pałim ek ei, nip erip kin, kun eramb kin, piingii ei mił, na kapli ermbii.

⁵ Enim kapli, oł kanim kanim torung ngenj wumb mułngii konu ele oł kun ka pimba mił, erik endngii. Enim kongun erngii eni endi wii punerangli eni endi simba kunum ei, kongun erik minj mułngii! ⁶ Enim ek ningii ek ei, singin erang kin, wumb piimin ku ni piinmin ek ei, wumb pei noman ngungii. Nga nim kapli kii sik erngii mił, kun ka erkin kin, Gos ek ka ni orung kindkin, wumb pei ngunjii.

Pol Eim Tikikas Onisimas Kin Tep To Kindim

⁷ Wu Tikikas kapli, enim kanpi nimba ei, na kongun pei enj mił nimba. Tikikas ei, sinim enginpin keimi, nga eim Gos Owundu kongun wu ka kunum kunum elim wu ei, eim sinim kongun ende wu. ⁸ Na eim enim kin kindinj ei puł ele, enim sin nimbil oł er mułmun ei, enim piik kun er mułngii! Yi erik kin, enim sin noman dinga ngopu kin, paki tumba ni piik er mułngii. ⁹ Na Onisimas Tikikas kin tep to kindind ei, Onisimas sinim enginpin keimi. Nga eim enim nge kongun ende wu; wu tał kapli sin ya oł kanim kanim enjpin oł ei, enim kankil ni ngunguł.

Pol Eim Ek Ka Nipi Kolosii Wumb Ngum

¹⁰ Arisakas eim na kin kan ngii tep to pałmbil wu ei, eim ek ka nipi enim ngonum. ¹¹ Nga wu Mak kin Banapas tał, eł elip, angim angim; nga eł elip erinjingil tał angim angim ku ei, eim ek ka nipi, enim ngonum. Nga eim enim kin opu, enim kin 'Kapli Oi!' a nik, sik tuk singii ei, nanim ek enim kin ok, nip kindinj. Nga Jiisas eim embe ende Jasis nilmin ei yi ku, ek ka nipi enim ngonum. Wu tekliki kei mendpil, Jura wumb tilap ele mołmun wumb ei, pii gii ninjing wumb ei, na kin paki tok kin, Gos kongun wumb tep er mołum konu ele, Gos wumb tep er mołum kongun ambil tonu sik kin, en enim kongun yi enjing. Erik kin, nanim noman dinga ngopu kin, paki owundu mendpil tonum ei, kapli na mułmbii.

¹² Epapras eim ek ka nipi enim ngonum ei, eim enim nge wumb ende, nga eim Krajs Jiisas nge kongun wu. Kunum kunum eim prei dinga kind erpi, Gos ngang kin, kapli enim paki tumba. Eim Gos kin prei er ngang kin, Gos kapli noman pałim ei piik kin, Gos ek ekii sik, keimi ni piik er mułngii.

¹³ Na eim piip kanip, si kindip kin, na yi nip tor kindind. Eim kongun dinga erpi kin, enim paki topu kin, nga Leiyorisiya kin, Erapolis wumb kin, pei paki topu ngonum. ¹⁴ Luk sinim nge ond mong ngolum wu ka, eim kin wu Diimas wu tał, ek ka nikil, enim ngonmbul.

¹⁵ Enim kapli, na ek ka nip kindind ei, enim nik kin, na Gos kin pii gii ninjing ei, engnan noł Leiyorisiya konu owundu ele mołmun ei ngungii. Nga nimba kin pii gii ninjing wumb pei, amb eim ngii ele kułou tok men tok kin, kunum kunum erik enjing. ¹⁶ Pe nga mon ek ei, enim gerik poru ninjing kin, nga pipe ei, Leiyorisiya men to ngolmun ei, Gos tilap ele mołmun wumb ei ngungii. Ngangin kin, wumb ei gerngii ku. Nga kunum ele, Leiyorisiya wumb enim mon piik kin ngungii ei, enim gerik piingii. ¹⁷ Pe enim Akipas kanik kin, yi mił ningii, "Owundu nim ngurum kongun ei, dinga ambil gii ni mułngii!"

¹⁸ Ok mon pulum ei, na kongun paki tołum wu pulum; ba akip na Pol, na nam pipe ei połup kin, enim 'Ka mułeiyo!' ek ei nip enim ngond. Enim piyei! Nga enim na kin noman to piingii ei, na kan ngii ele pep moł. Gos nge noman kaimb sim ei, enim kin pengli.

Pol Mon Tesilonaika Wumb Kumna Połpu Kindim

Pol Gos Ek Kumna Połpu Tesilonaika Gos Kin Pii Gii Ninjing Wumb Mulnjung Konu Kindim

¹ Sailas Timosii ni, na Pol sin pipi ei połpun, enim Tesilonaika konu ele, Gos tilap ele tuk mulnjung wumb ngomun. Sinim Erinjpin Gos Owundu Jiisas Kraiss kin tep to mołmun. Gos enim noman ka ngang kin, enim noman emin ka seng mulngii.

² Kunum kunum sin Gos kin noman ka piinmin, pa yi nipin kin, enim ngołmun. Sin mołpun kin, enim embe sipin kin, Gos kin prei erpin, ngopun, yi elmin. ³ Sin Erinjpin Gos kin kunum kunum prei erpin kin, enim pii gii ei dinga peng kin, kongun enjing ei, opu dinga pim kin, nipin yi elmin. Pe en enim kongun dinga erik kin, noman ka peng kin, Owundu Jiisas Kraiss orung omba kenmin nik kin, kui erik mołmun. ⁴ Enginjpin no! Gos enim kin ka piipi noman ka ngang kin, sin pii poru ninjpin. Gos enim tuk seng kin, enim eim nge mendpił mołmun. ⁵ Sin Gos ek ka ei tu wunjpun ni, ek wii mił mon! Ek ei, dinga tonu opu, Gos Gui Ka opu enim noman dinga ngang kin, enim pii gii nik noman ende kindik mołmun. En enim pii ngii ei, sin enim kin paki topun kin, sin nimbił oł endi enjpin ei piingii. ⁶ Enim sin enjpin oł ei, ekii sik erik kin Gos Owundu nge oł ei erik kin, Gos ek piik, ekii sik mulangin kin, enim kin oł embin tui pei tonu om. Ba Gos nge Gui Ka ei opu, enim noman ka ngang kin, nga enim noman ka peng kin, ka piik mulngii. ⁷ Nga en enim oł kun ka ei oł embin tui pei tonu om kin, enim noman ka piik mulnjung yi erik kin pii gii wumb Maseroniya konu ni, Akeiya konu pei mulnjung ei, enim oł ei andan tok, yi enjing. ⁸ Gos Owundu nge ek ka ei, enim nengin kin, wumb konu pei piik punmun. Maseroniya ni, Akeiya konu pei pang kin, wumb konu orung orung pei, enim Gos kin pii gii ninjing. Nik kin, ek poł ei wumb pei pii poru, nik pangin kin sin nga ek nimin pinalim mon. ⁹ Kunum ei, sin enim kin pamin kin, enim sin ek piik ekii sik kin, epi nipe endi tonu orum ei, en enim piinmin. Piik kin, poł tok nik mołmun. Mulangin kin, wumb ek poł tok, enim gos kend sik kindik enjing oł ei, en enim ni piik, er mołmun. Enim Gos kin noman tuk ele ak tok puk kin ei akip enim Gos mendpił konj mołum ei nge, enim kongun wu mendpił mołmun. ¹⁰ Pe wumb ek poł yi nik kin, enim Gos kingam kindang ei, epin konu ele si kindpi kin, mani omba nge kui er mołmun, ninjing. Nik ek ei, eim kulang kin, nga Gos eim sipi, orung sim. Gos kingam Jiisas, nga kindang opu kin, wumb oł kis mołmun wumb ei, kumep kis ngopu ermba kunum ei, sinim sipi orung simba.

2

Pol Tesilonaika Konu Kongun Erim

¹ Jiisas kin pii gii ninjing wumb ei, enginjpin noł enim piimin. Piik kin, ok sin enim konu ele onjpun kunum ei, epi endi wii punerim mon. ² Ok sin Pilipai konu ele ngenj kumbii kulpun. Wumb sin ngenj to kis enjing ei, enim piimin. Ba sinim Gos ei sin noman ele er dinga erang kin, sin opu orung wumb kin, mund mong kulenjpin mon. Sin dinga pupun kin, Gos nge ek ka ei, nipi enim ngunjpun. ³ Sin ek nipin enim ngunjpun ei, ek opu kun punermba ek endi nipin, ngunenjpun. Ngunarpin kin, pei oł kis endi

enenjpin; min ek kend topun kin, ek ak mak erpin kin, enim ngopun yi enenjpin mon. ⁴ Gos sin kin moŋpu kin, eim sin noman tuk ele kanpi kin eim sin kin kongun ei nirim. Yi miŋ ku, sin ek ni tor kindilmin ei, wumb noman ele kongun enanmin mon. Ba Gos eim noman ele sin kongun erpin kin, eim ek ka ei, eim wumb nik ngungii nirim. Nga Gos eim sin noman tuk kanpi kin, sin nipe oŋ ermin ei, kenmba pend piipi nirim. ⁵ Enim piinmin, sin enim kin epi endi simin nipin kin, ek ka ninanmin mon. Gos eim piinim; sin epi endi bun bun kulpun kongun enenjpin mon. ⁶ Wumb sin embe ambil tonu kindngii ni, yi piinenjpin. Nga wumb en enim, yi enengii mon ku. Nga wumb tilap eipi kin mon ku. Keimi, sin Jiisas nge ek se andilmin wu, sin enim kin ek dinga kind ninmin. Nipin kin, sin embe tonu ba nimin ei kapli ba. ⁷ Ba kumb ok, sin enim kin kangii ambil ka se moŋtum miŋ, yi sin eim kin erpin mulnjpun. ⁸ Sin enim kin noman ka ngoŋmun ei, piipin kin, Gos ek ka ei nipin enim ngonmun. Pe nga ei nge minj mon. Sin kolpun kin, enim paki tumun ni piinjin ei, nimbil erang sin enim kin noman ngunjpun. ⁹ Sin enginjin noŋ; enim piinmin. Sin kongun dinga enjpin ei, enim piinjing. Sin kongun dinga wii erpin kin, Gos nge ek ka ei nipin kin, enim ngunjpun. Nga sin ngenj kongun ni, Gos ek kongun ei, epin tinga er punjpun ei, enim kuni ni epi endi, sin simin nge punenjin mon.

¹⁰ Enim piinmin, nga Gos piinim ku; sin enim pii gii wumb mulnjung konu ele sin kongun er punjpun ei, Gos eim ka piimba oŋ ei miŋ sik, kongun ka wii er punjpun. Pupun kin, Gos eim oŋ kun ka wii minj er punjpun. Pupun kin, oŋ kis endi enenjpin mon. ¹¹ Enim piinmin, wu endi, eim kingam noŋ kin ek ka nipi eim oŋ ei, yi miŋ ku, sin enim kin, endeim endeim ni yi miŋ enjpin. Erpin kin, enim noman to pirek nipin erpin kin, ek ni tor kindinjin. ¹² Sin ek ni tor kindpin kin, enim pii kun erngii ek ei nipin kin, enim noman dinga pimba ek ei, ni ngunjpun. Sin yi ninmin; enim Gos oŋ kun ka paŋim miŋ, ei yi erik kin, kun erngii pa ninjpin. Gos eim sinim tep er moŋum konu ele tilang owundu salim ei, tuk ongii nipi moŋum.

En Enim Pii Gii Ei Ni, Oŋ Embin Tui Tonu Om Ei Ni, En Enim Dinga Kindik Mulnjung

¹³ Kunum kunum, sin Gos kin prei erpin kin, ka pii ngopun oŋ ei, tonu omba nipin prei elmin ku. Kumb ok, enim Gos ek sin gupu eŋ piilmin ei, sinim wumb mendpiŋ, ek miŋ mon. Enim Gos ek mendpiŋ piinjing ek ei, enim pii gii wumb, noman ele pupu kin, enim pii gii wumb ei, kunum kunum dinga ngoŋum. ¹⁴ Enginjin noŋ, enim Gos nge tilap ele tuk ok moŋmun ei, enim Jura wumb Gos kin pii gii ninjing wumb ei, enginjin noŋ moŋmun miŋ, enim yi ku moŋmun, ni piinjing. Enim Krai Jiisas kin pii gii nik kin, enim wu amb ei, Gos nge moŋmun. Enim ngenj kumbii en enim enginjing noŋ erangin kin, ngenj kumbii piinmin yi miŋ ku, Jura enginjin noŋ wumb angil ele, Jura wumb Gos kin pii gii ninjing wumb kombur, enim piimin ei, oŋ embin tui ei, ok yi miŋ piinjing ku. ¹⁵ Jura wumb, Jiisas owundu kin, Gos nge ek ni tor kindilmin wumb sik, to kunduk. To kunduk kin, sin to tor kindik yi erik kin, Gos piirim oŋ ei to kindik kin wumb pei kin, opu orung erik yi miŋ enjing. ¹⁶ Wumb sin konu eipi eipi bin ei, mon nik kin, andlam ei, ondu ngungii enjing. Yi erangin kin, wumb Gos ek nipin kin, wumb tilap eipi ngumun; ba kongun dinga wii paŋim. Gos wumb eipi ombu, sipi orung simba ni piik kin kunum kunum, sinim kin oŋ kis owundu erik kin, tonu minj ek kulnjung. Ba Gos nge popuŋ sipi, wumb ombu piipi kin, kumep kis singii ei, pe kunum ele mendpiŋ singii. Sik kin, kunum endi sinaŋim mon; ei poru ninim.

¹⁷ Gos nge tilap ele mulnjung wumb ei, enim sin enginjin noŋ, Jura wumb ok, sin enim kin mulnjpun ei sipnjing. Pe kunum aninga, sin kangil ernjing

menjing mulalim mił, yi mulnjpun. Keimi sin enim kinenjpin; ba noman ełe enim ngopun mulnjpun. Sin yi piipin kin, andłam kurpun, opun kin, enim kenmin ni piinjpin. ¹⁸ Sin yi piipin kin, na Pol kunum kunum andłam kurunj; ba Seisen sin andłam ełe ondu ngum. ¹⁹ Ekii se, sin nge Owundu, Jiias orung om kin, eim kumb ełe sinim ouni tep to engmin. Engmin kunum ei, sin epi endi simin ni pipin kin, kui er mołmun. Pe sin enim kin noman ka wii piinmin ei, enim Gos tilap ełe tuk semin. Ok enim Gos Owundu kin pii gii ninjing ełe, sin ka piinmin. ²⁰ Keimi, sin kongun enjpin ełe piik kin, Gos kin pii gii ninmin ei, enim sin kin bong nik kin, noman pa piik enmin.

3

Timosii Pupu Ek Neng, Wumb Dinga Mułngii Nim

¹ Sin kunum kinan er mułmun kis erang kin, sił Sailas tel mendpił, Asenj konu ełe mułbuł, ninjpił ² Nembil kin, sił Timosii, sinim enginjpin, Kraiss nge ek ni tor kindilim wu ei, Gos nge kongun wu. Sił wu ei kindinjpił opu kin, enim kanpi kin, Gos ek ka nipi, dinga erpi, yi erang kin, enim Jiias kin pii gii dinga peng mułngii. ³ Molk kin, enim kombur oł embin tui ei, piik kin, mund mong kulk, yi enerngii! Enim Gos kin pii gii dinga nik mułngii! Ei nimbil erang, en enim piinmin. Gos noman ełe ei, sinim oł embin tui yi nge, sinim ngenj ełe pimba. ⁴ Keimi! Ok sin enim kin mołpun kin, enim kanpin ek yi ninjpin. Ekii se, sinim ngenj kumbii simin, ninjpin. Pe yi mił tonu onum ei, enim piinmin. ⁵ Yi mił peng kin, na kui er mulermbii. Na wu endi Timosii kindang kin, enim pii gii palim mił ei, opu neng kin, piimbii. Mon pim kin, wu endi Seisen, enim kom topu ełim wu ei, opu enim kom tang kin, sin kongun erpin kongun ei, wii mił am ba.

⁶ Pe Timosii enim ei kindpi kin, ya pe sin kin tor onum. Opu kin, eim enim kin ek ka nipi kin, sin ngonum. Enim pii gii peng molk kin, wumb eipi kin noman ngok mułngii, ninim. Kunum kunum, enim sin kin ka piik kin sin kenmin ni piik mulnjung. Nga sin yi ku, enim ek nimin ni mulnjpun. ⁷ Sin nge enginjpin noł, sin enim pii gii nik mołmun ei, piipin kin, sin oł embin tui pei tonu omba ei, sin kapli, sipin ko wupun, mułmun. ⁸ Ei yi mił, pe Gos Owundu kin dinga mulnjung kin, sin konu tilang konj, kunum kunum mułngii konu ełe mułmun. ⁹ Sin Gos ningil ełe enim pii gii ninjing ei, sin ka piilmin. Pe sin Gos kin noman ka pii ngopun kin, prei er mułmun. Mułamin kin, eim sin kin noman ka ngonum. ¹⁰ Konu epin tinga kunum kunum, sin enim kenmin nipin kin, am prei minj er mołmun. Pe nga enim nge pii gii ei, mani ba erim kin, sin prei dinga eramin ei opu, kapli ermba.

¹¹ Sin yi piinmin, sinim Gos kin Owundu Jiias eim, sin andan topu tu wupu kin, enim kin tor tu wumba. ¹² Sin noman ełe yi piinmin. Gos Owundu enim noman ka ngang kin, enim wumb eipi kin, noman ka ngungii. Ngok kin, enim noman ka tuk piki to peng kin, wumb noman ngungii. Ngok kin, engnjing noł ni, wumb pei noman ka piik, ngungii. Ngok kin sin enim kin noman ka pii ngołmun, yi erngii. ¹³ Sin piimin, Gos yi mił ermba. Erpi kin, enim noman ełe to dinga ermba. Ekii se, Owundu Kraiss Jiias eim orung om kunum ei, ok wu ka ombu kin, ouni tep to ongii. Ongii kunum ełe, enim am kun ka wii molk kin, Erinjpin Gos nge ningil ełe, kun ka mułmun.

4

Gos Eim Wumb Yi Mił Endngii Ni Piinim

¹ Enim Gos kin pii gii ninjing wumb enginjpin noŀ ei, sin enim kin kii dinga sinmin. Nimbil erang enim sinim nge Owundu Jiisas kin molk kin, Gos eim noman tuk ele enim kin ka piimba oŀ ka ei miŀ, yi erik muŀngii. Na ek enim kanip ninj ei, enim Gos kin oŀ kun ka minj er muŀngii! ² Enim piinmin, sin Jiisas Owundu nge noman dinga ele, sin ek pei nipin kin, enim ngo poru ninjpin. ³ Gos nge noman ele yi palim. Enim am oŀ kun ka er molk pungii. Enim amb opral amb miŀ, mulerngii mon! ⁴ Pe amb sin enmin oŀ ka wii, ei pii kun erik! Wu amb sinmin miŀ oŀ ei nge miŀ kun ka singii! ⁵ Enim amb endi kan bun bun kulerngii mon! Oŀ ei nge, wumb Gos ek piinarik kin, er moŀmun miŀ, yi elmin. ⁶ Nga enim engnjing noŀ kin, ek kend tok, oŀ kis ermin nik kin, yi enerngii mon! Gos Owundu, wumb oŀ kanim kanim elmin ei, wumb oŀ embin tui ngolum ku. Sin enim ok, ek ombu ni tor kindpin kin, enim piik muŀngii. ⁷ Gos sinim wii topu sim ei, sim oŀ kis endi ermin nipi, wii topun, sinerim mon. Ba eim andlam salim miŀ, kun ka muŀngii pa nipi kin, sinim tuk sim. ⁸ Pe yi palim, wumb endi ek ei buŀ ngumba ei, Gos nge ek kongun wumb kin buŀ ngunermba mon. Wumb ei, Gos kin buŀ ngumba. Pe Gos eim nge Gui Ka ei, enim ngonum.

⁹ Na enim engnjing noŀ kin, noman ngok enmin oŀ ei nge, nip puŀmbii ei mon! Nimbil erang, Gos enim oŀ ei nge, andan top nip, ngop poru nim. ¹⁰ Pe enim Maseroniya konu ele wumb ei, noman ngok kin, konu ele orung orung noman ngolmun. Ba enginjpin noŀ, sin ek dinga nga nipin, enim ngonmun. Enim am oŀ ei nge, erangin kin, tonu opu dinga ermba. ¹¹ Enim noman emin ka peng, er molk kin, enim noman dinga piik kin, en enim nge epi ombu tep ka erik muŀngii! Molk kin, en enim angil ele, kongun erngii. Sin oŀ enim kin, yi miŀ nipin ngunjpun. ¹² Yi erik kin, enim wumb Gos tilap ele tuk punenjing wumb ei, enim embe ambil tonu kindik kin, oŀ yi miŀ erngii. Enim kun ka erik endngii, kunum ei, enim epi endi simin ni piinerngii mon! Enim epi pei kapli er salim.

Jiisas Owundu Orung Opu Kin, Sinim Si Orung Simba

¹³ Sin enim enginjpin noŀ nimin enmin ei, enim wumb koltmun wumb ei, pii poŀ tungii nge, ek ei ninmin. Wumb endi kulangan kin, enim kaimb sik, ke nik kin, yi miŀ er mulerngii. Gos pii gii ninenjing wumb ei, molk kin, enmin miŀ ni pingii; ei mon! ¹⁴ Jiisas eim kolpu kin, nga angpi konj pum ei, sinim pii gii nimin. Nipin kin, sinim piimin, Gos nge dinga ele, Jiisas sipi orung sim. Gos wumb molk kulnjung ei, eim Gos wumb ei ni, Jiisas kin ouni sipi, orung simba kunum ei, pei orung ongii. ¹⁵ Sinim nge Gos Owundu nge ek ei, enim kanpin yi ninmin. Ekii se Owundu nga orung omba kunum ei, sinim pe konj moŀmun wumb ei, ok kulnjung wumb ei, si kindpin kin, ok punermin mon. ¹⁶ Gos Owundu ek dinga yi neng kin, enjel Owundu wii dinga tang kin, Gos nge beli ei ek tengmba. Yi ermba kunum ei, Owundu tonu epin konu ele, eim si kindpi kin, mani omba. Wang kin, wumb Jiisas kin pii gii nik kin, wumb ok kulk wumb ei, ok angk kin tonu ongii. ¹⁷ Kunum ele, sinim konj moŀmun wumb ei, Gos Owundu sinim simba ei, wumb ok kulk wumb ei ni, ouni simba. Owundu sinim tonu kupu ele, tonu simba. Si pang kin, sinim Owundu kenmin. Yi miŀ ermba kunum ei, Owundu kin kunum kunum ouni muŀmun. ¹⁸ Pe enim wumb engnjing noŀ kanik kin, ek ei nengin kin, noman dinga piik muŀngii.

¹ Enim sin enginjin no!; sin ek endi nga polpun kin, epi endi kunum ele, omba nipin, yi ninermin mon. ² En enim piimin! Jiisas Owundu nge kunum owundu omba ei, konu epin waning wu mi!, yi omba. Ba eim omba kunum ei, sinim piinanmin mon! ³ Pe wumb molk yi ningii, "Pe kunum ka salim ei, sinim ka mukamin," nik erngii! "Jiisas orung omba kunum ele mendpi!, sinim to ak to er kis mundmba ol ei, sikir tonu omba. Omba kunum ele, ngenj kumbii simin ei, amb endi kangil mengmba peng kin, ngenj kumbii sinim ei mi!, yi tonu omba." Nga wumb epi ele nge, tungu pungii ei, kapli enermba mon! ⁴ Ba enim enginjin no!, Gos nge tilang ele mo!mun ei, epi waning wu mi!, enim puku sik erik mu!ngii ei, enim kin tonu onermba mon! ⁵ Enim wumb pei, eni kin Gos tilang owundu nge ele mo!mun wumb ei, konu epin mi!, Seisen nge emii konu ele, sinim tilang wumb ei, tuk punermin mon. ⁶ Mon peng kin, sinim wumb eipi or palmin mi!, pepin mu!mun ei mon! Sinim ningii ele kanpin kin, noman ka seng kin, piipin mu!mun. ⁷ Yi mi! sinim piinmin, wumb pei or palmin ei epin kunum ku or palmin. Nga yi ku, wumb no! dinga no!mun wumb ombu, epin kunum ei ku, no! dinga nok kin, wulu pulum. ⁸ Ba sinim eni topu, tilang erang mo!mun wumb ei, sinim noman ka seng kin, tilang erang mu!mun wumb ei, Gos ek ambii! gii nipin kin, pii gii nipin. Sinim wumb noman ngopun erpin kin, opu kumb tepii mi! kindmin. Sinim dinga pupun mu!mun ei, Gos sinim orung simba. Seng kin, sinim peng ni, ngenj ele pei, sinim er dinga erang mo!mun ei, Jiisas Owundu omba kunum ei, kui er mo!mun! ⁹ Gos eim wumb ol kis elmin wumb ei, kumep kis ngumba. Ngumba kunum ei, sinim kumep ei, Gos sinim simin ni piinerim mon. Ba sinim eim erpi kin Jiisas Kraiss sinim nge Owundu ei, sinim sipi orung simba ni pendim palim. ¹⁰ Ok Jiisas eim kolpu kin, sinim paki topu yi erpi kin, sinim konj mu!mun min kulmun ei, sinim eim mo!mun konu ele, ouni konj kunum kunum mu!mun. ¹¹ Yi mi! erang piik kin, pe nemin ol ei mi!, yi puk, ek ka nik kin, enginjing no! ngok, wumb endeim endeim paki tok kin, noman tuk ele dinga kindik erngii! Erik kin, enmin ol ei mi!, yi puk erngii!

¹² Enginjin no! Sin enim ek dinga ni ngonmun ei, enim kin wumb tuk kongun erik wumb ei kin, ka piik kin ek ka nik erngii ei, ekii singii! Owundu eim, enim konu ele wu num mundum wu ombu, ek nik kin, enim noman ele kun pendngii. ¹³ Enim mulk wumb, en enim kongun erngii ei, kanik kin, noman ka ngok erik mu!ngii. Molk kin, Gos nge kongun ei tep er molk kin, angim angim noman ende sek kin, emin ka mu!ngii.

¹⁴ Sin enim kin ek dinga ninmin wumb ei, ten kulk kin, er mo!mun ei, enim wumb ei kin ek dinga ningii! Wumb en enim mund mong kulk er mo!mun ei, enim wumb ei kin, ek nik dinga erngii! Wumb dinga pinerang er mo!mun wumb ei, enim paki tungii! Tok kin, enim wumb pei kin, kongun ka ei ni kunum kunum erik mu!ngii. ¹⁵ Mon peng kin, enim tok ol kis erik wumb ei kin, nga enim ol kis erik wumb ei kin, orung kindik kin, yi enerngii mon! Kunum kunum Gos kin pii gii ninjing enim engnjing no! ei kin, wumb pei ol kun ka ei erik kin, kongun dinga erngii!

¹⁶ En enim kunum kunum kaimb tok er mu!ngii. ¹⁷ Enim kunum kunum prei erik Gos ngungii. ¹⁸ Epi kis min ka enim kin tonu omba kunum ei, enim ek ka nik kin, ka piik ngungii. Ngok kin, Jiisas Kraiss nge dinga ele Gos ol ei nge erngii ni piilim.

¹⁹ Enim Gos nge Gui Ka dinga ei bu! ngok kin, to mani kindnerngii mon! ²⁰ Gos nge ek ka ni tor kindik elmin wumb ni enim ngungii ei, bu! ngok kin, to mani kindnerngii mon. ²¹ Ba enim epi kanim mok tok kin, epi kun ka mi!

ei, ambil gii nik muŋgii. ²² Epi oŋ kis kanim kanim ei si kindngii! Si kindik kin, buŋ ngok, eipi puŋ kin, yi erngii.

²³ Gos eim noman emin puŋwu ei, eim enim erang kin, enim noman tuk eŋe oŋ kun ka mendpiŋ tonu omba. Wang kin, en enim noman tuk gui ei ni, noman tuk eŋe ei ni, ngenj ei ni ombu pei, kun ka mendpiŋ muŋangin kin, sin nge Owundu Jiisas Kraiŋ nga orung omba kunum ei, sinim oŋ kis endi peng kin, kinermba mon. ²⁴ Gos eim ek keimi niŋim nge puŋwu ei, eim ok ek nirim miŋ kunum kunum eŋim. Eŋe nge, sinim eim kin kapŋi pii gii nimin. Nipin kin, eim enim kingam noŋ wii topu tuk sim.

²⁵ Enginjpin noŋ, enim sin Gos kin prei erik ngungii.

²⁶ Sinim Gos nge wu amb moŋmun ei, angŋi sipin kin, ek ka nipin, 'Weiyo!' nipin yi ermin.

²⁷ Owundu nge noman dinga eŋe, na ek dinga nip enim ngond. Enim pipe ei enim enginjing noŋ pei ni, tuk sik, kuŋou to molk kin, pipe ei gerik piingii!

²⁸ Sinim Jiisas Kraiŋ Owundu nge noman ka ei, enim kin ouni peng muŋgii.

Pol Mon Tesilonaika Wumb Nga Endi Połpu Kindim

Pol Pipe Endi Nga Połpu Tesilonaika Konu Kindim

¹ Sailas, Timosii, na Pol, sin wu kei pipe nga połpun kin, enim Tesilonaika konu ele wumb Gos tilap ele mołmun wumb ei, kin kindinmin. Enim Erinjpin Gos ni, Owundu Jiisas Kraiss kin, ouni mołmun.

² Erinjpin Gos ni, Owundu Jiisas Kraiss enim kin noman ka ngang kin, enim noman emin peng ka mułngii.

³ Enim sin enginjpin noł piipin kin, kunum kunum Gos kin prei er ngopun mołmun. Nimbil erang enim pii gii ei dinga palim. Pe enim wumb endeim endeim ni, noman ka ngang kin, am opu ka ba. ⁴ Sin sinim nge piipin kin, sin Gos tilang wumb mołmun konu ele embe ni, tonu kindpin enmin. Erpin kin, sin wumb eipi kanpin ninmin ei, enim nge opu orung wumb ol embin tui tonu onum ei, piipin yi mił ninmin ku. Tesilonaika wumb ei, pii gii dinga peng molk kin, ngenj kumbii ol kis kanim kanim ni, ol embin tui tonu onum ei, dinga kindik mołmun ei, piipin ninmin.

⁵ Nemin ol ei, sinim yi mił andan topu ngonum ei, Gos eim nge kos piimba ei, kun ka mendpil mołum. Ol ele nge, enim ol embin tui ei, enim kin tonu omba; ba enim dinga puk kin, Gos sinim tep er mołum konu ele, enim tuk puk mułngii ni pendim. Ei keimi, enim kapli pungii. Puk kin, Gos sinim tep er mołum konu ele, tuk puk mułngii. ⁶ Gos ol kun ka yi mił ermba. Wumb enim kin ol kis enjing wumb ei, Gos nga enim kin erpi, orung kindimba.

⁷ Kunum ei, Owundu Jiisas orung omba kunum ei, Gos eim pe enim ol embin tui palim ei, to eipi kindimba. Kindang kin, enim konu ka ele kor mułngii ei, sinim ouni mułmun. Gos nge enjel dinga ei, ombu kin, Jiisas kin, epin konu ele si kindik kin, mani ongii. Ok kin, konu peni ele tor ongii kunum ei, dup owundu kin, Gos kos piimba epi ei, ouni ongii. ⁸ Kunum ele, wumb singindimba kunum ei, wumb Gos lo ek ekii sinarik enmin wumb ei, peni ele ongii. Jiisas Owundu eim wumb ombu topu, eim gupu ele neng kin, poru nimba. ⁹ Wumb ei, kumep kis yi mił singii. En enim Gos kumb ele mularik konu ele, turii eipi molk. Molk kin, Owundu nge tilang ei kinarik kin, eim ol dinga wii ei kinarik kin, am mendpil pungii. ¹⁰ Wumb ombu nge, Jiisas omba kunum ei, am pungii. Puk kin, kunum owundu ele, Jiisas wang kin, wumb Gos nge mułngii wumb ei, Gos embe ambil tonu kindngii. Nga wumb Gos eim kin pii gii nik mułngii. Molk kin, sin wumb nge ek tuk enim konu ele ninjpin; ba enim pii gii dinga ninjing.

¹¹ Sin ol ei tonu omba ni piipin kin, kunum kunum sinim Gos ei, eim enim paki tumba nipin kin, Gos kin prei er ngopun mułmun. Sin pii gii nipin kin, kongun keimi minj er poru ningii. ¹² Yi palim ei piik kin, kunum ele, sinim nge Owundu Jiisas embe enim ambil tonu kindngii. Yi erangin kin, nga eim enim embe ambil tonu kindimba ku. Nga sinim Gos kin, Jiisas Kraiss ouni nge noman emin ka ngumba. Ngang kin, enim yi mił erngii.

2

Lo Ek Pinarpi Ek To Kindilim Wu Kis Endi

¹ Enginjpin noł, akip sinim nge Owundu Jiisas Kraiss orung omba nge ek nimin enmin. Ei eim orung omba ei, sinim eim kin tep to mułmun ek dinga ei, nipin ngonmun. ² Pe wumb enim kanik kin, Owundu nge kunum

owundu tonu om poru ninim ningii. Nga ek ni tor kindilmin wumb mendpil ei, wumb nilmin mił, ek ni tor kindilim kend endi opu yi nimba. Nga wu endi opu, sin enim kin pipe yi polk kindnjing nik, yi erngii ei, enim sikir noman embin to piik kin, noman eipi eipi sek energii mon! ³ Wu kombur ok oł ek kend tok erik kin, ningii ek ei, enim kom sek piinerngii mon! Kunum owundu Jiisas orung omba kunum ei, wii onermba. Kumb ok wumb pei, en enim Gos ek piinarik kin, Gos buł ngok enjing. Pe lo ek to kindpi kin, oł kis nge kanim kanim elim wu ei, opu peni ele tor omba. Wang kin, ekii se, eim dup konu kis ele poru nimba kunum ei, Owundu Jiisas orung omba ei, eim ok yi ermba. ⁴ Epi kanim kanim, wumb en enim men tok elmin epi ei, Seisen nge wu kis ei, eim epi ombu pei erpi, kis erpi kin, am epi ombu kin, opu orung erpi, ngopu yi ermba. Epi ombu pei to mani kindpi kin, eim pupu Gos men ngii owundu ele nirik pupu mołpu kin, ek yi mił nimba; na Gos mendpil moł.

⁵ Ok na enim kin mołpu kin, ek ei nge, nip enim ngunj ek ei, enim si kindnjing min, piik mołmun. ⁶ Enim piinmin; akip lo ek to kindpi elim wu ei omba; ba pe epi endi, eim andlam ele ondu ngonum ei piinmin. Kunum endi, kun simba kunum ei, lo ek to kindilim wu kis ei, tor opu, peni ele mułang kin keningii. ⁷ Enim piinmin; lo ek to kindik enmin oł ei, pe kongun dinga palim. Pe oł kis nge pułwu ei, koi er pepi mułang kin, pe wumb nii endi, eim andlam ele ondu ngo pendim ei, eim orung wu kis ei, ei peni ele mułmba. ⁸ Kunum ele, lo ek to kindpi elim wu ei, tor opu peni ele opu mułmba. Mułang kin, Owundu Jiisas eim gupu mułang je, pupu tang kin, lo ek to kindpi elim wu ei kułmba. Kułang kin, Owundu tor orung omba kunum ei, tilang owundu ermba konu ele kun Gos nge ek to kindpi kin, lo ek to kindpi elim wu ei, eim am to kis mendpil ermba. ⁹ Lo ek to kindpi elim wu ei, Seisen nge dinga ele kongun elim. Pe Seisen nge dinga ele, ek kend oł ei ni, oł dinga wii kombur elim. Nga Seisen nge dinga ele, jep oł kanim kanim elim ku. ¹⁰ Erpi kin, lo ek to kindpi elim wu ei, eim ek kend topu, oł kis kanim kanim erpi kin, wumb konu kis ele, am pungii nipi ermba. Am ek kend mami topu, wumb ngopu elim. Pe wumb ei, en enim ek keimi ei piik mułangin kin, Gos wumb ombu sipi orung tilang ermba; ba en enim ek ei noman ngunarik kin, buł ngunjung. ¹¹ Yi erlangin kin, Gos eim ek kend dinga wii endi topu, wumb ei ngang kin, wu kis ei, eim nimba ek ei mił, pii gii dinga nik mułngii. ¹² Pe wumb Gos ek mendpil ei, pii gii ninerik; ba oł kis ei ermin ni, ka ka piik enmin. Wumb ei, Gos kos erpi, kumep tumba kunum ei, ngenj kumbii owundu singii palim.

Gos Enim Sip Orung Simbii Nip Pendim Palim

¹³ Ba enginjpin noł, Owundu enim noman ngopu yi erang kin, sin kunum kunum enim kin, prei er Gos ngopun mołmun. Kumb ok Gos enim sipi, orung sipi kin, orung simbii nipi pendrim, ek ei palim. Gos nge Gui Ka ei, enim Gos nge wumb mendpil nipi pendim. Enim Gos ek keimi ei, pii gii mendpil ninjing oł ei nge, Gos enim sipi orung simba. ¹⁴ Sinim nge Owundu Jiisas Kraiss tilang owundu ei, Gos enim ngumba. Sin enim Gos ek ka ni ngupun kunum ei, Gos enim wii to sirim. ¹⁵ Yi piik kin, enim sin enginjpin noł; enim dinga angk mułngii. Gos nge ek pei, enim kin nipin ngunjpin kin, nga pipe kindinmin ei, ekii sik, andik mołmun ei, piipin ninmin.

¹⁶ Jiisas Kraiss sinim nge Owundu ni, sinim Erinjpin Gos ei, eim sinim noman ngołum. Nga eim noman emin ka ei, sinim kin ngang kin, sinim kin ek ka wii endi simin ni piipin kin, kui er mołmun ei, Gos orung omba kunum ei, simin. ¹⁷ Nga Gos enim noman dinga ngang kin, eim enim paki tang kin, eim enim oł pei ka erim kin, ek ka minj nik, yi erngii!

3

Enim Gos Kin Prei Erangin Kin Sin Paki Tumba

¹ Enginjpin no!, sin enim kin ek nga kombur sa!im. Ei yi mi!, enim Gos Owundu kin prei erangin kin, Gos sin paki tumba. Tang kin, Gos ek ka ei konu orung orung pei pang kin, ek ei embe tonu ba; ba enim konu ele yi mi! noman tuk ele punum. ² Enim Gos Owundu kin prei erangin kin, wumb kis ok sin kin of kis enjing ei, Gos kapli paki topu kin, si kindmba ei, enim piinmin. Wumb pei, Gos kin pii gii ninenjing wumb pei mo!mun.

³ Ba Gos Owundu eim ek keimi dinga mendpi! nilim of eipi yi mi! ermba. Eim enim paki topu kin, enim tep dinga ermba. Yi erang kin, Seisen enim mu!ngii konu ele tuk onermba. ⁴ Owundu sin noman dinga ngang kin, sin enim kin ek yi mi! ninmin; epi pei sin enim erei ninmin ei, enim yi elmin. Ekii se enim yi minj er mu!ngii.

⁵ Sin noman yi piinmin; Gos enim noman ambil kun erang kin, enim Gos enim noman ngopu eririm ei piingii. Nga Jiisas Kraiss eim dinga pupu kin, ngenj kumbii sirim ei, enim pii gii ninmin ku.

⁶ Enginjpin no!, sinim nge Owundu Jiisas Kraiss embe ele, sin enim kin ek dinga yi mi! ninmin. Enim nge Gos kin pii gii nik enginjing endi sin ok ni ngupun ek ei, piinarpi wii mu!um kin, enim wu ei omba ei, kanik kin, ok eipi puk, yi erngii. ⁷ Enim piinmin; enim sin erpin of ei erngii. Ok sin enim kin mu!pun, kunum ei, sin wii mulerpin mon. ⁸ Sin enim angil ele, kuni wii si nunerpin mon. Sin top minj erpin. Sin kongun dinga erpin ei, kongun epin, tinga pei, kongun erpin. Nimbi! erang sin of embin tui endi, enim ngenj ele, embin endi kindnerpin. ⁹ Yi mi!, sin enim kin kuni ni, epi si nu!amin; ba yi mi! enerpin mon! Nimbi! erang sin of yi eramin kin, enim sin enmin of ei kanik kin, ekii singii ni piipin erpin. ¹⁰ Enim piinmin, kumb ok sin enim kin mu!pun kunum ei, sin enim lo ek ni ngupun. Ei yi mi!, wu endi kongun enerim kin, eim kuni nunermba ni!min.

¹¹ Nimbi! erang sin ek yi mi! nipin? Ei yi mi!, enim mulk konu tuk ele, wumb kombur wii mo!mun nengin piipin kin nipin. Ei kongun enarik kin, wii minj mo!mun nik; ba en enim, ek eipi eipi, wumb eipi eipi ei, sin sinim epi nik elmin. Ba en enim epi mendpi! mon. ¹² Sinim nge Owundu Jiisas nge embe ele, sin lo ek nipin kin, wu ombu nge ngupun. Sin ek yi enmin piik kin, of yi erngii ni piipin nipin elmin. En enim mandi ele, kun ka molk kin, kongun erik kin, en enim nge kuni tonu wang kin, nungii nge nipin elmin.

¹³ Ba enginjpin no!, enim of ka enmin of ei, ei kindmin ninerei mon! ¹⁴ Pe wu endi, sin pipe po!pun ninmin ek ei, ekii sinerim kin, enim wu ei kin, andan to kun er ngok mu!ngii. Molk kin, eim omba konu ei, ek tang ngunarik erangin kin, eim singambi! erang piimba. ¹⁵ Sin kin opu orung wu nik kin, ek ngok yi enerngii mon! Enim yi piingii, sin enginjpin nik, ngungii.

¹⁶ Gos Owundu eim noman emin ka nge pu!wu ei, eim kunum kunum eim enim kin, epi pei enim noman emin ka ngopu kin, Owundu eim enim kin kunum kunum tep er mu!mba.

¹⁷ Na Pol, na nam ek ei po!up kin, enim ngond. Enim ka mu!eyo! Na pipe pei nam po!up kin, enim ngo!. Ek yi mi!, ni po!up kin, enim ngo!.

¹⁸ Sinim nge Owundu Jiisas Kraiss ei, eim nge noman ka ele enim kin pei mu!angli!

Pol Mon Timosii Kin Kumna Połpu Kindim

Pol Kumna Pipe Ei Połpu Timosii Ngum

¹ Na Pol, na Krai Jisas nge ek se andil wu. Gos eim kin sinim sipi orung sim kin, Krai Jisas sinim kui er mołmun ei, eim na eim ek ka se endii nim.

² Timosii na Gos ek nip nim ngamb kin, pii gii nirin. Ele nge na nim arnim mił moł. Na pipe ei połup nim ngond. Sinim Owundu Jisas Krai ni, Erinjpin Gos ni, wumb kaimb sipi, wumb noman emin ka ngopu, wumb noman ka ngopu, yi elim nge pulwu. Eim nim kin mułngli.

³ Kumb ok na Maseroniya konu ele bii pendip kin, na nim kanip ek ninj mił yi ku, akip nind. Nim Epeses konu ele molkun, wumb kombur kindan puk kin, wumb ek kend tok nik, wumb ngok erngii ei, mon ninjii! ⁴ Wumb en enim, kupenjing noł nge embe pei, ek kanim kanim ninmin ei, ek poł wii ni ek ei ninerngii! Wumb eipi ek ei nge, piik kun enarik kin, noman eipi eipi seng kin, Gos kin pii gii ninarik kin, Gos kongun ei, enenjing ku. ⁵ Ba pe na lo ek ei nip nim ngond ei, wumb ekii sik enjing kin, kapli en enim noman emin pup, noman ka seng kin, Jisas pii gii mendpił ningii. Pe en enim wumb eipi kin, noman ngok, enmin oł ei erngii. ⁶ Ba wumb kombur, Gos ek ka ei piinarik, si kindik kin, ek wii ei piik owul owul yi erik mołmun. ⁷ Pe wumb en enim, Gos nge lo ek ei, ek mon wu mołpun kin, wumb ek emb to ngopun, yi ermin ni piłmin. Ba en enim ek ei piinarik kin, ek pułe pii poł tunanmin ku.

⁸ Sin piinmin, Gos lo ek ei kun ka pałim. Nimbił erang sin kongun kun ermin ei, Gos nirim mił ermin. ⁹⁻¹⁰ Wumb lo ek to kindik, oł kis erik kin, Gos kin buł ngok, Gos ek piinermin mon nik, wumb num ek piinarik kin, ernjing menjing to konduk, wumb eipi to konduk; nga wu eipi tok elmin ku. Wu endi pupu kin, amb eipi kin ningił erang kin amb eipi pupu, wu eipi kin ningił erang kin, oł kis kanim erik yi mił elmin. Nga wu kombur wumb epi waning sik, oł ei elmin. Nga wumb ek kend tok nik; nga ek kend tok, keimi mił nik elmin. Lo ek ka ei yi elim. Nga oł kis ei, eipi kanim kanim ei, Gos ek keimi kin, opu orung elim ku. ¹¹ Ek keimi ei, ek ende mił, Gos ek ka ni ngopu, “Yi ninjii!” nim; ei ni tor kindind. Ek ka ei, niłpi sinim ngopu yi ninim. Gos tiłang owundu ei, pułe yi minj, ka piik mułngli.

¹² Na ka piip kin, Krai Jisas sinim nge Owundu ngond ei, eim na dinga ngopu kin, eim noman ele piim. Yi mił, eim kongun ei kapli ermbii. Na noman ka piip eim kin ngond. Ei eim yi piim mił, na eim ek ka ei nimbii end. ¹³ Keimi, ok na Gos embe ele, ek ni kis mondup kin, Gos nge wumb tiłap ele tuk mołmun ei, top ek piinarip yi el. Ba na ek pul ei, na Gos kin pii gii ninarip kin, yi erip mult. Ba Gos eim nge tiłang ei, na andan topu kin, na kaimb sim. ¹⁴ Owundu na kin noman ka ngang kin, na Krai Jisas kin pii gii nip kin, noman ka ngond. ¹⁵ Krai Jisas eim ya mei ele mani opu kin, sinim oł kis enmin wumb ei, sipi orung simba nge om. Om ei, ek keimi ek ei piik kin, wumb pei pii gii ningii. Nik kin, oł kis enmin ei, na puł pendip el. ¹⁶ Ba Krai Jisas eim noman ka ei, ok na oł kis owundu el wu, kin ngum. Ngang kin, na wumb pei andan tunj oł ei, wumb kanik kin, Gos kin pii gii nik kin, kunum kunum konj ka mułngli. Yi pimba ei piipi kin, Gos ok, na kaimb sipi ngum. ¹⁷ Ngang kin, eim king kunum kunum tep molułum wu; nga kulaliłim ei, eim nge tiłang owundu ni, noman ka wii ni, eim embe owundu ei, eim kin kunum kunum pimba. Ei keimi!

¹⁸ Timosii nim na arnim nind. Gos ek mon ok polpu kin, eim ek ni tor kindilim wumb nirim mił, nim kin pulnjung ei, na nim kin nga ngop ek ei, pii kun erkin kin, nim ambil gii nikin mulnjii. ¹⁹ Ei nim pii gii dinga peng kin, nim noman tuk ka seng kin, moł punjii. Wumb kombur en enim noman tuk ele, ek nilim mił, buł ngok enjing wumb ei, en enim pii gii ei, nga pinerang kin, poru nim. ²⁰ Aimeniyas kin Eliksander tał yi enjingił. Na wu tał sip kin Seisen nge angil ele kindinj ei, pukuł kin Seisen ek piikił. Piikił kin, nga Gos kin ek ambilk erngii ei, mon nip kindamb kin, punjngul.

2

Prei Elmin Oł Ei

¹⁻² Akip kumna kongun ei, na nim andan top nemb kin enjii. Ek kumna pałim ei yi mił. Enim Gos kin noman ka ngok, prei erik kin, wumb eipi paki tumba nik kin, Gos eim kin kii sik yi erangin kin, wumb pei paki tumba. Pe king ni, gapman ni, yi ku, enim Gos kin, prei erik ngangin kin, sinim noman emin peng kin, sinim Gos andlam kun ka ele, ekii sipin bin. ³ Prei yi nge ermin ei, Gos piipi kin, ka piimba. Sinim paki topu, noman ka ngopu kin, sinim orung sipi minj mołum. ⁴ Eim wumb pei sipi, Gos kin orung seng kin, eim ek keimi pałim ei, pułe piingii ni piinim. ⁵ Sinim piinmin ei, Gos endeim mendpił mołum. Pe wu endeim tuk Gos kin wumb tuk oi ele anglim. Anglim wu ei, Kraił Jiisas mołum. Mołpu kin, eim wumb sipi, Gos kin orung simba nge anglim. ⁶ Pe Jiisas kunum poru neng kin, eim noman konj eim wumb pei topu er si orung sim. Sipi kin, Gos piim mił, ei eim er tor kindim ei, Gos eim wumb pei sipi kin, orung simbii ni, peni ele er tor kindim. ⁷ Gos eim yi nim, “Pol nim ek ei se endii,” nim. Neng kin, na se andip, eim ek ei, ni tor kindip end. Na ek keimi nind; na ek kend tunand mon. Gos eim na kindang pup kin, wumb tilap eipi kin, ek nip ngop eramb kin, wumb ek keimi ei, pii gii ningii, nipi kindim.

⁸ Yi pałim ei, na piip kin nind ei, en enim wumb konu orung orung wumb pei, Gos kin angil ele tonu kindik kin, prei erik, Gos ngok kin, kun ka mułngii. Molk kin, noman kis ni, ek mił erik enmin ei, si kindik kin prei minj erik mułngii!

⁹ Na noman ele yi pałim; amb en enim konduk ni, epi elmin mił ei, kun ka erngii. Amb en enim peng enjin ele epi kanim kanim erik kin, biis gol ni, epi tilang erpi, biningał erpi, ku owundu pupu kin, enim epi ei sik kin, moke enerngii mon! ¹⁰ Amb en enim Gos nge ambilam mułmun ni piingii amb ombu, en enim kongun ka kanim kanim erik mułngii. Amb ombu, en enim ngenj ele, konduk ka wii mił peng mułngii. ¹¹ Amb wu ek ei piik kin, en enim ek tingarik kin, wii molk, Gos ek piingii. ¹² Na amb endi, wu kin ek emb top kin, ermba nip mundnał. Amb en enim kom sek molk kin, ek minj piingii, nił. ¹³ Nimbił erang Gos kumna Andam erpi kin, ekii se Eiwa eririm. ¹⁴ Nga Andam ek kend ei, pii gii nineririm; ba amb ei, eim ek kend ei, pii gii nipi kin, Gos lo ek piinarpı, ekii sinarpı kin, oł kis eririm. ¹⁵ Ba amb en enim kongun ei, kangil minj mengk mułngii. Molk kin, en enim noman ka seng kin, oł kun ka erik kin, Gos kin pii gii nik kin, wumb noman ngok mułngii. Molk kin, Gos en enim sipi orung simba.

3

Gos Nge Tilap Tep Enmin Wumb Ek

¹ Ek ei keimi, wu nii endi eim wumb Gos tilap ele tuk o mołmun wumb ei, tep mułmbii ni piimba ei, eim kongun ka simba. ² Pe tep ermba wu ei,

eim kongun kun ermba ei, eim oġ endi erang kin, kanik nik enerngii; ba eim kongun ka ermba. Eim amb endeim nge wam muġmba. Pe eim noman eġe, kun ka erpi muġmba! Eim noman ka piipi kin, oġ kun ka erpi ba. Eim wumb pei kanpi kin, ek ka nipi kin, eim ngii konu eġe sipipi kin, kuni ngumba. Ngopu kin, nga wumb kin ek emb ka top ermba. ³ Eim noġ dinga nopu, wulu punermba mon! Eim noman kis sikir piipi kin, yi enermba mon! Wumb pei kin mandil ka muġmba. Eim wumb kin opu enarpi kin, ku nin epi ei, noman to piinarpi muġmba. ⁴ Eim nge ambim, ni kangil ei pei, tep ka ermba. Erpi kin, eim kingam noġ, eim nimba ek ei, piik kin, ekii sik erngii. ⁵ Wu endi eim kingam, ambim noġ tep ka mulermba wu ei, Gos tilap eġe tuk ok muġmun wumb ei, tep enermba mon ku! ⁶ Wumb konj, Gos tilap eġe onjung wumb ei, tep wumb mulerngii. Mon pim kin, eim noman kis pepi erang kin, Gos wumb ei to tor kindpi kin, Seisen kin kindpi ermba. ⁷ Nga wu endi Gos nge embe eġe oġ kun ka erpi kin, wumb torung muġngii konu eġe erang wumb ei, eim oġ kun ka wii enim nik kin, eim embe ambil tonu kindik, yi miġ erngii. Erik kin wu ei, Gos tilap wumb muġngii konu eġe tep wu mundangin kin muġmba. Pe eim embe ka pinerim kin, eim singambil piipi moġpu kin, Seisen nge omu kon ei miġ, eġe tuk ba.

Gos Nge Tilap Wumb Tuk Paki Toġmun Wumb

⁸ Yi minj, Gos nge tilap eġe tuk molk paki toġmun wumb ei, noman ka piik kin, kongun kun ka erngii. Erik kin, enim ek gupu taġ yi er ninerngii mon! Noġ dinga nok kin, wulu punerngii mon! Nga enim wumb eipi epi simin ni piinerngii mon! ⁹ En enim noman konj ka seng kin, ek keimi ei, ambil gii nik kin, pii gii dinga peng muġngii. ¹⁰ Enim Gos nge tilap eġe wu num ni, peng pim wu ni molk keningii. Wu kombur Gos nge tilap eġe kongun paki tok muġngii wumb ei, kanik kin, kapli enjing kin, ekii se mundangin kin, kongun paki tok er muġngii. ¹¹ Yi miġ ku, amb en enim oġ kun palim miġ, oġ ei erngii. Wumb ningii ek ei sipik kin, ek waim ninerngii mon. Pe noġ dinga nunjung kin, noġmun miġ piik nei. Nik kin, kunum kunum oġ keimi kun ka minj erik muġngii. ¹² Gos nge tilap eġe kongun paki topu muġmba wu ei, eim amb endeim minj muġmba. Eim ambim kingam noġ pei, tep ka erpi muġmba. ¹³ Gos nge tilap eġe kongun erngii wumb ei, kongun ka erangin kin, en enim ei tonu ba. Pang kin, Krais Jiisas nge ek ka ei, wumb en enim pii gii nik kin, dinga kindik, angk nik kin, wumb eipi ngungii ku.

Gos Nge Elim Oġ Pule

¹⁴ Keimi, na enim kin kunum mandi oġamb; ba na mon ei polup kin, enim ngond. ¹⁵ Pe na sikir enim kin tor onenj kin, enim pipe ek ei kanik kin, Gos nge tilap wumb ei, noman konj sik muġngii. Molk kin, Gos nge tilap wumb muġngii ei, Gos nge men ngii miġ muġlangin. Gos eim noman konj kunum kunum moġlum nge pulwu. Enim ngii tumunj miġ dinga peng molk kin, Gos ek keimi ei, ambilk tonu kindik er muġngii. ¹⁶ Keimi, ek pule ei, Gos elim oġ ei nge, owundu ei, wumb endi ei, to mani kindnerngii palim!

Ek ei yi miġ, “Krais Jiisas eim mani mei eġe opu kin, wu mendpil taġ moġpu tor om. Wang kin, Gos Gui Ka ei, ek keimi mendpil nipi, ek pule ni tor peni eġe kindim. Gos enjel eim kenjing ei, eim ek ei, wumb konu orung orung pei piinjing. Piik kin, mani mei eġe wumb eim ek ni tor kindang kin, pii gii ninjing. Nik kin, Gos eim tilang owundu sipi, tonu epin sipipi kin, tilang owundu eim kin ngum.”

4

Ek Emb Tok Wumb Ngok Ek Kend Tok Nilmin

¹ Gos nge Gui Ka ek nipi, tor kindpi yi ninim. “Ekii se wumb kombur pii gii ek ei, si kindik kin, ek kend gui nimba ek ei, ekii sik pungii. Nga gui kis ek ei piingii ku.” ² Ek kend wumb ei, ek kend tok oł yi mił ełmin wumb ei, en enim noman tuk ele piinenjing. Piinarik kin, en enim noman tuk ele, ek kend pei to tor kindinmin. Kindinmin ei, en enim yi ni piinmin; sin noman tuk ele oł kun ka enmin, ni piinmin. Ba en enim noman tuk ele wulu pang mił molk kin, en enim oł kis ełmin oł ei ni piinałmin mon! ³ Wu amb sinermin mon nik kin, wumb kuni mon nik mowii ełmin. Ba Gos ek keimi, pii gii nipin enmin wumb piinmin ei, Gos er sim sałim epi ei, sinim eim kin noman ka pii ngopun kin simin ⁴ Sinim piinmin, epi pei Gos er sirim sałim ei ka. Sinim epi ei, si kindnenmin mon! Ei sinim sipin kin, Gos kin noman ka piipin kin ngumun.

Krais Jiisas Nge Kongun Wu Ka

⁵ Keimi Gos eim ek ka ele, sinim prei eramin kin, eim sinim kin epi endi ermin epi ei, kun ka mułmba.

⁶ Pe nim ek emb ka tokun angnim noł ngun kin, nim Krais Jiisas nge kongun wu ka mulnjii. Nga nim noman ele, ek ka ei, dinga pii gii ek dinga ei sikin kin, oł tał ei, nim dinga ngangil kin, Gos kongun ei, ekii sinjii. ⁷ Ba amb mam ombu, ek siimał eimał wił ei nik kin, ek jerił ngii ek ei, nim buł ngokun kin, nim Gos oł kun pałim mił ei, kun er mulnjii. ⁸ Nim pin kin, sinim ngenj ele kongun ermin ei, aninga er paki tumba. Ba Gos nge oł kun ka ermin ei, sinim paki owundu tumba. Ei pe sinim konj mohmun ei, paki topu nga ekii se, eim sinim kunum kunum paki tang kin, konj mułmun. ⁹ Ek ei, ek keimi mendpił, sinim wumb pei piipin kin pii gii nipin ermin pałim. ¹⁰ Gos eim wumb pei sip orung simbii ni piinim ei, sinim wu amb Gos eim kin pii gii ni mułmun ei, keimi sim. Gos kunum kunum konj mołułum pułwu eim kin, sinim pii gii keimi nipin kin, Gos sinim sipi orung simba ni, kui er mułmun. Ele nge piipin kin, sinim kongun dinga enmin.

¹¹ Nim ek ei nikin kin, emb to wumb ngo! ¹² Wumb nim keningii ei, nim wu kang wu mił, keningii. Ba nim wu wił mił ni piinerngii mon! Nim Gos tiłap ele molkun kin, ek ka nikin, oł ei erkin andłam andkin kin, oł enjii mił ei wumb keningii. Pe nga oł kun erik enmin oł ei ni, wumb pii gii nik enmin oł ei, erkin andan tokun kin, wumb keningii. ¹³ Kunum ele, nim na kui er mulnjii kunum ei, wumb kankin kin, Gos ek ei erkin nikin wumb ngokun kin, kongun dinga ei enjii. Erkin kin, wumb oł yi mił erngii nikin kin, ek ka ni wumb ngan piingii. ¹⁴ Gos nge dinga ele, Gos Gui Ka ek ei nipi, nim ngum ei, nim ten kulkun enenjii. Gos nge tiłap ele tep ełmin wumb oł ei erik kin, nim angil peng ele ambilk kin, pui nik kindngii ei, si kindnenjii ku. ¹⁵ Kunum kunum nim kongun ei, tep ka erkin kin ninim kongun ele kunum kunum er mułan kin, nim enjii kongun ei, ka mułang kin, wumb pei keningii. ¹⁶ Nim noman ele ka peng kongun erkin kin, ek nikin wumb ngokun enjii ei, pii kun erkin kin, ninjii. Kunum kunum nim kongun dinga kindkin enjii. Pe ninim yi er mułan kin, ninim kongun ei, Gos kin kun ka er mułan kin, nga wumb nim gupu ele ek piingii wumb ei, pei kun ka mułngii ku.

5

Pii Gii Wumb Kin Oł Ka Erngii

¹ Nim wu mam endi kin ek ngunenjii mon. Ninim arnim kin ek ka nilin yi mił ku ek ka ninjii. Nga wu kang wu, ninim angnim noł kin, ek ka nilin mił ku, ek ka ninjii. ² Ninim manim noł kin, ek ka nilin mił ku, amb tukui ombu kin ek ka ni ngokun yi enjii. Ambil mułngii ei, ninim einim noł kin, ek ka nilin mił ku, ek ka nikin oł ka enjii. ³ Pe amb endi wam kulang kangil endi mulerang kin, eim amb wei mendpił mułmba ei, eim kin oł ka erkin kin, paki tunjii. ⁴ Ba amb wei endi eim kingam min, kupam noł mułngii ei, enim piik kun erngii! Kongun kumna ei yi mił, ninim arnim manim noł kin paki tokun kin, epi pei sinjii ei, ngo orung kindkin kin, tep ka erkin mulnjii. Keimi, Gos oł ei nge, noman peng piinim. ⁵ Amb endi wam kulang kin, eim endeim multum amb ei, eim yi mił elim. Eim Gos kin pii gii nipi kin, kunum kunum epin tinga, prei minj er mołulum. ⁶ Ba amb endi eim wam kulang kin, eim Gos nge ek piinarpi kin, eim ngenj ele epi ka kanim kanim sipi kin, kuni nipe kuni endi numbii ni piipi kin, yi er mułmba. Amb ei eim nge noman konj ka ei, nga sinermba mon. Sinarpi noman konj ka ei, am kulii mił kołpu kin, am mendpił ba. ⁷ Nim ek ei ekii sikin kin, amb ni, wumb kan neng kin, en enim epi endi ngenj ele pinerang kin, ka minj mułngii. ⁸ Ba wu endi eim nge tilap ende ei, kan kun enarpi, eim nge miyem ende ei, kan kun enarpi kin, yi ermba wu ei, Gos kin pii gii si kindpi kin, wamb Gos ek piinarik mołmun wumb ei, mił mon. Eim am wumb ei, to mani kindpi kin, eim am wu kis wii mołum. ⁹⁻¹⁰ Kumb ok, wu amb wenjing noł kulk ei, nim amb ombu nge embe yi minj pulnjii. Amb nii endi, kung ngii engki ei nge angil orung nge endeim multum amb ei, eim wam endeim mendpił kin multum ei, eim embe polkun pindan kin, Gos tilap wumb eim paki tungii. Nga eim kongun ka kanim kanim ermba ei piipi elim. Erpi kin, eim ok eim kingam noł tep ka eririm. Erang kin, wumb konu eipi wumb ok, kuni ngumba ngurum. Nga Gos nge tilap ele tuk mulk wumb ei, oł ka elim. Nga ening kis pim wumb paki tołum ku. Nga eim kongun kanim kanim erpi, kumep sinarpi kin, wumb wii paki topu kin, oł ka elim amb ombu kankin kin, en enim embe pulnjii.

¹¹ Ba nim amb gał mił, wenjing kulnjung amb ombu nge, embe pulerii mon! Amb ombu Kraiss nge ek ei, pii kun enarik kin, nga wu konj puk kin, yi erngii ei, nim embe pulerii! ¹² Ok en enim ek dinga nik pendinjing ei, si kindik kin, oł ele enjing ei nge, en enim pułe keningii. ¹³ Nga oł eipi endi elmin ku. En enim ten kulk kin, wumb ngii eipi nge ele pulmun ei, en enim wii punalmin mon. En enim wumb eipi nilmin ek ei piik kin, waning sipilmin. Sipik kin, wumb eipi nengin ek kanim kanim nilmin ek ei, sinim ninermin mon. ¹⁴ Ei na yi piipi kin, amb gał mił ombu nga wu puk kin, kangil mengk ngii konu ele, kongun er mułngii. Pe amb ombu yi mił enjing kin, sinim opu orung wumb endi sinim kin tonu opu kin, ek kis nipi, onermba mon. ¹⁵ Nim piin, amb kombur Jiisas nge andlam ka ei, si kindik kin, Seisen andlam ele ekii sinmin. ¹⁶ Pe wu kombur Gos nge tilap ele molk kulangan kin, amb mendpił mułngii. Mułngii amb ei, Gos kin pii gii nirim amb mam endi mułum ei, eim opu kin, amb ombu, paki topu, yi er mulang kin, Gos nge tilap ele mułngii ei, noman embin pinermba mon. Nga Gos tilap ende mułngii wumb ei, amb endi wam mulerang kin, eim mendpił mułmba ei, paki tungii ku.

¹⁷ Pe wumb num kongun ka erngii ei, enim Gos nge tilap ele mołmun wumb ei, wumb ombu nge embe ambil tonu kindngii. Na wumb num ei, kongun dinga erik kin, Gos ek ei nik kin, wumb ngungii nip nind. Wumb ei, kumep ka wii kapli singii. ¹⁸ Sinim piinmin, nimbil erang Gos ek ka mon pol pendrim ei, wumb kongun enmin ele ek yi ninim,

“Kung kou kuni wiis kembimba kunum ei, nim kung kou gupu eke kan tunenjii.” Nga ek yi nim, “Kongun enmin wumb ei, en enim wumb kumep singii.”

¹⁹ Pe wu endi yi nimba, men ngii tep elim wu ei, oł kis endi erim. Erim nimba ek ei, nim piinanjii mon! Wu tał tekliki mił, ok ek yi ninjing kin, nim kii sikin piinjii. ²⁰ Pe men ngii tep elim wu kombur, oł kis enjing kin, nim men ngii tep elim wu kombur wii tan kuou tangin kin, wu ombu pei mulngii oł kis erik enjing oł ei, ni kun eran kin, wu eipi ombu kanik kin, mund mong kulk kin, oł kis enerngii mon.

²¹ Gos ni, Krai Jisas ni, Gos nge enjel ei, kumb ele nim nind. Nim kongun ei, tep ka wii erkin mulii! Wumb eipi oł kis erngii ei, nim ek dinga nikin kin, nga ninim nge wu puł min, kongun ende wu endi oł kis ermba ei, kan wiik tokun kin, koi er pindnenjii mon! Nim wumb endeim endeim oł kis erngii ei, ek kun minj nikin kin, er kun enjii. ²² Nim wu ei, ka mołum ni piikin kin, tep wu sikir mundmbii, ni enenjii. Yi en kin, wu ei, epi oł kis ei, nim kin pimba. Ninim ka mulnjii nge, pii kun erkin kin mulnjii.

²³ Nim noł wii minj nunenjii! Nim noł wain aninga kopur kin ouni nunjii. Nan kin, kirim tuk ele paki tumba. Nimbił erang nim kunum kunum ening palim ei, nga pinermba mon.

²⁴ Wumb kombur oł kis elim ei, Gos wumb ei kin, kos ermba. Erang kin, kos ele sikir punmun. Oł kis elim ei, kos erangin kin, wumb pei sikir kaniłmin. Ba wumb kombur oł kis erik enmin oł ei, koi er pepi ekii se, tor wang kin kaninmin. ²⁵ Yi mił ku, oł ka enmin ei, sikir tor onum. Nga wumb kombur oł ka enmin ei, sikir tor wang kin, kinenjii; ba oł ei kunum kunum koi er pinermba mon.

6

Kongun Wumb Nge Ek

¹ Wumb kongun wii enmin wumb ei, yi mił piinmin. Na kongun tep enim wu ei, wu ka ni piil. Piip kin wu ei, embe ambil tonu kindip, yi eramb kin, wumb eipi ombu, Gos ek sin ni tor kindpin ni, Gos nge wumb tilap oł palim mił erik kin, oł kis endi enarik kin, kun ka enmin, ni piingii. ² Gos nge tilap ele molk kin, kongun wii enmin ei, noman yi piinerngii. Tep enim wu ei, na engnan noł ku, ni piip ek ningii ei, to kindmbii ni, yi piinerii mon! En enim yi piinmin ei, Gos nge tilap ele mołum ei, na eim noman ka ngumbii ni piimin. Piik kin, na eim kin kongun ka eramb kin, eim na kongun ele epi ka sinim. Seng kin, en enim yi piik kin, kongun ka wii mendpil er punmun. Puk kin, kunum kunum nim wumb kongun wii ei nge, andan tan kanik kin, wumb en enim kongun oł ka ei, erngii.

Oł Mendpil Gos Epi Pei Keimi Silmin

³⁻⁵ Sinim nge Owundu Jisas Krai nge ek ei, sinim Gos nge oł ei, ka nipi andan tonum. Pe wu endi, eim Jisas nge ek kun ei ninarpi, si kindpi kin, ek eipi nipi, wumb ngumba ei, kun pinermba. Wu ei ek to kindpi kin, yi enim ei eim noman ka pinałim mon! Na nam wu ka ni piilim; ba eim noman kis peng kin, eim ek ka endi ninałim mon. Eim wumb ek mił erik kin, ek kis nik erngii ei nge, noman ngopu, yi elim. Elim ek ei nge, oł yi mił elim. Wumb eipi kin noman kis peng, opu erik kin, wumb ek buł ambilk kin, engnjing kin, ek kis nik elim. Erik kin, kunum kunum ek mił erik yi elim. Erik kin, en enim noman eipi peng kin, Gos ek keimi ei ambil gii ninałim. Ninarik piik kin, yi piilmin; Gos nge oł ei, epi pei singii nge, elim ni piilmin.

⁶ Keimi, wu endi Gos nge piimba oł ei, ekii simba wu ei, Gos epi pei simba ku. Ei yi mił, pe wu endi eim Gos nge oł ka ei erpi mołpu kin, nam epi salim

ei, kapli ni piimba wu ei, eim epi ka pei eim kin simba. ⁷ Sinim piinmin, sinim menjpin mei ele mengim kunum ei, sinim epi endi sipin tu wunenjpin mon. Yi mił ku, ekii se sinim mei konu ele si kindpin kin bin. Bin kunum ele, epi endi sipin kin, punermin mon. ⁸ Pe sinim kuni ni, alap ni, epi pei mulang kin, yi nimin; sin epi pei salim pa yi nimin. ⁹ Ba wumb nii endi, epi pei simbbii ni piilim wumb ei, epi simbbii ni erpi kin, bok tołum. Ei yi mił, wumb ka tumun nilmin wumb ei, ka mili kuł pindangin kin tołum. Yi mił, wu endi epi pei simbbii ni piimba wu ei, eim noman tuk ele, epi eipi eipi noman to piipi kin, bok topu, konu kis mendpił ele ba. ¹⁰ Wu endi eim ku nin epi pei simbbii ni piilim wu ei, eim ol kis ei nge puł mam pendpi kin, eim ol kis kanim kanim elim. Wu kombur en enim, ku nin epi noman peng kin, yi mił erngii wu ombu, en enim pii gii ei, si kindik kin, en enim noman tuk ele embin peng piingii.

¹¹ Ba nim Gos nge wu ei, ol ombu ngokun kin, si kind kin, eipi punjii. Gos nge ol kun ka ei, dinga erkin kin, andam pimba mił punjii. Pukun pii gii nikin kin, wumb eipi noman ka ngokun wumb ei, nim tungii ei dinga angan kin, tungii. Tungii ol ei noman emin ka er wumb ngunjii. ¹² Wumb nii endi Jiisas kin pii gii pimba wu ei, eim yi mił; wumb ka wii epi wii singii nengin kin, sikir punmun ol ei mił, yi erik singii. Singii ei mił ku, nim Timosii yi mił ku enjii. Nim kongun ei dinga kind erkin kin, Gos nim kan wiik to mundang kin, kunum kunum noman konj sinjii. Sikin kin, nim pii gii peng kin, wumb ningil ele angkin kin, ek dinga ni tor kindkin wumb ngunjii! ¹³ Gos wumb ni, epi pei eim noman konj ngolum. Pe Krai Jiisas eim ek pule, Pondiyas Pailos kumb ele ni tor kindrim. Gos kin, Krai Jiisas nge kumb ele, na nim Timosii kongun ei ngond. ¹⁴ Nim Gos nge ek ka dinga ele tep ka er nikin mulnjii. Molkun kin, wumb ek kis penj, tui nin, wumb ek kis ni ngok kin Gos ek ka ei kin yi energii mon. Nim kongun kunum kunum erkin kin, tep er mulan kin, Krai Jiisas orung omba kunum ei, opu tor omba. ¹⁵ Gos nge kunum sirim kunum ei, tonu wang kin, Jiisas kindang tor omba. Gos endeim mendpił noman ka piik kin enmin ol ei nge, pułwu. Nga eim mendpił dinga peng kin, tep er mołum. Mołpu kin, mani mei ele wu num ei, moł mani kindangin kin, Gos wu num moł tonu punum. Pupu kin, nga king mani mei ele king ei, moł mani pangin kin, Gos King moł tonu pupu mołum. ¹⁶ Ei eim mendpił kulalilim; eim tilang owundu mołum. Pe sinim eim kin mandi bin mił mon. Ok wumb endi, Gos kinalim mon. Pe wumb endi yi ku Gos kinanmin mon ku. Keimi eim nge embe owundu mendpił ni, eim noman dinga owundu ei ni, kunum kunum pimba, ei keimi!

Wumb Epi Pei Salim Wumb

¹⁷ Wumb ya mei konu ele, epi salim wumb ei kankin, ek dinga ninjii. Mani mei ele epi sikir kis mołpu elim epi ei kin, noman ngok kin, pii gii ninerngii mon. Ninarik kin ol kis kanim kanim erik kin, ek piinarik erngii ei, mon nikin kin, Gos mendpił kin, pii gii ningii, ei kapli ninjii. Gos eim sinim epi ka pei, kunum kunum ngang kin sinim ka piilmin. ¹⁸ Wumb epi pei salilim ei, kankin ninjii! Enim kongun ka pei erik kin, en enim kongun pei ol kun ka enmin ni piik kin, ka piingii. Piik kin, kunum kunum en enim epi ei, mok tok wumb eipi eipi epi sinałim wumb ei kin, ngungii. ¹⁹ Pe wumb en enim ol yi enjing kin, ekii se epi pei ei, en enim paki tumba. Yi erik kin, en enim kunum kunum konj mendpił sik kin, Gos konu ele mulngii. ²⁰ Timosii nim Gos nim ngum kongun ei, nim tep kun ka er mulnjii! Wumb ek wii nik erngii ek ei, nim piinarik kin, nim ek ei bul ngunjii. Nga wumb kombur molk kin ek kend tok ek kun pałim ningii. Ningii ek ei nge sin sinim noman ka wii pałim, pa nilmin. Nilmin ek ei nge Gos kin opu orung ek mił

paɬim. ²¹ Wumb kombur en enim yi ninmin, “Sin sinim noman ka paɬim,”
pa niɬmin. Nik kin, Gos ek keimi pii gii ningii andɬam ei si kindiɬmin.
Gos nge noman ka enim ngang kin, enim kin muɬmba.

Pol Mon Timosii Kin Nga Endi Polpu Kindim

¹ Na Pol, na Krai Jisas nge ek ei se andil wu. Gos eim ek dinga yi ni pendim. Jisas Krai nge kongun ele, Gos eim noman konj ei, sinim mei wumb ngumbii nirim. Nipi kin, eim noman ele, "Na ek se endii," nim.

² Timosii nim na nge kingam mił, na pipe ei polup nim ngond. Sinim nge Erinjpin Gos ni, Krai Jisas Owundu nim kin kaimb sipi nim noman ka ngang kin nim noman emin ka peng mulnjii.

³ Na nge kumb ok kupnan nol wumb mulk wumb ei, Gos nge ol ei ekii silmin ol ei nge, kunum na nim kin piip kin, na Gos kin prei epin tinga kunum kunum erip kin, noman ka piip ngoł. ⁴ Nim ningil ka mani orum ei na piip kin, na nim kanip kin, ka piimbii ni piind. ⁵ Nim pii gii nin ei, na keimi ni piind. Ei kend mon. Pii gii nin ol ei, nim apinim Lois elim ol ei nim en. Nga ninim manim Yunis yi ku elim. Pe na piind ei, na pii gii ei nge, nim kin palim ku. ⁶ Ei na piip kin, nim nip ngond. Gos nge epi wii ngurum ei, nim noman pirek neng piinjii. Ok na nim peng ele, angil tonu kindinj kunum ei, Gos eim nim noman ka ei, epi wii mił nim ngurum. Pe ninim Gos noman ka epi wii ngurum ei, piikin kin enjii. Eran kin, nim noman ka sirim ei, am opu owundu ermbe. Ei yi mił, wu endi eim dup kalpi kin, pup tang kin, nimbil ol elim? Ei sikir nopol owundu elim ei mił, yi enjii ku. ⁷ Nim piin; Gos sinim kin Gui Ka ngum ei, sinim kulermin. Ba Gos Gui Ka sinim noman dinga ngum. Ngang kin, sinim wumb noman ka ngopun kin, sin sinim tep ka er mulmun nge ngum.

⁸ Ei piikin kin, owundu nge ek ei singambil piikin kin, ninerii! Nim na kin singambil piinerii ku! Na Gos nge wu moł. Nim Gos nge dinga ngang kin, nim ol embin tui tonu omba ei ko wukun kin, na kin wan, silip kongun ende erpil kin, Gos ek ka ni wumb ngumbul. ⁹ Gos eim sinim sipi orung seng kin, nam nge wumb mulngii nim. Pe sinim eim kin ouni ka endi eramin kin, Gos sinim sip orung sinerim mon. Eim nge noman ele, sinim noman ka ngopu kin, sinim wii to sim. Kumb ok, mul mei eneririm kunum ei, Krai Jisas eim sinim kin noman ka ngurum. ¹⁰ Ba akip kunum ele, Krai Jisas sinim sip orung simba nge tor onum. Eim nge kongun ele, Gos nge noman ngurum. Ei tor wang kin sinim piinmin, Krai Jisas eim wumb kolmtun ol ei nge, to mani kindpi, si kindim. Si kindpi kin, Gos nge ek ka ni tor kindim. Ei yi mił, noman konj ei nga poru ninermbe; ba kunum kunum konj pimbe.

¹¹ Gos eim na kongun ngopu kin, ek ka ei ninjii ni mundum. Na mołup kin, ek nip, wumb ngop, ek se andip kin, wumb ek emb top, wumb ngop nip kin, ermbii ni mundum. ¹² Gos ek ka ei minj, na ngenj ele, ol embin tui tonu omba. Ol pule ele peng kin, na ol embin tui ei, ngenj ele tonu onum. Ba ele nge, na ngenj singambil piinermbii mon. Na wu ei kin, pii gii dinga peng moł ei, na pii poru nind. Eim na angil ele kongun ngurum ei, kunum kunum ka pep ba. Pang kin, eim kunum owundu sirim kunum ei tonu omba. ¹³ Na ek kun nip, nim andan top ngun mił, nim wumb kankin kin, ek ka ni ngan piingii. Nim Krai Jisas kin pii gii dinga peng kin, ek ninim mił piikin kin, Jisas eim noman ka ngokun kin, ek ei ambil gii ni mulnjii. ¹⁴ Gos nim kin epi ka angil ele pendim ei, piikin kin, tep ka er mulnjii. Pe Gos nge Gui Ka sinim kin tuk ele mołum ei, nim noman dinga ngopu kin, kongun ei paki tang kin, kongun ei kun ka er mulngii.

¹⁵ Nim piin kin, Eisiya konu owundu ele, Jisas kin pii gii nik enjing wumb ni, Piselas ni, Emosenis ni wu tał kin, wumb pei na si kindinmin. ¹⁶ Na Gos

Owundu kin prei ermbii ni, wu Onesiporas ni eim amb kangil ei, Gos paki tumba ni piind. Kunum pei, Onesiporas eim na kin noman ka pii ngolum. Na kan ngii pir kunum ei, eim na kin singambił pinerim mon. ¹⁷ Eim Rom konu owundu efe opu kin, eim na kur kan simbii nipi orum. Opu kin, na kan sirim. ¹⁸ Na Gos Owundu kin prei eramb kin, Jiisas orung omba ni pendrim kunum owundu kunum efe, Gos Owundu opu kin, wu Onesiporas kaimb sipi ngumba. Ngopu kin Onesiporas eim na Epeses konu efe epi kanim kanim erpi kin, na paki tołum; ei ninim piilin.

2

Nim Kraiis Jiisas Nge Opu Wu Ka Mulnii

¹ Pe nim na nge kingam molun. Kraiis Jiisas nim kin to dambiltpi se ende kind pendim efe, eim nim kin noman ka ngopu kin, noman dinga ka wii ngumba ei, nim kunum kunum sinjii. ² Pe ek pei na nip kin, wumb pei kumb efe ngunj ek ei, nim piin. Piikin kin, ek ei nikin, wu kombur ngan kin, dinga piik erngii. Wumb ei, ambił gii nik molmun wumb ombu kin, kapli ek nik kin, wumb emb to ngungii ku.

³ Nim Kraiis Jiisas nge opu ond wu ka wii dinga molkun kin, ol embin tui endi tonu omba ei, nim dinga molkun kin, Jiisas Kraiis nge opu ond wu mendpił mulnii. ⁴ Opu ond wu endi, opu pałim kunum ei, pupu kin, kongun eipi kanim kanim endi enałim, mon! Opu dinga kind erpi, yi er mułang kin, opu ond wumb tep elim wu ei, kanpi ka piilim. ⁵ Wu epi simin nik kin, sikirik punmun ei, lo pałim mił ei, ekii sinarik punmun wu ei, epi endi sinermba mon. ⁶ Wumb nii endi eim kongun dinga kind er pułum, wu min amb ei, eim kuni tonu wang kin, eim kuni ei, eim kumb se numba. ⁷ Na nind ek ei, nim kom se piinjii! Owundu nim noman er kun erang kin, nim ombu pułe pei pii poru ninjii.

⁸ Kunum kunum nim molkun kin, piinjii ei, Jiisas kołpu kin, nga tonu opu konj pum ei, piinjii. Eim Deipis nge tilap ende mołpu kin, ek yi mił, na Gos ek ka nip tor kindip el, ei nim piin. ⁹ Na Gos nge ek ka ei, minj nip eramb kin, wumb na wu kis nik kin, na ol embin tui kanim kanim ngolum. Keimi, na sip kan ngii el kindilmin; ba Gos ek ka ei, kan kapli pinermba mon. Ba pu nip konu efe orung orung eipi eipi ba. ¹⁰ Ei nam yi piip kin, noman efe dinga kindip kin, ol embin tui ei piip ko wup el. El ei, erip kin, Gos eim nge wumb tilap ei, paki toł. Nam yi eramb kin, wumb Kraiis Jiisas kin noman konj kunum kunum sik kin, kunum kunum eim kin ouni noman dinga tilang ei sik kin, ka mułngii nip kin, ol yi mił end. ¹¹ Sinim ek ei pii gii mendpił ninjpin kin, ei keimi ni piimin,

“Sinim Jiisas eim kin kołpun kin, sinim eim kin ouni noman konj kunum kunum sipin kin, ouni tep to mułmun. ¹² Sinim eim kin piipin kin, ol embin tui tonu omba kunum ei, sinim dinga kind mołpun kin, eim king mułmba konu efe, sin eim kin ouni king mił tep to molmun ku. Pe sinim eim buł ngunjpun kin, kapli eim yi ku, sinim buł ngumba. ¹³ Pe sinim Gos eim ek ei piimin nimin; ba ek ei ekii sinarpin enjpin. Ba Kraiis Jiisas eim mendpił ek ei, eim keimi piipi mołum. Kraiis Jiisas eim ek endi nipi keimi mendpił mułmba. Nimbił erang ei eim ek kend ei, kapli tunermba mon.”

Kongun Wu Mendpił Ei Gos Kin Embe Kolum

¹⁴ Kunum kunum nim wumb noman pirek nimba piingii ek ei ninjii. Gos nge ningil efe, ek dinga nikin kin, wumb ek mił erik kin, ek kanim kanim nik erngii ei, mon nikin. Nikin kin, ol ei nge, wumb endi paki tunermba

mon. Wumb to kis minj elmin. Wumb ek ei nge piilmin wumb ei yi elmin. ¹⁵ Nim kongun dinga kind erkin kin, nim kongun wu mendpil mulan kin, Gos nim kin ka piip ngumba. Ngopu kin, nim Gos ek ei, kun ni wumb ngan piingii ei, nim Gos kin singambil peng piinenjii. ¹⁶ Ek eipi eipi nik kin, ek wii miil nik erngii ei, enim mandi puk piinerngii mon. Ek ei ek pute pinalim ek ei nge, wumb nik si pangin kin, Gos ek bui ngok, ek ei piik kin, andlam kis punmun ei nge, enim punerngii mon! ¹⁷ Wumb ek ei, sinim ngenj kinj kis nupu owundu pukum ei miil, Aimeniyas kin Pailesis wumb ei nge, tilap ele ek yi palilim. ¹⁸ Wu ombu nge ek keimi ei, pii dembin tunarik kin, wu ombu ek yi miil nilmin kin, sinim kolpun. Nga konj molmun poru ninmin; nga ekii se endi enermin mon. Enarpin kin, ek ele nge nik kin, wumb kombur nge pii gii ei, er kis mondukmun ku. ¹⁹ Ba Gos eim ngii tumunj dinga endi, pol engindrim dinga wii angilim. Pe ond pos ele Gos ek mon endi, yi nip molum. Gos eim nge wu amb ei, piipi kanpi poru nipi molum. Pe nga mon endi palim ku. Wumb pei, Gos embe silmin wumb ei, ol kis si kindik kin, bui ngok, ka mulngii.

²⁰ Pe ngii owundu endi angilim konu ele, nirikring ming ombu kanim eipi eipi pei salim. Pe ming kopur, ku silpa ni, gol ni, yi elmin. Nga ming kopur ond ni, mei nganmbi ni yi elmin. Elmin ming ombu nge kopur, kongun ka palim miil elmin; nga ming kopur eipi kongun wii pei elmin. ²¹ Ei yi miil, wumb nii endi eim ol kis elmin ol ei, Gos eim pei kil ngo si kindang kin, kun ka mulmba wumb ei, eim kongun mendpil, ka endi palim miil, kongun ei ermba. Wumb ei, eim ming ku silpa min, ku gol ka miil, yi molum. Nimbil erang wumb ei, eim ngenj ni, noman tuk pei, Gos kil ngo si kindang kin, eim kongun ermba nge, er kun erpi molum. ²² Wu kangi wu noman ele kis tonu wang kin ek kis nik erngii wumb ei kin, nim punenjii. Punarkin kin, nim ol kun ka ei erkin, pii gii peng kin, noman emin ka peng kin, wumb noman ka ngan kin; wumb noman emin ka peng kin; Gos owundu kin prei erkin, kii se ngokun kin mulnjii. ²³ Wumb wulu pang kin, ek eipi eipi nik kin, erngii ei piinenjii. Piinarkin kin wumb noman ka pinerang kin ek ei nge, nik opu minj elmin. ²⁴ Gos nge kongun wu ek opu enermba mon. Eim wumb kin ol ka ermba. Eim wumb ek emb ka to ngolum kunum kunum kui er molpu kin, kongun ka ermba. Erang kin, wumb eim ol kis erngii min, ol embin ko wupu kongun minj erpi kin, Gos ek nipi kin, wumb ngopu minj mulmba. ²⁵ Wumb eim ek to kindik erngii ei, ek taki taki nipi erang kin, Gos eim wumb ei, paki topu erang kin, noman ak to ok kin, ek keimi ei piingii. ²⁶ Ok Seisen eim, wumb ei omu kon miil polpu kin, tuk sirim. Seng kin, eim ek ei piik kin, ekii singii; ba nga ekii se, Gos ek keimi ei piik kin, noman ak tok kin, Seisen si kindngii.

3

Kunum Poru Nimba Mandi Erang Ol Kis Tonu Omba

¹ Ba nim ol yi miil piinjii, kunum poru nimba kunum ei, ol embin tui kanim kanim tonu omba. ² Pe wumb en enim mendpil piingii. Piik kin, ku nin epi noman kulk kin; nga en enim embe ambil tonu kindik kin, ol kis erik kin; nga Gos kin wumb eipi ek kis nik kin, yi nge nik ngomun. En enim ernjing menjing ek nilmin ei piinarik kin, nga en enim ek ka ni ngunaamin; nga en enim ol kun ka palim miil ei, ekii sinarik kin, bui ngok enmin. ³ Pe wumb en enim miyem ende noman ka ngonarik kin; nga ek kis ei si kindnarik kin; nga en enim wumb eipi kin ek bui ambilk kin; nga en enim nge ngenj ele noman tep ka enarik kin; nga wumb wulu pang kin, kung simbbi miil andik molk noman pinalim, miil erik kin; nga en enim ol kun ka ei kin opu orang

ku elmin. ⁴ Nga en enim nge wumb puł sik kin, opu erii wumb ngok kin; nga en enim oł kis ei sikir ekii sik erik kin; nga sin sinim wu num ni piik yi erik kin; nga en enim ngenj ele oł ei ka ka piik erik kin; nga en enim Gos kin noman ngunalmin mon. ⁵ En enim ngenj ele ambil tonu kindik kin Gos nge oł ei mił ni piik erik; ba Gos nge noman Gos nge tilap ele wumb mił dinga ei en enim buł ngok elmin. Erik kin nim wumb ei yi erngii wumb ei kin nim tep to andkin punenjii mon! ⁶ Wu kombur en enim andik, noman eipi eipi sek kin, yi elmin. Erik kin en enim amb ombu noman kis kanim kanim palilim amb ombu kin, kanik kin, amb ombu ngii konu ele, en enim nirik puk kin, en enim noman embin palim ei, en enim noman ele epi oł kis mił to eipi eipi kindik kin ambil gii nik yi elmin. ⁷ Erik kin, amb ombu nge, kunum kunum ek keimi ei ni, kan simin ni elmin; ba kapli enalim. ⁸ Ok wu Janis kin Jambris wu tał, Moses tep erim oł ei, to mani kindmbil ni piikil kin, jep oł kanim kanim kun pinalim oł ei elmbil. Elmbil oł yi nge, pe wumb ek keimi ei, to mani kindik yi ermin ku. En enim noman kun pinalim, yi erangin kin, pii gii pinerang kin andinmin. Ba wumb en enim pii gii ei, kapli pimba mił pinalim mon. ⁹ Ba wumb enmin oł ei, opu owundu punalim mon! Pe wumb keningii ei, oł wulu pui mił endi ok, wu Janis kin Jambris tel erkil oł jii enmin ni keningil.

¹⁰ Ba nim na kin kunum kunum andkin kin, ei na ek nip kin, wumb andan top enj. Nga andlam andip el mił ei, nim piilin; nga na el oł ei, pułe nim piilin ku. Nim na piin kin, na Gos kin pii gii dinga nił. Na wumb eipi kin noman ngop kin, kunum kunum nam dinga kind mołup kin, Gos nge kongun el, end ku. ¹¹ Nim piin ei, wumb na kin oł embin tui ngołmun ei, nim piin. Piikin kin, nga ngenj kumbii konu ele orung Andiok ni, Aikoniyam ni, Lisra konu ele ombu pei piil. Nim piin ei, wumb na kin ngenj kumbii oł kanim kanim elmin; ba Gos Owundu eim nga ele si tor sim. ¹² Keimi wumb pei Krai Jiasas kin dambiltik se ende puk, Gos nge oł ni, ek ka ei, ekii simin ni erngii wumb ei, opu orung wumb tangin kin, ngenj kumbii yi singii. ¹³ Wumb kis ni, ek kend wumb ei, wumb ek kend to ngołmun. Ngangin kin, nga Seisen nge ek kend tang owundu pulum ku. Wumb en enim oł kis owundu mendpil elmin. Nga wumb eipi en enim kin, ek kend tok ngołmun ku. ¹⁴ Nimbil erang wumb ei, nim ek ei nik ngunjung ei, pii kun er mulnjii! Mułan kin, nim pii gii nikin ek ei, na nim emb top, nip ngur ek ei, dinga ambil gii ninjii. ¹⁵ Pe nim ei piinjii ku, ok nim kangil kembis kin molkun kin, nim Gos ek ka ei nim piilin. Piikin kin Gos ek ka ei, nim noman ngang kin nga pii gii nikin mułan kin, Gos ni Krai Jiasas nim sipi orung simba. ¹⁶ Gos nge mon ek ka ei, Gos kin mendpil om. Opu kin, Gos mon ek ka pol pendpi ek ei, Gos ek keimi mendpil palim. Peng ek ei, sinim kin pii si kindpin kin, Gui Ka andan topu ngonum ek ei piipin kin, Gos oł kun ka ekii se bin. ¹⁷ Gos ek ka ei, sinim Gos nge wumb erpi, kun ka erang kin, sinim Gos kongun ka wii ei, ermin nge, er kun erpin mułmun.

4

Nim Gos Ek Nikin Wumb Ngunjii

¹ Krai Jiasas eim, wumb kulii konj pei, mok tumba. Topu kin, eim Gos ningil ele ni, Krai Jiasas nge ningil ele, na ek nip kin, nim dinga ngond. Ngop kin, Jiasas ekii se orung omba ei, opu kin, wu king kunum kunum tep mułmba ei, na ek dinga nip nim ngond. ² Nim Gos ek ka ei piikin ek ei, ni wumb ngunjii ku. Ngokun kin wumb ek ei piimin min piinerman nik er mułngii; ba nim Krai Jiasas ek ka ei, kunum kunum ek dinga ningii! Nikin kin, wumb en enim oł kis elmin oł ei ni piik kin, Gos oł kun ka ei ekii sinarik

elmin. Erik kin, ei nim nen kin, Gos ol kun ka palim mił, ei ekii singii. Sik kin, kunum kunum nim kongun erkin kin, kui er mulun kin, wumb kin ek ka ni ngokun kin, paki dinga tokun enjii. Yi eran kin, wumb ei, noman to ak tok kin, ol kis si kindik kin, Gos ol kun ka pimba mił erngii. ³ Piini! Ekii se wumb ek keimi ei piinerngii mon. Ba wumb en enim noman ele piik kin, ek emb tołmun wumb pei, sik erngii. Erik kin, wu ombu ek eipi ningii ei, kom se piik kin ekii singii. ⁴ Wumb ei Gos nge ek keimi mendpił, ei si kindik piinarik kin, ek pol wii ni, siimał eimał ombu nge, kom sek piik erngii. ⁵ Ba ninim kunum kunum kun ka piinjii! Piik kin, ol embin tui tonu omba; ba nim embin ei ko wukun kin, Gos ek ka ei nikin kin, wumb ngunjii. Nga wumb paki tan kin Gos nge kongun wu mił endi kongun kun ka enjii.

⁶ Nim piin ei, pe nam noman konj ei, enim kin ngop si kindip pendip kin, nam ya mani mei ele wakin top si kindip bii kunum ei, mandi enim. Ei yi erip kin, nam kulmał mił kałip kin, nam nge miyem ei, enim kin bein top ngop pendip kin bii. ⁷ Na nam kongun dinga kindip erip, sikirip pup kin, tor punj ei yi mił; Gos nam ngum kongun ei, dinga kindip, er poru ninj. Na pii gii ei wakin top kindnenj mon. ⁸ Na pe na simbii epi ei er kun er salim. Salim epi ei, yi mił ninim, pe Gos Owundu ningił ele, na wu kun ka nimba. Akip kunum ei, Owundu nam mendpił epi ka wii ei na ngunermba mon; ba wumb eim tor wang kin, kenmin ni, kui er mulngii wumb ei, yi ku singii.

⁹ Nim na kin ombii nikin kin, er ka erkin kin, na kin sikirkin onjii. ¹⁰ Piikin kin mulii! Wu Diimas eim na wakin topu kin, eim mei ele ol ei, noman peng kin, na si kindpi kin Tesalonaika konu ele pum. Nga wu Kresenj eim Galeisiya konu ele pum. Nga wu Taisas eim Dalmeisiya konu ele pum. ¹¹ Wu Luk mendpił eim na kin mołum. Nim wu Mak nen kin, ouni weł! Wu Mak eim kongun ka elim ei, na kongun paki tumba. ¹² Na wu Tikikas eim Epeses konu ele pui nip, kindamb kin pum. ¹³ Nim onjii en kin, na konduk mul elim kon takis ei ni, wuł Trowas konu ele, wu Kapas ngii konu ele salim ei, sikin mon ni, mon kombur, ka ngenj sik elmin ei, sikin tui ku.

¹⁴ Eliksander wu ei, eim kapa epi elim wu ei, na kin ol embin tui ngopu erim. Ekii se Owundu eim enim ol ei mił, eim kin kumep kis orung yi erang kin, piimba ku. ¹⁵ Nim yi ku, wu ombu konu ele, kan kun er mulnjii. Mulnjii wu ei, sin ek pei to mani kindmba erim.

¹⁶ Kumna ei, na kos ek nip, orung kindinj kunum ele, wu endi na kin tep to ngop ninj. Ninj kin, ol kis mił enmin ei, "Nim piinerii, mon!" ninj. ¹⁷ Ba Gos Owundu na kin tep er mołum. Mołpu erang kin, na Gos ek ka nip, wumb torung mulnjung wumb ei, ni ngunj. Kung simbii wumb nołum konu ele pamb kin, Gos kulii konu ele si tor sim. ¹⁸ Wumb na kin ol kis ermin ni enjing; ba Gos Owundu eim na kin ol kis kanim kanim na kin tonu omba ei si tor sipi kin, nga Gos eim sinim tep er mołum konu ele, eim na sipi kin orung simba. Gos kin tiłang owundu nin, embe owundu ei nin, kunum kunum mulmba; ei keimi!

Ek Poru Ninim

¹⁹ Nim Pisila kin Akwila tał kin, wu Onesiporas nge kingam ambilał nol ni, wumb ombu kankin yi ninjii. Na enim wumb ei kin, 'Noman ka piip ngond,' yi mił niyo! ²⁰ Erasus eim Korin konu ele enj mołum. Nga Tropiimas eim ening peng kin, na eim Mailisas konu ele mond si kindip onj. ²¹ Nim erkin kin, sikir onjii. Yi er mulał kin, pop topu, jii nip elim kunum ei tor omba. Yupulus ni, Purenj ni Lainas ni Kloriga ni wu ombu, ni wu angim angim pei nim kin noman ka ngonum ei, 'Nim ka muliyo!' ninmin.

²² Gos Owundu nim nge noman tuk gui eḷe ouni muḷmba. Gos eim nge noman ka ngopu enim oḷ ei, enim kin muḷmba.

Pol Mon Taisis Kin Połpu Kindim

Pol Eim Mon Endi Połpu Taisis Ngum

¹ Na Pol, na Gos nge kongun wu mołup kin, nga na Jiisas Kraiss nge kongun ek ka se andił wu moł. Gos eim wii to si mundum wumb ei, Gos na kindang op kin, wumb ombu nge pii gii ei, er dinga ermbii nge ond. Nga wumb paki tamb kin, wumb ek keimi ei piik kin, Gos nge oł kun ka pałim mił, ei ekii singii. ² Na kongun erpi kin, wumb pii gii ei, er dinga eramb kin, wumb en enim ka ka piik kin, kunum kunum konj mułngii nge, kui er mułngii. Molk kin, kumb ok, Gos eim epi endi eneririm kunum ei, eim enim noman konj ei, ngumbii nirim. Nipi kin, eim ek kend tunalim mon. ³ Nga ekii se, eim nipi pendrim kunum ei, eim wu kombur neng tonu ok kin, eim nge ek ka ei, ni tor kindngii. Kindik kin, oł ele nge; eim ek nipi peni ele tor kindang kin, Gos eim sinim sipi orung sim. Seng kin, pe eim na kin ek nipi poru neng kin, eim nge kongun ei, na erii nipi ngum.

⁴ Na Taisis mon ei połup kin, nim ngond. Nim na nge pii gii nge kingam mołum. Nim nipe pii gii pałim ei, sin pei yi mił pałim ku. Erinjpin Gos sinim nge paki tołum wu, Kraiss Jiisas eim nim noman emin ngopu kin, nim kin noman ka piipi ngumba.

⁵ Na nim si kindip pamb kin, nim Kriis konu ele enj mułun ei, pułe ele mendpił. Na yi ni piind, nim kongun kun ka pinerim kongun ei, am er kun ka enjii. Erkin kin, Gos nge tiłap ele mułngii wu kombur, to tonu kindan kin, wumb er mułngii konu ele, orung orung pei, yi mił ok, na nim kanip nir. ⁶ Pe wu endi wumb ningił ele, oł kis endi enerim kin wu ei, eim nge ambim endeim mendpił mułmba; nga eim nge kingam noł, Kraiss kin pii gii nik oł kis ei enarik kin, nga ernjing menjing ek ekii sik piik er mułngii wu ei nge, kanik to mundangin kin, wu num mołpu kin, wumb erpi, Gos oł kun ka pimba mił, yi er mułmba. ⁷ Nim piin; Gos nge tiłap ele wumb tep ermba wu ei, Gos nge kongun ele tep erpi kin, eim andiam kun ka endmba. Andpi kin, wumb eim oł ofou endi erang kin, wumb kinerngii mon. Nga eim popuł endi sipi enermba mon! Eim popuł kis sikir piinermba; nga noł nopu noman wulu pupu, yi enermba; nga wumb owuł owuł tunermba; nga wumb eipi epi kan bun bun sinarpi; nga ku nin epi ombu ni noman to piinermba. ⁸ Ba wumb konu ele eipi wumb ongii ei, oł ka ermba. Erpi kin, eim oł pei ka minj erpi, noman ka piimba. Eim am kun ka mołpu kin, Gos nge oł ei pei ka ekii simba. Eim nge noman tuk ele am tep ka mułmba. ⁹ Nga eim ek keimi kun ka nik nguk ek ei, eim am andan tok mił piipi mułmba. Mołpu kin, wumb ek nipi dinga erpi kin, wumb noman ek kun ka pimba mił nipi ermba. Erpi kin, wumb ek to kindik erngii ei, eim ek dinga nipi kin, wumb kii sipi erang kin, wumb en enim oł kis enjpin ni piingii.

Kriis Konu Ele Ek Kend Wumb Pei Mułnjung

¹⁰ Keimi, wumb pei ek kun ka ei, ekii sinalmin. En enim ek kend tok kin, ek kanim kanim noman ele ek kend tok wii mił nilmin. Nik kin, sin ngenj kopsilmin wumb mił mołmun ei, en enim ek kend tok elmin. ¹¹ Wumb ombu nge, oł kend tok erik wumb ei, ku ni epi ei simin nik elmin. Erik kin, sin sinim enermin oł nik kin, wumb andan to ngołmun. Ngok kin oł ei nge, wumb kombur to wulu kindik kin, kangi ambil ni pei elmin. Erik kin oł yi mił erngii ei, nim piikin kin, wu ei nge, to tor kindan ba. ¹² Ok Kriis konu ele wu endi, en enim nge wu num ei, ek yi mił nim. Ok Kriis wumb

ei, wumb ek kend wumb mulnjung. Nga pe yi ku mołmun ei, kung owu simbii nił mołmun. Molk kin, kuni pei nok molk kin, nga ten elim. ¹³ Ek ei keimi, nim piilin mił, wumb kin ek dinga ni ngunjii! Ngan kin wumb noman ele, ek dinga nen, tang piik kin noman ak tok ok kin, nim ek ei, pii gii mendpił kun pimba. ¹⁴ Jura wumb ek poł min, siimał eimał ek poł wii ei nge, kom se piinerngii! Nga lo ek kanim kanim nik erangin kin, ek keimi ei, buł ngok erngii ei, pii kongnduk mułngii. ¹⁵ Wumb en enim noman ele, kuru ka simba. Ba wumb oł kis erik elmin wumb ei, Krai kin pii gii ninanmin. Ninarik kin, en enim endeim ka mulałmin mon. En enim nge noman tuk ele ei, pei kis erpi kin, penj moł poru nim. ¹⁶ En enim gupu ele, ek yi mił niłmin, 'Gos ei na piind,' niłmin. Ba en enim andiłmin konu ei, Gos buł ngołmun. Ngok kin, en enim Gos ek piinarik kin, nga oł kun ka keimi endi enałmin.

2

Wu Amb Tukui Nge Kengip Ek

¹ Ba nim kengip ek kun ka nikin ngołun ei, nim oł kun ka andan to ngołun, yi nikin kin, wumb ngunjii. ² Ngo nikin kin, wu mam ombu, noł nok wulu puk, enarik kin, en enim oł kun pałim mił piik kin, en enim noman ka seng mułngii. Molk kin, pii gii ninmin ek ei piik kin, noman ka ngok enmin oł ei, ekii sik kin, oł embin tui tonu omba ei, dinga kind molk erngii ei, piingii. ³ Nga yi ku nim nikin kin, amb mam ombu, en enim oł kun ka er andik mułngii. Molk kin, ek buł morung ninarik kin; nga noł dinga ele nge, noman to piik kin; kongun wii mił er mulerngii mon! En enim ek mon tołmun mił molk kin, kongun kun ka erik kin, oł kun ka andan tungii ei, oł ka wii. ⁴ Enim ambii kembis kembis ombu, enim oł yi erngii mił, nik kin, andan to ngungii. En enim nge wu ni, kang ambii ni, noman ka ngok kin, oł yi mił erngii. ⁵ En enim nge noman ele, tep ka mułngii. Molk kin, am kun ka mułngii! Nga en enim nge ngii konu ele tep ka mułngii! Molk kin wenjing noł kang ambii am pei, tep ka er mułngii! Nga wenjing ek ningii ek ei ekii sik kin, oł yi mił erngii ei wumb Gos kin buł ngok, Gos kin ek kis nik yi enerngii mon!

⁶⁻⁷ Nga yi ku, kangii kembis kembis en enim noman to piik kun ka erik mułngii! Oł ombu nge nim pei erngii oł ei, nim min men mił er endnjii ei, keningii. Kanik kin, nim oł kun ka ei ekii sik kin, oł kun ka kanim kanim ei minj erik endngii. ⁸ Nga nim kongun wu kankin kin, ek yi mił ninjii! Nga ek kun ka minj ninjii! Oł yi mił enjii ei, wumb nim oł endi en, ni piinerngii mon! Oł yi mił eran kin, sinim nge opu orung wumb ei, ok kanik kin, singambii singii.

⁹ Nga kongun wumb kankin kin, ek yi ni ngunjii. Ngokun kin, epi pei wumb tep er mołmun ele, mandring ka mułngii! Molk kin, enim kongun ka erangin kin, enim tep ermba wumb ei, enim kanpi noman ngumba. Ngang kin, wumb puk en enim nge wu num tep ermba wu ei kin, ek nik ngungii.

¹⁰ Nga wumb epi orung endi waning simin ni piinerngii mon, ba en enim ek ei, am ekii singii! Nga tep wumb noman keimi kun piingii. Pe kongun wumb oł ele nge erangin kin, simin ek ka ni tor kindiłmin ei, Gos nge ek simin nengin kin, paki tołum.

Sinim Ka Mołpun Jiisas Omba Kunum Kui Er Mułmun

¹¹ Sinim piinmin, Gos nge noman ka eim ngopu kin, enim oł ei peni ele tor opu poru ninim. Pe ele nge, eim wu amb pei sipi orung simba. ¹² Gos nge noman emin ei, sinim andan topu kin, sinim Gos buł ngumun oł ei si kindpin kin, mei ele noman kanim kanim ei, buł ngopun kin, sinim andiłam

kun endmin nge piipin kin, Gos nge oġ ele ekii simin ei, kunum pei salim. ¹³ Gos eim nge noman emin ei, sinim andan toġum. Tang kin, sinim epi sipin ka ka piimin ei, sinim pii gii dinga peng keimi, Gos eim nge tilang owundu ei, sinim paki tumba. Tumba kunum ele, Krai Jias eim opu peni ele, tor omba. ¹⁴ Krai eim nge noman konj si kindpi kin, sinim lo ek to kindpin kin, ek piinarpin elmin oġ ei, Jias sinim sipi orung sim. Seng kin, eim noman ka ei sinim kil ngopu kin, sinim sipi orung seng kin, sinim eim nge mendpiġ moġmun. Pe sinim kongun dinga erpin kin, oġ kun ka minj ermin.

¹⁵ Nga kunum kunum nim Gos ek ka nikin kin, wumb ngunjii. Ngokun kin, nim ek ninjii ek ei, wumb ekii singii nge ninjii. Nga ek dinga nikin kin, wumb ngokun wumb oġ ele, ekii sinerngii mon ninjii! Mon pim kin, wu endi moġpu wu ei, wu wii nipi yi ermba, ei mon!

3

Oġ Kun Ka Ele Sinim Dinga Kind Muġmun

¹ Nim enim kin kunum kunum noman to piik kin tep elmin wumb num ni, eim nge kongun wumb ni, lo ek ele mandring puk erik muġngii. Molk kin, ek ningii ek ei, kapli ekii sik erngii. Erik kin, oġ kun ka ei, kongun erngii nge, er kun erik piik muġngii. ² Nga wu endi kin, ek kis ngok yi enerngii mon! Nga opu enmin oġ ei enerngii mon. En enim noman emin ka peng muġngii. Kunum kunum wumb ningil ele, oġ emin ka ngungii ei, er muġangin kin, keningii. ³ Yi miġ nim piin kin, ok sinim noman ka yi nge, endi pinerim mon! Sinim ek to kindpin kin, ek gupu ele topun. Tamin kin Seisen sinim to wulu kindang kin, sinim wulu pang andilmin. Sinim ngenj noman ok nge, kan ngii miġ tuk mulnjpun. Nga sinim noman ngenj ok nge, kanim kanim tonu wang kin, sinim nge ngenj ele ka ka piinmin. Sinim wumb eipi kin, kis piinmin; nga sinim wumb eipi epi ei kan bun bun sipin enmin; nga wumb eipi sin kin opu orung erangin kin, nga tuk sin sinim opu orung orung er mulnjpun ku. ⁴ Ba Gos sinim sipi orung simba nge puġwu ei, sinim wumb kin oġ ka ei erpi kin, sinim kin noman ka ngolun. Ngopu kin, ekii se eim nge oġ ei, peni ele tor orum ele nge, sinim sipi orung sim. ⁵ Nga sinim nge oġ kun ka sinim enjpin ele nge, sinerim mon, ba eim nge noman kaimb ele, piipi kin, sinim sipi orung sim. Sipi kin eim sinim noman tuk ele, kukuġ top konj ka erang kin, sinim kangil ninangil konj miġ moġmun. Moġamin kin, Gos nge Gui Ka ei sinim noman konj ngum. ⁶ Gos eim nge Gui Ka ei sinim kin pei bein tang kin, Jias Krai kin eim sinim sipi orung sim. Seng kin, Gos Gui Ka sinim nge noman tuk ele kin piki top moġum. ⁷ Yi miġ erang kin, eim oġ yi miġ erpi kin, sinim wumb kun ka moġmun nipi, Krai Jias nge noman emin ka ei, eim sinim sipi mondpu kin, eim nge noman konj sik kin, konj kunum kunum muġmun ei, sinim pii gii nipin kin, kui er muġmun.

⁸ Ek ei ek keimi, na piind ei, nim ek dinga nikin kin, wumb ngunjii. Ngokun nen, wumb pii gii nik kin, oġ kun ka pimba miġ ei, pei ekii sik kin, Gos nge kongun ele piik kin am dinga kind muġngii. Molk kongun oġ yi nge erngii ei, kongun ei kapli wumb paki tumba. ⁹ Ba wumb owuġ owuġ kanim ei, kii sik nik kin; en enim nge kupenjing ek ei, ni tonu kindik kin; opu erik kin; ek miġ erik kin; lo ek ei nge nik kin; ek opu erik enmin oġ ei, nim kankin si kindnjii! Pe sinim piinmin; oġ ei sinim kapli paki tunermba mon! Nga oġ ele nge, epi mendpiġ ka endi, tonu onermba mon. ¹⁰ Wu endi Gos nge men ngii ei, er kis ermba min; wumb tilap kin ek kis nipi ermba ei min, eim nim kunum endeim min taġ, wu ei kin ek nikin kin, noman er kun enjii! Nim ek nen kin, eim nim ek ninjii ek ei, piinarpi erim kin, eim kin buġ ngungii!

¹¹ Nim piin! Wumb ei nge, andlam ka ei si kindinmin. Si kindik kin, en enim nge ol kis ei, en enim to kis mondnum.

Ek Kumb Aninga

¹² Nga ekii se, na wu tal Aremas nin Tikikas kindamb kin, nim kin ongul kunum ei, nim sikir okun kin, Nikopolis konu ele onjii. Nim piin, na ek nip poru nir. Nemb kin, na Nikopolis konu ele ep nol mil owundu kis tumba kunum ei, na konu ele mulmbii nir. ¹³ Nim kan kun er molkun kin, wu lo ek piilim wu ei, paki tunjii! Siinas kin Apolos tel, andlam pungul kin, epi paki tokun ngunjii! Ngan kin pungul ei, epi endi andlam ele kurkul kin, yi enerngil mon. ¹⁴ Sinim nge wu amb ombu, en enim kongun dinga erik kin, ol kun ka ei, andan tangin kin, wu amb kombur epi sinarpi ermbe ei, paki tok erngii mil, ei andan tei! Mon pim kin, wumb ei wii mil molk kin, Gos nge ol kun ka ei, tonu opu kapli enermbe mon!

¹⁵ Wumb pei, wu amb na kin molmun wumb ei pei, nim kin noman ka piik ngonmun. Nim kin, wu amb pul Gos kin ol kun ka pimbe er mulngii wumb ei, enim sin noman ka piik kin kindei! Gos Owundu nge noman ka wii ei, enim kin pengli!

Pol Mon Pailiimon Kin Poļu Kindim

¹ Na Pol kin Timosii taļ, nim Pailiimon noman ka ngonmbuļ. Na kan ngii wu miļ moļ. Nimbiļ erang na Jiisas Kraiss kin ekii sip, eim kongun enj konu ele kan ngunjung. Timosii na kin tep to moļpuļ kin eim silip enginjpiļ. Siļ nim noman ngonmbuļ Pailiimon. Nim siļ kongun enmbiļ miļ yi en. ² Siļ nga noman ka Apiya sinim einginjpin kin, Arkipas kin pii gii wumb nim ngii konu ele, kuļou to moļmun. Arkipas eim wu dinga mendpiļ, Gos kongun dinga kindpi kin, siļ enmbiļ miļ yi elim wu ei, Pailiimon nim ngii konu ele moļum.

³ Sinim Erinjpin Gos Owundu nim, eim kingam Jiisas Kraiss kin, kapli nim kin noman ka ngambiļ kin, nga noman ngangil kin, nim noman emin peng mulnjii.

⁴ Na Gos Owundu nim kin, noman ka pii ngop kin, na ekii sip kin, ek ka nip end. Eramb kin, na kunum kunum ele, na nim kin Gos kin prei er ngond.

⁵ Nimbiļ erang na piind ei, nim pii gii wumb pei, noman kulkun kin, nga nim Jiisas Owundu kin pii gii nikin ekii sin. ⁶ Nga na prei end ei, nim kapli wumb Jiisas kin pii gii ninmin wumb ei kin, noman ende kindan kin, kapli enim paki top kin, er dinga kindmba. Nim okun kin kapli, epi ka ombu piin miļ, sin yi ermin. Erpin kin kapli, sinim Jiisas embe ambiļ tonu kindmin.

⁷ Na angnan, na ka mendpiļ piip kin, nga nim noman ka ei, na ngun ei, na paki tonum. Tang kin, nga nim noman ka ei, wumb pii gii niļmin wumb pei noman tuk ele kunum kunum paki tonum ku.

Pailiimon Onisimas Orung Simba

⁸ Yi miļ erang, na kapli ek dinga kindip nimbii end. Nimbiļ erang na Jiisas nga tilap ele moļup kin, na ek dinga mendpiļ kii sip nind kin, kapli nim oļ kun pimba miļ yi enjii. ⁹ Ba na ek yi miļ ninermbii mon. Wumb kin noman ngolmun oļ ei siļ ambiļ gii ninim. Neng kin, na nim kin kii simbii end. Keimi, na Pol Gos nge ek se andip nip wumb ngop yi eļ wu tukui moļ. Moļup kin, pe na kan ngii ele paļ ei, nimbiļ erang Jiisas Kraiss kin pii gii nip kin, ekii sip kin Gos ek nipi wumb ngunj konu ele na kan ngunjung.

¹⁰ Na nim kin kii sind ei, wu Onisimas nge nip kin kii sind. Sipi kin, eim na kangi miļ muļum. Muļang kin na eim arim miļ moļup kin, na eim Jiisas kin pii gii ek ei, emb top ngunj kunum ei, na kan ngii ele pep kin yi enj. ¹¹ Okrii wu Onisimas eim kongun ka wii endi nim kin kun enerim mon; ba pe eim kapli siļ ouni paki topu kin, kongun ka enim.

¹² Pe na eim nim kin, ngo orung kindind ei, na noman tuk orung eim kin ouni ngond. ¹³ Na noman yi piinj ei, eim ya nanim kin tep to muļmba ni piinj; Moļpu kin, kapli na kan ngii paļ miļ, eim na paki topu kin, enim konu ele sipi kin, enim kongun miļ yi ermba. Erpi kin, na kan ngii paļ ei, nimbiļ erang na Gos ek ka nip kin, wumb ngunj konu ele, kan ngunjung. ¹⁴ Ba na kapli oļ kanim kanim endi erip kin, eim kapli, yi nanim kin muļmba ni piinj; ba nim kapli kumb se piikin kin, ninjii. Nikin kin, na nim kin oļ yi erii nip kin, enermbii; ba nim ninim wu Onisimas sikin kin, orung sinjii ei, nimbiļ erang ninim oļ yi ermii ni piin kin, ei yi miļ ku enjii.

¹⁵ Nimbiļ erang, wu Onisimas eim nim kin si kindpi pupu kin, kunum kinan multum. Moļpu kin, ele nge eim orung omba ei, nim kin kunum kinan olt kis ei, nim eim ambiļ gii ni se muļmba ni piind. ¹⁶ Ok eim nim kin kongun wii kunum kunum er muļum; ba pe Onisimas eim wii mendpiļ moļpu kin eim kongun wu wii endi mulaļim mon. Eim silip nge enginjpiļ. Silip eim

noman ngumbuł ei, eim na angnan mił eim na noman mendpił ngond. Nim kapli, eim noman mendpił ngun. Nimbil erang ok eim nim kin kongun kunum kunum wii er ngokum. Ba pe eim kongun wu mendpił mon; ba Jiisas nge embe ele eim nim angnim mił mołum.

¹⁷ Yi mił pe nim na kin Kraiss nge kongun ende wu ni piin kin, kapli nim wu Onisimas nim se orung sin ei mił, kapli yi mił ku nim na sinjii. ¹⁸ Sikin kin, eim okrii nim kin oł kun pinalim mił endi erim kin, kapli nga nim epi endi ei, eim nim kin ngo pendim kin, kapli nim na kin ngo orung kindnjii.

¹⁹ Na Pol nanim angil ele, mon ei puls ele, ei keimi nind. Na kapli eim nim kin epi endi sipi no pendim kin ei, kapli na nim kin ngo orung kindmbii; ba na nim epi na ngunjii ei ninand mon! Nimbil erang nim na kin noman konj pei ngunjii ei, na ninand ku. Nimbil erang na nim arnim mił mołup kin Jiisas nge ek ka nip kin, nim ngamb kin, nim eim kin pii gii nin. ²⁰ Keimi angnan; na kapli nim oł ei erkin kin, na kin paki to ngunjii. Nimbil erang silip, Jiisas Owundu kin pii gii nipił mołmbuł. Nim kapli ek nikin kin, na noman tuk er dinga kindkin kin, kaimb se ngunjii. Ngan kin, silip Jiisas Kraiss kin pii gii nipił kin, angim angim mołmbuł.

²¹ Na piip kin, na mon ei połup kin nim kin ngond ei, na nim kin kii sip enjii pa ninj mił, nim am ekii sinjii. Ei na ni piind ei, nim kapli oł kun ka na kii sinj mił, am erkin ernding pukun kin, nga na kii sinj mił, enjii en.

²² Kunum ele, nim Onisimas se orung sinjii kunum ei, nim na pimbii konu ele endi er kun enjii. Nimbil erang na namin nim kin ombii ni piind. Nimbil erang enim Gos na kin prei er ngonmun ei, Gos piipi kin, na enim kin orung kindmba.

Ek Osii Endi

²³ Epapras eim nim kin noman ka ngonum ei, eim na kin kan ngii ele ouni pałmbil. Nimbil erang eim Kraiss Jiisas kin pii gii nim ku. ²⁴ Nga yi ku Mak ni, Arisakas ni, Diimas ni Luk ni wu kei en enim, yi ku enim kin noman ka ngonmun. Ngok kin en enim na kin kongun tep to erpin erpin enjpin wu kei mołmun.

²⁵ Kapli Jiisas Kraiss Owundu nge noman ka ei enim noman tuk gui ele, tep to mułangli!

Gos Mon Endi Eipru Wumb Kin Kindim

Gos Eim Ek Ka Nipi Eim Nge Kingam Ngang Kin Sinim Kin Tor Kindim

¹ Kumb ok, Gos eim ol kanim kanim pei ni, ek kunum kunum pei nipi kin, sinim Jura wumb kin, sinim nge kupenjpjn nol kin nirim. Ek ei, Gos nge epi ekii se tonu omba piik nik tor kindimmin wumb kin, nipi ngurum. Ngang kin, sinim kin ngunjung. ² Ba akip kunum poru nimba kunum ei, Gos eim kingam Jiisas kin, ek ka nipi, sinim kin ngurum. Pe Gos eim nge kingam mondpu kin, epi kanim kanim pei sipi kin, eim nge epi tep erpi muimba. Ei eim Gos kin ouni molkul kin, mei nin, epi kanim kanim pei erkil. ³ Jiisas nga eim Gos nge tilang owundu nge, min men andan topu kin, nga Gos nge ol kun ka molum mil, ol ei min men mil andan tonum. Nga Gos eim nge noman dinga nge ek ele, epi kanim kanim pei eririm ei, ambil gii nipi tonu embilim. Ekii se, eim wumb nge ol kis enjing ol ei, kil ngopu si kindim. Si kindipi poru nim kin, kapli eim tonu epin konu ele, Gos nge eim angip tundung dinga ele, kun molum. Gos eim nge noman dinga ele, tep elim konu ele kin, ouni molum.

Gos Eim Nge Kingam Ei Owundu Molpu Kin, Nga Enjel Ombu Ngonum

⁴ Nga Gos eim nge kingam Jiisas eim Owundu mendpil, molpu kin, eim enjel ombu ngonum. Nga Jiisas nge embe ei am Owundu mendpil tonu pupu kin, enjel nge embe ei to mani kindnim. Nga Jiisas nge embe ka wii mendpil. ⁵ Yi mil, Gos eim enjel kin ek endi nipi, ngunerim mon, “Nam nge kingam. Akip, na nim nge arnim mil mulmbii.” Nga Gos ek yi mil endi nipi kin, enjel ngunerim mon ku. “Na eim nge arim mulmbii. Nga eim nam nge kingam mulmba.”

⁶ Nga kunum ele, Gos eim nge kingam kumna ei, ya mani mei ele kindim kin, eim ek yi nim ku. “Nga na Gos nge enjel pei eim kin men tok erngii.”

⁷ Ba ei Gos eim enjel kin ek yi nirim,

“Na Gos na nge enjel ei er kindip kin, konu pop mil tonu om. Nga na nge kongun wumb ombu er kindip kin, dup anmbil mil mulnjung.”

⁸ Ba nga eim kingam kin Gos eim ek nga yi nim,

“Gos nim nge king pei konu owundu ele, kunum kunum mulnjii. Na nim ol kun ka eim ol ei kin, nim nge king pei konu ele nim wumb tep ka mulnjii. ⁹ Nim ol kun ka ol ei kin, ka piikin kin, noman ngolon. Nga nim wumb lo ek to kindim ol ei, nim noman enanim mon mendpil. Yi mil erang, na nim nge Gos nim kin kopung bein top kindind. Kindamb kin, nim wu owundu to kindamb kin, nim ka piikin. Nga nim angnim nol ei, ka piik, yi mil enerngii mon.”

¹⁰ Eim nga ek yi nim ku,

“Nim kumb ok mendpil, nim Owundu molkun kin, mei ele eririn. Nga nim nge angil ele kupu mul ei eririn ku. ¹¹ Nga mul mei ei kunum kunum mulerngil mon; ba nim kunum kunum mulnjii. Nga mul mei ouni, kon alap ok nge mil, tonu omba. ¹² Nga wumb endi konduk oknge ambilpi, mikim makim erpi, si kindim. Si kindipi kin konduk eipi endi konj kindim ei yi mil, nim mul mei ak tokun kin, yi enjii. Ba ni ninim kunum kunum molun mil, yi minj molkun kin, nim ol eipi mil enenjii mon. Nga nim nge kung pani ei, poru ninermba mon!”

¹³ Nga Gos eim ek endi nga nipi eim nge enjel endi kin ngunerim mon; ba eim nge kingam kin yi nirim.

“Nim ya na moʔ konu ɛle, angil tunding dinga ɛle mulnjii. Molkun kin, na nim nge opu orung wumb ei eramb kin, nim nge simb ɛle, peʔ epi miʔ mandring mundmbii.”

¹⁴ Enjel ei nipe miʔ moʔmun? Ei en enim owundu miʔ molaʔmin mon; ba en enim Gos nge gui miʔ molk kin, en enim Gos nge kongun erik. Yi erangin kin, eim kindang ok, wumb nii endi, en enim Gos sipi orung simba nge wumb, paki tungii nge onjung.

2

Gos Wumb Sipi Orung Simba Ei Epi Owundu

¹ Ei yi miʔ peng kin, sinim Gos nge ek ka keimi ei, Jiisas nirim miʔ, piinjpin kin, kapʔi sinim nga kom sepin kin, dinga ambii gii ni, ekii sipin er muʔmun. Mon pim kin, simin noman temb nipin kin, sinim Gos ek ka ei si kindpin punmun. ² Yi miʔ kumb ok, enjel pei Gos nge ek ka ei kun ni tor kindik ei, keimi andan tok, enjing kin, kapʔi wumb nii endi, lo ek ekii sinarik kin, Gos ek ei piinarik enjing kin, Gos eim wumb ei kin kumep kis ei kun ngum. ³ Ngopu kin, sinim nimbii oʔ erpin kin, Gos nge kumep kis ei sinermin ei, nga sinim eim kin sipi orung simba nge ninim ek ka ei, buʔ ngopun kin, piinenjpin kin, kapʔi sinim yi ku kumep kis simin. Nga kumb se, sinim nge Owundu eim sinim sipi orung simba nge ek ei, ni tor kindim. Pe nga, wumb en enim, eim ek ka ei piinjing wumb ei ni, ek nik tor kindik, sinim ngok ek ei keimi, pa ninmin. ⁴ Nga kunum ɛle endi ku, Gos eim ek ni tor kindpi kin, epi dinga kopur andan tum. Topu kin, eim oʔ ka kopur ni, jep oʔ kanim kanim erpi kin, to tor kindim. Nga Gos nge Gui Ka epi ka wii ngoʔum epi ei, eim nge noman ɛle ngum ei, sinim andan topu kin, Gos ek ka ei keimi nipi ngum.

Jiisas Sinim Sipi Orung Simba Nge Puʔwu

⁵ Pe nga sinim mei konu eipi ɛle, ekii se tonu omba ei ninmin. Gos eim nge enjel ei er kindang molk kin, mei konu ɛle, tep erngii ninerim mon; ba Gos eim kingam kin yi miʔ nirim. ⁶ Wumb endi eim Gos nge ek ka ok puʔum miʔ yi ninim,

“Wu nipe wu peng kin, Gos wu ei kin nim noman ngoʔun? Min wu ei nipe wu peng kin, Gos nim wu ei kin noman to piikin kin, tep ka en? ⁷ Gos nim wu eririn kunum ei, aninga kopur mani kembis erpi kin, enjel kin mandring kindrim. Nga ekii se, nim wu ei kin tiʔang owundu nin, embe ambii tonu kindkin kin, ngokun en. ⁸ Nga nim epi pei wu ei nge simb ɛle mandring kindkin kin, tep ermba nge mundun.”

Keimi, Gos eim epi pei wu kin mandring kindpi kin, tep ermba nge mundum. Mondpu kin, Gos epi endi wu kin mandring kind pendpi kin, endi sinermba mon. Ba akip kunum ei, sin kinanmin ei, wu eim epi pei tep enim ei mon! ⁹ Ba pe, sinim Jiisas kaninmin. Eim kunum kopur aninga, mani kembis enjel kin mandring mundang muʔum. Muʔang kin, Gos eim king miʔ tiʔang owundu nin, eim embe ambii tonu kindim. Nimbii erang eim koʔpu kin, eim ngenj kumbii sim ɛle, oʔ yi miʔ erim. Yi miʔ erang, Gos eim noman ka ngopu kin, Jiisas wumb pei kin, kulmba nge paki topu erim.

¹⁰ Gos erim oʔ ei, ei oʔ kun ka mendpiʔ. Nimbii erang Gos eim epi pei nge puʔwu. Eim epi ombu, eim embe ambii tonu kindngii nge eririm. Gos eim noman eke kangil ombu pei tu wupu kin, eim nge tiʔang owundu ka wii ei oui singii. Yi miʔ erang kin, eim Jiisas ngenj kumbii sim ɛle nge, Gos

eim wiik turum. Topu Jiisas erang kin, sinim sipi orung simba nge kumna mendpił nin, oł kun ka wii mendpił tonu om.

¹¹ Yi mił, Jiisas eim wumb oł kun ka elim wu ei kin, nga wumb en enim oł kun ka wumb tonu onjung ei kin, Ernjing Gos ende mołum. Yi mił erang ele nge, Jiisas eim wumb ei, angnan noł nimba ei, singambil kulerim mon. ¹² Nga Jiisas eim ek yi mił ninim, “Na nim Gos nge embe ele nip kin, ek ni tor kindip kin, nam angnan noł ngumbii. Na golang ni tor kindip kin, enim wumb pei kułou tungii konu tuk mii memb ele, nim embe ambil tonu kindmbii,” pa nim. ¹³ Eim nga ek yi nim, “Na nam angim noł kin ouni Gos kin pii gii nimbii.” Eim nga ek yi nim ku, “Na ya ele moł, Gos na ngum kangil ombu kin ouni ni mołmun.” ¹⁴ Yi mił erang kin, kangil ei ngenj miyem wumb mił mołmun. Mułangin kin, Jiisas eim yi mił ku, wumb nge ngenj miyem ele sipi tonu opu mułum. Eim oł yi mił erim ei, eim kułmba nge erim. Erpi kołpu kin, Seisen wumb koltmun oł ei nge dinga salim wu ei, eim to kis erpi mani kindmba. ¹⁵ Nga Jiisas oł yi erpi kin, wumb kan ngii mił kunum kunum molk kin, kongun wii erik mulnjung wumb ei, eim sipi orung seng kin, wii mulnjung. Nimbil erang wumb ei, en enim kułngii oł ei nge, mund mong erik mulnjung. ¹⁶ Yi mił erang kin keimi Jiisas eim enjel ei wumb mił mon; ei eim paki tumbii ni pinerim mon; ba eim Eiparam nge sinim tilap wumb ei, paki tumbii ni piinim. ¹⁷ Ei yi mił, Jiisas eim nge angim noł mołmun ei mił, oł kanim kanim pei ełmin ei mił ku, eim kin tonu omba. Wang kin, eim kapli, Gos kin kułmał kalilim wu num mołpu kin, Gos nge kongun ermba. Erpi kin, eim wumb kin kaimb sipi kin, eim kongun kun ka mendpił er mułmba. Mułang kin, eim kapli wumb pei nge oł kis ei, kil ngopu si kindmba. ¹⁸ Nimbil erang ei eim ngenj kumbii ei, eim kin tonu wang kin, oł ermba mił, kenmbii ni piipi erim. Yi mił erang kin, ngenj kumbii wumb kin tonu wang kin, oł ermba mił, kenmbii ni piipi erim ei, eim kapli dinga peng kin, wumb ei kin, paki topu ermba.

3

Jiisas Owundu Mołpu Moses Ngonum

¹ Na nge Kraiss kin pii gii ninmin nge angnan noł, enim Gos epin konu ele, mołpu kin en enim mundang eim nge wumb mołmun. Enim Jiisas mołum mił, pii kun erik, eim Gos nge ek se andilim wu nin, kułmał kalilim wu owundu nin, enim eim kin pii gii nipin kin, eim embe ni tor kindngii. ² Jiisas ei mołum mił Gos eim mondpu kin, eim nge kongun kun ka erpi kin, Gos ek nirim mił ei, ekii sipi, keimi elim. Ei yi mił ku, Moses eim Gos ngii ele ok kongun erim mił, eim Gos nge wumb tilap kin, oł kun keimi elim. ³ Ba Gos eim ni piim mił, Jiisas eim kapli eim embe owundu tonu pang kin, Moses nge embe mani pum. Nimbil erang wumb endi Jiisas eim ngii tekim wu ei, eim embe tonu pang kin, nga Moses sinim mei wumb mendpił ngii mił, eim embe ei mani punum. ⁴ Yi mił, ngii endeim endeim ni, wumb endi eim takilim; ba Gos eim epi kanim kanim pei eririm pulwu mołum. ⁵ Pe nga Moses eim Gos ngii pei kongun wu mołpu kin, kongun kun ka erim. Erpi kin, Gos nge kongun wu mołpu kin, Gos nge epi kanim kanim ekii se ek nimba mił, ek ei Gos tilap wumb Esrel kin ni tor kindim. ⁶ Ba Kraiss eim Gos nge kongun wu minj mon; ba eim Gos kingam mołum ku. Mołpu kin, eim Gos nge ngii ei tep er mołum wu owundu ei kun ka tep elim. Pe nga sinim pii gii ninjin kin, ambil gii dinga nipin kin, eim kin ka piipi kin, Owundu orung omba nge kui er mułpun kin, kapli sinim eim nge wumb ngii mił eim tep er mołum mił, sinim mułmun ku.

Gos Nge Wumb Kor Kunum Singii

7-8 Yi mił erang kin, Gos nge Gui Ka ek nirim mił pii kun ermin.

“Akip kunum ei enim Gos ninim ek ei, piik enjing kin, kapli enim noman tuk ele dinga kindnengii mon! Ei yi mił, Esrel wumb kumb ok, na nge ek to kindik kin, nga na kin ek kis ninjing kunum ei, mei wii sim konu ele molk kin, na oł ermbii mił, kenmin ni enjing. Erik kunum ele, en enim noman tuk ele, dinga kindik enjing. ⁹ Na oł ka wii kanim kanim enj mił ei, kanik kin, kung ngii engki kapli kapli opu purum. Ba nga mei wii sim konu ele enim nge kupenjing noł ombu, na ermbii mił kenmin ni enjing. ¹⁰ Yi mił erangin kin, na wumb ei kin popuł kis sip kin, nga na ek yi ninj. ‘Enim wumb ei, kunum kunum ei, enim nge noman tuk ele, oł kis erik punjung. Puk kin na nge oł kun ka noman enerang kin, ekii sinenjing mon.’ ¹¹ Pe nam popuł kis sip kin, na ek keimi dinga nip, tonu kindinj. ‘Wumb ei en enim na moł konu ele, tuk ok na nge kor konu ka wii ele mulerngii, mon mendpił!’”

¹² Na nge angnan noł, enim kan kun erik mułngii! Mon pim kin, wu endi enim mołmun konu ele, tuk mołpu kin, eim noman tuk ele, kis piipi kin, pii gii ei si kindpi kin, eim Gos kunum kunum mołum Gos ei kin, buł ngopu, ermba. ¹³ Ba enim kapli kunum kunum enim wumb endeim endeim ni paki tołum ek ka ei, nik ngungii. Ngok kin, Gos pe akip kunum ei, akip mołum mił, yi erngii. Mon pim kin, wu endi enim tuk mołmun konu ele mołpu kin, oł kis ek kend topu oł ei erang kin, wu endi nge noman tuk ele, dinga kindpi ermba. ¹⁴ Yi mił, sinim kumb se Krai kin pii gii ninjpin kin, kapli pe pii gii ei, ambil gii ni mołpun kin, kapli kunum poru nimba kunum ei, yi mił enjpin kin, kapli sinim Krai kin ouni ende keimi pupun mułmun.

¹⁵ Ei Gos nge ek ka ei ek yi ninim,

“Akip kunum ei, enim Gos nge ek ka ei pii gii ningii. Nik kin, kapli enim noman tuk ele ambil gii dinga ninerngii mon! Ei yi mił erang, kumb ok Esrel wumb nam ek to kindik kin, nga na kin ek kis ninjing.”

¹⁶ Wumb nii endi, Gos ek piik kin, nga buł ngok ekii sinenjing wumb ei, eim nge wumb Moses Eisip konu ele mulnjung wumb ei, si kindik kin, tor tu wum wumb ei mendpił, oł yi mił enjing. ¹⁷ Ei wumb nii endi, Gos en enim kin kung ngii engki kapli pei popuł kis sim? Ei eim nge wumb oł kis enjing ele nge, en enim kin eim popuł kis sim wumb ei, en enim konu wii sim konu ele, mani puk kulnjung? ¹⁸ Pe wumb nii endi, Gos ek dinga ni tonu mendpił kindpi kin, yi nim. Wumb ei na kor konu ka wii ele, tuk pu mulerngii mon? Ei wumb nii endi kin ek ninim? Ei wumb kopur en enim, Gos ek to kindik, ekii sinarik enmin wumb ei kin ninim. ¹⁹ Yi mił nga, sinim piinmin ei, wumb en enim Gos kor konu ka wii ele, kapli tuk punerngii mon. Nimbił erang wumb en enim, Gos kin pii gii ninenjing mon.

4

Gos Nge Wumb Ei Gos Nge Kor Ka Ei Singii

¹ Pe sinim kin Gos eim ek dinga keimi nipi kin, sinim eim kin konu ka ele kor mułngii nim konu ei, pe piram salim. Pe sinim wumb kopur mund mong ermin. Mon pim kin, sinim wumb kopur mołmun konu ele, wu endi tuk mułum kin, Gos konu ka ele, kor mułmun konu ele, kapli enerim kin, tuk punermba. ² Yi mił, sinim Krai nge ek ka ei piinjpin mił, Esrel wumb ok yi ku piinjing. Ba Krai nge ek ka ei, enim piinjing ei, enim paki tunerim. Nimbił erang en enim, ek ka ei piik enjing; ba en enim pii gii ninenjing mon! ³ Ba pe sinim wumb nii endi Gos kin pii gii ninjpin kin, Gos nge kor konu ka wii ele, tuk pupun kin, Gos kin ouni kor mułmun. Nga Gos eim ek yi nirim,

“Na nam wumb nge oł kis ełe popuł sip kin, ek keimi dinga tonu kindip yi nir. ‘Pe wumb ombu en enim ya tuk nam kor konu ka wii ełe ok kor mulerngii mon!’” Gos eim ek yi nirim.

Neng kin, ei eim mei ni, epi pei kongun er poru nirim kunum ei, kor mułmbii nirim mił, pe piram mołum. Mołpu kin, Gos kor konu ka wii piram pałim ełe nge eim yi ninim. ⁴ Yi mił pe Gos nge ek ka ok mon poł pendrim kunum ełe angil orung nga tał, ełe nge ek yi nirim.

“Pe Gos eim nge kongun kunum angil orung nga endeim ełe, kongun eririm. Nga kunum endeim ełe Gos eim kor multum.”

⁵ Pe nga Gos ek ka ełe nge yi nirim,

“Enim wumb ei nam kor konu ka ełe tuk ok na kin kor mulerngii mon mendpił!” pa nirim.

⁶ Yi mił erang, wumb nii endi, Gos ek ka ei piinmin wumb ei, Gos kor konu ka wii mołum konu ełe piram mołum ei, aki topu seng kin, tuk pungii. Nga wumb en enim Gos nirim ek ka ei, ok piinjing; ba Gos nge kor konu ka mołum konu ełe, tuk punenjing mon. Nimbil erang wumb ei Gos eim ek ka dinga keimi nirim ek ei piik; ba nga ekii sinenjing mon. ⁷ Pe nga Gos kunum endi tonu kindmbii nirim, “Akip kunum ei mendpił tonu kindmbii,” nirim. Nga kindpi erpi kin, Gos ek yi nipi, Deipis kin ngurum ei, kung ngii pei o purum mił, yi ku ekii se nirim.

“Akip kunum ei Gos nge ek ei piik enjing kin, kapli enim noman tuk ełe dinga kindnerngii mon! Enim Gos ek ei ekii singii!”

⁸ Ba Josuwa wumb ei tep er sipipi wumb ei kor konu ka ełe, si pang kin kor mułangin kin, kapli Gos nga kunum endi, ekii se kor ka wii mułngii nge, ninenelang mon. ⁹ Yi mił erang kin, Gos nge wumb ei, en enim Gos nge kor konu ka wii mułngii kunum ełe piram sałim. ¹⁰ Yi mił, wumb nii endi Gos kor konu ka ełe tuk pum kin, kapli wu ei, eim nge kongun erim mił, kor mułmba. Ei yi mił, Gos eim kongun erpi kin, nga kor mułum mił wu ei, yi mił ku mułmba. ¹¹ Yi mił erang, sinim noman dinga kindpin kin, Gos nge kor konu ka wii ełe, tuk bin nipin ermin. Mon pim kin, wumb endi Gos ek ekii sinarpi mułum kin, ok wumb enjing mił, yi mił ku Gos kor konu ka wii ełe, tuk punermba mon!

¹² Yi mił, Gos nge ek ka ei nirim mił piram pałim kunum kunum konj mułang kin, noman dinga peng kin, wumb kin kongun enim. Gos nge ek ka ei, tui jik anmbil tał tukum sałim mił ei, to mani kindim. Kindang kin, ek ka ei wumb noman tuk ełe, tuk mendpił punum. Pupu kin, ei tuk mii memb noman tuk ełe nin, noman tuk gui ei ni, wumb yi mił ku mok gopsing ni, embil sakin ei ni, mok topu kapli elim. Nga Gos ek ka ei, noman tuk ełe noman to piingii nin noman tuk nge noman enim mił ei, mok topu kun enim. ¹³ Nga epi endi Gos eririm epi ei, Gos ningil ełe, kapli koi ermba mił mon. Ba epi pei ei peni ełe, aki topu sałim ei, Gos ningil ełe, kanpi poru ninim. Neng kin, Gos sinim enmin oł pei, kanpi piipi kin, mok topu ermba.

Jiisas Sinim Nge Kułmal Kałmin Nge Owundu Mołum

¹⁴ Pe nga sinim nge kułmal kałmin owundu Jiisas Gos nge kingam ei, epin konu ełe tuk mendpił pupu kin, Gos kin mołum. Yi mił erang, kapli sinim nge Owundu Jiisas ei, eim kin pii gii nipin kin eim ambil gii ninim. ¹⁵ Yi mił, sin sinim noman dinga ei pinerang kin, sinim nge kułmal kałlim owundu ei, eim sinim kin kaimb sipi piinim. Piipi kin sinim kin ermba mił kenmbii ni piipi erim mił, oł enmin oł ei, kanim kanim pei Owundu kin, yi mił ku tonu om; ba eim oł kis endi eneririm mon! Yi mił erang, eim kapli sinim paki tumba. ¹⁶ Yi mił erang nga, sinim Gos nge king peł ełe, noman ka ngołum konu ei, tungu enarpin kin, mandi pupun prei erpin mułmun. Mołpun kin,

sinim Gos nge kaimb sipi kin, noman ka ngopu kin, oł ei, sinim nge embin simba ei, paki tang kin ei simin.

5

Sinim Nge Kulmał Kalilim Owundu Jiisas Kaimb Sipi Ngonum

¹ Yi mił peng kin, sinim oł yi mił elmin. Sinim Jura men ngii kulmał kalilim owundu pei, wumb tuk mołmun wumb ei tonu kindik mondułmun. Eim wumb kin, Gos kin tuk mii memb mołpu kin, Gos kongun erpi kin, wumb paki tołum. Tang kin, eim wumb oł kis elmin oł ei kin, kulmał kalilim oł ei nin, epi ka wii ei, Gos kin ngolom ei nge, oł kis kił ngopu, si kindimba.

² Nga eim wumb nii endi, eim Gos oł kun ka pii kun enarpi kin, nga Gos nge oł kun ka ekii sinermba wumb ei kin ek dinga ninarpi kin, giyeng nipi ełim. Nimbil erang ei, eim wu endi ku, eim nge ngenj dinga pinerang kin, eim kapli wumb pei paki tumba? ³ Nga nimbil erang eim nge ngenj min, noman dinga pinerang kin, kapli eim Gos kin kulmał kalpi ei, eim nge oł kis erim ei eim mendpil ngunermba mon; ba nga wumb eipi nge oł kis enjing kin, kulmał kalpi ouni ngumba ku. ⁴ Nga kulmał kalilim owundu nge, kongun embe salim. Seng kin, wu endeim ei, eim embe ambil tonu kindpi kin, eim noman ele kongun ei, ermbii ni piinerim mon. Ba Gos ei eim mendpil, wumb ei to tonu kindpi mundang kin, kongun elmin. Gos ok erang yi ku, Eron kulmał kalilim owundu nge kongun ei, wii topu kin, oi nipi kin, tonu kindpi mundum.

⁵ Ei yi mił ku, Kraiss ei eim embe ambil tonu kindpi kin, kulmał kalilim owundu mułmbii, pa ninerim mon. Ba Gos ei eim to tonu kindpi mondpu kin, kongun ei ngum. Ngopu kin, Kraiss kin ek yi nipi ngum, “Nim nam nge kingnan. Akip kunum ei, na nim arnim moł,” pa nim.

⁶ Nga eim mon eipi endi ele, ek yi nirim ku.

“Nim Gos nge kulmał kalilim wu endi kunum kunum molkun kin, wu Melkisirek eim kulmał kalpi elim mił, nim yi ku ekii sikin er mołun,” pa nim.

⁷ Pe Jiisas eim ya mani mei ele multum kunum ei, prei erpi, kii sipi kin ke dinga pei nipi kin, ningil ka mani opu kin, Gos ngurum. Ngang kin, eim piim ni Gos eim kapli eim kulmba oł ei, si tor simba ni piim. Nga Jiisas prei erim mił, Gos piipi mołpu kin, paki tum. Nimbil erang eim Gos noman ele, ekii sim. ⁸ Jiisas eim Gos nge kingam; ba eim ngenj kumbii sim ele, oł yi mił erim ku. Erang ele nge, andan keimi mendpil topu, Gos ek nirim mił, ekii sipi mendpil er mołum. ⁹ Pe eim oł kun ka mendpil erang kin, wumb Gos kin sipi orung simba. Sipi kin, eim kunum kunum konj mułngii nge pulwu tonu om. Wang kin, wumb eim kin pii gii nik kin, ekii sik erngii wumb ei nge, sipi orung simba. ¹⁰ Nga Gos Jiisas eim kulmał kalilim owundu ei, to tonu kindpi mundum. Mundang kin, eim Melkisirek kulmał kalilim oł ei, yi mił ku ekii sipi er mułmba.

Wumb Gos Kin Buł Ngok Kin, Orung Pungii Ei Nge, Kan Kun Erik Mułngii

¹¹ Pe sinim Melkisirek ek ei nge, ek pei palim ni piinmin; ba ek ei er kun erpin ni, andan topun kin, enim ngumun ei, ngumun mił nenj? Nimbil erang ek dinga pul ei, enim pii kun erngii nge, noman pinałim wumb mił, tonu onjung. ¹² Yi mił pe, sin enim wumb kin kengip ek kunum olt andan topun kin, enim wumb eipi kin, kapli andan tungii. Ba wumb endi enim kin kengip ek ei, andan topu kin, Gos ek ka mong kumna ei, andan topu enim ngumba. Ei yi mił, pe enim kuni mendpil mił nungii; ba enim kapli enanim mon. Ba enim yi mił, am to nok ei, minj nok molk pungii. ¹³ Yi mił,

wumb nii endi am to nok numba wumb ei, eim dinga pinerang kin, kangil kembis mił, piram mołum. Nga wumb ei, Gos nge oł kun ka oł ei, piik kun enanmin mon. ¹⁴ Ba kuni mendpił nołmun wumb ei, en enim tonu wangin kin, wumb dinga mołmun. Nga wumb dinga ei, kapli oł kis min, ka sałim oł ei, kenmin ni piik enjing. Nimbił erang en enim oł kun ka ele, minj molk pułmun.

6

Sinim Kraiss Kin Pii Gii Ei, Ambil Gii Nipin Mułmun

¹⁻² Yi mił pe, sinim Kraiss nge ek ka kumna nge kengip ek kembis kembis ei, piram mularpin nga ek ka dinga pułe ei, piipin kin, er mułmun. Mułamin kin, wumb dinga mił tonu opun mułmun. Sinim ngii tununj mił kunum kunum pulanmin mon. Pułe ei yi mił, sinim kumna ek ka kembis kembis ei, noman tuk ele ak topun piimin ni, ek ka ei, sinim buł ngopun kin, oł kis enjpin oł ei, noman konj ka pinalim mił ele piram mulermin mon. Nga ek ka kembis kembis kumna ei Gos kin pii gii nimin ni; ek ka ei, kengip ek kanim kanim noł was ni wumb peng noł pendik ngok enmin oł ei ni; nga angil tonu peng ele ambilk Gos Gui Ka simin ni prei erngii ei ni; nga enim wumb kolk kin; nga konj tonu ok angk mołmun ei ni; nga kos owundu piipi kumep kis kunum kunum singii nge ek ei mendpił piik kin, mulerngii mon. ³ Sinim oł yi minj er mułmun ei, Gos eim sinim nge andlam ei aki topu nim kin, kapli oł yi ermin. ⁴ Yi mił, wumb en enim nge noman tuk aki tok kin, Gos kin orung ongii ei, kapli enanim. Wumb ombu en enim Gos ek ka keimi ei, piinjing wumb ei, en enim Gos noman ka epi ei, tonu epin konu ele sałim ei sinjing. Sik kin, nga en enim Gos nge Gui Ka epi ka wii ei, mok to sinjing ku. ⁵ Nga enim Gos ek ka ei piinjing kin, ei ka wii ni piingii. Nga Gos nge mei ka wii ele, noman dinga ei, tonu omba mił ni piinjing ei, ka wii ku ni piingii. ⁶ Ba wumb en enim Gos kin buł ngok kin, en enim oł kis enjing ei, kaimb si piik kin, buł ngok, si kindnanmin. Nimbił erang wumb kopur en enim, Gos eim kingam ei, ond peri ele birim bup mił, nga to kundnjung. Nga eim wumb mulnjung konu ele wumb ei, kumb ele nga ambil gii nik erangin kin, singambił sipi piim. ⁷ Ei yi mił peng kin, mei konu kembis endi sim ei, konu kumb pei topu, mani om. Opu kin, mei er ka erpi tonu wang kin, kuni mong ka topu kin tonu opu mułmba. Mułang kin, aka pin kuni ei, wumb telnjing wumb ei, paki tang kin, Gos eim erang kin, aka pin ka wii mił tonu omba. ⁸ Ba aka pin ei, kan gal kanim kanim ei tonu wang kin, kapli ei mei er kis enim. Erpi kin, Gos nge ningil ele mandi topu, kis erpi kin, ekii se mendpił dup mił nopu poru nimba. Mei poru nipi kin, yi mił ku, wumb oł kis elmin wumb ei, poru nimba ku. Ba wumb oł kun ka elmin wumb ei, Gos kin epi ka wii singii. ⁹ Ba pe sin ek embin endi enim kin yi ninjpin kin, na nge wumb puł ombu enim, Gos ek ka ei, enim buł ngok, si kindnerngii mon; ba sin keimi piinmin ei, epi ka wii oł ei nge, Gos enim sipi orung simba. ¹⁰ Yi mił, Gos eim oł kun ka elim nge pułwu mołpu kin, en enim kongun ok enjing oł ei, Gos eim ouru ninermba mon. Nga enim noman ngonmun oł ei nge, andan tok, eim kin ngunjung kin, enim engnjing noł, Gos kin pii gii ninmin wumb ei, paki tok kin, nga yi ku erik mołmun. ¹¹ Pe sinim noman owundu endi to piimin ei, enim endeim endeim ni, noman dinga kindik ei, minj pepi pang kin, kunum poru nimba kunum ei, poru nimba. Pe enim Gos nge ka wii endi kenmin ni, piinmin kui erik mołmun ei, keimi tonu omba ei kenmin. ¹² Yi mił enim kongun enarik kin, ten kularngii mon. Ba enim wumb pii gii nik kin, ten kularik enmin oł ei, yi mił enim ekii sik erngii. Erik kin, Gos ok

ek nipi ngumbii nirim mił epi ei, kunum olt kui er molk pangin kin, ngang singii. Nga enim yi ku, wumb ombu ełmin mił erngii.

Gos Eim Keimi Piipi Kin, Ek Keimi Dinga Ele Nge Pii Gii Nimin

¹³ Kumb ok, Gos ek keimi dinga nipi, Eiparam ngurum ek ei, oł nipe oł endi erbii ni piirim oł ei, nga Gos eim kin nirim. Kunum ele wumb endi eim owundu mołpu kin, Gos kamb mani kindneririm mon. Kindnarpin kin, nga eim ek keimi dinga ni pendrim ei, eim nge embe ele piipi kin, nirim. Nirim ele nge, dinga ngolum. ¹⁴ Ngang kin Gos eim Eiparam kin ek yi nirim, “Na ek keimi dinga nim kin ni pendinj ei, na ek ka wii endi nip ngamb kin, nim nge kupanim noł wumb tilap ei, pei tonu ok muhgii,” pa nim. ¹⁵ Nga wu Eiparam eim kunum olt ten kularpi kin, kui er mołpu kin, Gos eim kin ek keimi dinga ni pendrim mił, epi ngumbii ninim epi ei, ngang sirim. ¹⁶ Pe wu endi, eim ek keimi mendpił dinga tonu kindpi endi erbii niłim ei, eim wumb endi, eim embe tonu pułum wu owundu ei kin ek dinga ouni piipi niłim. Pe ek keimi mendpił niłmin ek dinga ei, en enim wumb kin ek orung orung mił niłmin ek ei, pandi tok poru ningii. ¹⁷ Yi mił erang, kumb ok Gos eim noman eł oł endi erbii niłim oł ei, eim nipi peni ele kindpi kin, wumb nii endi ek keimi dinga nipi kin, nipe epi endi simba niłim oł ei, si kindnalim mon mendpił. Yi mił peng, eim ek keimi dinga ni nga eim nge embe ni pendilim ek ei, epi ka ei kin, pep ende kindilim. ¹⁸ Yi mił, pe epi kei dinga salim epi ei, to eipi eipi kindpi kin, enermba mon. Gos eim ek keimi dinga mendpił nipi, tonu kindpi kin, nga eim ek kend topu enermba, mon mendpił! Oł ei, sinim wumb noman tuk ele, er dinga kindang kin, sinim sikir pupun kin, Gos mołum konu ele mandi pupun mułmun. Yi mił erang, sinim nge noman tuk ele, Gos nirim mił epi ka wii ei, ambiił gii nipin kin, kui er mułmun. ¹⁹ Pe Gos ngumbii nirim epi ka wii ei, yi mił noł sip si pendngii erik kin, epi wurup nipi, kan kin ambiił gii niłmin epi ei mił, Gos ngumbii nirim epi ka wii ei, sinim noman tuk ele, yi mił ambiił gii nipi, dinga ngumba. Ngopu kin sinim kui er mołmun epi ei, nga ambiił gii niłim wu owundu ei yi mił eim pupu kin, Gos nge men tołmun ngii owundu nge, palting ka wii mendpił ei nge, alap owundu tukrung pandi to sim konu ele pum. ²⁰ Pupu kin, palting ka wii ei, Jiisas kumb se, men ngii ele tuk pupu kin, andlam aki topu seng kin, sinim kin paki tumba nge pum. Pupu kin, nga yi ku, eim kulmał kałilim wu owundu Melkisirek kulmał kałilim nge tilap ende mił, eim kunum kunum tonu opu mułum.

7

Gos Nge Kulmał Kałilim Wu Owundu Melkisirek

¹ Yi mił ku, wu ei Melkisirek eim Seilim konu ele wumb ombu nge wu king mołpu kin, nga Gos nge kulmał kałilim wu owundu ei, eim Gos Owundu eim am ei tonu mołpu kin, Gos nge kongun elim. Nga wu Eiparam eim, kumb ok opu erpi kin, king wumb to kondpu kin, eim ngii konu orung pum. Pang kin, wu Melkisirek eim andlam ele, Eiparam kanpi kin, nga noman epi ka wii ei ngurum. ² Ngopu kin, Eiparam eim opu erpi epi orung sim epi pei engki salilim ele ei, endeim sipi kin, Melkisirek ngurum. Pe nga wu ei, Melkisirek ei, eim embe pułe yi mił niłmin, “Wu king kun ka wii mołum wu” pa niłmin. Pe nga eim Seilim konu ele nge wumb king multum ku. Nga eim embe puł nga endi yi mił palim ku. “Wu king noman emin ngolum wu,” pa niłmin. ³ Pe Melkisirek nge mam arim tal ei nge, endi molałmbiił mon. Nga eim nge kupam noł ei nin, am kangii kembis kunum molałmbiił ei, endi mulerik mon ku. Nga kulk kunum ei, endi mulerik mon ku. Ba eim Gos nge kingam mił, eim Gos nge kulmał kałilim wu kunum kunum

moʻlum. ⁴ Pe enim keningii ni, eim wu owundu moʻlum miʻ, ei keningii. Nimbil erang Eiparam sinim nge kupenjpin owundu ei, epi nipe epi engki sim epi ei, endeim Melkisirek ngopu poru nim. ⁵ Nga Liiwai nge kingam noʻ ei, wumb kopur en enim kulmaʻ kalilmin kongun ei, lo ek ele yi nik ngolmun ei, en enim wumb tilap ei, epi engki salilim epi ei, endeim Esrel wumb kin ei silmin. Nga Esrel wumb ei, en enim wumb mei tilap ende wumb ei, en enim epi yi ku silmin. Nga en enim Eiparam nge kingam noʻ moʻmun. Ba Liiwai nge wumb ei, Esrel wumb kin engki epi salilim ni epi endeim ni yi ku silmin. ⁶ Ba wu ei Melkisirek wu owundu moʻpu kin eim Liiwai nge tilap ende miʻ mon; ba epi engki salilim eim epi endeim sipi kin, Eiparam wu owundu yi ku epi ka wii ngum ei, Gos ek keimi dinga nipi ngumbii nirim miʻ, ngang sim. ⁷ Yi miʻ sinim piinmin, wumb endi eim epi ka wii ngolun ei, wumb molk tonu owundu pulmun. Nga wumb endi eim epi ka wii silim wu ei, moʻpu kin, mani miʻ pulun. ⁸ Ya ele nge, Gos kin kulmaʻ kalilmin owundu kunum kunum konj molalmin wumb ei, epi endeim silmin. Ba nga wu eipi endi, Melkisirek Gos nge ek ka mon poʻ pendnjing ei, eim kin yi ninim. Eim wu konj kunum kunum moʻlum wu nga ei epi endeim silim ku. ⁹ Nga Eiparam eim epi engki salilim epi ei, Melkisirek kin, kumep endeim ni ngolun. Nga sinim yi miʻ ninim; Liiwai nge wumb ei, Eiparam kingam noʻ kin epi engki salilim epi ei, endeim silmin ei, Eiparam kin kumep endeim ngo pendik kin, epi ei silmin ku. ¹⁰ Nimbil erang, pe Liiwai eim mengnerik kunum ele, oʻl yi miʻ erik. Ba eim ek nirim ei, eim kupam noʻ, Eiparam nge ngenj ele, tukrung miʻ multum kunum ei, ek nirim ei, Eiparam eim Melkisirek kin, andlam ele kan sikil kunum ei, ek ei nikil. Yi miʻ nikil, wu Liiwai eim epi engki salilim ei, endeim epi sipi kin, wu Melkisirek yi miʻ ngurum ku.

Jiisas Melkisirek Miʻ Motum

¹¹ Kumb ok, Liiwai nge tilap ei, Gos nge kulmaʻ kalilmin wumb molk kunum ele, lo ek nipi kin, Esrel wumb ngurum; ba wumb ombu oʻl kun ka oʻl ei, enalmin mon. Pe Liiwai nge tilap wumb ei, Gos kulmaʻ kalilmin wumb molk kin, kongun erangin kin, ka wii moʻpu nim kin, kapli nga wumb eipi endi opu kin, Gos nge kulmaʻ kalilim wu owundu endi mulermba mon. Ba nga wumb nii endi, Gos nge wu owundu moʻlum ei, Melkisirek eim muʻlangli nim miʻ, ei moʻlum; ba Liiwai nge tilap ei Eron nge tilap miʻ mon. ¹² Yi miʻ nga, Gos nge kulmaʻ kalilim wu owundu ei, to eipi eipi kindpi nim kin, kapli kulmaʻ kalilim wu owundu nge, eipi endi tonu omba. Opu kin, kapli nga lo ek ei, to eipi eipi kindpi kin, kongun ei, tep ermba ku. ¹³ Yi miʻ, sinim nge Owundu Jiisas epi ombu nge, ek ninim ei, eim wumb tilap eipi endi nge moʻmun. Molk kin, wumb tilap ei kin, Gos nge kulmaʻ kalilim wu owundu nge kongun tonu ok kin, endi mulaʻmin mon. ¹⁴ Yi miʻ, pe wumb pei piinmin ei, sinim nge Owundu ei, Jura nge wumb tilap ele tonu om. Wang kin, Moses eim wumb tilap ei kin, Gos nge kulmaʻ kalilim wumb muʻngii, pa ninerim. Ba Jiisas kulmaʻ kalilim wu owundu lo ek konj endi ei tep er moʻlum.

Nga Gos Nge Kulmaʻ Kalilim Wu Owundu End Eipi Ei, Melkisirek Miʻ Motum

¹⁵ Yi miʻ, sinim kun keimi piinmin ei, wu endi eipi tonu opu kin, Melkisirek kulmaʻ kalilim wu owundu ei, miʻ moʻlum. ¹⁶ Moʻlum wu ei, tilap min miyem ende wu ei, to tonu kindik kin, kulmaʻ kalilim wu owundu ni tonu kindik kin, lo ek nirim miʻ mundnenjing mon. Ba eim nge noman dinga ei, konj kunum kunum moʻlum ele nge erpi kandang kin, kulmaʻ kalilmin wu miʻ moʻlum. ¹⁷ Yi miʻ, Gos nge ek ka mon poʻ pendnjing ei, eim kin ek yi ninim,

“Nim Gos nge kulmaŋ kalilim owundu kunum kunum moŋun ei, Gos nge kulmaŋ kalilim wu owundu Melkisirek multum miŋ, ekii sikin moŋun.”

¹⁸ Nga sinim piinmin ei, lo ek ok nge ei, orung kind si kindim. Nimbil erang ei dinga pinalim nin, nga sinim paki tunalim, mon ku. ¹⁹ Yi miŋ, Moses nge lo ek ei epi endi kapli er kun mendpil enermba mon. Pe nga Gos eim andlam konj endi ei, sinim kui er muŋamin kin, sinim kin tuk tu wunum. Tu wupu kin, andlam ei, lo ek ei to mani kindim. Kindang eŋe nge, sinim kapli Gos kin mandi opun muŋun.

²⁰ Nga Gos eim Jiisas kulmaŋ kalilim wu owundu nipi kin, to tonu kindpi mundum ei, wii miŋ to tonu kindpi, mundnerim mon. Eim ek keimi ni tonu kind pendpi kin, to tonu kindpi mundum. Mundang kin, kulmaŋ kalilimin wumb ok nge ei, ei yi miŋ mon. ²¹ Ba Jiisas eim, Gos nge kulmaŋ kalilim wu owundu tonu opu, yi miŋ muŋang kin, Gos eim ek keimi nipi kin, er kindpi mundum. Nga Gos Jiisas kin, ek yi nim, “Owundu ek keimi ka ni, tonu kind er pendim. Eim nga eim noman eŋe, nga ak topu kin, endi eipi miŋ, endi pinermba mon. ‘Nim Gos nge kulmaŋ kalilim owundu kunum kunum moŋun.’”

²² Yi miŋ, sinim keimi ni piimin ei, Gos nge ek dinga konj ni pendrim miŋ ei, Jiisas kin nirim. Nirim ek ei, keimi mendpil ka wii mendpil paŋim. Pepi kin, Gos Eiparam kin nirim ek dinga ok nge ei, to mani kindnim.

²³ Nga kumb ok, kulmaŋ kalilimin wumb endeim endeim ni tonu ok, kolk nga eipi tonu ok, yi erik pei muljung; ba en enim kunum kunum kongun kapli enanmin. Nimbil erang en enim koŋumun. Kolk kin, nga kunum kunum konj moŋamin. ²⁴ Ba pe Jiisas eim kunum kunum moŋum. Nga Gos nge kulmaŋ kalilim owundu nge kongun ei nge sipi kin, wumb eipi endi kin, ngunermba mon; ba eim endeim kunum kunum erpi moŋum. ²⁵ Yi miŋ nga, eim oŋ yi miŋ kapli ermba. Erpi pe nin, nga kunum kunum, wumb nii endi ei, eim kin ok Gos kin mandi ongii wumb ei, sipi orung simba. Nimbil erang, Jiisas eim kunum kunum moŋu kin, Gos kin prei erpi kin, wumb ongii wumb ei, paki topu moŋum.

²⁶ Yi miŋ, pe Jiisas eim Gos nge kulmaŋ kalilim owundu moŋu kin, sinim kin epi endi simin ni piimba ei, paki toŋum. Nimbil erang Jiisas eim wu kun ka wii mendpil moŋu kin, nga eim oŋ kis endi ei, eim kin pinalim mon. Jiisas eim wu kun ka mendpil moŋum. Moŋu kin eim oŋ kis endi enarpi kin, Gos eim wumb oŋ kis erik moŋun wumb ei kin, to eipi kindpi mandi molalim mon. Gos eim epin konu eŋe, to tonu mendpil kindang moŋum. ²⁷ Kumb ok, kulmaŋ kalilimin wu owundu ei, kunum endeim endeim ni kulmaŋ kalilimin. Kumb se, kulmaŋ kalilimin wumb en enim oŋ kis eŋim ei kin, kalk ngoŋumun. Nga wumb pei nge, oŋ kis enjing miŋ kulk oŋ kis ei, si kindngii nge, erik ngoŋumun. Ba Jiisas ei, oŋ yi nge enerim mon. Eim kulmaŋ kunum endeim mendpil, wumb oŋ kis enjing ei nge mendpil, kapli ngum. Ngum ei, Gos kin ei eim mendpil, noman konj kapli kin, Gos kin ngum. ²⁸ Moses nge lo ek ei wumb nii endi Gos nge kulmaŋ kalilimin owundu wumb miŋ muŋangin ei, dinga pinalim wumb ei to tonu kindrim. Ba Gos nge ek ka keimi ni pendrim ei, lo ek ekii sipi kin, tonu opu kin, nga Gos nge kingam eim to tonu kindpi mundang kin, eim kapli mendpil, kun ka mendpil tonu wang kin, kunum kunum moŋum.

8

Jiisas Sinim Nge Kulmaŋ Kalilim Owundu Moŋum

¹ Pe kapli kumna ek puŋe sinim ninmin ei yi miŋ; sinim nge Gos kin kulmaŋ kalilim owundu na ninj miŋ, owundu yi miŋ moŋum. Moŋu kin, pe Jiisas eim Gos Owundu king nge peŋ kumb eŋe nge, angil tundung nge dinga eŋe,

tonu epin konu ele moʻlum. ² Pe Jiisas eim Gos nge kuʻmaʻ kalilim Owundu moʻpu miʻ, paltng konu ka wii ele moʻpu kin, kongun er moʻlum. Er moʻpu kin, kongun ei Gos men toʻlmun ngii keimi epin konu ele sipi tonu kindim. Kindpi kin, ei wumb endi kapli angil ele kongun ei, si tonu kind enenjing mon. Ba Owundu ei, eim mendpiʻ men ngii ei erpi kin, tonu kindang engim.

³ Yi miʻ erang, Gos nge kuʻmaʻ kalilim Owundu mei konu ele, si tonu kindpi mundum kin, wumb pei en enim ka wii epi ni, nga kung ni, epi kuʻmaʻ kalk Gos ngoʻlmun. Ei yi miʻ ku, sinim nge Gos kuʻmaʻ kalilim owundu ei, eim epi endi sipi kin, kuʻmaʻ kaʻpi, Gos kin ngumba ku. ⁴ Pe Jiisas eim ya mani mei konu ele, muʻmbii nilang kin, eim Gos nge kuʻmaʻ kalilim owundu muleʻang. Nimbiʻ erang wumb en enim Gos nge kuʻmaʻ kalilim wumb en enim nga muʻlangin kin, epi ka wii ei, Jura wumb lo ek ele nirim miʻ, yi elmin. ⁵ Pe wumb en enim Gos nge kuʻmaʻ kalilim wumb ei, en enim ei tonu epin konu ele, men ngii kun ka ele min men mon ele nge, piik kin elmin. Ei yi miʻ, Moses eim oʻ ende miʻ elim kunum ele, eim alap ngii tonu kindpi kin, tekmba eririm. Eririm kunum ele, Gos Moses kin ek ni ngopu yi nirim,

“Pe nim epi kanim kanim pei enjii ei, nim pii kun erkin enjii ei, yi miʻ epi pei na nim tonu komung ele muʻun konu ele, na mon endi andan tunj ni, yi miʻ enjii.”

⁶ Ba akip Krais Gos nge kuʻmaʻ kalilim Owundu nge kongun mundum ei, am tonu pupu moʻpu kin, ok nge wumb eipi Gos nge kuʻmaʻ kalilim wumb moʻlmun ei ngonum. Nimbiʻ erang Jiisas eim wumb kin Gos kin moʻlmun konu ele, tuk mii memb ele moʻpu kin, Gos ek dinga nipi kin, pendrim ei, kun erpi kin, ei am ka wii mendpiʻ moʻlum ei, lo ek ok nge, to mani kindim. Nimbiʻ erang Gos eim ek ni pendrim miʻ, ekii se tonu omba epi ka wii mendpiʻ erpi kin, oʻ nge lo ek ei to mani kindim.

⁷ Yi miʻ, pe kumb se ek dinga ni pendrim miʻ wumb pendnjing kun mendpiʻ piʻang kin, nga ekii se ek dinga ni pendrim miʻ, konj endi ei eneneʻang. ⁸ Ba Gos eim nge wumb oʻ kun pinerim miʻ, oʻ kis enjing ei kanpi kin, eim kunum ele ek yi nim,

“Nga ekii se kunum endi tonu omba ei, na Esrel wumb tilap ni, Jura wumb tilap ouni kin, ek ni pendip kin, ek konj endi nip ngumbii,” ni Owundu yi nim. ⁹ “Ba na ek konj ni pendip kin, ek ei, en enim nge kupenjing noʻ kin, na ek dinga ni pendir ei, yi miʻ mon. Pe kunum endi, na nam en enim Eisip wumb nge mei konu ele angil ele, si tor sip kin, sipir. Nga wumb ei, en enim na ek dinga ni pendir ei, ekii sik piik enenjing mon. Yi miʻ, pe wumb ei, en enim oʻ yi miʻ enerangin kin, na en enim kin buʻ ngur,” pa ni, Owundu eim ek yi ninim. ¹⁰ Nga Owundu ek nga yi ninim, “Akip kunum ei poru neng kin, kapli nam ek dinga ei, Esrel wumb kin nip ngumbii ei, ek konj dinga yi miʻ. ‘Nam nge lo ek konj ei, en enim kin noman ele kindmbii. Nga nam lo ek konj ei, en enim noman tuk ele, mon poʻ pendmbii ku. Pe nga, na en enim nge Gos muʻmbii. Nga wumb ei, en enim nam nge wumb muʻngii.’ ¹¹ Nga wumb endeim endeim ei nge, en enim wumb ende paki tok ek emb tok ngunerngii mon. Nga en enim mei ele, angnim noʻ wumb ende, ek ni ngunerngii mon. Enim Owundu nge piingii! Nimbiʻ erang wu endi enim nipi ngunerim; ba enim na kin piingii. Piik kin, kangil kembis nin, wumb dinga mendpiʻ ouni, na kin minj piingii. ¹² Yi miʻ, na wumb en enim pund mong enjing ei, na kaimb kuʻup kin kil ngumbii. Nga na en enim oʻ kis enjing ei, na si kindip kin, nga noman to piinermbii mon!” Owundu yi nim.

¹³ Pe Gos ek dinga ni pendrim mił, ek konj ei nge, Gos ek dinga kumna ei erang kin, ok nge mił tonu om. Pe epi nipe epi endi ok nge pim ei, tukui aninga kopur pepi pupu kin, poru nimba. Nga yi ku kumna dinga ek ok nge mił tonu om ei, poru nimba ku.

9

Ya Mani Mei Ele Nin, Tonu Epin Konu Ele Nin, Men Tolmun Oł

¹ Pe kumb se ek dinga ni pendrim mił nge, men tołmun oł dinga ei nge, ni ngurum nin nga Gos men tołmun ngii ei, ya mani mei ele salim ku. ² Yi mił nga alap ngii endi anglilim. Angpi, alap ngii ei andaring konu ele palting kun ka nilmin ei salim. Sepi kin, palting tuk ei, dup alam nin peł endi nin, bres ei, Gos kin ngolmun ei nge, peł ele salim. ³ Nga ernding tuk ele, alap nga endi salim. Palting ei, am konu ka wii mendpił nilmin ei salim. ⁴ Seng kin, palting tuk konu ele kulmał nge kumo ei, eskil mur ka tołum epi ei, ku gol sik elmin. Nga tuk ond pous ele nge, Gos nge ek dinga ni pendrim ele, ku gol pei torung ele, kum to pandi tum. Nga ond pous tukrung ele, ming endi ku gol elmin ei, tukrung ele kuni kembis 'mana' nilmin, kuni ei nin, Eron nge dolu endi ei, mun mił ołolum ei nin, kom ku tał kun mendpił salim ei, Gos nge mon lo ek Moses ngurum ei ni, pol pendrim nge salim. ⁵ Nga tondrung ond pous peł ele, enjel mił tał moke ka wii ngokuł Gos mołum konu ele mił, ni piikil pandi tonmbuł. Tokuł kin, enjel mił nge kong mandring ele, oł kis enjing ei nge miyem ei, kil ngopu si kindmba mił, konu ele salim. Ba pe oł epi ombu ei kin, puł pei ni tor kindip kin, mon pulerbii mon!

⁶ Pe epi ombu pei poru neng kin, Jura wumb kulmał kalilim wumb enim alap ngii ele, palting andaring ele nirik puk kin, nga anda ok erik kin, en enim nge kongun erik kin, Gos kin men tok elmin. ⁷ Ba kung ngii endeim ni kunum ele, men tołmun ngii kulmał kalilmin owundu ei, eim endeim mendpił, alap ngii palting ka wii mendpił am ei, eim nirikring pułum; ba eim tuk ele wii punalim mon. Nga eim kung miyem ei, Gos kin kulmał kalpi ngolum. Ngopu kin, eim oł kis elim ni, nga wumb oł kis pii kun enarik elmin ei, kil ngopu si kindmba nge men tołum. ⁸ Ele nge Gos nge Gui Ka ei, sinim men tołmun ngii pułe ele andan topu ngonum. Ngang kin, sinim wumb pei piinmin ei, alap ngii palting kumb ele kongun piram pałim kapli sinim piinmin ei, men tołmun ngii palting kun ka mendpił ei, ondu ei aki tunerim mon. ⁹ Nga men tołmun alap ngii ei, akip nge min men kunum ele mił, sinim andan topu ngonum. Ngopu kin men tołmun alap ngii kulmał kalilmin wumb kung nin, epi ka wii ei, dup kalk kin, Gos oł kis si kindmba nik ngonmun. Ba oł ombu pei men tołmun wumb nge noman tuk ele, oł kun ka mił erpi kin, paki topu ei, kapli enermba, mon mendpił! ¹⁰ Ba oł ok nge kulmał kalilmin oł ei, lo ek ei epi nipe epi endi nołmun kuni min, noł nungii min, nga wumb ngenj noł was kanim kanim ergii min, oł eipi kopur enerngii nge nilmin oł ei, ngenj torung minj ele nge, lo ek nilmin. Oł ei nge erik mułangin kin, ekii se Gos Krai kulmał kalilim Owundu to tonu kindpi mundang kin, oł kun ka wii oł mił erpi kin, to tonu kindim.

Krais Eim Nge Miyem Kulmał Kelim

¹¹ Ba kunum ele, wu Krai ei eim kulmał kalilim owundu mołpu kin, oł ka wii epi ei, Gos eim ek keimi dinga ni pendim mił, tonu om. Wang kin, Krai eim alap men ngii mił konj endi, tuk pum men ngii ei, Gos kin pungii nge ngii ei, ka wii mendpił. Ok nge alap men ngii ei, mił mon. Nga men ngii konj ei, wumb angil ele enenjing mon. Nga ya mani mei ele nge epi mon ku. Ba Jiisas men ngii ei, Gos mołum konu ele salim. ¹² Pe nga Krai eim men ngii nge palting kun ka mendpił ele mił tuk pum; ba eim kung meme nin, kung

kou wał nge miyem ele, tuk men ngii ele sipi punerim mon. Ba eim kolpu kin, eim nge miyem mendpił mił, kulmał kałiim ele nge, kunum endeim mendpił, men ngii ele sipi kin tuk pum. Pupu kin, sinim Gos kin sipi orung sim ele nge, sinim kunum kunum konj mołmun. ¹³ Yi mił peng kin, kung meme nin, nga kung kou pele miyem ei kin, kung kou wał ei, dup kalk, dup sik kin, Gos ngangin kin, wumb oł kis enjing ei, kil ngo si kindmba mił nik enjing. ¹⁴ Ba Krai eim miyem dinga ei, oł yi nge ei, to mani kindim. Kindpi kin, eim oł kun pinalim oł ei nge, eim endi pinerim kin, Krai eim dinga Gos Gui Ka kunum kunum mołum ei, eim kin sipi kin, Gos kin kulmał kałpi kin, noman konj ngum. Ngopu kin yi mił, Krai eim miyem dinga sinim ngenj torung ele kil ngonerim mon; ba eim miyem ei, sinim noman tuk gui ele epi konj epi pinalim ei, kil ngopu si kindim. Yi mił erang, Gos kunum kunum konj mołum Gos ei, eim sinim dinga ngang kin, eim nge kongun er mołmun.

¹⁵ Yi mił erang, Krai eim Gos wumb kin tuk mii memb ele, paki tołum nge pułwu mołum. Mołpu kin, eim ek konj keimi dinga er pendim ek ei nipi kin, er dinga kindim. Kind erpi kin, eim kolpu, enim Gos kin sipi orung sim. Sipi kin, wumb enim oł kis oł ok nge ei, ek ni pendrim mił er mulnjpun ei, si kindpi kunum ele, wumb pei Gos ni pendrim mił wumb ei, Gos ekii sik onjung. Wangin kin, wumb ei Gos noman konj ngumbii nirim mił, ei ngang sik kin, kunum kunum ka mułgii.

¹⁶ Pe wu endi eim ekii se kulmbii ni piipi kin, eim ek dinga nipi kin, kingam nii endi, na nge epi pei simba ni piipi kin, eim embe endi poł pendilim mił, ek dinga keimi ni pendrim mił kingam ei siłim. Nga eim arim ek ni pendrim mił, wumb pei piyangin kin, eim arim kulang kin, kapli eim arim nge epi eim ei, kingam pei simba. ¹⁷ Nimbil erang wu endi ek ni mon poł pendrim mił, wu ei kulum kin, ek mon ei, mong keimi pimba. Ba wu ei ek ni mon poł pendrim mił wu ei, konj mułum kin, eim ek dinga ni pendrim ek mon dinga ei, wii mił pepi kin, kingam paki tunermba mon. ¹⁸ Ei yi mił ku, oknge ek dinga ni pendrim mił, kung endi konj piram peng kin, kapli ek dinga ei wii mił pim; ba wumb en enim ka endi tok kin, miyem sik, bein tok kin, kumb se ek ni pendilmin mił ek mon ei, er dinga kindmin nik elmin. ¹⁹ Pe nga kunum ele, Moses eim Jura nge lo ek ei, pei ni tor kindpi kin, wumb ngang kin, kapli eim kung meme nin, kung kou wał to kondpu kin, miyem ei sipi kin, noł se ende kindpi kin, nga eim ond kirang kanim endi mił sipi kin, nga kan kundii mił epi endi sipi kin, miyem nin epi lo ek mon ele ni tonu wumb pei ngenj ele aninga aninga bein topu kindim. ²⁰ Kindpi kin, pe Moses eim ek yi nim, "Pe miyem ei, enim nge ek dinga keimi konj Gos ngurum ek ei, dinga kindang kin, ekii sik erngii." ²¹ Nga oł yi mił eim erim ku, Moses eim kung miyem ei sipi kin, tonu alap men ngii ele nin, nga ming nin epi sim konu ele, pei miyem kindpi kin, men tok elmin oł ei nge aninga aninga bein to tonu kindim. ²² Pe keimi Jura nge lo ek ele, epi aninga pei mił kopur kanim pei ei, kung miyem bein topu kin, kun ka mił simba enim. Ba nga wumb epi endi kung mił to kondpu kin, miyem ei mani onenelang kin, kapli Gos eim wumb oł kis elmin oł ei, kil ngopu si kindnenelang mon.

Krai Ei Eim Kulmał Kałpi Ngolum

²³ Keimi, yi mił erang wumb kulmał kałiim oł ei, epi kanim kanim pei epin konu ele min men mon mił keimi epi ei, kil ngo si kindmin ni enjing. Ba epin konu ele kulmał kałiim keimi epi pei ei, oł kun ka mendpił mołum. Mułang kin, epin konu epi ombu ei, mei ele epi ombu, to mani kindpi kin, kulmał kałiim oł kun ka jias ei, kapli epin konu ele epi ei, kil ngopu er kun erpi sim. ²⁴ Yi mił, Krai eim men ngii ele, wumb angil ele takinmin men ngii min men mił ei, eim tuk punerim mon. Ba eim epin konu ele min

men keimi ei, tuk pum. Pupu kin, pe eim Arim Gos molum konu ele, angil tunding orung dinga ele molpu kin, sinim paki topu er molum. ²⁵ Jura men ngii kulma! kalilmin owundu ei, eim men ngii ele paltung kun ka ele kung ngii endeim endeim ni tuk pulmun. Pangin kin, eim kung miyem sik kin, Gos ngumun nik elmin. Ba Kraisi eim ol yi mi!, kunum kunum ena!im mon; ba Kraisi ei eim kunum endeim mendpil kalpi erim. ²⁶ Yi mi!, Kraisi eim nga kunum kunum ei, eim ngenj kumbii sipi kululang kin, kunum ele Gos mu! mei pulngun mondpu kin, eririm kunum ei opu kin, pe tonu onum kunum ele elang. Ba ei mon; poru nimba kunum ei, mandi enim. Kraisi eim ya mani mei ele, kunum endeim mendpil tonu om. Opu kin, Kraisi ei eim kulma! kalpi, Gos ngopu kin, sinim nge ol kis pei ei, eim kil ngopu si kindim. ²⁷ Ei yi mi! ku, Gos erang kin wumb pei kunum endeim mendpil kulngii. Kolk kin, ekii se Gos kin kos owundu piingii nge kunum ele, tonu omba. ²⁸ Yi mi! ku, Kraisi ei eim kulma! kalpi kunum endeim erpi kin, wumb pei ol kis enjing ei, kil ngopu si kindim. Si kindpi kin, eim orung omba kunum ele, wumb ol kis enjing ei, nga ol endi enermba, mon. Ba wumb nii endi, eim omba ni, dinga kui erik ka piik mulngii wumb ei, eim sipi orung simba.

10

Kumb Ok Kulma! Kalilmin Ol Ei, Wumb Ol Kis Elmin Ei, Kapli Kil Ngo Si Kindnermba

¹ Yi mi!, Jura wumb lo ek ei, min men mon mi! epi ka endi ei, ekii se tonu omba mi! ei kanilmin. Ba min men mon ei, kun mi! mularpi kin, epi keimi mi! mon. Jura lo ek ele yi mi! erpi kin, wumb en enim kung ngii endeim endeim ni ele, kulma! ende mi! kelngii nge elmin. Yi mi! lo ek ei, wumb nii endi eim Gos kin mandi omba wu ei, eim er kun ka ermba ei, kapli enerim mon. ² Nimbil erang pe Jura lo ek ei, wumb er kun ka elang kin, nga en enim kulma! nga kil enelangin mon. Nga wumb men ngii ele olangin kin, kulma! ende mi! kalk kun ka mululangin kin, nga en enim ol kis endi noman tuk ele, noman embin to piinene!angin ku. ³ Ba wumb en enim kung ngii endeim endeim ni, kulma! kalk ngok enjing ei, en enim ol kis enjing ei, kunum kunum noman to piik kin, nga noman to piingii ku. ⁴ Yi mi!, nga kung meme nin, kung kou pe!e to konduk kin, miyem ei, wumb ol kis enjing ei, kil ngopu, si kindmba ni enjing ei, kapli enermba mon. ⁵ Ei yi mi!, Kraisi eim ya mani mei ele omba kunum ele eim Gos kin yi nim.

“Wumb nge kung mendpil nin, kulma! kalk elmin epi ka wii ei, nim ngonmun ei, nim Gos noman enanim ni!in. Ba nim ol konj endi eran kin, na nge ngenj ei, er kun eran kin, na ya mani mei ele mulmbii.

⁶ Nga wumb kung tok kulma! kalk ngok kin, nga dup kalk epi ka wii en enim ol kis ei, si kindmba nik enmin ol ei nge mendpil, nim Gos nim noman ena!im mon. ⁷ Pe nga na nim kinganim ek yi mind ei, ‘Na ya op ninim noman ele, na nipe ol endi ermbii nim kin, Gos ni piin ol ei ermbii ond. Op kin, nim lo ek ei, na kin mon pol pendnjing palim mi! ei, nim noman ele minj mendpil na ermbii.’”

⁸ Nga kumb se, Kraisi eim ek yi nim,

“Pe nim Gos wumb kung tok kin, kulma! kalk elmin ni, nga noman ka epi wii ngok nin, nga kung nin, epi dup ele kalilmin epi ei nin, nga en enim nge ol kis ei, si kindmba nik enmin ol ei, nim noman enanim mon.”

Nga Jura wumb ol ei nge, Moses nge lo ek ei, ekii sik elmin ol ei nge, nim Gos noman enanim, mon ku. ⁹ Pe nga ekii se, Jiisas Gos kin ek yi nim, “Na ya onj ei, nim noman ele nipe ol endi na ermbii ni piin kin, ol ei kapli ermbii.”

Neng kin sinim piinmin ei, Gos eim wumb en enim ol ok nge erik men tok elmin ol ei nge, si kindpi kin, nga ol konj endi men tok erngii ol endi ni pendim ol konj ei, Kraisi eim ond peri kolpu kin, eim Gos nge kulmal kahimin ol ei erim. ¹⁰ Nimbil erang, Kraisi eim Gos nge noman ele ekii sipi kin, eim ngenj ei kulmal kahimin mi kunum endeim mendpil, kalpi ngum. Ngang kin, ele nge, sinim ol kis enjpin ol ei, Kraisi eim kil ngopu si kindang kin, sinim ol kun ka mendpil tonu o pun molmun.

¹¹ Pe nga kulmal kahimin wumb pei kunum kunum kulmal kalk yi erik kin, kunum kunum kulmal ei, minj kalk molmun. Ba kulmal ei, wumb en enim nge ol kis kil ngopu, kapli si kindnermba mon. ¹² Ba kunum ele, Kraisi eim kunum endeim mendpil, kolpu kin, wumb en enim ol kis enjing ei kil ngopu si kindim. Si kindpi kin, kulmal ei, kunum kunum paki topu kin, piram dinga pimba. Peng kin, Kraisi eim tonu pupu kin, Gos kin angil ele tungdinga ele molum. ¹³ Pe Kraisi eim kui erpi mulang kin, Gos eim opu orung wumb ei, eim simb ele mandring puk mulangin kin, opu orung wumb ei, kamb mani kindmba nge Owundu Jiisas eim kui er molum. ¹⁴ Yi mi erang, Jiisas ei eim kunum endeim mendpil, kulmal kalpi ngum. Ngum ele nge, wumb pei ol kis elmin ei, pei kunum kunum kil ngopu si kindim. Si kindang kin, wumb pii gii ninjing wumb ei, Gos ningil ele, wumb kun ka kunum kunum mulngii.

¹⁵ Pe nga Gos nge Gui Ka ei, eim ek ka dinga ngang kin, sinim kin ek ni tor kindpi kin, yi mi ku nipi ngonum.

¹⁶ “Kunum ei poru neng kin, kapli na enim kin ek konj dinga keimi endi ni pendinj ei, nip ngumbii,” pa ni Owundu yi ninim. “Na nam nge lo ek dinga ei, en enim kin noman tuk ele, kind pendmbii. Pendip kin, nga na tonu en enim noman ele, mon pol pendmbii ku,” Owundu yi nim.

¹⁷ Pe eim nga ek yi ninim, “Na en enim ol kis enjing ei nin, lo ek to kindik enjing ol ei, na nga noman to piinermbii mon.”

¹⁸ Yi mi peng, Gos wumb ol kis enjing ei, kil ngo si kindim kin, kapli nga elmin ol eipi endi erik kin, kulmal kalk kin, ol kis enjing ei, kil ngopu si kindmba nik kin, nga endi enerngii mon.

Sinim Gos Eim Molum Konu Ele Mandi Opun

¹⁹ Yi mi erang engnan nol, Jiisas eim kolpu kin, miyem bein tum ele nge, sinim kapli Gos nge palting molum konu kun ka wii mi ele, pii gii dinga nipin kin, mund mong enarpin kin tuk bin. ²⁰ Pe sinim kapli, Gos nge palting kun ka wii molum konu ele, tuk bin andlim ei, konj kunum kunum molum andlam ei, Jiisas eim aki tum. Topu kin, eim ol kun ka wii konu ele alap ei, ondu mi eim tuk mi pum. Pum alap mi ei, eim ngenj mi, kulmal kalpi Gos kin ngum. ²¹ Yi mi, pe sinim Gos nge kulmal kahim Owundu ei, eim Gos nge tilap wumb ei tep molum. ²² Pe sinim Gos kin mandi bin. Pupun kin, sinim noman tuk ele, kun ka wii seng kin, nga sinim Gos kin pii gii dinga peng kin, nga sinim noman tuk gui nge ol kis ele, Kraisi eim miyem kin kil ngopu, si kindpi kin, nga sinim ngenj ele, nol konj ka wii ei, nol kindpi kin, kil ngopu mi si kindim. ²³ Sinim pii gii ele, ni tor kindpin epi ka wii ei, simin ni kui er molmun ei, dinga ambil gii nipin kin, si kindnermin mon. Nimbil erang Gos eim ermbii ni pendrim mi ei, eim keimi mendpil ermba. ²⁴ Nga sinim enginpin nol, endeim endeim ni nipe mi erpin kin, noman to konj kindamin kin, nga en enim wumb eipi kin noman ngonmun ol ei, ngok kin, ol kun ka erngii nipin ermin. ²⁵ Nga sinim enginpin nol kin, kulou topun men topun enmin ol ei nge, wak tunermin. Yi mi, wumb kombur kulou tok, men tok enalmin mi, yi enerngii mon. Ba enim enginjing

no! kin endeim endeim ni, en enim noman tuk ele, paki tok kin, er dinga erngii ei, yi mi! nga pei erngii. Nimbil erang sinim piinmin ni, Krais kunum owundu kos piipi ermaba kunum ei, mandi tonu omba enim.

²⁶ Pe yi mi!, sinim Krais nge ek keimi pii sipin kin, nga sinim noman ele o! kis ele piram er endinjpin kin, kapli kulma! eipi endi nga, kapli sinim o! kis kil ngopu kin, si kindmba endi pinalim mon. ²⁷ Ba sinim Gos kos owundu piipi kin, tonu omba ei mund mong ermin. Nga dup konu kis ei mu! erpi kin, Gos nge popu! kis kumep ei, opu orung wumb kin tonu opu nopu poru nimba. Ele nge, sinim piipin kin, o! kis enermin mon. ²⁸ Nga ok wu endi eim Moses lo ek ekii sinerim wu ei, wumb eim kin kaimb sinerik mon. Sinerangin kin wu ei kulmba. Nimbil erang wu ta! min, tekliki wu ei, o! kis eririm ei, ni tor kindinjng. ²⁹ Yi mi!, pe wu endi Krais kin eim bu! ngopu nim kin, enim wu ei kin, nipe mi! ni piimin? Wu ei, eim kumep kis owundu simba ni piimin. Krais eim nge miyem ei, Gos ek konj keimi ni pendrim ek dinga ei erang kin, wu ei o! kun ka mi! erim. Ba wu ei, eim Gos nge ek konj keimi ni pendrim ek dinga miyem ei, wii mi! ni piilim. Nga wu ei, Gos nge Gui Ka noman ka ngolum ei, eim kin ek kis nipi ngum. ³⁰ Yi mi!, pe sinim piinmin ni, Gos eim ek yi nim,

“Pe wumb nii endi o! kis erim wu ei kin, na nam kumep kis ngo orung kindmbii nge pulwu,” Gos eim yi nim.
Eim nga ek yi nim,

“Owundu ei, eim nge wumb eim kos piilim wu mi! mo!pu kin, wumb ei mok topu kos piipi ngumba.”

³¹ Gos eim kunum kunum konj mo!lum pulwu ei, eim wumb o! kis elmin wumb ei, Gos noman dinga mulang kin eim keimi kumep kis ngumba. Ngopu kin, eim epi kis mendpil ermaba. Ele nge ni piipin kin kun ka ermin.

³² Ba kumb ok, enim pii gii dinga endi ninjing ei, enim kom se piingii. Ok kunum ele, enim Gos nge ek ka ei, enim nge noman tuk ele Gos nge tilang andan tum sinjing kunum ei, enim kongun dinga erik kin, nga wumb ngenj kumbii pei enim ngangin sinjing. Ba enim dinga angk mulnjung. ³³ Kunum kopur, wumb kombur enim sik kin, wumb eipi nge kumb ele angndik kin, enim kin ek kis nik nin, o! embin tui ngok elmin. Nga kunum kopur, wumb eipi pii gii nik enjing ei, o! embin tui ko wunmun wumb ei kin, enim tep tok ende puk kin, o! embin tui ko wuk kin, paki to!mun ku. ³⁴ Yi mi! enim wumb ei, en enim pii gii nik kin, kan ngii ele palmin wumb ei kin, kaimb kulk ngunjung. Pe nga, wumb kis enim epi endi sengin kin, enim ka piik kin, kan wiik tunjung. Nimbil erang enim piinmin ei, enim ei tonu epin konu ele, epi ka wii endi singii ei, kunum kunum simba. ³⁵ Yi mi! erang, pe enim pii gii ei, wii mi! wiik tunerngii mon. Nimbil erang pii gii ei, enim kumep ei, owundu ngang singii. ³⁶ Yi mi!, enim pii gii dinga kindik kin, ambil gii nik kin, angk muhngii! Molk kin, Gos nge noman ele, ekii sik erik muhngii! Nga ekii se, enim Gos ngumbii ni pendrim mi! epi ka wii ei, ngang singii. ³⁷ Singii ele nge, yi mi!,

“Pe kunum aninga kopur piram palim ei, enim wu owundu endi omba nik kin, kuruk mo!mun omba wu ei, eim kunum kinan kui er mulermaba mon. ³⁸ Ba nam nge wumb na kin, kun ka mo!mun wumb ei, pii gii nik mulnjung kin, wumb ei, enj enj konj muhngii. Nga wumb ei, ekii se bu! ngok orung punjung kin, kapli na wumb ei kin, noman ka piip ngonernmbii mon.”

³⁹ Ba sinim wumb kopur, en enim bu! ngok kin, am pungii nge wumb ei, ende kin mo!almin mon. Ba sinim wumb pii gii dinga nipin kin, sinim noman tuk ele, konj kunum kunum mu!mun ei nge simin.

11

Pii Gii Nılmin Oł Ei Nge Pule

¹ Pe pii gii ninmin oł ei yi mił, sinim noman tuk ele, keimi dinga ambıl gii ni peng kin, Gos ngumbii nirim epi ka wii ei, keimi tonu omba ni, kunum olt kui er mołmun. Pe sinim epi ni pe epi endi ningił ele kinalmin epi ei, noman ele pii poru ninim. ² Nimbił erang kumb ok wu kombur mulk ei, Gos kin pii gii nik kin wu ei, Gos eim kin yi nirim, “Wu kombur ei, oł kun ka ełmin wu,” nirim.

³ Pe sinim pii gii mendpił ele nge, sinim piınmin ni, Gos eim ek neng mendpił, muł mei ni, konu pei tonu opu pirim. Yi mił, pe sinim kaninmin epi ei, Gos sinim kinenełamin epi ei kin eririm.

⁴ Pe wu Eipel ei, ok pii gii nipi kin, Gos kin ka endi kułmał kaplı ngum. Ngum kułmał ei, angim Kein kułmał kamb mani kindpi kin, eim kułmał ka wii mendpił ngum. Ngopu kin keimi, Eipel Gos kin pii gii nim pule ele nge, Gos Eipel kin, “Wu kun ka,” nim. Nipi kin, Gos eim Eipel kin, epi ka ei wii ngum ei, Gos sipi kin, ka piim. Nga Eipel kułang kin, ba eim pii gii ele, akıp yi ku, ek mił nga tangpi palim.

⁵ Ei yi mił ku, ok wu Einok Gos kin pii gii nim ele nge, Gos eim konj sipi kin, ei tonu epin konu ele sipim; ba eim kulerim mon. Nga wumb endi eim kuruk; ba eim kan sinerik mon. Nimbił erang, Gos eim mendpił, ei tonu sirim. Pe Gos nge ek ka ei, mon poł pendim ek ei, yi ninim, “Pe Einok Gos sipi kin, tonu epin konu ele sinerim kunum ele, Einok eim Gos nge noman ele ekii sipi, endang kin, Gos Einok kin ka piipi ngum. ⁶ Pe wumb nii endi Gos kin pii gii ninerim kin, kaplı Gos wu ei kin, ka piipi ngunermba mon. Nimbił erang wumb nii endi, eim Gos kin mandı omba wumb ei, eim Gos kinanim; ba Gos mołum ei, eim pii gii nimba. Nga eim pii gii nipi kin, Gos kumep ka wumb eim kin kuruk, kan simin ni erngii wumb ei kin ngumba.

⁷ Pe yi mił ku, wu Nowa ok eim Gos kin pii gii nirim kunum ele, Gos eim epi kis endi, ekii se tonu omba epi ei, Nowa kineririm epi ei, Gos eim Nowa kin yi nirim. Pe Nowa eim Gos nirim ek mił ei, eim pii gii ni ekii sipi kin, noł kanu endi, eim ambim kingam ambılam noł ni, tuk pungił mił eririm. Pe nga Nowa nin, eim nge wumb ei, to kis eneririm mon; konj ka mulk. Nga Nowa eim nge pii gii ele nge, pii gii ninenjing wumb kin kos mił owundu piipi kin, kis erpi ngurum. Nga Nowa nge pii gii ele nge, Gos Nowa kin “Wu kun ka,” nirim.

⁸ Pe Eiparam ok, eim Gos kin pii gii nim kunum ele, Gos eim kin ek nirim mił ei, ekii sim. Pe Gos eim Eiparam eim nge mei si kindpi kin, nga mei konu tongndung ele eipi, ba nipi kin, Gos ngumbii ni, ek keimi dinga ni pendim konu ele ba. Pe eim ngii konu mendpił ei, si kindpi kin, konu eipi endi, Gos Eiparam ba nim konu ei, pii poł tunerim mon; ba eim Gos kin pii gii nipi kin, konu ele pum. ⁹ Pe Eiparam eim pii gii nirim ele nge, Gos eim wumb kumb kan kun enalmin konu ele pupu kin, Gos eim kin ngumbii ni, ek keimi dinga ni pendrim konu ele mułum. Mułang kin, Eiparam kingam Aisak ni, Aisak kingam Jeikop ni, wu kei mei konu eipi endi, wumb gulka mił, puk mulnjung. Molk kin, Gos eim ngumbii ni, ek keimi dinga ni pendrim ei, ende sik ku. Nga en enim wu tekliki kei, tuk alap ngii ele minj, nok pek mulk. ¹⁰ Yi mił, Eiparam kanpi kin, kui dinga erpi kin, konu owundu ele nge, ngii tumunj dinga ei, kenmbii ni piirim. Nimbił erang, Gos eim konu owundu ele, ngii takpi kin, er ka er sirim.

¹¹ Yi mił ku, amb Sera, ok Gos kin pii gii nirim. Nga eim tukui mołpu kin, kangil mengmba kunum ei, poru nirim; ba eim Gos kin pii gii nirim. Neng kin, Gos eim noman dinga ngang kin, eim kaplı kangil mengmba. Mengpi kin, amb Sera yi ni piirim, Gos eim ek keimi ni pendrim mił, kaplı na kangil

mengmbii ni, yi piirim. Nimbil erang Gos eim ek keimi mendpil nilim ek ei, ni piirim. ¹² Yi mil ku, Eiparam eim endeim multum ei, tukui erpi kin, kulmba kunum mandi sirim; ba eim kang i endeim mengrim ele nge, wumb pei kanjip pei mil, mer nol ku kulta mil, tonu ok pei mulk. Molk kin, wumb endi, Eiparam nge wumb tilap pei molmun ei kemb tungii ei, ei kapli enanim mon.

¹³ Pe wumb ei, pei en enim pii gii nik kin, nga wumb ei, ekii se pei kulk. Kulk wumb ei, pei en enim Gos eim ek keimi dinga nipi kin, singii nirim epi ei, sinenjing mon. Ba en enim konu ele turii enj ok kin, en enim kanik kin, ka ka piinjing. Piik kin, ni tor kindik yi ninjing, "Sin ya mei ele wumb ei, gulka mil, o pun molmun," pa ninjing. "Sin ya mei ele, kunum aninga molmun," pa ninjing. ¹⁴ Sinim kun piinmin! Pe wumb ombu, en enim ek ei nge ninjing wumb ombu, en enim nge mei mendpil ei, kuruk endnjing. ¹⁵ Nga en enim noman ele, mei konu ele, ok si kindik kin, onjung konu ele, noman to piilangin kin, kapli en enim mei konu ele, orung pungii ei, andlam kun endi silang. ¹⁶ Ba en enim ol yi mil, ni piik enenjing mon. Nimbil erang en enim noman ele, mei ka wii ele, pu poru nim konu ei, epin konu ele mendpil, kan simin ni piik pungii. Yi mil erang, Gos eim singambil sipi kin, en enim Gos ningii, pa ninerim mon. Nga Gos eim wumb ei kin, konu owundu ele, er kun ka er kindim salim.

¹⁷ Pe Eiparam Gos kin pii gii nim ele, eim Aisak kulmal kalpi kin, Gos ngumbii ni erim. Pe kunum ele, Gos eim Eiparam ol endi ermaba mil, kenmbii ni, ol endi eririm. Pe Eiparam eim Gos eim kin epi ka wii ngang kin, ek keimi dinga nipi pendrim mil sirim. Ba pe Eiparam eim nge kingam endeim mendpil, Gos kin kulmal kalpi kin, ngumbii ni erim. ¹⁸ Kumb ok, Gos ek nipi kin, Eiparam ngopu yi nirim, "Pe kinganim Aisak kin, nim nge kinganim nol pei, tonu ok mulngii." ¹⁹ Pe Eiparam eim pii gii nirim ei, Gos kapli Aisak kulmba ei, nga sipi kin, orung konj simba ni piipi kin, eim kingam Aisak kulmal mil kalpi, Gos kin ngurum. Yi mil erang, sinim ek ekin yi nimin ei, Gos Aisak nga tukpu ele, sipi orung sirim, yi nimin.

²⁰ Pe nga, Aisak Gos kin pii gii nim ele, Aisak eim Jeikop kin, Eiso tal, ek keimi dinga nipi kin, noman ka epi kangil tal, ekii se singil ni pendrim.

²¹ Yi mil nga ku, Jeikop eim Gos kin pii gii nipi kin, eim kulmba erpi kin, Jeikop eim Josep kingam nol ei, noman ka epi ka wii endi, endeim endeim ni, ok ngui ni pendrim mil ngum. Nga eim dolu kumb ele, ambilpi molpu kin, kan mani kanpi kin, Gos kin men topu kin, ka pii ngopu kin, kulum.

²² Pe nga, Josep Gos kin pii gii nirim ele, eim kulmba mandi erpi kin, eim ek nipi kin, Esrel wumb Eisip konu ele si kindik kin, Esrel nge konu ele ekii se pungii, pa nirim. Nga eim wumb kin ek ni tor kindipi kin, eim embil ei, tukpu tungii mil, pa nirim.

²³ Pe Moses nge mam arim tel, Gos kin pii gii nilmbil ele, mam arim tel Moses kenkil ni, kangil ka wii mendpil ei, ekii se wu owundu mulmba, ni piiki. Yi mil peng kin, el elip, kang i Moses sipkil kin, oi tekliki mil, koi erkil pendkil. Wumb tal el elip Gos kin pii gii nikil kin, wu king lo ek ei mund mong kulerkil mon.

²⁴ Yi mil ku, Moses eim Gos kin pii gii nirim ele, ekii se Moses eim owundu erpi, tonu molpu kin, eim wu King Pero nge ambalam kingam mil, mulmbii ni, noman to piinerim mon. ²⁵ Nga Moses wumb ol kis elmin ol ei nge, kunum aninga kopur, ka ka piipi mulmbii ni, noman to piinerim mon. Ba Moses eim, Gos nge wumb kin ouni, ngenj kumbii simbii ni piim. ²⁶ Pe eim piipi kin, nam Krai nge embe ele, ngenj kumbii sinj kin, ol ei nge, Eisip konu ele

epi ka wii, ku nin epi salim mi ombu, to mani kindmba. Nimbil erang eim noman to piipi kin, ekii se Gos epi ka wii ngang kin, simbii ni piim.

²⁷ Pe Moses eim Gos kin pii gii nirim ele, eim Eisip konu ele si kindpi kin, Eisip konu ele king nge popul kis sirim ei, mund mong erpi kin, piineririm mon. Wu endi eim, Gos ningil ele ak topu kin, Gos kinermba. Nimbil erang Moses eim Gos min men mi molpu kin, kenrim mi, pii gii dinga nipi kin, ambil gii ni mulpu kin, eim mund mong eneririm.

²⁸ Pe Moses eim Gos kin pii gii nirim ele nge, eim erang kin, kuni owundu 'Pasopa' ni, ol ei erpi kin, kung siipsiip wal miyem ei sipi kin andan topu kin, 'Yi erei!' neng kin, Esrel wumb ngii ondpul ele, mundnjung. Moses eim pii gii nirim ele nge mundangin kin, enjel kulii endi opu kin, Esrel wumb kangil kumna mengnjing kangil ombu, to kundmba ei nge, kapli to kundnermba mon nik, yi enjing.

²⁹ Yi mi ku, pe Esrel wumb Gos kin pii gii ninjing. Nik kin, en enim 'Ep Nol Kundii' nilmin ei, tumb tok punjung ei, mei kep er seng kin, punjung. Ba Eisip wumb en enim, ol ei ekii sik kin, ermin nik kin enjing; ba nol nok kin, kolk poru ninjing.

³⁰ Pe nga Esrel wumb Gos kin pii gii ninjing. Nga Esrel wumb en enim, Jeriko konu owundu ele, andik kin, si pok er mulangin kin, kunum angil orung nga ta o pum. Pang kin, konu owundu ele nge, kom ku kung gui er pendnjing ei, engin topu mani pum. ³¹ Yi mi ku, ok ol kis er andlim amb Reiyap ei, eim Gos kin pii gii nirim. Nirim ele nge, eim wumb kombur konu ele, kan pol tungii nge onjung wumb ei, tuk sipi paki tang kin, pii gii ninenjing wumb eipi, eim to kundmun ni enjing; ba amb ei kapli to kundnenjing mon.

³² Pe na nga nipe ek endi nimbii? Nimbil erang pe na kunum pei seng kin, kapli na wu ombu, Giriyon ni, Barak ni, Samson ni, Jepsa ni, Deipis ni, Samuyel ni, nga Gos ol ekii se tonu omba nge, piik nik elmin wumb ombu nge, pii gii nik ek ei, nimbii; ba kunum endi sinalim mon! ³³ Pe wumb ombu pei, en enim Gos kin pii gii ninjing. Nik kin, wumb eipi nge king kin, opu erik kin, opu tok orung kindik kin, yi enjing. Pe en enim, ol kun ka pirim mi enjing. Nga en enim, Gos ek keimi dinga nipi kin, ngumbii nirim epi ei, ngang kin sik. Nga wumb eipi, en enim pii gii ei je erang kin, Gos kung simbii laiyon gupu ele eim ambil kum tum ku. ³⁴ Pe dup owundu kis notum ei, wumb nga en enim pii gii ele, to kumbuulmun. To kumbulk kin, nga wumb en enim, tui jik ei, to kundngii elmin ei, nung nik kin, am pulmun ku. Pe wumb ei, en enim dinga sineririm; ba nga ekii se, en enim Gos dinga ngang kin sik endik. Andik kin, en enim dinga wii pu molk kin, opu wumb konu eipi wumb ei, to kindangin kin, nung nik pulmun.

³⁵ Pe wumb kulnjung wumb ei, nga angk kin, konj tonu wangin kin, en enim embnjing nol ei, pii gii nik ele nge, sik orung sinjing. Nga wumb kopur, en enim kan ngii mi ele mulangin kin, en enim ngenj ele, kepil to kundmun ni enjing. Nimbil erang, wumb en enim, Gos kin opu orung erik kin, bul ngulangin kin, kapli opu orung wumb kindangin kin, pulangin. Ba nga opu orung wumb kin, ek ei ekii sinenjing mon. Ol yi mi enjing ele nge, en enim tukpu ele, angk kin, noman konj nga ka wii ei, simin ni piinjing. ³⁶ Pe wumb eipi kopur en enim, ek bul ambilk ngunjung. Nga wumb kopur en enim kepil tunjung. Tok kin, nga wumb kopur, kan tok kin, kan ngii ele pendnjing. ³⁷ Pe opu wumb kopur, en enim pii gii ninjing wumb ei kin, kom ku tunjung. Tok kin, nga wumb ombu, en enim kin tui to kolmung erik kin, ta enjing. Nga wumb ombu, en enim tui sik to kundnjung ku. Pe wumb kombur en enim alap sinerang kin, kung siipsiip ni, kung meme ni, ngenj ei sik kin, konduk mi, kindik andilmin. Nga wumb kombur, en enim

nge ngenj ele, epi endi sinerang kin, wii mulnjung. Pe wumb en enim kin, ngenj kumbii kanim kanim ngok kin, o! embin tui kanim kanim ngunjung ku. ³⁸ Pe ya mani mei konu ele wumb ei, wumb kis; ba pii gii ninjing wumb ei, en enim ka wii mendpił. Pe wumb pii gii ninjing wumb eipi si kindik kin, en enim konu ele mei wumb mulenjing konu ele mei wii sim konu ele komung ni, tuk kom ku tukpu ni, mei tukpu sim konu ele ni, koi er pek punjung.

³⁹ Pe wumb ombu pei, en enim Gos kin pii gii ninjing. Nik kin, Gos ningil ele, embe ka wii sinjing. Ba Gos en enim kin, ek keimi dinga ni ngumbii nirim epi ei kunum ele sinenjing; ba en enim kulnjung. ⁴⁰ Nimbil erang, ok Gos eim noman ele, ekii se sinim kin ermbii ni piirim o! ei, er kun er sim salim. Yi mil, ok pii gii ninjing wumb ei, kumb se o! kun ka elmin wumb mil, tonu onerngii mon ba; sinim en enim kin ouni, Gos erang kin, sinim pei o! kun ka elmin wumb mil, tonu omun.

12

Gos Eim Sinim Nge Erinjpin

¹ Nga yi mil pii gii ninjing wumb ok nge, sinim si pok erik mołmun ei, pei tilap owundu, konu kupu mil, sinim si pok enmin. Erik kin, en enim sinim kanik kin, kui er mołmun. Molk kin, nga sinim o! embin tui kis kanim kanim nin, o! kis embin simba epi pei, sinim o! kun ka ermin ei, ambil gii ni, pimba ei si kindmin. Si kindpin kin, sinim noman dinga kindpin kin, kunum olt mil sikir pupun kin, nga sinim Gos epi ka wii endi, simin ni piipin kin, dinga sikir bin. Pupun kin, Gos nge epi ka wii ei simin. ² Pe sinim sikir pupun kin, Jiisas kin kun kanpin mulmun. Pe eim kin pii gii ninmin ei nge pulwu. Nga eim erang kin, sinim pii gii ei, tonu dinga opu kin, kun ka mendpił simba. Pe nga, Jiisas eim yi ku, pii gii dinga nipi kin, eim noman ka wii ei, eim piipi kin, eim ond peri ele, dinga kindpi kin, dinga erang mułum. Mołpu kin, eim wu kis mil, ond peri ele, singambil ei, epi wii mil ni piim. Piipi kin, ekii se Jiisas eim Gos nge king peł ele, angil tunding ele dinga ele mołum.

³ Enim Kraisoł kun ka erim mil, enim pii kun erngii! Pe wumb o! kis elmin wumb ei, en enim Jiisas kin o! kis erik kin, ek kis ninjing. Nik kin, wumb ei eim kin o! kis enjing; ba eim dinga kindpi mułum. Mołpu kin, sinim Kraisoł nge ek ei piipin kin, sinim eim kongun erpin, ten kularpin kin, sinim noman tuk ele dinga ei, wakin tunermin mon ku. ⁴ Pe en enim o! kis enmin o! ei, to mani kindmin nik kin, opu orung enmin. Ba enim o! kis enmin o! ei nge, opu erik kin, en enim nge miyem mendpił ei, endi mani onerang kin, wumb Kraisoł kundnjung mil, en enim yi mil kulenjing mon! ⁵ Mon peng kin, Gos enim noman tuk ele, ek ka dinga nipi, paki topu kin, enim eim nge kingam noł mil, ek ni ngum ei, enim ouru nimba.

“Na kingnan noł, Owundu enim kin o! endi erpi kin, er kun ermbii ni erim kin, kunum ele enim epi ei wii mil ni piinerngii mon! Pe enim eim o! endi er kun ermbii ni erim kin, kapli enim nge noman tuk dinga ei, wakin tunerngii mon!” ⁶ Nimbil erang, pe Owundu eim wumb kin noman ngonum wumb ei kin mendpił, er kun elim. Pe wumb kopur en enim, eim kingam noł mołmun wumb ei kin, kepii mil topu kin, er kun elim.

⁷ Pe enim dinga angk mulangin kin ele nge, Gos kapli enim er kun ermba. Erpi kin, Gos eim enim mil ei, eim kingam yi mil ku elim. Erpi kin, kangil endi eim o! kis erang kin, eim arim eim kin, er kun elim. ⁸ Ba ernjing eim nge kingenjing noł ei, er kun elim. Nga Erinjpin Gos eim nge kingam noł sinim eim er kun enerim kin, kapli sinim kangil ei eim nge kingam noł mendpił

mon; ba kangil ei, ernjing molalim yi mil mulngii. ⁹ Yi mil, pe nga sinim ya mani mei ele erinjpin ei, sinim kin er kun erangin kin, sinim en enim ka piipin kin, ek ei kom sipin piilmin. Ba yi mil, nga sinim ei tonu epin konu ele Erinjpin Gos, eim Gui molum ei, eim ek nirim mil ekii sipin ermin. Erpin kin, kapli sinim noman konj kunum kunum mulmun nge simin. ¹⁰ Yi mil, sinim ya mani mei ele erinjpin ei, kunum aninga kopur, sinim erinjpin er kun er ngumbii ni, piilim mamb, kunum ei ngozum. Ba Gos sinim keimi er kun erpi kin, sinim paki topu kin, sinim Gos eim kun ka wii molum mil yi ku mulmun nipi elim. ¹¹ Yi mil, sinim erinjpin ei, sinim kin kumbii kis ngonum ei, sinim er kun ermba nge ngonum; ba kunum ele, sinim ol ei nge ka piinalmin mon. Nga sinim nge noman ele, embin ku tolum; ba ekii se, sinim kumbii kis ei, er kun erang kin ele nge, sinim noman emin ka seng kin, ol kun ka elmin.

Sinim Dinga Angpin Mulmun

¹² Pe yi mil, enim angil dinga sinalim ei, tonu dinga kindik kin, Gos nge kongun dinga erngii. Nga enim simb dinga sinarpi nim kin, enim simb ele dinga kindik angk kin, Gos nge kongun erngii. ¹³ Nga enim simb ele andlam ei, er kun ka erik pangin kin, nga simb endi kis mulum kin, kapli simb gopul ei, nga pong sinermba mon; ba ei nga kun ka molpu kin, Gos ol ekii simba.

¹⁴ Pe enim wumb pei kin, noman emin ka seng mulngii. Pe enim ol kun ka ol ei, kongun dinga erik mulngii. Nimbil erang wumb nii endi, eim ol kun ka enerim kin, kapli wumb ei Gos Owundu kindermba mon. ¹⁵ Pe enim kan kun erik mulngii! Mon pim kin, enim molmun konu ele, wumb endi eim Gos nge noman ka ngum epi ei, bul ngopu sinermba. Nga mon pim kin, enim molmun konu ele, wu endi epi kumbii kis enim mil, tonu opu kin, mong kumbii kis tumba. Yi mil topu kin, enim kin embin ngopu kin, enim ol kis penj tui epi endi, Gos ningil ele erpi, ngumba. ¹⁶ Mon pim kin, enim molmun konu ele wu endi, amb nguduk enmin min; Gos kin bul ngok kin, pii gii ninarik enmin ol ei, wu Eiso ok eririm mil, enmin. Wu Eiso eim kunum endi, eim angim Jeikop kin kuni endeim mendpil, top erpi kin, eim kangi kumna nge ek ka nipi kin, ngum epi ka wii ei, bul ngopu wii mil si kindim. ¹⁷ Yi mil, pe enim piinmin ekii se ei, eim arim nge noman ek ka epi ka wii ei ngang kin, eim nga simbi ni piipi kin erim; ba Gos mon nirim. Pe nga wu Eiso eim ke dinga nipi kin, epi ka wii epi ei, orung simbi ni piirim; ba eim noman tuk ele, ak tolmun andlam endi, sinalim mon.

Komung Saiyon Ka Wii

¹⁸ Yi mil, enim Gos nge konu ka wii ele onjung kin enim Esrel wumb en enim komung Sainai konu ele olmun mil, enim angil minjin tungii mil, oranamin mon. Ba konu ele komung Sainai konu ele dup nupu kin, mul erang piilmin mil ni, nga konu emii elim ol ei ni, nga konu pop owundu olum ol ei nge, erang kin piinmin. ¹⁹ Nga beli mil epi endi, ek tingang piyangin kin, nga Gos eim ek tingang piinjing ku. Pe wumb en enim mund mong erik kin, Moses kin ke nik kin, Gos ek nga ni tor kindnerangli mon ninjing! ²⁰ Yi mil erang, wumb ei, en enim Gos ek dinga nipi ngang kin, mund mong enjing. Gos eim ek yi nim, "Pe nga wumb endi min, kung endi yi ku, tonu komung Sainai ele, minjin tok ninjing kin, kom ku to kundngii."

Yi neng piik kin, wumb mund mong enjing. ²¹ Pe epi nipe endi erim epi ei yi ku, Moses eim kenmbii mil, kapli enanim. Moses eim yi nim, "Nam ol ei kanip kin, mund mong end ku," pa nim.

²² Ba enim ekii se tonu onjung wumb ei kin, Gos ol eipi endi erang kin, enim konu ka wii ele komung Saiyon ni, konu owundu, Gos kunum kunum

konj moʔum konu eʔe, epin Jerusalem konu owundu eʔe ni, konu eʔe enjel pei pei kuʔou tok kin, ka ka piik elmin konu eʔe enim kin ouni onjung. ²³ Nga enim ok Gos nge pii gii wumb nge, kingam noʔ kumna miʔ moʔmun konu eʔe, kuʔou tok kin, noman ka ka piik moʔmun. Pe wumb ombu en enim ei, tonu epin konu eʔe, embe mon poʔ pendrim paʔim. Pe enim ok, Gos eim wumb kos owundu piimba wu moʔum konu kumb eʔe onjung. Nga enim wumb noman tuk gui ei, Gos nge wumb oʔ kun ka erang kin, tonu ok mulnjung wumb ei, pe moʔmun konu ka wii eʔe enim onjung ku. ²⁴ Pe nga enim Jiisas kin onjung. Wangin kin, Jiisas eim enim moʔmun konu eʔe, tuk mii memb nge, wu eim enim kin, ek dinga konj ni pendrim paʔim. Pe enim nga Jiisas koʔpu kin; miyem ei, ok enim kin bein topu kin, ek dinga konj ni pendrim ei, er dinga kindim kunum eʔe, eim moʔum ku. Nga eim miyem ei, epi ka wii endi andan topu ngum. Ngum epi ei wu endi Eipel to kondpu, kumep kis ngum wu ei, Eipel nge miyem epi ei, ende miʔ mon. Jiisas nge miyem ka wii mendpiʔ ei, Eipel nge miyem to mani kindim.

²⁵ Pe enim kan kun erik mulngii! Mon peng kin, enim Jiisas ek ninim ek ei, kom ambil pandi tok kin, eim ek piinerngii. Yi miʔ, kumb ok ya mani mei eʔe wumb ei, Gos ek dinga nipi ngurum ek ei, tok kindik kin, buʔ ngunjung wumb ei, oʔ kis kumep ei, kamb mani kindik kin, nung nik punerngii mon. Yi miʔ erang, ekii se Gos tonu epin konu eʔe moʔpu kin, ek dinga nipi sinim kun ngonum. Nga sinim Gos eim nge ek ei, buʔ ngunpun kin, kapʔi sinim oʔ kis kumep ei, kamb mani kindipin kin, nung nipin kin, bin min? Ei mon mendpiʔ! ²⁶ Ok kunum eʔe, tonu komung Sainai ni konu eʔe, Gos ek neng kin, mei kopu turum. Ba Gos akip ek dinga keimi yi ninim,

“Kunum endi nga, nam ya mani mei konu eʔe mendpiʔ, ambil oʔup enermbii mon; ba tonu epin konu eʔe ambil oʔup ermbii ku,” pa nim.

²⁷ Pe “nga kunum endi” ek ei, sinim kin andan topu ngonum. Ngonum ei, Gos eim epi kanim kanim pei eririm ombu nge Gos eim epi ei, oʔup erpi, to kis erpi kin, si kindimba. Si kindpi kin, Gos erang epi ka wii dinga ombu, oʔup enerim kin, kapʔi epi ka wii dinga ombu nga piram mulmba.

²⁸ Yi miʔ erang, pe sinim ka piipin kin, Gos ngumun. Nimbiʔ erang, sinim Gos eim sinim tep er moʔum konu ka ei, sinim sinmin ei, oʔup enenmba mon! Pe nga, sinim Gos kin ka pii ngopun kin, eim kin embe ambil tonu kindipin kin, oʔ kun ka eʔe, men topun nipin kin, Gos nge noman enim miʔ, ekii sipin ngopun mund mong ermin. ²⁹ Nimbiʔ erang sinim Erinjpin Gos eim, dup mendpiʔ kindang kin, epi pei dup nupu kin, topu kis er poru nimba puʔwu eim moʔum.

13

Gos Noman Enim Miʔ Ermin

¹ Pe enim engnjang noʔ endeim endeim ni, noman ngoʔmun oʔ ka minj erik kin, Krais nge wumb mulngii. ² Pe enim konu eipi wumb enim ngii konu ongii ei, “Wei!” a ningii ei, enim ouru ninermba. Nimbiʔ erang enim piinmin; ok wumb kombur yi miʔ enjing ei, en enim Gos nge enjel sik kin, en enim ngii konu eʔe, tuk tep erik kin, se mulnjung. Ba enjel onjung ei, en enim piinenjing; ba en enim wumb mendpiʔ kombur onmun, ni piinjing. ³ Pe enim pii gii wumb kopur; kan ngii konu eʔe paʔmin ei, piingii yi miʔ, enim wumb ei kin, ouni kan ngii eʔe miʔ pingii. Nga enim wumb kopur ei, en enim Krais kin pii gii nik eʔe nge, ngenj kumbii sinmin ei, enim piingii. Nimbiʔ erang enim piinmin ei, en enim ngenj ei, wumb ombu miʔ, yi paʔim ku.

⁴ Pe wu endi amb simba oʔ ei, wumb pei oʔ ei, ambil tonu kindik kin, ka piingii. Nimbiʔ erang wu ei, eim amb simba oʔ ei, Gos ningiʔ eʔe, oʔ kun ka

wii mendpil simba. Nimbil erang enim piinmin ei, ekii se Gos kos owundu piipi kin, kumep kis ngopu kin, wu endi amb ngunduk kin, nga wu eipi amb kin of kis erik enmin ei kin, ngumba.

⁵ Pe enim ku nin epi silmin of ei nge, noman kulerngii mon! Ba Gos enim paki tang kin, nipe epi endi enim kin sim salim epi ei mendpil, ka piik muhgii. Nimbil erang, Gos eim ek ok yi nirim, “Nam enim kanip wiik tunarpi kin, nga na enim wakin tunerbii mon ku!” ⁶ Pe sinim ek nimin ei, pii gii nipin kin, ek ni tor kindpin ei, “Owundu eim na paki tolum. Pe wumb en enim, na kin nipe of endi erngii ei, na mund mong tunerbii mon!”

⁷ Pe enim nge tep elmin wumb enim kin ok kin, Gos ek ka ni tor kindik nguk ei, enim piingii. Pe wumb ei, of kun ka erik endik ei, enim noman to piingii! Piik erik kin, Gos kin pii gii nik ei, ekii sik kin, er endngii. ⁸ Jiisas Krais eim nin, eim ek ka ei ok multum; pe molum ku, nga ekii se kunum kunum mulmba ku. Eim ende minj piram molpu ba. Nga eim ek ka piram mulmba ku. ⁹ Mon pim kin, kengip ek eipi eipi enim noman ele, to eipi eipi si tor simba. Seng kin, en enim Gos nge of kun ka si kindik kin pungii. Nga enim noman tuk ele, Gos nge noman ka ngolum of ei, dinga ngang kin, ei ka wii mendpil molum. Ba enim noman tuk ele kuni mowii lo ek kanim kanim ele, ekii sik elmin of ei, wumb endi paki tunałmin mon.

¹⁰ Pe Gos nge kulmal kalilmin wumb ei, Jura wumb alap men ngii yi elmin wumb ei, sinim nge kulmal kalmin kumo kuni ei, nungii; ba dinga sinermin ni piik kin, kapli nunałmin mon. Nimbil erang Jiisas eim sinim nge kulmal kalmin kuni mił molum. ¹¹ Yi mił, Jura wumb nge kulmal kalilim wu owundu ei, eim kung miyem ei, tu wupu kin, tuk konu ka wii mendpil salim konu ele, kulmal kalpi wumb en enim of kis elmin ei, kil ngumba nipi elim. Ba kung ngenj ei, konu owundu andaring ele, dup kalilmin. ¹² Pe yi mił ku, Jiisas eim konu owundu nge, ondu torung ele kulum. Pe Jiisas eim kolpu kin, eim nge miyem ele, wumb pei of kis enjing ei, kil ngopu si kindim. Si kindang kin, wumb ei Gos ningil ele, of kun ka wumb muhgii. ¹³ Yi mił ku, sinim konu owundu ele, torung pupun kin, sinim Jiisas eim singambil sipi kulum. Yi mił ku, sinim singambil sipin kin, eim kin ouni ko wupun er mulmun. ¹⁴ Pe ya mani mei konu ele, sinim kunum kunum mulmun nge, konu owundu ele endi sinałim mon; ba kunum kunum mulmun nge, konu owundu ele ka wii endi, tonu omba ei, sinim kui er molpun kin, kurpun andinmin. ¹⁵ Pe sinim Jiisas nge embe kin, kunum kunum Gos kin ka ka piipin ngopun kin, eim embe ambil tonu kindmin. Nimbil erang Jiisas eim sinim kin kulmal mił, kalpi ngum. Ngang kin sinim gupu ele, Gos kin ka piipin ngopun kin, eim embe ele, sinim ek ni tor kindpin kin, wumb eipi ngumun. ¹⁶ Pe enim wumb eipi epi sinerang molmun wumb ei kin, paki tok kin, of ka erngii ei nge, ourun tunerngii mon! Nimbil erang enim kulmal kalk kin, yi mił enmin of ei, Gos eim noman ka piilim.

¹⁷ Pe enim nge tep wumb ek ningii mił ei, ekii sik ni, mandring molk pungii. Puk kin, enim noman tuk ele tep molk erik kin, wumb mił ei nik kin, beltik, ekii se ni tor kindik kin, Gos kin ngungii. Pe enim tep elmin wumb of yi mił enjing ei, enim ekii sik kin, kapli en enim ka piik kin, en enim kongun elmin kongun ei nge, ambil gii nik kin, er muhgii. Mon pim kin, enim noman embin to piinjing kin, enim of ei nge paki topu kin, ngunermba mon ku.

¹⁸ Pe enim sin kin prei erik kin, Gos ngangin kin, sin paki tumba. Yi mił, sin noman tuk gui ele piinmin ei, Gos ningil ele, sin kun ka molmun keimi dinga ni piinmin. Sinim piipin kin, sinim noman ele, of kun ka kunum kunum er endmin, ni piinmin. ¹⁹ Pe na enim dinga kii sind ei, enim na kin

Gos prei erangin kin, Gos na nga orung sikir kindang kin, enim kin nga nirik ombii.

Prei Elmin Oł Ei Nge

²⁰ Pe sinim nge Gos noman emin pułwu; Gos ei, eim sinim nge Owundu Jiisas kultum ei, eim nga sipi orung konj sirim. Seng kin, Jiisas eim sinim kung siipsiip tep elmin nge wu owundu mendpił mołum. Pe Jiisas eim nge miyem ei, sinim kin ek dinga keimi ni pendrim andłam konu ei, topu sim salim. ²¹ Seng kin, Gos eim sinim epi kanim kanim nipe epi endi sinerang mułmun ei, ngumba. Ngang kin, kapli sinim Gos noman ele ekii sipin kin, endmin. Nga Gos nge noman ele oł ei, sinim noman tuk ele, eim noman ka piinim mił eim kongun erpi mułmba. Nga Krai kin, sinim noman tuk ele kongun erpi mołpu kin, Krai eim tiłang owundu nin, embe owundu kunum kunum pepi mołpu ba. Ei keimi!

²² Pe angnan noł; na enim kin ek dinga nip ngond. Enim na Gos ek nind ei, kom se piik kin, noman dinga kindip ngumbii nge end. Yi mił, na mon połup ngond ei, ek osii mił, ni ngond. ²³ Pe na enim piingii nind ei, sinim nge enginjpin Timosii ei, eim kan ngii ele si kindpi tor om. Pe sikir eim na kin opu nim kin, na Timosii kin ouni opuł kin, enim kenmbil.

²⁴ Pe sin nge ek ka nipin mołmun, pa ninmin ek ei nik kin, enim nge wumb tep wumb kin, nga Gos nge wumb mołmun ei kin, nik ngungii. Pe enim nge engnjing noł Esilii konu ele wumb ei, enim kin, “Mułeiyo,” nik ngonmun.

²⁵ Pe Gos nge noman ka ngołum oł ei, enim kin pei ouni mułmba. Ei keimi!

Jeims Mon Endi Połpu Gos Wumb Kin Kindim

Jeims Mon Endi Połpu Ngum

¹ Na Jeims, na Gos kin, Owundu Jiisas Kraias nge kongun wu moł. Na mon ei połup kin, enim Gos nge wumb tilap engki nga tał pei oł embin tui tonu wang kin, en enim Esrel mei si kindik kin, mei eipi konu ele orung orung pei punjung. Na enim kin ek ka nip ngond.

Oł Embin Tui Omba Ei, Sinim Pii Gii Kapli Erpi Dinga Kindimba

² Na nge angnan no! Kunum ele oł embin tui kanim kanim enim kin tonu omba ei, enim kapli ka piik mułngii. ³ Nimbił erang, enim piinmin oł embin tui ei, enim kin tonu wang kin, kapli oł ei, enim paki tang kin, enim nge pii gii ombu, dinga angik mułngii ⁴ Molk kin, kapli oł dinga angk kindik kin, oł embin tui ei, ko wuk dinga angk puk kin, kapli enim wumb pii gii dinga tonu wang kin, oł kun ka ei, erik mułngii. Molk kin, enim nga epi endi sinerngii mon; ba enim kapli mendpił, oł kun ka erik mułngii.

Noman Ka Wii Sinerang Kapli Prei Erngii

⁵ Pe nga enim wumb nii endi, eim noman ka dinga pinerim kin, kapli eim Gos kin prei erpi, kii seng kin, kapli Gos eim wumb ei kin, noman dinga ngumba. Nimbił erang Gos eim wumb pei kin, epi pei wii ngolum. Ngopu kin, nga Gos wumb ei kin, ek ngopu enermba mon. ⁶ Ba wumb ei pii gii ninjing kin, Gos kin prei erik kin, kii sik erngii ei, wumb ei nga pii gii ei, si kindik kin, kembis mił enerngii mon! Nimbił erang wumb nii endi noman tał to piimba wumb ei Gos kin prei ermba ei, ep noł pop topu mił, topu se andpi kin, orung orung enim, wumb ei yi mił, ku enmin. ⁷⁻⁸ Wumb ei nge, eim epi ei ermbii min, epi eipi ermbii ei, ni piinanim mon. Wumb ei, noman tał mił peng mołum. Wumb ei, eim Gos Owundu kin epi endi simbii ni piipi kin, noman yi to piinermba mon!

Epi Pei Simba Wu Nin, Epi Endi Sinermba Wu Ni

⁹ Nga wumb nii endi, epi endi sinermba wumb ei, Gos eim embe ambil tonu kindang kunum ei, eim ka mendpił piimba. ¹⁰ Pe nga wumb nii endi, epi pei simba wu ei, ka piipi mułang kin, Gos eim embe ambil mani kindimba. Nimbił erang epi kanim kanim pei simba ei, yi mił ond kuk simbii ka endi, top mułang kin, enim ołup erangin kin, boi boi nipi pulpeł topu kin, eipi eipi punum oł ei mił, epi kanim kanim pei simba wu ei, yi mił ku ermba. ¹¹ Yi erang kin, eni tonu opu, dinga tang kin, muł erpi, mei ele połpu palim epi ei kulii erpi kin kuk ka topu mołum ei, kulii erpi kin, boi boi nipi mani pulum. Pupu kin, kuk ka ei er kis molułum. Yi mił ku, epi pei salim wu ei, kongun erpi epi pei nga sipi pupu kin eim kulang kin, eim nge epi kanim kanim pei, pulpeł topu kin, eipi eipi am ba.

¹² Wumb nii endi, eim oł embin tui kanim kanim eim to mani kindimba erang kin, eim dinga angpi kin, ko wupu mołum ei, eim ka piimba. Nga eim oł ei, to mani kindim kin, kapli Gos ei konj kunum kunum mułngii ei, eim nirim mił, epi ka wii ei, wumb nii Gos kin noman ngolum wumb ei kin, eim epi ka wii ei wii ngumba. ¹³ Pe wumb nii endi, eim kin oł kis endi, eim to mani kindimba erang kin, eim ek yi ninermba mon. Oł ei, na to mani kindim epi ei, Gos erim. Yi ninermba mon! Oł kis ei, Gos to mani kindnermba mon! Nga yi ku Gos eim wumb endi kin, oł kis ei, “Yi erii!” ninermba mon ku! ¹⁴ Ba pe wumb nii endi, nipe oł endi, eim to mani kindpi erang kin, oł ei,

eim noman to piyang kin, eim noman kis ele ol, “Yi eriii!” ninim. ¹⁵ Ek ekin endi yi mił ninim. Wumb nii endi, ol kis kangil mundii mił, eim noman kis ele tonu wang kin, kapli eim ol kis kanim kanim mengmba. Nga ol kis ei mengpi kundang kin, tonu ok, owundu mił mulang kin, kapli eim kangil mił, kułii ol mengmba. Wumb ei, dup konu ele ngenj kumbii kis kunum kunum singii.

¹⁶ Nanim nge angnan noł mendpił! Enim piyangin, Gos ol min ek endi, enim kin nim kin, ek kend to ngunermba mon! ¹⁷ Ngunerang kin, epi ka wii ei, wii ngołum epi ei nin, epi kun ka wii ngołum epi ei, tonu epin konu ele Erinjpin Gos sinim kin mani onum. Wang kin, Erinjpin Gos ei, epin konu ele, tilang kanim kanim pei eririm tilang ei, eipi eipi, mił punum. Pupu kin, Gos ei, eim nge ol ei, eipi eipi enałim mon mendpił! Ei eim minj piram molum. Mulang kin, emii palim konu ele, min men mił ele, Gos mulałim mon. ¹⁸ Ei eim noman ele piipi neng kin, eim ek keimi ni pendrim mił, sinim tonu o pun yi enmin. Yi mił erang, Gos epi kanim kanim eririm epi ei, sinim o pun kin, eim nge kingam ambłam noł kumna molmun.

Gos Ek Piik Kin, Nga Ekii Sik Erngii

¹⁹ Nanim nge angnan noł, enim ek ei pii kun erngii! Wumb pei kapli, ek sikir piik singii! Ba ningii ei, sikir piik singii mił, ninerngii mon! Nga sikir noman kis ei, tonu onermba mon! ²⁰ Wumb jikii pang noman kis tonu onum ei, Gos nge ol kun ka ol ei, enałmin mon! ²¹ Yi mił erang, ol kis kun pinalim mił epi ni, epi kanim kanim noman tuk kis molum ei, am pei erik sipik, tor kindik kin, si kindngii. Pe enim noman ele, to mani kindik kin, Gos kin mandring mulngii. Nga eim ek endi, enim noman tuk ele emb mił topu kin, kindim palim ei singii. Eim ek ei kapli, enim nge noman tuk ele, sipi orung simba.

²² Ba enim kapli Gos eim ek ninim mił, ekii sik erngii! Ba enim piik pendik kin, nga ekii sinanmin ei, en enim noman ele ek kend tok ngonmun. ²³ Yi mił, wumb nii endi, eim Gos ek ninim mił piinim; ba Gos ek ninim mił, ekii sipi enermba wu ei, eim ouru ninim yi mił, wumb endi eim kirapi ele kaninim ei, eim kumb ningil salim mił, yi ku seng kin kaninim. ²⁴ Yi mił ei, eim kumb ningil kin pei, mon kindpi kin, kan pendpi kin nga punum; ba ekii se, nga eim kumb ningil pei seng kin, kenim mił ni, sikir eim nge kumb ningil kenim mił, ouru ninim. ²⁵ Ba wumb nii endi eim Gos lo ek kun ka palim ele, ol kis kan ngii mił, si kindpi, nga kanpi kin nga am ele, minj kanpi kin noman to piipi kin, erpi mulmba wu ei, eim piipi kin, nga ouru neng piinerim; ba ek ninim mił, ekii sipi kin, kongun yi enim. Enim wu ei, ol yi erpi molum wu ei, eim kapli ka ka piipi kin, eim epi pei enim.

²⁶ Pe nga wumb endi yi ni piipi, ‘Na nam pii gii nip kin; nga na wu ka mendpił mol kin; nga na Gos kin men top keimi erip ngol,’ nimba. Ba wu ei, eim gupu anmbil ele, ek kis kanim kanim tor wang kin; kapli ei eim noman kin ek kend to ngopu kin, nga eim ek kuls sim, eim ‘Men top enj,’ nim; ba eim pii gii ei epi wii mił; epi keimi endi mon! ²⁷ Pii gii keimi niłmin ol ei nin, Gos kin keimi men tok ehmin ol ei, Gos eim ningil ele kun ka mendpił pim kin, nga ol penj endi pinalim. Pinerang kin, Erinjing Gos nge ol kun ka mendpił salim ei, yi mił; kangi ambil menjing erinjing koltmun ei paki tok kin, kanik kun erik se mulngii! Amb ombu wenjing kułangin kin, wu molmun ombu paki tok kin, kanik kun erik kin, se mulngii! Pe Gos nge ol kun ka mendpił salim ei, enim mei kin, kanim kanim ol penj ombu, buł ngok kin enim am ol kun ka mendpił, yi erik kin molk pungi.

2

Wumb Pei Ende Mił, Kaimb Sik Ngungii

¹ Nanim nge angnan no! Enim Jiisas Kraias sinim nge Owundu ele, pii gii ninmin ei, eim Owundu nge tilang owundu pulwu mołum. Mołpu kin, eim kin pii gii ninjing kin, enim wumb kombur embe punum wumb ei kin, oł ka erik ngok kin, nga embe punanim wumb ei kin, buł ngok kin, noman to piinarik kin, paki tunanmin. Yi mił oł ei, enerngii mon! ² Pe nga, wu endi epi kanim kanim pei salim wu ei, angil mong ku gol mondpu kin, konduk epi ka wii kindpi opu kin, enim men tołmun ngii nirik omba. Pe nga, wu endi epi kanim kanim pei sinalim wu endi, konduk ni epi, ka wii kindnarpi, opu kin enim men tołmun ngii nirik omba ku. ³ Wangil kin, enim wu epi ka wii kindpi, omba wu ei kin, noman ngok kin yi ningii, "Ya kumb ele, peł ka ele, okun kin mulii," a ningii. Yi ningii; ba konduk ni, epi ka kindnarpi, omba wu ei kin, yi ningii, "Engnjii min, mani mei ele okun kin, na simb salim konu ele okun kin mulnjii." ⁴ Pe enim oł yi nge enjing kin, en enim enjing oł ei, en enim noman yi mił mok tonmun min? Enim mok to kapli kapli kindik kin, oł kun pim mił enanmin mon! Ei enim mok tok erik kin, wumb noman erik kin, kun pindnanmin mon; ba enim noman kis ni piik kin, wumb mok tok elmin.

⁵ Na nam nge angnan no! mendpil; enim piyei! Gos eim wumb mei ele epi kanim kanim pei sinalim wumb ei, to tonu kindpi mundang kin ok enim pii gii ele nge. Gos ngumba nge epi kanim kanim pei salim mił, en enim yi mułngii! Yi mił molk kin, Gos okrii eim ek dinga nipi kind pendrim palim ei, yi mił wumb nii, eim kin noman ngonmun wumb ei, Gos eim sinim tep er mołum konu ele, eim enim tuk kindang mułngii. Yi peng kin, eim epi kanim kanim pei sinalim wumb ei, eim kin topu tonu kindpi, mundang kin mułngii. ⁶ Ba enim epi kanim kanim pei sinalim wu ei, enim to singambil sinmin. Ba wumb nii, enim oł embin tui ngok sipik kin, kos ngii sipnjing? Sipik kin, wumb epi kanim kanim pei salim wumb ei mendpil. ⁷ Wumb epi pei salilim wumb ombu mendpil, enim embe ka endi, Jiisas kin sinjing ei, ek buł morung nik kin, yi enmin min? Ei wumb ombu mendpil, oł yi nge enmin.

⁸ Enim wumb nge king lo ek ni pendim mił ele nge, Gos nge ek ka ele nipi tor kindnim ei, yi mił ninim.

"En enim kaimb sik kin, noman kultmun mił, wumb enim kin mandi mołmun wumb ei kin, kaimb yi ku sik kin, noman ngungii!"

Kapli, enim lo ei, ekii sinjing kin, enim oł kun ka erngii. ⁹ Ba nga enim wumb eipi eipi ngenj torung keningii mił, wumb mok tok erik ngomun ei, enim oł kis, kun pinerim mił erngii. Nga lo ele, ek ninim mił, enim noman tuk ele tum. Tang kin, enim lo ek ei, to kindik kin, ekii sinarik, yi enmin ku.

¹⁰ Yi mił wumb nii endi, eim lo ek endeim nimba mił, ekii sinerim kin, kapli ei yi mił, eim lo ek pei ekii sinalim. ¹¹ Yi mił ku, Gos eim ek yi ninim, "Wu eipi nge embnjing ei, ngundnenjii mon!" Nga eim yi ku ninim, "Wumb endi to kundnenjii mon!" Pe nga nim wu eipi nge embnjing ngundnenjii ba nga wumb endi to kundun kin; kapli nim lo ek ninim mił, ekii sinan mon. Nga nim lo ek pei to kilip to poru nin kin, nga lo ek ei, nim noman tuk ele tum.

¹² Yi mił erang. Gos wumb mok topu, yi ermba mił, eim nge lo ei, oł kis nge dinga ei, to mani kindilim. Kindpi kin, lo ei nge, wumb wii kindang mułngii. Molok piik kin, enim ek nin, oł erngii mił oł kun ka ei, er andik molok pungi.

¹³ Pe Gos eim kos piipi kin, kii sipi orung omba kunum ei, wumb nii endi, eim wumb eipi kin kaimb sipi kin, noman kulerim wumb ei, Gos kos piipi kin, kii sipi, orung omba kunum ei, eim kin kaimb sipi oł yi nge enermba mon! Ba nga wumb kombur, wumb eipi kin, kaimb sik, noman kulok kin,

kapli Gos eim kos piipi kin, kii sipi, orung omba kunum ei, en enim yi ku, kaimb sipi ngumba.

Pii Gii Pimba Mil, Nga Oł Yi Ku Erngii

¹⁴ Nanim angnan no! Wumb endi eim yi nimba, “Nam Jiisas kin pii gii dinga palim,” ba eim oł kanim kanim erim ele, ek yi nimba mil, pinerim mon. Kapli eim oł erpi pii gii nim mil, eim paki tumba min? Nga eim pii gii ele, kapli eim erpi kin, se orung simba min? ¹⁵⁻¹⁶ Yi mil, enim engnjing noł Jiisas kin pii gii ninjing wumb ei, alap ni, kuni ni, epi sinenang mułngii wumb ombu kin, enim ek yi mil ningii, “Gos enim kapli paki tumba. Topu kin, kuni ka ngopu kin, ngenj ele alap pandi tang kin, muł erang mułngii!” Ba enim epi endi, wumb ombu nge sinerang mułngii wumb ei, epi ombu ngunerngii. Ngunarik kin, kapli enim wumb ei nge, paki tangin kin, er mułngii mil nenj? ¹⁷ Yi mil ku, Jiisas kin pii gii palim ningii ei, yi mil. Pii gii ei, wii mil pim kin, nga oł endi enerim kin, kapli pii gii ei, wii kulii mil, epi pimba.

¹⁸ Ba wumb endi ek yi nimba, “Nim pii gii palim. Nga na oł ka wii el.” Kapli, na Jeims ek nip, orung kindip kin yi nind. “Nim nge pii gii ei, na andan tan; ba nim nge oł endi elin ei, na andan tunen mon. Nga na nge oł ka wii el ei kin, na pii gii ei, nim kin andan top ngamb kin, nim kenjii.”

¹⁹ Enim pii gii ninmin ei, Gos endeim mendpil mołum piingii ei, ka mendpil! Pe nga gui kis pii gii ninmin ei, Gos endeim mendpil mołum ku. Ba en enim yi piik kin, en enim puku sik kin, piik mołmun. Wumb endi pii gii nimba ei mendpil, ei kapli enanim. ²⁰ Enim noman pinałim wumb! Pe enim pii gii ei mendpil peng kin, enim oł ka wii endi enenjing kin, kapli enim pii gii ei, epi wii mil pimba. Pe enim ek pułe ei, pii poł tungii min? ²¹ Kumb ok, sinim kupenjpin Eiparam ei, eim Gos nge kongun erpi kin, Gos ningil ele, eim kun ka wu multum mil nenj? Ei eim kongun ele mendpil eririm kunum ei, eim kingam Aisak to kondpu kin, kulmał mil kapli kin, Gos eim ngumba nge piipi eririm. ²² Enim oł ei nge, kanik kun erngii! Erik kin, eim pii gii nirim mil ei kin, nga eim kongun erim oł ei kin, tał ouni okuł ende punmbuł. Eim pii gii ele nge erpi kin, opu oł kun ka mendpil purum. Pang kin, ei eim kongun erpi kin andan turum ele nge, eim pii gii am mendpil eririm. ²³ Kumb ok, Gos eim ek keimi nirim mil, keimi tonu orum. “Eiparam eim Gos kin pii gii dinga nirim ele nge, Eiparam eim oł kun ka elim wu,” ni Gos yi nirim. Nga ekii se, wumb yi nilmin, “Eiparam eim Gos nge puł.” ²⁴ Kapli pe enim piinmin ei, wumb endi Gos kin kun ka mołmun wumb ele nge, eim oł kun ka erpi kin, nga eim pii gii nipi kin, ouni ermba. Ba wu ei, pii gii mendpil nipi kin, Gos wu ei, kun ka elim wu, ninermba mon!

²⁵ Yi mil ku, amb Reiyap eim ok wu kin ningil erpi kin, nilkeng sipi kin, nga wu kanim kanim se nirik seng kin, ende pulmun amb multum. Ba pe ei eim Josuwa kindang kin, Jura wumb konu ele sirim mil kenmin ni, ok wumb ei paki topu kin, yi mil kuni ngopu, pandi koi erpi kin nga andlam eipi endi kindang puk kin, en enim nge konu ele orung punjung. Oł yi erim ele nge, Gos amb ei kin, “Kun ka mołum amb,” ninim. ²⁶ Yi mil, nga wumb endi mułmba wumb ei, eim noman tuk gui eim kin mulerim kin, wu ei wu kulii mil mołum. Nga pii gii pimba ele nge, nga kongun kun ka erpi, andan tunerim kin, pii gii ei kulii mil pimba ku.

¹ Nanim angnan no! Enim wumb mołmun konu ełe, Gos nge ek emb tok ngolmun wumb pei mił mulerngii. Nimbil erang enim piinmin ei, Gos sinim mok topu kin, kii sipi orung omba kunum ełe, sinim ek emb tołmun wumb epi ngumun ei, Gos amb kii dinga owundu sipi kin, mok topu ermba; ba Gos pii gii ninjing wumb eipi, Gos enim kin mok topu kin, giyeng ni, yi mił ermba. ² Yi mił, sinim wumb pei mołmun ei, kunum kunum oł kun pinalim mił elmin. Pe wumb nii endi, eim ek kanim kanim nimba mił, eim oł kun pinalim mił endi enerim kin, eim wumb kun ka mendpił mulmba. Mołpu kin, eim kapli yi ku, eim ngenj pei, tep ka erpi kin, se mulmba. ³ Yi mił ku, kung os gupu ełe, ain mił epi endi tuk kindik pendik kin, kan ełe ambil bu nik kin, bin nik piilmin konu ełe, ambilk orung orung sengin kin, ekii sipi pulum. Yi mił erang, sinim kung os ambil ak topun kin, pei orung orung andlam sałim mił, ni piipin kin, punmun. ⁴ Yi mił nga, noł sip owundu ei, am owundu ei ni piingii ku. Noł sip ei, am owundu kis palim; ba nga konu pop owundu topu kin, sip ei, ep noł konu ełe tuk siplim. Ba nga tuk sip owundu ełe, tep erpi kin, kongun erpi kan se mołulum wu ei, eim bii ni piilim konu ełe, epi ambil kun erpi kin, epi kembis endi palim ełe, ambilpi kun kindpi kin, simbii ni piilim konu ełe, siplim. ⁵ Ei yi mił, nga anmbil ei, ngenj ełe epi kembis mendpił palim; ba ek pei owundu kis nipi kin, na nam kapli epi owundu mendpił ei, ermbii ni tanglim.

Nga dup kembis endi, kapli erpi pepi, nopu gur nim kin, ond owundu nin, epi kanim kanim pei, nopu poru nilim. ⁶ Pe anmbil ei, dup mił palim ei, nga anmbil ei, oł kis kun ka pinalim mił ei, piki topu mołum. Ngenj ełe ei, dup mił pei piki top mołpu kin, pe oł kis kanim kanim erpi kin, ngenj pei erpi kis mondnum. Anmbil minj erpi kin, enim ngenj nin, no pep mołmun ełe, kui dup mił, kindang nonum ei, dup konu kis dup ei, opu kin, yi mił nonum. ⁷ Wumb ya mei ełe epi kanim kanim pei, ka nin, kei nin, omu nin, ka wembii nin, epi pei ombu, wu en enim noman ełe palim piilmin mił ombu, erangin kin ekii sik elmin. ⁸ Ba wumb endeim kapli, eim anmbil nanim piind oł ei, "Erii!" a neng kin, ekii sipi kapli enermba mon! Anmbil ei, epi ka mon! Ei ek kis nipi tor kindilim. Yi peng kin, anmbil ei, wii kor pimba mił, pinalim mon! Ba ei epi kis kunj men mił, wumb kulngii epi tuk ełe, piki top mołulum ei, tor ołum. ⁹ Sin sinim anmbil ei kin, sinim ek ka nipin kin, Erinjpin Gos nge embe ambil tonu kindmin. Kindpin kin, nga anmbil ende, yi mił ku, ek buł ambilpin, ek kis nipin kin, wumb kin nipin wumb ei, Gos ei eim mił erpi mundum wumb ełe nge, ngonmun. ¹⁰ Gos kin ek ka ni ngok kin, nga ek kis ni ngok kin, gupu anmbil endeim ełe, tor ołum. Opu kin, nanim Gos nge wumb angnan no! Enim enmin oł ei, oł kun ka pinalim mił, yi enerngii mon! ¹¹ Pe nga noł tukpu endi mulmba ei, noł ka tor wang kin, nga noł kis tor wang kin oui, onguł min? ¹² Nam angnan noł, nga ond pik kin, ond olip kin, mong ende top mulmba min? Nga ond wain, ond pik mong top mulmba min? Ei kapli mon! Yi mił ku, nga noł tukpu ełe, noł ka nin, noł kis nin oui, tor wang kin, nunerngii mon.

Noman Ka Dinga Ei, Gos Kin Onum

¹³ Enim mołmun konu ełe, wumb nii endi, noman ka wii nin, noman dinga peng mołum min? Wumb endi eim no pepi andpi mułum kin, kapli eim oł kun ka er andpi kin, andan topu ngumba. Ngopu kin, ei eim noman ka palim mił, giyeng ni erpi kin, oł ei andan tumba. ¹⁴ Ba enim wumb eipi kin, ek ngonum kin, nga en enim oł kanim kanim erik ełe nge, en enim embe ambil tonu kindik erngii. Erik kin, en enim noman tuk ełe pim kin, kapli en enim noman ka wii ei, ambil tonu kindik kin, yi enerngii. Enarik kin, nga enim ek keimi ninmin ełe, ek kend tok, ngunerngii mon. ¹⁵ Noman ei nge,

ei Gos kin onanim mon! Ba noman ei nge, ya mei ele wumb noman. Nga noman ngenj ele nge kin, tonu onum. Nga yi ku, of kis ei, Seisen kin, puł arim pendpi kin, tonu om. ¹⁶ Yi mił, wu endi wumb eipi kin ek ngonum kin, nga of kis kanim kanim erik kin, nga en enim embe ambil tonu kindmin ni piik kin; kongun dinga of kanim kanim erik kin, yi er mołmun. Wumb yi nge, of kun ka palim mił, yi enerik; ba of kis kanim kanim mił elmin. ¹⁷ Ba wumb noman ka wii ei, Gos kin tonu epin konu ele, mani wang sihmin ei, kumb se, am of kun ka mendpił. Nga wumb kin noman emin ende sek ngołmun; nga en enim wumb kin ek taki taki nik kin; nga wumb eipi ek kom ka sek piłmin; nga wumb eipi kin noman kaimb sik kin, of ei piki topu mułangin kin, of kun ka mendpił elmin; nga noman ka wii of ei, wumb endeim endeim ni, noman ende mił nik ngołmun; nga of ei, kun ka nin, of keimi mendpił elmin. ¹⁸ Pe nga sinim wumb eipi kin, noman emin ende se mulnjpun kin, kapli ei of yi mił; sinim kuni mong aka pin taltmin ei mił; nga noman emin ende sek ngołmun of ei, of kun ka ei, kuni mong ka tonu wang kin, sinmin mił, yi er mułmun.

4

Mei Konu Ele Noman Ngołmun Wumb Ei, Gos Nge Opu Orung Wumb Mołmun

¹ Pe enim opu nginmał enmin of ei nin, nga ek mił enmin ei, jili mił tonu onum? En enim noman ele ek kis tonu onum ei, en enim kin mendpił palim min? Pepi kin, en enim noman ele kin, ngenj ele aninga kopur ele kin, opu nginmał elmin. ² Enim epi kanim kanim simin ni piik enmin; ba epi ombu sinanmin. Yi mił piik kin, enim wumb ei to kundmun ni piimin. Nga enim wumb eipi nge epi, bun bun kululmun; ba enim epi ei kapli sinerngii. Yi mił peng kin, enim ek mił erik kin, nga opu owundu elmin. Enim simin ni piinmin; ba epi ei sinanmin. Nimbil erang, enim Gos kin prei erik kii sik kin, epi ei simin nik kin, yi enanmin mon. ³ Pe nga enim epi simin nik kin, prei enmin; ba epi ei sinałmin mon. Nimbil erang enim Gos kin prei erik kin, kii sinmin of ei, kun ka pinałim mon. Ele nge, enim ku nin epi ei sik kin, enim noman ngenj ele nge, olkup to kindmin mił ni elmin. ⁴ Pe enim yi mił, amb endi eim wam kin, ka mularpi pupu kin, wu eipi kin ningil erpi kin, noman kulpu erpi, andnim of ei mił, enim yi erik pendik kin, ya mei ele wumb of kis epi kanim kanim pei, noman ngok kin, of ei elmin. Erik kin, wumb ombu, en enim, Gos nge opu orung wumb mendpił mołmun min? Pe wumb nii endi, eim erpi kin, ya mei ele wumb of kis epi kanim kanim noman kulmun of ei, erpi kin, eim Gos nge opu orung wu mendpił mułmba. ⁵ Pe enim piinmin ei, Gos ek ka keimi ei, ek yi ninim mił ei, enim epi wii mił endi, ni piinmin min? Pe Gos Gui Ka sinim kin kindim ei, sinim noman tuk ele, no pepi mułmba ni kindim ei, Gos eim noman ele dinga kindpi ei, eim nge mendpił sinim tep erpi sepi kin, kanpi mułmbii ni piinim. ⁶ Ba Gos eim sinim kin noman ka ngołum of ei, am owundu mendpił palim. Yi mił, Gos eim ek ka ele, yi ninim,
 “Gos eim wumb nii endi ei, eim embe ambil tonu kindpi kin, yi ermba wumb ei kin, Gos buł ngopu kin, mon pa nimba. Ba wumb nii endi ei, eim noman ele to mani kindim kin, kapli wumb ei kin, Gos paki topu kin, noman ka ngumba.”

⁷ Yi mił peng kin, enim noman ele to mani kindik kin, Gos kin mandring molk pungii. Puk kin, enim Seisen opu orung wu ei, si kindik, pui a nik kin, dinga angangin kin, kapli eim enim si kindpi kin, tungu pupu ba. ⁸ Enim kapli molk kin, Gos eim kin mandi punjung kin, kapli Gos eim mołpu kin,

enim kin mandi omba ku. Enim angil nol kindik kin, was erangin kin, enim ol kis kun pinalim mił, er mulnjung wumb ei, yi mił erngii. Enim noman tuk ele kil ngok kin, er kun erngii. Enim wumb ombu, ya mei ele nge, ol kis kun pinalim mił, ekii sik kin, nga Gos nge ol kun ka kunum endi ekii simin nik enmin ei, noman tał sek enmin. ⁹ Erik kin, enim noman tuk ele, embin tok kin, kaimb sik kin, nga ke owundu ningii. Pe enim wumb tokuł enmin ei, ak tok kin ke ningii. Pe nga enim wumb ka ka piimin ei, nga ak tok kin, noman embin to piingii. ¹⁰ Enim Gos Owundu kumb ele, kapli embe ambilk mani kindngii. Kindik yi enjing kin, kapli Gos eim enim embe ambil tonu kindmba.

Enginpin Kin Ek To Mondpun Ninerman

¹¹ Engnjing nol! Enim wumb eipi endeim endeim kin, ek kis nik kin, ngunerngii mon. Nga wumb endi pupu kin, angim kin ek kis ni ngopu kin nga ek to mondpu kin nipi ngumba ei, eim Gos nge lo ek ele, ek kis nipi ngonum. Nga wu endi ei, Gos lo ek ele, ek to mondpu kin, mok tonum ku. Ba nga nim Gos lo ek ele, to mondkun kin, mok tokun en kin, kapli nim lo ek ei, kun ka ekii sinan mon! Ba nim lo ek ei, mok tołun wu mił, endi mołun. ¹² Gos ei eim mendpił, lo ek ngołum wu mołum. Nga eim mendpił mok tołum wu endi mołum ku. Ei eim mendpił, kapli wumb endi dup konu kis er mondpu kin, nga eim wumb endi, sipi orung konj simba ku. Ba nim wumb nii, nim wumb mandi mołmun wumb ei, kapli mok tołun wu endi mił, mołun min?

¹³ Pe enim wumb kombur ek yi nilmin wumb ei, na ek piingii! “Akip min topuł, sinim kapli pupun kin, konu owundu ele tuk pupun kin, pani endeim mołpun kin, kongun erpin kin, ku owundu se orung simin.” ¹⁴ Ba enim topuł, epi endi tonu omba epi ei, pii pol tunanmin. Pe enim noman konj ei, nipe mił palim? Enim yi mił; enim kupu kuru endi ei, kunum aninga kopur pepi kin, sikir poru ninim ei, enim noman konj yi mił ku palim. ¹⁵ Mon pim kin, enim yi mił ningii, “Pe Gos Owundu eim noman ele, kapli ni piim kin, kapli sinim konj mołpun kin, ol yi mił ermin min, ol eipi mił ermin.” ¹⁶ Ba yi peng kin, en enim embe ambil tonu kindik, “Sin sinim wumb owundu mołmun,” ni piinmin. Piik kin, noman owundu palim ni piik kin, nilkeng sinmin ol ei, ol kis mendpił palim. ¹⁷ Pe wumb nii endi, eim ol kun ka elim ni piinjing; ba eim ol kun ka ei, ekii sipi enalim wu ei, eim ol kis elim. Sinim ek ei, pii kun ermin!

5

Epi Pei Sałim Wumb Ei, Pii Kun Erngii

¹ Nga enim epi pei sałim wumb ombu, pii kun erngii! Ol embin tui kanim kanim enim kin tonu omba enim. Enim ngenj kumbii sik kin ke dinga ningii! ² Pe enim epi kanim kanim pei sałim ombu, purpu kumun ngopu kin, kis mułmba. Nga enim konduk alap nin, ka kindinmin ombu ei, epi jingamb ombu, nok poru ningii. ³ Pe enim ku gol nin, ku mong ei, oi wural ei tałpi kin, si kindmba. Nga oi wural ei, enim ol kis mołum ei erpi kin, pei ele kindpi kin, andan topu ngumba. Nga epi ei, enim ngenj ele, dup mił nopu kin, tika nimba. Enim kom ku ni, epi ka wii ei pei, akip poru nimba kunum ei nge, kułou tunjung. ⁴ Enim piingii! Wu kombur enim kin kongun erik mulnjung wu ombu, en enim nge mong aninga kopur, ambil gii ninjing. Ninjing monge ei, Gos eim piipi kin nga kongun wumb kombur ke ninmin ei pupu kin, Gos Owundu eim opu wumb epin konu ele, mołmun tep er mołum Owundu nge, eim kom ele, pang piinim ku. ⁵ Pe enim ya mei ele mołmun kunum ei, epi kanim kanim pei, seng se nok kin, ka piik

kin, er mołmun. Molk kin, enim kuni ka pei nok pangin pangin mił, ni piik kin, enmin. Erik mułangin kin, Gos kunum owundu tonu omba nge, mandi enim. ⁶ Enim mendpił, wumb kun ka mulnjung wumb ombu, ek ngok kin, to kundnjung wumb ei, enim kin kan wiik tok kin, nga enim opu orung erik kin, ngenjnjing mon.

Kunum Olt Kui Erik Molk Kin, Prei Er Mułngii

⁷ Yi mił erang, angnan noł, enim noman tuk dinga kindik kin, oł embin tui ko wuk kin, Jiisas nga orung omba nge kui erik mułngii. Pe enim piingii! Kuni taltim wu ei, kuni ka tonu omba nge kui er mołum. Mołpu kin, eim konu kumb kumb se nin, konu kumb ekii se tumba ei nge, kui er mołum.

⁸ Enim yi ku, noman dinga kindik kin, oł embin tui ko wuk kin, kui erik mułngii! Enim noman tuk ełe, dinga to piik mułngii. Nimbił erang, Jiisas orung omba kunum mandi enim. Yi mił erang, enim noman dinga kindik kin, kui er mułngii!

⁹ Angnan noł, enim kapli wumb ei min, wumb ei “Oł yi mił, yi mił enim,” pa nik, yi ninerngii mon! Mon pim kin, mok top ełim wu ei, enim kumep kis ngumba. Enim piyei! Mok topu ermba Owundu ei, eim ngii ondu ełe mołpu kin, kui er mołum. ¹⁰ Nanim angnan noł! Enim piingii ei, Gos oł ekii se ermba oł ei, piik niłmin wu ombu, en enim Gos Owundu nge embe ełe, nik tor kindik kin, kongun yi erik. Erik kin, ngenj kumbii sik kin, oł embin tui to wuk kin, dinga angk kin, kongun erik mulnjung. Molk kin, ei enim andan mił topu ngonum ei, kapli piik, tuk sik kin, noman to piik mułngii.

¹¹ Enim piingii! Sinim yi niłmin, “Wumb oł embin tui ko wuk kin, dinga angk kin, mołmun wumb ei, ka piingii. Enim kumb ok, wu Jop nge ek poł piimim wu ei, noman dinga kindpi kin, oł embin tui ei, ko wupu kin, kui er mułum. Mułang kin, Gos eim noman ełe erang kin, Jop noman ka ngopu oł ei nin, kaimb sipi ełim oł ei, sinim piinmin. Keimi sinim piinmin! Pe Gos Owundu sinim kin kaimb sipi kin, noman ka ngołum ku.

¹² Ba angnan noł! Epi endi kumna ermin ei yi mił. Enim muł mei nin, epi epi endi keimi mendpił nik kin, to tonu kindnerngii mon! Ba enim kapli ningii ei, kapli minj ningii. Nga enim mon ninjing kin, kapli mon minj ningii. Mon peng kin, enim ek ni tonu kindangin kin, ekii se Gos kumep kis enim ngang singii.

¹³ Pe enim mołmun konu ełe wumb nii endi, eim embin pimba min, ngenj kumbii endi sinim min? Ei eim kapli, Gos kin prei ermba. Pe wumb nii endi, enim kin mołmun ei, eim ka pimba ei, kapli eim Gos kin ka piipi ngopu kin, golang nipi ngumba. ¹⁴ Pe nga enim mołmun konu ełe, wumb nii endi, eim ening peng tonum min? Ei eim kapli, wumb men tołmun ngii ełe, kongun paki tok kin, tep erik mołmun wumb ei, wii tang ok, eim kin Gos prei erik ngungii. Enim Gos kin embe kii sik pendik kin, ening peng ermba wumb ei kin, kopung mur tumba kopung ei, sik kin, wumb ei ngenj ełe, bein tok kin, kopung kindngii. ¹⁵ Nga pii gii peng prei enjing kin, ening pimba wumb ei opu kin, konj pupu wii ka mułmba. Pe nga Gos Owundu eim kapli wumb ei erpi, sipi kindang kin, nga opu ening kindpi kin, konj ka mułmba. Pe nga wumb ei, eim oł kis kun pinerim endi erim kin, kapli Gos eim paki topu kin, oł kis kil ngopu si kindmba. ¹⁶ Yi mił peng kin, enim oł kis kun pinerim mił erngii ei, endi ernjing noł kin nik, tor kindik kin, ngungii. Nga enim endeim endeim kin prei erangin kin, kapli ernjing noł kin paki tumba. Topu kin, Gos en enim er ka ermba. Wumb endi kun ka mołum wumb ei, prei ermba ei, dinga pimba. Peng kin wu ei, Gos kin prei erpi ngopu kin, kapli Gos piipi, orung kindpi kin, ngołum. ¹⁷ Ngang kin, wu Elainja sinim mei wumb ngenj kumbii siłmin oł ei, ngenj ende mendpił mołmun mił, eim wu ok yi multum.

Moꞑpu kin, eim prei dinga erpi kin, Gos ni ngopu kin, konu kumb tunermba ni piirim. Yi piipi ni ngang kin, kung pani tekliki, nga oi angil orung nga endeim opu pum. Pang kin, konu kumb endeim mani opu, tuneririm mon. ¹⁸ Pe nga, Elainja Gos kin prei erpi kin, kapli konu kumb mani opu, tumba nipi eririm. Erang kin, konu kumb owundu mani opu tang kin, mani mei ele kuni kanim kanim tonu orum.

¹⁹ Nanim angnan no! Pe wu nii endi, enim moꞑmun konu ele Gos ek keimi ei, si kindik punjung kin, nga wumb endi, eim erpi kin, nga sipi orung tu wumba. ²⁰ Pe wu ei, eim yi piimba ei, wumb endi ol kis kun pinerim miꞑ erpi endang kin, eim pupu pendpi kin, se orung tu wumba wumb ei, eim koꞑpu konu kis ele ba nge er muꞑum; ba nga erpi kin, se orung sim. Sipi erpi kin, ol kis kun pinerim miꞑ ol kis kanim kanim pei ei, pandi topu si kindim.

Piisa Mon Kumna Połpu Gos Wumb Kin Kindim

Piisa Kumna Kin Mon Połpu Kindim

¹ Na Piisa Jiisas Kraiss nge ek se andil wu. Na mon ei połup kin, enim Gos nge wumb en enim konu ele keimi si kindik kin konu eipi punjung. Puk Ponsus konu owundu nin Galeisiya, nin Kaparosiya nin Eisiya nin Bisiniya konu owundu pei ele muljung. ² Kumb ok, enim Erinjpin Gos enim nge noman ele enim to tonu kindipi mundum. Mondpu kin eim piim ei, enim eim nge Gui Ka ele je erang kin, enim ok wumb kun ka mendpil molk. Molk kin, Jiisas Kraiss nge ek ka ekii sengin kin, kapli eim miyem ele je erang kin, enim ol kis kil ngopu si kindrim. Si kindipi kin, Gos noman ka ele ol ei, nin nga eim noman emin palim ol ei, kapli enim kin piki to pep mulmba.

Konj Kunum Kunum Ka Mułngii Ei Singii Nge Tonu Epin Konu Ele Kui Er Molum

³ Pe sinim kapli ek ka nipin kin, Jiisas Kraiss Owundu nge Arim Gos ngumun. Nimbil erang eim sinim kin kaimb sipi kin, eim nge kunum kunum konj ngołum ol ei Jiisas Kraiss erpi sipi kin, tonu konj kindim ei sinim piipi kin, yi erim. Erpi kin, eim sinim paki tonum ei, kui er mulnjpun ei, sinim nimbil erang Jiisas eim erang kin, sinim opun konj pupun molmun.

⁴ Mołpun kin, nga sinim kapli Gos nge epi owundu eim nge wumb singii nipi kindim salim. Seng kin, epi ei kapli sinim singii nipi kin epin konu ele kindim salim. Seng kin, ei kapli erpi kis mulerang kin, nga ol kun ka to pulpel tok kin, eipi eipi kindnerngii mon; kinarik kin, ol ei nga pupu, am pupu kin poru ninermba mon ku. ⁵ Nga epi ombu, enim nge mendpil, pii gii ninjing wumb ombu mendpil, Gos eim nge dinga ele er kanpi, se mułang kin, en enim ka molmun. Mułangin kin, eim enim se orung simba nge eim er kun er molum ei, muł mei poru nimba kunum ele, opu peni ele ba.

⁶ Enim ol ele nge ka piilmin; ba akip kunum aninga kopur mendpil ka piilmin. Ba nga Gos noman ele erang kin, ol embin tui kanim kanim enim kin ngenj kumbii ngang kin, enim ngenj kumbii singii. ⁷ Nimbil erang ele nge, ol embin tui kanim kanim enim kin onum ele nge, enim pii gii dinga palim min, pinalim ei erpi kenmba onum. Opu kin, ku gol epi ei to kis elim; ba wumb ku gol dup ele kalk kenmin nik kelnjing. Ba nga pii gii ei, ku gol mil mon. Pii gii ei ku gol to mani kindipi kin, ka wii mendpil tonu olum. Yi mil, nga pii gii palim mil kenmbii nipi kin, enim epi ei erpi kin, pii gii to dinga elim. Nga ekii se Jiisas Kraiss peni ele orung omba kunum ei, sinim pii gii ei erang kin, sinim embe owundu nin, tilang owundu nin, embe ka wii ei simin. ⁸ Enim eim kinalmin; ba enim eim noman kulk ngołmun. Nga pe enim eim kinalmin; ba enim eim kin pii gii nik kin, ka ka piik ngołmun. Ka piik ngołmun ei, owundu pepi kin, ya mani mei ele, ka piinmin ei, to mani kindrim. Nga ka piinmin ei, sinim gupu ele ni tor kindmin ei, kapli enanim mon. ⁹ Ba enim nge pii gii ei, mong tonum ei yi mil, Gos eim enim nge noman tuk ele orung sipi kin, noman konj kunum kunum mułngii nge ngonum.

¹⁰ Ol ekii se tonu omba piik nilmin wu ombu, kumb kor Gos nge noman ka enim kin epi ei wii ngumba epi ei yi mil nik tor kindimin. Nga orung ok konj kunum kunum mułngii ei, sik erngii andlam ei, kuruk kin, pułe kan simin nik enmin. ¹¹ Nga Kraiss nge Gui Ka ei, en enim kin noman tuk ele

mułum. Mołpu kin, en enim kin ni tor kindang kin, Kraiss kołpu kin ngenj kumbii sipi kin, nga ekii se, embe owundu sim. Sim ei piik kin, kii sik kin, kunum nenj tonu omba? Nga epi nipe endi kunum ele tonu omba? ¹² Gos eim wu oł ekii se tonu omba piik nilmin, wu ombu kin, oł yi mił erpi kin, peni ele andan tum. Nga en enim kongun ei erik kin, endi paki topu ermaba mił mon. Ba nga en enim Gos ek ka nik ngonmun ek ei nge, enim kin nik kin, tor kindik ngonmun. Nga ek se andilmin wumb ei nengin piinmin nik, ni tor kindangin kin, Gos Gui Ka ei, tonu epin konu ele, mani kindang kin, om ei dinga ngołum. Ngopu kin, Gos ek ka ni tor kindnjing. Nga Gos enjel mołmun ei, en enim dinga kindik kin, Gos ek ka ei, pii poł tungii nge nik enjing.

Gos Eim Enim Wii Tang, Oł Kun Ka Mendpił Pek Molk Kanik, Kun Erik Mułngii

¹³ Pe kapli enim noman ele piik kin, kun erik molk kin, oł ka piinmin mił, erik kanik kin, kun erik mułngii. Mołangin kin, enim Jiisas Kraiss orung opu peni ele omba kunum ei, pii kun erik kin, noman ka ambil gii nik, er mułngii! Nga noman ka ei, enim kin kunum ele tonu omba. ¹⁴ Nga enim kangil endi, eim arim mam ek ekii sinim mił, enim Gos kin yi erik kin, ekii singii! Ok enim noman piinarik mułangin kin, wumb kombur ‘Oł yi erii yi erii,’ ninjing; ba pe enim kan wiik tangin kin, enim enjing oł ei enerngii mon! ¹⁵ Ba pe Gos eim oł kun ka elim Gos ei, eim enim wii topu sim. Seng kin, enim Gos eim kun ka mendpił mołum oł ei mił, enim yi mił ku erik mułngii. ¹⁶ Yi mił Gos eim ek keimi ele yi ninim, “Enim kapli kun ka mendpił mułngii! Nimbil erang nanim kun ka mendpił moł mił, enim yi mił ku, erik molk pungii!”

¹⁷ Kapli, enim Erinjing kin prei erik, ‘Wusa’ nilmin ei, enim Erinjing ei, enim embe ele, piipi kin mok topu enermba mon. Ba ei, eim enim endeim endeim ni, oł enjing mił ele nge, mok topu ermaba. Yi mił erang, enim pii kun erik mułngii! Mułngii mei ei, enim enj enj mułngii mei, mon; ba enim oł kun ka erik, molk pungii. ¹⁸ Pe enim piinmin ei, enim okrii oł kis kun pinerim ele, no pek molk kin en enim kupenjing noł kin, oł kis ei sinjing. Ba Gos eim enim kumep topu kin, oł kis kun pinerim oł er mułnjung ele nge, eim se orung sim. Sipi kin, eim enim kumep to se orung sim ei, mei ele epi ku gol nin, silpa epi to kis ermaba epi ei kin, si orung sinerim mon. ¹⁹ Ba Gos eim enim kumep to se orung sim ei, Kraiss eim miyem ka wii ele enim si orung sim. Sim, miyem ei, enim epi endi ngo orung kindmin ei, kapli mon. Kraiss ei eim kung siipsiip wał ka wii ei mił nga eim orpuł nin, erii endi ngenj ele pinerim mon. ²⁰ Gos eim muł mei eneririm kunum ei, Gos eim Kraiss kongun ei nge, ermaba nipi mundum. Ba Kraiss eim peni ele omba kunum ei, ekii se mendpił opu kin, eim sinim paki tumba nge omba. ²¹ Kraiss eim enim erpi, paki tang kin, Gos kin pii gii ninmin. Gos eim erpi, Jiisas sipi, konj kindpi kin, nga tilang owundu ngołum. Yi mił enim Gos kin pii gii ninmin wumb ei, ka piik, kui erik mułangin kin, eim enim si orung simba.

²² Pe nga enim ek keimi ninmin ele nge, ekii sinjing. Sinjing ele nge, en enim noman tuk penj mułum ei, er kun ka enjing. Nga enim engnjing noł kin, endeim endeim ni noman kulk ngungii. Ngok kin nga enim noman kultmun oł ei, am keimi mendpił kulk ngungii. ²³ Pe enim noman konj tonu wang mołmun. Yi mił, aka pin kuni mong ka wii tonu onum ei, yi mił mołmun. Nga kuni mong topu kis mołum kuni ei, enim erpi sineririm mon. Ba kuni mong kunum kunum konj mołum kuni mong ei mendpił, enim erpi

seng kin, tonu ok mołmun kuni ei, Gos nge ek ka kunum kunum konj pepi ba. ²⁴ Gos eim ek ka ele yi ninim,

“Wumb pei en enim kupuł engimb mił mołmun. Nga wumb en enim moke ei epi kui engimb kuk mił mołmun. Nga kui engimb kulii erang kin, nga epi kuk ei boi nipi kin, mani pup si kindnim. ²⁵ Ba Gos Owundu nge ek ka ei, kunum kunum konj pep ba.”

Ba ek ei ek keimi mendpił, enim kin nipi ngonum.

2

Jiisas Owundu Eim Kom Ku Dinga Mił Konj Salitim

¹ Yi mił erang en enim piik kun erik kin, oł kis ombu si kindngii! Si kindik kin, enim ek kend kun pinałim mił tonmun ni, nga ek kend eipi noman tał mił salim ei ni, nga wumb endi, epi pei salitim ei kanik kin, sin yi sengli ni, kanik bun bun sinmin ni, nga ek buł ambilk, buł morung ninmin oł ombu, akip enim si kindngii! ² Ei yi mił, kangil kembis mengk kindangin palim ei, eim mam nge am noman kultum. Kulpu ei yi mił ku, enim am ka wii mendpił noman kulngii. Kulngii am ei, Gos nge Gui Ka nge am mił nok puk kin, enim kapli owuk tonu puk kin, pii gii nik molk kin, nga ele sipi orung seng kin, kunum kunum Gos kin molk pungii. ³ Gos eim ek keimi ele yi ninim,

“Enim Owundu nge noman ka ele, pii poł tonmun ei, singin ka wii mił enim.”

⁴ Enim Jiisas owundu kin ongii ei yi mił, eim kom ku mił konj dinga palim. Ya mei wumb en enim, eim kom ku kis, ni piik kin, si kindnjing. Ba Gos eim tonu kindpi mundum kom ku ei, dinga ka wii mendpił, Gos eim noman ele yi ni piinim. ⁵ Nga enim kom ku konj kindpi salim mił, yi mołmun. Molk kin, Gos je erang kin, en enim wak tangin kin, ngii ele, sik kin, kongun erngii ei, Gos eim Gui Ka nge, men ngii ku dinga ele, kulmał dup kalilmin ei, oł kun ka wumb mił mulngii. Molk kin, nga erim Gos kin kulmał kalk ngok kin, eim noman ele, simba mił kalk kin Jiisas Kraiss kin ngungii. ⁶ Yi mił, Gos eim ek ka ele yi ninim,

“Piyei! Nanim kom ku konj dinga ka wii mendpił ei, to tonu kindinj. Kindinj ku ei, tumunj mił ele, ambil gii nipi mułmba. Mułmba kom ku ei, Saiyon konu ele, mani kindip sinj. Nga wumb nii endi eim kin kom ku ka wii mił pii gii nimba wu ei, eim kapli ku ei kin singambil sinermba mon.”

⁷ Kom ku ei enim pii gii ninmin wumb ei kin, kapli Kraiss kom ku ei ka wii mendpił. Ba wumb pii gii ninanmin wumb ei, kom ku kis nik kin ngii takilmin wumb si kindnjing ei, pe nga opu pendpi kom ku ei, ngii tumunj mił ele pepi dinga erpi kin, ngii pei ambilpi gii ni se mołum. ⁸ Nga Gos eim ek ka ele, wumb pii gii ninenjing wumb ei yi ninim,

“Kom ku ei andlam ele, pep tang kin, wumb simb ele, kimbangin ak tang kin, bok tungii. Tungii ei, en enim Gos ek ka ekii sinenjing. Wumb kom ku ele bok tok kin, mani punjung.”

Punjung ei ok kin Gos ek keimi ele ni pendrim mił, en enim oł yi erngii.

⁹ Ba enim Gos eim to tonu kindpi kin, mundum ei, enim Gos nge wumb mołmun. Molk kin, enim king nge wu amb tilap ele, kulmał kalilmin wumb mołmun. Molk kin, enim wumb tilap kun ka mendpił mołmun. Molk kin, enim Gos eim nge wumb mendpił mołmun. Molk kin, en enim eim oł ka elim mił ei, ni tor kindik kin, wumb ngungii. Ei yi mił, enim oł kis emii pim konu ele mulnjung ei, Gos enim to tu wupu kin eim tilang ka mendpił ele, kindang mołmun. ¹⁰ Molk kin, ok enim mulnjung ei, enim Gos nge wumb

mulenjing mon; ba pe enim Gos nge wumb mendpil mołmun. Molk kin, ok enim mulnjung kunum ei, Gos eim enim kin kaimb sipi kin, ngopu ei sinenjing mon. Ba pe Gos eim enim kin, kaimb si ngopu kin, eim enim si orung sim.

Sinim Gos Nge Kongun Wumb Mił Mołmun

¹¹ Nanim nge wumb puł mił, enim wumb konu eipi wumb mił, ok mołmun. Molk kin, nga enim kunum aninga kopur mendpil, ya mei ele mułngii. Mołangin kin, na enim kanip kin, ek dinga yi nind, enim kapli ok enim ngenj noman oknge ele, ‘Oł yi erii, yi erii!’ ngengin kin, enjing oł ei, akip enim buł ngok kin, nga enerngii mon. Enarik oł ei, enim ngenj noman oknge kis seng kin, oł yi enjing. Erik oł ei, enim noman tukrung ele, opu mił erpi ngonum. ¹² Enim torung ngenj wumb molk kin, Gos ek piik kin, ekii sinarik mołmun wumb ei, oł kun ka pimba mił erik endngii. Erik andik kin, wumb ombu molk kin, enim kin ek ngok yi nik erik kin, enim oł kun keimi pinałim mił, oł kis yi enmin ningii! Kapli wumb ei enim kanik piik erngii ei, enim oł kun ka mendpil enjing peng kin, en enim Gos eim embe ambil tonu kindngii kunum ei, Jiisas eim orung omba kunum ele yi erngii. ¹³ Enim kapli Jiisas Owundu nge noman to piik kin, mei wumb lo ek nik pendik kin, ekii singii. Nga king wu owundu mołpu kin, kumb ele kindnim ei, eim nimba ek ei, ekii sik erngii. ¹⁴ Nga gapman wumb owundu molk ninmin ek ei, ekii singii! Sik kin, nga king wumb owundu mołmun ei, Gos tonu kind mundang, molk kin, wumb ei, oł kis kun pinałim mił enmin ele nge, ekii se, orung ok kin, kumep kis to orung kindik ngungii. Nga wumb endi, eim oł kun ka mił ermba ei, kapli gapman wumb ei, eim embe ambil tonu kindngii. ¹⁵ Yi mił, Gos eim noman ele, enim oł yi mił erngii ni piinim, “Enim oł kun ka palim mił enmin ei, enim kapli, wumb ombu noman kun pinałim mił erik kin, ek tengngii ei, mon pa nik, gupu ambil kum tungii.” ¹⁶ Enim kapli, wu wii mił andik mułngii ei, kan ngok mundnjung wu mił, enim yi mulerngii mon! Pe nga enim wu wii mił, mołmun ni piik kin, oł kis kun pinerim ele erik kin, pandi tunerngii mon! Ba enim kunum kunum Gos nge kongun wumb mił, molk pungii. ¹⁷ Enim kapli wumb pei kin, embe ambil tonu kindngii! Nga enim pii gii ninjing wumb kin noman kulk ngungii. Nga enim Gos eim kin gał sik men tok kin, eim embe ambil tonu kindngii. Nga wu num en enim mei ele tep er mołpu kin, kumb ele kindnim ei, eim embe ambil tonu kindngii.

Krais Eim Ngenj Kumbii Sipi Andan Tum Oł Ei Enim Kapli Ekii Singii

¹⁸ Enim kongun wumb enim kapli en enim nge tep wu mołum ei, mandring molk kin, eim embe ambil tonu kindik erngii! Nga wu tep ka erpi elim wu ei nin, wu endi enim kin oł dinga enermba wu ei kin mendpil mon; ba nga enim tep wu endi ek dinga kind nipi kin, nga oł dinga pimba mił elim wu ei kin, mandring puk mułngii ku. ¹⁹ Kapli enim Gos kin noman to piik andangin kin, wumb endi enim ngenj kumbii wii ngang kin, enim ngenj kumbii ko wunmun ei, Gos eim oł yi nge, noman enim. ²⁰ Kapli enim oł kis erangin kin, wumb enim kepil tunjung kin, enim wiik tangin kin, enim nipe mił embe singii? Ba nga enim oł kun ka erangin kin, wumb enim kepil tunjung kin, enim wiik tangin enim tungii ei kapli, Gos eim noman ele piilim ei, kapli mendpil. ²¹ Gos eim enim ok wii tołum oł yi nge, ekii sik erngii, pa nirim. Nimbil erang enim ngenj kumbii singii mił, Krais eim enim nge ngenj kumbii ko wupu, sipim. Sipim ei erpi kin, enim yi erngii nipi kin, erpi andan topu, sim salim. Seng kin, enim kapli eim erim mił oł ei, ekii sik kin, erik pungii. ²² Krais eim oł kis endi enerim mon! Nga eim gupu ele ek kend end tor wang kin, wumb piinenjing mon ku. ²³ Wumb eim kin ek buł

ambilk kin, ek kis ni ngok enjing; ba eim nge ek yi ninjing ele nge, ek yi ku nipi kin, ek top to, orung kindnerim mon. Eim ol embin ei ko wupu kin, nga eim ek dinga endi nipi kin, orung kindpi wumb ei kin enerim mon. Ba ei eim sipipi kin kos piipi kin, kun ka mok topu elim wu owundu nge angil ele kindim. ²⁴ Eim ngenj ele, sinim nge ol kis ei ko wupu sipipi kin, ond peri ele, tonu sipik to kundnjung. Yi erang kin, sinim ol kis ei bul ngopun kin, ol kun ka palim mil erpin kin, no pek molk pungii. Wumb eim ngenj to kis mundn mundnjung ele nge, eim sinim erang kin, sinim ngenj nga konj ka molm. ²⁵ Nimbil erang ok enim kung siipsiip mil, am puk kin, andlam ele kan sinarik mulnjung; ba pe enim se mengk kin, orung ok kung siipsiip tep elim wu ei kin, enim nge noman tuk ele tep elim wu ei kin, orung onjung.

3

Wu Amb Sinmin Nga Amb Wu Punmun Ek Ei Nge

¹ Yi mil ku, enim wu punmun amb kapli wenjing kin mandring molk kin, eim nimba ek ei, ekii sik erngii! Nga wumb nii endi, Gos eim ek ka ele, pii gii ninarik kin, ekii sinenjing wumb ei, enim amb ol yi erngii ele kanik kin, kapli se orung sengin ok kin, Gos kin pii gii keimi ningii! Ba enim ek endi, nik enerngii mon! ² Nimbil erang amb en enim wenjing nol nge, embe ambil tonu kindimin ni ol kun ka elmin ele nge, kanik kin, kapli noman ak tok kin pii gii keimi ningii. ³ Pe enim ngenj torung epi ka moke enmin ei mendpil, yi enerngii mon! Nga moke ei, yi mil erik kin, peng enjin ambilk ka erik kin, ku gol angil elting ele, epi monduk kin, nga ngenj torung ele, kon alap ka mendpil kindinmin, ei mon! ⁴ Ba kapli enim noman tuk ele, moke ngungii. Ngungii moke ei, kis moļu yi enermba mon! Ei yi mil, noman tuk emin ni, noman kun ka salim. Ei Gos nge ningil ele kanpi ka kanilim. ⁵ Yi mil, ok amb kombur Gos kin pii gii nik kin, am kun ka mendpil molk kin, ol yi mil elmin. Amb ombu ngenj ele, epi ka ngenj ele, moke ngolmun ei, en enim wenjing kin, mandring molk kin ek ekii sik yi elmin. ⁶ Yi mil, Sera ni, amb ei, ol yi mil eririm. Erang kin, eim Eiparam nirim ek ele, ekii sipi kin, eim Eiparam nanim nge wu owundu nipi kin, yi embe sirim. Pe nga, enim pei ol kun ka erik kin, nga epi endi enim gal sinarik enjing kin, kapli enim Sera nge ambilam nol mil mulngii.

⁷ Yi mil ku, enim amb sinjing wu ei, enim embnjing kin, no pek ka molk pungii. Enim piinmin ei, enim embnjing nol ngenj ele, dinga pinalim mon. Yi mil peng kin, enim embnjing ei, paki tok kin, noman kulk ngungii! Ngok kin, nimbil erang amb enim kin konj kunum mulngii ei, Gos eim wii ngumba ei, enim kin tep to sinjing. Pe enim ol yi nge, ekii sinjing kin kapli enim prei erngii ele nge, epi endi pepi, ondu ngunermba mon.

Sinim Noman Ende Sepin Mulmun

⁸ Pe na ek ei, ni poru nip kin, yi nimbii end. Enim pei noman ende kindik kin, wumb pei kin kaimb sik kin, noman kulk ngungii. Enim kapli en enim engnjing nol kin, noman ngungii. Nga enim noman ka pii ngok kin, nga enim noman ele, to mani kindik kin, yi mil erngii. ⁹ Pe nga wumb endi, enim kin ol kis kun pinerim mil, endi enjing kin, kapli enim ol yi ku erik kin, wumb ei kin orung kindik kin, ngunerngii mon! Pe nga wumb enim kin ek ngok ek kis nik enjing kin kapli enim wumb ei kin ol yi ku erik ngo orung kindnerngii mon! Ba enim ol yi erik ngo orung kindngii ei, Gos kin prei erik kii sengin kin, epi ka wii ngopu orung kindmba. Kindpi kin, ol ele nge mendpil, Gos eim enim wii tang kin, enim kapli ok epi ka wii ei, yi singii nipi kin, eim enim wii topu sim. ¹⁰ Yi mil Gos eim ek ele yi ninim,

“Pe nga wumb endi, eim konj kunum kunum ka tonu omba ei, noman yi to piim kin, nga eim kunum ka tang seng kin, kenmbii ni piim kin, kapli ei eim gupu anmbil ele, ek kis endi ninermbii, pa ni pendpi kin, nga eim gupu ele ek kend tunermbii pa ni pendpi kin, eim yi ermba. ¹¹ Eim kapli of kis kun pinalim ele bul ngopu kin, nga of kun ka palim mił yi ermba. Nga eim noman emin palim of ei kur kan sipi kin, ekii sipi, er mułmba. ¹² Nimbil erang Gos Owundu eim ningil ele, wumb of kun ka palim mił enmin wumb ei, kanpi wumb ombu paki tołum. Nga wumb prei enmin kunum ei, Gos eim kom se piipi mołum. Ba Owundu eim wumb of kis kun pinalim mił erngii ei, eim kanpi mołum. Mołpu kin, eim wumb ei kin popuł kis si piipi kin, kumep kis topu kin ngo orung kindmba.”

¹³ Pe enim of kun ka palim mił dinga kindik kin, ermin ni piinjing kin, wumb nii endi opu kin, enim topu erpi kis mundmba? Ei mon mendpił! ¹⁴ Ba nga enim of kun ka palim mił erik kin, nga enim ngenj kumbii ele sinjing kin, kapli enim ka ka piingii. Nga wumb enim kin of endi enjing kin, kapli of ei kin, mund mong enerngii! Nga enim noman tuk ele embin to piinerngii ku mon. ¹⁵ Ba en enim noman tuk ele Krai Owundu kindangan mołpu kin, eim tep erpi mułmba. Nga kunum kunum enim kui er mułang kin epi tonu omba ek pułe ei, wumb nii endi enim kii sipi nim kin, kapli enim er kun er mołmun pa nik orung kindngii. Ba enim ek nik kin, orung kindngii ek ei, ek tak tak nik kin kun ka mił ningii. ¹⁶ Enim noman tuk gui ei, kun ka mułmba. Kapli wumb enim kin ek bul morung ninjing kin, enim Krai nge of kun ka elmin of ei, ni tor kindik andan tangin kapli kin wumb of kis enjing ei, singambil singii. ¹⁷ Nga Gos nge noman palim mił erngii ei, enim of kun ka palim mił erik kin, ngenj kumbii sik enmin ei, of kun ka mendpił. Ba nga, enim kun ka pinalim mił erik kin, ngenj kumbii sinjing ei, epi kis mendpił palim. ¹⁸ Yi mił erang, Krai eim ond peri ele, kunum endeim mendpił kulum. Kołpu kin, enim of kis pei ele, erik mulnjung ele kil ngopu si kindim. Si kindpi kin eim wu kun ka endi mołpu kin, sinim wumb kis kułmun konu ele, Krai eim sim. Sipi kin sinim tu wupu Gos mołum konu ele tu wum. Tu wupu kin eim mei wumb mił mułum. Nga ekii se eim ngenj ele to kundnjing; ba eim noman tuk gui ka je erang kin, opu konj mołum ei, kunum kunum mołpu ba. ¹⁹ Krai nge Gui Ka ele, pupu kin, gui kombur kan ngok mił kindangan kin mulnjung konu ele pupu kin, ek ka nipi kin, tor kindpi ngum. ²⁰ Nga am kumb ok, wu Nowa eim multum kunum ei, wumb mulnjung wumb ei Gos nge ek piinarik to kindik kin, ekii sinalmin; ba Gos eim wumb noman to ak tok kin, pii gii ningii nge, kui er mułum ei, kunum ele, Nowa eim noł kanu owundu endi tekrim. Takpi kin, noł owundu topu kin, wumb pei to kondpu poru nirim kunum ele, wumb angil orung nga tekliki mendpił, ka mulk kin, noł ele am punerik; ba noł en enim to tonu kindang kin, ka mulk. ²¹ Noł ei yi mił, wumb noł palmin of ei, ek ekin mił nipi ngonum. Ei yi mił, enim sipi orung simba. Noł ei, enim ngenj penj mołum ei, kil ngopu kin, si kindmba ei nge mon. Ba ei en enim noman tuk gui ele, Gos je erang kin, kun ka mendpił seng kin, nga enim kapli, Gos kin wii tok kin, Jiisas Krai eim kołpu kin, nga opu konj pum ele mendpił, enim sipi orung sim. ²² Nga Jiisas eim mendpił epin konu ka ele, tonu pum. Pupu kin, Gos nge angil tundung dinga ele mołum. Mołpu kin, enjel nin, wumb embe palim nin, nga dinga owundu salim wumb ei nin ombu Krai kin mandring mołmun.

Jiisas Kin Ekii Sinmin Pule Ei Ngenj Kumbii Ko Wumun

¹ Yi erang kin, Krai eim ngenj ele, kumbii sirim; yi mi ku, enim noman dinga kindik kin, Krai eim ngenj kumbii sirim mi, enim yi ku singii. Nimbil erang wu nii endi, eim ngenj ele, kumbii sim kin, kapli eim ol kis ol ei, si kindpi poru nim. ² Yi mi erang kunum ele, eim ngenj ele kin mo pu pupu kin, eim nga ol kun pinaim mi ol ei, ekii sipi enerim mon. Nga mei wumb enmin ol ei mi, enerim mon; ba eim Gos nge noman palim mi, ekii sipi eririm. ³ Yi mi, ok kunum ele enim torung wumb noman ele elmin ol kis kanim kanim noman peng kin, erik endnjng. Ol kis kanim kanim ei yi mi, wu amb ngundumun ol ei nin; nga ol kis erngii ei, noman ele sikir tonu onum ei nin; nga nol nok, wulu pang andinmin ol ei nin; nga kuni owundu nangin kin, kunum olt mi ei nok nok mo mun ei nin; nga nol dinga pei nok kin wulu pang ol kis kanim kanim ei nin; nga Gos lo ek ei to kindik kin, gos kend kin men to ngonmun ombu pei, enim poru ni si kindngii. ⁴ Pe enim wumb ombu kin, ol kis kanim kanim nga erik ngonanmin mon. Yi mi erangin kin, puku sik kin, nga enim kin ek kis nik ngonmun. ⁵ Ba ekii se, wumb en enim kos piilim wu owundu kin ol yi enjing mi, pule ei yi mi nik kin, orung kindik ngungii. Kos piilim wu owundu ei, eim kui er mo lum. Mo pu kin, wumb kuhii nin, konj wumb kos piipi kin, mok topu, ermba nge mo lum. ⁶ Ok Gos nge ek ka ni tor kindik kulnjung wumb ombu, ngunjung ei pule yi mi. Ele nge, tonu ok kos piingii ei, ngenj kin pei ok kin, wumb yi mi ongi. Ba en enim gui konj mu ngii ei, yi mi Gos konj mo lum mi, yi mu ngii. ⁷ Epi kanim kanim poru nimba kunum ei, tangpi mandi enim. Yi mi erang, enim kanik kun erik kin, noman ele kun ka seng kin, enim kapli kunum kunum prei erik mu ngii. ⁸ Enim kapli wumb endeim endeim ni noman ngomun ol ei, ambilk gii nik mu ngii! Noman ngomun ol ei erpi ol eipi ei, to mani kindnim. Nimbil erang noman ngonmun ol ei, erpi ol kis pei kapli pandi tonum. ⁹ Pe wumb endi opu, enim kin mu mba ei, enim tep ka erik mu ngii! Enim ol yi nge erngii ei, kis piik enerngii mon. ¹⁰ Enim endeim endeim ni, Gos eim epi ka wii kanim kanim wii ngum epi ei, sinjing. Yi mi erang, kapli enim epi ka wii sinjing ele nge, enim erinjing nol kin paki tungii. Ol ele nge, enim Gos nge kongun wumb ka wii molk kin, Gos epi ka wii ngum epi ei, tep ka erik mu ngii! ¹¹ Kapli wumb nii endi, ek ni tor kindmba wu ei, kapli wu ei Gos ek ka ni tor kindmba. Nga wumb nii endi, eim wumb eipi kin paki topu ermba ei, kapli wu ei, Gos eim dinga ngum ei kin, paki topu ermba. Yi mi erang kin, Jiisas Krai kin Gos embe owundu seng kin, kongun ele tonu omba. Eim tilang ka wii ni, embe owundu ni, noman dinga eim kin kunum kunum pepi ba. Ei keimi.

Pii Gii Wumb Keimi Molk Ngenj Kumbii Sik Mu ngii

¹² Nanim nge wumb pul dup mi epi embin tui owundu endi enim kin tonu opu kin kenmba mi enim; nga enim puku sik kin, epi eipi endi enim kin tonu onum ni piinerngii mon. ¹³ Ba ol embin tui ei, enim Krai kin ouni ngenj kumbii sik kin, embin tui owundu ei ko wunjung. Yi peng kin, kapli enim am ka mendpil piingii. Nimbil erang ekii se eim nge tilang owundu peni ele, omba kunum ele, enim nga ka mendpil piingii! Nga noman ele ka piik ngungii ku. ¹⁴ Pe nga enim Krai nge wumb mu langin kin wumb enim kin ek kis ninjing kin, kapli enim ka mendpil piingii! Nimbil erang Gos eim Gui Ka enim kin mo lum ei, Gui Ka tilang owundu palim ei, enim kin dinga ngopu, paki tumba. ¹⁵ Mon pim kin, enim nge tuk mo mun wu endi, wumb endi to kundmba min, wumb eipi nge epi waning simba min, ol kis kanim kanim ermba min, kanpi eipi eipi kindpi kin, mong simba nge er endmba. Erang kin, wu endi eim kumep kis ngo orung kindngii. ¹⁶ Ba

Krais nge wumb endi mulum kin, oġ ele nge ngenj kumbii sim kin, kapli eim singambil sinermba mon. Ba eim Krais kin pii gii nim ele nge, Gos embe ambil tonu kindmba.

¹⁷ Gos kos owundu piipi kin, kii sipi, orung omba kunum ele, mandi tonu opu poru ninim, Kapli kos sinim Gos nge wumb kin, kumb se tonu om kin, kapli pe nga nipe oġ embin tui endi Gos ek ka ele ekii sinarik kin, pii gii ninanmin wumb ei kin, tonu opu poru nimba? ¹⁸ Pe nga wumb oġ kun ka elmin wumb ei kongun dinga erik kin kapli Gos wumb ei sipi orung simba pim kin, kapli nimbil oġ erpi kin, wumb Gos kin buġ ngok kin, nga oġ kis enmin wumb ei, jili miġ tonu ongi? ¹⁹ Yi peng kin Gos nge noman ele wumb nii endi oġ embin tui owundu ko wuk kin, ngenj kumbii sik enjing kin, wumb ei oġ kun ka erik andik kin, en enim nge noman tuk ei sipik kin Gos Puġwu nge angil ele ngumun. Ngopun kin, Gos eim sinim eririm ei, eim kunum kunum ek keimi nilim ei, eim sinim tep ka er mulmba ku.

5

Enim Wumb Num Gos Nge Wumb Stiipsiip Miġ Tep Ka Erik Muġgii

¹ Na ek ei nip, enim Gos nge wumb tep erik kin, kanik se moġmun wumb ei ngond. Na nam yi ku, enim kin ouni Gos nge wumb tep erip kin, kanip se moġ. Na nam Krais Jiisas ngenj kumbii owundu sipi kin, ond peri ele kulom oġ ei, keimi tonu om. Wang kin, na nam ningil ele, kenj ni, ek ei nip tor kindind. Yi ku Krais eim ya mei ele orung omba kunum ei, eim tilang owundu simba kunum ei, na yi ku enim kin ouni simin. ² Pe enim Gos nge wumb moġmun ei, kung siipsiip miġ, enim tep ka erik kin, kanik se muġgii! Gos enim kongun ei, erngii nip ngum kongun ei, enim ka piik kin, noman monduk erngii ei, Gos enim yi erngii ni piinim ei, enim ku simin nik kin, kongun enerngii mon! Ba kongun ei, noman ele keimi erik kin, Gos kin ngok muġgii. ³ Gos eim wumb sipi kin, enim angil ele kindim wumb ei, enim tep ka erik kin, Krais nge oġ kun ka andan tok mulnjung kin, kapli wumb pei enim elmin oġ ei, ekii singii; ba enim tep erik moġmun wumb ombu, enim to kambik mani kindik kin, en enim wu num miġ, tep erik kin yi enerngii mon! ⁴ Nga ekii se tep elim Wu Owundu nga orung omba kunum ele, enim kapli embe owundu tilang miġ, epi topu kis ernermba epi ei, enim singii.

⁵ Yi miġ ku, enim kang ambil gaġ, enim kom sek kin, tep elmin wumb ek ningii ei, ekii singii. Enim pei kapli en enim noman ele, to mani kindik kin, enim endeim endeim ni paki tok kin, nga mandring puk muġgii. Nimbil erang Gos wumb en enim embe ambil tonu yi kindik kin, wumb ei buġ ngopu kin, kanpi si kindilim; ba en enim embe to mani kindik kin, en enim noman ele, to piinanmin wumb ei kin Gos kaimb sipi kin, noman ka ngolum. ⁶ Yi miġ erang, en enim noman ele to mani kindik kin, nga en enim Gos nge noman dinga ele mandring puk muġgii. Yi miġ, nga Gos nge kunum ei, eim enim ambil tonu kindmba. ⁷ Pe nga enim noman embin kanim kanim ei, Gos kin angil ele pendngii. Nimbil erang eim enim kanpi kin erpi kin, tep er moġmun.

⁸ Enim noman konj kindik kin, kanik kun erik muġgii! Enim nge opu orung wu kis Seisen ei kui wusii simbii owundu miġ, kei dinga nilim ei, eim koi erpi andpi kin, wumb endi kur kanjip numbii miġ ni piilim. ⁹ Enim pii gii dinga nik kin, dinga angik kin, Seisen opu kom topu kin, nimba ek ei piinerngii mon! Nimbil erang enim piinmin ei, enim engnjing noġ mei konu ele orung orung moġmun ei, oġ embin tui enim kin tonu onum oġ ei, en enim kin yi ku tonu olum. ¹⁰ Ba enim kunum aninga kopur oġ embin tui tonu wang kin, ngenj kumbii sinjing ei, Gos eim noman ka ngolum puġwu ei,

eim enim dinga ngumba. Gos enim Krai Jiisas kin wii tang kin, enim eim tilang ka wii mendpił singii. Sik kin, Gos eim enim erpi kun ka mendpił kindang kin, je erang kin enim dinga angk mułangin kin, eim enim dinga ngang kin, enim dinga angk mułngii! ¹¹ Gos eim kin mendpił noman dinga kunum kunum pep mołpu pangli! Keimi, am yi minj, kapli pengli!

Ek Kombur Aninga Nga

¹² Na ek aninga kopur połup kin, enim ngond ei wu Silpeinis na paki tum. Na piind ei, enim engnjing keimi mił mołum. Pipe ełe, na enim kin noman to konj kindamb kin, Gos nge noman ka ei, keimi na ninj mił ei, enim singii. Ei nge, na nam pii poru nip kin keimi ni tor kindamb kin, enim dinga angk mułngii.

¹³ Enim engnjing men tołmun ngii Bapilon konu ełe owundu salim wumb mołmun ei, ek ka nik pii ka piik kin, enim ngonmun. Gos wumb ei, enim kin ouni wii topu kin, noman ka wii ngopu yi ku ełim. Nanim kingam Mak yi ku, enim kin ka piipi kin, ek ka nipi ngonum.

¹⁴ Enim kapli, Gos nge wumb pei angil sik kin, noman kultmun oł ei mił erik kin, andan tok ngungii! Enim Krai kin dambiltik ende puk mulnjung kin, enim noman emin ka seng mułngii!

Piisa Mon Nga Endi Połpu Gos Wumb Kin Kindim

Piisa Nga Mon Endi Połpu Ngum

¹ Na Saimon Piisa, na Krajs Jiisas nge kongun wu ni ek ka se andil wu moł. Na pipe ei połup kin, enim wumb pii gii ka wii ninjing ei, yi mił sinim pii gii ende wumb mołmun konu ele ngond. Ele nge sinim nge Gos Jiisas Krajs eim sinim sipi orung simba nge pułwu ei, eim kin oł kun ka ełmin oł ei sinjing.

² Pe sinim nge Gos kin, Jiisas Krajs kin noman ka wii ei, sinmin. Oł ele nge, Gos Owundu nge noman ka nin, noman emin ei, enim kin am owundu tonu opu ba.

Gos Eim Nge Wumb Topu Mundum

³ Keimi, Gos eim nge dinga ele, epi kanim sinim ngang kin, am sinim kapli erang kin, sinim konj mołpun kin, Gos nge oł kun ka palim mił, erik pungii. Gos eim nge noman ka wii sinim ngopu kin, sinim wii topu mondpu kin, eim nge tilang ka wii nin, eim nge oł kun ka oł ei, sinim ngumba nge ouni simin. ⁴ Pe eim nge noman dinga nin, tilang ka wii owundu ei nge, eim sinim kin kombur am owundu nin, epi ka wii mendpił ei, kumb ok, eim sinim ngumbii ni, pendrim mił ngurum. Yi mił erang noman oknge oł kis ei, sinim mei wumb kin tonu wang kin, pułe ele nge sinim oł kis enmin. Ba epi ka wii kanim kanim ei, pei Gos sinim ngum ei, sinim paki tum. Yi mił sinim tungu pupun kin, epi kis ermba ei, si kindpin bin. Pupun kin, sinim noman konj sipin kin, Gos eim nge oł ei ekii simin.

⁵ Ele nge, enim noman to piingii! Piik kin, enim kongun dinga wii erik kin, oł kun ka ei pii gii kin, ende pendik mułngii! Molk kin, noman ka wii sik kin, oł kun ka oł ei kin, ende sek kin, pendik mułngii ku. ⁶ Nga en enim noman ka ei kin, ngenj ele nimbił oł endi erngii ei, tep ka mułngii! Molk kin, noman ka ei, se ende kindik, pendngii! Nga enim dinga angk kin, oł embin tui ko wuk kin mułngii. Molk kin, oł ei sik kin, ngenj tep ka ełmin oł ei, ende sik kin, kindngii. Kind pendik kin, enim Gos nge oł kun ka oł ei nge, singii. Sik kin, dinga angk kin oł embin tui ko wunmun ei nge, ende kind pendik singii. ⁷ Nga enim engnjing noł kin, noman ka ngok erngii! Erik kin, oł ei nge sik kin, Gos nge oł kun ka ei kin, ende kindngii. Nga engnjing noł, noman ka ngok kin, enmin oł ei nge sik kin, wumb kin noman ngonmun oł ei kin, ende kind pendik singii! ⁸ Sinim Jiisas Krajs piinmin ei, eim sinim nge Owundu mołum. Mołum ei nge oł ka wii ei enim kin pep tonu owundu om kin, kapli enim Jiisas kin noman ka ei wii pinermba mon. Ba ei mong oł kun ka mił, pei tonu opu pimba. ⁹ Ba wu endi eim sipi kin, oł yi nge pei pinerim kin, kapli eim ningil tumbun wu mił mołpu kin, epi turii simba ei, kan poł tunernmba mon! Keimi, Gos eim oł penj tui ni, oł kis ei, ok kil ngopu poru nim ei, eim kom ngonun.

¹⁰ Yi mił erang, angran noł, Gos enim to tonu kindpi mundum wumb ei, nam nge wumb mołmun. Yi mił enim kongun dinga erik kin, oł ei enim kin dinga ambil gii nik mułngii! Nga enim oł yi mił enjing kin, kapli enim oł kis erik kin, si kind orung punerngii mon! ¹¹ Yi mił erang, enim oł ei nge, ekii sinjing kin, kapli Gos andlam aki tang puk kin, Gos mołum konu ele, kun pungii. Gos konu ei, sinim nge Owundu nin, nga sinim sipi orung simba wu ei, Jiisas Krajs mołum.

¹² Yi mił keimi, enim epi ele piinmin; nga enim ek keimi ei sik kin, poru ninjing. Nga ele nge, ek keimi ei dinga ambil gii nik mulnjung. Ba nga na kunum kunum enim kin ek nip ngumbii end ei, enim noman to konj kindip kin ngumbii end. ¹³ Na piind ei na enim to konj kindip kin, oł ei, oł ka palim. Peng kin, kunum kunum na ngenj ele, yi ku peng mołup kin, ek ka keimi nga nip kin, enim noman to konj kindip, ngumbii end. ¹⁴ Nimbił erang na piind ei, kunum aninga kopur na ngenj ei, enim kin si kindmbii. Si kindmbii ele nge, sinim nge Owundu Jiisas Krai ei, eim ek ok na kin ni tor kindpi kin, andan topu ngurum. ¹⁵ Yi mił na kongun dinga erip kin, ek nip enim kin, ngumbii end. Nga ekii se, na kulmbii poru nimba kunum ei, ekii se enim kapli kunum kunum poł tok kin oł ei piik minj mułngii!

Sinim Krai Nge Tilang Ka Wii Owundu Kenjpin

¹⁶ Sin enim kanpin kin, ek ni ngo poru ninjpin ei, sinim nge Owundu Jiisas Krai ei, eim nge dinga ele je mei konu ele nga orung omba. Ba sin ek poł min, siimał eimał ek wii nipin kin, sinim nge Owundu Krai nge ek nipin kin, yi ninanmin mon! Sin Jiisas eim nge tilang ka wii owundu ei, sin ningił ele, kenjpin ei, piipin kin ninmin. ¹⁷ Yi mił keimi, Erinjpin Gos Jiisas nge embe ei, am ambil tonu kindpi kin Gos eim tilang ka wii owundu eim ngum. Ngopu kin, Gos eim tilang ka wii ele mołum ek dinga ei, Jiisas mani mondpu kin, ek yi nim, “Ei na nge kangim mendpił! Na eim noman ngond. Nam nge noman ei, eim kin mołum,” pa nim. ¹⁸ Sin Jiisas kin tonu oł kun ka komung mulnjpun kunum ele, ek yi mił tonu epin konu ele mani om.

¹⁹ Yi mił palim ek ei, sin wumb Gos oł ekii se ermba ei, piik niłmin wumb ek ei pii gii nipin kin, ekii silmin. Nga enim yi ku ek ei keimi, dinga ambil gii nik mulnjung kin, ei ka wii simba. Nimbił erang Gos oł ermba piik niłmin wumb nge ek ei, konu emii erang konu ele dup alam kilangin kin, tilang enim ei yi mił; konu tengmba erang kin, nga kupiiring ok kanjip ei, enim noman tuk ele, pep onum ej yi mił onum ku. ²⁰ Ba enim ek ei, ok piik pendik kin, sin sinim noman ele ek endi piipin kin, Gos nge oł ermba piik niłmin wumb nge, ek pułe yi mił endi piipin kin yi ninermin mon. ²¹ Nimbił erang kumb ok, wu endi eim noman ek kin, Gos oł ermba oł ei, piipi kin, ni tor kindnalim mon. Ba Gos eim nge Gui Ka ei, wumb ombu ei kin ek ei nipi ngang kin Gos eim oł ermba oł ei, piik kin, ni tor kindilmin.

2

Mon Ek Kend Polk Kin Nik Elmin Wumb

¹ Ba kumb ok, ek kend ni tor kindilmin wumb ei Esrel wumb tuk mołmun konu ele tonu onjung. Yi mił ku, enim wumb kin, ek kend mon tołmun wumb ei, enim mołmun konu ele tonu onjung ku. Wangin kin, ek kend wumb ei, koi erik kin, ek kend kanim kanim ei, enim kin to kis erngii nge tonu om. Ba Jiisas Owundu enim sipi orung sim ei kin, buł ngunjung ku. Oł yi mił erangin kin, sikir en enim erpi kin kis ermba nge tu wunjung. ² Nga wumb pei puk en enim ngenj ele oł kis kanim kanim pei ekii sik erngii. Yi mił erik puk kin, pe wumb kombur molk ek kis nik kin, andlam kun keimi seng kin, ek kun piinmin ek keimi ei kin, ek kis ni ngok yi erngii. ³ Erik kin, wumb eipi nge epi kanim kanim ei, kan bun bun silmin wumb ei mił ok kin, ek kend pei nik, enim ngok kin, enim ku nin epi ei, singii nge ningii. Ba am kumb ok, Gos eim wumb kos piipi kin, wumb am pungii konu kis ele, er kun er sirim konu salim. Nga Gos opu kin, wumb to kis mondpu ermba ei, or mił pinalim mon! Eim er kun kun erpi kin, kui er kanpi mołum.

⁴ Yi mił Gos nge enjel kombur ok, oł kis erik ei, Gos eim kan wiik tunerim mon. Ba eim enjel ombu, sipi kin, tukpu olt emii er sim konu kis ele

mundum. Pe kan ngopu kindang kin Gos nge kos owundu piimba kunum ei, kui erik mołmun. ⁵ Wu amb kumb ok mulk wumb ei, Gos Owundu kin buł nguk; ba Gos kanpi wiik tunerim mon. Gos eim erang kin, noł owundu tonu opu kin, wumb ombu pei, to kondpu poru nim. Ba Nowa eim ek kun ka ni tor kindiłim wu ei kin, eim nge wumb angil orung nga tał ei, Gos eim tep ka er se mułum. ⁶ Nga Sorom nin Gomora konu ełe Gos kos owundu piipi kin, konu owundu tał ełe, Gos dup kindang kin, dup num kunum ei, konu tał ełe dup sik mendpił sim. Seng kin, konu owundu tał ełe nge wumb pei, Gos eim kumep kis owundu orung kindpi ngurum. Yi mił ku, nga ekii se wumb Gos kin buł ngunjung kin, wumb kos owundu oknge ei, piingii ku. Kos owundu ei, ekii tonu omba ei nge, Gos andan topu ngumba. ⁷ Nga Gos wu Los eim oł kun ka elim wu ei, sipi orung sim. Seng kin, eim ka mułum. Wu Los eim noman embin piipi kin, wu amb nguduk oł kis enjing ełe nge piim. ⁸ Yi mił wu ei, eim wumb oł kis enjing konu ełe, tuk kun ka mułum. Mołpu kin, wumb oł kis enjing ei kanpi kin, nga kunum kunum wumb ek kis ninjing ei, piipi erim ku. Nga eim noman kun ka pepi mułum kin, nga eim puku sipi kin, eim noman tuk embin peng kin, wumb oł kis enjing ełe nge, lo ek buł ngok enjing ei nge piim. ⁹ Yi mił ku, Gos nge ek ekii sik mołmun wumb ei kin, oł embin tui kanim kanim tonu om kin, kapli Gos Owundu eim pii poru nipi oł embin tui ei kin, sipi orung simba. Nga Gos eim wumb oł kis elmin wumb ei piipi kin, kumep kis ngo orung kindmba. Pe akip kunum nin, nga ekii se kunum pepi kin, kos owundu kunum ei tonu omba.

¹⁰ Opu kin, wumb kombur en enim am kumep kis singii. Singii wumb ei, oł kis yi nge, wu amb nguduk kin, oł kis penj mułum ełe nin, nga Gos nge ek nin, wumb owundu nge ek ei, wii mił ni piilmin. Wumb ei en enim noman ełe ekii sik kin, en enim noman ełe, ambil tonu kindik enmin wumb ei, en enim Gos nge enjel kin, ek buł morung nik kin, mund mong enalmin. ¹¹ Ba enjel pei wumb ei nge to mani kindik mołmun. Mołmun enjel ei, am noman dinga mendpił salim. Ba enjel en enim wumb ei kin ek buł morung nik kin, nga Gos ningil ełe kos piik, yi enalmin mon. ¹² Ba wumb ombu, kung owu ni, epi noman pinalim mił, wumb yi mił mołmun. Molk kin, en enim nge ngenj ełe, noman palim oł ei nge ekii sik kin elmin. Erik kin, menjing mengrim ei, en enim singii nge nik kin, nga en enim to kundngii ni mengrim. Mengang kin, en enim epi endi piinalmin epi ei kin, nga ek kis ni ngok elmin. Erik kin, nga en enim kung owu ni, epi kolk elmin mił, yi ku wumb ei kulngii ku. ¹³ Wumb en enim mong kis kanim kanim pei enjing. Yi erangin kin, wumb eipi ok mong kis ende, er orung kindik ngunjung. Ngok kin en enim tinga kuni ni, noł ei pei nunun ni piik kin, noman ka ka piik elmin. Ba nga enim kin kuni ende nunjung kin, wumb en enim oł penj tui ei, orpuł mił tuk enim kin yi erik ngonmun. Ngok kin, en enim nge oł kis enim kin ek kend mił, enmin ni piik ka piik elmin. ¹⁴ Ei yi mił, en enim nge ningil ei, se andpi kin, wu amb nguduk oł kis elmin ei, nga en enim ningil ełe, oł kis erngii oł ei nge si kindmba pinerim mon. Nga wu kombur noman dinga pinalim wumb ei kin, ek ka nik kin, oł kis erngii nge, yi ku elmin. Nga en enim nge noman ei, kan bun bun sik enmin oł ei nge, ok andan tok ngołmun. Ba Gos eim wumb ombu nge, am to kis mendpił, er poru nimba. ¹⁵ Wumb ei Gos nge andlam kun ka oł ka ełe buł ngok si kindik kin, en enim wulu pang kin, tuk oł kis kanim kanim erik andiłmin. Andik kin, wumb en enim Biyor nge kingam Beilam eim, oł kis elim mił ekii silmin. Nga eim oł kis erpi kin, oł kis kumep sipi kin, nga eim noman ngołum mił yi ku elim. ¹⁶ Ba kung dongkii ei, ek tingnalim mon; ba kung dongkii endi, wumb ek tanginmin oł yi mił tangpi ek nipi kin, Beilam ngopu ek ngum. Ngopu kin, eim oł kis elim ełe nge piipi kin, kung dongkii ei, wu ek ni tor kindiłim wu ei nge, oł ermba

erim ele nge, ondu ngum.

¹⁷ Wumb ei nge ombu, no! tukpu ele, no! mani tukpu ele mulalilim yi mi! molmun. Molk kin, nga wumb ei kupu kuru mi!, konu pop owundu topu kin, pop to orung orung kindnim yi mi! elim. Erang kin, Gos eim konu emii owundu kis endi, er sim salim ei, am emii owundu palim ele pungii nge, konu ei salim. ¹⁸ Wumb ombu nge, ek dinga wii nik kin, ek mong pinahim mi!, ek kis ninmin. Nik puk kin, wu kombur kin o! kis erngii nge noman kin ei, sikir tonu wang kin, nga puk amb eipi eipi ngunduk kin, ngenj ele, o! kis kanim kanim ei nge, noman to piik enmin. Erik kin, o! kis ele nge erik kin wumb kombur pe mendpi! o! kis ei nge, si kindik kin, tuk puk molmun. Molk kin, ei torung wumb kin, to tor singii nge enmin. ¹⁹ Wumb kis ombu, en enim ek dinga nik yi ninjing. Epi endi enim noman ele ermin ni piik enmin epi ei, kapli ondu ngunermba mon. Enim wii mi! mulngii; ba wumb ombu en enim, bok tok kin andlam kis ele pungii o! ei nge, kongun wumb mi! er andilmin. Ei yi mi!; pe epi endi wumb endi, to mani kindim kin wu ei, eim to mani kindim epi ele nge, eim epi ele kongun wu mi! mulmba. ²⁰ Yi mi! keimi, wumb en enim Owundu nge sinim sipi orung nga simba nge, Jiisa Kraisa kin noman ka ei, sinmin noman ka ele nge, en enim tungu puk kin, mei ele epi penj molum ei, si kindinmin. Nga o! ei, nga demb nim kin, nga o! kis ele nge, en enim kan ngopu mondnum ei, yi minj molk pungii. Puk kin kumb se, o! kis ambil gii nim kin, ei wumb kis mi! mulngii. Ba nga ekii se, o! kis nga ambil gii nim kin, ei am kis mendpi! mulngii. ²¹ Pe nga en enim Gos nge o! kun ka elmin o! ei, pii kun enarik enjing kin, ei kapli ni piininelangin. Nimbil erang, pe nga andlam ei nge piik kin, o! kun ka lo ek ei mi! sinjpin ni piilangin. Ba en enim o! ei nge, bu! ngo poru ninjing. ²² O! ei ek ekin endi, en enim kin tonu om ei, Gos oknge ek keimi mendpi! endi yi ninim. “Owu ei eim nge mek si mundum konu ei, nga orung ba nge pum.” Nga Gos oknge ek keimi endi yi ku ninim, “Kung endi, eim no! was ka er om; ba nga pupu kin, no! oi ele pepi kin ak mak enim.

3

Keimi Mendpi! Owundu Orung Omba

¹ Enim na nge wumb pu! mendpi!, na nga pipe ei polup kin, enim kin kindind. Kindip kin pipe ta! kindinj ei, en enim nge noman keimi to konj kindik kin, noman tuk konj simba. Ele nge enim noman nga to piingii. ² Yi erang kin, en enim molk kin, ek ei noman to piingii! Piik kin, ek ei, o! ekii se tonu omba ni, na ninj mi!, ek ei piingii! Piik kin Gos o! ekii se ermba ei nge, piik nilmin, wumb ei Gos ek yi mi! ni tor kindinj. Kindip kin, pe Owundu kin sinim paki tolum wu ei nge, lo ek en enim Gos nge ek se andilmin wumb ek ningii ei, piimin ku. Piipi kin, en enim yi ku noman to piingii! ³ Kumb se en enim ek ei pii kun erngii! Ekii se mu! mej poru nimba kunum ei, wumb enim kin ek bu! morung nik enmin wumb ei, ok en enim nge noman ngenj ele, ekii sik erngii. Ba en enim ek bu! ambilk kin yi ningii. ⁴ Nik kin ek dinga nik yi ningii. Nik kin, ei ek nipi, nga orung omba min, da ninjing? Pe eim jili molum? Ya onanim; ba ok kupenjpin no! molk kulk ei, mo! wangin kin pe sinim molmun. Molamin kin, epi salim ei, ok sirim mi! salim ei Gos eririm. ⁵ Erang kin, en enim noman ele epi ei piik kin, kanik erngii pinahim. Pinerang kin, ok Gos neng kin, gupu mulang je kupu mu! pirim. Peng kin nga mei ei, tuk no! ele tonu opu kin, ei mei pirim. ⁶ Ba Gos eim ek yi neng kin, no! tonu om ei no! owundu mei ele tonu om. Opu kin, mei orung orung pei pirim ei to kis eririm. ⁷ Erang kin, Gos ek ei mendpi! neng kin, mu! mei ta! pe molmbu! ele dup tonu omba ni, kui er molmbu!. Molku! mu! mei

ei, kos piimba kunum nenj ni kui er moꞑmbuꞑ ku. Nga wumb Gos kin buꞑ ngoꞑmun wumb oꞑ kis eꞑmin ei Gos kos owundu piimba kunum eꞑe wumb oꞑ kis enjing wumb konu kis eꞑe am pungii. ⁸ Ba na nge wumb puꞑ mendpiꞑ; enim epi ei, endeim mendpiꞑ si kindnarik kin noman to piik muꞑngii! Molk kin, Owundu eim piinim kunum endeim ei, kung ngii 1000 pei miꞑ ni piinim. Nga kung ngii 1000 pei ei kunum endeim miꞑ ni piinim. ⁹ Gos Owundu eim ek ni pendrim miꞑ, tonu omba eꞑe nge ei, taki taki nipi pindneririm mon. Yi miꞑ, wumb kombur kongun mon mon kindpi kin enim ni piinmin, ei mon! Eim yi piinim; wumb endi am punerngii ni pendrim palim. Gos eim noman eꞑe yi piinim ei, wumb am pei, noman to ak tok kin, yi erngii ni piinim. Yi miꞑ Gos Owundu enim kin piipi kin, eim am kunum kinan oꞑt miꞑ, kui er moꞑlum.

Muꞑ Mei Taꞑ Poru Nimba Kunum

¹⁰ Gos Owundu nga orung omba kunum ei, epi waning wu miꞑ omba ei, sinim pii kin enermin! Enarpin muꞑmun kunum eꞑe, muꞑ eꞑe bultu owundu nipi kin am ba. Pang kin, nga epi kembis kembis ei am dup no poru nimba. Nipi kin, nga mei eꞑe nin, epi er mundngii epi ei, yi ku, dup nopolu poru nimba. ¹¹ Yi miꞑ erang kin, epi ombu yi miꞑ erpi kin, poru nimba. Nipi kin, enim wumb ombu, er moꞑmun miꞑ nenj? Pe enim oꞑ kun ka erik kin, Gos nge oꞑ ka wii ei erik ekii sik muꞑngii! ¹² Ele nge, enim Gos nge oꞑ ei erik kin, Gos orung omba kunum ei, kui er muꞑmun! Moꞑpun kin, Gos nge kongun dinga erik kin, Gos orung omba kunum ei sikir tonu wangli ningii! Nik kin, kunum eꞑe dup opu kin, tonu muꞑ eꞑe, nopolu poru nimba. Nga dup muꞑ dinga wii erang kin eim epi kembis kembis epi dup nang kin, epi ombu opu noꞑ miꞑ ermbe. ¹³ Ba Gos eim ek yi nipi kin muꞑ mei konj taꞑ ermbii ni pendim miꞑ, yi ermbe. Erpi kin, nga konu konj eꞑe Gos eim nge oꞑ kun ka ei, minj pep muꞑmba. Moꞑpu kin, sinim oꞑ ei nge, ei tonu omba ni kui er muꞑmun! ¹⁴ Yi miꞑ erang, na nge wumb puꞑ mendpiꞑ enim epi ei nge, omba ni kui er moꞑmun! Muꞑfangin kin, pe enim am ka wii molk kin, oꞑ kun ka dinga erik kin, nga orpuꞑ ni epi kis endi enim kin pinermbe mon! Enim Gos kin noman ende sek kin noman emin muꞑngii. Molk kin, nga ekii se Gos enim kenmba kunum ei enim kun ka muꞑngii! ¹⁵ Nga Owundu eim sinim kin wiik topu kin, kui erpi kin, sinim kin taki taki erpi moꞑlum. Yi miꞑ erang, enim piingii ei, Gos sinim sipi orung simba er moꞑlum eꞑe nge, sinim piipin muꞑmun! Moꞑpun kin, Gos eim noman ka ei, sipi kin, sinim enginjpin Pol ngurum. Ngang kin, nga Pol eim ek yi nge mon polpu kin, enim ngurum ku. ¹⁶ Keimi Pol eim nge oꞑ ombu pei epi ei nge ku, ek nipi ngoꞑlum. Ngopu kin, ek kombur ya mon eꞑe palim ei, kun ka molaꞑmin wumb ei, en enim kongun dinga erik epi ei singii palim. Peng kin, en enim Gos nge ek ka ei, nik kin, nga ek kanim eipi eipi ombu nge ek ei, niꞑmin wumb ei nge, en enim am pungii. ¹⁷ Na nge wumb puꞑ mendpiꞑ, enim ok piik poru ninjing ei, oꞑ ombu epi ei, ekii se tonu omba. Yi miꞑ erang kin, en enim kan kun erik kin, tep ka wii erik muꞑngii! Mon pim kin, wumb enim noman to eipi eipi kindngii. Kindangan kin, wumb lo ek ekii sinarik kin, ek kanim kanim nik erangan kin, enim nga dinga angk mulerngii mon! ¹⁸ Ba enim sinim nge Owundu nin, sinim sipi orung simba wu, Kraiꞑ Jiis nge noman ka ngoꞑlum wu ei nin, noman ka wii mendpiꞑ ei kin, wumb dinga miꞑ tonu ok muꞑngii! Pe nga Kraiꞑ eim kin tiꞑang ka wii nin, embe Owundu ambii tonu kindpin kin, akip nin, nga ekii se kunum kunum ouni, am pepi ba ku! Ei keimi!

Jon Mon Kumna Połpu Gos Wumb Kin Kindim

Konj Kunum Kunum Mołutum Pulwu Ei Kraiss

¹ Sin Jiisas nge er se endim wumb mon ei połpun kin, enim ngonmun ei, konj kunum kunum ek Pulwu Jiisas Kraiss eim kumb ok kunum kunum mułum. Mołpu kin, sin eim ek nim piinjpın. Piipin kin, eim sin sinim angıl ełe eim ngenj ei embilnjpın ku. ² Nga konj kunum kunum mołutum pulwu Jiisas Kraiss ei, eim peni ełe wang kin, sin sinim kenjpın kin, nga eim ek ka piipin kin, enim kin noman konj kunum kunum mołutum ek ei, ni tor kindinjpın. ³ Kindpin kin, sin Kraiss eim kin ek nipin kin, peni ełe kindinjpın ei, sin kanpin kin, nga piipin enjpın epi ei, pei nipin kin, enim kin ngonmun. Ngopun kin sin yi ku, enim kin pei kun ka pepin mołpun kin, noman dampıltpın se ende kindpin kin, Erinjpın Gos kin, nga eim kingam Jiisas Kraiss kin, noman ende sepin mułmun. ⁴ Nga sin mon ek ei połpun kin, enim ngonmun ei, sinim pei noman ka seng mułmun ei, sinim nge noman ełe piki tumba.

Sinim Gos Nge Tilang Ełe Andpin Mołmun

⁵ Pe sin ek ei, Gos nge kingam kin piipin kin enim kin ni ngupun. Ngumun ek ei, Gos eim tilang pulwu mołum. Mołum konu ei, emii endi, eim mołum konu ełe, pepi mandi punanim mon! ⁶ Pe nga sinim mołpun yi nimin, “Sin Gos kin dambiltpın o ende punmun,” nimin; ba emii palım mıł, oł kis kanim kanim ermin ei, sin sinim gupu ełe, ek kend topun kin nga oł ende enmin ei, ek kend palım ku. Nga sinim oł kun ka keimi andlam ełe andnamin mon! ⁷ Ba nga sinim tilang enim mıł, oł kun ka yi pepin mołmun ei, Gos eim tilang enim konu mołum mıł, nga sinim enginjpın noł kin, dambiltpın o ende pupun kin, pepin mołpun andpin yi erpin mułmun. Mułamin kin, nga Gos kingam Jiisas miyem ełe, kaplı sinim oł kis kanim kanim kil ngopu kin, kunum kunum si kindmba.

⁸ Pe sinim yi nimin, “Sin noman tuk ełe, oł kis elmin oł endi pinalım,” nimin ei, sin sinim kin ek kend topun ngonmun. Ngopun kin, nga ek keimi ei, sinim ekii sinenjpın kin, nga ek keimi ei sinim noman tuk ełe, pinalım ku. ⁹ Ba pe nga, sinim oł kis kanim kanim enmin oł ombu ni, peni ełe tor kindpin Gos ngunjpın kin, kaplı Gos oł kun ka elim Gos, eim oł kis ombu pei, kil ngopu kin, si kindpi poru nimba. ¹⁰ Pe nga “Sinim oł kis kanim kanim enenjpın,” pa nimin ei, “Gos ek kend wu” pa nimin. Nga Gos eim ek keimi ei, sinim noman tuk ełe pinerang kin, nga sinim ekii sinermin mon ku.

2

Jiisas Kraiss Ei Sinim Paki Tolım Wu

¹ Na mon ei pulup kin, enim kin ngond. Na Gos ek ka ninj ei, pii gii ninjing kangı ambıl mołmun ei, Gos tilap ełe mołmun ei kin, ek nip kin, mon pulup ngond. Ei enim oł kis kanim kanim enerngii; ba wumb endi oł kis kanim kanim endi enjing kin, sinim nge mołmun wu oł kun elim endi mołum ei, Jiisas Kraiss ei kaplı, eim nimba mıł ei, dinga nip kin, Erinjpın Gos sinim kin ngumba. ² Sinim oł kis enjpın ei, Gos sinim kin popuł sim kumep kis ei, Kraiss eim kołpu kin, Gos nge popuł kis ei eim sim. Sipi kin, sinim nge oł kis mendpıl mon; ba ya mani mei wumb oł kis pei enjing ei nge, oł yi mıł erim.

³ Pe nga sinim Gos nge ek dinga ele ekii sinjpin kin, sinim pii poł tumun ei, sinim eim kin keimi piipin kanpin kin, pii poł topun mołmun. ⁴ Pe wumb nii endi yi nimba, “Nanim eim pii poł toł” nimba; ba Gos eim ek dinga ele, ekii sinarpi nim kin, wumb ei eim ek kend wumb mendpił mołum. Mołpu kin, Gos ek keimi ei, eim kin pinalim mon. ⁵ Ba wumb nii endi, eim Gos ek dinga ele, ekii simba ei, kapłi Gos noman kultum oł ei erpi kin, kun mendpił kindpi palim. Peng kin, sinim pii poł tumun ele nge, sinim Gos kin dambiltpin ende pupun kin eim nge wumb mołmun. ⁶ Wumb nii endi, “Nanim Gos kin dambiltpi ende moł,” pa nimba, ei eim kapłi, Jiisas Kraiss kongun erpi pepi, mołpu pum mił, yi mił ku, wumb ei eim yi ermba.

Ek Dinga Konj

⁷ Nanim nge wumb pul; ek dinga ei, na pułup nip kin, enim kin ngond ei, ek konj endi mon; ba enim ek dinga oknge ei, enim ok piik sik erik ek dinga ei, enim ok ek dinga ei piik si kindik kin piik poru nik. ⁸ Nik kin, nga ek dinga ele na pułup kin, enim ngond ei, ek konj endi palim. Peng kin, ek dinga konj ei, ek keimi ei Kraiss nge oł kun ka elim oł ei nin, nga enim enmin oł kun ka ei nin, sin kenjpin ku. Nimbil erang emii pim oł kis ei, si kindpi punum. Pang kin, nga oł kun ka keimi ei, pe tiłang erang kin, oł ei peni ele onum.

⁹ Wumb nii endi, eim yi nimba, “Nanim tiłang enim oł kun ka er moł,” pa nimba; ba eim angim kin noman kis pii ngopu kin, yi ermba ei, eim oł kis emii palim konu ele piram mołpu andpi kin, akip yi ku, konu ele piram er mołum. ¹⁰ Pe nga, wumb nii endi, eim angim noman ngołum wu ei, eim tiłang kun ka konu ele mołum. Mołpu kin, nga eim tiłang kun ka konu ele piram mołpu kin, kapłi oł kis min epi endi eim kin pinerang kin, kapłi eim min wu eipi endi, bok tok kin oł kis endi erngii ei, pinałim mon. ¹¹ Ba wumb nii endi, eim angim kin noman kis piimba wu ei, eim emii pim konu kis ele piram mołpu kin andpi punum. Pupu kin, eim konu jili mił ba konu ei, eim kan kun enerim. Nimbil erang emii pim konu oł kis ei je erpi kin, eim ningil ele to tumbun mił mundang kin, eim emii konu ele andpi er mołum.

¹² Na mon ei pułup kin nanim kangii ambił noł enim kin ngond. Nimbil erang enim oł kis kanim kanim enjing ombu, Kraiss Jiisas nge embe ele, enim oł kis ei, eim kil ngopu si kindpi, poru nim. ¹³ Na mon ei pułup kin, enim ernjing kin ngond. Nimbil erang enim Jiisas piinmin ei, eim kumb ok kumna kin multum ei, pe piram mołum ku. Na mon pułup kin, enim wu kangii wu kin ngond. Nimbil erang enim dinga peng kin, wu kis Seisen kamb mani kindik kin, enim dinga angk mołmun.

¹⁴ Na mon pułup nip kin, enim kangil ngond. Nimbil erang enim Erinjpin pułwu eim pii poł tok mołmun. Na mon pułup nip kin, enim ernjing ngond. Nimbil erang enim Jiisas kumb ok kumna multum ei, pe piram mołum ei piinmin. Nga na mon pułup kin enim wu kangii wu ombu ngond. Nimbil erang enim dinga angk mołmun. Molk kin, Gos ek ka enim noman tuk ele pepi mołum. Mołpu kin enim dinga peng kin, Seisen wu kis kamb mani kindnim.

¹⁵ Enim ya mei ele pii gii ninenjing wumb nin, mei oł kanim kanim elmin oł ei nin, enim noman kulerngii mon! Pe nga wumb nii endi mei ele pii gii ninenjing wumb nin, mei oł kanim kanim oł ei, noman ngum kin, wumb ei Erinjpin Gos kin noman kultmun oł ei, eim kin pinerim mon. ¹⁶ Yi mił, pii gii ninenjing wumb oł kanim kanim pei elmin oł ei nin, nga epi oł kis kanim kanim simin nik noman palim ei nin, nga wumb kanik kin simin ni piinmin oł ei nin, nga epi kanim kanim mei ele salim ei wumb en enim nilkeng sinmin ku. Epi kanim kanim ombu ei, Gos kin tonu onanim mon;

ba epi ombu pei, ya mei ele wumb nge noman ele tonu onum. ¹⁷ Nga mei ele wumb nin, nga epi kanim kanim wumb simin ni piinmin epi ombu ei, am pupu poru nimba; ba wumb nii endi, Gos nge noman enim epi ei enjing kin, kapli enim konj kunum kunum molk pungii.

Krais Nge Opu Orung Wu Kis Endi Omba

¹⁸ Nanim kingnan ambilan nol; sinim mul mei poru nimba kunum ei, mandi enim. Nga enim piik enjing ni, Krais nge opu orung wu kis endi omba. Yi mil peng kin, Krais nge opu orung wu kis pei peni ele tor onmun ei, wumb ombu kanik yi enmin. Erik kin, sinim piinmin ei, mul mei poru nimba kunum ei, mandi erpi poru ninim. ¹⁹ Yi mil, opu orung wumb ombu sin nge pii gii ninjing wumb tilap ei, ende mil mon. Yi peng kin, opu orung wumb ombu sinim kin si kindik punjung. Puk wumb ombu sinim nge tilap ende pilang kin, kapli sinim kin tep to muluamin; ba en enim si kindik punjung ei, pangin kin, sinim piinmin ei, wumb ombu sinim nge tilap ende mon.

²⁰ Ba Krais enim kin Gos Gui Ka bein tang kin, nga pe enim pei ek keimi piik poru ninmin. ²¹ Na enim kin mon konj endi polup kin, enim ngonand mon. Nimbil erang enim ek ei, piinamin ele nge mon; ba enim ek keimi piinmin. Piik kin, nga ek kend endi, ek keimi kin tor onalim mon ni piinmin.

²² Wumb nii endi, ek kend tolum wu molum. Molum wu ei, "Jiisas ei Krais Gos kindim wu mon," pa nimba wumb ei, eim ek kend tolum wu molum. Molum wu ei Gos kingam Jiisas kin ouni bul ngopu kin, ek ningil ei, ekii sinarpi kin, Gos kindim wu Krais nge opu orung wu molum. ²³ Pe wumb nii endi, Gos kingam kin, bul ngopu ekii sinanim ei, yi ku Erinjpin Gos kin bul ngopu kin ekii sinanim ku. Nga wumb nii endi, Gos kingam kin pii gii nipi kin ni tor kindnim ei, eim Erinjpin Gos kin pii gii nipi kin ni tor kindnim ku.

²⁴ Enim ok piinjing ek ka piik kun erik mulngii! Enim ok piik ek ka ei piram ambil gii nik kin, pii gii nik, mulnjung kin, kapli yi mil ku, enim Erinjpin Gos kin eim kingam Jiisas kin dambiltik se ende pu molk kin, pungii. ²⁵ Nga Krais eim ek dinga ni pendrim mil yi ninim, "Enim noman konj kunum kunum mulngii ei nge ngumbii," pa nirim.

²⁶ Na mon ek ei polup kin, enim kin ngond ei, Jiisas nge opu orung wumb ei, enim kin ek kend tok ngok ol kun pinalim mil erngii. ²⁷ Ba Krais, eim nge Gui Ka enim kin bein topu ngum ei, eim enim kin noman tuk ele tep to molmbul. Pe nga enim wumb epi eipi endi enim andan topu kin, yi enermba mon. Yi mil erang, Gos Gui Ka enim kin epi kanim kanim pei andan top ngonum. Ngang kin, sin noman tuk ele ni piipin kin, Gos Gui Ka eim andan tonum epi ombu ei, ek keimi kun mendpil palilim. Pepi kin nga ek kend endi pinalim mon. Yi mil peng kin, Gos Gui Ka enim andan tum epi ombu, ekii singii. Sik kin Krais kin dambiltik se ende pu molk kin pungii. ²⁸ Nga pe nanim kingnan nol; enim Krais kin dambiltik se ende pu molk kin ekii sik erngii. Erangin kin, sinim noman dinga sik erik molk kin, kunum ele, Krais eim orung omba kunum ei, sinim singambil peng kin, nga koi erpin yi enenmin mon! ²⁹ Nga enim piinjing kin, Krais eim wu kun ka mendpil mulum kin, kapli enim yi mil keimi ni piik kin, wumb endeim endeim ni pei ol kun ka mendpil enjing kin, kapli wumb ei, Gos nge kingam nol mulngii.

3

Gos Nge Kangi Ambil Nol

¹ Enim piyei! Sinim Erinjpin Gos sinim kin noman ka owundu ngozum. Ngang kin, sinim kin noman ka ngopu ei, owundu mendpil ngozum. Yi

erang kin, sinim eim kang i ambil nol molmun. Keimi sinim Gos nge kingam ambilam nol mendpil molmun. Ba mei ele pii gii ninenjing wumb ei, Gos kin kanik kin pii kun enarik molmun. Pii kun enarik kin, yi ku, sinim kin kanik kin, pii kun enalmin mon ku. ² Nanim angnan nol; pe sinim Gos nge kingam ambilam nol molmun; ba ekii se sinim wumb molmun mil ei, sinim pii kun enanmin. Ba sinim piinmin ei, Jiisas eim orung omba kunum ei, sinim eim keimi kenmin. Kanpin kin, nga eim mulmba mil ei, sinim yi ku molmun. ³ Nga wumb nii endi Kraiis eim orung omba ni kui er piipi mulmba wumb ei, eim kapli kun ka mendpil mulmba. Molpu kin, Jiisas eim kun ka mendpil molum mil ei, yi ku mulmba. ⁴ Wumb nii endi, ol kis kun pinalim mil ermba wu ei, Gos lo ek ele palim mil, ekii sinarpi kin, lo ek ei to pulpel to kindim. Ol kis enim wu ei Gos lo ek ele ei to tor kindnim. ⁵ Enim piinmin ei, Kraiis eim opu kin, wumb ol kis ei kil ngopu si kindimba nge orum. Orum ei, Kraiis eim ol kis endi eim kin pineririm. Pinerang kin, Kraiis eim kapli, ol kis kil ngopu si kindimba. ⁶ Nga wumb nii endi, eim Kraiis kin pii gii nipi kin, dambiltpi se ende pu mulmba wu ei, eim ol kis kun pinerim mil, endi enermba mon! Ba wumb nii endi, eim kunum kunum ol kis elim wu ei, eim Jiisas kinarpi kin, nga piipi pol topu enalim mon ku! ⁷ Nga nam kingnan nol; enim wumb endi, kan wiik tangin kin, enim kin ek kend tok sipik, andlam kun sinermba konu ele sipnerngii mon! Wumb nii endi, ol kun ka palim mil, elim wumb ei, eim kun ka mendpil molum. Molpu kin, eim Kraiis eim kun ka mendpil molum mil ei yi mil ku molum. ⁸ Nga wumb nii endi, eim ol kis, kun pinalim mil erpi molum wumb ei, eim Seisen nge wumb mendpil molum. Nimbil erang Seisen eim ok kumna kin, ol kis kun pinalim mil eririm? Yi mil erang, Gos eim kingam ya mani mei ele orum ei, ei pule yi mil, Seisen kongun ei, to pulpel to si kindimba nge orum. ⁹ Nga wumb nii endi, eim Gos nge wumb endi tonu opu mulmba ei, eim ol kis kun pinerim mil ei enermba mon! Nimbil erang Gos eim nge ol kun ka ol ei wumb ei kin, noman tuk ele molum. Molpu kin, nga Gos eim arim kun ka molum mil ei, eim kapli Gos kingam tonu opu kin, eim ol kis kun pinerim ol ei, nga kunum kunum enermba mon! ¹⁰ Ele nge yi mil, ni piinmin ei, Gos nge kingam nol nii ombu molmun. Nga Seisen nge kingam nol nii ombu molmun ku. Kapli wumb nii endi, eim ol kun ka mil enalim ei, eim Gos nge kingam mil molaalim mon ku. Nga eim angim nol noman kularpi kin, yi ermba wu ei, eim Gos eim nge kingam molaalim mon ku; ba Seisen nge kingam wumb mendpil molum.

Wumb Endi Kin Noman Kultmun Ol

¹¹ Yi mil ek ele nge, kumna mendpil kunum ei, enim ek ei piik enjing mil ei, sinim wumb endi noman kultmun ol ei, nga wumb ei sinim kin, noman kulangan yi ermin. ¹² Nga sinim kapli Andam kingam Kein eririm mil, sinim yi enermin mon! Eim Seisen nge wu molpu kin, eim angim mendpil to kundrum wu ei, eim ol kis mendpil eririm. Nimbil erang Kein eim angim mendpil Eipel to kundrum? Nimbil erang eim eririm ol ei, kun pineririm; ba eim angim nge eririm ol ei, kun ka pirim. ¹³ Yi mil nanim angnan nol; wumb pii gii ninenjing wumb ei, enim kin ek kis nik kin, opu orung erik yi erngii ei, enim noman to piinerngii mon! ¹⁴ Yi mil sinim ni piinmin ei, sinim wumb kulii konu ele si kindpin kin, nga sinim noman konj sinjpin. Nimbil erang sinim enjpin nol kin noman kululmun. Nga wumb nii endi eim wumb kin noman kulalim wu ei, eim wumb kulii konu ele mil piram molum. ¹⁵ Nga wumb nii endi, eim angim kin ek kis nipi kin, nga eim noman kularpi ermba, wu ei, eim noman tukrung ele, wu angim ei to kundmba mil pim. Pe nga enim ni piinmin ei, wu endi eim wumb to kondnum wu ei,

eim noman tuk ele kin noman konj kunum kunum salilim ei, piram mulalim mon. ¹⁶ Ele nge yi mił, sinim ni piinmin ei, wumb noman kultmun ol ei, pułe yi mił palim ei sinim piinmin. Nimbil erang, Krai eim noman konj sinim kin ngopu kin, ond peri ele kułum. Kułang kin, pe sinim kapli, Krai enim ol ei mił ku, sinim enginjpin kin, yi erpin kin, sinim noman konj ei, wumb kin paki topun ngumun. ¹⁷ Ba pe wu endi, eim mei ele, epi kanim kanim pei seng kin, nga wu angim endi, epi sinerang mułmba wu ei, eim kanpi kaimb sipi kin, paki tunarpi yi ermba wu ei, eim Gos noman ngołum ol ei, nipe mił wu ei, eim noman tuk ele piram palim? ¹⁸ Yi mił nanim kingnan noł mił mołmun! Sinim wumb noman kultmun pa ni gupu ele ni, mon ek yi ninermin mon; ba wumb noman kultmun, pa ninim ei, keimi pimba nin, nga ol keimi ermin yi ku ermin.

Pii Gii Wumb Gos Ningii Ele Gał Kulalmin Mon

¹⁹ Ol ele nge, sinim piinmin ei, sinim Gos nge ek keimi ele mołmun ni piinmin. Piipin kin, sinim Gos nge kumb ele angpin mołmun ei, sinim noman emin pei tonu wang kin, dinga pupun engmin. ²⁰ Pe nga, sinim noman tuk ele, sinim kin kos er ngopu erim kin, kapli sinim Gos kumb ele angpin kin, sinim noman emin sepin piipin mułmun. Yi mułamin kin, Gos eim owundu mendpił mołpu kin, tonu pupu kin, eim sinim kin noman tuk ele ngołum ku. Nga Gos eim epi kanim kanim pei piilim ku. ²¹ Yi mił angnan noł! Pe sinim noman tuk ele, sinim kin kos er ngopun yi enenjpin ni piim kin, kapli sinim Gos kumb ele engnim ele, gał kulermin mon; ba sinim kapli eim kii simba ei, sinim ek nipin orung kindmin. ²² Kindpin yi enjpin kin, eim ek dinga nim ele nge, nga eim noman ele palim ei mił enjpin kin, kapli sinim nipe epi endi eim kin kii sinjpin kin, kapli eim sinim ngumba. ²³ Nga Gos eim nge ek dinga nim ei yi mił, "Sinim eim kingam Jiisas Krai embe ele, pii gii nipin kin, nga sinim wumb eipi eipi noman kultmun ei yi erngii mił," pa ni Krai eim ek dinga nipi kin, sinim kin yi ni ngurum. ²⁴ Yi mił wumb nii endi, Gos eim ek dinga nim ek ei, ekii sik ninim mił erngii wumb ei, eim Gos kin dambiltpi se ende pu mołum. Mułang kin, nga Gos eim kin mołum ei, eim nge Gui Ka sinim kin ngopu kin, eim sinim kin kunum kunum mułang kin, sinim kapli Gos eim mołum mił pii poł tumun.

4

Gos Gui Keimi Endi Kin Gui Kend Endi Kin

¹ Nanim angnan noł mołmun. Pe wu kombur ok, enim kanik kin, ek endi yi mił ningii. Sin Gos nge Gui Ka sinjpin yi ningii ei, enim pii gii ninerngii mon; ba kumb se, enim kapli, ek ele kii sik, mok tok kin, kanik pii poł tungii ei, ek kun keimi ninmin gui ei, Gos kin onum min, ek kend tonmun. Yi mił erang, wumb pei kombur andik kin, ek kend tołmun wumb ei, ol ekii se tonu omba ni tor kindilmin wumb molk kin, ek kend kun pinalim mił nik kin, mei konu ele orung orung andik pułmun. ² Ol ele nge, enim ni piinmin ei, Gos Gui Ka ei ek nipi ngołum. Ngopu kin, wumb nii endi, opu kin yi nimba ei, "Gos eim kingam ya mani mei ele orum ei, eim wu keimi ngenj ele sinim palim mił, yi ku pirim. Kapli, Gos Gui Ka ei, wu eim noman tuk ele mołum wu ei, Gos ek keimi nipi tor kindnim." ³ Ba nga wu nii endi opu kin, yi nimba ei, "Jiisas Krai eim Gos kin mani mei ele opu kin, ngenj ele keimi pinerim," pa nipi wu ei, eim Gos Gui Ka eim kin mulerim mon. Mularpi kin, wu ei Jiisas Krai nge opu orung wu mołum. Mołpu kin, enim piinjing ek ei nge, ya mei ele tonu omba ninjing mił, pe ya mei ele, keimi mendpił tonu onum.

4 Ba nanim kingnan ambilan no; enim Gos nge wumb tilap mendpil mołmun. Molk kin, ya mei ele, ek kend tok ni tor kindilmin wumb Jiisas nge opu orung wumb ei, dinga mołmun; ba Gos nge Gui Ka enim kin mołpu kin, dinga mendpil ngołum. Dinga ngang kin, enim Gos ek piim mił, ek kend nilmin wumb ei, to mani kindinmin. Nimbil erang, Gos Gui Ka enim noman tuk ele mołum ei, dinga mendpil mołum. 5 Wumb ombu ek kend tok nilmin wumb ei, pii gii ninenjing mei ele wumb molk kin, ya mei ele, ek kend tok pii gii ninenjing wumb kin, ngok enjing ei, piik er muljung. Nimbil erang ek ei nge pii gii ninenjing wumb pei mołmun ei, en enim ek kend tok nilmin ek ei piłmin. 6 Ba sinim Gos nge wumb tilap ele mołmun. Molk kin, pe nga wumb nii endi, Gos pii poł topu kin, pe nga sinim ek nipin ek ei, eim ekii simba ku. Pe wumb nii endi, eim Gos nge wumb tilap ele mulerang kin, wumb ei yi ku, sinim ek nemin kin, ekii sinermba mon ku. Oł yi erngii ei, sinim kapli, kanpin kin, pii poł topun erpin kin, wumb ei keimi, Gos Gui Ka nge tor orum min, ek kend tołum gui ni tor opu kin, sinim kanpin kin pii poł tumun.

Gos Eim Wumb Noman Ngołum

7 Nanim angnan no; sinim kapli wumb eipi eipi endi kin noman kołpun yi ermin! Erpin kin, ei nimbil erang, noman kultmun oł ei Gos eim kin tor orum. Wang kin, wumb nii endi wumb noman kultmun oł ei, ermba wumb ei, eim Gos nge kingam mendpil mołpu kin, nga eim Gos pii poł topu mołum. 8 Wumb nii endi, eim wumb noman kultmun oł ei enanim ei, eim Gos pii poł tunanim mon ku. Nimbil erang Gos eim wumb noman kululum pukwu mołum. 9 Oł ei nge Gos sinim kin noman kulpu kin, eim kingam endeim mendpil, ya mani mei ele kindang, opu kin, ond peri ele kołpu kin, sinim ngum. Ngang kin, sinim kapli konj kunum kunum sipin kin, mołpun bin ei, eim kin sinjpin. 10 Noman kululum oł ei, pule yi mił palim. Gos eim kumb se, sinim kin noman kultum. Kołpu kin, nga sinim eim kin, ekii se noman kulmun. Ba eim kumb se sinim kin noman kulpu kin, eim kingam Jiisas Krais kindang kin, ya mani mei ele opu kin, ond peri ele kołpu kin sinim oł kis kun pinerim oł enjpin ei, Gos sinim kumep kis ei Krais kin kindang kin, Krais eim je sinim oł kis kil ngopu si kindim. 11 Nanim angnan no; Gos eim kingam endeim mendpil kindang kin, mani mei ele opu kin, sinim kin kulmba nge om. Yi erang opu kin, Gos sinim kin noman kulpu yi erpi kin, sin sinim kapli wumb endi, endi ni noman kulang kin, yi mił ku eramin! 12 Sinim wumb endi kapli, Gos kinanmin mon! Ba sin sinim endeim endeim ni, noman kulang kin, yi ermin ei, kapli Gos eim sinim noman tuk ele mołum. Mołpu eim sinim kin, kongun yi erang kin, wumb noman kultmun oł ei, am ka wii tonu wang kin, sinim noman tuk ele er mulmba. 13 Oł ele nge, sinim piinmin ei Gos eim Gui Ka sinim noman ele tor kindang kin, opu mołum. Mołpu kin, sinim kapli piinmin ei, Gos sinim kin noman tuk ele mołum. Nga sinim eim kin dambiltpin se ende mołpun kin, molk punmun. 14 Nga sinim kenjpin kin, wumb eipi kin ni tor kindpin kin, “Gos eim kingam mei ele mani kindang kin opu pendpi kin, mei konu ele wumb pei, sip orung simba nge om.” Opu kin, sinim ek poł ei, pe ek ni tor kindpin kin, wumb ngonmun. 15 Pe nga wumb nii endi, ek ni tor kindmba ei, eim “Jiisas Gos kingam endeim mendpil mołum,” nimba wumb ei, Gos eim wumb ei kin mulang kin nga wumb ei Gos kin moł mandi pupu kin mołum. 16 Yi mił erang, sinim piipin kin, pii gii nipin ei, Gos sinim kin am noman mendpil kultum. Kołpu kin, Gos eim noman kultum pukwu mołum. Nga wumb nii endi eim wumb kin noman kultum wumb ei, Gos eim kin tep to mulang kin, nga eim Gos kin tep to mołum ku. 17 Oł ele nge

pe Gos sinim kin tep to moľpu kin, eim erang sinim wumb noman kultmun oľ ei, kun ka keimi tonu onum. Opu kin, ei nge, ekii se Gos eim wumb mok topu kin, kos piimba kunum owundu ei, sinim kapli Gos kin, mund mong kulermin mon. Nimbil erang, Gos eim wumb noman kultum miľ, sinim ya mei ele mulnjpun kunum ei, Kraiss ei eim kin noman kulpun yi enjpin.

¹⁸ Yi miľ erang, mund mong kultmun oľ ei, ende tuk ele noman kultmun ele pep ende kindnalim mon. Ba Gos kin noman kultmun kun ka oľ ei pepi kin, mund mong kultmun oľ ei top tor kindnim. Kindpi kin wumb nii endi mund mong kulk mulngii ei, Gos kin noman kultmun oľ ei tuk ele, wumb ei kin, pinalim mon. Ba eim mund mong kulpu kin, Gos kos piipi kin wumb mok topu ermba kunum ele, noman to piinim ei, Gos kin noman kultmun oľ ei tuk ele pinalim mon.

¹⁹ Sinim Gos kin noman kultmun ei, pule yi miľ palim. Gos eim sinim kin kumb se noman kultum. ²⁰ Kulpu kin, wu nii endi, eim angim kanpi kin, kan kis kaninim ei, eim kin noman kulermba ei, nga Gos eim kinanim ei noman kulmba miľ nenj? Yi ermba miľ pinalim mon. Pe nga wu nii endi eim yi nimba, nanim Gos kin noman kult, pa yi nimba; ba eim angim kin noman kulmba ei, eim ek kend wu, mendpil moľum. ²¹ Yi miľ erang, sinim kin Kraiss ek dinga endi, yi miľ nipi ngum, "Wumb nii endi, eim Gos kin noman kulum kin, nga yi ku, wu angim kin yi ku noman kulpu ngumba."

5

Pii Gii Ninmin Wumb Ei Mei Ele Wumb Oľ Kis Kanim Kanim Ombu Kambik Mani Kindinmin.

¹ Wumb nii endi, Jiisas eim Gos kindim wu Kraiss ni pii gii nimba wumb ei, Gos eim nge kingam ambilam noľ mendpil moľmun. Pe nga wumb nii endi, eim arim ei noman kulpu wumb ei, arim nge kingam noman kulmba ku. Yi miľ ku, wumb endi sinim Erinjpin Gos kin, noman kulum kin, nga eim nge kingam kin yi ku noman kulpu ngumba ku. ² Oľ ele nge pe sinim piinmin ei sinim Gos nge kingam ambilam noľ noman kultmun ni piimin? Piipin kin, kunum ele, sinim Gos kin noman kulpun kin, pii gii nipin kin, nga eim ek dinga nipi ngum ei, ekii sipin ermin. ³ Yi miľ erang, sinim keimi am Gos eim kin noman kulpun kin, pule yi miľ. Kapli sinim Gos ek dinga nipi ngum ek ei, sinim ekii sipin ermin. Erpin kin, nga eim ek dinga nipi ngum ei, sinim piipin kin, ek dinga ei, sinim kin embin pinermba mon. ⁴ Yi miľ erang, kingam noľ Gos nge moľmun pei ei, kapli Gos eim ek dinga nipi ngum ei, ekii sik erngii. Erik kin, wumb oľ kis kanim kanim ombu, kapli kambik mani kindik kin, mei wumb oľ kis kanim kanim ei, to tor kindik kin, si kindngii. Kindik kin, pe sinim Jiisas kin pii gii nipin kin Gos eim ek nirim miľ ei, ekii sinjpin kin, sinim kapli ya mei ele wumb oľ kis kanim kanim tonu omba ei, kapli to mani kindmin. ⁵ Yi miľ, wumb nii endi, kapli eim ya mei ele wumb oľ kis kanim kanim tonu omba ei, to mani kindmba. Kindmba wumb ei, eim Jiisas eim Gos nge kingam mendpil ni pii gii nimba. Wumb ei, eim mendpil kapli mei ele, oľ kis ombu, kapli to mani kindmba.

Jiisas Kraiss Eim Mei Ele Opu Kongun Erim Ek Ei, Ni Tor Kindim

⁶ Jiisas Kraiss eim ya mani mei ele orum. Opu kin, eim noľ pirim. Pepi kin, ond peri ele kolpu kin, eim miyem ei bein turum. Topu ku, eim noľ mendpil pimba nge onerim; ba noľ pepi kin, ond peri ele kolpu kin eim miyem bein turum. ⁷ Nimbil erang oľ erim ele, sinim piinmin ei, eim Gos nge Gui Ka oľ kun keimi mendpil pulwu ei, eim oľ ei ni tor kindrim ek ei keimi nipi moľum. ⁸ Gos Gui Ka ei kin, noľ pim ei kin, Jiisas eim nge ond peri ele kolup kin, miyem bein tum ei kin, epi tekliki kei ombu, ek ende miľ keimi nik tor

kindinmin. ⁹ Yi mił, sinim wumb ninmin ek ei pii gii ninjpin kin, kapli Gos ninim ek ei pii gii nimin ku. Nimbil erang Gos ninim ek ei, ek dinga mendpil ei, eim ninim ek ei, eim kingam Jiisas kin ek ei nipi tor kindrim. ¹⁰ Wumb nii endi, eim Gos nge kingam Jiisas kin pii gii nim kin, eim kin noman tuk ele pimba ei, Jiisas eim Gos kingam keimi ni pimba; ba wumb nii endi, Gos ek ninim ei, pii gii ninenjing kin, Gos eim nanim kingnan Jiisas pa nirim ek ei, ek kend tum ni yi piingii. Nimbil erang eim Gos eim kingam Jiisas kin nirim ek ei, pii gii ninenjing mon. ¹¹ Nga ele nge, Gos eim sinim kin ni tor kindilim yi mił nirim ei, Gos noman konj kunum kunum mołum ngurum ei, noman konj ei, eim kingam Jiisas pulwu ei, eim ngang kin sinim simin. ¹² Pe nga wumb nii endi, eim Gos nge kingam Jiisas kin pii gii nimba wumb ei, eim noman konj kunum kunum mołum ei, sipi mołum. Pe nga wumb nii endi, eim Gos nge kingam Jiisas kin pii gii ninermba wumb ei, eim konj kunum kunum mołum ei, wumb ei eim kin mulermba mon.

Konj Kunum Kunum Mołum

¹³ Na mon ei polup kin enim kin ngond ei, wumb nii endi, eim Gos kingam embe ele, pii gii ninjing kin, kapli enim piingii ei, enim noman konj kunum kunum mołum ei sinjing. ¹⁴ Kapli pe sinim Gos nge kumb ele, omun kunum ei, sinim tungu enanmin. Nimbil erang sinim keimi piinmin ei, sinim nipe epi endi, Gos nge noman palim mił, ekii sipin kin, kii simin ei, kapli Gos kom se piipi kin, ekii se eim sinim kapli epi ei ngumba. ¹⁵ Pe sinim pii gii keimi ninmin ei, eim piinim ni piimin ei, kapli sinim simin ni kii sinjpin kin, epi ei ngang kin simin. ¹⁶ Pe wumb nii endi, eim kinang pii gii ninjing wumb angim endi, oł kis kun pinerim mił endi erpi kin, dup konu kis ele punermba mił endi pim kin, kapli eim prei erpi kin, Gos kii seng kin, kapli Gos wumb ei kin paki top kin, sipi orung sipi kin, noman konj kunum kunum mołum ei, ngang simba. Ba wumb kombur Gos Gui Ka kin ek bul ambilk ek kis ngungii ei, er sipipi kin dup konu kis ele kindang kin, pungii er mułngii ei, na enim prei erik kin, Gos ngungii ei, na ninand mon. ¹⁷ Pe oł kani kanim kun pinałim mił enim oł ombu ei, ei oł kis ombu palim; ba oł kis kombur enim ei, dup konu kis ele punerngii mił endi palim. ¹⁸ Sinim piinmin ei, Gos nge kingam endi tonu opu mołum ei, oł kis kun pinałim mił ei, kunum kunum enałim mon. Nimbil erang Gos nge kingam Jiisas wumb ei tep ka erpi, paki tang kin, pii gii dinga ni er mułmba. Yi er mułang kin, Seisen eim wumb ei kin mandi pupu ambilpi kin, to kis ermba pinerim mon. ¹⁹ Sinim piinmin ei, sinim Gos nge kingam noł mendpil mołmun. Mołangin kin, nga pii gii ninenjing wumb pei, en enim oł kis pulwu Seisen nge angil ele molk kin, eim dinga ele, kongun erik kin, andik puk mołmun. ²⁰ Nga sinim piinmin ei, Gos nge kingam ya mani mei ele om ei opu kin, sin paki topu sinim noman ka wii ngang kin, Gos kin keimi mendpil pii pol tonmun. Nga sinim eim kingam Jiisas Krai eim kin dambiltik se ende puk mołmun. Nga yi mił ku, sinim Gos keimi eim kin dambiltik se ende puk mołmun. Mołpun kin, Gos eim Gos keimi mendpil; nga Gos eim konj kunum kunum pulwu mołum ku. ²¹ Nanim kingnan no! Enim Gos kin pii gii dinga peng molk kin, enim ek kend gos kin mandi pu mulerngii.

Jon Mon Nga Endi Połpu Gos Wumb Kin Kindim

Jon Mon Endi Nga Pułum

¹ Mon ei men ngii pii gii ninjing wumb ele, tep er peng erip moł wu ei, na Jon mon ei, połup kin enim ngond ei, men ngii amb endi kin, eim kingam ambilam noł mił mołmun ei, noman kult. Kulup kin na endeim mendpil mon; ba wumb pei nii endi, eim ek keimi ei, pii gii ninim wumb ei, yi ku enim kin noman kultmun. ² Na enim kin noman kult. Nimbil erang ek keimi ei, sinim kin palim, nga sinim kin kunum kunum pepi mołpu ba.

³ Erinjpin Gos kin, eim kingam Jiisas Kraiss sinim kin, noman ka ngonmbul ei ni, nga noman kaimb silmbil oł ei ni, nga noman emin ngolmun oł ei ni, oł ombu pei sinim kin erangil kin, nga sinim wumb kin noman ngok oł ei ni, ek keimi oł ei er minj erik kin, yi er mułngii.

Ek Keimi Nin Noman Kultmun Oł

⁴ Nanim ka piip kin, kurup kanip piind ei, enim pii gii ninjing wumb kombur en enim, oł kun keimi ei, sin Erinjpin Gos ek dinga ninim mił ei, ekii sik yi enmin. ⁵ Pe nga na enim pii gii ninjing wumb kin, na mon endi połup kin enim ngunand mon. Nga ek dinga konj endi nip ngunand mon ku. Ba kumna kin, ek dinga endi enim kin kii sip kin ngond ek ei, yi mił wumb endeim endeim ni noman kulang kin, yi mił erngii. ⁶ Nga noman kultmun oł ei, puł ei mił, Gos eim ek lo dinga nipi pendim ele, sinim piipin kin, ekii sipin mułmun. Mołpun kin, ek dinga ei, enim kumna kin, yi mił piinjing ei mił, enim kapli wumb noman kultmun oł ei mił, yi erik mułngii. ⁷ Yi mił wumb kombur pei ek kend tok, kun pinakim nilmin wumb ei, sinim kin si kindik kin, mei orung orung ele punjung ei, ende mułmun ei, en enim Jiisas Kraiss, eim wu mił ya mei mani ele orum pa nik, yi ninamin mon. Ninarik kin, wumb yi nge, ek kend tok elmin wumb ei en enim Jiisas Kraiss nge opu orung wumb mołmun. ⁸ Yi mił, en enim kanik kun erik mułngii! Mon pim kin, enim kongun dinga enjing ei wii mił punermba; ba enim kongun dinga enjing nge kumep ka Gos ngang kin, kapli singii. ⁹ Nga wumb nii endi, eim Jiisas Kraiss ek ka ei ambil gii ninarpi, si kindpi kin, am ernding pupu ermba wu ei, eim Gos kin tep to mulermba. Ba wumb nii endi, eim Jiisas Kraiss eim ni andan topu ngum ek ei, ekii sinjing kin, kapli wumb ei Erinjpin Gos kin, eim kingam Jiisas kin, tep to mułngii. ¹⁰ Pe wumb nii endi, Kraiss nge ek ka ni tor kindnermba wu ei, enim ngii konu ele nirik sinarik kin, nga or pii nik, yi enerngii mon. Pe nga yi ninerngii, “Noman emin nim kin pengli,” ninerngii mon ku. ¹¹ Pe wumb nii endi, eim noman emin nim kin pendpi kin, nga oi a nip, yi ermba wumb ei, eim wumb ei, oł kis elim mił ei, oł kis elim mił ei, eim kin tep to mułmba. ¹² Pe na epi kanim kanim ek kombur pei nga na nip ngumbii end; ba ei pipe nin, noł triindi ele, pułup kin, ngunermbii; ba nanim piind ei, enim kin op kanip kin, bii ni piind. Piip op kin, endeim endeim ni kanip nimbii. Nemb kin, sinim pei pupun opun kin, ka piimin ei, tonu owundu opu pimba.

¹³ Pe Gos to tonu kindang pii gii ninjing wumb ei, nge kinganim noł ya mołmun wumb ei, enim kin ek ka nik, “Ka mułei!” a nik enmin.

Jon Mon Ekii Se Połpu Gos Wumb Kin Kindim

Pe Jon Mon Endi Nga Połpu Kindim

¹ Mon ei men ngii pii gii ninjing wumb tep er peng er moł wu ei, na Jon, wu Gaiyas, na noman kulup ngoł ei kin, mon ei pulup ngond.

² Nanim wu puł mendpił; na yi nip piind ei, wumb kin nim epi kanim kanim nimin kin, pei kaplı ka mołun yi ni piind. Nga na ni piind ei, ninim noman tuk ełe ka seng mułun kin, yi mił ku, ninim ngenj ełe ka seng kin mulnjii. ³ Yi mił na nanim ka mendpił piinj kunum ei, wu enginjpin kombur na kin ok pendik kin, ek yi ni tor kindnjing; “Nim ek keimi ninim mił, ekii sikin kin kongun dinga erkin kin, nga ek keimi nin mił, ninim yi ku oł kun ka erkin kin, no pekin mołun,” pa yi ninjing. ⁴ Nik kin, epi eipi endi oł yi mił erang kin, na pe ka piind oł ei mił, na piinermbii mon. Piinarip kin, nanim ek keimi nin, pii gii ninjing kingam noł ei, ek keimi ninim mił yi ku, en enim oł kun ka ekii sik kin, no pek mołmun.

Geyas Eim Embe Tonu Pum

⁵ Nanim nge wu puł mendpił; nim kongun keimi ka erkin kin, sinim nge enginjpin noł paki tokun, yi en ei, pii gii ninjing wumb ei, kumb ningil kan poł tunen; ba nga nim paki tun. ⁶ Tokun kin, en enim pii gii wumb kulou tunjung wumb ya ełe ok pendik kin, nim en enim kin, en oł ei mił, ni tor kindnjing. Kaplı, nim am en enim andlam ełe, ok pungii ei yi ku, andan tokun eran kin, Gos kanpi ka pimba oł ei, yi ku enjii. ⁷ Yi mił erang en enim andlam ełe, andik punmun ei, Jiisas Kraiss nge kongun ergii nge punmun. Puk kin, nga torung wumb mołmun ei, epi ngok kin, paki tok erngii ni, yi piinalmin mon! ⁸ Kaplı pe, sinim pii gii ninjpin wumb ei, kaplı Gos kongun wumb ombu paki topun kin, kan kun erpin se mułmun. Mołpun yi enjpin kin, sinim kaplı en enim ek keimi ełe, kongun ei, ende kindpin enmin mił, sinim oł yi enmin ełe, kongun yi ku ermin.

Diyosrepiis Kin Diimiisriyas Enim Kanik Kun Erik Mułngii

⁹ Na mon osii endi ok połup kin, men ngii pii gii ninjing wumb mołmun wumb ei kin kindinj; ba Diyosrepiis eim, wu num mołpu kin, wumb ombu tep ermbii ni noman to piirim. Piipi kin, ya na ek ninj ei, eim ekii sinalim mon. ¹⁰ Yi mił pe na enim kin ombii kunum ei, op kin, eim epi kis kanim kanim erim ei mił nip, peni ełe ni tor kindmbii end. Pe eim sin kin am kis nipi kin, nga eim ek kend kun pinalim, yi nipi elim. Erpi kin eim, oł yi elim ei, am kaplı enalim. Nga wu angim noł kombur ongii ei, “Onmun,” a nipi kin, enim sipi kin, paki topu enalim mon ku. Nga wumb kombur wu ombu sik kin, paki tok ermin ni erngii ei, “Mon!” pa nipi kin, nga “Enim yi enerngii,” nipi kin, nga men ngii ełe, “Enim kaplı tuk onerngii, enim si kindik kin tor pei!” pa nilim ku.

¹¹ Nanim wu puł mendpił; nim oł kis kun pinalim mił ei, ekii sinenjii mon, ba oł kun ka palim mił ekii sikin enjii. Wumb nii endi, eim oł kun ka palim mił elim wumb ei eim Gos nge wu mułmba. Nga wumb nii endi, eim oł kis kun pinalim mił, ekii sipi ermba ei, eim Gos endeim kinanim mon!

¹² Diimiisriyas eim kongun enim, “Nim nga oł ka enim,” pa ni wumb pei yi ninmin. Nga ek keimi pim mił, eim piipi kin, ekii sipi kin oł kun pim mił kunum kunum er mulum. Mułang kin, nga sin pupun kin, kanpin enjpin mił, nipin tuk ku kindinmin. Nga nim piinjii ei, sin ninmin ek ei, keimi pimba.

¹³ Na ek kanim kanim pei enim kin nimbii ni piind; ba nanim pipe ele ni noł triindi ele, połup kin ngunerbii mon. ¹⁴ Na enim kin op kin kenmbii ni piind. Wamb kin, kapli sin sinim kin mendpił ek nipin piimin.

¹⁵ Noman emin ei, enim kin pengli! Ninim nge wumb puł nin, kand si nołum wumb ombu, nim kin, "Ek ka," nik kindmin. Nga sin nge wumb puł nim kand si nołum wumb ombu kin, ek yi ku, nikin ngunjii.

Jus Mon Endi Połpu Gos Wumb Kin Kindim

Jus Pułum Mon Ei

¹ Na Jiisas kin ekii sip kin, eim nge kongun wu mołup kin, nanim Jeims nge angim moł. Na mon ei połup kin, wumb ombu Gos eim wii topu “Nanim kin ekii sik nanim nge wumb mułngii,” pa ninim, wumb ei kin nognd. Ngop kin, wumb ombu enim, Erinjpin Gos nge noman ngolum ol ei nge, piram mułangin kin, nga enim Jiisas Kraiss eim angil ele tep ka erang mołmun.

² Pe Gos eim kapli enim kin kaimb sipi kin, nga eim erang enim noman tukrung emin ka seng kin, nga eim am enim kin noman kułpu ngolum ol ombu ei, enim kin pei mendpil tonu opu pengli!

Gos Nge Ek Ka Opu Orung Wumb

³ Na angan noł mendpil, nanim enim kin noman to piip kin, mon pułmbii ni piinj mon ei, pe puls. Puls mon ei, Gos eim sinim si orung simba ei, pe na mon ei połup kin, enim kin ngond. Na nemb enim paki tang kin, enim nge pii gii ei ambil gii nik dinga kindik kin wumb ek kend tok kun pinalim mił nik kin, andan to ngolum wumb ei kin kan kun erik mułngii. Molk kin, kunum endeim mendpil Gos eim sinim pii gii wumb pei kin ngum pii gii ei, tep ka erpin kin dinga kindipin kin, pii gii ei ambil gii ni mułmun. ⁴ Nanim ek ei mił nip ngond ei, nimbil erang wumb kombur ek kend kun pinalim wumb ei koi erik molk kin, en enim, enim kin tep to mułmun. Molk kin en enim ol kun pinalim mił erngii ei, sinim Gos nge noman ka ngolum ol ei kin en enim to eipi eipi kindik kin ol eipi endi elmin. Erik kin, en enim ol kis kanim kanim ngenj noman kuł ngumba ni piik elmin. Erik kin en enim sinim Jiisas Kraiss Owundu sinim tep er mołum Owundu ei, en enim buł ngok kin yi elmin. Kumb ok Gos nge ek ka si, ni tor kindpi kin yi nirim. Wumb ol kis elmin ele nge Gos kos owundu simba kunum ei en enim kumep kis singii ei sim salim. ⁵ Pe nga na enim nemb piingii ei nge, enim ok piik kin, kanik enjing ei, Gos eim Esrel wumb Eisip mułjung konu ele, eim paki to se mengpi kin, Eisip konu tor tu wum. Tu wang kin, wumb ombu, eim kin pii gii ninenjing wumb ei, ekii se, eim to kondpu kis er si kindim. ⁶ Nga enim piingii ei, enjel en enim Gos ngopu kin, tep erik mulei, a nirim konu ele, si kindik, yi erangin kin, Gos eim en enim ambilpi, sipi kin, konu endi kindang mołmun. Molk kin, ekii muł mei poru nimba kunum ele, Gos eim sipi kan ngii mił kindang konu kis ele, kunum kunum mułngii. Nimbil erang en enim Gos ngum kongun ei, mandi ele erik mulenjing. Mularik kin, nga Gos en enim dinga ngopu ele molk kin, tep erei, nirim ei mił, si kindnjing. Si kindangin kin, en enim Gos kos owundu piimba kunum owundu ei, eim enim konu kis ele kindmba. ⁷ Ei yi mił ku, Sorom kin Gomora konu owundu tał nin, nga konu kombur orung orung mandi sirim ei, enjel erik kin, ol kis enjing ei, dup opu nopu kin, konu kin, wumb ni pei, to kis erpi eipi eipi kindrim. Kindang kin, sinim noman to piipin mułmun ei, Gos wumb nii endi ol kis kun pinalim mił er andilim ei, Gos eim wumb ei kin, ol yi ku erpi ngumba. Ngumba ei dup konu kis ele, kunum kunum piram nop mułang kin, en enim ngenj kumbii kis singii. ⁸ Yi mił ku, wumb ol yi enjing mił ku, wumb ombu en enim or kumb min men mił kenjing ei, en enim nge ngenj ele ok kis erik elmin. Nga yi ku sinim Owundu nge noman dinga ei, en enim ek buł ambilk kin toluł elmin. Nga yi ku, en enim tonu epin konu ele enjel ei nge, se ek kul sik yi erik elmin. ⁹ Ba ok enjel owundu Maikel mołpu kin, kunum endi eim Gos nge opu orung wu kis Seisen kin ek mił erkil kin,

Moses nge ngenj ei nikil, ek mił erkil, ba enjel owundu Maikel eim, ek endi nipi kin, Gos nge opu orung wu kis Seisen, “Nim oł kis kun pinalim mił en” pa ninerim mon; ba eim yi nirim, “Owundu eim nim ek dinga mendpił nipi kin oł kis en ele nge ngonum,” nipi yi nirim. ¹⁰ Ba wu ombu en enim pei ei epi ombu, pii kun enalmin ele nge, en enim ek kis nik kin, nga en enim epi pii kun enim epi kanim kanim ombu, en enim kung owu mił, oł kanim enim ele yi palim ei, noman to piik enalmin mon. Oł ele nge, en enim kin kumep kis ngopu kin to kis ermba. ¹¹ Yi mił en enim kan kun erik mułngii! Nimbil erang en enim Gos kin ekii sinerim wu Kein, eim erim oł ei, en enim yi ku elmin. Nga en enim ku nin epi simin ni piik kin, en enim erik oł ei mił wu Beilim yi ku piipi eririm. Nga yi ku kumb ok wu Kora eim ek dinga piipi kin ekii sineririm ei mił ku, en enim yi ku erik kin, Kora eririm oł ei mił Gos eim erpi kumep kis ngurum mił yi ku en enim am puk kin, konu kis ele pungii. ¹² Yi mił wu ombu en enim mundun ming penj mołum ei mił mołmun. Molk kin, enim men ngii kuni owundu endi nungii ei nge, en enim singambil kulanmin. Kularik kin, en enim nge mendpił noman to piik kuni en enim mendpił nonmun. Nok kin, en enim yi mił kupu muł endi, jipil topu kin, nga konu tunarpi kin, konu pop topu, sipnim ei mił; nga yi mił ku, ond endi angpi, onguł pei topu kin, tengngii kunum mong top mulalim ei mił ku; nga ond dumbuł pei kulii erpi kin, kołpu numenj tonum ei, mił mołmun. ¹³ Nga en enim yi mił ep noł topu kin, ko wupu onum mił, en enim oł kis kun pinalim mił enim ei yi mił. En enim noł wer ele, noł milali kindpi mołum ei mił, en enim singambil sik kin, oł kis yi erik mołmun. Molk kin en enim yi mił kor kanjip endi pupu kin ele pepi ele pepi, enim mił, yi erik mołmun; ba Gos konu endi er sim salim ei emii mendpił peng mułngii.

¹⁴⁻¹⁵ Nga Einok eim ok yi mił nirim, wu ombu ek kend tok kun pinalim ninmin wu ombu kin tonu omba ek ei, piipi nirim. Andam tonu opu multum nga Einok eim tonu opu mołpu kin, ek nipi eririm ei, Andam nge buł morung wumb tilap angil orung nga tał tonu ok mulk kunum ele, eim tonu opu mołpu kin ek ni tor kindpi kin, yi nirim. Eim yi nirim, “Enim piyei! Owundu eim kin, eim nge enjel pei tonu, kanjip mołum ei mił, yi pei mendpił kapli ongii,” pa nim. Yi erpi opu kin, eim kapli wumb pei kii si orung kindpi kin, kos piimba. Piipi kin, eim pii gii ninanmin wumb ei, oł kis kanim kanim enjing ei, kii sipi kin, kos piimba. Piipi kin, nga ek kis kanim kanim endi, Gos kin ninjing kin, yi ku kii si ngopu kin kos piimba. ¹⁶ Wu ombu en enim kunum kunum nu gultam nik kin, en enim elmin oł ei sipik kin, wumb eipi elmin pa nik elmin; nga en enim noman ele, oł kis kun pinalim mił erii nilim ei, ekii sik elmin. Pe nga en enim ek dinga nik kin, wumb piingii ei, “Sin sinim wumb owundu mołmun,” ni piingii nik yi elmin. Nga en enim wumb eipi nge epi endi simin ni piik kin, kenim ni elmin.

Enim Pii Gii Ambil Gii Ningii

¹⁷ Ba nanim nge wumb puł mił ei, enim piyei! Ok enim Jiisas Kraiss Owundu nge ek se andilmin wu ombu ek ni tor kindnjing ek ei piingii! ¹⁸ Wumb ombu enim, enim kin yi ninjing, “Muł mei poru nimba kunum ei, wu kombur ongii ok pendik kin, enim kin tokuł erik ngungii. Ngok kin, noman to piinarik kin, oł kis ombu, ekii sik pungii,” pa ninjing. ¹⁹ Wu yi nge ombu, en enim erik kin, wumb sipik tilap eipi eipi kindik kin, erangin mułngii. Molk kin, en enim noman ya mei ele, wu noman palim mił, ekii sik erik kin, punmun ei, Gos Gui Ka ei, en enim kin mulalim mon. ²⁰ Ba enim nanim angnan noł; enim noman tuk ele dinga kindik kin, en enim pii gii kun ka palim mił, dinga kindik mułngii! Molk kin, enim kunum kunum prei erngii ei, Gos Gui Ka ele nge, prei erngii! ²¹ Nga en enim Gos noman kultum oł ele nge, enim kapli no pek mułngii! Yi erik kin, nga Jiisas Kraiss

sinim Owundu nge kaimb sipi kin, sinim ngolom ol ei, peni ele tor omba kunum ei, enim kunum kunum kui er muŋgii.

²² Nga enim wumb kombur pii gii dinga pinerang molmun wumb ei kin, kaimb sik kin paki tok yi erngii. ²³ Nga wumb ombu en enim dup konu kis ele miŋ molmun ei, kapli enim sikir erik, si orung singii. Sik kin, enim kapli gaŋ kulk kin, kaimb sik enmin ol ei nge, wumb kombur kin yi erik ngungii. Ngok kin, konduk ok nge penj mendpiŋ molum ei miŋ noman tuk ol kis saŋim ei, enim kanik kun erik kin, buŋ ngok kin gaŋ kulk muŋgii.

Prei Erpin Ek Ka Nipin Gos Ngumun

²⁴ Pe nga Gos eim kapli enim kan kun erpi kin, se muŋang kin enim bok tok orung puk kin, ol kis kun pinaŋim miŋ yi enerngii mon! Eim kapli enim si mengpi opu kin, eim tilang dinga owundu ermba kumb ele tu wumba. Tu wang kin, enim nge ol kis endi pinerang kin, enim ka mendpiŋ piik muŋgii.

²⁵ Gos ei Gos endeim mendpiŋ molum ei sinim se orung sim pulwu ei, eim Jiisas Krai sinim nge Owundu ei, eim kongun erim ele nge, sinim se orung sipi kin, eim kin sim. Seng kin, sinim kapli eim embe kapli ambiŋ tonu kindmin. Kindamin kin, eim kapli King Owundu muŋmba ei, kapli dinga owundu mendpiŋ saŋim; nga eim epi kanim kanim pei ei eim peng tep erpi molum ei pulwu. Eim kumb ok molulum. Pe eim molum ku; nga ekii ei eim kunum kunum molpu ba ku. Ei keimi!

Gos Nge Oġ Koi Er Paġim Ei Jon Kin Andan Tum

¹ Mon ei ek ninim miġ koi er pim ei, Jiisas Kraiss andan tum ei, Gos Kraiss kin ngurum. Ngurum ele nge, eim andan topu kin, Gos eim kongun wumb kin, nipe epi endi, mandi tonu omba ei nge, eim nipi ngurum. Ngopu kin Kraiss eim oġ yi erpi, andan topu kin, eim nge kongun wu Jon kin, eim nge enjel kindang om. ² Nga Jon eim kenim ei miġ, ni tor kindim ei, eim ek ni tor kindpi kin, Gos nge ek ka ei, peni ele nipi tor kindpi kin, Gos nge noman to piipi kin, Gos nge ek keimi Jiisas Kraiss eim kin andan tum ei, kenim miġ nim. ³ Wumb nii endi mon ei germba wumb ei, eim ka piimba. Nga wumb nii endi, eim ek ei kom se piimba wumb ei, eim ka piimba. Piipi kin, eim nipe epi endi mon ei, mon poġ pendnjing ei piipi kin, ekii simba wumb ei, ka piimba. Nimbil erang mandi ermba kunum ei, oġ pei keimi ei tonu omba.

Jon Ek Ka Nipi Men Toġmun Ngii Angiġ Orung Nga Taġ Nge Wumb Ngolum

⁴ Pe na Jon mon ei, angiġ orung nga taġ poġup kin, Eisiya konu owundu men toġmun wumb ngii ele kindir. Kindamb kin Gos nge noman ka nin, eim noman emin ei nin, enim kin muġang kin; Gos ei Gos eim pe moġum; nga Gos kumb ok mendpiġ moġum; nga Gos eim ekii se omba ku. Nga Gui Ka ei angiġ orung nga taġ, Gos eim konu peġ kumb ele, moġmun ei, noman emin nin; noman ka enim ngungii ku. ⁵ Nga Jiisas Kraiss keimi dinga kindpi kin, ni tor kindnim. Kindpi kin, eim kumb se mengkangi ei, eim koġpu kin, nga angpi tonu opu kin, nga konj purum. Pupu kin wumb ei, eim ya mani mei ele king ei, eim tep enim ku.

Erpi kin, eim sinim kin noman ngopu kin, nga eim koġpu kin, nga eim miyem sinim oġ kis enjpin ei, kil ngopu si kindang kin, sinim wumb oġ kis pinalim miġ wii moġmun. ⁶ Nga Jiisas eim sinim yi erang kin, sinim tep elmin wumb miġ moġmun. Molk kin nga sin kuġmaġ kaġimmin wumb miġ moġpun kin Gos kongun er muġamin kin, eim nge Arim Gos kin kongun wumb miġ moġmun. Pe nga Jiisas Kraiss eim kin, tuġang owundu kin noman dinga ei, kunum kunum muġmba; ei keimi!

⁷ Enim kenei! Jiisas eim konu kupu kin ouni onum. Onum ei, wumb pei eim keningii. Kanik kin, nga eim tunjung wumb ei, keningii ku. Ya mani mei ele wumb pei, eim kanik kin, en enim noman embin tok, kaimb sik kin, kei dinga ningii. Yi miġ, ei keimi, yi ermba.

⁸ Gos Owundu yi ninim, “Na nam kumb se mendpiġ nin, nga ekii se mendpiġ ouni.” Gos Owundu yi nipi, pe moġum; nga eim kumb ok moġum ku, nga ekii se kunum endi eim omba ku. Gos mendpiġ, eim noman dinga mendpiġ palim.

Jon Gos Kindim Wu Kingam Ei Kenim

⁹ Na nam Jon enim nge enginjing moġ. Nga sinim Jiisas kin dambiltpin se ende pupun moġmun. Moġpun kin, na enim kin oġ embin tui nin, ngenj kumbii ei sipin kin, nga Gos sinim wumb tep er moġum konu ele, na enim kin tuk ele moġ. Pe nga sinim pei oġ embin tui ei dinga ko wupun kin, Pasmos ni konu pokum ele, kindangin moġ. Nimbil erang na Gos ek ka ni tor kindinj konu ele, ni ek keimi ei, Jiisas andan topu na ngum. Ngang kin, ek ei, na ni tor kindinj konu ele nge, na to tor kindinjing. ¹⁰ Pe sinim nge Owundu nge kunum ei, Gos nge Gui Ka ei, na kin dinga tonu om. Wang kin, na nge buġ morung ele piinj ni, ek dinga endi tengim ei yi miġ, beli owundu endi turum. ¹¹ Ek ei yi ninim, “Nim ninim epi nipe endi ken miġ ei, mon poġ mani kindnjii. Kindkin kin, nga men toġmun wumb ngii angiġ

orung nga taʔ eʔe, mon ei, kindnjii. Kindnjii konu ei, Epeses kin, Simerna kin, Perkama kin, Taiyasaira kin, Saris kin, Pilarelpia kin, nga Leiyorisiya kin, konu ombu eʔe kindnjii.

¹² Pe nga, na kan orung kindip kin, wumb nii endi, na ek ei nirim miʔ ei, kenmbii end. Erip orung kindip kin, na kenj ni, dup alam kalilmin epi gol angil orung nga taʔ tuk eʔe, mundangin muʔang kin na kenj. ¹³ Pe dup alam tuk mii memb eʔe Gos mani kindim wu kingam miʔ, wu endi engim. Engim wu ei, konduk endi kindang kin, mer simb eʔe tor pum. Pang kin, nga ond kinemb owundu miʔ, gol epi ei, eim pepil eʔe kan sim. ¹⁴ Nga eim peng enjin ei, kuru erpi kin, kung siipsiip enjin kuru miʔ min, konu kupu kuru yi miʔ pim. Peng kin, nga eim ningil ei, dup anmbil miʔ gur nim. ¹⁵ Nga eim simb eʔe tilang owundu erim. Erpi kin, yi miʔ gol epi dup owundu kilangin kin, tilang enim yi miʔ erim. Erang kin, nga na piinj ni, eim nim ek ei, noʔ kulup dinga tonum ei, yi miʔ ek tengim. ¹⁶ Pe nga eim kor kanjip angil orung nga taʔ eim angil tundung orung eʔe embilim. Embilpi kin, nga eim tui jik miʔ, tukum orung orung anmbil taʔ ouni tukum moʔum ei miʔ eim gupu eʔe tor om. Eim kumb ningil eʔe, konu tinga eni, topu tilang owundu enim, oʔ ei miʔ erim. ¹⁷ Pe kunum ei, na eim kanip kin, na nam mani mei eʔe, mani pup kin, wumb kolk palmin oʔ ei nge miʔ na erip pinj. Ba eim angil tundung orung eʔe na ambilpi kin, ek yi nim, “Nim mund mong tunenji mon! Na nam kumb se mendpil moʔup kin nga ekii se mendpil eʔe moʔup end ku,” pa yi nim. ¹⁸ “Pe na nam konj moʔ! Ok na kuls; ba nga nim na ken ei, nam kunum kunum konj moʔ. Na ya mei eʔe wumb koltmun oʔ ei nin, dup konu kis ei nin, na noman dinga eʔe nge, kii waʔ miʔ dinga ei, na ambil se moʔ. ¹⁹ Pe nim kan epi ei, nga mon endi pulnjii! Polkun kin, ei pe kan epi ei nin, nga epi endi ekii se tonu omba epi ei, nin pei pulnjii ku. ²⁰ Yi miʔ, epi pule koi erpi pahim epi ei, tor omba ei nge, kor kanjip angil orung nga taʔ, nim na angil tundung moʔum ei nin, nga gol dup alam kalk angindilmin epi ei, angil orung nga taʔ ei nim kan. Kan ei pule yi miʔ: kor kanjip angil orung nga taʔ ei, men toʔmun ngii eʔe nge, angil orung nga taʔ enjel; nga gol miʔ dup alam kalilmin epi ei, men toʔmun ngii angil orung nga taʔ miʔ, moʔmun ku.

2

Gos Ek Ka Epeses Konu Eʔe Kindim

¹ Wu endi Jon kin nim, “Nim Jon mon polkun kin, Epeses men toʔmun wumb nge enjel eʔe, mon ei kindnjii. “Wu endi kor kanjip angil orung nga taʔ angil tundung ambilpi sipi kin, nga eim dup alam gol kalilmin epi angil orung nga taʔ eʔe, tuk mii memb andilim ei, na ek yi nip nognd. ² Na piind ei, enim nipe oʔ endi enjing. Nga enim kongun dinga erik kin, nga oʔ embin tui ko wuk kin, nga kunum olt kui er muljung ei, na piind. Nga na piind ei, enim wu endi oʔ kis erim wu ei, noman ngunerngii mon! Nga na piind ei, enim wu nii endi, eim na Gos kongun kindim wu, ni piinmin. Nga enim wumb ei ek piik kin, mok tok poru ninmin. Nga enim wumb oʔ ei enim pule ei, piik enim. Nga enim wumb ei, ek kend tok elmin wumb, ni piingii. ³ Yi ku, na piind ei, wumb oʔ kis elmin wumb enim kaninmin ei, enim na embe ambil gii nik moʔmun. Nga wumb ombu, enim kin ngenj kumbii ngonmun; ba enim dinga angk kin, oʔ embin tui ei ko wunmun. Nga enim kongun dinga ei, ten kulk enanmin mon; ba enim kunum olt kui erik mulk ei, na piind. ⁴ Ba na ek endeim endi, enim kin nimbii end. Enim kumb se, na kin pii gii ninjing kunum ei, na kin noman mendpil ngunjung; ba pe yi miʔ nga, enim noman ngunanmin mon. ⁵ Enim piinmin, ok enim oʔ kun ka enjing; ba pe enim oʔ kun ka ei si kindik kin, bok tonmun. Yi miʔ, enim

nga ok oġ enjing oġ ei, pii kun erngii! Pe enim noman ak tok kin, oġ kis buġ ngok kin, ok enjing miġ yi erngii! Mon pim kin, enim noman ak tunenjing kin, kapġi na enim kin op kin, enim dup alam ei, na si tor simbii. ⁶ Ba enim oġ ka endi ei, piram paġim. Enim Nikolaisan wumb eġmin oġ kis ei, enim ka piinanmin mon. Na yi ku, na en enim enmin oġ ei, ka piinand ku.

⁷ “Kapġi enim kom pim kin, kapġi enim Gos Gui Ka ek nipi kin, men toġmun wumb ngii pei ngonum ek ei, kapġi piingii.

“Nga wumb nii endi, Gos kin pii gii dinga nimba wu ei, kapġi na Gos eim nge ond mong noman konj kunum kunum moġuġum, eim nge pani aka pin paġim ei, ngumbii,” pa nirim.

Mon Poġ Endi Simerna Konu Men Toġmun Kindim

⁸ Wu ei Jon kin nirim, “Nim mon ei polkun kin Simerna konu owundu eġe men toġmun wumb nge enjel ei ngunjii. Ngunjii ek ei, yi miġ: “Wu nii endi, eim moġpu kumb eġe kindpi kin nga moġpu, ekii kindpi, koġpu kin, nga angpi tonu opu kin, konj moġpu elim wu ei, na ek nip ngond,” yi nirim. ⁹ “Na enim ngenj kumbii nin, embin tonu onum ei, na piind. Na piind ei, enim wumb kurpu moġmun; ba enim piram epi pei saġim. Na piind ei, wumb kopur enim kin ek buġ morung oġ niġmin ei, na piind. Wumb ei yi ninmin, ‘Sin Jura wumb moġmun,’ pa ninmin. Ba wumb ei, ek kend tok ninmin; en enim Gos kin ekii sinaġmin Jura wumb; ba en enim, Seisen kin ekii siġmin wumb moġmun. ¹⁰ Pe enim ngenj kumbii singii ei nge, mund mong kulerngii mon! Enim piingii! Seisen enim wumb kopur olkup topu kin, mer kan ngii miġ eġe kindpi kin, erngii miġ ei, kenmbii ni piipi erim. Nga enim kunum engki pei eġe, enim ngenj kumbii ko wuk noman embin to piingii. Ba enim pii gii ei, dinga ambii gii ni, molk puk kuġngii. Kuġangin kin, na enim noman konj kunum kunum moġuġum epi ei nge, ngumbii.

¹¹ “Enim kom pim kin, enim nipe epi endi, Gos Gui Ka ek nipi kin, men toġmun wumb pei ngonum ei piingii.

“Piik kin, wumb nii endi, kopur en enim pii gii dinga nim kin, kapġi wu ei, eim dup konu kis eġe, pungii kunum ei, eim dup konu eġe punermba mon!”

Mon Poġ Endi Perkama Konu Eġe Wumb Kindim

¹² “Jon nim ek ka endi, Perkama konu eġe men toġmun wumb nge enjel kin mon endi polkun kin kindnjii. Kindnjii ek ei yi miġ:

“Wumb nii endi, eim ek ei, tui jik miġ tukum orung orung anmbii eġe taġ ouni moġum ei miġ, na ek ei ngond. ¹³ Na enim paġmin konu eġe, na piind ei wumb kis moġmun konu ei Seisen eim tep er moġum konu eġe moġum. Ba enim na nge embe kin, keimi ambii gii nik moġmun. Nga enim na kin pii gii ei, dinga paġim ku. Nga na nge pii gii niġim wu Andipas ei, eim na nge ek ka keimi ni tor kindiġim wu ei, enim kin moġum. Nga konu ei, Seisen moġuġum konu eġe, to kundnjung. To konduk kunum eġe, enim pii gii dinga pim ei, koi enenjing mon. ¹⁴ Ba ya eġe, na ek aninga kopur, enim kin nimbii end. Nga enim Perkama wumb kopur, Beilam ek ei piik kin ekii siġmin. Sik kin, Beilam wu ei, eim oġ endi wu Beilek ek nipi ngang kin, Esrel wumb kin er kindang kin, ek kend topu ngang kin, gos kend kin, kuni ngunjung kuni ei, Esrel wumb nok kin, oġ kis ei, en enim kin pim ku. Nga amb eipi nguduk oġ yi erangin kin, oġ kis ei, en enim kin paġiġim ku. ¹⁵ Nga yi miġ ku, enim wumb kopur tuk moġmun konu eġe, Nikolaisans ek ninjing oġ kis eġe, ekii siġmin. ¹⁶ Yi miġ, enim oġ kis buġ ngok kin, noman tuk eġe ak tungii! Mon pim kin, nga mandi kunum endi, na enim kin op kin, enim ek dinga wii, tui jik miġ, gupu eġe tor onum wumb ei kin, opu orung enmin wumb ei kin, opu ermbii.

17 “Pe enim kom pim kin, kapli enim Gui Ka ek nipi kin, men tolmun wumb pei ngonum ek ei, enim piingii!

“Wumb kopur en enim pii gii dinga pim kin, kapli wumb en enim ‘mana’ kuni ka wii mił epi ei, epi konu ele koi er palim ei, Jiisas eim epi ka wii mił ei, ngumbii. Nga na en enim kom ku ei, ka wii kuru endi, embe konj endi polup kin, ngumbii. Ngamb kin, wumb eipi endi piinerngii; ba simba wumb ei, eim mendpił piimba.”

Mon Pol Endi Taiyasaira Konu Ele Kindim

18 “Nga nim Taiyasaira konu ele, men tolmun wumb nge enjel kin mon endi polkun kindnjii.

Kindnjii ek ei, ‘Na Gos nge kingam ek ka ei, kindamb kin onum. Na ningił ele, dup seng mił, gii dinga ninim; nga na simb kum ei, er ka erpi seng kin, gol mił tilang er salim. Seng kin, na ek ei, enim kin kindind. 19 Yi mił na enim nipe kongun enmin ei, na piil. Piil ele nge, enim wumb eipi noman ngołmun oł ei nge kin, pii gii dinga ninmin ei kin, nga Gos nge kongun dinga enmin ei kin, nga oł embin tui ei dinga angk kin, kui kinan enmin ei na piil ku. Nga na piind ei, enim ok enjing ei, ka wii mił pim; ba pe enim oł ka wii mendpił nga enmin. 20 Ba ya ek ele, na enim kin ek nimbii end. Nip kin, enim amb owundu Jesepel amb kis endi kan wiik tangin kin, enim kin mołum ei, eim ‘Na Gos ek se andił amb,’ pa nirim. Nipi kin, eim ek ni tor kindpi kin, na nge kongun wumb ei, andlam eipi endi andan topu kin kindang puk kin, amb eipi nge ngunduk kin, nga en enim gos kend kin kuni ngok erik kin, kuni ei nołmun. 21 Yi mił na eim kunum kopur wii tamb kin, eim oł kis elim ei, buł ngopu kin noman ak tumba; ba amb ei, eim oł kis ombu, si kindmbii ni piinalim mon. 22 Ei mił palim, kapli na piip kin, amb eim ening owundu kis ngumbii. Ngamb kin, nga pe wumb kopur amb eim kin oł kis erik kin, amb eipi nge wunduk enmin oł ei nge, ngenj kumbii kis kunum kunum singii. Mon pim kin, en enim oł kis kun pinałim enmin oł ei, buł ngok si kindik kin, orung pungii. Puk kin, kałpi en enim buł ngok si kindnenjing kin, en enim ngenj kumbii kis ngamb kin singii. 23 Nga na amb ei, eim kingam noł ei to kundmbii ku. Nga wumb na oł yi eramb piik kin, men tolmun wumb pei, na wumb nge noman tuk ele nin, nga en enim noman ele piinmin mił ei, na piind ni piingii. Nga na wumb endeim endeim ni, nipe oł endi enjing mił ei, erip kin kumep to orung kindmbii.’”

24-25 “Ba enim Taiyasaira konu ele wii mołmun wumb ei, ek kis ni ngonmun ek ei, ambiił gii nik kin, ekii sinałmin. Si kindik kin, enim wumb kombur Seisen nge ek koi er palim mił ek ei, ni ngonmun ek eipi ei, ekii sinałmin ku. Na ek enim kin nind ei, na enim kin epi oł embin tui endi, enim kin kindamb kin, tonu onenmba mon. Ba enim pe ambiltmin oł ka wii ei, ambiił gii ni mułangin kin, orung ombii. 26-28 Wumb nii endi, eim kongun erpi kin, pii gii dinga pim kin, nga eim na nge oł kun ka ei, ekii si mołpu pupu kin, na orung ombii kunum ei, na en enim noman dinga ei, nam nge Arnan ngum noman dinga ende ei, na enim ngumbii. Ngamb kin, wumb konu orung orung pei ei, tep erik mułngii. Molk kin, tep ermba ei, kepri aiyon dinga wii mił, opu nurpuł topu kin, mei nganmbi ming ei, nurpuł tonum mił, yi ermba. Nga na en enim kupiiring kanjip ei mił, tilang ka wii ei, ngumbii ku.

29 “Pe nga, enim kom pim kin, wumb nii endi Gui Ka ek nipi kin, men tolmun wumb pei ngonum ek ei piingii!”

¹ “Nga nim Saris konu ele men tolmun wumb nge enjel, mon endi polkun kindnjii. Ek ei yi mił ninim:

“Na Gos nge Gui Ka angil orung nga tał na kin mołum. Nga na kanjip angil orung nga tał na ambilip moł. Mołup kin, na ek ei nip enim ngond. ‘En enim nipe oł endi enmin ei, na piil. Na piind ei, enim konj molk pungii wumb ek ei ninjing; ba enim kułii mił mołmun ei,’ na piind. ² Pe enim konj kind molk kin, nga en enim nipe epi endi si mołmun epi ei, dinga kindik kin se mułngii. Nga en enim pii gii ei kulerngii mon! Nimbil erang na kenj ei, enim nipe epi endi enjing oł ei, na nge Gos kumb ele, kun ka mendpil molalim mon. ³ Enim piingii ei, enim nipe epi endi, ek ka andan tok kin, nga nimbil mił erik sik kin, piik enjing ek ei, nga ambil gii nik kin, oł kis buł ngok kin, noman ak tok yi erngii. Erik kin, pe nga enim konj kindik, mulenjing kin, na waning wu mił enim kin ombii. Nga na ombii kunum ei, enim piinerngii mon! ⁴ Ba enim wumb aninga kopur, Saris konu ele wumb ei nge konduk mił oł ei, erik kin, penj tunenjing mon! Tunarik kin, enim konduk kuru mił endi kind pendik kin, na kin wangin kin, ouni bin. Nimbil erang enim kun ka mołmun oł ei, yi erngii! ⁵ Ba wumb nii endi, eim na kin pii gii dinga pim kin, kaplı na wumb ei, konduk kuru endi ngamb kin, kindmba. Kindpi kin, nga na eim nge embe ei, mer wumb kunum kunum konj mołumun konu ei, pe molk pungii mon ele, embe polk pendinj ei, kil ngopu kin, si kindnermbii mon. Si kindnarip kin, nga nam nge Arnan nge, kumb ele kin, eim nge enjel kumb ele kin, ni tor kindip kin, ‘Ei na nam nge wumb,’ pa nimbii.

⁶ “Pe enim kom pim kin, kaplı wumb nii endi, enim Gui Ka ek nipi kin, men tolmun wumb kin ninim ek ei piingii!”

Pilarełpiya Konu Ele Mon Poł Kindim

⁷ Nga nim Pilarełpiya konu ele, men tolmun wumb nge enjel mon pulkun kindnjii. Kindnjii ek ei yi mił:

“Na nam oł kun ka ele pułwu nin, nga na nam keimi kun mendpil pułwu. Nga na nam Deipis nge kii wał ambilip moł. Nga na ondu aki toł wu moł; ba wumb endi, eim kaplı ondu ngunermba mon! Nga na ondu ngoł wu moł; ba wumb endi, kaplı aki tunermba mon ku! ⁸ Na enim nipe oł endi enmin oł ei, na piil. Pe enim noman dinga kembis kopur pałim ei, na piil ku. Nga enim na ek emb tunj ei, pii gii nik kin, ekii sinjing. Sik kin, nga enim, na embe koi enenjing mon ku! Na enim kin ngii ondu ei, aki topu, sinj salim. Nga wumb endi kaplı ondu ei ngunermba mon! ⁹ Piyei! Wu amb en enim, Seisen nge men tolmun wumb mołmun. Mol k kin, yi niłmin, ‘Sin sinim Jura nge wumb,’ pa nik. Ba en enim ek kend tok elmin; nga enim Gos kin ekii sinanmin mon ku. Piyei! Na nam wumb ei, tu wup eramb kin, ok enim kin ming gopsing pii polk kin, kan mani kanik kin, men tok yi erngii. Erik kin, nga en enim piingii ei, na enim kin noman ngond. ¹⁰ Nimbil erang enim na ek dinga nind ek ei, piik ekii sik kin dinga angk kin, oł embin tui ko wuk mulnjung. Mol k kin, nga enim kin oł embin tui tonu omba kunum ei, na enim ka tep mułmbii kunum endi, oł embin tui ei nge, wumb konu orung orung pei ei kin, tonu omba ei opu kin, ya mani mei ele wumb pei erngii mił, kenmbii ni piip kin, kindang omba. Wang kin, kunum ei, na enim kin, ka tep mułmbii. ¹¹ Na enim kin pe sikirip orung ombii! Pe enim pii gii ei, ambil gii nik kin, ka mołmun mił, yi mułngii. Yi erangin kin, wumb eipi enim nge epi ka wii ei, wii singii nge, kui er mołmun epi ei, waning sipnerngii mon! ¹² Wumb nii endi, eim na kin pii gii nipi kin, ambil gii ni kui er mołmun wu ei, na oł yi eramb kin, eim Gos nge men tolmun ngii konu ele, tumunj dinga mił, ambil gii nipi kin, kunum kunum mułmba. Mołpu kin, nga eim Gos

men tolmun ngii ele, si kindpi kin, tor punermba mon. Punarpi kin, nga Gos embe eim kin, mon polup pendmbii. Pendamb kin nga wu ei kin, Gos ngeru konu owundu embe ele, 'Jerusalem konj,' pulmbii ku. Polup kin, nga Jerusalem konu ei, tonu epin konu ele mani omba ei, na nge Gos kin omba. Wang kin, nga eim kin, nam nge embe konj ei, pulmbii ku.

¹³ "Yi mił pe enim kom pim kin kapli Gos Gui Ka ek nipi kin, men tolmun wumb ngonum ek ei, enim piingii!" pa nim.

Leiyorisiya Konu Ele Wumb Mon Pol Kindim

¹⁴ "Nga nim Leiyorisiya konu ele nge enjel ei, mon polkun kin, men tolmun wumb kin kindnjii. Kindnjii ek ei yi mił:

"Na ei keimi nił wu, nga na Gos ek ka kun, ni tor kindił wu. Nga na kunum kunum ek keimi nił pukwu moł; nga na Gos epi kanim kanim pei eririm ei nge, na pukwu moł ku; nga na ek ei nip ngond. ¹⁵ Na enim nipe oł endi enjing ei, na piil. Pe enim pii gii ei yi mił; enim muł enanim nin, jii ninanim ei, na piil. Ba na piind ei, enim jii ninim min, muł enim ei, kapli na piil. Ba na piind ei, enim jii ninim min, muł enim ei, kapli na piil ku. ¹⁶ Ba nimbił erang, pe enim muł mił enim ei, enim molk kin, pe nga enim muł enanim min jii ninanim mon ku. Yi mił erang, na nam pe enim kin, jipambił nam gupu ele tumbii palim. ¹⁷ Yi mił enim yi ninmin, 'Sin ku nin epi pei salim,' niłmin; nga 'Sin ka wii mołmun,' yi ninmin; nga 'Sin epi endi sinerang kin, wii mołmun,' yi ninałmin mon. Ba enim am kis mendpił mołmun yi mił; wumb enim kin kaimb sik ngołangin; nga enim epi sinerang wii mendpił mołmun; nga enim nge ningił tumbun mił mołum; nga enim ngenj wii mił mołum. Ba nga enim oł ei piinałmin mon. ¹⁸ Yi mił erang, na enim kanip nind. Enim pii gii ei yi mił ku; enim na nge ku gol ei top er singii nind. Nip kin, ku gol ei, dup nupu kuru ka er salim ei, sengin kin, enim epi pei simba nind. Nip kin, nga enim konduk kuru ka ei, na kin top erik kin, en enim konduk kindnarik wii mołmun ei, kindik pandi tok kin, en enim singambił palim ei, piinermba mon! Nga enim ond mong kopung ei, top er sik kin, en enim ningił ele kindngii. Kindik kin, enim ningił ele, ka seng kin, epi pei keningii. ¹⁹ Kapli nam wumb kombur, noman erim kin, kapli nam wumb ei ek ngop kin, nga nmin oł ei, er kun erip erip enj. Yi eramb kin, en enim kom si piik kin, en enim oł kis buł ngok, si kindik kin, noman ak tok kin, orung ongii. ²⁰ Piingii! Na enim ngii ondu ele, angip kin, to seki seki nind. Nip kin, pe wumb nii endi, eim ei piipi kin, ngii ondu aki tang kin, na eim noman tuk ngii mił ele, nirik op kin, eim kin kuni numbii. Namb kin, nga eim na kin kuni onni numbuł. ²¹ Pe wumb nii endi, eim na kin pii gii dinga pim kin, na kapli nemb kin, wumb ei, eim opu kin, na kin tonu epin konu ele nam king peł ka ele mułmba. Mołpu kin, ei yi mił ku, ok nam oł kis pei ei, kamb mani kindip kin, akip nam Arnan kin, eim epin konu peł ka wii ele kun moł. ²² Pe enim kom pim kin, Gos nge Gui Ka ek nipi kin, men tolmun wumb ngonum ek ei, kom ka se piingii!"

4

Epin Konu Ele Gos Kin Ka Men Tołmun

¹ Oł ei poru neng kin, na or kumb mił epi endi kenj ni, epin konu ele ondu aki topu kin, wii sim. Seng kin, nga epi endi beli mił ek tengim. Tangpi kin, nga ek nipi, na ngopu ek yi nim, "Nim ya tonu ele wan kin, na nim epi nipe endi, ekii se tonu omba ei, andan top ngumbii. ² Pe kunum ele mendpił. Gos Gui Ka ei, na dinga tep erim. Erpi kin, nga tonu epin konu ele kenj ni, king peł endi sim. Seng kin, peł konu ele, wumb endi tonu ele mułum.

³ Mołpu kin, nga wumb eim kumb ningil ele, kom ku am ka wii mendpil ei, tilang ka wii erpi, ku owundu top elmin ku ei mił sim. Sim kom ku ei, ku ka wii mendpil ei, eim kin konu orung orung palim kom ku ei, embe ‘jasper kin kornilliyen’ nilmin. Nik kin, nga ei eim konu kumb giipim połpu kin, king peł ele, si pok erim. Erang kin, na kenj ni, kumb giipim ei, mon kanim kanim konj mił, tilang eipi eipi kom ku, ‘emral’ nilmin, yi mił tilang erim. ⁴ Nga king peł ele mił engki tał nga kapli kapli king peł ele ka wii ei, si pok enjing. Erangin kin, nga peł ele, men tołmun wumb num, engki tał nga kapli kapli peł ele mołmun. Mol k kin, wumb num ei, konduk kuru kindik kin, nga king peng kon ele ku gol peng ele mundjung. ⁵ Nga king peł ele, kumb kinang mił erim. Erpi ek tangpi kin, nga gur gali nim. Nga king peł kumb ele, dup jep angil orung nga tał ei, nupu tilang erpi kin, peł konu ka ele, mandi mołum. Mołpu kin, dup jep angil orung nga tał ei, Gos nge Gui Ka mołum. ⁶ Nga king peł kumb ele ei, ep noł kirapi mił, tilang erpi salim.

Seng kin, nga king peł salim konu ele, orung orung kumb ele, epi konj mołum epi ei, kumb ni, buł morung ni ele, ningil pei palim. ⁷ Peng kin nga kumb se epi konj mołum epi ei, wusii simbił owundu mendpil mił, epi endi mołum. Mołpu kin, nga konj mołum epi ei, kung kou peł mił, endi mułum. Mołpu kin, nga konj mołum epi ei, wu mił endi, kumb ningil palim epi endi mułum. Mołpu kin nga konj mołum epi ei, kei du owundu mił, endi tonu mendpil bur nipi kin, andiłim mił mułum. ⁸ Nga epi konj kapli kapli mołum epi ei, endeim endeim ni, kong angil orung pepi, nga endeim palim. Peng kin, nga konj epi ombu ei, enim ningil ombu, pei palim ei, tukrung kin, torung kin ouni palim. Peng kin, pe epi konj ombu, en enim epin tinga ouni, kunum kunum golang nik kin, si kindnalmin mon. Pe en enim golang yi mił nilmin,

“Oł kun ka! Oł kun ka! Oł kun ka! Gos ei, eim sinim nge Owundu Gos dinga owundu mendpil mołum. Mołpu kin, ei eim kumb ok mendpil mołum. Nga ei eim pe mołum ku. Nga ei eim ekii se, orung omba ku,” pa nik kin, golang yi nilmin.

⁹ Pe nga, en enim epi konj mołum epi, kapli kapli ei, en enim golang nik kin, “Gos kin peł ele mołum ei, eim tilang owundu salim,” pa nik. Nik kin, “Nga eim embe ambil tonu kindik kin, nga eim kin ka piik ngok kin, eim peł ele, tonu mołpu kin, eim kunum kunum konj mołum, epi konj mołum ei,” pa nilmin. ¹⁰ Pe nga, Gos nge men tołmun wu num engki tał nga kapli kapli ombu wumb ei, Gos peł ele ka wii mołpu kin, eim kin, ming gopsing pii polk kin kan mani kanik kin, eim kin prei enjing, wu ei, eim kunum kunum konj mołum wu ei kin, wumb ombu en enim, king nge peng kon mił epi ei, wu endi nge peł ele ka wii mołum wu ei kin, olkup to kindik kin, golang yi ninjing.

¹¹ “Nim sin nge Owundu Gos. Nim oł kun ka wii er mołun. Nim kapli wumb ka pii ngok kin, nim embe ambil tonu kindmin oł ei ni, nga nim noman dinga wii ei sinjii,” pa nik yi enim. “Nimbił erang nim epi kanim kanim pei eririn. Nga nim nge noman ele, epi kanim kanim ei konj mol k punmun. Nga nim nge noman dinga wii ei, epi pei tonu opu mołum.”

5

Jon Mon Endi Ekii Se Tonu Omba Epi Tuk Pim Ei Kenim

¹ Na kenj ni, Gos King peł ele, mołum konu angil tundung orung ele pipe mon endi kimbrik sengin sirim. Sirim mon ei, tukrung ni, torung mon pei mołum. Mołpu kin, nga mon ei, kan mił epi ei, kan tok pendnjing kan ei, angil orung nga tał pirim. ² Nga enjel dinga wii endi kenj ni, eim ek dinga

ni tor kindpi kin, yi nim. “Wumb nii endi ei, eim kun ka wii molum wu ei, kapli eim kan ei, to kilip topu kin, pipe mil mon ei, aki topu kin kindang simba?”³ Ba wumb endi epin konu ele ei nin, nga mani mei konu ele nin, nga mani mei mandring ele ei nin, pepi mil mon ele, aki topu seng kin, tuk ele keningii ni, wumb endi kapli enermba mon.⁴ Nga na kand ei wumb endi eim kapli pipe mil mon ei, aki topu kin, tuk ele kenmba mil, wumb endi molamin mon. Yi mil peng kin, na ke dinga wii nind.⁵ Pe nga, wumb kopur en enim Gos nge men tolmun wu num molmun ombu, wu endi tuk molpu kin, na kin ek yi nim, “Nim ke ninenjii mon! Nim kenjii ni ka wusii simbii owundu mil tep elim wu ei, Jura nge wumb tilap ei, Deipis nge kupam nol tilap owundu ele, tonu opu kin ei eim, ol kis kamb mani kindirim ele nge, ei eim mendpil kapli kan mil epi angil orung nga ta ei, pipe mil mon ele, kan to pendnjing pim ei, kapli kilip topu kin aki tumba nge om,” pa nim.

⁶ Na kenj ni, kung siipsiip wal mil endi ei, eim tonu pel konu ele, tuk mii memb ele, to kundnjung mil engim. Angpi kin, nga epi konj molulum epi kapli kapli nin, nga Gos nge men tolmun wumb num ombu en enim, orung orung se pok erik molulum. Molk kin nga kung siipsiip wal mil ei, eim girman mil epi ei nin, nga eim ningil ei, angil orung nga ta palim ele nge, ei Gos nge Gui Ka ei, eim angil orung nga ta ei, eim ya mani mei konu ele orung orung pei ele kindang kin, punjung.⁷ Nga kung siipsiip wal mil ei, eim pupu kin, Gos king pel ele molum ei, eim nge angil tunding ele pipe mil mon ei sim.⁸ Sipi kin, nga mon mil epi ei seng kin, kapli konj molulum epi kapli kapli ei kin, nga Gos men tolmun wumb num ombu, engki ta nga kapli kapli ei, kung siipsiip wal molum konu pel kumb ele, kan mani kanik kin, ming gopsing pii polmun. Polk kin, nga konj molulum epi nin, wumb ombu en enim, endeim endeim ni, giisa mil epi endi ni, nga ku gol ming mil epi endi ei ni, ambilk molmun. Molk kin, nga ming mil epi ei, dup kilangin kin, mur ka wii tolum epi ei, yi mil piki topu mulum epi ei, Gos nge wumb ombu en enim, Gos kin prei elmin ek ei, tuk andan topu ngolum.⁹ Ngang kin, pe en enim golang konj endi yi mil ninjing,

“Pe nim kapli mendpil, nim pipe mil mon ei sikin kin, nga kan mil pei to pendnjing ei, kilip tokun kin, nga tumb ei, to kolmung topun tokun kin, aki tunjii. Nimbil erang wumb nim to kundnjung. To konduk kin, nga nim nge miyem ele bein topu kin, wumb pei top er sikin kin, wumb Gos kin orung tu wukun ngun. Ngan kin, wumb pei ele, wumb wumb tilap eipi eipi ni, nga ek eipi eipi ni, nga wumb ngenj eipi eipi ni, nga mei konu ele orung orung eipi eipi molmun wumb ei, Gos kin sikin orung sin.¹⁰ Sikin eran kin, sinim nge Owundu Gos kin, kulaml mil kahlmin wumb ei en enim, Gos kin kongun elmin. Erik kin, nga en enim king mil ya mani mei konu ele, orung orung wumb pei, king mil molk kin, tep erngii.”

¹¹ Pe nga, na kenj ni, enjel pei ek ninjing ei, ni piinj. Piip kin, nga enjel am pei pei mendpil ok kin, tonu king pel ele nin, epi konj molulum epi ei nin, nga men tolmun wu num pei ei nin, enjel pei si pok erik kin golang nik kin, angk mulnjung.¹² Molk kin, nga en enim golang dinga nik kin, tor kindik yi ninjing,

“Kung siipsiip wal ei, ok to kundnjung ei, eim kapli mendpil, ei eim noman dinga wii salim; nga epi kanim kanim ka wii pei salim; nga eim noman ka wii, ni dinga owundu ei salim ku; nga eim nge embe ambil tonu kindngii ku. Nga tilang owundu ni tor kindngii; nga eim nge ol ka wii erim ol ei, ambil tonu kindngii ku.”

¹³ Pe nga, na piinj ni, ei epin konu ele Gos erim wumb nin, wumb mil kanim kanim konj molmun ei nin, nga ya mani mei ele wumb ei nin, nga ya mani

mei mandring mołmun wumb kulii ei nin, nga ep noł mandring mołmun wumb kulii nin epi ombu nin, nga epi konj mołmun epi kanim kanim pei, en enim konu orung orung pei epi ei, ek yi ninjing.

“Gos ei eim king peł ełe, tonu mołum; nga kung siipsiip wał yi ku mołum. Mułangił kin, eł elip nge embe, ambil tonu kindik kin, nga tiłang owundu nin, nga noman dinga nin, nga oł kanim kanim eririm oł kun ka wii ei, ambil tonu kindik kin, kunum kunum yi minj, pepi ba!”

¹⁴ Nga epi kapli kapli konj mołum epi ek nik kin, “Ei keimi!” pa ninjing. Nga Gos kin men tołmun wumb num ombu en enim, kan mani kanik kin, ming gopsing pii polk kin, men tunjung ei, Gos nin, kung siipsiip wał kin, men tok ngunjung.

6

Mon Mił Epi Ei Kan Mił To Pendljing Epi Ei Palim

¹ Nga na kenj ni, kung siipsiip wał mił wu ei, mon mił epi ei embilim. Ambilpi kin, epi ei, angil orung nga tał kan mił epi ei, to pendljing ei, kumb se endeim eim kilip topu kin, aki tum. Tang kin, nga na piinj ni, epi konj mołum epi ei, endeim ni ek yi nipi kin, ek ei konu gur gałi mił nim, “Ya wa!” a nim. ² Nga na kenj ni, kung os kuru endi mułum. Mołpu kin, nga kung os ei, tonu mułum wumb ei, eim opu ond endi ko wupu mułum. Mołpu kin, nga eim wu king peng mondułmun epi ei nge, endi ngunjung. Ngok kin, pe nga eim pupu kin, eim wumb to mani kindpi kin, nga dinga kindpi kin, nga opu erpi pułum.

³ Pe nga, kung siipsiip wał mił wu ei, pupu kin, pipe mił mon epi ei kan mił ombu tupu to pendljing ei, nga endi kilip topu kin aki tum. Topu kin, nga na piinj ni, konj mołum epi ei, nga endi ek yi nim, “Ya wa!” a nirim.

⁴ Pe nga, kung os kundii mendpil endi tor orum. Opu kin, kung os kundii ei nge, tonu buł ełe, wumb endi mułum wumb ei, opu ermba nge, noman dinga ngang kin, ya mani mei ełe orum. Opu kin, wumb nge noman emin orung seng kin, wumb en enim eipi eipi tok kundngii ni punjung. Puk kin, nga wu ei tui jik mił epi owundu endi ngang kin, sipi kongun ermba nge tu wurum.

⁵ Pe nga, kung siipsiip wał mił wu ei, eim pupu kin pipe mił mon epi ei, kan tekliki to pendljing ei, kilip tang kin, aki tum. Tang kin, na piinj ni, konj mołum epi ei, eim ek yi nim, “Ya wa!” nirim. Neng kin, na kenj ni, kung os ping endi mułum. Mołpu kin nga kung os ping buł ełe, tonu mułum wumb ei, eim kuni mok tołmun ming mił epi ei nge, endi eim angil ełe ambilpi mułum. ⁶ Nga na piinj ni, epi endi ek tengim mił ei, tuk ełe epi konj mołum epi kapli kapli kei mił, ok ek tengnjing. Tingangan kin, kuni owundu seng kin, kuni mandi poru nimba enim. Ei ek yi ninjing, “Nim kuni wiis mong ming kembis kunum endeim ełe, ku sen mił mok tunjii. Nga nim kuni baliu mong ming kembis kunum tekliki, ku sen mił mok tunjii ku. Ba ond olip kopung ni, ond wain noł ei, to kis mundnenjii mon!”

⁷ Pe nga, kung siipsiip wał mił wu ei, eim pupu kin, pipe mił mon ełe ei, kan mił epi ei to pendljing epi ei, kilip tang kin, kapli kapli mił aki tum. Tang kin, nga na piinj ni, epi konj mołmun epi endi nga ei, ek yi nirim, “Ya wa!” nirim. ⁸ Nga na kenj ni, kung os endi eim ngenj ełe, mon mulerim mił endi mułum. Mołpu kin nga kung os ei, buł ełe tonu mułum wu ei, eim embe ‘Wumb kulii’ pa niłmin ei pim; nga sikil ‘Dup konu kis,’ eim kin ekii se mandi om. Wang kin, nga eł elip, noman dinga ełe sikil kin, ya mani mei wumb kopur aninga ełe, to kundnguł nga aninga tekliki mił mołmun ełe nge; tui jik mił epi endi, nga kumb kuni owundu sim; nga ening owundu ni

epi salim; nga ya mani mei ele kung simbii ni, o ombu pei erang kin, wumb to kundngii.

⁹ Pe nga, kung siipsiip wał mił wu ei eim pupu kin, pipe mon kan mił endi to pendnjing angil orung ei, kilip topu kin, aki tum. Tang kin, nga mandring orung, na kenj ni, kulmał kalilmin konu ele kulii wumb ei, en enim noman tuk ele mandring mulnjung. Molk nimbił erang, en enim Gos kin pii gii dinga nik kin, Gos ek ka ni tor kindik kin, wumb ngunjung konu ele, opu orung wumb ngenj kumbii ngok kin, to kundnjung. ¹⁰ To konduk wumb ei, wii dinga tok kin, ek yi ninjing, “O sinim nge Owundu, nim dinga wii mendpił palim nin, oł kun ka elin wu nin, ek keimi mendpił pulwu molun. Mokun kin, nga sin kunum kinan nimberii mulamin kin, nim sinim opu orung ya mani mei ele molmun wumb ei, kos piikin, mok tokun kin, sinim nge miyem bein tum ele nge, kumep kis orung ngunjii?” ¹¹ Pe nga, en enim endeim endeim ni, konduk kuru ngang kindik kin, nga ‘En enim aninga kopur, kui er mulei,’ pa nirim. Yi neng kin, en enim to kundnjung wumb ei mił mulangin kin, nga en enim engnjing noł kin, kongun ende enjing wumb ei, to kundnjung yi mił ku, enim to kundngii. To konduk kin, ekii se enim nimberii mił kapli erang kin, kapli Gos eim enim nge miyem kumep ei, kumb se orung kindpi ngumba.

¹² Pe nga, kung siipsiip wał mił wu ei, kin eim pupu pile mił mon epi ei kan mił epi to pendnjing epi angil orung nga endeim ei kilip topu kin, aki tum. Tang kin, nga na kenj ni, konu kopu owundu mendpił ele tang kin, eni ei ping erpi kin, ei yi mił, kon alap dup nang kin, ping enim yi mił elim. Erang kin, nga oi ei, am kundii mendpił erpi perim ei, miyem kundii mił, topu pirim. ¹³ Nga kor kanjip ei, tonu kupu muł ele mani opu kin, mei ele om. Opu kin, ei yi mił, ond pik mong pol tunerang kin, ond ei konu pop owundu tang kin, mong mani olum oł ei mił, kor kanjip mani onjung. ¹⁴ Nga kupu muł ei am punum mił, ei pipe mił ok mon polulum epi ei, simbirpi am pum. Pang kin, nga komung nin, nga mei kembis kembis pei, en enim konu eipi puk kin, en enim konu ele pinenjing mon. ¹⁵ Pe nga, ya mani mei konu ele wumb wu king nin, nga mei ele wu num nin, nga opu elmin tep er molmun wu num nin, nga noman dinga palim wumb nin, nga wumb ku pei sałilim wumb nin, nga kongun wii elmin wumb nin, nga wumb wii en enim kongun elmin wumb ombu, en enim pei ku nem nin, nga ku tukpu nin, nga tonu mei tukpu ele, en enim koi enjing. ¹⁶ Erik kin, nga en enim wii dinga tok yi ninjing, enim tonu komung nin, nga ku owundu nin, konu ele nin, wii tok yi ninjing. “Enim mani ok kin, tonu sin molmun konu ele, sin pandi tok kin, koi erangin kin, Gos eim tonu king peł ele konu ka wii ele molum ei, eim nga ningil ei, sin kinermba mon mon.” pa ninjing. Nik kin, nga kung siipsiip wał mił wu ei, eim sin kin, popuł kis sinim ei, sin kin tonu onermba mon ku! ¹⁷ Nimbił erang el ehup kumep kis nin, popuł ei singil kunum ei, kunum owundu endi tonu orum. Yi mił peng, wumb nii endi, kapli eim Gos kingam tel kin, kumb ele engmba? Ei kapli engnerngii mon!”

7

Esrel Wumb 144,000 Wumb Pei Pei Mulnjung

¹ Oł ei poru neng kin, nga na kenj ni, enjel kapil kapli en enim tonu mei ei, mer, wuł, ał, kapil kapli oł kumb ele angk mulnjung. Angk molk kin, mei oł kapil kapli, ei ambilk mulnjung. Molk yi erik kin, konu pop tunermba nik enjing. Erik kin, nga mani mei ele min, ep noł ele min, nga ond ele pop tunermba mon. ² Pe nga na kenj ni, enjel eipi endi, ał eni tonu olum konu ele, tonu pum. Pang kin, Gos eim kunum kunum molulum pulwu ei, eim

nge mon mił epi ei ambil tu wurum. Tu wang kin, nga eim wii dinga topu kin, enjel kapil kapli mołmun ei nge, Gos eim noman dinga ngang kin, ep noł ni, mei ei, to kis erngii nge, nipi mundrum. ³ Mundang kin, nga enjel eipi, eim yi nirim, “Enim mei min, ep noł min, ond min, ei sikir er kis mundrum nik kin, yi enerngii mon! Ba enim wiik to mulangin kin, sin Gos nge kongun wumb kombur, to tonu kind mundamin kin, en enim mei embil ełe, Gos nge mon mił epi ei pend kindmba. Kindang kin, ekii se, enim er kis mundngii. ⁴ Pe nga na piinj ni, Gos nge mon mił epi ei, wumb pei sinjing. Sik kin wumb ei 144,000 wumb pei, en enim Esrel nge wumb tilap pei, Gos mon mił epi ełe sinjing.

⁵ Sik kin, nga wumb 12,000 ei Jura nge wumb tilap ei, mei embil ełe, Gos nge mon mił epi ei sinjing; nga wumb kopur ei, Rupun nge tilap wumb ei 12,000 ełe sinjing; nga wumb 12,000 ei, Gas nge wumb tilap ełe sinjing. ⁶ Nga wumb ei, 12,000 Aser nge wumb tilap ełe sinjing; nga wumb ei, 12,000 Napsalii nge wumb tilap ełe sinjing; nga wumb ei 12,000 Manasa nge wumb tilap ełe sinjing. ⁷ Nga wumb ei 12,000 Simion nge wumb tilap ełe sinjing; nga wumb ei 12,000 Liiwai nge wumb tilap ełe sinjing; nga wumb ei 12,000 Esakar nge wumb tilap ełe sinjing. ⁸ Nga wumb ei 12,000 Sepulan nge wumb tilap ełe sinjing; nga wumb 12,000 ei Josep nge wumb tilap ełe sinjing; nga wumb 12,000 ei Benjamin nge wumb tilap ełe sinjing. Wumb ei pei, Gos nge mon mił epi ei pei sinjing.

Nga Wumb Tilap Owundu Endi Mołmun

⁹ Oł ei poru neng kin, na nga kenj ni, wumb tilap owundu endi kulou tok mulnjung wumb ei, wumb endi kapli belngii mił mon. Beltik wumb ei, ngenj mon eipi eipi mił palim nin, nga wumb tilap kanim eipi eipi pei nin, nga wumb ek eipi eipi pim wumb nin, nga mei konu eipi eipi wumb ei pei, Gos kin peł kumb ełe kin, kung siipsiip wał mił wu ei mołum kumb ełe angk kin, mulnjung. Molk kin, konduk kuru kindnjing; nga ond onguł wumb ombu en enim, angil ełe ambilk mulnjung. ¹⁰ Mołangin kin, en enim wii dinga tok ek yi ninjing, “Sinim nge Gos Owundu king peł ełe mołum; nga eim kung siipsiip wał mił wu ei, eim kin mandi mołum. Sinim sipi orung simba nge oł ei, eł elip kin palim.” ¹¹ Pe nga, enjel pei ei, king peł ełe, si pok erik kin, nga men tołmun wu num nin, nga epi kapil kapli konj mołum epi ei si pok erik engnjing. Angk kin, nga en enim pei ming gopsing pii polk kin, king peł ełe Gos kin men tok ngok yi enjing. ¹² Erik kin, yi ninjing, “Ei keimi mendpil; nga sinim Gos kin men topun kin, ka piipin ngumun. Ngopun kin, ei eim tilang owundu ka wii ei, ni tor kindmin; nga eim noman ka wii mendpil palim; nga sinim eim kin ka piipin ngumun. Ngopun kin, eim embe ambil tonu kindmin. Kindpin kin, eim noman dinga mendpil palim; keimi eim dinga ei owundu mendpil palim. Peng kin, oł ombu ei, Gos kin kunum kunum mułmba. Ei keimi!

¹³ Pe nga, men tołmun wu num endi, na kii sipi kin, ek yi nirim, “Wumb kopur en enim konduk kuru kindik enmin wumb ei, wumb nii? Nga wumb ei, konu jili onjung?” a nirim. ¹⁴ Pe na eim kin ek orung kindip yi ninj, “Na nge owundu nim piin.” Nga eim na kin ek yi nirim, “Wumb ombu en enim, opu ond wumb kin, oł embin tui owundu erik ngunjung. Ngok kin, nga en enim oł ei kin, si kindik kin tor onjung. Ok kin, nga en enim, konduk ni epi ei, kung siipsiip wał mił wu ei nge miyem ełe sinim noman tuk ełe was eririm. Erang kin, sinim konduk mił noman tuk ełe kuru kun ka mendpil erim. ¹⁵ Yi mił erang, en enim Gos eim king peł kumb ełe angk kin, epin tinga tał, Gos nge epin men tołmun ngii mił ełe, Gos kin men tołmun. Nga

Gos eim king peł ele, tonu en enim kin mołpu kin, eim wumb ombu kin, tep ka er kanpi mołum. ¹⁶ Nga en enim kuni nga tunermba mon; nga noł nuwa nga enermba ku. Nga en enim konu eni tumba kunum, ei mił erpi kin, nga epi endi dup mił nopu kin, yi nga enermba mon. ¹⁷ Nimbil erang kung siipsiip wał mił wu ei, eim peł ele, tonu tuk mił memb ele mołum. Mołpu kin, eim kung siipsiip tep wu mołpu kin, en enim tep erpi mułmba. Mołpu kin, en enim noł nok kunum kunum konj mołum noł ei, andan tang kin nungii. Nga Gos eim en enim ningil ka mani onum ei, kil ngopu kin, si kindmba, nga en enim nga ke ninerngii mon.”

8

Nga Kan Mił Epi Pipe Mił Mon Pendnjing Ei Angil Orung Nga Tał Kitip Tum.

¹ Nga kunum ei, kung siipsiip wał mił wu ei, eim pupu kin, pipe mon epi ei, kan mił epi ei to pendnjing ei, angil orung nga tał pim epi ei, to kitip topu ei poru nirim. Neng kin, epi kin, epi kin, epin konu ele, ek tingnarik mulangin kin, eni kopur o purum. ² Pe nga, na kenj ni, enjel angil orung nga tał pei en enim, tonu Gos eim kumb ele engnjing. Angk kin, nga en enim beli tołmun epi ei nge, angil orung nga tał ngunjung ku.

³ Pe nga enjel eipi endi opu kin, eim kułmał kałmin konu ele engim. Angpi kin nga eim dup kalk elmin epi, noł ming gol mił, mur ka wii epi ei, opu sim ele engim. Angpi kin, nga wumb kopur eim kin, mur ka wii tołum epi pei ngunjung. Ngok ele nge, si ende kindpi kin, Gos nge wumb prei elmin ele, si ende kindim. Kindpi kin, nga eim Gos kin kułmał kałmin konu ele, gol mił erpi kin, Gos nge king peł kumb ele engim. ⁴ Angpi kin, nga eskil epi ka dup nopu kin, muru ka tołum epi ei nin, Gos nge wumb Gos kin prei erik enjing ele, tał ouni ei, enjel angil ele, dup eskil si kindpi kin, Gos nge kumb ele tonu purum. ⁵ Pe nga kunum ele, enjel ei, eim noł ming sipi kin, dup kułmał kałmin konu ele, dup kopur sipi kin, piki topu olkup topu kin, mer mei ele mani kindim. Kindang kin, kałpi konu ele, gur gali nipi kin, ek tangpi kin, nga kumb kinang erpi kin, nga konu kopu tum.

Enjel Kapil Kapli Beli Mił Epi Pup Tunjung

⁶ Pe nga, enjel angil orung nga tał en enim, beli ei, nga angil orung nga tał ei, beli pup tungii nge, er kun er sinjing sałim.

⁷ Pe kumb ele enjel ei, eim beli mił epi ei beli pup tum. Tang kin, dup seng kin, konu dindaming kin, miyem kin ombu, pei sik kin, orung orung erik. Erpi kin, bein topu kin, mani mei ele kindim. Kindpi kin, nga mani mei aninga kopur ei, dup nopu kin, ond aninga kopur ni, kui engimb aninga kopur pei mołum epi ei, pei dup nopu poru nirim; ba aninga tał am mił kopur mei konu ele, dup nunerim mon.

⁸ Pe nga, enjel nga endi, eim beli mił epi ei beli tum. Tang kin, nga na kenj ni, epi komung owundu mił epi ei, dup nopu topu kin, olkup topu kin, mer ep noł ele, mani kindim. Kindang kin, ep noł aninga kopur ei kumbiipi kin, miyem topu pum. ⁹ Pang kin, nga ya mani ep noł ele, konj mulnjung epi aninga kopur ei, ep noł tuk ele, kulnjung. Kolk kin, nga noł kanu aninga kopur topu kin, kis mundum ku. Ba aninga kopur tał am mił, ep noł ele epi ei, to kis enerim mon.

¹⁰ Pe nga, enjel tekliki ei endi, eim beli mił epi endi beli tum. Tang kin, kor kanjip mił epi owundu ei, dup num ei, dup jep kaltmin mił yi nurum. Nopu kin, nga tonu kupu muł ele, mani opu mer noł aninga kopur pim konu ele purum. Nga noł pirpir aninga kopur pim konu ele pum ku. Ba aninga kopur tał am mił noł konu ele puneririm mon. ¹¹ Pe kor kanjip ei embe ‘Kumbii

kis elim' nilmin. Nga no! aninga kopur ei, no! kumbii elim. Nga wumb pei, no! ei nok kin kulk. Kulk ei nimbil erang, no! ei eim kumbii kis elim. Ba aninga kopur, ta! am mil, no! ele to kis eneririm mon.

¹² Nga enjel kapil kapli endi ei, eim beli mil epi ei, beli pup tum. Tang kin, nga eni aninga kopur ni, oi aninga kopur ni, kor kanjip aninga kopur ni, epi ombu en enim nge tilang erpi pim ei tangin kin, yi mil erang, emii aninga kopur pirim. Nga tinga aninga kopur emii pirim ku. Nga epin kunum endi, oi tilang ermba kunum ei, yi emii pirim ku.

¹³ Pe nga na kenj ni, kei du endi, bur ni pupu kin, am ei tonu epin bur ni purum. Pupu kin, ek dinga nipi kin wii topu yi nim, "Mong owundu! Mong owundu! Mong owundu kis tonu omba!" nirim. Pe nga, o! embin tui o! ei, wumb en enim ya mani mei ele mo!mun wumb ei kin, yi mil tonu omba. Nimbil erang enjel eipi nga teliki ei, en enim nge beli mil epi ei pup tungii nge enmin.

9

Nga Angil Orung Enjel Ei Beli Mil Epi Ei Pup Tum

¹ Nga angil orung nge enjel ei, eim beli mil epi ei beli pup tum. Tang kin, nga na kenj ni, kor kanjip ei tonu kupu mu! konu ele, mani opu kin, mer mei ele orum. Opu kin, nga kor kanjip ei, kii wa! sipi kin embilim ei, mer mani tukpu owundu kis tukpu ele, sip pina!im, kii wa! sirim. ² Nga kor kanjip ei, mer mani, "Tukpu owundu kis, ondu ei, aki tum. Tang kin, dup eskil opu kin, tor tonu om. Opu kin dup eskil om ei, mer dup owundu ele, dup kilangin kin nopus ping mendpil nopus pim ei, mer mani tukpu owundu kis ele tor orum. Opu kin, eni kin pop ei, eskil erang kin, emii erim. ³ Pe nga ka guimbi owundu pei, mer dup eskil nopus pim ele, mei ele tor orum. Opu kin, nga ka guimbi ei, wusimb mil epi ei, olt pim epi kis endi ei, wumb kongang kin, kumbii kis silmin epi endi ei, eim dinga ngo!um. ⁴ Nga ka guimbi owundu en enim, kui engimb ni endi, epi ombu ei to kis enerei mon nilmin. Nik kin, nga epi kanim eipi eipi pei endi, emb talk pendilmin epi ei, konj mo!um ei, to kis enerei mon nilmin. Ba wumb nii endi, eim Gos nge mon mil, eim mei embil ele pinerim kin wumb ei mendpil, kongingii, nilmin. ⁵ Kongk kin, nga ka guimbi owundu ei, wumb to kundngii ei, mon nilmin; ba oi angil orung ele mendpil ei kin, kongmba ei, kumbii kis singii nilmin. Nga en enim ngenj kumbii silmin ei, wu en enim ka wusimb mil ei kin, epi kongang kin, ngenj kumbii silmin o! ei nge silmin. ⁶ Nga oi angil orung o pang kin, wu kopur en enim, kulmun nik kin, kuruk andinmin; ba en enim kuruk sina!min mon. Nga en enim kulmun ni piinmin; ba kulngii ei si kindpi kin, am ba.

⁷ Nga ka guimbi owundu ei, en enim kung os mil molk kin, en enim opu ernngii nge, er kun er mo!mun ei, en enim peng ele wu king peng kon mondu!um epi, ku gol mil epi mundangin kin, en enim kumb efe, wumb mil kumb ningil salilim.

⁸ Seng kin nga en enim peng enjin ei, amb peng enjin mil mo!um. Molang kin, nga en enim gupu mong ei, wusii simbii owundu ei, gupu mong mil pahilim. ⁹ Peng kin, nga en enim pepil ele epi, kumb tepii kapa mil, pandi topu pirim. Peng kin, nga en enim kong, ele ek tengnjing mil ei, kung os keris pei mil silmin ek tangnim mil molk kin, opu ernngii nge punjung. ¹⁰ Puk kin, nga en enim nge, ei yi mil ei, ka wusimb mil, kumbii kis pangang molk kin, en enim dinga peng kin, wumb kumbii kis ngo!mun ei, oi angil orung pei ngo!mun. ¹¹ Ngok kin, nga en enim nge king endi mo!pu kin, en enim tep elim. Erpi kin king ei, enjel ei tukpu owundu kis sip pina!im ei,

mer mani ele tep elim. Erang kin, nga eim embe ‘Apandon’ ei Eipru nge ek; nga eim embe ‘Apoliyon’ Griuk nge ek; ek taʔ ouni pule yi palim, ‘Wumb to kis mondulum,’ nilmin.

¹² Pe mong owundu kis endi ei, poru nirim. Nga mering mong owundu kis taʔ, nga omba.

Angil Orung Nga Endeim Enjel Beli Mil Epi Ei Pup Tum

¹³ Nga angil orung nga endeim enjel ei, eim beli mil epi ei beli pup tum. Tang kin, nga na piinj ni, gol mil epi kulmaʔ kalmin konu oʔ ele, kapil kapli nge, girman mil epi ei, angikim konu ele, Gos nge kumb ele molum konu ei, ek endi tor om. ¹⁴ Wang kin, nga ek endi tor opu kin, angil orung nga endeim enjel endi, beli mil epi ei beli pup topu kin, se mulum konu ele yi nim, “Nim enjel kapil kapli en enim, noʔ owundu endi Yupreisiis ni noʔ ele, kan ngii molmun wak tangin kin, wii molk pungii,” pa nim. ¹⁵ Yi mil kapli, enjel ei, enjel kapil kapli kei en enim, kan ngii mil muljung wak tum. Wak tang kin, en enim wumb aninga kopur, to kundngii nge enjing; ba aninga kopur taʔ am mil to kundnenjing mon. To kundnarik kin, nga enjel ei en enim, er kan erik kin, eni nin, kunum nin, oi nin, kung pani ei kin, kui erik kin, oʔ ei nge erngii nge molmun. ¹⁶ Molkin nga enjel kapil kapli nge, opu elimin wu 200,000,000 pei pei mendpil, en enim kung os ele, ap tok onjung ei, na ni piinj. ¹⁷ Pe nga na nam or kumb mil endi kenj ni, kung os nin, kung os tonu ele wumb ap tunjung wumb ei kin, ouni kenj. Kenj ni nga wumb en enim pepil ele, konduk kapa mil pirim. Pim epi ei, mon kundii ni, muk ni, terim pirim. Peng kin, nga kung os peng ele ei, wusii simbi owundu peng mil pirim. Peng kin, nga en enim gupu ele dup eskil kin, dup kin, kom ku dup nonum mil, en enim gupu ele tor orum. ¹⁸ Wang kin, nga oʔ embin tui ei, dup ni, dup eskil ni, dup mon terim dup noʔum epi tekliki ei pei, wumb aninga kopur to kis er poru ninjing; ba aninga kopur taʔ am mil, to kis enenjing mon. Epi ombu, mer kung os gupu ele tor orum. ¹⁹ Wang kin nga kung os nge dinga ei, mer en enim gupu ele ni, en enim ei ele, dinga palim. Peng kin, en enim nge ei ele, wembii mil palim; nga peng palim ku. Peng ele nge, wumb to kis elimin ku.

²⁰ Nga wumb eipi kopur en enim, dup ni, dup eskil ni, dup nupu elim epi ei tekliki pei, en enim to kundnerim wumb ei, en enim noman ele, epi nipe endi enjing nin, gui kis men tolmun oʔ ei kin, noman ak tok kin, bul ngunenjing mon. Pe en enim angil ele enjing epi ei, ek kend gos ele nge, gol nin, silpa nin, aiyon nin, ku nin, ond epi ombu ei, ningil kinenjing epi nin, ek piik ninenjing epi nin, andlam endnenjing epi nin, epi kend tolmun epi ombu ei, men tolmun ei, wakin tunenjing mon! ²¹ Tunarik kin, nga wu ombu en enim, wumb eipi to kundnjung; nga kunj men enjing nin, wu amb eipi nge ngundnjung nin, wumb eipi nge epi waning sinjing nin, wumb ombu en enim oʔ kis ei, noman ak tok kin, bul ngunenjing mon!

10

Enjel Endi Pipe Mil Mon Epi Endi, Angil Kin Embilim

¹ Pe nga, na kenj ni enjel endi dinga owundu palim enjel ei, tonu epin konu ele mani orum. Wang kin, eim konu kupu mil epi ei, kum tum. Tang kin, nga konu kumb giipim poltum ei mil, eim nge peng ele, tonu polpu pirim. Peng kin, eim kumb ele, eni mil topu pirim. Peng kin, nga eim simb ele, dup sengi mil, nupu pirim. ² Peng kin, nga pipe mon simbirpi kin, endi kembis ei tonu, eim angil ele, aki topu kin, sepi mulum. Molpu kin, nga eim simb mong tunding ei, mer ep noʔ ele, mani kindpi sirim. Seng kin, nga simb taring ei, mer mei ele, mani kind sirim. ³ Seng kin, nga eim ek dinga

tangpi kin, ke nim ei, wusii simbbii owundu ke nilim ei, yi mił nirim. Neng kin, kunum ele, nga angil orung nga tał, gur gali nirim. ⁴ Nga ek nengin kin, na mon pulmbii enj; ba na nga piinj ni, ei tonu epin ek endi, ni tor kindpi kin, yi nim, “Nga konu gur gali angil orung nga tał ninjing ek ei, noman tuk ele koi er pendnjii; ba mon poł pendnenjii mon.”

⁵ Nga na kenj ni, enjel tonu ep noł ele kin, nga mei ele kin, engim wu ei, eim angil tundung ei, tonu epin konu ele kindim. ⁶ Kindpi kin, nga eim ek keimi kun ka ni tor kindpi kin, ek keimi Gos eim piilim. Piipi kin, nga Gos eim kunum kunum konj mołum Gos ei, eim tonu epin konu ni, nga epi kanim kanim pei tuk ele eririm. Nga mei erpi kin, epi kanim kanim pei tuk ele eririm. Nga ep noł erpi ele kin, epi kanim kanim pei tuk ele eririm. Nga enjel ei, eim ek yi nirim, “Akip kunum ei, mandi poru nimba enim, Gos nga kui enermba mon,” pa nirim. ⁷ “Ba angil orung nga tał nge enjel endi ei, eim beli mił epi pup tumba kunum ele, Gos nge eim epi koi er pim epi ei, ni tor kindmba. Kindpi kin, nga eim nge ek ka ni tor kindilmin wumb ombu, eim ek ni ngurum ek ei, keimi tonu orum.”

⁸ Pe nga, tonu epin konu ele, ek endi ni tor kindrim ei, na nga piinj ni, ek nipi yi nirim, “Nim pukun kin, enjel endi, eim simb mong tundung ele, ep noł ele kambpi kin, nga eim simb mong taring ele, mani mei ele kambpi mołum enjel ei, eim angil ele, pipe kimbrii kembis endi ambilpi kin, puru nipi mołum pipe mon ei sinjii,” pa nim. ⁹ Kapli na pup kin, enjel ei, kii sip kin, eim pipe kimbrii mon pipe endi, angil ele sałim ei, ngangli ninj. Nemb kin, nga eim ek yi nipi, na ngum, “Nim epi ei sikin nunjii,” pa nirim. “Nan kin, nim kirim ele, ak mak erpi kin, mek sinjii mił, yi ermba,” pa nirim. Ba nim gupu ele, mułang kin, ei singin ermba ei, piimi muł noł ei, singin enim ei mił, yi ermba,” pa nim. ¹⁰ Pe nga, na pipe kimbrii mon sałim ei, eim angil ele, sip kin, nunj. Namb kin, piimi muł noł singin enim mił, yi singin eririm. Ba ekli se, na nop dumung kindamb kin, mer nam nge kirim tukrung ele ak mak erpi kin, mek simbbii mił pirim.

¹¹ Pe nga eim ek yi nipi na ngum, “Nim nga Gos nge ek ka ei, ni tor kindkin kin, wumb pei ngokun kin, nga wumb tilap eipi eipi pei ngokun kin, nga ek eipi pim wumb, kanim kanim pei ngokun kin, nga king pei, ngunjii ku,” pa nirim.

11

Wumb Mił Epi Tał Ek Ni Tor Kindilmbil

¹ Pe nga, na su simbbii epi endi ngunjung ei, epił mił epi endi ngok kin, yi ninjing, “Nim tonu angkin kin, kapli nim Gos nge men tołmun ngii wumb kin, mołmun ei mił nga kułmał kałmin konu ele, su sinjii. Sikin kin, nga nim men tok mołumun wumb ei, kapli kemb tunjii ku. ² Ba nim men tołmun ngii pulpun ele, torung kung gui konu ele ei, su sinenjii mon. Nimbil erang konu ei, torung pii gii ninalmin wumb ei nge konu pałim. Peng kin nga wumb ei, en enim konu owundu ele kun ka wii Jerusalem konu konj ele, erik kin, kis monduk pangin kin, oi engki kapil kapli nga tał ei, kapli erngii. ³ Erik kin, nga nanim wu tał kin, dinga ngamb kin, nanim nge ek, ni tor kindngil. Kindkil kin, nga wumb tał ei, kon mił epi endi ngamb kin, alap mił telngil. Talkil kin, na nge ek ni tor kindkil kin, pangil pangil kin, 1,260 kunum pei pei opu ba.

⁴ Ele nge wumb tał, el elip ek ni tor kindngil ei, ond olip tap mił, nga dup alam tał mił ei ya mani mei ele Owundu eim kumb ele engim. ⁵ Angang kin, nga wumb kombur ok kin, wu tał kin, er kis mundmun ni enjing kin, kapli el elip gupu ele, dup tor opu mołpu kin, opu orung wumb ei, top kis mundmba.

Mondpu kin, keimi wumb kombur wu taʔ kin, er kis ermin nik enjing kin, kapli ele nge mendpil, wumb ei kulngii. ⁶ Kapli el elip dinga seng moʔmbuʔ dinga ei kapli kupu muʔ ondu ngang kin, konu kumb tunermba kunum ei, el elip Gos ek ka ni tor kindinjingii. Pe nga el elip, yi ku dinga palim ei, noʔ ei erangil kin, noʔ miyem miʔ tangpi omba. Pe nga el elip dinga salim ei, yi ku ya mani mei wumb epi kanim kanim oʔ embin tui ei, tonu opu kin, to kis erngil. Nga el elip noman ele, oʔ ombu ermbil ni piingil kunum ei, kapli erngil.

⁷ Pe nga el elip Gos ek ka ei, ni tor kind poru nikil, er moʔang kin, kapli nga epi kung simbiu owundu endi, tukpu owundu sip pinalim ele, tonu tor wang kin, wu taʔ kin opu erngii. Erik kin, el elip to mani kindpi kin, to kundmba. ⁸ To kundang kin, el elip ngenj ei, konu owundu ele, tuk andlam ele pimba. Peng kin, nga el elip nge Owundu ei, eim ond peri ele to kundnjing konu ele, el elip ngenj ombu moʔum; ba konu owundu ei ek ekin nipin kin, yi nilmin, ‘Konu embe Sorom nin Eisip,’ yi miʔ nilmin. ⁹ Yi miʔ erang, ngenj eipi eipi wumb nin, nga wumb tilap eipi eipi nin, ek kanim eipi eipi wumb nin, mei konu orung orung wumb ei, pei ok pendik kin, en enim ngenj ei keningii kunum tekliki, nga kunum tongnde mendpil poru nimba. Neng kin, nga wumb ei el elip ngenj ei kui tunenjing mon; ba kanik kin, wiik tok kindangin kin, pinjingil. ¹⁰ Pekil kin, mei mani ele wumb pei en enim, ka piik kin, wumb taʔ kulnguʔ ele nge, en enim ka ka piik kin golang nik kin, nga en enim epi ka kombur sipik kin, wumb puʔ ngok yi elmin. Yi elmin ei, nimbil erang ek ni tor kindilmbil wu taʔ el elip, mei wumb pei ngenj kumbii owundu ngoʔmbuʔ. ¹¹ Ba kunum tekliki nga kunum tongnde poru neng kin, kapli Gos eim nge moʔum konj ei kindang opu kin, wu taʔ tonu enginjingil. Engangil kin, opu wumb pei ombu, wu taʔ tonu onjngul ei, kanik kin, mund mong enjing. ¹² Erik kin, pe nga wu taʔ el elip molkuʔ kin, piinjngil ni, ek owundu endi tonu epin tor opu kin, el elip kin yi miʔ nim, “Ya tonu ele wel!” Nga el elip nge opu orung wumb kanik mulnjung ni, el elip kupu muʔ endi, se mengpi kin, tonu epin konu ele, tuk sipim. ¹³ Si pang kin nga kunum ele mendpil, konu kopu owundu endi tum ei, konu owundu tongnde endi topu erpi kin, kis mundum; ba angil orung nga kapil kapli ei to kis enerim mon. Nga kunum ele mendpil, wumb 7,000 pei konu kopu ei erpi kin, to kundum. To kundang kin, wumb kombur eipi mulnjung wumb ei, en enim mund mong erik kin, Gos eim Owundu epin konu ele moʔum ei, eim embe ambil tonu kindnjing. ¹⁴ Kindik kin, pe epi oʔ embin tui owundu taʔ tonu om ei, poru nirim; ba piyei! Kunum aninga kopur opu pang kin, epi oʔ embin tui owundu nga endi tonu omba.

Enjel Angil Orung Nga Taʔ Nge Beli Miʔ Epi Tum

¹⁵ Pe nga angil orung nga taʔ nge enjel ei, beli miʔ epi pup tum. Tang kin, kapli ek owundu kombur tonu epin konu ele, tor opu kin, ek yi nirim, “Pe mani mei ele, tep erik erik, enjing dinga ei, akip sinim nge Owundu eim seng kin, nga eim se orung simba wu ei, Krais kin ouni, eim king kunum kunum minj tep erpi kin, moʔpu ba!” ¹⁶ Pe nga, men toʔmun wu num engki taʔ nga kapil kapli en enim, king peʔ ele Gos kumb ele, moʔumun wumb ei, kumb ele kan mani kanik kin, Gos kin men tok ngunjung. ¹⁷⁻¹⁸ Ngok kin, ek yi ninjing,

“Gos owundu mendpil! Nim dinga wii mendpil salim. Seng kin, nim pe moʔun, nga kumb ok nim moʔun. Sin sinim ka piipin kin, nim kin ek ka ni ngoʔmun. Pe ninim nge dinga Owundu ei sikin kin, piikin kindkin kin, epi kanim kanim pei, tep enjii kongun puʔngun mondkun elin. Pe nga, torung pii gii ninenjing wumb ei en enim, nim Gos kin

noman ele, popul kis erang piinjing; ba Gos Nim noman popul kis ei, wumb ei kin tonu olum. Opu kin, nga pe kulnjung wumb ei, en enim kos owundu piik kin, kumep sik erngii nge kunum ei, tonu olum. Pe nga ninim nge kongun wumb ei, nim ek ni tor kindilmin wumb nin; nga nim nge ol kun elmin wumb pei nin, nga wumb nim kin mandring molk kin, nim embe ambil tonu kindilmin wumb ei nin; nga wumb num nin, nga wumb kembis nin ouni wumb ei, nim kumep ka ngunjii. Pe nga, ya mani mei ele wumb ei, to kis enjing wumb ei, to kis enjii ku.”

¹⁹ Pe nga kapli, ek nik poru nengin kin, kapli Gos nge men ngii owundu ei, tonu epin konu ele molum ei, aki tunjung. Tok kin, pe nga, Gos eim ek dinga lo ek ei, tuk kindilmin ond kiyembi ei, eim men ngii tuk ele sim kenjing. Kanik kin, pe nga kumb kinangin er tilang erim. Erpi kin, nga gur gali neng kin; nga konu kopu owundu tum; nga konu kumb dindaming owundu top kin mani orum.

12

Amb Endi Kin Wembii Owundu Simb Angil Palim Ei Kin

¹ Jep ol owundu tonu epin konu ele tor orum. Opu kin, ei yi mił, amb endi molum amb ei, konu eni ei alap mił, ngenj ele telim. Talpi kin, nga eim simb mandring ele oi pirim. Peng kin, nga tonu eim peng ele, kor kanjip engki nga tal, tonu peng ele, peng kon mił mundrum. Mondpu kin, amb ei, eim kangil mundrum. ² Mondpu kin, nga eim kangil buł tang kin, eim ngenj kumbii dinga sipi kin, mengmba kunum ele mandi eririm. Erpi kin, eim ke dinga nipi kin, tor kindrim. ³ Kindang kin, nga jep ol owundu endi, epin konu peri ele tor orum. Opu kin, jep ol ei yi mił, wembii kundii owundu simb angil palim epi endi, tor orum. Orum wembii owundu ei, peng embil ei, angil orung nga tal pirim; nga girman engki pirim. Nga peng kon mił epi king mondulum epi ei, angil orung nga tal, tonu peng ele, endeim endeim ni molpu poru nirim. ⁴ Nipi kin, nga wembii nge ei ele, ei sipi kin, kor kanjip kombur, owundu pirim kor kanjip ei, topu kindang kin, mani mei ele orum. Wang kin, kor kanjip tal kopur owundu mił, tonu epin konu ele pirim. Peng kin, wembii ei, eim amb kangil mengmba eririm, konu amb ei, eim kumb ele engim. Angpi kin, amb ei kangil mengpi, tor kindang kin, topu numba nge erpi mulum. ⁵ Molpu kin, pe amb ni, kangil endi mengim ei, eim mei konu ele orung pei ei, eim dolu dinga ambilpi kin, wumb tep ermba. Erpi kin, pe kangil ei mam mengim; ba kangil ei sikir se mengk kin, orung sipik kin, Gos eim king peł molum konu ele kindnjing. ⁶ Kindik kin, amb ei, eim si kindpi kin, tungu pupu kin, mei wii sim wumb mulenjing konu ele purum. Pupu kin, Gos eim amb mulmba nipi konu endi, er kun er sim konu ele purum. Pupu kin, konu ele, eim kuni ngok kin, kan kun erik se mulangin kin, kunum 1,260 opu ba.

⁷ Pe nga, tonu epin konu ele, opu owundu tonu orum. Opu kin, enjel Maikel kin, eim nge enjel ok kin, ka wembii kundii owundu ei kin, opu enjing. Erik kin, nga ka wembii kundii owundu ei kin, eim nge enjel ombu kin, opu erik kin, to orung kindnjing; ⁸ ba enjel Maikel kin, eim nge enjel ombu kin, opu dinga erik molk kin, ka wembii kundii owundu ei kin, eim nge enjel ombu, to mani kindnjing. Yi erangin kin, ka wembii owundu kin, eim nge enjel kin, tonu epin konu ele nga mulenjing mon. ⁹ Mularik kin, nga ka wembii kundii owundu ei, epin konu ele to mani kindnjing. Kindik kin, ka wembii owundu ei, kumb ok molulum wembii embe Seisen, ei eim mei wumb pei kin, ek kend to ngopu elim pulwu molum. Molpu kin, nga ka wembii owundu ei kin, eim nge enjel pei ouni, to mani mei ele kindnjing.

¹⁰ Pe nga na nam piinj ni, ei epin konu ele, ek endi tor opu kin, yi nirim. "Pe sinim nge Gos eim sinim se orung sinim. Sipi kin, nga eim nge dinga ei, ya peni ele tor onum. Opu kin, pe Gos eim nge dinga king molpu kin, sinim andan topu ngonum. Ngopu kin, pe eim nge kindim wu Kraisi ei, eim dinga sinim andan topu ngonum ku. Ngopu kin, nimbil erang wu kis Seisen eim, sinim nge enginpin nol ei, ek nipi ngopu eim ei kos piipi eim. Erpi kin, pe ei eim, Gos eim kumb ele, epin, tinga, kunum kunum kos piilim; ba pe, eim epin konu ele, to tor kindangin kin, mei ele mani orum. ¹¹ Opu kin, nga sinim nge enginpin nol, en enim nge dinga ei, kung siipsiip wal mil wu ei eim Kraisi nge miyem ele, dinga sinjing. Sik kin, nga ek keimi ni tor kindnjing ele nge, en enim opu orung wu ei, to mani kindnjing. Kindik kin, nga eim en enim, Gos nge kongun ei erik puk kin, en enim mei ele ol ei, noman to piinenjing mon; ba wiik to mulangin kin, opu orung wumb ei, en enim to kundnjung. ¹² To konduk kin, tonu epin konu ele, wumb molk kin, no pek enim wumb ei, en enim ka piingii. Ba ya mani mei ele kin, ep nol kin, wumb ei, en enim ei piik kin, kun erik mulngii! Molk kin, ol embin tui ei, enim kin tonu omba enim. Erpi kin, Seisen ya mani enim kin orum. Opu kin, nga eim noman konu pinerang kin, dup mil nop tonu orum. Nimbil erang eim piinim ei, eim nge kunum pei tangpi, simba pinafim.

¹³ Pinerang kin, pe nga, ka wembii owundu ei, eim noman to piinim ei, eim to mani mei ele kindnjing pim. Peng kin, pe nga, eim amb ei kangi endi mengim amb ei, eim bulun topu kin, se endrim. ¹⁴ Se endrim; ba Gos amb ei, eim kei du owundu kong ta mil ngang kin kapli eim bur ni pupu kin, mei wii salim wumb mulenjing konu ele purum. Pang kin, konu ele, eim kuni ngok kin, kan kun erik se mulangin kin, kung ngii tekliki nga tongnde om; ba ka wembii owundu ei, opu kin, tumbii ni ermba ei, eim kapli enermba mon. ¹⁵ Enarpi kin, nga ka wembii owundu ei, eim gupu ele, nol owundu mil, endi erang kin topu tor orum. Opu kin, ei erang to pupu kin, amb ei pum konu ele, ekii se purum. Pupu yi erang kin, amb ei, nol to simba ni eririm. ¹⁶ Eririm; ba mei ele erpi kin, amb ei paki turum. Tang kin, pe nol ei, ka wembii owundu gupu ele orum ei, mei eim gupu aki topu se, olt kindpi kin poru nirim. ¹⁷ Neng kin, pe nga, ka wembii owundu ei, eim amb ei kin, noman kis peng piyang kin, dup mil nopo tonu orum. Opu kin, pe eim pupu kin, amb ei nge kingam nol kopur kin, opu ermbii ni piirim. Piipi kin, kingam nol ei pei en enim, Gos lo ek pei ekii silmin. Nga Jiisas eim ek ei, ni tor kindik kin, wumb ngok kin, en enim eim kin, ekii silmin. ¹⁸ Pe nga, ka wembii owundu ei, eim ep nol wer ele, angpi mulum.

13

Epi Simbii Tał Tonu Onjukł

¹ Pe na nam kenj ni, epi simbii owundu endi, mer ep nol ele, tonu opu kin, tor om. Opu kin, kung simbii ei, girman engki pim; nga peng embil angil orung nga tał pirim. Nga girman engki ele, king nge peng kon engki ele, tonu mulum. Mulang kin, peng ombu, embe kanim kanim mulum. Molpu kin, embe ei pule yi mil, Gos kin ek bul ambilk kanim kanim nik, mundnjung. ² Monduk kin, epi kung simbii owundu ei, na kenj ni, eim ngenj kui wusii simbii owundu mil, 'lepa,' nilmin ei, mombul mombul nopo pim. Pim simbii owundu nge simb ele ei, ka owundu endi 'ber,' nilmin, ka simb ei yi mil pim. Pim kung simbii owundu nge gupu ei, yi mil epi kui wusii owundu kung endi, 'laiyon,' nilmin, ka ei gupu yi mil pim. Peng kin, epi kung simbii owundu ei, ka wembii owundu ni, eim nge dinga ei, ni ngum. Ngopu kin, eim molpu, king mil tep erim ka wembii owundu nge konu ele, nga epi ei, 'Nim molkun kin, tep erii,' nim; nga eim dinga owundu ei, epi

simbii ei nga ngurum. ³ Ngopu kin, pe epi simbii ei, eim peng ambil' endi to kundnjung; ba tunjung konu ele kis mo'pu kin, erii erpi pim ei, nga kulii erpi kin, ka sim. Seng kin, mei ele wumb pei ei kanik kin, puku sik kin, noman ak to piik kin, epi simbii owundu ei kin, ekii sik punjung. ⁴ Puk kin wumb pei en enim ka wembii owundu ei kin, men tok erik, ngunjung. Ngok kin, nimbil' erang ka wembii owundu ei, eim dinga ei, epi kung simbii owundu ei ngurum. Ngok kin, nga en enim yi ku, epi kung simbii owundu ei kin, men tok enjing ku. Erik kin, ei yi ninjing, "Wumb endi epi kung simbii owundu ei mil' endi molalim mon. Nga wumb endi epi kung simbii owundu ei kin, opu ermba endi molalim mon ku.

⁵ Pe nga, Gos kan wiik tang kin, epi kung simbii owundu ei, gupu ele ek kanim kanim dinga nipi kin, nga Gos kin ek bul' ambilpi ek kis nim; ek ei kis mendpil' nim. Nipi kin, nga eim dinga owundu nga sipi, pepi pang kin, oi 42 opu purum. ⁶ Pupu kin, kung simbii owundu ei, eim gupu aki topu kin, Gos kin nipi kis mondpu kin, nga Gos eim embe kin, nga Gos eim no pepi mo'um konu ele kin, nga tonu epin mo'mun wumb ei kin, yi ku nipi kis mundrum. ⁷ Mondpu kin, nga Gos eim kanpi wiik tang kin, kung simbii owundu ei, Gos nge ol' kun wumb kin opu eririm. Erpi kin, Gos nge wumb kambpi mani kindang kin, top kindpi ei, eim dinga owundu sirim. Sipi kin, eim king mil' tep erpi wumb tilap pei nin, nga mei orung orung wumb pei nin, nga ek kanim kanim palim wumb pei ei nin, nga ngenj kanim kanim palim wumb ei pei, king mil' mo'pu kin, tep eririm. ⁸ Erpi kin, wumb pei ya mani mei ele mo'mun wumb ei, kapli epi kung simbii owundu ei kin, men tok erik ngo'mun. Ngok kin, wumb ei, Gos kumna kin, mei eririm wumb ei, en enim embe ele, mer wumb konj kunum kunum mo'um nge pipe mon ele pina'im. Pinerang kin, pipe mon ei, kung siipsiip wal' mil', wu ei Kraiss, eim to kundnjung ei nge mon.

⁹ "Enim piingii! Pe wumb nii endi kom pim kin, kapli ek ei kom se piingii!

¹⁰ Pe wumb nii endi, kan ngungii nge pim kin, kapli wu ei kan ngungii! Ngok kin, pe nga wu endi, wu eipi endi tui jik kin to kundum kin, kapli wumb tui jik sik kin, wu ei to kundngii ku. To konduk kin, pe nga ol' kanim kanim yi nge tonu om kin, kapli en enim Gos nge ol' kun el'min wumb ei, enim dinga angk molk kin, nga pii gii dinga nik kin, ambil' gii nik mu'ngii!"

¹¹ Pe nga, na kenj ni, epi kung simbii nga endi mer mei ele, tonu tor orum. Opu kin, kung simbii ei, eim girman tal' mu'um ei, kung siipsiip wal' girman tal', mil' mu'um. Mo'pu kin, nga ek tengim ei, ka wembii owundu ei mil', ek tengim. ¹² Tangpi kin, pe epi kung simbii ei, nga ekii se tonu orum. Opu kin, ei eim epi kung simbii owundu kumb se om, epi kung simbii ei kin, dinga owundu pei sirim. Sipi kin, dinga ei kin, eim kongun dinga eririm. Erpi kin, ei epi kung simbii owundu kumb se tonu orum nge, kumb ele eririm. Erpi kin, ekii se, tonu om epi simbii owundu ei, kongun dinga kind erpi kin, mei ele nin wumb pei erang kin, kung simbii kumb se tonu om ei eim kin, men tok enjing. Erik kin, epi kung simbii ei, okrii to kis erpi kin, to kundmba eririm; ba nga konj mo'um. ¹³ Mo'pu kin, pe nga epi kung simbii ekii se tonu om epi ei, jep ol' owundu kis kanim kanim erpi kin, andan tum jep ol' endi, yi mil' eim eririm. Erpi kin, nga wumb pei kumb ele, dup mil' endi erang kin, tonu epin tor opu kin, mani mei ele orum. ¹⁴ Opu kin, nga Gos eim epi kung simbii ei, kanpi wiik tang kin, jep ol' owundu kanim kanim erpi kin, epi simbii owundu kumb se tonu om ei, eim kumb ele erpi kin, andan tum. Tang kin, ol' kanim kanim ele eririm ei, eim mei wu amb pei, ek kend topu ngurum. Ngopu kin, wu amb ombu kin yi nirim, "Enim kapli, epi kung simbii kumb se ei kin, ond kin kel tok erik kin, eim embe ambil' tonu kindngii! Kindik kin, epi kung simbii ei, ok tui tok kundnjung; ba nga

opu konj moʔum. ¹⁵ Nga Gos eim kanpi wiik tang kin, kung simbii ei, eim pop kindang kin, ond miʔ enjing epi ei, kung simbii miʔ konj moʔpu kin, ek tengim. Tangpi kin, pe nga yi ku ond miʔ kung simbii ei, eim erang kin, wumb kumbur kung simbii miʔ epi ei kin, men tunenjing kin, kapli wumb ei to kundmba. ¹⁶ To kondpu kin, pe epi kung simbii ekii se tonu om epi ei, yi erang kin, epi mon endi, angiiʔ tundung erik min, nga endi mei embiiʔ ele erik kin, wumb pei yi enjing. Erik kin, ei embe pinerim wumb nin, nga embe pirim wumb nin, pei yi enjing. Erik kin, nga ku epi ei, pei sim wumb nin, nga epi pei sinerim wumb nin, nga wumb kongun wii elmin wumb nin, nga wumb mei embiiʔ ele kongun elmin wumb nin, ei pei, en enim mon ele, angiiʔ tundung min, nga mei embiiʔ ele, pimba nirim. ¹⁷ Nipi yi miʔ erang kin, wumb endi, epi kung simbii nge mon embe ele, mulerim kin, yi miʔ erang, kapli eim wumb ei kin, epi top enerngii mon. Nga eim epi, wumb top to erik kin, sinerngii mon ku.

¹⁸ Sinarik kin, sinim ek ei pii kun ermin! Nga wu endi noman ka pim kin, kapli wu ei, kung simbii nge mon ei beltmba. Beltpi nimbiiʔ erang, mon ei wumb embe miʔ palim ei, 666 mon embe yi miʔ palim.

14

Wumb 144,000 En Enim, Golang Konj Endi Ninjing

¹ Pe nga na nam kenj ni, kung siipsiip waʔ miʔ wu ei, Kraiss eim Saiyon komung ele engim. Angpi kin, nga wu amb 144,000 pei, eim kin tep to angk mulnjung. Molk kin, kung siipsiip waʔ miʔ wu ei, Kraiss eim nge embe nin, nga eim Arim nge embe ei, wumb en enim mei embiiʔ ele, Gos eim puʔum.

² Pe nga, na nam piinj ni, ei tonu epin konu ele ek miʔ mu nipi kin, tor orum. Opu kin, ei noʔ owundu topu kin, mu nipi elim miʔ, yi eririm. Erpi kin, nga yi miʔ, konu gur gali owundu nilim miʔ, yi nipi tor orum ku. Opu kin, nga epi mu nipi orum ei, piinj ni, ei giisa miʔ epi tangin kin, mu nilim miʔ, yi nirim.

³ Nipi kin, wumb ombu 144,000 en enim, Gos king owundu moʔum konu peʔ kumb ele, golang konj endi nik kin, engnjing. Angk kin, en enim epi simbii kapli kapli konj moʔuʔum ombu nin, nga men toʔmun wu num engki taʔ nga kapli kapli wu kei kumb ele angk kin, 144,000 pei, wumb ombu en enim, golang konj endi ninjing. Ninjing wumb ei, pei Gos eim mei ele wumb pei kin, sipi orung sirim. Sim wumb ei mendpiʔ, golang konj endi ei piik kin, nik enjing; ba nga wumb eipi endi, golang ei piik kin, nik enerngii mon.

⁴ Pe nga wumb ombu en enim, amb ambiiʔ kin, oʔ kis penj muʔum oʔ ei, endi enenjing wumb ei, en enim oʔ kun ka mendpiʔ erik mulnjung. Mulnjung wumb ei, kung siipsiip waʔ miʔ wu ei, Kraiss eim bii ni piipi puʔum konu ei, wumb ei en enim, ekii sik puʔmun. Puʔmun wumb ei, Gos eim mei ele wumb pei kin, sipi orung sirim. Sim wumb ei, Gos kin, eim kung siipsiip waʔ miʔ wu ei Kraiss eim nge tilap kumna ei, sipi orung seng moʔmun. ⁵ Moʔmun wumb ei, en enim ek kend endi, gupu ele tor onalim mon. Nimbiiʔ erang, en enim Gos king peʔ kumb ele, oʔ kun pinaʔim oʔ ei, endi pinaʔim mon.

Enjel Tekliki

⁶ Pe nga nanim kenj ni, enjel nga endi epin konu ele tonu kupu mandring ele, bur ni purum. Pang kin, ek ka kunum kunum pepi ba ek ei, ya mani mei ele wumb epi mulnjung ei, nipi ngumba nge sipirim. Sipipi kin, ei konu orung orung pei nge wumb nin, nga wumb tilap endeim endeim nin, nga ek kanim kanim endeim endeim nge wumb nin, nga wumb ngenj eipi eipi pei, nipi ngumba. ⁷ Ngopu kin, eim wii dinga topu yi nirim, “Enim Gos eim ekii sik kin, nga eim embe ambiiʔ tonu kindngii! Nimbiiʔ erang, Gos eim mei ele wumb kanim kanim kos piipi kin, mok topu ermba kunum ei, tangpi salim.

Seng kin, enim Gos eim kin mong gopsing pii polk kin men tok erik ngungii. Nimbil erang Gos ei eim tonu epin konu ele nin, nga ya mani mei ele nin, nga ep nol ele nin, nga nol kulup to tang punum ei, Gos eim pei eririm.”

⁸ Pe nga, enjel endi kumb se pum enjel ei, ekii sipi, opu kin, ek yi nirim, “O Bapilon konu owundu ei, bok topu mani punum; keimi eim bok topu kis ehim. Konu owundu ei erang kin, wumb tilap pei ei, amb ngunduk enmin ol ei, andan tang kin, dinga pepi pulum ei yi mil, eim wumb pei, nol wain dinga mil pulum nol wain ngang kin nunjung.

⁹ Pe nga, enjel endi nga, enjel tal punjungul konu ele ekii se opu kin, ek dinga kindpi yi nirim. “Pe wumb nii endi, eim epi kung simbii ei kin, eim ond mil enjing gos ei, endi er mundnjung epi ei kin, men tok erik kin, nga mon epi mei embil min, angil tundung ele erik kin, kapli wumb ei eim, Gos nge nol wain ei numba. ¹⁰ Numba nol wain ei, Gos eim nge popul kis ngumba. Ngopu kin, nga Gos eim nol wain ei nol kin, si ende kindpi kin, ngunerim mon. Ba Gos eim nol wain dinga ei, popul kis mendpil mil, bein topu kin, kumep kis ngumba. Ngopu kin, wu ei nol wain ei numba wumb ei, kapli Gos nge enjel nin, kung siipsiip wal mil wu ei Krai eim kin mulngii konu kumb ele, dup nok mulngii. Molk kin, ei kom ku mu er molum ele, nok mulngii. ¹¹ Molk kin, pe dup nang kin, dup eskil ermba ei wumb ngenj kumbii kis ngumba ei, tonu kunum kunum minj pupu kin, mulmba kunum ei, wii mulngii ei, tangpi kin, emii pepi enermba mon. Enarpi kin, nga wumb ombu epi kung simbii kin, ond mil epi enjing gos kend endi kin, men tok erik ngunjung. Ngunjung wumb ei, mon embe sik enjing wumb ei, kunum kunum dup konu ele kumbii kis singii.”

¹² Yi mil erang, ol embin tui ei nge, tonu om kin, kapli Gos nge ol kun ka elmin wumb ei, dinga angk kin, Gos nge lo ek ei ekii sik kin, nga Jiisas kin pii dinga nik kin, er mulngii!

¹³ Pe nga na piinj ni, tonu epin konu ele ek endi tor opu kin, yi nirim. “Nim mon yi pulnji!” nirim. Nipi kin, “Wumb kombur pe koltmun wumb nin, nga kulngii wumb ei, Jiisas nge kongun elmin wumb ei, en enim ka piingii! Keimi yi ka piingii!” Gos Gui Ka yi nim, “Wumb en enim kongun dinga enjing ei, si kindik kin kor mulngii ei, en enim kongun dinga erik kin, kor mulngii! Nimbil erang en enim ol kun ka enjing ol ei, en enim kin epin konu ele ekii se tonu olmun.” Ol kun ka enjing ol ei, Gos epin konu ele molum ei, eim ol ei, ni piimba.

Ya Mani Mei Ele Kuni Pol Tonum Kunum Si Kulou Tungii

¹⁴ Pe nga na kenj ni, konu kupu kuru ele, wumb mil, epi endi multum ei, wu mil endi multum. Multum wu ei, ku gol king peng kon ei mil, endi peng ele mondpu kin, nga tui jik endi, angil ele ambilpi mulum. ¹⁵ Mulang kin nga enjel endi, men tolmun ngii ele, si kindpi anda pupu kin, wii dinga top kin, kupu kuru ele multum wu ei kin, yi nirim. “Nim tui jik sikin kin, mei ele kuni pol topu molum ei, sikin kin, kulou tunjii. Nimbil erang ya mani mei ele kuni pol top molum ei, tengnjii kunum salim.” ¹⁶ Yi mil erang, wu endi, tonu kupu kuru ele multum ni, ei eim tui jik ambilpi sipi kin, kuni pol tonum kuni ei, tami topu sirim. Sim kuni ei, mei ele pei se kulou turum.

¹⁷ Tang kin, nga na kenj ni, enjel endi, Gos men tolmun ngii tonu epin konu ele tor orum. Opu kin, ei eim yi ku tui jik endi ambilpi multum.

¹⁸ Mulang kin, nga enjel endi, kulma kalmin konu ele, si kindpi kin tor orum. Orum enjel ei, eim dup tep ermba nge dinga pirim. Peng kin, ei eim wii dinga topu kin, enjel endi, tui jik endi ambilpi multum enjel ei kin, yi nim. “Nim tui jik ei, sikin kin, nim na mani mei ele, ond mong wain pol topu molum ei, tami tokun kin, kulou tunjii. Tunjii kuni mong ei, pol topu

poru nirim. ¹⁹ Yi mił erang, enjel ei, eim tui jik mił epi endi, mei ele kupis kapis nim. Nipi kin wain mong tengim ei sipi kin, kulou tum. Topu sipi kin, wain mong teningii elmin konu ele, ołup to kindim. Kindpi kin, ei yi mił Gos nge popuł kis owundu simba nge konu ele kindim. ²⁰ Kandang kin, Gos nge popuł kis owundu erang kin, wain mong teningii elmin konu ele, konu owundu torung konu ele, ambil sii tum. Sii tang kin, wain mong miyem si tołmun konu ele, noł kui owundu mił, pupu kin tor orum. Opu kin, miyem ei, su 200 mił konu turii mendpił pang kin, su angil orung mił mur sirim.

15

Enjel Angil Orung Nga Tał, Oł Embin Tui Kis Ele Angil Orung Nga Tał Embilnjing

¹ Pe nga jep oł owundu mendpił endi, tonu muł ele tor wang kenj. Kenj ni, Gos nge enjel angil orung nga tał en enim, oł embin tui owundu angil orung nga tał ei, wumb to kis ermba nge sik kin, tu wunjung. Tu wangin kin, oł embin tui ei minj mendpił, poru neng ei, Gos popuł kis owundu ei, poru nimba ku. ² Pe nga na kenj ni, epi tor om ei, ep noł owundu kirapi mił, epi ele dup se ende kindik kin, enjing. Erik kin, na kenj ni, wumb opu erik kin, kung simbił owundu kin, eim ond mił epi enjing ei kin, nga eim embe mon pulnjung epi ei, wumb to mani kindnjing. Kindik kin, wumb ombu en enim, ep noł kirapi mił, pim konu wer ele angk mulnjung. Molk kin, Gos giisa mił epi ei ngang kin, wumb ei ambilk mulnjung. ³ Molk kin, Moses Gos nge kongun wu, golang nihim golang ei kin, kung siipsiip wał mił wu ei Kraisi ei eim nge golang ninjing. Nik kin, golang ei yi mił ninjing.

“Owundu, Gos Dinga Owundu palim. Nim en oł kanim kanim ombu oł ei, owundu ka wii mendpił palim. Nim wumb konu orung orung mołmun wumb ei, king owundu mołun. Nim oł kanim kanim ełin oł ei, keimi, nga kun ka mendpił palim. ⁴ Owundu wumb pei nim kin mandring molk kin, nim embe ambil tonu kindngii! Nimbił erang nim mendpił, oł kun ka minj ełin nge pulwu mołun. Wumb konu orung orung muł oł ele mołmun wumb ei ok kin, enim embe ambilk men tok erik ngungii! Nimbił erang, nim oł kun ka minj ełin oł ei, peni ele tor wang kin wumb pei kaninmin.”

⁵ Pe nga ekii se, na kenj ni, Gos nge men tołmun ngii mił konu ele Gos mołum palting konu ka wii mendpił tuk mołpu kin epin konu ele salim ei, aki owundu tang kin, kenj. ⁶ Pe nga Gos nge enjel angil orung nga tał ei, Gos nge men tołmun ngii mił konu ele, en enim oł embin tui owundu angil orung nga tał ei sik kin, anda onjung. Ok kin, en enim konduk kuru ka wii tilang erim konduk ei, kindik kin, nga ku gol ond kinemb mił endi tunjung epi ei, en enim pepił ele, kan kulk pendnjing. ⁷ Pendik kin, nga epi kapil kapli konj mołmun epi ele, endeim mołpu kin, enjel angil orung nga tał mulnjung konu ele enjel ei, ku gol ming ombu, angil orung nga tał ngurum. Ngang kin, Gos eim kunum kunum konj mołum pulwu ei, eim popuł kis owundu ming ombu, piki topu pirim. ⁸ Peng kin, nga Gos nge tilang owundu ka wii kin, eim noman dinga owii ei erang kin, Gos men tołmun ngii mił konu ele, dup eskil mił epi ei, piki topu pirim. Yi mił erang kin, wumb endi, Gos men tołmun ngii mił konu ele, nirik onermba mił pirim. Pirim, kunum ele, enjel angil orung nga tał, en enim oł embin tui owundu angil orung nga tał ambilk kin, poru nimba kunum ei, kapli poru nirim.

16

Gos Eim Nge Popuł Kis Ei, Ya Mani Mei Ele Wumb Kin Tonu Omba

¹ Pe nga na piinj ni, ek nipi, wii dinga topu kin, men tolmun ngii owundu ele, tor opu kin, enjel angil orung nga ta! ngurum. “Enim puk kin, Gos nge popul kis ei, angil orung nga ta! nge ming ei sipik kin, mani mei ele wumb molmun konu ele bein tei!” a nirim.

² Neng kin, kumb se enjel endi, eim opu kin, Gos nge popul kis ming ei, bein topu kin, mei mani ele kindim. Kindang kin, erii ni, erii dinga kis ei, wumb kung simbii nge mon embe pim wumb ei nin, nga wumb ond mi! epi erik, men tok ngok enjing wumb ei kin, erii kis ei, wumb ei kin tonu orum.

³ Wang kin, nga enjel ta! ei, eim Gos nge popul kis ming ei, bein topu kin, mani ep no! ele kindrim. Kindpi kin, nga no! ei, eim wumb kulii miyem mi!, tonu orum. Wang kin, nga epi kanim kanim mer ep no! konj mulnjung epi ombu ei, pei kolk kin, poru ninjing.

⁴ Nik kin, nga enjel tekliki nge enjel ei, eim Gos nge popul kis ming ei, bein topu kin, mer no! ele nin, nga no! pirpir om konu ele kindrim. Kindang kin, ei nga miyem mi!, topu kin, tonu orum. ⁵ Pe nga na piinj ni, enjel endi, eim no! ele tep elim enjel ni, ek yi nirim, “Gos nim wumb kos piikin, ngolun elin ei, o! kun ka palim mi! elin. Nim o! kun ka wii mendpil er mo!ulun; nga nim ok mo!ulun nin; pe mo!un ku.” ⁶ Yi mi! erang kin, wumb en enim Gos nge o! kun ka elmin wumb nin; nga Gos epi ekii se tonu omba piik nilmin wumb ei, to kundangin kin, miyem bein tok kindnjing. Kindik ei yi mi! peng kin, Gos nim no! pirpir miyem tonu om miyem ei sikin kin, wumb kis ei ngan kin, nungii. Nungii ei, en enim kumep kis kun silmin!” ⁷ Pe nga, na piinj ni, tonu kulma! kahilmin konu ele, ek endi ni tor kindpi kin, yi nirim. “Owundu Gos, nim dinga owundu palim! Keimi, nim kos piikin nikin elin ei, ei am keimi kun ka elin,” pa nim.

⁸ Pe nga, enjel kapil kapli nge enjel ei, eim Gos nge popul kis ming ei, eni ele, bein topu kindrim. Kindang kin, Gos eim kanpi, wiik tang kin, eni ei, wumb dup dinga mi! nurum. ⁹ Nang kin, eni dup ei, mi! owundu eririm. Erpi kin, wumb ei, nupu kis mundrum. Mundang kin, wumb ei, Gos nge embe ek bu! embilnjing; ba Gos nge dinga ei, kapli o! embin tui kis ei, to mani kindilang; ba en enim noman ele, to ak tunarik kin, Gos nge embe ambil tonu kindnenjing mon.

¹⁰ Pe nga enjel angil orung nge enjel ei, eim Gos nge popul kis ming ei, kung simbii nge king pe! ele, bein topu kindrim. Kindang kin, wumb kung simbii nge, ek ekii sik mandring puk mulnjung wumb ei, konu emii pirim. Peng kin, Gos nge kumep kis wumb ei sinjing. Sik kin, en enim gupu anmbil kongk mulnjung. ¹¹ Molk kin, nga en enim tonu epin konu ele Gos kin ek ngok enjing. Erik kin, nimbil erang en enim ngenj kumbii sik kin, nga ngenj erii erpi erim konu ele, en enim o! yi mi! enjing; ba en enim o! kis enjing o! ei, bu! ngok si kindnenjing mon.

¹² Si kindnarik kin, nga enjel angil orung nga endeim ei, eim Gos nge popul kis ming ei, no! owundu, ‘Yupresis No!’, nilmin no! ele, bein topu mani kindrim. Kindang kin, nga no! ei, eim jenjip kep er poru nim. O! yi mi! erang kin, wu king kopur; a! eni tonu olum ele, omba nge er kun eririm.

¹³ Erpi kin, nga na kenj ni, gui kis tekliki ei, dok mi! ei, mer ka wembii kis nin, kung simbii owundu nin, ek kend ni tor kindilim wu epi ei nge gupu ele, gui kis dok mi!, tor onjung. ¹⁴ Onjung gui kis epi ombu, en enim gui kis mendpil. Nga en enim jep o! ei nge, kanim kanim elmin. Erik kin, pe gui kis tekliki en enim, tor ok kin, king konu mei ele orung orung pe!, puk kin, se ende kindik kin, Gos Owundu noman dinga ei, owundu peng kin, kunum owundu tonu omba kunum ele, wang kin, owundu erngii.

¹⁵ “Piingii! Na Jiisas waning wu mi!, kapli orung ombii. Op kin, wumb nii endi, eim or pinarpi kin, nga konduk kun ka kindpi kin, nga eim ngenj ele,

wii endnermba. Endnarpi kin, kapli eim wumb eipi kin singambil sinarpi kin, yi erpi endim kin, kapli eim ka piipi mulmba.”

¹⁶ Pe nga, gui kis tekliki en enim, king ombu si ende kindik kin, Eipru ek endi embe, ‘Armakeron,’ nilmin konu ele, kulou tunjung.

¹⁷ Kulou tok kin, nga enjel angil orung nga tał nge enjel ei, eim Gos nge popuł kis ming ei, bein topu kin, konu pop ele kindrim. Kindpi kin, nga ek endi, tonu king peł ele molpu kin, men tołmun ngii owundu mił konu ele, ni tor kindpi kin, yi nirim. Nipi kin, kapli, oł ei poru nirim,” pa nim. ¹⁸ Neng kin, nga konu kumb kinang erpi kin, tilang erpi kin, ek tengim. Tangpi kin, ei konu gur gali nipi kin, nga konu kopu owundu topu kin, mei ołup ołup eririm. Erpi kin, nga wumb er mundrum kunum ei, konu kopu endi, yi mił ok, tunalim mon. Ba kunum ele, konu kopu owundu kis mendpił topu kin, mei pei ołup ołup eririm. ¹⁹ Erang kin, nga konu owundu Bapilon ei, tuk gurpu kin, konu tekliki mił seng kin, wumb mulnjung ei, to kis erpi kin, nga konu owundu mei ele orung orung pei to kis eririm. Erpi kin, Gos eim Bapilon ni, konu owundu ei piirim. Piipi kin, oł yi erang kin, noł wain mer noł nołmun ming ele multum. Multum noł wain ei, Gos nge popuł kis ei, Bapilon konu owundu ele, nok poru ninjing. ²⁰ Poru nik kin, nga konu kembis kembis ombu pei am purum. Pang kin, nga konu komung pei pupu kin, poru nimba ku. ²¹ Poru neng kin, nga konu kumb dindaming owundu ombu, embin elim ei kopii kon owundu mił, dindaming endeim endeim ni, embin yi mił eririm. Erpi kin, nga tonu kupu muł konu ei, mani opu kin, wumb mulnjung konu ele orum. Opu kin, nga wumb en enim, Gos kin ek ngok kin, ek kis ninjing. Nimbil erang, dindaming owundu ombu, mani konu ele, wangin kin, am oł embin tui kis owundu mił, tonu opu kin, wumb pei to kis eririm.

17

Oł Kis Elim Amb Ei Kumep Kis Silim

¹ Pe nga enjel angil orung nga tał nge enjel endi, ming endi ei ambilpi sipi kin, na kin opu kin, ek ekin topu kin, yi mił nirim. Nipi kin, “Nim ya wan kin, na nim amb wakin oł kis elim amb mił, Bapilon konu owundu ele, noł pei ele molum amb ei, eim kumep kis owundu simba nge elim. Erpi kin, oł ei nge, na nim kin andan top kin, ngumbii end. ² Erip kin, nga ya mani mei ele, wu king kopur pei, amb mił Bapilon konu owundu ei kin, oł kis kanim kanim ombu, eim kin enjing. Erik kin, nga wumb ya mani mei ele, konu orung orung wumb pei, en enim amb ei kin, oł kis enjing ku. Erik kin, noł wain mił, nok kin, wulu mił pang kin, en enim noman ele oł kis pei yi erik mulnjung.

³ Molk kin, pe Gos nge Gui Ka ei, na kin dinga ngopu kin, na si mengpi kin, wumb mulenjing wii sim konu ele sipilim. Si pang kin, pe na kenj ni, amb endi, eim tonu kung simbii kundii endi, pim konu ele multum. Molpu kin, nga kung simbii kundii ei, eim mon embe kanim kanim ei, eim ngenj ele, piki topu multum. Multum mon kanim kanim ei, Gos kin ek buł ambilpi mundrum. Mundum kung simbii ei, eim nge peng ei angil orung nga tał pirim; nga girman ei nge, engki pei pirim. ⁴⁻⁵ Peng kin, nga amb ei, eim konduk kundii mendpił nin, kundii mił king kindilim endi kindpi kin, nga ku gol mił epi ei kin, nga kom ku ka wii nin, nga biis ka wii ka wii ei, ku owundu pułum ku epi ombu ei kin, ngenj ele talpi pendrim. Pendpi kin, nga amb ei, eim angil ele kenj ni, noł ming endi ku gol kin, oł kis kumun ngum epi ei, Gos ningil ele, pei piki topu pirim. Pang kin, nga oł kis penj nin, oł kis wu amb ngunduk elmin oł ei, ming ele piki topu pirim. Peng kin, amb ei

eim mei embil eġe, mon endi poġ pendim pirim. Pirim mon ei, ek ekin endi pirim. Pirim mon ei yi miġ, Bapilon konu owundu eġe amb ei, oġ kis mam arim pendpi elim. Erpi kin, nga oġ kis ei, amb ei wumb kin, mei konu eġe orung orung pei, mam arim pendpi kin oġ kis owundu elim. ⁶ Elim amb ei, eim Gos nge wumb to kondpu kin, nga Jiisas kin pii gii nik kin, eim ek ni tor kindik enjing wumb ei, to kundrum. To kondpu kin, nga amb ei, wumb omba nge miyem nopu kin, wulu pang kin multum. Muġang kin, na oġ ei kanip kin, puku sip kin, tungu enj muls.

⁷ Ba pe nga, enjel endi, na kin kii sipi kin yi nirim, "Nimbiġ erang nim noman embin tokun piin? Kapli na nim kanip kin, epi koi er palim epi ei, puġe nip kin, nim ngumbii end. Erip kin, ei amb oġ kis er andiġim ei nge, ek puġe nimbiġ end. Erip kin, nga kung simbiġ epi ei nge, peng embil ei angil orung nga taġ; nga girman epi ei nge, engki pei palim epi simbiġ ei, eim amb ei sipirim. ⁸ Si pang kin, nga kung simbiġ epi ei, nim kan epi ei, eim kunum ok endi, eim konj multum. Ba pe eim molaġim. Mularip kin, ekii se, sip pinalim tukpu eġe, si kindpi kin, tor opu kin, tonu omba. Opu kin, kung simbiġ ei, am ba. Pang kin, pe wumb kombur en enim, ya mani mei eġe, mulnjung wumb kopur, Gos muġ mei eririm kunum ei, eim wumb embe, mon miġ epi kunum konj moġulum ei, pulerim wumb ei, en enim kung simbiġ miġ epi ei, kanik kin, en enim noman embin to piingii. Nimbiġ erang ok, kung simbiġ miġ epi ei multum; ba pe molaġim. Mularpi kin, nga ekii se, tonu omba.

⁹ Wang kin, kapli pe wumb nii endi, eim noman ka pim kin, eim kapli epi ei piipi kin, kun ermbe. Erpi kin, nga peng ei angil orung nga taġ ei, yi miġ komung owundu angil orung nga taġ pirim. Peng kin, nga amb ei, eim komung angil orung nga taġ pim konu eġe, tonu multum. ¹⁰ Moġpu kin, nga ei yi miġ ku, peng angil orung nga taġ ei, ei yi miġ, king angil orung nga taġ miġ, andan toġum. Tang kin, king angil orung am puk kin, poru ninjing. Nik kin, nga king endi pe moġum. Moġpu kin, nga king endi, tonu onerim mon; koġuġ enim. Erang kin, ekii se tonu omba kunum ei, eim kunum aninga kopur moġpu kin, poru nimba ku. ¹¹ Yi miġ, pe nga kung simbiġ ei, ok multum; ba pe eim molaġim mon. Mularpi kin, kung simbiġ ei, angil orung nga tekliki miġ king ei, angil orung nga taġ nge king ende miġ mulnjung; ba pe king ei, am pupu kin poru nimba.

¹² Nipi kin, nga kom girman engki ken ei, yi miġ king engki miġ, ba en enim king nge dinga ei sinenjing. Sinarik kin, nga ekii se, en enim kung simbiġ kin ouni, king nge dinga ei singii. Sik molk pangin kin, king engki ei, eni aninga kopur king, kung simbiġ kin ouni muġngii. ¹³ Molk kin, king engki ei noman ende sek mulnjung. Molk kin, nga en enim nge dinga nin, noman dinga ei, en enim kin pirim. Peng kin, en enim nge dinga ei, kung simbiġ ei ngunjung. ¹⁴ Ngok kin, king engki nin, kung simbiġ ei, kung siipsiip waġ miġ wu ei, Krai eim kin opu erngii. Erangin kin, kung siipsiip waġ miġ wu ei, Krai ei eim kung simbiġ nin, king engki ei, to mani kindimba. Nimbiġ erang kung siipsiip waġ miġ wu ei Krai ei, eim wumb owundu nge Owundu moġulum. Moġpu kin, nga eim mei wumb king pei ei nge king moġulum. Moġpu kin nga wumb eim kin molk kin, eim nge ek ekii sik elmin wumb ei, eim nge wumb nipi mondrum; nga wumb ei eim ek keimi ekii sik elmin wumb ei, kung siipsiip waġ miġ wu ei Krai kin, tep tok opu enjing ei, dinga kindik enjing.

¹⁵ Erik kin, nga enjel ei, eim ek yi ku nipi kin, na ngurum. Ngopu kin yi nim, "Pe noġ ei, nim kan noġ ei, amb oġ kis elim amb miġ ei, eim tonu moġum noġ ei, wumb mei konu eġe orung orung wumb nin, nga tilap eipi eipi pei kuġou tok moġmun wumb nin, nga wumb ngenj eipi eipi nin, nga ek kanim kanim pim wumb ei, kuġou tok moġmun. ¹⁶ Molk kin, pe girman engki ei

king engki mił epi ei, nim ken ei kin, nga kung simbii epi ei kin, se ende puk kin, amb oł kis elim amb mił, konu owundu ei kin, kis piik kin, opu orung erik ngunjung. Ngok kin, pe en enim amb mił ei, eim to kis erik kin, eim epi konduk nin, epi ei to piltan tok kin si kindngii. Si kindik kin, nga en enim amb ngenj ei nok kin, nga ngenj sik kin, dup konu ele kelngii. ¹⁷ Kalk kin, yi mił pe, Gos eim erang kin, en enim noman tuk ele mułang kin, noman ende sek kin, Gos eim noman ele piim mił oł ei mił, erik tonu kindnjing. Kindangan kin, oł endi enjing ele, kung simbii mił epi ei, en enim noman dinga ngangin kin, tep elim. Yi er mułangan kin, nga Gos nge ek nirim mił, keimi tonu orum.

¹⁸ Opu kin, nga amb ei, nim ken amb mił ei, Bapilon konu owundu mił seng kin konu ya mani mei ele, konu orung orung wumb nge king eim tep elim.

18

Bapilon Konu Owundu Kis Mołpu Kin Poru Nim

¹ Pe nga ekii se, na kenj ni, enjel nga endi, ei tonu epin konu ele tor opu kin mani orum. Opu kin, nga ei eim noman dinga owundu mendpił pirim. Peng kin, eim tilang ka wii ei, ya mani mei konu ele pei tilang eririm. ² Erpi kin, nga eim ek dinga nipi yi nirim, "Nga Bapilon konu owundu ei, mani pupu kin, kis mołpu kin, si kindrim. Si kindang kin, Bapilon konu ei, gui kis kin, kun ka pinałim oł ei, piki topu multum. Mołpu kin, nga gui kis penj mułum nin, nga kei kis penj mułum nin, kei kis mendpił ei, pei eim kin mołmun. ³ Molk kin, nimbił erang konu orung orung wumb pei, Bapilon konu owundu ele kin, oł kis kanim kanim enjing ei yi mił, en enim Bapilon konu ele kin, noł wain dinga mił ei nunjung. Nok kin, nga ya mani mei ele wu king ei, eim amb oł ka elim amb ei kin, oł kis elmin oł ei, ouni ni enjing ku. Erik kin, nga ya mani mei wumb kongun kanim kanim elmin wumb ei, amb eim kin kongun yi erik kin, ku pei sik kin kongun owundu erik kin, oł kis kanim kanim yi enjing. ⁴ Erik kin, nga na piinj ni, ei tonu epin konu ele, ek eipi endi yi nirim,

"Na nge wumb, enim amb oł kis elim amb mił konu owundu ei kin, si kindik kin, tor wei! Mon pim kin, enim oł kis elim amb ei kin, oł kis erim ei, yi ku erngii. Nga mon pim kin, enim amb eim nge oł kis erim ele nge, enim kumep kis singii. ⁵ Yi mił, eim oł kis elim oł ei nge, am ei tonu pupu kin, epin konu ele mił, kaplı er palim. Peng kin, nga Gos amb ei, eim oł kis kun pinerim oł eririm ei, Gos piilim. ⁶ Yi mił nga, amb ei, eim oł kis elim mił, enim yi mił ku, kumep kis orung kindik kin, ngungii. Ngok kin, nga eim oł kis kanim kanim pei, se ende kindpi, erim ei, yi mił ku, enim eim kin kumep kis ei, pei se ende kindik kin, eim kin ngungii ku. Ngok kin, pule ei yi mił, eim noł wain dinga kis sipi kin tengingii erim yi mił, enim eim kin kumep kis ming ele, tengingii erik kin, noł wain dinga kis mił ngangin kin, numba. ⁷ Nopu kin, nga amb ei, eim embe ambii tonu kindpi kin, nilkeng sipi kin, oł kis kanim kanim pei elim. Yi mił ku, enim eim kin ngenj kumbii kis owundu ngungii. Ngok kin, kaplı eim oł kis erpi kin, nilkeng sim mił ngungii. Ngok kin, enim eim kin erangan kin, ngenj kumbii pei sipi kin, ke dinga nimba. Nipi kin, eim noman tuk ele eim yi ni piilim. 'Na nam kuin mołup kin, kuin pel ele moł,' yi ni piilim. 'Piipi kin, nga na nam amb endi, wam kułang kin, wii mołum ei, yi mił mulermbii. Mularip kin, ele nge, noman embin ei, na kin tonu onerang kin, na ke ninermbii mon,' pa yi nirim. ⁸ Nipi kin yi mił erang, oł embin tui kanim kanim pei eim kin kunum endeim tonu

omba. Opu kin, ol embin tui ei, wumb pei kulangin kin, wumb pei ke dinga wii nengin kin, nga kuni owundu simba. Seng kin, eki se dup owundu kis, Bapilon konu owundu pei nopu kin, poru nimba. Yi mił, Gos Owundu ei, eim dinga owundu kis palim ei, Bapilon konu owundu ele, kumep kis ngopu kin, kos piipi kin, mok topu ermba.”

⁹ Pe nga, ya mani mei ele wu king ombu, amb ei kin ol kis erik kin, nga king wu ombu, en enim nilkeng kanim kanim sik kin, elmin. Erik kin, yi mił king wu ombu, amb ei, konu owundu Bapilon ei, dup nopu kin, eski erang kin, kanik kin, ke nik kin, pepil ele kepil tok kin, yi elmin. ¹⁰ Erik kin, nga amb ei, ngenj kumbii owundu kis seng kin, en enim mund mong erik kin, en enim konu turii ele angk kin, yi ninjing. “Sin kaimb silmin, Bapilon konu owundu ei, sin kaimb silmin. Nim konu owundu kis dinga salim. Seng kin, nim eni endeim mendpil ei, nim ol kis en ele nge, kumep kis nim kin tonu orum.”

¹¹ Pe nga, ya mani mei ele wumb, kongun owundu erik kin ku nin epi pei sik erik kin, molmun wumb ei, amb ei nge piik kin, ke nik kin, noman embin tang kin, piik molmun. Nimbil erang wumb en enim nge epi ka ei nge, amb ei nga top enermba mon. ¹²⁻¹³ Enarpi kin, nga wumb nii endi, eim kapli ku gol ni, ku silpa nin, kom ku ka wii ei nin, nga kom ku mił epi endi, biis mong ku tonu pendik kin, singii epi nin, nga konduk kuru ka wii nin, nga konduk kundii mił, kanim kanim ei nin, nga konduk ka wii mendpil ei nin, nga ond kanim kanim mur ka wii tolum ond ei nin, nga epi kanim kanim pe ombu, kung elepenj girman sik elmin ei nin, nga ond ku owundu top elmin ond ei nin, nga kapa nin, nga ain nin, nga kom ku mon salim ku ei nin, epi singin mur ka wii tolum epi tał, kuni ele kindilmin ei nin, nga dup kilangin nopu kin, mur ka wii tolum epi ei nin, nga kanim kanim kopung mur tolum nin, nga mur ka wii tolum epi ei nin, noł wain nin, nga kuni kalilmin kopung nin, nga kuni plawa nin, kuni wiis nin, nga kung kou nin, nga kung sipsiip nin, nga kung os nin, kung os keris nin, epi ko wuk sipik kin, kongun wii elmin wumb nin, epi ombu pei yi kapli top er nga sinerngii mon! ¹⁴ Nga kongun owundu erik kin, ku owundu silmin wumb ei, amb eim kin ek yi ninjing. “Nga epi ka kanim kanim nim simbi ni piikin kin, noman to piinjii epi ei, nim sinenjii mon; am ba. Pang kin, nga epi kanim kanim pei ku tonu pendik kin, sin epi ei nin, nga epi ka wii ngenj moke en epi ei, am pupu kin, poru nirim. Nipi kin, nga wumb nim kin, epi ei ngenj ele peng kin, kinerngii mon!” ¹⁵⁻¹⁷ Kinarik kin, wumb ombu en enim kongun owundu erik kin, ku sik elmin wumb ei, en enim konu owundu ele, kongun erik kin, en enim ku nin epi pei sinjing. Sik kin, nga en enim konu turii angk muljung. Molk kin, nimbil erang wumb ei, en enim amb ei ngenj kumbii sinim ei, kanik kin, mund mong elmin. Erik kin, pe en enim ke nik kin, noman embin to piik kin, erik molk kin en enim ek yi ninjing, “Nim kaimb silmin, nim kaimb sipin kin, konu owundu ele ngołmun. Ngok kin, ok amb ei, eim alap kuru ka wii kindpi kin, nga alap kundii kanim kanim tałpi kin, eim ku gol nin, kom ku ka wii nin, biis ka wii nin, epi ku owundu pułum epi ei, ngenj ele moke erpi mundrum; ba eni endeim ele, epi ombu pei er kis mondpu kin poru nirim.”

Nipi kin, pe noł kanu nin, nga noł kanu masin ambililim wu nin, nga noł kanu ele kongun elmin wumb nin, nga noł kanu ele top erik kin, konu eipi pungii onjung wumb ei nin, nga ep noł kongun erik kin, ku sik elmin wumb ei nin, en enim konu turii mendpil angk molk. ¹⁸ Molk kenjing ni, konu dup nopu kin, eski erang kanik kin, en enim ke dinga nik kin, yi ninjing. “Bapilon konu owundu salim! Yi mił, konu eipi endi sinalim mon!” ninjing. ¹⁹ Nengin kin, pe en enim mei kulman ei, sik kin, en enim tonu peng ele kindnjing. Kindik kin, nga en enim ke nik kin, noman embin to piik yi

ninjing, “Kaimb silmin! Kaimb silmin! Bapilon konu woundu ei, dup nonum ei, sin kaimb silmin. Sik kin, konu owundu ele, am wumb pei en enim, no! kanu nin, epi ei ep no! ele wumb kom ku nin, epi kanim kanim pei sirim. Sipi kin, nga eni endeim mendpil ele, konu owundu ei, kis mo!pu kin, poru nirim.

²⁰ Pe ei tonu epin konu ele wumb ka piingii! Nga Gos nge pii gii wumb nin, nga Gos nge kongun elmin wumb nin, nga Gos nge ek ka ni tor kindilmin wumb nin, ei pei en enim amb ei, nipe o! endi elim konu ei, Gos kos piipi kin, kumep kis ngum ele, ka wii piinjing.

²¹ Pe nga enjel noman dinga palim enjel ei, eim kom ku owundu ei, ko wupu kin, tonu sipi olkup topu kin, mer ep no! ele mani kindrim. Kindpi kin, nga eim ek yi nirim, “O! yi elim ei, yi mi! ku, Bapilon konu owundu ei, olkup dinga to kindang kin, wumb nga kinerngii mon! ²² Nga golang nik nin, giisa tok elmin ei nin, mingal mi! epi ei nin, beli mi! epi ei ke nilim ei, nga nim amb mi! konu owundu ele, wumb nga piinerngii mon! Piinarik kin, nga kongun kanim kanim elmin wumb endi, nga nim Bapilon kin, kur kan sinerngii mon! Nga kom ku owundu endi wiis ele, si pok pok erang kin, ek tangnim yi mi! endi, nim amb owundu mi! ei kin, ek tingang piinerngii mon ku! ²³ Nga dup jep endi nopu kin, tilang erang enim ei, nim kin nga yi mi!, endi kinerngii mon! Nga kang! amb simba min, ambi! wu ba elmin o! ei, nga endi nim kin, nga piinerngii mon! Piinarik kin, yi mi!, ok nim nge wumb kongun owundu erik kin, ku sik elmin wumb nin wu ombu, en enim noman dinga owundu ei, ya mani mei ele, konu orung orung pei peng kin, mulnjung. Molk kin, nga nim kunj men, ek kend tokun kin, ngan elmin o! ei, enim ya mani mei konu ele orung orung pei wumb kin, yi elin.”

²⁴ Nga Bapilon konu owundu to kis mundrum. Nimbil erang, Gos nge ek ka ni tor kindilmin wumb nin, nga Gos eim nge pii gii nik kin, o! konu elmin wumb pei ei nge, miyem ya mani mei ele konu owundu ele mulang kin, kan sinjing. Sik kin, wumb nii endi, en enim ya mani mei ele, tok kundnjung wumb ei nge miyem ei, nim Bapilon kin, kan sinjing ku.

19

Gos Nge Wumb Bapilon Konu Owundu Dup Nopu Kis Elim Ei Ka Piinjing

¹ Nga ekii se, ei na piinj ni, ei tonu epin konu ele wumb pei mi! molk kin, ek tangk kin, wii dinga tok molk kin, en enim ek yi ninjing, “Gos nge embe ambi! tonu kindilmin. Sinim nge Gos ei, eim sinim sipi orung sim. Nga eim nge tilang owundu palim. Nga eim dinga owundu palim ei, Gos eim nge mendpil palim. ² Peng kin, yi mi! Gos eim kos piinim ei, am kun ka nin, keimi mendpil piilim. Piipi kin, nga amb o! kis elim konu owundu ele, amb mi! ei, eim mei ele wumb kin, o! kis erpi kin, to kis elim. Erang kin, Gos eim amb mi! ei kin, kos piipi ngurum. Ngopu kin, nimbil erang amb ei, eim Gos nge kongun wumb ei, to kundrum. Kundang kin, Gos eim kumep kis ele, konu ei amb mi! konu ei kin ngurum. ³ Ngopu kin, wumb pei en enim, nga wii dinga tok kin, yi ninjing, “Gos nge embe nga ambi! tonu kindamin! Dup eskil Bapilon konu owundu ele nopu kin tonu kunum kunum purum.” ⁴ Pe nga men to!mun wu num wumb engki ta!, nga kapil kapli ei nin, nga konj mo!umun epi kapil kapli ei nin, en enim Gos king pe! kumb ele, kan mani kanik kin, ming gopsing pii polk kin, Gos kin men tok ngok kin, yi ninjing, “Ei keimi! Sinim Gos nge embe ambi! tonu kindamin!”

⁵ Pe nga, Gos king pe! ele, ek nipi kindang opu kin, yi nirim. “Sinim nge Gos ei, eim embe ambi! tonu kindamin! Enim Gos nge kongun wumb pei nin, nga wumb num nin, nga wumb kembis nin, nga enim Gos kin mund mong erik kin, eim kin ekii sik kin, enim pei, Gos nge embe ambi! tonu

kindngii!” ⁶ Pe nga na kom se piinj ni, wumb pei kulou to molk kin, ek tengnjing ei, nol kulup ek tangnim mił nin, nga konu gur gali dinga niłim mił ek tengim. Tangpi kin, na piinj ni, en enim ek yi ninjing, “Gos nge embe ambil tonu kindamin! Owundu ei, sinim nge Gos, eim dinga wii mendpil peng kin, eim sinim nge king tep er molulum.” ⁷ Pe sinim noman ka sepin nin, noman ka ka piipin kin, Gos Owundu molulum ei, eim embe ambil tonu kindamin! Nimbil erang, Gos nge kingam, kung siipsiip wal mił molpu kin, amb mił simba kunum ei, tonu orum. Opu kin, nga amb ei, pii gii ninjing wumb ei, eim wu ba nge konduk kindpi kin, er kun er molpu kin, poru nirim. ⁸ Nipi kin Gos amb ei, eim konduk am ka wii ngang kindpi kin, er kun er molum konduk ei, am kuru nin, konj ka wii salim ei, ol kun ka elmin. Erik kin, ol yi mił erim ei, Gos nge pii gii niłmin wumb ei, ol kun ka ol yi mił elmin.”

⁹ Erik kin, nga enjel ek yi nipi kin, na ngurum, “Mon, yi mił pulii! Wumb nii endi en enim, Gos kingam eim kung siipsiip mił molpu kin, amb simba nge kuni nungii nge nipi kin, wii topu kin, tu wum wumb ei, ka piik mulngii!” Nga enjel ei, na kin yi nim, “Gos nge ek ei, ek keimi mendpil palim.” ¹⁰ Pe nga na enjel simb ele, kan mani kanip men tumbii enj; ba eim ek yi nipi na ngum, “Nim yi enerii mon! Na nam, nim nge angnim nol kin, nim kongun ende wu mol. Molup kin, na enim kin, Jiisas nge ek keimi ei, ambil gii nik molmun. Molk kin, pe Jiisas ek keimi ei, Gos nge Gui Ka epi ei, Jiisas nge ek ka wii ni tor kindilmin ende mił molmun. Molk kin, nim Gos kin men tokun kin, eim embe ambil tonu kindnjii!”

Wumb Endi Tonu Kung Os Kuru Ele Ap To Mulum

¹¹ Pe nga, na kenj ni, tonu epin konu ele aki topu sirim. Sipi kin, konu ele kung os kuru endi multum. Molpu kin, pe kung os ap tołum wu ei, eim embe Pii Gii Niłim Pulwu nin, Ol Keimi Elim Pulwu molulum. Molpu kin, eim ol kun ka erpi kin, kos piipi kin, opu ermba ol ei, kun ka elim. ¹² Erpi kin, pe eim ningil ei, dup anmbil mił, gur nirim; nga eim peng ele king peng kon ei nge, pei mondulum. Mondpu kin, nga embe endi ei tonu eim mei embil ele, mon pol pendrim; ba mon ei, wumb endi pule ei, pii kun enalmin mon! Eim mendpil mon ei, pule piilim. ¹³ Nga eim konduk ol kindrim ele, miyem topu pirim. Peng kin, nga eim embe ei yi niłmin, “Gos nge Ek Ka,” pa niłmin. ¹⁴ Nga ei tonu epin konu ele, opu ond wumb en enim, eim kin ekii sinjing. Sik kin, tonu kung os kuru ele molk kin, en enim ngenj ele, konduk ka wii kuru kindik kin, punjung. ¹⁵ Puk kin, nga kumb ele nge wu ei, eim gupu ele tui jik tukum mulum tui ei, tor orum. Opu kin, eim tui ei, wumb pei to kundmba. Topu kin, nga eim ain dinga endi, ambilpi kin, wumb mei konu ele orung orung pei wumb ei, tep er mulmba. Molpu kin, eim ond wain mong ei, ambil sii topu kin, mer nol wain sii tołmun konu ele nol wain ei mił, Gos dinga owundu mendpil ei, eim nge popul kis owundu tor kindmba. ¹⁶ Kindpi kin, eim nge alap ei kin, mula pel ele, mon embe yi mił pirim, “King Molmun ele mol ei, Kumb ele Kindilim Wu; nga Wu Owundu molmun ele mol ei, Kumb ele Kindilim Wu ku.”

¹⁷⁻¹⁸ Pe nga, na kenj ni enjel endi eni pim konu ele, angpi multum. Molpu kin, eim wii dinga topu kin, eki sikapi mił kei kanim kanim pei ei, tonu mul ele bur nik kin, punjung konu kindrim. Kindpi kin, yi nim, “Enim pei kulou tangin kin, Gos enim kuni owundu ngumba weiyo! Ok kin, wu king nin, nga opu tep elmin wu nin, nga opu ond wu dinga nin, nga kung os nin, nga kung os ap tołmun wumb nin, nga wumb ngenj pei nin, nga kongun wii elmin wumb nin, nga kongun wii enalmin wumb nin, nga owundu nin, kembis ouni, ngenj ele pei enim nungii wei!” a nirim.

¹⁹ Pe nga na kenj ni, kung simbii owundu kin, mei konu ele king pei kin, en enim opu ond wumb pei kupou tok kin, ya eim kung os kuru endi ap tonu multum wu ei kin, eim opu elim wumb ei kin, opu erngii nge mulnjung. ²⁰ Mulk, ba kung simbii owundu ei kin, ek ni tor kindilim ek kend wu endi, eim jep of kanim kanim kung simbii owundu kumb ele erpi ei, paki topu elim wu ei nin, wumb nii endi, eim kung simbii owundu ei, mon embe ambil tonu kindik nin, eim nge ond mil epi ei, men tok elim wumb ei kin, of kend to ngopu elim wu ei kin, kung simbii owundu ei ta, to kan ngurum. Ngopu kin, wu ta ei, olkup topu kin, no gopu dup ele, mul owundu kis kunum kunum nopu elim konu ele kindrim. ²¹ Kindpi kin, nga wu endi, kung os kuru ap to multum wu ei, eim gupu ele tui jik tor orum tui ei, sipi kin, wumb eipi ei, pei to kundrum. Kundang kin, kei pei ok kin, wumb minj ngenj ei pei, no poru nimin nik kin, nunjung. Nangin kin, kei en enim pinang purum.

20

Seisen Kan Ngii Kung Ngii 1,000 Mil Pei Mulum

¹ Pe na kenj ni, enjel endi epin konu ele mani orum. Opu kin, eim angil ele, kii wa endi tukpu sip pinalim nge kii endi kin, nga kan sen dinga wii embin owundu erim endi, sipi kin er tu wurum. ² Tu wang opu kin, ka wembii owundu ei ambil gii nirim. Nipi kin, wembii ei, kumb okrii molpu kin, olum wembii ei, eim gui kis mendpil Seisen multum. Molpu kin enjel ei, kan sen dinga ele, to kan ngopu pindang kin, kung ngii 1,000 pei o purum. ³ Pupu kin, pe enjel ei, eim ka wembii owundu ei, olkup topu kin, mer tukpu sip pinalim tukpu olt ele, mani kindrim. Kindpi kin, ondu ngopu kin, nga lok to dinga pendrim. Pendpi yi erang kin, Seisen ei eim, wumb mul of konu pek punmun ei, eim ek kend topu, ngunarpi mulang kin, kung ngii 1,000 pei o purum. O pang kin, ekii se, eim kan posik, wak tangin kin, eim kunum aninga kopur wii andpi kin, mulmba nge purum.

⁴ Pe na kenj ni, king molulmun pel ele nge, wu kopur ei, sim konu ele wu kombur mulnjung. Mulnjung wu ombu, Gos kongun ngang wumb kin, kos owundu piik kin, mok tok erngii nge mulnjung. Molk kin, pe nga wumb nii endi en enim, Jiisas kin pii gii nik kin, wumb ni ngok kin, Gos nge ek ka ei, ambil gii dinga nik enjing wumb ombu, en enim min men mil wu ombu, kenj ni mulnjung ku. Molk kin, nga opu orung wumb, Gos nge wumb ei, to kundnjung. To konduk kin, nga na kenj ni, en enim kung simbii owundu ei kin, nga eim ond mil epi enjing ei kin, ei men tok ngunenjing. Ngunarik kin, kung simbii kis ei, eim nge embe mon ei, wumb mei embil ele nin, angil ele mon to mundnenjing. Mundnarik kin, wumb ombu en enim, konj mulngii nge noman konj ei, sik pendik kin, en enim king mil, Jiisas kin tep to mulangin kin, kung ngii 1,000 pei ombu nge mulnjung. ⁵ Mulangin kin, nga wumb kulii kombur, en enim konj mulngii noman ei, kunum ele sinenjing wumb ei, en enim kolk mulangin kin, kung ngii 1,000 pei omba nge mulnjung. Molk kin, ei am kumna mina kin, wumb kulii angk kin tonu ongii nge kunum. ⁶ Wumb nii endi, eim kolpu kin kumna angpi kin, tonu omba wumb ei, en enim ka piik kin, of kun ka er mulngii. Molk kin, nga ekii se kulngii wumb ei, dinga peng kin, kumb se kulnjung wumb ei, to mani kindnerngii mon! Ba nga wumb ei, Gos Krai tel nge, kulmal kelngii wumb mil mulngii. Molk wumb ei, Krai kin king 1000 kung ngii pei, tep er mulngii.

Gos Seisen To Kis Erim

⁷ Kung ngii pei 1,000, ei poru neng kin, Seisen eim kan ngii ele, kan ngok pendnjing ei, tor kindangin kin, omba. ⁸ Omba ei, opu wumb mei konu ekin angil mong kapli kapli poru salim wumb ei, ek kend to ngumba nge omba. Opu kin, wumb tilap ei, Gos konu kin, Mekok konu tel, Seisen ei pupu kin, wumb si ende kindang kin, opu mił erngii nge ba wumb ei, wumb ep noł wer ele, ku kulta molum ei mił, yi kapli mulmun. ⁹ Molk kin, nga opu ond wumb en enim, mei konu orung orung pei, tonu puk kin, Gos nge wumb si pok erik kin, Gos nge mei kaimb sipi kin, eim wumb noman ngopu mei konu owundu ei, opu orung wumb pei si pok enjing; ba dup endi epin konu ele, Gos kindang mani opu kin, wumb ei pei nupu kin, er kis er poru nirim. ¹⁰ Nipi kin, nga Seisen wumb pei kend topu ngurum. Ngang kin, Gos Seisen eim olkup topu kin, mer noł gopu dup ele, mani kindrim. Kindrim konu ele, kung simbii owundu kin, ek kend topu ni tor kindim wu ei kin, mer dup konu ele ok muljungul. Mulangil kin, nga wu kis tekliki ombu, epin tinga kunum kunum dup konu ngenj kumbii kis sik kin, kunum kunum mulngii.

Kos Mendpil Tonu Om

¹¹ Pe nga na kenj ni, king molulum pel kuru owundu endi sim konu ele, wu endi multum. Molpu kin, wu ei kumb ele, mul mei tał, wu ei kin si kind punjungul. Pungul kin, nga mulngul konu endi sineririm. ¹² Nga na kenj ni, kulnjung wumb owundu kembis tał mił ombu, en enim king pel sim konu ele ok kin, angk muljung. Molk kin nga mon kombur aki turum. Topu kin, nga mon endi aki turum ku. Aki topu mon ei, konj mulngii nge mon. Pe nga kulnjung wumb en enim, ol nimbil ol erik puk ol ei, mer mon ombu kanpi kin, en enim mok turum. ¹³ Pe nga ep noł kulii wumb mulnjung wumb ei, ngopu orung kindrim. Kindpi kin, pe noman tuk gii kulii ol ei kin, nga kulii ngenj mił mei konu salim ei yi ku, kulii si orung kindinjngil. Si kindangil kin wumb ombu en enim, ol kanim kanim erik kin, endnjng ei mił piipi, kanpi yi erpi kin, kos piipi kin, mok topu elim. ¹⁴ Pe nga noman tuk gii kulii ol ei nin, kulii ngenj mił nge mei ei kin, pei olkup topu kin, mer noł gopu dup ele, tuk kindrim. Kindpi kin, noł gopu dup ele, ei kulii ol nga endi, tonu omba ei, ngenj kumbii kunum kunum singii. ¹⁵ Pe nga wumb nii endi, en enim embe mer konj mulngii nge mon ele mulerim kin, wumb ei pei, to mani noł gopu dup ele, mul owundu erpi pim konu ele, olkup to kindrim.

21

Mul Mei Konj

¹ Pe nga na epin konu ele kin, ya mani mei konu ele konj sim kenj. Nimbil erang epin konu ele ok nge kin, mei konu ele oknge kin, ouni am pupu kin, poru nirim. Nipi kin, nga ep noł pinerim mon ku! ² Pe nga na kenj ni, ol kun ka elmin konu ei, Jerusalem konu konj ei, tonu epin konu ele Gos kin mani orum. Konu ei, yi mił amb endi ei, eim wu ba nge wam omba. Opu nipi kin, eim moke erpi kin, er kun er molpu kin, eim wam omba nge kan simbii ni piipi kin, multum ei mił, yi mani orum. ³ Wang kin, nga na kom sip piinj ni, ek owundu endi ei, Gos nge king pel ele nipi kin, tor orum. Piini! Pe Gos nge molulum konu ei, wumb kin ouni molmun. Molk kin, nga Gos eim, en enim kin ouni mulmba. Molpu kin, nga wumb en enim, eim nge wumb mendpil mulngii. Mulangan kin, Gos eim, en enim kin ouni molpu kin, nga Gos ei eim, en enim nge Gos mendpil mulmba. Molpu kin, Gos eim, wumb ei nge ningil ka onum ei, kil ngopu kin, si kindmba. ⁴ Kindpi kin, nga en enim nga, kulerngii mon! Kularik kin, nga en enim noman embin to piinerngii mon!

Piinarik kin, nga ke nik kin, ngenj kumbii sik elmin ol ei, enerngii mon! Nga en enim ol ok nge ei, am pupu kin poru nimba.

⁵ Pe nga wu endi, eim tonu king pe! ele multum wu ei, eim ek yi nirim. “Piini! Na epi pei konj minj end! Nga eim ek nipi kin, na ngopu yi nirim, “Ek ei nge mon pulnjii! Nimbil erang ek ei, ei keimi mendpi! Kapli wumb en enim, ek ei pii gii ningii.” ⁶ Nga eim ek na kin nga nipi kin yi nirim, “Ei tonu opu kin, poru nirim. Na nam kumb ele molup kin, nga ekii ele molul ku. Na epi kanim kanim ei nge pulwu molul. Nga epi pei poru nimba kunum owundu ei nge pulwu molul ku. Molup kin, wumb nii endi, eim nol nuwa ermba wumb ei, na eim nol konj kunum molulum nol palim nol ei, wii kul ngamb kin numba. ⁷ Nopu kin, nga wumb nii endi, eim opu erpi kin, ka mundmba wumb ei, eim na kin epi ka wii simba. Sipi kin, nga na eim nge Gos mulamb kin, eim na nge kingam mulmba. ⁸ Molpu, ba wumb endi, eim gal kulpu kin, tungu erpi orung pupu kin, pii gii ninarpi kin, ol kis kanim kanim ol penj tui erpi kin, wumb endi to kondpu kin, wu eipi nge ambim ei, waning nonmbuf kin, kunju men ol ei erpi kin, gos kend kin, men topu ngopu kin, ek kend minj topu kin, ol ombu er endmba wumb ei, eim nol gopu dup ele, mul owundu er palim konu ele, eim mulmba konu salim ei, konu kulii konu ele, nga kulii endi tonu omba.

Jerusalem Konj

⁹ Pe nga enjel angil orung nga tal mulnjung enjel ei nge, endeim endi ei, eim ol kis embin tui ol ei, ming epi angil orung nga tal piki tang kin, se multum wu ei, eim na kin opu yi nirim. “Wa! Na nim amb mil kokul ei eim nim andan tumbii ei, kung siipsiip wal mil wu ei, Kraiss eim kokul ei nge ambim mil ei, nim andan tumbii.” ¹⁰ Pe nga Gos nge Gui Ka ei, eim na dinga ngang kin na eim si mengpi kin, komung olt endi pim konu ele, ei tonu sipirim. Sipipi kin eim na Jerusalem konu ka wii ele, na andan tum konu ei, eim Gos kin mul konu ele mulum mil, tor orum. ¹¹ Jerusalem konu ei, Gos nge tilang owundu ele, piki topu pirim. Tilang er pirim ei, am kom ku kombur, ku tonu pulum kom ku ei mil, yi end pirim. Pirim kom ku, ‘jaspa’ nilmin ku ei, kirapi konj mil, tilang er pirim. ¹² Pe nga konu owundu ei, kung gui olt owundu mendpil pirim. Peng kin, nga kung gui ele, ondu engki nga tal pirim. Pirim konu ele, enjel engki nga tal angk kin, tep erik mulnjung. Molk kin, nga kung gui ondu ele, Esrel wumb tilap nge, engki nga tal embe ei, polpu kin mundrum. ¹³ Mondpu kin, kung gui ondu tekliki ei, al eni tonu olum konu ele pirim. Peng kin, nga ei orung ele, kung gui ondu tekliki pirim Peng kin, nga mer orung ele, kung gui ondu tekliki pirim. Peng kin, nga eni mani pulum konu ele, kung gui ondu tekliki pirim. ¹⁴ Peng kin, nga konu owundu nge kung gui ei, engki nga tal ei, kom ku dinga mandring polk engindnjing. Engindangin kin, kom ku engki nga tal ei, kung siipsiip wal mil wu ei, Kraiss eim nge ek se andilmin wu, engki nga tal nge embe pol pendrim.

¹⁵ Pe nga enjel ei, na kin ek nipi kin, eim dolu gol su epi endi ei, eim angil ele pirim. Peng kin, eim su dolu ei, se andpi kin, konu owundu ei kin, nga konu ei nge kung gui kin, kung gui ondu kin, su simba nge ambilpi engrim. ¹⁶ Engrim konu owundu ei, am kun mendpil su endi sirim. Sipi kin, nga wul al nin, ei mer nin, nga tonu mani ei, su ende mil sirim. Sipi kin, nga enjel ei, eim konu owundu ele dolu sipi kin, su sim ei, 1500 turii mil purum. Pang kin, konu owundu ele wul al nin, ei mer nin, tonu mani pei ei, su ende 1500 turii mil, su ende mil ku pirim. ¹⁷ Peng kin enjel ni, eim su dolu ni sipi kin, su si kenrim ni, wu endi su silmin su ei, yi mil ende sirim. Sipi kin, nga enjel ei, kung gui su sirim ei, su ei nge minj sirim. Seng kin, kung gui ei, su simb

216 simb pei, alt pirim. ¹⁸ Peng kin, konu owundu ei nge kung gui ei, Gos eim kom ku ka wii endi, 'jaspa' nilmin, ei kin eririm. Erpi kin, nga Gos eim ku gol sipi kin, konu owundu ele, gol kin eririm. Erang kin, konu ei gol ei am tilang ka owundu erpi kin, kirapi mi eririm. ¹⁹ Erang kin, konu owundu nge kung gui ei, pule ei yi mi, Gos kom ku kanim kanim ku owundu top elmin mi, sipi kin, moke ngurum. Ngopu kin, kom ku endi ka wii ei embe 'jaspa' nilmin. Nga kom ku muk endi embe, 'sapaiya' nilmin. Nga kom ku kuru endi embe, 'ales' nilmin. Nga kom ku jambi endi embe ei, 'emeral' nilmin. ²⁰ Pe nga kom ku endi, kundii kuru ta ei, 'saroniks' nilmin. Nga kom ku kundii endi, 'karniilon' nilmin. Nga kom ku endi terim ei, 'kraisolais' nilmin. Nga kom ku endi jambi mi endi, 'beril' nilmin. Nga kom ku terim mi endi, 'topas' nilmin. Nga kom ku endi, jambi kin terim mi 'krisopas' nilmin. Nga kom ku endi muk mi endi, 'jesin' nilmin. Nga kom ku endi kundii eipi endi, 'amisis' nilmin. ²¹ Pe nga konu owundu nge ondu, engki nga ta ei, engki nga ta biis kuru ka wii, ku owundu top elmin yi mi pirim. Peng kin, ondu endeim ei, biis kuru endeim gelsi kira mi, epi ei nge, endeim ni owundu ka wii mi, yi er pendrim. Pendpi kin, ondu endeim endeim yi mi er pendrim. Pendpi kin, nga konu owundu ele andlam ei, am gol nilmin, ku ei mendpi, andlam ele eririm. Erpi kin, ei am er kindang kin, biningal er kirapi mi, erpi pirim. ²² Pe nga, na Gos nge men tolmun ngii endi, konu owundu ele tuk seng kin, endi na kinenj. Nimbil erang Gos Owundu nge eim noman dinga wii seng kin, nga eim kung siipsiip wa mi wu ei, Kraisi ei eim kin, ei elip Gos nge men tolmun ngii owundu mi pirim. ²³ Pe nga, konu owundu ele, oi eni ta, tilang erki kin tuk ongu mi pineririm mon. Nimbil erang Gos nge tilang owundu mendpi ei minj erang kin, konu orung orung ele tilang ei, erpi pirim. Peng kin, nga kung siipsiip wa mi wu ei Kraisi ei eim dup alam mi multum. ²⁴ Molpu kin, wumb konu mu o ele mo punmun ei, Gos eim nge tilang owundu ele mendpi, kanik kin, andlam endngii. Andik kin, mei konu ele wu king mo punmun ombu, en enim nge moke si mengk ele, tuk sipngii. ²⁵ Nga konu owundu ele kung gui ondu ngo pendnjing ei, kunum kunum aki minj top salim ondu ei, tuk punermba mon. Pe nga, emii endi pepi kin tuk onermba mon! ²⁶ Pe nga wumb ngenj epi ka wii nin, ku ka wii nin, epi ombu wumb kon mu o ele mo lun wumb ei, pei si mengk kin, ele tuk sipngii. ²⁷ Ba o kis penj mo lum epi ei nin, o kis kanim kanim ei nin, nga wumb ek kend tok nilmin ombu nin, Gos eim konu mo lum konu ele, tuk punerngii mon! Ba wumb nii endi, eim embe mer kung siipsiip wa mi wu ei, Kraisi ei nge mon ele konj kunum kunum mo lum mon ele, pulum wumb ei minj mendpi, tuk ele pungii.

22

Jerusalem Konu Konj Ei Nge Ek Kopur

¹ Pe nga enjel ei, eim na no ei, wumb no konj kunum kunum mo lum mon no ei, andan turum. Topu kin, no ei, kirapi mi tilang eririm. Eririm no ei, eim Gos kin kung siipsiip wa mi wu ei Kraisi ei kin, mulku king pe konu ele, tor orum. ² Opu kin, no ei, konu owundu ele ka wii andlam beris kin ele, tuk mii memb ele, kun opu purum. Pupu kin, nga no wer ele, orung orung ombu, ond wumb nok konj mo lum mon ond ombu, angilim. Engrim ond ei, kung ngii endeim ele, mong topu kin, engki nga ta kanim kanim eipi eipi to lum. To lum ond ei, oi endeim ele, ond mong ku to lum. Topu kin nga, ond ongu wumb konu ele orung orung pei, pe pulum wumb ei, er ka elmin. ³ Pe nga, Gos eim epi pei, eim noman enalim ni piilim epi ei, Gos kin mandi mulermba mon! Ba Gos kin kung siipsiip wa mi wu ei, Kraisi ei eim

muŋguŋ konu ei mendpiŋ, king peŋ konu owundu eŋe tuk simba. Sipi kin, nga Gos nge kongun wumb ei, Gos kin men tok ngungii. ⁴ Ngok kin, wumb Gos eim kumb ningiŋ kinangin kin, nga eim embe ei, en enim mei embiŋ eŋe puŋmba. ⁵ Pe nga emii endi, konu eŋe nga pinermba mon! Pe nga jep tiŋang min, eni tiŋang ei nge, kongun nga sinermba mon! Nimbii erang Owundu Gos eim, en enim nge tiŋang muŋmba. Muŋang kin, wumb en enim king miŋ kunum kunum tep er molk pungii.

Jiisas Eim Sikir Orung Omba

⁶ Nga enjel ei, na kin ek yi nirim. Nirim ek ei ek keimi mendpiŋ, nga am ek dinga wii, pii gii ningii nge ek paŋiŋim. Peng kin kumb ok Owundu Gos eim nge ek ni tor kindiŋmin wumb kin, eim nge Gui Ka kindrim nge Gos ei, eim enjel endi kindang opu kin, eim nge kongun wumb ombu, mering ekii se tonu omba mandi erang kin epi ei, andan tumba nge kindrim.

⁷ Pe nga Jiisas yi nirim, “Piyee! Na sikrip orung ombii end. Wumb nii endi, eim Gos nge oŋ ekii se ermba nge ek ei, mon eŋe piik kin, ekii singii wumb ei, ka piingii!”

⁸ Ei na Jon niŋim wu ei mendpiŋ, moŋup kin, epi ei kanip kin, nga piip enj wu moŋ. Moŋup kin, na epi pei ei, kan poru nip kin, pe nga enjel ei, na epi kanim kanim andan topu eririm wu ei, eim simb eŋe, mong gopsing pii poŋ muls. Moŋup, na eim kin, men top kin, eim embe ambii tonu kindip kin, ngumbii end. ⁹ End, ba eim na kin ek nirim, “Mon! Nim yi miŋ enenjii! Na nim kin kongun ende wu moŋ nga nim angnim noŋ nin, Gos nge ek ni tor kindiŋmin wumb ok nge ei kin, wumb ende moŋ. Moŋup kin, nga wumb nii endi, ek mon ya mon eŋe moŋum ei nga, ekii sik eŋmin wumb ei nge, wumb ende moŋ. Moŋup kin, nim pukun kin, Gos embe ambii tonu kindkin kin, men to ngokun kin, eim kin mendpiŋ yi enjii.” ¹⁰ Nga enjel ei, eim na kin ek piipi kin, yi nirim, “Mon eŋe ek mon oŋ ei, ekii se tonu omba nge ek moŋum mon ei, nim pandi to gii ninenjii! Ninenjii oŋ ei mendpiŋ nga mandi tonu omba enim. ¹¹ Yi miŋ erang, wumb oŋ kis kanim kanim eŋmin wumb ei, wiik tangin kin, oŋ kis minj erik muŋangin kin, nga wumb oŋ penj tui ni piik eŋmin wumb ei, wiik tangin kin, oŋ penj tui nga min eŋe piik erngii. Nga wumb Gos nge oŋ kun ka erik wumb ei, wii tan kin, Gos nge oŋ kun ka erik muŋangin kin, nga Gos kin kun ka moŋmun wumb ei, wii tangin kin, Gos kin kun ka ku muŋngii!”

¹² Jiisas ek yi nirim, “Piyee! Na pe mandi ombii end. Na wumb nge kumep eipi eipi tu wup kin, wumb kongun kanim kanim enjing miŋ kumep ei, wumb endeim endeim ni mok top ngumbii. ¹³ Na minj moŋ, kumb eŋe kindip kin, nga moŋup kin, ekii kindip eŋ wu moŋ. Moŋ ei, na epi kanim kanim nge puŋwu moŋ. Moŋ ei, na epi kanim kanim erip porun tunj puŋwu moŋ.”

¹⁴ Yi miŋ wumb nii endi, eim alap olt endi, was erpi kin, konj miŋ muŋmba wumb ei, eim ka piipi kin, muŋmba. Muŋang kin, wumb ei kapŋi, ond noman konj kunum kunum moŋukum ond ei nge, mong nungii. Nok kin, kung siipsiip waŋ miŋ kangii miyem ei je kil ngum wumb ei, en enim konu owundu ka wii nge ondu ei, kapŋi tuk eŋe pungii. ¹⁵ Nga konu owundu ka wii ei, torung wumb ka owu miŋ moŋmun wumb ombu nin, wumb konju men toŋmun wumb nin, nga wu amb waning noŋmun wumb ei nin, nga wumb, wumb eipi to konduk eŋmin wumb ei nin, nga gos kend embe ambii tonu kindik eŋmin wumb ei nin, nga wumb pei ek kend tui andŋam ei noman pend kin, ekii sik eŋmin wumb ei nin, wumb ombu en enim, Gos nge konu ka wii owundu eŋe torung muŋngii! ¹⁶ “Na Jiisas, na nge enjel enim kin kindamb opu kin, eim eŋe enim men toŋmun wumb ombu kin, ek ei nipi tor kindrim. Kindpi kin, na wu Deipis nge puŋwu moŋ; nga na eim kupam noŋ moŋ ku.

Nga na konu kupairing kor kanjip tilang ka wii elim kanjip ei mil, na mo ku.” ¹⁷ Gos nge Gui Ka kin, kung siipsiip wal mil wu ei nge ambim mil ei, pii gii nilmin wumb ei kin, ek yi ninjingil, “Oiyoy!” Nga wumb nii endi, ek ei piimba wumb ei kindang opu kin ek yi nimba, “Nim Oiyoy!” Nga wumb nii endi, no nuwa ermba wumb ei, eim omba ku. Nga wumb nii endi, eim no no konj kunum kunum molulumun no ei, numbii ni piim kin, no ei numba ku. Nopu kin, epi ei, Gos nge epi ka wii ei, wii ngurum. ¹⁸ Yi mil, wumb nii endi, eim Gos nge mon ek ninim ol ei, ekii se tonu omba ek ei, piimba wumb ei, na ek dinga nip ngond. Ngopu kin, pe wumb nii endi, eim Gos mon ele, ek pinalim mil nipi kin, nga tuk kindmba wumb ei, Gos nga eim kin, ol embin tui mer mon ele, ek ninim mil ei, Gos erpi kin, wu ei kin tonu kindmba. ¹⁹ Nga wumb nii endi, Gos ke mering ekii se tonu omba ek ninim mon ei, to si kindpi kin ermba wumb ei, nga Gos eim kin yi ku ermba. Erpi kin, nga wumb ei, eim ond no konj kunum kunum molulumun ond ei, angilim ei, nunarpi kin, nga konu owundu ka wii konu ei mon ele, ninim konu ei, wumb ei eim tuk ele punermba mon ku. ²⁰ Nga Jiisas eim ek ol ekii se tonu omba ek ei, ni tor kindrim ei, nga ek yi nirim, “Keimi! Na ombii kunum pe mandi enim!” Ei keimi! Ei kapli, yi minj pengli! Owundu Jiisas nim wa! ²¹ Pe Jiisas Owundu ei, eim noman ka ei, sinim ol kun ka elim wumb pei kin ouni mulmba. Ei keimi!

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Masyu 1:1–2:12
2	Masyu 2:13–3:6
3	Masyu 3:7–4:11
4	Masyu 4:12–25
5	Masyu 5:1–26
6	Masyu 5:27–48
7	Masyu 6:1–24
8	Masyu 6:25–7:14
9	Masyu 7:15–29
10	Masyu 8:1–17
11	Masyu 8:18–34
12	Masyu 9:1–17
13	Masyu 9:18–38
14	Masyu 10:1–23
15	Masyu 10:24–11:6
16	Masyu 11:7–30
17	Masyu 12:1–21
18	Masyu 12:22–45
19	Masyu 12:46–13:23
20	Masyu 13:24–46
21	Masyu 13:47–14:12
22	Masyu 14:13–36
23	Masyu 15:1–28
24	Masyu 15:29–16:12
25	Masyu 16:13–17:9
26	Masyu 17:10–27
27	Masyu 18:1–22
28	Masyu 18:23–19:12
29	Masyu 19:13–30
30	Masyu 20:1–28
31	Masyu 20:29–21:22

February

date	Scripture
1	Masyu 21:23-46
2	Masyu 22:1-33
3	Masyu 22:34-23:12
4	Masyu 23:13-39
5	Masyu 24:1-28
6	Masyu 24:29-51
7	Masyu 25:1-30
8	Masyu 25:31-26:13
9	Masyu 26:14-46
10	Masyu 26:47-68
11	Masyu 26:69-27:14
12	Masyu 27:15-31
13	Masyu 27:32-66
14	Masyu 28:1-20
15	Mak 1:1-28
16	Mak 1:29-2:12
17	Mak 2:13-3:6
18	Mak 3:7-30
19	Mak 3:31-4:25
20	Mak 4:26-5:20
21	Mak 5:21-43
22	Mak 6:1-29
23	Mak 6:30-56
24	Mak 7:1-23
25	Mak 7:24-8:10
26	Mak 8:11-9:1
27	Mak 9:2-29
28	Mak 9:30-10:12

date	Scripture
1	Mak 10:13-31
2	Mak 10:32-52
3	Mak 11:1-26
4	Mak 11:27-12:17
5	Mak 12:18-37
6	Mak 12:38-13:13
7	Mak 13:14-37
8	Mak 14:1-21
9	Mak 14:22-52
10	Mak 14:53-72
11	Mak 15:1-47
12	Mak 16:1-20
13	Luk 1:1-25
14	Luk 1:26-56
15	Luk 1:57-80
16	Luk 2:1-35
17	Luk 2:36-52
18	Luk 3:1-22
19	Luk 3:23-38
20	Luk 4:1-30
21	Luk 4:31-5:11
22	Luk 5:12-28
23	Luk 5:29-6:11
24	Luk 6:12-38
25	Luk 6:39-7:10
26	Luk 7:11-35
27	Luk 7:36-8:3
28	Luk 8:4-21
29	Luk 8:22-39
30	Luk 8:40-9:6
31	Luk 9:7-27

date	Scripture
1	Luk 9:28-50
2	Luk 9:51-10:12
3	Luk 10:13-37
4	Luk 10:38-11:13
5	Luk 11:14-36
6	Luk 11:37-12:7
7	Luk 12:8-34
8	Luk 12:35-59
9	Luk 13:1-21
10	Luk 13:22-14:6
11	Luk 14:7-35
12	Luk 15:1-32
13	Luk 16:1-18
14	Luk 16:19-17:10
15	Luk 17:11-37
16	Luk 18:1-17
17	Luk 18:18-43
18	Luk 19:1-27
19	Luk 19:28-48
20	Luk 20:1-26
21	Luk 20:27-47
22	Luk 21:1-28
23	Luk 21:29-22:13
24	Luk 22:14-34
25	Luk 22:35-53
26	Luk 22:54-23:12
27	Luk 23:13-43
28	Luk 23:44-24:12
29	Luk 24:13-53
30	Jon 1:1-28

date	Scripture
1	Jon 1:29-51
2	Jon 2:1-25
3	Jon 3:1-21
4	Jon 3:22-4:3
5	Jon 4:4-42
6	Jon 4:43-54
7	Jon 5:1-23
8	Jon 5:24-47
9	Jon 6:1-21
10	Jon 6:22-40
11	Jon 6:41-71
12	Jon 7:1-29
13	Jon 7:30-52
14	Jon 8:1-20
15	Jon 8:21-30
16	Jon 8:31-59
17	Jon 9:1-41
18	Jon 10:1-21
19	Jon 10:22-42
20	Jon 11:1-53
21	Jon 11:54-12:19
22	Jon 12:20-50
23	Jon 13:1-30
24	Jon 13:31-14:14
25	Jon 14:15-31
26	Jon 15:1-27
27	Jon 16:1-33
28	Jon 17:1-26
29	Jon 18:1-24
30	Jon 18:25-19:22
31	Jon 19:23-42

date	Scripture
1	Jon 20:1-31
2	Jon 21:1-25
3	Aposel 1:1-26
4	Aposel 2:1-47
5	Aposel 3:1-26
6	Aposel 4:1-37
7	Aposel 5:1-42
8	Aposel 6:1-15
9	Aposel 7:1-29
10	Aposel 7:30-50
11	Aposel 7:51-8:13
12	Aposel 8:14-40
13	Aposel 9:1-25
14	Aposel 9:26-43
15	Aposel 10:1-33
16	Aposel 10:34-48
17	Aposel 11:1-30
18	Aposel 12:1-23
19	Aposel 12:24-13:12
20	Aposel 13:13-41
21	Aposel 13:42-14:7
22	Aposel 14:8-28
23	Aposel 15:1-35
24	Aposel 15:36-16:15
25	Aposel 16:16-40
26	Aposel 17:1-34
27	Aposel 18:1-21
28	Aposel 18:22-19:12
29	Aposel 19:13-41
30	Aposel 20:1-38

date	Scripture
1	Aposel 21:1-16
2	Aposel 21:17-36
3	Aposel 21:37-22:16
4	Aposel 22:17-23:10
5	Aposel 23:11-35
6	Aposel 24:1-27
7	Aposel 25:1-27
8	Aposel 26:1-32
9	Aposel 27:1-20
10	Aposel 27:21-44
11	Aposel 28:1-31
12	Rom 1:1-17
13	Rom 1:18-32
14	Rom 2:1-24
15	Rom 2:25-3:8
16	Rom 3:9-31
17	Rom 4:1-12
18	Rom 4:13-5:5
19	Rom 5:6-21
20	Rom 6:1-23
21	Rom 7:1-14
22	Rom 7:15-8:6
23	Rom 8:7-21
24	Rom 8:22-39
25	Rom 9:1-21
26	Rom 9:22-10:13
27	Rom 10:14-11:12
28	Rom 11:13-36
29	Rom 12:1-21
30	Rom 13:1-14
31	Rom 14:1-23

date	Scripture
1	Rom 15:1-21
2	Rom 15:22-16:7
3	Rom 16:8-27
4	1 Korin 1:1-17
5	1 Korin 1:18-2:5
6	1 Korin 2:6-3:4
7	1 Korin 3:5-23
8	1 Korin 4:1-21
9	1 Korin 5:1-13
10	1 Korin 6:1-20
11	1 Korin 7:1-24
12	1 Korin 7:25-40
13	1 Korin 8:1-13
14	1 Korin 9:1-18
15	1 Korin 9:19-10:13
16	1 Korin 10:14-11:1
17	1 Korin 11:2-16
18	1 Korin 11:17-34
19	1 Korin 12:1-26
20	1 Korin 12:27-13:13
21	1 Korin 14:1-17
22	1 Korin 14:18-40
23	1 Korin 15:1-28
24	1 Korin 15:29-58
25	1 Korin 16:1-24
26	2 Korin 1:1-11
27	2 Korin 1:12-2:11
28	2 Korin 2:12-17
29	2 Korin 3:1-18
30	2 Korin 4:1-12
31	2 Korin 4:13-5:10

date	Scripture
1	2 Korin 5:11-21
2	2 Korin 6:1-13
3	2 Korin 6:14-7:7
4	2 Korin 7:8-16
5	2 Korin 8:1-15
6	2 Korin 8:16-24
7	2 Korin 9:1-15
8	2 Korin 10:1-18
9	2 Korin 11:1-15
10	2 Korin 11:16-33
11	2 Korin 12:1-10
12	2 Korin 12:11-21
13	2 Korin 13:1-14
14	Galeisiya 1:1-24
15	Galeisiya 2:1-16
16	Galeisiya 2:17-3:9
17	Galeisiya 3:10-22
18	Galeisiya 3:23-4:20
19	Galeisiya 4:21-5:12
20	Galeisiya 5:13-26
21	Galeisiya 6:1-18
22	Epeses 1:1-23
23	Epeses 2:1-22
24	Epeses 3:1-21
25	Epeses 4:1-16
26	Epeses 4:17-5:2
27	Epeses 5:3-33
28	Epeses 6:1-24
29	Pilipai 1:1-26
30	Pilipai 1:27-2:18

date	Scripture
1	Pilipai 2:19-3:6
2	Pilipai 3:7-4:1
3	Pilipai 4:2-23
4	Kolosii 1:1-20
5	Kolosii 1:21-2:7
6	Kolosii 2:8-23
7	Kolosii 3:1-17
8	Kolosii 3:18-4:18
9	1 Tesilonaika 1:1-2:9
10	1 Tesilonaika 2:10-3:13
11	1 Tesilonaika 4:1-5:3
12	1 Tesilonaika 5:4-28
13	2 Tesilonaika 1:1-12
14	2 Tesilonaika 2:1-17
15	2 Tesilonaika 3:1-18
16	1 Timosii 1:1-20
17	1 Timosii 2:1-15
18	1 Timosii 3:1-16
19	1 Timosii 4:1-16
20	1 Timosii 5:1-25
21	1 Timosii 6:1-21
22	2 Timosii 1:1-18
23	2 Timosii 2:1-21
24	2 Timosii 2:22-3:17
25	2 Timosii 4:1-22
26	Taisis 1:1-16
27	Taisis 2:1-14
28	Taisis 2:15-3:15
29	Pailimon 1:1-25
30	Eipru 1:1-14
31	Eipru 2:1-18

date	Scripture
1	Eipru 3:1-19
2	Eipru 4:1-13
3	Eipru 4:14-5:14
4	Eipru 6:1-20
5	Eipru 7:1-19
6	Eipru 7:20-28
7	Eipru 8:1-13
8	Eipru 9:1-10
9	Eipru 9:11-28
10	Eipru 10:1-18
11	Eipru 10:19-39
12	Eipru 11:1-16
13	Eipru 11:17-31
14	Eipru 11:32-12:13
15	Eipru 12:14-29
16	Eipru 13:1-25
17	Jeims 1:1-18
18	Jeims 1:19-2:17
19	Jeims 2:18-3:18
20	Jeims 4:1-17
21	Jeims 5:1-20
22	1 Piisa 1:1-12
23	1 Piisa 1:13-2:10
24	1 Piisa 2:11-3:7
25	1 Piisa 3:8-4:6
26	1 Piisa 4:7-5:14
27	2 Piisa 1:1-21
28	2 Piisa 2:1-22
29	2 Piisa 3:1-18
30	1 Jon 1:1-10

date	Scripture
1	1 Jon 2:1-17
2	1 Jon 2:18-3:2
3	1 Jon 3:3-24
4	1 Jon 4:1-21
5	1 Jon 5:1-21
6	2 Jon 1:1-13
7	3 Jon 1:1-14
8	Jus 1:1-25
9	Repeleisin 1:1-20
10	Repeleisin 2:1-17
11	Repeleisin 2:18-3:6
12	Repeleisin 3:7-22
13	Repeleisin 4:1-11
14	Repeleisin 5:1-14
15	Repeleisin 6:1-17
16	Repeleisin 7:1-17
17	Repeleisin 8:1-13
18	Repeleisin 9:1-21
19	Repeleisin 10:1-11
20	Repeleisin 11:1-19
21	Repeleisin 12:1-18
22	Repeleisin 13:1-18
23	Repeleisin 14:1-20
24	Repeleisin 15:1-8
25	Repeleisin 16:1-21
26	Repeleisin 17:1-18
27	Repeleisin 18:1-24
28	Repeleisin 19:1-21
29	Repeleisin 20:1-15
30	Repeleisin 21:1-27
31	Repeleisin 22:1-21